

Stanisław Bożyk, Jarosław Matwiejuk

PRAWO KONSTYTUCYJNE I ADMINISTRACYJNE

PODSTAWOWE AKTY NORMATYWNE

Stan prawny na dzień 1 października 1999 r.

Temida2

Białystok 1999

© Copyright by Temida 2
Białystok 1999

Żadna część tej pracy nie może być powielana i rozpowszechniana w jakiegokolwiek formie i w jakiegokolwiek sposób (elektroniczny, mechaniczny), włącznie z fotokopiowaniem, bez pisemnej zgody wydawcy.

ISBN 83-86137-65-7

Opracowanie graficzne okładki
Jerzy Banasiuk, Krzysztof Kruszewski

Układ typograficzny
Krzysztof Kruszewski

Redaktor techniczny
Jerzy Banasiuk

Wydawca: **Temida 2**

Przy współpracy i wsparciu finansowym Wydziału Prawa
Uniwersytetu w Białymstoku

Druk i oprawa: Orthdruk, Białystok, tel. (085) 742-25-17

Spis treści

Wprowadzenie	5
1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.....	7
2. Ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o obywatelstwie polskim.....	31
3. Ustawa z dnia 25 czerwca 1997 r. o cudzoziemcach	34
4. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych	49
5. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. - Prawo o stowarzyszeniach (wyciąg).....	57
6. Ustawa z dnia 5 lipca 1990 r. - Prawo o zgromadzeniach (wyciąg).....	62
7. Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania.....	64
8. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych	72
9. Ustawa z dnia 24 czerwca 1999 r. o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli	81
10. Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o referendum.....	84
11. Ustawa z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.....	91
12. Ustawa z dnia 10 maja 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	112
13. Ustawa z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora	115
14. Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 lipca 1998 r. - Zasady etyki poselskiej	123
15. Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. - Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej	124
16. Ustawa z dnia 21 stycznia 1999 r. o sejmowej komisji śledczej	155
17. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r. - Regulamin Senatu	158
18. Ustawa z dnia 30 grudnia 1950 r. o wydawaniu Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej i Dziennika Urzędowego Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski"	170
19. Ustawa z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej	172
20. Uchwała Zgromadzenia Narodowego z dnia 23 grudnia 1995 r. - Regulamin Zgromadzenia Narodo- wego zwołanego w celu złożenia przysięgi przez nowo wybranego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej	182
21. Ustawa z dnia 8 sierpnia 1996 r. o organizacji i trybie pracy Rady Ministrów oraz o zakresie działania ministrów	183
22. Uchwała Nr 13 Rady Ministrów z dnia 25 lutego 1997 r. - Regulamin prac Rady Ministrów.....	189
23. Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej.....	198
24. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 listopada 1997 r. w sprawie utworzenia stałych komitetów Rady Ministrów.....	213
25. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne.....	215

26. Ustawa z dnia 18 grudnia 1998 r. o służbie cywilnej.....	222
27. Ustawa z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw	242
28. Ustawa z dnia 11 października 1991 r. o referendum gminnym.....	271
29. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.....	276
30. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa.....	290
31. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o administracji rządowej w województwie	302
32. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym.....	308
33. Ustawa z dnia 20 czerwca 1985 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych	319
34. Ustawa z dnia 20 września 1984 r. o Sądzie Najwyższym	338
35. Ustawa z dnia 11 maja 1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym	346
36. Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego	354
37. Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.....	381
38. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. - Prawo o ustroju sądów wojskowych	406
39. Ustawa z dnia 20 grudnia 1989 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa.....	415
40. Ustawa z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944 -1990 osób pełniących funkcje publiczne.....	417
41. Ustawa z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze.....	424
42. Ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym	438
43. Uchwała Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 października 1997 r. w sprawie regulaminu Trybunału Konstytucyjnego	449
44. Ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu.....	456
45. Uchwała Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 6 lipca 1982 r. w sprawie regulaminu czynności Trybunału Stanu	459
46. Ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli	460
47. Ustawa z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich.....	474
48. Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (wyciąg)	477
49. Ustawa z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (wyciąg).....	480
50. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim	490
51. Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (wyciąg).....	499
52. Dekret z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym (wyciąg)	500
53. Ustawa z dnia 5 grudnia 1983 r. o stanie wyjątkowym (wyciąg).....	502
54. Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej.....	505

Wprowadzenie

Niniejszy zbiór aktów normatywnych stanowi rozszerzoną i uaktualnioną wersję opracowania, którego dwa wcześniejsze wydania ukazały się w 1995 i 1996 r. Jego publikacja jest konieczna, gdyż w okresie, jaki upłynął od poprzedniego wydania tego zbioru aktów normatywnych nastąpiły daleko idące zmiany w istniejącej regulacji prawnej z zakresu prawa konstytucyjnego i administracyjnego. Przede wszystkim została uchwalona oraz weszła w życie z dniem 17 października 1997 r. nowa Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Tym samym przestała obowiązywać ustawa konstytucyjna z 1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym (Mała Konstytucja) oraz utrzymane przez nią przepisy ustawy zasadniczej z 1952 r. Jednocześnie nastąpiły w tym okresie istotne zmiany w ustawodawstwie, będące m.in. realizacją niektórych zapowiedzi konstytucyjnych. Uchwalone zostały całkowicie nowe ustawy, np.: ustawa o Trybunale Konstytucyjnym, ustawa o partiach politycznych, ustawa o ochronie danych osobowych, ustawa o działach administracji rządowej. Kilka nowych ustaw wiąże się przy tym bezpośrednio z realizacją najnowszej reformy samorządowej, jak chociażby: ustawa o samorządzie powiatowym, ustawa o samorządzie województwa oraz ustawa o administracji rządowej w województwie. Poza tym nastąpiły poważne zmiany w treści „starych” ustaw, co odnosi się zwłaszcza do ustaw regulujących ustrój sądów i prokuratury. W znacznym stopniu znowelizowane też zostały postanowienia regulaminów Sejmu i Senatu.

Obecne wydanie zbioru „Prawo konstytucyjne i administracyjne. Podstawowe akty normatywne” zawiera wyłącznie aktualnie obowiązujące akty normatywne i dlatego m.in. zrezygnowaliśmy z zamieszczenia w nim ustawy konstytucyjnej z dnia 23 kwietnia 1992 r. o trybie przygotowania i uchwalenia Konstytucji RP. Zbiór ten uwzględnia w pierwszej kolejności tekst Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. Następnie znalazło się w nim 49 aktów rangi ustawowej (lub niższej) regulujących np. podstawowe prawa i wolności obywateli wraz z gwarancjami ich realizacji, instytucje demokracji bezpośredniej, zasady oraz tryb przeprowadzania wyborów, system organów państwowych, model ustrojowy samorządu terytorialnego, ustrój organów administracji i postępowanie administracyjne a także stany nadzwyczajne. W porównaniu z poprzednim wydaniem zbioru tekstów zwiększyliśmy wyraźnie (biorąc pod uwagę potrzeby dydaktyczne) liczbę aktów prawnych, które publikujemy w całości. Część publikowanych aktów normatywnych uzupełniamy przypisami, mającymi na celu wyjaśnienie ewentualnych wątpliwości przy lekturze tych aktów. Dotyczy to w pierwszej kolejności aktów uchwalonych przed 1989 r., które nie były później nowelizowane i tym samym zawierają niekiedy anachroniczne sformułowania, jak też aktów wielokrotnie zmienianych, które jednak nie doczekały się do tej pory publikacji w postaci tekstu jednolitego. Zwracamy też uwagę w osobnych przypisach na te zapisy ustawowe, które zawierają sformułowania odmienne od zapisów konstytucyjnych i nie zostały dotychczas przez ustawodawcę zmienione.

Wybór podstawowych źródeł z zakresu prawa konstytucyjnego i administracyjnego przeznaczony jest dla studentów wydziałów prawa i administracji. Ma on przede wszystkim na celu ułatwienie przygotowania się do ćwiczeń i zajęć seminaryjnych, studenci są bowiem zmuszeni najczęściej do korzystania z aktów normatywnych rozproszonych w pojedynczych numerach „Dziennika Ustaw” i „Monitora Polskiego”. Zawarty w tym zbiorze materiał normatywny będzie jednocześnie cenną pomocą dla studentów studiów stacjonarnych i zaocznych przygotowujących się do egzaminów z prawa konstytucyjnego i z prawa administracyjnego. Zbiór ten uwzględnia stan prawny na dzień 1 października 1999 r.

Stanisław Bożyk i Jarosław Matwiejuk

1

KONSTYTUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 2 kwietnia 1997 r.

(Dz.U. Nr 78, poz. 483)

W trosce o byt i przyszłość naszej Ojczyzny, odzyskawszy w 1989 roku możliwość suwerennego i demokratycznego stanowienia o Jej losie, my, Naród Polski - wszyscy obywatele Rzeczypospolitej, zarówno wierzący w Boga będącego źródłem prawdy, sprawiedliwości, dobra i piękna, jak i nie podzielający tej wiary, a te uniwersalne wartości wywodzący z innych źródeł, równi w prawach i w powinnościach wobec dobra wspólnego Polski, wdzięczni naszym przodkom za ich pracę, za walkę o niepodległość okupioną ogromnymi ofiarami, za kulturę zakorzenioną w chrześcijańskim dziedzictwie Narodu i ogólnoludzkich wartościach, nawiązując do najlepszych tradycji Pierwszej i Drugiej Rzeczypospolitej, zobowiązani, by przekazać przyszłym pokoleniom wszystko, co cenne z ponad tysiącletniego dorobku, złączeni więzami wspólnoty z naszymi rodakami rozsianymi po świecie, świadomi potrzeby współpracy ze wszystkimi krajami dla dobra Rodziny Ludzkiej, pomni gorzkich doświadczeń z czasów, gdy podstawowe wolności i prawa człowieka były w naszej Ojczyźnie łamane, pragnąc na zawsze zagwarantować prawa obywatelskie, a działaniu instytucji publicznych zapewnić rzetelność i sprawność, w poczuciu odpowiedzialności przed Bogiem lub przed własnym sumieniem, ustanawiamy Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej jako prawa podstawowe dla państwa oparte na poszanowaniu wolności i sprawiedliwości, współdziałaniu władz, dialogu społecznym oraz na zasadzie pomocniczości umacniającej uprawnienia obywateli i ich wspólnot.

Wszystkich, którzy dla dobra Trzeciej Rzeczypospolitej tę Konstytucję będą stosowali, wzywamy, aby czynili to, dbając o zachowanie przyrodzonej godności człowieka, jego prawa do wolności i obowiązku solidarności z innymi, a poszanowanie tych zasad mieli za niewzruszoną podstawę Rzeczypospolitej Polskiej.

ROZDZIAŁ I

RZECZYPOSPOLITA

Artykuł 1

Rzeczpospolita Polska jest dobrem wspólnym wszystkich obywateli.

Artykuł 2

Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.

Artykuł 3

Rzeczpospolita Polska jest państwem jednolitym.

Artykuł 4

1. Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu.
2. Naród sprawuje władzę przez swoich przedstawicieli lub bezpośrednio.

Artykuł 5

Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

Artykuł 6

1. Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.
2. Rzeczpospolita Polska udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym.

Artykuł 7

Organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa.

Artykuł 8

1. Konstytucja jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Przepisy Konstytucji stosuje się bezpośrednio, chyba że Konstytucja stanowi inaczej.

Artykuł 9

Rzeczpospolita Polska przestrzega wiążącego ją prawa międzynarodowego.

Artykuł 10

1. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na podziale i równowadze władzy ustawodawczej, władzy wykonawczej i władzy sądowniczej.
2. Władzę ustawodawczą sprawują Sejm i Senat, władzę wykonawczą Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i Rada Ministrów, a władzę sądowniczą sądy i trybunały.

Artykuł 11

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność tworzenia i działania partii politycznych. Partie polityczne zrzeszają na zasadach dobrowolności i równości obywateli polskich w celu wpływania metodami demokratycznymi na kształtowanie polityki państwa.

2. Finansowanie partii politycznych jest jawne.

Artykuł 12

Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność tworzenia i działania związków zawodowych, organizacji społeczno-zawodowych rolników, stowarzyszeń, ruchów obywatelskich, innych dobrowolnych zrzeszeń oraz fundacji.

Artykuł 13

Zakazane jest istnienie partii politycznych i innych organizacji odwołujących się w swoich programach do totalitarnych metod i praktyk działania nazizmu, faszyzmu i komunizmu, a także tych, których program lub działalność zakłada lub dopuszcza nienawiść rasową i narodowościową, stosowanie przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę państwa albo przewiduje utajnienie struktur lub członkostwa.

Artykuł 14

Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność prasy i innych środków społecznego przekazu.

Artykuł 15

1. Ustrój terytorialny Rzeczypospolitej Polskiej zapewnia decentralizację władzy publicznej.

2. Zasadniczy podział terytorialny państwa uwzględniający więzi społeczne, gospodarcze lub kulturowe i zapewniający jednostkom terytorialnym zdolność wykonywania zadań publicznych określa ustawa.

Artykuł 16

1. Ogół mieszkańców jednostek zasadniczego podziału terytorialnego stanowi z mocy prawa wspólnotę samorządową.

2. Samorząd terytorialny uczestniczy w sprawowaniu władzy publicznej. Przysługującą mu w ramach ustaw istotną część zadań publicznych samorząd wykonuje w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność.

Artykuł 17

1. W drodze ustawy można tworzyć samorządy zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należytym wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony.

2. W drodze ustawy można tworzyć również inne rodzaje samorządu. Samorządy te nie mogą naruszać wolności wykonywania zawodu ani ograniczać wolności podejmowania działalności gospodarczej.

Artykuł 18

Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 19

Rzeczpospolita Polska specjalną opieką otacza weteranów walk o niepodległość, zwłaszcza inwalidów wojennych.

Artykuł 20

Spółeczna gospodarka rynkowa oparta na wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej oraz solidar-

ności, dialogu i współpracy partnerów społecznych stanowi podstawę ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 21

1. Rzeczpospolita Polska chroni własność i prawo dziedziczenia.

2. Wywłaszczenie jest dopuszczalne jedynie wówczas, gdy jest dokonywane na cele publiczne i za słusznym odszkodowaniem.

Artykuł 22

Ograniczenie wolności działalności gospodarczej jest dopuszczalne tylko w drodze ustawy i tylko ze względu na ważny interes publiczny.

Artykuł 23

Podstawą ustroju rolnego państwa jest gospodarstwo rodzinne. Zasada ta nie narusza postanowień art. 21 i art. 22.

Artykuł 24

Praca znajduje się pod ochroną Rzeczypospolitej Polskiej. Państwo sprawuje nadzór nad warunkami wykonywania pracy.

Artykuł 25

1. Kościoły i inne związki wyznaniowe są równouprawnione.

2. Władze publiczne w Rzeczypospolitej Polskiej zachowują bezstronność w sprawach przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych, zapewniając swobodę ich wyrażania w życiu publicznym.

3. Stosunki między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi są kształtowane na zasadach poszanowania ich autonomii oraz wzajemnej niezależności każdego w swoim zakresie, jak również współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego.

4. Stosunki między Rzeczpospolitą Polską a Kościołem Katolickim określają umowa międzynarodowa zawarta ze Stolicą Apostolską i ustawy.

5. Stosunki między Rzeczpospolitą Polską a innymi kościołami oraz związkami wyznaniowymi określają ustawy uchwalone na podstawie umów zawartych przez Radę Ministrów z ich właściwymi przedstawicielami.

Artykuł 26

1. Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej służą ochronie niepodległości państwa i niepodzielności jego terytorium oraz zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności jego granic.

2. Siły Zbrojne zachowują neutralność w sprawach politycznych oraz podlegają cywilnej i demokratycznej kontroli.

Artykuł 27

W Rzeczypospolitej Polskiej językiem urzędowym jest język polski. Przepis ten nie narusza praw mniejszości narodowych wynikających z ratyfikowanych umów międzynarodowych.

Artykuł 28

1. Godłem Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego w koronie w czerwonym polu.

2. Barwami Rzeczypospolitej Polskiej są kolory biały i czerwony.

3. Hymnem Rzeczypospolitej Polskiej jest Mazurek Dąbrowskiego.

4. Godło, barwy i hymn Rzeczypospolitej Polskiej podlegają ochronie prawnej.

5. Szczegóły dotyczące godła, barw i hymnu określa ustawa.

Artykuł 29

Stolicą Rzeczypospolitej Polskiej jest Warszawa.

ROZDZIAŁ II

Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela

Zasady ogólne

Artykuł 30

Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych.

Artykuł 31

1. Wolność człowieka podlega ochronie prawnej.

2. Każdy jest obowiązany szanować wolności i prawa innych. Nikogo nie wolno zmuszać do czynienia tego, czego prawo mu nie nakazuje.

3. Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą narużać istoty wolności i praw.

Artykuł 32

1. Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne.

2. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny.

Artykuł 33

1. Kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym.

2. Kobieta i mężczyzna mają w szczególności równe prawo do kształcenia, zatrudnienia i awansów, do jednakowego wynagradzania za pracę jednakowej wartości, do zabezpieczenia społecznego oraz do zajmowania stanowisk, pełnienia funkcji oraz uzyskiwania godności publicznych i odznaczeń.

Artykuł 34

1. Obywatelstwo polskie nabywa się przez urodzenie z rodziców będących obywatelami polskimi. Inne przypadki nabycia obywatelstwa polskiego określa ustawa.

2. Obywatel polski nie może utracić obywatelstwa polskiego, chyba że sam się go zrzeknie.

Artykuł 35

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia obywatelom polskim należącym do mniejszości narodowych i etnicznych wolność zachowania i rozwoju własnego języka, zachowania obyczajów i tradycji oraz rozwoju własnej kultury.

2. Mniejszości narodowe i etniczne mają prawo do tworzenia własnych instytucji edukacyjnych, kulturalnych i instytucji służących ochronie tożsamości religijnej oraz do uczestnictwa w rozstrzyganiu spraw dotyczących ich tożsamości kulturowej.

Artykuł 36

Podczas pobytu za granicą obywatel polski ma prawo do opieki ze strony Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 37

1. Kto znajduje się pod władzą Rzeczypospolitej Polskiej, korzysta z wolności i praw zapewnionych w Konstytucji.

2. Wyjątki od tej zasady, odnoszące się do cudzoziemców, określa ustawa.

Wolności i prawa osobiste

Artykuł 38

Rzeczpospolita Polska zapewnia każdemu człowiekowi prawną ochronę życia.

Artykuł 39

Nikt nie może być poddany eksperymentom naukowym, w tym medycznym, bez dobrowolnie wyrażonej zgody.

Artykuł 40

Nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych.

Artykuł 41

1. Każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą. Pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie.

2. Każdy pozbawiony wolności nie na podstawie wyroku sądowego ma prawo odwołania się do sądu w celu niezwłocznego ustalenia legalności tego pozbawienia. O pozbawieniu wolności powiadamia się niezwłocznie rodzinę lub osobę wskazaną przez pozbawionego wolności.

3. Każdy zatrzymany powinien być niezwłocznie i w sposób zrozumiały dla niego poinformowany o przyczynach zatrzymania. Powinien on być w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania przekazany do dyspozycji sądu. Zatrzymanego należy zwolnić, jeżeli w ciągu 24 godzin od przekazania do dyspozycji sądu nie zostanie mu doręczony postanowienie

sądu o tymczasowym aresztowaniu wraz z przedstawionymi zarzutami.

4. Każdy pozbawiony wolności powinien być traktowany w sposób humanitarny.

5. Każdy bezprawnie pozbawiony wolności ma prawo do odszkodowania.

Artykuł 42

1. Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia. Zasada ta nie stoi na przeszkodzie ukaraniu za czyn, który w czasie jego popełnienia stanowił przestępstwo w myśl prawa międzynarodowego.

2. Każdy, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do obrony we wszystkich stadiach postępowania. Może on w szczególności wybrać obrońcę lub na zasadach określonych w ustawie korzystać z obrońcy z urzędu.

3. Każdego uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu.

Artykuł 43

Zbrodnie wojenne i zbrodnie przeciwko ludzkości nie podlegają przedawnieniu.

Artykuł 44

Bieg przedawnienia w stosunku do przestępstw, nie ściąganych z przyczyn politycznych, popełnionych przez funkcjonariuszy publicznych lub na ich zlecenie, ulega zawieszeniu do czasu ustania tych przyczyn.

Artykuł 45

1. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

2. Wyłączenie jawności rozprawy może nastąpić ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny. Wyrok ogłaszany jest publicznie.

Artykuł 46

Przepadek rzeczy może nastąpić tylko w przypadkach określonych w ustawie i tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu.

Artykuł 47

Każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym.

Artykuł 48

1. Rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Wychowanie to powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania.

2. Ograniczenie lub pozbawienie praw rodzicielskich może nastąpić tylko w przypadkach określonych w ustawie i tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu.

Artykuł 49

Zapewnia się wolność i ochronę tajemnicy komunikowania się. Ich ograniczenie może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.

Artykuł 50

Zapewnia się nienaruszalność mieszkania. Przeszukanie mieszkania, pomieszczenia lub pojazdu może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.

Artykuł 51

1. Nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby.

2. Władze publiczne nie mogą pozyskiwać, gromadzić i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym.

3. Każdy ma prawo dostępu do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych. Ograniczenie tego prawa może określić ustawa.

4. Każdy ma prawo do żądania sprostowania oraz usunięcia informacji nieprawdziwych, niepełnych lub zebranych w sposób sprzeczny z ustawą.

5. Zasady i tryb gromadzenia oraz udostępniania informacji określa ustawa.

Artykuł 52

1. Każdemu zapewnia się wolność poruszania się po terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyboru miejsca zamieszkania i pobytu.

2. Każdy może swobodnie opuścić terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Wolności, o których mowa w ust. 1 i 2, mogą podlegać ograniczeniom określonym w ustawie.

4. Obywatela polskiego nie można wydalic z kraju ani zakazać mu powrotu do kraju.

5. Osoba, której pochodzenie polskie zostało stwierdzone zgodnie z ustawą, może osiedlic się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na stałe.

Artykuł 53

1. Każdemu zapewnia się wolność sumienia i religii.

2. Wolność religii obejmuje wolność wyznawania lub przyjmowania religii według własnego wyboru oraz uzewnętrzniania indywidualnie lub z innymi, publicznie lub prywatnie, swojej religii przez uprawianie kultu, modlitwę, uczestniczenie w obrzędach, praktykowanie i nauczanie. Wolność religii obejmuje także posiadanie świątyń i innych miejsc kultu w zależności od potrzeb ludzi wierzących oraz prawo osób do korzystania z pomocy religijnej tam, gdzie się znajdują.

3. Rodzice mają prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniem. Przepis art. 48 ust. 1 stosuje się odpowiednio.

4. Religia kościoła lub innego związku wyznaniowego o uregulowanej sytuacji prawnej może być przedmiotem nauczania w szkole, przy czym nie może być naruszona wolność sumienia i religii innych osób.

5. Wolność uzewnętrzniania religii może być ograniczona jedynie w drodze ustawy i tylko wtedy, gdy jest to konieczne do ochrony bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego, zdrowia, moralności lub wolności i praw innych osób.

6. Nikt nie może być zmuszany do uczestniczenia ani do nieuczestniczenia w praktykach religijnych.

7. Nikt nie może być obowiązany przez organy władzy publicznej do ujawnienia swojego światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania.

Artykuł 54

1. Każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji.

2. Cenzura prewencyjna środków społecznego przekazu oraz koncesjonowanie prasy są zakazane. Ustawa może wprowadzić obowiązek uprzedniego uzyskania koncesji na prowadzenie stacji radiowej lub telewizyjnej.

Artykuł 55

1. Ekstradycja obywatela polskiego jest zakazana.

2. Zakazana jest ekstradycja osoby podejrzanej o popełnienie bez użycia przemocy przestępstwa z przyczyn politycznych.

3. W sprawie dopuszczalności ekstradycji orzeka sąd.

Artykuł 56

1. Cudzoziemcy mogą korzystać z prawa azylu w Rzeczypospolitej Polskiej na zasadach określonych w ustawie.

2. Cudzoziemcowi, który w Rzeczypospolitej Polskiej poszukuje ochrony przed prześladowaniem, może być przyznany status uchodźcy zgodnie z wiążącymi Rzeczpospolitą Polską umowami międzynarodowymi.

Wolności i prawa polityczne

Artykuł 57

Każdemu zapewnia się wolność organizowania pokojowych zgromadzeń i uczestniczenia w nich. Ograniczenie tej wolności może określać ustawa.

Artykuł 58

1. Każdemu zapewnia się wolność zrzeszania się.

2. Zakazane są zrzeszenia, których cel lub działalność są sprzeczne z Konstytucją lub ustawą. O odmowie rejestracji lub zakazie działania takiego zrzeszenia orzeka sąd.

3. Ustawa określa rodzaje zrzeszeń podlegających sądowej rejestracji, tryb tej rejestracji oraz formy nadzoru nad tymi zrzeszeniami.

Artykuł 59

1. Zapewnia się wolność zrzeszania się w związkach zawodowych, organizacjach społeczno-zawodowych rolników oraz w organizacjach pracodawców.

2. Związki zawodowe oraz pracodawcy i ich organizacje mają prawo do rokowań, w szczególności w celu rozwiązania sporów zbiorowych, oraz do zawierania układów zbiorowych pracy i innych porozumień.

3. Związkom zawodowym przysługuje prawo do organizowania strajków pracowniczych i innych form protestu w granicach określonych w ustawie. Ze względu na dobro publiczne ustawa może ograniczyć prowadzenie strajku lub zakazać go w odniesieniu do określonych kategorii pracowników lub w określonych dziedzinach.

4. Zakres wolności zrzeszania się w związkach zawodowych i organizacjach pracodawców oraz innych wolności związkowych może podlegać tylko takim ograniczeniom ustawowym, jakie są dopuszczalne przez wiążące Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowe.

Artykuł 60

Obywatele polscy korzystający z pełni praw publicznych mają prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach.

Artykuł 61

1. Obywatel ma prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne. Prawo to obejmuje również uzyskiwanie informacji o działalności organów samorządu gospodarczego i zawodowego, a także innych osób oraz jednostek organizacyjnych w zakresie, w jakim wykonują one zadania władzy publicznej i gospodarują mieniem komunalnym lub majątkiem Skarbu Państwa.

2. Prawo do uzyskiwania informacji obejmuje dostęp do dokumentów oraz wstęp na posiedzenia kolegialnych organów władzy publicznej pochodzących z powszechnych wyborów, z możliwością rejestracji dźwięku lub obrazu.

3. Ograniczenie prawa, o którym mowa w ust. 1 i 2, może nastąpić wyłącznie ze względu na określone w ustawach ochronę wolności i praw innych osób i podmiotów gospodarczych oraz ochronę porządku publicznego, bezpieczeństwa lub ważnego interesu gospodarczego państwa.

4. Tryb udzielania informacji, o których mowa w ust. 1 i 2, określają ustawy, a w odniesieniu do Sejmu i Senatu ich regulaminy.

Artykuł 62

1. Obywatel polski ma prawo udziału w referendum oraz prawo wybierania Prezydenta Rzeczypospolitej, posłów, senatorów i przedstawicieli do organów samorządu terytorialnego, jeżeli najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat.

2. Prawo udziału w referendum oraz prawo wybierania nie przysługuje osobom, które prawomocnym orzeczeniem sądowym są ubezwłasnowolnione lub pozbawione praw publicznych albo wyborczych.

Artykuł 63

Każdy ma prawo składać petycje, wnioski i skargi w interesie publicznym, własnym lub innej osoby za jej zgodą do organów władzy publicznej oraz do organizacji i instytucji społecznych w związku z wykonywanymi przez nie zadaniami.

mi zleconymi z zakresu administracji publicznej. Tryb rozpoznawania petycji, wniosków i skarg określa ustawa.

Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne

Artykuł 64

1. Każdy ma prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia.

2. Własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej.

3. Własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności.

Artykuł 65

1. Każdemu zapewnia się wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy. Wyjątki określa ustawa.

2. Obowiązek pracy może być nałożony tylko przez ustawę.

3. Stałe zatrudnianie dzieci do lat 16 jest zakazane. Formy i charakter dopuszczalnego zatrudniania określa ustawa.

4. Minimalną wysokość wynagrodzenia za pracę lub sposób ustalania tej wysokości określa ustawa.

5. Władze publiczne prowadzą politykę zmierzającą do pełnego, produktywnego zatrudnienia poprzez realizowanie programów zwalczania bezrobocia, w tym organizowanie i wspieranie poradnictwa i szkolenia zawodowego oraz robót publicznych i prac interwencyjnych.

Artykuł 66

1. Każdy ma prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy. Sposób realizacji tego prawa oraz obowiązki pracodawcy określa ustawa.

2. Pracownik ma prawo do określonych w ustawie dni wolnych od pracy i corocznych płatnych urlopów; maksymalne normy czasu pracy określa ustawa.

Artykuł 67

1. Obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego. Zakres i formy zabezpieczenia społecznego określa ustawa.

2. Obywatel pozostający bez pracy nie z własnej woli i nie mający innych środków utrzymania ma prawo do zabezpieczenia społecznego, którego zakres i formy określa ustawa.

Artykuł 68

1. Każdy ma prawo do ochrony zdrowia.

2. Obywatelom, niezależnie od ich sytuacji materialnej, władze publiczne zapewniają równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych. Warunki i zakres udzielania świadczeń określa ustawa.

3. Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężar-

nym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku.

4. Władze publiczne są obowiązane do zwalczania chorób epidemicznych i zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska.

5. Władze publiczne popierają rozwój kultury fizycznej, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży.

Artykuł 69

Osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczaniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej.

Artykuł 70

1. Każdy ma prawo do nauki. Nauka do 18 roku życia jest obowiązkowa. Sposób wykonywania obowiązku szkolnego określa ustawa.

2. Nauka w szkołach publicznych jest bezpłatna. Ustawa może dopuścić świadczenie niektórych usług edukacyjnych przez publiczne szkoły wyższe za odpłatnością.

3. Rodzice mają wolność wyboru dla swoich dzieci szkół innych niż publiczne. Obywatele i instytucje mają prawo zakładania szkół podstawowych, ponadpodstawowych i wyższych oraz zakładów wychowawczych. Warunki zakładania i działalności szkół niepublicznych oraz udziału władz publicznych w ich finansowaniu, a także zasady nadzoru pedagogicznego nad szkołami i zakładami wychowawczymi, określa ustawa.

4. Władze publiczne zapewniają obywatelom powszechny i równy dostęp do wykształcenia. W tym celu tworzą i wspierają systemy indywidualnej pomocy finansowej i organizacyjnej dla uczniów i studentów. Warunki udzielania pomocy określa ustawa.

5. Zapewnia się autonomię szkół wyższych na zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 71

1. Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych.

2. Matka przed i po urodzeniu dziecka ma prawo do szczególnej pomocy władz publicznych, którego zakres określa ustawa.

Artykuł 72

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyziskiem i demoralizacją.

2. Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych.

3. W toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka.

4. Ustawa określa kompetencje i sposób powoływania Rzecznika Praw Dziecka.

Artykuł 73

Każdemu zapewnia się wolność twórczości artystycznej, badań naukowych oraz ogłaszania ich wyników, wolność nauczania, a także wolność korzystania z dóbr kultury.

Artykuł 74

1. Władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom.

2. Ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych.

3. Każdy ma prawo do informacji o stanie i ochronie środowiska.

4. Władze publiczne wspierają działania obywateli na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska.

Artykuł 75

1. Władze publiczne prowadzą politykę sprzyjającą zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych obywateli, w szczególności przeciwdziałają bezdomności, wspierają rozwój budownictwa socjalnego oraz popierają działania obywateli zmierzające do uzyskania własnego mieszkania.

2. Ochronę praw lokatorów określa ustawa.

Artykuł 76

Władze publiczne chronią konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Zakres tej ochrony określa ustawa.

Środki ochrony wolności i praw

Artykuł 77

1. Każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej.

2. Ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw.

Artykuł 78

Każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarżania określa ustawa.

Artykuł 79

1. Każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji.

2. Przepis ust.1 nie dotyczy praw określonych w art. 56.

Artykuł 80

Każdy ma prawo wystąpienia, na zasadach określonych w ustawie, do Rzecznika Praw Obywatelskich z wnioskiem o pomoc w ochronie swoich wolności lub praw naruszonych przez organy władzy publicznej.

Artykuł 81

Praw określonych w art. 65 ust. 4 i 5, art. 66, art. 69, art. 71 i art. 74-76 można dochodzić w granicach określonych w ustawie.

Obowiązki

Artykuł 82

Obowiązkiem obywatela polskiego jest wierność Rzeczypospolitej Polskiej oraz troska o dobro wspólne.

Artykuł 83

Każdy ma obowiązek przestrzegania prawa Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 84

Każdy jest obowiązany do ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych, w tym podatków, określonych w ustawie.

Artykuł 85

1. Obowiązkiem obywatela polskiego jest obrona Ojczyzny.

2. Zakres obowiązku służby wojskowej określa ustawa.

3. Obywatel, któremu przekonania religijne lub wyznawane zasady moralne nie pozwalają na odbywanie służby wojskowej, może być obowiązany do służby zastępczej na zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 86

Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa.

ROZDZIAŁ III

Źródła prawa

Artykuł 87

1. Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są: Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia.

2. Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są na obszarze działania organów, które je ustanowiły, akty prawa miejscowego.

Artykuł 88

1. Warunkiem wejścia w życie ustaw, rozporządzeń oraz aktów prawa miejscowego jest ich ogłoszenie.

2. Zasady i tryb ogłaszania aktów normatywnych określa ustawa.

3. Umowy międzynarodowe ratyfikowane za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie są ogłaszane w trybie wymaganym dla ustaw. Zasady ogłaszania innych umów międzynarodowych określa ustawa.

Artykuł 89

1. Ratyfikacja przez Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej i jej wypowiedzenie wymaga uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie, jeżeli umowa dotyczy:

- 1) pokoju, sojuszy, układów politycznych lub układów wojskowych,
- 2) wolności, praw lub obowiązków obywatelskich określonych w Konstytucji,
- 3) członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w organizacji międzynarodowej,
- 4) znacznego obciążenia państwa pod względem finansowym,
- 5) spraw uregulowanych w ustawie lub w których Konstytucja wymaga ustawy.

2. O zamiarze przedłożenia Prezydentowi Rzeczypospolitej do ratyfikacji umów międzynarodowych, których ratyfikacja nie wymaga zgody wyrażonej w ustawie, Prezes Rady Ministrów zawiadamia Sejm.

3. Zasady oraz tryb zawierania, ratyfikowania i wypowiedzenia umów międzynarodowych określa ustawa.

Artykuł 90

1. Rzeczpospolita Polska może na podstawie umowy międzynarodowej przekazać organizacji międzynarodowej lub organowi międzynarodowemu kompetencje organów władzy państwowej w niektórych sprawach.)

2. Ustawa wyrażająca zgodę na ratyfikację umowy międzynarodowej, o której mowa w ust. 1, jest uchwalana przez Sejm większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów oraz przez Senat większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.

3. Wyrażenie zgody na ratyfikację takiej umowy może być uchwalone w referendum ogólnokrajowym zgodnie z przepisem art. 125.

4. Uchwałę w sprawie wyboru trybu wyrażenia zgody na ratyfikację podejmuje Sejm bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Artykuł 91

1. Ratyfikowana umowa międzynarodowa, po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, stanowi część krajowego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowana, chyba że jej stosowanie jest uzależnione od wydania ustawy.

2. Umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie ma pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli ustawy tej nie da się pogodzić z umową.

3. Jeżeli wynika to z ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską umowy konstytuującej organizację międzynarodową, prawo przez nią stanowione jest stosowane bezpośrednio, mając pierwszeństwo w przypadku kolizji z ustawami.

Artykuł 92

1. Rozporządzenia są wydawane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania. Upoważnienie powinno określać organ właściwy do wydania rozporządzenia i zakres spraw przekazanych do uregulowania oraz wytyczne dotyczące treści aktu.

2. Organ upoważniony do wydania rozporządzenia nie może przekazać swoich kompetencji, o których mowa w ust. 1, innemu organowi.

Artykuł 93

1. Uchwały Rady Ministrów oraz zarządzenia Prezesa Rady Ministrów i ministrów mają charakter wewnętrzny i obowiązują tylko jednostki organizacyjne podległe organowi wydającemu te akty.

2. Zarządzenia są wydawane tylko na podstawie ustawy. Nie mogą one stanowić podstawy decyzji wobec obywateli, osób prawnych oraz innych podmiotów.

3. Uchwały i zarządzenia podlegają kontroli co do ich zgodności z powszechnie obowiązującym prawem.

Artykuł 94

Organy samorządu terytorialnego oraz terenowe organy administracji rządowej, na podstawie i w granicach upoważnień zawartych w ustawie, ustanawiają akty prawa miejscowego obowiązujące na obszarze działania tych organów. Zasady i tryb wydawania aktów prawa miejscowego określa ustawa.

ROZDZIAŁ IV

Sejm i Senat

Artykuł 95

1. Władzę ustawodawczą w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sejm i Senat.

2. Sejm sprawuje kontrolę nad działalnością Rady Ministrów w zakresie określonym przepisami Konstytucji i ustaw.

Wybory i kadencja

Artykuł 96

1. Sejm składa się z 460 posłów.

2. Wybory do Sejmu są powszechne, równe, bezpośrednie i proporcjonalne oraz odbywają się w głosowaniu tajnym.

Artykuł 97

1. Senat składa się ze 100 senatorów.

2. Wybory do Senatu są powszechne, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym.

Artykuł 98

1. Sejm i Senat są wybierane na czteroletnie kadencje. Kadencje Sejmu i Senatu rozpoczynają się z dniem zebrania

się Sejmu na pierwsze posiedzenie i trwają do dnia poprzedzającego dzień zebrania się Sejmu następnej kadencji.

2. Wybory do Sejmu i Senatu zarządza Prezydent Rzeczypospolitej nie później niż na 90 dni przed upływem 4 lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu i Senatu, wyznaczając wybory na dzień wolny od pracy, przypadający w ciągu 30 dni przed upływem 4 lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu i Senatu.

3. Sejm może skrócić swoją kadencję uchwałą podjętą większością co najmniej 2/3 głosów ustawowej liczby posłów. Skrócenie kadencji Sejmu oznacza jednocześnie skrócenie kadencji Senatu. Przepis ust. 5 stosuje się odpowiednio.

4. Prezydent Rzeczypospolitej, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu, może w przypadkach określonych w Konstytucji zarządzić skrócenie kadencji Sejmu. Wraz ze skróceniem kadencji Sejmu skrócona zostaje również kadencja Senatu.

5. Prezydent Rzeczypospolitej, zarządzając skrócenie kadencji Sejmu, zarządza jednocześnie wybory do Sejmu i Senatu i wyznacza ich datę na dzień przypadający nie później niż w ciągu 45 dni od dnia zarządzenia skrócenia kadencji Sejmu. Prezydent Rzeczypospolitej zwołuje pierwsze posiedzenie nowo wybranego Sejmu nie później niż na 15 dzień po dniu przeprowadzenia wyborów.

6. W razie skrócenia kadencji Sejmu stosuje się odpowiednio przepis ust.1.

Artykuł 99

1. Wybrany do Sejmu może być obywatel polski mający prawo wybierania, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 21 lat.

2. Wybrany do Senatu może być obywatel polski mający prawo wybierania, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 30 lat.

Artykuł 100

1. Kandydatów na posłów i senatorów mogą zgłaszać partie polityczne oraz wyborcy.

2. Nie można kandydować równocześnie do Sejmu i Senatu.

3. Zasady i tryb zgłaszania kandydatów i przeprowadzania wyborów oraz warunki ważności wyborów określa ustawa.

Artykuł 101

1. Ważność wyborów do Sejmu i Senatu stwierdza Sąd Najwyższy.

2. Wyborcy przysługuje prawo zgłoszenia do Sądu Najwyższego protestu przeciwko ważności wyborów na zasadach określonych w ustawie.

Posłowie i senatorowie

Artykuł 102

Nie można być równocześnie posłem i senatorem.

Artykuł 103

1. Mandatu posła nie można łączyć z funkcją Prezesa Narodowego Banku Polskiego, Prezesa Najwyższej Izby

Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka i ich zastępców, członka Rady Polityki Pieniężnej, członka Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, ambasadora oraz z zatrudnieniem w Kancelarii Sejmu, Kancelarii Senatu, Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej lub z zatrudnieniem w administracji rządowej. Zakaz ten nie dotyczy członków Rady Ministrów i sekretarzy stanu w administracji rządowej.

2. Sędzia, prokurator, urzędnik służby cywilnej, żołnierz pozostający w czynnej służbie wojskowej, funkcjonariusz policji oraz funkcjonariusz służb ochrony państwa nie mogą sprawować mandatu poselskiego.

3. Inne przypadki zakazu łączenia mandatu poselskiego z funkcjami publicznymi oraz zakazu jego sprawowania może określić ustawa.

Artykuł 104

1. Posłowie są przedstawicielami Narodu. Nie wiążą ich instrukcje wyborców.

2. Przed rozpoczęciem sprawowania mandatu posłowie składają przed Sejmem następujące ślubowanie:

“Uroczycie ślubując rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu, strzec suwerenności i interesów Państwa, czynić wszystko dla pomyślności Ojczyzny i dobra obywateli, przestrzegać Konstytucji i innych praw Rzeczypospolitej Polskiej.”

Ślubowanie może być złożone z dodaniem zdania “Tak mi dopomóż Bóg”.

3. Odmowa złożenia ślubowania oznacza zrzeczenie się mandatu.

Artykuł 105

1. Poseł nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za swoją działalność wchodzącą w zakres sprawowania mandatu poselskiego ani w czasie jego trwania, ani po jego wygaśnięciu. Za taką działalność poseł odpowiada wyłącznie przed Sejmem, a w przypadku naruszenia praw osób trzecich może być pociągnięty do odpowiedzialności sądowej tylko za zgodą Sejmu.

2. Od dnia ogłoszenia wyników wyborów do dnia wygaśnięcia mandatu poseł nie może być pociągnięty bez zgody Sejmu do odpowiedzialności karnej.

3. Postępowanie karne wszczęte wobec osoby przed dniem wyboru jej na posła ulega na żądanie Sejmu zawieszeniu do czasu wygaśnięcia mandatu. W takim przypadku ulega również zawieszeniu na ten czas bieg przedawnienia w postępowaniu karnym.

4. Poseł może wyrazić zgodę na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej. W takim przypadku nie stosuje się przepisów ust. 2 i 3.

5. Poseł nie może być zatrzymany lub aresztowany bez zgody Sejmu, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Marszałka Sejmu, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

6. Szczegółowe zasady pociągania posłów do odpowiedzialności karnej oraz tryb postępowania określa ustawa.

Artykuł 106

Warunki niezbędne do skutecznego wypełniania obowiązków poselskich oraz ochronę praw wynikających ze sprawowania mandatu określa ustawa.

Artykuł 107

1. W zakresie określonym ustawą poseł nie może prowadzić działalności gospodarczej z osiągnięciem korzyści z majątku Skarbu Państwa lub samorządu terytorialnego ani nabywać tego majątku.

2. Za naruszenie zakazów, o których mowa w ust. 1, poseł, uchwałą Sejmu podjętą na wniosek Marszałka Sejmu, może być pociągnięty do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu, który orzeka w przedmiocie pozbawienia mandatu.

Artykuł 108

Do senatorów stosuje się odpowiednio przepisy art.103-107.

Organizacja i działanie

Artykuł 109

1. Sejm i Senat obradują na posiedzeniach.
2. Pierwsze posiedzenia Sejmu i Senatu Prezydent Rzeczypospolitej zwołuje na dzień przypadający w ciągu 30 dni od dnia wyborów, z wyjątkiem przypadków określonych w art. 98 ust. 3 i 5.

Artykuł 110

1. Sejm wybiera ze swojego grona Marszałka Sejmu i wicemarszałków.
2. Marszałek Sejmu przewodniczy obradom Sejmu, strzeże praw Sejmu oraz reprezentuje Sejm na zewnątrz.
3. Sejm powołuje komisje stałe oraz może powoływać komisje nadzwyczajne.

Artykuł 111

1. Sejm może powołać komisję śledczą do zbadania określonej sprawy.
2. Tryb działania komisji śledczej określa ustawa.

Artykuł 112

Organizację wewnętrzną i porządek prac Sejmu oraz tryb powoływania i działalności jego organów, jak też sposób wykonywania konstytucyjnych i ustawowych obowiązków organów państwowych wobec Sejmu określa regulamin Sejmu uchwalony przez Sejm.

Artykuł 113

Posiedzenia Sejmu są jawne. Jeżeli wymaga tego dobro państwa, Sejm może bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów uchwalić tajność obrad.

Artykuł 114

1. W przypadkach określonych w Konstytucji Sejm i Senat, obradując wspólnie pod przewodnictwem Marszałka Sejmu lub w jego zastępstwie Marszałka Senatu, działają jako Zgromadzenie Narodowe.

2. Zgromadzenie Narodowe uchwała swój regulamin.

Artykuł 115

1. Prezes Rady Ministrów i pozostali członkowie Rady Ministrów mają obowiązek udzielenia odpowiedzi na interpelacje i zapytania poselskie w ciągu 21 dni.

2. Prezes Rady Ministrów i pozostali członkowie Rady Ministrów mają obowiązek udzielenia odpowiedzi w sprawach bieżących na każdym posiedzeniu Sejmu.

Artykuł 116

1. Sejm decyduje w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej o stanie wojny i o zawarciu pokoju.

2. Sejm może podjąć uchwałę o stanie wojny jedynie w razie zbrojnej napaści na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub gdy z umów międzynarodowych wynika zobowiązanie do wspólnej obrony przeciwko agresji. Jeżeli Sejm nie może się zebrać na posiedzenie, o stanie wojny postanawia Prezydent Rzeczypospolitej.

Artykuł 117

Zasady użycia Sił Zbrojnych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej określa ratyfikowana umowa międzynarodowa lub ustawa. Zasady pobytu obcych wojsk na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i zasady przemieszczania się ich przez to terytorium określają ratyfikowane umowy międzynarodowe lub ustawy.

Artykuł 118

1. Inicjatywa ustawodawcza przysługuje posłom, Senatowi, Prezydentowi Rzeczypospolitej i Radzie Ministrów.
2. Inicjatywa ustawodawcza przysługuje również grupie co najmniej 100 000 obywateli mających prawo wybierania do Sejmu. Tryb postępowania w tej sprawie określa ustawa.
3. Wnioskodawcy, przedkładając Sejmowi projekt ustawy, przedstawiają skutki finansowe jej wykonania.

Artykuł 119

1. Sejm rozpatruje projekt ustawy w trzech czytaniach.
2. Prawo wnoszenia poprawek do projektu ustawy w czasie rozpatrywania go przez Sejm przysługuje wnioskodawcy projektu, posłom i Radzie Ministrów.
3. Marszałek Sejmu może odmówić poddania pod głosowanie poprawki, która uprzednio nie była przedłożona komisji.
4. Wnioskodawca może wycofać projekt ustawy w toku postępowania ustawodawczego w Sejmie do czasu zakończenia drugiego czytania projektu.

Artykuł 120

Sejm uchwała ustawy zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, chyba że Konstytucja przewiduje inną większość. W tym samym

trybie Sejm podejmuje uchwały, jeżeli ustawa lub uchwała Sejmu nie stanowi inaczej.

Artykuł 121

1. Ustawę uchwaloną przez Sejm Marszałek Sejmu przekazuje Senatowi.

2. Senat w ciągu 30 dni od dnia przekazania ustawy może ją przyjąć bez zmian, uchwalić poprawki albo uchwalić odrzucenie jej w całości. Jeżeli Senat w ciągu 30 dni od dnia przekazania ustawy nie podejmie stosownej uchwały, ustawę uznaje się za uchwaloną w brzmieniu przyjętym przez Sejm.

3. Uchwałę Senatu odrzucającą ustawę albo poprawkę zaproponowaną w uchwale Senatu uważa się za przyjętą, jeżeli Sejm nie odrzuci jej bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Artykuł 122 → *konst. pres. 20*

1. Po zakończeniu postępowania określonego w art.121 Marszałek Sejmu przedstawia uchwaloną ustawę do podpisu Prezydentowi Rzeczypospolitej.

2. Prezydent Rzeczypospolitej podpisuje ustawę w ciągu 21 dni od dnia przedstawienia i zarządza jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Przed podpisaniem ustawy Prezydent Rzeczypospolitej może wystąpić do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem w sprawie zgodności ustawy z Konstytucją. Prezydent Rzeczypospolitej nie może odmówić podpisania ustawy, którą Trybunał Konstytucyjny uznał za zgodną z Konstytucją.

4. Prezydent Rzeczypospolitej odmawia podpisania ustawy, którą Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodną z Konstytucją. Jeżeli jednak niezgodność z Konstytucją dotyczy poszczególnych przepisów ustawy, a Trybunał Konstytucyjny nie orzeknie, że są one nierozdzielnie związane z całą ustawą, Prezydent Rzeczypospolitej, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu, podpisuje ustawę z pominięciem przepisów uznanych za niezgodne z Konstytucją albo zwraca ustawę Sejmowi w celu usunięcia niezgodności.

5. Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej nie wystąpił z wnioskiem do Trybunału Konstytucyjnego w trybie ust. 3, może z umotywowanym wnioskiem przekazać ustawę Sejmowi do ponownego rozpatrzenia. Po ponownym uchwaleniu ustawy przez Sejm większością 3/5 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu 7 dni podpisuje ustawę i zarządza jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. W razie ponownego uchwalenia ustawy przez Sejm Prezydentowi Rzeczypospolitej nie przysługuje prawo wystąpienia do Trybunału Konstytucyjnego w trybie ust. 3.

6. Wystąpienie Prezydenta Rzeczypospolitej do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem w sprawie zgodności ustawy z Konstytucją lub z wnioskiem do Sejmu o ponowne rozpatrzenie ustawy wstrzymuje bieg, określonego w ust.2, terminu do podpisania ustawy.

Artykuł 123

1. Rada Ministrów może uznać uchwalony przez siebie projekt ustawy za pilny, z wyjątkiem projektów ustaw podat-

kowych, ustaw dotyczących wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej, Sejmu, Senatu oraz organów samorządu terytorialnego, ustaw regulujących ustroj i właściwość władz publicznych, a także kodeksów.

2. Regulamin Sejmu oraz regulamin Senatu określają odrębności w postępowaniu ustawodawczym w sprawie projektu pilnego.

3. W postępowaniu w sprawie ustawy, której projekt został uznany za pilny, termin jej rozpatrzenia przez Senat wynosi 14 dni, a termin podpisania ustawy przez Prezydenta Rzeczypospolitej wynosi 7 dni.

Artykuł 124

Do Senatu stosuje się odpowiednio przepisy art.110, art.112, art. 113 i art.120.

Referendum

Artykuł 125

1. W sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa może być przeprowadzone referendum ogólnokrajowe.

2. Referendum ogólnokrajowe ma prawo zarządzić Sejm bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów lub Prezydent Rzeczypospolitej za zgodą Senatu wyrażoną bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.

3. Jeżeli w referendum ogólnokrajowym wzięto udział więcej niż połowa uprawnionych do głosowania, wynik referendum jest wiążący.

4. Ważność referendum ogólnokrajowego oraz referendum, o którym mowa w art. 235 ust. 6, stwierdza Sąd Najwyższy.

5. Zasady i tryb przeprowadzania referendum określa ustawa.

ROZDZIAŁ V

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej

Artykuł 126

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej jest najwyższym przedstawicielem Rzeczypospolitej Polskiej i gwarantem ciągłości władzy państwowej.

2. Prezydent Rzeczypospolitej czuwa nad przestrzeganiem Konstytucji, stoi na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium.

3. Prezydent Rzeczypospolitej wykonuje swoje zadania w zakresie i na zasadach określonych w Konstytucji i ustawach.

Artykuł 127

1. Prezydent Rzeczypospolitej jest wybierany przez Naród w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich i w głosowaniu tajnym.

2. Prezydent Rzeczypospolitej jest wybierany na pięcioletnią kadencję i może być ponownie wybrany tylko raz.

3. Na Prezydenta Rzeczypospolitej może być wybrany obywatel polski, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 35 lat i korzysta z pełni praw wyborczych do Sejmu. Kandydata zgłasza co najmniej 100 000 obywateli mających prawo wybierania do Sejmu.

4. Na Prezydenta Rzeczypospolitej wybrany zostaje kandydat, który otrzymał więcej niż połowę ważnie oddanych głosów. Jeżeli żaden z kandydatów nie uzyska wymaganej większości, czternastego dnia po pierwszym głosowaniu przeprowadza się ponowne głosowanie.

5. W ponownym głosowaniu wyboru dokonuje się spośród dwóch kandydatów, którzy w pierwszym głosowaniu otrzymali kolejno największą liczbę głosów. Jeżeli którykolwiek z tych dwóch kandydatów wycofa zgodę na kandydowanie, utraci prawo wyborcze lub umrze, w jego miejsce do wyborów w ponownym głosowaniu dopuszcza się kandydata, który otrzymał kolejno największą liczbę głosów w pierwszym głosowaniu. W takim przypadku datę ponownego głosowania odracza się o dalszych 14 dni.

6. Na Prezydenta Rzeczypospolitej wybrany zostaje kandydat, który w ponownym głosowaniu otrzymał więcej głosów.

7. Zasady i tryb zgłaszania kandydatów i przeprowadzania wyborów oraz warunki ważności wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej określa ustawa.

Artykuł 128

1. Kadencja Prezydenta Rzeczypospolitej rozpoczyna się w dniu objęcia przez niego urzędu.

2. Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej zarządza Marszałek Sejmu na dzień przypadający nie wcześniej niż na 100 dni i nie później niż na 75 dni przed upływem kadencji urzędującego Prezydenta Rzeczypospolitej, a w razie opróżnienia urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej - nie później niż w czternastym dniu po opróżnieniu urzędu, wyznaczając datę wyborów na dzień wolny od pracy przypadający w ciągu 60 dni od dnia zarządzenia wyborów.

Artykuł 129

1. Ważność wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej stwierdza Sąd Najwyższy.

2. Wyborcy przysługuje prawo zgłoszenia do Sądu Najwyższego protestu przeciwko ważności wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej na zasadach określonych w ustawie.

3. W razie stwierdzenia nieważności wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej przeprowadza się nowe wybory, na zasadach przewidzianych w art.128 ust. 2 dla przypadku opróżnienia urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej.

Artykuł 130

Prezydent Rzeczypospolitej obejmuje urząd po złożeniu wobec Zgromadzenia Narodowego następującej przysięgi:

“Obejmując z woli Narodu urząd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, uroczyście przysięgam, że dochowam wierności postanowieniom Konstytucji, będę strzegł niezłomnie

godności Narodu, niepodległości i bezpieczeństwa Państwa, a dobro Ojczyzny oraz pomyślność obywateli będą dla mnie zawsze najwyższym nakazem”.

Przysięga może być złożona z dodaniem zdania “Tak mi dopomóż Bóg”.

Artykuł 131

1. Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej nie może przejść do sprawowania urzędu, zawiadamia o tym Marszałka Sejmu, który tymczasowo przejmuje obowiązki Prezydenta Rzeczypospolitej. Gdy Prezydent Rzeczypospolitej nie jest w stanie zawiadomić Marszałka Sejmu o niemożności sprawowania urzędu, wówczas o stwierdzeniu przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej rozstrzyga Trybunał Konstytucyjny na wniosek Marszałka Sejmu. W razie uznania przejściowej niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Trybunał Konstytucyjny powierza Marszałkowi Sejmu tymczasowe wykonywanie obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej.

2. Marszałek Sejmu tymczasowo, do czasu wyboru nowego Prezydenta Rzeczypospolitej, wykonuje obowiązki Prezydenta Rzeczypospolitej w razie:

- 1) śmierci Prezydenta Rzeczypospolitej,
- 2) zrzeczenia się urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej,
- 3) stwierdzenia nieważności wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej lub innych przyczyn nieobjęcia urzędu po wyborze,
- 4) uznania przez Zgromadzenie Narodowe trwałej niezdolności Prezydenta Rzeczypospolitej do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia, uchwałą podjętą większością co najmniej 2/3 głosów ustawowej liczby członków Zgromadzenia Narodowego,
- 5) złożenia Prezydenta Rzeczypospolitej z urzędu orzeczeniem Trybunału Stanu.

3. Jeżeli Marszałek Sejmu nie może wykonywać obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej, obowiązki te przejmuje Marszałek Senatu.

4. Osoba wykonująca obowiązki Prezydenta Rzeczypospolitej nie może postanowić o skróceniu kadencji Sejmu.

Artykuł 132

Prezydent Rzeczypospolitej nie może piastować żadnego innego urzędu ani pełnić żadnej funkcji publicznej, z wyjątkiem tych, które są związane ze sprawowanym urzędem.

Artykuł 133

1. Prezydent Rzeczypospolitej jako reprezentant państwa w stosunkach zewnętrznych:

- 1) ratyfikuje i wypowiada umowy międzynarodowe, o czym powiadamia Sejm i Senat,
- 2) mianuje i odwołuje pełnomocnych przedstawicieli Rzeczypospolitej Polskiej w innych państwach i przy organizacjach międzynarodowych,

3) przyjmuje listy uwierzytelniające i odwołujące akredytowanych przy nim przedstawicieli dyplomatycznych innych państw i organizacji międzynarodowych.

2. Prezydent Rzeczypospolitej przed ratyfikowaniem umowy międzynarodowej może zwrócić się do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem w sprawie jej zgodności z Konstytucją.

3. Prezydent Rzeczypospolitej w zakresie polityki zagranicznej współdziała z Prezesem Rady Ministrów i właściwym ministrem.

Artykuł 134

1. Prezydent Rzeczypospolitej jest najwyższym zwierzchnikiem Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

2. W czasie pokoju Prezydent Rzeczypospolitej sprawuje zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi za pośrednictwem Ministra Obrony Narodowej.

3. Prezydent Rzeczypospolitej mianuje Szefa Sztabu Generalnego i dowódców rodzajów Sił Zbrojnych na czas określony. Czas trwania kadencji, tryb i warunki odwołania przed jej upływem określa ustawa.

4. Na czas wojny Prezydent Rzeczypospolitej, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, mianuje Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych. W tym samym trybie może on Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych odwołać. Kompetencje Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasady jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej określa ustawa.

5. Prezydent Rzeczypospolitej, na wniosek Ministra Obrony Narodowej, nadaje określone w ustawach stopnie wojskowe.

6. Kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej, związane ze zwierzchnictwem nad Siłami Zbrojnymi, szczegółowo określa ustawa.

Artykuł 135

Organem doradczym Prezydenta Rzeczypospolitej w zakresie wewnętrznego i zewnętrznego bezpieczeństwa państwa jest Rada Bezpieczeństwa Narodowego.)

Artykuł 136

W razie bezpośredniego, zewnętrznego zagrożenia państwa Prezydent Rzeczypospolitej, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, zarządza powszechną lub częściową mobilizację i użycie Sił Zbrojnych do obrony Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 137

Prezydent Rzeczypospolitej nadaje obywatelstwo polskie i wyraża zgodę na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego.

Artykuł 138

Prezydent Rzeczypospolitej nadaje ordery i odznaczenia.

Artykuł 139

Prezydent Rzeczypospolitej stosuje prawo łaski. Prawa łaski nie stosuje się do osób skazanych przez Trybunał Stanu.

Artykuł 140

Prezydent Rzeczypospolitej może zwracać się z orędziem do Sejmu, do Senatu lub do Zgromadzenia Narodowego. Orędzia nie czyni się przedmiotem debaty.

Artykuł 141

1. W sprawach szczególnej wagi Prezydent Rzeczypospolitej może zwołać Radę Gabinetową. Radę Gabinetową tworzy Rada Ministrów obradująca pod przewodnictwem Prezydenta Rzeczypospolitej.

2. Radzie Gabinetowej nie przysługują kompetencje Rady Ministrów.

Artykuł 142

1. Prezydent Rzeczypospolitej wydaje rozporządzenia i zarządzenia na zasadach określonych w art. 92 i art. 93.

2. Prezydent Rzeczypospolitej wydaje postanowienia w zakresie realizacji pozostałych swoich kompetencji.

Artykuł 143

Organem pomocniczym Prezydenta Rzeczypospolitej jest Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej. Prezydent Rzeczypospolitej nadaje statut Kancelarii oraz powołuje i odwołuje Szefa Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej.

Artykuł 144

1. Prezydent Rzeczypospolitej, korzystając ze swoich konstytucyjnych i ustawowych kompetencji, wydaje akty urzędowe.

2. Akty urzędowe Prezydenta Rzeczypospolitej wymagają dla swojej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów, który przez podpisanie aktu ponosi odpowiedzialność przed Sejmem.

3. Przepis ust. 2 nie dotyczy:

- 1) zarządzania wyborów do Sejmu i Senatu,
- 2) zwoływania pierwszego posiedzenia nowo wybranych Sejmu i Senatu,
- 3) skracania kadencji Sejmu w przypadkach określonych w Konstytucji,
- 4) inicjatywy ustawodawczej,
- 5) zarządzania referendum ogólnokrajowego,
- 6) podpisywania albo odmowy podpisania ustawy,
- 7) zarządzania ogłoszenia ustawy oraz umowy międzynarodowej w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej,
- 8) zwracania się z orędziem do Sejmu, do Senatu lub do Zgromadzenia Narodowego,
- 9) wniosku do Trybunału Konstytucyjnego,
- 10) wniosku o przeprowadzenie kontroli przez Najwyższą Izbę Kontroli,
- 11) desygnowania i powoływania Prezesa Rady Ministrów,
- 12) przyjmowania dymisji Rady Ministrów i powierzania jej tymczasowego pełnienia obowiązków,

- 13) wniosku do Sejmu o pociągnięcie do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu członka Rady Ministrów,
- 14) odwoływania ministra, któremu Sejm wyraził wotum nieufności,
- 15) zwoływania Rady Gabinetowej,
- 16) nadawania orderów i odznaczeń,
- 17) powoływania sędziów,
- 18) stosowania prawa łaski,
- 19) nadawania obywatelstwa polskiego i wyrażania zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego,
- 20) powoływania Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego,
- 21) powoływania Prezesa i Wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego,
- 22) powoływania Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego,
- 23) powoływania prezesów Sądu Najwyższego oraz wiceprezesów Naczelnego Sądu Administracyjnego,
- 24) wniosku do Sejmu o powołanie Prezesa Narodowego Banku Polskiego,
- 25) powoływania członków Rady Polityki Pieniężnej,
- 26) powoływania i odwoływania członków Rady Bezpieczeństwa Narodowego,
- 27) powoływania członków Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji,
- 28) nadawania statutu Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej oraz powoływania i odwoływania Szefa Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej,
- 29) wydawania zarządzeń na zasadach określonych w art. 93,
- 30) zrzeczenia się urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej.

Artykuł 145

1. Prezydent Rzeczypospolitej za naruszenie Konstytucji, ustawy lub za popełnienie przestępstwa może być pociągnięty do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu.

2. Postawienie Prezydenta Rzeczypospolitej w stan oskarżenia może nastąpić uchwałą Zgromadzenia Narodowego, podjętą większością co najmniej 2/3 głosów ustawowej liczby członków Zgromadzenia Narodowego na wniosek co najmniej 140 członków Zgromadzenia Narodowego.

3. Z dniem podjęcia uchwały o postawieniu Prezydenta Rzeczypospolitej w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu sprawowanie urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej ulega zawieszeniu. Przepis art.131 stosuje się odpowiednio.

ROZDZIAŁ VI

Rada Ministrów i administracja rządowa

Artykuł 146

1. Rada Ministrów prowadzi politykę wewnętrzną i zagraniczną Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Do Rady Ministrów należą sprawy polityki państwa nie zastrzeżone dla innych organów państwowych i samorządu terytorialnego.

3. Rada Ministrów kieruje administracją rządową.

4. W zakresie i na zasadach określonych w Konstytucji i ustawach Rada Ministrów w szczególności:

- 1) zapewnia wykonanie ustaw,
- 2) wydaje rozporządzenia,
- 3) koordynuje i kontroluje prace organów administracji rządowej,
- 4) chroni interesy Skarbu Państwa,
- 5) uchwała projekt budżetu państwa,
- 6) kieruje wykonaniem budżetu państwa oraz uchwała zamknięcie rachunków państwowych i sprawozdanie z wykonania budżetu,
- 7) zapewnia bezpieczeństwo wewnętrzne państwa oraz porządek publiczny,
- 8) zapewnia bezpieczeństwo zewnętrzne państwa,
- 9) sprawuje ogólne kierownictwo w dziedzinie stosunków z innymi państwami i organizacjami międzynarodowymi,
- 10) zawiera umowy międzynarodowe wymagające ratyfikacji oraz zatwierdza i wypowiada inne umowy międzynarodowe,
- 11) sprawuje ogólne kierownictwo w dziedzinie obronności kraju oraz określa corocznie liczbę obywateli powoływanych do czynnej służby wojskowej,
- 12) określa organizację i tryb swojej pracy.

Artykuł 147

1. Rada Ministrów składa się z Prezesa Rady Ministrów i ministrów.

2. W skład Rady Ministrów mogą być powoływani wiceprezesi Rady Ministrów.

3. Prezes i wiceprezes Rady Ministrów mogą pełnić także funkcję ministra.

4. W skład Rady Ministrów mogą być ponadto powoływani przewodniczący określonych w ustawach komitetów.

Artykuł 148

Prezes Rady Ministrów:

- 1) reprezentuje Radę Ministrów,
- 2) kieruje pracami Rady Ministrów,
- 3) wydaje rozporządzenia,
- 4) zapewnia wykonywanie polityki Rady Ministrów i określa sposoby jej wykonywania,
- 5) koordynuje i kontroluje pracę członków Rady Ministrów,
- 6) sprawuje nadzór nad samorządem terytorialnym w granicach i formach określonych w Konstytucji i ustawach,
- 7) jest zwierzchnikiem służbowym pracowników administracji rządowej.

Artykuł 149

1. Ministrowie kierują określonymi działami administracji rządowej lub wypełniają zadania wyznaczone im przez Prezesa Rady Ministrów. Zakres działania ministra kierującego działem administracji rządowej określają ustawy.

2. Minister kierujący działem administracji rządowej wydaje rozporządzenia. Rada Ministrów, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, może uchylić rozporządzenie lub zarządzenie ministra.

3. Do przewodniczącego komitetu, o którym mowa w art.147 ust. 4, stosuje się odpowiednio przepisy odnoszące się do ministra kierującego działem administracji rządowej.

Artykuł 150

Członek Rady Ministrów nie może prowadzić działalności sprzecznej z jego obowiązkami publicznymi.

Artykuł 151

Prezes Rady Ministrów, wiceprezesi Rady Ministrów i ministrowie składają wobec Prezydenta Rzeczypospolitej następującą przysięgę:

“Obejmując urząd Prezesa Rady Ministrów (wiceprezesa Rady Ministrów, ministra), uroczyście przysięgam, że dochowam wierności postanowieniom Konstytucji i innym prawom Rzeczypospolitej Polskiej, a dobro Ojczyzny oraz pomyślność obywateli będą dla mnie zawsze najwyższym nakazem”.

Przysięga może być złożona z dodaniem zdania “Tak mi dopomóż Bóg”.

Artykuł 152

1. Przedstawicielem Rady Ministrów w województwie jest wojewoda.

2. Tryb powoływania i odwoływania oraz zakres działania wojewodów określa ustawa.

Artykuł 153

1. W celu zapewnienia zawodowego, rzetelnego, bezstronnego i politycznie neutralnego wykonywania zadań państwa, w urzędach administracji rządowej działa korpus służby cywilnej.

2. Prezes Rady Ministrów jest zwierzchnikiem korpusu służby cywilnej.

Artykuł 154

1. Prezydent Rzeczypospolitej desygnuje Prezesa Rady Ministrów, który proponuje skład Rady Ministrów. Prezydent Rzeczypospolitej powołuje Prezesa Rady Ministrów wraz z pozostałymi członkami Rady Ministrów w ciągu 14 dni od dnia pierwszego posiedzenia Sejmu lub przyjęcia dymisji poprzedniej Rady Ministrów i odbiera przysięgę od członków nowo powołanej Rady Ministrów.

2. Prezes Rady Ministrów, w ciągu 14 dni od dnia powołania przez Prezydenta Rzeczypospolitej, przedstawia Sejmowi program działania Rady Ministrów z wnioskiem o udzielenie jej wotum zaufania. Wotum zaufania Sejm uchwała bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

3. W razie niepowołania Rady Ministrów w trybie ust.1 lub nieudzielenia jej wotum zaufania w trybie ust. 2 Sejm w ciągu 14 dni od upływu terminów określonych w ust.1 lub ust. 2 wybiera Prezesa Rady Ministrów oraz proponowanych przez niego członków Rady Ministrów bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów. Prezydent Rzeczypospolitej powołuje tak wybraną Radę Ministrów i odbiera przysięgę od jej członków.

Artykuł 155

1. W razie niepowołania Rady Ministrów w trybie art.154 ust. 3 Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu 14 dni powołuje Prezesa Rady Ministrów i na jego wniosek pozostałych członków Rady Ministrów oraz odbiera od nich przysięgę. Sejm w ciągu 14 dni od dnia powołania Rady Ministrów przez Prezydenta Rzeczypospolitej udziela jej wotum zaufania większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

2. W razie nieudzielenia Radzie Ministrów wotum zaufania w trybie określonym w ust.1, Prezydent Rzeczypospolitej skracając kadencję Sejmu i zarządza wybory.

Artykuł 156

1. Członkowie Rady Ministrów ponoszą odpowiedzialność przed Trybunałem Stanu za naruszenie Konstytucji lub ustaw, a także za przestępstwa popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem.

2. Uchwałę o pociągnięciu członka Rady Ministrów do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu Sejm podejmuje na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej lub co najmniej 115 posłów większością 3/5 ustawowej liczby posłów.

Artykuł 157

1. Członkowie Rady Ministrów ponoszą przed Sejmem solidarną odpowiedzialność za działalność Rady Ministrów.

2. Członkowie Rady Ministrów ponoszą przed Sejmem również odpowiedzialność indywidualną za sprawy należące do ich kompetencji lub powierzone im przez Prezesa Rady Ministrów.

Artykuł 158

1. Sejm wyraża Radzie Ministrów wotum nieufności większością ustawowej liczby posłów na wniosek zgłoszony przez co najmniej 46 posłów i wskazujący imiennie kandydata na Prezesa Rady Ministrów. Jeżeli uchwała została przyjęta przez Sejm, Prezydent Rzeczypospolitej przyjmuje dymisję Rady Ministrów i powołuje wybranego przez Sejm nowego Prezesa Rady Ministrów, a na jego wniosek pozostałych członków Rady Ministrów oraz odbiera od nich przysięgę.

2. Wniosek o podjęcie uchwały, o której mowa w ust.1, może być poddany pod głosowanie nie wcześniej niż po upływie 7 dni od dnia jego zgłoszenia. Powtórny wniosek może być zgłoszony nie wcześniej niż po upływie 3 miesięcy od dnia zgłoszenia poprzedniego wniosku. Powtórny wniosek może być zgłoszony przed upływem 3 miesięcy, jeżeli wystąpi z nim co najmniej 115 posłów.

Artykuł 159

1. Sejm może wyrazić ministrowi wotum nieufności. Wniosek o wyrażenie wotum nieufności może być zgłoszony przez co najmniej 69 posłów. Przepis art. 158 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

2. Prezydent Rzeczypospolitej odwołuje ministra, któremu Sejm wyraził wotum nieufności większością głosów ustawowej liczby posłów.

Artykuł 160

Prezes Rady Ministrów może zwrócić się do Sejmu o wyrażenie Radzie Ministrów wotum zaufania. Udzielenie wotum zaufania Radzie Ministrów następuje większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Artykuł 161

Prezydent Rzeczypospolitej, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, dokonuje zmian w składzie Rady Ministrów.

Artykuł 162

1. Prezes Rady Ministrów składa dymisję Rady Ministrów na pierwszym posiedzeniu nowo wybranego Sejmu.

2. Prezes Rady Ministrów składa dymisję Rady Ministrów również w razie:

- 1) nieuchwalenia przez Sejm wotum zaufania dla Rady Ministrów,
- 2) wyrażenia Radzie Ministrów wotum nieufności,
- 3) rezygnacji Prezesa Rady Ministrów.

3. Prezydent Rzeczypospolitej, przyjmując dymisję Rady Ministrów, powierza jej dalsze sprawowanie obowiązków do czasu powołania nowej Rady Ministrów.

4. Prezydent Rzeczypospolitej, w przypadku określonym w ust. 2 pkt 3, może odmówić przyjęcia dymisji Rady Ministrów.

ROZDZIAŁ VII

Samorząd terytorialny

Artykuł 163

Samorząd terytorialny wykonuje zadania publiczne nie zastrzeżone przez Konstytucję lub ustawy dla organów innych władz publicznych.

Artykuł 164

1. Podstawową jednostką samorządu terytorialnego jest gmina.

2. Inne jednostki samorządu regionalnego albo lokalnego i regionalnego określa ustawa.

3. Gmina wykonuje wszystkie zadania samorządu terytorialnego nie zastrzeżone dla innych jednostek samorządu terytorialnego.

Artykuł 165

1. Jednostki samorządu terytorialnego mają osobowość prawną. Przysługują im prawo własności i inne prawa majątkowe.

2. Samodzielność jednostek samorządu terytorialnego podlega ochronie sądowej.

Artykuł 166

1. Zadania publiczne służące zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej są wykonywane przez jednostkę samorządu terytorialnego jako zadania własne.

2. Jeżeli wynika to z uzasadnionych potrzeb państwa, ustawa może zlecić jednostkom samorządu terytorialnego wykonywanie innych zadań publicznych. Ustawa określa tryb przekazywania i sposób wykonywania zadań zleconych.

3. Spory kompetencyjne między organami samorządu terytorialnego i administracji rządowej rozstrzygają sądy administracyjne.

Artykuł 167

1. Jednostkom samorządu terytorialnego zapewnia się udział w dochodach publicznych odpowiednio do przypadających im zadań.

2. Dochodami jednostek samorządu terytorialnego są ich dochody własne oraz subwencje ogólne i dotacje celowe z budżetu państwa.

3. Źródła dochodów jednostek samorządu terytorialnego są określone w ustawie.

4. Zmiany w zakresie zadań i kompetencji jednostek samorządu terytorialnego następują wraz z odpowiednimi zmianami w podziale dochodów publicznych.

Artykuł 168

Jednostki samorządu terytorialnego mają prawo ustalania wysokości podatków i opłat lokalnych w zakresie określonym w ustawie.

Artykuł 169

1. Jednostki samorządu terytorialnego wykonują swoje zadania za pośrednictwem organów stanowiących i wykonawczych.

2. Wybory do organów stanowiących są powszechne, równe, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym. Zasady i tryb zgłaszania kandydatów i przeprowadzania wyborów oraz warunki ważności wyborów określa ustawa.

3. Zasady i tryb wyborów oraz odwoływania organów wykonawczych jednostek samorządu terytorialnego określa ustawa.

4. Ustrój wewnętrzny jednostek samorządu terytorialnego określają, w granicach ustaw, ich organy stanowiące.

Artykuł 170

Członkowie wspólnoty samorządowej mogą decydować, w drodze referendum, o sprawach dotyczących tej wspólnoty, w tym o odwołaniu pochodzącego z wyborów bezpośrednich organu samorządu terytorialnego. Zasady i tryb przeprowadzania referendum lokalnego określa ustawa.

Artykuł 171

1. Działalność samorządu terytorialnego podlega nadzorowi z punktu widzenia legalności.

2. Organami nadzoru nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego są Prezes Rady Ministrów i wojewodowie, a w zakresie spraw finansowych regionalne izby obrachunkowe.

3. Sejm, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, może rozwiązać organ stanowiący samorządu terytorialnego, jeżeli organ ten rażąco narusza Konstytucję lub ustawy.

Artykuł 172

1. Jednostki samorządu terytorialnego mają prawo zrzeszania się.

2. Jednostka samorządu terytorialnego ma prawo przystępowania do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych oraz współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

3. Zasady, na jakich jednostki samorządu terytorialnego mogą korzystać z praw, o których mowa w ust. 1 i 2, określa ustawa.

ROZDZIAŁ VIII

Sądy i Trybunały

Artykuł 173

Sądy i Trybunały są władzą odrębną i niezależną od innych władz.

Artykuł 174

Sądy i Trybunały wydają wyroki w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej.

Sądy

Artykuł 175

1. Wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe.

2. Sąd wyjątkowy lub tryb doraźny może być ustanowiony tylko na czas wojny.

Artykuł 176

1. Postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne.

2. Ustrój i właściwość sądów oraz postępowanie przed sądami określają ustawy.

Artykuł 177

Sądy powszechne sprawują wymiar sprawiedliwości we wszystkich sprawach, z wyjątkiem spraw ustawowo zastrzeżonych dla właściwości innych sądów.

Artykuł 178

1. Sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom.

2. Sędziom zapewnia się warunki pracy i wynagrodzenie odpowiadające godności urzędu oraz zakresowi ich obowiązków.

3. Sędzia nie może należeć do partii politycznej; związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej nie dającej się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

Artykuł 179

Sędziowie są powoływani przez Prezydenta Rzeczypospolitej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, na czas nieoznaczony.

Artykuł 180

1. Sędziowie są nieusuwalni.

2. Złożenie sędziego z urzędu, zawieszenie w urzędowaniu, przeniesienie do innej siedziby lub na inne stanowisko wbrew jego woli może nastąpić jedynie na mocy orzeczenia sądu i tylko w przypadkach określonych w ustawie.

3. Sędzia może być przeniesiony w stan spoczynku na skutek uniemożliwiających mu sprawowanie jego urzędu choroby lub utraty sił. Tryb postępowania oraz sposób odwołania się do sądu określa ustawa.

4. Ustawa określa granicę wieku, po osiągnięciu której sędziowie przechodzą w stan spoczynku.

5. W razie zmiany ustroju sądów lub zmiany granic okręgów sądowych wolno sędziego przenosić do innego sądu lub w stan spoczynku z pozostawieniem mu pełnego uposażenia.

Artykuł 181

Sędzia nie może być, bez uprzedniej zgody sądu określonego w ustawie, pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności. Sędzia nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa, jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się prezesa właściwego miejscowo sądu, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Artykuł 182

Udział obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości określa ustawa.

Artykuł 183

1. Sąd Najwyższy sprawuje nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania.

2. Sąd Najwyższy wykonuje także inne czynności określone w Konstytucji i ustawach.

3. Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego powołuje Prezydent Rzeczypospolitej na sześcioletnią kadencję spośród kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego.

Artykuł 184

Naczelny Sąd Administracyjny oraz inne sądy administracyjne sprawują, w zakresie określonym w ustawie, kon-

trołę działalności administracji publicznej. Kontrola ta obejmuje również orzekanie o zgodności z ustawami uchwał organów samorządu terytorialnego i aktów normatywnych terenowych organów administracji rządowej

Artykuł 185

Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego powołuje Prezydent Rzeczypospolitej na sześcioletnią kadencję spośród kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Artykuł 186

1. Krajowa Rada Sądownictwa stoi na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

2. Krajowa Rada Sądownictwa może wystąpić do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem w sprawie zgodności z Konstytucją aktów normatywnych w zakresie, w jakim dotyczą one niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

Artykuł 187

1. Krajowa Rada Sądownictwa składa się z:

- 1) Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Ministra Sprawiedliwości, Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego i osoby powołanej przez Prezydenta Rzeczypospolitej,
- 2) piętnastu członków wybranych spośród sędziów Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, sądów administracyjnych i sądów wojskowych,
- 3) czterech członków wybranych przez Sejm spośród posłów oraz dwóch członków wybranych przez Senat spośród senatorów.

2. Krajowa Rada Sądownictwa wybiera spośród swoich członków przewodniczącego i dwóch wiceprzewodniczących.

3. Kadencja wybranych członków Krajowej Rady Sądownictwa trwa cztery lata.

4. Ustrój, zakres działania i tryb pracy Krajowej Rady Sądownictwa oraz sposób wyboru jej członków określa ustawa.

Trybunał Konstytucyjny

Artykuł 188

Trybunał Konstytucyjny orzeka w sprawach:

- 1) zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją,
- 2) zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie,
- 3) zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe, z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami,
- 4) zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych,
- 5) skargi konstytucyjnej, o której mowa w art. 79 ust.1.

Artykuł 189

Trybunał Konstytucyjny rozstrzyga spory kompetencyjne pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa.

Artykuł 190

1. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne.

2. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w sprawach wymienionych w art.188 podlegają niezwłocznemu ogłoszeniu w organie urzędowym, w którym akt normatywny był ogłoszony. Jeżeli akt nie był ogłoszony, orzeczenie ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej „Monitor Polski”.

3. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Termin ten nie może przekroczyć osiemnastu miesięcy, gdy chodzi o ustawę, a gdy chodzi o inny akt normatywny - dwunastu miesięcy. W przypadku orzeczeń, które wiążą się z nakładami finansowymi nie przewidzianymi w ustawie budżetowej, Trybunał Konstytucyjny określa termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego po zapoznaniu się z opinią Rady Ministrów.

4. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania.

5. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego zapadają większością głosów.

Artykuł 191

1. Z wnioskiem w sprawach, o których mowa w art.188, do Trybunału Konstytucyjnego wystąpić mogą:

- 1) Prezydent Rzeczypospolitej, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes Rady Ministrów, 50 posłów, 30 senatorów, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, Prokurator Generalny, Prezes Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznik Praw Obywatelskich,
- 2) Krajowa Rada Sądownictwa w zakresie, o którym mowa w art. 186 ust. 2,
- 3) organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego,
- 4) ogólnokrajowe organy związków zawodowych oraz ogólnokrajowe władze organizacji pracodawców i organizacji zawodowych,
- 5) kościoły i inne związki wyznaniowe,
- 6) podmioty określone w art. 79 w zakresie w nim wskazanym.

2. Podmioty, o których mowa w ust.1 pkt 3-5, mogą wystąpić z takim wnioskiem, jeżeli akt normatywny dotyczy spraw objętych ich zakresem działania.

Artykuł 192

Z wnioskiem w sprawach, o których mowa w art.189, do Trybunału Konstytucyjnego wystąpić mogą: Prezydent Rzeczypospolitej, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes Rady Ministrów, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego i Prezes Najwyższej Izby Kontroli.

Artykuł 193

Każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem.

Artykuł 194

1. Trybunał Konstytucyjny składa się z 15 sędziów, wybieranych indywidualnie przez Sejm na 9 lat spośród osób wyróżniających się wiedzą prawniczą. Ponowny wybór do składu Trybunału jest niedopuszczalny.

2. Prezesa i Wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego powołuje Prezydent Rzeczypospolitej spośród kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału Konstytucyjnego.

Artykuł 195

1. Sędziowie Trybunału Konstytucyjnego w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji.

2. Sędziom Trybunału Konstytucyjnego zapewnia się warunki pracy i wynagrodzenie odpowiadające godności urzędu oraz zakresowi ich obowiązków.

3. Sędziowie Trybunału Konstytucyjnego w okresie zajmowania stanowiska nie mogą należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej nie dającej się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

Artykuł 196

Sędzia Trybunału Konstytucyjnego nie może być, bez uprzedniej zgody Trybunału Konstytucyjnego, pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności. Sędzia nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa, jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Prezesa Trybunału Konstytucyjnego, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Artykuł 197

Organizację Trybunału Konstytucyjnego oraz tryb postępowania przed Trybunałem określa ustawa.

Trybunał Stanu

Artykuł 198

1. Za naruszenie Konstytucji lub ustawy, w związku z zajmowanym stanowiskiem lub w zakresie swojego urzędowania, odpowiedzialność konstytucyjną przed Trybunałem

Stanu ponoszą: Prezydent Rzeczypospolitej, Prezes Rady Ministrów oraz członkowie Rady Ministrów, Prezes Narodowego Banku Polskiego, Prezes Najwyższej Izby Kontroli, członkowie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, osoby, którym Prezes Rady Ministrów powierzył kierowanie ministerstwem, oraz Naczelny Dowódca Sił Zbrojnych.

2. Odpowiedzialność konstytucyjną przed Trybunałem Stanu ponoszą również posłowie i senatorowie w zakresie określonym w art.107.

3. Rodzaje kar orzekanych przez Trybunał Stanu określa ustawa.

Artykuł 199

1. Trybunał Stanu składa się z przewodniczącego, 2 zastępców przewodniczącego i 16 członków wybieranych przez Sejm spoza grona posłów i senatorów na czas kadencji Sejmu. Zastępcy przewodniczącego Trybunału oraz co najmniej połowa członków Trybunału Stanu powinni mieć kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska sędziego.

2. Przewodniczącym Trybunału Stanu jest Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

3. Członkowie Trybunału Stanu w sprawowaniu funkcji sędziego Trybunału Stanu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom.

Artykuł 200

Członek Trybunału Stanu nie może być bez uprzedniej zgody Trybunału Stanu pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności. Członek Trybunału Stanu nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa, jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się przewodniczącego Trybunału Stanu, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Artykuł 201

Organizację Trybunału Stanu oraz tryb postępowania przed Trybunałem określa ustawa.

ROZDZIAŁ IX

Organy kontroli państwowej i ochrony prawa

Najwyższa Izba Kontroli

Artykuł 202

1. Najwyższa Izba Kontroli jest naczelnym organem kontroli państwowej.

2. Najwyższa Izba Kontroli podlega Sejmowi.

3. Najwyższa Izba Kontroli działa na zasadach kolegiałości.

Artykuł 203

1. Najwyższa Izba Kontroli kontroluje działalność organów administracji rządowej, Narodowego Banku Polskiego, państwowych osób prawnych i innych państwowych jedno-

stek organizacyjnych z punktu widzenia legalności, gospodarności, celowości i rzetelności.

2. Najwyższa Izba Kontroli może kontrolować działalność organów samorządu terytorialnego, komunalnych osób prawnych i innych komunalnych jednostek organizacyjnych z punktu widzenia legalności, gospodarności i rzetelności.

3. Najwyższa Izba Kontroli może również kontrolować z punktu widzenia legalności i gospodarności działalność innych jednostek organizacyjnych i podmiotów gospodarczych w zakresie, w jakim wykorzystują one majątek lub środki państwowe lub komunalne oraz wywiązują się z zobowiązań finansowych na rzecz państwa.

Artykuł 204

1. Najwyższa Izba Kontroli przedkłada Sejmowi:

- 1) analizę wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej,
- 2) opinię w przedmiocie absolutorium dla Rady Ministrów,
- 3) informacje o wynikach kontroli, wnioski i wystąpienia, określone w ustawie.

2. Najwyższa Izba Kontroli przedstawia Sejmowi coroczne sprawozdanie ze swojej działalności.

Artykuł 205

1. Prezes Najwyższej Izby Kontroli jest powoływany przez Sejm za zgodą Senatu na 6 lat i może być ponownie powołany tylko raz.

2. Prezes Najwyższej Izby Kontroli nie może zajmować innego stanowiska, z wyjątkiem stanowiska profesora szkoły wyższej, ani wykonywać innych zajęć zawodowych.

3. Prezes Najwyższej Izby Kontroli nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej nie dającej się pogodzić z godnością jego urzędu.

Artykuł 206

Prezes Najwyższej Izby Kontroli nie może być bez uprzedniej zgody Sejmu pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności. Prezes Najwyższej Izby Kontroli nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Marszałka Sejmu, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Artykuł 207

Organizację oraz tryb działania Najwyższej Izby Kontroli określa ustawa.

Rzecznik Praw Obywatelskich

Artykuł 208

1. Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na straży wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji oraz w innych aktach normatywnych.

2. Zakres i sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich określa ustawa.

Artykuł 209

1. Rzecznik Praw Obywatelskich jest powoływany przez Sejm za zgodą Senatu na 5 lat.

2. Rzecznik Praw Obywatelskich nie może zajmować innego stanowiska, z wyjątkiem stanowiska profesora szkoły wyższej, ani wykonywać innych zajęć zawodowych.

3. Rzecznik Praw Obywatelskich nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej nie dającej się pogodzić z godnością jego urzędu.

Artykuł 210

Rzecznik Praw Obywatelskich jest w swojej działalności niezawisły, niezależny od innych organów państwowych i odpowiada jedynie przed Sejmem na zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 211

Rzecznik Praw Obywatelskich nie może być bez uprzedniej zgody Sejmu pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności. Rzecznik Praw Obywatelskich nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Marszałka Sejmu, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Artykuł 212

Rzecznik Praw Obywatelskich corocznie informuje Sejm i Senat o swojej działalności oraz o stanie przestrzegania wolności i praw człowieka i obywatela.

Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji

Artykuł 213

1. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji stoi na straży wolności słowa, prawa do informacji oraz interesu publicznego w radiofonii i telewizji.

2. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji wydaje rozporządzenia, a w sprawach indywidualnych podejmuje uchwały.

Artykuł 214

1. Członkowie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji są powoływani przez Sejm, Senat i Prezydenta Rzeczypospolitej.

2. Członek Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej nie dającej się pogodzić z godnością pełnionej funkcji.

Artykuł 215

Zasady i tryb działania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, jej organizację oraz szczegółowe zasady powoływania jej członków określa ustawa.

2. Organami Narodowego Banku Polskiego są: Prezes Narodowego Banku Polskiego, Rada Polityki Pieniężnej oraz Zarząd Narodowego Banku Polskiego.

3. Prezes Narodowego Banku Polskiego jest powoływany przez Sejm na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej na 6 lat.

4. Prezes Narodowego Banku Polskiego nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej nie dającej się pogodzić z godnością jego urzędu.

5. W skład Rady Polityki Pieniężnej wchodzi Prezes Narodowego Banku Polskiego jako przewodniczący oraz osoby wyróżniające się wiedzą z zakresu finansów, powoływane na 6 lat, w równej liczbie przez Prezydenta Rzeczypospolitej, Sejm i Senat.

6. Rada Polityki Pieniężnej ustala corocznie założenia polityki pieniężnej i przedkłada je do wiadomości Sejmowi równocześnie z przedłożeniem przez Radę Ministrów projektu ustawy budżetowej. Rada Polityki Pieniężnej, w ciągu 5 miesięcy od zakończenia roku budżetowego, składa Sejmowi sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej.

7. Organizację i zasady działania Narodowego Banku Polskiego oraz szczegółowe zasady powoływania i odwoływania jego organów określa ustawa.

ROZDZIAŁ XI

Stany nadzwyczajne

Artykuł 228

1. W sytuacjach szczególnych zagrożeń, jeżeli zwykłe środki konstytucyjne są niewystarczające, może zostać wprowadzony odpowiedni stan nadzwyczajny: stan wojenny, stan wyjątkowy lub stan klęski żywiołowej.

2. Stan nadzwyczajny może być wprowadzony tylko na podstawie ustawy, w drodze rozporządzenia, które podlega dodatkowemu podaniu do publicznej wiadomości.

3. Zasady działania organów władzy publicznej oraz zakres, w jakim mogą zostać ograniczone wolności i prawa człowieka i obywatela w czasie poszczególnych stanów nadzwyczajnych, określa ustawa.

4. Ustawa może określić podstawy, zakres i tryb wyrównywania strat majątkowych wynikających z ograniczenia w czasie stanu nadzwyczajnego wolności i praw człowieka i obywatela.

5. Działania podjęte w wyniku wprowadzenia stanu nadzwyczajnego muszą odpowiadać stopniowi zagrożenia i powinny zmierzać do jak najszybszego przywrócenia normalnego funkcjonowania państwa.

6. W czasie stanu nadzwyczajnego nie mogą być zmienne: Konstytucja, ordynacje wyborcze do Sejmu, Senatu i organów samorządu terytorialnego, ustawa o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej oraz ustawy o stanach nadzwyczajnych.

7. W czasie stanu nadzwyczajnego oraz w ciągu 90 dni po jego zakończeniu nie może być skrócona kadencja Sejmu, przeprowadzane referendum ogólnokrajowe, nie mogą być przeprowadzane wybory do Sejmu, Senatu, organów samorządu terytorialnego oraz wybory Prezydenta Rzeczypospolitej, a kadencje tych organów ulegają odpowiedniemu przedłużeniu. Wybory do organów samorządu terytorialnego są możliwe tylko tam, gdzie nie został wprowadzony stan nadzwyczajny.

Artykuł 229

W razie zewnętrznego zagrożenia państwa, zbrojnej napaści na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub gdy z umowy międzynarodowej wynika zobowiązanie do wspólnej obrony przeciwko agresji, Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów może wprowadzić stan wojenny na części albo na całym terytorium państwa.

Artykuł 230

1. W razie zagrożenia konstytucyjnego ustroju państwa, bezpieczeństwa obywateli lub porządku publicznego, Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów może wprowadzić, na czas oznaczony, nie dłuższy niż 90 dni, stan wyjątkowy na części albo na całym terytorium państwa.

2. Przedłużenie stanu wyjątkowego może nastąpić tylko raz, za zgodą Sejmu i na czas nie dłuższy niż 60 dni.

Artykuł 231

Rozporządzenie o wprowadzeniu stanu wojennego lub wyjątkowego Prezydent Rzeczypospolitej przedstawia Sejmowi w ciągu 48 godzin od podpisania rozporządzenia. Sejm niezwłocznie rozpatruje rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej. Sejm może je uchylić bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Artykuł 232

W celu zapobieżenia skutkom katastrof naturalnych lub awarii technicznych noszących znamiona klęski żywiołowej oraz w celu ich usunięcia Rada Ministrów może wprowadzić na czas oznaczony, nie dłuższy niż 30 dni, stan klęski żywiołowej na części albo na całym terytorium państwa. Przedłużenie tego stanu może nastąpić za zgodą Sejmu.

Artykuł 233

1. Ustawa określająca zakres ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela w czasie stanu wojennego i wyjątkowego nie może ograniczać wolności i praw określonych w art. 30 (godność człowieka), art. 34 i art. 36 (obywatelstwo), art. 38 (ochrona życia), art. 39, art. 40 i art. 41 ust. 4 (humanitarne traktowanie), art. 42 (ponoszenie odpowiedzialności karnej), art. 45 (dostęp do sądu), art. 47 (dobra osobiste), art. 53 (sumienie i religia), art. 63 (petycje) oraz art. 48 i art. 72 (rodzina i dziecko).

2. Niedopuszczalne jest ograniczenie wolności i praw człowieka i obywatela wyłącznie z powodu rasy, płci, języka, wyznania lub jego braku, pochodzenia społecznego, urodzenia oraz majątku.

w następstwie pytań prawnych do Trybunału Konstytucyjnego.

2. Postępowanie w sprawach o ustalenie przez Trybunał Konstytucyjny powszechnie obowiązującej wykładni ustaw, wszczęte przed wejściem w życie Konstytucji, podlega umorzeniu.

3. Z dniem wejścia w życie Konstytucji uchwały Trybunału Konstytucyjnego w sprawie ustalenia wykładni ustaw tracą moc powszechnie obowiązującą. W mocy pozostają prawomocne wyroki sądu oraz inne prawomocne decyzje organów władzy publicznej, podjęte z uwzględnieniem znaczenia przepisów ustalonego przez Trybunał Konstytucyjny w drodze powszechnie obowiązującej wykładni ustaw.

Artykuł 240

W okresie roku od dnia wejścia w życie Konstytucji ustawa budżetowa może przewidywać pokrywanie deficytu budżetowego przez zaciąganie zobowiązań w centralnym banku państwa.

Artykuł 241

1. Umowy międzynarodowe ratyfikowane dotychczas przez Rzeczpospolitą Polską na podstawie obowiązujących w czasie ich ratyfikacji przepisów konstytucyjnych i ogłoszone w Dzienniku Ustaw uznaje się za umowy ratyfikowane za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie i stosuje się do nich przepisy art. 91 Konstytucji, jeżeli z treści umowy międzynarodowej wynika, że dotyczą one kategorii spraw wymienionych w art. 89 ust.1 Konstytucji.

2. Rada Ministrów w ciągu 2 lat od wejścia w życie Konstytucji przedstawi Sejmowi wykaz umów międzynarodowych zawierających postanowienia niezgodne z Konstytucją.

3. Senatorowie wybrani przed dniem wejścia w życie Konstytucji, którzy nie ukończyli 30 lat, zachowują swoje mandaty do końca kadencji, na którą zostali wybrani.

4. Połączenie mandatu posła lub senatora z funkcją lub zatrudnieniem, których dotyczy zakaz określony w art.103, powoduje wygaśnięcie mandatu po upływie miesiąca od dnia wejścia w życie Konstytucji, chyba że poseł albo senator wcześniej zrzeknie się funkcji albo ustanie zatrudnienie.

5. Sprawy będące przedmiotem postępowania ustawodawczego albo przed Trybunałem Konstytucyjnym bądź Trybunałem Stanu, a rozpoczęte przed wejściem w życie Konstytucji, są prowadzone zgodnie z przepisami konstytucyjnymi obowiązującymi w dniu rozpoczęcia sprawy.

6. W okresie 2 lat od dnia wejścia w życie Konstytucji Rada Ministrów ustali, które z uchwał Rady Ministrów oraz zarządzeń ministrów lub innych organów administracji rządowej, podjęte lub wydane przed dniem wejścia w życie Konstytucji, wymagają - stosownie do warunków określonych w art. 87 ust.1 i art. 92 Konstytucji - zastąpienia ich przez rozporządzenia wydane na podstawie upoważnienia ustawy której projekt w odpowiednim czasie Rada Ministrów przedstawi Sejmowi. W tym samym okresie Rada Ministrów przedstawi Sejmowi projekt ustawy określającej, które akty normatywne organów administracji rządowej, wydane przed dniem wejścia w życie Konstytucji, stają się uchwałami albo zarządzeniami w rozumieniu art. 93 Konstytucji.

7. Obowiązujące w dniu wejścia w życie Konstytucji akty prawa miejscowego oraz przepisy gminne stają się aktami prawa miejscowego w rozumieniu art. 87 ust. 2 Konstytucji.

Artykuł 242

1) Tracą moc: ustawa konstytucyjna z dnia 17 października 1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym (Dz.U. Nr 84, poz. 426, z 1995 r. Nr 38, poz.184 i Nr 150, poz. 729 oraz z 1996 r. Nr 106, poz. 488),

2) ustawa konstytucyjna z dnia 23 kwietnia 1992 r. o trybie przygotowania i uchwalenia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 67, poz. 336 i z 1994 r. Nr 61, poz. 251).

Artykuł 243

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia jej ogłoszenia.

2 USTAWA

z dnia 15 lutego 1962 r.

o obywatelstwie polskim

(Dz.U. Nr 10, poz. 49; z 1975 r. Nr 17, poz. 94; z 1990 r. Nr 34, poz. 198; z 1993 r. Nr 65, poz. 309; z 1997 r. Nr 114, poz. 739; z 1998 r. Nr 106, poz. 668)

ROZDZIAŁ 1

Obywatele polscy

Artykuł 1

W dniu wejścia w życie niniejszej ustawy obywatelami polskimi są osoby, które posiadają obywatelstwo polskie na podstawie dotychczasowych przepisów.

Artykuł 2

Obywatel polski w myśl prawa polskiego nie może być równocześnie uznawany za obywatela innego państwa.

Artykuł 3

1. Zawarcie związku małżeńskiego przez obywatela polskiego z osobą nie będącą obywatelem polskim nie powoduje zmian w obywatelstwie małżonków.

2. Zmiana obywatelstwa jednego z małżonków nie pociąga za sobą zmiany obywatelstwa drugiego małżonka.

ROZDZIAŁ 2

Nabycie obywatelstwa polskiego

Artykuł 4

Dziecko nabywa przez urodzenie obywatelstwo polskie, gdy:

- 1) oboje rodzice są obywatelami polskimi albo
- 2) jedno z rodziców jest obywatelem polskim, a drugie jest nieznanе bądź nie określone jest jego obywatelstwo lub nie posiada żadnego obywatelstwa.

Artykuł 5

Dziecko urodzone lub znalezione w Polsce nabywa obywatelstwo polskie, gdy oboje rodzice są nieznanі bądź nieokreślone jest ich obywatelstwo lub nie posiadają żadnego obywatelstwa.

Artykuł 6

1. Dziecko rodziców, z których jedno jest obywatelem polskim, drugie zaś obywatelem innego państwa, nabywa przez urodzenie obywatelstwo polskie. Jednakże rodzice w oświadczeniu złożonym zgodnie przed właściwym organem w ciągu trzech miesięcy od dnia urodzenia się dziecka mogą wybrać dla niego obywatelstwo państwa obcego, którego

obywatelem jest jedno z rodziców, jeżeli według prawa tego państwa dziecko nabywa jego obywatelstwo.

2. W braku porozumienia między rodzicami każde z nich może zwrócić się w ciągu trzech miesięcy od dnia urodzenia się dziecka o rozstrzygnięcie do sądu.

3. Dziecko, które nabyło obywatelstwo obce zgodnie z ust. 1 lub 2, nabywa obywatelstwo polskie, jeżeli po ukończeniu szesnastu lat, a przed upływem sześciu miesięcy od dnia osiągnięcia pełnoletności złoży odpowiednie oświadczenie przed właściwym organem i organ ten wyda decyzję o przyjęciu oświadczenia.

Artykuł 7

1. Zmiany w ustaleniu osoby albo obywatelstwa jednego lub obojga rodziców podlegają uwzględnieniu przy określeniu obywatelstwa dziecka, jeżeli nastąpiły przed upływem roku od dnia urodzenia się dziecka. Trzymiesięczny termin określony w art. 6 ust. 1 i 2 liczy się od dnia, w którym zmiana została ustalona.

2. Zmiany w ustaleniu osoby ojca, wynikające z orzeczenia sądu wydanego na skutek powództwa o zaprzeczenie ojcostwa lub o unieważnienie uznania, podlegają uwzględnieniu przy określeniu obywatelstwa dziecka, chyba że osiągnęło ono już pełnoletność. Jeżeli dziecko ukończyło szesnaście lat, zmiana obywatelstwa może nastąpić jedynie za jego zgodą.

Artykuł 8

1. Cudzoziemcowi można na jego wniosek nadać obywatelstwo polskie, jeżeli zamieszkuje w Polsce na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, co najmniej pięć lat.

2. W przypadkach szczególnie uzasadnionych można cudzoziemcowi nadać na jego wniosek obywatelstwo polskie, chociażby nie odpowiadał on warunkom określonym w ust. 1.

3. Nadanie obywatelstwa polskiego może być uzależnione od złożenia dowodu utraty lub zwolnienia z obywatelstwa obcego.

4. Nadanie obywatelstwa polskiego obojgu rodzicom rozciąga się na dzieci pozostające pod ich władzą rodzicielską.

5. Nadanie obywatelstwa polskiego tylko jednemu z rodziców rozciąga się na dzieci, jeżeli:

- 1) pozostają wyłącznie pod jego władzą rodzicielską albo

- 2) drugie z rodziców jest obywatelem polskim lub
- 3) drugie z rodziców wyraziło zgodę przed właściwym organem na nabycie przez dziecko obywatelstwa polskiego.

6. Dzieciom pozostającym pod opieką obywatelstwo polskie może być nadane jedynie za zgodą opiekuna wyrażoną w odpowiednim oświadczeniu złożonym przed właściwym organem po uprzednim zadośćuczynieniu wymogom właściwego prawa obcego.

7. Nadanie lub rozciągnięcie nadania obywatelstwa polskiego na dzieci, które ukończyły szesnaście lat, następuje jedynie za ich zgodą.

Artykuł 9

1. Może być uznana za obywatela polskiego osoba o nieokreślonym obywatelstwie lub nie posiadająca żadnego obywatelstwa, jeżeli zamieszkuje w Polsce na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, co najmniej pięć lat.

2. Uznanie za obywatela polskiego następuje na wniosek osoby zainteresowanej.

3. Uznanie za obywatela polskiego rozciąga się na dzieci uznanego, jeżeli zamieszkuje w Polsce.

4. Przepisy art. 8 ust. 4-7 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 10

1. Cudzoziemiec, któremu udzielono zezwolenia na osiedlenie się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i który pozostaje co najmniej 3 lata w związku małżeńskim z osobą posiadającą obywatelstwo polskie, nabywa obywatelstwo polskie, jeżeli w terminie określonym w ust. 1a złoży odpowiednie oświadczenie przed właściwym organem i organ ten wyda decyzję o przyjęciu oświadczenia.

1a. Termin do złożenia oświadczenia woli, o którym mowa w ust. 1, wynosi 6 miesięcy od dnia uzyskania przez cudzoziemca zezwolenia na osiedlenie się albo 3 lata i 6 miesięcy od dnia zawarcia związku małżeńskiego z osobą posiadającą obywatelstwo polskie.

2. Przyjęcie oświadczenia może być uzależnione od złożenia dowodu utraty lub zwolnienia z obywatelstwa obcego.

Artykuł 11

1. Osoba, która utraciła obywatelstwo polskie przez nabycie obywatelstwa obcego wskutek zawarcia małżeństwa z cudzoziemcem lub w związku z zawarciem takiego małżeństwa, odzyskuje obywatelstwo polskie, jeżeli po ustaniu tego małżeństwa lub jego unieważnieniu złoży odpowiednie oświadczenie przed właściwym organem i organ ten wyda decyzję o przyjęciu oświadczenia.

2. Przyjęcie oświadczenia może być uzależnione od złożenia dowodu utraty lub zwolnienia z obywatelstwa obcego.

Artykuł 12

1. Osoby przybywające do Polski jako repatrianci nabywają obywatelstwo polskie z mocy prawa.

2. Repatriantem jest osoba, która przybyła do Polski na podstawie wizy repatriacyjnej. Tryb i zasady udzielania wizy

repatriacyjnej określają przepisy ustawy z dnia 25 czerwca 1997 r. o cudzoziemcach (Dz.U. Nr 114, poz. 739).

3. Przez repatriację nabywają obywatelstwo polskie również dzieci repatriantów, pozostające pod ich władzą rodzicielską. Jednakże w przypadku, gdy repatriantem jest tylko jedno z rodziców, dziecko nabywa obywatelstwo polskie jedynie za zgodą drugiego z rodziców wyrażoną w odpowiednim oświadczeniu złożonym przed właściwym organem polskim.

4. Dzieci pozostające pod opieką nabywają obywatelstwo polskie przez repatriację, jeżeli dokonały jej za zgodą opiekuna wyrażoną w odpowiednim oświadczeniu złożonym przed właściwym organem polskim.

5. Nabycie obywatelstwa polskiego w myśl ust. 3 i 4 przez dziecko, które ukończyło szesnaście lat, może nastąpić jedynie za jego zgodą.

6. Osoba, która utraciła obywatelstwo polskie nabyte przez repatriację, nie może w tym trybie nabyć go ponownie.

ROZDZIAŁ 3

Utrata obywatelstwa polskiego

Artykuł 13

1. Obywatel polski traci obywatelstwo polskie na swój wniosek po uzyskaniu zgody Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego.

2. Zgoda na zrzeczenie się obywatelstwa udzielona rodzicom rozciąga się na dzieci pozostające pod ich władzą rodzicielską.

3. Zgoda na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego udzielona jednemu z rodziców rozciąga się na dzieci pozostające pod jego władzą rodzicielską, gdy drugiemu z rodziców nie przysługuje władza rodzicielska lub nie jest on obywatelem polskim albo gdy jest obywatelem polskim i wyrazi przed właściwym organem zgodę na utratę obywatelstwa polskiego przez dzieci.

4. W przypadku gdy drugie z rodziców jest obywatelem polskim i sprzeciwia się rozciągnięciu na dzieci zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego udzielonej pierwszemu z rodziców lub gdy porozumienie napotyka trudne do przezwyciężenia przeszkody, każde z rodziców może zwrócić się o rozstrzygnięcie do sądu.

5. Zgoda na zrzeczenie się obywatelstwa rozciąga się na dzieci, które ukończyły szesnaście lat, jedynie za ich zgodą.

Artykuł 14

(skreślony).

Artykuł 15

(skreślony).

ROZDZIAŁ 4

Właściwość organów

Artykuł 16

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej nadaje obywatelstwo polskie i wyraża zgodę na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego.

2. Podania do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o nadanie obywatelstwa polskiego oraz o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego osoby zamieszkałe w Polsce wnoszą za pośrednictwem starosty, a zamieszkałe za granicą - za pośrednictwem konsula Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 17

1. Decyzję w sprawie uznania za obywatela polskiego wydaje wojewoda, o ile przepisy innych ustaw nie stanowią inaczej.

2. Decyzje w sprawach określonych w art. 6 ust. 3 oraz w art. 10 i 11 wydają:

- 1) właściwy miejscowo starosta - w stosunku do osób zamieszkałych w Polsce,
- 2) konsul Rzeczypospolitej Polskiej - w stosunku do osób zamieszkałych za granicą.

3. Oświadczenie o wyborze obywatelstwa obcego, o którym mowa w art. 6 ust. 1, i o wyrażeniu zgody na nabycie obywatelstwa polskiego, o którym mowa w art. 8 ust. 5 pkt 3 i ust. 6 oraz w art. 12 ust. 3 i 4, a także o wyrażeniu zgody na utratę przez dzieci obywatelstwa polskiego, o którym mowa w art. 13 ust. 3, przyjmuje:

- 1) właściwy miejscowo starosta - od osób zamieszkałych w Polsce,
- 2) konsul Rzeczypospolitej Polskiej - od osób zamieszkałych za granicą.

4. Posiadanie i utratę obywatelstwa polskiego stwierdza wojewoda. Odmowa stwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego lub jego utraty następuje w drodze decyzji administracyjnej.

5. W sprawach, o których mowa w art. 6 ust. 2 i w art. 13 ust. 4, przekazanych do rozstrzygnięcia sądowi, orzeka sąd polski. Rzeczowo właściwym jest sąd rejonowy, działający jako władza opiekuńcza. Miejscową właściwość sądu określa się według miejsca zamieszkania dziecka w Polsce, a jeżeli nie ma ono miejsca zamieszkania w Polsce - według miejsca

jego pobytu w Polsce. W razie braku tych podstaw właściwym jest Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy.

Artykuł 18

1. O właściwości miejscowej wojewody - w sprawach określonych w art. 17 ust. 4 - stanowią kolejno: miejsce zamieszkania osoby, której postępowanie ma dotyczyć, miejsce jej pobytu, miejsce jej ostatniego zamieszkania lub pobytu. W razie braku tych podstaw, właściwy jest wojewoda warszawski.

2. O właściwości miejscowej starosty w sprawach określonych w art. 16 ust. 2 oraz w art. 17 w ust. 2 pkt 1 i w ust. 3 pkt 1 stanowią kolejno: miejsce zamieszkania osoby, której postępowanie ma dotyczyć, miejsce jej pobytu, miejsce jej ostatniego zamieszkania lub pobytu. W razie braku tych podstaw, właściwy jest Prezydent m.st. Warszawy jako organ wykonawczy gminy Warszawa-Centrum.

Artykuł 18a

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb postępowania w sprawach o nadanie lub wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego oraz wzory zaświadczeń i wniosków.

Artykuł 18b

Określone w ustawie zadania i kompetencje starosty są zadaniami z zakresu administracji rządowej.

ROZDZIAŁ 5

Przepisy przejściowe i końcowe

Artykuł 19

Osoby, które nabyły obywatelstwo polskie na podstawie art. 2a i 3 ust. 2 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz.U. Nr 7, poz. 44 z późniejszymi zmianami), nie są obywatelami polskimi, jeżeli posiadają obywatelstwo państwa obcego i zamieszkują za granicą.

Artykuł 20

Traci moc ustawa z dnia 8 stycznia 1951 r. o obywatelstwie polskim (Dz.U. Nr 4, poz. 25).

Artykuł 21

Ustawa wchodzi w życie po upływie sześciu miesięcy od dnia ogłoszenia.

3 USTAWA

z dnia 25 czerwca 1997 r.

o cudzoziemcach (Dz.U. Nr 114, poz. 739; z 1998 r. Nr 106, poz. 668)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

1. Ustawa określa zasady i warunki wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przejazdu przez to terytorium, pobytu na nim i wyjazdu cudzoziemców z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz właściwość organów w tych sprawach.

2. Do spraw objętych przepisami ustawy, które uregulowane są postanowieniami umów i porozumień międzynarodowych obowiązujących Rzeczpospolitą Polską, stosuje się postanowienia tych umów i porozumień.

3. Ustawa nie stosuje się, z wyjątkiem art. 5 i 96, do szefów i członków personelu misji dyplomatycznych, kierowników urzędów konsularnych i członków personelu konsularnego państw obcych oraz innych osób zrównanych z nimi na podstawie ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych, pod warunkiem wzajemności i posiadania przez te osoby odpowiednich dokumentów.

Artykuł 2

Cudzoziemcem jest każdy, kto nie posiada obywatelstwa polskiego.

Artykuł 3

Cudzoziemca będącego obywatelem dwóch lub więcej państw traktuje się jako obywatela tego państwa, którego dokument paszportowy stanowił podstawę wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 4

Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- 1) dokumencie paszportowym - oznacza to każdy dokument wydany przez organ państwa obcego lub organizację międzynarodową, uprawniający do przekroczenia granicy,
- 2) wizie - oznacza to zezwolenie właściwego organu polskiego wydane cudzoziemcowi, uprawniające go do wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przejazdu przez to terytorium, pobytu na nim i wyjazdu z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w czasie, w celu i na warunkach w nim określonych,
- 3) karcie czasowego pobytu - oznacza to dokument wydany cudzoziemcowi, który uzyskał zezwolenie na

zamieszkanie na czas oznaczony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,

- 4) karcie stałego pobytu - oznacza to dokument wydany cudzoziemcowi, który uzyskał zezwolenie na stałe zamieszkanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zwane dalej "osiedleniem się",
- 5) dokumencie podróży - oznacza to dokument wydany cudzoziemcowi przez właściwy organ Rzeczypospolitej Polskiej, uprawniający do wielokrotnego przekraczania granicy,
- 6) tymczasowym dokumencie podróży - oznacza to dokument wydany cudzoziemcowi przez właściwy organ Rzeczypospolitej Polskiej, uprawniający do jednokrotnego przekroczenia granicy,
- 7) Konwencji Genewskiej - oznacza to Konwencję dotyczącą statusu uchodźców, sporządzoną w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 119, poz. 515 i 516),
- 8) Protokole Nowojorskim - oznacza to Protokół dotyczący statusu uchodźców, sporządzony w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 119, poz. 517 i 518),
- 9) kraju pochodzenia - oznacza to państwo, którego obywatelem jest cudzoziemiec, a w wypadku cudzoziemca, którego obywatelstwa nie da się ustalić lub który nie posiada obywatelstwa żadnego państwa - państwo, w którym zamieszkuje,
- 10) bezpiecznym kraju pochodzenia - oznacza to taki kraj pochodzenia, w którym ze względu na system prawa i jego stosowanie oraz ze względu na stosunki polityczne w nim panujące nie występują prześladowania z powodu rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub przekonań politycznych i nikt nie jest poddawany torturom, nie jest traktowany w sposób niehumanitarny lub poniżający ani nie jest w taki sposób karany,
- 11) bezpiecznym kraju trzecim - oznacza to państwo nie będące krajem pochodzenia, które ratyfikowało i stosuje Konwencję Genewską oraz Protokół Nowojorski, jak również Konwencję o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, sporządzoną w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 i 285) lub Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych, otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167 i 168), a w szczególności za-

pewnia dostęp do postępowania o nadanie statusu uchodźcy,

- 12) granicy - oznacza to granicę państwową Rzeczypospolitej Polskiej w rozumieniu ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (Dz. U. Nr 78, poz. 461 oraz z 1997 r. Nr 6, poz. 31 i Nr 43, poz. 271).

ROZDZIAŁ 2

Przekraczanie granicy

Artykuł 5

Cudzoziemiec może przekroczyć granicę oraz przebywać na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli posiada ważny dokument paszportowy oraz wizę, o ile przepisy niniejszej ustawy nie stanowią inaczej.

Artykuł 6

1. Cudzoziemiec wjeżdżający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej winien posiadać i okazać na żądanie uprawnionego organu środki niezbędne do pokrycia kosztów wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przejazdu przez to terytorium, pobytu na nim i wyjazdu z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zezwolenie na wjazd do innego państwa lub na powrót do kraju pochodzenia, jeżeli zezwolenie takie jest wymagane.

2. Posiadanie środków, o których mowa w ust. 1, może być potwierdzone przez okazanie:

- 1) waluty polskiej lub zagranicznych środków płatniczych, które mogą być w Rzeczypospolitej Polskiej legalnie wymienione,
- 2) dokumentów umożliwiających uzyskanie środków płatniczych,
- 3) zaproszenia, o którym mowa w art. 15,
- 4) dokumentu potwierdzającego rezerwację i opłacenie w Rzeczypospolitej Polskiej zakwaterowania i wyżywienia.

3. Posiadanie przez cudzoziemca środków niezbędnych do wyjazdu może być potwierdzone także przez okazanie biletu uprawniającego do podróży do kraju pochodzenia lub innego państwa albo przez posiadanie środka transportu.

Artykuł 7

1. Ustala się następujące rodzaje wiz:

- 1) wiza pobytowa,
- 2) wiza pobytowa z prawem do pracy,
- 3) wiza repatriacyjna,
- 4) wiza tranzytowa.

2. Wiza może uprawniać do jednokrotnego lub wielokrotnego wjazdu.

3. Wiza repatriacyjna uprawnia do jednokrotnego wjazdu.

4. Wiza określa okres, w którym może nastąpić wjazd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, oraz czas pobytu; może ona również określać miejsce, w którym powinno nastąpić przekroczenie granicy, cel pobytu, a także inne warunki.

Artykuł 8

1. Wiza pobytowa uprawnia do pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez prawa do podejmowania zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Dz.U. z 1997 r. Nr 25 poz.128, Nr 28, poz.153, Nr 41, poz. 255, Nr 63, poz. 403, Nr 99, poz. 569 i Nr 107, poz. 692).

2. Wizę pobytową wydaje się na oznaczony czas pobytu, nie dłuższy niż 6 miesięcy.

3. W okresie, o którym mowa w ust. 2, cudzoziemiec, który spełnia warunki określone w art. 6 ust. 1, może wystąpić o wydanie kolejnej wizy pobytowej na czas nie dłuższy niż 6 miesięcy, przy czym łączny czas pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie tych wiz nie może przekroczyć 12 miesięcy, licząc od dnia pierwszego wjazdu.

4. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio do cudzoziemców przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie umów i porozumień międzynarodowych przewidujących częściowe albo całkowite zniesienie obowiązku wizowego.

Artykuł 9

1. Wiza pobytowa z prawem do pracy uprawnia do podjęcia zatrudnienia lub wykonywania innej pracy zarobkowej, w rozumieniu przepisów ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, w czasie pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Wizę, o której mowa w ust.1, można wydać cudzoziemcowi, który przedstawi zezwolenie na zatrudnienie lub podjęcie innej pracy zarobkowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Zasady wydawania zezwoleń określają odrębne przepisy.

3. Wizę, o której mowa w ust. 1, wydaje się na czas oznaczony w zezwoleniu, nie dłuższy niż 12 miesięcy.

4. Cudzoziemiec, który uzyskał przedłużenie zezwolenia, może wystąpić w okresie ważności wizy o wydanie kolejnej wizy pobytowej z prawem do pracy, przy czym łączny okres nieprzerwanego pobytu i zatrudnienia lub wykonywania innej pracy zarobkowej nie może być dłuższy niż 12 miesięcy.

Artykuł 10

1. Wizę repatriacyjną wydaje się cudzoziemcowi narodowości polskiej lub pochodzenia polskiego, który zamierza przesiedlić się na stałe do Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Wizę repatriacyjną wydaje się na czas oznaczony, nie dłuższy niż 12 miesięcy. W tym czasie powinno nastąpić przekroczenie granicy.

3. Od cudzoziemca przekraczającego granicę na podstawie wizy repatriacyjnej nie wymaga się posiadania środków,

o których mowa w art. 6, z wyjątkiem środków niezbędnych do przyjazdu na miejsce osiedlenia się.

4. Osobie, która przybyła do Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie wizy repatriacyjnej, może być udzielona przez organy administracji rządowej lub samorządu terytorialnego pomoc, zwłaszcza na zagospodarowanie i utrzymanie w pierwszym roku pobytu.

Artykuł 11

1. Wiza tranzytowa uprawnia do przejazdu przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w terminie 2 dni.

2. Wiza tranzytowa może być wydana, gdy cudzoziemiec posiada już prawo wjazdu do innego państwa.

Artykuł 12.

Cudzoziemiec jest obowiązany opuścić terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przed upływem terminów, o których mowa w art. 8 ust. 2 i 3, art. 9 ust. 3 i 4 oraz art. 11 ust. 1, chyba że uzyskał zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony.

Artykuł 13

1. Cudzoziemcowi odmawia się wydania wizy, wydaną wizę unieważnia lub odmawia wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli:

- 1) został wydalony z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a od daty wykonania decyzji o wydaleniu upłynęło mniej niż 2 lata, zaś w wypadku pokrycia kosztów wydalenia przez Skarb Państwa - mniej niż 5 lat,
- 2) został skazany prawomocnym wyrokiem:
 - a) w Rzeczypospolitej Polskiej za przestępstwo umyślne na karę co najmniej 3 lat pozbawienia wolności,
 - b) za granicą za przestępstwo stanowiące zbrodnię wspólną również w rozumieniu prawa polskiego,
- 3) istnieje uzasadnione podejrzenie, że prowadzi działalność mającą na celu pozbawienie niepodległości, odebranie części terytorium, obalenie przemocą ustroju lub osłabienie mocy obronnej Rzeczypospolitej Polskiej, w działalności takiej uczestniczy, organizuje ją bądź jest członkiem organizacji prowadzącej taką działalność,
- 4) istnieje uzasadnione podejrzenie, że prowadzi działalność terrorystyczną, w działalności takiej uczestniczy, organizuje ją bądź jest członkiem organizacji prowadzącej taką działalność,
- 5) istnieje uzasadnione podejrzenie, że przewozi lub przenosi przez granicę, bez wymaganego zezwolenia, broń, materiały wybuchowe, materiały promieniotwórcze lub środki odurzające bądź psychotropowe, w działalności takiej uczestniczy, organizuje ją bądź jest członkiem organizacji prowadzącej taką działalność,
- 6) istnieje uzasadnione podejrzenie, że prowadzi działalność polegającą na umożliwianiu innym osobom przekraczania wbrew przepisom granicy, w działalno-

ści takiej uczestniczy, organizuje ją bądź jest członkiem organizacji prowadzącej taką działalność,

- 7) istnieje uzasadnione podejrzenie, że jego wjazd lub pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mają inny cel niż deklarowany,
- 8) jego pobyt zagroziłby zdrowiu publicznemu,
- 9) jego wjazd lub pobyt są niepożądane ze względu na inne zagrożenia dla bezpieczeństwa i obronności państwa albo z uwagi na konieczność ochrony ładu i porządku publicznego.

2. Odmawia się wydania wizy, jeżeli od daty uprzedniej odmowy upłynęło mniej niż 12 miesięcy, a wnioskodawca nie przedstawił nowych okoliczności uzasadniających jej wydanie.

3. Cudzoziemcowi można odmówić wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli nie spełnia warunków określonych w art. 6 ust.1.

4. Cudzoziemcowi można określić czas pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej odpowiednio do ilości posiadanych przez niego środków, o których mowa w art. 6 ust.1.

5. Wydanie decyzji w sprawach, o których mowa w ust.1-4, odnotowuje się w dokumencie paszportowym cudzoziemca.

6. Decyzje, o których mowa w ust.1-4, podlegają natychmiastowemu wykonaniu.

Artykuł 14

Cudzoziemcowi, wobec którego zachodzą okoliczności określone w art.13 ust.1, można, w szczególnie uzasadnionym wypadku, wydać wizę pobytową na oznaczony czas pobytu. W takim wypadku przepisu art. 8 ust. 3 nie stosuje się.

Artykuł 15

1. Zaproszenie może być wystawione przez:

- 1) obywatela polskiego zamieszkałego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) cudzoziemca posiadającego zezwolenie na osiedlenie się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- 3) osobę prawną lub jednostkę organizacyjną nie posiadającą osobowości prawnej, mającą siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Zaproszenie powinno zawierać dane zapraszającego, dane osoby zapraszanej, określenie czasu jej pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej oraz zobowiązanie się zapraszającego do pokrycia wszelkich kosztów związanych z jej pobytym, w tym kosztów ewentualnego leczenia lub wydalenia z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Zaproszenie uzyskuje ważność z chwilą wpisania go do ewidencji zaproszeń i jest ważne przez 12 miesięcy.

4. Odmawia się dokonania wpisu do ewidencji zaproszeń, jeżeli:

- 1) zapraszającym jest cudzoziemiec, w wypadku którego zachodzi którakolwiek z okoliczności określonych w art.13 ust.1,

- 2) warunki materialne i mieszkaniowe zapraszającego wskazują, że nie będzie on w stanie żadośćuczynić obowiązkom przyjętym na siebie w zaproszeniu,
 - 3) zapraszający w przeszłości nie wypełnił przyjętego na siebie zobowiązania, o którym mowa w ust. 2.
5. Odmowa dokonania wpisu do ewidencji zaproszeń lub stwierdzenie jego nieważności następuje w drodze decyzji.
6. W wypadku niewywiązywania się zapraszającego z przyjętego na siebie zobowiązania, o którym mowa w ust. 2, koszty poniesione przez Skarb Państwa, związane z pobytem cudzoziemca i opuszczeniem przez niego terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ściąga od zapraszającego w trybie przepisów o egzekucji administracyjnej należności pieniężnych organ, który dokonał wpisu do ewidencji zaproszeń. Zobowiązaniem nie doręcza się upomnienia przewidzianego w tych przepisach.

ROZDZIAŁ 3

Zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony lub osiedlenie się

Artykuł 16

Cudzoziemcowi można udzielić:

- 1) zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony,
- 2) zezwolenia na osiedlenie się.

Artykuł 17

Zezwolenia, o którym mowa w art.16 pkt 1, można udzielić, jeżeli cudzoziemiec wykaże, że zachodzą okoliczności uzasadniające jego zamieszkiwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres dłuższy niż 12 miesięcy. Okolicznościami takimi mogą być w szczególności:

- 1) uzyskanie zezwolenia na zatrudnienie lub wykonywanie innej pracy zarobkowej,
- 2) prowadzenie działalności gospodarczej,
- 3) podjęcie nauki,
- 4) zawarcie związku małżeńskiego z obywatelem polskim albo cudzoziemcem posiadającym zezwolenie na osiedlenie się.

Artykuł 18

1. Zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony udziela się na okres do 2 lat z możliwością przedłużenia, nie dłużej jednak niż do 10 lat.

2. Wniosek o przedłużenie zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, powinien być złożony co najmniej na 60 dni przed upływem terminu, na który zostało ono udzielone.

Artykuł 19

1. Zezwolenie na osiedlenie się może być udzielone cudzoziemcowi, jeżeli łącznie spełnia następujące warunki:

- 1) wykaże istnienie trwałych więzów rodzinnych lub ekonomicznych z Rzeczpospolitą Polską,

- 2) ma zapewnione w Rzeczypospolitej Polskiej mieszkanie i utrzymanie,
- 3) bezpośrednio przed złożeniem wniosku przebywał w Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej przez 3 lata na podstawie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony.

2. Cudzoziemcowi można odmówić udzielenia zezwolenia, o którym mowa w ust.1, jeżeli okaże się, że ma on zobowiązania wobec kraju pochodzenia lub osób w nim zamieszkałych.

3. Warunki, o których mowa w ust. 1 pkt 2, uważa się za spełnione, jeżeli cudzoziemiec ma dochody lub mienie wystarczające na pokrycie kosztów utrzymania jego samego i członków rodziny pozostających na jego utrzymaniu lub ma w Rzeczypospolitej Polskiej członka bądź członków rodziny zobowiązanych do łożenia na jego utrzymanie i będących w stanie wywiązać się z tego obowiązku, a także wskaże lokal mieszkalny, w którym zamierza przebywać, i przedstawi tytuł prawny do jego zajmowania.

4. Zezwolenia na osiedlenie się udziela się na czas nie oznaczony.

Artykuł 20

1. Cudzoziemcowi, który otrzymał zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony, wydaje się kartę czasowego pobytu.

2. Cudzoziemcowi, który otrzymał zezwolenie na osiedlenie się, wydaje się kartę stałego pobytu. Karta stałego pobytu jest ważna przez 10 lat od daty jej wydania i po upływie tego okresu podlega wymianie.

Artykuł 21

1. Karta czasowego pobytu i karta stałego pobytu stwierdzają tożsamość cudzoziemca podczas jego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Karta czasowego pobytu i karta stałego pobytu uprawniają, wraz z dokumentem paszportowym, do wielokrotnego przekraczania granicy bez konieczności uzyskania wizy.

3. Do kart, o których mowa w ust.1, wpisuje się przebywające na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej małoletnie dzieci cudzoziemca oraz osoby pozostające pod jego opieką, a także potwierdzenie dopełnienia przez niego obowiązku meldunkowego określonego w art. 26.

4. Cudzoziemiec jest obowiązany zwrócić posiadaną kartę organowi, który ją wydał, w wypadku nabycia obywatelstwa polskiego, cofnięcia zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, cofnięcia zezwolenia na osiedlenie się lub wyjazdu na stałe za granicę.

5. W razie zgonu cudzoziemca obowiązek zwrotu karty spoczywa na osobach obowiązanych do zgłoszenia zgonu, stosownie do przepisów o aktach stanu cywilnego.

Artykuł 22

1. Cudzoziemcowi odmawia się udzielenia zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, jeżeli:

- 1) nie spełnia wymagań określonych w art.17,

2) zachodzi którakolwiek z okoliczności wymienionych w art.13 ust.1.

2. Cudzoziemcowi cofa się udzielone zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony albo odmawia się przedłużenia tego zezwolenia, jeżeli:

- 1) ustała przyczyna, dla której zostało udzielone,
- 2) wystąpi którakolwiek z okoliczności wymienionych w art.13 ust.1.

3. W decyzjach wydawanych w sprawach, o których mowa w ust.1 lub 2, należy określić termin opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 23

Cudzoziemcowi odmawia się udzielenia zezwolenia na osiedlenie, jeżeli:

- 1) nie spełnia warunków określonych w art.19,
- 2) zachodzi którakolwiek z okoliczności wymienionych w art.13 ust.1.

Artykuł 24

1. Cudzoziemcowi można cofnąć zezwolenie na osiedlenie się i nakazać opuszczenie terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w określonym terminie, jeżeli:

- 1) został skazany prawomocnym wyrokiem w Rzeczypospolitej Polskiej za przestępstwo umyślne na karę co najmniej 3 lat pozbawienia wolności,
- 2) wymagają tego względy obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrona porządku publicznego.

2. Cudzoziemcowi można cofnąć zezwolenie na osiedlenie się, jeżeli opuścił na stałe terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

ROZDZIAŁ 4

Pobyt cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Artykuł 25

Cudzoziemiec podczas pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ma takie same prawa i obowiązki jak obywatel polski, o ile przepisy niniejszej ustawy lub innych ustaw nie stanowią inaczej.

Artykuł 26

Cudzoziemiec podczas pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej podlega obowiązkowi meldunkowemu, stosownie do przepisów o ewidencji ludności.

Artykuł 27

Cudzoziemiec, który utracił dokument paszportowy, jest obowiązany niezwłocznie zgłosić ten fakt Policji.

Artykuł 28

1. Cudzoziemcowi posiadającemu zezwolenie na osiedlenie się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, który utracił swój dokument paszportowy albo którego dokument pasz-

portowy uległ zniszczeniu bądź utracił ważność, wydaje się, na jego wniosek, dokument podróży, jeżeli uzyskanie przez niego nowego dokumentu paszportowego nie jest możliwe.

2. Dokument podróży wydaje się na taki sam okres, na jaki została wydana karta stałego pobytu.

3. Cudzoziemiec jest obowiązany zwrócić dokument podróży w wypadku uzyskania dokumentu paszportowego.

Artykuł 29

Cudzoziemcowi posiadającemu zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony albo osiedlenie się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, który podczas pobytu za granicą utracił swój dokument paszportowy lub dokument podróży albo którego dokument uległ zniszczeniu bądź utracił ważność, wydaje się, na jego wniosek, tymczasowy dokument podróży uprawniający go do wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli uzyskanie przez niego nowego dokumentu paszportowego nie jest możliwe.

Artykuł 30

Cudzoziemcowi przebywającemu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nie posiadającemu dokumentu paszportowego albo którego dokument paszportowy uległ zniszczeniu bądź utracił ważność, wydaje się, na jego wniosek albo z urzędu, tymczasowy dokument podróży uprawniający go do wyjazdu z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli uzyskanie przez niego nowego dokumentu paszportowego nie jest możliwe.

Artykuł 31

Tymczasowy dokument podróży wydaje się na czas oznaczony, nie dłuższy niż 7 dni.

ROZDZIAŁ 5

Status uchodźcy

Artykuł 32

Cudzoziemcowi może być nadany w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy w rozumieniu Konwencji Genewskiej i Protokołu Nowojorskiego, o ile nie uzyskał on tego statusu w innym państwie, które zapewnia mu rzeczywistą ochronę.

Artykuł 33

Cudzoziemca ubiegającego się o nadanie statusu uchodźcy należy pouczyć, w zrozumiałym dla niego języku, o trybie i zasadach postępowania oraz o przysługujących mu prawach i ciężących na nim obowiązkach.

Artykuł 34

1. Postępowanie o nadanie statusu uchodźcy wszczyna się na wniosek złożony osobiście przez cudzoziemca. Wniosek nie może być złożony przez pełnomocnika.

2. Wniosek o nadanie statusu uchodźcy powinien zawierać dane osobowe wnioskodawcy, towarzyszącego mu małżonka i małoletnich dzieci oraz informację o kraju pocho-

dzenia wnioskodawcy, a także wskazywać zasadnicze okoliczności uzasadniające nadanie statusu uchodźcy.

3. Jeżeli wniosek nie spełnia wymagań określonych w ust. 2 i nie ma możliwości jego uzupełnienia, pozostawia się go bez rozpoznania.

4. Pozostawienie wniosku bez rozpoznania następuje w drodze decyzji.

5. O skutkach niewłaściwego sporządzenia wniosku, o których mowa w ust. 3, należy cudzoziemca pouczyć.

Artykuł 35

1. Wszczęcie postępowania o nadanie statusu uchodźcy następuje w drodze postanowienia.

2. Jeżeli wniosek został złożony przez cudzoziemca nie spełniającego warunku określonego w art. 32, odmawia się wszczęcia postępowania.

3. Wszczęcia postępowania należy także odmówić, jeżeli cudzoziemiec przybył na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z bezpiecznego kraju pochodzenia lub bezpiecznego kraju trzeciego, a złożony przez niego wniosek jest oczywiście bezzasadny.

4. Odmowa wszczęcia postępowania następuje w drodze decyzji.

5. Postanowienie, o którym mowa w ust.1, lub decyzja, o której mowa w ust. 4, powinny być wydane, z zastrzeżeniem art. 36, niezwłocznie po złożeniu wniosku.

Artykuł 36

1. Jeżeli zachodzi konieczność sprawdzenia okoliczności wskazanych we wniosku cudzoziemca, który przybył na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z bezpiecznego kraju pochodzenia lub bezpiecznego kraju trzeciego, albo potrzeba wyjaśnienia, czy cudzoziemiec składający wniosek o nadanie statusu uchodźcy nie podał fałszywych danych, informacji lub okoliczności, można odroczyć wydanie postanowienia o wszczęciu postępowania o nadanie statusu uchodźcy lub decyzji o odmowie wszczęcia postępowania na okres nie przekraczający 7 dni i nakazać cudzoziemcowi przebywanie w tym czasie w określonym miejscu.

2. Jeżeli po sprawdzeniu okaże się, że złożony wniosek jest oczywiście bezzasadny, należy odmówić wszczęcia postępowania. W innych wypadkach należy postępowanie wszcząć.

3. Jeżeli po sprawdzeniu okaże się, że cudzoziemiec podał we wniosku fałszywe dane, informacje lub okoliczności, o których mowa w art. 34 ust. 2, można odmówić wszczęcia postępowania i odmówić mu wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Jeżeli przebywał on legalnie na tym terytorium, można wydać decyzję o jego wydaleniu.

Artykuł 37

1. Wniosek o nadanie statusu uchodźcy składa się podczas przekraczania granicy, z zastrzeżeniem ust. 2-4.

2. Cudzoziemiec, który uprawdopodobni, że nie złożył wniosku podczas przekraczania granicy wskutek uzasadnionej obawy o swoje życie lub zdrowie, powinien złożyć go w terminie 14 dni od przekroczenia granicy.

3. Cudzoziemiec, który nielegalnie przybył na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, powinien złożyć wniosek niezwłocznie po przekroczeniu granicy. Złożenie wniosku nie zwalnia cudzoziemca od odpowiedzialności za przekroczenie granicy bez wymaganego zezwolenia.

4. Cudzoziemiec przebywający legalnie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej powinien złożyć wniosek w terminie 14 dni od uzyskania wiadomości o zaistnieniu w jego kraju pochodzenia okoliczności uzasadniających nadanie mu statusu uchodźcy.

Artykuł 38

1. Cudzoziemiec, który złożył wniosek o nadanie statusu uchodźcy, jest obowiązany poddać się:

- 1) czynnościom zmierzającym do jego identyfikacji lub stwierdzenia tożsamości, polegającym w szczególności na pobraniu odcisków linii papilarnych i fotografowaniu,
- 2) w uzasadnionych wypadkach, a zwłaszcza jeżeli zachodzi podejrzenie choroby zakaźnej - badaniom lekarskim, pobraniu krwi, wydzielin i wydaliny oraz niezbędnym zabiegom sanitarnym ciała i odzieży.

2. Koszty oględzin, badań i innych czynności, o których mowa w ust.1, ponosi Skarb Państwa.

3. W razie odmowy poddania się czynnościom, o których mowa w ust.1 pkt 1, wniosek o nadanie statusu uchodźcy pozostawia się bez rozpoznania. Przepisy art. 34 ust. 4 i 5 stosuje się odpowiednio.

4. W razie odmowy poddania się czynnościom, o których mowa w ust.1 pkt 2, cudzoziemiec nie może być umieszczony w ośrodku dla osób ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy.

Artykuł 39

1. Cudzoziemcowi, w sprawie którego wydano postanowienie o wszczęciu postępowania o nadanie statusu uchodźcy, wydaje się wizę pobytową. Przepisów art. 8 ust. 2 i 3 nie stosuje się.

2. Cudzoziemcowi, o którym mowa w ust.1, nie posiadającemu dokumentu paszportowego lub którego dokument paszportowy uległ zniszczeniu albo utracił ważność, wydaje się tymczasowe zaświadczenie tożsamości cudzoziemca.

Artykuł 40

1. Cudzoziemcowi, w sprawie którego wszczęło postępowanie o nadanie statusu uchodźcy, można, w razie potrzeby, na czas niezbędny do wydania decyzji ostatecznej, a w szczególności uzasadnionych wypadkach na okres do 3 miesięcy od daty jej wydania, zapewnić:

- 1) zakwaterowanie,
- 2) wyżywienie,
- 3) opiekę medyczną,
- 4) pomoc rzeczową,
- 5) pomoc pieniężną stałą lub jednorazową.

2. Świadczenia, o których mowa w ust.1, mogą być realizowane przez umieszczenie cudzoziemca w ośrodku dla osób ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy.

Artykuł 41

Wydanie decyzji o nadaniu lub odmowie nadania statusu uchodźcy powinno nastąpić nie później niż w terminie 3 miesięcy od dnia wszczęcia postępowania.

Artykuł 42

Cudzoziemcowi odmawia się nadania statusu uchodźcy, jeżeli:

- 1) nie spełnia warunków określonych w Konwencji Genewskiej i Protokole Nowojorskim lub uzyskał status uchodźcy w innym państwie, które zapewnia mu rzeczywistą ochronę,
- 2) organ innego państwa będącego bezpiecznym krajem trzecim złożył wniosek o jego wydanie jako podejrzanego o popełnienie przestępstwa.

Artykuł 43

Cudzoziemcowi, któremu nadano status uchodźcy, wydaje się dokument podróży przewidziany w Konwencji Genewskiej oraz udziela zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony.

Artykuł 44

Małżonkowi oraz małoletnim dzieciom cudzoziemca, któremu nadano status uchodźcy, jeżeli przebywają wraz z nim na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nadaje się status uchodźcy oraz wydaje dokument podróży przewidziany w Konwencji Genewskiej, a także udziela zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony.

Artykuł 45

1. Zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony, wydane cudzoziemcowi, o którym mowa w art. 43 i 44, nie może być cofnięte bez uprzedniego pozbawienia go statusu uchodźcy. W tym wypadku terminu 10 lat, o którym mowa w art.18 ust.1, oraz przepisu art. 22 nie stosuje się.

2. Zezwolenie na osiedlenie się, wydane cudzoziemcowi, o którym mowa w art. 43 i 44, nie może być cofnięte bez uprzedniego pozbawienia go statusu uchodźcy.

Artykuł 46

1. Jeżeli w czasie trwania postępowania o nadanie statusu uchodźcy została wydana decyzja o wydaleniu cudzoziemca, wykonanie tej decyzji ulega wstrzymaniu z mocy prawa na czas trwania tego postępowania.

2. Jeżeli wszczęcie postępowania o nadanie statusu uchodźcy nastąpiło po wydaniu wobec cudzoziemca decyzji o jego wydaleniu, wykonanie tej decyzji ulega wstrzymaniu z mocy prawa na czas trwania tego postępowania.

3. Przepisów ust.1 i 2 nie stosuje się, jeżeli decyzja o wydaleniu została wydana w związku z wystąpieniem którejkolwiek z okoliczności wymienionych w art. 32 i 33 Konwencji Genewskiej.

Artykuł 47

W okolicznościach określonych w art. 46 cudzoziemca umieszcza się w strzeżonym ośrodku, o którym mowa w art. 59 ust.1. Przepisy art. 59 ust. 2 i 4 oraz art. 60 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 48

1. Cudzoziemca można pozbawić statusu uchodźcy, jeżeli zajdzie którakolwiek z okoliczności wymienionych w Konwencji Genewskiej, uzasadniających pozbawienie uchodźcy ochrony przewidzianej w tej konwencji.

2. W decyzji o pozbawieniu statusu uchodźcy można postanowić o wygaśnięciu zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony albo skrócić okres, na który udzielono zezwolenia. W takim wypadku należy w decyzji określić termin opuszczenia przez cudzoziemca terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 49

1. Cudzoziemiec, ubiegający się o nadanie statusu uchodźcy albo któremu nadano ten status, może swobodnie kontaktować się z przedstawicielem Urzędu Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców, a w szczególności w każdej chwili zwracać się do niego z prośbą o pomoc.

2. Przedstawiciel Urzędu Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców, na swój wniosek i za pisemną zgodą cudzoziemca, o którym mowa w ust. 1, ma prawo do uzyskiwania od organów prowadzących postępowanie o nadanie lub pozbawienie statusu uchodźcy, informacji o jego przebiegu, a w szczególności o wydanych decyzjach i postanowieniach. O prawie wyrażenia zgody należy cudzoziemca pouczyć w chwili składania wniosku o nadanie statusu uchodźcy.

3. Informacje, a w szczególności dane osobowe, uzyskiwane w trybie niniejszego artykułu, mogą być wykorzystywane wyłącznie do celów, o których mowa w art. 35 Konwencji Genewskiej.

4. Organy Rzeczypospolitej Polskiej będą podejmowały wszelkie działania w celu ułatwienia Wysokiemu Komisarzowi Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców wypełnienia jego zadań zgodnie z art. 35 Konwencji Genewskiej.

ROZDZIAŁ 6

Azyl

Artykuł 50

1. Cudzoziemiec może, na swój wniosek, otrzymać azyl w Rzeczypospolitej Polskiej, gdy jest to niezbędne dla zapewnienia mu ochrony oraz gdy przemawia za tym ważny interes Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Cudzoziemcowi, któremu udzielono azylu, wydaje się zezwolenie na osiedlenie się.

Artykuł 51

1. Cudzoziemca można pozbawić azylu, jeżeli:

- 1) ustały przyczyny, dla których azyl został udzielony,
- 2) prowadzi on działalność skierowaną przeciwko obronności, bezpieczeństwu państwa lub porządkowi publicznemu.

2. Decyzja o pozbawieniu azylu powoduje wygaśnięcie zezwolenia na osiedlenie się. W decyzji tej należy określić termin opuszczenia przez cudzoziemca terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

ROZDZIAŁ 7

Wydalenie cudzoziemców

Artykuł 52

1. Cudzoziemiec może być wydany z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli:

- 1) przebywa na nim bez wymaganego zezwolenia na wjazd lub pobyt,
- 2) zajdzie którakolwiek z okoliczności wymienionych w art. 13 ust. 1,
- 3) nie posiada środków niezbędnych do pokrycia kosztów pobytu,
- 4) podjął zatrudnienie lub wykonywał inną pracę zarobkową, nie posiadając na to wymaganego zezwolenia lub zgody, albo podjął inną działalność bez uzyskania wymaganego zezwolenia.

2. Cudzoziemca, któremu udzielono azylu lub zezwolenia na osiedlenie się, można wydaląc tylko po uprzednim pozbawieniu azylu lub cofnięciu zezwolenia.

3. Cudzoziemca posiadającego status uchodźcy nadany w Rzeczypospolitej Polskiej można wydaląc tylko po uprzednim pozbawieniu go tego statusu, chyba że zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 32 Konwencji Genewskiej.

Artykuł 53

Cudzoziemca nie wolno wydaląc do państwa, w którym mógłby być poddany prześladowaniom z powodu rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej, przekonań politycznych lub być poddany torturom, traktowany w sposób nieludzki lub poniżający albo w taki sposób karany.

Artykuł 54

1. W decyzji o wydaleniu określa się termin opuszczenia przez cudzoziemca terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. W decyzji można również określić trasę i miejsce przekroczenia granicy.

2. Wydanie decyzji, o której mowa w ust. 1, odnotowuje się w dokumencie paszportowym cudzoziemca albo w dokumencie podróży.

3. Decyzji o wydaleniu może być nadany rygor natychmiastowej wykonalności, z wyjątkiem wypadku wydalania cudzoziemca posiadającego status uchodźcy.

4. Decyzja o wydaleniu powoduje z mocy prawa unieważnienie wizy, cofnięcie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony oraz na zatrudnienie lub wykonywanie innej pracy zarobkowej przez cudzoziemca. W wypadku wydalenia cudzoziemca posiadającego status uchodźcy nadany w Rzeczypospolitej Polskiej, bez pozbawienia go tego statusu, przepisu art. 45 ust. 1 nie stosuje się.

Artykuł 55

1. W decyzji o wydaleniu można wyznaczyć cudzoziemcowi miejsce zamieszkania do czasu jej wykonania i zobowiązać go do zgłaszania się w określonych odstępach czasu do organu wskazanego w decyzji.

2. Cudzoziemiec nie może opuścić miejsca zamieszkania bez zgody organu, który wydał decyzję o wydaleniu.

Artykuł 56

Od cudzoziemca, wobec którego wydano decyzję o wydaleniu, pobiera się odciski linii papilarnych oraz sporządza jego fotografię.

Artykuł 57

Cudzoziemiec, wobec którego wydano decyzję o wydaleniu, może być niezwłocznie odstawiony do granicy państwowej Rzeczypospolitej Polskiej, granicy lub portu lotniczego albo morskiego państwa, do którego następuje wydalenie, jeżeli:

- 1) wymagają tego względy obronności, bezpieczeństwa państwa lub ochrona porządku publicznego,
- 2) nie opuścił on terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w terminie określonym w decyzji o wydaleniu.

Artykuł 58

1. Cudzoziemca, w stosunku do którego zachodzą okoliczności uzasadniające jego wydalenie, albo który nie zastosuje się do wymagań określonych w decyzji o wydaleniu, można zatrzymać na czas nie dłuższy niż 48 godzin. Zatrzymanemu cudzoziemcowi przysługują uprawnienia przewidziane w Kodeksie postępowania karnego dla osoby zatrzymanej.

2. Niezwłocznie po zatrzymaniu cudzoziemca należy wystąpić z wnioskiem o wydanie decyzji o jego wydaleniu albo przystąpić do wykonania obowiązku odstawienia go do granicy, a w razie zaistnienia okoliczności, o których mowa w art. 59 ust. 1 lub 2, wystąpić z wnioskiem o umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku albo o zastosowanie aresztu w celu wydalenia.

3. Jeżeli w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania nie doręczono cudzoziemcowi odpisu postanowienia o umieszczeniu w strzeżonym ośrodku albo o zastosowaniu aresztu w celu wydalenia, należy cudzoziemca niezwłocznie zwolnić.

Artykuł 59

1. Jeżeli niezwłoczne odstawienie cudzoziemca do granicy nie jest możliwe i zachodzi uzasadniona obawa, że cudzoziemiec będzie uchylać się od wykonania decyzji o wydaleniu, można umieścić go w strzeżonym ośrodku do czasu wykonania tej decyzji.

2. Jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że cudzoziemiec nie podporządkuje się zasadom obowiązującym w strzeżonym ośrodku, albo jeżeli cudzoziemiec przebywający w tym ośrodku opuści go bez zezwolenia, można zastosować areszt w celu wydalenia na czas niezbędny do wykonania decyzji o wydaleniu.

3. Jeżeli cudzoziemiec nielegalnie przekroczył granicę i nie posiada dokumentu paszportowego, należy umieścić go w strzeżonym ośrodku, a jeżeli zachodzą okoliczności określone w ust. 2 - w areszcie w celu wydalenia na czas niezbędny do ustalenia jego tożsamości lub wykonania decyzji o wydaleniu.

4. Cudzoziemca przebywającego w strzeżonym ośrodku albo w areszcie w celu wydalenia należy niezwłocznie zwolnić jeżeli ustały przyczyny uzasadniające stosowanie tych środków albo jeżeli w ciągu 90 dni od chwili jego zatrzymania nie wykonano decyzji o wydaleniu.

Artykuł 60

1. Cudzoziemca nie umieszcza się w strzeżonym ośrodku albo w areszcie w celu wydalenia, jeżeli może to spowodować poważne zagrożenie dla jego życia lub ciężkie skutki dla jego rodziny.

2. Jeżeli stan zdrowia cudzoziemca, przebywającego w strzeżonym ośrodku albo areszcie w celu wydalenia, tego wymaga, należy umieścić go w odpowiednim zakładzie leczniczym.

3. Wydając postanowienie o umieszczeniu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku albo o zastosowaniu aresztu w celu wydalenia, należy:

- 1) zawiadomić właściwe przedstawicielstwo dyplomatyczne lub urząd konsularny - na wniosek cudzoziemca, którego to dotyczy,
- 2) zawiadomić sąd opiekuńczy, jeżeli zachodzi potrzeba ustanowienia opieki nad jego dziećmi,
- 3) zawiadomić osobę wskazaną przez cudzoziemca,
- 4) przedsięwziąć niezbędne czynności w celu ochrony jego mienia.

4. Cudzoziemca należy powiadomić w zrozumiałym dla niego języku, w formie pisemnej, o przysługujących mu prawach, dokonanych wystąpieniach oraz wydanych zarządzeniach.

Artykuł 61

1. Cudzoziemcowi, wobec którego zastosowano oczywiście niesłuszne zatrzymanie, umieszczenie w strzeżonym ośrodku albo areszt w celu wydalenia, przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę oraz zadośćuczynienie za doznaną krzywdę.

2. Sprawy, o których mowa w ust. 1, prowadzi się według przepisów Kodeksu postępowania karnego dotyczących odszkodowania za niesłuszne skazanie, aresztowanie lub zatrzymanie.

Artykuł 62

1. Koszty związane z wydaleniem ponosi cudzoziemiec, z zastrzeżeniem ust. 3 oraz art.15 ust. 2 i 6.

2. Do kosztów, o których mowa w ust.1, zalicza się w szczególności:

- 1) koszty przejazdu cudzoziemca do granicy państwowej Rzeczypospolitej Polskiej, granicy lub portu lotniczego albo morskiego państwa, do którego cudzoziemiec się udaje lub zostaje odstawiony,
- 2) koszty związane z konwojowaniem cudzoziemca,
- 3) koszty administracyjne związane z wydaleniem.

3. Jeżeli wydalenie cudzoziemca następuje na skutek podjęcia przez niego zatrudnienia lub wykonywania innej pracy zarobkowej bez wymaganego zezwolenia i zgody, koszty, o których mowa w ust. 1, ponosi pracodawca.

4. Koszty, o których mowa w ust.1 i 3, ściąga organ wydający decyzję o wydaleniu w trybie przepisów o egzekucji administracyjnej należności pieniężnych. Zobowiązanemu nie doręcza się upomnienia przewidzianego w tych przepisach.

Artykuł 63

Jeżeli koszty, o których mowa w art. 15 ust. 6 i art. 62, nie mogą być ściągnięte, pokrywa je Skarb Państwa.

ROZDZIAŁ 8

Ewidencja cudzoziemców

Artykuł 64

1. Dane cudzoziemców, wobec których zachodzi którakolwiek z okoliczności wymienionych w art.13 ust.1, gromadzi się w wykazie cudzoziemców, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest niepożądany, zwanym dalej „wykazem”.

2. W wykazie zamieszcza się dane osobowe cudzoziemca oraz podstawę prawną i faktyczną wpisu.

Artykuł 65

1. Dane umieszczone w wykazie mogą być udostępnione organom, o których mowa w art. 90 ust. 2 pkt 1-3, i organom je nadzorującym oraz sądowi i prokuratorowi prowadzącemu postępowanie przygotowawcze o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego, a także Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu.

2. Dane osobowe cudzoziemca umieszczone w wykazie mogą być udostępnione wojewodzie oraz kierownikowi polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego.

3. Dane umieszczone w wykazie nie mogą być udostępniane do celów statystyki publicznej.

Artykuł 66

Dane osobowe cudzoziemców, którym nadano status uchodźcy, udzielono azylu, oraz cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy lub o udzielenie azylu podlegają ochronie na zasadach określonych w odrębnych przepisach, z tym że dane te nie mogą być, bez pisemnej zgody

zainteresowanego, udostępniane władzom oraz instytucjom publicznym krajów pochodzenia.

Artykuł 67

Właściwe organy prowadzą w sprawach cudzoziemców:

- 1) rejestry złożonych wniosków wizowych i wydanych w tych sprawach decyzji,
- 2) rejestry decyzji o wydaleniu oraz osób wydalonych z Rzeczypospolitej Polskiej,
- 3) rejestry złożonych wniosków o udzielenie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony i wydanych w tych sprawach decyzji,
- 4) rejestr złożonych wniosków o udzielenie zezwolenia na osiedlenie się i wydanych w tych sprawach decyzji,
- 5) rejestr złożonych wniosków o nadanie statusu uchodźcy i wydanych w tych sprawach decyzji,
- 6) rejestr złożonych wniosków o udzielenie azylu i wydanych w tych sprawach decyzji,
- 7) ewidencję zaproszeń, o których mowa w art. 15.

ROZDZIAŁ 9

Odpowiedzialność przewoźnika

Artykuł 68

1. Cudzoziemcowi, który przybył na pokładzie statku powietrznego lub morskogo, a któremu nie zezwolono na wjazd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przewoźnik jest obowiązany zapewnić, bez zbędnej zwłoki, wyjazd na jego koszt, a jeżeli cudzoziemiec nie posiada na to środków na koszt przewoźnika.

2. Cudzoziemcowi, o którym mowa w ust. 1, można wydać zakaz opuszczania statku bądź nakaz opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na pokładzie innego statku.

3. Jeżeli bezzwłoczny wyjazd cudzoziemca jest niemożliwy lub szczególnie utrudniony, można nakazać cudzoziemcowi, któremu nie zezwolono na wjazd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przebywanie do czasu wyjazdu w określonym miejscu.

4. Decyzje, o których mowa w ust. 2 i 3, podlegają natychmiastowemu wykonaniu.

5. Koszty pobytu cudzoziemca, o którym mowa w ust. 3, pokrywa przewoźnik, o ile cudzoziemiec nie spełnia warunków wjazdu określonych w art. 5 lub nie posiada zezwolenia, o którym mowa w art. 6 ust. 1. W pozostałych wypadkach koszty te ponosi Skarb Państwa.

6. Na przewoźnika, który przywiózł na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej cudzoziemca nie spełniającego warunków wjazdu określonych w art. 5 lub nie posiadającego zezwolenia, o którym mowa w art. 6 ust. 1, nakłada się karę administracyjną w wysokości do 5000 zł za każdą przywiezioną osobę.

ROZDZIAŁ 10

Rada do Spraw Uchodźców

Artykuł 69

Rada do Spraw Uchodźców, zwana dalej „Radą”, jest organem odwoławczym od decyzji i postanowień wydawanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawach o nadanie lub pozbawienie statusu uchodźcy.

Artykuł 70

1. W sprawach pozostających w kompetencjach Rady przysługują jej uprawnienia organu wyższego stopnia w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego.

2. Rada orzeka także w sprawach wznowienia postępowania, uchylenia, zmiany oraz stwierdzenia nieważności wydanych przez siebie decyzji.

Artykuł 71

1. W skład Rady wchodzi 12 członków powoływanych na pięcioletnią kadencję przez Prezesa Rady Ministrów, w tym po czterech spośród kandydatów przedstawianych przez Ministra Spraw Zagranicznych i Ministra Sprawiedliwości. Każdy z ministrów przedstawia 8 kandydatów.

2. Członkiem Rady może być osoba posiadająca obywatelstwo polskie i korzystająca z pełni praw publicznych.

3. Członków Rady powołuje się spośród osób wyróżniających się wiedzą teoretyczną lub doświadczeniem praktycznym w zakresie problematyki uchodźców. Co najmniej połowa członków Rady musi posiadać wyższe wykształcenie prawnicze.

Artykuł 72

1. Prezes Rady Ministrów odwołuje członka Rady wyłącznie w wypadku:

- 1) zrzeczenia się przez niego swej funkcji,
- 2) choroby trwale uniemożliwiającej sprawowanie funkcji,
- 3) skazania prawomocnym wyrokiem za popełnienie przestępstwa z winy umyślnej.

2. W wypadku odwołania członka Rady lub jego śmierci Prezes Rady Ministrów powołuje nowego członka Rady na okres do końca danej kadencji.

Artykuł 73

1. Pracami Rady kieruje przewodniczący.

2. Przewodniczącego Rady wybierają członkowie Rady ze swego grona większością głosów. W tym samym trybie mogą go odwołać.

3. Rada orzeka w składach trzyosobowych, wyznaczonych przez przewodniczącego.

4. Orzeczenia zapadają większością głosów. Członek składu orzekającego nie może wstrzymać się od głosu.

5. Przy składaniu podpisu przegłosowany członek składu orzekającego ma prawo zaznaczyć na orzeczeniu swo-

je zdanie odrębne, podając, w jakiej części i w jakim kierunku kwestionuje orzeczenie.

Artykuł 74

1. Pracodawca zatrudniający członka Rady udzieli mu, na jego wniosek, urlopu bezpłatnego na czas sprawowania funkcji.

2. Pracownikom urzędów państwowych oraz urzędnikom służby cywilnej przysługuje po zakończeniu pracy w Radzie prawo powrotu na zajmowane poprzednio stanowisko, a jeżeli będzie to niemożliwe na stanowisko równorzędne.

Artykuł 75

1. Obsługę administracyjną i kancelaryjną Rady zapewnia Kancelaria Prezesa Rady Ministrów.

2. Prezes Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, nadaje Radzie statut organizacyjny i regulamin czynności wewnętrznych, a także określa zasady wynagradzania jej członków.

ROZDZIAŁ 11

Zasady postępowania i właściwość organów

Artykuł 76

1. Postępowanie w sprawach uregulowanych w ustawie prowadzi się według przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, o ile przepisy ustawy nie stanowią inaczej.

2. Postępowanie w sprawach uregulowanych w ustawie, a należących do właściwości kierowników polskich przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych, prowadzi się według przepisów ustawy z dnia 13 lutego 1984 r. o funkcjach konsulów Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. Nr 9, poz. 341), o ile przepisy ustawy nie stanowią inaczej.

Artykuł 77

Organ może odstąpić od uzasadnienia decyzji wydanej na podstawie przepisów ustawy, jeżeli wymagają tego względy obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrona porządku publicznego.

Artykuł 78

1. Kontroli posiadania przez cudzoziemca dokumentów paszportowych, zezwoleń i środków, o których mowa w art. 5 i 6, dokonuje Straż Graniczna, a w wypadku, o którym mowa w art. 8 ust. 3 - wojewoda.

2. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, w porozumieniu z Ministrem Finansów i Ministrem Spraw Zagranicznych określi, w drodze rozporządzenia, wielkość środków, o których mowa w art. 6 ust.1, oraz szczegółowe zasady dokumentowania ich posiadania przez cudzoziemca.

3. Rada Ministrów może, w drodze rozporządzenia, wprowadzić wobec cudzoziemców - obywateli niektórych państw obowiązek uiszczenia opłaty związanej z wjazdem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz określić wysokość tej opłaty i organy właściwe do jej pobierania, o ile jest to

niezbędne dla zachowania zasady wzajemności w stosunkach z tymi państwami.

Artykuł 79

1. Wizy pobytowe oraz wizy tranzytowe wydają za granicą kierownicy polskich przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych, w kraju wojewodowie właściwi ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca, a w szczególności uzasadnionych wypadkach - komendanci granicznych placówek kontrolnych Straży Granicznej.

2. Wizy pobytowe z prawem do pracy wydają kierownicy polskich przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych właściwi ze względu na miejsce zamieszkania cudzoziemca. W wypadku określonym w art. 9 ust. 4 wizę wydaje wojewoda właściwy ze względu na miejsce zatrudnienia cudzoziemca.

3. Wizy repatriacyjne wydają kierownicy polskich przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych właściwi ze względu na miejsce zamieszkania cudzoziemca, po uzyskaniu zgody Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

4. Wizy pobytowe w wypadku, o którym mowa w art. 14, wydają organy wymienione w ust.1 po uzyskaniu zgody Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

5. Od decyzji o odmowie wydania wizy, podjętej przez kierownika polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego, albo przez komendanta granicznej placówki kontrolnej Straży Granicznej, odwołanie nie przysługuje.

6. Wizy pobytowe, o których mowa w art. 39 ust.1, wydaje Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji.

7. Cudzoziemcowi przebywającemu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w razie utraty dokumentu paszportowego, jego zniszczenia lub utraty ważności, wizę, w miejsce utraconej, zamieszcza w nowym dokumencie, na wniosek cudzoziemca, organ, który ją wydał. Wizę którą uprzednio wydało polskie przedstawicielstwo dyplomatyczne, urząd konsularny lub komendant granicznej placówki kontrolnej Straży Granicznej, zamieszcza wojewoda właściwy ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca.

Artykuł 80

Decyzje:

- 1) o odmowie wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wydają komendanci granicznych placówek kontrolnych Straży Granicznej,
- 2) o unieważnieniu wizy wydają wojewodowie właściwi ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca lub komendanci granicznych placówek kontrolnych Straży Granicznej,
- 3) o określeniu czasu pobytu, o którym mowa w art.13 ust. 4, wydają komendanci granicznych placówek kontrolnych Straży Granicznej.

Artykuł 81

Wpisu zaproszenia do ewidencji zaproszeń dokonuje lub decyzję o odmowie wpisu wydaje wojewoda właściwy ze

względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę zapraszającego.

Artykuł 82

1. Zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony z wyjątkiem przewidzianym w art. 85 ust. 6, udziela albo odmawia jego udzielenia, a także kartę czasowego pobytu wydaje wojewoda właściwy ze względu na miejsce zamierzonego pobytu cudzoziemca.

2. Cudzoziemiec przebywający za granicą składa wniosek o udzielenie zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, za pośrednictwem polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego właściwego ze względu na miejsce jego pobytu; cudzoziemiec przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej składa wniosek do wojewody właściwego ze względu na miejsce jego pobytu.

3. Wojewoda, który udzielił zezwolenia określonego w ust.1, jest właściwy w sprawach jego przedłużenia lub cofnięcia.

4. Decyzje, o których mowa w ust.1 i 3, wojewoda wydaje po zasięgnięciu opinii właściwego komendanta wojewódzkiego Policji.

5. Zezwolenia na osiedlenie się udziela, odmawia udzielenia zezwolenia lub cofa je, a także kartę stałego pobytu wydaje wojewoda właściwy ze względu na miejsce zamierzonego osiedlenia się.

Artykuł 83

1. Dokument podróży wydaje albo odmawia jego wydania wojewoda właściwy ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca, a jeżeli przemawia za tym ważny interes cudzoziemca - Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji.

2. Tymczasowy dokument podróży wydaje albo odmawia jego wydania:

- 1) za granicą - kierownik polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego,
- 2) w kraju - wojewoda właściwy ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca, a w szczególnie uzasadnionych wypadkach - komendant granicznej placówki kontrolnej Straży Granicznej.

Artykuł 84

Decyzje o nakazaniu cudzoziemcowi przebywania w określonym miejscu, na podstawie art. 36 ust.1, wydaje organ uprawniony do wydania postanowienia o wszczęciu postępowania o nadanie statusu uchodźcy.

Artykuł 85

1. Decyzje w sprawach o nadanie lub pozbawienie statusu uchodźcy oraz w sprawach, o których mowa w art. 34 ust. 4, art. 35 ust. 2 i 3 oraz w art. 38 ust. 3, wydaje Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji.

2. Cudzoziemiec składa wniosek o nadanie statusu uchodźcy, z zastrzeżeniem ust. 4, komendantowi granicznej placówki kontrolnej Straży Granicznej w miejscu przekroczenia granicy, a cudzoziemiec, o którym mowa w art. 37 ust. 3, składa wniosek komendantowi granicznej placówki kontrolnej Straży Granicznej najbliższej miejsca przekroczenia gra-

nicy. Cudzoziemiec, o którym mowa w art. 37 ust. 2 i 4, składa wniosek bezpośrednio do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

3. Czynności, o których mowa w art. 38 ust.1, wykonuje lub zleca ich wykonanie organ właściwy do wydania postanowienia o wszczęciu postępowania o nadanie statusu uchodźcy.

4. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wyznaczy, w drodze rozporządzenia, komendantów granicznych placówek kontrolnych Straży Granicznej uprawnionych do przyjmowania wniosków o nadanie statusu uchodźcy oraz do prowadzenia postępowań w sprawach o wszczęcie postępowania o nadanie statusu uchodźcy, w tym zwłaszcza przesłuchiwanie osób ubiegających się o ten status i kontroli ich dokumentów, a także do wykonywania czynności, o których mowa w art. 38 ust.1 pkt 1, i upoważni ich do wydawania postanowień, o których mowa w art. 35 ust.1, oraz wydawania wiz pobytowych, o których mowa w art. 39 ust.1.

5. Tymczasowe zaświadczenie tożsamości cudzoziemca wydaje organ, który wydał postanowienie o wszczęciu postępowania o nadanie statusu uchodźcy.

6. Cudzoziemcowi, który uzyskał status uchodźcy, dokument podróży przewidziany w Konwencji Genewskiej wydaje oraz zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony udziela, i je przedłuża, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji.

7. Od decyzji i postanowień Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji wydanych w sprawach o nadanie lub cofnięcie statusu uchodźcy przysługuje odwołanie do Rady.

8. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji określi, w drodze rozporządzenia, wysokość, a także tryb i szczegółowe zasady przyznawania oraz wstrzymywania świadczeń, o których mowa w art. 40 ust.1.

9. Minister Zdrowia i Opieki Społecznej, w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i sposób wykonywania badań, o których mowa w art. 38 ust.1 pkt 2.

10. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, w drodze zarządzenia, tworzy i likwiduje ośrodki dla osób ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy.

11. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji określi, w drodze rozporządzenia, warunki, jakim powinny odpowiadać ośrodki dla osób ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy, oraz regulamin pobytu w tych ośrodkach.

Artykuł 86

Decyzje w sprawach udzielania i pozbawiania azylu w Rzeczypospolitej Polskiej wydaje Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych.

Artykuł 87

1. Decyzje o wydaleniu cudzoziemca wydaje, z urzędu albo na wniosek właściwego szefa delegatury Urzędu Ochrony Państwa, komendanta wojewódzkiego Policji lub komendanta oddziału Straży Granicznej, wojewoda właściwy ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca.

2. Czynności, o których mowa w art. 56, wykonują organy występujące o wydalenie cudzoziemca, a gdy decyzję wydaje z urzędu wojewoda - właściwy komendant wojewódzki Policji.

3. Wykonanie obowiązku odstawienia cudzoziemca do granicy albo do portu lotniczego lub portu morskiego państwa, do którego następuje wydalenie, spoczywa na komendancie wojewódzkim Policji właściwym ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca.

Artykuł 88

1. Zatrzymanie, o którym mowa w art. 58, stosuje Policja albo Straż Graniczna.

2. Postanowienie o umieszczeniu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku albo zastosowanie aresztu w celu wydalenia, wydaje na wniosek wojewody, Policji lub Straży Granicznej sąd rejonowy właściwy ze względu na siedzibę organu składającego wniosek.

3. Na postanowienie, o którym mowa w ust. 2, przysługuje w terminie 7 dni zażalenie do właściwego sądu wojewódzkiego. Sąd rozpatruje zażalenie niezwłocznie.

4. Postępowanie, o którym mowa w ust. 2 i 3, prowadzi się według przepisów Kodeksu postępowania karnego.

Artykuł 89

1. Strzeżone ośrodki dla cudzoziemców tworzy i likwiduje, w drodze zarządzenia, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, określając równocześnie w zarządzeniu komendanta: wojewódzkiego Policji albo oddziału Straży Granicznej, któremu ośrodek ma podlegać.

2. Areszt w celu wydalenia jest wykonywany w pomieszczeniach, które wyznacza, w drodze zarządzenia, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji.

3. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji określi, w drodze rozporządzenia, warunki, jakim powinny odpowiadać strzeżone ośrodki i areszty w celu wydalenia, oraz regulamin pobytu w tych ośrodkach i aresztach.

4. Nadzór nad prawidłowością wykonania postanowienia o umieszczeniu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub o zastosowaniu aresztu w celu wydalenia sprawuje prokurator.

Artykuł 90

1. Wykaz, o którym mowa w art. 64, prowadzi Komendant Główny Straży Granicznej.

2. Wpisu do wykazu oraz jego wykreślenia dokonuje Komendant Główny Straży Granicznej z urzędu lub na wniosek:

- 1) Komendanta Głównego Policji,
 - 2) Szefa Urzędu Ochrony Państwa,
 - 3) Szefa Wojskowych Służb Informacyjnych,
 - 4) kierownika polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego.
3. W celu dokonania wpisu do wykazu:
- 1) sąd, który skazał cudzoziemca za przestępstwo, o którym mowa w art. 13 ust. 1 pkt 2 lit. a), zawiadamia

organ prowadzący wykaz, przesyłając odpis prawomocnego wyroku,

- 2) wojewoda, który wydał decyzję o wydaleniu, zawiadamia organ prowadzący wykaz, przesyłając odpis ostatecznej decyzji o wydaleniu.

Artykuł 91

Rejestry, o których mowa w art. 67 pkt 1-6, oraz ewidencję, o której mowa w art. 67 pkt 7, prowadzą organy wydające decyzje w tych sprawach w pierwszej instancji.

Artykuł 92

1. Decyzje w sprawach, o których mowa w art. 68 ust. 2 i 3, wydaje właściwy komendant granicznej placówki kontrolnej Straży Granicznej.

2. W razie gdy zachowanie cudzoziemca, któremu odmówiono wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, uzasadnia przypuszczenie, że może on spowodować zagrożenie bezpieczeństwa w międzynarodowej komunikacji lotniczej lub morskiej, komendant właściwej granicznej placówki kontrolnej Straży Granicznej, na wniosek upoważnionego przedstawiciela przewoźnika i na koszt przewoźnika, zapewni konwój na pokładzie statku powietrznego lub morskiego.

3. Karę pieniężną, o której mowa w art. 68 ust. 6, nakłada na przewoźnika wojewoda na wniosek komendanta granicznej placówki kontrolnej Straży Granicznej, w której odmówiono cudzoziemcowi wjazdu.

Artykuł 93

1. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb postępowania w sprawach:

- 1) wiz, zaproszeń i pobytu bezwizowego,
- 2) zezwoleń na zamieszkanie na czas oznaczony oraz na osiedlenie się,
- 3) dokumentów podróży i tymczasowych dokumentów podróży,
- 4) statusu uchodźcy,
- 5) azylu,
- 6) wydalania cudzoziemców z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- 7) prowadzenia wykazu cudzoziemców, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest niepożądany,
- 8) prowadzenia rejestrów i ewidencji.

2. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzory wiz, zaproszenia, karty stałego i czasowego pobytu, dokumentu podróży, tymczasowego dokumentu podróży oraz tymczasowego zaświadczenia tożsamości cudzoziemca oraz wniosków o ich wydanie,
- 2) wzory ewidencji zaproszeń, rejestrów, o których mowa w art. 67 pkt 1-6, oraz wykazu, o którym mowa w art. 64.

Artykuł 94

1. Karty stałego i czasowego pobytu, dokumenty podróży, tymczasowe dokumenty podróży, dokumenty podróży przewidziane w Konwencji Genewskiej oraz tymczasowe zaświadczenia tożsamości cudzoziemca wydaje się po uiszczeniu należnych opłat.

2. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w porozumieniu z Ministrem Finansów określi, w drodze rozporządzenia, wysokość opłat pobieranych w kraju za wydanie dokumentów, o których mowa w ust.1, tryb ich uiszczania, warunki i zakres stosowania ulg oraz zwolnień od opłat, warunki podwyższania opłat w razie zawinionej utraty albo zniszczenia dokumentu, a także dokumenty wymagane do uzyskania ulg i zwolnień.

Artykuł 95

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia listy państw uznawanych za bezpieczne kraje pochodzenia i bezpieczne kraje trzecie.

Artykuł 96

1. Minister Spraw Zagranicznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji określi, w drodze rozporządzenia, dokumenty, o których mowa w art.1 ust. 3, jak również tryb i szczegółowe zasady udzielania wiz osobom wymienionym w tym przepisie oraz organy właściwe do udzielania wiz.

2. Minister Spraw Zagranicznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji może, w drodze rozporządzenia, zwolnić osoby określone w art.1 ust. 3 od obowiązku uzyskania wizy.

Artykuł 97

1. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady, formy i tryb udzielania ze środków budżetu państwa, przez organy administracji publicznej osobom przybywającym do Rzeczypospolitej Polskiej, na podstawie wizy repatriacyjnej, pomocy, o której mowa w art. 10 ust. 4.

2. Tryb udzielania pomocy przez organy jednostek samorządu terytorialnego określają ich organy stanowiące.

Artykuł 98

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych, może określić, w drodze rozporządzenia, warunki, w których ze względu na szczególne okoliczności cudzoziemiec może przekroczyć granicę Rzeczypospolitej Polskiej mimo niespełnienia obowiązków określonych w art. 5 i 6.

Artykuł 99

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami, może określić, w drodze rozporządzenia, inne niż przewidziane w niniejszej ustawie warunki przekraczania granicy Rzeczypospolitej Polskiej i przebywania na jej terytorium dla cudzoziemców zatrudnionych w transporcie międzynarodowym, cudzoziemców przybywających do Rzeczypospolitej Polskiej w celu wykonania określonych czynności zawodowych, a także dla

żołnierzy oraz członków personelu cywilnego sił zbrojnych państw obcych.

Artykuł 100

1. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji sprawuje nadzór nad sprawami wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przejazdu przez to terytorium, pobytu na nim i wyjazdu cudzoziemców z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Minister Spraw Zagranicznych sprawuje nadzór nad sprawami, o których mowa w ust.1, należącymi do właściwości polskich przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych.

3. Od decyzji wydawanych przez komendantów granicznych placówek kontrolnych Straży Granicznej w sprawach określonych w ustawie przysługuje odwołanie do Komendanta Głównego Straży Granicznej.

Artykuł 101

W sprawach, o których mowa w niniejszej ustawie, nie stosuje się art. 8 ustawy z dnia 22 marca 1990 r. o terenowych organach rządowej administracji ogólnej (Dz.U. Nr 21, poz.123, z 1991 r. Nr 75, poz. 328, z 1995 r. Nr 74, poz. 368 i z 1996 r. Nr 106, poz. 498).

Artykuł 102

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, do dnia 31 marca każdego roku, przedstawia Sejmowi informację o stosowaniu ustawy w zakresie repatriacji oraz realizacji zobowiązań Rzeczypospolitej Polskiej wynikających z Konwencji Genewskiej i Protokołu Nowojorskiego.

ROZDZIAŁ 12

Przepisy karne

Artykuł 103

Kto zabiera w celu przywłaszczenia lub przywłaszcza sobie należący do cudzoziemca dokument paszportowy, kartę stałego pobytu, kartę czasowego pobytu, dokument podróży, tymczasowy dokument podróży, tymczasowe zaświadczenie tożsamości albo dokument podróży przewidziany w Konwencji Genewskiej lub takiego dokumentu używa, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Artykuł 104

1. Kto narusza przepisy art.12, 21 ust. 4 i 5 lub art. 27 albo nakazy lub zakazy określone w decyzji, o której mowa w art. 54, lub nie opuszcza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w terminie określonym w decyzji wydanej na podstawie art. 22 lub 24 ust.1, podlega karze grzywny.

2. Orzekanie następuje w trybie przepisów o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

3. Nakaz karny wydany w postępowaniu nakazowym jest natychmiast wykonalny.

Zmiany w przepisach obowiązujących**Artykuł 105**

W ustawie z dnia 15 lutego 1962 r. o obywatelstwie polskim (Dz.U. Nr 10, poz. 49, z 1975 r. Nr 17, poz. 94 i z 1990 r. Nr 34, poz.198) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 8 w ust. 1 i w art. 9 w ust. 1 po wyrazach

„w Polsce” dodaje się wyrazy „na podstawie zezwolenia na osiedlenie się”;

2) w art.12 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Repatriantem jest osoba, która przybyła do Polski na podstawie wizej repatriacyjnej. Tryb i zasady udzielania wizej repatriacyjnej określają przepisy ustawy z dnia 25 czerwca 1997 r. o cudzoziemcach (Dz. U. Nr 114, poz. 739).”;

3) po art.18 dodaje się art.18a w brzmieniu:

„Art.18a. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb postępowania w sprawach o nadanie lub zmianę obywatelstwa polskiego oraz wzory zaświadczeń i wniosków.”

Artykuł 106

W ustawie z dnia 13 lutego 1984 r. o funkcjach konsułów Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. Nr 9, poz. 34) w art. 23 w ust.1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) udziela wiz pobytowych, pobytowych z prawem do pracy, repatriacyjnych i tranzytowych cudzoziemcom, którzy zamierzają udać się do Rzeczypospolitej Polskiej.”

Artykuł 107

W ustawie z dnia 29 listopada 1990 r. o paszportach (Dz.U. z 1991 r. Nr 2, poz. 5) wprowadza się następujące zmiany:

1) skreśla się art.14;

2) w art.15 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych określi, w drodze rozporządzenia, wzory oraz tryb wydawania paszportów, dokumenty wymagane do ich otrzymania, a także tryb postępowania funkcjonariuszy Straży Granicznej w przypadku ujawniania w czasie kontroli granicznej wad w paszportach.”

Artykuł 108

W ustawie z dnia 11 maja 1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym (Dz.U. Nr 74, poz. 368 i Nr 104, poz. 515 oraz z 1997 r. Nr 75, poz. 471 i Nr 106 poz. 679) w art.19 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) wiz i zezwoleń na przekroczenie przez cudzoziemca granicy państwa oraz zgód na ich wydanie, zezwoleń na zamieszkanie na czas oznaczony, azylu i wydalania z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z wyjątkiem przypadków dotyczących cudzoziemców przebywających legalnie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej”.

Przepisy przejściowe i końcowe**Artykuł 109**

1. Cudzoziemiec, który przybył na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w okresie od dnia 1 stycznia 1992 r. do dnia 31 grudnia 1996 r., na podstawie uzyskanego przed przyjazdem zezwolenia na pobyt stały wydanego na podstawie art. 13 ustawy, o której mowa w art. 112, i przebywa na nim nieprzerwanie, może w okresie do dnia 31 grudnia 1998 r. złożyć wniosek o uznanie go za obywatela polskiego.

2. Wniosek, o którym mowa w ust.1, składa się do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

3. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wyda decyzję o uznaniu cudzoziemca za obywatela polskiego, jeżeli wnioskodawca spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) jest narodowości polskiej lub ma pochodzenie polskie,
- 2) ma w Rzeczypospolitej Polskiej zapewnione mieszkanie i utrzymanie; w takim wypadku przepis art.19 ust. 3 stosuje się odpowiednio,
- 3) nie zachodzi w jego wypadku żadna z okoliczności określonych w art.13 ust.1 pkt 2-6.

4. Od decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o której mowa w ust. 3, nie przysługuje skarga do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

5. W wypadku nabycia przez oboje rodziców obywatelstwa polskiego w trybie określonym w ust.1 obywatelstwo polskie nabywają również ich dzieci. Jeżeli obywatelstwo polskie w trybie określonym w ust.1 nabywa tylko jedno z rodziców, dzieci nabywają obywatelstwo polskie jedynie za zgodą drugiego z rodziców, wyrażoną w odpowiednim oświadczeniu złożonym przed wojewodą albo kierownikiem polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego.

6. Nabycie obywatelstwa, zgodnie z ust. 5, przez dziecko, które ukończyło szesnaście lat, następuje za jego zgodą.

7. Osobie, która nabyła obywatelstwo polskie w trybie określonym w ust. 3, przysługują wszelkie uprawnienia, jakie przepisy prawa wiążą z uzyskaniem obywatelstwa polskiego w drodze repatriacji lub uznaniem za repatrianta.

8. Osoba, która utraciła obywatelstwo polskie nabyte w trybie określonym w niniejszym artykule, nie może nabyć go ponownie w drodze repatriacji.

9. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb postępowania w sprawach, o których mowa w niniejszym artykule, wzór wniosku oraz dokumenty, które powinny być do niego dotychczas.

Artykuł 110

1. Dokumenty i zezwolenia wydane na podstawie dotychczasowych przepisów zachowują ważność przez czas, na jaki zostały wydane, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Cudzoziemiec posiadający zezwolenie na stały pobyt z dniem wejścia w życie ustawy uzyskuje zezwolenie na osiedlenie się. Osobie tej okres pobytu na podstawie karty stałego pobytu zalicza się do okresu, o którym mowa w art. 8 ust. 1 i art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o obywatelstwie polskim (Dz.U. Nr 10, poz. 49, z 1975 r. Nr 17, poz. 94 i z 1990 r. Nr 34, poz. 198). Karty stałego pobytu wydane przed wejściem w życie ustawy podlegają wymianie w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

3. Ilekroć w obowiązujących przepisach jest mowa o zezwoleniu na stały pobyt, należy przez to rozumieć zezwolenie na osiedlenie się.

4. W okresie 3 lat od dnia wejścia w życie ustawy przepisu art.19 ust.1 pkt 3 nie stosuje się. W tym okresie cudzoziemiec może uzyskać zezwolenie na osiedlenie się na podstawie udokumentowanego nieprzerwanego trzyletniego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 111

1. Postępowania wszczęte przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy i nie zakończone do tego dnia toczą się według przepisów dotychczasowych.

2. Postępowania w sprawach o nadanie lub pozbawienie statusu uchodźcy, wszczęte przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy i nie zakończone do tego dnia, toczą się do zakończenia w danej instancji według przepisów dotychczasowych.

Artykuł 112

1. Traci moc ustawa z dnia 29 marca 1963 r. o cudzoziemcach (Dz.U. z 1992 r. Nr 7, poz. 30 i Nr 25, poz.112 oraz z 1995 r. Nr 23, poz.120).

2. Do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w ustawie, nie dłużej jednak niż przez 6 miesięcy, zachowują moc dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie ustawy, o której mowa w ust.1, o ile nie są sprzeczne z niniejszą ustawą.

Artykuł 113

Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem:

- 1) art. 85 ust. 1, który wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia,
- 2) art. 69-75 oraz art. 85 ust. 7, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1999 r.

4

USTAWA

z dnia 27 czerwca 1997 r.

o partiach politycznych

(Dz.U. Nr 98, poz. 604; z 1998 r. Nr 106, poz. 668)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

1. Partia polityczna jest dobrowolną organizacją, występującą pod określoną nazwą, stawiającą sobie za cel udział w życiu publicznym poprzez wywieranie metodami demokratycznymi wpływu na kształtowanie polityki państwa lub sprawowanie władzy publicznej.

2. Partia polityczna może korzystać z praw wynikających z ustaw po uzyskaniu wpisu do ewidencji partii politycznych.

Artykuł 2

1. Członkami partii politycznych mogą być obywatele Rzeczypospolitej Polskiej, którzy ukończyli 18 lat.

2. Zakaz przynależności do partii politycznych określają odrębne ustawy.

Artykuł 3

Partia polityczna opiera swoją działalność na pracy społecznej członków; do prowadzenia swych spraw może zatrudniać pracowników.

Artykuł 4

Organy władzy publicznej są obowiązane do równego traktowania partii politycznych.

Artykuł 5

Partiom politycznym zapewnia się dostęp do publicznej radiofonii i telewizji na zasadach określonych w odrębnych ustawach.

Artykuł 6

Partie polityczne nie mogą wykonywać zadań zastrzeżonych w przepisach prawa dla organów władzy publicznej ani zastępować tych organów w wykonywaniu ich zadań.

Artykuł 7

Partia polityczna nie może posiadać jednostek organizacyjnych w zakładach pracy.

ROZDZIAŁ 2

Struktura i zasady działania partii politycznych

Artykuł 8

Partie polityczne kształtują swoje struktury oraz zasady działania zgodnie z zasadami demokracji, w szczególności przez zapewnienie jawności tych struktur, powoływania organów partii w drodze wyborów i podejmowania uchwał większością głosów.

Artykuł 9

1. Statut partii politycznej określa jej cele, strukturę i zasady działania, a w szczególności:

- 1) nazwę, skrót nazwy i siedzibę partii,
- 2) sposób nabywania i utraty członkostwa,
- 3) prawa i obowiązki członków,
- 4) organy partii, w tym organy reprezentujące partię na zewnątrz oraz uprawnione do zaciągania zobowiązań majątkowych, ich kompetencje oraz czas trwania ich kadencji,
- 5) tryb dokonywania wyboru organów partii i uzupełniania składów tych organów,
- 6) sposób zaciągania zobowiązań majątkowych, uzyskiwania środków finansowych oraz tryb sporządzania i zatwierdzania informacji o działalności finansowej partii,
- 7) zasady tworzenia i znoszenia terenowych jednostek organizacyjnych partii,
- 8) zasady dokonywania zmian statutu,
- 9) sposób rozwiązania się partii oraz tryb połączenia z inną partią lub innymi partiami.

2. Statut partii politycznej uchwała zgromadzenie ogólne członków partii lub zgromadzenie ich demokratycznie wybranych przedstawicieli.

Artykuł 10

Członek partii politycznej ma prawo do wystąpienia z niej.

ROZDZIAŁ 3

Ewidencja partii politycznych

Artykuł 11

1. Partię polityczną zgłasza się do ewidencji partii politycznych, zwanej dalej „ewidencją”, prowadzonej przez Sąd Wojewódzki w Warszawie, zwany dalej „Sądem”.

2. Zgłoszenie powinno zawierać nazwę, skrót nazwy i określenie adresu siedziby partii politycznej oraz imiona, na-

zwiska i adresy osób wchodzących w skład organów uprawnionych w statucie do reprezentowania partii na zewnątrz oraz do zaciągania zobowiązań majątkowych. Do zgłoszenia można załączyć wzorzec symbolu graficznego partii politycznej.

3. Do zgłoszenia należy załączyć:

- 1) statut partii politycznej,
- 2) wykaz zawierający imiona, nazwiska, adresy zamieszkania, numery ewidencyjne PESEL i własnoręczne podpisy popierających zgłoszenie co najmniej 1000 obywateli polskich, którzy ukończyli 18 lat i mają pełną zdolność do czynności prawnych; każda strona wykazu powinna być opatrzona adnotacją zawierającą nazwę partii politycznej zgłaszanej do ewidencji.

4. Do zbierania podpisów osób popierających zgłoszenie, o których mowa w ust. 3, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 5 lipca 1990 r. - Prawo o zgromadzeniach (Dz.U. Nr 51, poz. 297).

5. Nazwa, skrót nazwy i symbol graficzny partii politycznej powinny odróżniać się wyraźnie od nazw, skrótów nazw i symboli graficznych partii już istniejących.

6. Zgłoszenia dokonują 3 osoby spośród osób, o których mowa w ust. 2, przyjmując odpowiedzialność za prawdziwość danych zawartych w zgłoszeniu.

Artykuł 12

1. Sąd dokonuje wpisu partii politycznej do ewidencji niezwłocznie, jeżeli zgłoszenie jest zgodne z przepisami prawa.

2. Przez wpis rozumie się także zmianę oraz wykreślenie wpisu.

3. Sprawy o wpis do ewidencji rozpoznaje się na posiedzeniu niejawnym; Sąd może zarządzić wyznaczenie rozprawy.

4. Sąd wydaje orzeczenie w formie postanowienia.

5. Od postanowienia w przedmiocie wpisu przysługuje apelacja, chyba że przepisy niniejszej ustawy stanowią inaczej.

Artykuł 13

1. Jeżeli zgłoszenie partii politycznej do ewidencji zostało dokonane z naruszeniem przepisów art.11 ust. 2-6, Sąd zwraca zgłaszających do usunięcia stwierdzonych wad w wyznaczonym przez siebie terminie, nie dłuższym niż 3 miesiące.

2. W przypadku nieusunięcia wad w terminie i w sposób wskazany przez Sąd, Sąd wydaje postanowienie o odmowie wpisu partii politycznej do ewidencji.

3. Postanowienie może być zaskarżone w terminie 14 dni od jego doręczenia lub ogłoszenia na posiedzeniu jawnym.

Artykuł 14

1. W razie powstania wątpliwości co do zgodności z Konstytucją celów lub zasad działania partii politycznej okre-

ślonych w statucie, zgodnie z art. 9 ust.1, lub w programie partii Sąd zawiesza postępowanie o którym mowa w art.12, i występuje do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o zbadanie zgodności celów partii politycznej z Konstytucją.

2. Na postanowienie, o którym mowa w ust. 1, zażalenie nie przysługuje.

3. Jeżeli Trybunał Konstytucyjny wyda orzeczenie o sprzeczności celów partii politycznej z Konstytucją, Sąd odmawia wpisu partii do ewidencji.

4. Postanowienie Sądu, o którym mowa w ust. 3, nie podlega zaskarżeniu.

Artykuł 15

Prawomocne postanowienia Sądu w sprawach o wpis do ewidencji ogłasza się nieodpłatnie w "Monitorze Sądowym i Gospodarczym" oraz przekazuje Państwowej Komisji Wyborczej.

Artykuł 16

Partia polityczna nabywa osobowość prawną z chwilą wpisania do ewidencji.

Artykuł 17

Nazwa, skrót nazwy i symbol graficzny partii politycznej zgłoszonej do ewidencji w sposób określony w art. 11 korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla dóbr osobistych.

Artykuł 18

1. Ewidencja wraz z tekstami statutów partii politycznych jest jawna.

2. Każdemu przysługuje prawo otrzymywania od Sądu uwierzytelnionych odpisów i wyciągów z ewidencji i statutów partii politycznych.

3. Odpisy i wyciągi podlegają opłacie.

4. Dochody uzyskane z opłat, o których mowa w ust. 3, przeznaczane są na koszty działalności podstawowej Sądu oraz na zakupy inwestycyjne.

Artykuł 19

1. Partia polityczna jest obowiązana zawiadomić Sąd o:

- 1) zmianie statutu partii,
- 2) zmianie adresu siedziby partii,
- 3) zmianach w składzie organów uprawnionych w statucie do reprezentowania partii na zewnątrz oraz do zaciągania zobowiązań majątkowych.

2. Partia polityczna zawiadamia Sąd o zmianach określonych w ust. 1 niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 14 dni od dnia dokonania tych zmian.

Artykuł 20

1. W przypadku niespełnienia przez partię polityczną wymogów określonych w art. 19 Sąd wzywa właściwy organ partii politycznej do złożenia wyjaśnień lub uzupełnienia brakujących danych w wyznaczonym przez siebie terminie, nie krótszym niż 3 miesiące. W razie powstania wątpliwości Sąd bada, czy dochowany został tryb dokonywania wyboru orga-

nów partii oraz uzupełniania składów tych organów, o których mowa w art. 9 ust.1 pkt 5.

2. W razie bezskutecznego upływu terminu, o którym mowa w ust. 1, Sąd wydaje postanowienie o wykreśleniu wpisu partii politycznej z ewidencji.

Artykuł 21

1. Jeżeli partia polityczna wprowadzi do statutu zmiany niezgodne z postanowieniami art. 8, Sąd może wystąpić do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o zbadanie zgodności z Konstytucją celów lub zasad działania partii politycznej.

2. Przepisy art. 14 ust. 2-4 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 22

W sprawach o wpis partii politycznej do ewidencji stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym, z uwzględnieniem przepisów niniejszej ustawy, z tym że kasacja przysługuje jedynie od postanowień sądu drugiej instancji w przedmiocie wpisu lub wykreślenia wpisu z ewidencji.

Artykuł 23

Minister Sprawiedliwości określa, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzór i sposób prowadzenia ewidencji partii politycznych oraz szczegółowe zasady wydawania odpisów i wyciągów, o których mowa w art.18,
- 2) w porozumieniu z Ministrem Finansów, wysokość opłat oraz warunki zwolnienia z opłat za wykonanie odpisów i wyciągów przez Sąd prowadzący ewidencję.

ROZDZIAŁ 4

Finanse partii politycznych

Artykuł 24

1. Majątek partii politycznej powstaje ze składek członkowskich, darowizn, spadków, zapisów, dochodów z majątku, ze zbiorów publicznych, a także dochodów z działalności gospodarczej.

2. Partie polityczne mogą prowadzić działalność gospodarczą wyłącznie w formie spółdzielni lub udziału w spółkach, z wyjątkiem spółek z udziałem Skarbu Państwa, innych państwowych lub gminnych, powiatowych lub wojewódzkich osób prawnych lub podmiotów zagranicznych.

3. Do spółdzielni założonych przez partie polityczne nie stosuje się przepisu art. 6 § 2 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 1995 r. Nr 54 poz. 288 i Nr 133, poz. 654, z 1996 r. Nr 5, poz. 32, Nr 24, poz. 110 i Nr 43, poz. 189 oraz z 1997 r. Nr 32 poz.183).

4. Dochody partii politycznej z działalności, o której mowa w ust. 2, są wolne od podatku dochodowego od osób prawnych w części, w jakiej zostały przeznaczone na cele statutowe partii.

Artykuł 25

1. Partiom politycznym nie mogą być przekazywane środki pieniężne, a także rzeczy ruchome i zbywalne prawa majątkowe, pochodzące:

- 1) z budżetu państwa, z wyjątkiem dotacji, o których mowa w art. 28,
- 2) od Skarbu Państwa i innych państwowych osób prawnych,
- 3) od jednostek samorządu terytorialnego, ich związków i gminnych, powiatowych lub wojewódzkich osób prawnych.
- 4) od państwowych jednostek organizacyjnych, a także podmiotów gospodarczych z udziałem Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego, ich związków i gminnych, powiatowych lub wojewódzkich osób prawnych.
- 5) od podmiotów korzystających z dotacji Skarbu Państwa w okresie ostatnich 2 lat licząc od początku roku kalendarzowego, w którym przekazanie miałoby nastąpić.

2. Partia polityczna nie może korzystać z jakiegokolwiek wsparcia rzeczowego i pomocy finansowej od osób zagranicznych w rozumieniu Prawa dewizowego i osób prawnych z udziałem podmiotów zagranicznych.

Artykuł 26

Partia polityczna, która narusza zakazy określone w art. 25, traci prawo do otrzymania w następnym roku kalendarzowym dotacji, o której mowa w art. 28. Korzyści majątkowe uzyskane w wyniku naruszenia zakazu podlegają w całości przypadkowi na rzecz Skarbu Państwa.

Artykuł 27

1. Prowadzenie przez jednostki organizacyjne partii politycznej działalności polegającej na sprzedaży tekstu statutu lub programu partii, a także przedmiotów symbolizujących partię, oraz na wykonywaniu odpłatnie drobnych usług na rzecz osób trzecich z wykorzystaniem posiadanego sprzętu biurowego nie stanowi działalności gospodarczej w rozumieniu odrębnych przepisów.

2. Działalność, o której mowa w ust. 1, może być prowadzona przez partię polityczną jedynie pod warunkiem, że cały uzyskany w ten sposób dochód jest przeznaczony na realizację celów statutowych.

Artykuł 28

1. Partia polityczna, która uczestniczyła w ostatnio zarządzonych wyborach do Sejmu i Senatu, ma prawo do otrzymania dotacji z budżetu państwa w trybie i na zasadach określonych w niniejszej ustawie.

2. Partia polityczna, która w ostatnio zarządzonych wyborach do Sejmu i Senatu wchodziła w skład koalicji wyborczej utworzonej w celu zgłaszania wspólnych list kandydatów na posłów oraz wspólnych kandydatów na senatorów, ma prawo do dotacji z budżetu państwa w trybie i na zasadach określonych w ustawie Ordynacja wyborcza do Sejmu.

3. Kwota dotacji, o której mowa w ust. 1, wynika z podziału ogólnej kwoty dotacji, przewidzianej zgodnie z przepisami ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu w budżecie państwa dla wszystkich podmiotów uczestniczących w wyborach na część przypadającą partiom politycznym oraz na część przypadającą innym podmiotom, dokonanego w ten sposób, że ogólną kwotę dotacji dzieli się przez 560 i mnoży przez liczbę mandatów posłów i senatorów uzyskanych przez wszystkie partie polityczne.

4. Dotacja udzielana jest w formie:

- 1) dotacji celowej na działalność statutową partii,
- 2) dotacji podmiotowej - w związku z poniesionymi wydatkami na udział w wyborach do Sejmu i Senatu.

5. Z kwoty dotacji ustalonej w sposób, o jakim mowa w ust. 3, przeznaczona się 60% na dotacje celowe i 40% na dotacje podmiotowe.

Artykuł 29

1. Dotacja celowa, o której mowa w art. 28 ust. 4 pkt 1, przysługuje partii politycznej, jeżeli jej okręgowe listy kandydatów na posłów otrzymały co najmniej 3% ważnie oddanych głosów na wszystkie listy kandydatów partii politycznych w skali kraju.

2. Wysokość dotacji dla danej partii jest ustalana proporcjonalnie do liczby ważnych głosów oddanych na okręgowe listy kandydatów na posłów tej partii według wzoru:

$$Dc = (D/Wk) \times Wp$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

Dc - wysokość dotacji celowej dla danej partii,

D - wysokość dotacji celowej ogółem (art. 28 ust. 5),

Wk - liczbę ważnych głosów oddanych w skali kraju na okręgowe listy kandydatów na posłów partii politycznych, które otrzymały co najmniej 3% ważnie oddanych głosów,

Wp - liczbę ważnych głosów oddanych w skali kraju na okręgowe listy kandydatów na posłów danej partii.

3. Dotacja, w granicach kwoty ustalonej dla danej partii, jest wypłacana przez okres kadencji Sejmu w czterech ratach:

- 1) w pierwszym roku kalendarzowym następującym po wyborach w wysokości 40%,
- 2) w każdym pozostałym roku kalendarzowym w wysokości 20%,

z tym że kwota dotacji jest co roku waloryzowana na podstawie prognozowanego, w projekcie ustawy budżetowej na dany rok, wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych.

4. Podstawę wypłacenia dotacji stanowi złożenie przez organ partii politycznej statutowo uprawniony do jej reprezentowania na zewnątrz, w terminie do 31 marca każdego roku, wniosku o wypłacenie dotacji na dany rok, sporządzonego na urzędowym formularzu.

Artykuł 30

1. Dotacja podmiotowa, o której mowa w art. 28 ust. 4 pkt 2, przysługuje partii politycznej, jeżeli w wyborach uzyskała przynajmniej jeden mandat posła lub senatora.

2. Wysokość dotacji dla danej partii jest ustalana proporcjonalnie do liczby uzyskanych mandatów posłów i senatorów według wzoru:

$$D_p = D/M_o \times M_p + s$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

D_p - wysokość dotacji podmiotowej dla danej partii,

D - wysokość dotacji podmiotowej ogółem (art. 28 ust. 5),

M_o - liczbę mandatów posłów i senatorów uzyskanych przez wszystkie partie polityczne,

$M_p + s$ - liczbę mandatów posłów i senatorów uzyskanych przez daną partię.

3. Dotacja jest wypłacana w ciągu 3 miesięcy od dnia stwierdzenia przez właściwy organ ważności wyborów, nie później jednak niż do 31 marca następnego roku.

4. Podstawę wypłacenia dotacji stanowi złożenie przez organ partii politycznej statutowo uprawniony do jej reprezentowania na zewnątrz wniosku o wypłacenie dotacji, sporządzonego na urzędowym formularzu i potwierdzonego przez Państwową Komisję Wyborczą w przedmiocie uprawnienia do dotacji oraz liczby uzyskanych mandatów.

Artykuł 31

1. W razie połączenia się partii politycznej z inną partią lub partiami dotacja celowa, o której mowa w art. 28, przysługuje nowej partii w wysokości równej sumie dotacji celowych ustalonych dla łączących się partii.

2. Dotacja jest wypłacana na podstawie wniosku złożonego przez właściwy organ nowej partii politycznej, począwszy od miesiąca, w którym Sąd dokonał odpowiedniego wpisu w ewidencji.

3. W przypadkach, o których mowa w art. 45, dotacja celowa przysługująca partii politycznej nie jest wypłacana począwszy od miesiąca następującego po miesiącu, w którym partia polityczna rozwiązała się lub Sąd zarządził jej likwidację.

Artykuł 32

W razie rozwiązania się Sejmu lub rozwiązania Sejmu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej prawo do dotacji celowych przysługujących partiom politycznym wygasa z końcem danego roku kalendarzowego.

Artykuł 33

1. Wydatki związane z dotacjami dla partii politycznych pokrywane są z budżetu państwa w części dotyczącej Ministerstwa Finansów.

2. Minister Finansów określa, w drodze rozporządzenia:

- 1) tryb składania wniosków oraz terminy i sposób wypłacania dotacji przysługujących partiom politycznym,
- 2) po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą, wzory urzędowych formularzy wniosków w sprawie dotacji składanych przez partie polityczne.

Artykuł 34

1. Partie polityczne sporządzają coroczną informację finansową o otrzymanej z budżetu państwa dotacji na działalność statutową oraz o poniesionych wydatkach na cele statutowe. Wzór informacji i zakres zawartych w niej danych ustala, w drodze uchwały, Państwowa Komisja Wyborcza po porozumieniu z Ministrem Finansów.

2. Informację, o której mowa w ust. 1, partie polityczne składają Państwowej Komisji Wyborczej za rok kalendarzowy w terminie do 31 marca następnego roku. W tym samym terminie partie polityczne podają informację do wiadomości publicznej w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym i przekazują ją do Sądu.

3. Jeżeli partia polityczna nie złoży informacji finansowej w terminie i w sposób określony w ust. 2, traci prawo do otrzymania w następnym roku kalendarzowym dotacji, o której mowa w art. 28 ust.1.

Artykuł 35

1. Partia polityczna, jeżeli statut partii to przewiduje, może utworzyć Fundusz Wyborczy.

2. Środki finansowe zgromadzone w ramach Funduszu Wyborczego mogą być wykorzystane wyłącznie na finansowanie udziału partii politycznej w wyborach do Sejmu, Senatu, w wyborach na urząd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w wyborach do samorządu terytorialnego, a także udziału w kampaniach referendalnych.

3. O utworzeniu Funduszu Wyborczego, a także o jego likwidacji partia polityczna zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą.

4. Nazwa funduszu brzmi: „Fundusz Wyborczy... (nazwa partii)”.

Artykuł 36

1. Środki finansowe gromadzone w ramach Funduszu Wyborczego mogą pochodzić z wpłat własnych partii politycznej oraz ze zbiorów publicznych, darowizn, spadków i zapisów.

2. Organizowanie zbiórki publicznej, o której mowa w ust.1, nie wymaga pozwolenia określonego w przepisach o zbiorach publicznych.

3. Środki finansowe Funduszu Wyborczego gromadzi się na oddzielnym koncie bankowym.

Artykuł 37

Środki finansowe Funduszu Wyborczego partii politycznej:

- 1) w przypadku połączenia się z inną partią lub innymi partiami przekazywane są na rzecz Funduszu Wyborczego nowej partii,
- 2) w razie podziału partii przekazywane są na rzecz Funduszu Wyborczego nowo powstałych partii w częściach równych, chyba że partia rozwiązując się ustawni inne proporcje podziału.

Artykuł 38

1. Partia polityczna składa Państwowej Komisji Wyborczej, nie później niż do 31 marca roku następnego, informa-

cję zbiorczą o źródłach pozyskania środków finansowych oraz o wydatkach poniesionych ze środków Funduszu Wyborczego w roku poprzednim. W informacji ujawnia się podmioty, których darowizny na Fundusz Wyborczy przekraczają 10-krotność prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej.

2. Państwowa Komisja Wyborcza po porozumieniu z Ministrem Finansów ustala, w drodze uchwały, wzór informacji, o której mowa w ust.1.

3. W przypadku niezłożenia informacji w terminie i w sposób, o których mowa w ust.1, lub złożenia jej z naruszeniem przepisów ust. 1 i 2 Minister Finansów, na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej, może zablokować konto Funduszu Wyborczego na okres do 3 lat.

4. Informacje są udostępniane do publicznego wglądu w trybie i w sposób określony, w drodze uchwały, przez Państwową Komisję Wyborczą.

Artykuł 39

1. Źródła finansowania partii politycznych są jawne.

2. Partia polityczna składa Sądowi, nie później niż do 31 marca następnego roku, informację o jej źródłach finansowania w roku poprzednim. Odpis informacji partia polityczna składa w tym samym terminie Państwowej Komisji Wyborczej.

3. Państwowa Komisja Wyborcza po porozumieniu z Ministrem Finansów ustala, w drodze uchwały, wzór informacji, o której mowa w ust. 2.

4. W przypadku niezłożenia przez partię polityczną informacji określonej w ust. 2 Sąd wzywa właściwy organ partii politycznej do jej złożenia w terminie 3 miesięcy.

5. W razie bezskutecznego upływu terminu, o którym mowa w ust. 4, Sąd po przeprowadzeniu rozprawy wydaje postanowienie o wykreśleniu wpisu partii politycznej z ewidencji.

Artykuł 40

Do opodatkowania partii politycznych stosuje się, z zastrzeżeniem art. 24 ust. 4, przepisy o podatku dochodowym od osób prawnych.

Artykuł 41

Partie polityczne prowadzą rachunkowość na zasadach określonych odrębnymi przepisami z uwzględnieniem przepisów niniejszej ustawy.

ROZDZIAŁ 5

Postępowanie w sprawie stwierdzenia sprzeczności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych

Artykuł 42

Rozpoznawanie spraw o stwierdzenie sprzeczności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych należy do właściwości Trybunału Konstytucyjnego.

Artykuł 43

Tryb postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawach, o których mowa w art. 42, określa ustawa z dnia 29 kwietnia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym:

Artykuł 44

1. Jeżeli Trybunał Konstytucyjny wyda orzeczenie o sprzeczności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznej, Sąd wydaje niezwłocznie postanowienie o wykreśleniu wpisu partii z ewidencji.

2. Postanowienie Sądu, o którym mowa w ust. 1, nie podlega zaskarżeniu.

ROZDZIAŁ 6

Likwidacja partii politycznej

Artykuł 45

Partia polityczna podlega likwidacji wskutek:

- 1) rozwiązania mocą uchwały uprawnionego statutowego organu partii,
- 2) postanowienia Sądu o wykreśleniu wpisu partii z ewidencji z przyczyn, o których mowa w art. 20, 21, 39 i 44.

Artykuł 46

1. W razie rozwiązania się partii politycznej na podstawie własnej uchwały właściwy organ partii niezwłocznie przesyła Sądowi uchwałę o samorozwiązaniu partii oraz o wyznaczeniu jej likwidatora.

2. Jeżeli partia polityczna nie ustanowi, zgodnie z ust. 1, likwidatora, Sąd wyznacza likwidatora tej partii.

3. Sąd, po zakończeniu likwidacji, wydaje postanowienie o wykreśleniu wpisu partii politycznej z ewidencji. Postanowienie Sądu nie podlega zaskarżeniu.

Artykuł 47

Sąd po uprawomocnieniu się postanowienia, o którym mowa w art. 45 pkt 2, zarządza likwidację partii politycznej i wyznacza likwidatora tej partii.

Artykuł 48

Koszt likwidacji pokrywa się z majątku likwidowanej partii politycznej. Jeżeli majątek partii wystarcza jedynie na pokrycie części kosztów jej likwidacji, pozostałą część tych kosztów pokrywa Skarb Państwa.

Artykuł 49

W sprawach likwidacji partii politycznej, nie uregulowanych w ustawie, stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 5 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. Nr 20, poz. 104, z 1990 r. Nr 14, poz. 86 i z 1996 r. Nr 27, poz. 118).

ROZDZIAŁ 7

Zmiany w przepisach obowiązujących

Artykuł 50

W ustawie z dnia 8 czerwca 1972 r. o ustroju sądów wojaskowych (Dz.U. Nr 23, poz. 166, z 1989 r. Nr 73, poz. 436, z 1991 r. Nr 113, poz. 491, z 1995 r. Nr 89, poz. 443 i z 1996 r. Nr 7, poz. 44) w art. 20:

- 1) w § 3 skreśla się zdanie drugie,
- 2) dodaje się § 4 w brzmieniu:

„§ 4. Sędziemu ubiegającemu się o mandat posła lub senatora udziela się urlopu bezpłatnego na czas kampanii wyborczej, a w razie uzyskania mandatu - na czas jego wykonywania.”

Artykuł 51

W ustawie z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz.U. Nr 31, poz. 214 z 1984 r. Nr 35, poz. 187, z 1988 r. Nr 19, poz. 132, z 1989 r. Nr 4, poz. 24, Nr 34, poz. 178 i 182, z 1990 r. Nr 20, poz. 121, z 1991 r. Nr 55, poz. 234, Nr 88, poz. 400 i Nr 95 poz. 425, z 1992 r. Nr 54, poz. 254 i Nr 90, poz. 451, z 1994 r. Nr 136, poz. 704, z 1995 r. Nr 132, poz. 640 oraz z 1996 r. Nr 89, poz. 402 i Nr 106, poz. 496) po art. 45 dodaje się art. 45¹ w brzmieniu:

„Artykuł 45¹ 1. Urzędnikom państwowym zatrudnionym w Kancelarii Sejmu, Kancelarii Senatu, Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz w Biurze Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji nie wolno publicznie manifestować swoich przekonań politycznych.

2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1, nie dotyczy pracowników zatrudnionych na podstawie art. 47¹ ust. 1, a także osób zajmujących kierownicze stanowiska w Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wymienione w art. 2 ustawy z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (Dz.U. Nr 20, poz. 101, z 1982 r. Nr 31, poz. 214, z 1985 r. Nr 22, poz. 98 i Nr 50, poz. 262, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1989 r. Nr 34, poz. 178, z 1991 r. Nr 100, poz. 443, z 1993 r. Nr 1, poz. 1, z 1995 r. Nr 34, poz. 163 i Nr 142, poz. 701, z 1996 r. Nr 73, poz. 350, Nr 89, poz. 402, Nr 106, poz. 496 i Nr 139, poz. 647 oraz z 1997 r. Nr 75, poz. 469).”

Artykuł 52.

W ustawie z dnia 20 września 1984 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 1994 r. Nr 13, poz. 48, z 1995 r. Nr 34, poz. 163, z 1996 r. Nr 77, poz. 367 i z 1997 r. Nr 75, poz. 471) w art. 38 w ust. 3 skreśla się zdanie drugie.

Artykuł 53

W ustawie z dnia 20 czerwca 1985 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 1994 r. Nr 7, poz. 25, Nr 77, poz. 355, Nr 91, poz. 421 i Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 34, poz. 163 i Nr 81, poz. 406, z 1996 r. Nr 77, poz. 367 oraz z 1997 r. Nr 75, poz. 471) w art. 64:

- 1) w § 3 skreśla się zdanie drugie,
- 2) dodaje się § 4 w brzmieniu:

„§ 4. Sędziemu ubiegającemu się o mandat posła lub senatora udziela się urlopu bezpłatnego na czas kampanii wyborczej, a w razie uzyskania mandatu - na czas jego wykonywania.”

Artykuł 54

W ustawie z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz.U. z 1994 r. Nr 19, poz. 70 i Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 34, poz. 163, z 1996 r. Nr 77, poz. 367 i z 1997 r. Nr 90, poz. 557) w art. 44:

- 1) w ust. 3 skreśla się zdanie drugie,
- 2) dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Prokuratorowi ubiegającemu się o mandat posła lub senatora udziela się urlopu bezpłatnego na czas kampanii wyborczej, a w razie uzyskania mandatu - na czas jego wykonywania.”

Artykuł 55

W ustawie z dnia 29 kwietnia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. z 1991 r. Nr 109, poz. 470, z 1993 r. Nr 47, poz. 213, z 1994 r. Nr 122, poz. 593, z 1995 r. Nr 13, poz. 59 i z 1996 r. Nr 77, poz. 367) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 1 w ust. 1 w pkt 2 kropkę zastępuje się przecinkiem i po pkt 2 dodaje się pkt 3 w brzmieniu:

„3) z Konstytucją - celów lub działalności partii politycznych.”;

- 2) w art. 3 w zdaniu wstępnym wyrazy „w art. 1” zastępuje się wyrazami „w art. 1 ust. 1 pkt 1 i 2 oraz ust. 2”;

- 3) po rozdziale 3 dodaje się rozdział 3a w brzmieniu:

„Rozdział 3a

Badanie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych

Art. 10a. Z wnioskiem o stwierdzenie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych do Trybunału Konstytucyjnego wystąpić mogą: Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, Prokurator Generalny oraz Sąd Wojewódzki w Warszawie prowadzący ewidencję partii politycznych.

Art. 10b 1. Osoby powołane do reprezentowania partii politycznej ustala się na podstawie ustawy i statutu partii.

2. W wypadku gdy nie można ustalić osoby upoważnionej do reprezentowania partii lub gdy nie można z nią nawiązać kontaktu albo gdy nastąpiła zmiana osoby upoważnionej po wpłynięciu wniosku do Trybunału Konstytucyjnego, Trybunał uznaje za osobę upoważnioną osobę faktycznie kierującą partią w czasie podjęcia przez nią zakwestionowanej we wniosku działalności niezgodnej z Konstytucją.

Art. 10c. Wnioski o stwierdzenie zgodności z Konstytucją celów partii politycznych, określonych w statucie lub w programie, Trybunał Konstytucyjny rozpoznaje na zasadach i w trybie przewidzianych dla rozpoznania wniosków o stwierdzenie zgodności aktów normatywnych z Konstytucją.

Art. 10d. 1. Wnioski o stwierdzenie zgodności z Konstytucją działalności partii politycznych Trybunał Konstytucyjny

rozpoznaje stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

2. Ciężar udowodnienia niezgodności z Konstytucją spoczywa na wnioskodawcy, który w tym celu powinien przedstawić lub zgłosić dowody wskazujące na tę niezgodność.

Art. 10e. Trybunał Konstytucyjny może zlecić Prokuratorowi Generalnemu w celu zebrania i utrwalenia dowodów przeprowadzenie dochodzenia w określonym zakresie w sprawie zgodności działalności partii politycznej z Konstytucją. Do dochodzenia tego stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego. Wskazany w postanowieniu Trybunału zakres postępowania jest wiążący.

Art. 10f. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o sprzeczności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych są ogłaszane w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.”

Artykuł 56

W ustawie z dnia 10 maja 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1994 r. Nr 54, poz. 224 i z 1997 r. Nr 70, poz. 443) w art. 20 ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. W wyborach uzupełniających wysokość dotacji dla komitetu wyborczego zgłaszającego kandydata, który uzyskał mandat, oblicza się w ten sposób, że ogólną kwotę dotacji przypadającą na wszystkie komitety wyborcze w ostatnio przeprowadzonych wyborach do Sejmu i Senatu dzieli się przez 560 i mnoży przez wskaźnik przeciętnego wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych. Wskaźnik ten oblicza Główny Urząd Statystyczny za okres od miesiąca, w którym przeprowadzono wybory do Sejmu i Senatu, do miesiąca, w którym odbyły się wybory uzupełniające.”

Artykuł 57

W ustawie z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 45, poz. 205, z 1995 r. Nr 132, poz. 640 oraz z 1997 r. Nr 47, poz. 297, Nr 70, poz. 443 i Nr 88, poz. 554) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 77 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Do komitetów wyborczych, o których mowa w ust.1, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz.U. Nr 98, poz. 604) - z wyjątkiem przepisów dotyczących ewidencji partii politycznych - oraz przepisy innych ustaw dotyczące działalności partii politycznych.”;

2) w art. 81 dodaje się ust. 6 w brzmieniu:

„6. Nazwa, skrót nazwy i symbol graficzny komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców lub koalicję wyborczą korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla dóbr osobistych.”;

3) w art.150 w ust. 2 w pkt 6 skreśla się wyrazy „podmiotowych, w związku z poniesionymi wydatkami na kampanię wyborczą”;

4) art.155 otrzymuje brzmienie:

„Artykuł 155. 1. Komitet wyborczy spełniający warunki, o których mowa w art.154 ust. 2 i 4, ma prawo do dotacji z budżetu państwa.

2. Ogólna kwota dotacji, o której mowa w ust.1, wynosi 20% sumy wydatków preliminowanych w budżecie państwa w związku z organizacją przygotowań do wyborów i ich przeprowadzeniem i jest przeznaczona dla:

1) komitetów wyborczych partii politycznych,

2) innych komitetów wyborczych, w częściach wynikających z podzielenia kwoty tej dotacji przez 560 i pomnożenia przez liczbę mandatów posłów i senatorów uzyskanych odpowiednio przez wszystkie komitety wyborcze partii politycznych i inne komitety wyborcze.

3. Dotację dla komitetu wyborczego, z zastrzeżeniem ust. 4, oblicza się w ten sposób, że kwotę dotacji przeznaczoną dla wszystkich komitetów wyborczych, o których mowa w ust. 2 pkt 2, dzieli się przez liczbę posłów i senatorów wybranych spośród kandydatów zgłoszonych przez te komitety i mnoży przez liczbę posłów wybranych z list kandydatów tego komitetu wyborczego.

4. Zasady i tryb obliczania dotacji dla komitetu wyborczego partii politycznej, o którym mowa w ust. 2 pkt 1, oraz jej przekazywania określają odrębne przepisy.

5. Przekazania dotacji, na wskazane przez komitet wyborczy konto bankowe, dokonuje Minister Finansów na podstawie preliminowanych wydatków, o których mowa w ust. 2, oraz informacji Państwowej Komisji Wyborczej o uprawnionych do otrzymania dotacji komitetach wyborczych i liczbie posłów wybranych z list kandydatów tych komitetów wyborczych.”

Artykuł 58

W ustawie z dnia 12 października 1994 r. o samorządowych kolegiach odwoławczych (Dz.U. Nr 122, poz. 593 i z 1995 r. Nr 74, poz. 368) w art. 7 dodaje się ust. 8 w brzmieniu:

„8. Przewodniczący kolegium oraz etatowi członkowie kolegium nie mogą należeć do partii politycznej ani prowadzić działalności politycznej.”

Artykuł 59

W ustawie z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz.U. Nr 73, poz. 350 i Nr 137, poz. 638 oraz z 1997 r. Nr 28, poz.1531) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art.17 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Nazwa, skrót nazwy i symbol graficzny klubu lub koła, o których mowa w ust.1-3, korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla dóbr osobistych.”;

2) w art.18 w ust. 2 dodaje się zdanie trzecie w brzmieniu:

„Działalność biur może być wspierana przez społecznych współpracowników.”;

3) w art. 23 w ust. 3 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:

„Działalność posła lub senatora może być wspierana przez społecznych asystentów.”

ROZDZIAŁ 8

Przepisy przejściowe i końcowe

Artykuł 60

1. Do dnia 31 grudnia 1997 r. partie polityczne zgłoszone lub wpisane, w dniu wejścia w życie ustawy, do ewidencji prowadzonej przez Sąd Wojewódzki w Warszawie przedstawia Sądowi dane wymagane przy zgłoszeniu o wpis do ewidencji stosownie do wymogów określonych w ustawie, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Partie polityczne, o których mowa w ust.1, przedstawia Sądowi do dnia 31 grudnia 1998 r. zmiany w statutach dostosowane do wymogów określonych w ustawie.

3. Niespełnienie przez partię polityczną obowiązków, o których mowa w ust. 1 i 2, stanowi podstawę wykreślenia wpisu partii politycznej z ewidencji i postawienia jej w stan likwidacji.

Artykuł 61

1. Pierwsze roczne dotacje celowe z budżetu państwa na działalność statutową partii politycznych zostaną uwzględnione w ustawie budżetowej na rok 1998.

2. Przepisy art. 28-34 stosuje się do partii politycznych uczestniczących w wyborach do Sejmu i Senatu kadencji następujących po kadencji Sejmu wybranego w dniu 19 września 1993 r.

Artykuł 62

W sprawach o wpis do ewidencji partii politycznych rozpoczętych przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe.

Artykuł 63

Traci moc ustawa z dnia 28 lipca 1990 r. o partiach politycznych (Dz.U. Nr 54, poz. 312).

Artykuł 64

Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem przepisu art. 58, który wchodzi w życie po upływie 4 miesięcy od dnia ogłoszenia.

5

USTAWA

z dnia 7 kwietnia 1989 r.

Prawo o stowarzyszeniach

(Dz.U. Nr 20, poz. 104, z 1990 r. Nr 14, poz. 86 i z 1996 r. Nr 27, poz. 118; z 1998 r. Nr 106, poz. 668)
(Wyciąg)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

1. Obywatele polscy realizują prawo zrzeszania się w stowarzyszeniach, zgodnie z przepisami Konstytucji oraz porządkiem prawnym określonym w ustawach.

2. Prawo zrzeszania się w stowarzyszeniach może podlegać ograniczeniom przewidzianym jedynie przez ustawy, niezbędnym do zapewnienia interesów bezpieczeństwa państwowego lub porządku publicznego oraz ochrony zdrowia lub moralności publicznej albo ochrony praw i wolności innych osób.

3. Stowarzyszenia mają prawo wypowiedzania się w sprawach publicznych.

Artykuł 2

1. Stowarzyszenie jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem o celach niezarobkowych.

2. Stowarzyszenie samodzielnie określa swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne oraz uchwała akty wewnętrzne dotyczące jego działalności.

3. Stowarzyszenie opiera swoją działalność na pracy społecznej członków; do prowadzenia swych spraw może zatrudniać pracowników.

Artykuł 3

1. Prawo tworzenia stowarzyszeń przysługuje obywatelom polskim mającym pełną zdolność do czynności prawnych i nie pozbawionym praw publicznych.

2. Małoletni w wieku od 16 do 18 lat, którzy mają ograniczoną zdolność do czynności prawnych, mogą należeć do stowarzyszeń i korzystać z czynnego i biernego prawa wybo-

czego, z tym że w składzie zarządu stowarzyszenia większość stanowić muszą osoby o pełnej zdolności do czynności prawnych.

3. Małoletni poniżej 16 lat mogą za zgodą przedstawicieli ustawowych, należeć do stowarzyszeń według zasad określonych w ich statutach, bez prawa udziału w głosowaniu na walnych zebraniach członków oraz bez korzystania z czynnego i biernego prawa wyborczego do władz stowarzyszenia. Jeżeli jednak jednostka organizacyjna stowarzyszenia zrzeka wyłącznie małoletnich, mogą oni wybierać i być wybierani do władz tej jednostki.

Artykuł 4

1. Cudzoziemcy mający miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mogą zrzeszać się w stowarzyszeniach, zgodnie z przepisami obowiązującymi obywateli polskich.

2. Cudzoziemcy nie mający miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mogą wstępować do stowarzyszeń, których statuty przewidują taką możliwość.

Artykuł 5

1. Stowarzyszenia międzynarodowe mogą być tworzone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej według zasad określonych w ustawie.

2. Stowarzyszenia mogą należeć do organizacji międzynarodowych na warunkach określonych w ich statutach, jeżeli nie narusza to zobowiązań wynikających z umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną.

Artykuł 6

1. Tworzenie stowarzyszeń przyjmujących zasadę bezwzględnego posłuszeństwa ich członków wobec władz stowarzyszenia jest zakazane.

2. Nikogo nie wolno zmuszać do udziału w stowarzyszeniu lub ograniczać jego prawa do wystąpienia ze stowarzyszenia. Nikt nie może ponosić ujemnych następstw z powodu przynależności do stowarzyszenia albo pozostawania poza nim.

Artykuł 7

1. Przepisom ustawy nie podlegają:

- 1) organizacje społeczne działające na podstawie odrębnych ustaw lub umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną,
- 2) kościoły i inne związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne,
- 3) organizacje religijne, których sytuacja prawna jest uregulowana ustawami o stosunku państwa do kościołów i innych związków wyznaniowych, działające w obrębie tych kościołów i związków,
- 4) komitety powstające w celu przygotowania wyborów do Sejmu i Senatu oraz organów samorządu, jeżeli są one przeprowadzane na podstawie ustaw lub zarządzeń władz - od dnia zarządzenia wyborów do ukończenia czynności wyborczych,
- 5) partie polityczne.

2. Do organizacji, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 3, w sprawach nie uregulowanych odrębnie stosuje się przepisy ustawy.

Artykuł 8

1. Stowarzyszenie podlega rejestracji, o ile przepisy ustawy nie stanowią inaczej.

2. Rejestracja stowarzyszenia należy do właściwego ze względu na siedzibę stowarzyszenia - rejestrowego sądu wojewódzkiego, zwanego dalej „sądem rejestrowym”.

3. Stosowanie wobec stowarzyszenia środków określonych w ustawie należy do właściwego ze względu na siedzibę stowarzyszenia sądu wojewódzkiego, zwanego dalej „sądem”.

4. Do postępowania sądowego w sprawach rozpoznawanych przez sąd rejestrowy lub sąd stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym, ze zmianami wynikającymi z niniejszej ustawy.

5. Nadzór nad działalnością stowarzyszeń należy do:

- 1) wojewody właściwego ze względu na siedzibę stowarzyszenia - w zakresie nadzoru nad działalnością stowarzyszeń jednostek samorządu terytorialnego,
- 2) starosty właściwego ze względu na siedzibę stowarzyszenia - w zakresie nadzoru nad innymi niż wymienione w pkt 1 stowarzyszeniami - zwanych dalej „organami nadzorującymi”

6. Przepisy ustawy nie naruszają uprawnień prokuratora wynikających z innych ustaw.

ROZDZIAŁ 2

Tworzenie stowarzyszeń

Artykuł 9

Osoby w liczbie co najmniej piętnastu, pragnące założyć stowarzyszenie, uchwalają statut stowarzyszenia i wybierają komitet założycielski.

Artykuł 10

1. Statut stowarzyszenia określa w szczególności:

- 1) nazwę stowarzyszenia, odróżniającą je od innych stowarzyszeń, organizacji i instytucji,
- 2) teren działania i siedzibę stowarzyszenia,
- 3) cele i sposoby ich realizacji,
- 4) sposób nabywania i utraty członkostwa, przyczyny utraty członkostwa oraz prawa i obowiązki członków,
- 5) władze stowarzyszenia, tryb dokonywania ich wyboru, uzupełniania ich składu oraz ich kompetencje,
- 6) sposób reprezentowania stowarzyszenia oraz zaciągania zobowiązań majątkowych, a także warunki ważności jego uchwał,
- 7) sposób uzyskania środków finansowych oraz ustanawiania składek członkowskich,
- 8) zasady dokonywania zmian statutu,
- 9) sposób rozwiązywania się stowarzyszenia.

2. Stowarzyszenie, które zamierza tworzyć terenowe jednostki organizacyjne, jest obowiązane określić w statucie strukturę organizacyjną i zasady tworzenia tych jednostek.

3. Osoba prawna może być jedynie wspierającym członkiem stowarzyszenia.

Artykuł 11

1. Najwyższą władzą stowarzyszenia jest walne zebranie członków. W sprawach, w których statut nie określa właściwości władz stowarzyszenia, podejmowanie uchwał należy do walnego zebrania członków.

2. Statut może przewidywać zamiast walnego zebrania członków zebranie delegatów lub zastąpienie walnego zebrania członków zebraniem delegatów, jeżeli liczba członków przekroczy określoną w statucie wielkość. W takich przypadkach statut określa zasady wyboru delegatów i czas trwania ich kadencji.

3. Stowarzyszenie jest obowiązane posiadać zarząd i organ kontroli wewnętrznej.

Artykuł 12

Komitet założycielski składa do sądu rejestrowego wnioski o rejestrację wraz ze statutem, listę założycieli, zawierającą imiona i nazwiska, datę i miejsce urodzenia, miejsce zamieszkania oraz własnoręczne podpisy założycieli, protokół z wyboru komitetu założycielskiego, a także informację o adresie tymczasowej siedziby stowarzyszenia.

Artykuł 13

1. Wniosek o zarejestrowanie stowarzyszenia sąd rejestrowy rozpoznaje niezwłocznie, a rozstrzygnięcie powinno nastąpić nie później niż w ciągu 3 miesięcy od dnia złożenia wniosku.

2. Sąd rejestrowy doręcza organowi nadzorującemu odpis wniosku o rejestrację wraz z załącznikami wymienionymi w art. 12. Organ ten ma prawo wypowiedzieć się w sprawie wniosku w terminie 14 dni licząc od dnia jego doręczenia, a także przystąpić, za zgodą sądu, do postępowania jako zainteresowany.

Artykuł 14

Sąd rejestrowy odmawia zarejestrowania stowarzyszenia, jeżeli nie spełnia ono warunków określonych w ustawie.

Artykuł 15

1. Sąd rejestrowy przed wydaniem postanowienia o zarejestrowaniu stowarzyszenia, jeżeli uzna za niezbędne dokonanie dodatkowych ustaleń, wyznacza w tym celu posiedzenie wyjaśniające.

2. Na posiedzenie wyjaśniające sąd rejestrowy wzywa uczestników postępowania.

Artykuł 16

Sąd rejestrowy wydaje postanowienie o zarejestrowaniu stowarzyszenia po stwierdzeniu, że jego statut jest zgodny z przepisami prawa i założyciele spełniają wymagania określone ustawą.

Artykuł 17

1. Stowarzyszenie uzyskuje osobowość prawną i może rozpocząć działalność z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o zarejestrowaniu.

2. Wpisanie stowarzyszenia do rejestru stowarzyszeń następuje po uprawomocnieniu się postanowienia o zarejestrowaniu stowarzyszenia.

3. O wpisaniu stowarzyszenia do rejestru stowarzyszeń sąd rejestrowy zawiadamia założycieli oraz organ nadzorujący, przesyłając jednocześnie temu organowi statut.

Artykuł 18

1. Wpisowi do rejestru, o którym mowa w art. 17 ust. 2, podlegają:

- 1) nazwa i siedziba stowarzyszenia oraz teren działalności,
- 2) data wpisu do rejestru,
- 3) cele stowarzyszenia i sposoby ich realizacji,
- 4) imiona i nazwiska członków komitetu założycielskiego,
- 5) dane dotyczące składu zarządu i adresu stowarzyszenia,
- 6) dane dotyczące sposobu reprezentowania stowarzyszenia oraz zaciągania zobowiązań majątkowych.

2. Wpisowi do rejestru stowarzyszeń podlegają także postanowienia sądu o zastosowaniu wobec stowarzyszenia środków przewidzianych w ustawie oraz o ustanowieniu kuratora lub wyznaczeniu likwidatora.

3. Rejestry stowarzyszeń są jawne i dostępne dla osób trzecich. Każdemu przysługuje prawo otrzymania uwierzytelnionych odpisów i wyciągów z tych rejestrów.

4. Minister sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, określa wzór i sposób prowadzenia rejestru stowarzyszeń.

Artykuł 19

1. Zarząd stowarzyszenia wpisane do rejestru jest obowiązany, najpóźniej w ciągu miesiąca od jego wyboru, zawiadomić sąd rejestrowy i organ nadzorujący o swoim składzie, miejscu zamieszkania członków, a także wskazać adres siedziby stowarzyszenia.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do zmian w składzie zarządu i adresie siedziby stowarzyszenia.

Artykuł 20

1. Zarząd terenowej jednostki organizacyjnej stowarzyszenia jest obowiązany, w terminie 14 dni od chwili jej powołania, zawiadomić o tym organ nadzorujący właściwy ze względu na siedzibę tej jednostki, podając skład zarządu i adres siedziby jednostki, oraz doręczyć statut stowarzyszenia.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w razie zmian w składzie zarządu i adresie siedziby terenowej jednostki organizacyjnej stowarzyszenia oraz w statucie stowarzyszenia.

Artykuł 21

Zarząd stowarzyszenia ma obowiązek niezwłocznie zawiadomić sąd rejestrowy o zmianie statutu. W sprawie wpisa-

nia do rejestru zmiany statutu stowarzyszenia stosuje się odpowiednio zasady i tryb przewidziane dla rejestracji stowarzyszenia.

Artykuł 22

1. Stowarzyszenia w liczbie co najmniej trzech mogą założyć związki stowarzyszeń. Założycielami i członkami związku mogą być także inne osoby prawne, z tym że osoby prawne mające cele zarobkowe mogą być członkami wspierającymi.

2. Do związków, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy.

Artykuł 23

(uchylony).

Artykuł 24

(uchylony).

ROZDZIAŁ 3

Nadzór nad stowarzyszeniami

Artykuł 25

Organ nadzorujący ma prawo:

- 1) żądać dostarczenia przez zarząd stowarzyszenia, w wyznaczonym terminie, odpisów uchwał walnego zebrania członków (zebrania delegatów),
- 2) żądać od władz stowarzyszenia niezbędnych wyjaśnień.

Artykuł 26

W razie niezastosowania się stowarzyszenia do wymagań określonych w art. 25, sąd na wniosek organu nadzorującego może nałożyć grzywnę w wysokości jednorazowo nie wyższej niż 5000 zł. Od grzywny można zwolnić, jeżeli po jej wymierzeniu stowarzyszenie niezwłocznie zastosuje się do wymagań organu nadzorującego. Stowarzyszenie, w terminie 7 dni, może wystąpić do sądu o zwolnienie od grzywny.

Artykuł 27

Organem nadzorującym terenową jednostkę organizacyjną stowarzyszenia jest organ określony w art. 8 ust. 5, właściwy ze względu na siedzibę tej jednostki.

Artykuł 28

W razie stwierdzenia, że działalność stowarzyszenia jest niezgodna z prawem lub narusza postanowienia statutu (...) organ nadzorujący, w zależności od rodzaju i stopnia stwierdzonych nieprawidłowości, może wystąpić o ich usunięcie w określonym terminie, udzielić ostrzeżenia władzom stowarzyszenia, wystąpić do sądu o zastosowanie środka określonego w art. 29.

Artykuł 29

1. Sąd, na wniosek organu nadzorującego lub prokuratora, może:

- 1) udzielić upomnienia władzom stowarzyszenia,
- 2) uchylić niezgodną z prawem lub statutem uchwałę stowarzyszenia,
- 3) rozwiązać stowarzyszenie, jeżeli jego działalność wykazuje rażące lub uporczywe naruszenie prawa albo postanowień statutu i nie ma warunków do przywrócenia działalności zgodnej z prawem lub statutem.

2. Sąd rozpoznając wniosek, o którym mowa w ust. 1 pkt 3 może na wniosek lub z własnej inicjatywy wydać zarządzenie tymczasowe o zawieszeniu w czynnościach zarządu stowarzyszenia, wyznaczając przedstawiciela do prowadzenia bieżących spraw stowarzyszenia.

3. Rozpoznając wniosek o rozwiązanie stowarzyszenia, sąd może zobowiązać władze stowarzyszenia do usunięcia nieprawidłowości w określonym terminie i zawiesić postępowanie. W razie bezskutecznego upływu terminu, sąd na wniosek organu nadzorującego lub z własnej inicjatywy, podejmie zawieszono postępowanie.

Artykuł 30

1. Jeżeli stowarzyszenie nie posiada zarządu zdolnego do działań prawnych, sąd, na wniosek organu nadzorującego lub z własnej inicjatywy, ustanawia dla niego kuratora.

2. Kurator jest obowiązany do zwołania w okresie nie dłuższym niż 6 miesięcy walnego zebrania członków (zebrania delegatów) stowarzyszenia w celu wyboru zarządu.

Do czasu wyboru zarządu kurator reprezentuje stowarzyszenie w sprawach majątkowych wymagających bieżącego załatwienia.

3. Wynagrodzenie kuratora pokrywa się z majątku stowarzyszenia.

Artykuł 31

Na wniosek organu nadzorującego sąd wydaje postanowienie o rozwiązaniu stowarzyszenia, w razie gdy:

- 1) liczba członków stowarzyszenia zmniejszyła się poniżej liczby członków wymaganych do jego założenia,
- 2) stowarzyszenie nie posiada przewidzianych w ustawie władz i nie ma warunków do ich wyłonienia w okresie nie dłuższym niż rok.

Artykuł 32

Postanowienie o zastosowaniu środka określonego w art. 29 ust. 1 i art. 31 sąd, w składzie jednego sędziego jako przewodniczącego oraz dwóch ławników, wydaje po przeprowadzeniu rozprawy.

ROZDZIAŁ 4

Majątek stowarzyszenia

Artykuł 33

1. Majątek stowarzyszenia powstaje ze składek członkowskich, darowizn, spadków, zapisów, dochodów z własnej działalności, dochodów z majątku stowarzyszenia oraz z ofiarności publicznej.

2. Stowarzyszenie, z zachowaniem obowiązujących przepisów, może przyjmować darowizny, spadki i zapisy oraz korzystać z ofiarności publicznej.

Artykuł 34

Stowarzyszenie może prowadzić działalność gospodarczą, według ogólnych zasad określonych w odrębnych przepisach. Dochód z działalności gospodarczej stowarzyszenia służy realizacji celów statutowych i nie może być przeznaczony do podziału między jego członków.

Artykuł 35

Stowarzyszenie może otrzymać dotację według zasad określonych w odrębnych przepisach.

ROZDZIAŁ 5

Likwidacja stowarzyszeń

Artykuł 36

1. W razie rozwiązania się stowarzyszenia na podstawie własnej uchwały, likwidatorami stowarzyszenia są członkowie jego zarządu, jeżeli statut lub, w razie braku odpowiednich postanowień statutu, uchwała ostatniego walnego zebrania członków (zebrania delegatów) tego stowarzyszenia nie stanowi inaczej.

2. W razie rozwiązania stowarzyszenia przez sąd, zarządza on jego likwidację, wyznaczając likwidatora.

Artykuł 37

1. Obowiązkiem likwidatora jest przeprowadzenie likwidacji w możliwie najkrótszym czasie, w sposób zabezpieczający majątek likwidowanego stowarzyszenia przed nieuzasadnionym uszczupleniem.

2. Likwidator w szczególności powinien:

- 1) zawiadomić sąd o wszczęciu likwidacji i wyznaczeniu likwidatora, z podaniem swego nazwiska, imienia i miejsca zamieszkania, jeżeli nie zachodzą warunki określone w art. 36 ust. 2,
- 2) dokonywać czynności prawnych niezbędnych do przeprowadzenia likwidacji, podając do publicznej wiadomości o wszczęciu postępowania likwidacyjnego,
- 3) po zakończeniu likwidacji zgłosić sądowi wniosek o wykreślenie stowarzyszenia z rejestru stowarzyszeń.

3. Jeżeli likwidacja nie zostanie zakończona w ciągu roku od dnia jej zarządzenia, likwidatorzy przedstawiają przyczyny opóźnienia sądowi, który w razie uznania opóźnienia za usprawiedliwione przedłuża termin likwidacji lub zarządza zmianę likwidatorów.

Artykuł 38

Majątek zlikwidowanego stowarzyszenia przeznaczają się na cel określony w statucie lub w uchwale walnego zebrania członków (zebrania delegatów) o likwidacji stowarzyszenia. W razie braku postanowienia statutu lub uchwały w tej spra-

wie, sąd orzeka o przeznaczeniu majątku na określony cel społeczny.

Artykuł 39

Koszty likwidacji pokrywa się z majątku likwidowanego stowarzyszenia.

ROZDZIAŁ 6

Stowarzyszenie zwykłe

Artykuł 40

1. Uproszczoną formą stowarzyszenia jest stowarzyszenie zwykłe, nie posiadające osobowości prawnej.

2. Osoby w liczbie co najmniej trzech, pragnące założyć stowarzyszenie zwykłe, uchwalają regulamin działalności, określając w szczególności jego nazwę, cel, teren i środki działania, siedzibę oraz przedstawiciela reprezentującego stowarzyszenie.

3. O utworzeniu stowarzyszenia zwykłego jego założyciele informują na piśmie właściwy, ze względu na przyszłą siedzibę stowarzyszenia, organ nadzorujący, podając dane, o których mowa w ust. 2.

Artykuł 41

1. Sąd rejestrowy, na wniosek organu nadzorującego lub prokuratora, może zakazać założenia stowarzyszenia zwykłego, jeżeli nie spełnia ono warunków określonych w art. 16. Art. 14 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

2. Jeżeli w ciągu 30 dni od dnia uzyskania informacji o założeniu stowarzyszenia zwykłego nie zakazano jego działalności, może ono rozpocząć działalność.

Artykuł 42

1. Stowarzyszenie zwykłe nie może:

- 1) powoływać terenowych jednostek organizacyjnych,
- 2) łączyć się w związki stowarzyszeń,
- 3) zrzekać osób prawnych,
- 4) prowadzić działalności gospodarczej,
- 5) przyjmować darowizn, spadków i zapisów oraz otrzymywać dotacji, a także korzystać z ofiarności publicznej.

2. Stowarzyszenie zwykłe uzyskuje środki na swoją działalność ze składek członkowskich.

Artykuł 43

W sprawach nie uregulowanych odmiennie w tym rozdziale do stowarzyszenia zwykłego stosuje się odpowiednio przepisy ustawy, z tym że:

1) nie stosuje się przepisów art. 9-13, art. 14 ust. 1, art. 17-20, art. 22-24, art. 27, art. 30 i art. 31 pkt 2,

2) ilekroć w ustawie jest mowa o statucie, należy przez to rozumieć regulamin stowarzyszenia zwykłego.

ROZDZIAŁ 7

Przepisy szczególne, zmiana przepisów obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe

Artykuł 44

1. Ograniczenia we wstępowaniu żołnierzy w czynnej służbie wojskowej i junaków odbywających zasadniczą służbę w obronie cywilnej oraz funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa¹ i Milicji Obywatelskiej² do stowarzyszeń, a także uczestniczenia w ich działalności, określają odrębne ustawy³.

2. Działalność stowarzyszeń na terenach i w obiektach znajdujących się w zarządzie lub użytkowaniu organów wojskowych albo resortu spraw wewnętrznych wymaga zezwolenia, odpowiednio, Ministra Obrony Narodowej lub Ministra Spraw Wewnętrznych albo organów przez nich określonych.

/.../

Artykuł 52

1. Działające w dniu wejścia ustawy w życie stowarzyszenia zarejestrowane i stowarzyszenia wyższej użyteczności stają się stowarzyszeniami w rozumieniu jej przepisów. Statuty tych stowarzyszeń, stanowiące podstawę ich działania, zachowują moc z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Tracą moc postanowienia statutów stowarzyszeń, o których mowa w ust. 1, sprzeczne z przepisami ustawy.

/.../

PRZYPISY

1) Obecnie - funkcjonariuszy Urzędu Ochrony Państwa.

2) Obecnie - Policji.

3) Zob. przepisy m.in. ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1992 r. Nr 4, poz. 16), ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Urzędzie Ochrony Państwa (Dz.U. Nr 30, poz. 180 z późniejszymi zmianami) oraz ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. Nr 30, poz. 179 z późniejszymi zmianami).

6

USTAWA

z dnia 5 lipca 1990 r.

Prawo o zgromadzeniach

(Dz.U. Nr 51, poz. 297; z 1999 r. Nr 41, poz. 412)

(Wyciąg)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

1. Każdy może korzystać z wolności pokojowego zgromadzenia się.

2. Zgromadzeniem jest zgrupowanie co najmniej 15 osób, zwołane w celu wspólnych obrad lub w celu wspólnego wyrażenia stanowiska.

Artykuł 2

Wolność zgromadzania się podlega ograniczeniom przewidzianym jedynie przez ustawy, niezbędnym do ochrony bezpieczeństwa państwowego lub porządku publicznego oraz ochrony zdrowia lub moralności publicznej albo praw i wolności innych osób, a także ochrony Pomników Zagłady w rozumieniu ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady.

Artykuł 3

1. Prawo organizowania zgromadzeń przysługuje osobom mającym pełną zdolność do czynności prawnych, osobom prawnym, innym organizacjom, a także grupom osób.

2. W zgromadzeniach nie mogą uczestniczyć osoby posiadające przy sobie broń, materiały wybuchowe lub inne niebezpieczne narzędzia.

Artykuł 4

Przepisy ustawy nie dotyczą zgromadzeń:

1) organizowanych przez organy państwa lub organy samorządu terytorialnego,

2) odbywanych w ramach działalności Kościoła Katolickiego, innych kościołów oraz związków wyznaniowych,

3) związanych z wyborami władz państwowych i samorządowych.

ROZDZIAŁ 2

Postępowanie w sprawach zgromadzeń

Artykuł 5

Postępowanie w sprawach dotyczących zgromadzeń należy do zadań zleconych organów gminy.

Artykuł 6

1. Zgromadzenia organizowane na otwartej przestrzeni dostępnej dla nieokreślonych imiennie osób, zwane dalej "zgromadzeniami publicznymi", wymagają uprzedniego zawiadomienia organu gminy właściwego ze względu na miejsce zgromadzenia.

2. Jeżeli zgromadzenia organizowane są w pobliżu siedzib przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych, misji specjalnych i organizacji międzynarodowych korzystających z immunitetów i przywilejów dyplomatycznych, organ gminy zawiadamia właściwego komendanta policji oraz Ministerstwo Spraw Zagranicznych.

3. Rada gminy może określić miejsce, w których organizowanie zgromadzeń publicznych nie wymaga zawiadomienia.

Artykuł 7

1. Organizator zgromadzenia publicznego zawiadamia organ gminy w taki sposób, aby wiadomość o zgromadzeniu dotarła nie później niż na 3 dni, a najwcześniej 30 dni przed datą zgromadzenia.

2. Zawiadomienie powinno zawierać następujące dane:

- 1) imię, nazwisko, datę urodzenia i adres organizatora oraz nazwę i adres osoby prawnej lub innej organizacji, jeżeli w jej imieniu organizuje on zgromadzenie,
- 2) cel i program oraz język, w którym będą porozumiewać się uczestnicy zgromadzenia,
- 3) miejsce i datę, godzinę rozpoczęcia, planowany czas trwania, przewidywaną liczbę uczestników oraz projektowaną trasę przejścia, jeżeli przewiduje się zmianę miejsca w czasie trwania zgromadzenia,
- 4) określenie planowanych przez organizatora środków służących zapewnieniu pokojowego przebiegu zgromadzenia oraz środków, o których dostarczenie zwraca się do organu gminy.

Artykuł 8

Organ gminy zakazuje zgromadzenia publicznego, jeżeli:

- 1) jego cel lub odbycie sprzeciwiają się niniejszej ustawie lub naruszają przepisy ustaw karnych,
- 2) odbycie zgromadzenia może zagrażać życiu lub zdrowiu ludzi albo mieniu w znacznych rozmiarach.

Artykuł 9

1. Decyzja o zakazie zgromadzenia publicznego powinna być doręczona organizatorowi w terminie 3 dni od dnia zawiadomienia, nie później jednak niż na 24 godziny przed planowanym terminem rozpoczęcia zgromadzenia.

2. Odwołanie wnosi się w terminie 3 dni od dnia doręczenia decyzji.

3. Wniesienie odwołania nie wstrzymuje wykonania decyzji.

4. Decyzję wydaną w wyniku rozpatrzenia odwołania doręcza się organizatorowi w terminie 3 dni od dnia otrzymania odwołania.

Artykuł 10

1. Zgromadzenie publiczne powinno mieć przewodniczącego, który otwiera zgromadzenie, kieruje jego przebiegiem oraz zamyka zgromadzenie.

2. Przewodniczącym jest organizator zgromadzenia, chyba że powierzy on swoje obowiązki innej osobie albo uczestnicy zgromadzenia za jego zgodą wybiorą innego przewodniczącego.

3. Przewodniczący odpowiada za zgodny z przepisami prawa przebieg zgromadzenia i podejmuje w tym celu przewidziane w ustawie środki.

4. Przewodniczący ma prawo zażądać opuszczenia zgromadzenia przez osobę, która swoim zachowaniem narusza przepisy ustawy albo uniemożliwia lub usiłuje udaremnić zgromadzenie. W razie niepodporządkowania się żądaniu, przewodniczący może zwrócić się o pomoc do policji lub straży miejskiej.

5. Jeżeli uczestnicy zgromadzenia nie podporządkują się zarządzeniom przewodniczącego wydanym w wykonaniu jego obowiązków lub gdy przebieg zgromadzenia sprzeciwia się niniejszej ustawie albo narusza przepisy ustaw karnych, przewodniczący rozwiązuje zgromadzenie.

6. Z chwilą rozwiązania lub zamknięcia zgromadzenia jego uczestnicy są obowiązani bez nieuzasadnionej zwłoki opuścić miejsce, w którym odbywało się zgromadzenie.

Artykuł 11

1. Organ gminy może delegować na zgromadzenie swoich przedstawicieli.

2. Organ gminy na wniosek organizatora zapewnia w miarę potrzeby i możliwości ochronę policyjną w trybie przepisów ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. Nr 30, poz. 179), służącą stosownemu przebiegowi zgromadzenia, oraz może delegować na zgromadzenie swojego przedstawiciela.

3. Delegowani przedstawiciele organu gminy, przybywając na zgromadzenie, są obowiązani okazać swoje upoważnienia przewodniczącemu zgromadzenia.

Artykuł 12

1. Zgromadzenie może być rozwiązane przez przedstawiciela organu gminy, jeżeli jego przebieg zagraża życiu lub zdrowiu ludzi albo mieniu w znacznych rozmiarach lub gdy narusza przepisy niniejszej ustawy albo przepisy ustaw karnych, a przewodniczący, uprzedzony o konieczności rozwiązania zgromadzenia, wzbrania się to uczynić.

2. Rozwiązanie zgromadzenia na podstawie ust. 1 następuje przez wydanie decyzji ustnej, poprzedzonej trzykrotnym

ostrzeżeniem uczestników zgromadzenia o możliwości jego rozwiązania, a następnie ogłoszonej przewodniczącemu w obecności zgromadzonych, której nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności. Decyzję tę doręcza się organizatorowi na piśmie w terminie 24 godzin od jej podjęcia.

3. Organizatorowi oraz uczestnikowi zgromadzenia przysługuje prawo odwołania się od decyzji w sprawie rozwiązania zgromadzenia w terminie 3 dni od dnia rozwiązania zgromadzenia; przepis art. 9 ust. 4 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 13

W sprawach zgromadzeń wojewoda przekazuje skargę do Naczelnego Sądu Administracyjnego w terminie 3 dni od jej wniesienia, a sąd wyznacza rozprawę nie później niż w terminie 7 dni od dnia wniesienia do niego skargi, chyba że zachodzą przeszkody formalne.

ROZDZIAŁ 3

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe

/.../

Artykuł 17

W sprawach uregulowanych ustawą, nie zakończonych przed dniem jej wejścia w życie, stosuje się przepisy niniejszej ustawy.

Artykuł 18

Traci moc ustawa z dnia 29 marca 1962 r. o zgromadzeniach (Dz.U. Nr 20, poz. 89, z 1971 r. Nr 12, poz. 115, z 1982 r. Nr 14, poz. 113, z 1985 r. Nr 36, poz. 167 oraz z 1989 r. Nr 20, poz. 104 i Nr 29, poz. 154).

Artykuł 19

Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

7

USTAWA

z dnia 17 maja 1989 r.

o gwarancjach wolności sumienia i wyznania

(Dz.U. Nr 29, poz. 155; z 1990 r. Nr 51, poz. 297, Nr 55, poz. 321 i Nr 86, poz. 504; z 1991 r. Nr 95, poz. 425; z 1993 r. Nr 7, poz. 34; z 1998 r. Nr 59, poz. 375)

DZIAŁ I

WOLNOŚĆ SUMIENIA I WYZNANIA

Artykuł 1

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia każdemu obywatelowi wolność sumienia i wyznania.

2. Wolność sumienia i wyznania obejmuje swobodę wyboru religii lub przekonań oraz wyrażania ich indywidualnie i zbiorowo, prywatnie i publicznie.

3. Obywatele wierzący wszystkich wyznań oraz niewierzący mają równe prawa w życiu państwowym, politycznym, gospodarczym, społecznym i kulturalnym.

Artykuł 2

Korzystając z wolności sumienia i wyznania obywatele mogą w szczególności:

1) tworzyć wspólnoty religijne, zwane dalej "kościółami i innymi związkami wyznaniowymi", zakładane w

celu wyznawania i szerzenia wiary religijnej, posiadające własny ustrój, doktrynę i obrzędy kultowe,

2) zgodnie z zasadami swojego wyznania uczestniczyć w czynnościach i obrzędach religijnych oraz wypełniać obowiązki religijne i obchodzić święta religijne,

2a) należeć lub nie należeć do kościołów i innych związków wyznaniowych,

3) głosić swoją religię lub przekonania,

4) wychowywać dzieci zgodnie ze swoimi przekonaniami w sprawach religii,

5) zachowywać milczenie w sprawach swojej religii lub przekonań,

6) utrzymywać kontakty ze współwyznawcami, w tym uczestniczyć w pracach organizacji religijnych o zasięgu międzynarodowym,

7) korzystać ze źródeł informacji na temat religii,

8) wytwarzać i nabywać przedmioty potrzebne do celów kultu i praktyk religijnych oraz korzystać z nich,

9) wytwarzać, nabywać i posiadać artykuły potrzebne do przestrzegania reguł religijnych,

10) wybrać stan duchowny lub zakonny,

- 11) zrzekać się w organizacjach świeckich w celu realizacji zadań wynikających z wyznawanej religii bądź przekonań w sprawach religii,
- 12) otrzymać pochówek zgodny z wyznawanymi zasadami religijnymi lub z przekonaniami w sprawach religii.

Artykuł 3

1. Uzewnętrznianie indywidualnie lub zbiorowo swojej religii lub przekonań może podlegać jedynie ograniczeniom ustawowym koniecznym do ochrony bezpieczeństwa publicznego, porządku, zdrowia lub moralności publicznej albo podstawowych praw i wolności innych osób.

2. Korzystanie z wolności sumienia i wyznania nie może prowadzić do uchylania się od wykonywania obowiązków publicznych nałożonych przez ustawy.

3. Ze względu na przekonania religijne lub wyznawane zasady moralne obywatele mogą występować o skierowanie ich do służby zastępczej, na zasadach i w trybie określonych w ustawie o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej. Korzystanie z tego prawa wymaga złożenia oświadczenia w sprawie przekonań religijnych lub wyznawanych zasad moralnych.

Artykuł 4

1. Prawo określone w art. 2 pkt 2 oraz prawo do posiadania i korzystania z przedmiotów potrzebnych do uprawiania kultu i praktyk religijnych przysługują również osobom:

- 1) pełniącym służbę wojskową lub zasadniczą służbę w obronie cywilnej,
- 2) przebywającym w zakładach służby zdrowia i opieki społecznej oraz dzieciom i młodzieży na krajowych koloniach i obozach organizowanych przez instytucje państwowe,
- 3) przebywającym w zakładach karnych, poprawczych i wychowawczych oraz aresztach śledczych, ośrodkach przystosowania społecznego oraz schroniskach dla nieletnich.

2. Sposób realizacji uprawnień określonych w ust. 1 regulują odrębne ustawy oraz przepisy wydane na ich podstawie.

Artykuł 5

Obywatele mają prawo do swobodnego świadczenia na rzecz kościołów i innych związków wyznaniowych oraz instytucji charytatywno-opiekuńczych.

Artykuł 6

1. Nikt nie może być dyskryminowany bądź uprzywilejowany z powodu religii lub przekonań w sprawach religii.

2. Nie wolno zmuszać obywateli do niebrania udziału w czynnościach lub obrzędach religijnych ani do udziału w nich.

Artykuł 7

1. Cudzoziemcy przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej korzystają z wolności sumienia i wyznania na równi z obywatelami polskimi.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do bezpaństwowców.

DZIAŁ II

STOSUNEK PAŃSTWA DO KOŚCIOŁÓW I INNYCH ZWIĄZKÓW WYZNANIOWYCH

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 8

Kościół i inne związki wyznaniowe w Polsce działają w konstytucyjnych ramach ustrojowych Rzeczypospolitej Polskiej; ich sytuację prawną i majątkową regulują przepisy rangi ustawowej.

Artykuł 9

1. W Rzeczypospolitej Polskiej stosunek państwa do wszystkich kościołów i innych związków wyznaniowych opiera się na poszanowaniu wolności sumienia i wyznania.

2. Gwarancjami wolności sumienia i wyznania w stosunkach państwa z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi są:

- 1) oddzielenie kościołów i innych związków wyznaniowych od państwa,
- 2) swoboda wypełniania przez kościoły i inne związki wyznaniowe funkcji religijnych,
- 3) równouprawnienie wszystkich kościołów i innych związków wyznaniowych, bez względu na formę uregulowania ich sytuacji prawnej.

Artykuł 10

1. Rzeczpospolita Polska jest państwem świeckim, neutralnym w sprawach religii i przekonań.

2. Państwo i państwowe jednostki organizacyjne nie dotują i nie subwencjonują kościołów i innych związków wyznaniowych. Wyjątki od tej zasady regulują ustawy lub przepisy wydane na ich podstawie.

Artykuł 11

1. Kościoły i inne związki wyznaniowe są niezależne od państwa przy wykonywaniu swoich funkcji religijnych.

2. Kościoły i inne związki wyznaniowe oraz ich działalność podlegają ochronie prawnej, w granicach określonych w ustawach.

3. Kościoły i inne związki wyznaniowe mogą składać wnioski do Trybunału Konstytucyjnego na zasadach i w trybie określonych w przepisach o Trybunale Konstytucyjnym.

Artykuł 12

1. Duchowni oraz osoby zakonne kościołów i innych związków wyznaniowych, ustanowione według przepisów prawa wewnętrznego kościoła lub innego związku wyznaniowego, korzystają z praw i podlegają obowiązkom na równi z

innymi obywatelami we wszystkich dziedzinach życia państwowego, politycznego, gospodarczego, społecznego i kulturalnego. Są oni w ramach obowiązujących przepisów ustaw zwolnieni z obowiązków niemożliwych do pogodzenia z pełnieniem funkcji duchownego lub osoby zakonnej.

2. Osoby, o których mowa w ust.1, mają prawo do noszenia stroju duchownego.

3. Uprawnienia i obowiązki osób duchownych w myśl prawa państwowego określają odrębne ustawy.

Artykuł 13

1. Majątek i przychody kościołów i innych związków wyznaniowych podlegają ogólnie obowiązującym przepisom podatkowym, z wyjątkami określonymi w odrębnych ustawach.

2. Osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych są zwolnione od opodatkowania z tytułu przychodów ze swojej działalności niegospodarczej. W tym zakresie osoby te nie mają obowiązku prowadzenia dokumentacji wymaganej przez przepisy podatkowe.

3. (skreślony).

4. (skreślony).

5. Dochody z działalności gospodarczej osób prawnych kościołów i innych związków wyznaniowych oraz spółek, których udziałowcami są wyłącznie te osoby, są zwolnione od opodatkowania w części, w jakiej zostały przeznaczane w roku podatkowym lub w roku po nim następującym na cele kultowe, oświatowo-wychowawcze, naukowe, kulturalne, działalność charytatywno-opiekuńczą, punkty katechetyczne, konserwację zabytków oraz na inwestycje sakralne i inwestycje kościelne, których przedmiotem są punkty katechetyczne i zakłady charytatywno-opiekuńcze, jak również remonty tych obiektów.

6. Osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych są zwolnione od opodatkowania i od świadczeń na fundusz gminny i fundusz miejski, od nieruchomości lub ich części, stanowiących własność tych osób lub używanych przez nie na podstawie innego tytułu prawnego na cele niemieszkalne, z wyjątkiem części zajmowanej na wykonywanie działalności gospodarczej.

7. Wolne od opłat celnych są przesyłane z zagranicy dla osób prawnych kościołów i innych związków wyznaniowych dary:

- 1) przeznaczone na cele kultowe, charytatywno-opiekuńcze i oświatowo-wychowawcze, z wyjątkiem wyrobów akcyzowych oraz samochodów osobowych,
- 2) maszyny, urządzenia i materiały poligraficzne oraz papier.

Artykuł 14

1. Jeżeli odrębna ustawa lub ratyfikowana umowa międzynarodowa nie stanowią inaczej, władze kościoła lub innego związku wyznaniowego powiadają właściwy organ administracji państwowej o utworzeniu, zmianie nazwy, siedziby, granic lub połączeniu, podziale i zniesieniu diecezji (okręgów i porównywalnych jednostek organizacyjnych) oraz pa-

rafii (zborów, gmin i porównywalnych jednostek organizacyjnych).

2. Jeżeli odrębna ustawa lub ratyfikowana umowa międzynarodowa nie stanowią inaczej, władze kościoła lub innego związku wyznaniowego powiadają w terminie 30 dni właściwy organ administracji rządowej o zmianie siedziby oraz o objęciu i odwołaniu osób wchodzących do kierowniczych organów wykonawczych, podając ich imiona i nazwiska, obywatelstwo i miejsce zamieszkania.

3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio do jednostek organizacyjnych, o których mowa w ust.1.

4. Jeżeli odrębna ustawa lub ratyfikowana umowa międzynarodowa nie stanowią inaczej, przed objęciem stanowisk, o których mowa w ust. 2 i 3, przez cudzoziemca, władze kościoła lub innego związku wyznaniowego winny się upewnić, czy Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji nie wyraża wobec tego zastrzeżeń. Niezgłoszenie zastrzeżeń w terminie 60 dni od daty powiadomienia uważa się za wyrażenie zgody.

Artykuł 15

W sprawach, o których mowa w art. 14, właściwym organem administracji rządowej jest:

- 1) odnośnie do jednostek organizacyjnych o zasięgu ogólnopolskim oraz obejmujących swoimi granicami teren przekraczający granice jednego województwa, a także stanowisk w tych jednostkach - Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji,
- 2) w pozostałych przypadkach - wojewoda

Artykuł 16

1. Państwo współdziała z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi w zachowaniu pokoju, kształtowaniu warunków rozwoju kraju oraz zwalczaniu patologii społecznych.

2. W celach, o których mowa w ust. 1, oraz do rozpatrywania problemów związanych z rozwojem stosunków między państwem a poszczególnymi kościołami i innymi związkami wyznaniowymi mogą być, na zasadach wzajemnego uzgodnienia, tworzone różne, w tym stałe formy współdziałania. Przepis ten nie narusza właściwości organów państwowych oraz organów kościołów i innych związków wyznaniowych.

Artykuł 16a.

1. Dla określenia szczegółowych zasad stosunków, o których mowa w art.16, mogą być zawierane umowy między właściwymi rzeczowo centralnymi organami administracji rządowej a władzami poszczególnych kościołów i innych związków wyznaniowych.

2. Przepisy umowy nie mogą naruszać przepisów ogólnie obowiązującego prawa, a w szczególności zasady równouprawnienia wszystkich kościołów i innych związków wyznaniowych.

3. Podpisana umowa zostaje opublikowana w dzienniku urzędowym właściwego ministerstwa.

Artykuł 17

Państwo współdziała z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi w ochronie, konserwacji, udostępnianiu i upowszechnianiu zabytków architektury, sztuki i literatury religijnej, które stanowią integralną część dziedzictwa kultury.

Artykuł 18

1. Przepisy rozdziału 2 i działu III regulują stosunek państwa tylko do tych kościołów i innych związków wyznaniowych, których sytuacja prawna i majątkowa nie jest uregulowana odrębnymi ustawami.

2. Przepisy rozdziału 2 określające uprawnienia kościołów i innych związków wyznaniowych mają jednakże zastosowanie do kościołów i innych związków wyznaniowych o ustawowo uregulowanej sytuacji wówczas, gdy odrębne ustawy określone w ust.1 nie przewidują takich uprawnień.

ROZDZIAŁ 2

Działalność kościołów i innych związków wyznaniowych

Artykuł 19

1. Kościoły i inne związki wyznaniowe korzystają na zasadach równouprawnienia ze swobody pełnienia funkcji religijnych.

2. Wypełniając funkcje religijne kościoły i inne związki wyznaniowe mogą w szczególności:

- 1) określić doktrynę religijną, dogmaty i zasady wiary oraz liturgię,
- 2) organizować i publicznie sprawować kult,
- 3) udzielać posług religijnych, w tym osobom, o których mowa w art. 4, oraz organizować obrzędy i zgromadzenia religijne,
- 4) rządzić się w swoich sprawach własnym prawem, swobodnie wykonywać władzę duchowną oraz zarządzać swoimi sprawami,
- 5) ustanawiać, kształcić i zatrudniać duchownych,
- 6) realizować inwestycje sakralne i inne inwestycje kościelne,
- 7) nabywać, posiadać i zbywać majątek ruchomy i nieruchomy oraz zarządzać nim,
- 8) zbierać składki i otrzymywać darowizny, spadki i inne świadczenia od osób fizycznych i prawnych,
- 9) wytwarzać i nabywać przedmioty i artykuły potrzebne do celów kultu i praktyk religijnych oraz korzystać z nich,
- 10) nauczać religii i głosić ją, w tym za pomocą prasy, książek i innych druków oraz filmów i środków audiowizualnych,
- 11) korzystać ze środków masowego przekazywania,
- 12) prowadzić działalność oświatowo-wychowawczą,
- 13) tworzyć i prowadzić zakony oraz diakonaty,

14) tworzyć organizacje mające na celu działalność na rzecz formacji religijnej, kultu publicznego oraz przeciwdziałania patologiom społecznym i ich skutkom,

15) prowadzić działalność charytatywno-opiekuńczą,

16) (skreślony),

17) powoływać krajowe organizacje międzykościelne,

18) należeć do międzynarodowych organizacji wyznaniowych i międzywyznaniowych oraz utrzymywać kontakty zagraniczne w sprawach związanych z realizacją swoich funkcji.

3. Za wypełnianie funkcji religijnych, o których mowa w ust.1, nie uznaje się oddziaływania poprzez badania i eksperymenty psychologiczne.

Artykuł 19a.

1. Kościoły i inne związki wyznaniowe mają prawo posiadania, zarządzania oraz zakładania i poszerzania cmentarzy grzebalnych.

2. Przepis ust.1 nie narusza przepisów dotyczących cmentarzy i chowania zmarłych.

Artykuł 20

1. Kościoły i inne związki wyznaniowe mogą nauczać religii oraz wychowywać religijnie dzieci i młodzież, zgodnie z wyborem dokonany przez ich rodziców lub opiekunów prawnych.

2. Nauczanie religii dzieci i młodzieży jest wewnętrzną sprawą kościołów i innych związków wyznaniowych. Jest ono organizowane, zgodnie z programem ustalonym przez władze kościoła lub innego związku wyznaniowego, w punktach katechetycznych znajdujących się w kościołach, domach modlitw i innych pomieszczeniach udostępnionych na ten cel przez osobę uprawnioną do dysponowania nimi.

3. Nauczanie religii uczniów szkół publicznych i wychowanków przedszkoli publicznych może odbywać się również w szkołach i przedszkolach na zasadach określonych w odrębnej ustawie.

Artykuł 21

1. Kościoły i inne związki wyznaniowe mają prawo zakładać i prowadzić szkoły i przedszkola oraz inne placówki oświatowo-wychowawcze i opiekuńczo-wychowawcze na zasadach określonych w ustawach.

2. Szkoły, przedszkola oraz inne placówki, o których mowa w ust.1, będą dotowane przez państwo lub organy samorządu terytorialnego w przypadkach i na zasadach określonych w odrębnych ustawach.

Artykuł 21a.

Działalność służąca celom humanitarnym, charytatywno-opiekuńczym, naukowym i oświatowo-wychowawczym, podejmowana przez osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych jest zrównana pod względem prawnym z działalnością służącą analogicznym celom i prowadzoną przez instytucje państwowe.

Artykuł 22

1. Kościoły i inne związki wyznaniowe mają prawo zakładać i prowadzić, według samodzielnie ustalonych programów, szkoły duchowne i seminaria duchowne.

2. W zakresie realizacji programu szkół ogólnokształcących i uzyskiwania świadectw dojrzałości szkoły duchowne wymienione w ust.1 podlegają nadzorowi Ministra Edukacji Narodowej.

3. Tworzenie i prowadzenie przez kościoły i inne związki wyznaniowe szkół wyższych, zasady udzielania im przez państwo pomocy finansowej oraz tryb i zakres uznawania stopni i tytułów naukowych nadawanych w tych szkołach regulują, na wniosek władz kościołów lub innych związków wyznaniowych, odrębne ustawy.

4. Kościoły i inne związki wyznaniowe mają prawo zakładać religijne instytuty naukowe i naukowo-dydaktyczne.

5. Status prawny wydziałów teologicznych na uniwersytetach państwowych regulują odrębne umowy pomiędzy Ministrem Edukacji Narodowej a władzami kościołów lub innych związków wyznaniowych.

Artykuł 23

Zakres stosowania do nauczycieli i wychowawców oraz uczących się w szkołach, o których mowa w art. 21 oraz art. 22 ust. 3, uprawnień i świadczeń społecznych oraz nakładania obowiązków przewidzianych dla pracowników i uczniów w szkołach państwowych określa Minister Edukacji Narodowej w porozumieniu z władzami kościołów i innych związków wyznaniowych, chyba że przepis ustawy stanowi inaczej.

Artykuł 24

1. W celu realizacji działalności charytatywno-opiekuńczej kościoły i inne związki wyznaniowe mają prawo zakładać i prowadzić, na zasadach określonych w ustawach, odpowiednie instytucje, w tym zakłady dla osób potrzebujących opieki, szpitale i inne zakłady lecznicze, żłobki i schroniska dla dzieci.

2. Środki na realizację działalności charytatywno-opiekuńczej pochodzą w szczególności z:

- 1) ofiar pieniężnych i w naturze,
- 2) spadków, zapisów i darowizn krajowych i zagranicznych,
- 3) dochodów z imprez i zbiórek publicznych,
- 4) subwencji, dotacji i ofiar pochodzących od krajowych instytucji i przedsiębiorstw państwowych, społecznych, wyznaniowych i prywatnych,
- 5) odpłatności za usługi świadczone przez instytucje charytatywno-opiekuńcze kościołów i innych związków wyznaniowych,
- 6) dochodów instytucji kościołów i innych związków wyznaniowych.

Artykuł 25

1. W celu realizacji swoich funkcji kościoły i inne związki wyznaniowe mają prawo wydawania prasy, książek, druków oraz zakładania i posiadania wydawnictw oraz

zakładów poligraficznych, z zachowaniem obowiązujących w tym zakresie przepisów prawa.

2. Kościoły i inne związki wyznaniowe mogą organizować własny kolportaż prasy lub korzystać z pośrednictwa innej sieci kolportażu.

3. Dla realizacji postanowień ust.1 kościoły i inne związki wyznaniowe mogą otrzymywać jako darowizny z zagranicy maszyny, urządzenia, materiały poligraficzne i papier.

4. Kościoły i inne związki wyznaniowe mają prawo do emitowania w radiu i telewizji programów religijno-moralnych, społecznych i kulturalnych, w sposób określony w porozumieniach między władzami danego kościoła lub innego związku wyznaniowego a jednostkami publicznej radiofonii i telewizji.

Artykuł 26

1. Kościoły i inne związki wyznaniowe mają prawo organizowania i prowadzenia związanej z wypełnianiem swoich funkcji działalności kulturalnej i artystycznej.

2. Dla realizacji prawa, o którym mowa w ust.1, kościoły i inne związki wyznaniowe mogą zakładać i prowadzić odpowiednie instytucje oraz dystrybucję i rozpowszechnianie filmów.

3. Korzystanie z praw, o których mowa w ust.1 i 2, następuje bez obowiązku uzyskiwania zezwoleń i upoważnień, jeżeli działalność ta prowadzona jest na potrzeby realizacji zadań religijno-moralnych w sferze kultury. O podjęciu i prowadzeniu tej działalności władze kościoła lub innego związku wyznaniowego powiadamiają państwowy organ, właściwy do udzielania takich zezwoleń i upoważnień.

4. Dla realizacji postanowień ust. 1 i 2 kościoły i inne związki wyznaniowe mogą otrzymywać jako darowizny z zagranicy urządzenia i materiały.

Artykuł 27

1. Działalność kościołów i innych związków wyznaniowych nie może naruszać przepisów ogólnie obowiązujących ustaw chroniących bezpieczeństwo publiczne, porządek, zdrowie lub moralność publiczną, władzę rodzicielską albo podstawowe prawa i wolności innych osób.

2. Korzystanie przez kościoły i inne związki wyznaniowe ze swobody działania odbywa się zgodnie z ogólnie obowiązującymi przepisami, chyba że ustawy stanowią inaczej.

Artykuł 28

1. W sprawach majątkowych kościoły i inne związki wyznaniowe działają poprzez swoje osoby prawne.

2. Osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych, ich organy, zakres kompetencji i sposób powoływania oraz reprezentacji określają statuty (prawo wewnętrzne, zwane dalej „statutami”).

Artykuł 29

1. W stosunku do organizacji tworzonych na podstawie art.19 pkt 14, jeżeli nie mają osobowości prawnej, nie stosuje się Prawa o stowarzyszeniach. Natomiast przepisy ustawy o zgromadzeniach stosuje się do nich jedynie w zakresie do-

tyczącym zebrań na drogach i placach publicznych oraz w pomieszczeniach użyteczności publicznej.

2. Organizacje, o których mowa w ust.1, działają w ramach osób prawnych kościołów i innych związków wyznaniowych, w których zostały powołane.

3. Władze kościołów i innych związków wyznaniowych czuwają nad zgodnością działania tych organizacji z ich celami religijnymi i moralnymi.

DZIAŁ III

REJESTROWANIE KOŚCIOŁÓW I INNYCH ZWIĄZKÓW WYZNANIOWYCH

Artykuł 30

Prawo wpisu do rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych, zwanego dalej „rejestrem”, prowadzonego przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, jest realizowane przez złożenie temu ministrowi, zwanemu dalej “organem rejestrowym”, deklaracji o utworzeniu kościoła lub innego związku wyznaniowego i wniosku o wpis do rejestru.

Artykuł 31

1. Prawo wniesienia wniosku, o którym mowa w art. 30, przysługuje co najmniej 100 obywatelom polskim posiadającym pełną zdolność do czynności prawnych.

2. We wniosku, o którym mowa w ust.1, wnioskodawcy składają listę zawierającą swoje imiona i nazwiska, daty urodzenia, miejsca zamieszkania, numery i cechy dokumentów tożsamości oraz składają notarialnie potwierdzone podpisy.

Artykuł 32

1. Wniosek, o którym mowa w art. 30, powinien zawierać:

- 1) listę, o której mowa w art. 31 ust. 2,
- 2) informację o dotychczasowych formach życia religijnego i metodach działania kościoła lub innego związku wyznaniowego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- 3) informację o podstawowych celach, źródłach i zasadach doktrynalnych, obrzędach religijnych,
- 4) adres siedziby kościoła lub innego związku wyznaniowego, imiona i nazwiska, datę urodzenia, adres zamieszkania, numer i cechy dokumentu tożsamości osób wchodzących do kierowniczych organów wykonawczych,
- 5) statut.

2. Statut powinien określać w szczególności:

- 1) nazwę kościoła lub innego związku wyznaniowego różną od nazw innych organizacji,
- 2) teren działania i siedzibę władz,
- 3) cele działania oraz formy i zasady ich realizacji,
- 4) organy, sposób ich powoływania i odwoływania, zakres kompetencji oraz tryb podejmowania decyzji,
- 5) źródła finansowania,

6) tryb dokonywania zmian statutu,

7) sposób reprezentowania na zewnątrz oraz zaciągania zobowiązań majątkowych,

8) sposób nabywania i utraty członkostwa oraz prawa i obowiązki członków,

9) sposób powoływania, odwoływania oraz kompetencje osób duchownych, o których mowa w art.12 ust. 3, o ile kościół lub inny związek wyznaniowy przewiduje tworzenie takich stanowisk,

10) sposób rozwiązania kościoła lub innego związku wyznaniowego i przeznaczenie pozostałego majątku.

3. Jeżeli kościół lub inny związek wyznaniowy przewiduje tworzenie jednostek organizacyjnych, zakonów lub diakonatów mających osobowość prawną, w statucie powinny być określone ich nazwy, teren działania, siedziby, zakres uprawnień oraz zasady tworzenia, znoszenia i przekształcania tych jednostek oraz ich organy, zakres kompetencji, tryb podejmowania decyzji, sposób powoływania i odwoływania tych organów, sposób reprezentowania na zewnątrz oraz zaciągania zobowiązań majątkowych.

4. Jeżeli kościół lub inny związek wyznaniowy stanowi część organizacji o zasięgu międzynarodowym, w statucie powinny być określone zakres i formy wzajemnych stosunków.

5. Jeżeli kościół lub inny związek wyznaniowy przewiduje tworzenie jednostek organizacyjnych bez osobowości prawnej, w statucie powinny być określone nazwy, zasady tworzenia, znoszenia i przekształcania tych jednostek.

Artykuł 33

1. W trakcie postępowania w sprawie wpisu do rejestru, organ rejestrowy może żądać od wnioskodawców wyjaśnień treści wniosku w zakresie określonym w art. 32, a także zwracać się do odpowiednich organów państwowych o sprawdzenie prawdziwości zawartych we wniosku danych.

2. Jeżeli organ rejestrowy w trakcie postępowania w sprawie wpisu do rejestru stwierdzi braki lub uchybienia w treści wniosku, w zakresie określonym w art. 32, wyznacza dwumiesięczny termin ich uzupełnienia, a po upływie tego terminu wydaje decyzję o odmowie wpisu do rejestru.

3. Jeżeli wniosek zawiera postanowienia pozostające w sprzeczności z przepisami ustaw chroniącymi bezpieczeństwo i porządek publiczny, zdrowie, moralność publiczną, władzę rodzicielską albo podstawowe prawa i wolności innych osób, organ rejestrowy wydaje decyzję o odmowie wpisu do rejestru.

4. Decyzje, o których mowa w ust. 2 i 3, powinny być wydane w terminie 3 miesięcy od daty wszczęcia postępowania o wpis do rejestru. Od decyzji tych przysługuje prawo skargi do Naczelnego Sądu Administracyjnego w trybie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego.

Artykuł 34

1. Jeżeli nie zachodzą okoliczności wskazane w art. 33 ust. 2 i 3, organ rejestrowy wydaje, w terminie 3 miesięcy od zgłoszenia deklaracji, decyzję o wpisie do rejestru.

2. Z chwilą wpisu do rejestru kościoł lub inny związek wyznaniowy uzyskuje, jako całość, osobowość prawną oraz korzysta z wszystkich uprawnień i podlega obowiązkom określonym w ustawach.

3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio do jednostek organizacyjnych, zakonów i diakonatów, o których mowa w art. 32 ust. 3.

4. Do kościołów i innych związków wyznaniowych wpisanych do rejestru stosuje się odpowiednio przepisy art. 14 i 15.

Artykuł 35

1. Zmiany statutu kościoła lub innego związku wyznaniowego wpisanego do rejestru dokonuje się w trybie obowiązującym przy ich rejestrowaniu.

2. Organ rejestrowy może domagać się aktualizacji danych warunkujących wpis do rejestru, określonych w art. 32 ust.1 pkt 2-5.

Artykuł 36

1. Wykreśleniu z rejestru podlega:

- 1) kościół lub inny związek wyznaniowy, którego sytuacja prawna i majątkowa została uregulowana w odrębnej ustawie,
- 2) kościół lub inny związek wyznaniowy, który zawiadomił organ rejestrowy o zaprzestaniu swojej działalności,
- 3) kościół lub inny związek wyznaniowy, który utracił cechy warunkujące uzyskanie wpisu do rejestru; dotyczy to w szczególności kościoła lub innego związku wyznaniowego, który w ciągu 3 lat nie odpowiedział na żądanie organu rejestrowego i nie zaktualizował wpisów do rejestru w zakresie określonym w art. 32 ust.1 pkt 4.

2. Wykreślenie z rejestru następuje na podstawie decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

3. W przypadku decyzji o wykreśleniu z rejestru na podstawie ust.1 pkt 2, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wyznacza likwidatora, stosując odpowiednio przepisy Prawa o stowarzyszeniach.

4. Przepis ust. 3 ma również zastosowanie, jeżeli zawiadomienie o zaprzestaniu działalności kościoła lub innego związku wyznaniowego nie określa likwidatora.

5. Jeżeli statut kościoła lub innego związku wyznaniowego nie stanowi inaczej, majątek pozostały po zakończeniu postępowania likwidacyjnego może być przeznaczony wyłącznie na cele charytatywno-opiekuńcze w drodze decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

6. Od decyzji, o których mowa w ust. 2-5, przysługuje prawo skargi do Naczelnego Sądu Administracyjnego w trybie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego.

Artykuł 36a.

1. Organ rejestrowy lub prokurator może wystąpić do sądu wojewódzkiego o stwierdzenie niezgodności działania kościoła lub innego związku wyznaniowego z przepisami

prawa, o których mowa w art. 27 ust.1, lub ze statutem, o którym mowa w art. 32.

2. W razie stwierdzenia prawomocnym wyrokiem sądu, że działalność kościoła lub innego związku wyznaniowego rażąco narusza prawo lub postanowienia statutu, organ rejestrowy wykreśli z rejestru ten kościół lub inny związek wyznaniowy.

Artykuł 37

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji określa, w drodze rozporządzenia, zasady i sposób prowadzenia rejestru, dane i informacje podlegające wpisowi, sposób, formę i termin aktualizacji wpisów do rejestru, warunki udostępniania rejestru, wydawania wyciągów z rejestru oraz sposób wykreślenia kościoła lub innego związku wyznaniowego z rejestru.

Artykuł 38

Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio do krajowych organizacji międzykościelnych, jeżeli mają one mieć osobowość prawną. Do utworzenia takiej organizacji jest wymagana deklaracja podpisana przez władze co najmniej dwóch działających w Rzeczypospolitej Polskiej kościołów i innych związków wyznaniowych.

DZIAŁ IIIA

REGULACJA SPRAW MAJĄTKOWYCH NIEKTÓRYCH KOŚCIOŁÓW

Artykuł 38a

1. Tworzy się Międzykościelną Komisję Regulacyjną, zwaną dalej „Komisją”, w celu ostatecznego uregulowania spraw majątkowych między Państwem a kościołami i ich osobami prawnymi, które zgłosiły roszczenia w trybie i na zasadach określonych w:

- 1) art. 24-26 ustawy z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 73, poz. 324),
- 2) art. 37 ustawy z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 97, poz. 479),
- 3) art. 40-42 ustawy z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 97, poz. 480),
- 4) art. 35 ustawy z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 97, poz. 481).

2. Roszczenia majątkowe wobec Państwa mogą również zgłaszać do Komisji w terminie do dnia 31 grudnia 1998 r. kościoły i inne związki wyznaniowe, nie wymienione w ust.1, a także krajowe organizacje międzykościelne, jeżeli wskażą we wniosku, że na rzecz Skarbu Państwa przejęto własność nieruchomości lub ich części będących uprzednio własnością tych kościołów i związków wyznaniowych oraz krajowych organizacji międzykościelnych.

3. Do oceny dopuszczalności postępowania regulacyjnego w sprawach, o których mowa w ust. 2, mają odpowiednie zastosowanie przepisy ustaw wskazanych w ust.1 pkt 1-4.

4. Jeżeli przywrócenie kościelnej osobie prawnej własności nieruchomości nie jest możliwe z uwagi na trudne do przewyżyczenia przeszkody, przyznaje się jej nieruchomość zamienną, a jeżeli nie jest to możliwe, osobie tej przyznaje się odszkodowanie ustalone według przepisów o wywłaszczeniu nieruchomości.

5. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, z mienia których państwowych jednostek organizacyjnych lub gmin może być wyłączona nieruchomość zamienna lub na którą państwową jednostkę organizacyjną może być nałożony obowiązek zapłaty odszkodowania.

Artykuł 38b.

1. Przedmiotem postępowania regulacyjnego może być również nieodpłatne przekazanie na własność nieruchomości lub ich części, które były własnością kościelnych osób prawnych działających do 1945 r. na Ziemiach Zachodnich i Północnych, w celu przywrócenia w nich sprawowania kultu religijnego, działalności oświatowo-wychowawczej, charytatywno-opiekuńczej i opiekuńczo-wychowawczej.

2. W razie niemożności dokonania regulacji, o której mowa w ust. 1, postępowanie ulega umorzeniu.

Artykuł 38c.

Majątek nieruchomy, przekazany na własność gminie w trybie ustawy z dnia 10 maja 1990 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz.U. Nr 32, poz.191, Nr 43, poz. 253 i Nr 92, poz. 541, z 1991 r. Nr 34, poz.151, z 1992 r. Nr 6, poz. 20, z 1993 r. Nr 40, poz.180, z 1994 r. Nr 1, poz. 3, Nr 65, poz. 285, z 1996 r. Nr 23, poz.102, Nr 106, poz. 496, z 1997 r. Nr 9, poz. 43), podlega postępowaniu, o którym mowa w art. 38a i 38b.

Artykuł 38d.

1. Liczebność Komisji, szczegółowy tryb postępowania regulacyjnego oraz wynagrodzenie dla członków Komisji i personelu pomocniczego określa, w drodze zarządzenia, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w porozumieniu z władzami kościołów, o których mowa w art. 38a ust. 1 pkt 1-4.

2. Komisja rozpatruje sprawy w zespołach orzekających, w skład których wchodzi po dwóch członków wyznaczonych przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji i władze kościoła lub związku wyznaniowego, którego wniosek dotyczy.

3. Postępowanie regulacyjne wszczynają się z chwilą złożenia wniosku w Komisji. Zespół orzekający po otrzymaniu wniosku o wszczęcie postępowania regulacyjnego bada, czy jest ono dopuszczalne, a wniosek niedopuszczalny odrzuca.

4. Postępowania sądowe lub administracyjne dotyczące nieruchomości, w stosunku do których wszczęto postępowanie

regulacyjne, ulegają zawieszeniu, a sądy i organy prowadzące postępowania administracyjne przekazują ich akta do Komisji.

5. Uczestnikami postępowania regulacyjnego są, oprócz wnioskodawcy, wszystkie zainteresowane jednostki państwowe, samorządowe i kościelne.

6. Uczestnicy postępowania regulacyjnego mogą zawrzeć ugodę przed zespołem orzekającym. Jeżeli uгода nie zostanie zawarta, zespół orzekający wydaje orzeczenie.

7. Regulacja nie może naruszać praw nabytych przez niepaństwowe osoby trzecie, a w szczególności przez inne kościoły i związki wyznaniowe oraz rolników indywidualnych.

8. Ugody zawarte przed zespołem orzekającym, jak i orzeczenia uwzględniające wniosek, powinny określać:

- 1) stan prawny nieruchomości,
- 2) związane z tym stanem obowiązki uczestników postępowania, a w szczególności obowiązek wydania nieruchomości w wyznaczonym terminie, jeżeli nie znajduje się ona we władaniu wnioskodawcy,
- 3) w razie przyznania odszkodowania, obowiązek i termin zapłaty należnej z tego tytułu kwoty.
9. Od orzeczenia zespołu orzekającego nie przysługuje odwołanie.

Artykuł 38e.

1. Ugody i orzeczenia mają moc sądowych tytułów egzekucyjnych.

2. Ugody i orzeczenia stanowią podstawę do dokonywania wpisów w księgach wieczystych i w ewidencji gruntów.

Artykuł 38f.

1. Postępowanie regulacyjne jest wolne od opłat.

2. Nabycie własności nieruchomości lub ich części na podstawie ugody lub orzeczenia jest wolne od podatków i opłat z tym związanych, a wynikające z tego wpisy do ksiąg wieczystych i ich zakładanie są wolne od opłat.

Artykuł 38g.

1. Jeżeli zespół orzekający nie uzgodni orzeczenia, zawiadamia o tym pisemnie uczestników postępowania regulacyjnego.

2. Uczestnicy postępowania regulacyjnego mogą, w terminie sześciu miesięcy od otrzymania zawiadomienia, wystąpić o podjęcie zawieszzonego postępowania sądowego lub administracyjnego, a jeżeli nie było ono wszczęte - wystąpić na drogę sądową pod rygorem wygaśnięcia roszczenia. Przy rozpoznawaniu sprawy sąd stosuje zasady określone w art. 38a i 38b.

DZIAŁ IV

PRZEPISY PRZEJŚCIOWE I KOŃCOWE

Artykuł 39

1. Zachowują moc przepisy statutów kościołów i innych związków wyznaniowych, o ile nie pozostają w sprzeczności z przepisami niniejszej ustawy.

2. Do czasu wydania przepisów wykonawczych do ustawy pozostają w mocy przepisy dotychczasowe.

Artykuł 40

Stosunki Państwa z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi działającymi na podstawie wpisu do rejestru mogą być regulowane w drodze odrębnej ustawy.

Artykuł 41

Kościóły i inne związki wyznaniowe działające w dniu wejścia w życie ustawy jako stowarzyszenia zwykłe, mogą nabyć osobowość prawną, jeżeli spełnią wymagania określone w art. 30-32.

Artykuł 42

1. Osoby należące do kościołów i innych związków wyznaniowych, których święta religijne nie są dniami ustawowo wolnymi od pracy, mogą na własną prośbę uzyskać zwolnie-

nie od pracy lub nauki na czas niezbędny do obchodzenia tych świąt, zgodnie z wymogami wyznawanej przez siebie religii.

2. Osoby niepełnoletnie mogą korzystać z prawa określonego w ust.1 na wniosek swych rodziców bądź opiekunów prawnych.

3. Zwolnienie od pracy, o którym mowa w ust.1 i 2, może być udzielone pod warunkiem odpracowania czasu zwolnienia, bez prawa do dodatkowego wynagrodzenia za pracę w dni ustawowo wolne od pracy lub pracę w godzinach nadliczbowych.

4. Minister Pracy i Polityki Socjalnej oraz Minister Edukacji Narodowej, w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji, w drodze rozporządzenia, określają szczegółowe zasady udzielania zwolnień, o których mowa w ust.1 i 2.

Artykuł 43 - 44

(pominięte).

Artykuł 45

Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

8 USTAWA

z dnia 29 sierpnia 1997 r.

o ochronie danych osobowych (Dz.U. Nr 133, poz. 883)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

1. Każdy ma prawo do ochrony dotyczących go danych osobowych.

2. Przetwarzanie danych osobowych może mieć miejsce ze względu na dobro publiczne, dobro osoby, której dane dotyczą, lub dobro osób trzecich w zakresie i trybie określonym ustawą.

Artykuł 2

1. Ustawa określa zasady postępowania przy przetwarzaniu danych osobowych osób prawnych i fizycznych, których dane osobowe mogą być przetwarzane w zbiorach danych.

2. Ustawę stosuje się do przetwarzania danych osobowych w systemach informatycznych oraz w kartotekach, skrowidzach, księgach, wykazach i w innych zbiorach ewidencyjnych.

3. W odniesieniu do zbiorów danych osobowych sporządzanych doraźnie, wyłącznie ze względów technicznych, szkoleniowych lub w związku z dydaktyką w szkołach wyższych, a po ich wykorzystaniu niezwłocznie usuwanych albo poddanych anonimizacji, mają zastosowanie jedynie przepisy rozdziału 5.

Artykuł 3

1. Ustawę stosuje się do organów państwowych oraz samorządu terytorialnego, a także do innych państwowych i komunalnych jednostek organizacyjnych oraz podmiotów niepaństwowych realizujących zadania publiczne.

2. Ustawę stosuje się również do osób fizycznych i prawnych oraz jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej, które przetwarzają dane w związku z działalnością zarobkową, zawodową lub dla realizacji celów statutowych.

3. Ustawę stosuje się do podmiotów określonych w ust. 1 i 2, które mają siedzibę albo miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nie mają siedziby albo miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a przetwarzają dane przy wykorzystaniu środków technicznych znajdujących się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

4. Ustawy nie stosuje się do osób fizycznych, które przetwarzają dane wyłącznie w celach osobistych lub domowych.

Artykuł 4

Przepisów ustawy nie stosuje się, jeżeli umowa międzynarodowa, której stroną jest Rzeczpospolita Polska, stanowi inaczej.

Artykuł 5

Jeżeli przepisy odrębnych ustaw, które odnoszą się do przetwarzania danych, przewidują dalej idącą ich ochronę, niż wynika to z niniejszej ustawy, stosuje się przepisy tych ustaw.

Artykuł 6

W rozumieniu ustawy za dane osobowe uważa się każdą informację dotyczącą osoby fizycznej, pozwalającą na określenie tożsamości tej osoby.

Artykuł 7

Ilekczo w ustawie jest mowa o:

- 1) zbiorze danych - rozumie się przez to każdy posiadający strukturę zestaw danych o charakterze osobowym, dostępnych według określonych kryteriów, niezależnie od tego, czy zestaw ten jest rozproszony lub podzielony funkcjonalnie,
- 2) przetwarzaniu danych - rozumie się przez to jakiegokolwiek operacje wykonywane na danych osobowych, takie jak zbieranie, utrwalanie, przechowywanie, opracowywanie, zmienianie, udostępnianie i usuwanie, a zwłaszcza te, które wykonuje się w systemach informatycznych,
- 3) usuwaniu danych - rozumie się przez to zniszczenie danych osobowych lub taką ich modyfikację, która nie pozwoli na ustalenie tożsamości osoby, której dane dotyczą,
- 4) administratorze danych - rozumie się przez to organ, instytucję, jednostkę organizacyjną, podmiot lub osobę, o których mowa w art. 3 ust.1 i 2, decydujące o celach i środkach przetwarzania danych osobowych,
- 5) zgodzie osoby, której dane dotyczą - rozumie się przez to oświadczenie woli, którego treścią jest zgoda na przetwarzanie danych osobowych tego, kto składa oświadczenie; zgoda nie może być domniemana lub dorozumiana z oświadczenia woli o innej treści.

ROZDZIAŁ 2

Organ ochrony danych osobowych

Artykuł 8

1. Organem do spraw ochrony danych osobowych jest Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, zwany dalej „Generalnym Inspektorem”.

2. Generalnego Inspektora powołuje i odwołuje Sejm Rzeczypospolitej Polskiej za zgodą Senatu.

3. Na stanowisko Generalnego Inspektora może być powołany ten, kto łącznie spełnia następujące warunki:

- 1) jest obywatelem polskim i stale zamieszkuje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) wyróżnia się wysokim autorytetem moralnym,
- 3) posiada wyższe wykształcenie prawnicze oraz odpowiednie doświadczenie zawodowe,
- 4) nie był karany za przestępstwo.

4. Generalny Inspektor w zakresie wykonywania swoich zadań podlega tylko ustawie.

5. Kadencja Generalnego Inspektora trwa 4 lata, licząc od dnia złożenia ślubowania. Po upływie kadencji Generalny Inspektor pełni swoje obowiązki do czasu objęcia stanowiska przez nowego Generalnego Inspektora.

6. Ta sama osoba nie może być Generalnym Inspektorem więcej niż przez dwie kadencje.

7. Kadencja Generalnego Inspektora wygasa z chwilą jego śmierci, odwołania lub utraty obywatelstwa polskiego.

8. Sejm, za zgodą Senatu, odwołuje Generalnego Inspektora, jeżeli:

- 1) zrzekł się stanowiska,
- 2) stał się trwale niezdolny do pełnienia obowiązków na skutek choroby,
- 3) sprzeniewierzył się złożonemu ślubowaniu,
- 4) został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za popełnienie przestępstwa.

Artykuł 9

Przed przystąpieniem do wykonywania obowiązków Generalny Inspektor składa przed Sejmem następujące ślubowanie:

„Obejmując stanowisko Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych uroczystie ślubuję dochować wierności postanowieniom Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, strzec prawa do ochrony danych osobowych, a powierzone mi obowiązki wypełniać sumiennie i bezstronnie.”

Ślubowanie może być złożone z dodaniem słów „Tak mi dopomóż Bóg”.

Artykuł 10

1. Generalny Inspektor nie może zajmować innego stanowiska, z wyjątkiem stanowiska profesora szkoły wyższej, ani wykonywać innych zajęć zawodowych.

2. Generalny Inspektor nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej nie dającej się pogodzić z godnością jego urzędu.

Artykuł 11

Generalny Inspektor nie może być bez uprzedniej zgody Sejmu pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności. Generalny Inspektor nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Marszałka Sejmu, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Artykuł 12

Do zadań Generalnego Inspektora w szczególności należy:

- 1) kontrola zgodności przetwarzania danych z przepisami o ochronie danych osobowych,
- 2) wydawanie decyzji administracyjnych i rozpatrywanie skarg w sprawach wykonania przepisów o ochronie danych osobowych,
- 3) prowadzenie rejestru zbiorów danych oraz udzielanie informacji o zarejestrowanych zbiorach,
- 4) opiniowanie projektów ustaw i rozporządzeń dotyczących ochrony danych osobowych,
- 5) inicjowanie i podejmowanie przedsięwzięć w zakresie doskonalenia ochrony danych osobowych,
- 6) uczestniczenie w pracach międzynarodowych organizacji i instytucji zajmujących się problematyką ochrony danych osobowych.

Artykuł 13

1. Generalny Inspektor wykonuje swoje zadania przy pomocy Biura Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, zwanego dalej Biurem.

2. Generalny Inspektor oraz pracownicy Biura, zwani dalej inspektorami, są obowiązani zapewnić ochronę wiadomościom stanowiącym tajemnicę państwową lub służbową, z którymi się zetknęli w toku kontroli przetwarzania danych.

3. Organizację oraz zasady działania Biura określa statut nadany, w drodze rozporządzenia, przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 14

W celu wykonania zadań, o których mowa w art.12 pkt 1 i 2, Generalny Inspektor lub upoważnieni przez niego inspektorzy mają w szczególności prawo:

- 1) wstępu, w godzinach od 6 do 22, za okazaniem imiennego upoważnienia i legitymacji służbowej, do pomieszczenia, w którym zlokalizowany jest zarejestrowany zbiór danych, i przeprowadzenia niezbędnych badań lub innych czynności kontrolnych w celu oceny zgodności przetwarzania danych z ustawą,

- 2) żądać złożenia pisemnych lub ustnych wyjaśnień oraz zwołać i przesłuchiwać osoby w zakresie niezbędnym do ustalenia stanu faktycznego,
- 3) żądać okazania dokumentów i wszelkich danych mających bezpośredni związek z problematyką kontroli,
- 4) żądać udostępnienia do kontroli urządzeń, nośników oraz systemów informatycznych służących do przetwarzania danych,
- 5) zlecać sporządzanie ekspertyz i opinii.

Artykuł 15

Kierownik kontrolowanej jednostki organizacyjnej oraz kontrolowana osoba fizyczna będąca administratorem danych osobowych są obowiązani umożliwić inspektorowi przeprowadzenie kontroli, a w szczególności umożliwić dokonanie czynności, o których mowa w art.14 pkt 1-4.

Artykuł 16

1. Z czynności kontrolnych inspektor sporządza protokół, którego jeden egzemplarz doręcza kontrolowanemu administratorowi danych.

2. Protokół podpisują inspektor i kontrolowany administrator danych, który może wnieść do protokołu umotywowane zastrzeżenia i uwagi.

3. W razie odmowy podpisania protokołu przez kontrolowanego administratora danych, inspektor czyni o tym wzmiankę w protokole, a odmawiający podpisu może, w terminie 7 dni, przedstawić swoje stanowisko na piśmie Generalnemu Inspektorowi.

Artykuł 17

1. Jeżeli na podstawie wyników kontroli inspektor stwierdzi naruszenie przepisów o ochronie danych osobowych, występuje do Generalnego Inspektora o zastosowanie środków, o których mowa w art.18.

2. Na podstawie ustaleń kontroli inspektor może żądać wszczęcia postępowania dyscyplinarnego lub innego przewidzianego prawem postępowania przeciwko osobom winnym dopuszczenia do uchybień i poinformowania go, w określonym terminie, o wynikach tego postępowania i podjętych działaniach.

Artykuł 18

1. W razie stwierdzenia naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych, Generalny Inspektor z urzędu lub na wniosek osoby zainteresowanej nakazuje administratorowi danych, w drodze decyzji administracyjnej, przywrócić stan zgodny z prawem, a w szczególności:

- 1) usunięcie uchybień,
- 2) uzupełnienie, uaktualnienie, sprostowanie, udostępnienie lub nieudostępnienie danych osobowych,
- 3) zastosowanie dodatkowych środków zabezpieczających zgromadzone dane osobowe,
- 4) wstrzymanie przekazywania danych osobowych za granicę,

- 5) zabezpieczenie danych lub przekazanie ich innym podmiotom,
- 6) usunięcie danych osobowych.

2. Decyzje Generalnego Inspektora, o których mowa w ust. 1, nie mogą ograniczać swobody działania podmiotów zgłaszających kandydatów lub listy kandydatów w wyborach do Sejmu, Senatu i organów samorządu terytorialnego, pomiędzy dniem zarządzenia wyborów a dniem głosowania.

3. W przypadku gdy przepisy innych ustaw regulują odrębnie wykonywanie czynności, o których mowa w ust. 1, stosuje się przepisy tych ustaw.

Artykuł 19

W razie stwierdzenia, że działanie lub zaniechanie kierownika jednostki organizacyjnej, jej pracownika lub innej osoby fizycznej będącej administratorem danych wyczerpuje znamiona przestępstwa określonego w ustawie, Generalny Inspektor kieruje do organu powołanego do ścigania przestępstw zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, dołączając dowody dokumentujące podejrzenie.

Artykuł 20

Generalny Inspektor składa Sejmowi, raz w roku, sprawozdanie ze swojej działalności wraz z wnioskami wynikającymi ze stanu przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych.

Artykuł 21

1. Strona może zwrócić się do Generalnego Inspektora z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy.

2. Na decyzję Generalnego Inspektora w przedmiocie wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy stronie przysługuje skarga do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Artykuł 22

Postępowanie w sprawach uregulowanych w niniejszej ustawie prowadzi się według przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, o ile przepisy ustawy nie stanowią inaczej.

ROZDZIAŁ 3

Zasady przetwarzania danych osobowych

Artykuł 23

1. Przetwarzanie danych jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy:

- 1) osoba, której dane dotyczą, wyrazi na to zgodę, chyba że chodzi o usunięcie dotyczących jej danych,
- 2) zezwalają na to przepisy prawa,
- 3) jest niezbędne osobie, której dane dotyczą, w celu wywiązania się z umowy, której jest stroną, lub na jej życzenie w celu podjęcia niezbędnych działań przed zawarciem umowy,
- 4) jest niezbędne do wykonania określonych prawem zadań realizowanych dla dobra publicznego,

5) jest niezbędne do wypełnienia usprawiedliwionych celów administratorów danych, o których mowa w art. 3 ust. 2, a przetwarzanie danych nie narusza praw i wolności osoby, której dane dotyczą.

2. Zgoda, o której mowa w ust. 1 pkt 1, może obejmować również przetwarzanie danych w przyszłości, jeżeli nie zmienia się cel przetwarzania.

3. Jeżeli przetwarzanie danych jest niezbędne dla ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą, a spełnienie warunku określonego w ust. 1 pkt 1 jest niemożliwe, można przetwarzać dane bez zgody tej osoby, do czasu, gdy uzyskanie zgody będzie możliwe.

Artykuł 24

1. W przypadku zbierania danych osobowych od osoby, której one dotyczą, administrator danych jest obowiązany poinformować tę osobę o:

- 1) adresie swojej siedziby i pełnej nazwie, a w przypadku gdy administratorem danych jest osoba fizyczna - o miejscu swojego zamieszkania oraz imieniu i nazwisku,
- 2) celu zbierania danych, a w szczególności o znanych mu w czasie udzielania informacji lub przewidywanych odbiorcach lub kategoriach odbiorców danych,
- 3) prawie wglądu do swoich danych oraz ich poprawiania,
- 4) dobrowolności albo obowiązku podania danych, a jeżeli taki obowiązek istnieje, o jego podstawie prawnej.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli ustawa zezwala na przetwarzanie danych bez ujawnienia faktycznego celu ich zbierania.

Artykuł 25

1. W przypadku zbierania danych osobowych nie od osoby, której one dotyczą, administrator danych jest obowiązany poinformować tę osobę, bezpośrednio po utrwaleniu zebranych danych, o:

- 1) adresie swojej siedziby i pełnej nazwie, a w przypadku gdy administratorem danych jest osoba fizyczna - o miejscu swojego zamieszkania oraz imieniu i nazwisku,
- 2) celu i zakresie zbierania danych, a w szczególności o odbiorcach lub kategoriach odbiorców danych,
- 3) źródle danych,
- 4) prawie wglądu do swoich danych oraz ich poprawiania,
- 5) uprawnieniach wynikających z art. 32 ust. 1 pkt 7 i 8.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli:

- 1) przepis innej ustawy przewiduje lub dopuszcza zbieranie danych osobowych bez wiedzy osoby, której dane dotyczą,
- 2) dane przewidziane do zebrania są ogólnie dostępne,
- 3) dane te są niezbędne do badań naukowych, dydaktycznych, historycznych, statystycznych lub badania opinii publicznej, ich przetwarzanie nie narusza praw

lub wolności osoby, której dane dotyczą, a spełnienie wymagań określonych w ust.1 wymagałoby nadmiernych nakładów lub zagrażałoby realizacji celu badania,

4) administrator danych nie przetwarza dalej zebranych danych po ich jednorazowym wykorzystaniu.

Artykuł 26

1. Administrator danych przetwarzający dane powinien dołożyć szczególnej staranności w celu ochrony interesów osób, których dane dotyczą, a w szczególności jest obowiązany zapewnić, aby dane te były:

- 1) przetwarzane zgodnie z prawem,
- 2) zbierane dla oznaczonych, zgodnych z prawem celów i nie poddawane dalszemu przetwarzaniu niezgodnemu z tymi celami, z zastrzeżeniem ust. 2,
- 3) merytorycznie poprawne i adekwatne w stosunku do celów, w jakich są przetwarzane,
- 4) przechowywane w postaci umożliwiającej identyfikację osób, których dane dotyczą, nie dłużej niż jest to niezbędne do osiągnięcia celu przetwarzania.

2. Przetwarzanie danych w celu innym niż ten, dla którego zostały zebrane, jest dopuszczalne, jeżeli nie narusza praw i wolności osoby, której dane dotyczą, oraz następuje:

- 1) w celach badań naukowych, dydaktycznych, historycznych lub statystycznych,
- 2) z zachowaniem przepisów art. 23 i 25.

Artykuł 27

1. Zabrania się przetwarzania danych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne, przynależność wyznaniową, partyjną lub związkową, jak również danych o stanie zdrowia, kodzie genetycznym, nałogach lub życiu seksualnym.

2. Przetwarzanie danych, o których mowa w ust.1, jest jednak dopuszczalne, jeżeli:

- 1) osoba, której dane dotyczą, wyrazi na to zgodę na piśmie, chyba że chodzi o usunięcie dotyczących jej danych,
- 2) przepis szczególny innej ustawy zezwala na przetwarzanie takich danych bez zgody osoby, której dane dotyczą, i stwarza pełne gwarancje ich ochrony,
- 3) przetwarzanie takich danych jest niezbędne do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą, lub innej osoby, gdy osoba, której dane dotyczą, nie jest fizycznie lub prawnie zdolna do wyrażenia zgody, do czasu ustanowienia opiekuna prawnego lub kuratora,
- 4) jest to niezbędne do wykonania statutowych zadań kościołów i innych związków wyznaniowych, stowarzyszeń, fundacji lub innych niezarobkowych organizacji lub instytucji o celach politycznych, naukowych, religijnych, filozoficznych lub związkowych, pod warunkiem, że przetwarzanie danych dotyczy wyłącznie członków tych organizacji lub instytucji albo osób utrzymujących z nimi stałe kontakty w

związku z ich działalnością i zapewnione są pełne gwarancje ochrony przetwarzanych danych,

- 5) przetwarzanie dotyczy danych, które są niezbędne do dochodzenia praw przed sądem,
- 6) przetwarzanie jest niezbędne do wykonania zadań administratora danych odnoszących się do zatrudnienia pracowników i innych osób, a zakres przetwarzanych danych jest określony w ustawie,
- 7) przetwarzanie jest prowadzone w celu ochrony stanu zdrowia, świadczenia usług medycznych lub leczenia pacjentów przez osoby trudniące się zawodowo leczeniem lub świadczeniem innych usług medycznych, zarządzania udzielaniem usług medycznych i są stworzone pełne gwarancje ochrony danych osobowych,
- 8) przetwarzanie dotyczy danych, które zostały podane do wiadomości publicznej przez osobę, której dane dotyczą.

Artykuł 28

1. Przetwarzanie danych dotyczących skazań, orzeczeń o ukaraniu, mandatów karnych, a także innych orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym można prowadzić wyłącznie na podstawie ustawy.

2. Numery porządkowe stosowane w ewidencji ludności mogą zawierać tylko oznaczenie płci, daty urodzenia, numer nadania oraz liczbę kontrolną.

3. Zabronione jest nadawanie ukrytych znaczeń elementom numerów porządkowych w systemach ewidencyjnych osób fizyczne.

Artykuł 29

1. W przypadku udostępniania danych osobowych w celach innych niż włączenie do zbioru, administrator danych, o którym mowa w art. 3 ust.1, udostępnia posiadane w zbiorze dane osobom lub podmiotom uprawnionym do ich otrzymania na mocy przepisów prawa.

2. Dane osobowe, z wyłączeniem danych, o których mowa w art. 27 ust. 1, mogą być także udostępnione w celach innych niż włączenie do zbioru, innym osobom i podmiotom niż wymienione w ust. 1, jeżeli w sposób wiarygodny uzasadnią potrzebę posiadania tych danych, a ich udostępnienie nie naruszy praw i wolności osób, których dane dotyczą.

3. Dane osobowe udostępnia się na pisemny, umotywowany wniosek, chyba że przepis innej ustawy stanowi inaczej. Wniosek powinien zawierać informacje umożliwiające wyszukiwanie w zbiorze żądanych danych osobowych oraz wskazywać ich zakres i przeznaczenie.

4. Udostępnione dane osobowe można wykorzystać wyłącznie zgodnie z przeznaczeniem, dla którego zostały udostępnione.

Artykuł 30

Administrator danych odmawia udostępnienia danych osobowych ze zbioru danych podmiotom i osobom innym niż wymienione w art. 29 ust.1, jeżeli spowodowałyby to:

- 1) ujawnienie wiadomości stanowiących tajemnicę państwową,
- 2) zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa, życia i zdrowia ludzi, mienia lub bezpieczeństwa i porządku publicznego,
- 3) zagrożenie dla podstawowego interesu gospodarczego lub finansowego państwa,
- 4) istotne naruszenie dóbr osobistych osób, których dane dotyczą, lub innych osób.

Artykuł 31

1. Administrator danych może powierzyć innemu podmiotowi, w drodze umowy zawartej na piśmie, przetwarzanie danych.

2. Podmiot, o którym mowa w ust.1, może przetwarzać dane wyłącznie w zakresie i celu przewidzianym w umowie.

3. Podmiot, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany przed rozpoczęciem przetwarzania danych do podjęcia środków zabezpieczających zbiór danych, o których mowa w art. 36-39.

4. W przypadkach, o których mowa w ust.1-3, odpowiedzialność za przestrzeganie przepisów niniejszej ustawy spoczywa na administratorze danych, co nie wyłącza odpowiedzialności podmiotu, który zawarł umowę, za przetwarzanie danych niezgodnie z tą umową.

ROZDZIAŁ 4

Prawa osoby, której dane dotyczą

Artykuł 32

1. Każdej osobie przysługuje prawo do kontroli przetwarzania danych, które jej dotyczą, zawartych w zbiorach danych, a zwłaszcza prawo do:

- 1) uzyskania wyczerpującej informacji, czy taki zbiór istnieje, oraz do ustalenia administratora danych, adresu jego siedziby i pełnej nazwy, a w przypadku gdy administratorem danych jest osoba fizyczna - jej miejsca zamieszkania oraz imienia i nazwiska,
- 2) uzyskania informacji o celu, zakresie i sposobie przetwarzania danych zawartych w takim zbiorze,
- 3) uzyskania informacji, od kiedy przetwarza się w zbiorze dane jej dotyczące, oraz podania w powszechnie zrozumiałej formie treści tych danych,
- 4) uzyskania informacji o źródle, z którego pochodzą dane jej dotyczące, chyba że administrator danych jest zobowiązany do zachowania w tym zakresie tajemnicy państwowej, służbowej lub zawodowej,
- 5) uzyskania informacji o sposobie udostępniania danych, a w szczególności informacji o odbiorcach lub kategoriach odbiorców, którym dane te są udostępniane,
- 6) żądania uzupełnienia, uaktualnienia, sprostowania danych osobowych, czasowego lub stałego wstrzymania ich przetwarzania lub ich usunięcia, jeżeli są one niekompletne, nieaktualne, nieprawdziwe lub zostały ze-

brane z naruszeniem ustawy albo są już zbędne do realizacji celu, dla którego zostały zebrane,

7) wniesienia, w przypadkach wymienionych w art. 23 ust.1 pkt 4 i 5, pisemnego, umotywowanego żądania zaprzestania przetwarzania jej danych ze względu na jej szczególną sytuację,

8) wniesienia sprzeciwu wobec przetwarzania jej danych w przypadkach, wymienionych w art. 23 ust.1 pkt 4 i 5, gdy administrator danych zamierza je przetwarzać w celach marketingowych lub wobec przekazywania jej danych osobowych innemu administratorowi danych.

2. W przypadku wniesienia żądania, o którym mowa w ust. 1 pkt 7, administrator danych zaprzestaje przetwarzania kwestionowanych danych osobowych albo bez zbędnej zwłoki przekazuje żądanie Generalnemu Inspektorowi, który podejmuje stosowną decyzję.

3. W razie wniesienia sprzeciwu, o którym mowa w ust.1 pkt 8, dalsze przetwarzanie kwestionowanych danych jest niedopuszczalne.

4. Jeżeli dane są przetwarzane dla celów naukowych, dydaktycznych, historycznych, statystycznych lub archiwalnych, administrator danych może odstąpić od informowania osób o przetwarzaniu ich danych w przypadkach, gdy pociągałoby to za sobą nakłady niewspółmierne z zamierzonym celem.

5. Osoba zainteresowana może skorzystać z prawa do informacji, o których mowa w ust. 1 pkt 1-5, nie częściej niż raz na 6 miesięcy.

Artykuł 33

1. Na wniosek osoby, której dane dotyczą, administrator danych jest obowiązany, w terminie 30 dni, poinformować o przysługujących jej prawach, a zwłaszcza wskazać w formie zrozumiałej odnośnie danych osobowych jej dotyczących:

- 1) jakie dane osobowe zawiera zbiór,
- 2) w jaki sposób zebrano dane,
- 3) w jakim celu i zakresie dane są przetwarzane,
- 4) w jakim zakresie oraz komu dane zostały udostępnione.

2. Na wniosek osoby, której dane dotyczą, informacji, o których mowa w ust.1, udziela się na piśmie.

Artykuł 34

W sprawach informowania i udostępniania danych osobie, której dane dotyczą, stosuje się przepisy art. 30.

Artykuł 35

1. W razie wykazania przez osobę, której dane osobowe dotyczą, że są one niekompletne, nieaktualne, nieprawdziwe lub zostały zebrane z naruszeniem ustawy albo są zbędne do realizacji celu, dla którego zostały zebrane, administrator danych jest obowiązany, bez zbędnej zwłoki, do uzupełnienia, uaktualnienia, sprostowania danych, czasowego lub stałego wstrzymania przetwarzania kwestionowanych danych lub ich usunięcia ze zbioru, chyba że dotyczy to danych osobowych,

w odniesieniu do których tryb ich uzupełnienia, uaktualnienia lub sprostowania określają odrębne ustawy.

2. W razie niedopełnienia przez administratora danych obowiązku, o którym mowa w ust.1, osoba, której dane dotyczą, może się zwrócić do Generalnego Inspektora z wnioskiem o nakazanie dopełnienia tego obowiązku.

ROZDZIAŁ 5

Zabezpieczenie zbiorów danych osobowych

Artykuł 36

Administrator danych jest obowiązany do zastosowania środków technicznych i organizacyjnych zapewniających ochronę przetwarzanych danych osobowych, a w szczególności powinien zabezpieczyć dane przed ich udostępnieniem osobom nie upoważnionym, zabranieniem przez osobę nieuprawnioną, uszkodzeniem lub zniszczeniem.

Artykuł 37

Do obsługi systemu informatycznego oraz urządzeń wchodzących w jego skład, służących do przetwarzania danych, mogą być dopuszczone wyłącznie osoby posiadające upoważnienie wydane przez administratora danych.

Artykuł 38

Administrator danych przetwarzanych w systemie informatycznym jest obowiązany zapewnić kontrolę nad tym, jakie dane osobowe, kiedy i przez kogo zostały do zbioru wprowadzone oraz komu są przekazywane, zwłaszcza gdy przekazuje się je za pomocą urządzeń teletransmisji danych.

Artykuł 39

1. Administrator danych prowadzi ewidencję osób zatrudnionych przy ich przetwarzaniu.

2. Osoby, o których mowa w ust.1, mające dostęp do danych osobowych, obowiązane są do zachowania ich w tajemnicy. Obowiązek ten istnieje również po ustaniu zatrudnienia.

ROZDZIAŁ 6

Rejestracja zbiorów danych osobowych

Artykuł 40

Administrator danych jest obowiązany zgłosić zbiór danych do rejestracji Generalnemu Inspektorowi, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w art. 43 ust.1.

Artykuł 41

1. Zgłoszenie zbioru danych do rejestracji powinno zawierać:

- 1) wniosek o wpisanie zbioru do rejestru zbiorów danych osobowych,
- 2) oznaczenie podmiotu prowadzącego zbiór i adres jego siedziby lub miejsca zamieszkania, w tym numer identyfikacyjny rejestru podmiotów gospodarki naro-

dowej, jeżeli został mu nadany, oraz podstawę prawną upoważniającą do prowadzenia zbioru,

- 3) zakres i cel przetwarzania danych,
- 4) sposób zbierania oraz udostępniania danych,
- 5) opis środków technicznych i organizacyjnych zastosowanych w celach określonych w art. 36-39,
- 6) informację o sposobie wypełnienia wymagań technicznych i organizacyjnych, o których mowa w art. 45 pkt 1.

2. Administrator danych jest obowiązany zgłaszać Generalnemu Inspektorowi każdą zmianę informacji, o której mowa w ust.1, w terminie 30 dni od dnia dokonania zmiany w zbiorze danych.

Artykuł 42

1. Generalny Inspektor prowadzi ogólnokrajowy, jawny rejestr zbiorów danych osobowych zgłoszonych do rejestracji. Rejestr powinien zawierać informacje, o których mowa w art. 41 ust. 1,

2. Każdy ma prawo przeglądać rejestr o którym mowa w ust.1.

3. Na żądanie osoby zainteresowanej może być wydane zaświadczenie o zarejestrowaniu wskazanego zbioru danych.

Artykuł 43

1. Z obowiązku rejestracji zbioru danych zwolnieni są administratorzy danych:

- 1) objętych tajemnicą państwową ze względu na obronność lub bezpieczeństwo państwa, ochronę życia i zdrowia ludzi, mienia lub bezpieczeństwa i porządku publicznego,
- 2) przetwarzanych przez właściwe organy dla potrzeb postępowania sądowego,
- 3) dotyczących członków kościoła lub innego związku wyznaniowego, o uregulowanej sytuacji prawnej,
- 4) dotyczących osób u nich zatrudnionych, zrzeszonych lub uczących się,
- 5) dotyczących osób korzystających z ich usług medycznych, obsługi notarialnej, adwokackiej lub radcy prawnego,
- 6) tworzonych na podstawie ordynacji wyborczych do Sejmu, Senatu, rad gmin, ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz ustaw o referendum i ustawy o referendum gminnym,
- 7) dotyczących osób pozbawionych wolności na podstawie ustawy, w zakresie niezbędnym do wykonania tymczasowego aresztowania lub kary pozbawienia wolności,
- 8) przetwarzanych wyłącznie w celu wystawienia faktury, rachunku lub prowadzenia sprawozdawczości finansowej,
- 9) powszechnie dostępnych,
- 10) przetwarzanych w celu przygotowania rozprawy wymaganej do uzyskania dyplomu ukończenia szkoły wyższej lub stopnia naukowego,

11) przetwarzanych w zakresie drobnych bieżących spraw życia codziennego.

2. W odniesieniu do zbiorów, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 3, Generalnemu Inspektorowi nie przysługują uprawnienia określone w art. 12 pkt 2, art. 14 pkt 1, 3-5 oraz w art. 15-18.

Artykuł 44

1. Generalny Inspektor wydaje decyzję o odmowie rejestracji zbioru danych, jeżeli:

- 1) nie zostały spełnione wymogi określone w art. 41 ust. 1,
- 2) przetwarzanie danych naruszałoby zasady określone w art. 23-30,
- 3) urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania zbioru danych zgłoszonego do rejestracji nie spełniają podstawowych warunków technicznych i organizacyjnych, określonych w przepisach, o których mowa w art. 45 pkt 1.

2. Odmawiając rejestracji zbioru danych Generalny Inspektor nakazuje wstrzymanie dalszego przetwarzania danych w tym zbiorze lub ich usunięcie.

3. Nakaz wstrzymania dalszego przetwarzania danych w zbiorze danych lub ich usunięcia podlega natychmiastowemu wykonaniu.

4. Administrator danych może zgłosić ponownie zbiór danych do rejestracji po usunięciu wad, które były powodem odmowy rejestracji zbioru.

5. W razie ponownego zgłoszenia zbioru do rejestracji administrator danych może rozpocząć ich przetwarzanie po zarejestrowaniu zbioru.

Artykuł 45

Minister właściwy do spraw administracji określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) podstawowe warunki techniczne i organizacyjne, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych,
- 2) wzór wniosku, o którym mowa w art. 29 ust. 3,
- 3) wzór zgłoszenia, o którym mowa w art. 41 ust. 1,
- 4) wzór upoważnienia i legitymacji służbowej, o których mowa w art. 14 pkt 1.

Artykuł 46

Administrator danych może rozpocząć ich przetwarzanie w zbiorze danych po zgłoszeniu tego zbioru Generalnemu Inspektorowi do rejestracji, chyba że ustawa zwalnia go z tego obowiązku.

ROZDZIAŁ 7

Przekazywanie danych osobowych za granicę

Artykuł 47

1. Przekazanie danych osobowych za granicę może nastąpić jedynie wtedy, gdy kraj docelowy daje gwarancje

ochrony danym osobowym na swoim terytorium przynajmniej takie, jak obowiązujące na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, gdy przesłanie danych osobowych wynika z obowiązku nałożonego na administratora danych przepisami prawa lub postanowieniami ratyfikowanej umowy międzynarodowej.

3. Administrator danych może jednak przekazać dane osobowe za granicę, jeżeli:

- 1) osoba, której dane dotyczą, udzieliła na to zgody na piśmie,
- 2) przekazanie jest niezbędne do wykonania umowy pomiędzy administratorem danych a osobą, której dane dotyczą, lub jest podejmowane na jej życzenie,
- 3) przekazanie jest niezbędne do wykonania umowy zawartej w interesie osoby, której dane dotyczą, pomiędzy administratorem danych a innym podmiotem,
- 4) przekazanie jest niezbędne ze względu na dobro publiczne lub do wykazania zasadności roszczeń prawnych,
- 5) przekazanie jest niezbędne do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą,
- 6) dane są ogólnie dostępne.

Artykuł 48

W przypadkach innych niż wymienione w art. 47 ust. 2 i 3 przekazanie danych osobowych za granicę do kraju, który nie daje gwarancji ochrony danych osobowych przynajmniej takich, jakie obowiązują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, może mieć miejsce po uzyskaniu zgody Generalnego Inspektora.

ROZDZIAŁ 8

Przepisy karne

Artykuł 49

1. Kto przetwarza w zbiorze dane osobowe, choć ich przetwarzanie nie jest dopuszczalne albo do których przetwarzania nie jest uprawniony, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. Jeżeli czyn określony w ust. 1 dotyczy danych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne, przynależność wyznaniową, partyjną lub związkową, danych o stanie zdrowia, kodzie genetycznym, nałogach lub życiu seksualnym, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.

Artykuł 50

Kto administrując zbiorem danych przechowuje w zbiorze dane osobowe niezgodnie z celem utworzenia zbioru, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Artykuł 51

1. Kto administrując zbiorem danych lub będąc obowiązany do ochrony danych osobowych udostępnia je lub

umożliwia dostęp do nich osobom nieupoważnionym, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Artykuł 52

Kto administrując danymi narusza choćby nieumyślnie obowiązek zabezpieczenia ich przed zabraniem przez osobę nieuprawnioną, uszkodzeniem lub zniszczeniem, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Artykuł 53

Kto będąc do tego obowiązany nie zgłasza do rejestracji zbioru danych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Artykuł 54

Kto administrując zbiorem danych nie dopełnia obowiązku poinformowania osoby, której dane dotyczą, o jej prawach lub przekazania tej osobie informacji umożliwiających korzystanie z praw przyznanych jej w niniejszej ustawie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

ROZDZIAŁ 9

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe

Artykuł 55

W ustawie z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (Dz.U. Nr 20, poz. 101, z 1982 r. Nr 31, poz. 214, z 1985 r. Nr 22, poz. 98 i Nr 50, poz. 262, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1989 r. Nr 34, poz. 178, z 1991 r. Nr 100, poz. 443, z 1993 r. Nr 1, poz. 1, z 1995 r. Nr 34, poz. 163 i Nr 142, poz. 701, z 1996 r. Nr 73, poz. 350, Nr 89, poz. 402, Nr 106, poz. 496 i Nr 139, poz. 647 oraz z 1997 r. Nr 75, poz. 469) w art. 2 w pkt 2 po wyrazach „Rzecznika Praw Obywatelskich,” dodaje się wyrazy „Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych”.

Artykuł 56

W ustawie z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz.U. Nr 31, poz. 214, z 1984 r. Nr 35, poz. 187, z 1988 r. Nr 19, poz. 132, z 1989 r. Nr 4, poz. 24, Nr 34, poz. 178 i 182, z 1990 r. Nr 20, poz. 121, z 1991 r. Nr 55, poz. 234, Nr 88, poz. 400 i Nr 95, poz. 425, z 1992 r. Nr 54, poz. 254 i Nr 90, poz. 451, z 1994 r. Nr 136, poz. 704, z 1995 r. Nr 132, poz. 640, z 1996 r. Nr 89, poz. 402 i Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 98, poz. 604) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art.1 dodaje się pkt 13 w brzmieniu:

„13) Biurze Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych.”;

2) w art. 36 w ust. 5 w pkt 1 wyraz „oraz” zastępuje się przecinkiem, a po wyrazach „Krajowego Biura Wyborczego” dodaje się wyrazy „oraz Biura Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych,”;

3) w art. 48 w ust.1 w pkt 1 po wyrazach „Biura Rzecznika Praw Obywatelskich,” dodaje się wyrazy „Biura Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych,”.

Artykuł 57

W ustawie z dnia 5 stycznia 1991 r. - Prawo budżetowe (Dz.U. z 1993 r. Nr 72, poz. 344, z 1994 r. Nr 76, poz. 344, Nr 121, poz. 591 i Nr 133, poz. 685, z 1995 r. Nr 78, poz. 390, Nr 124, poz. 601 i Nr 132, poz. 640, z 1996 r. Nr 89, poz. 402, Nr 106, poz. 496, Nr 132 poz. 621 i Nr 139, poz. 647 oraz z 1997 r. Nr 54, poz. 348 i Nr 79, poz. 484, Nr 121, poz. 770 i Nr 123, poz. 775 i 778) w art. 31 w ust. 3 w pkt 2 po wyrazach „Najwyższej Izby Kontroli” dodaje się wyrazy „Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych”.

Artykuł 58

W ustawie z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz.U. z 1995 r. Nr 13, poz. 59, z 1996 r. Nr 64, poz. 315 i Nr 89, poz. 402 oraz z 1997 r. Nr 28, poz. 153, Nr 79, poz. 484, Nr 96, poz. 589 i Nr 121, poz. 770) w art. 4 wprowadza się następujące zmiany:

1) w ust. 1 po wyrazach „Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji,” dodaje się wyrazy „Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych,”;

2) w ust. 2 po wyrazach „Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji” dodaje się przecinek oraz wyrazy „Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych”.

Artykuł 59

W ustawie z dnia 23 grudnia 1994 r. o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1995 r. Nr 34, poz. 163 oraz z 1996 r. Nr 106, poz. 496 i Nr 139, poz. 647 w art. 2 w ust. 2 w pkt 1 po wyrazach „Krajowym Biurze Wyborczym” dodaje się wyrazy „Biurze Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych.”

Artykuł 60

W ustawie z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej (Dz.U. Nr 61, poz. 283 i Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 28, poz. 153 i Nr 88, poz. 554) dodaje się art. 23a w brzmieniu:

„Artykuł 23a. Służba Więzienna może gromadzić i przetwarzać informacje i dane osobowe, w tym także bez zgody osób, których dotyczą, niezbędne do realizacji zadań, o których mowa w art. 1 ust. 3 ustawy.”

Artykuł 61

1. Podmioty określone w art. 3, prowadzące w dniu wejścia w życie ustawy zbiory danych osobowych w systemach informatycznych, mają obowiązek złożenia wniosków o zarejestrowanie tych zbiorów w trybie określonym w art. 41, w

terminie 18 miesięcy od dnia jej wejścia w życie, chyba że ustawa zwalnia ich z tego obowiązku.

2. Do czasu rejestracji zbioru danych osobowych w trybie określonym w art. 41, podmioty, o których mowa w ust. 1, mogą prowadzić te zbiory bez rejestracji.

Artykuł 62

Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia, z tym że:

- 1) art. 8-11, art. 13 i 45 wchodzi w życie po upływie 2 miesięcy od dnia ogłoszenia,
- 2) art. 55-59 wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

9

USTAWA

z dnia 24 czerwca 1999 r.

o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli (Dz.U. Nr 68, poz. 688)

Artykuł 1

Ustawa reguluje tryb postępowania w sprawie wykonywania inicjatywy ustawodawczej przez obywateli, o której mowa w art. 118 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 2

Grupa obywateli polskich, licząca co najmniej 100 000 osób, mających prawo wybierania do Sejmu może wystąpić z inicjatywą ustawodawczą przez złożenie podpisów pod projektem ustawy.

Artykuł 3

Projekt ustawy nie może dotyczyć spraw, dla których Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej zastrzega wyłączną właściwość innym podmiotów, którym przysługuje inicjatywa ustawodawcza.

Artykuł 4

1. Projekt ustawy wniesiony do Marszałka Sejmu powinien odpowiadać wymogom zawartym w Konstytucji i Regulaminie Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz w niniejszej ustawie.

2. Wniesienie projektu ustawy nie stanowi przeszkody do wniesienia innego projektu, w tym także przez grupę obywateli, w tej samej sprawie.

3. Projekt ustawy, w stosunku do którego postępowanie ustawodawcze nie zostało zakończone w trakcie kadencji Sejmu, w której został wniesiony, jest rozpatrywany przez Sejm następnej kadencji bez potrzeby ponownego wniesienia projektu ustawy. W takim wypadku Marszałek Sejmu zarządza ponowne drukowanie projektu ustawy oraz jego doręczenie posłom.

Artykuł 5

1. Czynności związane z przygotowaniem projektu ustawy, jego rozpowszechnianiem, kampanią promocyjną, a także organizacją zbierania podpisów obywateli popierających pro-

jekt, wykonuje komitet inicjatywy ustawodawczej, zwany dalej „komitetem”. Komitet występuje pod nazwą uzupełnioną o tytuł projektu ustawy.

2. Komitet może utworzyć grupa co najmniej 15 obywateli polskich, którzy mają prawo wybierania do Sejmu i złożyli pisemne oświadczenie o przystąpieniu do komitetu, ze wskazaniem imienia (imion) i nazwiska, adresu zamieszkania oraz numeru ewidencyjnego PESEL.

3. W imieniu i na rzecz komitetu występuje pełnomocnik komitetu lub jego zastępca, wskazani w pisemnym oświadczeniu pierwszych 15 osób tworzących komitet.

4. Komitet posiada osobowość prawną, którą nabywa z chwilą przyjęcia przez Marszałka Sejmu zawiadomienia, o którym mowa w art. 6 ust. 2.

Artykuł 6

1. Po zebraniu, zgodnie z wymogami zawartymi w art. 9 ust. 2, 1000 podpisów obywateli popierających projekt, pełnomocnik komitetu zawiadamia Marszałka Sejmu o utworzeniu komitetu. Podpisy, o których mowa w zdaniu pierwszym, stanowią część wymaganej liczby 100 000 podpisów osób popierających projekt.

2. W zawiadomieniu podaje się:

- 1) pełną nazwę komitetu oraz dokładny adres jego siedziby,
- 2) dane, o których mowa w art. 5 ust. 2,
- 3) dane: imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika komitetu oraz jego zastępcy.

3. Do zawiadomienia załącza się projekt ustawy, spełniający warunki, o których mowa w art. 4 ust. 1, wraz z załączonym wykazem 1000 podpisów obywateli popierających projekt.

4. Jeżeli zawiadomienie odpowiada warunkom określonym w ust. 2 i 3, Marszałek Sejmu, w terminie 14 dni od jego

doręczenia, postanawia o przyjęciu zawiadomienia. Postanowienie o przyjęciu zawiadomienia doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi komitetu

5. W wypadku stwierdzenia braków formalnych zawiadomienia, Marszałek Sejmu, nie później niż w terminie 14 dni od dnia otrzymania zawiadomienia, wzywa pełnomocnika komitetu do ich usunięcia w terminie 14 dni. Nieusunięcie braków powoduje odmowę przyjęcia zawiadomienia. Umotywowane postanowienie Marszałka Sejmu o odmowie przyjęcia zawiadomienia może być przez pełnomocnika komitetu zaskarżone do Sądu Najwyższego w terminie 14 dni od daty doręczenia. Sąd Najwyższy rozpatruje skargę w terminie 30 dni, w składzie 7 sędziów, w postępowaniu nieprocesowym. Od postanowienia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny.

Artykuł 7

1. Po otrzymaniu postanowienia, o którym mowa w art. 6 ust. 4, lub postanowienia Sądu Najwyższego uwzględniającego skargę, komitet ogłasza, w dzienniku o zasięgu ogólnopolskim, fakt nabycia osobowości prawnej, adres komitetu oraz miejsca udostępnienia projektu ustawy do publicznego wglądu

2. Od dnia przyjęcia przez Marszałka Sejmu zawiadomienia, o którym mowa w art. 6 ust. 4, lub otrzymania przez komitet postanowienia Sądu Najwyższego uwzględniającego skargę, o której mowa w art. 6 ust. 5, do dnia wniesienia projektu ustawy, o którym mowa w art. 10 ust. 1, treść projektu nie może być zmieniona.

Artykuł 8

1. Kampania promocyjna służy przedstawianiu i wyjaśnianiu przez komitet treści projektu ustawy, stanowiącego przedmiot inicjatywy ustawodawczej.

2. Kampania promocyjna na rzecz projektu ustawy oraz zbieranie podpisów obywateli popierających projekt ustawy może rozpocząć się po ogłoszeniu, o którym mowa w art. 7 ust. 1.

3. Do prowadzenia kampanii promocyjnej oraz do zbierania podpisów stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 45, poz. 205, z 1995 r. Nr 132, poz. 640, z 1997 r. Nr 47, poz. 297, Nr 70, poz. 443, Nr 88, poz. 554, Nr 98, poz. 604, Nr 121, poz. 770 i Nr 141, poz. 943 oraz z 1999 r. Nr 49, poz. 483), określające zasady przeprowadzania kampanii wyborczej, z wyłączeniem art. 142-148.

Artykuł 9

1. W miejscu zbierania podpisów obywateli musi być wyłożony do wglądu projekt ustawy.

2. Obywatel udziela poparcia projektowi ustawy, składając na wykazie, obok swojego imienia (imion) i nazwiska, adresu zamieszkania oraz numeru ewidencyjnego PESEL, własnoręczny podpis. Na każdej stronie wykazu musi znajdować się nazwa komitetu i tytuł projektu ustawy, której obywatel udziela poparcia.

3. Wycofanie poparcia udzielonego projektowi ustawy jest nieskuteczne.

4. Wzór wykazu, o którym mowa w ust. 2, ustala, w drodze rozporządzenia, Prezes Rady Ministrów po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej.

Artykuł 10

1. Pełnomocnik komitetu wnosi do Marszałka Sejmu projekt ustawy z załączonym wykazem podpisów obywateli popierających projekt.

2. Projekt ustawy wraz z załączonym wykazem podpisów obywateli popierających projekt nie może zostać wniesiony później niż 3 miesiące od daty postanowienia Marszałka Sejmu o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu lub postanowienia Sądu Najwyższego, o którym mowa w art. 7 ust. 1.

3. Jeżeli projekt ustawy został wniesiony zgodnie z postanowieniami art. 7 ust. 2, art. 9 ust. 2 oraz art. 10 ust. 2, Marszałek Sejmu kieruje projekt ustawy do pierwszego czytania w Sejmie i zawiadamia o tym pełnomocnika komitetu.

Artykuł 11

1. W wypadku stwierdzenia, że treść projektu ustawy lub uzasadnienia jest zmieniona, Marszałek Sejmu, w drodze postanowienia, nie później niż w terminie 14 dni od dnia wniesienia projektu, odmawia jego przyjęcia.

2. Na umotywowane postanowienie Marszałka Sejmu pełnomocnikowi komitetu przysługuje skarga do Sądu Najwyższego. Przepis art. 6 ust. 5 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 12

1. W wypadku uzasadnionych wątpliwości co do prawidłowości złożenia wymaganej liczby podpisów obywateli w sposób, o którym mowa w art. 9 ust. 2, Marszałek Sejmu, nie później niż w terminie 14 dni od dnia wniesienia projektu, zwraca się do Państwowej Komisji Wyborczej o stwierdzenie, czy jest złożona wymagana liczba podpisów. Państwowa Komisja Wyborcza dokonuje czynności sprawdzających w terminie 21 dni. W postępowaniu przed Państwową Komisją Wyborczą jako obserwator może uczestniczyć pełnomocnik komitetu.

2. Jeżeli po przeprowadzeniu postępowania, o którym mowa w ust. 1, prawidłowo złożona liczba podpisów popierających projekt okaże się mniejsza niż ustawowo wymagana, Marszałek Sejmu odmawia nadania biegu projektowi ustawy. Postanowienie Marszałka Sejmu w tej sprawie wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi komitetu.

3. Postanowienie, o którym mowa w ust. 2, może być przez pełnomocnika komitetu zaskarżone do Sądu Najwyższego. Przepis art. 6 ust. 5 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 13

Pierwsze czytanie projektu ustawy na posiedzeniu Sejmu przeprowadza się w terminie 3 miesięcy od daty wniesienia projektu ustawy do Marszałka Sejmu lub postanowienia Sądu Najwyższego stwierdzającego prawidłowo złożoną liczbę podpisów popierających projekt ustawy. W wypadku określonym w art. 4 ust. 3 pierwsze czytanie odbywa się nie póź-

niej niż w terminie 6 miesięcy od daty pierwszego posiedzenia Sejmu.

Artykuł 14

1. W pracach nad projektem ustawy komitet reprezentuje przedstawiciel lub osoba uprawniona do jego zastępstwa, powołana w trybie określonym w art. 5 ust. 3 i art. 6 ust. 2 pkt 3.

2. Przedstawiciel jest uprawniony do udziału w pracach Sejmu i Senatu w trybie i na zasadach określonych odpowiednio w regulaminach Sejmu i Senatu.

Artykuł 15

1. Wydatki związane z wykonywaniem inicjatywy ustawodawczej przez obywateli pokrywa komitet.

2. Komitet może organizować zbiórki publiczne środków finansowych na cele związane z wykonywaniem obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej, na zasadach i w trybie określonych w przepisach ustawy z dnia 15 marca 1933 r. o zbiorcach publicznych (Dz.U. Nr 22, poz. 162, z 1948 r. Nr 36, poz. 250, z 1971 r. Nr 12, poz. 115, z 1989 r. Nr 29, poz. 154, z 1990 r. Nr 34, poz. 198 i z 1998 r. Nr 106, poz. 668).

3. Organizowanie zbiórki publicznej nie wymaga pozwolenia.

Artykuł 16

1. Komitetowi nie mogą być przekazywane na cele, o których mowa w art. 15 ust. 1, środki finansowe pochodzące:

- 1) z budżetu państwa,
- 2) od państwowych jednostek organizacyjnych,
- 3) z budżetu jednostek samorządu terytorialnego, związków komunalnych i innych komunalnych osób prawnych,
- 4) od przedsiębiorców państwowych, a także przedsiębiorców z udziałem Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego, związków komunalnych oraz innych komunalnych osób prawnych.

2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1, dotyczy również środków finansowych pochodzących od:

- 1) osób fizycznych nie mających miejsca zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem obywateli polskich zamieszkałych za granicą,
- 2) cudzoziemców mających miejsce zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej,
- 3) osób prawnych nie mających siedziby na terenie Rzeczypospolitej Polskiej,
- 4) innych podmiotów nie mających siedziby na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, posiadających zdolność zaciągania zobowiązań i nabywania praw we własnym imieniu,
- 5) osób prawnych z udziałem podmiotów zagranicznych,
- 6) obcych przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych, misji specjalnych i organizacji międzynarodowych oraz innych obcych przedstawicielstw korzystających z immunitetów i przywilejów dyplomatycznych i konsularnych na mocy umów,

ustaw lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do wartości niepieniężnych.

Artykuł 17

1. Finansowanie wykonywania inicjatywy ustawodawczej przez obywateli jest jawne.

2. Pełnomocnik komitetu jest obowiązany do złożenia ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych sprawozdania finansowego o źródłach pozyskanych funduszy na cele inicjatywy ustawodawczej w terminie 3 miesięcy od dnia wniesienia do Marszałka Sejmu projektu ustawy, o którym mowa w art. 10 ust. 1, lub postanowienia Sądu Najwyższego, o którym mowa w art. 12 ust. 3, a w wypadku wcześniejszego rozwiązania komitetu - w terminie 3 miesięcy od dnia jego rozwiązania.

3. Wzór sprawozdania finansowego i szczegółowy zakres zawartych w nim informacji określa, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw finansów publicznych.

4. Sprawozdanie finansowe pełnomocnik komitetu podaje do publicznej wiadomości w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym w terminie, o którym mowa w ust. 2.

5. Pełnomocnik komitetu jest obowiązany do przechowywania dokumentów związanych z finansowaniem wykonywania inicjatywy ustawodawczej przez okres 12 miesięcy od dnia publikacji sprawozdania finansowego.

6. Pełnomocnik komitetu, w wypadku uzyskania nadwyżki pozyskanych funduszy na cele inicjatywy ustawodawczej nad poniesionymi wydatkami, jest obowiązany przekazać tę nadwyżkę instytucji charytatywnej. Informację o przekazaniu nadwyżki zamieszcza się w sprawozdaniu finansowym.

Artykuł 18

1. Komitet ulega rozwiązaniu po upływie 3 miesięcy od daty:

- 1) zakończenia postępowania ustawodawczego,
- 2) postanowienia Marszałka Sejmu o odmowie nadania biegu projektowi ustawy lub postanowienia Sądu Najwyższego oddalającego zaskarżone postanowienie o odmowie nadania biegu projektowi ustawy,
- 3) bezskutecznego upływu terminu, o którym mowa w art. 10 ust. 2.

2. W innych wypadkach komitet ulega rozwiązaniu po upływie 3 miesięcy od upływu terminu wskazanego w art. 17 ust. 2.

Artykuł 19

Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem przeszkadza w wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli albo przez nadużycie stosunku zależności wywiera wpływ na jej wykonywanie

- podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Artykuł 20

Kto:

1) nie dopełnia obowiązku opublikowania sprawozdania finansowego, o którym mowa w art. 17 ust. 2, albo podaje w nim nieprawdziwe dane,

2) nie dopełnia obowiązku przechowywania dokumentów związanych z finansowaniem wykonywania inicjatywy ustawodawczej, o którym mowa w art. 17 ust. 5,

3) nie przekazuje instytucji charytatywnej nadwyżki środków finansowych, o której mowa w art. 17 ust. 6 - podlega

grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.

Artykuł 21

Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

10 USTAWA

z dnia 29 czerwca 1995 r.

o referendum (Dz.U. Nr 99, poz. 487)

ROZDZIAŁ 1

Zasady ogólne

Artykuł 1

Ustawa reguluje zasady i tryb przeprowadzenia referendum, o którym mowa w art. 19 ustawy konstytucyjnej z 17 października 1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym (Dz.U. nr 84, poz. 426 i z 1995 r. nr 38, poz. 184 i Nr 150, poz. 729) oraz w art. 2c i art. 9-11 ustawy konstytucyjnej z 23 kwietnia 1992 r. o trybie przygotowania i uchwalenia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. nr 67, poz. 336 i z 1994 r. nr 61, poz. 251)¹.

Artykuł 2

1. Obywatele Rzeczypospolitej Polskiej, w drodze głosowania, wyrażają swoją wolę co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy poddanej referendum.

2. Referendum polega na udzieleniu, na urzędowej karcie do głosowania, pozytywnej lub negatywnej odpowiedzi na postawione pytania albo na dokonaniu wyboru między zaproponowanymi wariantami rozwiązań.

Artykuł 3

1. W referendum mają prawo brać udział obywatele polscy posiadający prawo wybierania do Sejmu. Referendum nie przeprowadza się poza granicami państwa, z zastrzeżeniem art. 12.

2. Spis osób uprawnionych do udziału w referendum sporządza się i aktualizuje odpowiednio w trybie i na zasadach określonych w ustawie - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 4

1. W sprawach, o których mowa w art. 19 ust.1 ustawy konstytucyjnej z 17 października 1992 r. o wzajemnych sto-

sunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym², referendum ma prawo zarządzić:

1) Sejm uchwałą podjętą bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, lub,

2) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej za zgodą Senatu podjętą bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.

2. Sprawa będąca przedmiotem referendum, o którym mowa w ust. 1, nie może być ponownie poddana pod referendum przed upływem 4 lat od dnia jego przeprowadzenia.

Artykuł 5

1. Sejm może postanowić o poddaniu określonej sprawy pod referendum z własnej inicjatywy, a także na wniosek Senatu, Rady Ministrów lub grupy obywateli. W przypadku gdy Sejm nie uwzględni wniosku o przeprowadzenie referendum, Marszałek Sejmu informuje o tym wnioskodawcę.

2. Wniosek o zarządzenie referendum powinien określać propozycje pytań lub wariantów rozwiązań w sprawie poddanej pod referendum.

3. Sejm w uchwale o przeprowadzeniu referendum ustala treść pytań lub wariantów rozwiązań w sprawie poddanej pod referendum.

4. Szczegółowy tryb podejmowania przez Sejm uchwały o przeprowadzeniu referendum, jak również rozpatrywania wniosków, o których mowa w ust.1, określa regulamin Sejmu.

Artykuł 6

1. Sejm może postanowić o poddaniu określonej sprawy pod referendum z inicjatywy grupy obywateli, którzy dla swojego wniosku uzyskają poparcie co najmniej 500 000 osób posiadających prawo wybierania do Sejmu. Referendum

z inicjatywy grupy obywateli nie może dotyczyć wydatków i dochodów oraz obronności państwa, a także amnestii.

2. Zgłoszenia wniosku, o którym mowa w ust. 1, dokonuje na piśmie pełnomocnik, którym jest osoba wskazana w pisemnym oświadczeniu pierwszych 15 osób, które udzieliły poparcia wnioskowi.

3. Do zgłoszenia wniosku załącza się wykaz obywateli popierających zgłoszenie, zawierający czytelne wskazanie imion, nazwisk, wieku, adresów zamieszkania, serii i numerów dowodów osobistych lub paszportów osób, które udzielają poparcia, składając na wykazie własnoręczny podpis. Wzór wykazu ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

4. W przypadku uzasadnionej wątpliwości co do prawidłowości złożenia wymaganej liczby podpisów w sposób, o którym mowa w ust. 3, Prezydium Sejmu zwraca się do Państwowej Komisji Wyborczej o stwierdzenie, czy jest złożona wymagana liczba podpisów.

5. Jeżeli po przeprowadzeniu postępowania, o którym mowa w ust. 4, prawidłowo złożona liczba podpisów popierających wniosek jest mniejsza niż ustawowo wymagana, Prezydium Sejmu odmawia przyjęcia wniosku. Uchwałę w tej sprawie wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi.

6. Uchwała, o której mowa w ust. 5, może być przez pełnomocnika zaskarżona do Sądu Najwyższego w terminie 14 dni od daty doręczenia. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę w terminie 30 dni w postępowaniu nieprocesowym, w składzie 3 sędziów. Od postanowienia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny.

Artykuł 7

1. Prezydent przekazuje Senatowi projekt zarządzenia w sprawie przeprowadzenia referendum, zawierający treść pytań lub wariantów rozwiązań w sprawie poddanej pod referendum, a także termin jego przeprowadzenia.

2. Senat w ciągu 14 dni od dnia przekazania projektu zarządzenia Prezydenta, o którym mowa w ust. 1, wyraża zgodę na przeprowadzenie referendum.

3. Szczegółowy tryb wyrażania przez Senat zgody, o której mowa w ust. 2, określa regulamin Senatu.

Artykuł 8

1. Uchwała Sejmu lub zarządzenie Prezydenta w sprawie przeprowadzenia referendum zawiera:

- 1) podstawę prawną przeprowadzenia referendum,
- 2) treść karty do głosowania,
- 3) termin przeprowadzenia referendum,
- 4) kalendarz czynności związanych z przeprowadzeniem referendum.

2. Referendum wyznacza się na dzień wolny od pracy.

3. Uchwałę Sejmu lub zarządzenie Prezydenta, o których mowa w ust. 1, ogłasza się w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

4. Referendum przeprowadza się najpóźniej w 90 dni od dnia ogłoszenia uchwały lub zarządzenia, o których mowa w ust. 1.

Artykuł 9

1. Wynik referendum jest wiążący, jeżeli wzięta w nim udział więcej niż połowa uprawnionych do głosowania.

2. Rozstrzygnięcie w referendum następuje, jeżeli:

- 1) za jednym z dwóch przedstawionych rozwiązań opowiedziała się większość biorących udział w głosowaniu,
- 2) za jednym z więcej niż dwóch rozwiązań opowiedziała się największa liczba biorących udział w głosowaniu.

Artykuł 10

Właściwe organy państwowe podejmują niezwłocznie czynności dla realizacji wyniku referendum poprzez wydanie aktów prawnych bądź podjęcie innych decyzji, nie później jednak niż w terminie 60 dni od dnia ogłoszenia uchwały Sądu Najwyższego o ważności referendum w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

ROZDZIAŁ 2

Referendum konstytucyjne³

Artykuł 11

Referendum konstytucyjne, o którym stanowi ustawa konstytucyjna z 23 kwietnia 1992 r. o trybie przygotowania i uchwalenia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, przeprowadza się na podstawie niniejszej ustawy, z zastrzeżeniem art. 12, 13 i 14.

Artykuł 12

1. Prawo udziału w referendum konstytucyjnym przysługuje każdemu obywatelowi Rzeczypospolitej Polskiej, który ma prawo wybierania do Sejmu.

2. Obywatele polscy przebywający poza granicami państwa i posiadający ważne paszporty biorą udział w referendum konstytucyjnym odpowiednio na zasadach określonych w ustawie - Ordynacja wyborcza do Sejmu.

Artykuł 13

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej zarządza poddanie konstytucji pod referendum w trybie określonym w art. 9 ustawy konstytucyjnej, o której mowa w art. 11.

2. Przyjęcie w referendum konstytucji następuje wówczas, gdy opowiedziała się za nią większość biorących udział w głosowaniu.

Artykuł 14

1. W przypadku określonym w art. 2c ustawy konstytucyjnej, o której mowa w art. 11, o przeprowadzeniu referendum postanawia Zgromadzenie Narodowe z inicjatywy 56 członków Zgromadzenia, jego Komisji Konstytucyjnej bądź w wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. W razie gdy Zgromadzenie Narodowe nie uwzględni wniosku Prezydenta, przewodniczący Zgromadzenia Narodowego informuje o tym wnioskodawcę.

2. Przedmiotem referendum mogą być wyłącznie konkretnie określone problemy lub rozwiązania projektu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Uchwałę w sprawie przeprowadzenia referendum Zgromadzenie Narodowe podejmuje bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby członków Zgromadzenia Narodowego.

4. Podejmując uchwałę w sprawie przeprowadzenia referendum Zgromadzenie Narodowe ustala jednocześnie treść pytań lub wariantów rozwiązań w sprawie poddanej pod referendum. Szczegółowy tryb podejmowania przez Zgromadzenie Narodowe uchwały w sprawie przeprowadzenia referendum określa regulamin Zgromadzenia Narodowego.

5. Do referendum, o którym mowa w ust. 1, przepisy art. 8 i 9 stosuje się odpowiednio.

ROZDZIAŁ 3

Organy do spraw referendum

Artykuł 15

Referendum przeprowadzają:

- 1) Państwowa Komisja Wyborcza powołana na podstawie przepisów ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu,
- 2) wojewódzkie komisje do spraw referendum,
- 3) obwodowe komisje do spraw referendum.

Artykuł 16

1. Państwowa Komisja Wyborcza zapewnia przygotowanie, organizację oraz przeprowadzenie referendum.

2. Do zadań Państwowej Komisji Wyborczej należy w szczególności:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przygotowaniem referendum oraz przestrzeganiem przepisów regulujących zasady i tryb przeprowadzenia referendum,
- 2) wyjaśnianie treści pytań lub wariantów rozwiązań poddanych pod referendum,
- 3) powołanie wojewódzkich komisji do spraw referendum i rozpatrywanie skarg na ich działalność oraz rozwiązanie wojewódzkich i obwodowych komisji do spraw referendum po wykonaniu ich ustawowych zadań,
- 4) ustalenie wzoru urzędowych formularzy, druków, a także wzoru pieczęci wojewódzkich i obwodowych komisji do spraw referendum,
- 5) ustalenie i podanie do wiadomości publicznej oraz ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej wyniku referendum,
- 6) sporządzenie sprawozdania z przebiegu referendum i przedłożenie Sądowi Najwyższemu oraz organowi zarządzającemu referendum.

3. Państwowa Komisja Wyborcza podejmuje uchwały w zakresie wykonywania swoich ustawowych uprawnień.

Artykuł 17

1. Państwowa Komisja Wyborcza uchwała wytyczne wiążące komisje do spraw referendum niższego stopnia oraz udziela wyjaśnień organom administracji rządowej i samorządowej, a także podległym im jednostkom wykonującym zadania związane z przeprowadzeniem referendum.

2. Państwowa Komisja Wyborcza uchyla uchwały wojewódzkich komisji podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej i przekazuje sprawę właściwej komisji do ponownego rozpatrzenia.

3. Państwowa Komisja Wyborcza ustala regulaminy wojewódzkich i obwodowych komisji, określając w nich w szczególności:

- 1) zasady i tryb pracy,
- 2) sposób wykonania zadań,
- 3) sposób sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem niniejszej ustawy.

4. Państwowa Komisja Wyborcza może na czas przeprowadzenia referendum utworzyć swoją inspekcję i określić jej zadania.

Artykuł 18

Do zadań wojewódzkiej komisji do spraw referendum należy w szczególności:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przygotowaniem referendum na terenie województwa oraz przestrzeganiem przepisów niniejszej ustawy przez obwodowe komisje do spraw referendum,
- 2) rozpatrywanie skarg na działalność obwodowych komisji do spraw referendum,
- 3) zarządzenie druku obwieszczeń dotyczących referendum i dostarczenie ich obwodowym komisjom do spraw referendum,
- 4) ustalenie zbiorczych wyników głosowania na obszarze województwa i przekazanie ich do Państwowej Komisji Wyborczej,
- 5) zapewnienie, we współdziałaniu z właściwymi organami administracji rządowej oraz samorządowej, prawidłowego przygotowania i przeprowadzenia referendum na obszarze województwa,
- 6) wykonywanie innych zadań przewidzianych w ustawie lub zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą.

Artykuł 19

1. W skład wojewódzkiej komisji do spraw referendum wchodzi 7-9 sędziów powoływanych na zasadach określonych przepisami ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu, dotyczących okręgowych komisji wyborczych.

2. Do zasad działalności wojewódzkich komisji do spraw referendum stosuje się odpowiednio przepisy ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu, dotyczące okręgowych komisji wyborczych.

Artykuł 20

Do zadań obwodowej komisji do spraw referendum należy:

- 1) przeprowadzenie głosowania w obwodzie,
- 2) czuwanie w dniu referendum nad przestrzeganiem niniejszej ustawy w miejscu i czasie głosowania,
- 3) ustalenie wyników głosowania w obwodzie i podanie ich do publicznej wiadomości,
- 4) przekazanie protokołu głosowania w obwodzie właściwej wojewódzkiej komisji do spraw referendum.

Artykuł 21

1. Obwodową komisję do spraw referendum w składzie od 5 do 7 osób powołuje zarząd gminy spośród osób uprawnionych do udziału w referendum, najpóźniej w 21 dniu przed dniem referendum. Sposób zgłaszania kandydatów oraz tryb powoływania obwodowych komisji określa Państwowa Komisja Wyborcza.

2. Do zasad działalności obwodowych komisji do spraw referendum stosuje się odpowiednio przepisy ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu, dotyczące obwodowych komisji wyborczych.

Artykuł 22

1. Organizacyjno-techniczne warunki wykonywania zadań związanych z przeprowadzeniem referendum przez Państwową Komisję Wyborczą i wojewódzkie komisje do spraw referendum zapewniają odpowiednio Krajowe Biuro Wyborcze i wojewódzkie biura wyborcze działające na podstawie przepisów ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu.

2. Obsługę i techniczno-materialne warunki pracy obwodowej komisji do spraw referendum zapewnia, jako zadanie zlecone gminie, wójt lub burmistrz (prezydent miasta).

3. Obowiązki przewidziane w ust. 2 w odniesieniu do obwodowych komisji powołanych w obwodach głosowania za granicą i na polskich statkach morskich wykonują odpowiednio konsul i kapitan statku.

4. Organizacje polityczne i społeczne o zasięgu ogólnopolskim mają prawo delegować do komisji do spraw referendum wszystkich szczebli mężów zaufania w celu prowadzenia obserwacji przebiegu referendum. Przepisy ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu stosuje się odpowiednio.

ROZDZIAŁ 4

Głosowanie

Artykuł 23

1. Państwowa Komisja Wyborcza ustala wzór karty do głosowania w referendum.

2. Urzędowa karta do głosowania obejmuje:

- 1) oznaczenie referendum i organu, który postanowił o jego przeprowadzeniu, oraz datę referendum,
- 2) pytania albo warianty rozwiązania sprawy będącej przedmiotem referendum. Jeżeli referendum polega na udzieleniu odpowiedzi na postawione pytanie, na karcie do głosowania zamieszcza się również wyrazy „tak” i „nie”, a gdy referendum polega na dokonaniu

wyboru pomiędzy zaproponowanymi wariantami rozwiązań, przy każdym z wariantów umieszcza się po lewej stronie numer wariantu,

3) pouczenie o sposobie głosowania.

3. W przypadku poddania pod referendum więcej niż jednej sprawy na karcie do głosowania zamieszcza się kolejno wszystkie postawione pytania lub warianty z zachowaniem wymagań określonych w ust. 2 pkt 2.

4. Karta do głosowania może być zadrukowana tylko po jednej stronie. Na karcie do głosowania drukuje się odcisk pieczęci Państwowej Komisji Wyborczej.

5. Zasady sporządzania i tryb przekazywania kart do głosowania obwodowym komisjom do spraw referendum ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

Artykuł 24

1. Głosowanie przeprowadza się w obwodach głosowania utworzonych dla ostatnio przeprowadzonych wyborów do Sejmu.

2. W uzasadnionych przypadkach, na wniosek wójta lub burmistrza (prezydenta miasta), rada gminy może dokonać zmian w podziale na obwody głosowania lub ustalić inne siedziby obwodowych komisji do spraw referendum.

3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio do obwodów głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich.

4. W sprawach, o których mowa w ust. 2 i 3, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu, dotyczące zasad i trybu tworzenia obwodów głosowania.

Artykuł 25

1. Głosować można tylko osobiście.

2. Zasady oraz tryb przeprowadzenia głosowania określają odpowiednio przepisy ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu.

Artykuł 26

1. Głosujący udziela odpowiedzi na postawione pytanie w ten sposób, że stawia znak w kratce obok odpowiedzi pozytywnej „tak” lub obok odpowiedzi negatywnej „nie”.

2. Głosujący dokonuje wyboru pomiędzy zaproponowanymi wariantami w ten sposób, że stawia znak w kratce obok numeru wariantu, za którym się opowiada.

3. Znakiem, o którym mowa w ust. 1 i 2, są dwie przecinające się linie, których punkt przecięcia znajduje się w obrębie kratki.

ROZDZIAŁ 5

Ustalenie wyników głosowania i wyniku referendum

Artykuł 27

1. Niezwłocznie po zakończeniu głosowania obwodowa komisja do spraw referendum ustala liczbę nie wykorzystaną

nych kart do głosowania i umieszcza je w zabezpieczonych pakietach.

2. Komisja ustala, na podstawie spisu uprawnionych do głosowania w referendum, liczbę osób uprawnionych do głosowania oraz liczbę osób, którym wydano karty do głosowania.

3. Przewodniczący, w obecności komisji, otwiera urnę, po czym komisja liczy znajdujące się w niej karty do głosowania.

4. Kart do głosowania przedartych całkowicie na dwie lub więcej części nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach, o których mowa w ust. 3.

5. Jeżeli liczba kart do głosowania w urnie przewyższa liczbę wydanych kart, komisja podaje w protokole przypuszczalną przyczynę tej niezgodności.

Artykuł 28

Nieważne są karty do głosowania inne niż urzędowo ustalone lub nie opatrzone pieczęcią obwodowej komisji do spraw referendum.

Artykuł 29

1. Po ustaleniu liczby ważnych kart do głosowania obwodowa komisja do spraw referendum ustala wyniki głosowania w obwodzie.

2. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania:

- 1) znak, o którym mowa w art. 26 ust. 3, postawiono w obu kratkach odpowiadających odpowiedziom na postawione pytanie lub nie postawiono tego znaku w żadnej z kratek odpowiadających odpowiedziom na pytanie,
- 2) znak, o którym mowa w art. 26 ust. 3, postawiono w kratkach odpowiadających dwóm lub więcej numerom wariantów albo nie postawiono tego znaku w żadnej z kratek odpowiadającej numerowi wariantu.

3. W razie poddania pod referendum więcej niż jednej sprawy (przedstawionej w formie pytania lub wyboru wariantu) komisja ustala wyniki głosowania oddzielnie dla każdego pytania lub wyboru wariantu.

4. Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych pytań lub wariantów albo poczynienie innych dopisków nie wpływa na ważność głosu.

Artykuł 30

1. Obwodowa komisja do spraw referendum sporządza w dwóch egzemplarzach protokół głosowania w obwodzie, którego wzór ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

2. W protokole głosowania w obwodzie wymienia się liczbę:

- 1) osób uprawnionych do głosowania,
- 2) osób, którym wydano karty do głosowania,
- 3) kart nieważnych,
- 4) kart ważnych, czyli liczbę osób, które wzięły udział w głosowaniu,
- 5) głosów nieważnych,

6) głosów ważnych,

7) głosów ważnych oddanych na poszczególne odpowiedzi postawionego pytania lub za wyborem określonego wariantu.

3. Przepis art. 29 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

4. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji, obecne przy jego sporządzeniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

5. Członkom komisji przysługuje prawo wniesienia do protokołu głosowania uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów.

6. Po sporządzeniu protokołu obwodowa komisja podaje niezwłocznie do publicznej wiadomości wyniki głosowania.

Artykuł 31

1. Przewodniczący obwodowej komisji do spraw referendum niezwłocznie przesyła do wojewódzkiej komisji do spraw referendum, w zabezpieczonej kopercie, jeden egzemplarz protokołu głosowania w obwodzie.

2. Tryb przekazywania protokołów, o których mowa w ust. 1, ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

3. Państwowa Komisja Wyborcza może określić zasady i tryb wcześniejszego przekazywania danych z protokołu za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej użytku publicznego lub elektronicznego przekazywania danych.

Artykuł 32

Po dokonaniu czynności wymienionych w art. 31 przewodniczący obwodowej komisji niezwłocznie przekazuje wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta) dokumenty z głosowania.

Artykuł 33

1. Niezwłocznie po otrzymaniu od wszystkich obwodowych komisji protokołów głosowania wojewódzka komisja do spraw referendum dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania w obwodach. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników głosowania komisja zarządza ponowne ich ustalenie i powiadamia o tym Państwową Komisję Wyborczą.

2. Na podstawie protokołów głosowania w obwodach wojewódzka komisja ustala łączne wyniki głosowania w całym województwie i sporządza, w dwóch egzemplarzach, protokół zbiorczych wyników głosowania w województwie, którego wzór ustala Państwowa Komisja Wyborcza. W protokole wymienia się łączne dane, o których mowa w art. 30 ust. 2.

3. Przepisy art. 30 ust. 4-6 stosuje się odpowiednio.

4. Przewodniczący wojewódzkiej komisji przekazuje niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej, w trybie art. 31 ust. 3, dane z protokołu dotyczące:

- 1) osób uprawnionych do głosowania,
- 2) kart nieważnych,
- 3) kart ważnych (czyli liczby osób, które wzięły udział w głosowaniu),
- 4) głosów nieważnych,
- 5) głosów ważnych,

6) głosów ważnych oddanych na poszczególne odpowiedzi postawionego pytania lub za wyborem określonego wariantu.

5. Protokół, o którym mowa w ust. 1, przewodniczący wojewódzkiej komisji przesyła niezwłocznie do Państwowej Komisji Wyborczej, w trybie przez nią ustalonym. Pozostałe dokumenty z przeprowadzonego referendum przechowuje kierownik wojewódzkiego biura wyborczego właściwego dla siedziby komisji.

Artykuł 34

1. Po otrzymaniu protokołów od wojewódzkich komisji do spraw referendum Państwowa Komisja Wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia zbiorczych wyników głosowania w województwach.

2. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu danych, o których mowa w ust. 1, Państwowa Komisja Wyborcza zarządza ponowne ustalenie tych danych.

3. Państwowa Komisja Wyborcza:

- 1) ustala wynik referendum i sporządza protokół o wyniku referendum,
- 2) przekazuje protokół wraz ze sprawozdaniem z przebiegu referendum Sądowi Najwyższemu oraz organowi, który zarządził referendum,
- 3) podaje niezwłocznie wynik referendum do wiadomości publicznej i zarządza jego ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

ROZDZIAŁ 6

Ważność referendum

Artykuł 35

1. Przeciwko ważności referendum może być wniesiony protest ze względu na zarzut dopuszczenia się przestępstwa przeciwko referendum lub naruszenia przepisów niniejszej ustawy dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyniku referendum.

2. Jeżeli podstawę protestu stanowi zarzut popełnienia przestępstwa przeciwko referendum lub naruszenia przez Państwową Komisję Wyborczą przepisów niniejszej ustawy dotyczących ustalenia wyników głosowania i wyniku referendum, może go wnieść każda osoba uprawniona do udziału w referendum.

3. Protest przeciwko ważności referendum z powodu naruszenia przepisów niniejszej ustawy dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania w obwodzie lub województwie może wnieść osoba, której nazwisko w dniu głosowania było umieszczone w spisie uprawnionych do głosowania w tym obwodzie głosowania i województwie.

Artykuł 36

1. Protokół wnosi się na piśmie do Sądu Najwyższego od następnego dnia po dniu referendum, nie później jednak niż w 7 dniu od daty ogłoszenia wyniku referendum przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Do warunków i trybu wnoszenia protestu oraz sposobu jego rozpatrywania przez Sąd Najwyższy stosuje się odpowiednio przepisy ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu, z zastrzeżeniem ust. 3.

3. Sąd Najwyższy rozstrzyga o ważności referendum, podejmując w tej sprawie uchwałę nie później niż w 60 dniu po dniu głosowania. Uchwałę o ważności referendum przedstawia się niezwłocznie organowi zarządzającemu referendum, ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej oraz przesyła Państwowej Komisji Wyborczej.

Artykuł 37

1. Uchwała Sądu Najwyższego o unieważnieniu głosowania w obwodzie jest niezwłocznie przekazywana Państwowej Komisji Wyborczej w celu skorygowania wyników głosowania i wyniku referendum. Przepis art. 34 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

2. Unieważnienie głosowania w obwodzie powoduje, że przy ustalaniu wyniku referendum nie uwzględnia się liczby uprawnionych do głosowania oraz wyników głosowania w tym obwodzie.

3. Uchwałę Sądu Najwyższego, o której mowa w ust. 1, przedstawia się niezwłocznie organowi zarządzającemu referendum, podaje się do wiadomości publicznej i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

ROZDZIAŁ 7

Kampania referendalna i finansowanie referendum

Artykuł 38

Kampania referendalna służy przedstawianiu i wyjaśnianiu odpowiednio przez organ zarządzający referendum i Państwową Komisję Wyborczą treści pytań i wariantów oraz problemów poddanych pod referendum, a także prezentowaniu stanowiska partii politycznych, organizacji społecznych oraz innych podmiotów w sprawie poddanej referendum.

Artykuł 39

1. Kampania referendalna rozpoczyna się z dniem ogłoszenia uchwały Sejmu, uchwały Zgromadzenia Narodowego lub zarządzenia Prezydenta o przeprowadzeniu referendum i ulega zakończeniu na 24 godziny przed dniem głosowania.

2. Do kampanii referendalnej stosuje się odpowiednio przepisy ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu, dotyczące prowadzenia kampanii wyborczej, z uwzględnieniem zmian wynikających z przepisów art. 40-43 niniejszej ustawy.

Artykuł 40

1. W programach publicznych i niepublicznych nadawców radiowych i telewizyjnych kampania referendalna prowadzona jest w sposób i na zasadach określonych przepisami o radiofonii i telewizji, z zastrzeżeniem ust. 2-4.

2. „Telewizja Polska - Spółka Akcyjna” i „Polskie Radio - Spółka Akcyjna”, zwane dalej „Telewizją Polską” i „Pol-

skim Radiem”, obowiązane są w okresie od 20 dnia przed dniem referendum do nieodpłatnego rozpowszechniania w ogólnopolskich programach telewizyjnych i radiowych wyjaśnień Państwowej Komisji Wyborczej dotyczących kwestii prawnych zarządzanego referendum, w szczególności treści pytań lub wariantów rozwiązań, sposobu głosowania i jego skutków prawnych.

3. Wyjaśnienia, o których mowa w ust. 2, przedstawiane są w specjalnych audycjach referendalnych przygotowywanych przez Telewizję Polską i Polskie Radio, których łączny czas nie może być krótszy niż 3 godziny w Telewizji Polskiej i 4 godziny w Polskim Radiu.

4. Tryb postępowania w sprawie prowadzenia kampanii referendalnej w jednostkach publicznej radiofonii i telewizji określi, w drodze rozporządzenia, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji.

Artykuł 41

Wydatki związane z organizacją przygotowań i przeprowadzeniem referendum pokrywane są z budżetu państwa.

Artykuł 42

1. Wydatki ponoszone przez partie polityczne, organizacje społeczne oraz inne podmioty w związku z referendum pokrywane są wyłącznie z ich źródeł własnych.

2. Do finansowania kampanii referendalnej partii, organizacji oraz innych podmiotów, o których mowa w ust. 1, nie stosuje się przepisów ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu, dotyczących organizowania zbiórek publicznych środków finansowych na cele wyborcze, sporządzania i publikowania sprawozdań finansowych o źródłach pozyskiwanych funduszy i poniesionych wydatkach oraz o prawie do otrzymania z budżetu państwa dotacji podmiotowej w związku z poniesionymi wydatkami na kampanię wyborczą.

ROZDZIAŁ 8

Przepisy szczególne i końcowe

Artykuł 43

1. W przypadku przeprowadzenia referendum w tym samym dniu co wybory do Sejmu i Senatu lub wybory Prezydenta:

- 1) głosowanie przeprowadza się w obwodach głosowania utworzonych dla właściwych wyborów i na podstawie spisów wyborców sporządzonych dla tych wyborów,

2) zadania wojewódzkich i obwodowych komisji wyborczych do spraw referendum wykonują odpowiednie komisje wyborcze powołane do przeprowadzania właściwych wyborów,

3) do kampanii referendalnej stosuje się przepisy art. 40 ust. 2 i 3, art. 41 oraz art. 42 ust. 1.

2. Państwowa Komisja Wyborcza w przypadku, o którym mowa w ust. 1, w drodze uchwały, określi:

1) szczegółowy sposób i tryb przygotowania i przeprowadzenia referendum oraz wyborów,

2) zasady łącznego finansowania kampanii referendalnej oraz kampanii wyborczej.

3. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, w porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą, w drodze rozporządzenia, określi zasady i sposób łącznego prowadzenia kampanii referendalnej oraz kampanii wyborczej w programach radiowych i telewizyjnych.

Artykuł 44

W sprawach nie uregulowanych niniejszą ustawą stosuje się odpowiednio przepisy ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu.

Artykuł 45

Traci moc ustawa z 6 maja 1987 r. o konsultacjach społecznych i referendum (Dz.U nr 14, poz. 83).

Artykuł 46

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

PRZYPISY

1) Obecnie art. 125 Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r.

2) Zob. przypis 1.

3) Przepisy rozdziału 2 straciły walor aktualności ze względu na to, że cytowana w art. 11 ustawa konstytucyjna z 23 kwietnia 1992 r. o trybie przygotowania i uchwalenia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej miała tylko jednorazowe zastosowanie przy uchwalaniu obecnie obowiązującej konstytucji i została uchylona przez art. 242 Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r.

11 USTAWA

z dnia 28 maja 1993 r.

Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

(Dz.U. Nr 45, poz. 205; z 1995 r. Nr 132, poz. 640; z 1997 r. Nr 47, poz. 297, Nr 70, poz. 443, Nr 88, poz. 554, Nr 98, poz. 604, Nr 121, poz. 770 i Nr 141, poz. 943; z 1999 r. Nr 42 poz. 428)

ROZDZIAŁ 1

Zasady ogólne

Artykuł 1

1. Wybory posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej są powszechne, bezpośrednie, równe, proporcjonalne oraz przeprowadzane w głosowaniu tajnym.

2. Dniem wyborów jest dzień wolny od pracy przypadający w ciągu miesiąca poprzedzającego upływ kadencji Sejmu¹ Rzeczypospolitej Polskiej lub - w razie rozwiązania Sejmu dzień wolny od pracy przypadający nie wcześniej niż 3 miesiące i nie później niż 4 miesiące od zakończenia kadencji Sejmu².

Artykuł 2

Do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej wybiera się posłów według zasady proporcjonalności w ten sposób, że:

- 1) 391 posłów wybiera się z okręgowych list kandydatów na posłów w wielomandatowych okręgach wyborczych,
- 2) 69 posłów wybiera się z ogólnopolskich list kandydatów na posłów.

Artykuł 3

1. W podziale mandatów w okręgach wyborczych uwzględnia się wyłącznie okręgowe listy kandydatów na posłów tych komitetów wyborczych, których listy otrzymały co najmniej 5% ważnie oddanych głosów w skali kraju.

2. Okręgowe listy kandydatów na posłów komitetów wyborczych, o których mowa w art. 77 ust. 2 (koalicja wyborcza), uwzględnia się w podziale mandatów w okręgach wyborczych, jeżeli ich listy otrzymały co najmniej 8% ważnie oddanych głosów w skali kraju.

Artykuł 4

W podziale mandatów pomiędzy ogólnopolskie listy kandydatów na posłów uwzględnia się wyłącznie listy tych komitetów wyborczych, których okręgowe listy kandydatów na posłów otrzymały co najmniej 7% ważnie oddanych głosów w skali kraju.

Artykuł 5

1. Komitety wyborcze zarejestrowanych organizacji mniejszości narodowych mogą korzystać ze zwolnienia list tych komitetów z jednego z warunków, o jakich mowa w art.

3 ust. 1 albo w art. 4, jeżeli złożą Państwowej Komisji Wyborczej oświadczenie w tej sprawie najpóźniej w 5 dniu przed dniem wyborów.

2. Państwowa Komisja Wyborcza potwierdza niezwłocznie otrzymanie oświadczenia, o którym mowa w ust. 1. Oświadczenie jest wiążące dla komisji wyborczych.

Artykuł 6

Jeżeli warunku określonego w art. 3 ust. 1 lub ust. 2 nie spełnią okręgowe listy kandydatów na posłów żadnego komitetu wyborczego bądź któryś z wymienionych warunków spełniony zostanie przez listy kandydatów tylko jednego komitetu wyborczego, w podziale mandatów w okręgach wyborczych uwzględnia się listy kandydatów komitetów wyborczych, które otrzymały co najmniej 3% ważnie oddanych głosów w skali kraju. Listy koalicji wyborczych uwzględnia się, jeżeli otrzymały co najmniej 5% ważnie oddanych głosów w skali kraju.

Artykuł 7

1. Jeżeli warunku określonego w art. 4 nie spełni ogólnopolska lista kandydatów na posłów żadnego komitetu wyborczego, w podziale mandatów uwzględnia się wyłącznie listy tych trzech komitetów wyborczych, których okręgowe listy kandydatów na posłów, spełniając warunki określone odpowiednio w art. 3 lub w art. 6, otrzymały kolejno najwyższy procent ważnie oddanych głosów w skali kraju.

2. W razie spełnienia warunków określonych odpowiednio w art. 3 lub w art. 6 przez listy ogólnopolskie mniej niż trzech komitetów wyborczych, w podziale mandatów uwzględnia się ogólnopolskie listy kandydatów wyłącznie tych komitetów.

Artykuł 8

Każdy wyborca ma jeden głos.

Artykuł 9

Kadencja Sejmu trwa cztery lata od dnia wyborów³.

Artykuł 10

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej zarządza wybory i wyznacza ich datę zgodnie z art. 1 ust. 2. Zarządzenie Prezydenta podaje się do publicznej wiadomości i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 5 dniu od dnia zarządzenia wyborów.

2. W zarządzeniu, o którym mowa w ust. 1, Prezydent po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej określa

dni, w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych przewidzianych w ustawie (kalendarz wyborczy).

Artykuł 11

1. W razie rozwiązania Sejmu przez Prezydenta lub mocą uchwały Sejmu, Prezydent najpóźniej w 5 dniu od dnia ogłoszenia postanowienia o rozwiązaniu Sejmu zarządza wybory do Sejmu i wyznacza ich datę zgodnie z art. 1 ust. 2. Zarządzenie Prezydenta podaje się do publicznej wiadomości i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 5 dniu od dnia zarządzenia wyborów.

2. Przepis art.10 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

ROZDZIAŁ 2

Prawa wyborcze obywateli

Artykuł 12

Prawo wybierania mają osoby posiadające obywatelstwo polskie, które w dniu wyborów mają ukończone 18 lat (czynne prawo wyborcze).

Artykuł 13

Nie mają prawa wybierania osoby:

- 1) pozbawione praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu,
- 2) pozbawione praw wyborczych orzeczeniem Trybunału Stanu,
- 3) ubezwłasnowolnione całkowicie lub częściowo prawomocnym orzeczeniem sądu z powodu choroby psychicznej lub niedorozwoju umysłowego.

Artykuł 14

Wybrany do Sejmu może być obywatel polski, któremu przysługuje prawo wybierania, jeżeli w dniu wyborów ma ukończone 21 lat i stale zamieszkuje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 5 lat (bierne prawo wyborcze).

ROZDZIAŁ 3

Rejestr i spis wyborców

Artykuł 15

1. Gmina prowadzi, jako zadanie zleczone, stały rejestr wyborców.

2. Rejestr wyborców służy do sporządzania spisów wyborców dla wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, dla wyborów do Sejmu i do Senatu oraz do rad gmin, a także do sporządzania spisów osób uprawnionych do udziału w referendum ogólnokrajowym lub lokalnym.

3. Rejestr wyborców udostępniany jest do wglądu w urzędzie gminy.

4. Wzór rejestru, sposób jego prowadzenia, aktualizacji i udostępniania określa Państwowa Komisja Wyborcza po porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.⁴

Artykuł 16

1. Rejestr wyborców obejmuje osoby, którym przysługuje prawo wybierania, stale zamieszkałe na obszarze gminy.

2. W rejestrze wymienia się nazwisko i imiona, imię ojca, datę urodzenia i adres zamieszkania wyborcy.

3. Wyborcy zameldowani na obszarze gminy na pobyt stały wpisywani są do rejestru z urzędu.

4. Wyborcy stale zamieszkali na obszarze gminy, bez zameldowania na pobyt stały, wpisywani są do rejestru, jeżeli złożą w tej sprawie w urzędzie gminy pisemny wniosek zawierający dane, o których mowa w ust. 2, wraz ze wskazaniem adresu zameldowania na pobyt stały poza obszarem gminy.

5. Decyzję o wpisaniu lub odmowie wpisania do rejestru osoby, o której mowa w ust. 4, wydaje wójt lub burmistrz (prezydent miasta) w terminie 3 dni od daty wniesienia wniosku, zapewniając niezwłoczne jej doręczenie wnioskodawcy.

6. O wpisaniu wyborcy do rejestru zawiadamia się urząd gminy właściwy ze względu na miejsce zameldowania wnioskodawcy na pobyt stały, w celu skreślenia go z rejestru wyborców.

7. Od decyzji w sprawie odmowy wpisania do rejestru wyborcy przysługuje prawo wniesienia skargi do właściwego sądu rejonowego. Przepisy art.19 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 17

Osoby pozbawione prawa wybierania skreśla się z rejestru wyborców na podstawie zawiadomień sądów lub Trybunału Stanu, przekazywanych w trybie określonym przez Ministra Sprawiedliwości po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą.

Artykuł 18

1. Każdy może wnieść do urzędu gminy reklamację na nieprawidłowości w rejestrze wyborców, a w szczególności w sprawie:

- 1) pominięcia wyborcy w rejestrze,
- 2) wpisania do rejestru osoby, która nie ma prawa wybierania,
- 3) niewłaściwych danych o osobach wpisanych do rejestru,
- 4) objęcia rejestrem osoby, która nie zamieszkuje stale na obszarze gminy.

2. Wójt lub burmistrz (prezydent miasta) obowiązany jest rozpatrzyć reklamację w terminie 3 dni od daty jej wniesienia i wydać decyzję w sprawie.

3. Decyzję, wraz z uzasadnieniem, doręcza się niezwłocznie wnoszącemu reklamację, a gdy dotyczy ona innych osób - również tym osobom.

Artykuł 19

1. Na decyzję nie uwzględniającą reklamacji lub powodującą skreślenie z rejestru wyborców wnoszący reklamację bądź osoba skreślona z rejestru może wnieść, w terminie 3 dni od daty doręczenia decyzji, skargę za pośrednictwem wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) do właściwego miejs-

cowo sądu rejonowego. Wójt lub burmistrz (prezydent miasta) przesyła sądowi niezwłocznie skargę wraz z decyzją i aktami sprawy. Wójt lub burmistrz (prezydent miasta) może też niezwłocznie zmienić lub uchylić swoją decyzję, jeśli uzna skargę w całości za słuszną.

2. Sąd rozpoznaje skargę w postępowaniu nieprocesowym, w składzie jednego sędziego, w terminie 3 dni od daty jej wniesienia. Odpis postanowienia sądu doręcza się osobie, która wniosła skargę, oraz wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta). Od postanowienia sądu nie przysługuje środek prawny.

Artykuł 20

1. Osoby, którym przysługuje prawo wybierania, wpisywane są do spisu wyborców.

2. Wyborca może być wpisany tylko do jednego spisu.

Artykuł 21

1. Spis wyborców sporządza się w urzędzie gminy najpóźniej na 14 dni przed dniem wyborów.

2. Spis sporządza się w 2 egzemplarzach oddzielnie dla każdego obwodu głosowania, według miejsca zamieszkania wyborców.

3. W spisie wymienia się dane, o których mowa w art. 16 ust. 2.

Artykuł 22

1. Wyborca przebywający czasowo na obszarze gminy na okres obejmujący dzień wyborów jest dopisywany do spisu wyborców na własny wniosek, wniesiony najpóźniej w 10 dni przed dniem wyborów.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do wyborcy nigdzie nie zamieszkałego, przebywającego na obszarze gminy.

Artykuł 23

1. Żołnierze odbywający zasadniczą lub okresową służbę wojskową oraz pełniący służbę w charakterze kandydatów na żołnierzy zawodowych lub odbywający ćwiczenia i przeszkolenie wojskowe, a także junacy odbywający zasadniczą służbę w obronie cywilnej poza miejscem stałego zamieszkania, są dopisywani na swój wniosek do wybranego przez nich spisu wyborców, sporządzonego dla miejscowości, w której odbywają służbę. Wniosek składa się między 21 a 14 dniem przed dniem wyborów.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do policjantów z jednostek skoszarowanych.

3. Dowódcy jednostek wojskowych, komendanci oddziałów obrony cywilnej i dowódcy jednostek policyjnych są obowiązani zapewnić żołnierzom, junakom i policjantom wykonanie uprawnień wynikających z przepisu ust. 1.

4. Minister Obrony Narodowej oraz Minister Spraw Wewnętrznych⁵ po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą, określa sposób realizacji obowiązków dowódców, o których mowa w ust. 3.

Artykuł 24

1. Spis wyborców w szpitalach, zakładach pomocy społecznej oraz zakładach karnych i aresztach śledczych, a

także w oddziałach zewnętrznych tych zakładów i aresztów sporządza się na podstawie wykazów osób, które będą w nich przebywać w dniu wyborów.

2. Wykazy osób, o których mowa w ust. 1, kierownicy jednostek przekazują do urzędu gminy najpóźniej w 10 dni przed dniem wyborów.

Artykuł 25

O dopisaniu do spisu wyborców osób, o których mowa w art. 22 ust. 1, art. 23 i art. 24, zawiadamia się urząd gminy właściwy ze względu na miejsce ich stałego zamieszkania.

Artykuł 26

1. Wyborca zmieniający miejsce pobytu otrzymuje na swoje żądanie - na podstawie rejestru wyborców, a wyborca dopisany do spisu - na podstawie spisu wyborców, zaświadczenie o prawie do głosowania w miejscu pobytu w dniu wyborów.

2. Urząd gminy skreśla ze spisu osoby, którym wydano zaświadczenie o prawie do głosowania oraz o których otrzymał urzędowe zawiadomienie o dopisaniu do spisu w innym obwodzie głosowania.

Artykuł 27

1. Spis wyborców jest udostępniany do wglądu w urzędzie gminy.

2. Wójt lub burmistrz (prezydent miasta) powiadamia wyborców, w sposób zwyczajowo przyjęty, o sporządzeniu spisu wyborców oraz o miejscu i czasie jego udostępniania.

Artykuł 28

Na nieprawidłowości w spisie wyborców mogą być wnoszone reklamacje. Przepisy art. 18 i art. 19 stosuje się odpowiednio, z tym że terminy rozpatrzenia reklamacji i wniesienia skargi do sądu rejonowego wynoszą 2 dni.

Artykuł 29

Państwowa Komisja Wyborcza określa, po porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, wzór spisu wyborców, sposób jego sporządzania i aktualizowania, wzór zawiadomienia o dopisaniu wyborcy do spisu w innym obwodzie głosowania oraz wzór zaświadczenia o prawie do głosowania.

Artykuł 30

1. Obywatele polscy przebywający za granicą i posiadający ważne polskie paszporty wpisywani są do spisu wyborców sporządzanego przez właściwego terytorialnie konsula Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Wpisu dokonuje się na podstawie zgłoszenia wniesionego przez zainteresowanego ustnie, pisemnie, telefonicznie, telegraficznie lub telefaksem. Zgłoszenie powinno zawierać nazwisko i imiona, imię ojca, datę urodzenia, miejsce pobytu wyborcy oraz numer ważnego polskiego paszportu, a także miejsce i datę jego wydania. Zgłoszenia można dokonać najpóźniej 3 dni przed dniem wyborów.

3. Państwowa Komisja Wyborcza, po porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych, określa sposób sporządzania i aktualizacji spisu wyborców, o którym mowa w ust. 1.

4. Reklamacje w sprawie spisu wyborców dotyczącego osób, o których mowa w ust. 1, rozpatruje właściwy terytorialnie konsul. Od decyzji konsula w tych sprawach nie przysługuje środek prawny.

5. Do sporządzania spisu wyborców przebywających na polskich statkach morskich przepisy ust. 1-4 stosuje się odpowiednio, z tym że spis sporządza kapitan statku w sposób określony przez Państwową Komisję Wyborczą po porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej

Artykuł 31

Spis wyborców przekazuje się w przeddzień wyborów przewodniczącemu obwodowej komisji wyborczej.

Artykuł 32

Obwodowa komisja wyborcza dopisuje do spisu wyborców w dniu wyborów:

- 1) osobę przedkładającą zaświadczenie o prawie do głosowania, dołączając zaświadczenie do spisu,
- 2) osobę pominiętą w spisie, jeżeli udokumentuje, iż stale zamieszkuje na terenie obwodu głosowania, a urząd gminy potwierdzi, iż nie otrzymał zawiadomienia o utracie przez nią prawa wybierania,
- 3) obywatela polskiego stale zamieszkującego za granicą, na podstawie ważnego polskiego paszportu, odnotowując numer paszportu w rubryce spisu "uwagi".

ROZDZIAŁ 4

Głosowanie

Artykuł 33

Głosować można tylko osobiście.

Artykuł 34

Głosować może tylko wyborca wpisany do spisu wyborców, a także wyborca dopisany do spisu zgodnie z przepisami art. 32.

Artykuł 35

1. Głosowanie odbywa się w lokalu obwodowej komisji wyborczej bez przerwy, między godziną 6.00 a 22.00.

2. Głosowanie w obwodach głosowania za granicą odbywa się między godziną 8.00 a 20.00 czasu miejscowego. Jeżeli głosowanie miałoby być zakończone w dniu następnym po dniu wyborów w kraju, głosowanie przeprowadza się w dniu poprzedzającym dzień wyborów.

Artykuł 36

1. Przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza sprawdza, czy urna jest pusta, po czym zamyka ją i opieczętowuje pieczęcią komisji oraz ustala liczbę otrzymanych kart do głosowania.

2. Od chwili opieczętowania aż do chwili zakończenia głosowania urny otwierać nie wolno.

3. Od chwili rozpoczęcia głosowania aż do jego zakończenia w lokalu wyborczym powinny być obecne co najmniej 3 osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej, przy czym jedną z nich powinien być przewodniczący lub jego zastępca.

Artykuł 37

1. Przed przystąpieniem do głosowania wyborca okazuje obwodowej komisji wyborczej dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości.

2. Wyborca wpisany do spisu wyborców, a nie posiadający dokumentu stwierdzającego jego tożsamość, może się powołać na świadectwo dwóch wiarygodnych osób znanych członkom komisji.

3. Wyborca otrzymuje od komisji kartę do głosowania, potwierdzając jej otrzymanie własnym podpisem w rubryce spisu na to przeznaczony.

4. Obwodowa komisja wyborcza wydaje karty do głosowania opatrzone dodatkowo jej własną pieczęcią.

Artykuł 38

Wyborca głosujący za granicą otrzymuje kartę do głosowania wyłącznie po okazaniu obwodowej komisji wyborczej ważnego polskiego paszportu.

Artykuł 39

1. Po otrzymaniu karty do głosowania wyborca udaje się do miejsca zapewniającego tajność głosowania, znajdującego się w lokalu wyborczym.

2. Na karcie do głosowania wyborca głosuje na określonej liście kandydatów stawiając znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów tej listy, przez co wskazuje jego pierwszeństwo do otrzymania mandatu.

3. Wyborca wrzuca do urny kartę do głosowania w taki sposób, aby strona zadrukowana nie była widoczna.

Artykuł 40

Wyborcy niepełnosprawnemu, na jego prośbę, może pomagać przy głosowaniu inna osoba, z wyłączeniem mężów zaufania.

Artykuł 41

1. Głosowania przerywać nie wolno. Gdyby wskutek nadzwyczajnych wydarzeń głosowanie było przejściowo uniemożliwione, obwodowa komisja wyborcza może je przerwać, przedłużyć albo odroczyć do dnia następnego. Zarządzenie takie powinno być natychmiast podane do publicznej wiadomości i przesłane okręgowej komisji wyborczej, a także wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta).

2. W razie przerwania lub odroczenia głosowania, komisja zapieczętowuje wlot urny wyborczej i oddaje urnę na przechowanie przewodniczącemu. Przed ponownym podjęciem głosowania komisja stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie zostały nie naruszone.

Artykuł 42

1. Zabrania się agitacji w dniu głosowania w lokalu wyborczym oraz na terenie budynku, w którym znajduje się lokal wyborczy.

2. W lokalu wyborczym umieszcza się tylko urzędowe obwieszczenia wyborcze, a w szczególności te, o których mowa w art. 86 i art. 93.

3. W lokalu wyborczym podczas wszystkich czynności obwodowej komisji wyborczej mogą przebywać mężowie zaufania na podstawie zaświadczenia wydanego im przez pełnomocnika, o którym mowa w art. 80 ust. 3.

Artykuł 43

Osobom uzbrojonym wstęp do lokalu wyborczego jest zakazany.

Artykuł 44

1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej odpowiada za utrzymanie porządku i spokoju w czasie głosowania; w tym celu ma prawo żądać opuszczenia lokalu wyborczego przez osoby naruszające porządek i spokój.

2. Na żądanie przewodniczącego obwodowej komisji wyborczej komendant właściwego komisariatu policji obowiązany jest zapewnić konieczną pomoc. W tym wypadku przepis art. 43 nie ma zastosowania.

ROZDZIAŁ 5

Okręgi wyborcze oraz obwody głosowania

Artykuł 45

1. W celu przeprowadzenia wyborów tworzy się wielomandatowe okręgi wyborcze, zwane dalej „okręgami wyborczymi”.

2. W okręgach wyborczych wybiera się od 3 do 17 posłów.

3. Okręg wyborczy obejmuje obszar jednego województwa. W województwie warszawskim i województwie katowickim okręg wyborczy obejmuje część województwa, a granice tych okręgów wyborczych nie mogą naruszać granic gmin.

4. Podziału na okręgi wyborcze i ustalenia liczby posłów w nich wybieranych dokonuje się według jednolitej normy przedstawicielstwa obliczanej przez podzielenie liczby mieszkańców kraju przez liczbę posłów wybieranych w okręgach wyborczych.

Artykuł 46

1. Podział na okręgi wyborcze, ich numery i granice oraz liczbę posłów wybieranych w każdym okręgu, a także siedziby okręgowych komisji wyborczych określa załącznik do ustawy.

2. Informację o okręgu wyborczym podaje się do wiadomości wyborcom danego okręgu wyborczego w formie obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej najpóźniej w 52 dniu przed dniem wyborów. Druk i rozplakatowanie obwiesz-

czeń zapewniają kierownicy właściwych wojewódzkich biur wyborczych.

Artykuł 47

1. Państwowa Komisja Wyborcza przedkłada Sejmowi wnioski w sprawie zmiany granic okręgów wyborczych i liczby posłów w nich wybieranych, jeżeli konieczność taka wynika ze zmian w zasadniczym podziale terytorialnym państwa lub zmiany liczby mieszkańców.

2. Wnioski, o których mowa w ust. 1, Państwowa Komisja Wyborcza przedkłada Sejmowi nie później niż na 9 miesięcy przed upływem kadencji Sejmu. Sejm dokonuje zmian w podziale na okręgi wyborcze nie później niż na 6 miesięcy przed upływem kadencji.

Artykuł 48

Głosowanie przeprowadza się w obwodach głosowania obejmujących od 500 do 3000 mieszkańców, utworzonych na obszarze gminy. W wypadkach uzasadnionych miejscowymi warunkami mogą być tworzone obwody głosowania obejmujące mniejszą lub większą liczbę mieszkańców.

Artykuł 49

1. Tworzy się obwody głosowania w szpitalach i zakładach pomocy społecznej, jeżeli przebywać w nich będzie w dniu wyborów co najmniej 50 wyborców.

2. Tworzy się obwody głosowania dla wyborców przebywających w zakładach karnych i aresztach śledczych oraz w oddziałach zewnętrznych tych zakładów i aresztów. Nieutworzenie takiego obwodu może nastąpić wyłącznie w uzasadnionym wypadku na wniosek naczelnika zakładu karnego lub naczelnika aresztu śledczego.

Artykuł 50

1. Obwody głosowania tworzy na wniosek wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) rada gminy, ustalając granice i numery obwodów oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych.

2. Uchwałę w sprawach, o których mowa w ust. 1, przekazuje się niezwłocznie właściwej okręgowej komisji wyborczej.

Artykuł 51

1. Obwody głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą tworzy Minister Spraw Zagranicznych, po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą, wyznaczając siedziby obwodowych komisji wyborczych. Przepis art. 50 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

2. Obwody głosowania dla wyborców przebywających na polskich statkach morskich, które znajdują się w podróży na okres obejmujący dzień wyborów, tworzy minister właściwy do spraw gospodarki morskiej, po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą, na wniosek armatora zgłoszony najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów. Obwody te tworzy się, jeżeli na statku przebywa co najmniej 15 wyborców i jeżeli istnieją możliwości przekazania właściwej komisji wyborczej wyników głosowania niezwłocznie po jego zakończeniu. Przepis art. 50 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

3. Obwody głosowania, o których mowa w ust.1, wchodzi w skład okręgu wyborczego właściwego dla gminy Warszawa-Śródmieście.

4. Obwody głosowania, o których mowa w ust. 2, wchodzi w skład okręgu wyborczego właściwego dla siedziby armatora.

Artykuł 52

1. Informację o granicach i numerach obwodów głosowania oraz siedzibach obwodowych komisji wyborczych podaje do publicznej wiadomości, przez rozplakatowanie obwieszczeń, wójt lub burmistrz (prezydent miasta) najpóźniej w 35 dniu przed dniem wyborów.

2. Obowiązek, o którym mowa w ust. 1, w odniesieniu do obwodów głosowania utworzonych za granicą spoczywa na konsulach, z tym że wykonanie tego obowiązku powinno nastąpić najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów.

3. O utworzeniu obwodu głosowania na polskim statku morskim kapitan statku powiadamia niezwłocznie wyborców.

ROZDZIAŁ 6

Komisje wyborcze

Artykuł 53

Wybory przeprowadzają:

- 1) Państwowa Komisja Wyborcza,
- 2) okręgowe komisje wyborcze,
- 3) obwodowe komisje wyborcze.

Artykuł 54

1. Osoby wchodzące w skład komisji wyborczych tracą członkostwo w komisji z dniem podpisania zgody na kandydowanie na posła.

2. Osoby wchodzące w skład komisji nie mogą pełnić funkcji pełnomocnika, o którym mowa w art. 80 ust. 3, oraz męża zaufania.

3. Osoby wchodzące w skład komisji nie mogą prowadzić kampanii wyborczej na rzecz list lub poszczególnych kandydatów na posłów.

Artykuł 55

1. Osobom wchodzącym w skład komisji wyborczych przysługują:

- 1) diety i zwrot kosztów podróży,
- 2) zryczałtowane diety za czas związany z przeprowadzeniem głosowania oraz ustaleniem wyników głosowania i wyników wyborów, na zasadach i w wysokości określonych przez Prezesa Rady Ministrów po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą.

2. W związku z wykonywaniem czynności, o których mowa w ust.1 pkt 2, członkom komisji, z wyłączeniem Państwowej Komisji Wyborczej, przysługuje na okres do 3 dni bezpłatne zwolnienie od pracy, z zachowaniem prawa do wszystkich świadczeń jak za czas pracowany.

3. Zasady i wysokość wynagrodzenia osób wchodzących w skład Państwowej Komisji Wyborczej określa Marszałek Sejmu.

Artykuł 56

Osoby wchodzące w skład komisji wyborczych korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych.

A. Państwowa Komisja Wyborcza

Artykuł 57

Państwowa Komisja Wyborcza jest stałym organem właściwym w sprawach przygotowania, organizacji i przeprowadzania wyborów.

Artykuł 58

1. Do zadań Państwowej Komisji Wyborczej należy w szczególności:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego,
- 2) podejmowanie działań organizacyjnych związanych z przygotowaniem i przeprowadzaniem wyborów,
- 3) współdziałanie z właściwymi organami administracji rządowej i samorządowej w celu sprawnego przygotowania i przeprowadzenia wyborów,
- 4) rozpatrywanie skarg na działalność okręgowych komisji wyborczych,
- 5) rejestrowanie ogólnopolskich list kandydatów na posłów,
- 6) ustalanie zbiorczych wyników głosowania na okręgowe listy kandydatów na posłów oraz stwierdzanie, które z tych list uczestniczą w podziale mandatów w okręgach wyborczych,
- 7) ustalanie wyników wyborów posłów z ogólnopolskich list kandydatów na posłów,
- 8) ustalanie wzorów urzędowych formularzy oraz druków wyborczych, a także wzorów pieczęci okręgowych i obwodowych komisji wyborczych,
- 9) sprawowanie nadzoru nad prowadzeniem i aktualizowaniem rejestru wyborców oraz sporządzaniem spisów wyborców,
- 10) ogłaszanie wyników wyborów do Sejmu,
- 11) wydawanie posłom zaświadczeń o wyborze,
- 12) przedkładanie Sejmowi do wiadomości sprawozdania z wyborów,
- 13) powoływanie okręgowych komisji wyborczych oraz rozwiązywanie okręgowych i obwodowych komisji wyborczych po wykonaniu ich ustawowych zadań,
- 14) rozpatrywanie okresowych informacji Krajowego Biura Wyborczego o zmianach w zasadniczym podziale terytorialnym państwa oraz zmianach liczby mieszkańców w okręgach wyborczych,
- 15) wykonywanie innych zadań określonych w ustawach.

2. Krajowe Biuro Wyborcze zapewnia obsługę Państwowej Komisji Wyborczej.

Artykuł 59

1. Państwowa Komisja Wyborcza wydaje wytyczne wiążące komisje wyborcze niższego stopnia oraz wyjaśnienia dla organów administracji rządowej i samorządowej, a także podległych im jednostek wykonujących zadania związane z przeprowadzeniem wyborów.

2. Państwowa Komisja Wyborcza uchyla uchwały okręgowych komisji wyborczych podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej i przekazuje sprawę właściwej komisji do ponownego rozpoznania.

3. Państwowa Komisja Wyborcza ustala swój regulamin oraz regulaminy okręgowych i obwodowych komisji wyborczych, określając w nich w szczególności:

- 1) zasady i tryb pracy,
- 2) sposób wykonania zadań,
- 3) sposób sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego.

4. Państwowa Komisja Wyborcza może na czas wyborów utworzyć swoją inspekcję i określić jej zadania.

Artykuł 60

1. Państwowa Komisja Wyborcza określa zasady i sposób wykorzystywania elektronicznego systemu przesyłania i przetwarzania danych o wynikach głosowania i wynikach wyborów.

2. Minister Łączności, na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej, określa zasady i warunki wykorzystywania dla celów wyborczych urządzeń i systemów telekomunikacyjnych, a także sieci telekomunikacyjnej użytku publicznego.

Artykuł 61

Państwowa Komisja Wyborcza jest uprawniona do używania pieczęci urzędowej w rozumieniu przepisów o pieczęciach państwowych. Średnica pieczęci wynosi 35 mm.

Artykuł 62

1. W skład Państwowej Komisji Wyborczej wchodzi:

- 1) 3 sędziów Trybunału Konstytucyjnego wskazanych przez Prezesa Trybunału Konstytucyjnego,
- 2) 3 sędziów Sądu Najwyższego wskazanych przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego,
- 3) 3 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego wskazanych przez Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego.

2. Osoby, o których mowa w ust. 1, powołuje w skład Państwowej Komisji Wyborczej Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Państwowa Komisja Wyborcza wybiera spośród siebie przewodniczącego i dwóch zastępców.

4. Skład Państwowej Komisji Wyborczej podaje się do publicznej wiadomości oraz ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Artykuł 63

1. Zmiany w składzie Państwowej Komisji Wyborczej następują wskutek:

- 1) zrzeczenia się członkostwa,
- 2) wniosku Prezesa, który wskazał sędziego jako członka komisji,
- 3) wygaśnięcia mandatu członka Trybunału Konstytucyjnego lub ustania stosunku służbowego sędziego,
- 4) śmierci.

2. Uzupelnienie składu Państwowej Komisji Wyborczej następuje w trybie przepisów o jej powołaniu.

B. Okręgowa komisja wyborcza

Artykuł 64

1. Do zadań okręgowej komisji wyborczej należy w szczególności:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego przez obwodowe komisje wyborcze,
- 2) rozpatrywanie skarg na działalność obwodowych komisji wyborczych,
- 3) rejestrowanie okręgowych list kandydatów na posłów w okręgu wyborczym,
- 4) zarządzanie druku obwieszczeń wyborczych i ich dostarczenia obwodowym komisjom wyborczym,
- 5) ustalenie wyników głosowania i wyników wyborów posłów w okręgu wyborczym,
- 6) zapewnienie we współdziałaniu z właściwymi organami administracji rządowej oraz samorządowej prawidłowego przygotowania i przeprowadzenia wyborów w okręgu wyborczym,
- 7) wykonywanie innych zadań przewidzianych w ustawie lub zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą.

2. Okręgowa komisja wyborcza może na czas wyborów utworzyć swoją inspekcję i określić jej zadania.

3. Krajowe Biuro Wyborcze zapewnia obsługę okręgowej komisji wyborczej.

Artykuł 65

1. W skład okręgowej komisji wyborczej wchodzi 11-15 sędziów właściwych miejscowo sądów apelacyjnych, sądów wojewódzkich i sądów rejonowych, zgłoszonych przez Ministra Sprawiedliwości najpóźniej w 52 dniu przed dniem wyborów.

2. Państwowa Komisja Wyborcza powołuje w skład okręgowej komisji wyborczej osoby, o których mowa w ust. 1, najpóźniej w 48 dniu przed dniem wyborów.

3. Pierwsze posiedzenie komisji organizuje, z upoważnienia Państwowej Komisji Wyborczej, kierownik wojewódzkiego biura wyborczego właściwego dla siedziby komisji.

4. Komisja na swoim pierwszym posiedzeniu wybiera spośród siebie przewodniczącego i 2 zastępców.

5. Komisja powołuje na sekretarza komisji kierownika wojewódzkiego biura wyborczego lub osobę przez niego wskazaną. Sekretarz komisji uczestniczy w jej posiedzeniach z głosem doradczym.

6. Skład komisji podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

Artykuł 66

1. Zmiany w składzie okręgowej komisji wyborczej następują wskutek:

- 1) zrzeczenia się członkostwa,
- 2) wniosku zgłoszonego przez Ministra Sprawiedliwości,
- 3) ustania stosunku służbowego sędziego,
- 4) śmierci.

2. Uzupelnienie składu komisji następuje w trybie przepisów o jej powołaniu.

C. Obwodowa komisja wyborcza

Artykuł 67

Do zadań obwodowej komisji wyborczej należy:

- 1) przeprowadzenie głosowania w obwodzie,
- 2) czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania,
- 3) ustalenie wyników głosowania w obwodzie i podanie ich do publicznej wiadomości,
- 4) przekazanie protokołu głosowania okręgowej komisji wyborczej.

Artykuł 68

1. Obwodową komisję wyborczą powołuje zarząd gminy spośród wyborców najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów, uwzględniając propozycje zgłoszone przez komitety wyborcze.

2. W skład komisji wchodzi od 5 do 9 osób.

3. Pierwsze posiedzenie komisji organizuje wójt lub burmistrz (prezydent miasta).

4. Komisja na swoim pierwszym posiedzeniu wybiera spośród siebie przewodniczącego i zastępcę.

5. Skład komisji podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

Artykuł 69

1. Obwodowe komisje wyborcze dla obwodów głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich powołują spośród wyborców odpowiednio konsulowie i kapitanowie statków.

2. Zasady, tryb i terminy powoływania tych komisji ustala Państwowa Komisja Wyborcza po porozumieniu odpowiednio z Ministrem Spraw Zagranicznych oraz ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej.

Artykuł 70

Zmiany i uzupełnienia w składzie obwodowej komisji wyborczej następują w trybie przepisów o jej powołaniu.

D. Biura wyborcze

Artykuł 71

1. Krajowe Biuro Wyborcze zapewnia organizacyjno-techniczne warunki wykonywania zadań związanych z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów.

2. Jednostkami organizacyjnymi Krajowego Biura Wyborczego są:

- 1) zespoły,
- 2) delegatury wojewódzkie, zwane dalej „wojewódzkimi biurami wyborczymi”.

3. Organizację wewnętrzną Krajowego Biura Wyborczego określa statut nadany przez Marszałka Sejmu na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej. Statut Krajowego Biura Wyborczego podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

4. Kierownik Krajowego Biura Wyborczego na podstawie statutu określa, w drodze zarządzenia, szczegółową organizację wewnętrzną jednostek organizacyjnych Krajowego Biura Wyborczego oraz ich właściwość.

Artykuł 72

1. Krajowe Biuro Wyborcze realizuje zadania wynikające z niniejszej ustawy oraz innych ustaw.

2. Krajowe Biuro Wyborcze współdziała z właściwymi ministrami, kierownikami urzędów centralnych, wojewodami oraz jednostkami samorządu terytorialnego w celu realizacji zadań wyborczych.

3. Zasady współdziałania terenowych organów administracji rządowej z Krajowym Biurem Wyborczym w zakresie, o którym mowa w ust. 2, określa, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw administracji w uzgodnieniu z Kierownikiem Krajowego Biura Wyborczego.

Artykuł 73

1. Kierownika Krajowego Biura Wyborczego powołuje i odwołuje Marszałek Sejmu na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej.

2. Kierownik Krajowego Biura Wyborczego pełni funkcję Sekretarza Państwowej Komisji Wyborczej i uczestniczy w jej posiedzeniach z głosem doradczym.

3. Kierownik Krajowego Biura Wyborczego dysponuje wyodrębnionymi środkami finansowymi w budżecie państwa, w części dotyczącej Krajowego Biura Wyborczego.

4. Do Kierownika Krajowego Biura Wyborczego stosuje się przepisy dotyczące osób powoływanych na kierownicze stanowiska państwowe, a do pracowników Biura - przepisy ustawy o pracownikach urzędów państwowych, z uwzględnieniem ust. 5-7.

5. (skreślony).

6. (skreślony).

7. Kierownik i pracownicy Krajowego Biura Wyborczego nie mogą należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności politycznej.

Artykuł 74

(skreślony).

Artykuł 75

(skreślony).

Artykuł 76

1. Obsługę i techniczno-materialne warunki pracy obwodowej komisji wyborczej zapewnia, jako zadanie zleczone gminie, wójt lub burmistrz (prezydent miasta).

2. Obowiązki przewidziane w ust.1 w odniesieniu do komisji, o których mowa w art. 69, wykonują odpowiednio konsul i kapitan statku.

ROZDZIAŁ 7

Zgłaszanie list kandydatów na posłów

Artykuł 77

1. Prawo zgłaszania list kandydatów na posłów przysługuje partiom, organizacjom politycznym oraz społecznym, a także wyborcom. Czynności wyborcze w imieniu partii i organizacji politycznych oraz społecznych wykonują organy upoważnione do ich reprezentowania przy czynnościach prawnych. W wypadku wyborców czynności wyborcze w ich imieniu wykonują tworzone przez nich komitety wyborcze.

2. Partie i organizacje, o których mowa w ust.1, mogą utworzyć koalicję wyborczą dla zgłoszenia wspólnych list kandydatów na posłów. Czynności wyborcze w imieniu koalicji wykonuje utworzony w tym celu komitet wyborczy.

3. Do komitetów wyborczych, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz.U. Nr 98, poz. 604) - z wyjątkiem przepisów dotyczących ewidencji partii politycznych - oraz przepisy innych ustaw dotyczące działalności partii politycznych.

4. W zakresie realizacji zadań wynikających z ustawy komitet wyborczy, o którym mowa w ust. 2, ma osobowość prawną.

5. Komitety wyborcze, o których mowa w ust.1 i 2, rozwiązują podmioty, które go utworzyły, zawiadamiając o tym niezwłocznie Państwową Komisję Wyborczą.

6. Przez użyte w ustawie określenie „komitet wyborczy” rozumie się również statutowe organy partii i organizacji, o których mowa w ust. 1.

Artykuł 78

1. Komitet wyborczy może zgłosić w każdym okręgu wyborczym po jednej okręgowej liście kandydatów na posłów, zwanej dalej „listą okręgową”, oraz jedną ogólnopolską listę kandydatów na posłów, zwaną dalej „listą ogólnopolską”.

2. Kandydować można w jednym okręgu wyborczym i z jednej listy okręgowej oraz z jednej listy ogólnopolskiej.

3. Nie można kandydować równocześnie do Sejmu i Senatu.

A. Zgłaszanie okręgowych list kandydatów na posłów

Artykuł 79

1. Lista okręgowa powinna być poparta podpisami co najmniej 3000 wyborców stale zamieszkałych w danym okręgu wyborczym.

2. Komitet wyborczy, który z zachowaniem wymogów określonych w ust.1 zarejestrował listy okręgowe w co najmniej połowie okręgów wyborczych, uprawniony jest do zgłoszenia dalszych list bez poparcia zgłoszenia podpisami wyborców.

3. Obowiązek poparcia zgłoszenia listy okręgowej podpisami wyborców nie dotyczy komitetu wyborczego partii, organizacji lub koalicji wyborczej, która bezpośrednio po poprzednich wyborach zgłosiła Prezydium Sejmu istnienie klubu liczącego co najmniej 15 posłów.

4. Zgłoszenie list okręgowych przez komitety wyborcze spełniające warunki, o których mowa w ust. 2 i 3, następuje na podstawie zaświadczenia Państwowej Komisji Wyborczej, wydanego na wniosek zainteresowanego komitetu wyborczego, złożony do 40 dnia przed dniem wyborów. Informację, o jakiej mowa w ust. 3, Prezydium Sejmu przekazuje Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 10 dni od dnia zarządzenia wyborów.

5. W razie rozwiązania Sejmu przepis ust. 3 stosuje się do komitetów wyborczych, które w dniu rozwiązania Sejmu spełniają warunek w nim określony.

Artykuł 80

1. Listę okręgową zgłasza się do okręgowej komisji wyborczej do 40 dnia przed dniem wyborów.

2. Liczba kandydatów na liście nie może być mniejsza niż 3 kandydatów i większa niż dwukrotność ogólnej liczby posłów wybieranych w danym okręgu wyborczym.

3. Zgłoszenia listy okręgowej dokonuje na piśmie pełnomocnik komitetu wyborczego lub upoważniona przez niego osoba, zwani dalej „pełnomocnikiem”. Do zgłoszenia załącza się dokument stwierdzający powołanie pełnomocnika komitetu wyborczego, z podaniem jego nazwiska, imienia i dokładnego adresu, wydany przez komitet wyborczy.

4. Jeżeli zgłoszenia listy okręgowej dokonuje osoba upoważniona przez pełnomocnika komitetu wyborczego, przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 81

1. Zgłoszenie listy okręgowej powinno zawierać:

- 1) nazwę komitetu wyborczego uwzględniającą nazwę, skrót nazwy i symbol graficzny partii lub organizacji tworzących dany komitet, z podaniem dokładnego adresu; w wypadku komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców należy podać również listę osób tworzących komitet wyborczy w liczbie nie mniejszej niż 15 osób oraz ich adresy,
- 2) nazwiska, imiona, wiek, zawód i miejsce zamieszkania kandydatów, a w wypadku kandydatów komitetów wyborczych utworzonych przez wyborców - także przynależność do partii, których są członkami. Nazwiska kandydatów umieszcza się na liście w kolejności ustalonej przez komitet wyborczy.

2. W zgłoszeniu pełnomocnik może wskazać skrót nazwy komitetu wyborczego, którym należy oznaczyć zarejestrowaną listę na urzędowych obwieszczeniach oraz na karcie do głosowania.

3. Pełnomocnik może wносить ponadto o oznaczenie w ramach listy poszczególnych kandydatów nazwą lub skrótem nazwy partii bądź organizacji popierającej danego kandydata (nie więcej niż 40 znaków drukarskich). Wniosek składa się łącznie ze zgłoszeniem listy.

4. W wypadku listy komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców poszczególni kandydaci powinni być oznaczeni nazwą lub skrótem nazwy partii, których są członkami. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio.

5. Do zgłoszenia każdej listy należy dołączyć:

- 1) uwierzytelniony wyciąg z ewidencji partii lub rejestru organizacji prowadzonych przez właściwy sąd, a w wypadku koalicji wyborczej oraz komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców - dokument stwierdzający utworzenie takich komitetów, podpisany przez 3 osoby przyjmujące odpowiedzialność za prawdziwość danych zawartych w tym dokumencie,
- 2) wykazy podpisów wyborców popierających listę, obejmujące nie mniej niż 3000 podpisów, bądź zaświadczenie Państwowej Komisji Wyborczej, o którym mowa w art. 79 ust. 4,
- 3) pisemne oświadczenie każdego kandydata o zgodzie na kandydowanie z danej listy okręgowej,
- 4) oświadczenie, o którym mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz.U. Nr 70, poz. 443).

6. Nazwa, skrót nazwy i symbol graficzny komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców lub koalicję wyborczą korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla dóbr osobistych.

Artykuł 82

1. Nazwa, skrót nazwy i symbol graficzny komitetu wyborczego, o których mowa w art. 81, powinny różnić się dostatecznie od nazw, skrótów nazw i symboli graficznych innych komitetów wyborczych.

2. Jeżeli po przyjęciu zgłoszenia listy dokonane zostanie następne zgłoszenie zawierające tę samą lub niedostatecznie różniącą się nazwę bądź skrót nazwy komitetu wyborczego, komisja wyborcza uznaje to za wadę zgłoszenia i wyznacza termin 3 dni dla jej usunięcia. W wypadku nieusunięcia wady w terminie, komisja odmawia rejestracji listy.

3. Komisja wyborcza uznaje, w trybie ust. 2, za wadę zgłoszenia listy komitetu wyborczego, w którego nazwie nie uwzględniono nazwy i skrótu nazwy partii lub organizacji tworzących ten komitet.

Artykuł 83

1. Okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie rejestruje listę okręgową zgłoszoną zgodnie z przepisami niniejszej

ustawy, sporządzając protokół rejestracji. Po jednym egzemplarzu protokołu doręcza się pełnomocnikowi i przesyła Państwowej Komisji Wyborczej.

2. Jeżeli zgłoszenie ma wady, komisja wzywa pełnomocnika do ich usunięcia w terminie 3 dni. W wypadku nieusunięcia wady w terminie komisja odmawia rejestracji listy w całości lub co do poszczególnych kandydatów. W razie odmowy rejestracji w odniesieniu do niektórych kandydatów, listę - z zastrzeżeniem przepisów art. 80 ust. 2 - rejestruje się w zakresie nie objętym odmową.

3. Orzeczenia okręgowej komisji wyborczej, o których mowa w ust. 2 i art. 82 ust. 2 i 3, doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi. Od orzeczenia pełnomocnikowi przysługuje prawo odwołania do Państwowej Komisji Wyborczej, w terminie 3 dni od daty doręczenia. Od orzeczenia wydanego w wyniku rozpatrzenia odwołania nie przysługuje środek prawny.

Artykuł 84

1. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie protokołów rejestracji list okręgowych przyznaje w drodze losowania, najpóźniej w 35 dniu przed dniem wyborów, jednolity numer dla list tego samego komitetu wyborczego, zarejestrowanych w więcej niż jednym okręgu wyborczym. O terminie losowania zawiadamia się pełnomocników.

2. W losowaniu pierwszych numerów biorą udział listy komitetów wyborczych, o których mowa w art. 79 ust. 3, jeżeli zarejestrowały listy we wszystkich okręgach wyborczych. W drugiej kolejności losuje się numery dla list innych komitetów wyborczych, które zarejestrowały swoje listy we wszystkich okręgach wyborczych. W dalszej kolejności losowane są numery list pozostałych komitetów wyborczych.

3. Państwowa Komisja Wyborcza zawiadamia niezwłocznie okręgowe komisje wyborcze oraz pełnomocników o wylosowanych numerach list okręgowych.

Artykuł 85

1. Po otrzymaniu zawiadomienia, o którym mowa w art. 84 ust. 3, okręgowa komisja wyborcza, uwzględniając kolejność numerów list ustaloną w trybie art. 84, najpóźniej w 17 dniu przed dniem wyborów przeprowadza losowanie numerów dla list komitetów wyborczych, które zarejestrowały listy wyłącznie w danym okręgu wyborczym. O terminie losowania zawiadamia się pełnomocników.

2. Okręgowa komisja wyborcza zawiadamia niezwłocznie pełnomocników o wylosowanych numerach list okręgowych, o których mowa w ust. 1.

Artykuł 86

1. Okręgowa komisja wyborcza zarządza wydrukowanie obwieszczenia o zarejestrowanych listach okręgowych, zawierającego informacje o ich numerach, nazwach i skrótach nazw komitetów wyborczych oraz dane o kandydatach zawarte w zgłoszeniach list, w tym treść oświadczenia, o którym mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób

pełniących funkcje publiczne (Dz.U. Nr 70, poz. 443), w części określonej w art.11 ust. 2 teź ustawy.

2. Obwieszczenie, o którym mowa w ust. 1, przesyła się właściwemu kierownikowi wojewódzkiego biura wyborczego, który zapewnia jego druk i rozplakatowanie na obszarze okręgu wyborczego, najpóźniej w 8 dniu przed dniem wyborów. Jeden egzemplarz obwieszczenia przesyła się niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej.

Artykuł 87

1. Okręgowa komisja wyborcza skreśla z zarejestrowanej listy okręgowej nazwisko kandydata na posła, który zmarł, utracił prawo wybieralności lub złożył oświadczenie na piśmie o wycofaniu zgody na kandydowanie.

2. Jeżeli skreślenie nazwiska kandydata z zarejestrowanej listy nastąpiło wskutek śmierci kandydata i powoduje, że na liście tej pozostaje mniej niż 3 kandydatów, komisja zawiadamia pełnomocnika o możliwości zgłoszenia nowego kandydata. Uzupełnienia listy dokonuje się najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów.

3. Jeżeli skreślenie nazwiska kandydata z listy nastąpiło z innej przyczyny niż śmierć kandydata lub lista nie została uzupełniona z uwzględnieniem terminu, o którym mowa w ust. 2, a na liście pozostaje mniej niż 3 kandydatów, komisja unieważnia rejestrację tej listy. Od orzeczenia wydanego w tej sprawie nie przysługuje środek prawny.

4. W razie rozwiązania komitetu wyborczego, o którym mowa w art. 77 ust. 1 lub 2, okręgowa komisja wyborcza unieważnia rejestrację listy tego komitetu.

5. O skreśleniu kandydata i orzeczeniach, o których mowa w ust. 2-4, okręgowa komisja wyborcza zawiadamia niezwłocznie pełnomocnika i Państwową Komisję Wyborczą oraz wyborców.

B. Poparcie zgłoszeń okręgowych list kandydatów na posłów

Artykuł 88

1. Wyborca może udzielić pisemnego poparcia więcej niż jednej liście okręgowej. Wycofanie udzielonego poparcia jest nieskuteczne.

2. Wyborca udzielający poparcia liście okręgowej składa podpis obok czytelnie wpisanego swojego nazwiska i imienia, adresu zamieszkania i numeru dowodu osobistego lub paszportu.

3. Wykaz podpisów powinien zawierać na każdej stronie nazwę komitetu wyborczego zgłaszającego listę, numer okręgu wyborczego, w którym lista jest zgłaszana, oraz podpis pełnomocnika.

4. Wzór wykazu podpisów wyborców określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Artykuł 89

1. Okręgowa komisja wyborcza, przyjmując zgłoszenie listy okręgowej, w obecności pełnomocnika sprawdza prawidłowość złożenia wymaganej liczby podpisów wyborców. Arkusze wykazu podpisów komisja numeruje i opatruje każ-

dy swoją pieczęcią oraz wydaje pełnomocnikowi pisemne potwierdzenie przyjęcia zgłoszenia.

2. Jeżeli prawidłowo złożona liczba podpisów wyborców jest mniejsza niż ustawowo wymagana, komisja odmawia przyjęcia zgłoszenia, wskazując stwierdzone wady oraz zwraca pełnomocnikowi przedłożony wykaz podpisów.

3. Orzeczenie, o którym mowa w ust. 2, może być przez pełnomocnika zaskarżone do właściwego terytorialnie sądu wojewódzkiego w terminie 3 dni od daty doręczenia. Sąd wojewódzki rozpatruje skargę w terminie 2 dni w postępowaniu nieprocesowym w składzie 3 sędziów. Od postanowienia sądu nie przysługuje środek prawny.

4. Przyjęte arkusze wykazu podpisów komisja przechowuje w zabezpieczonych pakietach. Udostępnienie i rozpieczętowanie pakietów może nastąpić wyłącznie dla potrzeb postępowania przed organami wymiaru sprawiedliwości, w obecności członka okręgowej komisji wyborczej; o terminie czynności zawiadamia się niezwłocznie pełnomocnika.

Artykuł 90

1. W razie uzasadnionych wątpliwości co do prawdziwości danych zawartych w wykazie podpisów bądź wiarygodności podpisów, okręgowa komisja wyborcza wstrzymuje rejestrację listy okręgowej i w sposób przez siebie ustalony dokonuje w terminie 3 dni sprawdzenia danych bądź wiarygodności podpisów, w oparciu o dostępne urzędowe dokumenty, w tym rejestry wyborców i urzędowe rejestry mieszkańców, a w miarę potrzeby również o wyjaśnienia wyborców. O wstrzymaniu rejestracji listy i wszczęciu postępowania wyjaśniającego zawiadamia się niezwłocznie pełnomocnika.

2. Jeżeli w wyniku przeprowadzonego postępowania ustalone zostanie, iż zgłoszona lista nie uzyskała poparcia ustawowo wymaganej liczby podpisów wyborców, komisja odmawia jej rejestracji i niezwłocznie zawiadamia o odmowie pełnomocnika.

3. Orzeczenie, o którym mowa w ust. 2, może być przez pełnomocnika zaskarżone do właściwego terytorialnego sądu wojewódzkiego w terminie 3 dni od daty doręczenia. Sąd wojewódzki rozpatruje skargę w terminie 3 dni w postępowaniu nieprocesowym, w składzie 3 sędziów. O terminie posiedzenia zawiadamia się okręgową komisję wyborczą i pełnomocnika. Od postanowienia sądu nie przysługuje środek prawny.

C. Zgłaszanie ogólnopolskich list kandydatów na posłów

Artykuł 91

1. Listę ogólnopolską zgłasza się do Państwowej Komisji Wyborczej najpóźniej w 20 dniu przed dniem wyborów.

2. Do zgłoszenia listy ogólnopolskiej uprawniony jest komitet wyborczy, który zarejestrował listy okręgowe w co najmniej połowie okręgów wyborczych bądź spełnia warunki określone w art. 79 ust. 3.

3. Komitet wyborczy organizacji mniejszości narodowych uprawniony jest do zgłoszenia listy ogólnopolskiej, je-

żeli zarejestrował listy okręgowe w co najmniej 5 okręgach wyborczych lub spełnia warunki określone w art. 79 ust. 3.

4. Zgłoszenia listy ogólnopolskiej dokonuje na piśmie pełnomocnik. W zgłoszeniu podaje się nazwę i adres komitetu wyborczego oraz nazwisko, imię i dokładny adres pełnomocnika.

5. Na liście ogólnopolskiej powinno być zgłoszonych co najmniej 69 kandydatów.

6. Na liście mogą być zgłoszeni tylko kandydaci, którzy zostali zarejestrowani na listach okręgowych danego komitetu wyborczego. Przy nazwiskach kandydatów podaje się numery okręgów wyborczych, w których listy okręgowe zostały zarejestrowane.

Artykuł 92

1. Do zgłoszenia i rejestracji listy ogólnopolskiej stosuje się odpowiednio przepisy art. 83 ust. 1 i 2 i art. 87. Orzeczenie Państwowej Komisji Wyborczej może być przez pełnomocnika zaskarżone do Sądu Najwyższego w terminie 3 dni od daty doręczenia. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę w terminie 3 dni w postępowaniu nieprocesowym, stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego. Od postanowienia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny.

2. Jeżeli w wyniku postępowania, o którym mowa w ust. 1 oraz w art. 83 ust. 3, art. 89 ust. 3 i art. 90 ust. 3, komitet wyborczy spełni warunki uprawniające do zgłoszenia listy ogólnopolskiej, Państwowa Komisja Wyborcza przyjmuje zgłoszenie, tak jakby zostało wniesione w ustawowym terminie.

Artykuł 93

1. Po zarejestrowaniu list ogólnopolskich Państwowa Komisja Wyborcza podaje do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, informację o zarejestrowanych listach ogólnopolskich, zawierającą ich numery, nazwy i skróty nazw komitetów wyborczych, ogólną liczbę kandydatów oraz dane o 69 kandydatach z każdej listy w szczególności treść oświadczenia, o którym mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz.U. Nr 70, poz. 443), w części określonej w art. 11 ust. 2 tejże ustawy; numerem listy ogólnopolskiej jest numer listy okręgowej wylosowany w trybie, o którym mowa w art. 84.

2. Obwieszczenie, o którym mowa w ust. 1, podaje się do wiadomości publicznej najpóźniej w 8 dniu przed dniem wyborów, przez ogłoszenie go w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym, oraz dostarcza wszystkim obwodowym komisjom wyborczym.

D. Mężowie zaufania

Artykuł 94

1. Pełnomocnik może wyznaczyć po jednym mężu zaufania do każdej obwodowej komisji wyborczej na obszarze okręgu wyborczego, w którym została zarejestrowana zgłoszona przez niego lista okręgowa.

2. Pełnomocnik wydaje mężom zaufania zaświadczenie według wzoru określonego przez Państwową Komisję Wyborczą.

ROZDZIAŁ 8

Karty do głosowania

Artykuł 95

Okręgowa komisja wyborcza po zarejestrowaniu list okręgowych zarządza wydrukowanie kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym w trybie określonym przez Państwową Komisję Wyborczą.

Artykuł 96

Na karcie do głosowania umieszcza się w kolejności wzrastającej oznaczenia list zarejestrowanych w danym okręgu wyborczym, zawierające numer listy oraz nazwę lub skrót nazwy komitetu wyborczego. Pod oznaczeniem każdej listy podaje się nazwiska i imiona wszystkich kandydatów zarejestrowanych na danej liście.

Artykuł 97

1. Na każdej karcie do głosowania zamieszcza się zwięzłą informację o sposobie głosowania.

2. Na karcie do głosowania drukuje się odcisk pieczęci właściwej okręgowej komisji wyborczej.

3. Karta do głosowania może być zadrukowana tylko po jednej stronie. Wielkość i rodzaj czcionek powinny być jednakowe dla oznaczeń wszystkich list i nazwisk kandydatów.

4. Wzór karty do głosowania ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

Artykuł 98

Zasady sporządzania i tryb przekazywania kart do głosowania dla obwodów głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich ustala Państwowa Komisja Wyborcza po porozumieniu odpowiednio z Ministrem Spraw Zagranicznych oraz ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej.

ROZDZIAŁ 9

Ustalenie wyników głosowania w obwodach głosowania

Artykuł 99

Niezwłocznie po zakończeniu głosowania obwodowa komisja wyborcza ustala wyniki głosowania w obwodzie. Przy ustalaniu wyników głosowania mogą być obecni mężowie zaufania.

Artykuł 100

1. Komisja ustala, na podstawie spisu wyborców, liczbę osób uprawnionych do głosowania oraz liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania.

2. Komisja ustala liczbę nie wykorzystanych kart do głosowania, a następnie karty te umieszcza w zapieczętowanych pakietach.

3. Przewodniczący w obecności komisji otwiera urnę wyborczą, po czym komisja liczy znajdujące się w niej karty do głosowania.

4. Kart do głosowania przedartych całkowicie na dwie lub więcej części nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach, o których mowa w ust. 3.

5. Jeżeli liczba kart do głosowania w urnie przewyższa liczbę wydanych kart, komisja podaje w protokole przypuszczalną przyczynę tej niezgodności.

Artykuł 101

Po ustaleniu liczby oddanych kart do głosowania obwodowa komisja wyborcza przystępuje do obliczania głosów oddanych na poszczególne listy okręgowe oraz na poszczególnych kandydatów z tych list.

Artykuł 102

1. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwiska dwóch lub więcej kandydatów z różnych list lub nie postawiono znaku „x” w kratce z lewej strony obok nazwiska żadnego kandydata z którejkolwiek z list.

2. Nieważne są karty do głosowania inne niż urzędowo ustalone lub nie opatrzone pieczęcią obwodowej komisji wyborczej.

3. Jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwiska dwóch lub więcej kandydatów z tej samej listy, to głos taki uważa się za ważnie oddany na wskazaną listę okręgową z przyznaniem pierwszeństwa do otrzymania mandatu kandydatowi na posła, którego nazwisko na tej liście umieszczone jest w pierwszej kolejności.

4. Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych numerów list i nazw lub nazwisk albo poczynienie innych dopisków nie wpływa na ważność głosu.

Artykuł 103

Obwodowa komisja wyborcza sporządza w dwóch egzemplarzach protokół głosowania w obwodzie.

Artykuł 104

1. W protokole głosowania w obwodzie wymienia się liczbę:

- 1) osób uprawnionych do głosowania,
- 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania,
- 3) oddanych głosów,
- 4) głosów nieważnych,
- 5) głosów ważnych,
- 6) głosów ważnie oddanych na każdą z list okręgowych (łącznie liczba głosów oddanych na kandydatów tej listy),

7) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów każdej z list okręgowych.

2. W protokole wymienia się ponadto liczbę otrzymanych i nie wykorzystanych kart do głosowania.

3. W protokole wymienia się czas rozpoczęcia i zakończenia głosowania oraz omawia zarządzenia i wydane decyzje, jak również inne istotne okoliczności związane z przebiegiem głosowania.

4. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

5. Mężom zaufania przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag, z wymienieniem konkretnych zarzutów.

Artykuł 105

Niezwłocznie po sporządzeniu protokołu obwodowa komisja wyborcza podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania na listy okręgowe, z uwzględnieniem danych, o których mowa w art.104 ust. 1.

Artykuł 106

1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie przesyła do okręgowej komisji wyborczej w zapieczętowanej kopercie jeden egzemplarz protokołu głosowania w obwodzie.

2. Tryb przekazywania i przyjmowania protokołów, o których mowa w ust.1, ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

3. Zasady i tryb przekazywania właściwej okręgowej komisji wyborczej wyników głosowania z obwodów głosowania, o których mowa w art. 51, ustala Państwowa Komisja Wyborcza po porozumieniu odpowiednio z Ministrem Spraw Zagranicznych oraz ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej.

4. Państwowa Komisja Wyborcza może określić zasady i tryb wcześniejszego przekazywania danych z protokołu za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnych użytku publicznego lub elektronicznego przesyłania danych.

Artykuł 107

1. Po wykonaniu czynności wymienionych w art.106 przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie przekazuje wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta) dokumenty z głosowania.

2. Dokumenty z obwodów głosowania za granicą i na polskich statkach morskich przechowują odpowiednio konsulowie i kapitanowie statków.

ROZDZIAŁ 10

Ustalenie wyników wyborów w okręgu wyborczym

Artykuł 108

1. Okręgowa komisja wyborcza na podstawie protokołów, o których mowa w art.106 ust. 1, ustala wyniki głosowania na poszczególne listy okręgowe i sporządza w dwóch

egzemplarzach protokół wyników głosowania w okręgu wyborczym.

2. Jeżeli właściwa okręgowa komisja wyborcza nie użyła wyników głosowania w obwodach głosowania za granicą i na polskich statkach morskich w ciągu 36 godzin od zakończenia głosowania, o którym mowa w art. 35 ust.1, głosowanie w tych obwodach uważa się za niebyłe. Fakt ten odnotowuje się w protokole wyników głosowania w okręgu wyborczym, z wymienieniem obwodów głosowania oraz ewentualnych przyczyn nieuzyskania z tych obwodów wyników głosowania.

3. W protokole wymienia się liczby:

- 1) osób uprawnionych do głosowania,
- 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania,
- 3) oddanych głosów,
- 4) głosów nieważnych,
- 5) głosów ważnych,
- 6) głosów ważnie oddanych na każdą z list okręgowych,
- 7) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów każdej z list okręgowych.

4. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji, obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

5. Przy ustalaniu wyników głosowania i sporządzaniu protokołu mogą być obecni pełnomocnicy, którym przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów.

6. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej przekazuje niezwłocznie dane z protokołu dotyczące liczby głosów ważnych i głosów ważnie oddanych na każdą z list okręgowych oraz głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów każdej z tych list do Państwowej Komisji Wyborczej, w sposób przez nią ustalony, za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej użytku publicznego lub elektronicznego przesyłania danych.

7. Protokół, o którym mowa w ust.1, przewodniczący okręgowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie do Państwowej Komisji Wyborczej w trybie przez nią ustalonym.

Artykuł 109

1. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie danych, o których mowa w art. 108 ust. 6, ustala wstępnie liczbę głosów ważnych oraz głosów ważnie oddanych na listy okręgowe poszczególnych komitetów wyborczych w skali kraju i listy, które spełniają warunki uprawniające do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgach wyborczych. Informację o tym podaje się do publicznej wiadomości.

2. Po otrzymaniu protokołów wyników głosowania w okręgach wyborczych, Państwowa Komisja Wyborcza protokolarnie ustala zbiorcze wyniki głosowania na listy okręgowe w skali kraju i stwierdza, uwzględniając przepis art. 5 ust. 1, które listy spełniają warunki uprawniające do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgach wyborczych, oraz zawiadamia o tym pisemnie okręgowe komisje wyborcze. Informację o tym podaje się do publicznej wiadomości.

Artykuł 110

1. Po otrzymaniu zawiadomienia, o którym mowa w art. 109 ust. 2, okręgowa komisja wyborcza dokonuje podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy okręgowe w sposób następujący:

- 1) liczbę głosów ważnie oddanych na każdą z tych list w okręgu wyborczym dzieli się kolejno przez: 1, 2, 3, 4 i dalej, aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ile wynosi liczba mandatów do rozdzielienia między listy,
- 2) każdej liście przyznaje się tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada jej liczb kolejno największych.

2. Jeżeli kilka list uzyskało ilorazy równe ostatniej liczbie z liczb uszeregowanych w podany wyżej sposób, a list tych jest więcej niż mandatów do rozdzielienia, pierwszeństwo mają listy w kolejności ogólnej liczby oddanych na nie głosów. Gdyby na dwie lub więcej list oddano równą liczbę głosów, o pierwszeństwie rozstrzyga liczba obwodów głosowania, w których na daną listę oddano większą liczbę głosów.

Artykuł 111

1. Mandaty przypadające danej liście okręgowej uzyskują kandydaci w kolejności otrzymanej liczby głosów.

2. Jeżeli dwóch lub więcej kandydatów otrzymało równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu z danej listy, o pierwszeństwie rozstrzyga kolejność umieszczenia ich nazwisk na liście.

Artykuł 112

Jeżeli w okręgu wyborczym pozostają mandaty nie obsadzone, wówczas o liczbę tych mandatów zwiększa się liczbę posłów wybieranych z list ogólnopolskich.

Artykuł 113

1. Po ustaleniu wyników wyborów w okręgu wyborczym okręgowa komisja wyborcza sporządza, w dwóch egzemplarzach, protokół wyborów posłów w okręgu wyborczym.

2. W protokole wymienia się liczbę posłów wybieranych w okręgu, a także liczbę:

- 1) osób uprawnionych do głosowania,
- 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania,
- 3) oddanych głosów,
- 4) głosów nieważnych,
- 5) głosów ważnych,
- 6) głosów ważnie oddanych na każdą z list okręgowych,
- 7) mandatów przypadających każdej liście,
- 8) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów każdej z list okręgowych oraz
- 9) nazwiska i imiona wybranych posłów z każdej listy okręgowej.

3. W wypadku, o którym mowa w art.112, w protokole podaje się również liczbę nie obsadzonych mandatów w okręgu.

4. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji, obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

5. Przy ustalaniu wyników wyborów i sporządzaniu protokołu mogą być obecni pełnomocnicy, którym przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów.

6. Przepis art.108 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 114

Okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania i wyniki wyborów w okręgu wyborczym, z uwzględnieniem danych, o których mowa w art. 109 ust. 2 i art. 113 ust. 2 i 3.

Artykuł 115

1. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej użytku publicznego lub elektronicznego przesyłania danych przekazuje do Państwowej Komisji Wyborczej, w trybie przez nią ustalonym, dane z protokołu wyborów posłów w okręgu wyborczym.

2. Protokół, o którym mowa w art.113, przewodniczący komisji przesyła w zapieczętowanej kopercie niezwłocznie do Państwowej Komisji Wyborczej w trybie przez nią ustalonym. Pozostałe dokumenty z wyborów przechowuje kierownik wojewódzkiego biura wyborczego, właściwego dla siedziby komisji.

Artykuł 116

1. Po otrzymaniu protokołów, o których mowa w art.115 ust. 2, Państwowa Komisja Wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników wyborów w okręgach wyborczych.

2. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników wyborów, Państwowa Komisja Wyborcza zarządza ponowne ustalenie tych wyników. Przepisy art.110-115 stosuje się odpowiednio.

ROZDZIAŁ 11

Ustalenie wyników wyborów z ogólnopolskich list kandydatów na posłów Ogłoszenie wyników wyborów do Sejmu

Artykuł 117

Państwowa Komisja Wyborcza, po otrzymaniu protokołów od okręgowych komisji wyborczych oraz sprawdzeniu prawidłowości ustalenia wyników wyborów w okręgach wyborczych, stwierdza, uwzględniając przepis art. 5 ust.1, które listy ogólnopolskie spełniają warunki uprawniające do uczestniczenia w podziale mandatów w myśl art. 4 albo art. 7.

Artykuł 118

1. Państwowa Komisja Wyborcza dokonuje podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy ogólnopolskie, z uwzględnieniem art.112, w sposób następujący:

1) liczbę głosów ważnie oddanych na wszystkie listy okręgowe danego komitetu wyborczego dzieli się ko-

lejno przez:1, 2, 3, 4 i dalej, aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ile wynosi liczba mandatów do rozdzielenia między listy ogólnopolskie,

2) każdej liście przyznaje się tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada jej liczb kolejno największych.

2. Jeżeli kilka list uzyskało ilorazy równe ostatniej liczbie z liczb uszeregowanych w podany wyżej sposób, a list tych jest więcej niż mandatów do rozdzielenia, pierwszeństwo mają listy komitetów wyborczych, które w okręgach uzyskały więcej mandatów. Jeżeli listy dwóch lub więcej komitetów wyborczych uzyskały w okręgach równą liczbę mandatów, o pierwszeństwie rozstrzyga większa liczba głosów oddanych w całym kraju na listy danego komitetu wyborczego.

Artykuł 119

1. Mandaty przypadające danej liście ogólnopolskiej uzyskują kandydaci w kolejności umieszczenia ich nazwisk na liście - z pominięciem tych kandydatów, którzy uzyskali już mandaty w okręgach wyborczych.

2. Jeżeli danej liście przypada większa liczba mandatów od liczby kandydatów, którzy mandaty mogą uzyskać, wówczas mandaty te przydziela się pozostałym listom w kolejności uzyskanych najwyższych ilorazów.

Artykuł 120

Państwowa Komisja Wyborcza sporządza protokół wyborów posłów z ogólnopolskich list kandydatów na posłów, w którym podaje:

- 1) wykaz zarejestrowanych list ogólnopolskich,
- 2) liczbę ważnie oddanych głosów na wszystkie listy okręgowe w kraju,
- 3) liczbę ważnie oddanych głosów w kraju na listy okręgowe każdego komitetu wyborczego, który zarejestrował listę ogólnopolską, wraz z podaniem procentu, jaki liczba ta stanowi w stosunku do liczby głosów oddanych na wszystkie listy okręgowe w kraju,
- 4) wykaz list ogólnopolskich, które uczestniczą w podziale mandatów,
- 5) liczbę mandatów przydzielonych poszczególnym listom ogólnopolskim,
- 6) nazwiska i imiona wybranych posłów z podaniem numerów i nazw list ogólnopolskich, z których je uzyskali, oraz numerów okręgów wyborczych, w których kandydowali.

Artykuł 121

1. Państwowa Komisja Wyborcza po sporządzeniu protokołu, o którym mowa w art.120, podaje do publicznej wiadomości w formie obwieszczenia wyniki wyborów do Sejmu. W obwieszczeniu zamieszcza się podstawowe informacje zawarte w protokołach wyborów posłów w okręgach wyborczych oraz w protokole wyborów posłów z ogólnopolskich list kandydatów na posłów.

2. Obwieszczenie, o którym mowa w ust.1, publikuje się niezwłocznie w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym oraz ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

3. Państwowa Komisja Wyborcza publikuje opracowanie statystyczne zawierające szczegółowe informacje o wynikach głosowania i wyborów do Sejmu.

4. Państwowa Komisja Wyborcza określa, po porozumieniu z Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych, termin przechowywania oraz sposób przekazania do właściwego archiwum państwowego dokumentów z głosowania i z wyborów, o których mowa w art.107 i art.115 ust. 2.

Artykuł 122

Państwowa Komisja Wyborcza wydaje posłom zaświadczenia o wyborze.

Artykuł 123

Państwowa Komisja Wyborcza przedkłada Marszałkowi Sejmu oraz Sądowi Najwyższemu sprawozdanie z wyborów nie później niż 7 dnia po ogłoszeniu obwieszczenia, o którym mowa w art.121 ust.1.

ROZDZIAŁ 12

Ważność wyborów

Artykuł 124

1. Przeciwko ważności wyborów, ważności wyborów w okręgu lub wyborowi posła może być wniesiony protest z powodu dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom lub naruszenia przepisów niniejszej ustawy dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów.

2. Jeżeli podstawę protestu stanowi zarzut popełnienia przestępstwa przeciwko wyborom lub naruszenia przez Państwową Komisję Wyborczą przepisów niniejszej ustawy dotyczących ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów, może go wnieść każdy wyborca.

3. Protest przeciwko ważności wyborów w okręgu lub przeciwko wyborowi posła w okręgu wyborczym może wnieść wyborca, którego nazwisko w dniu wyborów było umieszczone w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania na obszarze danego okręgu wyborczego.

4. Prawo wniesienia protestu przysługuje również pełnomocnikowi komitetu wyborczego.

5. W razie wniesienia protestu przeciwko ważności wyborów, ważności wyborów w okręgu lub wyborowi posła, do czasu rozstrzygnięcia sprawy w sposób określony w art. 128, do posłów lub posła stosuje się przepisy o obowiązkach i prawach posłów.

Artykuł 125

1. Protest wnosi się na piśmie do Sądu Najwyższego najpóźniej w 7 dniu od daty ogłoszenia wyników wyborów przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Urzędowym

Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”. Nadanie w tym terminie protestu w polskim urzędzie pocztowym jest równoznaczne z wniesieniem go do Sądu Najwyższego.

2. W odniesieniu do wyborcy przebywającego za granicą lub na polskim statku morskim wymogi wymienione w ust.1 uważa się za spełnione, jeżeli protest został złożony odpowiednio właściwemu terytorialnie konsulowi lub kapitanowi statku. Wyborca obowiązany jest dołączyć do protestu zawiadomienie o ustanowieniu swojego pełnomocnika zamieszkałego w kraju lub pełnomocnika do doręczeń zamieszkałego w kraju, pod rygorem pozostawienia protestu bez biegu.

3. Wnoszący protest powinien sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których opiera swoje zarzuty.

Artykuł 126

1. Sąd Najwyższy rozpatruje protest w składzie 3 sędziów w postępowaniu nieprocesowym, stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, i wydaje opinię w formie postanowienia w sprawie protestu.

2. Opinia powinna zawierać ustalenia co do zasadności zarzutów protestu, a w razie potwierdzenia zasadności zarzutów - ocenę, czy przestępstwo przeciwko wyborom lub naruszenie przepisów niniejszej ustawy mogło mieć wpływ bądź miało wpływ na wynik wyborów.

3. Uczestnikami postępowania są z mocy ustawy wnoszący protest, przewodniczący właściwej komisji wyborczej lub jego zastępca i Prokurator Generalny.

Artykuł 127

1. Sąd Najwyższy pozostawia bez dalszego biegu protest wniesiony przez osobę do tego nie uprawnioną w myśl art.124 ust. 2-4 lub nie spełniającą warunków określonych w art.125. Niedopuszczalne jest przywrócenie terminu do wniesienia protestu.

2. Sąd Najwyższy pozostawia bez dalszego biegu protest dotyczący sprawy, co do której w niniejszej ustawie przewiduje się możliwość wniesienia skargi lub odwołania do sądu lub do Państwowej Komisji Wyborczej przed dniem głosowania.

3. Jeżeli w proteście zarzucono popełnienie przestępstwa przeciwko wyborom, Sąd Najwyższy niezwłocznie zawiadamia o tym Prokuratora Generalnego.

Artykuł 128

1. Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Administracyjnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, na podstawie sprawozdania z wyborów przedstawionego przez Państwową Komisję Wyborczą oraz opinii wydanych w wyniku rozpoznania protestów, rozstrzyga o ważności wyborów oraz ważności wyboru posła, przeciwko któremu wniesiono protest. W postępowaniu stosuje się odpowiednio art.18 i 19 ustawy z dnia 20 września 1984 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 1990 r. Nr 26, poz. 153 i Nr 53, poz. 306 oraz z 1991 r. Nr 83, poz. 371, Nr 100, poz. 443 i Nr 113, poz. 491).

2. Rozstrzygnięcie, o którym mowa w ust. 1, Sąd Najwyższy podejmuje w formie uchwały nie później niż w 90 dniu po dniu wyborów na posiedzeniu z udziałem Prokuratora Generalnego i Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej.

3. Sąd Najwyższy rozstrzygając o nieważności wyborów lub nieważności wyboru posła stwierdza wygaśnięcie mandatów w zakresie unieważnienia oraz postanawia o przeprowadzeniu wyborów ponownych lub o podjęciu niektórych czynności wyborczych, wskazując czynność, od której należy ponowić postępowanie wyborcze.

4. Uchwałę Sądu Najwyższego przedstawia się niezwłocznie Prezydentowi i Marszałkowi Sejmu, a także przesyła Państwowej Komisji Wyborczej oraz ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

5. Wygaśnięcie mandatów, o którym mowa w ust. 3, następuje w dniu ogłoszenia uchwały Sądu Najwyższego.

Artykuł 129

1. W razie podjęcia przez Sąd Najwyższy uchwały, o której mowa w art. 128 ust. 3, wybory ponowne lub wskazane czynności wyborcze przeprowadza się w ciągu 3 miesięcy od dnia jej ogłoszenia, na zasadach i w trybie przewidzianych w niniejszej ustawie.

2. Zarządzenie Prezydenta o wyborach ponownych lub podjęciu wskazanych czynności wyborczych podaje się do publicznej wiadomości i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 10 dniu od dnia ogłoszenia uchwały Sądu Najwyższego, o której mowa w ust. 1.

3. Przepis art. 10 ust. 2 stosuje się odpowiednio, z tym że terminy wykonania czynności wyborczych mogą być krótsze od przewidzianych w niniejszej ustawie.

4. Głosowanie w wyborach ponownych przeprowadza się wyłącznie na terytorium kraju.

5. Wyniki wyborów ponownych i przeprowadzonych czynności wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza podaje w obwieszczeniu, o jakim mowa w art. 121 ust. 1 i 2. W obwieszczeniu wymienia się ponadto osoby, które w wyniku wyborów ponownych lub przeprowadzonych czynności wyborczych utraciły mandat, ze wskazaniem numeru okręgu wyborczego oraz numeru i nazwy listy kandydatów.

6. Wygaśnięcie mandatów, o których mowa w ust. 5, następuje w dniu ogłoszenia obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

7. Obwieszczenie, o którym mowa w ust. 5, przesyła się niezwłocznie Marszałkowi Sejmu.

Artykuł 130

W razie podjęcia przez Sąd Najwyższy uchwały o nieważności wyborów i jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, przepis art. 11 stosuje się odpowiednio.

ROZDZIAŁ 13

Wygaśnięcie mandatu posła i uzupełnienie składu Sejmu

Artykuł 131

1. Wygaśnięcie mandatu posła następuje wskutek:

- 1) odmowy złożenia ślubowania poselskiego,
- 2) utraty prawa wybieralności,
- 3) zrzeczenia się mandatu,
- 4) śmierci,
- 5) zajmowania przez posła lub powołania go na stanowisko sędziego Trybunału Konstytucyjnego, sędziego Trybunału Stanu, sędziego Sądu Najwyższego, Prezesa Narodowego Banku Polskiego, Rzecznika Praw Obywatelskich, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, ambasadora oraz wojewody,
- 6) złożenia niezgodnego z prawdą oświadczenia, o którym mowa w art. 81 ust. 5 pkt 4.

2. Wygaśnięcie mandatu posła stwierdza Marszałek Sejmu,

3. Stwierdzenie wygaśnięcia mandatu posła zajmującego w dniu wyborów stanowisko wymienione w ust. 1 pkt 5 następuje, jeżeli nie złoży on Marszałkowi Sejmu, w terminie 7 dni od dnia wydania zaświadczenia o wyborze, o którym mowa w art. 122, oświadczenia o złożeniu rezygnacji z zajmowanego stanowiska; wygaśnięcie mandatu posła powołanego w czasie kadencji na stanowisko, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, następuje z dniem powołania.

Artykuł 132

1. W razie wygaśnięcia mandatu posła wybranego z okręgowej listy kandydatów, Marszałek Sejmu postanawia o wstąpieniu na jego miejsce kolejnego kandydata z tej samej listy, który w wyborach otrzymał kolejno największą liczbę głosów. Przy równej liczbie głosów o pierwszeństwie rozstrzyga kolejność umieszczenia kandydata na tej liście okręgowej.

2. Kandydat może zrzec się pierwszeństwa do obsadzenia mandatu na rzecz kandydata z tej samej listy, który uzyskał kolejno największą liczbę głosów. Oświadczenie o ustąpieniu pierwszeństwa powinno być złożone Marszałkowi Sejmu w ciągu 7 dni od dnia doręczenia postanowienia, o którym mowa w ust. 1.

3. Jeżeli obsadzenie mandatu posła w trybie określonym w ust. 1 i ust. 2 byłoby niemożliwe z powodu braku kandydatów, którym mandat można przydzielić, mandat ten do końca kadencji pozostaje nie obsadzony.

4. W razie wygaśnięcia mandatu posła wybranego z ogólnopolskiej listy kandydatów, przepisy ust. 1-3 stosuje się odpowiednio, z tym że o pierwszeństwie do obsadzenia mandatu rozstrzyga kolejność umieszczenia kandydata na tej liście.

ROZDZIAŁ 14

Kampania wyborcza

Artykuł 133

Kampania wyborcza rozpoczyna się z dniem ogłoszenia zarządzenia Prezydenta o wyborach i ulega zakończeniu na 24 godziny przed dniem głosowania.

Artykuł 134

Przepisy niniejszej ustawy nie mogą być interpretowane tak, aby naruszały w toku kampanii wyborczej obowiązek środków masowego przekazu do rzetelnego informowania o wydarzeniach i zjawiskach w kraju i za granicą.

Artykuł 135

1. Zgromadzenia wyborców organizowane w celu zbierania podpisów popierających listy kandydatów na posłów oraz zwoływane i odbywane w ramach kampanii wyborczej prowadzonej na rzecz list i kandydatów na posłów nie podlegają przepisom ustawy z dnia 5 lipca 1990 r. - Prawo o zgromadzeniach (Dz.U. Nr 51, poz. 297).

2. Każdy wyborca może zbierać podpisy popierające zgłoszenia list kandydatów na posłów i rozpowszechniać programy wyborcze, agitować na rzecz list i kandydatów na posłów, a także organizować wiece wyborcze.

3. Podpisy popierające zgłoszenia, o których mowa w ust. 2, można zbierać w miejscu, czasie i w sposób wykluczający stosowanie jakichkolwiek nacisków zmierzających do wymuszenia podpisów.

Artykuł 136

Od 12 dnia przed dniem wyborów aż do zakończenia wyborów zabrania się podawania do wiadomości publicznej wyników przedwyborczych badań (sondaży) opinii publicznej dotyczących przewidywanych zachowań wyborczych i wyników wyborów oraz wyników sondaży wyborczych przeprowadzanych w dniu głosowania.

Artykuł 137

1. Wszelkie plakaty, napisy (hasła) lub ulotki wyborcze, zawierające wyraźne oznaczenia, od kogo pochodzą, bądź stwierdzające, przez kogo są rozplakatowane, podlegają ochronie prawnej.

2. Do umieszczania plakatów wyborczych nie mają zastosowania przepisy art. 63a Kodeksu wykroczeń.

Artykuł 138

1. Na ścianach budynków i ogrodzeniach można umieszczać plakaty i hasła wyborcze wyłącznie po uzyskaniu zgody właściciela lub zarządcy nieruchomości.

2. Zabrania się umieszczania plakatów i haseł wyborczych na zewnątrz i wewnątrz budynków administracji rządowej i samorządowej oraz sądów, a także na terenie jednostek wojskowych i oddziałów obrony cywilnej oraz skoszarowanych jednostek policyjnych.

3. Rada gminy może zakazać umieszczania plakatów lub haseł na niektórych budynkach publicznych, a także określo-

nych częściach terenów publicznych z przyczyn związanych z ochroną zabytków bądź środowiska.

4. Przy ustawianiu własnych urządzeń ogłoszeniowych dla celów prowadzenia kampanii wyborczej należy stosować obowiązujące przepisy porządkowe. Przepis art.137 stosuje się odpowiednio.

5. Plakaty należy umieszczać w taki sposób, aby można je było następnie usunąć bez powodowania szkód.

6. Policja (straż miejska) jest obowiązana usuwać plakaty i hasła, których sposób umieszczenia może zagrażać życiu lub zdrowiu fizycznemu ludzi albo bezpieczeństwu mienia bądź w ruchu drogowym.

7. Plakaty, hasła wyborcze oraz urządzenia ogłoszeniowe, ustawione dla celów prowadzenia kampanii wyborczej, właściwe komitety wyborcze obowiązane są usunąć w terminie 30 dni po dniu wyborów.

8. Zarząd gminy postanawia o usunięciu plakatów wyborczych, haseł i urządzeń ogłoszeniowych nie usuniętych przez właściwe komitety wyborcze w terminie, o którym mowa w ust. 7. Koszty ich usunięcia ponoszą właściwe komitety wyborcze.

Artykuł 139

1. Jeżeli plakaty, hasła, ulotki, wypowiedzi albo inne formy propagandy i agitacji zawierają dane i informacje nieprawdziwe, każdy zainteresowany ma prawo wnieść do sądu wojewódzkiego wniosek o:

- 1) orzeczenie konfiskaty takich materiałów,
- 2) wydanie zakazu publikowania takich danych i informacji,
- 3) nakazanie sprostowania informacji,
- 4) nakazanie przeproszenia pomówionego,
- 5) nakazanie uczestnikowi wpłacenia kwoty do 2.000 złotych na rzecz instytucji charytatywnej,
- 6) zasądzenie od uczestnika na rzecz wnioskodawcy kwoty do 2.000 złotych tytułem odszkodowania.

2. Sąd wojewódzki rozpoznaje wniosek, o którym mowa w ust. 1, w ciągu 24 godzin, w postępowaniu nieprocesowym w składzie trzech sędziów. Sąd może rozpoznać sprawę w wypadku usprawiedliwionej nieobecności wnioskodawcy lub uczestnika postępowania, którzy o terminie rozprawy zostali prawidłowo powiadomieni. Postanowienie, kończące postępowanie w sprawie, sąd niezwłocznie doręcza osobie zainteresowanej, o której mowa w ust. 1, właściwej okręgowej komisji wyborczej i zobowiązanemu do wykonania postanowienia sądu. Na postanowienie sądu wojewódzkiego przysługuje w ciągu 24 godzin zażalenie do sądu apelacyjnego, który jest obowiązany do jego rozpatrzenia w ciągu 24 godzin. Od postanowienia sądu apelacyjnego nie przysługuje środek prawny i podlega ono natychmiastowemu wykonaniu.

3. Dane lub informacje nieprawdziwe odnoszące się do wyborów i związane z kampanią wyborczą, opublikowane w prasie, podlegają sprostowaniu w ciągu 48 godzin.

4. W odniesieniu do sprostowań danych lub informacji opublikowanych w innej prasie niż dziennik sąd wskazuje

dziennik, w którym sprostowanie ma być zamieszczone na koszt zobowiązanego w ciągu 48 godzin.

5. W razie odmowy lub niezamieszczenia sprostowania przez zobowiązanego lub wskazanego w postanowieniu sądu, sąd na wniosek zainteresowanego zarządza opublikowanie sprostowania w trybie egzekucyjnym na koszt zobowiązanego.

6. W sprawach, o których mowa w ust.1-5, przepisów art.133 nie stosuje się.

Artykuł 140

1. Zabrania się prowadzenia kampanii wyborczej na terenie zakładów pracy lub instytucji publicznych w sposób i w formach zakłócających ich normalne funkcjonowanie.

2. Zabrania się prowadzenia kampanii wyborczej na terenie jednostek wojskowych i innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej oraz w oddziałach obrony cywilnej, a także skoszarowanych jednostek policyjnych.

Artykuł 141

Zabrania się organizowania pochodów i manifestacji w dniu wyborów.

Artykuł 142

1. W okresie od 15 dnia przed dniem wyborów do dnia zakończenia kampanii wyborczej „Telewizja Polska - Spółka Akcyjna” i „Polskie Radio - Spółka Akcyjna”, zwane dalej „Telewizją Polską” i „Polskim Radiem”, rozpowszechniają nieodpłatnie przygotowane przez komitety wyborcze audycje wyborcze, zgodnie z przepisami niniejszej ustawy.

2. Komitet wyborczy ma prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w programach:

- 1) ogólnokrajowych - jeżeli zarejestrował ogólnopolską listę kandydatów na posłów,
 - 2) regionalnych - jeżeli zarejestrował okręgową listę kandydatów na posłów w co najmniej jednym okręgu wyborczym.
3. Łączny czas rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych wynosi:
- 1) w ogólnokrajowych programach - 15 godzin w Telewizji Polskiej i 30 godzin w Polskim Radiu,
 - 2) w regionalnych programach - 10 godzin w Telewizji Polskiej i 15 godzin w Polskim Radiu.
4. Zarządy spółek, o których mowa w ust. 1, po zasięgnięciu opinii odpowiedniej rady programowej, ustalają:
- 1) czas przeznaczony na rozpowszechnianie nieodpłatnie audycji wyborczych w każdym z ogólnokrajowych i regionalnych programów,
 - 2) ramowy podział czasu, o którym mowa w pkt 1, w okresie od 15 dnia przed dniem wyborów do dnia zakończenia kampanii wyborczej.

Informację o powyższych ustaleniach podaje się do publicznej wiadomości, w formie komunikatu ogłoszonego w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym, najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów.

Artykuł 143

1. Kierujący redakcjami właściwych ogólnokrajowych programów telewizyjnych i radiowych dokonują podziału czasu przeznaczanego na rozpowszechnianie nieodpłatnie audycji wyborczych komitetów wyborczych, o których mowa w art.142 ust. 2 pkt 1, dzieląc ten czas równo pomiędzy uprawnione komitety wyborcze, na podstawie informacji Państwowej Komisji Wyborczej o zarejestrowanych ogólnopolskich listach kandydatów na posłów.

2. Kolejność rozpowszechniania w każdym dniu audycji wyborczych ustalają kierujący redakcjami, o których mowa w ust.1, w drodze losowania przeprowadzonego w obecności pełnomocników uprawnionych komitetów wyborczych, najpóźniej w 18 dniu przed dniem wyborów.

Artykuł 144

1. Dyrektorzy terenowych oddziałów spółki „Telewizja Polska” i zarządy spółek radiofonii regionalnej dokonują podziału czasu przeznaczanego na rozpowszechnianie nieodpłatnie audycji wyborczych komitetów wyborczych, o których mowa w art. 142 ust. 2 pkt 2, dzieląc ten czas pomiędzy uprawnione komitety wyborcze proporcjonalnie do liczby zarejestrowanych przez nie okręgowych list kandydatów na posłów, na podstawie informacji okręgowych komisji wyborczych, właściwych dla obszaru objętego regionalnym programem, o zarejestrowanych listach okręgowych.

2. Przepis art.143 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 145

1. Niezależnie od czasu przyznanego na rozpowszechnianie nieodpłatnie audycji wyborczych każdy komitet wyborczy może, wyłącznie w okresie od 15 dnia przed dniem wyborów do dnia zakończenia kampanii wyborczej, odpłatnie rozpowszechniać audycje wyborcze w programach publicznych i niepublicznych nadawców radiowych i telewizyjnych. Łączny czas odpłatnych audycji nie może przekraczać 15% łącznego czasu przyznanego danemu komitetowi wyborczemu na rozpowszechnianie nieodpłatnie audycji wyborczych.

2. Nadawcy nie mogą odmówić rozpowszechniania na zasadach odpłatności audycji wyborczych, o których mowa w ust. 1.

3. Wysokość opłat pobieranych za czas rozpowszechniania audycji wyborczych, o których mowa w ust.1, nie może przekraczać 50% stawek cen pobieranych za reklamy i musi być dla wszystkich jednakowa oraz ustalana według cennika obowiązującego w dniu zarządzenia wyborów.

4. Do audycji, o których mowa w ust.1, stosuje się przepisy o działalności reklamowej w programach telewizji i radiofonii, z zastrzeżeniem ust. 5.

5. Czasu przeznaczanego na rozpowszechnianie odpłatnych audycji wyborczych nie wlicza się do ustalonego odrębnymi przepisami dopuszczalnego wymiaru czasowego reklam.

Artykuł 146

Od ustaleń, o których mowa w art. 143 ust. 1 oraz art. 144 ust.1, pełnomocnikowi komitetu wyborczego przysługuje w ciągu 48 godzin od daty ich wydania odwołanie do Pań-

stwowej Komisji Wyborczej. Od orzeczenia Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek prawny.

Artykuł 147

Informacje, komunikaty, apele i hasła wyborcze, ogłaszane w prasie (drukowanej lub w telewizji bądź w radiu) na koszt komitetu wyborczego, partii politycznej lub innej organizacji społecznej, popierających listy kandydatów na posłów, a także na koszt samych kandydatów, muszą zawierać wskazanie, przez kogo są opłacane, i spełniać wymagania przewidziane w art.137 ust.1.

Artykuł 148

W sprawach związanych z prowadzeniem kampanii wyborczej w programach telewizyjnych i radiowych, które nie są uregulowane przepisami niniejszej ustawy - stosuje się przepisy ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz.U. z 1993 r. Nr 7, poz. 34).

Artykuł 149

Wykonanie uprawnień wynikających z niniejszej ustawy nie ogranicza możliwości dochodzenia przez osoby pokrzywdzone lub poszkodowane uprawnień na podstawie przepisów innych ustaw - a w szczególności Kodeksu karnego, Kodeksu cywilnego i Prawa prasowego - wobec osób, których działanie lub zaniechanie działania w toku kampanii wyborczej naruszyło cudze dobra osobiste lub majątkowe.

ROZDZIAŁ 15

Finansowanie wyborów

Artykuł 150

1. Wydatki związane z organizacją przygotowań i przeprowadzeniem wyborów są pokrywane z budżetu państwa.

2. Z budżetu państwa pokrywane są wydatki związane z:

- 1) zadaniami Państwowej Komisji Wyborczej oraz Krajowego Biura Wyborczego przewidzianymi w ustawie,
- 2) zadaniami komisji wyborczych niższego stopnia oraz zapewnieniem ich obsługi przez wyznaczone do tych celów organy i jednostki organizacyjne,
- 3) zadaniami wyborczymi naczelnych organów administracji państwowej oraz podległych im urzędów centralnych i jednostek organizacyjnych, a także innych organów państwowych,
- 4) zadaniami wyborczymi zleconymi gminie,
- 5) rozpowszechnianiem nieodpłatnie audycji wyborczych komitetów wyborczych w Telewizji Polskiej i Polskim Radiu zgodnie z przepisami art.142,
- 6) uprawnieniami komitetów wyborczych do dotacji, zgodnie z przepisami art. 155.

3. Informację o wydatkach, o których mowa w ust. 2, Kierownik Krajowego Biura Wyborczego podaje do publicznej wiadomości w ciągu pięciu miesięcy od dnia wyborów.

4. W budżecie państwa zapewnia się ponadto corocznie środki finansowe na działalność Państwowej Komisji Wybor-

czej, Krajowego Biura Wyborczego oraz na prowadzenie i aktualizowanie przez wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast) stałego rejestru wyborców w gminie.

5. Zasady planowania finansowego wydatków, o których mowa w ust. 2 i ust. 4, oraz ich realizacji określają przepisy budżetowe.

Artykuł 151

Wydatki ponoszone przez komitety wyborcze w związku z wyborami są pokrywane z ich źródeł własnych.

Artykuł 152

1. Komitety wyborcze mogą organizować zbiórki publiczne środków finansowych na cele wyborcze, w trybie i na zasadach określonych w przepisach o zbiorcach publicznych.

2. Organizowanie zbiórki publicznej nie wymaga uzyskania pozwolenia.

Artykuł 153

1. Komitetom wyborczym nie mogą być przekazywane na cele wyborcze środki finansowe pochodzące:

- 1) z budżetu państwa, z wyłączeniem wypadku, o którym mowa w art.155,
- 2) od państwowych jednostek organizacyjnych,
- 3) z budżetu jednostek samorządu terytorialnego, związków komunalnych i innych komunalnych osób prawnych oraz sejmików samorządowych,
- 4) od przedsiębiorstw państwowych, a także przedsiębiorców z udziałem Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego, związków komunalnych oraz innych komunalnych osób prawnych,
- 5) od podmiotów korzystających z dotacji Skarbu Państwa,
- 6) od osób zagranicznych w rozumieniu przepisów prawa dewizowego.

2. Przepis ust.1 stosuje się odpowiednio do wartości pieniężnych.

Artykuł 154

1. Finansowanie uczestnictwa w wyborach komitetów wyborczych jest jawne.

2. Komitet wyborczy, którego lista okręgowa została zarejestrowana, obowiązany jest sporządzić sprawozdanie finansowe o źródłach pozyskanych funduszy, a w szczególności o uzyskanych kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz darowiznach przekraczających 10-krotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sześciu podstawowych działach sfery produkcji materialnej, a także o poniesionych wydatkach na cele wyborcze.

3. Państwowa Komisja Wyborcza po porozumieniu z Ministrem Finansów ustala wzór sprawozdania finansowego i szczegółowy zakres zawartych w nim informacji.

4. Sprawozdania finansowe komitety wyborcze podają do publicznej wiadomości w ciągu 3 miesięcy od dnia wyborów w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym. O podaniu sprawozdania do publicznej wiadomości komitet wyborczy zawiadamia na piśmie Państwową Komisję Wyborczą.

5. Pełnomocnicy komitetów wyborczych utworzonych przez wyborców są obowiązani przechowywać dokumenty związane z finansowaniem kampanii wyborczej przez okres 12 miesięcy od dnia wyborów.

Artykuł 155

1. Komitet wyborczy spełniający warunki, o których mowa w art.154 ust. 2 i 4, ma prawo do dotacji z budżetu państwa.

2. Ogólna kwota dotacji, o której mowa w ust.1, wynosi 20% sumy wydatków preliminowanych w budżecie państwa w związku z organizacją przygotowań do wyborów i ich przeprowadzeniem i jest przeznaczona dla:

- 1) komitetów wyborczych partii politycznych,
- 2) innych komitetów wyborczych, w częściach wynikających z podzielenia kwoty tej dotacji przez 560 i pomnożenia przez liczbę mandatów posłów i senatorów uzyskanych odpowiednio przez wszystkie komitety wyborcze partii politycznych i inne komitety wyborcze.

3. Dotację dla komitetu wyborczego, z zastrzeżeniem ust. 4, oblicza się w ten sposób, że kwotę dotacji przeznaczoną dla wszystkich komitetów wyborczych, o których mowa w ust. 2 pkt 2, dzieli się przez liczbę posłów i senatorów wybranych spośród kandydatów zgłoszonych przez te komitety i mnoży przez liczbę posłów wybranych z list kandydatów tego komitetu wyborczego.

4. Zasady i tryb obliczania dotacji dla komitetu wyborczego partii politycznej, o którym mowa w ust. 2 pkt 1, oraz jej przekazywania określają odrębne przepisy.

5. Przekazania dotacji, na wskazane przez komitet wyborczy konto bankowe, dokonuje Minister Finansów na podstawie preliminowanych wydatków, o których mowa w ust. 2, oraz informacji Państwowej Komisji Wyborczej o uprawnionych do otrzymania dotacji komitetach wyborczych i liczbie posłów wybranych z list kandydatów tych komitetów wyborczych.

Artykuł 156

Pełnomocnik komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców jest obowiązany, w wypadku uzyskania nadwyżki pozyskanych funduszy na cele kampanii wyborczej, z uwzględnieniem dotacji, o której mowa w art.155 ust. 1, nad poniesionymi wydatkami, nadwyżkę tę przekazać na cel społecznie użyteczny. Informację o tym pełnomocnik podaje do publicznej wiadomości w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym najpóźniej w ciągu 9 miesięcy od dnia wyborów i zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą.

ROZDZIAŁ 16

Przepisy szczególne, zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe

Artykuł 157

Kto narusza zakazy określone w art.136, art. 140 i art. 141 oraz art.145 lub umieszcza plakaty i hasła wyborcze bądź

ustawia urządzenia ogłoszeniowe z naruszeniem zasad określonych w art.138, - podlega karze grzywny.

Artykuł 158

1. Kto nie dopełnia obowiązku sporządzenia i opublikowania sprawozdania finansowego, o którym mowa w art.154, albo podaje w nim nieprawdziwe dane, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. Kto będąc do tego zobowiązany nie przekazuje nadwyżki środków finansowych, o których mowa w art.156, na cel społecznie użyteczny, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Artykuł 159

Do postępowania w sprawach, o których mowa w art. 157, stosuje się przepisy o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

Artykuł 160

Wszelkie pisma, postępowanie sądowe i administracyjne w sprawach wyborczych są wolne od opłat.

Artykuł 161

1. Ilekroć w ustawie jest mowa o upływie terminu dla wniesienia skargi lub odwołania do sądu albo komisji wyborczej, należy przez to rozumieć dzień złożenia skargi albo odwołania w sądzie lub komisji wyborczej.

2. Jeżeli koniec terminu do wykonania czynności określonej w ustawie przypada na dzień ustawowo wolny od pracy, termin upływa pierwszego roboczego dnia po tym dniu.

Artykuł 162

1. Państwowa Komisja Wyborcza działająca w dniu wejścia w życie ustawy staje się Państwową Komisją Wyborczą w rozumieniu tej ustawy.

2. Krajowe Biuro Wyborcze i wojewódzkie biura wyborcze działające w dniu wejścia w życie ustawy stają się odpowiednio Krajowym Biurem Wyborczym i wojewódzkimi biurami wyborczymi w rozumieniu tej ustawy.

Artykuł 163

(utracił moc).

Artykuł 164-165

(pominięte).

Artykuł 166

1. W pierwszych wyborach do Sejmu zarządzonych na podstawie niniejszej ustawy dopuszcza się udział w głosowaniu za granicą obywateli polskich stale tam zamieszkujących, na podstawie dokumentu uprawniającego do wydania polskiego paszportu lub na podstawie innych dokumentów stwierdzających tożsamość tych osób.

2. Minister Spraw Zagranicznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych określi rodzaj dokumentów, o których mowa w ust.1, a także sposób ich weryfikacji przez konsulów.

Artykuł 167

Traci moc ustawa z dnia 28 czerwca 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 59, poz. 252), z zastrzeżeniem art.168 pkt 2.

Artykuł 168

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od jej ogłoszenia, z tym że:

- 1) art.164 wchodzi w życie z dniem 27 listopada 1993 r. i z tym dniem traci moc art.163,
- 2) do zmian w składzie Sejmu i Senatu wybranych w wyborach przeprowadzonych w dniu 27 października 1991 r. stosuje się przepisy ustawy z dnia 28 czerwca 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

PRZYPISY

1) Zgodnie z art.98 ust.2 Konstytucji RP: „Wybory do Sejmu i Senatu zarządza Prezydent Rzeczypospolitej nie póź-

niej niż na 90 dni przed upływem 4 lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu i Senatu, wyznaczając wybory na dzień wolny od pracy, przypadający w ciągu 30 dni przed upływem 4 lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu i Senatu”.

2) Zgodnie z art.98 ust.5 Konstytucji RP: „Prezydent Rzeczypospolitej, zarządzając skrócenie kadencji Sejmu, zarządza jednocześnie wybory do Sejmu i Senatu i wyznacza ich datę na dzień przypadający nie później niż w ciągu 45 dni od dnia zarządzenia skrócenia kadencji Sejmu”.

3) Zgodnie z przepisami Konstytucji RP kadencja Sejmu i Senatu rozpoczyna się z dniem zebrania się Sejmu na pierwsze posiedzenie po wyborach (art. 98 ust. 1 i 2).

4) Obecnie: Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji.

5) Zob. przypis 4.

12

USTAWA

z dnia 10 maja 1991 r.

Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

(Dz.U. z 1994 r. Nr 54, poz. 224; z 1997 r. Nr 70, poz. 443 i Nr 98, poz. 604; z 1999 r. Nr 42, poz. 428)

Artykuł 1

1. Wybory do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej odbywają się przy odpowiednim zastosowaniu przepisów Ordynacji wyborczej do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli niniejsza ustawa nie stanowi inaczej.

2. Wybory do Senatu odbywają się łącznie z wyborami do Sejmu.

3. Kadencja Senatu rozpoczyna się i kończy jednocześnie z kadencją Sejmu.

Artykuł 2

1. Do Senatu wybiera się 100 senatorów, według zasady większości, w okręgach wyborczych.

2. Okręgiem wyborczym do Senatu jest obszar województwa.

3. W okręgu wyborczym wybiera się 2 senatorów, a w okręgach obejmujących obszar województwa warszawskiego i województwa katowickiego wybiera się po 3 senatorów.

Artykuł 3

(skreślony).

Artykuł 4

1. Wybory do Senatu przeprowadzają:

- 1) Państwowa Komisja Wyborcza,
- 2) okręgowe komisje wyborcze,
- 3) obwodowe komisje wyborcze.

2. W okręgu wyborczym obejmującym obszar województwa warszawskiego funkcję okręgowej komisji wyborczej w wyborach do Senatu pełni okręgowa komisja wyborcza dla miasta stołecznego Warszawy, zaś w okręgu obejmującym obszar województwa katowickiego - okręgowa komisja wyborcza z siedzibą w Katowicach.

Artykuł 5

Państwowa Komisja Wyborcza, powołana na podstawie przepisów Ordynacji wyborczej do Sejmu, zapewnia przygotowanie, organizację oraz przeprowadzenie wyborów do Senatu, a w szczególności:

- 1) ogłasza wyniki wyborów do Senatu,
- 2) wydaje wybranym senatorom zaświadczenia o wyborze,
- 3) przedkłada Senatowi do wiadomości sprawozdanie z wyborów.

Artykuł 6

Do zadań okręgowej komisji wyborczej powołanej na podstawie przepisów Ordynacji wyborczej do Sejmu należy w szczególności:

- 1) rozpatrywanie skarg na działalność obwodowych komisji wyborczych w zakresie czynności związanych z przeprowadzeniem wyborów do Senatu,
- 2) rejestrowanie kandydatów na senatorów wybieranych w okręgu wyborczym,
- 3) zarządzanie druku obwieszczeń wyborczych i dostarczanie ich do obwodowych komisji wyborczych,
- 4) ustalanie wyników głosowania i wyników wyborów senatorów w okręgu wyborczym.

Artykuł 7

(skreślony).

Artykuł 8

Obwodowe komisje wyborcze powołane dla wyborów do Sejmu wypełniają te same czynności związane z wyborami do Senatu.

Artykuł 9

Prawo zgłaszania kandydatów na senatorów przysługuje wyborcom, partiom i organizacjom politycznym oraz organizacjom społecznym tworzącym w tym celu komitety wyborcze.

Artykuł 10

1. Kandydatów na senatorów w okręgu wyborczym zgłasza się do właściwej okręgowej komisji wyborczej, najpóźniej w 40 dniu przed dniem wyborów.

2. Komitet wyborczy może zgłosić tylko tylu kandydatów na senatorów, ilu wybiera się w danym okręgu wyborczym.

3. Zgłoszenia kandydata lub kandydatów na senatorów dokonuje na piśmie pełnomocnik komitetu wyborczego albo upoważniona przez niego osoba, zwani dalej „pełnomocnikiem”. Każde zgłoszenie musi być poparte podpisami co najmniej 3000 wyborców stale zamieszkałych w danym okręgu wyborczym.

4. Do zgłoszenia kandydatów na senatorów przepisu art. 79 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu nie stosuje się.

5. (skreślony).

6. Kandydować można tylko w jednym okręgu wyborczym.

Artykuł 11

Nie można równocześnie kandydować do Sejmu i do Senatu.

Artykuł 12

Informacje o zarejestrowanych kandydatach na senatorów właściwa okręgowa komisja wyborcza podaje do wiadomości publicznej w formie obwieszczenia.

Artykuł 13

Na karcie do głosowania na kandydatów na senatorów wybieranych w danym okręgu wyborczym umieszcza się w porządku alfabetycznym nazwiska i imiona zarejestrowanych kandydatów oraz nazwy lub skróty nazw komitetów wyborczych, które ich zgłosiły.

Artykuł 14

Na karcie do głosowania na kandydatów na senatorów wyborca oddaje głos na określonych kandydatów, stawiając znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwisk najwyższej tylu kandydatów, ilu senatorów jest wybieranych w danym okręgu wyborczym.

Artykuł 15

1. Jeżeli na karcie do głosowania na kandydatów na senatorów postawiono znak „x” w kratce z lewej strony obok większej liczby nazwisk kandydatów niż liczba senatorów wybieranych w danym okręgu wyborczym lub nie postawiono znaku „x” w kratce z lewej strony obok nazwiska żadnego kandydata, to głos taki uważa się za nieważny.

2. Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych nazwisk albo poczynienie innych dopisków lub skreśleń nie pociąga za sobą skutków prawnych i nie wpływa na ważność głosu.

Artykuł 16

(skreślony).

Artykuł 17

1. Za wybranych do Senatu w dwumandatowym okręgu wyborczym uważa się dwóch kandydatów, którzy otrzymali kolejno najwięcej ważnie oddanych głosów.

2. Za wybranych do Senatu w trzymandatowym okręgu wyborczym uważa się trzech kandydatów, którzy otrzymali kolejno najwięcej ważnie oddanych głosów.

3. Jeżeli dwóch lub więcej kandydatów otrzymało równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu i kandydatów tych jest więcej niż mandatów do uzyskania, o pierwszeństwie rozstrzyga większa liczba obwodów głosowania, w których jeden z kandydatów uzyskał więcej głosów, a jeżeli liczba tych obwodów byłaby równa, o pierwszeństwie rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej w obecności członków komisji oraz pełnomocników komitetów wyborczych. Przebieg losowania uwzględnia się w protokole wyników wyborów.

Artykuł 18

(skreślony).

Artykuł 19

1. Wygaśnięcie mandatu senatora następuje wskutek:

- 1) odmowy złożenia ślubowania senatorskiego,
- 2) utraty prawa wybieralności,
- 3) zrzeczenia się mandatu,
- 4) śmierci,

5) zajmowania przez senatora lub powołania go na stanowisko sędziego Trybunału Konstytucyjnego, sędziego Trybunału Stanu, sędziego Sądu Najwyższego, Prezesa Narodowego Banku Polskiego, Rzecznika Praw Obywatelskich, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, ambasadora oraz wojewody,

6) złożenia niezgodnego z prawdą oświadczenia, o którym mowa w art. 6 ust.1 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1994-1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz.U. Nr 70, poz. 443).

2. Wygaśnięcie mandatu senatora stwierdza Senat.

3. Stwierdzenie wygaśnięcia mandatu senatora zajmującego w dniu wyborów stanowisko wymienione w ust.1 pkt 5 następuje, jeżeli nie złoży on Marszałkowi Senatu, w terminie 7 dni od dnia wydania zaświadczenia o wyborze, oświadczenia o złożeniu rezygnacji z zajmowanego stanowiska; wygaśnięcie mandatu senatora powołanego w czasie kadencji na stanowisko, o którym mowa w ust.1 pkt 5, następuje z dniem powołania.

Artykuł 20

1. W wypadku wygaśnięcia mandatu senatora, Senat najpóźniej w ciągu 6 miesięcy podejmuje uchwałę w sprawie przeprowadzenia wyborów uzupełniających. Nie przeprowadza się wyborów uzupełniających w okresie 6 miesięcy przed dniem upływu kadencji Senatu.

2. Wybory uzupełniające przeprowadza się w trybie i na zasadach przewidzianych w niniejszej ustawie, w ciągu 3 miesięcy od dnia podjęcia przez Senat uchwały o przeprowadzeniu wyborów uzupełniających.

3. Zarządzenie Prezydenta o wyznaczeniu daty wyborów uzupełniających ogłasza się najpóźniej w 10 dniu po podjęciu przez Senat uchwały o przeprowadzeniu wyborów uzupełniających.

4. Zarządzając wybory uzupełniające, Prezydent ustala kalendarz wyborczy, w którym może dla poszczególnych czynności wyborczych określić terminy krótsze od przewidzianych w ustawie.

5. Głosowanie w wyborach uzupełniających przeprowadza się tylko na terytorium kraju.

6. W wyborach uzupełniających wysokość dotacji dla komitetu wyborczego zgłaszającego kandydata, który uzyskał mandat oblicza się w ten sposób, że ogólną kwotę dotacji przypadającą na wszystkie komitety wyborcze w ostatnio przeprowadzonych wyborach do Sejmu i Senatu dzieli się przez 560 i mnoży przez wskaźnik przeciętnego wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych. Wskaźnik ten oblicza Główny Urząd Statystyczny za okres od miesiąca, w którym przeprowadzono wybory do Sejmu i Senatu, do miesiąca, w którym odbyły się wybory uzupełniające.

Artykuł 20a

1. W wypadku zarządzenia wyborów uzupełniających do Senatu na ten sam dzień co wybory do rad gmin stosuje się

przepisy niniejszej ustawy ze zmianami wynikającymi z poniższych ustępów.

2. W wyborach uzupełniających, o których mowa w ust. 1, głosowanie przeprowadza się w obwodach głosowania utworzonych dla wyborów do rad gmin na podstawie ustawy - Ordynacja wyborcza do rad gmin¹, z zastrzeżeniem ust. 3.

3. W szpitalach oraz w zakładach karnych i aresztach śledczych, a także w oddziałach zewnętrznych tych zakładów i aresztów, rady gminy na wniosek wójtów tworzą obwody głosowania, jeżeli przebywać w nich będzie w dniu wyborów co najmniej 50 wyborców. Obwodowe komisje wyborcze dla tych obwodów powoływane są w trybie określonym w ustawie, o której mowa w art.1 ust. 1.

4. Do spisu wyborców dla obwodów, o których mowa w ust. 3, wpisuje się tylko wyborców posiadających czynne prawo wyborcze do Senatu. Dla pozostałych obwodów sporządza się dodatkowe spisy wyborców posiadających czynne prawo wyborcze do Senatu, a nie posiadających czynnego prawa wyborczego do rady gminy.

5. Właściwymi do przeprowadzenia głosowania i ustalenia jego wyników w obwodach są obwodowe komisje wyborcze powołane na podstawie ustawy, o której mowa w ust. 2.

6. Głosowanie odbywa się bez przerwy w godzinach określonych w ustawie, o której mowa w ust. 2.

7. Zadania okręgowej komisji wyborczej, o której mowa w art. 6, wykonuje wojewódzka komisja wyborcza powołana na podstawie przepisów ustawy - Ordynacja wyborcza do rad gmin².

Artykuł 21

1. Łączny czas rozpowszechniania nieodpłatnych audycji wyborczych w regionalnych programach, przyznany wszystkim komitetom wyborczym, które zarejestrowały jednego lub więcej kandydatów na senatorów, wynosi:

- 1) 6 godzin w Telewizji Polskiej,
- 2) 10 godzin w Polskim Radiu.

2. Czas rozpowszechniania nieodpłatnych audycji wyborczych dzielony jest pomiędzy uprawnione komitety wyborcze proporcjonalnie do liczby zarejestrowanych kandydatów.

3. W wyborach uzupełniających łączny czas rozpowszechniania nieodpłatnych audycji wyborczych w regionalnych programach, przyznawany wszystkim komitetom wyborczym, które zarejestrowały kandydatów w danym okręgu wyborczym, wynosi:

- 1) 1,5 godziny w Telewizji Polskiej,
- 2) 2,5 godziny w Polskim Radiu.

Artykuł 21a

1. Komitet wyborczy, który zarejestrował kandydatów na senatorów tylko w jednym okręgu wyborczym, sprawozdanie finansowe, o którym mowa w Ordynacji wyborczej do Sejmu, podaje do publicznej wiadomości w dzienniku o zasięgu regionalnym, obejmującym dany okręg wyborczy.

2. Komitet wyborczy utworzony przez wyborców, który zarejestrował kandydatów na senatorów tylko w jednym okręgu wyborczym, informację o przekazaniu na cel społecz-

nie użyteczny nadwyżki pozyskanych funduszy na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami, o której mowa w Ordynacji wyborczej do Sejmu, podaje do publicznej wiadomości w dzienniku o zasięgu regionalnym, obejmującym dany okręg wyborczy.

PRZYPISY

1) Obecnie: Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw.

2) Zob. przypis 1.

13 USTAWA

z dnia 9 maja 1996 r.

o wykonywaniu mandatu posła i senatora

(Dz.U. Nr 73, poz. 350; z 1996 r. Nr 137, poz. 638; z 1997 r. Nr 28, poz. 153, Nr 98, poz. 604, Nr 106, poz. 679, Nr 121, poz. 770 i Nr 160, poz. 1080; z 1999 r. Nr 52, poz. 527 i poz. 528).

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

1. Posłowie i senatorowie wykonują swój mandat kierując się dobrem Narodu.

2. Posłowie i senatorowie powinni informować wyborców o swojej pracy i działalności organu, do którego zostali wybrani.

Artykuł 2

1. Przed przystąpieniem do wykonywania mandatu poseł składa na posiedzeniu Sejmu ślubowanie następującej treści:

„Ślubuję uroczyście jako poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu, strzec suwerenności Ojczyzny i dobra obywateli, przestrzegać porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.”

Ślubowanie może być złożone z dodaniem słów „Tak mi dopomóż Bóg”.

2. Przed przystąpieniem do wykonywania mandatu senator składa na posiedzeniu Senatu ślubowanie następującej treści:

„Ślubuję uroczyście jako senator Rzeczypospolitej Polskiej rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu, strzec suwerenności Ojczyzny i dobra obywateli, przestrzegać porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej”.

Ślubowanie może być złożone z dodaniem słów „Tak mi dopomóż Bóg”.

3. Odmowa złożenia ślubowania powoduje wygaśnięcie mandatu posła lub senatora.

4. Uchylenie się od złożenia ślubowanie w terminie trzech miesięcy od pierwszego posiedzenia Sejmu lub Senatu jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu posła lub senatora.

5. Sposób złożenia ślubowania oraz tryb rozpatrywania spraw posłów i senatorów, którzy nie złożyli ślubowania w terminie trzech miesięcy od uzyskania mandatu, określają regulaminy Sejmu i Senatu.

Artykuł 3

Podstawowym prawem i obowiązkiem posła i senatora jest czynne uczestnictwo w pracach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów.

Artykuł 4

Posłom i senatorom zapewnia się warunki niezbędne do skutecznej realizacji ich obowiązków oraz ochronę praw wynikających ze sprawowania mandatu.

Artykuł 5

Tryb rozpatrywania spraw posłów lub senatorów nie wykonujących obowiązków poselskich lub senatorskich, jak również zasady odpowiedzialności regulaminowej posłów lub senatorów określają regulaminy Sejmu lub Senatu.

ROZDZIAŁ 2

Immunitet parlamentarny

Artykuł 6

1. Poseł lub senator nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za działania wynikające z wykonywania mandatu ani w czasie trwania mandatu, ani po jego wygaśnięciu, chyba że narusza dobra osobiste innych osób.

2. Działania, o których mowa w ust. 1, obejmują zgłaszanie wniosków, wystąpienia lub głosowania na posiedzeniach Sejmu, Senatu lub Zgromadzenia Narodowego oraz ich organów, na posiedzeniach klubów, kół i zespołów poselskich, senackich lub parlamentarnych, a także inne działania związane nieodłącznie z wykonywaniem mandatu posła lub senatora.

Artykuł 7

1. Poseł lub senator nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej i karnoadministracyjnej bez zgody Sejmu lub Senatu.

2. Konieczność uzyskania zgody Sejmu lub Senatu dotyczy również pociągnięcia do odpowiedzialności karnej posła lub senatora za naruszenie dóbr osobistych innych osób, o których mowa w art. 6 ust.1.

3. Pociągnięcie do odpowiedzialności może nastąpić tylko za czyn wskazany we wniosku, który był podstawą wyrażenia zgody przez Sejm lub Senat. Pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej i karnoadministracyjnej za inny czyn, niż określony we wniosku, wymaga odrębnej zgody Sejmu lub Senatu.

Artykuł 8

1. Zakaz pociągnięcia posła lub senatora do odpowiedzialności karnej i karnoadministracyjnej bez zgody Sejmu i Senatu dotyczy również czynów popełnionych przed uzyskaniem mandatu. Postępowanie karne, wszczęte przed tym terminem, z chwilą uzyskania mandatu ulega zawieszeniu; może ono być podjęte po uzyskaniu zgody Sejmu i Senatu.

2. Przedstawienie odpowiedzialności karnej za czyny objęte immunitetem parlamentarnym nie biegnie w okresie korzystania z immunitetu.

Artykuł 9

1. Poseł lub senator nie może być aresztowany albo zatrzymany bez zgody Sejmu lub Senatu.

2. Zakaz zatrzymania, o którym mowa w ust. 1, obejmuje wszelkie formy pozbawienia lub ograniczenia wolności osobistej przez organy stosujące przymus, chyba że jest to podyktowane stanem wyższej konieczności lub obrony koniecznej. W takim przypadku wolno podejmować tylko czynności nie cierpiące zwłoki, a o zatrzymaniu należy niezwłocznie powiadomić Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu. Na żądanie Marszałka poseł lub senator musi być natychmiast zwolniony.

3. Zakaz, o którym mowa w ust. 1, nie dotyczy pozbawienia wolności dokonanego w postępowaniu karnym, prowadzonym po uzyskaniu zgody Sejmu lub Senatu na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej.

Artykuł 10

1. Tryb postępowania z wnioskami w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej i karnoadministracyjnej, aresztowanie lub zatrzymanie posła lub senatora określają regulaminy Sejmu i Senatu.

2. W sprawie o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego oraz w sprawie o wykroczenie wniosek o wyrażenie zgody na pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej i karnoadministracyjnej wnoszony jest za pośrednictwem Prokuratora Generalnego.

3. Wniosek w sprawie o przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego powinien być sporządzony i podpisany przez adwokata.

4. Wyrażenie zgody, o której mowa w ust. 1, następuje w drodze uchwały Sejmu lub Senatu.

5. Uchylając immunitet parlamentarny Sejm lub Senat mogą wskazać, iż sądem właściwym do rozpoznania sprawy o przestępstwo jest sąd właściwy dla dzielnicy Śródmieście gminy Warszawa-Centrum.

Artykuł 11

Zrzeczenie się immunitetu parlamentarnego jest nieskuteczne

Artykuł 12

1. Przepisy niniejszego rozdziału mają zastosowanie od dnia ogłoszenia wyników wyborów do Sejmu i Senatu do dnia wygaśnięcia mandatu posła lub senatora.

2. W odniesieniu do posłów uzyskujących mandat w trakcie kadencji Sejmu przepisy, o których mowa w ust. 1, mają zastosowanie od dnia obsadzenia mandatu w trybie określonym w przepisach ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

3. W odniesieniu do senatorów uzyskujących mandat w wyniku wyborów uzupełniających do Senatu przepis ust. 1 stosuje się od dnia ogłoszenia wyników tych wyborów.

ROZDZIAŁ 3

Prawa i obowiązki posłów i senatorów w Sejmie i w Senacie

Artykuł 13

1. Posła i senatora obowiązuje obecność oraz czynny udział w posiedzeniach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, do których zostali wybrani.

2. Zasady usprawiedliwiania nieobecności posłów lub senatorów nie uczestniczących w posiedzeniach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego a także ich organów, określają regulaminy Sejmu lub Senatu.

Artykuł 14

1. W wykonywaniu obowiązków poselskich poseł w szczególności ma prawo:

- 1) wyrażać swoje stanowisko oraz zgłaszać wnioski w sprawach rozpatrywanych na posiedzeniach Sejmu i jego organów,
- 2) wybierać i być wybieranym do organów Sejmu,
- 3) zwracać się do Prezydium Sejmu o rozpatrzenie określonej sprawy przez Sejm lub komisję sejmową,
- 4) zwracać się do komisji sejmowej o rozpatrzenie określonej sprawy,
- 5) uczestniczyć w podejmowaniu poselskich inicjatyw ustawodawczych i uchwałodawczych oraz w rozpatrywaniu projektów ustaw i uchwał Sejmu,
- 6) uczestniczyć w dyskusji nad sprawami rozpatrywanymi przez Sejm lub komisje sejmowe,

7) wnosić interpelacje i zapytania poselskie.

2. Zasady i tryb korzystania z praw, o których mowa w ust. 1, oraz z innych uprawnień poselskich w Sejmie, a także tryb i formy udzielania odpowiedzi na interpelacje i zapytania poselskie oraz ich rozpatrywania przez Sejm, określa regulamin Sejmu.

Artykuł 15

1. W wykonywaniu obowiązków senatorskich senator w szczególności ma prawo:

- 1) wyrażać swoje stanowisko oraz zgłaszać wnioski w sprawach rozpatrywanych na posiedzeniach Senatu i jego organów,
- 2) wybierać i być wybieranym do organów Senatu,
- 3) zwracać się do Prezydium Senatu o rozpatrzenie określonej sprawy przez Senat lub komisję senacką,
- 4) zwracać się do komisji senackiej o rozpatrzenie określonej sprawy,
- 5) uczestniczyć w podejmowaniu inicjatyw ustawodawczych i uchwałodawczych Senatu,
- 6) uczestniczyć w dyskusji nad sprawami rozpatrywanymi przez Senat lub komisje senackie.

2. Zasady i tryb korzystania z praw, o których mowa w ust. 1, oraz innych uprawnień senatorskich w Senacie określa regulamin Senatu.

Artykuł 16

1. Posłowie i senatorowie mają prawo uzyskiwać od członków Rady Ministrów oraz przedstawicieli właściwych organów i instytucji państwowych i samorządowych informacje i wyjaśnienia w sprawach wynikających z wykonywania obowiązków poselskich lub senatorskich.

2. Członkowie Rady Ministrów oraz przedstawiciele organów i instytucji państwowych i samorządowych, organizacji społecznych, zakładów i przedsiębiorstw państwowych i samorządowych, spółek prawa handlowego z udziałem państwowych lub komunalnych osób prawnych są obowiązani przedstawiać informacje i wyjaśnienia na żądanie stałych i nadzwyczajnych komisji sejmowych i senackich, w sprawach będących przedmiotem ich zakresu działania.

Artykuł 17

1. Na zasadach określonych w regulaminie Sejmu posłowie mogą tworzyć w Sejmie kluby, koła lub zespoły poselskie.

2. Na zasadach określonych w regulaminie Senatu senatorowie mogą tworzyć w Senacie kluby, koła lub zespoły senackie.

3. Posłowie wraz z senatorami mogą tworzyć wspólne kluby, koła lub zespoły parlamentarne.

4. Nazwa, skrót nazwy i symbol graficzny klubu lub koła, o których mowa w ust. 1-3, korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla dóbr osobistych.

Artykuł 18

1. Do obsługi swej działalności kluby i koła, o których mowa w art. 17, mogą tworzyć biura klubów i kół.

2. Kluby i koła mogą zatrudniać w biurach pracowników na czas określony, nie dłuższy niż czas trwania kadencji. Pracowników zatrudnia przewodniczący klubu lub koła. Działalność biur może być wspierana przez społecznych współpracowników.

3. Przewodniczący klubu lub koła, w ramach środków, o których mowa w ust. 5, ustala sposób wynagradzania pracowników biur klubów i kół, z uwzględnieniem stażu ich pracy.

4. Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu ustalają wspólnie zasady wypłacania pracownikom, o których mowa w ust. 2, nagród za wieloletnią pracę oraz odpraw w związku z zakończeniem kadencji Sejmu i Senatu i zapewniają środki na ten cel.

5. Kluby i koła otrzymują zryczałtowane środki na pokrycie kosztów związanych z ich działalnością oraz biur klubów i kół, w wysokości i na zasadach określonych wspólnie przez Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu. Środki te nie mogą być wykorzystane na inne cele niż określone w zdaniu pierwszym.

6. Warunki organizacyjno-techniczne tworzenia, funkcjonowania i znoszenia biur określają wspólnie Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

7. Warunki techniczno-organizacyjne funkcjonowania zespołów poselskich, senackich lub parlamentarnych określają odpowiednio Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

ROZDZIAŁ 4

Inne prawa i obowiązki posłów i senatorów

Artykuł 19

1. W wykonywaniu mandatu poseł lub senator ma prawo, jeżeli nie narusza dóbr osobistych innych osób, do uzyskiwania informacji i materiałów oraz wglądu w działalność organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego, a także spółkę z udziałem Skarbu Państwa oraz zakładów i przedsiębiorstw państwowych i samorządowych, z zachowaniem przepisów o tajemnicy ustawowo chronionej.

2. Zasady i tryb udostępniania posłom i senatorom informacji i materiałów stanowiących tajemnicę państwową i służbową określają przepisy o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej.

Artykuł 20

1. Poseł lub senator ma prawo podjąć - w wykonywaniu swoich obowiązków poselskich lub senatorskich - interwencję w organie administracji rządowej i samorządu terytorialnego, zakładzie lub przedsiębiorstwie państwowym oraz organizacji społecznej, a także w jednostkach gospodarki niepaństwowej dla załatwienia sprawy, którą wnosi we własnym imieniu albo w imieniu wyborcy lub wyborców, jak również zaznajamiać się z tokiem jej rozpatrywania.

2. Organy i jednostki, wymienione w ust. 1, wobec których poseł lub senator podjął interwencję, są obowiązane najpóźniej w ciągu czternastu dni powiadomić posła lub senatora.

ra o stanie rozpatrywania sprawy i w terminie uzgodnionym z posłem lub senatorem ostatecznie ją załatwić.

3. Kierownicy organów i jednostek, o których mowa w ust. 1, są obowiązani niezwłocznie przyjąć posła lub senatora, który przybył w związku ze sprawą wynikającą z wykonywania jego mandatu, oraz udzielić informacji i wyjaśnień dotyczących sprawy.

4. Legitymacja poselska lub senatorska upoważnia parlamentarzystę do wstępu na teren jednostek, o których mowa w ust. 1.

Artykuł 21

1. Posłowie i senatorowie przyjmują opinie, postulaty, wnioski wyborców oraz ich organizacji i biorą je pod uwagę w swej działalności parlamentarnej.

2. Poseł lub senator nie może być zobowiązany do udzielenia informacji o osobie, która przekazała mu określone informacje lub przedstawiła opinię. Przepisu art. 163 Kodeksu postępowania karnego nie stosuje się.

Artykuł 22

1. Poseł ma prawo uczestniczyć w sesjach sejmików województw, rad powiatów i rad gmin właściwych dla okręgu wyborczego, z którego został wybrany, lub właściwych ze względu na siedzibę biura posła.

2. Senator ma prawo uczestniczyć w sesjach sejmików województw, rad powiatów i rad gmin właściwych dla okręgu wyborczego, z którego został wybrany.

3. Uczestnicząc w sesjach, o których mowa w ust. 1 i 2, poseł i senator może zgłaszać swoje uwagi i wnioski.

4. Warunki do realizacji praw posła i senatora, o których mowa w ust. 1-3, zapewniają przewodniczący sejmików województw oraz przewodniczący rad powiatów i rad gmin).

5. (skreślony).

6. W odniesieniu do Rady miasta stołecznego Warszawy i rad dzielnic gmin warszawskich przepis ust. 1-4 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 23

1. Do obsługi swej działalności w terenie posłowie i senatorowie mogą tworzyć biura poselskie, senatorskie lub poselsko-senatorskie.

2. Poseł może realizować swoją działalność terenową w wybranym okręgu lub okręgach wyborczych.

3. Poseł lub senator może zatrudniać pracowników w biurze we własnym imieniu na czas określony, nie dłuższy niż sprawowanie mandatu. Działalność posła lub senatora może być wspierana przez społecznych asystentów.

4. Poseł lub senator dysponując środkami, o których mowa w ust. 5, ustala wynagrodzenie pracowników biur.

5. Posłowi i senatorowi przysługuje ryczałt na pokrycie kosztów związanych z funkcjonowaniem biur, na zasadach i w wysokości określonych odpowiednio przez Prezydium Sejmu lub Prezydium Senatu.

6. Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu ustalają wspólnie zasady i tryb wypłacania pracownikom biur nagród za wieloletnią pracę oraz odpraw w związku z zakończeniem kadencji Sejmu i Senatu i zapewniają środki na ten cel.

7. Warunki techniczno - organizacyjne tworzenia, funkcjonowania i znoszenia biur zapewnia odpowiednio Kancelaria Sejmu lub Kancelaria Senatu we współdziałaniu z wojewodami i organami samorządu terytorialnego, na zasadach określonych odpowiednio przez Prezydium Sejmu lub Prezydium Senatu.

Artykuł 24

1. Organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego są obowiązane udzielać posłom i senatorom wszechstronnej pomocy w wykonywaniu ich funkcji.

2. Organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego są obowiązane udostępnić posłowi lub senatorowi lokal na czas odbycia doraźnego dyżuru poselskiego lub senatorskiego w miejscowości, w której poseł lub senator nie otworzył biura określonego w art. 23 ust. 1.

ROZDZIAŁ 5

Warunki wykonywania mandatu

Artykuł 25

1. Posłom i senatorom w okresie sprawowania mandatu, licząc od pierwszego posiedzenia Sejmu lub Senatu, przysługuje uposażenie poselskie lub senatorskie, zwane dalej „uposażeniem”, wypłacane miesięcznie, także za niepełne miesiące sprawowania mandatu.

2. Uposażenie odpowiada wysokości wynagrodzenia podsekretarza stanu, ustalonego na podstawie przepisów o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, z wyłączeniem dodatku z tytułu wysługi lat.

3. Posłowi lub senatorowi, który nie korzysta z urlopu bezpłatnego, o którym mowa w art. 29 ust. 1, albo prowadzi działalność gospodarczą samodzielnie lub wspólnie z innymi osobami, albo nie zawiesił prawa do emerytury lub renty, uposażenie, o którym mowa w ust. 1 i 2, nie przysługuje.

4. W uzasadnionych przypadkach Prezydium Sejmu lub Prezydium Senatu może podjąć decyzję o przyznaniu, na wniosek posła lub senatora, o którym mowa w ust. 3, uposażenia w całości lub w części.

5. Zasady obniżania uposażenia posłów i senatorów nie uczestniczących, bez usprawiedliwienia, w posiedzeniach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, określają regulaminy Sejmu i Senatu.

6. Szczegółowe zasady wypłacania uposażenia posłom lub senatorom, w tym:

- 1) obejmującym mandat w trakcie trwania kadencji,
- 2) którzy nie złożyli ślubowania na pierwszym posiedzeniu Sejmu lub Senatu - określa Prezydium Sejmu i Senatu.

Artykuł 26

1. Do uposażenia przysługują dodatki w wysokości:

- 1) 20% uposażenia - dla pełniących funkcję przewodniczącego komisji,
- 2) 15% uposażenia - dla pełniących funkcję zastępcy przewodniczącego komisji,
- 3) 10% uposażenia - dla pełniących funkcję przewodniczących stałych podkomisji.

2. Prezydium Sejmu oraz Prezydium Senatu mogą:

- 1) określać inne, niż przewidziane w ust. 1, okoliczności uzasadniające wypłacanie dodatków do uposażenia oraz ustalać ich wysokość,
- 2) określać komisje poselskie lub senackie, których członkowie otrzymują także inne, niż wymienione w ust. 1, dodatki do uposażenia, oraz ustalać ich wysokość,
- 3) określać tryb wypłaty dodatków.

3. W razie zbiegu uprawnień do dwóch lub więcej dodatków, wypłaca się je miesięcznie w łącznej wysokości nie przekraczającej 35% uposażenia.

Artykuł 27

Uposażenie oraz dodatki, o których mowa w art. 26, są traktowane jako wynagrodzenie ze stosunku pracy.

Artykuł 28

1. Okres pobierania uposażenia jest traktowany jak okres zatrudnienia. Okres ten zalicza się również do stażu pracy, od którego zależą wszelkie uprawnienia pracownicze, w tym także uprawnienia szczególne, uzależnione od zatrudnienia w określonym zawodzie, branży lub zakładzie pracy.

2. Posłowi lub senatorowi, który uległ wypadkowi przy wykonywaniu mandatu, przysługują świadczenia na zasadach i w wysokości określonych przepisami o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

3. Poseł lub senator, który w roku, w którym została zakończona kadencja Sejmu lub Senatu, osiągnął okres zatrudnienia wynoszący co najmniej czterdzieści lat dla mężczyzn i trzydzieści lat dla kobiet, może przejść na emeryturę przysługującą na zasadach i w wysokości określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Przy ustalaniu wymaganego okresu zatrudnienia uwzględnia się okresy składkowe i nieskładkowe.

4. Minister Pracy i Polityki Socjalnej, w uzgodnieniu z właściwymi ministrami i po porozumieniu z Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu, w drodze zarządzenia, ustala zasady i tryb postępowania przy ustalaniu świadczeń z ubezpieczenia społecznego, zaopatrzenia emerytalnego oraz świadczeń z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, a także uprawnień pracowniczych.

Artykuł 29

1. Poseł lub senator pozostający w stosunku pracy z pracodawcami innymi, niż wymienieni w art. 30 ust. 1, otrzymuje urlop bezpłatny, na swój wniosek, na okres sprawowania mandatu oraz trzech miesięcy po jego wygaśnięciu - bez względu na rodzaj i okres trwania stosunku pracy. Stosunek

pracy zawarty na czas określony, który ustalby przed terminem zakończenia urlopu bezpłatnego, przedłuża się do trzech miesięcy po zakończeniu tego urlopu.

2. Pracodawca zatrudniający posła lub senatora, który nie skorzystał z prawa do urlopu bezpłatnego, jest obowiązany udzielić posłowi lub senatorowi zwolnienia od pracy w celu wykonywania obowiązków poselskich i senatorskich.

Artykuł 30

1. W okresie wykonywania mandatu posłowie i senatorowie nie mogą wykonywać pracy na podstawie stosunku pracy: w Kancelarii Sejmu, w Kancelarii Senatu, w Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w Biurze Trybunału Konstytucyjnego, w Najwyższej Izbie Kontroli, w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich, w Biurze Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, w Krajowym Biurze Wyborczym, w Państwowej Inspekcji Pracy, w administracji rządowej i samorządu terytorialnego - z wyjątkiem stosunku pracy z wyborem - oraz nie mogą wykonywać pracy w charakterze sędziego i prokuratora, pracownika administracyjnego sądu i prokuratury, a także nie mogą pełnić zawodowej służby wojskowej.

2. Przepis art. 29 ust. 1 stosuje się odpowiednio, z tym że urlop jest udzielany z urzędu.

Artykuł 31

1. Pracodawca, u którego poseł lub senator otrzymał urlop bezpłatny, jest obowiązany zatrudnić go po zakończeniu urlopu bezpłatnego lub - w razie jego gotowości do pracy - po wygaśnięciu mandatu, na tym samym lub równorzędnym pod względem płacowym stanowisku pracy, z wynagrodzeniem, jakie otrzymywałby poseł lub senator, gdyby nie skorzystał z urlopu bezpłatnego.

2. Rozwiązanie przez pracodawcę stosunku pracy z posłem lub senatorem, o którym mowa w ust. 1, z wyjątkiem stosunku pracy z wyborem, oraz zmiana warunków jego pracy lub płacy w ciągu dwóch lat po wygaśnięciu mandatu może nastąpić tylko za zgodą Prezydium Sejmu lub Prezydium Senatu.

3. Stosunek pracy z nauczycielem lub nauczycielem akademickim nie może wygasnąć wcześniej niż z końcem roku szkolnego lub akademickiego, następującym po upływie okresu, o którym mowa w art. 29 ust. 1.

Artykuł 32

1. Do posła i senatora zajmującego jednocześnie kierownicze stanowisko państwowe nie stosuje się przepisów art. 25-27, art. 28 ust. 1 i art. 29-31.

2. Przez kierownicze stanowiska państwowe rozumie się stanowiska wymienione w art. 2 ustawy z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe.

Artykuł 33

1. Poseł lub senator jest obowiązany powiadomić odpowiednio Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu o zamiarze podjęcia dodatkowych zajęć, z wyjątkiem działalności polegającej prawu autorskiemu i prawom pokrewnym.

2. Posłowie i senatorowie nie mogą podejmować dodatkowych zajęć ani otrzymywać darowizn, mogących podważyć zaufanie wyborców do wykonywania mandatu zgodnie z art. 1 ust. 1.

3. Posłowie i senatorowie nie mogą powoływać się na swój mandat ani posługiwać tytułem posła lub senatora w związku z podjętymi dodatkowymi zajęciami bądź działalnością gospodarczą prowadzoną na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami.

4. Naruszenie przez posła lub senatora przepisu ust. 1, 2 lub 3 powoduje odpowiedzialność regulaminową.

Artykuł 34

1. Posłowie i senatorowie nie mogą prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami z wykorzystaniem mienia państwowego lub komunalnego, a także zarządzać taką działalnością lub być przedstawicielem czy pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności.

2. Posłowie i senatorowie nie mogą być członkami władz zarządzających lub kontrolnych i rewizyjnych ani pełnomocnikami handlowymi podmiotów gospodarczych z udziałem państwowych lub komunalnych osób prawnych lub podmiotów gospodarczych, w których uczestniczą takie osoby. Wybór lub powołanie posła lub senatora do tych władz jest z mocy prawa nieważny.

3. Jeżeli wybór lub powołanie, o którym mowa w ust. 2, miało miejsce przed rozpoczęciem wykonywania mandatu, poseł i senator jest obowiązany zrzec się stanowiska lub funkcji. W razie niezrzeczenia się stanowiska lub funkcji, poseł i senator traci je z mocy prawa po upływie trzech miesięcy od dnia złożenia ślubowania, o którym mowa w art. 2.

4. Posłowie i senatorowie nie mogą posiadać pakietu większego niż 10% udziałów lub akcji w spółkach prawa handlowego z udziałem państwowych lub komunalnych osób prawnych lub podmiotów gospodarczych, w których uczestniczą takie osoby. Udziały lub akcje przekraczające ten pakiet powinny być zbyte przez posła lub senatora przed pierwszym posiedzeniem Sejmu lub Senatu, a w razie niezbycia ich nie uczestniczą one przez okres sprawowania mandatu i dwu lat po jego wygaśnięciu w wykonywaniu przysługujących im uprawnień (prawa głosu, prawa do dywidendy, prawa do udziału majątku, prawa poboru).

5. Naruszenie przez posła lub senatora przepisów ust. 1-3 powoduje odpowiedzialność regulaminową oraz utratę w danym roku prawa do uposażenia dodatkowego określonego w art. 37.

Artykuł 35

1. Posłowie i senatorowie są obowiązani złożyć oświadczenie o swoim stanie majątkowym, zawierające w szczególności informacje o zasobach pieniężnych, nieruchomościach, udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego oraz nabyciu od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, gminy lub związku międzygminnego mienia, które podlegało zbyciu w drodze przetargu, a także dane o prowadzeniu działalności gospodarczej oraz dotyczące zajmowania stano-

wisk w spółkach prawa handlowego. Oświadczenie powinno zawierać informacje dotyczące majątku objętego wspólnością majątkową małżeńską.

2. Wiadomości zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym stanowią tajemnicę służbową, chyba że osoba, która je złożyła, wyraziła pisemną zgodę na ich ujawnienie. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Prezydium Sejmu lub Prezydium Senatu, po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich lub Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich, może podjąć uchwałę o ujawnieniu oświadczenia. Wzór oświadczenia określają wspólnie Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

3. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, składa się Marszałkowi Sejmu lub Marszałkowi Senatu w terminie trzydziestu dni od dnia objęcia mandatu. Kolejne oświadczenia posłowie i senatorowie składają co roku, do dnia 31 marca oraz na dwa miesiące przed datą wyborów do Sejmu i Senatu. Analizy danych zawartych w oświadczeniach dokonują komisje powołane odpowiednio przez Sejm i Senat w trybie określonym w regulaminach Sejmu i Senatu. Wyniki analizy przedstawia się odpowiednio Prezydium Sejmu lub Prezydium Senatu.

3a. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, przechowuje się przez 6 lat. Podmiot dokonujący analizy oświadczenia jest uprawniony do porównania treści analizowanego oświadczenia z treścią uprzednio złożonych oświadczeń.

4. Niezłożenie oświadczenia o stanie majątkowym powoduje odpowiedzialność regulaminową oraz utratę - do czasu złożenia oświadczenia - prawa do uposażenia, także utratę w danym roku prawa do uposażenia dodatkowego określonego w art. 37.

5. Podanie nieprawdy w oświadczeniu o stanie majątkowym powoduje odpowiedzialność na podstawie art. 247 § 1 Kodeksu karnego.

Artykuł 35a.

1. Tworzy się Rejestr Korzyści, zwany dalej „Rejestrem”.

2. W Rejestrze ujawniane są korzyści uzyskiwane przez posłów, senatorów lub ich małżonków.

3. Do Rejestru należy zgłaszać informacje o:

1) wszystkich stanowiskach i zajęciach wykonywanych zarówno w administracji publicznej, jak i w instytucjach prywatnych, z tytułu których pobiera się wynagrodzenie, oraz pracy zawodowej wykonywanej na własny rachunek,

2) faktach materialnego wspierania działalności publicznej prowadzonej przez zgłaszającego,

3) darowiznie otrzymanej od podmiotów krajowych lub zagranicznych, jeżeli jej wartość przekracza 50% najniższego wynagrodzenia pracowników za pracę, obowiązującego w grudniu roku poprzedzającego, określonego przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej na podstawie Kodeksu pracy,

4) wyjazdach krajowych lub zagranicznych nie związanych z pełnioną funkcją publiczną, jeżeli ich koszt nie

został pokryty przez zgłaszającego lub jego małżonka albo instytucje ich zatrudniające bądź partie polityczne, zrzeszenia lub fundacje których są członkami,

5) innych uzyskanych korzyściach, o wartościach większych niż wskazane w pkt 3, nie związanych z zajmowaniem stanowisk lub wykonywaniem zajęć albo pracy zawodowej, o których mowa w pkt 1.

4. Do Rejestru należy także zgłaszać informacje o udziale w organach fundacji, spółek prawa handlowego lub spółdzielni, nawet wówczas, gdy z tego tytułu nie pobiera się żadnych świadczeń pieniężnych.

5. Przy podawaniu informacji poseł i senator są obowiązani zachować największą staranność i kierować się swoją najlepszą wiedzą.

6. Wszystkie zmiany danych objętych Rejestrem należy zgłosić nie później niż w ciągu 30 dni od dnia ich zaistnienia.

7. Rejestr jest jawny. Rejestr dla posłów prowadzi Marszałek Sejmu, a dla senatorów Marszałek Senatu.

8. Prowadzący Rejestr raz w roku, w odrębnej publikacji, podaje do publicznej wiadomości zawarte w nim dane.

9. Ujawnienie informacji w Rejestrze nie zwalnia od odpowiedzialności przewidzianej w ustawie za niedopełnienie określonych w niej obowiązków.

Artykuł 36

(skreślony).

Artykuł 37

1. Posłowi i senatorowi wypłaça się na koniec roku uposażenie dodatkowe w wysokości średniego uposażenia otrzymanego w danym roku.

2. Uposażenie dodatkowe, o którym mowa w ust. 1, podlega składce na ubezpieczenie społeczne.

Artykuł 38

1. Posłowi i senatorowi, który w trakcie sprawowania mandatu lub w ciągu dwunastu miesięcy po jego wygaśnięciu albo dwóch lat od zakończenia korzystania z urlopu bezpłatnego, o którym mowa w art. 29 i art. 30, przechodzi na emeryturę albo rentę, przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości trzech uposażeń - przy przejściu na emeryturę oraz jednego uposażenia - przy przejściu na rentę.

2. W razie zbiegu uprawnień, z różnych tytułów, do jednorazowej odprawy w związku z przejściem na emeryturę lub rentę, przysługuje odprawa wybrana przez uprawnionego.

Artykuł 39

1. Posłowi i senatorowi w związku z zakończeniem kadencji przysługuje odprawa parlamentarna w wysokości trzech uposażeń. Odprawa nie przysługuje, jeżeli poseł lub senator został wybrany na następną kadencję.

2. W razie śmierci posła lub senatora w czasie wykonywania mandatu lub w ciągu trzech miesięcy po jego wygaśnięciu, przysługuje odprawa pośmiertna na zasadach i w wysokości określonych dla pracowników w Kodeksie pracy.

Artykuł 40

W razie zbiegu uprawnień do odprawy określonej w art. 38 ust. 1 oraz art. 39 ust. 1 przysługuje odprawa wybrana przez uprawnionego.

Artykuł 41

Posłowie i senatorowie oraz członkowie ich rodzin są uprawnieni do korzystania z funduszu świadczeń socjalnych, utworzonego na zasadach określonych w przepisach o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Zasady przeznaczania środków z funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej oraz zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowych z funduszu ustalają wspólnie Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu. Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu określają również zasady korzystania ze świadczeń finansowych z funduszu świadczeń socjalnych przez byłych posłów lub senatorów, a także członków ich rodzin.

Artykuł 42

1. Posłowi i senatorowi przysługują środki finansowe na pokrycie kosztów związanych z wydatkami poniesionymi w związku z wykonywaniem mandatu na terenie kraju, w zryczałtowanej wysokości 25% uposażenia miesięcznego (dieta parlamentarna).

2. Dieta parlamentarna jest wolna od podatku dochodowego od osób fizycznych i nie może być zajęta w drodze egzekucji.

3. Poseł lub senator nie może pobierać jednocześnie diety parlamentarnej i diety z tytułu wykonywania funkcji radnego. Poseł lub senator wybiera dietę, którą będzie pobierał.

4. Zasady obniżania diet parlamentarnych posłom i senatorom nie uczestniczącym, bez usprawiedliwienia, w posiedzeniach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, określają regulaminy Sejmu i Senatu.

5. Szczegółowe zasady i tryb wypłaty diet parlamentarnych oraz należności posłów i senatorów delegowanych przez Sejm i Senat poza granice kraju określają wspólnie Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

Artykuł 43

1. Poseł i senator ma prawo, na terenie kraju, do bezpłatnego przejazdu środkami publicznego transportu zbiorowego oraz przelotów w krajowym przewozie lotniczym, a także do bezpłatnych przejazdów środkami komunikacji miejskiej.

2. Właściwi ministrowie, za zgodą Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu, określają tryb korzystania z uprawnień, o których mowa w ust. 1.

Artykuł 44

1. Posłowie i senatorowie otrzymują bezpłatnie dzienniki urzędowe i druki sejmowe lub senackie.

2. Posłowie i senatorowie otrzymują koperty z papierem listowym, oznaczone odpowiednim nadrukiem, do prowadzenia korespondencji związanej z wykonywaniem mandatu bez uiszczenia przez nich opłat pocztowych.

3. Szczegółowe zasady realizacji uprawnień, o których mowa w ust. 1 i 2, określają Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

Artykuł 45

1. Posłowi wydaje się legitymację poselską, a senatorowi legitymację senatorską.

2. Posłom i senatorom wydaje się karty do głosowania.

3. Wzór legitymacji i karty do głosowania, a także tryb postępowania oraz warunki wydawania ich duplikatów w razie zniszczenia lub zagubienia określają odpowiednio Prezydium Sejmu lub Prezydium Senatu.

Artykuł 46

1. Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu udzielają posłom i senatorom pomocy w wykonywaniu przez nich mandatów, czuwają nad wykonywaniem przez nich obowiązków parlamentarnych, jak również nad wykonywaniem wobec nich obowiązków określonych w ustawie przez organy państwowe i samorządu terytorialnego oraz podporządkowane im jednostki.

2. Kancelaria Sejmu i Kancelaria Senatu, każda według swej właściwości, zapewniają i organizują obsługę posłów i senatorów niezbędną do wykonywania przez nich obowiązków oraz pomoc merytoryczną, zwłaszcza w zakresie dostępu do opracowań specjalistycznych, literatury i ekspertyz.

3. Zadania Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu, o których mowa w ust. 1, określają szczegółowo regulaminy Sejmu i Senatu, a zadania Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu, o których mowa w ust. 2, określają szczegółowo regulaminy Sejmu i Senatu oraz uchwały Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

Artykuł 47

Wydatki wynikające z uprawnień posłów i senatorów pokrywa się z budżetu państwa, w części dotyczącej odpowiednio Kancelarii Sejmu lub Kancelarii Senatu.

ROZDZIAŁ 6

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe

Artykuł 48

W kodeksie postępowania cywilnego w art. 833 w § 2 wyrazy „do diet posłów” zastępuje się wyrazami „do uposażeń posłów i senatorów”.

Artykuł 49

W ustawie z dnia 31 stycznia 1980 r. o godle, barwach i hymnie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. Nr 7, poz. 18, z 1985 r. Nr 23, poz. 100 oraz z 1990 r. Nr 10, poz. 60 i Nr 34, poz. 199) w art. 3 w ust. 1 po pkt 1 a dodaje się pkt 1 b w brzmieniu:

„1b) klubów, kół i zespołów poselskich, senackich i parlamentarnych oraz biur poselskich, senatorskich i poselsko-senatorskich”.

Artykuł 50

W ustawie z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (Dz.U. Nr 20, poz. 101, z 1982 r. Nr 31, poz. 214, z 1985 r. Nr 22, poz. 98 i Nr 50, poz. 262, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1989 r. Nr 34, poz. 178, z 1991 r. Nr 100, poz. 443, z 1993 r. Nr 1, poz. 1 oraz z 1995 r. Nr. 34, poz. 163 i Nr 142, poz. 701) w art. 2 w pkt 2 po wyrazach „Szefa Kancelarii Sejmu”, dodaje się wyrazy „Szefa Kancelarii Senatu, zastępcy Szefa Kancelarii Sejmu.”

Artykuł 51

W ustawie z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu (Dz.U. z 1993 r. Nr 38, poz. 172) w art. 11:

1) w ust. 1 zdanie trzecie otrzymuje brzmienie:

„Jeżeli uchwała obejmuje także pociągnięcie do odpowiedzialności karnej osoby, która jest posłem lub senatorem, stanowi ona równocześnie wniosek o uchylenie immunitetu poselskiego lub senatorskiego”,

2) w ust. 3 dodaje się na końcu zdanie w brzmieniu:

„W wypadku konieczności uchylenia immunitetu poselskiego lub senatorskiego następuje to po wyrażeniu przez Sejm lub Senat zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej.”

Artykuł 52

W ustawie z dnia 5 czerwca 1992 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz.U. Nr 56, poz. 274 oraz z 1995 r. Nr 4, poz. 18) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 3 wyrazy „Poseł, senator i osoba” zastępuje się wyrazem „Osoba”;

2) w art. 4 skreśla się ust. 1;

3) w art. 6:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Osoby zajmujące kierownicze stanowiska państwowe są obowiązane do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności informacje o posiadanych przez osobę zajmującą kierownicze stanowisko państwowe zasobach pieniężnych, nieruchomościach, udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego, prowadzeniu innej działalności gospodarczej, a ponadto o nabyciu przez osobę zajmującą kierownicze stanowisko państwowe od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, gminy lub związku międzygminnego mienia, które podlegało zbyciu w drodze przetargu. Oświadczenie to powinno również zawierać dane dotyczące zajmowania przez osobę zajmującą kierownicze stanowisko państwowe stanowisk w spółkach, o których mowa w art. 1.”,

b) skreśla się ust. 3,

c) w ust. 4 skreśla się wyrazy „do osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe oraz”;

4) w art. 8 wyrazy „w art. 1-4” zastępuje się wyrazami „w art. 1-3 i w art. 4 ust. 2”.

Artykuł 53

1. Uposażenie poselskie i senatorskie, o których mowa w art. 25, oraz dieta parlamentarna, o której mowa w art. 42, przysługują do czasu zakończenia kadencji Sejmu, wybranego w dniu 19 września 1993 r., w wysokości określonej przez Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

2. Egzekucje z diet poselskich i senatorskich, wszczęte a nie zakończone przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, prowadzi się według przepisów dotychczasowych w stosunku do posłów i senatorów kadencji, w czasie której niniejsza ustawa weszła w życie.

Artykuł 54

Przy ustalaniu w 1996 r. wysokości uposażenia dodatkowego określonego w art. 37 uwzględnia się również ryczałt wypłacany zgodnie z art. 24 ustawy, o której mowa w art. 56 ust. 1.

Artykuł 55

Do posłów i senatorów kadencji, w czasie której niniejsza ustawa weszła w życie, przepis art. 30 nie ma zastosowania.

Artykuł 56

1. Traci moc ustawa z dnia 31 lipca 1985 r. o obowiązkach i prawach posłów i senatorów (Dz.U. z 1991 r. Nr 18, poz. 79).

2. Do posłów i senatorów kadencji, w czasie której niniejsza ustawa weszła w życie, nie korzystających z urlopów bezpłatnych na okres sprawowania mandatu, stosuje się przepis art. 26 ustawy, o której mowa w ust. 1.

Artykuł 57

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1996 r., z wyjątkiem:

1) rozdziału 2 i art. 51, które wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia,

2) art. 34 ust. 3 i 4 oraz art. 42 ust. 3, które wchodzi w życie po upływie 4 miesięcy od dnia ogłoszenia.

14

UCHWAŁA SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 17 lipca 1998 r.

Zasady Etyki Poselskiej (M.P. Nr 24, poz. 338)

Artykuł 1

Poseł na Sejm, na mocy ślubowania składanego zgodnie z art. 104 Konstytucji, kieruje się w swojej służbie publicznej obowiązującym porządkiem prawnym, ogólnie przyjętymi zasadami etycznymi oraz solidarną troską o dobro wspólne.

Artykuł 2

Poseł powinien zachowywać się w sposób odpowiadający godności posła, kierując się w szczególności zasadami:

- 1) bezinteresowności,
- 2) jawności,
- 3) rzetelności,
- 4) dbałości o dobre imię Sejmu,
- 5) odpowiedzialności.

Artykuł 3

Poseł powinien kierować się interesem publicznym. Nie powinien wykorzystywać swojej funkcji w celu uzyskania korzyści dla siebie i osób bliskich oraz przyjmować korzyści, które mogłyby mieć wpływ na jego działalność jako posła. (Zasada bezinteresowności).

Artykuł 4

Poseł, przy podejmowaniu decyzji, powinien w możliwie najszerszym zakresie postępować w sposób dostępny dla opinii publicznej. Powinien ujawniać związek interesu osobistego z decyzją, w której podjęciu uczestniczy. (Zasada jawności).

Artykuł 5

Poseł powinien należycie wypełniać swoje obowiązki. W sprawach tego wymagających powinien kierować się względami merytorycznymi. (Zasada rzetelności).

Artykuł 6

Poseł powinien unikać zachowań, które mogą godzić w dobre imię Sejmu. Powinien szanować godność innych osób. (Zasada dbałości o dobre imię Sejmu).

Artykuł 7

Poseł odpowiada za swoje decyzje i działania. Powinien poddać się obowiązującym go procedurom wyjaśniającym i kontrolnym. (Zasada odpowiedzialności).

Artykuł 8

Poseł za naruszenie Zasad Etyki Poselskiej ponosi odpowiedzialność określoną przepisami Regulaminu Sejmu.

UCHWAŁA SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 30 lipca 1992

Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

(M.P. z 1998 r. Nr 44, poz. 618; z 1999 r. Nr 11, poz. 150 i Nr 23, poz. 331)

DZIAŁ I**PRZEPISY OGÓLNE****ROZDZIAŁ 1****Pierwsze posiedzenie Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej****Artykuł 1**

1. Pierwsze posiedzenie nowo wybranego Sejmu odbywa się w terminie oznaczonym przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Pierwsze posiedzenie Sejmu otwiera Marszałek - Senior, powoływany przez Prezydenta spośród najstarszych wiekiem posłów.

Artykuł 2

1.¹ Posłowie na pierwszym posiedzeniu Sejmu składają ślubowanie według roty ustalonej w Konstytucji.

2. Marszałek - Senior przeprowadza złożenie ślubowania poselskiego oraz wybór Marszałka Sejmu przy pomocy powołanych przez siebie w tym celu, spośród najmłodszych wiekiem posłów, sekretarzy tymczasowych w liczbie niezbędnej do dokonania tych czynności.

3.² Ślubowanie poselskie odbywa się w ten sposób że po odczytaniu roty każdy z kolejno wywołanych posłów, powstawszy, wypowiada słowo „ślubuję”. Poseł może dodać zdanie „Tak mi dopomóż Bóg”.

4. Posłowie nieobecni na posiedzeniu Sejmu oraz posłowie, którzy uzyskali mandat w czasie trwania kadencji składają ślubowanie poselskie na pierwszym posiedzeniu, na którym są obecni.

5. (skreślony).³

Artykuł 2a.⁴

1. Wygaśnięcie mandatu posła z powodu odmowy złożenia ślubowania albo uchylania się od złożenia ślubowania Marszałek Sejmu stwierdza po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich.

2. Postanowienia Marszałka Sejmu w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu posła oraz obsadzenia mandatu opróżnionego ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Artykuł 3⁵

1. Po złożeniu przez posłów ślubowania Marszałek - Senior przeprowadza wybór Marszałka Sejmu.

2. Kandydata na Marszałka Sejmu może zgłosić co najmniej 15 posłów. Poseł może poprzeć tylko jedną kandydaturę.

3. Sejm wybiera Marszałka Sejmu bezwzględną większością głosów; wybór następuje w głosowaniu imiennym, chyba że Sejm postanowi inaczej.

4. Jeżeli zgłoszono więcej niż jednego kandydata, a w pierwszym głosowaniu żaden z kandydatów nie uzyskał bezwzględnej większości głosów, przed kolejnymi turami głosowania usuwa się z listy kandydatów nazwisko tego kandydata, który w poprzedniej turze uzyskał najmniejszą liczbę głosów. Jeżeli tę samą najmniejszą liczbę głosów uzyskało dwóch lub więcej kandydatów, przed kolejną turą głosowania usuwa się nazwiska tych kandydatów.

5. Jeżeli w wyniku zastosowania procedury określonej w ust. 3 i 4 nie dojdzie do dokonania wyboru, wybór Marszałka Sejmu przeprowadza się ponownie.

Artykuł 4

1. Marszałek Sejmu obejmuje przewodnictwo obrad.

2. Sejm w drodze uchwały ustala liczbę wicemarszałków.

2a.⁶) Projekt uchwały może wnieść co najmniej 15 posłów.

2b.⁶) Do projektu nie stosuje się przepisów o terminie wniesienia i doręczenia projektów. Projekt uchwały rozpatruje się w jednym czytaniu.

3. Marszałek Sejmu zarządza wybory wicemarszałków Sejmu.

4.⁷ Do wyboru wicemarszałków Sejmu stosuje się odpowiednio przepis Art. 3 ust. 2-5.

Artykuł 5

Sejm wybiera dwudziestu sekretarzy Sejmu. Wybór odbywa się łącznie, chyba że Sejm postanowi inaczej.

Artykuł 6

(skreślony)⁸.

Artykuł 7

(skreślony)⁸.

ROZDZIAŁ 2

Posłowie

Artykuł 8

1. Posła obowiązuje obecność i czynny udział w posiedzeniach Sejmu oraz organów Sejmu, do których został wybrany. Na posiedzeniach Sejmu posłowie zajmują stałe, wyznaczone miejsca na sali posiedzeń.

2. Poseł może być członkiem nie więcej niż dwóch komisji stałych.

2a.⁹⁾ Poseł pełniący funkcję ministra lub sekretarza stanu nie może być członkiem komisji.

3. Udział posła w głosowaniach podczas posiedzeń Sejmu i w komisjach sejmowych jest jednym z jego podstawowych obowiązków.

4.¹⁰⁾ Obecność posła na posiedzeniu Sejmu potwierdzana jest na liście obecności wykładanej każdego dnia posiedzenia przez dwie godziny od rozpoczęcia obrad oraz poprzez potwierdzony wydrukami udział w głosowaniach. Lista obecności, po upływie czasu, na jaki została wyłożona, deponowana jest każdorazowo u Marszałka Sejmu.

4a.¹¹⁾ Poseł potwierdza swoją obecność na posiedzeniu komisji lub podkomisji podpisem na liście obecności.

5.¹²⁾ W razie niemożności wzięcia udziału w posiedzeniu Sejmu lub komisji, poseł w miarę możliwości zawiadamia przed terminem posiedzenia odpowiednio Marszałka Sejmu lub przewodniczącego komisji, a następnie jest obowiązany w ciągu 7 dni usprawiedliwić w formie pisemnej swoją nieobecność odpowiednio przed Marszałkiem Sejmu lub przewodniczącym komisji. Tryb składania usprawiedliwień określi Prezydium Sejmu.

5a.¹³⁾ Za przyczyny usprawiedliwiające niemożność wzięcia przez posła udziału w posiedzeniu Sejmu lub komisji bądź w głosowaniu uważa się:

- 1) chorobę albo konieczność opieki nad chorym,
- 2) wyjazdy zagraniczne lub krajowe z polecenia Sejmu, Marszałka Sejmu lub komisji, akceptowane przez Prezydium Sejmu,
- 3) zbieg posiedzeń komisji lub podkomisji, do których poseł należy, jeżeli brał udział w jednym z tych posiedzeń, a w razie zbiegu posiedzenia Sejmu oraz komisji lub podkomisji, z zastrzeżeniem Art. 78 ust. 3 - wykonywanie funkcji posła sprawozdawcy lub zabieranie głosu na posiedzeniu Sejmu,

4)¹⁴⁾ urlop udzielony posłowi przez Marszałka Sejmu, z zastrzeżeniem ust. 9,

5) inne ważne, niemożliwe do przewidzenia lub nieuchronne przeszkody.

6. Informacje o nie usprawiedliwionych nieobecnościach posłów na posiedzeniu Sejmu lub komisji sejmowej są jawne.

7. (skreślony)¹⁵⁾.

8. (skreślony)¹⁵⁾.

9.¹⁶⁾ Poseł może z ważnych przyczyn zwrócić się do Marszałka Sejmu o udzielenie urlopu od wykonywania obowiązków poselskich; Marszałek Sejmu udziela urlopu w porozumieniu z prezydium klubu lub koła, którego poseł jest członkiem. Za czas trwania urlopu, dłuższego niż 14 dni, nie wypłaca się diety poselskiej.

10.¹⁷⁾ Dostęp posła do wiadomości stanowiących tajemnicę państwową i służbową określają przepisy o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej. Poseł jest obowiązany do złożenia pisemnego zobowiązania zachowania tajemnicy w zakresie wiadomości stanowiących tajemnicę państwową i służbową, z którymi zapozna się w trakcie wykonywania mandatu. Zachowanie tajemnicy obowiązuje posła zarówno w czasie trwania mandatu, jak i po jego wygaśnięciu.

Artykuł 9

1.¹⁸⁾ Posłowie mogą tworzyć w Sejmie kluby poselskie lub koła poselskie oparte na zasadzie politycznej.

2. Klub tworzy co najmniej 15 posłów.

3. Koło tworzy co najmniej 3 posłów.

4.¹⁸⁾ Poseł może należeć tylko do jednego klubu poselskiego lub koła poselskiego.

5.¹⁸⁾ Kluby poselskie lub koła poselskie mogą na zasadzie wzajemnych porozumień ustanawiać wspólną reprezentację w Konwencie Seniorów.

6. Posłowie mogą tworzyć w Sejmie zespoły zorganizowane na innych zasadach niż określone w ust.1.

7.¹⁹⁾ Władze klubów poselskich, kół poselskich, zespołów oraz porozumień podają do wiadomości Marszałka Sejmu ich składy osobowe oraz regulaminy (statuty) wewnętrzne.

Artykuł 9a

(skreślony)²⁰⁾.

ROZDZIAŁ 3

Organy Sejmu

Artykuł 10

Organami Sejmu są:

- 1) Marszałek Sejmu,
- 2) Prezydium Sejmu,
- 3) Konwent Seniorów,
- 4) komisje sejmowe.

Artykuł 11

1.²¹⁾ Marszałek Sejmu:

- 1) stoi na straży praw i godności Sejmu,
- 2) reprezentuje Sejm,
- 3) zwołuje posiedzenia Sejmu,
- 4) przewodniczy obradom Sejmu,
- 5) czuwa nad tokiem i terminowością prac Sejmu i jego organów,

- 6) kieruje pracami Prezydium Sejmu i przewodniczy jego obradom,
- 7) zwołuje Konwent Seniorów i przewodniczy jego obradom,
- 8) nadaje bieg inicjatywom ustawodawczym i uchwałodawczym oraz wnioskom organów państwa skierowanym do Sejmu, po zasięgnięciu opinii Prezydium Sejmu,
- 9) prowadzi sprawy z zakresu stosunków z Senatem,
- 10) prowadzi sprawy z zakresu stosunków Sejmu z parlamentami innych krajów,
- 11) przedstawia okresowe oceny wykonania przez organy administracji państwowej obowiązków wobec Sejmu i jego organów oraz posłów; wnioski w tym zakresie przekazuje Prezesowi Rady Ministrów, prezydium komisji sejmowych oraz posłom,
- 12) udziela posłom niezbędnej pomocy w ich pracy, w tym czuwa nad wykonaniem wobec posłów przez organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz inne jednostki organizacyjne obowiązków określonych w ustawie o wykonywaniu mandatu posła i senatora,
- 13) sprawuje pieczę nad spokojem i porządkiem na całym obszarze należącym do Sejmu oraz wydaje stosowne zarządzenia porządkowe,
- 14) nadaje w drodze zarządzenia statut Kancelarii Sejmu,
- 15) ustala projekt budżetu Kancelarii Sejmu po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich i Prezydium Sejmu oraz nadzoruje jego wykonanie,
- 16) powołuje i odwołuje Szefa Kancelarii Sejmu, po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich,
- 17) powołuje i odwołuje zastępców Szefa Kancelarii Sejmu po zasięgnięciu opinii Szefa Kancelarii Sejmu,
- 18) podejmuje inne czynności wynikające z Regulaminu Sejmu.

2.²¹ Marszałek Sejmu wykonuje także inne zadania przewidziane w Konstytucji i w ustawach.

3. Marszałka Sejmu w zakresie przez niego określonym zastępują wicemarszałkowie Sejmu.

Artykuł 12

Prezydium Sejmu tworzą Marszałek i wicemarszałkowie.

Artykuł 13.²²

Prezydium Sejmu:

- 1) ustala plan prac Sejmu, po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów,
- 2) ustala tak zwane tygodnie posiedzeń z wyprzedzeniem co najmniej 3-miesięcznym,
- 3) dokonuje wykładni Regulaminu Sejmu po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich,

- 4) opiniuje sprawy wniesione przez Marszałka Sejmu,
- 5) organizuje współpracę między komisjami sejmowymi i koordynuje ich działania,
- 6) ustala zasady organizowania doradztwa naukowego na rzecz Sejmu i jego organów, powoływania doradców sejmowych oraz korzystania z opinii i ekspertyz,
- 7) podejmuje inne czynności wynikające z Regulaminu Sejmu.

Artykuł 14

1. Porządek dzienny i termin posiedzenia Prezydium Sejmu ustala Marszałek Sejmu.

2. W posiedzeniach Prezydium Sejmu bierze udział z głosem doradczym Szef Kancelarii Sejmu. Marszałek Sejmu może zaprosić na posiedzenie Prezydium Sejmu również inne osoby.

3. Z posiedzeń Prezydium Sejmu sporządza się protokół, który podpisuje Marszałek Sejmu. Protokół stanowi jedyne urzędowe stwierdzenie przebiegu posiedzenia Prezydium.

4. Prezydium Sejmu podejmuje uchwały większością głosów. W wypadku równej liczby głosów decyduje głos Marszałka Sejmu.

Artykuł 15

Konwent Seniorów jest organem zapewniającym współdziałanie klubów w sprawach związanych z działalnością i tokiem prac Sejmu.

Artykuł 16

1.²³ W skład Konwentu Seniorów wchodzi: Marszałek, wicemarszałkowie, przewodniczący lub wiceprzewodniczący klubów oraz przedstawiciele porozumień, o których mowa w Art. 9 ust. 5, a także klubów parlamentarnych, jeśli reprezentują co najmniej 15 posłów oraz kół parlamentarnych reprezentujących w dniu rozpoczęcia kadencji Sejmu osobną listę wyborczą.

2. W posiedzeniach Konwentu Seniorów bierze udział z głosem doradczym Szef Kancelarii Sejmu.

3. Marszałek Sejmu z własnej inicjatywy bądź na wniosek członków Konwentu Seniorów może zaprosić na posiedzenie Konwentu inne osoby.

Artykuł 17

1. Konwent Seniorów opiniuje w szczególności:

- 1) projekty planów prac Sejmu,
- 2) projekty porządku dziennego poszczególnych posiedzeń Sejmu i ich terminy,
- 3) wnioski co do trybu dyskusji nad poszczególnymi punktami porządku dziennego posiedzenia Sejmu,
- 4) wnioski co do wyboru przez Sejm jego organów,
- 5) zadania i przebieg pracy Kancelarii Sejmu,
- 6) inne sprawy przekazane przez Marszałka lub Prezydium Sejmu.

2. Konwent Seniorów zwołuje Marszałek Sejmu z własnej inicjatywy, z inicjatywy Prezydium Sejmu, na wniosek

klubu reprezentowanego w Konwencie Seniorów lub grupy co najmniej 15 posłów.

3. Z posiedzeń Konwentu Seniorów sporządza się zapis ustaleń.

Artykuł 18

1. Komisje sejmowe są organami powołanymi do:

- 1) rozpatrywania i przygotowywania spraw stanowiących przedmiot prac Sejmu,
- 2)²⁴ wyrażania opinii w sprawach przekazanych pod ich obrady przez Sejm, Marszałka Sejmu lub Prezydium Sejmu.

2.²⁵ Komisje sejmowe są organami kontroli sejmowej w zakresie określonym Konstytucją i ustawami.

Artykuł 19

1.²⁶ Ustanawia się następujące komisje stałe:

- 1) Administracji i Spraw Wewnętrznych,
- 2) do Spraw Służb Specjalnych,
- 2a)²⁷ do Spraw Kontroli Państwowej,
- 3) Edukacji, Nauki i Młodzieży,
- 4) Etyki Poselskiej,
- 5) Finansów Publicznych,
- 6) Gospodarki,
- 7) Integracji Europejskiej,
- 8) Kultury Fizycznej i Turystyki,
- 9) Kultury i Środków Przekazu,
- 10) Łączności z Polakami za Granicą,
- 11) Małych i Średnich Przedsiębiorstw,
- 12) Mniejszości Narodowych i Etnicznych,
- 13) Obrony Narodowej,
- 14) Ochrony Konkurencji i Konsumentów,
- 15) Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa,
- 16) Odpowiedzialności Konstytucyjnej,
- 17) Polityki Przestrzennej, Budowlanej i Mieszkaniowej,
- 18) Polityki Społecznej,
- 19) Regulaminowa i Spraw Poselskich,
- 20) Rodziny,
- 21) Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
- 22) Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej,
- 23) Skarbu Państwa, Uwłaszczenia i Prywatyzacji,
- 24) Spraw Zagranicznych,
- 25) Sprawiedliwości i Praw Człowieka,
- 26) Transportu i Łączności,
- 27) Zdrowia.

2. Przedmiotowy zakres działania komisji, o których mowa w ust. 1, określa załącznik do Regulaminu Sejmu.

3.²⁸ Podziału części budżetowych pomiędzy komisje sejmowe dokonuje Marszałek Sejmu, po zasięgnięciu opinii Prezydium Sejmu, kierując się przedmiotowym zakresem działania komisji określonym w załączniku, o którym mowa w ust. 2.

Artykuł 20

1. Sejm może powoływać i odwoływać komisje nadzwyczajne; powołując takie komisje, Sejm określa cel, zasady i tryb ich działania.

2.²⁹ Przepisy ust. 1 stosuje się również do komisji powoływanych na podstawie art.111 Konstytucji.

Artykuł 21

1. Sejm, na wniosek Prezydium Sejmu po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów, w drodze uchwały, wybiera skład osobowy poszczególnych komisji.

2. Pierwsze posiedzenie komisji zwołuje i prowadzi Marszałek Sejmu; na posiedzeniu tym komisja wybiera ze swego grona prezydium komisji w składzie: przewodniczący oraz zastępcy przewodniczącego.

3. Komisja powołuje i odwołuje członków prezydium w głosowaniu jawnym większością głosów.

ROZDZIAŁ 3a³⁰)

Zasady odpowiedzialności regulaminowej posłów

Artykuł 22

1. Za naruszenie lub niedopełnienie obowiązków określonych w Art. 33-35 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora Prezydium Sejmu, w drodze uchwały podjętej po rozpatrzeniu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich, może:

- 1) zwrócić posłowi uwagę,
- 2) udzielić posłowi upomnienia,
- 3) udzielić posłowi nagany.

2. Od uchwały Prezydium Sejmu przysługuje posłowi, w terminie 14 dni od dnia jej doręczenia, odwołanie do Sejmu. Prezydium Sejmu wprowadza odwołanie do porządku dziennego najbliższego posiedzenia Sejmu, który je rozpatruje wysłuchując przedstawiciela Prezydium Sejmu; prawo do zabrania głosu przysługuje również posłowi, który wniósł odwołanie. Nad odwołaniem nie przeprowadza się dyskusji.

3. Sejm po rozpatrzeniu odwołania może w drodze uchwały uchylić uchwałę Prezydium Sejmu lub utrzymać ją w mocy.

4. W przypadku niewniesienia odwołania w terminie określonym w ust 2, uchwałę, o której mowa w ust.1, Prezydium Sejmu podaje do wiadomości Sejmu.

Artykuł 23

1.³¹ Za niewykonywanie obowiązków poselskich Komisja Regulaminowa i Spraw Poselskich może w drodze uchwały:

- 1) zwrócić posłowi uwagę,
- 2) udzielić posłowi upomnienia,
- 3) udzielić posłowi nagany.

2. Od uchwały Komisji przysługuje posłowi, w terminie 14 dni od dnia doręczenia, odwołanie do Prezydium Sejmu.

3. Prezydium Sejmu może, w drodze uchwały:

- 1) uchylić uchwałę Komisji,
- 2) utrzymać uchwałę Komisji w mocy.

Artykuł 24

1. Marszałek Sejmu zarządza obniżenie uposażenia i diety parlamentarnej albo jednego z tych świadczeń, jeżeli tylko ono przysługuje posłowi:

1) o 1/30 za każdy dzień nie usprawiedliwionej nieobecności na posiedzeniu Sejmu lub za niewzięcie w danym dniu udziału w więcej niż 1/5 głosowań,

2) o 1/30 za każdy dzień nie usprawiedliwionej nieobecności na posiedzeniu komisji, jeżeli liczba tych nieobecności przekroczyła 1/5 liczby posiedzeń komisji w miesiącu kalendarzowym.

2. W razie zbiegu w danym dniu, z wyłączeniem przypadków określonych w Art. 8 ust. 5a pkt 3, nie usprawiedliwionej nieobecności na:

- 1) posiedzeniu Sejmu i posiedzeniu komisji, stosuje się obniżenie, o którym mowa w ust.1 pkt 1,
- 2) posiedzeniach komisji, stosuje się obniżenie, o którym mowa w ust.1 pkt 2.

3. W stosunku do posłów, którzy nie pobierają uposażenia i diety parlamentarnej, stosuje się odpowiednio przepisy Art. 22.

4. O zarządzeniu potrącenia Marszałek Sejmu powiadamia posła, podając liczbę i wykaz dni nie usprawiedliwionej nieobecności.

5. Wykazy nie usprawiedliwionej nieobecności posłów na posiedzeniu Sejmu lub komisji sporządza się w terminie 14 dni od zakończenia każdego miesiąca kalendarzowego.

6.³² Od zarządzenia Marszałka Sejmu, w zakresie ustalenia liczby dni nie usprawiedliwionej nieobecności, posłowi przysługuje, w terminie 14 dni od doręczenia powiadomienia, wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy przez Marszałka Sejmu.

7.³³ Potrącenia dokonuje się nie wcześniej niż po upływie 14 dni od dnia, w którym Marszałek Sejmu zarządził potrącenie, lub po ponownym rozpatrzeniu sprawy, o którym mowa w ust. 6. Informacje dotyczące potrąceń są jawne.

ROZDZIAŁ 4

Wybór oraz powoływanie i odwoływanie organów państwowych

Artykuł 25.³⁴

1. Sejm wybiera zastępców przewodniczącego i członków Trybunału Stanu, sędziów Trybunału Konstytucyjnego, członków Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, członków Rady Polityki Pieniężnej, członków Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, a także posłów - członków Krajowej Rady Sądownictwa.

2. Wybór członków Trybunału Stanu odbywa się łącznie, chyba że Sejm postanowi inaczej. W tym samym trybie odbywa się wybór członków Rady Polityki Pieniężnej oraz posłów - członków Krajowej Rady Sądownictwa.

3. W razie opróżnienia poszczególnych stanowisk w Trybunale Stanu, Sejm dokonuje wyboru uzupełniającego, stosując odpowiednio przepisy o Trybunale Stanu. Wybór uzupełniający na poszczególne stanowiska odbywa się oddzielnie, chyba że Sejm postanowi inaczej.

4. Do wyboru uzupełniającego posłów - członków Krajowej Rady Sądownictwa stosuje się odpowiednio ust. 3.

Artykuł 26.³⁴

1. Sejm, na wniosek Prezydenta, powołuje Prezesa Narodowego Banku Polskiego.

2. Sejm odwołuje Prezesa Narodowego Banku Polskiego w przypadkach określonych ustawą.

Artykuł 26a

1. Sejm, na wniosek Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, powołuje Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

2. Sejm, na wniosek Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, odwołuje Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz członka Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w przypadkach określonych w ustawie.

3. Uchwałę Sejmu w sprawie powołania i odwołania Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Marszałek Sejmu przesyła niezwłocznie Marszałkowi Senatu w celu wyrażenia zgody przez Senat."

Artykuł 27.³⁵

1. Sejm powołuje Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich i Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych.

2. Sejm odwołuje Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich i Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych w wypadkach określonych ustawą.

3. Uchwały Sejmu, w sprawach wymienionych w ust. 1 i 2, Marszałek Sejmu, w wypadkach określonych ustawą, przesyła niezwłocznie Marszałkowi Senatu w celu wyrażenia zgody przez Senat.

Artykuł 27a.³⁶

1.³⁷ Wnioski w sprawie wyboru lub powołania przez Sejm poszczególnych osób na stanowiska państwowe określone w Art. 25 i 27 mogą zgłaszać Marszałek Sejmu albo co najmniej 35 posłów, z tym że na stanowisko sędziego Trybunatu Konstytucyjnego Prezydium Sejmu albo co najmniej 50 posłów. Art. 3 ust. 2 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

la.³⁸ Do wniosku dołącza się uzasadnienie, dane o kandydacie i jego zgodę na kandydowanie.

1b.³⁸ Wnioski składa się Marszałkowi Sejmu wterminie:

- 1) 30 dni przed upływem kadencji,
- 2) 21 dni od dnia odwołania lub stwierdzenia wygaśnięcia mandatu,
- 3)³⁹ ustalonym przez Marszałka Sejmu w pierwszym dniu pierwszego posiedzenia Sejmu w stosunku do kandydatów na zastępców przewodniczącego i członków Trybunatu Stanu.

4) ustalonym przez Marszałka Sejmu w przypadku wyboru organu po raz pierwszy, jeżeli ustawa nie określiła terminów zgłaszania kandydatów, a także kolejnych wyborów, jeżeli upływ kadencji nie wynika z aktów ogłoszonych w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

1c.³⁹ Głosowanie nie może odbyć się wcześniej niż siódmego dnia od doręczenia posłom druku zawierającego kandydatury.

1d.³⁹ Wnioski w sprawie wyboru lub powołania przez Sejm poszczególnych osób na stanowiska państwowe określone w Art. 25-27 albo odwołania z tych stanowisk Marszałek Sejmu kieruje do właściwej komisji sejmowej w celu zaopiniowania. Inna zainteresowana komisja może delegować swoich przedstawicieli na posiedzenie komisji właściwej.

2. (skreślony)⁴⁰).

3.⁴¹ Opinię w sprawie wniosku, o którym mowa w ust.1, komisja przedstawia na piśmie Marszałkowi Sejmu.

4. Marszałek Sejmu zarządza doręczenie posłom druku zawierającego opinię komisji.

5.⁴² Rozpatrzenie przez Sejm wniosku, o którym mowa w ust. 1, może się odbyć nie wcześniej niż następnego dnia po dniu doręczenia posłom druku zawierającego opinię komisji.

6. Sejm w szczególnych wypadkach może skrócić postępowanie przez przystąpienie do rozpatrzenia wniosku:

- 1) bez przesyłania go do właściwej komisji,
- 2) w terminie krótszym niż określony w ust. 5.

Artykuł 28.⁴³

1. Wybór albo powołanie poszczególnych osób na stanowiska państwowe określone w Art. 25-27 następuje bezwzględną większością głosów, z tym, że powołanie i odwołanie Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu następuje większością 3/5 głosów.

2. W przypadku zgłoszenia więcej niż jednego kandydata na dane stanowisko, a w razie wyboru osób, o których mowa w Art. 25 ust. 2 - większej liczby kandydatów, niż wynosi liczba stanowisk, których wybór dotyczy, stosuje się odpowiednio przepisy Art. 3 ust. 4 i 5.

3. Uchwałę o wyborze, powołaniu albo odwołaniu ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

DZIAŁ II

POSTĘPOWANIE W SEJMIE

ROZDZIAŁ 1

Postępowanie z projektami ustaw i uchwał

Artykuł 29.⁴⁴

1. Inicjatywa ustawodawcza przysługuje posłom, Senatowi, Prezydentowi i Radzie Ministrów, a także grupie co najmniej 100 000 obywateli mających prawo wybierania do Sejmu.

2. Poselskie projekty ustaw mogą być wnoszone przez komisje sejmowe lub co najmniej 15 posłów podpisujących projekt.

Artykuł 30.⁴⁴

Projekt uchwały Sejmu może być, z zastrzeżeniem Art. 129, wniesiony przez Prezydium Sejmu, komisję sejmową lub co najmniej 15 posłów podpisujących projekt.

Artykuł 31

1. Projekty ustaw i uchwał składa się w formie pisemnej na ręce Marszałka Sejmu; wnosząc projekt wnioskodawca wskazuje swego przedstawiciela upoważnionego do reprezentowania go w pracach nad tym projektem.

2. Do projektu ustawy dołącza się uzasadnienie, które powinno:

- 1) wyjaśniać potrzebę i cel wydania ustawy,
- 2) przedstawiać rzeczywisty stan w dziedzinie, która ma być unormowana,
- 3) wykazywać różnicę pomiędzy dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym,
- 4) przedstawiać przewidywane skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne,
- 5)⁴⁵ wskazywać źródła finansowania, jeżeli projekt ustawy pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego,
- 6) przedstawiać założenia projektów podstawowych aktów wykonawczych.
- 7)⁴⁵ zawierać oświadczenia o zgodności projektu z prawem Unii Europejskiej lub o stopniu i powodach niezgodności z tym prawem albo oświadczenie, że przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

2a.⁴⁶ (skreślony).

3.⁴⁷ Uzasadnienie powinno przedstawiać również wyniki przeprowadzanych konsultacji oraz informować o przedstawionych wariantach i opiniach, w szczególności jeżeli obowiązek zasięgnięcia takich opinii wynika z przepisów ustawy. W wypadku komisyjnych i poselskich projektów ustaw, w stosunku do których nie przeprowadzono konsultacji, Marszałek Sejmu przed skierowaniem do pierwszego czytania

kieruje projekt do konsultacji w trybie i na zasadach określonych w odrębnych ustawach.

3a.⁴⁸ Do uzasadnienia wniesionego przez Radę Ministrów projektu ustawy dołącza się projekty podstawowych aktów wykonawczych.

4. Marszałek Sejmu może zażądać dołączenia uzasadnienia do projektu uchwały, jeżeli nakłada ona na określone podmioty obowiązki.

5.⁴⁹ Marszałek Sejmu może zwrócić wnioskodawcy projekt ustawy lub uchwały, jeżeli uzasadnienie dołączone do projektu nie odpowiada wymogom określonym w ust. 2 i 3.

6.⁵⁰ Projekty ustaw i uchwał, co do których istnieje wątpliwość, czy nie są sprzeczne z prawem, Marszałek Sejmu po zasięgnięciu opinii Prezydium Sejmu może skierować, celem wyrażenia opinii, do Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka, która może większością 3/5 głosów zaopiniować projekt jako niedopuszczalny.

7.⁵⁰ Marszałek Sejmu, po otrzymaniu projektu ustawy, z wyjątkiem projektów wnoszonych przez Radę Ministrów, przed skierowaniem projektu do pierwszego czytania zarządza sporządzenie przez ekspertów Kancelarii Sejmu opinii w sprawie zgodności wniesionego projektu z prawem Unii Europejskiej.

8.⁵⁰ W przypadku gdy opinia, o której mowa w ust. 7, wskazuje na niezgodność projektu z prawem Unii Europejskiej, Marszałek Sejmu kieruje projekt do Komisji Integracji Europejskiej celem wyrażenia przez nią opinii. Opinię Komisji Marszałek Sejmu przekazuje wnioskodawcy.

Artykuł 32

1. Marszałek Sejmu zarządza drukowanie projektów ustaw, uchwał i opinii komisji o których mowa w art. 31 ust. 8, oraz doręczenie ich posłom.

2. Marszałek Sejmu przesyła wniesione projekty ustaw, uchwał Prezydentowi, Marszałkowi Senatu i Prezesowi Rady Ministrów.

Artykuł 33

1. Rozpatrywanie projektów ustaw odbywa się w trzech czytaniach, a uchwał - w dwóch czytaniach.

2.⁵¹ Wnioskodawca, do czasu zakończenia drugiego czytania, może wycofać wniesiony przez siebie projekt.

3.⁵¹ Projekt poselski uważa się również za wycofany, jeżeli do czasu zakończenia drugiego czytania, na skutek cofnięcia poparcia, projekt popiera mniej niż 15 posłów spośród tych, którzy podpisali projekt przed jego wniesieniem.

3a.⁵² Do czasu zakończenia drugiego czytania wnioskodawca może wносить poprawki do zgłoszonego przez siebie projektu.

3b.⁵² Do poprawek wnoszonych przez wnioskodawcę projektu stosuje się odpowiednio przepisy Art. 31 ust. 2 i 3.

4.⁵³ Rozpatrywanie ustaw (uchwał), których przyjęcie może powodować zmiany w funkcjonowaniu samorządu terytorialnego, obejmuje zasięganie opinii organizacji samorządowych, tworzących stronę samorządową Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego.

5.⁵⁴ Organizacje samorządowe, o których mowa w ust. 4, mają prawo, w ciągu 14 dni od otrzymania projektu ustawy (uchwały), do przedstawienia opinii.

6.⁵⁴ Opinie przekazywane w terminie, o którym mowa w ust. 5, dostarcza się odpowiednio członkom komisji sejmowych bądź wszystkim posłom.

7.54 przedstawiciele samorządów mają prawo do zaprezentowania opinii na posiedzeniu komisji sejmowych.

Artykuł 34⁵⁵

1. Pierwsze czytanie przeprowadza się na posiedzeniu Sejmu lub komisji.

2. Pierwsze czytanie na posiedzeniu Sejmu przeprowadza się w odniesieniu do projektów ustaw: o zmianie Konstytucji, budżetowych, podatkowych, dotyczących wyboru Prezydenta, Sejmu i Senatu oraz organów samorządu terytorialnego, regulujących ustroj i właściwość władz publicznych, a także kodeksów.

3. Marszałek Sejmu może skierować do pierwszego czytania na posiedzeniu Sejmu również inne niż określone w ust. 2 projekty ustaw, a także projekty uchwał Sejmu, jeżeli przemawiają za tym ważne względy.

4. Pierwsze czytanie może się odbyć nie wcześniej niż siódmego dnia od doręczenia posłom druku projektu, chyba że Sejm lub komisja postanowią inaczej.⁵⁶

Artykuł 35

O posiedzeniu komisji, na którym odbywać się ma pierwsze czytanie, zawiadamia się wszystkich posłów; każdy poseł może wziąć udział w tym posiedzeniu albo pisemnie zgłosić uwagi lub propozycje poprawek.

Artykuł 36

1. Pierwsze czytanie projektu ustawy (uchwały) obejmuje uzasadnienie projektu przez wnioskodawcę, pytania posłów i odpowiedzi wnioskodawcy oraz debatę w sprawie ogólnych zasad projektu.

2. Pierwsze czytanie na posiedzeniu Sejmu kończy się skierowaniem projektu do komisji, chyba że Sejm w związku ze zgłoszonym wnioskiem odrzuci projekt w całości.

3. Sejm, kierując projekt do komisji, może wyznaczyć im również termin przedstawienia sprawozdania.

Artykuł 37

1.⁵⁷ Projekty ustaw (uchwał) kieruje się do właściwych komisji.

2. Komisje, do których skierowany został do rozpatrzenia projekt, obradują nad nim wspólnie; komisje te mogą zwrócić się do innych komisji sejmowych o wyrażenie opinii o projekcie lub jego części.

3. (skreślony)⁵⁷.

4. (skreślony)⁵⁷.

5.^{57a} Komisje, na wniosek prezydium, ustalają tok prac nad projektem.

Artykuł 38

1. Do szczegółowego rozpatrzenia projektu komisje mogą powołać podkomisję.

2. Podkomisja przedstawia komisjom sprawozdanie o rozpatrzonym projekcie.

Artykuł 39

1. Przy rozpatrywaniu projektów ustaw (uchwał) komisje i podkomisja biorą pod uwagę opinie przedstawione przez inne komisje sejmowe i posłów; komisje i podkomisja mogą wysłuchiwać także opinii zaproszonych ekspertów.

2. W posiedzeniach komisji i podkomisji jest obowiązany uczestniczyć upoważniony przedstawiciel wnioskodawcy.

3. Komisje mogą przekazać sprawę redakcyjnego opracowania przyjętych poprawek prezydiom lub powołanemu w tym celu zespołowi poselskiemu, które przedstawiają komisji do zatwierdzenia wyniki swych prac.

3a.^{57b} W sprawach dotyczących zgodności przepisów rozpatrywanych projektów ustaw z prawem Unii Europejskiej zasięganie opinii Komitetu Integracji Europejskiej jest obowiązkowe. Termin przedstawienia opinii przez Komitet określa komisja.

4.⁵⁸ Marszałek Sejmu, na wniosek komisji, może zwrócić się do wnioskodawcy o przepracowanie projektu z rozwiązaniem zmian postulowanych przez komisje oraz przedstawienie skutków, zwłaszcza finansowych, tych zmian; wniesiony projekt Marszałek Sejmu kieruje wprost do komisji.

Artykuł 40

1.^{58a} Komisje, do których skierowany został projekt ustawy (uchwały), przedstawiają Sejmowi wspólne sprawozdanie o tym projekcie; sprawozdanie określa stanowisko komisji w odniesieniu do projektu. Do sprawozdania dołącza się opinię, o której mowa w art. 39 ust. 3a.

2.⁵⁹ W sprawozdaniu komisje przedstawiają wniosek o:

- 1) przyjęcie projektu bez poprawek,
- 2) przyjęcie projektu z określonymi poprawkami w formie tekstu jednolitego projektu,
- 3) odrzucenie projektu.

3.^{58a} Wnioski i propozycje poprawek odrzucone przez komisje, po ich zgłoszeniu w formie pisemnej, na żądanie wnioskodawcy, zamieszcza się w sprawozdaniu jako wnioski mniejszości; wniosek mniejszości dotyczący konkretnego przepisu lub jego części powinien zawierać wynikające z tego wniosku konsekwencje dla tekstu projektu ustawy; wnioski mniejszości są traktowane w głosowaniu jak inne poprawki. Do wniosków mniejszości stosuje się odpowiednio art. 39 ust. 3a.

4. Marszałek Sejmu zarządza drukowanie sprawozdań komisji oraz doręczenie ich posłom.

5. Na posiedzeniu Sejmu sprawozdanie komisji przedstawia wybrany z ich składu poseł sprawozdawca, który w szczególności informuje o proponowanych przez komisję i przez poszczególnych posłów zmianach w przedłożonym projekcie oraz o nie przyjętych przez komisję opiniach in-

nych komisji i posłów oraz motywach ich odrzucenia; sprawozdawca informuje także o wnioskach mniejszości.

6. Poseł sprawozdawca nie może w swoim sprawozdaniu przedstawiać innych wniosków niż zamieszczone w sprawozdaniu komisji.

Artykuł 41

1. Drugie czytanie obejmuje:

- 1) przedstawienie Sejmowi sprawozdania komisji o projekcie ustawy,
- 2) przeprowadzenie debaty oraz zgłaszanie poprawek i wniosków.

2. Poprawki, o których mowa w ust.1 pkt 2, po ustnym zgłoszeniu przedstawia się Marszałkowi Sejmu na piśmie w odpowiedniej formie.

3. Drugie czytanie może się odbyć nie wcześniej niż siódmego dnia od doręczenia posłom sprawozdania komisji, chyba że Sejm postanowi inaczej.

Artykuł 42.⁶⁰

Prawo wnoszenia poprawek do projektów ustaw w trakcie ich rozpatrywania przez Sejm przysługuje wnioskodawcy, posłom i Radzie Ministrów.

Artykuł 43

1. W razie zgłoszenia w drugim czytaniu nowych poprawek i wniosków, projekt kieruje się ponownie do komisji, które go rozpatrywały, chyba że Sejm postanowi inaczej. Do poprawek i wniosków stosuje się odpowiednio art. 39 ust. 3a.

2.⁶¹ Komisje, po rozpatrzeniu z udziałem wnioskodawców zgłoszonych poprawek i wniosków, przedkładają Sejmowi dodatkowe sprawozdanie, w którym przedstawiają wniosek o ich przyjęcie lub odrzucenie; przepis Art. 40 ust. 5 stosuje się odpowiednio.

3. W razie nieobecności wnioskodawcy, komisja może nie rozpatrywać zgłoszonej przez niego poprawki.

4. Marszałek Sejmu zarządza drukowanie dodatkowego sprawozdania komisji.

5. Rozpatrzenie przez Sejm sprawozdania, o którym mowa w ust. 2, odbywa się po jego doręczeniu posłom.

Artykuł 44

Trzecie czytanie może się odbyć niezwłocznie, jeżeli w drugim czytaniu projekt nie został skierowany ponownie do komisji.

Artykuł 45

Trzecie czytanie projektu obejmuje:

- 1) przedstawienie dodatkowego sprawozdania komisji lub - jeżeli projekt nie został ponownie skierowany do komisji - przedstawienie przez posła sprawozdawcę poprawek i wniosków zgłoszonych podczas drugiego czytania,
- 2) głosowanie.

Artykuł 46

1. Porządek głosowania jest następujący:

- 1) głosowanie wniosku o odrzucenie projektu w całości, jeżeli wniosek taki został postawiony,
- 2) głosowanie poprawek do poszczególnych artykułów, przy czym w pierwszej kolejności głosuje się poprawki, których przyjęcie lub odrzucenie rozstrzyga o innych poprawkach,
- 3) głosowanie projektu w całości w brzmieniu zaproponowanym przez komisje, ze zmianami wynikającymi z przegłosowanych poprawek.

2. Marszałek Sejmu ustala porządek głosowania projektów uchwał i poprawek do nich.

2a.⁶² Marszałek Sejmu może z własnej inicjatywy odmówić poddania pod głosowanie poprawki, która uprzednio nie była przedłożona komisji w formie pisemnej.

3. Marszałek Sejmu może odroczyć głosowanie nad całością projektu ustawy na czas potrzebny do stwierdzenia, czy skutek przyjętych poprawek nie zachodzą sprzeczności pomiędzy poszczególnymi przepisami.

4. Sejm może postanowić poddanie projektu ustawy pod głosowanie w całości, łącznie z poprawkami, jeżeli nie zgłoszono w tym zakresie sprzeciwu.

Artykuł 47

Sejm w szczególnie uzasadnionych wypadkach może skrócić postępowanie z projektami ustaw oraz uchwał przez:

- 1) przystąpienie do pierwszego czytania niezwłocznie po otrzymaniu przez posłów projektu,
- 2) przystąpienie do drugiego czytania niezwłocznie po zakończeniu pierwszego bez odsyłania projektu do komisji,
- 3) przystąpienie do drugiego czytania niezwłocznie po otrzymaniu przez posłów druku sprawozdania komisji.

Artykuł 48

1. Marszałek Sejmu przesyła niezwłocznie Marszałkowi Senatu i Prezydentowi potwierdzony swoim podpisem tekst uchwalonej przez Sejm ustawy.

2. Tekst ustawy, o którym mowa w ust. 1, dostarcza się posłom.

Artykuł 49

1. O powziętych przez Sejm uchwałach Marszałek Sejmu zawiadamia Prezydenta, Marszałka Senatu i Prezesa Rady Ministrów oraz przesyła im podpisane przez siebie teksty uchwał.

2. Prezes Rady Ministrów zarządza ogłoszenie uchwały Sejmu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, jeżeli Marszałek Sejmu tak postanowi.

Artykuł 50⁶³

1. Uchwałę Senatu zawierającą poprawki do ustawy uchwalonej przez Sejm albo odrzucającą ustawę w całości Marszałek Sejmu kieruje do rozpatrzenia przez komisje, które projekt ustawy rozpatrywały. Do poprawek Senatu stosuje się odpowiednio art. 39 ust. 1 oraz 3a.

2. Do udziału w posiedzeniu, na którym jest rozpatrywana uchwała Senatu, komisje zapraszają senatora sprawozdawcę reprezentującego komisje Senatu, które omawianą ustawę rozpatrywały. Przewodniczący posiedzenia udziela głosu senatorowi sprawozdawcy, na jego wniosek, poza kolejnością wystąpień. Nieobecność senatora sprawozdawcy nie wstrzymuje rozpatrzenia uchwały.

3. Komisje po rozpatrzeniu uchwały Senatu przedkładają Sejmowi sprawozdanie. W sprawozdaniu tym komisje przedstawiają wniosek o odrzucenie lub przyjęcie wszystkich albo niektórych poprawek zawartych w uchwale Senatu bądź o odrzucenie albo przyjęcie uchwały Senatu o odrzuceniu ustawy w całości.

4. Marszałek Sejmu zarządza drukowanie uchwały Senatu i sprawozdania komisji oraz doręczenie ich posłom.

5. Rozpatrzenie sprawozdania komisji przez Sejm może odbyć się nie wcześniej niż trzeciego dnia od doręczenia posłom tego sprawozdania, chyba że Sejm postanowi inaczej.

6. Marszałek Sejmu poddaje pod głosowanie wnioski o odrzucenie poszczególnych poprawek, chyba że ze sprawozdania komisji wynika celowość głosowania łącznego nad częścią lub całością poprawek zawartych w uchwale Senatu.

7. Uchwałę Senatu o odrzuceniu ustawy lub poprawkę zaproponowaną w uchwale Senatu uważa się za przyjętą, jeżeli Sejm nie odrzuci jej bezwzględną większością głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

8. Sejm, na wniosek Marszałka Sejmu, może rozpatrzyć poprawki zawarte w uchwale Senatu bez uprzedniego skierowania jej do komisji.

Artykuł 51⁶³

Marszałek Sejmu informuje Sejm o uchwałach Senatu przyjmujących bez zmian ustawę uchwaloną przez Sejm oraz o ustawach uchwalonych przez Sejm, co do których Senat nie podjął uchwały.

Artykuł 52⁶³

Niezwłocznie po ustaleniu tekstu ustawy w wyniku rozpatrzenia uchwały Senatu albo po uzyskaniu informacji o przyjęciu ustawy przez Senat bądź po bezskutecznym upływie terminu do podjęcia uchwały Senatu Marszałek Sejmu przesyła Prezydentowi tekst ustawy, potwierdzony swoim podpisem.

Artykuł 52a.⁶⁴

1. Wystąpienie Prezydenta o przedstawienie opinii w sprawie ustawy, której poszczególne przepisy Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodne z Konstytucją, Marszałek Sejmu kieruje do komisji, które rozpatrywały projekt ustawy przed uchwaleniem jej przez Sejm, przekazując im jednocześnie wyrok Trybunału Konstytucyjnego dotyczący tej ustawy, wraz z uzasadnieniem.

2. Komisje, nie później niż w ciągu 14 dni od dnia skierowania pisma Prezydenta do komisji, przedstawiają Marszałkowi Sejmu stanowisko co do celowości zwrócenia ustawy Sejmowi albo podpisania jej przez Prezydenta z pominięciem przepisów uznanych za niezgodne z Konstytucją.

3. Marszałek Sejmu może ustalić krótszy termin przedstawienia stanowiska komisji.

Artykuł 52b⁶⁴

1. Usunięciem niezgodności, w wypadku zwrócenia ustawy Sejmowi przez Prezydenta, jest uchwalenie tekstu odpowiednich zmian przepisów, które Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodne z Konstytucją, z zachowaniem ich dotychczasowego zakresu przedmiotowego.

2. Usunięcie niezgodności może dotyczyć również niezbędnych zmian redakcyjnych, mających na celu dostosowanie innych przepisów ustawy do przepisów zmienionych, z zachowaniem zakresu, o którym mowa w ust.1.

Artykuł 52c.⁶⁴

1. Zwróconą ustawę Marszałek Sejmu kieruje do komisji, które rozpatrywały jej projekt przed uchwaleniem przez Sejm; Marszałek Sejmu może wyznaczyć komisjom termin przedstawienia sprawozdania.

2. Pierwsze posiedzenie komisji obejmuje przedstawienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego oraz wystąpienia Prezydenta w sprawie zwrócenia ustawy Sejmowi, a także debatę w sprawie założeń koniecznych zmian w ustawie; do udziału w tym posiedzeniu komisje zapraszają również przedstawiciela Prezydenta.

3. Sprawozdanie komisji obejmuje propozycje tekstu zmian zwróconej ustawy oraz uzasadnienie konieczności ich wprowadzenia w rozumieniu Art. 52b.

4. W sprawach nie uregulowanych stosuje się przepisy Art. 35, 37, 38, 39 ust. 1, 3 i 3a oraz Art. 40.

Artykuł 52d.⁶⁴

1. W debacie nad sprawozdaniem komisji niedopuszczalne jest zgłaszanie poprawek wykraczających poza zakres, o którym mowa w Art. 52b.

2. W sprawach nie uregulowanych stosuje się przepisy Art. 41-45.

Artykuł 52e.⁶⁴

1. Porządek głosowania jest następujący

- 1) głosowanie poszczególnych poprawek do zmian,
- 2) głosowanie tekstu zmian w całości, z uwzględnieniem przyjętych poprawek.

2. Marszałek Sejmu odmawia poddania pod głosowanie poprawek wykraczających poza zakres określony w Art. 52b.

3. Przed podjęciem decyzji, o której mowa w ust. 2, Marszałek Sejmu może zasięgnąć opinii Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka.

4. W sprawach nie uregulowanych stosuje się przepisy Art. 46 ust. 2a-4.

Artykuł 52f.⁶⁴

1. Marszałek Sejmu przesyła Marszałkowi Senatu i Prezydentowi uchwałę Sejmu w sprawie usunięcia niezgodności w ustawie oraz uzasadnienie konieczności ich wprowadzenia w rozumieniu Art. 52b.

2. W sprawach nie uregulowanych stosuje się przepisy Art. 48, 50 i 51.

Artykuł 52g.⁶⁴

1. Marszałek Sejmu przesyła Prezydentowi tekst ustawy ze wskazaniem zmian wynikających z usunięcia niezgodności, ustalonych w wyniku rozpatrzenia jej przez Sejm i Senat, oraz uzasadnienie konieczności ich wprowadzenia w rozumieniu Art. 52b.

2. W sprawach nie uregulowanych stosuje się przepisy Art. 52.

Artykuł 53

1.⁶⁵ Ustawę, której podpisania Prezydent odmówił, przekazując ją, wraz z umotywowanym wnioskiem Sejmowi do ponownego rozpatrzenia, Marszałek Sejmu kieruje do komisji, które rozpatrywały projekt ustawy przed uchwaleniem jej przez Sejm.

2. Marszałek Sejmu zarządza drukowanie wniosku Prezydenta, o którym mowa w ust. 1, i doręczenie go posłom.

3. Po rozpatrzeniu wniosku Prezydenta komisje, do których wniosek ten został skierowany, przedkładają Sejmowi sprawozdanie. W sprawozdaniu tym komisje przedstawiają wniosek o ponowne uchwalenie ustawy w brzmieniu dotychczasowym bądź wniosek przeciwny.

3a.⁶⁶ Na posiedzeniu Sejmu przedstawiciel Prezydenta, w jego imieniu, przedstawia motywację wniosku o ponowne rozpatrzenie ustawy przez Sejm, a następnie poseł sprawozdawca przedstawia stanowisko komisji.

4.⁶⁷ O ponownym uchwaleniu przez Sejm ustawy w brzmieniu dotychczasowym, większością trzech piątych głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, Marszałek Sejmu powiadamia niezwłocznie Prezydenta.

5. Jeżeli Sejm ponownie nie uchwali ustawy w brzmieniu dotychczasowym, postępowanie ustawodawcze ulega zamknięciu.

Artykuł 54⁶⁸

1. Sejm rozpatruje wniosek o przeprowadzenie referendum ogólnokrajowego przedstawiony przez podmioty wskazane w ustawie.

2. Wniosek o przeprowadzenie referendum przedstawiciel lub pełnomocnik wnioskodawcy składa na ręce Marszałka Sejmu.

3. Sejm może postanowić o poddaniu określonej sprawy pod referendum z własnej inicjatywy na wniosek złożony przez Prezydium Sejmu, komisję sejmową lub co najmniej 15 posłów; Art. 31 ust.1 stosuje się odpowiednio; do wniosku dołącza się uzasadnienie.

4. Marszałek Sejmu kieruje wniosek na posiedzenie Sejmu; Art. 34 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

5. Przedstawiciel lub pełnomocnik wnioskodawcy na posiedzeniu Sejmu uzasadnia wniosek i odpowiada na pytania posłów, a także ma prawo uczestniczenia w posiedzeniach komisji, o której mowa w Art. 54a ust. 3.

Artykuł 54a.⁶⁹

1. Rozpatrzenie wniosku obejmuje jego uzasadnienie przez wnioskodawcę, pytania posłów i odpowiedzi wnioskodawcy oraz debatę.

2. Po rozpatrzeniu wniosku Sejm bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów podejmuje uchwałę w sprawie jego przyjęcia; niepodjęcie uchwały w sprawie przyjęcia wniosku oznacza jego nieuwzględnienie.

3. W razie przyjęcia wniosku Sejm kieruje go do Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka w celu przygotowania i przedstawienia projektu uchwały o przeprowadzeniu referendum.

Artykuł 54b.⁶⁹

1. Projekt uchwały, opracowany przez komisję na podstawie wniosku, o którym mowa w Artykuł 54 ust. 1, w części dotyczącej treści karty do głosowania nie może zmieniać zakresu przedmiotowego wniosku rozpatrzonego przez Sejm ani merytorycznej treści pytań lub wariantów rozwiązań.

2. W przypadkach określonych w ust. 1 Marszałek Sejmu nie poddaje pod głosowanie poprawek, w tym również pochodzących od wnioskodawcy, albo wniosków mniejszości, zmieniających zakres przedmiotowy wniosku lub merytoryczną treść pytań lub wariantów rozwiązań.

Artykuł 54c.⁶⁹

Sejm podejmuje uchwałę o przeprowadzeniu referendum bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Artykuł 55

1. W trybie przewidzianym dla uchwał Sejm może podejmować:

- 1)⁷⁰ rezolucje - zawierające wezwanie określonego organu państwowego do podjęcia wskazanego w rezolucji jednorazowego działania,
 - 2) deklaracje - zawierające zobowiązanie do określonego postępowania.
2. Ponadto Sejm może podejmować:
- 1)⁷¹ apele - zawierające wezwanie do określonego zachowania się, podjęcia inicjatywy lub zadania,
 - 2) oświadczenia - zawierające stanowisko w określonej sprawie.

Artykuł 56⁷²

1. W postępowaniu dotyczącym projektów ustaw i uchwał uczestniczy przedstawiciel służby prawnej Kancelarii Sejmu, przedstawiając wnioski lub uwagi w zakresie problematyki prawno-legislacyjnej, w tym w sprawie zgodności projektów ustaw z prawem Unii Europejskiej.

2. Wnioski lub uwagi dotyczące istotnych problemów legislacyjnych, a także w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej nie uwzględnione przez komisję, Kancelaria Sejmu przekazuje Marszałkowi Sejmu.

3. Marszałek Sejmu może zwrócić się do komisji o ustosunkowanie się do nie uwzględnionych wniosków lub uwag

służby prawnej Kancelarii Sejmu. W przypadku wniosków i uwag dotyczących niezgodności z prawem Unii Europejskiej Marszałek Sejmu może je przekazać Komisji Integracji Europejskiej.

ROZDZIAŁ 1a⁷³

Postępowanie z pilnymi projektami ustaw

Artykuł 56a.⁷⁴

1. Marszałek Sejmu nadając bieg projektowi ustawy - wniesionemu do Sejmu przez Radę Ministrów w trybie art.123 Konstytucji - zwanemu dalej „pilnym projektem ustawy”, ustala jednocześnie orientacyjny kalendarz prac w Sejmie nad projektem.

2. Marszałek Sejmu, po zasięgnięciu opinii Prezydium Sejmu może zwrócić Radzie Ministrów pilny projekt ustawy w celu uzupełnienia, jeżeli uzasadnienie dołączone do projektu jest niekompletne. Artykuł 31 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 56b.

1. Marszałek Sejmu zarządza drukowanie pilnych projektów ustaw niezwłocznie po ich otrzymaniu.

2. Doręczenie projektu posłom może być - w uzasadnionych wypadkach - zastąpione podaniem do wiadomości, że druki projektu są wyłożone do odbioru w Kancelarii Sejmu. Art. 32 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 56c.

(skreślony)⁷⁵

Artykuł 56d.

1.⁷⁶ Pierwsze czytanie pilnego projektu ustawy przeprowadza się na posiedzeniu Sejmu lub komisji. Marszałek Sejmu może zarządzić przeprowadzenie pierwszego czytania bez zachowania terminu określonego w Art. 34 ust. 2.

2.⁷⁶ Marszałek Sejmu, kierując pilny projekt ustawy do komisji, ustala im jednocześnie termin przedstawienia sprawozdania, nie dłuższy jednak niż 30 dni.

3. Przepisy Art. 35, Art. 36 ust.1 i 2 i Art. 37-40 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 56e.⁷⁷

Pilny projekt ustawy Marszałek Sejmu wprowadza do porządku dziennego posiedzenia Sejmu, najbliższego po zakończeniu prac komisji.

Artykuł 56f.

Przed rozpoczęciem drugiego czytania Rada Ministrów może wycofać klauzulę pilności.

Artykuł 56g.

1. Drugie czytanie pilnego projektu ustawy obejmuje:

- 1) przedstawienie Sejmowi sprawozdania komisji o projekcie ustawy,
- 2) przeprowadzenie debaty i zgłaszanie poprawek.

3) (skreślony)⁷⁸

1a.⁷⁹ Do trzeciego czytania pilnego projektu ustawy stosuje się odpowiednio przepisy Art. 43-45.

2. Marszałek Sejmu odmawia poddania pod głosowanie poprawki dotyczącej pilnego projektu ustawy, która uprzednio nie była przedstawiona komisji w formie pisemnej.

3. (skreślony)⁸⁰

4. Przepisy Art. 41 ust. 2 i Art. 46 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 56h.

Marszałek Sejmu przesyła niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu trzech dni od dnia uchwalenia przez Sejm ustawy pilnej, Marszałkowi Senatu i Prezydentowi, potwierdzony swoim podpisem, tekst uchwalonej ustawy. Art. 48 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 56i.

1. Uchwałę Senatu zawierającą propozycję dokonania określonych zmian w uchwalonej przez Sejm ustawie pilnej lub jej odrzucenia Sejm rozpatruje na posiedzeniu najbliższym po jej doręczeniu.

2.⁸¹ Marszałek Sejmu - ze względu na złożoność propozycji Senatu - może uprzednio skierować uchwałę Senatu do rozpatrzenia przez komisje, które pilny projekt ustawy rozpatrywały. Art. 50 ust. 2-4 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 56j.

Tekst ustawy pilnej, ustalony w wyniku rozpatrzenia propozycji Senatu, Marszałek Sejmu przesyła Prezydentowi niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu trzech dni od dnia jej uchwalenia.

Artykuł 56k.

W postępowaniu w sprawie ustawy pilnej, której podpisanie Prezydent odmówił, Prezydium Sejmu tak określa tok prac nad wnioskiem Prezydenta o ponowne rozpatrzenie ustawy pilnej, aby od dnia wpłynięcia wniosku Prezydenta do dnia ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy przez Sejm nie upłynęło więcej niż siedem dni. Art. 53 stosuje się odpowiednio.

ROZDZIAŁ 1b⁸²

Postępowanie z projektami kodeksów

Artykuł 56l.

1. Do postępowania z projektami kodeksów, projektami zmian kodeksów oraz z projektami przepisów wprowadzających kodeksy i ich zmian stosuje się przepisy działu II rozdziału 1 i 6, chyba że przepisy niniejszego rozdziału stanowią inaczej.

2.⁸³ Marszałek Sejmu nadając bieg projektowi rozstrzyga ostatecznie, czy jest on jednym z projektów ustaw, o których mowa w ust.1.

Artykuł 56l.

Projekty, o których mowa w Art. 56l ust.1, wniesione łącznie i połączone tematycznie są rozpatrywane przez Sejm w tym samym postępowaniu legislacyjnym.

Artykuł 56m.

1. Pierwsze czytanie projektu kodeksu lub projektu przepisów wprowadzających kodeks może się odbyć nie wcześniej niż trzydziestego dnia od doręczenia posłom druku projektu.

2. Pierwsze czytanie projektu zmian kodeksu lub projektu zmian przepisów wprowadzających kodeks może się odbyć nie wcześniej niż czterdnastego dnia od doręczenia posłom druku projektu.

Artykuł 56n.

1. Do rozpatrzenia projektów, o których mowa w Art. 56l ust.1, powołuje się Komisję Nadzwyczajną.

2. Komisja Nadzwyczajna może zostać powołana przed pierwszym czytaniem projektów, o których mowa w ust. 1.

3. Komisja Nadzwyczajna może w każdym czasie wystąpić do Sejmu z wnioskiem o debatę na temat wybranych zagadnień dotyczących projektu kodeksu.

Artykuł 56o.

1. Komisja Nadzwyczajna może tworzyć podkomisje stałe do szczegółowego rozpatrzenia projektu oraz zespoły robocze, także w ramach podkomisji.

2. Członek Komisji Nadzwyczajnej może wchodzić w skład nie więcej niż dwóch jej podkomisji.

3. Podkomisje mogą odbywać posiedzenia wspólne.

Artykuł 56p.

1. Komisja Nadzwyczajna powołuje zespół stałych ekspertów, z których jedną trzecią wskazuje wnioskodawca projektu kodeksu.

2. Podkomisja może powołać zespół stałych ekspertów podkomisji.

3. Przewodniczący Komisji Nadzwyczajnej może powołać doraźnie ekspertów do opracowania poszczególnych zagadnień.

Artykuł 56r.

1. Komisja Nadzwyczajna może przedstawić Sejmowi sprawozdanie w formie zestawienia przyjętych przez nią poprawek odnoszących się do projektu wniesionego przez wnioskodawców.

2. Wnioski i propozycje poprawek odrzucone przez Komisję Nadzwyczajną mogą być zamieszczone w sprawozdaniu Komisji jako wnioski mniejszości, po ich zgłoszeniu w formie pisemnej, na żądanie co najmniej pięciu posłów - członków Komisji Nadzwyczajnej.

3. Do wniosku mniejszości wnioskodawcy dołączają uzasadnienie, które powinno wskazać różnice między sprawozdaniem Komisji a proponowaną zmianą; a także jej cel oraz przewidywane skutki prawne i finansowe.

4. Komisja Nadzwyczajna poddaje analizie końcowej wnioski mniejszości pod względem ich wzajemnej zależności, wskazanych przez wnioskodawców skutków oraz konsekwencji dla tekstu projektu kodeksu, a także innych projektów oraz ustaw i kodeksów z nim związanych. Wniosku mniejszości nie spełniającego wymogów zawartych w ust. 3 Komisja Nadzwyczajna może nie umieścić w sprawozdaniu.

Artykuł 56s.

1. Drugie czytanie projektu wymienionego w Art. 56l ust.1 obejmuje:

- 1) przedstawienie Sejmowi sprawozdania Komisji Nadzwyczajnej o projekcie,
- 2) przeprowadzenie debaty oraz zgłaszanie poprawek i wniosków.

2. Prawo wnoszenia poprawek w drugim czytaniu przysługuje wnioskodawcy, grupie co najmniej piętnastu posłów oraz Radzie Ministrów.

3. Poprawki, o których mowa w ust.1 pkt 2, po ustnym zgłoszeniu przedstawia się Marszałkowi Sejmu na piśmie w odpowiedniej formie.

4. Drugie czytanie może odbyć się nie wcześniej niż czternastego dnia od doręczenia posłom sprawozdania Komisji Nadzwyczajnej.

Artykuł 56t.

W razie zgłoszenia w drugim czytaniu poprawki lub wniosku projekt kieruje się ponownie do Komisji Nadzwyczajnej.

ROZDZIAŁ 2⁸⁴

Postępowanie z projektami ustaw budżetowych i innymi planami finansowymi Państwa oraz rozpatrywanie sprawozdań z ich wykonania

Artykuł 57

1. Wniesione do Sejmu projekty ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa Sejm rozpatruje w trybie przewidzianym w rozdziale 1, ze zmianami wynikającymi z niniejszego rozdziału.

2. W tym samym trybie Sejm rozpatruje sprawozdania z wykonania ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa.

Artykuł 58⁸⁵

1. Projekty, a także sprawozdania, o których mowa w Art. 57, Sejm kieruje do rozpatrzenia do Komisji Finansów Publicznych.

2. Poszczególne części projektów i sprawozdań, o których mowa w Art. 57, rozpatrują także właściwe komisje sejmowe, które przekazują Komisji Finansów Publicznych stanowiska zawierające wnioski, opinie lub propozycje poprawek - wraz z uzasadnieniem.

3. Wnioski, opinie lub propozycje poprawek, odrzucone przez komisje, na żądanie wnioskodawców dołącza się do stanowiska komisji jako zdania odrębne.

4.⁸⁶ Przedłożone przez Najwyższą Izbę Kontroli uwagi do sprawozdań z wykonania ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa Marszałek Sejmu kieruje odpowiednio do właściwych komisji sejmowych rozpatrujących poszczególne części sprawozdań.

5. Prezydium Sejmu, na wniosek Komisji Finansów Publicznych, określa tryb prac w komisjach sejmowych w sprawach projektów i sprawozdań, o których mowa w Art. 57.

6. W posiedzeniach właściwych komisji sejmowych, na których rozpatrywane są poszczególne części projektów i sprawozdań, o których mowa w Art. 57, uczestniczą przedstawiciele Komisji Finansów Publicznych.

7. Komisja Finansów Publicznych oraz komisje rozpatrujące części budżetowe mogą występować do właściwych komisji sejmowych o dodatkowe opinie, a także zwracać się do nich z pytaniami w celu uzyskania informacji w sprawie poszczególnych części projektów lub sprawozdań, o których mowa w Art. 57.

Artykuł 58a.⁸⁷

1. Na posiedzeniu Komisji Finansów Publicznych przedłożone stanowiska właściwych komisji sejmowych do poszczególnych części projektów i sprawozdań, o których mowa w Art. 57, przedstawiają przedstawiciele tych komisji. Nie mogą oni przedstawiać nie zawartych w stanowiskach właściwych komisji wniosków, opinii i propozycji poprawek. Przedstawiciele Komisji Finansów Publicznych, którzy uczestniczyli w pracach właściwych komisji sejmowych, przedstawiają na piśmie opinie w sprawie przedłożonych przez te komisje stanowisk.

2. Poprawki do projektu ustawy budżetowej, zgłaszane na posiedzeniu Komisji Finansów Publicznych, wymagają formy pisemnej.

Artykuł 59

1.⁸⁸ Komisja Finansów Publicznych, po rozpatrzeniu przy udziale przedstawicieli poszczególnych komisji sejmowych projektów oraz sprawozdań, o których mowa w Art. 57, a także stanowisk przekazanych przez komisje, przedstawia na posiedzeniu Sejmu sprawozdanie wraz z wnioskami:

1) w odniesieniu do projektów ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa - w sprawie ich przyjęcia bez poprawek lub przyjęcia z poprawkami,

2) w odniesieniu do sprawozdań z wykonania ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa - w sprawie ich przyjęcia lub odrzucenia oraz w przedmiocie absolutorium.

2.⁸⁹ Komisja Finansów Publicznych przedkłada równocześnie Sejmowi informacje o nie uwzględnionych wnioskach poszczególnych komisji sejmowych.

3. (skreślony).⁹⁰

Artykuł 59a.⁹¹

W razie zaistnienia konieczności przedstawienia dodatkowego sprawozdania do projektu ustawy budżetowej, Sejm

rozpatruje je na najbliższym posiedzeniu po zakończeniu prac Komisji Finansów Publicznych.

Artykuł 60⁹²

Zgłoszone Sejmowi przez Senat propozycje określonych zmian w ustawie budżetowej Marszałek Sejmu przekazuje do Komisji Finansów Publicznych, która przedstawia Sejmowi swoje sprawozdanie.

Artykuł 61⁹³

Uchwałę w przedmiocie absolutorium Sejm podejmuje po wysłuchaniu opinii Najwyższej Izby Kontroli przedstawionej przez jej Prezesa.

ROZDZIAŁ 2a⁹⁴

Uchwalanie wotum zaufania i wotum nieufności; wybór Rady Ministrów

Artykuł 61a.

1.⁹⁵ W debacie nad programem działania i wnioskiem o udzielenie wotum zaufania Radzie Ministrów powołanej przez Prezydenta w trybie Art. 154 ust.1 Konstytucji, przedstawionymi przez Prezesa Rady Ministrów po wyczerpaniu listy mówców i zadaniu pytań, głos może zabrać tylko Prezes Rady Ministrów.

2.⁹⁶ Marszałek Sejmu poddaje pod głosowanie wniosek Prezesa Rady Ministrów. Inne wnioski w tej sprawie są niedopuszczalne.

3.⁹⁷ Wotum zaufania Sejm uchwała bezwzględną większością głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Artykuł 61b.

1.⁹⁸ W razie niepowołania Rady Ministrów przez Prezydenta w trybie art.154 ust.1 Konstytucji albo nieudzielenia przez Sejm powołanej Radzie Ministrów wotum zaufania w trybie art.154 ust. 2 Konstytucji, kandydata na Prezesa Rady Ministrów może zgłosić co najmniej 46 posłów.

2.⁹⁹ Termin zgłaszania kandydatur na Prezesa Rady Ministrów wyznacza Marszałek Sejmu, po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów.

3.⁹⁹ Sejm wybiera Prezesa Rady Ministrów w głosowaniu imiennym.

4.⁹⁹ Prezes Rady Ministrów przedstawia Sejmowi na posiedzeniu program działania Rządu¹⁰⁰ oraz proponowany przez niego skład Rady Ministrów.

5.⁹⁹ Wniosek Prezesa Rady Ministrów w sprawie wyboru Rady Ministrów jest głosowany łącznie. Art. 61a ust. 2 stosuje się odpowiednio.

5a.¹⁰¹ Sejm wybiera Prezesa Rady Ministrów oraz proponowanych przez niego członków Rady Ministrów bezwzględną większością głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

6.⁹⁹ Uchwałę o wyborze Rady Ministrów Marszałek Sejmu przekazuje niezwłocznie Prezydentowi.

Artykuł 61c.¹⁰²

W wypadku powołania Rady Ministrów przez Prezydenta w trybie Art. 155 Konstytucji Sejm udziela wotum zaufania tak powołanej Radzie Ministrów większością głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Artykuł 61d.

(skreślony).¹⁰³

Artykuł 61e.

(skreślony).¹⁰³

Artykuł 61f.¹⁰⁴

1. Wniosek o wyrażenie wotum nieufności Radzie Ministrów składa się w formie pisemnej na ręce Marszałka Sejmu.

2. Po złożeniu wniosku podpisy posłów popierających wniosek nie mogą być wycofane, a także nie mogą być pod nim składane dalsze podpisy.

3. O zgłoszeniu wniosku Marszałek Sejmu zawiadamia niezwłocznie Prezydenta i Prezesa Rady Ministrów.

4. Rozpatrzenie wniosku o wyrażenie wotum nieufności przez Sejm i poddanie go pod głosowanie następuje na najbliższym posiedzeniu Sejmu przypadającym po upływie 7 dni od dnia jego zgłoszenia i nie później niż na następnym posiedzeniu.

5. Jeżeli zgłoszono więcej niż jeden wniosek o wyrażenie wotum nieufności, są one rozpatrywane łącznie; jednak poddanie ich pod głosowanie następuje oddzielnie według kolejności zgłoszenia. W wypadku wyrażenia wotum nieufności na podstawie jednego wniosku, pozostałe wnioski nie podlegają głosowaniu.

6. W debacie nad wnioskiem o wyrażenie wotum nieufności, po wyczerpaniu listy mówców, głos może zabrać tylko Prezes Rady Ministrów.

7. Sejm wyraża Radzie Ministrów wotum nieufności większością ustawowej liczby posłów.

8. Uchwałę o wyrażeniu wotum nieufności Radzie Ministrów i wyborze nowego Prezesa Rady Ministrów Marszałek Sejmu przesyła niezwłocznie Prezydentowi i Prezesowi Rady Ministrów.

Artykuł 61g.¹⁰⁴

1. Sejm może wyrazić ministrowi wotum nieufności.

2. Do wniosku o wyrażenie wotum nieufności ministrowi stosuje się odpowiednio przepis Art. 61f, z tym że wniosek kieruje się do odpowiednich komisji sejmowych.

Artykuł 61h.¹⁰⁴

1. Rozpatrzenie wniosku Prezesa Rady Ministrów o wyrażenie Radzie Ministrów wotum zaufania następuje na najbliższym posiedzeniu Sejmu, a w wypadku zgłoszenia wniosku w trakcie posiedzenia Sejmu - w czasie jego trwania.

2. Debata nad wnioskiem obejmuje wyłącznie zadawanie pytań Prezesowi Rady Ministrów i jego odpowiedzi na pytania.

3. Sejm wyraża Radzie Ministrów wotum zaufania większością głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

4. O uchwaleniu lub nieuchwaleniu wotum zaufania Radzie Ministrów Marszałek Sejmu niezwłocznie zawiadamia Prezydenta i Prezesa Rady Ministrów.

ROZDZIAŁ 3

Postępowanie w sprawach orzeczeń, sprawozdań, informacji, wniosków i uwag organów państwowych¹⁰⁵

Artykuł 62¹⁰⁶

1. W postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie stwierdzenia zgodności ustawy z przepisami konstytucyjnymi¹⁰⁷ Sejm jest reprezentowany przez przedstawiciela, którego wyznacza Marszałek Sejmu spośród posłów.

2. Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka przed terminem rozprawy wydaje opinię o zawartych we wniosku o rozpatrzenie sprawy przez Trybunał Konstytucyjny zarzutach co do niezgodności ustawy z przepisami konstytucyjnymi¹⁰⁷. Poseł wyznaczony na przedstawiciela Sejmu ma obowiązek uczestniczyć w posiedzeniu komisji.

Artykuł 63¹⁰⁸

Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające niezgodność z przepisami konstytucyjnymi¹⁰⁷ aktu ustawodawczego oraz informacje o istotnych problemach wynikających z jego działalności i orzecznictwa Prezes Trybunału Konstytucyjnego przekazuje Prezydium Sejmu.

Artykuł 64¹⁰⁹

1. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją aktu ustawodawczego uchwalonego przed dniem 17 października 1997 r., przed wniesieniem pod obrady Sejmu, Marszałek Sejmu kieruje do Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka. Tekst orzeczenia Trybunału doręcza się posłom.

2. W razie potrzeby Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka zwraca się o opinię do innych komisji.

3. W wyniku rozpatrzenia orzeczenia Sejm może podjąć uchwałę o odrzuceniu orzeczenia lub o uznaniu go za zasadne. Uchwały Sejmu w sprawach odrzucenia orzeczenia Trybunału zapadają większością co najmniej dwóch trzecich głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów. Nieoddalenie orzeczenia jest równoznaczne z uznaniem go za zasadne.

4. (skreślony)¹¹⁰

Artykuł 65

1. Sejm rozpatruje, po wcześniejszym doręczeniu posłom, informacje Trybunału Konstytucyjnego o istotnych problemach wynikających z jego działalności i orzecznictwa oraz uwagi Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzonych uchybieniach i lukach w prawie.

2. Rozpatrzenie przez Sejm spraw, o których mowa w ust. 1, nie może nastąpić później niż w terminie 3 miesięcy od dnia doręczenia posłom tych informacji i uwag.

Artykuł 66

1. Sejm zapoznaje się z przedkładanymi przez Trybunał Stanu informacjami o jego działalności. Informacje te Przewodniczący Trybunału Stanu przekazuje Prezydium Sejmu.

2. Sejm rozpatruje przedkładane przez Rzecznika Praw Obywatelskich coroczne sprawozdania z jego działalności oraz uwagi o stanie przestrzegania praw i wolności obywateli. Sprawozdania te i uwagi Rzecznik Praw Obywatelskich przekazuje Prezydium Sejmu.

3. Informacje Trybunału Stanu oraz sprawozdania i uwagi Rzecznika Praw Obywatelskich doręcza się posłom.

4. Rozpatrzenie przez Sejm spraw, o których mowa w ust. 1 i 2, nie może nastąpić później niż w terminie 3 miesięcy od dnia doręczenia posłom tych informacji, sprawozdań i uwag.

Artykuł 66a.¹¹¹

1. Sejm rozpatruje przedstawione przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji sprawozdanie z jej działalności oraz informację o podstawowych problemach radiofonii i telewizji.

2. Sprawozdanie i informację doręcza się posłom.

3. Rozpatrzenie sprawozdania i informacji nie może nastąpić później niż w terminie 3 miesięcy od dnia ich doręczenia posłom.

4. Sprawozdanie przesyła się do komisji, która po jego rozpatrzeniu przedstawia Sejmowi projekt uchwały o jego przyjęciu lub odrzuceniu.

5. Sejm podejmuje uchwałę o przyjęciu lub odrzuceniu sprawozdania.

6. Sejm rozstrzyga o sposobie wykorzystania wniosków wynikających ze sprawozdania i z informacji, o których mowa w ust. 1, a w razie potrzeby kieruje te wnioski do właściwych komisji.

Artykuł 67

1. Przedkładane Sejmowi przez Najwyższą Izbę Kontroli:

1) uwagi do sprawozdania Rady Ministrów z wykonania ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa,

2) sprawozdania z wyników kontroli zleconych przez Sejm i jego organy (Marszałka Sejmu, Prezydium Sejmu, komisje sejmowe oraz przeprowadzonych na wniosek Prezydenta i Prezesa Rady Ministrów, a także informacje o wynikach innych kontroli,

3) wnioski w sprawie rozpatrzenia przez Sejm lub jego organy określonych problemów społeczno - gospodarczych i organizacyjno - prawnych, związanych z działalnością organów administracji państwowej - Prezes Najwyższej Izby Kontroli przedstawia Prezydium Sejmu.

2.¹¹² Prezydium Sejmu, po zasięgnięciu opinii Komisji do Spraw Kontroli Państwowej, rozpatruje wnioski, o których mowa w ust. 1 pkt 3, i decyduje o nadaniu im dalszego biegu, a także rozpatruje przedkładane przez Prezesa Najwyższej Izby Kontroli okresowe plany pracy Najwyższej Izby Kontroli.

3.¹¹³ Uwagi, sprawozdania i informacje określone w ust. 1 pkt 1 i 2 Marszałek Sejmu kieruje do Komisji do Spraw Kontroli Państwowej i do właściwych komisji sejmowych.

4.¹¹⁴ Przedkładane przez Prezesa Najwyższej Izby Kontroli sprawozdanie z rocznej działalności Najwyższej Izby Kontroli rozpatruje Prezydium Sejmu; przed rozpatrzeniem tego sprawozdania Prezydium Sejmu przesyła je do zaopiniowania Komisji do Spraw Kontroli Państwowej oraz może przesłać je do ustosunkowania się właściwym komisjom sejmowym.

ROZDZIAŁ 4

Postępowanie w sprawach odpowiedzialności konstytucyjnej

Artykuł 68

1.¹¹⁵ Wstępne wnioski w sprawach pociągnięcia do odpowiedzialności konstytucyjnej osób zajmujących określone ustawą najwyższe stanowiska państwowe Marszałek Sejmu kieruje do Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej; w postępowaniu przed tą Komisją stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

2.¹¹⁶ Jeżeli wstępny wniosek nie odpowiada warunkom określonym w ustawie, Marszałek Sejmu, po zasięgnięciu opinii Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej, wzywa wnioskodawcę do jego uzupełnienia w terminie 14 dni.

3.¹¹⁷ W przypadku nieuzupełnienia wstępnego wniosku w terminie, o którym mowa w ust. 2, Marszałek Sejmu pozostawia wniosek bez biegu.

Artykuł 69

1. Przewodniczący Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej przesyła osobie objętej wnioskiem odpis wniosku wraz z załącznikami, wyznaczając jej termin do złożenia pisemnych wyjaśnień i przedstawienia wniosków dowodowych.

2. Komisja, po wstępnym zapoznaniu się ze zgłoszonymi zarzutami oraz wyjaśnieniami i wnioskami osoby objętej zarzutami, określa zakres i sposób przeprowadzenia postępowania dowodowego.

3. Osoba objęta wstępnym wnioskiem oraz jej obrońca mogą brać udział w posiedzeniach Komisji, na których przeprowadza się postępowanie dowodowe, oraz w czynnościach podejmowanych z upoważnienia Komisji.

Artykuł 70

1. Komisja Odpowiedzialności Konstytucyjnej przedstawia Sejmowi sprawozdanie z przeprowadzonego postępowania wraz z wnioskiem o pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej lub umorzenie postępowania w sprawie; wraz ze sprawozdaniem Komisja przedstawia Sejmowi także wnioski w sprawie wyboru przez Sejm oskarżycieli.

2. Wniosek o pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej powinien zawierać wszystkie dane wymagane przez przepisy Kodeksu postępowania karnego w stosunku

do aktu oskarżenia, a w wypadku wniosku o umorzenie postępowania - uzasadnienie faktyczne i prawne tego wniosku.

3. Sprawozdanie i wnioski doręcza się wszystkim posłom wraz z informacją o udostępnieniu do wglądu posłów akt sprawy, której dotyczy sprawozdanie, z tym że akta sprawy powinny być udostępnione posłom w okresie nie krótszym niż 21 dni przed posiedzeniem Sejmu, na którym ma być rozpatrzona sprawa.

4. Sejm może przedłożone sprawozdanie zwrócić Komisji w celu uzupełnienia postępowania; w tym wypadku Sejm określa kierunek i zakres dalszego postępowania Komisji.

Artykuł 71

Uchwały o pociągnięciu do odpowiedzialności konstytucyjnej lub o umorzeniu postępowania w sprawie Sejm podejmuje bezwzględną większością głosów, w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.

ROZDZIAŁ 5

Postępowanie w sprawach dyscyplinarnych posłów oraz w sprawach pociągnięcia posłów do odpowiedzialności za przestępstwa lub wykroczenia albo o aresztowanie bądź zatrzymanie¹¹⁸

Artykuł 71a.¹¹⁹

1. Sprawy posłów, którym zarzuca się naruszenie lub niedopełnienie obowiązków określonych w Art. 33-35 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora, Prezydium Sejmu kieruje do rozpatrzenia przez Komisję Regulaminową i Spraw Poselskich.

2. Po rozpatrzeniu sprawy Komisja przedstawia Prezydium Sejmu sprawozdanie zawierające opinię w sprawie oraz ewentualnie projekt uchwały, o której mowa w Art. 22, albo wnioski o umorzenie postępowania w sprawie zarzutów.

3. W posiedzeniu Komisji, na którym następuje rozpatrzenie zarzutów, ma prawo brać udział poseł, którego zarzuty dotyczą; ma on też prawo do zabierania głosu poza kolejnością.

Artykuł 72

1.¹²⁰ Sprawy posłów, w stosunku do których przedstawia się zarzut, że nie wykonują obowiązków poselskich, Prezydium Sejmu kieruje do rozpatrzenia przez Komisję Regulaminową i Spraw Poselskich.

2. (skreślony)¹²¹.

3.¹²² Odwołanie od uchwały Komisji składa się za pośrednictwem przewodniczącego Komisji, który przedstawia je Prezydium Sejmu, dołączając materiały z posiedzenia (posiedzeń) Komisji w tej sprawie. Prezydium Sejmu może ponadto zasięgnąć opinii klubu albo koła, którego poseł jest członkiem.

Artykuł 73

1.¹²³ Wniosek w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie posła do odpowiedzialności za przestępstwa lub wykro-

czenia albo aresztowanie bądź zatrzymanie składa się do Prezydium Sejmu, które przekazuje ten wniosek do rozpatrzenia przez Komisję Regulaminową i Spraw Poselskich.

2. Komisja powiadamia posła, którego wniosek dotyczy, o treści wniosku oraz terminie jego rozpatrzenia przez Komisję.

3. Poseł, którego wniosek dotyczy, przedstawia Komisji wyjaśnienia i własne wnioski w tej sprawie, w formie pisemnej lub ustnie.

4. Po rozpatrzeniu sprawy Komisja uchwała sprawozdanie wraz z propozycją przyjęcia lub odrzucenia wniosku.

5. Sprawozdanie Komisji doręcza się niezwłocznie posłom.

6.¹²⁴ Sejm rozpatruje sprawozdanie Komisji wysłuchując jedynie sprawozdawcy. Prawo do zabrania głosu przysługuje również posłowi, którego wniosek dotyczy. Nad sprawozdaniem tym nie przeprowadza się dyskusji.

7.¹²³ Sejm po rozpatrzeniu sprawozdania rozstrzyga większością co najmniej dwóch trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów o wyrażeniu zgody na pociągnięcie posła do odpowiedzialności za przestępstwa lub wykroczenia albo aresztowanie bądź zatrzymanie.

8.¹²⁵ W tej samej uchwale Sejm może wskazać, że sądem właściwym do rozpoznania sprawy o przestępstwo jest sąd właściwy dla dzielnicy Śródmieście gminy Warszawa - Centrum.

9.¹²⁵ Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski".

Artykuł 73a.¹²⁶

W wypadku zgłoszenia przez uprawniony organ wniosku w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej posła, członka Komisji do Spraw Służb Specjalnych, za przestępstwo naruszenia tajemnicy państwowej i służbowej, Prezydium Sejmu wykonuje w stosunku do niego zadania Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich, o których mowa w Art. 73.

Artykuł 73b.¹²⁷

Przepisy Art. 73a stosuje się odpowiednio do posła - członka Komisji Etyki Poselskiej, w przypadku naruszenia tajemnicy służbowej.

Artykuł 74.¹²⁸

W sprawach, o których mowa w Art. 72-73b, poseł może ustanowić swojego obrońcę spośród posłów.

ROZDZIAŁ 5a¹²⁹

Komisja do Spraw Służb Specjalnych i postępowanie w Komisji

Artykuł 74a.

1. W skład Komisji do Spraw Służb Specjalnych wchodzi nie więcej niż siedmiu posłów.

2. Sejm, na wniosek Prezydium Sejmu, w drodze uchwały, ustala liczbę członków Komisji do Spraw Służb Specjalnych.

3.¹³⁰ Zgłoszenia kandydatów na członków Komisji dokonują przewodniczący klubów poselskich lub grupy co najmniej 35 posłów. Zgłoszenie składa się Marszałkowi Sejmu.

4. Sejm, na wniosek Prezydium Sejmu, zgłoszony po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów, wybiera skład osobowy Komisji w głosowaniu łącznym.

Artykuł 74b.

1. Pierwsze posiedzenie Komisji do Spraw Służb Specjalnych zwołuje i prowadzi Marszałek Sejmu. Na posiedzeniu tym Komisja wybiera ze swego grona prezydium komisji w składzie: przewodniczący i jego zastępca.

2. Uchwały Komisji zapadają bezwzględną większością głosów, w obecności co najmniej połowy liczby członków Komisji.

3. Komisja ustala szczegółowo tryb swojej pracy i podejmowania rozstrzygnięć.

4.¹³¹ Dostęp członków Komisji do wiadomości stanowiących tajemnicę państwową o szczególnie ważnym znaczeniu dla obronności Państwa, Sił Zbrojnych i bezpieczeństwa Państwa określają przepisy o tajemnicy państwowej i służbowej; o upoważnienie członków Komisji do dostępu do tych wiadomości występuje Marszałek Sejmu do Ministra Obrony Narodowej lub Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Artykuł 74c.

1. Posiedzenia Komisji do Spraw Służb Specjalnych są zamknięte. Przepisu Art. 80 ust. 1 nie stosuje się.

2. Posiedzenia wspólne, odbywane z innymi komisjami, mogą być jawne.

3.¹³² Przewodniczący Komisji zaprasza osoby inne niż określone w Art. 79 ust.1 do wzięcia udziału w pracach Komisji za pośrednictwem lub po powiadomieniu Marszałka Sejmu oraz Ministra Obrony Narodowej lub Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Osoby zaproszone składają przewodniczącemu Komisji pisemne zobowiązanie zachowania tajemnicy w zakresie udostępnionych im wiadomości stanowiących tajemnicę państwową i służbową.

Artykuł 74d.

Komisja uczestniczy, w sprawach dotyczących służb specjalnych, w postępowaniu z projektami ustaw budżetowych i innymi planami finansowymi Państwa oraz w rozpatrywaniu sprawozdań z ich wykonania, przedstawiając opinię właściwym komisjom.

Artykuł 74e.

1.¹³³ Protokół z posiedzenia Komisji do Spraw Służb Specjalnych oraz sprawozdania, o których mowa w Art. 90 ust.1 i Art. 94 ust.1, stanowią tajemnicę państwową, z wyjątkiem protokołów oraz sprawozdań z jawnych posiedzeń wspólnych, odbywanych z innymi komisjami. Komisja przedkłada protokoły oraz sprawozdania Marszałkowi Sejmu.

2. Z przebiegu posiedzenia Komisji do Spraw Służb Specjalnych nie sporządza się biuletynu; jednakże z jawnych posiedzeń wspólnych, odbywanych z udziałem Komisji do Spraw Służb Specjalnych, sporządza się biuletyn, o którym mowa w Art. 92 ust.1 i 3.

3.¹³⁴ Komisja może ustalić dla prasy, radia i telewizji komunikat z posiedzenia Komisji, w miarę potrzeby konsultując jego treść z Ministrem Obrony Narodowej lub Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Artykuł 74f.

Z uwzględnieniem zmian wynikających z przepisów niniejszego rozdziału, do Komisji do Spraw Służb Specjalnych i posłów wybranych do tej Komisji stosuje się odpowiednio przepisy Regulaminu Sejmu. Służbami specjalnymi w rozumieniu niniejszego regulaminu są: Urząd Ochrony Państwa oraz Wojskowe Służby Informacyjne.

ROZDZIAŁ 5b¹³⁵

Komisja Etyki Poselskiej

Artykuł 74g.

1. W skład Komisji Etyki Poselskiej wchodzi posłowie reprezentujący wszystkie kluby poselskie po jednym członku z każdego klubu.

2. Kandydatów na członków Komisji zgłaszają przewodniczący klubów.

3. Na kandydata na członka Komisji proponuje się osobę o nieposzlakowanej opinii i wysokim autorytecie moralnym.

4. Kandydat na członka Komisji lub członek Komisji może wnieść umotywowane zastrzeżenie do członkostwa w Komisji innego kandydata, a zastrzeżenie takie wstrzymuje dokonanie wyboru Komisji przez Sejm. Jeżeli zastrzeżenie mimo wyjaśnień nie zostanie cofnięte, uprawnieni zgłaszają niezwłocznie nową kandydaturę.

5. Wybór Komisji następuje, jeżeli nie ma zastrzeżeń do kandydatów. Sejm dokonuje wyboru członków Komisji w głosowaniu łącznym.

6. W przypadku zmiany przynależności klubowej członek Komisji składa rezygnację z jej członkostwa.

Artykuł 74h.

1. Do posiedzeń Komisji, na których rozpatruje się sprawy wynikające z majątkowych oświadczeń poselskich, stosuje się przepisy Art. 74b ust. 2, Art. 74c ust. 1 i Art. 74e ust.1 i 2.

2. Wiadomości uzyskane w toku prac Komisji, o których mowa w ust.1, są tajemnicą służbową w rozumieniu przepisów o tajemnicy państwowej i służbowej.

Artykuł 74i.

1. Komisja, w sprawach posłów, którzy zachowują się w sposób nie odpowiadający godności posła, wydaje rozstrzygnięcia na podstawie „Zasad etyki poselskiej”.

2. „Zasady etyki poselskiej” podlegają zatwierdzeniu przez Sejm. Sejm w uchwale przyjmuje lub odrzuca w całości projekt „Zasad etyki poselskiej” przedstawiony przez Komisję.

3. Pracami Komisji kieruje przewodniczący, a w czasie jego nieobecności zastępca przewodniczącego. Funkcję przewodniczącego Komisji i zastępcy przewodniczącego pełnią kolejno, po 3 miesiące, członkowie Komisji. Szczegółowe zasady rotacyjnego sprawowania funkcji przewodniczącego Komisji i jego zastępcy określa regulamin Komisji Etyki Poselskiej.

4. Komisja rozpatruje sprawy, które należą do jej właściwości, z własnej inicjatywy.

Artykuł 74j.

Komisja może wezwać posła do wyjaśnienia wątpliwości powstałych w toku postępowania.

Artykuł 74k.

1. Komisja, po rozpatrzeniu sprawy i stwierdzeniu naruszenia przez posła „Zasad etyki poselskiej”, może w drodze uchwały:

- 1) zwrócić posłowi uwagę,
- 2) udzielić posłowi upomnienia,
- 3) udzielić posłowi nagany.

2. Uchwały Komisji podaje się do wiadomości publicznej. Regulamin Komisji określa tryb i termin takiej publikacji.

3. Uchwałę, o której mowa w ust.1 pkt 2 i 3, Komisja podejmuje bezwzględną większością głosów. w obecności co najmniej połowy jej członków.

4. Od uchwały, o której mowa w ust.1, służą posłowi środki przewidziane w Art. 72 ust. 3 Regulaminu Sejmu. Wniesienie przez posła odwołania wstrzymuje podanie treści uchwały do wiadomości publicznej.

Artykuł 74l.

Z uwzględnieniem zmian wynikających z przepisów niniejszego rozdziału oraz regulaminu Komisji, do Komisji tej i posłów do niej wybranych stosuje się odpowiednio przepisy Regulaminu Sejmu.

ROZDZIAŁ 6

Posiedzenia komisji sejmowych

Artykuł 75

Komisje sejmowe obradują na posiedzeniach.

Artykuł 76

1. Prezydium komisji kolegialnie kieruje pracami komisji, a w szczególności:

- 1) opracowuje projekty planów pracy komisji,
- 2) ustala terminy i porządek dzienny posiedzeń,
- 3) czuwa nad przygotowaniem posiedzeń,

- 4) zapewnia członkom komisji otrzymywanie w odpowiednim czasie należycie przygotowanych materiałów,
- 5) wyznacza sprawozdawców (referentów) na posiedzenia komisji.

2. Prezydium komisji, opracowując projekty planów pracy komisji oraz ustalając porządek dzienny posiedzenia, bierze pod uwagę wnioski klubów i kół poselskich oraz poszczególnych posłów.

3. Prezydium komisji informuje Prezydium Sejmu o przebiegu prac komisji.

4. Prezydium komisji może zwrócić się do właściwych organów, instytucji i organizacji o przedstawienie stanowiska w sprawie wniosku lub uwagi wypowiedzianej przez posła w toku posiedzenia komisji.

Artykuł 77

1. Komisje sejmowe na swych posiedzeniach w szczególności:

- 1) rozpatrują projekty ustaw i uchwał,
- 2)¹³⁶ rozpatrują przekazane im uchwały Senatu o wniesieniu poprawek do tekstu ustawy uchwalonej przez Sejm lub jej odrzuceniu oraz wnioski Prezydenta o ponowne rozpatrzenie ustawy przez Sejm,
- 3) rozpatrują i opiniują założenia projektów ustaw i uchwał,
- 4) rozpatrują sprawozdania i informacje ministrów oraz kierowników naczelnych organów administracji państwowej, a także kierowników innych urzędów i instytucji państwowych,
- 5) analizują działalność poszczególnych działów administracji i gospodarki państwowej,
- 6) rozpatrują sprawy związane z wprowadzeniem w życie i wykonywaniem ustaw i uchwał Sejmu, a także z realizacją uchwalonych przez siebie dezyderatów,
- 7)¹³⁷ opiniują, skierowane przez Marszałka Sejmu, wnioski w sprawie wyboru, powołania lub odwołania przez Sejm poszczególnych osób na określone stanowiska państwowe.

2. Do porządku głosowania projektów ustaw i uchwał na posiedzeniu komisji stosuje się odpowiednio Art. 46.

3. Obradami komisji kieruje przewodniczący; w razie nieobecności przewodniczącego, obradami komisji kieruje jeden z jego zastępców.

Artykuł 78

1. Posiedzenia komisji odbywają się w terminach określonych przez samą komisję, jej prezydium lub przewodniczącego.

2. Na żądanie Prezydium Sejmu lub na pisemny wniosek jednej czwartej ogólnej liczby członków komisji przewodniczący komisji jest obowiązany zwołać posiedzenie w celu rozpatrzenia określonej sprawy.

3. Posiedzenia komisji nie mogą odbywać się w czasie trwania posiedzenia Sejmu, chyba że Marszałek Sejmu wyrazi na to zgodę.

4.¹³⁸ O terminie i porządku dziennym posiedzenia komisji zawiadamia się członków komisji, Prezydium Sejmu, Najwyższą Izbę Kontroli, Komitet Integracji Europejskiej oraz zainteresowane organy państwowe. Zawiadomienie członków komisji powinno nastąpić co najmniej na trzy dni przed posiedzeniem komisji, na zasadach i w trybie określonych przez Prezydium Sejmu, chyba że posiedzenie zwołane zostało w wyniku decyzji podjętych na posiedzeniu Sejmu.

Artykuł 79

1.^{138a} Na żądanie prezydium komisji ministrowie oraz kierownicy naczelnych organów administracji państwowej, a także kierownicy innych urzędów i instytucji państwowych są obowiązani przedstawiać sprawozdania i udzielać informacji; są oni obowiązani uczestniczyć w posiedzeniach komisji, na których rozpatrywane są sprawy dotyczące ich zakresu działania. W posiedzeniach komisji, w sprawach dotyczących opiniowania projektów ustaw co do ich zgodności z prawem Unii Europejskiej, uczestniczą przedstawiciele Komitetu Integracji Europejskiej. Osoby te mogą upoważnić pisemnie swego przedstawiciela do udziału w posiedzeniu.

2. Prezydium komisji lub jej przewodniczący może zaprosić inne osoby niż wymienione w ust.1 do wzięcia udziału w posiedzeniu, w celu złożenia informacji i wyjaśnień w sprawach będących przedmiotem obrad lub badań komisji.

3. Przedstawiciel Najwyższej Izby Kontroli, który uczestniczy w posiedzeniu komisji, może zgłaszać uwagi do sprawozdań i informacji przedkładanych komisji przez przedstawicieli Rządu¹³⁹ bądź inne osoby uczestniczące w posiedzeniu, a na żądanie komisji udziela wyjaśnień w sprawach kontroli przeprowadzonych przez Najwyższą Izbę Kontroli.

Artykuł 80

1. W posiedzeniach komisji, w tym również zamkniętych, mogą uczestniczyć posłowie nie będący jej członkami. Mogą oni zabierać głos w dyskusji i składać wnioski bez prawa udziału w głosowaniu.

2.¹⁴⁰ Przepis ust. 1 nie dotyczy Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej oraz komisji śledczych powoływanych na podstawie art.111 Konstytucji.

3. W posiedzeniu komisji, na zaproszenie prezydium komisji lub jej przewodniczącego, mogą uczestniczyć przedstawiciele organizacji zawodowych i społecznych oraz eksperci komisji.

4. Prezydium Sejmu określa zasady i tryb korzystania przez komisje z opinii i ekspertyz.

5. Na posiedzeniu komisji, za zgodą jej przewodniczącego, mogą być obecni pracownicy biur klubów poselskich oraz dziennikarze prasy, radia i telewizji.

Artykuł 81

Przewodniczący komisji może zwrócić uwagę posłowi, który w wystąpieniu swoim odbiega od przedmiotu obrad komisji, przywołaniem posła „do rzeczy”. Po dwukrotnym

przywołaniu posła „do rzeczy” przewodniczący komisji może odebrać głos posłowi.

Artykuł 82

Komisja może postanowić odbycie posiedzenia zamkniętego, określając osoby, których udział w posiedzeniu jest niezbędny. Ta część posiedzenia, podczas której zapada postanowienie, jest zamknięta.

Artykuł 83

Na wypowiedziane przez posłów w toku posiedzenia komisji wnioski i uwagi uczestniczący w posiedzeniu przedstawiciele organów państwowych, instytucji i organizacji udzielają odpowiedzi na tym samym lub najbliższym posiedzeniu komisji; w uzasadnionych wypadkach odpowiedź ta może być udzielona w formie pisemnej; o treści nadesłanych odpowiedzi przewodniczący komisji informuje komisję na najbliższym posiedzeniu.

Artykuł 84

1. Komisja uchwała dezyderaty, opinie, sprawozdania, a także projekty uchwał, rezolucji, apeli, oświadczeń lub deklaracji Sejmu. Komisja, w drodze uchwały, może przyjmując do wiadomości przedłożoną jej informację bądź stanowisko.

2. Uchwały komisji zapadają większością głosów, w obecności co najmniej jednej trzeciej liczby członków komisji, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Artykuł 85

1. Dezyderat zawiera postulaty komisji w określonych sprawach i może być skierowany do Rady Ministrów lub poszczególnych jej członków, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Prezesa Narodowego Banku Polskiego, Prokuratora Generalnego oraz Głównego Inspektora Pracy.

2. Uchwalone przez komisję dezyderaty przedstawiane są przez przewodniczącego komisji Marszałkowi Sejmu, który przesyła je odpowiednim organom.

3. Marszałek Sejmu może zwrócić komisji uchwalony przez nią dezyderat, z umotywowanym zaleceniem ponownego rozpatrzenia sprawy; dezyderat ponownie przez komisję uchwalony Marszałek Sejmu przesyła adresatowi.

4. Organ, pod którego adresem uchwalony został dezyderat komisji, ma obowiązek ustosunkować się do niego i pisemnie powiadomić Marszałka Sejmu o zajęтым stanowisku w ciągu 30 dni od dnia otrzymania dezyderatu, chyba że Marszałek Sejmu, na wniosek zainteresowanego organu, po porozumieniu z prezydium komisji, ustali inny termin.

5. Odpowiedzi organów państwowych na dezyderaty oraz informacje tych organów o przebiegu realizacji dezyderatów są rozpatrywane na posiedzeniach komisji.

6. W razie nieotrzymania odpowiedzi w terminie lub uznania otrzymanej odpowiedzi za niezadowolającą, komisja może ponownie dezyderat, przedłożyć Marszałkowi Sejmu wniosek o zwrócenie odpowiedzi jako niezadowolającej lub przedłożyć Sejmowi projekt odpowiedniej uchwały lub rezolucji.

Artykuł 86

1. Opinia zawiera stanowisko w określonej sprawie; komisja może przedstawić opinię organom wymienionym w Art. 85 ust. 1, a także innym centralnym urządcom i instytucjom państwowym; przepisy Art. 85 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

2. Komisja może zwrócić się do adresata opinii o przedstawienie stanowiska w sprawach podniesionych w opinii, jak również o informacje o przebiegu realizacji wniosków wynikających z tej opinii; adresat opinii jest obowiązany na żądanie komisji przedstawić stanowisko w terminie określonym w Art. 85 ust. 4; w sprawach tych stosuje się odpowiednio przepisy Art. 85 ust. 5 i 6.

Artykuł 87

1. W sprawach związanych z wprowadzeniem w życie i wykonywaniem ustaw i uchwał Sejmu właściwe komisje przeprowadzają kontrolę.

2. W wypadkach gdy problematyka zamierzonej kontroli wiąże się z przedmiotowym zakresem działania także innej komisji, kontrola taka powinna być podjęta we współdziałaniu z zainteresowaną komisją jako kontrola wspólna bądź przy udziale przedstawicieli takiej komisji.

3. Prezydium Sejmu określa ogólne zasady przeprowadzania kontroli.

4. Komisja przeprowadzająca kontrolę określa zakres oraz sposób jej przeprowadzenia.

Artykuł 88

1. Wyniki kontroli, o których mowa w Art. 87 - ust.1, ujmuje się w sprawozdaniach, które przekazuje się Marszałkowi Sejmu.

2. Marszałek Sejmu zarządza doręczenie sprawozdań, o których mowa w ust.1, wszystkim posłom; sprawozdanie może być przedmiotem obrad na posiedzeniu Sejmu.

Artykuł 89

1. Komisje mogą odbywać posiedzenia wspólne, którym przewodniczy jeden z przewodniczących komisji.

2.¹⁴¹ Komisje obradujące wspólnie przyjmują uchwały większością głosów, w obecności co najmniej jednej trzeciej liczby członków każdej z uczestniczących w posiedzeniu komisji.

3.¹⁴² W przypadku gdy w poddanej pod głosowanie na posiedzeniu komisji (komisji obradujących wspólnie) sprawie proceduralnej uzyskano równą liczbę głosów, o przyjęciu lub nieprzyjęciu uchwały w tej sprawie rozstrzyga głos przewodniczącego komisji (przewodniczącego posiedzenia wspólnego), jeżeli nie wstrzymał się on od głosowania.

4.¹⁴² Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio do zastępcy przewodniczącego komisji, jeżeli kieruje on obradami komisji w razie nieobecności przewodniczącego.

5.¹⁴² Do głosowania stosuje się odpowiednio art.113 ust. 2 pkt 1 i ust. 3.

Artykuł 90

1.¹⁴³ W sprawach przekazanych komisji do rozpatrzenia przez Sejm, Marszałka Sejmu lub Prezydium Sejmu komisja przedstawia sprawozdanie.

2. Komisje wybierają ze swojego składu sprawozdawcę na posiedzenie Sejmu, który przedstawia w sposób obiektywny wnioski zawarte w sprawozdaniu komisji.

Artykuł 91

Komisje mogą ze swojego składu powoływać podkomisje, określając ich skład oraz zakres działania; powołanie podkomisji stałej wymaga zgody Prezydium Sejmu.

Artykuł 92

1. Z przebiegu każdego posiedzenia komisji sporządza się protokół oraz biuletyn.

2.¹⁴⁴ Protokół obejmuje szczegółowy zapis przebiegu posiedzenia oraz - w załącznikach - teksty przyjętych uchwał, sprawozdań i projektów, a także zestawienie poprawek zgłoszonych w formie pisemnej do projektu ustawy i uchwały, teksty przedłożonych odpowiedzi, informacji i innych materiałów. Członek komisji, a także inna osoba zabierająca głos w dyskusji, może zgłosić uwagi do protokołu; o przyjęciu lub odrzuceniu uwag decyduje komisja. Protokół, do którego nie wniesiono zastrzeżeń, uważa się za przyjęty. Protokół podpisuje przewodniczący komisji prowadzący obrady. Protokół stanowi urzędowe stwierdzenie przebiegu obrad komisji.

3. Biuletyn zatwierdzony przez przewodniczącego komisji jest nieurzędowym streszczeniem obrad komisji; przeznaczony jest przede wszystkim dla prasy, radia i telewizji.

Artykuł 93

Komisje, na zasadach i w trybie określonych przez Prezydium Sejmu, mogą przeprowadzać w wyznaczonym przez siebie składzie wizytacje oraz badania działalności poszczególnych zakładów oraz spółek z udziałem Skarbu Państwa, przedsiębiorstw i innych instytucji państwowych.

Artykuł 94

1. Na zakończenie kadencji komisja sporządza sprawozdanie ze swojej działalności.

2. Sprawozdanie komisji może być umieszczone w porządku dziennym posiedzenia Sejmu.

DZIAŁ III

POSIEDZENIA SEJMU

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 95

1. Sejm obraduje na posiedzeniach.

2.¹⁴⁵ Przedmiotem obrad na posiedzeniach Sejmu są w szczególności:

- 1) wybór Marszałka, wicemarszałków i sekretarzy Sejmu oraz komisji sejmowych,
- 2)¹⁴⁵ powoływanie i odwoływanie Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich, Prezesa Narodowego Banku Polskiego oraz Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych,
- 3)¹⁴⁵ wybór sędziów Trybunału Konstytucyjnego, zastępców przewodniczącego i członków Trybunału Stanu, członków Rady Polityki Pieniężnej, członków Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji oraz posłów - członków Krajowej Rady Sądownictwa,
- 3a)¹⁴⁶ orędzia Prezydenta,
- 4) projekty ustaw i uchwał Sejmu,
- 5)¹⁴⁷ uchwały Senatu o wprowadzeniu poprawek do ustawy uchwalonej przez Sejm lub jej odrzuceniu,
- 6) wnioski Prezydenta w sprawie ponownego rozpatrzenia uchwalonej ustawy,
- 7) projekty ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa, a także sprawozdania z ich wykonania wraz z wnioskiem w przedmiocie absolutorium,
- 8)¹⁴⁸ exposé Prezesa Rady Ministrów wraz z wnioskiem o udzielenie Rządowi¹⁴⁹ wotum zaufania,
- 8a)¹⁵⁰ wybór Rady Ministrów w wypadkach określonych w przepisach konstytucyjnych,
- 8b)¹⁵⁰ wnioski o wyrażenie wotum nieufności Radzie Ministrów lub poszczególnym ministrom,
- 9) uwagi Najwyższej Izby Kontroli do sprawozdań Rady Ministrów z wykonania zadań społeczno - gospodarczych oraz analiza wykonania budżetu, a także sprawozdanie Najwyższej Izby Kontroli ze swojej działalności,
- 10) orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające niezgodność ustawy z Konstytucją oraz informacje Trybunału Konstytucyjnego o istotnych problemach wynikających z jego działalności i orzecznictwa,
- 11) coroczne sprawozdania z działalności i uwagi Rzecznika Praw Obywatelskich o stanie przestrzegania praw i wolności obywateli,
- 11a)¹⁵¹ coroczne sprawozdania z działalności Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji,
- 12) sprawy związane z wprowadzaniem w życie i wykonywaniem ustaw i uchwał,
- 13) interpelacje i zapytania poselskie,
- 14) inne sprawy wniesione lub przekazane przez Prezydenta, Radę Ministrów, Prezydium Sejmu, komisje sejmowe oraz posłów.

Artykuł 96¹⁵²

1. Prezydent uczestniczy w posiedzeniu Sejmu, gdy uzna to za celowe.

2. W posiedzeniach Sejmu uczestniczą członkowie Rady Ministrów oraz Prezes Najwyższej Izby Kontroli; potwierdzają oni swoją obecność podpisem na liście obecności. W

razie niemożności wzięcia udziału w posiedzeniu, mogą oni delegować swoich upoważnionych zastępców.

3. W posiedzeniach Sejmu mogą uczestniczyć: Marszałek Senatu, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego - Przewodniczący Trybunału Stanu, Prezes Trybunału Konstytucyjnego, Rzecznik Praw Obywatelskich, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej, Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa, Prezes Narodowego Banku Polskiego, Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, Szef Kancelarii Prezydenta oraz sekretarze stanu w Kancelarii Prezydenta.

4. Prawo wstępu na salę posiedzeń Sejmu mają również osoby i delegacje zaproszone przez Marszałka Sejmu oraz upoważnieni przez niego pracownicy Kancelarii Sejmu.

Artykuł 97

1.¹⁵³ Marszałek Sejmu najpóźniej na 7 dni przed planowanym posiedzeniem zawiadamia o dacie i porządku dziennym tego posiedzenia posłów, Prezydenta, Marszałka Senatu, członków Rady Ministrów, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Trybunału Konstytucyjnego, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Prezesa Narodowego Banku Polskiego oraz Rzecznika Praw Obywatelskich.

2. W szczególnie uzasadnionych wypadkach termin, o którym mowa w ust.1, może ulec skróceniu.

Artykuł 98

1. Posiedzenia Sejmu są jawne. Jawność posiedzeń Sejmu zapewnia się w szczególności poprzez:

- 1) wcześniejsze informowanie opinii publicznej o posiedzeniach Sejmu,
- 2) umożliwienie prasie, radiu i telewizji sporządzania sprawozdań z posiedzeń Sejmu,
- 3) umożliwienie publiczności obserwowania obrad Sejmu z galerii w sali posiedzeń Sejmu, na zasadach określonych przez Marszałka Sejmu w przepisach porządkowych.

2.¹⁵⁴ Sejm, na wniosek Prezydium Sejmu lub co najmniej 30 posłów, może uchwalić tajność obrad, jeżeli wymaga tego dobro Państwa.

3.¹⁵⁵ Sejm rozstrzyga o tajności obrad bez udziału publiczności i przedstawicieli prasy, radia i telewizji, po wysłuchaniu uzasadnienia wniosku - bez debaty. Uchwała o tajności obrad podejmowana jest bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.

Artykuł 99

1. Posiedzenia Sejmu odbywają się w terminach ustalonych przez Prezydium Sejmu lub uchwałą Sejmu.

2.¹⁵⁶ Porządek dzienny posiedzenia Sejmu ustala Marszałek Sejmu, po wysłuchaniu opinii Konwentu Seniorów.

3.¹⁵⁶ Wnioski o uzupełnienie porządku dziennego mogą zgłaszać kluby, koła oraz grupy co najmniej 15 posłów, przedstawiając je Marszałkowi Sejmu w formie pisemnej nie później niż na 12 godzin przed rozpoczęciem posiedzenia.

4.¹⁵⁶ W przypadku braku jednolitej opinii Konwentu Seniorów w sprawie porządku dziennego posiedzenia, w spornych punktach porządku rozstrzyga Sejm, po przedstawieniu sprawy przez Marszałka Sejmu. Głosowanie nie jest poprzedzone debatą ani zadawaniem pytań.

5.¹⁵⁶ Wnioski nie uwzględnione przez Marszałka Sejmu, o których mowa w ust. 3, stają się przedmiotem rozstrzygnięcia przez Sejm w terminie nie przekraczającym sześciu miesięcy od dnia ich złożenia.

Artykuł 100

1. Wypowiedziane przez posłów w toku posiedzenia Sejmu wnioski i uwagi podlegają wnikliwemu rozpatrzeniu przez właściwe organy państwowe, instytucje i organizacje.

2.¹⁵⁷ Marszałek Sejmu może zwrócić się do właściwych organów, instytucji i organizacji o przedstawienie stanowiska w sprawie wniosku lub uwagi wypowiedzianej przez posła w toku posiedzenia Sejmu.

Artykuł 101

1. Marszałek Sejmu czuwa nad przestrzeganiem w toku obrad Regulaminu Sejmu oraz powagi i porządku na sali posiedzeń.

2. Marszałek Sejmu może zwrócić uwagę posłowi, który w wystąpieniu swoim odbiega od przedmiotu obrad określonego w porządku dziennym, przywołaniem posła "do rzeczy". Po dwukrotnym przywołaniu posła "do rzeczy" Marszałek może odebrać przemawiającemu głos.

3. Marszałek ma prawo przywołać posła "do porządku", jeżeli zakłóca on porządek obrad.

4. Marszałek ma prawo przywołać posła "do porządku z zapisaniem do protokołu", jeżeli dopuścił się on ciężkiego naruszenia porządku obrad.

5. Marszałek ma prawo podjąć decyzję o wykluczeniu posła z posiedzenia Sejmu, jeżeli poseł nadal zakłóca porządek obrad i na tym samym posiedzeniu został już przywołany "do porządku z zapisaniem do protokołu"; poseł wykluczony z posiedzenia Sejmu jest obowiązany natychmiast opuścić salę posiedzeń. Jeżeli poseł nie opuści sali posiedzeń, Marszałek Sejmu zarządza przerwę w obradach.

6. Od decyzji Marszałka Sejmu poseł może odwołać się do Prezydium Sejmu, które niezwłocznie rozstrzyga sprawę po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Posełskich. Do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy poseł nie bierze udziału w posiedzeniu.

7. O sposobie załatwienia odwołania Prezydium Sejmu niezwłocznie zawiadamia Sejm, jednak nie później niż na następnym posiedzeniu. Decyzja Prezydium Sejmu jest ostateczna.

Artykuł 102

1. Z przebiegu posiedzenia Sejmu sporządza się protokół oraz sprawozdanie stenograficzne, które stanowią jedyne urzędowe stwierdzenie przebiegu obrad.

2. Sprawozdanie stenograficzne obejmuje zredagowany stylistycznie pełny zapis przebiegu obrad oraz załączniki - teksty interpelacji i odpowiedzi na interpelacje, zestawienia zgłoszonych w debacie poprawek do projektów ustaw i

uchwał, imienne wykazy wyników głosowań. Sprawozdanie stenograficzne obejmuje również teksty nie wygłoszone w Sejmie, jeżeli Marszałek Sejmu na wniosek posła wyraził zgodę na ich opublikowanie w tej formie. Teksty nie wygłoszone są oznakowane w sposób umożliwiający ich odróżnienie od tekstów wygłoszonych.

3.¹⁵⁸ Poseł oraz każdy uczestnik posiedzenia biorący udział w dyskusji może autoryzować swoje wystąpienie, wprowadzając poprawki redakcyjne, nie później niż w ciągu 5 godzin od czasu wygłoszenia przemówienia. Poprawki zgłoszone po terminie umieszcza się w kolejnym sprawozdaniu stenograficznym.

4. Protokół posiedzenia Sejmu obejmuje krótki zapis o przebiegu obrad, a także - w załącznikach - pełne teksty uchwalonych ustaw, podjętych uchwał, przedłożonych sprawozdań i wniosków oraz innych materiałów rozpatrywanych przez Sejm.

5. Poseł oraz każdy uczestnik posiedzenia biorący udział w dyskusji może zgłosić zastrzeżenia lub poprawkę do sporządzonego protokołu nie później niż do chwili rozpoczęcia następnego posiedzenia Sejmu. O przyjęciu lub odrzuceniu poprawki Sejm rozstrzyga większością głosów bez dyskusji.

6. Protokół, do którego nie wniesiono zastrzeżeń lub poprawek, uważa się za przyjęty. Przyjęcie protokołu potwierdza podpisem Marszałek Sejmu lub przewodniczący obradom wicemarszałek oraz prowadzący protokół sekretarz posiedzenia. Protokół, opatrzony pieczęcią Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, przechowuje się w archiwum Sejmu.

7. Drukowanie sprawozdań stenograficznych zarządza Marszałek Sejmu.

Artykuł 103

(skreślony).¹⁵⁹

Artykuł 104

Miejsca wspólnej pracy posłów są strefami bezdymnymi.

ROZDZIAŁ 2

Obrady Sejmu

Artykuł 105¹⁶⁰

Obradami Sejmu kieruje Marszałek lub w jego zastępstwie wicemarszałek, przy pomocy dwóch sekretarzy Sejmu.

Artykuł 106

1. Marszałek Sejmu udziela głosu w sprawach objętych porządkiem dziennym posiedzenia.

2. Posłowie, którzy zamierzają wziąć udział w dyskusji nad określonym punktem porządku dziennego, zapisują się do głosu u sekretarza Sejmu prowadzącego listę mówców.

3. Marszałek Sejmu udziela głosu posłom według kolejności zapisu. Prezydium Sejmu może, po wysłuchaniu opinii Konwentu Seniorów, ustalić inną kolejność mówców.

Artykuł 107

1. Przemówienia posłów w dyskusji nie mogą trwać dłużej niż 10 minut, z wyjątkiem wystąpień klubowych, które nie mogą przekraczać 20 minut. Marszałek Sejmu po porozumieniu z Konwentem Seniorów może ustalić inny czas przemówień i przedstawić do zatwierdzenia Sejmowi.

2. W debacie nad daną sprawą poseł może zabierać głos tylko dwa razy. Powtórne przemówienie postaw tej samej sprawie nie może trwać dłużej niż 5 minut.

3. O przedłużeniu czasu przemówienia lub o udzieleniu posłowi głosu dodatkowo decyduje Marszałek.

Artykuł 108

1. Prezydium Sejmu, po wysłuchaniu opinii Konwentu Seniorów, może przedstawić Sejmowi propozycję ustalenia dla konkretnej debaty prowadzenia dyskusji w ramach limitów czasowych przyznanych poszczególnym klubom posełskim; w takim wypadku Sejm ustala także czas przemówień posłów nie będących członkami klubów.

2. W razie ustalenia przez Sejm prowadzenia dyskusji w sposób określony w ust.1:

- 1) poseł, który nie wziął w niej udziału, ma prawo złożyć, w trakcie trwania dyskusji, sekretarzowi Sejmu prowadzącemu listę mówców podpisany przez siebie tekst wystąpienia, dotyczący danego punktu porządku dziennego; wnioski i poprawki zawarte w tym wystąpieniu traktuje się jak wypowiedziane w dyskusji,
- 2) niedopuszczalne jest zgłaszanie wniosków formalnych, o których mowa w art.109 ust. 3 pkt 1 - w zakresie dotyczącym zamknięcia posiedzenia, pkt 3, pkt 4 - w zakresie dotyczącym zamknięcia dyskusji, pkt 7, pkt 9 oraz pkt 11.

Artykuł 109

1. Marszałek Sejmu udziela głosu poza porządkiem dziennym posiedzenia lub w związku z dyskusją jedynie dla zgłoszenia wniosku formalnego lub sprostowania błędnie zrozumianego lub nieściśle przytoczonego stwierdzenia mówcy.

2. Wnioski formalne mogą dotyczyć wyłącznie spraw będących przedmiotem porządku dziennego i przebiegu posiedzenia.

3. Do wniosków formalnych zalicza się wnioski o:

- 1) przerwanie, odroczenie lub zamknięcie posiedzenia,
- 2) uchwalenie tajności posiedzenia,
- 3) zamknięcie listy mówców,
- 4) odroczenie lub zamknięcie dyskusji,
- 5) przejście do porządku dziennego,
- 6) odesłanie do komisji,
- 7) głosowanie bez dyskusji,
- 8) (skreślony)¹⁶¹,
- 9) zmianę w sposobie prowadzenia dyskusji,
- 10) zmianę w sposobie przeprowadzenia głosowania,
- 11) ograniczenie czasu przemówień,

12) stwierdzenie quorum,

13) przeliczenie głosów.

4. O wniosku formalnym, o którym mowa w ust. 3 pkt 3, 4 i 11-13, Sejm rozstrzyga większością głosów obecnych posłów.

5. Sejm rozstrzyga o wniosku formalnym po wysłuchaniu wnioskodawcy i ewentualnie jednego przeciwnika wniosku.

6.¹⁶² Wniosek, o którym mowa w ust. 3 pkt 1, dotyczący zamknięcia posiedzenia oraz wniosek, o którym mowa w ust. 3 pkt 4, dotyczący zamknięcia dyskusji nie mogą być złożone w trakcie debaty nad projektem ustawy konstytucyjnej lub zmiany przepisów konstytucyjnych¹⁶³, a także nad projektem ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa.

7. (skreślony)¹⁶⁴.

8. Wystąpienia poza porządkiem dziennym nie mogą trwać dłużej niż 2 minut.

Artykuł 110

1. Marszałek Sejmu może udzielić głosu posłowi poza porządkiem obrad dla wygłoszenia oświadczenia poselskiego. Przedmiotem oświadczenia poselskiego nie może być sprawa, której merytoryczna treść jest interpelacją lub zapytaniem poselskim. Oświadczenie poselskie może być wygłoszone jedynie na zakończenie każdego dnia obrad.

2. Oświadczenia poselskie nie mogą trwać dłużej niż 5 minut.

3. Nad oświadczeniem poselskim nie przeprowadza się dyskusji.

Artykuł 111¹⁶⁵

1. Marszałek Sejmu udziela głosu Prezydentowi na jego życzenie poza porządkiem dziennym w celu wygłoszenia orędzia. Nad orędziem nie przeprowadza się dyskusji.

2. Marszałek Sejmu udziela głosu członkom Rady Ministrów, Prezesowi Najwyższej Izby Kontroli, Szefowi Kancelarii Prezydenta oraz sekretarzowi stanu w Kancelarii Prezydenta zastępującego Szefa Kancelarii Prezydenta na danym posiedzeniu, poza kolejnością mówców zapisanych do głosu, ilekroć tego zażądata.

3. Marszałek Sejmu udziela głosu Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego - Przewodniczącemu Trybunału Stanu, Prezesowi Trybunału Konstytucyjnego, Rzecznikowi Praw Obywatelskich, Prezesowi Naczelnego Sądu Administracyjnego, Przewodniczącemu Państwowej Komisji Wyborczej, Przewodniczącemu Krajowej Rady Sądownictwa, Przewodniczącemu Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Generalnemu Inspektorowi Ochrony Danych Osobowych oraz Prezesowi Narodowego Banku Polskiego - w sprawach objętych zakresem ich ustawowej działalności - poza kolejnością mówców zapisanych do statusu.

Artykuł 112¹⁶⁶

Z zastrzeżeniem wynikającym z art.111 po wyczerpaniu listy mówców zapisanych do głosu mogą przemawiać jedynie

sprawozdawca i wnioskodawca, a następnie Marszałek Sejmu zamyka dyskusję.

ROZDZIAŁ 3

Głosowanie

Artykuł 113

1. Po zamknięciu dyskusji Marszałek Sejmu oznajmia, że Sejm przystępuje do głosowania. Od tej chwili można zabierać głos tylko dla zgłoszenia lub uzasadnienia wniosku formalnego o sposobie lub porządku głosowania i to jedynie przed wezwaniem posłów przez Marszałka do głosowania.

2. Głosowanie jest jawne i odbywa się przez:

1) podniesienie ręki przy równoczesnym wykorzystaniu urządzenia do liczenia głosów,

2) (skreślony).¹⁶⁷

3) użycie kart do głosowania podpisanych imieniem i nazwiskiem posła (głosowanie imienne).

3.¹⁶⁸ W razie niemożności przeprowadzenia głosowania przy pomocy urządzenia do liczenia głosów, Marszałek Sejmu może zarządzić głosowanie przez podniesienie ręki i obliczenie głosów przez sekretarzy.

4. (skreślony).¹⁶⁹

5. O przeprowadzeniu głosowania imiennego decyduje Sejm większością głosów na wniosek Marszałka Sejmu lub na pisemny wniosek poparty przez co najmniej 30 posłów. Głosowanie imienne odbywa się przy wykorzystaniu przygotowanej w tym celu urny; posłowie kolejno, w porządku alfabetycznym, wyczytywani przez sekretarza Sejmu, wrzucają swoje kartki do urny. Otwarcia urny oraz obliczenia głosów dokonuje pięciu, wyznaczonych przez Marszałka Sejmu, sekretarzy Sejmu.

6. Wyniki głosowania ogłasza Marszałek Sejmu. Wyniki głosowania imiennego Marszałek ogłasza na podstawie protokołu przedstawionego przez sekretarzy Sejmu dokonujących obliczenia głosów. Wyniki głosowania są ostateczne i nie mogą być przedmiotem dyskusji, z zastrzeżeniem art.114.

Artykuł 114

1. W razie gdy wynik głosowania budzi uzasadnione wątpliwości, Sejm może dokonać reasumpcji głosowania.

2. Wniosek może być zgłoszony wyłącznie na posiedzeniu, na którym odbyło się głosowanie.

3. Sejm rozstrzyga o reasumpcji głosowania na pisemny wniosek co najmniej 30 posłów.

4. Reasumpcji głosowania nie podlegają wyniki głosowania imiennego.

Artykuł 115¹⁷⁰

Sejm uchwała ustawy większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, chyba że Konstytucja stanowi inaczej. W tym samym trybie Sejm podej-

muje uchwały i inne rozstrzygnięcia, jeżeli przepisy Konstytucji, ustaw albo Regulaminu Sejmu nie stanowią inaczej.

Artykuł 116

(skreślony).¹⁷¹

ROZDZIAŁ 4

Interpelacje i zapytania poselskie

Artykuł 117¹⁷²

1. Interpelacje, zapytania poselskie i pytania w sprawach bieżących mogą być kierowane do członków Rady Ministrów.

2. Prezydium Sejmu wprowadza do porządku dziennego każdego posiedzenia Sejmu punkt „Interpelacje i pytania w sprawach bieżących”, przy czym czas przeznaczony na interpelacje nie może być dłuższy niż jedna godzina, a na pytania w sprawach bieżących dwie godziny.

3. Podczas rozpatrywania punktu „Pytania w sprawach bieżących” obowiązani są być obecni na sali obrad członkowie Rady Ministrów, w stosunku do których zapowiedziano pytanie, albo osoby przez nich upoważnione.

Artykuł 118

1. Interpelacje składa się w sprawach o zasadniczym charakterze.

2. Interpelacja powinna zawierać krótkie przedstawienie stanu faktycznego będącego jej przedmiotem oraz wynikające zeń pytania, skierowana zgodnie z właściwością interpelowanego.

3. Interpelację składa się w formie pisemnej na ręce Marszałka Sejmu; do wniesienia interpelacji wystarczy podpis jednego posła.

4. Prezydium Sejmu może nie przyjąć interpelacji, która nie odpowiada warunkom określonym w ust. 2.

5. Prezydium Sejmu może zażądać skreślenia z interpelacji zwrotów sprzecznych ze ślubowaniem poselskim.

6. Marszałek Sejmu przesyła interpelację niezwłocznie interpelowanemu.

Artykuł 119

Marszałek informuje Sejm o złożonych interpelacjach nie później niż na najbliższym posiedzeniu Sejmu. Tekst interpelacji nie odczytanej na posiedzeniu Sejmu ogłasza się w załączniku do sprawozdania stenograficznego z posiedzenia Sejmu. Marszałek informuje Sejm o nadesłanych odpowiedziach na interpelacje oraz o niewpłynięciu odpowiedzi na interpelacje w wyznaczonym terminie - na najbliższym posiedzeniu Sejmu.

Artykuł 120

1. Odpowiedź na interpelację jest udzielana w formie pisemnej nie później niż w ciągu 21 dni od dnia otrzymania interpelacji - na ręce Marszałka Sejmu.

2. Odpowiedź pisemną składa się z dołączeniem trzech odpisów. Marszałek przesyła interpelantowi odpis odpowiedzi i informuje Sejm o jej treści. Tekst pisemnej odpowiedzi na interpelację ogłasza się w załączniku do sprawozdania stenograficznego z posiedzenia Sejmu.

3.¹⁷³ W razie nieotrzymania odpowiedzi pisemnej w terminie lub w razie uznania otrzymanej odpowiedzi za niezadowolającą, interpelant może zwrócić się do Marszałka o zażądanie dodatkowych wyjaśnień, a także umieszczenie interpelacji na porządku dziennym posiedzenia.

Artykuł 121

1. Rozpatrzenie interpelacji na posiedzeniu Sejmu obejmuje informację o treści interpelacji oraz udzielenie przez interpelowanego odpowiedzi; interpelant może zwrócić się do interpelowanego o udzielenie dodatkowych wyjaśnień; odpowiedź na interpelację nie może trwać dłużej niż 10 minut, a udzielenie dodatkowych wyjaśnień - dłużej niż 5 minut.

2. W sprawie interpelacji oraz udzielonej na nią odpowiedzi może być przeprowadzona dyskusja.

3.¹⁷⁴ Sejm może uznać odpowiedź za wystarczającą bądź wezwać interpelowanego do uzupełnienia odpowiedzi. Interpelowany może udzielić uzupełniającej odpowiedzi na następnym posiedzeniu Sejmu. O decyzji Sejmu Marszałek zawiadamia Prezesa Rady Ministrów.

Artykuł 121a.¹⁷⁵

Przepisy Art. 118 ust. 2-6, Art. 119 oraz Art. 120 ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do zapytań poselskich.

Artykuł 122¹⁷⁶

1. (skreślony)¹⁷⁷

2.¹⁷⁸ Pytania w sprawach bieżących formułowane są ustnie na każdym posiedzeniu Sejmu i wymagają bezpośredniej odpowiedzi.

3.¹⁷⁹ Poseł informuje Prezydium Sejmu na 12 godzin przed rozpoczęciem posiedzenia o ogólnej tematyce pytania i jego adresacie.

4.¹⁷⁹ Prezydium Sejmu, po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów, ustala dla każdego posiedzenia porządek formułowania pytań, kierując się aktualnością i szczególnym znaczeniem pytania, kolejnością zgłoszenia gotowości sformułowania pytania oraz tworzeniem szansy formułowania pytań przez członków klubów, kół poselskich i posłów nie zrzeszonych, stosownie do wielkości tych grup.

5.¹⁷⁹ Marszałek Sejmu informuje o gotowości złożenia pytań i ustalonym porządku ich formułowania.

6. (skreślony).¹⁸⁰

7. (skreślony)¹⁸⁰

8.¹⁷⁹ Rozpatrzenie przez Sejm sprawy pytania obejmuje przedstawienie treści pytania oraz udzielenie krótkiej ustnej odpowiedzi przez osobę, do której pytanie zostało skierowane; postawienie pytania może trwać nie dłużej niż 1 minutę, udzielenie zaś odpowiedzi - nie dłużej niż 5 minut.

9.¹⁸⁰ Nad pytaniem i udzieloną odpowiedzią nie przeprowadza się dyskusji. Marszałek Sejmu dopuszcza jednak do postawienia pytań dodatkowych, przy czym w pierwszej ko-

lejności uprawnienie takie przysługuje składającemu pytanie. Dodatkowe pytania nie mogą trwać dłużej niż 30 sekund, a łączna uzupełniająca odpowiedź nie może trwać dłużej niż 5 minut. Marszałek Sejmu może wyrazić zgodę na wydłużenie czasu łącznej odpowiedzi na pytanie dodatkowe.

10. (skreślony)¹⁸¹.

Artykuł 123¹⁸¹

Prezydium Sejmu informuje posłów, które ze zgłoszonych interpelacji i zapytań zostają włączone do porządku dziennego określonego posiedzenia Sejmu.

Artykuł 124

(skreślony).¹⁸²

DZIAŁ IV

Kancelaria Sejmu

Artykuł 125

1. Kancelaria Sejmu wykonuje zadania organizacyjno - techniczne i doradcze związane z działalnością Sejmu i jego organów.

2. Kancelaria Sejmu stwarza posłom warunki do wykonywania mandatu poselskiego, a w szczególności przekazuje druki sejmowe oraz inne opracowania i materiały związane z pracami Sejmu, w tym teksty ujednolicone projektów ustaw; umożliwia korzystanie z opracowań fachowych, literatury i ekspertyz; stwarza posłom warunki uczestniczenia w pracach Sejmu i jego organów, a także zapewnia technicznó - organizacyjne i finansowe warunki działalności biur poselskich lub innych jednostek organizacyjnych do obsługi terenowej działalności posłów.

Artykuł 126

1.¹⁸³ Kancelarią Sejmu kieruje Szef Kancelarii Sejmu przy pomocy nie więcej niż dwóch zastępców.

2. Szefa Kancelarii Sejmu powołuje i odwołuje Marszałek Sejmu po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich.

3.¹⁸⁴ Zastępców Szefa Kancelarii Sejmu powołuje i odwołuje Marszałek Sejmu, po zasięgnięciu opinii Szefa Kancelarii Sejmu.

Artykuł 127

1. Szef Kancelarii Sejmu jest zwierzchnikiem służbowym wszystkich pracowników Kancelarii Sejmu i ponosi odpowiedzialność za ich działania.

2. Szef Kancelarii Sejmu jest odpowiedzialny za wykonanie budżetu Kancelarii Sejmu oraz majątek Skarbu Państwa będący w zarządzie Kancelarii Sejmu.

Artykuł 128.¹⁸⁵

Organizację Kancelarii Sejmu określa statut Kancelarii, nadany na wniosek Szefa Kancelarii Sejmu w trybie art.11 ust.1 pkt 14.

DZIAŁ V

Przepisy szczególne i końcowe

Artykuł 129

Zmiana niniejszej uchwały może nastąpić na wniosek Prezydium Sejmu, Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich lub co najmniej piętnastu posłów.

Artykuł 129a.¹⁸⁶

Projekty uchwał w sprawie regulaminu Sejmu rozpatruje się w trzech czytaniach, chyba że Sejm postanowi inaczej; Art. 33-46 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 130

Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Artykuł 131

Traci moc uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 lipca 1986 r. - Tymczasowy regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 21, poz. 151, z 1987 r. Nr 29, poz. 225 i Nr 36, poz. 303, z 1989 r. Nr 26, poz. 202, z 1990 r. Nr 16, poz.121 i Nr 30, poz. 229, z 1991 r. Nr 43, poz. 296 i 297 oraz z 1992 r. Nr 8, poz. 55).

Artykuł 132

Uchwała wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia uchwalenia.

PRZYPISY:

1) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 1 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 4 września 1997 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 58, poz. 558), która weszła w życie z dniem 17 października 1997 r.

2) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 1 lit. b) uchwały, o której mowa w przypisie 1.

3) Przez art. 1 pkt 1 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 4 lipca 1996 r. w sprawie zmiany uchwały - Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 43, poz. 419), która weszła w życie z dniem 1 sierpnia.

4) Dodany przez art. 2 pkt 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

5) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 3 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

6) Dodany przez art. 1 pkt 4 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej Artykuł, o której mowa w przypisie 1.

7) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 4 lit. b) uchwały Sejmu

8) Przez art. 1 pkt 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 marca 1993 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej Monitor Polski Nr 13, poz. 89), która weszła w życie z dniem 14 marca 1993 r.

9) Dodany przez art. 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 31 marca 1995 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 18, poz. 213), która weszła w życie z dniem 13 maja 1995 r., w brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 5 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

10) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 2 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

11) Dodany przez art.1 pkt 2 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

12) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 2 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

13) Dodany przez art.1 pkt 2 lit. d) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

14) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 października 1997 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 80, poz. 779), która weszła w życie z dniem 28 października 1997 r.

15) przez art.1 pkt 2 lit. e) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

16) Ze zmianami wprowadzonymi przez art.1 pkt 2 lit. f) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3, oraz przez art. 1 pkt 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14. .

17) Dodany przez art. 1 pkt 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 kwietnia 1995 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 23, poz. 271), która weszła w życie z dniem 15 czerwca 1995 r.

18) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 3 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

19) Ze zmianami wprowadzonymi przez art.1 pkt 6 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3, oraz przez art.1 pkt 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

20) Dodany przez art 1 pkt 4 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3, a następnie uchylony przez art.1 pkt 6 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

21) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 3 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

22) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 4 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

23) Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 6 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3, która weszła w życie z dniem 4 lipca 1996 r., oraz przez art.1 pkt 5 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

24) Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 6 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

25) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 7 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

26) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 7 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej o której mowa w przypisie 14.

27) Dodany przez art. 1 pkt 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 września 1998 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 34, poz. 483), która weszła w życie z dniem 22 października 1998 r.

28) Ze zmianą wprowadzoną przez art. i pkt 7 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

29) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 8 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

30) Dodany przez art. 1 pkt 7 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

31) Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

32) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 10 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

33) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 10 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

34) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 8 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1 oraz art. 1 pkt 1 i 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 czerwca 1999 r. w sprawie zmiany regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

35) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

36) Poprzednie oznaczenie art. 22 - nowe oznaczenie ustalone przez art.1 pkt 5 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8. W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 czerwca 1999 r. w sprawie zmiany regulaminu Sejmu RP.

37) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 9 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

38) Ust. la - ld dodane przez art.1 pkt 9 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

39) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

40) Przez art.1 pkt 5 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

41) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

42) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

43) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 10 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1 oraz przez art. 1 pkt. 4 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej z dnia 25 czerwca 1999 r. w sprawie zmiany regulaminu Rzeczypospolitej Polskiej.

44) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 4 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

45) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 11 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1. Pkt. 7 ust. 2-ego dodany na podstawie art. 1 pkt 1 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 marca 1999 r. w sprawie zmiany regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

46) Dodany przez art.1 pkt 11 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1. Skreślony przez art. 1 pkt 1 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 marca 1999 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, MP Nr 11, poz. 150.

47) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 5 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

48) Dodany przez art. 1 pkt 8 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

49) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 12 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

50) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 12 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14 oraz przez art. 1 pkt 1 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, z dnia 19 marca 1999 r. W sprawie zmiany regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

51) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 6 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

52) Dodany przez art.1 pkt 6 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

53) Dodany przez art.1 pkt 13 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14, oraz w brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 6 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

54) Dodany przez art.1 pkt 13 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

55) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 7 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

56) Przepis ust. 4 w art. 34 nie dotyczy projektu ustawy o zmianie Konstytucji, którego pierwsze czytanie może odbyć się nie wcześniej niż 30 dnia od dnia przedłożenia Sejmowi projektu ustawy zgodnie z art. 235 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej uchwalonej przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483), która weszła w życie z dniem 17 października 1997 r.

57) Nowelizacja art. 37 polegająca na wprowadzeniu zmian w ust.1 i dodaniu ust. 3 i 4 przez art.1 pkt 1 lit. a) i b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 listopada 1993 r. (Monitor Polski Nr 63, poz. 562), która weszła w życie z dniem 26 listopada 1993 r., została uchylona przez art.1 pkt 15 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

57a) Oznaczenie ustalone przez art.1 pkt 11 lit b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8, a następnie zmienione przez art.1 pkt 1 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 57.

57b) Wprowadzony na podstawie art. 1 pkt 4 uchwały Sejm Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 marca 1999 r. w sprawie zmiany regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

58) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 16 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

58a) W brzmieniu ustalonym przez art. pkt 5 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej o której mowa w przypisie 57b.

59) Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 8 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

60) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 12 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8, ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 17 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

61) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

62) Dodany przez art.1 pkt 13 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8, ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 18 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

63) Art. 50 - 52 w brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 10 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27 oraz przez art. 1 pkt 7 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej o której mowa w przypisie 57b..

64) Art. 52a - 52g dodane przez art.1 pkt 11 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

65) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 21 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

66) Dodany przez art. 1 pkt 12 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

67) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 21 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

68) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 kwietnia 1998 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 10, poz. 181), która weszła w życie z dniem 7 kwietnia 1998 r.

69) Art. 54a - 54c dodane przez art.1 pkt 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 68.

70) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 16 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

71) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 16 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

72) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 22 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14 oraz art. 1 pkt 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej o której mowa w przypisie 57b.

73) Rozdział 1a dodany przez art.1 pkt 17 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

74) Ze zmianami wprowadzonymi przez art.1 pkt 12 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1, oraz przez art. 1 pkt 23 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

75) Przez art.1 pkt 13 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

76) Ze zmianami wprowadzonymi przez art.1 pkt 24 lit. a) i b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

77) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 25 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

78) Przez art.1 pkt 14 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

79) Dodany przez art.1 pkt 14 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

80) Przez art.1 pkt 14 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

81) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 26 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

82) Rozdział 1b dodany przez art.1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 grudnia 1995 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 1996 r. Nr 1, poz. 3), która weszła w życie z dniem 5 stycznia 1996 r.

83) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 27 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

84) Przepisy rozdziału 2 ze zmianami polegającymi na zastąpieniu wyrazów "Komisja Polityki Gospodarczej, Budżetu i Finansów" przez wyrazy "Komisja Finansów Publicznych", wprowadzonymi przez art.1 pkt 30 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

85) w brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 sierpnia 1995 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 46, poz. 5141, która weszła w życie z dniem 5 października 1995 r.

86) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 28 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

87) Dodany przez art. 1 pkt 3 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 85.

88) Ze zmianami wprowadzonymi przez art. 1 pkt 19 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8, oraz przez art.1 pkt 4 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 85.

89) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 19 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

90) Przez art.1 pkt 19 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

91) Dodany przez art. 1 pkt 5 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 85.

92) Ze zmianami wprowadzonymi przez art.1 pkt 20 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8, oraz przez art. 1 pkt 29 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

93) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 21 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

94) Rozdział 2a dodany przez art.1 pkt 22 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

95) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 13 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

96) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 31 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

97) Dodany przez art.1 pkt 13 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

98) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 14 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

99) Ust. 2, 3, 4, 5 i 6 w brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 31 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

100) Zgodnie z art.154 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej dotyczy Rady Ministrów.

101) Dodany przez art.1 pkt 14 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.

- 102) Skreślony przez art. 1 pkt 32 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14, a następnie dodany przez art. 1 pkt 15 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.
- 103) przez art. 1 pkt 32 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.
- 104) Art. 61f - 61h w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 16 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.
- 105) Tytuł rozdziału 3 w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 17 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej o której mowa w przypisie 27.
- 106) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 18 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.
- 107) Obecnie dotyczy przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.
- 108) Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 24 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej o której mowa w przypisie 8.
- 109) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 35 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.
- 110) Przez art. 1 pkt 19 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.
- 111) Dodany przez art. 1 pkt 20 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.
- 112) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 21 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.
- 113) Ze zmianami wprowadzonymi przez art. 1 pkt 36 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14, oraz przez art. 1 pkt 21 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej o której mowa w przypisie 27.
- 114) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 21 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 27.
- 115) Ze zmianami wprowadzonymi przez art. 1 pkt 25 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8, oraz przez art. 1 pkt 37 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.
- 116) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 37 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.
- 117) Dodany przez art. 1 pkt 37 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.
- 118) Tytuł rozdziału 5 ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 26 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.
- 119) Dodany przez art. 1 pkt 8 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.
- 120) Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 38 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.
- 121) Przez art. 1 pkt 9 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.
- 122) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 9 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.
- 123) Ze zmianami w ust. 1 i 7 wprowadzonymi przez art. 1 pkt 27 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.
- 124) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 10 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 125) Ust. 8 i 9 dodane przez art. 1 pkt 10 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.
- 126) Dodany przez art. 1 pkt 3 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 17.
- 127) Dodany przez art. 1 pkt 11 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3, ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 39 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.
- 128) Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 12 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.
- 129) Rozdział 5a dodany przez art. 1 pkt 4 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 17.
- 130) Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 40 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.
- 131) Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 41 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.
- 132) Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 42 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.
- 133) Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 43 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.
- 134) Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 43 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.
- 135) Rozdział 5b dodany przez art. 1 pkt 13 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3, w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 44 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.
- 136) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 28 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.
- 137) Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 45 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.
- 138) Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 14 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 3.

138a) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 11 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej o której mowa w przepisie 57b.

139) Dotyczy Rady Ministrów w rozumieniu przepisów rozdziału Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

140) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 29 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 8, oraz przez art. 1 pkt 46 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 14.

141) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 47 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 14.

142) Ust. 3-5 dodane przez art.1 pkt 15 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 3.

143) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 48 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 14.

144) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 30 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 8.

145) Zdanie wstępne i brzmienie pkt 2 i 3 ustalone przez art.1 pkt 22 lit. a) i b; uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 27.

146) Dodany przez art.1 pkt 31 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 8.

147) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 31 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 8.

148) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 31 lit. d) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 8.

149) Radzie Ministrów, zgodnie z art.154 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

150) Pkt 8a i 8b dodane przez art.1 pln 31 lit. e) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 8.

151) Dodany przez art.1 pkt 22 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 27.

152) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 23 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 27.

153) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 49 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 14.

154) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 32 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 8.

155) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 32 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 8.

156) Ust. 2 - 5 w brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 50 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 14.

157) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 51 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 14.

158) Ze zmianami wprowadzonymi przez art.1 pkt 16 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 1.

159) Przez art. 1 pkt 17 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 1.

160) Ustęp 2 i oznaczenie ust.1 skreślone przez art.1 pkt 52 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 14.

161) Przez art.1 pkt 53 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 14.

162) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 33 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 8.

163) Dotyczy projektu ustawy o zmianie Konstytucji zgodnie z przepisami rozdziału XII Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

164) Przez art. 1 pkt 53 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 14.

165) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 24 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 27.

166) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 35 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 8.

167) Przez art.1 pkt 36 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 8.

168) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 36 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 8.

169) przez art.1 pkt 36 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 8.

170) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 18 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 1.

171) przez art. 1 pkt 25 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 27.

172) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 19 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 1.

173) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 40 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 8.

174) Ze zmianą wprowadzoną przez art.1 pkt 41 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 8.

175) Dodany przez art.1 pkt 20 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 1.

176) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 42 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 8.

177) Przez art.1 pkt 21 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 1.

178) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 21 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przepisie 1.

179) Ze zmianami w ust. 3, 4, 5, 8 i 9 wprowadzonymi przez art.1 pkt 21 lit. c) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

180) Przez art. 1 pkt 21 lit. d) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

181) W brzmieniu ustalonym przez art.1 pkt 43 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

182) Przez art. 1 pkt 44 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 8.

183) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 2 lit. a) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 listopada 1994 r. w sprawie zmiany Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej

tej Polskiej (Monitor Polski Nr 62, poz. 545), która weszła w życie z dniem 18 listopada 1994 r.

184) Dodany przez art.1 pkt 2 lit. b) uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 183, ze zmianą wprowadzoną przez ar. 1 pkt 54 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

185) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 55 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 14.

186) Dodany przez art.1 pkt 22 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, o której mowa w przypisie 1.

16 USTAWA

z dnia 21 stycznia 1999 r.

o sejmowej komisji śledczej (Dz. U. Nr 35, poz. 321)

Artykuł 1

1. Ustawa reguluje tryb działania sejmowej komisji śledczej, zwanej dalej „komisją”.
2. Komisję powołuje się do zbadania określonej sprawy.
3. Do komisji stosuje się przepisy regulaminu Sejmu, chyba że przepisy niniejszej ustawy stanowią inaczej.

Artykuł 2

1. Komisję powołuje Sejm w drodze uchwały bezwzględnej większością głosów.
2. W skład komisji może wchodzić do 11 członków. Skład komisji powinien odzwierciedlać reprezentację w Sejmie klubów i kół poselskich mających swoich przedstawicieli w Konwencie Seniorów, odpowiednio do jej liczebności.
3. Uchwała o powołaniu komisji określa zakres jej działania; może ona również określać szczegółowe zasady działania komisji oraz termin złożenia przez nią sprawozdania.

Artykuł 3

1. Projekt uchwały, o której mowa w art. 2, może być wniesiony przez Prezydium Sejmu, komisję sejmową lub co najmniej 15 posłów.
2. Do projektu dołącza się uzasadnienie wskazujące potrzebę i cel powołania komisji.

Artykuł 4

Poseł nie może wchodzić w skład komisji, jeżeli:

- 1) sprawa dotyczy go bezpośrednio,

- 2) brał albo bierze udział, występując w jakiegokolwiek roli procesowej, w sprawie przed organem władzy publicznej w sytuacji, o której mowa w art. 8 ust. 1,
- 3) istnieje, inna niż wymienione w pkt 1 i 2, okoliczność, która mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie.

Artykuł 5

1. Wyłączenie ze składu komisji, o którym mowa w art. 4, może nastąpić na wniosek posła lub osoby wezwanej przez komisję w celu złożenia zeznań.
2. Po rozpatrzeniu wniosku komisja decyduje, w drodze uchwały, o wyłączeniu posła; w głosowaniu nie bierze udziału poseł, którego dotyczy wyłączenie. Jeżeli wnioski dotyczą takiej liczby członków komisji, że uniemożliwia to przeprowadzenie głosowania, uchwałę w sprawie wyłączenia podejmuje Prezydium Sejmu.
3. Jeżeli poselski wniosek o wyłączenie dotyczy posła kandydującego do komisji, o skreśleniu go z listy kandydatów decyduje, w drodze uchwały, Prezydium Sejmu.
4. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, Sejm dokonuje wyboru uzupełniającego.
5. Jeżeli niemożliwe jest uzupełnienie składu komisji, przepis art. 20 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 6

Jeżeli w trakcie postępowania prowadzonego przez komisję zostanie ujawniona okoliczność, która mogłaby wywołać wątpliwości co do bezstronności członka komisji

przy wykonywaniu czynności przesłuchania osoby wezwanej przez komisję, ulega on wyłączeniu z tej czynności na wniosek osoby wezwanej lub członka komisji; przepis art. 5 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 7

1. Komisja jest związana zakresem przedmiotowym określonym w uchwale o jej powołaniu.

2. Z uprawnień wynikających z przepisów ustawy komisja korzysta tylko w zakresie niezbędnym do wyjaśnienia sprawy będącej przedmiotem jej działania oraz w taki sposób, aby nie naruszyć dóbr osobistych osób trzecich.

Artykuł 8

1. Prowadzenie postępowania lub jego prawomocne zakończenie przez inny organ władzy publicznej nie wyłącza możliwości prowadzenia postępowania przed komisją.

2. Przedmiotem działania komisji nie może być ocena zgodności z prawem orzeczeń sądowych.

3. Komisja, za zgodą Marszałka Sejmu, może zawiesić swoją działalność do czasu zakończenia określonego etapu lub całości postępowania toczącego się przed innym organem władzy publicznej.

4. Postępowanie prowadzone przez komisję może zostać zawieszono w szczególności wtedy, gdy istnieje uzasadnione przypuszczenie, że materiał zebrany w postępowaniu przed innym organem władzy publicznej lub podjęte przez ten organ rozstrzygnięcie mogłyby być przydatne do wszechstronnego zbadania sprawy przez komisję.

Artykuł 9

Komisja badająca sprawę nie jest związana wynikami postępowania, opiniami lub wnioskami innych komisji sejmowych.

Artykuł 10

1. Pracami komisji kieruje jej prezydium.

2. Na zewnątrz komisję reprezentuje oraz działa w jej imieniu przewodniczący komisji lub, z jego upoważnienia, zastępca przewodniczącego.

3. W sprawach, o których mowa w art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 i 3, art. 14 ust. 1 oraz art. 15 ust. 1, przewodniczący komisji działa na podstawie uchwały komisji.

Artykuł 11

1. Każda osoba wezwana przez komisję ma obowiązek stawić się przed nią i złożyć zeznanie.

2. Osoba, o której mowa w ust. 1, może ustanowić pełnomocnika.

3. Jeżeli przepisy niniejszej ustawy nie stanowią inaczej, do czynności, o których mowa w ust. 1 i 2, stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego dotyczące wzywania i przesłuchiwania świadków oraz ustanowienia pełnomocnika.

Artykuł 12

1. W przypadku gdy osoba, o której mowa w art. 11 ust. 1, bez usprawiedliwienia nie stawi się na wezwanie komisji,

bez zezwolenia komisji wydali się z miejsca czynności przed jej zakończeniem albo bezpodstawnie uchyli się od złożenia zeznań lub złożenia przyrzeczenia, komisja może zwrócić się do Sądu Okręgowego w Warszawie z wnioskiem o zastosowanie kary porządkowej.

2. Do postępowania w przedmiocie rozpatrzenia wniosku, o którym mowa w ust. 1, oraz wykonania orzeczonej kary porządkowej stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

3. Komisji przysługuje zażalenie na odmowę zastosowania kary porządkowej.

Artykuł 13

Na terenie Sejmu czynności związane z zastosowaniem kary porządkowej wykonuje, na polecenie sądu, Straż Marszałkowska.

Artykuł 14

1. Organy władzy publicznej oraz organy innych osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej, na żądanie komisji, składają pisemne wyjaśnienia lub przedstawiają dokumenty będące w ich dyspozycji albo akta każdej sprawy przez nie prowadzonej.

2. Komisja może zapoznawać się z dokumentami lub aktami, badając sprawę na miejscu.

3. Na wniosek sądu lub prokuratora komisja udostępnia tym organom zebrane przez siebie materiały, jeżeli pozostają one w związku z toczącym się postępowaniem karnym; komisja, za zgodą Marszałka Sejmu, może udostępnić zebrane materiały, jeżeli uzna to za konieczne dla dobra postępowania prowadzonego przez inne organy władzy publicznej.

Artykuł 15

1. Komisja może zwrócić się do Prokuratora Generalnego o przeprowadzenie określonych czynności.

2. Przewodniczący lub upoważniony przez niego członek komisji może brać udział w czynnościach, o których mowa w ust. 1.

3. Prokurator Generalny wykonuje czynności, o których mowa w ust. 1, w oparciu o przepisy Kodeksu postępowania karnego oraz ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz.U. z 1994 r. Nr 19, poz. 70 i Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 34, poz. 163, z 1996 r. Nr 77, poz. 367, z 1997 r. Nr 90, poz. 557, Nr 98, poz. 604, Nr 106, poz. 679, Nr 117, poz. 752 i 753, Nr 124, poz. 782 i Nr 141, poz. 944 oraz z 1998 r. Nr 98, poz. 607, Nr 155, poz. 1016 i Nr 162, poz. 1123 i 1125).

Artykuł 16

Czynności określone w art. 11 ust. 1, art. 14 i art. 15 ust. 1 przeprowadza się z zachowaniem przepisów o tajemnicy ustawowo chronionej.

Artykuł 17

1. Osobom wzywanych przez komisję przysługuje, na ich wniosek, zwrot uzasadnionych wydatków, jakie poniosły w związku z udziałem w posiedzeniu komisji, w tym z tytułu utraty zarobków; osoby te poucza się o prawie do złożenia wniosku. Suma zwrotu nie może przekraczać jednak trzykrot-

ności najniższego wynagrodzenia pracowników określonego na podstawie Kodeksu pracy.

2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, składa się najpóźniej z upływem trzeciego dnia od dnia zakończenia posiedzenia komisji lub od dnia, w którym miało się ono odbyć. Niezłożenie wniosku w terminie powoduje utratę prawa do zwrotu wydatków.

3. Jeżeli niedotrzymanie terminu, o którym mowa w ust. 2, zaistniało bez winy osoby wzywanej, może ona najpóźniej z upływem siódmego dnia od dnia ustania przyczyny uchybienia złożyć wniosek o przywrócenie terminu.

4. O zwrocie wydatków oraz o przywróceniu terminu decyduje przewodniczący komisji, a w przypadku gdy zakończyła ona swoją działalność - Marszałek Sejmu.

5. Wydatki, o których mowa w ust. 1, pokrywane są przez Kancelarię Sejmu.

Artykuł 18

1. Jeżeli komisja w trakcie postępowania uznała, że dokonane przez nią ustalenia uzasadniają postawienie osobom, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 3-7 ustawy z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu (Dz. U. z 1993 r. Nr 38, poz. 172 i z 1996 r. Nr 73, poz. 350), zarzutu popełnienia przez nie w sposób zawiniony, w zakresie swojego urzędowania lub w związku z zajmowanym stanowiskiem, czynu naruszającego Konstytucję lub ustawę, występuje z wstępnym wnioskiem o pociągnięcie tych osób do odpowiedzialności konstytucyjnej przed Trybunałem Stanu.

2. O wystąpieniu z wnioskiem, o którym mowa w ust. 1, komisja postanawia większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy liczby jej członków.

Artykuł 19

1. Komisja przekazuje Marszałkowi Sejmu sprawozdanie ze swojej działalności.

2. Marszałek Sejmu zarządza drukowanie i doręczenie posłom sprawozdania.

3. Jeżeli w sprawozdaniu lub jego części znajdują się wiadomości stanowiące tajemnicę państwową lub służbową, Marszałek Sejmu określa tryb jego udostępniania posłom oraz sposób rozpatrywania go przez Sejm.

Artykuł 20

1. W przypadku gdy komisja nie zakończyła swojej działalności przed końcem kadencji Sejmu, który ją powołał, postępowanie przez nią prowadzone ulega zamknięciu z dniem zakończenia kadencji.

2. Postępowania lub czynności zlecone albo wnioskowane przez komisję, o których mowa w art. 12-15, kończą się z dniem zakończenia działalności komisji.

Artykuł 21

1. Jeżeli komisja przekazała Marszałkowi Sejmu sprawozdanie ze swojej działalności, a Sejm nie rozpatrzył go do końca kadencji, to może ono zostać rozpatrzone przez Sejm następczej kadencji.

2. W przypadku określonym w ust. 1 Marszałek Sejmu rozpatrującego sprawozdanie, po zasięgnięciu opinii Prezydium Sejmu i Konwentu Seniorów, wskazuje posła, sprawozdawcę.

Artykuł 22

ustawie z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu Dz. U. z 1993 r. Nr 38, poz. 172 i z 1996 r. Nr 73, poz. 350) w art. 6:

a) w ust. 2 skreśla się pkt 2,

b) dodaje się ust. 2a w brzmieniu: "2a. Wstępny wniosek o pociągnięcie do odpowiedzialności osób, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 3-7, może być złożony do Marszałka Sejmu również przez komisję śledczą powołaną na podstawie art. 111 Konstytucji."

Artykuł 23

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UCHWAŁA SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 23 listopada 1990 r.

Regulamin Senatu

(M.P. z 1993 r. Nr 20, poz. 198; z 1994 r. Nr 30, poz. 244; z 1995 r. Nr 29, poz. 333; z 1996 r. Nr 13, poz. 150, Nr 40, poz. 391 i Nr 67, poz. 630; z 1997 r. Nr 57, poz. 552, Nr 82, poz. 794 i Nr 86, poz. 862)

DZIAŁ I**PRZEPISY OGÓLNE****Artykuł 1**

1. Obowiązki i prawa senatorów oraz warunki wykonywania mandatu wynikają z przepisów konstytucyjnych oraz z przepisów ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora.

2. Regulamin Senatu określa szczegółowe obowiązki i prawa senatorów związane z organizacją wewnętrzną i porządkiem prac Senatu.

3. Jeżeli w tekście bez bliższego określenia powoływany jest „art.”, chodzi o Regulamin Senatu.

Artykuł 2

Senatorowie w swojej działalności kierują się dobrem Narodu i własnym sumieniem.

Artykuł 3

1. Senat podejmuje uchwały zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby senatorów, o ile przepisy Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, ustaw i Regulaminu Senatu nie stanowią inaczej. Podjęcie przez Senat uchwały w sprawie ustawy zmieniającej Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej wymaga bezwzględnej większości głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby senatorów.

2. Senat podejmuje uchwały bez zbędnej zwłoki.

Artykuł 4

1. Senatorowie wykonują swoje zadania w szczególności poprzez:

- 1) udział w posiedzeniach Senatu i jego organów, do których zostali wybrani,
- 2) udział w pracach ustawodawczych,
- 3) podejmowanie interwencji w sprawach problemowych, w przypadkach naruszania godności i praw obywateli oraz jaskrawego naruszenia porządku prawnego,
- 4) utrzymywanie niezbędnych kontaktów z wyborcami w zakresie nie kolidującym z pracami Senatu,
- 5) udział w posiedzeniach Zgromadzenia Narodowego i jego organów, do których zostali wybrani.

2. Senatorowie w wykonywaniu mandatu korzystają z pomocy organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego.

3. (skreślony).

DZIAŁ II**ORGANY SENATU****Artykuł 5**

Organami Senatu są:

- 1) Marszałek Senatu,
- 2) Prezydium Senatu,
- 3) Konwent Seniorów,
- 4) komisje Senatu.

Artykuł 6

Prezydium Senatu tworzą Marszałek i trzech wicemarszałkowie.

Artykuł 7

1. Senat wybiera Marszałka i wicemarszałków spośród kandydatów zgłoszonych przez co najmniej 10 senatorów, w głosowaniu tajnym, podejmując uchwałę bezwzględną większością głosów.

2. Jeżeli w głosowaniu żaden z kandydatów nie uzyska wymaganej większości głosów, przeprowadza się kolejną turę głosowania z kolejnym wyłączeniem kandydata, który uzyskał najmniejszą liczbę głosów. Przy równej liczbie głosów o wyłączeniu decyduje losowanie.

3. Odwołanie Marszałka lub wicemarszałka odbywa się na wniosek co najmniej 34 senatorów, w głosowaniu tajnym, bezwzględną większością głosów.

Artykuł 8

1. Marszałek Senatu:

- 1) stoi na straży praw i godności Senatu,
- 2) reprezentuje Senat,
- 3) prowadzi sprawy z zakresu stosunków z Sejmem,
- 4) zwołuje posiedzenia Senatu,
- 5) ustala projekt porządku obrad po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów,

Artykuł 7

1. Senat wybiera Marszałka i wicemarszałków spośród kandydatów zgłoszonych przez co najmniej 10 senatorów, w głosowaniu tajnym, podejmując uchwałę bezwzględną większością głosów.

2. Jeżeli w głosowaniu żaden z kandydatów nie uzyska wymaganej większości głosów, przeprowadza się kolejną turę głosowania z kolejnym wyłączeniem kandydata, który uzyskał najmniejszą liczbę głosów. Przy równej liczbie głosów o wyłączeniu decyduje losowanie.

3. Odwołanie Marszałka lub wicemarszałka odbywa się na wniosek co najmniej 34 senatorów, w głosowaniu tajnym, bezwzględną większością głosów.

Artykuł 8

1. Marszałek Senatu:

- 1) stoi na straży praw i godności Senatu,
- 2) reprezentuje Senat,
- 3) prowadzi sprawy z zakresu stosunków z Sejmem,
- 4) zwołuje posiedzenia Senatu,
- 5) ustala projekt porządku obrad po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów,
- 6) przewodniczy obradom Senatu i czuwa nad ich przebiegiem,
- 7) sprawuje nadzór nad terminowością prac Senatu i jego organów,
- 8) sprawuje nadzór nad pracami komisji senackich i zleca im rozpatrzenie określonych spraw,
- 9) zwołuje posiedzenia Prezydium Senatu, przewodniczy obradom i kieruje jego pracami,
- 10) zwołuje Konwent Seniorów i przewodniczy jego obradom,
- 11) czuwa nad wykonywaniem wobec Senatu, organów Senatu i senatorów ustawowych obowiązków przez organy państwowe i samorządu terytorialnego oraz podporządkowane im jednostki,
- 12) dokonuje okresowych ocen wykonywania przez organy państwowe i samorządu terytorialnego obowiązków wobec Senatu, organów Senatu i senatorów oraz przedstawia te oceny senatorom,
- 13) udziela senatorom pomocy w wykonywaniu mandatu i podejmuje, na ich wniosek, odpowiednie środki zmierzające do załatwienia przedłożonych spraw,
- 14) sprawuje pieczę nad spokojem i porządkiem na całym obszarze należącym do Senatu,
- 15) ustala projekt budżetu Kancelarii Senatu po zasięgnięciu opinii Prezydium Senatu, Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich oraz nadzoruje jego wykonanie,
- 16) nadaje, w drodze zarządzenia, statut Kancelarii Senatu po zasięgnięciu opinii Prezydium Senatu oraz Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich,
- 17) powołuje i odwołuje Szefa Kancelarii Senatu po zasięgnięciu opinii Prezydium Senatu oraz Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich,
- 18) (skreślony),

19) podejmuje inne czynności wynikające z Regulaminu Senatu

2. Marszałek Senatu wykonuje także inne zadania przewidziane w Konstytucji i ustawach.

3. Marszałek Senatu podpisuje w imieniu Senatu pisma do adresatów zewnętrznych.

4. Marszałek Senatu może upoważnić senatora lub grupę senatorów do wykonywania określonych czynności.

Artykuł 9

Prezydium Senatu:

- 1) ustala plan pracy Senatu, po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów,
- 2) przedstawia zgodnie z art. 31 ust. 2 wnioski dotyczące porządku obrad,
- 3) dokonuje wykładni Regulaminu Senatu po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich,
- 4) zleca komisjom rozpatrzenie spraw w określonym zakresie,
- 5) ustala zasady organizowania doradztwa naukowego na rzecz Senatu i jego organów, powoływania doradców oraz korzystania z opinii i ekspertyz,
- 6) czuwa nad wykonywaniem przez senatorów ich obowiązków,
- 7) opiniuje sprawy wniesione przez Marszałka Senatu,
- 8) podejmuje inne czynności wynikające z Regulaminu Senatu.

Artykuł 10

1. Porządek dzienny i termin posiedzenia Prezydium Senatu ustala Marszałek Senatu.

2. W posiedzeniach Prezydium Senatu biorą udział z głosem doradczym Szef Kancelarii Senatu oraz osoby zaproszone przez Marszałka Senatu.

3. W posiedzeniach Prezydium Senatu mogą brać udział senatorowie bez prawa zabierania głosu.

4. Z posiedzeń Prezydium Senatu sporządza się protokół, który podpisuje Marszałek Senatu. Protokół stanowi jedyną urzędową stwierdzenie przebiegu posiedzenia Prezydium i jest dostępny dla wszystkich senatorów.

5. Prezydium Senatu podejmuje uchwały lub inne decyzje większością głosów. W przypadku równej liczby głosów decyduje głos Marszałka Senatu.

Artykuł 11

Wicemarszałkowie Senatu:

- 1) przewodniczą w zastępstwie Marszałka obradom Senatu,
- 2) sprawują w zastępstwie Marszałka funkcje powierzone przez niego lub przez Prezydium.

Artykuł 12

1. Komisje Senatu są organami powołanymi do rozważania i opracowywania spraw z własnej inicjatywy oraz prze-

kazanych im przez Senat, Marszałka Senatu lub Prezydium Senatu.

2. Komisje w ramach swoich kompetencji rozpatrują i przedstawiają Senatowi sprawozdanie dotyczące ustaw uchwalonych przez Sejm.

3. Komisje zajmują również stanowisko co do prawidłowości wprowadzania w życie i sposobu wykonywania ustaw.

3a. Komisje, w sprawach będących przedmiotem ich zakresu działania, mogą żądać informacji i wyjaśnień od członków Rady Ministrów oraz przedstawicieli właściwych organów i instytucji państwowych i samorządowych, organizacji społecznych, zakładów i przedsiębiorstw państwowych i samorządowych, spółek prawa handlowego z udziałem państwowych lub komunalnych osób prawnych.

4. Komisje w porozumieniu z Komisją Regulaminową i Spraw Senatorskich mogą opracowywać regulaminy swojego działania.

Artykuł 13

1. Senat powołuje komisje stałe do określonego rodzaju spraw oraz może powoływać i rozwiązywać komisje nadzwyczajne do realizacji określonych zadań.

2. Przewodniczących i członków komisji wybiera i odwołuje Senat.

3. Marszałek Senatu z inicjatywy własnej lub Prezydium Senatu, a także na wniosek co najmniej czterech przewodniczących komisji zwołuje posiedzenie przewodniczących komisji Senatu.

4. Posiedzenia przewodniczących komisji Senatu służą koordynacji współpracy między komisjami, wskazywaniu potrzebnych inicjatyw ustawodawczych oraz rozpatrywaniu innych spraw przedstawionych przez Marszałka, Prezydium Senatu lub przewodniczących komisji.

Artykuł 14

1. Projekty uchwał w sprawie powołania i rozwiązania komisji, a także ustalenia ich składów przygotowuje i przedstawia Senatowi Komisja Regulaminowa i Spraw Senatorskich.

2. Projekty uchwał w sprawie powołania i odwołania przewodniczącego komisji Komisja Regulaminowa i Spraw Senatorskich przygotowuje i przedstawia Senatowi na wniosek odpowiedniej komisji, z zastrzeżeniem ust. 3.

2a. Do projektów uchwał, o których mowa w ust. 1 i 2, nie stosuje się przepisów działu IX.

3. Z wnioskiem o odwołanie przewodniczącego komisji może wystąpić także Marszałek Senatu z własnej inicjatywy lub na wniosek Prezydium Senatu.

4. Wnioski w sprawie powołania i odwołania przewodniczącego komisji opiniuje Konwent Seniorów.

Artykuł 15

1. Ustanawia się następujące komisje stałe:

- 1) Gospodarki Narodowej,
- 2) Kultury i Środków Przekazu,
- 3) Nauki i Edukacji Narodowej,

- 4) Obrony Narodowej,
- 5) Ochrony Środowiska,
- 6) Praw Człowieka i Praworządności,
- 7) Regulaminową i Spraw Senatorskich,
- 8) Rodziny i Polityki Społecznej,
- 9) Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
- 10) Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej,
- 11) Spraw Emigracji i Polaków za Granicą,
- 12) Spraw Zagranicznych i Integracji Europejskiej,
- 13) Ustawodawczą,
- 14) Zdrowia, Kultury Fizycznej i Sportu.

2. Przedmiotowy zakres działania komisji stałych określa załącznik do Regulaminu Senatu.

Artykuł 16

1. Konwent Seniorów jest organem zapewniającym współdziałanie klubów senackich i kół senackich w sprawach związanych z działalnością i tokiem prac Senatu.

2. Konwent Seniorów tworzą: Marszałek, wicemarszałkowie oraz senatorowie - przedstawiciele klubów senackich oraz przedstawiciele porozumień, o których mowa w art. 20a ust. 5, a także klubów parlamentarnych, jeżeli skupiają co najmniej 7 senatorów.

3. (skreślony).

4. Konwent Seniorów wykonuje swoje zadania poprzez:

- 1) opiniowanie projektów porządku obrad Senatu,
- 2) opiniowanie planu pracy oraz wypowiedanie się w sprawie terminów posiedzeń Senatu,
- 3) wskazywanie potrzebnych inicjatyw ustawodawczych,
- 4) rozpatrywanie oraz przedstawianie wniosków w sprawie sposobu prowadzenia dyskusji lub obrad Senatu,
- 5) rozpatrywanie innych spraw przedstawionych przez Marszałka Senatu, Prezydium Senatu lub przedstawicieli klubów i porozumień, o których mowa w art. 20a ust. 5.

5. Konwent Seniorów zwołuje Marszałek Senatu z inicjatywy własnej, Prezydium Senatu lub na wniosek klubu albo jednego z porozumień, o których mowa w art. 20a ust. 5.

6. Do posiedzeń Konwentu Seniorów stosuje się odpowiednio przepisy art. 10 ust. 1-4.

Artykuł 17

1. Senat wybiera ze swego grona ośmiu sekretarzy Senatu. Wybór odbywa się łącznie, chyba że Senat postanowi inaczej.

2. Sekretarze Senatu prowadzą listę mówców i protokoły posiedzeń Senatu, dokonują obliczenia wyników głosowania i pełnią inne czynności zlecone przez Marszałka Senatu.

DZIAŁ III

OBOWIĄZKI I PRAWA SENATORÓW

Artykuł 18

1. Senatorowie przed objęciem mandatu składają na pierwszym posiedzeniu Senatu ślubowanie według rotacji obowiązującej senatorów.

2. Senator nieobecny na pierwszym posiedzeniu Senatu składa ślubowanie na najbliższym posiedzeniu, w którym bierze udział.

3. Prezydium Senatu rozpatruje sprawy senatorów, którzy odmówili złożenia ślubowania albo nie złożyli ślubowania w terminie 3 miesięcy od pierwszego posiedzenia Senatu. Po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich Prezydium Senatu stwierdza, czy przyczyny niezłożenia ślubowania wskazują na uchylanie się od jego złożenia.

4. Po złożeniu ślubowania senatorowi wydaje się legitymację senatorską.

Artykuł 19

1. Senatora obowiązuje obecność i czynny udział w posiedzeniach Senatu oraz organów Senatu, do których został wybrany.

1a. Senatorowie mogą zwracać się do Marszałka Senatu lub Prezydium Senatu o rozpatrzenie określonych spraw przez Senat lub komisje senackie.

2. Senatorowi uczestniczącemu w posiedzeniu nie wolno uchylić się od udziału w głosowaniu. Głosować wolno tylko osobiście.

3. Senator nie może bez ważnych powodów uchylić się od przyjęcia funkcji w organach Senatu.

4. Senator ma prawo do stałej pomocy Kancelarii Senatu.

5. Senator sprawozdawca wniosków połączonych komisji obowiązany jest do reprezentowania Senatu w toku prac nad rozpatrywaniem uchwał Senatu przez komisje sejmowe. W sytuacji gdy przyjęcie uchwały Senatu nie jest poprzedzone posiedzeniem połączonych komisji, obowiązek reprezentowania Senatu ciąży na jednym ze sprawozdawców komisji wskazanym przez ich przewodniczących.

6. W przypadku zaistnienia przeszkody uniemożliwiającej senatorowi sprawozdawcy udział w posiedzeniu komisji sejmowych, przewodniczący komisji senackich, o których mowa w ust. 5, wyznaczają innego senatora, który będzie pełnił obowiązki sprawozdawcy.

Artykuł 20

1. Senator może być członkiem nie więcej niż dwóch komisji stałych, a także może brać udział w pracach innych komisji, lecz bez prawa głosowania.

1a. Senator pełniący funkcję ministra albo sekretarza stanu nie może być członkiem komisji senackiej, której przedmiotowy zakres działania pokrywa się z zakresem

działu administracji rządowej, w którym senator zajmuje jedno z wymienionych stanowisk.

2. Senator ma obowiązek zgłosić swoją kandydaturę przynajmniej do jednej komisji stałej.

3. Za zgodą Prezydium Senatu senator może być członkiem więcej niż dwóch komisji.

Artykuł 20a

1. Senatorowie mogą tworzyć w Senacie kluby senackie lub koła senackie zorganizowane na zasadzie politycznej.

2. Klub tworzy co najmniej 7 senatorów.

3. Koło tworzy co najmniej 3 senatorów.

4. Senator może należeć tylko do jednego klubu senackiego lub koła senackiego.

5. Kluby senackie lub koła senackie mogą na zasadzie wzajemnych porozumień ustanawiać wspólną reprezentację w Konwencie Seniorów.

6. Senatorowie mogą tworzyć w Senacie zespoły zorganizowane na innych zasadach niż określone w ust. 1.

7. Władze klubów, kół, zespołów oraz porozumień podają do wiadomości Prezydium Senatu ich składy osobowe oraz regulaminy (statuty) wewnętrzne.

Artykuł 21

1. Senator potwierdza swoją obecność na posiedzeniu Senatu oraz jego organów podpisem na liście. Obecność senatora na posiedzeniu Senatu potwierdzana jest także wydrukami udziału w głosowaniu.

2. W razie przeszkody uniemożliwiającej senatorowi udział w posiedzeniu Senatu powinien on pisemnie usprawiedliwić swoją nieobecność w terminie 7 dni od dnia powstania przeszkody, przysyłając pismo do Marszałka Senatu, a w przypadku posiedzenia komisji - do przewodniczącego komisji.

3. Nieobecność bez usprawiedliwienia na dwóch posiedzeniach Senatu lub trzech posiedzeniach komisji stałych w ciągu roku podlega rozpatrzeniu w trybie art. 23.

4. W przypadku nieobecności senatora na posiedzeniu bez usprawiedliwienia, na liście obecności umieszcza się odpowiednią adnotację.

5. Marszałek Senatu zarządza obniżenie uposażenia i diety parlamentarnej albo jednego z tych świadczeń, jeżeli tylko ono senatorowi przysługuje:

1) o 1/30 za każdy dzień nie usprawiedliwionej nieobecności senatora na posiedzeniu Senatu lub za nie usprawiedliwione niewzięcie w danym dniu udziału w więcej niż 1/5 głosowań,

2) o 1/30 za każdy dzień nie usprawiedliwionej nieobecności senatora na posiedzeniu komisji.

W stosunku do senatorów, którzy nie pobierają uposażenia i diety parlamentarnej, stosuje się odpowiednio art. 22a.

5a. W razie zbiegu w tym samym dniu nie usprawiedliwionej nieobecności na posiedzeniu Senatu i posiedzeniu komisji lub na posiedzeniach komisji, stosuje się tylko jedno obniżenie, o którym mowa w ust. 5.

6. Senator, którego dotyczy zarządzenie Marszałka, o którym mowa w ust. 5, może zwrócić się do Marszałka z wnioskiem o powtórne rozpatrzenie sprawy. Zarządzenie Marszałka wydane w wyniku rozpatrzenia tego wniosku, po zasięgnięciu opinii komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich, jest ostateczne.

Artykuł 22

Prezydium Senatu, na wniosek senatora, może udzielić mu z ważnych przyczyn urlopu od wykonywania obowiązków senatora. Na czas trwania urlopu wypłacanie uposażenia senatorskiego i diety parlamentarnej może ulec zawieszeniu.

Artykuł 22a

1. Sprawy senatorów, którym zarzuca się naruszenie lub niedopełnienie obowiązków określonych w art. 33-35a ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora, rozpatruje Prezydium Senatu po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich.

2. Prezydium Senatu po rozpatrzeniu sprawy, o której mowa w ust.1, może w drodze uchwał:

- 1) zwrócić senatorowi uwagę i zobowiązać go do właściwego postępowania,
- 2) udzielić senatorowi upomnienia,
- 3) udzielić senatorowi nagany.

3. Uchwałę, o której mowa w ust. 2, Prezydium Senatu może podać do wiadomości Senatu.

4. Od uchwały Prezydium Senatu senatorowi przysługuje, w terminie 14 dni od jej doręczenia, odwołanie do Senatu. Senat rozpatruje odwołanie wysłuchując przedstawiciela Prezydium Senatu i ewentualnie zainteresowanego senatora; nad odwołaniem nie przeprowadza się dyskusji.

5. Senat po rozpatrzeniu odwołania może w drodze uchwały uchylić uchwałę Prezydium Senatu lub utrzymać ją w mocy.

Artykuł 23

1. Sprawy senatorów, którzy nie wykonują obowiązków senatorskich, jak również senatorów, którzy zachowują się w sposób nie odpowiadający godności senatora, podlegają, na wniosek Prezydium Senatu, rozpatrzeniu przez Komisję Regulaminową i Spraw Senatorskich.

2. Komisja Regulaminowa i Spraw Senatorskich w wyniku rozpatrzenia sprawy, o której mowa w ust.1, może w drodze uchwały:

- 1) zwrócić senatorowi uwagę,
- 2) udzielić senatorowi upomnienia.

3. Od uchwały komisji senatorowi przysługuje w terminie 14 dni od jej doręczenia odwołanie do Prezydium Senatu. Odwołanie wnosi się na ręce Marszałka Senatu, który przedstawia je na posiedzeniu Prezydium Senatu. Decyzja Prezydium Senatu jest ostateczna.

Artykuł 24

1. Wniosek w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie senatora do odpowiedzialności karnej i karnoadministracyj-

nej, aresztowanie lub zatrzymanie składa się do Marszałka Senatu, który przekazuje ten wniosek do rozpatrzenia Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich.

2. Komisja powiadamia senatora, którego wniosek dotyczy, o treści wniosku oraz terminie jego rozpatrzenia przez komisję.

3. Senator, którego wniosek dotyczy, może - w formie pisemnej lub ustnie - przedstawić komisji wyjaśnienia i własne wnioski w tej sprawie, a także ustanowić obrońcę spośród senatorów.

4. Po rozpatrzeniu sprawy komisja uchwała sprawozdanie.

5. Senat rozpatruje sprawozdanie komisji. Nad sprawozdaniem nie przeprowadza się dyskusji. Senator, którego wniosek dotyczy, może złożyć wyjaśnienia, a senatorom przysługuje prawo zadawania pytań w tej sprawie.

6. Senat wyraża zgodę na pociągnięcie senatora do odpowiedzialności karnej, odpowiedzialności karnoadministracyjnej, aresztowanie lub zatrzymanie podejmując uchwałę większością co najmniej 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby senatorów.

7. W przypadku wyrażenia przez senatora, którego wniosek dotyczy, zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej, przepisów ust.1-6 nie stosuje się.

Artykuł 25

1. Wygaśnięcie mandatu senatora stwierdza Senat po wysłuchaniu wniosku Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich.

2. Wygaśnięcie mandatu senatora z powodu odmowy złożenia ślubowania albo uchylania się od jego złożenia stwierdza Senat po wysłuchaniu wniosku Prezydium Senatu.

DZIAŁ IV

PIERWSZE POSIEDZENIE SENATU

Artykuł 26

1. Pierwsze w kadencji posiedzenie Senatu zwołuje Prezydent w terminie określonym w Konstytucji

2. Kancelaria Senatu zawiadamia senatorów o zarządzeniu Prezydenta w tej sprawie.

Artykuł 27

1. Pierwsze posiedzenie Senatu otwiera Prezydent i powołuje na przewodniczącego najstarszego wiekiem senatora (Marszałek Senior). W razie niemożności dokonania tej czynności przez Prezydenta, pierwsze posiedzenie Senatu otwiera Marszałek Senior.

2. W razie przeszkody funkcję przewodniczącego obrad obejmuje kolejny wiekiem senator.

3. Marszałek Senior składa ślubowanie oraz powołuje spośród najmłodszych wiekiem senatorów trzech sekretarzy pierwszego posiedzenia.

4. Marszałek Senior przy pomocy sekretarzy pierwszego posiedzenia odbiera ślubowanie senatorskie oraz przeprowadza wybór Marszałka Senatu.

5. Senatorowie składają ślubowanie w ten sposób, że po odczytaniu roty ślubowania, wywołani w kolejności alfabetycznej, powstawszy wypowiadają słowo "ślubuję". Ślubowanie może być złożone z dodaniem słów "Tak mi dopomóż Bóg."

6. Senator wybrany Marszałkiem składa oświadczenie o przyjęciu funkcji Marszałka Senatu, po czym przejmuje od Marszałka Seniora przewodnictwo obrad.

Artykuł 28

Marszałek Senatu przeprowadza przy pomocy sekretarzy pierwszego posiedzenia wybór wicemarszałków Senatu oraz sekretarzy Senatu.

DZIAŁ V

FUNKCJONOWANIE SENATU

ROZDZIAŁ 1

Posiedzenia Senatu

Artykuł 29

1. Senat obraduje na posiedzeniach.

2. Kancelaria Senatu nie później niż na 7 dni przed planowanym posiedzeniem zawiadamia o terminie i przewidywanym porządku dziennym tego posiedzenia senatorów, Prezydenta, Marszałka Sejmu, Prezesa Rady Ministrów, a o obradach na temat ustawy budżetowej - także Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

3. W szczególnie uzasadnionych wypadkach termin, o którym mowa w ust. 2, może za zgodą Marszałka Senatu ulec skróceniu.

Artykuł 30

1. Prezydent uczestniczy w posiedzeniach Senatu, gdy uzna to za celowe.

2. Prawo udziału w posiedzeniach Senatu, oprócz osób wymienionych w art. 29 ust. 2, mają członkowie Prezydium Sejmu, członkowie Rady Ministrów, Prezes Trybunału Konstytucyjnego, Przewodniczący Trybunału Stanu, Rzecznik Praw Obywatelskich i Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

3. Prawo udziału w posiedzeniach Senatu mają również zaproszeni przez Marszałka Senatu goście.

4. Prawo wstępu na salę obrad mają upoważnieni pracownicy Kancelarii Senatu.

Artykuł 31

1. Posiedzenia Senatu odbywają się w terminach ustalonych uchwałą Senatu lub przez Marszałka Senatu.

2. Projekt porządku obrad Senatu ustala Marszałek Senatu na wniosek Prezydium Senatu, przy czym do porządku

obrad mogą być wniesione jedynie sprawy znane senatorom z druków rozdanych nie później niż na 3 dni przed posiedzeniem. W wyjątkowych przypadkach może nastąpić, za zgodą Senatu, skrócenie tego terminu.

3. Komisje i senatorowie mogą zgłaszać do Marszałka Senatu, nie później niż na 10 dni przed posiedzeniem, wnioski w sprawie porządku obrad, a ich nieuwzględnienie wymaga wyjaśnienia przy przedstawianiu senatorom projektu porządku obrad.

4. (skreślony).

Artykuł 32

1. Na wniosek senatora, zgłoszony na początku posiedzenia, Marszałek może zaproponować uzupełnienie porządku obrad.

2. Sprawy przedstawione w trybie ust.1 dotyczą zapytań lub informacji i mogą być przedmiotem obrad jedynie za zgodą Senatu. Zapytania wymagają odpowiedzi najpóźniej w czasie najbliższego posiedzenia Senatu.

3. (skreślony).

4. (skreślony).

Artykuł 33

1. Posiedzenia Senatu są jawne.

2. Jawność posiedzeń Senatu zapewnia w szczególności:

1) wcześniejsze informowanie opinii publicznej o posiedzeniach,

2) umożliwienie prasie, radiu i telewizji publikowania sprawozdań z posiedzeń,

3) umożliwienie publiczności obserwowania obrad Senatu na zasadach określonych przez Marszałka Senatu w przepisach porządkowych.

3. Senat na wniosek Marszałka Senatu lub co najmniej 10 senatorów może uchwalić tajność obrad, jeżeli wymaga tego dobro państwa. Uchwałę w tej sprawie Senat podejmuje bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.

4. Senat rozstrzyga o tajności obrad na posiedzeniu niejawnym.

5. Na posiedzeniu niejawnym nie można głosować nad żadną ustawą.

Artykuł 34

1. Z przebiegu posiedzenia Senatu sporządza się protokół oraz sprawozdanie stenograficzne, które stanowią jedyne urzędowe stwierdzenie przebiegu obrad.

2. Protokół posiedzenia Senatu obejmuje krótki zapis o przebiegu obrad, a także - w załącznikach - pełne teksty uchwalonych ustaw, podjętych uchwał, przedłożonych sprawozdań i wniosków oraz innych materiałów rozpatrywanych przez Senat.

3. Protokół oraz stenogram, wraz z załącznikami, udostępniany jest senatorom w terminie 21 dni po posiedzeniu Senatu.

4. Senator oraz każdy uczestnik posiedzenia biorący udział w dyskusji może, nie później niż do dnia rozpoczęcia

obrad następnego po udostępnieniu protokołu posiedzenia Senatu, zgłosić zastrzeżenia lub poprawkę do sporządzonego protokołu. O przyjęciu lub odrzuceniu poprawki Senat rozstrzyga większością głosów bez dyskusji.

5. Protokół, do którego nie wniesiono zastrzeżeń lub poprawek, uważa się za przyjęty. Przyjęcie protokołu potwierdza podpisem Marszałek Senatu lub przewodniczący obradom wicemarszałek oraz prowadzący protokół sekretarz posiedzenia. Protokół, opatrzony pieczęcią Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, przechowuje się w archiwum Senatu.

6. Imienne wyniki głosowania przeprowadzonego przy użyciu aparatury elektronicznej oraz wyniki głosowania imiennego przeprowadzonego przy użyciu kart do głosowania są publikowane w sprawozdaniu stenograficznym.

7. Drukowanie sprawozdań stenograficznych zarządza Marszałek Senatu.

Artykuł 35

1. Marszałek Senatu może zarządzić skreślenie z protokołu i stenogramu zwrotów godzących w powagę Senatu lub sprzecznych ze ślubowaniem senatorskim, przekazując sprawę Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich.

2. (skreślony).

Artykuł 36

Ogólnie dostępnym, nieurzędowym sprawozdaniem z przebiegu posiedzenia Senatu i komisji senackich jest „Dziennik Senatu Rzeczypospolitej Polskiej”, wydawany z polecenia Marszałka Senatu.

ROZDZIAŁ 2

Obrady

Artykuł 37

1. Obradami Senatu kieruje Marszałek lub w jego zastępstwie wicemarszałek przy pomocy dwóch sekretarzy Senatu.

2. Marszałek Senatu przedstawia Senatowi do zatwierdzenia projekt porządku obrad.

3. Senatorowie mogą składać wnioski o uzupełnienie porządku obrad w trybie przewidzianym Regulaminem Senatu.

Artykuł 38

1. Marszałek Senatu udziela głosu w sprawach objętych porządkiem obrad.

2. Senatorowie, którzy zamierzają wziąć udział w dyskusji nad określonym punktem porządku obrad, zapisują się do głosu u prowadzącego listę mówców sekretarza Senatu, a podpisane wnioski zmierzające do podjęcia uchwały składają na piśmie.

3. Wnioski o charakterze legislacyjnym senatorowie składają na piśmie.

4. Marszałek Senatu udziela głosu senatorom według kolejności zapisu. Pierwszym przemawiającym jest sprawozdawca, a jeżeli w komisji, której sprawozdanie ma być przed-

miotem dyskusji, istniała rozbieżność, drugim przemawiającym jest sprawozdawca poglądów mniejszości.

5. Przed przystąpieniem do obrad nad sprawozdaniem senatorowie mogą zgłaszać z miejsca krótkie zapytania do sprawozdawcy w związku z referowanym projektem ustawy, uchwały lub problemem. Na zapytania sprawozdawca udziela odpowiedzi.

6. Senatorowie mogą także zgłaszać z miejsca krótkie zapytania, związane z omawianą ustawą lub uchwałą, do obecnych na posiedzeniu osób wymienionych w art. 30 ust. 2, w sprawach kierowanych przez nie urzędów lub instytucji.

7. Marszałek Senatu może zwrócić uwagę senatorowi, który w swoim wystąpieniu odbiega od przedmiotu obrad, przywołaniem senatora „proszę do rzeczy”. Po dwukrotnym przywołaniu senatora „proszę do rzeczy” Marszałek może odebrać przemawiającemu głos.

Artykuł 39

1. Przedmiotem obrad Senatu są w szczególności:

- 1) ustawy uchwalone przez Sejm,
- 2) zapowiedzi inicjatyw i projekty ustaw stanowiących inicjatywę ustawodawczą Senatu,
- 3) wnioski komisji i senatorów zgłaszane w trybie art. 31 ust. 3,
- 4) zapytania, sprawy różne zgłaszane w trybie art. 32 ust. 2,
- 5) sprawozdania komisji i senatorów,
- 6) sprawozdania Rzecznika Praw Obywatelskich,
- 6a) informacje Trybunału Konstytucyjnego o istotnych problemach wynikających z jego działalności i orzecznictwa,
- 6b) sprawozdania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji - podejmowanie uchwał w sprawie ich przyjęcia lub odrzucenia,
- 7) inne sprawy przewidziane lub wynikające z Konstytucji, ustaw i Regulaminu Senatu.

Artykuł 40

1. Przemówienie sprawozdawcy komisji nie może trwać dłużej niż 20 minut, a przemówienie senatora w debacie - dłużej niż 10 minut, chyba że Marszałek Senatu ze względu na wagę przedmiotu debaty dopuści dłuższy czas przemówień lub w konkretnej sprawie mówca uzyska akceptację Senatu na przedłużenie czasu przemówienia.

2. W debacie nad daną sprawą senator może zabierać głos tylko dwa razy. Powtórne przemówienie senatora w tej samej sprawie nie może trwać dłużej niż 5 minut.

3. O przedłużeniu czasu przemówienia lub o dodatkowym udzieleniu mówcy głosu decyduje Marszałek.

4. Marszałek może podjąć decyzję o skreśleniu z protokołu wypowiedzi senatora, któremu nie udzielił głosu lub który kontynuował przemówienie po odebraniu mu głosu.

Artykuł 41

1. Marszałek Senatu czuwa nad przestrzeganiem w toku obrad Regulaminu Senatu oraz powagi i porządku na sali posiedzeń.

2. Marszałek przywołuje „do porządku” senatora, który zakłóca porządek obrad.

3. Marszałek przywołuje „do porządku z zapisaniem do protokołu” senatora, który dopuścił się ciężkiego naruszenia porządku obrad.

4. Marszałek może podjąć decyzję o wykluczeniu senatora z posiedzenia, jeżeli senator zakłóca porządek obrad, pomimo że na tym samym posiedzeniu został już przywołany „do porządku z zapisaniem do protokołu”. Od decyzji Marszałka Senatu senator może odwołać się do Senatu, który rozstrzyga sprawę po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich.

5. W przypadkach określonych w ust. 4 Marszałek może zarządzić przerwę w obradach.

6. (skreślony).

7. Do czasu rozstrzygnięcia sprawy senator nie bierze udziału w posiedzeniu, na którym zapadła decyzja o wykluczeniu.

8. (skreślony).

Artykuł 42

1. Poza porządkiem dziennym posiedzenia lub w związku z debatą Marszałek Senatu udziela głosu jedynie dla zgłoszenia wniosku formalnego, repliki lub sprostowania błędnie zrozumianej lub nieściśle przytoczonej wypowiedzi. Wystąpienie takie nie może trwać dłużej niż 3 minuty.

2. Do wniosków formalnych zalicza się wnioski o:

- 1) ogłoszenie przerwy, odroczenie lub zamknięcie posiedzenia,
- 2) uchwalenie tajności posiedzenia,
- 3) zamknięcie listy zgłoszonych mówców,
- 4) odroczenie lub zamknięcie dyskusji,
- 5) przejście do porządku obrad,
- 6) odesłanie do komisji,
- 7) głosowanie bez dyskusji,
- 8) uzupełnienie lub zmianę porządku obrad,
- 9) zmianę sposobu prowadzenia obrad, dyskusji i przeprowadzenia głosowania,
- 10) ograniczenie czasu przemówień,
- 11) stwierdzenie quorum,
- 12) policzenie głosów.

3. Wniosek formalny powinien zawierać żądanie i związane uzasadnienie.

4. O przyjęciu lub odrzuceniu wniosku formalnego Senat rozstrzyga po wysłuchaniu wnioskodawcy i ewentualnie jednego przeciwnika wniosku.

5-6. (skreślone).

Artykuł 42a

1. Marszałek Senatu na końcu posiedzenia po wyczerpaniu porządku dziennego udziela głosu senatorowi dla wygłoszenia oświadczenia senatorskiego. Przedmiotem oświadczenia mogą być sprawy związane z wykonywaniem mandatu, przy czym nie może ono dotyczyć spraw będących przedmiotem porządku obrad bieżącego posiedzenia Senatu.

2. Oświadczenia senatorskie nie mogą trwać dłużej niż 5 minut. Marszałek Senatu może wyrazić zgodę na złożenie oświadczenia na piśmie do protokołu, a treść takiego oświadczenia zamieszcza się w sprawozdaniu stenograficznym.

3. Nad oświadczeniem senatorskim nie przeprowadza się dyskusji.

4. Oświadczenia senatorów, jeżeli zawierają określone wnioski i uwagi pod adresem odpowiednich władz, kierowane są przez Marszałka Senatu do adresatów z prośbą o zapoznanie się i zajęcie stanowiska.

Artykuł 43

1. Poza kolejnością mówców Marszałek udziela głosu Prezesowi Rady Ministrów i członkom Rady Ministrów, ilekroć tego zażądają.

2. Poza kolejnością mówców Marszałek udziela głosu również osobom wymienionym w art. 29 ust. 2 i art. 30 ust. 2 oraz może udzielić głosu zaproszonym gościom.

Artykuł 44

Poza kolejnością mówców Marszałek może udzielić głosu sprawozdawcy i przewodniczącemu komisji, która opracowywała sprawozdanie.

Artykuł 45

1. Sprawozdawca, przedstawiając Senatowi projekt uchwały, omawia zgłoszone poprawki, wyjaśniając skutki wiążące się z ich uchwaleniem oraz istniejące między nimi powiązania lub sprzeczności.

2. Po wyczerpaniu listy mówców Marszałek Senatu zamyka dyskusję i zarządza przerwę celem umożliwienia właściwym komisjom ustosunkowania się do zgłoszonych w toku debaty wniosków.

2a. Komisje obradują wspólnie. W sprawozdaniu połączonych komisji zamieszcza się zestawienie wniosków zgłoszonych przez komisje, wniosków mniejszości oraz wniosków senatorów zgłoszonych w toku debaty.

3. Po przerwie mogą zabrać głos jedynie sprawozdawcy i wnioskodawcy.

ROZDZIAŁ 3

Głosowanie

Artykuł 46

1. Po zamknięciu debaty lub wystąpieniu sprawozdawcy komisji Marszałek Senatu oznajmia, że Senat przystępuje do głosowania. Od tej chwili można zabierać głos tylko dla zgłoszenia lub uzasadnienia wniosku formalnego o sposobie lub porządku głosowania.

2. Głosowanie odbywa się przy użyciu aparatury elektronicznej rejestrującej indywidualne stanowiska głosujących senatorów i polega na:

- 1) jednoczesnym naciśnięciu przycisku aparatury i podniesieniu ręki (głosowanie jawne) albo

2) naciskaniu przycisku aparatury w miarę wywoływania nazwisk w porządku alfabetycznym i bieżącym ujawnianiu na tablicy świetlnej stanowiska poszczególnych senatorów (głosowanie imienne).

3. Na wniosek Marszałka Senatu lub na wniosek co najmniej 20 senatorów oraz w przypadku awarii aparatury elektronicznej głosowanie odbywa się bez użycia tej aparatury i polega na:

1) podniesieniu ręki przy jednoczesnym zarządzeniu przez Marszałka Senatu obliczenia głosów przez sekretarza Senatu (głosowanie jawne) albo

2) użyciu kart do głosowania podpisanych imieniem i nazwiskiem senatora (głosowanie imienne).

4. Głosowanie imienne przeprowadza się na wniosek Marszałka Senatu lub na wniosek co najmniej 20 senatorów.

5. Głosowanie imienne przeprowadzane bez użycia aparatury elektronicznej odbywa się przy wykorzystaniu przygotowanej w tym celu urny. Senatorowie kolejno, w porządku alfabetycznym, wezwani przez sekretarza Senatu wrzucają swoje karty do urny. Otwarcia urny oraz obliczenia głosów dokonuje trzech wyznaczonych przez Marszałka Senatu sekretarzy Senatu.

6. Z zastrzeżeniem ust. 7, głosowanie w sprawach personalnych jest tajne i odbywa się przy użyciu opieczętowanych kart do głosowania. Przepis ust. 5 stosuje się odpowiednio.

7. Uchwały w sprawie składu komisji senackich podejmowane są w głosowaniu jawnym.

8. Wyniki głosowania ogłasza Marszałek Senatu. Wyniki głosowania imiennego przeprowadzonego bez użycia aparatury elektronicznej oraz wyniki głosowania tajnego Marszałek ogłasza na podstawie protokołu przedstawionego przez sekretarza Senatu dokonujących obliczenia głosów. Wyniki głosowania są ostateczne i nie mogą być przedmiotem dyskusji.

Artykuł 47

1. Porządek głosowania jest następujący:

1) głosowanie nad wnioskiem o odrzucenie ustawy,

2) głosowanie nad wnioskiem o przyjęcie ustawy bez poprawek,

3) głosowanie nad poprawkami do poszczególnych artykułów lub ustępów według kolejności przepisów ustawy:

a) w pierwszej kolejności można poddać pod głosowanie poprawki, których przyjęcie lub odrzucenie rozstrzyga o innych poprawkach; w przypadku przyjęcia poprawki wykluczającej inne poprawki, poprawek tych nie poddaje się pod głosowanie,

b) w przypadku zgłoszenia do tego samego przepisu kilku poprawek, jako pierwszą poddaje się pod głosowanie poprawkę najdalej idącą; o kolejności głosowania rozstrzyga Marszałek po zasięgnięciu opinii sprawozdawcy,

c) poprawki pociągające za sobą zmiany w innych przepisach poddaje się pod głosowanie łącznie,

4) Marszałek może zarządzić łączne głosowanie nad pewną grupą poprawek, jeżeli nie zgłoszono w tym zakresie wniosku przeciwnego,

5) głosowanie za przyjęciem uchwały w całości ze zmianami wynikającymi z przyjętych poprawek.

2. Marszałek może odroczyć głosowanie nad całością uchwały na czas potrzebny do stwierdzenia, czy wskutek przyjętych poprawek nie zachodzą sprzeczności pomiędzy poszczególnymi przepisami.

3. Senat może postanowić poddanie pod głosowanie uchwały w całości, łącznie z poprawkami, jeżeli nie zgłoszono w tym zakresie sprzeciwu.

4. W razie niepodjęcia uchwały, Senat może przekazać ponownie jej projekt do rozpatrzenia przez właściwe komisje.

Artykuł 48

(skreślony).

Artykuł 49

Do głosowania nad innymi uchwałami, rezolucjami, oświadczeniami i apelami przepisy art. 47 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 50

Reasumpcja uchwały jest dopuszczalna tylko w trakcie tego samego posiedzenia Senatu i wyłącznie w przypadku ujawnienia oczywistego błędu w uprzednio podjętej uchwale.

Artykuł 51

Podjętą przez Senat uchwałę dotyczącą rozpatrywanej ustawy Marszałek Senatu przekazuje Marszałkowi Sejmu.

DZIAŁ VI

KOMISJE I ICH CZŁONKOWIE

Artykuł 52

1. Pierwsze posiedzenie komisji zwołuje i prowadzi Marszałek Senatu. Na posiedzeniu tym komisja wybiera ze swego składu kandydata na przewodniczącego.

2. Przewodniczący organizuje pracę komisji i jest odpowiedzialny za jej działalność.

3. W przypadku nieobecności przewodniczącego obowiązki przewidziane w ust. 2 i 5 pełni jego zastępca.

4. Sekretarz prowadzi protokół i jest odpowiedzialny za dokumentację komisji.

5. W imieniu komisji dokumenty podpisuje przewodniczący.

Artykuł 53

1. Posiedzenia komisji odbywają się w terminach określonych przez samą komisję lub jej przewodniczącego. Na wniosek Marszałka Senatu, Prezydium Senatu lub pisemny wniosek jednej czwartej ogólnej liczby członków komisji przewodniczący jest obowiązany zwołać posiedzenie w celu rozpatrzenia określonej sprawy.

1a. Senatorowie mogą zwracać się do komisji o rozpatrzenie określonych spraw.

2. W posiedzeniach komisji, w tym również zamkniętych, mogą uczestniczyć senatorowie nie będący jej członkami. Mogą oni zabierać głos w dyskusji i składać wnioski bez prawa udziału w głosowaniu.

2a. W posiedzeniach komisji mogą uczestniczyć posłowie, przedstawiciele rządu i organów administracji rządowej.

2b. Posiedzenia komisji są jawne. Przepisy art. 33 ust. 2-5 stosuje się odpowiednio, z tym że wniosek o utajnienie lub zamknięcie posiedzenia komisji może złożyć Marszałek Senatu, przewodniczący komisji lub co najmniej 3 członków komisji.

3. Przewodniczący komisji zlecają sporządzenie opinii i zapraszają do udziału w posiedzeniach ekspertów oraz inne osoby.

4. Komisja może postanowić odbycie posiedzenia zamkniętego, określając osoby, których udział w posiedzeniu jest niezbędny. Ta część posiedzenia, podczas której zapada postanowienie, jest zamknięta.

Artykuł 54

1. Uchwały komisji zapadają większością głosów w obecności co najmniej 1/3 jej członków. W przypadku równej liczby głosów decyduje głos przewodniczącego.

1a. Komisje mogą odbywać posiedzenia wspólne, którym przewodniczy jeden z przewodniczących tych komisji. Do posiedzeń wspólnych komisji stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące posiedzeń komisji, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. W przypadku wspólnych obrad komisji podejmowanie uchwał wymaga obecności co najmniej 1/3 członków każdej z obradujących komisji.

3. Wnioskiem mniejszości komisji jest wniosek, który uzyskał poparcie co najmniej dwóch senatorów.

Artykuł 54a.

1. W sprawach przekazanych komisji do rozpatrzenia przez Senat, Prezydium Senatu lub Marszałka Senatu komisja przedstawia sprawozdanie.

2. Wnioski i propozycje poprawek odrzucone przez komisje, na żądanie wnioskodawców, zamieszcza się w sprawozdaniu jako wnioski mniejszości.

3. Komisja wybiera ze swego składu sprawozdawcę, który przedstawia w sposób obiektywny wnioski zawarte w sprawozdaniu komisji.

Artykuł 54b.

Komisje mogą ze swego składu powoływać podkomisje, określając ich skład oraz zakres działania. Powołanie podkomisji stałej wymaga zgody Marszałka Senatu podjętej po zasięgnięciu opinii Prezydium Senatu.

Artykuł 54c.

Senatorowi, który w swoim wystąpieniu odbiega od przedmiotu obrad komisji, przewodniczący komisji może zwrócić uwagę przywołaniem senatora "proszę do rzeczy".

Po dwukrotnym przywołaniu senatora "proszę do rzeczy" przewodniczący komisji może odebrać senatorowi głos.

Artykuł 54d.

1. Z przebiegu posiedzenia komisji sporządza się protokół i zapis stenograficzny.

2. Członek komisji może zgłosić zastrzeżenia do protokołu; o przyjęciu lub odrzuceniu zastrzeżeń decyduje komisja. Protokół, do którego nie wniesiono zastrzeżeń, uważa się za przyjęty. Protokół podpisuje przewodniczący komisji prowadzący obrady.

Artykuł 54e.

Na zakończenie kadencji komisja sporządza sprawozdanie ze swojej działalności.

DZIAŁ VII

POSTĘPOWANIE W SPRAWIE USTAW UCHWALONYCH PRZEZ SEJM

Artykuł 55

1. Marszałek Senatu kieruje tekst ustawy uchwalonej przez Sejm do właściwych komisji senackich.

2. Komisje po rozpatrzeniu ustawy przygotowują w terminie nie dłuższym niż 2 tygodnie projekt uchwały Senatu w sprawie ustawy uchwalonej przez Sejm, w którym proponują:

- przyjęcie ustawy bez poprawek albo
- wprowadzenie do jej tekstu poprawek, albo
- odrzucenie ustawy.

3. (skreślony).

4. Przewodniczący komisji może wystąpić do Marszałka Senatu o przedłużenie terminu określonego w ust. 2.

Artykuł 55a.

1. Uchwałę w sprawie ustawy o zmianie Konstytucji Senatu podejmuje w ciągu 60 dni od dnia jej przekazania.

2. Do postępowania w sprawie ustawy o zmianie Konstytucji nie mają zastosowania art. 29 ust. 3 i art. 31 ust. 2 zdanie drugie.

Artykuł 56

1. Uchwałę w sprawie ustawy pilnej Senat podejmuje w ciągu 14 dni od dnia jej przekazania.

2. Do postępowania w sprawie ustawy pilnej nie mają zastosowania art. 16 ust. 4 pkt 1 i 2 oraz terminy określone w art. 29 ust. 2, art. 31 ust. 2 i art. 55 ust. 2.

DZIAŁ VIII

POSTĘPOWANIE W SPRAWIE USTAWY BUDŻETOWEJ

Artykuł 57

1. Ustawę budżetową Marszałek Senatu kieruje do komisji senackich.

2. Komisje senackie, po rozpatrzeniu właściwych części budżetowych, przekazują swoje opinie Komisji Gospodarki Narodowej, która na ich podstawie przygotowuje projekt uchwały Senatu, w którym proponuje:

- przyjęcie ustawy bez poprawek albo
- wprowadzenie poprawek.

3. Nieuwzględnienie przez Komisję Gospodarki Narodowej opinii, o których mowa w ust. 2, wymaga uzasadnienia.

Artykuł 58

Uchwałę w sprawie ustawy budżetowej Senat podejmuje w ciągu 20 dni od dnia jej przekazania.

Artykuł 59

W trakcie postępowania nad ustawą budżetową komisje mogą przesłuchiwać upoważnionych przedstawicieli właściwych resortów.

DZIAŁ IX

POSTĘPOWANIE W SPRAWIE INICJATYW USTAWODAWCZYCH SENATU I INNYCH UCHWAŁ

Artykuł 60

1. Senat podejmuje postępowanie w sprawie inicjatywy ustawodawczej na wniosek komisji lub co najmniej 10 senatorów.

2. O podjęciu postępowania w sprawie inicjatywy ustawodawczej Marszałek Senatu zawiadamia Marszałka Sejmu i Prezesa Rady Ministrów.

Artykuł 61

1. Wniosek o podjęcie inicjatywy ustawodawczej wraz z projektem ustawy składa się w formie pisemnej do Marszałka Senatu; wnosząc projekt wnioskodawca wskazuje swego przedstawiciela upoważnionego do reprezentowania go w pracach nad tym projektem.

2. Do projektu ustawy dołącza się uzasadnienie, które powinno zawierać:

- 1) wyjaśnienie celu ustawy,
- 2) przedstawienie rzeczywistego stanu w dziedzinie, która ma zostać uregulowana,
- 3) wykazanie różnic pomiędzy dotychczasowym a przewidywanym stanem prawnym,
- 4) przedstawienie oczekiwanych skutków społecznych, gospodarczych, finansowych i prawnych,
- 5) przedstawienie założeń podstawowych aktów wykonawczych do ustawy,
- 6) informację o wyniku przeprowadzonych uzgodnień i konsultacji rozwiązań przewidzianych w projekcie.

3. Marszałek Senatu może zwrócić się do senatora będącego reprezentantem wnioskodawcy projektu o uzupełnienie treści uzasadnienia, jeżeli nie spełnia ono wymagań określonych w ust. 2.

Artykuł 62

1. Rozpatrywanie projektów ustaw odbywa się w dwóch czytaniach.

2. Wnioskodawca, do czasu zakończenia pierwszego czytania, może wycofać wniesiony przez siebie projekt. Wniosek o podjęcie inicjatywy ustawodawczej złożony przez co najmniej 10 senatorów uważa się za wycofany również wówczas, gdy liczba senatorów popierających wniosek jest mniejsza niż 10.

Artykuł 63

1. Pierwsze czytanie przeprowadza się na posiedzeniu Senatu nie wcześniej niż po upływie 14 dni od dnia doręczenia senatorom druku projektu ustawy.

2. Pierwsze czytanie projektu ustawy obejmuje:

- 1) uzasadnienie projektu przez wnioskodawcę,
- 2) pytania senatorów i odpowiedzi wnioskodawcy,
- 3) przeprowadzenie debaty oraz zgłaszanie poprawek.

3. Pierwsze czytanie kończy się skierowaniem projektu do komisji, chyba że Senat w związku ze złożonym wnioskiem odrzuci projekt w całości.

4. Senat, kierując projekt ustawy do komisji, może wyznaczyć im również termin przedstawienia sprawozdania.

Artykuł 63a.

1. Projekty ustaw Senat kieruje do właściwych komisji, w tym do Komisji Ustawodawczej.

2. Komisje, do których skierowany został do rozpatrzenia projekt, obradują nad nim wspólnie; komisje te mogą zwrócić się do innych komisji o wyrażenie opinii o projekcie lub jego części.

3. W posiedzeniach komisji obowiązany jest uczestniczyć upoważniony przedstawiciel wnioskodawcy.

Artykuł 63b.

1. Komisje, do których skierowany został projekt ustawy, przedstawiają Senatowi wspólne sprawozdanie o tym projekcie.

2. W sprawozdaniu komisje przedstawiają wniosek o:

- 1) przyjęcie projektu bez poprawek,
- 2) przyjęcie projektu z poprawkami w formie tekstu jednolitego projektu,
- 3) odrzucenie projektu.

3. W sprawozdaniu zamieszcza się także wnioski mniejszości komisji oraz odrzucone przez komisje wnioski senatorów.

4. Na posiedzeniu Senatu sprawozdanie komisji przedstawia wybrany z ich składu senator sprawozdawca.

Artykuł 63c.

1. Drugie czytanie projektu ustawy obejmuje:

- 1) przedstawienie Senatowi sprawozdania komisji o projekcie ustawy,
- 2) głosowanie.

2. Przed przystąpieniem do głosowania senatorowie mogą zgłaszać krótkie zapytania do sprawozdawcy w związku z przedstawionym sprawozdaniem.

3. Do głosowania nad uchwałą Senatu w sprawie wniesienia inicjatywy ustawodawczej przepisy działu V rozdziału 3 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 64

1. Uchwałę o wniesieniu inicjatywy ustawodawczej Marszałek Senatu przekazuje Marszałkowi Sejmu.

2. O wniesieniu do Sejmu inicjatywy ustawodawczej Marszałek Senatu zawiadamia Prezesa Rady Ministrów.

Artykuł 65

1. Projekt uchwały Senatu może być wniesiony przez komisję, senatorów lub senatora.

2. Marszałek Senatu może zażądać od wnioskodawcy uzasadnienia do projektu uchwały.

3. Rozpatrywanie projektów uchwał odbywa się w dwóch czytaniach.

4. Senat, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, może skrócić postępowanie z projektami uchwał przez przystąpienie do drugiego czytania niezwłocznie po zakończeniu pierwszego, bez odsyłania projektu do komisji.

5. Do postępowania z projektami uchwał przepisy art. 61 ust. 1, art. 63, art. 63a, art. 63b, art. 63c stosuje się odpowiednio.

Artykuł 65a.

W trybie przewidzianym dla uchwał Senat może podejmować rezolucje, oświadczenia i apele.

DZIAŁ IXA

POSTĘPOWANIE W SPRAWIE REFERENDUM

Artykuł 65b.

Senat podejmuje uchwałę w sprawie wyrażenia zgody na przeprowadzenie referendum w ciągu 14 dni od dnia przekazania projektu zarządzenia Prezydenta w sprawie przeprowadzenia referendum.

Artykuł 65c.

Marszałek Senatu może zwrócić się do Prezydenta o przedstawienie uzasadnienia do projektu zarządzenia w sprawie przeprowadzenia referendum, zawierającego:

- 1) określenie potrzeby i celu zarządzenia referendum,
- 2) wyjaśnienie treści pytań i wariantów rozwiązań sprawy poddanej pod referendum,
- 3) przedstawienie oczekiwanych skutków społecznych, gospodarczych, finansowych i prawnych rozwiązań sprawy poddanej pod referendum.

Artykuł 65d.

1. Marszałek Senatu kieruje projekt zarządzenia, o którym mowa w art. 65b, do właściwych komisji senackich.

2. Komisje po rozpatrzeniu projektu zarządzenia Prezydenta przygotowują projekt uchwały Senatu, w której proponują:

- wyrażenie zgody na przeprowadzenie referendum albo
- niewyrażenie zgody na przeprowadzenie referendum.

Artykuł 65e.

Senat podejmuje uchwałę, o której mowa w art. 65b, bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.

Artykuł 65f.

1. Senat może podjąć uchwałę w sprawie wniosku o zarządzenie referendum.

2. Wniosek, o którym mowa w ust.1, powinien określać propozycje pytań lub warianty rozwiązań w sprawie poddanej pod referendum.

3. Do postępowania w sprawie uchwały, o której mowa w ust.1, stosuje się odpowiednio art. 65.

4. Uchwałę Senatu w sprawie wniosku o zarządzenie referendum Marszałek Senatu przekazuje Marszałkowi Sejmu.

5. O uchwale Senatu w sprawie wniosku o zarządzenie referendum Marszałek Senatu zawiadamia Prezydenta oraz Prezesa Rady Ministrów.

DZIAŁ X

WYBÓR ORAZ WYRAŻENIE ZGODY NA POWOŁANIE I ODWOŁANIE ORGANÓW PAŃSTWOWYCH

Artykuł 66

1. Senat podejmuje uchwałę w sprawie wyrażenia zgody na powołanie i odwołanie Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

2. Senat, przed podjęciem uchwały, o której mowa w ust.1, może wezwać kandydata na stanowisko Prezesa lub urzędującego Prezesa do złożenia wyjaśnień i udzielenia odpowiedzi na pytania senatorów.

3. Uchwałę Senatu w sprawie określonej w ust. 1 Marszałek Senatu przekazuje Marszałkowi Sejmu.

Artykuł 67

1. Senat podejmuje uchwałę w sprawie wyrażenia zgody na powołanie Rzecznika Praw Obywatelskich w ciągu miesiąca od dnia przekazania Senatowi uchwały Sejmu o powołaniu Rzecznika Praw Obywatelskich.

2. Przepisy art. 66 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 68

Senat wybiera dwóch senatorów do składu Krajowej Rady Sądownictwa.

Artykuł 69

Senat powołuje dwóch członków Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji oraz trzech członków Rady Polityki Pieniężnej.

DZIAŁ XI

KANCELARIA SENATU

Artykuł 70

Kancelaria Senatu wykonuje zadania organizacyjno - techniczne związane z działalnością Senatu i jego organów oraz udziela pomocy senatorom w wykonywaniu mandatu senatorskiego.

Artykuł 71

Do zakresu działania Kancelarii Senatu należy w szczególności:

- 1) przygotowywanie i przedstawianie Marszałkowi Senatu oraz Prezydium Senatu wniosków, opinii i uwag w sprawach będących przedmiotem prac Senatu i jego organów, dbanie o zachowanie terminów i porządku obrad Senatu i komisji senackich oraz o stosowanie Regulaminu Senatu,
- 2) gromadzenie i udostępnianie materiałów dla senatorów, przygotowywanie oraz przedstawianie właściwym organom Senatu opracowań i materiałów wspomagających działalność Senatu i jego organów, inicjowanie takich opracowań i materiałów oraz koordynowanie prac ekspertów senackich,
- 3) zapewnienie organizacyjnych oraz technicznych warunków działania Senatu i jego organów,
- 4) zapewnienie techniczno-organizacyjnych i finansowych warunków działalności biur senatorskich lub in-

nych jednostek organizacyjnych do obsługi terenowej senatorów,

- 5) przygotowanie projektu budżetu Kancelarii Senatu i sporządzanie sprawozdań z jego wykonania.

Artykuł 72

1. Kancelarią Senatu kieruje Szef Kancelarii Senatu.
2. Szef Kancelarii Senatu jest zwierzchnikiem służbowym wszystkich pracowników Kancelarii Senatu.
3. (skreślony).

Artykuł 73

Organizację Kancelarii Senatu określa statut Kancelarii Senatu, nadawany na wniosek Szefa Kancelarii Senatu w trybie art. 8 ust. 1 pkt 16.

DZIAŁ XII

PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 74

Zmiana niniejszej uchwały może nastąpić na wniosek Marszałka Senatu, Prezydium Senatu, Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich lub co najmniej 10 senatorów.

Artykuł 75

Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Artykuł 76

Traci moc uchwała Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 4 lipca 1989 r. w sprawie organów Senatu (Monitor Polski Nr 22, poz.161 i Nr 26, poz. 206 oraz z 1990 r. Nr 27, poz. 216).

18

USTAWA

z dnia 30 grudnia 1950 r.

o wydawaniu Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej i Dziennika Urzędowego Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”

(Dz.U. Nr 58, poz. 524, z 1991 r. Nr 94, poz. 420 i z 1993 r. Nr 7, poz. 34)

Artykuł 1

1. W Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej ogłasza się:

- 1) ustawy i dekrety z mocą ustawy¹,

- 2) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, Rady Państwa, Rady Ministrów, Prezesa Rady Ministrów, Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego², ministrów oraz Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, wydane celem wykonania ustaw

lub dekretów i z powołaniem się na zawarte w nich upoważnienie,

- 3) umowy, zawarte przez Państwo Polskie z innymi państwami, oraz oświadczenia rządowe w sprawie mocy obowiązującej tych umów, ich ratyfikacji oraz uczestnictwa w nich innych państw,
- 4) obwieszczenia Prezesa Rady Ministrów o utracie mocy dekretów wskutek nieprzedłożenia ich Sejmowi do zatwierdzenia albo wskutek odmowy zatwierdzenia ich przez Sejm.

2. Ogłoszenie innych aktów prawnych w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej może nastąpić z mocy szczególnego przepisu ustawowego.

Artykuł 2

1. W Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski, zwanym w dalszych przepisach w skróceniu „Monitor Polski”, ogłasza się:

- 1) zarządzenia i postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej,
- 2) uchwały Rady Państwa, Rady Ministrów i Prezydium Rządu,
- 3) zarządzenia państwowych władz naczelnych i urzędów centralnych, wydane celem wykonania ustaw lub dekretów i z powołaniem się na zawarte w nich upoważnienie,
- 4) inne zarządzenia, decyzje, instrukcje, okólniki i obwieszczenia państwowych władz naczelnych i urzędów centralnych.

2. Ogłoszenie w Monitorze Polskim aktów prawnych, wymienionych w ust. 1, następuje, gdy jest przewidziane w obowiązującym przepisie lub w ogłaszanej akcie prawnym albo gdy uzna je za wskazane władza lub urząd, który wydał akt prawny.

3. Ponadto w Monitorze Polskim zamieszcza się akty prawne władz i urzędów oraz ogłoszenia instytucji i osób, jeżeli prawo tego wymaga.

4. Prezes Rady Ministrów może zarządzić ogłoszenie w Monitorze Polskim również innych aktów prawnych.

Artykuł 3

1. Na każdym numerze dziennika oznacza się dzień jego wydania.

2. Dzień wydania jest dniem prawnego ogłoszenia aktów zamieszczonych w numerze.

Artykuł 4

Akty prawne ogłoszone w dzienniku wchodzi w życie po upływie czternastu dni od dnia ich ogłoszenia, jeżeli same nie stanowią inaczej.

Artykuł 5

1. Wydawanie Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej i Monitora Polskiego należy do zakresu działania Prezesa Rady Ministrów.

2. Prezes Rady Ministrów rozstrzyga, czy akt prawny ministra, urzędu centralnego lub podległych władz i urzędów odpowiada warunkom ogłoszenia.

Artykuł 6

1. Prezes Rady Ministrów prostuje błędy w ogłoszonych tekstach aktów prawnych.

2. Minister Spraw Zagranicznych prostuje błędy w ogłoszonym tekście lub przekładzie umowy z innymi państwami oraz w tekście oświadczeń rządowych w sprawie mocy obowiązującej umów międzynarodowych, ich ratyfikacji i uczestnictwa w nich innych państw.

3. Sprostowanie błędów następuje w drodze obwieszczenia, ogłoszonego w dzienniku, w którym ogłoszono prostowany tekst lub przekład.

Artykuł 7

Prezydya gminnych, miejskich i dzielnicowych oraz powiatowych rad narodowych³ obowiązane są udostępnić ludności bezpłatnie przeglądanie Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej oraz Monitora Polskiego.

Artykuł 8

Tracą moc obowiązującą:

- 1) dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 września 1935 r. o wydawaniu Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. R.P. Nr 68, poz. 423),
- 2) dekret z dnia 29 września 1945 r. o zmianie i uzupełnieniu przepisów o wydawaniu Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. R.P. Nr 55, poz. 305),
- 3) pkt b) i c) art. 3 dekretu z dnia 26 października 1945 r. o utworzeniu Polskiej Agencji Prasowej PAP (Dz.U. R.P. Nr 50, poz. 278).

Artykuł 9

Wykonanie ustawy porucza się Prezesowi Rady Ministrów.

Artykuł 10

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1951 r.

PRZYPISY

1) Dekrety z mocą ustawy były wydawane przed uchwaleniem Konstytucji PRL przez organy władzy wykonawczej, zaś w latach 1952-1989 przez Radę Państwa.

2) Organ ten istniał do 1956 r. i został przekształcony w Komisję Planowania przy Radzie Ministrów.

3) Obecnie - zarządy gmin.

19 USTAWA

z dnia 27 września 1990 r.

o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

(Dz.U. Nr 67, poz. 398 i Nr 79, poz. 465, z 1993 r. Nr 45, poz. 205, z 1995 r. Nr 95, poz. 472, z 1997 r. Nr 70, poz. 443 i Nr 121, poz. 770; z 1999 r. Nr 62, poz. 681)

ROZDZIAŁ 1

Zasady ogólne

Artykuł 1

Ustawa określa zasady i tryb wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 2

Wybory są powszechne: prawo wybierania ma każdy obywatel polski, który w dniu wyborów ma ukończone 18 lat.

Artykuł 3

Nie mają prawa wybierania osoby:

- 1) pozbawione praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu,
- 2) pozbawione praw wyborczych orzeczeniem Trybunału Stanu,
- 3) ubezwłasnowolnione całkowicie lub częściowo prawomocnym orzeczeniem sądu z powodu choroby psychicznej lub niedorozwoju umysłowego.

Artykuł 4

Wybory są równe: wyborcy biorą udział w wyborach na równych zasadach.

Artykuł 5

Wybory są bezpośrednie: wyborcy wybierają Prezydenta bezpośrednio; głosować można tylko osobiście.

Artykuł 6

Wybory odbywają się w tajnym głosowaniu; w lokalu wyborczym muszą znajdować się pomieszczenia za zasłoną zapewniające tajność głosowania; kartę do głosowania wrzuca się do opieczętowanej urny wyborczej.

Artykuł 7

Wybory zarządza Marszałek Sejmu nie wcześniej niż na 4 miesiące i nie później niż na 3 miesiące przed upływem kadencji urzędującego Prezydenta¹, a w razie opróżnienia urzędu Prezydenta - nie później niż w czternastym dniu po opróżnieniu urzędu.

Artykuł 8

1. Zarządzenie w sprawie wyboru Prezydenta wyznacza datę wyborów na dzień ustawowo wolny od pracy, przypadający w ciągu 60 dni od dnia zarządzenia wyborów.

2. Zarządzenie ustala ponadto kalendarz wyborczy, w którym określa się terminy wykonania poszczególnych czynności wyborczych.

3. Zarządzenie ogłasza się w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 7 dniu od zarządzenia wyborów.

Artykuł 8a.

Kadencja Prezydenta trwa 5 lat i liczy się od dnia objęcia urzędu, którym jest dzień złożenia przysięgi wobec Zgromadzenia Narodowego.

Artykuł 8b.

1. Jeżeli w wyborach, o których mowa w art. 7, żaden z kandydatów na Prezydenta nie uzyska większości bezwzględnej ważnie oddanych głosów, w 14 dniu po pierwszym głosowaniu przeprowadza się drugą turę głosowania.

2. W drugiej turze głosowania biorą udział dwaj kandydaci, którzy w pierwszym głosowaniu otrzymali kolejno największą liczbę głosów i nie wycofali swojej kandydatury.

3. Za wybranego na urząd Prezydenta w drugiej turze głosowania uznaje się tego kandydata, który uzyskał większą liczbę ważnie oddanych głosów.

4. Jeżeli spośród dwóch kandydatów, o których mowa w ust. 2, przed drugą turą głosowania pozostałby na liście tylko jeden kandydat, do udziału w drugiej turze głosowania uzyskał kolejno największą liczbę głosów i nie wycofał swojej kandydatury².

ROZDZIAŁ 2

Komisje wyborcze

Artykuł 9

Wybory przeprowadzają:

- 1) Państwowa Komisja Wyborcza utworzona na podstawie odrębnych przepisów,
- 2) wojewódzkie komisje wyborcze,
- 3) obwodowe komisje wyborcze.

Artykuł 10

1. Do zadań Państwowej Komisji Wyborczej należy:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem przepisów prawa wyborczego,

- 2) rejestrowanie kandydatów na Prezydenta i ogłaszanie danych o kandydatach umieszczonych na liście wyborczej,
- 3) zarządzenie druku kart do głosowania,
- 4) powoływanie wojewódzkich komisji wyborczych,
- 5) rozpatrywanie skarg na działalność wojewódzkich komisji wyborczych,
- 6) ustalanie wyników głosowania i wyniku wyboru Prezydenta,
- 7) ogłaszanie wyników głosowania i wyboru Prezydenta,

2. Realizując zadania określone w ust. 1 Państwowa Komisja Wyborcza udziela w miarę potrzeby komisjom wyborczym wytycznych i wyjaśnień.

Artykuł 11

Do zadań wojewódzkiej komisji wyborczej należy:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem przepisów prawa wyborczego przez obwodowe komisje wyborcze,
- 2) zapewnienie organizacji wyborów na obszarze województwa we współdziałaniu z wojewodą i zarządami gmin,
- 3) powoływanie obwodowych komisji wyborczych,
- 4) rozpatrywanie skarg na działalność obwodowych komisji wyborczych,
- 5) zapewnienie dostarczenia kart do głosowania obwodowym komisjom wyborczym w województwie,
- 6) ustalanie zbiorczych wyników głosowania na kandydatów na Prezydenta na obszarze województwa i przekazanie ich wraz z protokołami obwodowych komisji wyborczych do Państwowej Komisji Wyborczej,
- 7) wykonanie innych zadań przewidzianych niniejszą ustawą.

Artykuł 12

Rozstrzygnięcia Państwowej Komisji Wyborczej i wojewódzkich komisji wyborczych, podejmowane w sprawach, o których mowa w art. 10 ust. 1 pkt. 1 i 5 oraz ust. 2 i art. 11 pkt 1 i 4, są ostateczne i wiążą komisje wyborcze niższego stopnia.

Artykuł 13

Do zadań obwodowych komisji wyborczych należy:

- 1) przeprowadzenie głosowania w obwodzie,
- 2) czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem przepisów prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania,
- 3) ustalanie wyników głosowania w obwodzie i przesłanie ich właściwej wojewódzkiej komisji wyborczej.

Artykuł 14

(skreślony).

Artykuł 15

1. Wojewódzkie komisje wyborcze powołuje Państwowa Komisja Wyborcza najpóźniej w 45 dniu przed dniem wyborów.

2. W skład każdej wojewódzkiej komisji wyborczej wchodzi 10 sędziów zgłoszonych przez Ministra Sprawiedliwości spośród sędziów sądów apelacyjnych, sądów wojewódzkich i sądów rejonowych, wyznaczonych przez kolegia tych sądów.

3. Komisje, o których mowa w ust. 1 w ciągu 7 dni od dnia powołania na posiedzeniach w pełnych składach wybierają spośród siebie przewodniczącego i 2 jego zastępców oraz powołują sekretarza komisji.

4. Składy komisji podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

Artykuł 16

1. Obwodowe komisje wyborcze w składzie od 7 do 11 osób powołują spośród wyborców, na wniosek właściwych rad gmin, wojewódzkie komisje wyborcze najpóźniej w 25 dniu przed dniem wyborów.

2. Obwodowe komisje wyborcze w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich i za granicą powołują spośród wyborców odpowiednio kapitanowie tych statków oraz konsulowie. Zasady, tryb i terminy powoływania tych komisji ustala Państwowa Komisja Wyborcza, po porozumieniu odpowiednio z Ministrem Transportu i Gospodarki Morskiej oraz Ministrem Spraw Zagranicznych.

3. Obwodowe komisje wyborcze niezwłocznie na posiedzeniach w pełnym składzie wybierają spośród siebie przewodniczącego i jego zastępcę.

Artykuł 17

Państwowa Komisja Wyborcza ustala swój regulamin oraz regulaminy wojewódzkich i obwodowych komisji wyborczych, określając w szczególności:

- 1) tryb pracy komisji oraz
- 2) sposób sprawowania nadzoru nad pracą wojewódzkich i obwodowych komisji wyborczych,

Artykuł 18

Państwowa Komisja Wyborcza ustala:

- 1) wzory pieczęci komisji wyborczych,
- 2) wzory protokołów głosowania,
- 3) wzór protokołu z wyborów,
- 4) wzór karty do głosowania.

Artykuł 19

1. Osoby wchodzące w skład komisji wyborczych pełnią swoje funkcje honorowo, przysługują im diety i zwrot kosztów podróży na zasadach i w wysokości ustalonych przez Prezesa Rady Ministrów na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej.

2. Osoby wchodzące w skład komisji wyborczych na czas pełnienia obowiązków mogą otrzymać urlop bezpłatny w zatrudniających ich zakładach pracy; w takim wypadku przysługuje im zryczałtowana rekompensata za utracone zarobki na zasadach i w wysokości ustalonych przez Prezesa Rady Ministrów na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej.

3. Osoby wchodzące w skład komisji wyborczych ko-
rzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy
publicznych.

Artykuł 20

Wojewódzkie i obwodowe komisje wyborcze roz-
wiązuje Państwowa Komisja Wyborcza po wykonaniu usta-
wowo określonych zadań.

Artykuł 21

1. Obsługę Państwowej Komisji Wyborczej i wojewódz-
kich komisji wyborczych zapewniają odpowiednio: Krajowe
Biuro Wyborcze i wojewódzkie biura wyborcze, utworzone
na podstawie odrębnych przepisów.

2. Obsługę i techniczno - materialne warunki pracy ob-
wodowych komisji wyborczych zapewnia jako zadanie zleco-
ne gminy wójt lub burmistrz (prezydent miasta).

3. Obowiązki przewidziane w ust. 2 dotyczą odpowied-
nie kapitanów polskich statków morskich oraz konsulów.

ROZDZIAŁ 3

Obwody głosowania

Artykuł 22

1. W celu przeprowadzenia głosowania tworzy się ob-
wody głosowania obejmujące od 1000 do 3000 mieszkańców.

2. W wypadkach uzasadnionych warunkami miejscowy-
mi mogą być tworzone obwody głosowania obejmujące
mniejszą lub większą liczbę mieszkańców niż określona w
ust. 1.

3. Można tworzyć obwody głosowania w szpitalach,
zakładach pomocy społecznej oraz zakładach karnych i are-
sztach śledczych.

4. Można tworzyć obwody głosowania na polskich stat-
kach morskich będących w podróży, jeśli przebywa na nich
co najmniej 20 wyborców i jeżeli istnieją możliwości dostar-
czenia wojewódzkiej komisji wyborczej właściwej ze wzglę-
du na siedzibę armatora wyników głosowania niezwłocznie
po jego zakończeniu.

5. Można tworzyć obwody głosowania dla obywateli
polskich przebywających za granicą.

Artykuł 23

1. Numery, granice obwodów głosowania oraz siedziby
obwodowych komisji wyborczych ustalają wojewódzkie ko-
misje wyborcze na wniosek właściwych zarządów gmin.

2. Obwody głosowania na polskich statkach morskich
tworzą wojewódzkie komisje wyborcze właściwe ze względu
na siedzibę armatora, na wniosek armatora zgłoszony nie pó-
źniej niż 5 dnia przed dniem wyborów.

3. Obwody głosowania dla obywateli polskich przeby-
wających za granicą tworzy Minister Spraw Zagranicznych,
po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą, wyzna-
czając siedzibę obwodowych komisji wyborczych. Wyniki

głosowania w tych obwodach przekazywane są wojewódzkiej
komisji wyborczej w Warszawie.

Artykuł 24

1. Informacje o numerach i granicach obwodów gło-
sowania oraz siedzibach obwodowych komisji wyborczych po-
dają do wiadomości publicznej przez rozplakatowanie właści-
we zarządy gmin najpóźniej 35 dnia przed dniem wyborów.

2. Obowiązek, o którym mowa w ust. 1, w odniesieniu
do obwodów wyborczych utworzonych za granicą ciąży na
konsulach.

ROZDZIAŁ 4

Spis wyborców

Artykuł 25

1. Osoby, którym przysługuje prawo wybierania, wpisu-
je się do spisu wyborców.

2. Wyborca może być wpisany tylko do jednego spisu
wyborców.

Artykuł 26

1. Spis wyborców obejmuje osoby, o których mowa w
art. 2, według ich miejsca zamieszkania.

2. W spisie wyborców wymienia się nazwisko i imiona,
imię ojca, datę urodzenia i miejsce zamieszkania wyborcy.

3. Spisy wyborców sporządzają zarządy gmin, jako za-
danie zleczone z zakresu administracji rządowej. Koszty
sporządzania spisu, jego przechowywania i udostępniania po-
krywane są z budżetu państwa, ze środków finansowych
przeznaczonych na wybory.

Artykuł 27

1. Spis sporządza się w 2 egzemplarzach, oddzielnie dla
każdego obwodu głosowania.

2. Spis o którym mowa w ust. 1, przekazuje się w przed-
dzień wyborów przewodniczącemu właściwej obwodowej
komisji wyborczej.

Artykuł 28

(skreślony).

Artykuł 29

Państwowa Komisja Wyborcza określa, po porozumie-
niu z Ministrem Spraw Wewnętrznych³ wzór spisu wyborców
oraz sposób jego sporządzania i aktualizowania, wzór zawi-
adomień o wpisaniu wyborcy do spisu w innym obwodzie
głosowania oraz wzór zaświadczenia o prawie do głosowa-
nia.

Artykuł 30

1. Osoby pozbawione prawa wybierania wykreśla się ze
spisu wyborców.

2. Minister Sprawiedliwości określi tryb przekazywania
zarządom gmin informacji o osobach, o których mowa w ust.
1.

Artykuł 31

1. Wyborcę nigdzie nie zamieszkałego wpisuje się do spisu właściwego dla miejsca jego aktualnego pobytu na jego wniosek, złożony do organu sporządzającego spis, najpóźniej w 7 dni przed dniem wyborów.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do osób, o których mowa w art. 2 ust. 2.⁴

Artykuł 32

1. Żołnierze pełniący zasadniczą lub okresową służbę wojskową służbę w charakterze kandydatów na żołnierzy zawodowych, żołnierze odbywający ćwiczenia i przeszkolenie wojskowe oraz poborowi odbywający zasadniczą służbę w obronie cywilnej poza miejscem zamieszkania są wpisywani, na swój wniosek, do wybranego przez nich spisu wyborców, sporządzonego dla miejscowości, w której odbywają służbę. Wniosek taki składa się między 14 a 7 dniem przed dniem wyborów.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio wobec policjantów z jednostek skoszarowanych.

3. Dowódcy jednostek wojskowych, komendanci oddziałów obrony cywilnej i dowódcy jednostek policyjnych są obowiązani zapewnić odpowiednio żołnierzom, junakom i policjantom wykonanie uprawnień wynikających z przepisu ust. 1.

4. Minister Obrony Narodowej i Minister Spraw Wewnętrznych⁵, po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą, udziela odpowiednich wskazań w sprawie realizacji obowiązków, o których mowa w ust. 3.

Artykuł 33

Wyborca zmieniający miejsce pobytu po sporządzeniu spisu wyborców otrzymuje na swoje żądanie od organu, który sporządził spis, zaświadczenie o prawie do głosowania, uprawniające go do udziału w głosowaniu w miejscu pobytu w dniu wyborów.

Artykuł 34

Organ, który sporządził spis wyborców, skreśla ze spisu osoby:

- 1) którym wydano zaświadczenia o prawie do głosowania,
- 2) o których otrzymał urzędowe zawiadomienie w sprawie wpisania do spisu w innym obwodzie głosowania.

Artykuł 35

1. Wyborcy przebywający na polskich statkach znajdujących się w podróży obejmującej okres od dnia zarządzenia wyborów do dnia wyborów wpisywani są do spisu wyborców sporządzanego przez kapitanów statków.

2. Wpisu dokonuje się na podstawie wniosku wyborcy, zgłoszonego najpóźniej 3 dnia przed dniem wyborów. Wniosek powinien zawierać nazwisko i imiona, imię ojca, datę urodzenia.

3. Państwowa Komisja Wyborcza określa, po porozumieniu z Ministrem Transportu i Gospodarki Morskiej, sposób sporządzania spisu, o którym mowa w ust. 1.

Artykuł 36

1. Wyborcy przebywający za granicą wpisywani są do spisu wyborców sporządzanego przez właściwe terytorialnie konsulaty Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Wpisu dokonuje się na podstawie osobistego zgłoszenia, wniesionego ustnie, pisemnie, telefonicznie, telegraficznie lub telefaksem. Zgłoszenie powinno zawierać nazwisko i imiona, imię ojca, datę urodzenia oraz miejsce pobytu wyborcy. Zgłoszenia można dokonać najpóźniej 3 dnia przed dniem wyborów.

3. Państwowa Komisja Wyborcza określa, po porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych, sposób sporządzania spisu, o którym mowa w ust. 1.

Artykuł 37

Najpóźniej w 15 dniu przed dniem wyborów organ, o którym mowa w art. 26 ust. 3, wyklada spisy wyborców do publicznego wglądu w swojej siedzibie, na okres 5 dni po 5 godzin dziennie w porze dogodnej dla wyborców, podając do wiadomości wyborców miejsce i godziny wyłożenia spisów.

Artykuł 38

1. W okresie wyłożenia spisów do publicznego wglądu każdy może wnieść do organu, który sporządził spis wyborców, reklamację w sprawie nieprawidłowości sporządzenia spisu.

2. Reklamację wnosi się pisemnie bądź ustnie do protokołu.

3. Reklamację rozpatruje się w ciągu 48 godzin od daty jej wniesienia.

4. W wyniku rozpatrzenia reklamacji organ, który sporządził spis wyborców:

- 1) uzupełnia lub prostuje spis bądź
- 2) skreśla ze spisu osobę, której reklamacja dotyczy, doręczając jej decyzję wraz z uzasadnieniem, bądź
- 3) pozostawia reklamację bez uwzględnienia, doręczając reklamującemu decyzję wraz z uzasadnieniem.

Artykuł 39

1. Na decyzję nie uwzględniającą reklamacji lub powodującą skreślenie ze spisu wyborców reklamujący bądź osoba skreślona ze spisu wyborców może wnieść skargę do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce sporządzenia spisu. Do skargi należy dołączyć zaskarżoną decyzję.

2. Sąd rozpatruje sprawę w postępowaniu nieprocesowym w składzie jednego sędziego w terminie 3 dni od daty wniesienia skargi. Postanowienie sądu doręcza się osobie, która wniosła skargę, oraz organowi, który sporządził spis. Od postanowienia sądu nie przysługują środki odwoławcze.

3. Reklamacje w sprawach spisu wyborców dotyczącego osób, o których mowa w art. 35 ust. 1 i art. 36 ust. 1, rozpoznają odpowiednio kapitan statku oraz konsul. Decyzje podjęte w tych sprawach są ostateczne.

ROZDZIAŁ 5

Zgłaszanie kandydatów na Prezydenta

Artykuł 40

1. Prawo zgłaszania kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przysługuje:

- 1) organizacjom politycznym i społecznym,
- 2) wyborcom.

2. Zgłoszenie kandydata powinno być poparte osobistymi podpisami co najmniej 100 tysięcy wyborców.

3. Kandydatów na Prezydenta można zgłaszać w ciągu 20 dni od daty ogłoszenia zarządzenia Marszałka Sejmu w sprawie wyboru Prezydenta.

Artykuł 41

1. Zgłoszenie kandydata na Prezydenta powinno zawierać:

- 1) imiona, nazwisko, wiek, wykształcenie, zawód, miejsce pracy i miejsce zamieszkania zgłaszanego kandydata na Prezydenta wraz ze wskazaniem jego ewentualnej przynależności do organizacji politycznej lub społecznej,
- 2) oznaczenie podmiotu dokonującego zgłoszenia oraz imię, nazwisko i adres działającego w jego imieniu pełnomocnika,
- 3) wykaz wyborców popierających zgłoszenie, zawierający czytelne wskazanie imion, nazwisk, wieku, adresu zamieszkania, numeru dowodu osobistego, ewentualnie paszportu lub książeczki wojskowej wyborcy, który udziela poparcia, składając na wykazie własnoręczny podpis; każda strona wykazu powinna być opatrzona adnotacją: "udzielam poparcia kandydatowi na Prezydenta

..... (nazwisko i imię kandydata).

2. Stwierdzone podpisem poparcie dla kandydata nie może być wycofane.

3. Do zgłoszenia należy dołączyć pisemną zgodę kandydata na kandydowanie w wyborach na Prezydenta.

4. Do zgłoszenia należy również dołączyć oświadczenie, o którym mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz.U. Nr 70, poz. 443).

Artykuł 42

1. Państwowa Komisja Wyborcza rejestruje kandydata na Prezydenta, jeśli zgłoszenia dokonano zgodnie z przepisami niniejszej ustawy, sporządzając protokół rejestracji kandydata, i zawiadamia o tym pełnomocnika, o którym mowa w art. 41 ust. 1 pkt 2.

2. Jeżeli zgłoszenie kandydata wykazuje wady, Państwowa Komisja Wyborcza odmawia rejestracji kandydata i niezwłocznie wzywa pełnomocnika do usunięcia wskazanych wad zgłoszenia w ustalonym przez Komisję terminie.

3. W razie uznania stanowiska Państwowej Komisji Wyborczej za niezasadne, pełnomocnik może odwołać się do Sądu Najwyższego. Odwołanie należy wnieść w terminie 2 dni od daty odmowy rejestracji kandydata.

Artykuł 43

1. Po upływie terminu, o którym mowa w art. 40 ust. 3 Państwowa Komisja Wyborcza sporządza listę wyborczą, na której w kolejności alfabetycznej nazwisk umieszcza nazwiska, imiona, wiek, wykształcenie, zawód, miejsce pracy i miejsce zamieszkania prawidłowo zgłoszonych i zarejestrowanych kandydatów. Na liście zamieszcza się również treść oświadczenia, o którym mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz.U. Nr 70, poz. 443), w części określonej w art. 11 ust. 2 tejże ustawy.

2. Na wniosek pełnomocnika lista wyborcza może zawierać również oznaczenie przynależności kandydata do organizacji politycznej lub społecznej.

3. Najpóźniej w 15 dniu przed dniem wyborów Państwowa Komisja Wyborcza podaje dane, o których mowa w ust. 1 i 2, do wiadomości wyborców przez rozplakatowanie obwieszczeń.

Artykuł 44

Państwowa Komisja Wyborcza skreśla z listy wyborczej kandydatów, którzy wycofali zgodę na kandydowanie, zmarli lub utracili prawo wybieralności. Informację o skreśleniu Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie podaje do wiadomości publicznej.

Artykuł 45

1. Pełnomocnikom, o których mowa w art. 41 ust. 1 pkt 2, przysługuje prawo zgłoszenia po jednym mężu zaufania do Państwowej Komisji Wyborczej, wojewódzkich komisji wyborczych oraz obwodowych komisji wyborczych.

2. Upoważnienia mężom zaufania wystawia pełnomocnik na druku wydawanym przez Państwową Komisję Wyborczą według ustalonego przez nią wzoru.

3. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 1, kieruje się do właściwej komisji wyborczej najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów. W zgłoszeniu należy podać nazwisko i imiona oraz miejsce zamieszkania męża zaufania oraz dołączyć do niego dokument potwierdzający pełnomocnictwo.

4. Zgłoszenie upoważnia męża zaufania do udziału w czynnościach wyborczych na zasadach określonych niniejszą ustawą.

ROZDZIAŁ 6

Karta do głosowania

Artykuł 46

Państwowa Komisja Wyborcza, po sporządzeniu listy wyborczej, zarządza wydrukowanie potrzebnej liczby kart do głosowania i wspólnie z wojewódzkimi komisjami wybor-

czymi zapewnia dostarczenie ich obwodowym komisjom wyborczym.

Artykuł 47

1. Na karcie do głosowania wymienia się w kolejności alfabetycznej nazwiska i imiona zarejestrowanych kandydatów na Prezydenta.

2. Kartę do głosowania opatruje się pieczęcią Państwowej Komisji Wyborczej.

3. Na karcie do głosowania umieszcza się informacje o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu.

4. Karta do głosowania może być zadrukowana tylko po jednej stronie.

Artykuł 48

Zasady sporządzania i tryb przekazania kart do głosowania dla obwodów głosowania utworzonych na polskich statkach morskich i za granicą ustala Państwowa Komisja Wyborcza po porozumieniu, odpowiednio z Ministrem Transportu i Gospodarki Morskiej oraz Ministrem Spraw Zagranicznych.

ROZDZIAŁ 7

Głosowanie

Artykuł 49

Głosowanie odbywa się w lokalu obwodowej komisji wyborczej w ciągu jednego dnia bez przerwy, między godziną 6.00 a 20.00.

Artykuł 50

1. Przed przystąpieniem do głosowania wyborca okazuje obwodowej komisji wyborczej dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości.

2. Wyborcę ujęty w spisie, a nie posiadający dokumentu potwierdzającego jego tożsamość, może się powołać na świadectwo dwóch wiarygodnych osób znanych członkom komisji. Decyzja komisji w sprawie stwierdzenia tożsamości jest ostateczna.

3. Wyborcę przedkładającego komisji zaświadczenie o prawie do głosowania dopuszcza się do głosowania po uprzednim wpisaniu go do spisu wyborców. Zaświadczenie o prawie do głosowania załącza się do spisu wyborców.

Artykuł 51

1. Po wykonaniu czynności, o których mowa w art. 50, wyborca otrzymuje od komisji kartę do głosowania. Wydając kartę do głosowania, komisja stawia znak „v” przy jego nazwisku na spisie wyborców.

2. Po otrzymaniu kart do głosowania wyborca udaje się do pomieszczenia zapewniającego tajność głosowania w lokalu wyborczym.

Artykuł 52

Wyborca osobiście oddaje głos na jednego z kandydatów, którego nazwisko znajduje się na karcie do głosowania, przez postawienie z prawej strony jego nazwiska znaku “x”.

Artykuł 53

Wyborca wrzuca kartę do urny wyborczej znajdującej się w dostępnym i widocznym miejscu lokalu wyborczego.

Artykuł 54

Osoby niepełnosprawne mogą korzystać przy głosowaniu z pomocy innych osób nie będących członkami obwodowej komisji wyborczej i mężami zaufania kandydatów.

Artykuł 55

Osobom uzbrojonym zakazany jest wstęp do lokalu wyborczego.

Artykuł 56

1. Przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza sprawdza, czy urna jest pusta, czy na miejscu znajdują się spisy wyborców oraz potrzebna liczba kart do głosowania, jak również czy w lokalu komisji znajduje się odpowiednia liczba łatwo dostępnych pomieszczeń zapewniających tajność głosowania, po czym zamyka się urnę wyborczą i opieczętowuje ją pieczęcią komisji.

2. Od chwili opieczętowania do końca głosowania urny wyborczej nie wolno otwierać.

Artykuł 57

1. Od chwili rozpoczęcia głosowania do chwili ustalenia wyników w lokalu wyborczym powinny być równocześnie obecne co najmniej 3 osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej, przy czym jedną z nich powinien być przewodniczący komisji, jego zastępca lub sekretarz.

2. Mężowie zaufania mają prawo w dniu głosowania przebywać w lokalu wyborczym na podstawie upoważnienia wydanego przez pełnomocników, o których mowa w art. 41 ust. 1 pkt 2.

Artykuł 58

1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej czuwa nad zapewnieniem tajności głosowania oraz nad utrzymaniem porządku i spokoju w czasie głosowania.

2. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ma prawo zażądać opuszczenia lokalu wyborczego przez osoby naruszające porządek i spokój.

3. Na żądanie przewodniczącego obwodowej komisji wyborczej komendant najbliższego komisariatu policji obowiązany jest zapewnić konieczną pomoc.

4. W wypadkach naruszenia porządku w lokalu wyborczym nie stosuje się przepisu art. 55.

Artykuł 59

1. Jeżeli wskutek nadzwyczajnych wydarzeń głosowanie jest przejściowo uniemożliwione, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej lub osoba go zastępująca może je przerwać, przedłużyć albo odroczyć do dnia następnego.

2. Decyzja, o której mowa w ust. 1 powinna być podana do wiadomości publicznej w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości i niezwłocznie przekazana zarządowi

gminy, wojewódzkiej komisji wyborczej, a za jej pośrednictwem - Państwowej Komisji Wyborczej.

3. W razie przerwania lub odroczenia głosowania, komisja zabezpiecza urnę wyborczą i przekazuje ją przewodniczącemu obwodowej komisji wyborczej, który odpowiada za jej przechowanie. Przed ponownym podjęciem głosowania komisja stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie zostały nienaruszone.

Artykuł 60

Obwodowa komisja wyborcza może zarządzić wcześniejsze zakończenie głosowania, jeżeli wszyscy wyborcy wpisani do spisu wyborców oddali swe głosy. O zarządzeniu zakończenia głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie zawiadamia wojewódzką komisję wyborczą.

ROZDZIAŁ 8

Ustalenie wyników głosowania

Artykuł 61

1. Niezwłocznie po zakończeniu głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej w obecności członków Komisji i mężów zaufania zlicza i zabezpiecza nie wykorzystane karty do głosowania, otwiera urnę wyborczą, po czym komisja ustala:

- 1) liczbę wyborców uprawnionych do głosowania,
- 2) liczbę wyborców, którzy wzięli udział w głosowaniu,
- 3) liczbę głosów ważnych,
- 4) liczbę głosów nieważnych,
- 5) liczbę ważnych głosów oddanych na poszczególnych kandydatów.

2. Ustaleń, o których mowa w ust. 1. dokonuje się na podstawie spisu wyborców oraz kart do głosowania wrzuconych do urny przez wyborców.

Artykuł 62

1. Komisja za nieważne uznaje głosy:

- 1) oddane na kartach do głosowania innych niż urzędowo ustalone,
- 2) oddane na kartach do głosowania, na których wyborca umieścił znak „x” przy więcej niż jednym nazwisku kandydata,
- 3) oddane na kartach do głosowania, na których wyborca nie umieścił znaku „x” przy żadnym z nazwisk kandydatów.

2. Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych nazwisk lub poczynienie innych dopisków nie wpływa na ważność głosu.

3. Kart do głosowania całkowicie przedartych nie bierze się pod uwagę przy ustalaniu wyników głosowania.

Artykuł 63

1. Obwodowa komisja wyborcza sporządza niezwłocznie w 2 egzemplarzach protokół głosowania.

2. W protokole głosowania podaje się dane, o których mowa w art. 61 ust. 1, oraz:

- 1) czas rozpoczęcia i zakończenia głosowania,
- 2) liczbę kart do głosowania przekazanych komisji wyborczej oraz liczbę kart nie wykorzystanych,
- 3) przypuszczalne przyczyny ewentualnych niezgodności między liczbą wyborców, którzy pobrali karty do głosowania, a liczbą kart do głosowania wyjętych przez komisję z urny wyborczej,
- 4) zarządzenia i wydane decyzje komisji oraz inne istotne okoliczności związane z przebiegiem głosowania,
- 5) ewentualne zarzuty poczynione przez mężów zaufania kandydatów,
- 6) ewentualne zastrzeżenia członków komisji co do przebiegu głosowania.

3. Protokół głosowania podpisują członkowie komisji wyborczej obecni przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

Artykuł 64

Niezwłocznie po sporządzeniu protokołu obwodowa komisja wyborcza podaje do wiadomości publicznej wyniki głosowania, o których mowa w art. 61 ust. 1.

Artykuł 65

1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie jeden egzemplarz protokołu głosowania w zabezpieczonej kopercie właściwej wojewódzkiej komisji wyborczej w trybie ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą.

2. Do protokołu obwodowa komisja wyborcza dołącza wyjaśnienie dotyczące zarzutów wniesionych do protokołu przez mężów zaufania.

Artykuł 66

1. Wojewódzka komisja wyborcza niezwłocznie po otrzymaniu protokołów ze wszystkich obwodów głosowania ustala zbiorcze wyniki głosowania w województwie i sporządza w 2 egzemplarzach protokół. Przepisy art. 61 ust. 1, art. 63 ust. 2 i 3 oraz art. 64 stosuje się odpowiednio.

2. Protokół o zbiorczych wynikach głosowania w województwie w zabezpieczonej kopercie wraz z protokołami wszystkich obwodowych komisji wyborczych wojewódzka komisja wyborcza przesyła niezwłocznie do Państwowej Komisji Wyborczej. Przepis art. 65 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

3. Tryb przekazywania i przyjmowania protokołów wojewódzkich komisji wyborczych ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

4. Drugie egzemplarze protokołów wraz ze wszystkimi dokumentami z przeprowadzonego głosowania przewodniczący obwodowych i odpowiednio wojewódzkich komisji wyborczych przekazują wójtom (burmistrzom) oraz kierownikom wojewódzkich biur wyborczych

5. Państwowa Komisja Wyborcza określa, po porozumieniu z Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych, termin przechowywania oraz sposób przekazania do właści-

wego archiwum państwowego dokumentów z głosowania i z wyborów, o których mowa w ust. 4.

ROZDZIAŁ 9

Ustalenie wyników głosowania i wyboru Prezydenta

Artykuł 67

Niezwłocznie po otrzymaniu protokołów od wszystkich wojewódzkich komisji wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza ustala wyniki głosowania na kandydatów na Prezydenta i sporządza protokół głosowania.

Artykuł 68

Na podstawie wyników ustalonych w protokole głosowania Państwowa Komisja Wyborcza sporządza protokół o wyniku wyborów na Prezydenta.

Artykuł 69

1. Wyniki głosowania i wynik wyborów Państwowa Komisja Wyborcza podaje do wiadomości publicznej w formie obwieszczenia.

2. W wypadku, o którym mowa w art. 8b, ust. 1, Państwowa Komisja Wyborcza podaje ponadto w obwieszczeniu nazwiska i imiona kandydatów kandydujących na Prezydenta w ponownym głosowaniu.

3. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej o wynikach głosowania i wyniku wyborów podlega ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 70

1. Ponowne głosowanie przeprowadza się w trybie przewidzianym w niniejszej ustawie, z tym że:

- 1) głosowanie przeprowadza się na podstawie tego samego spisu wyborców,
- 2) głosowanie przeprowadza się tylko na terytorium kraju.
2. (skreślony).

3. Państwowa Komisja Wyborcza podaje do wiadomości publicznej w formie obwieszczenia wyniki ponownego głosowania i wynik wyborów. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej podlega ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 71

Państwowa Komisja Wyborcza składa Sądowi Najwyższemu sprawozdanie z wyborów.

ROZDZIAŁ 10

Ważność wyboru Prezydenta

Artykuł 72

1. Przeciwko wyborowi Prezydenta może być wniesiony protest z powodu naruszenia przepisów niniejszej ustawy

albo z powodu dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom, jeżeli to naruszenie lub przestępstwo mogło wywrzeć wpływ na wynik wyborów.

2. Protest przeciwko wyborowi Prezydenta może wnieść wyborca, który w dniu wyborów był umieszczony w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania.

3. Prawo wniesienia protestu przysługuje również podmiotom zgłaszającym kandydatów oraz komisjom wyborczym.

Artykuł 73

1. Protest wnosi się na piśmie do Sądu Najwyższego nie później niż w ciągu 3 dni od dnia podania wyników wyborów do publicznej wiadomości przez Państwową Komisję Wyborczą.

2. W odniesieniu do wyborców z obwodu głosowania utworzonego na polskich statkach morskich lub za granicą wymogi ust. 1 uważa się za spełnione, jeżeli protest został złożony kapitanowi polskiego statku morskiego będącego w podróży lub właściwemu konsulowi.

3. Wnoszący protest powinien sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których opiera swoje zarzuty.

Artykuł 74

1. Sąd Najwyższy pozostawia bez dalszego biegu protest wniesiony po upływie terminu określonego w art. 73 ust. 1 albo przez osobę do tego nieuprawnioną.

2. Jeżeli protest nie czyni zadość wymogom określonym w art. 73 ust. 3, Sąd Najwyższy wyznacza wnoszącemu termin 3 dni dla uzupełnienia protestu.

3. W razie nieuzupełnienia protestu w wyznaczonym terminie, Sąd Najwyższy może pozostawić protest bez dalszego biegu.

4. Jeżeli w proteście zarzucono popełnienie przestępstwa przeciwko wyborom, Sąd Najwyższy niezwłocznie zawiadamia Prokuratora Generalnego.

Artykuł 75

1. Sąd Najwyższy rozpatruje protest w składzie trzech sędziów, stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym.

2. Uczestnikami postępowania są z mocy ustawy: wnoszący protest, właściwa komisja wyborcza i Prokurator Generalny oraz przedstawiciel Państwowej Komisji Wyborczej.

Artykuł 76

1. Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Administracyjnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych na podstawie sprawozdania z wyborów przedstawionego przez Państwową Komisję Wyborczą oraz po rozpoznaniu protestów rozstrzyga o ważności wyboru Prezydenta.

2. Rozstrzygnięcie, o którym mowa w ust. 1, Sąd Najwyższy podejmuje w formie uchwały nie później niż w 20 dniu po dniu wyborów na posiedzeniu z udziałem Prokuratora

ra Generalnego i przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej.

3. Uchwałę Sądu Najwyższego przedstawia się niezwłocznie Marszałkowi Sejmu, a także przesyła Państwowej Komisji Wyborczej oraz ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 76a.

1. W razie podjęcia przez Sąd Najwyższy uchwały stwierdzającej nieważność wyboru Prezydenta, przeprowadza się nowe wybory na zasadach i w trybie przewidzianych niniejszą ustawą.

2. Zarządzenie Marszałka Sejmu o nowych wyborach podaje się do publicznej wiadomości i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 5 dniu od dnia ogłoszenia uchwały Sądu Najwyższego, o której mowa w ust. 1.

ROZDZIAŁ 11

Kampania wyborcza

Artykuł 77

1. W dniu głosowania oraz na 36 godzin przed tym dniem zwoływanie zgromadzeń, organizowanie pochodów i manifestacji, wygłaszanie przemówień, rozdawanie ulotek, jak też prowadzenie w inny sposób agitacji na rzecz kandydatów jest zakazane.

2. Wszelkie formy agitacji w lokalu wyborczym są, zakazane.

Artykuł 78

1. Zabrania się prowadzenia kampanii wyborczej na terenie zakładów pracy w sposób zakłócający ich normalne funkcjonowanie.

2. Zabronione jest prowadzenie kampanii wyborczej na terenie jednostek wojskowych i innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej oraz w oddziałach obrony cywilnej, a także w skoszarowanych jednostkach policyjnych.

Artykuł 79

1. Plakaty, napisy i ulotki wyborcze zawierające wyraźne oznaczenie, od kogo pochodzą, bądź stwierdzenie, przez kogo są rozplakatowane, podlegają ochronie prawa.

2. Do plakatów wyborczych nie mają zastosowania przepisy art. 63a Kodeksu wykroczeń.

3. Zabrania się umieszczania plakatów wyborczych na zewnątrz i wewnątrz budynków, w których mieszczą się lokale wyborcze oraz siedziby organów państwowych, samorządowych i sądów.

4. Przepis ust. 3 nie dotyczy obwieszczeń wyborczych wydanych przez komisje wyborcze na podstawie niniejszej ustawy.

5. Na ścianach budynków i obiektów innych niż wymienione w ust. 3 oraz na ogrodzeniach plakaty i napisy wybor-

cze można umieszczać wyłącznie po uzyskaniu zgody właściciela lub zarządcy.

Artykuł 80

1. W wypadku gdy plakaty, napisy, ulotki wyborcze albo inne formy propagandy i agitacji wyborczej zawierają dane i informacje nieprawdziwe bądź nieścisłe, każdy zainteresowany ma prawo wnieść do sądu rejonowego wniosek o wydanie zakazu rozpowszechniania takich danych i informacji bądź innego odpowiedniego zarządzenia tymczasowego.

2. Sąd rejonowy rozpoznaje wniosek, o którym mowa w ust. 2 w ciągu 24 godzin w postępowaniu nieprocesowym w składzie jednego sędziego. Postanowienie kończące postępowanie w sprawie sąd niezwłocznie doręcza osobie zainteresowanej, o której mowa w ust. 1, właściwej wojewódzkiej komisji wyborczej i osobie lub organizacji zobowiązanej do wykonania postanowienia sądu.

3. Na postanowienie sądu rejonowego służy w terminie 24 godzin zażalenie do sądu wojewódzkiego, zobowiązanego do jego rozpatrzenia w ciągu 24 godzin w trybie określonym w ust. 2. Prawomocne postanowienie sądu podlega natychmiastowemu wykonaniu.

Artykuł 81

1. Niezależnie od przepisów art. 31-33 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. - Prawo prasowe (Dz.U. Nr 5, poz. 24, z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 34, poz. 187 i z 1990 r. Nr 29, poz. 173) wiadomości nieprawdziwe lub nieścisłe, odnoszące się do wyborów i związane z kampanią wyborczą, podane w prasie oraz w wydawnictwach nieperiodycznych, wymagają niezwłocznie sprostowania, a termin do publikacji sprostowania wynosi 48 godzin.

2. W wypadku odmowy sprostowania zainteresowanemu przysługuje prawo wystąpienia z wnioskiem o wydanie odpowiedniego zarządzenia do sądu rejonowego, który obowiązany jest sprawę rozpoznać w postępowaniu nieprocesowym w ciągu 24 godzin w składzie jednego sędziego. Postanowienie kończące postępowanie w sprawie sąd niezwłocznie doręcza zainteresowanemu, który wystąpił z wnioskiem, oraz zobowiązanemu do publikacji sprostowania. Na postanowienie sądu rejonowego służy w terminie 24 godzin zażalenie do sądu okręgowego, który rozpoznaje zażalenie w ciągu 24 godzin. Prawomocne postanowienie sądu podlega natychmiastowemu wykonaniu.

3. W odniesieniu do sprostowań wiadomości opublikowanych w innych wydawnictwach niż dzienniki sąd wskazuje dziennik, w którym sprostowanie ma być zamieszczone, na koszt zobowiązanego, w terminie nie przekraczającym 48 godzin.

4. W razie odmowy lub niezamieszczenia sprostowania przez zobowiązanego lub wskazanego w postanowieniu sądu, na wniosek uprawnionego sąd zarządza opublikowanie sprostowania w trybie egzekucyjnym w terminie wyznaczonym w postanowieniu sądu.

Artykuł 82

Wykonanie uprawnień wynikających z niniejszej ustawy nie ogranicza możliwości dochodzenia przez osoby pokrzyw-

dzone lub poszkodowane uprawnień na podstawie innych ustaw.

Artykuł 83

1. Kandydaci mają równy i bezpłatny dostęp do publicznego radia i telewizji.

2. Państwowa Komisja Wyborcza w porozumieniu z Krajową Radą Radiofonii i Telewizji określi szczegółowe zasady, na których zarejestrowani kandydaci i osoby przez nich wskazane mogą prezentować programy wyborcze oraz składać oświadczenia w publicznym radiu i telewizji.

3. Informacje, komunikaty, apele i hasła, ogłaszane w prasie drukowanej lub w radiu bądź w telewizji na koszt kandydata lub podmiotu zgłaszającego kandydata, muszą zawierać wskazanie, przez kogo są opłacane, i spełniać wymagania przewidziane w ustawie, o której mowa w art. 81 ust. 1.

ROZDZIAŁ 12

Finansowanie wyborów

Artykuł 84

1. Koszty związane z wyborami pokrywane są z budżetu państwa, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Koszty związane ze zgłaszaniem kandydatów i prowadzoną na ich rzecz kampanią wyborczą pokrywane są ze środków finansowych podmiotów zgłaszających kandydatów.

Artykuł 85

1. Osoby prawne i fizyczne mogą przekazywać środki finansowe na cele kampanii wyborczej zarejestrowanego kandydata.

2. Środki finansowe osób prawnych, przekazywane na cele kampanii wyborczej, mogą pochodzić wyłącznie z zysku.

3. Przepis ust. 2 dotyczy również nieodpłatnego świadczenia usług.

Artykuł 86

Na cele kampanii wyborczej nie mogą być przekazywane środki finansowe pochodzące z:

- 1) budżetu państwa,
- 2) budżetów terenowych organów administracji rządowej i innych państwowych jednostek organizacyjnych,
- 3) budżetów gmin i sejmików samorządowych oraz związków komunalnych,
- 4) funduszy państwowych podmiotów gospodarczych i innych osob prawnych z przewagą udziału Skarbu Państwa,
- 5) źródeł zagranicznych.

Artykuł 87

1. Pełnomocnik, o którym mowa w art. 41 ust. 1 pkt 2, może organizować zbiórki publiczne środków finansowych na cele kampanii wyborczej.

2. Organizowanie zbiórki publicznej nie wymaga uzyskania zezwolenia.

Artykuł 88

1. Finansowanie kampanii wyborczej jest jawne.

2. Sprawozdanie z wydatków pokrywanych z budżetu państwa Minister Finansów podaje do wiadomości publicznej w ciągu trzech miesięcy od dnia wyborów.

3. Pełnomocnicy, o których mowa w art. 41 ust. 1 pkt 2, w ciągu dwóch miesięcy od dnia wyborów przedkładają przewodniczącemu Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdanie finansowe zawierające informacje o poniesionych kosztach związanych z prowadzeniem kampanii wyborczej oraz źródłach pozyskanych funduszy na prowadzenie kampanii wyborczej.

4. Sprawozdania, o których mowa w ust. 2 i 3, udostępniane są do publicznego wglądu.

ROZDZIAŁ 13

Przepisy przejściowe i końcowe

Artykuł 89

Pierwsze wybory, o których mowa w art. 1, przeprowadza się na terytorium kraju w obwodach głosowania utworzonych na podstawie art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. Ordynacja wyborcza do rad gmin (Dz.U. Nr 16, poz. 96).

Artykuł 90

Wszelkie pisma oraz postępowanie sądowe i administracyjne w sprawach wyborczych wolne są od opłat.

Artykuł 91

Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

PRZYPISY

1) Sformułowanie to jest niezgodne z art. 128 ust. 2 Konstytucji RP. Stanowi on, że: „Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej zarządza Marszałek Sejmu na dzień przypadający nie wcześniej niż na 100 dni i nie później niż na 75 dni przed upływem kadencji urzędującego Prezydenta ...”.

2) Art. 127 ust. 5 Konstytucji RP stanowi w związku z tym, że: „W takim przypadku datę ponownego głosowania odracza się o dalszych 14 dni”.

3) Obecnie Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji.

4) Przepis ten jest nieaktualny wskutek uchylecia dotychczasowego art. 2 ust. 2 ustawy o wyborze Prezydenta, który przyznawał czynne prawo wyborcze bezpaństwowcom, przez ustawę z dnia 30 czerwca 1995 r. o zmianie ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 95, poz. 472).

5) Zob. przypis 3.

UCHWAŁA ZGROMADZENIA NARODOWEGO

z dnia 23 grudnia 1995 r.

Regulamin Zgromadzenia Narodowego zwołanego w celu złożenia przysięgi przez nowo wybranego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

(M.P. z 1996 r. Nr 1, poz. 1)

Artykuł 1

1. Marszałek Sejmu zwołuje Zgromadzenie Narodowe w celu złożenia przysięgi przez nowo wybranego Prezydenta, w terminie zapewniającym jej złożenie w dniu następnym po upływie kadencji dotychczasowego Prezydenta.

2. Porządek dzienny Zgromadzenia Narodowego obejmuje wyłącznie sprawy związane ze złożeniem przez Prezydenta przysięgi.

3. Obrady Zgromadzenia Narodowego są jawne.

Artykuł 2

1. Wstęp na salę obrad Zgromadzenia Narodowego przysługuje dotychczasowemu Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, członkom Rady Ministrów nie wchodzącym w skład Zgromadzenia Narodowego, Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, Prezesowi Trybunału Konstytucyjnego, Prezesowi Naczelnego Sądu Administracyjnego, Prezesowi Najwyższej Izby Kontroli, Prezesowi Narodowego Banku Polskiego, Rzecznikowi Praw Obywatelskich i Przewodniczącemu Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, dla których rezerwuje się miejsca na galerii w sali obrad Zgromadzenia Narodowego.

2. Marszałek Sejmu może zaprosić inne osoby na salę obrad Zgromadzenia Narodowego.

Artykuł 3

Po otwarciu obrad Marszałek Sejmu, jako przewodniczący Zgromadzenia Narodowego, powołuje dwóch sekretarzy, po jednym spośród sekretarzy Sejmu i sekretarzy Senatu.

Artykuł 4

Złożenie przysięgi przez Prezydenta następuje w ten sposób, że Marszałek Sejmu odczytuje rotę przysięgi określoną w art. 30 ust. 1 Ustawy Konstytucyjnej z dnia 17 października 1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą

ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz samorządzie terytorialnym (Dz.U. Nr 84, poz. 426 oraz z 1995 r. Nr 38, poz. 184 i Nr 150, poz. 729), a Prezydent ją powtarza¹.

Artykuł 5

1. Z przebiegu Zgromadzenia Narodowego sporządza się protokół, który podpisuje Marszałek Sejmu.

2. Po odczytaniu protokołu Marszałek Sejmu stwierdza zamknięcie obrad Zgromadzenia Narodowego zwołanego w celu złożenia przysięgi przez Prezydenta.

3. Protokół podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Artykuł 6

W sprawach nie uregulowanych w uchwale stosuje się odpowiednio przepisy regulaminu Sejmu.

Artykuł 7

Czynności techniczne i kancelaryjne związane z obradami Zgromadzenia Narodowego wykonuje Kancelaria Sejmu.

Artykuł 8

Uchwała wchodzi w życie z chwilą podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

PRZYPISY:

1. Obecnie rota przypisu znajduje się w art. 130 Konstytucji representative z 2 kwietnia 1997 r.

21 USTAWA

z dnia 8 sierpnia 1996 r.

o organizacji i trybie pracy Rady Ministrów oraz o zakresie działania ministrów
(Dz.U. Nr 106, poz. 492; z 1996 r. Nr 156, poz. 775; z 1997 r. Nr 141, poz. 943 z 1998 r. Nr 162, poz. 1126; z 1999 r. Nr 11, poz. 95, Nr 70, poz. 778).

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

Rada Ministrów (Rząd) działa kolegalnie.

Artykuł 2

1. Rada Ministrów, wykonując ustanowione dla niej w konstytucji i ustawach zadania i kompetencje, rozpatruje sprawy i podejmuje rozstrzygnięcia na posiedzeniach.

2. Rada Ministrów może również rozstrzygać poszczególne sprawy w drodze korespondencyjnego uzgodnienia stanowisk (drogą obiegową).

Artykuł 3

Przepisy ustawy dotyczące ministrów stosuje się również do osób, o których mowa w art. 147 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

ROZDZIAŁ 2

Członkowie Rady Ministrów

Artykuł 4

1. Pracami Rady Ministrów kieruje Prezes Rady Ministrów.

2. Prezes Rady Ministrów reprezentuje Radę Ministrów.

3. Prezes Rady Ministrów:

- 1) koordynuje i kontroluje pracę ministrów,
- 2) wykonuje zadania określone w odrębnych przepisach.

Artykuł 5

W celu wykonania zadań, o których mowa w art. 4, Prezes Rady Ministrów może w szczególności:

- 1) wyznaczyć ministrowi zakres spraw, w których minister ten działa z upoważnienia Prezesa Rady Ministrów,
- 2) żądać informacji, dokumentów i sprawozdań okresowych lub dotyczących poszczególnej sprawy albo rodzaju spraw od ministra, kierownika urzędu centralnego lub wojewody oraz pracowników urzędów organów administracji rządowej po zawiadomieniu

właściwego ministra, kierownika urzędu centralnego lub wojewody,

- 3) zarządzić przeprowadzenie korespondencyjnego uzgodnienia stanowisk członków Rady Ministrów,
- 4) przewodniczyć w każdym z komitetów Rady Ministrów, bez względu na to, czy został powołany do składu komitetu, w trybie określonym w art. 11,
- 5) zwoływać posiedzenia, z udziałem właściwych ministrów, kierowników urzędów centralnych lub wojewodów i im przewodniczyć oraz brać udział w posiedzeniach komisji i komitetów sprawujących funkcje organów administracji rządowej i przedstawiać wnioski,
- 6) przekazać, z urzędu lub na wniosek właściwego organu albo na wniosek strony, sprawę należącą do właściwości więcej niż jednego ministra lub kierownika centralnego urzędu do załatwienia wskazanemu przez siebie ministrowi, zawiadamiając o tym wszystkim inne właściwe organy oraz strony,
- 7) rozstrzygać o zakresie działania ministrów w razie sporu kompetencyjnego między ministrami.

Artykuł 6

1. W razie nieobecności Prezesa Rady Ministrów lub w innym wypadku czasowej niemożności wykonywania przez niego obowiązków w Radzie Ministrów, pracami Rady Ministrów kieruje wiceprezes Rady Ministrów wyznaczony przez Prezesa Rady Ministrów lub jeden z ministrów, jeżeli wiceprezes Rady Ministrów nie został powołany.

2. Wiceprezes Rady Ministrów wykonuje, w imieniu Prezesa Rady Ministrów, zadania i kompetencje w zakresie powierzonym przez Prezesa Rady Ministrów.

3. Prezes Rady Ministrów i wiceprezes Rady Ministrów mogą łączyć swoje stanowisko ze stanowiskiem ministra.

Artykuł 7

1. Członek Rady Ministrów uczestniczy, na zasadach określonych w konstytucji, w ustalaniu polityki państwa, ponosząc za treść i za realizację działań Rządu odpowiedzialność w trybie i na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

2. Członek Rady Ministrów jest obowiązany do inicjowania i opracowywania, w zakresie swojego działania, polityki Rządu, przedkładania inicjatyw i odpowiednich proje-

któw aktów normatywnych na posiedzeniach Rady Ministrów.

3. Członek Rady Ministrów realizuje politykę ustaloną przez Radę Ministrów.

4. Członek Rady Ministrów, realizując politykę ustaloną przez Radę Ministrów, w szczególności:

- 1) współdziała z innymi członkami Rady Ministrów,
- 2) nadzoruje działalność terenowych organów administracji rządowej,
- 3) współdziała z samorządem terytorialnym, organizacjami społecznymi i przedstawicielstwami środowisk zawodowych i twórczych,
- 4) występuje do Prezesa Rady Ministrów o powołanie zespołów międzyresortowych do wykonywania zadań wykraczających poza zakres jego działania,
- 5) po zawiadomieniu Prezesa Rady Ministrów powołuje rady i zespoły, jako organy pomocnicze w sprawach należących do zakresu jego działania.

Artykuł 8

Członek Rady Ministrów reprezentuje w swoich wystąpieniach stanowisko zgodne z ustaleniami przyjętymi przez Radę Ministrów.

Artykuł 9

1. Członek Rady Ministrów, upoważniony przez Radę Ministrów, reprezentuje Rząd przed Sejmem Rzeczypospolitej Polskiej w sprawach rozpatrywanych z inicjatywy Rady Ministrów. W takim wypadku minister składa, po porozumieniu się z Prezesem Rady Ministrów, wszelkie oświadczenia w imieniu Rządu.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do reprezentowania Rządu w innych sprawach rozpatrywanych przez Sejm. W takim wypadku upoważnienia do reprezentowania Rządu może, w uzasadnionych wypadkach, udzielić ministrowi Prezes Rady Ministrów.

3. Prezes Rady Ministrów może, na wniosek ministra:

- 1) udzielić upoważnienia do reprezentowania Rządu przed Sejmem sekretarzowi stanu lub podsekretarzowi stanu w danym ministerstwie, pełnomocnikowi Rządu lub kierownikowi urzędu centralnego,
- 2) udzielić upoważnienia do reprezentowania Rządu w Sejmie, poza posiedzeniem plenarnym, innej osobie czynnej w danym dziale administracji rządowej.

4. Zasady określone w ust. 1-3 stosuje się odpowiednio do wszystkich sytuacji wymagających upoważnienia do reprezentowania Rządu przed innymi organami państwowymi, w szczególności przed Senatem Rzeczypospolitej Polskiej i Trybunałem Konstytucyjnym.

5. Zasady i tryb udzielania odpowiedzi na interpelacje i zapytania poselskie regulują odrębne przepisy.

Artykuł 10

1. Rada Ministrów może ustanowić pełnomocnika Rządu do określonych spraw o charakterze czasowym, których przekazanie członkom Rady Ministrów nie jest celowe.

2. Pełnomocnikiem Rządu może być sekretarz stanu lub podsekretarz stanu, a w szczególnie uzasadnionych wypadkach, w zakresie zadań o zasięgu regionalnym - wojewoda.

3. Pełnomocnika Rządu powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów.

4. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, zakres udzielonych pełnomocnikowi upoważnień, sposób sprawowania nadzoru nad jego działalnością oraz sposób zapewnienia pełnomocnikowi obsługi merytorycznej, organizacyjno - prawnej, technicznej i kancelaryjno - biurowej, wraz ze wskazaniem sposobu finansowania jego działalności.

ROZDZIAŁ 3

Organy wewnętrzne Rady Ministrów

Artykuł 11

1. Rada Ministrów w celu uzgadniania stanowiska jej członków, inicjowania i przygotowywania rozstrzygnięć w określonych dziedzinach polityki Rządu może tworzyć, w drodze rozporządzenia, stałe komitety Rady Ministrów jako organy pomocnicze i opiniodawcze.

2. Rada Ministrów może postanowić, że rozpatrywanie określonych spraw będzie możliwe wyłącznie po zapoznaniu się ze stanowiskiem stałego komitetu.

3. Prezes Rady Ministrów może, z inicjatywy Rady Ministrów lub własnej, tworzyć komitety do rozpatrywania określonej sprawy.

4. W skład komitetów, o których mowa w ust. 1 i 3, wchodzi członkowie Rady Ministrów.

5. Do komitetów, o których mowa w ust. 1 i 3, stosuje się odpowiednio przepisy art. 17 i art. 20-22, z tym że określone w tych przepisach uprawnienia Prezesa Rady Ministrów przysługują przewodniczącemu komitetu, a sekretarza rady Ministrów - sekretarzowi właściwego komitetu.

Artykuł 12

Prezes Rady Ministrów, z inicjatywy Rady Ministrów lub własnej, może tworzyć rady i zespoły, jako organy pomocnicze lub opiniodawczo - doradcze w sprawach zagadnień należących do zakresu działania Rady Ministrów lub Prezesa Rady Ministrów.

Artykuł 13

1. Rada Ministrów w uzgodnieniu z zainteresowaną instytucją lub środowiskiem społecznym może powoływać, w drodze rozporządzenia, komisje wspólne, składające się z przedstawicieli Rządu oraz tej instytucji lub środowiska.

2. Celem komisji, o których mowa w ust. 1, jest wypracowanie wspólnego stanowiska w sprawach ważnych dla polityki Rządu oraz interesów reprezentowanej w komisji instytucji lub środowiska.

Artykuł 14

1. Przy Prezesie Rady Ministrów działa Rada Legislacyjna.

2. Prezes Rady Ministrów powołuje członków Rady Legislacyjnej.

3. Prezes Rady Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, zadania oraz szczegółowe zasady i tryb funkcjonowania Rady Legislacyjnej.

4. Prezes Rady Ministrów po zasięgnięciu opinii Rady Legislacyjnej ustala, w drodze rozporządzenia:

- 1) zasady techniki prawodawczej,
- 2) zasady rejestrowania normatywnych aktów prawnych wydawanych przez organy administracji rządowej oraz zasady ogłaszania tych aktów, chyba że zostały one uregulowane w przepisach odrębnych.

Artykuł 15

Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, sposób finansowania i obsługi organów pomocniczych, opiniodawczo - doradczych i komisji wspólnych, o których mowa w art. 11-14.

Artykuł 14a.³

Przy Prezesie Rady Ministrów działa Rządowe Centrum Legislacji jako państwowa jednostka organizacyjna podległa Prezesowi Rady Ministrów.

Artykuł 14b.

Rządowe Centrum Legislacji, zwane dalej „Centrum”, zapewnia koordynację działalności legislacyjnej Rady Ministrów, Prezesa Rady Ministrów i innych organów administracji rządowej.

Artykuł 14c.

1. Centrum zapewnia obsługę prawną Rady Ministrów, a w szczególności:

- 1) opracowuje stanowiska prawno-legislacyjne do rządowych projektów aktów prawnych,
- 2) koordynuje przebieg uzgodnień rządowych projektów aktów prawnych,
- 3) opracowuje pod względem legislacyjnym rządowe projekty aktów prawnych skierowane do rozpatrzenia przez Radę Ministrów,
- 4) opracowuje rządowe projekty aktów prawnych w zakresie ustalonym przez Prezesa Rady Ministrów,
- 5) redaguje Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej oraz Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”,
- 6) współdziała z Komitetem integracji Europejskiej w sprawie harmonizacji prawa polskiego z wymogami prawa Wspólnot Europejskich,
- 7) współdziała z Radą Legislacyjną w zakresie opiniodawania rządowych projektów aktów normatywnych pod względem ich zgodności z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej oraz spójności z systemem prawa,
- 8) kontroluje wydawanie przez organy administracji rządowej przepisów wykonawczych do ustaw,
- 9) wykonuje inne zadania określone w odrębnych przepisach lub wskazane przez Prezesa Rady Ministrów.

2. Prezes Rady Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, tryb opracowywania projektów aktów prawnych przez Centrum.

Artykuł 14d.

Centrum współdziała z Polską Akademią Nauk, szkołami wyższymi oraz innymi instytucjami naukowymi.

Artykuł 14e.

1. Centrum kieruje Prezes Centrum przy pomocy wiceprezesów Centrum oraz dyrektorów komórek organizacyjnych Centrum.

2. Prezesa Centrum powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów.

3. Prezes Centrum wykonuje czynności ze stosunku pracy wobec osób zatrudnionych w Centrum oraz inne czynności przewidziane w obowiązujących ustawach dla kierownika urzędu.

4. Wiceprezesów Centrum powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów, na wniosek Prezesa Centrum.

Artykuł 14f.

1. Do Prezesa, wiceprezesów, dyrektorów i wicedyrektorów komórek organizacyjnych Centrum oraz zatrudnionych w nim legislatorów i pozostałych pracowników Centrum, zwanych dalej „pracownikami Centrum”, ma zastosowanie przepis art. 23 ust. 4 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. - Przepisy wprowadzające ustawy reformujące funkcjonowanie gospodarki i administracji publicznej (Dz.U. Nr 106, poz. 497 i Nr 156, poz. 775).

2. Do pracowników Centrum nie stosuje się przepisów o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej.

Artykuł 14g.

1. Wymagania kwalifikacyjne dotyczące legislatorów określają odrębne przepisy.

2. Prezes Rady Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, zasady wynagradzania oraz wymagania kwalifikacyjne pracowników Centrum, z uwzględnieniem ust. 1.

Artykuł 14h.

1. Centrum prowadzi gospodarkę finansową na zasadach określonych w przepisach o finansach publicznych dla jednostek budżetowych.

2. Prezes Centrum dysponuje środkami budżetu państwa przeznaczonymi na finansowanie Centrum.

Artykuł 14i.

Prezes Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, nadaje Centrum statut, w którym określa jego wewnętrzną organizację

Artykuł 16

Rada Ministrów ustanawia regulamin swojej pracy, w którym określa w szczególności:

- 1) tryb działania organów pomocniczych, opiniodawczo - doradczych i komisji wspólnych, o których mowa w

- art. 11-13, oraz tryb przygotowywania dokumentów przedstawianych tym organom i komisjom,
- 2) tryb zwoływania i odbywania posiedzeń komitetów, rad i zespołów określonych w art. 11 i 12.

ROZDZIAŁ 4

Posiedzenia Rady Ministrów

Artykuł 17

Prezes Rady Ministrów zwołuje posiedzenia Rady Ministrów, ustala ich porządek i im przewodniczy.

Artykuł 18

Posiedzenie Rady Ministrów przygotowuje i obsługuje sekretarz Rady Ministrów, do którego należą również sprawy związane z:

- 1) przyjmowaniem od wnioskodawców oraz przekazywaniem członkom Rady Ministrów projektów dokumentów rządowych,
- 2) opracowywaniem protokołu ustaleń przyjętych przez Radę Ministrów,
- 3) przygotowaniem dokumentów rozpatrywanych przez Radę Ministrów oraz przedkładanych do podpisu Prezesowi Rady Ministrów,
- 4) koordynowaniem działalności legislacyjnej Rady Ministrów i Prezesa Rady Ministrów.

Artykuł 19

(skreślony).

Artykuł 20

1. Udział członków Rady Ministrów w rozpatrywaniu spraw i podejmowaniu rozstrzygnięć na posiedzeniu Rady Ministrów jest obowiązkowy.

2. W wypadku usprawiedliwionej nieobecności ministra na posiedzeniu, za zgodą Prezesa Rady Ministrów bierze udział wskazany przez ministra sekretarz lub podsekretarz stanu, a przy podejmowaniu rozstrzygnięć, nieobecnego ministra może zastąpić inny minister wskazany przez Prezesa Rady Ministrów.

3. Sekretarz Rady Ministrów uczestniczy w rozpatrywaniu spraw przez Radę Ministrów.

4. Prezes Rady Ministrów, z inicjatywy własnej lub na wniosek ministra, może zezwolić zaproszonym osobom na przysłuchiwanie się całemu lub części posiedzenia oraz na udzielanie wyjaśnień.

Artykuł 21

1. Posiedzenia Rady Ministrów odbywają się przy obecności większości członków Rady Ministrów.

2. Rozstrzygnięcia Rady Ministrów zapadają w drodze uzgodnienia.

3. W wypadkach gdy osiągnięcie uzgodnienia nie jest możliwe, projekt rozstrzygnięcia może być, z inicjatywy

przewodniczącego posiedzenia, poddany głosowaniu. Rozstrzygnięcia, w drodze głosowania, zapadają zwykłą większością głosów obecnych członków Rady Ministrów, a w razie równej liczby głosów, rozstrzyga głos przewodniczącego posiedzenia.

4. Członek Rady Ministrów może zgłosić do protokołu odrębne stanowisko w stosunku do rozstrzygnięcia podjętego na tym posiedzeniu Rady Ministrów.

Artykuł 22

1. Posiedzenia Rady Ministrów mają charakter poufny. Prezes Rady Ministrów zarządza tajność całości lub części posiedzenia ze względu na ochronę wiadomości stanowiących tajemnicę państwową lub służbową.

2. Rada Ministrów jest obowiązana informować opinię publiczną o przedmiocie posiedzenia oraz o podjętych rozstrzygnięciach. Nie dotyczy to spraw, w stosunku do których Prezes Rady Ministrów zarządził tajność obrad.

Artykuł 23

1. Z posiedzenia Rady Ministrów sporządza się pełny zapis jego przebiegu oraz protokół ustaleń.

2. Protokół ustaleń podpisuje Prezes Rady Ministrów i sekretarz Rady Ministrów, a w wypadku określonym w art. 6 ust. 1 - wiceprezes Rady Ministrów lub inny członek Rady Ministrów i sekretarz Rady Ministrów.

3. Protokół ustaleń doręcza się członkom Rady Ministrów, wojewodom, Prezesowi Najwyższej Izby Kontroli oraz innym osobom wskazanym przez Prezesa Rady Ministrów.

Artykuł 24

1. Rada Ministrów może powierzyć Prezesowi Rady Ministrów ostateczną redakcję tekstów przyjętych rozstrzygnięć.

2. Rozstrzygnięcia Rady Ministrów podpisuje Prezes Rady Ministrów po ich przedstawieniu i podpisaniu przez sekretarza Rady Ministrów.

Artykuł 25

Regulamin, o którym mowa w art. 16, określa:

- 1) tryb zwoływania i odbywania posiedzeń,
- 2) tryb przygotowywania dokumentów i projektów rozstrzygnięć Rady Ministrów oraz organy właściwe do ich wnoszenia na posiedzenie,
- 3) tryb przygotowywania projektów aktów normatywnych Rady Ministrów,
- 4) tryb rozpatrywania i podejmowania rozstrzygnięć przez Radę Ministrów,
- 5) szczegółowe obowiązki sekretarza Rady Ministrów.

ROZDZIAŁ 5

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów

Artykuł 26

1. Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, zwana dalej Kancelarią, zapewnia obsługę:

- 1) Rady Ministrów i Prezesa Rady Ministrów,
- 2) wiceprezesów Rady Ministrów,
- 3) stałych komitetów Rady Ministrów,
- 4) Kolegium do Spraw Służb Specjalnych.

2. Kancelaria może również obsługiwać pełnomocnika Rządu oraz wskazane przez Prezesa Rady Ministrów, inne niż określone w ust. 1 pkt 3, organy pomocnicze i opiniodawczo - doradcze Rady Ministrów i Prezesa Rady Ministrów oraz komisje wspólne.

Artykuł 27

Kancelarią kieruje Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, powoływany i odwoływany przez Prezesa Rady Ministrów.

Artykuł 28

Prezes Rady Ministrów powołuje i odwołuje sekretarzy i podsekretarzy stanu w Kancelarii.

Artykuł 29

Do zadań, które z upoważnienia Prezesa Rady Ministrów realizuje Kancelaria, należy w szczególności:

- 1) kontrola realizacji zadań wskazanych przez Radę Ministrów i Prezesa Rady Ministrów oraz przedstawianie wniosków z przeprowadzonych kontroli i przedkładanie propozycji doskonalenia metod kontroli,
- 2) wydawanie Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej i Dziennika Urzędowego Rzeczypospolitej Polskiej Monitor Polski,
- 3) koordynacja realizacji polityki kadrowej w administracji rządowej, w zakresie określonym w odrębnych przepisach,
- 4) obsługa spraw kadrowych osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe w administracji rządowej,
- 5) koordynacja współdziałania Rady Ministrów i Prezesa Rady Ministrów z Sejmem Rzeczypospolitej Polskiej, Senatem Rzeczypospolitej Polskiej, Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej i innymi organami państwowymi,
- 6) obsługa informacyjna oraz prasowa Rady Ministrów, Prezesa Rady Ministrów oraz wewnętrznych organów pomocniczych i opiniodawczo - doradczych Rady Ministrów,
- 7) koordynacja działalności kontrolnej Prezesa Rady Ministrów wobec organów administracji rządowej,
- 8) wykonywanie zadań z zakresu obronności i bezpieczeństwa państwa określonych w odrębnych przepisach,
- 9) wykonywanie innych zadań określonych w odrębnych przepisach lub zleconych przez Prezesa Rady Ministrów.

Artykuł 30

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb przeprowadzania kontroli, o której mowa w art. 29 pkt 1.

Artykuł 31

Prezes Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, nadaje Kancelarii statut, w którym określa szczegółowy zakres zadań i organizację Kancelarii oraz jednostki organizacyjne nadzorowane przez Szefa Kancelarii, z uwzględnieniem zasad określonych w art. 39 ust. 2-4.

ROZDZIAŁ 6

Zakres i zasady działania ministrów

Artykuł 32

(skreślony).

Artykuł 33

1. Prezes Rady Ministrów ustala, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowy zakres działania ministra, niezwłocznie po powołaniu Rady Ministrów, a jeżeli minister został powołany w innym czasie - niezwłocznie po jego powołaniu,
- 2) ministerstwo lub inny urząd administracji rządowej, który ma obsługiwać ministra, a w wypadku ministra kierującego określonym działem administracji rządowej - również organy i jednostki organizacyjne jemu podległe lub przez niego nadzorowane, z zastrzeżeniem art. 34 ust. 2.

1a. Prezes Rady Ministrów określając szczegółowy zakres działania ministra, w wypadku ministra kierującego określonym działem administracji rządowej:

- 1) wskazuje, z uwzględnieniem przepisów o działach administracji rządowej, dział lub działy, którymi kieruje minister,
- 2) (skreślony),
- 3) określa, z zastrzeżeniem przepisów odrębnych, zakres uprawnień ministra jako dysponenta wyodrębnionej lub wyodrębnionych części budżetu państwa.

2. Przepisy, o których mowa w ust. 1, tracą moc:

- 1) z dniem powołania nowej Rady Ministrów,
- 2) z dniem powołania dla danego działu administracji rządowej nowego ministra.

3. W wypadku uchylecia przepisów określonych w ust. 1, do dnia wejścia w życie nowych przepisów Prezes Rady Ministrów wykonuje zadania ministra, którego przepis dotyczy.

Artykuł 34

1. Minister kieruje, nadzoruje i kontroluje działalność podporządkowanych organów, urzędów i jednostek. W szczególności w tym zakresie:

- 1) tworzy i likwiduje jednostki organizacyjne, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej,
- 2) powołuje i odwołuje kierowników jednostek organizacyjnych, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej,

3) organizuje kontrolę sprawności działania, efektywności gospodarowania oraz przestrzegania prawa przez jednostki organizacyjne

2. Minister nadzoruje i kontroluje działalność organów i jednostek, w stosunku do których uzyskał uprawnienia nadzorcze na podstawie przepisów ustawowych - na zasadach określonych w tych przepisach. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio.

3 Rada Ministrów może powołać przy ministrze komitet doradczy i określić zakres jego zadań.

Artykuł 34a.

1. Minister, w celu dostosowania do polityki ustalonej przez Radę Ministrów zasad i kierunków działania podległych lub nadzorowanych centralnych organów administracji rządowej, innych urzędów lub jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej, może wydawać kierownikom urzędów centralnych oraz kierownikom innych urzędów i jednostek organizacyjnych wiążące ich wytyczne i polecenia.

2. Wytyczne i polecenia, o których mowa w ust. 1, nie mogą dotyczyć rozstrzygnięć co do istoty sprawy załatwianej w drodze decyzji administracyjnej

3. Wytyczne i polecenia, o których mowa w ust. 1, wydane ustnie, wymagają potwierdzenia na piśmie.

4. Przepisów ust. 1-3 nie stosuje się do organów, urzędów i jednostek organizacyjnych wchodzących w skład zespolonej administracji rządowej, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

Artykuł 35

1. Minister, do którego zakresu działania należy sprawowanie nadzoru nad określonym urzędem centralnym, przedstawia sprawy dotyczące tego urzędu na posiedzeniu Rady Ministrów.

2. Jeżeli odrębne przepisy nie stanowią inaczej, minister, o którym mowa w ust. 1:

- 1) składa Prezesowi Rady Ministrów wniosek o nadanie urzędowi centralnemu statutu,
- 2) składa Prezesowi Rady Ministrów wnioski o powołanie i odwołanie kierownika urzędu centralnego,
- 3) powołuje zastępców kierownika urzędu centralnego,
- 4) wykonuje w stosunku do urzędu centralnego uprawnienia określone w art. 34 ust. 1 pkt 3.

3. Minister zapewnia współdziałanie podległych urzędów centralnych.

4. Minister przedstawia Radzie Ministrów lub Prezesowi Rady Ministrów projekty dokumentów rządowych w sprawach dotyczących działania podległych mu urzędów centralnych.

Artykuł 36

W razie nieobsadzenia stanowiska ministra lub jego czasowej niezdolności do wykonywania obowiązków, ministra zastępuje Prezes Rady Ministrów lub inny wskazany przez Prezesa Rady Ministrów członek Rady Ministrów.

Artykuł 37

1. Minister wykonuje swoje zadania przy pomocy sekretarza i podsekretarza stanu oraz gabinetu politycznego ministra.

2. Zakres czynności sekretarza i podsekretarza stanu ustala właściwy minister, zawiadamiając o tym Prezesa Rady Ministrów.

3. Sekretarza stanu i podsekretarza stanu powołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek właściwego ministra.

4. Sekretarza i podsekretarza stanu odwołuje Prezes Rady Ministrów.

5. Ministra zastępuje sekretarz stanu w zakresie przez niego ustalonym lub podsekretarz stanu, jeżeli sekretarz nie został powołany.

Artykuł 38

W razie przyjęcia dymisji Rządu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, dymisję składają sekretarze i podsekretarze stanu oraz wojewodowie i wicewojewodowie. O przyjęciu dymisji Prezes Rady Ministrów rozstrzyga w ciągu trzech miesięcy od dnia powołania Rady Ministrów.

Artykuł 39

1. Ministerstwo tworzy, znosi lub przekształca Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia.

1a. W razie zniesienia lub przekształcenia ministerstwa, Prezes Rady Ministrów określa, w drodze zarządzenia, przeznaczenie składników majątkowych, będących w posiadaniu tego ministerstwa, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej, oraz ustala podmiot i sposób przekazania spraw wszczętych i nie zakończonych przed dniem jego zniesienia lub przekształcenia.

2. W skład ministerstwa wchodzi komórki organizacyjne:

- 1) departamenty - do realizacji merytorycznych zadań ministerstwa,
- 2) biura - do realizacji zadań w zakresie obsługi ministerstwa,
- 3) sekretariaty - do obsługi ministerstwa oraz komitetów, rad i zespołów,
- 4) wydziały - jako komórki organizacyjne wewnątrz komórek wymienionych w pkt 1 i 2.

3. W każdym ministerstwie tworzy się w szczególności:

- 1) gabinet polityczny ministra,
- 2) komórki organizacyjne, biura, wydziały lub wyodrębnione stanowiska do spraw:
 - a) prawnych,
 - b) informacji,
 - c) budżetu i finansów,
 - d) kadr, szkolenia i organizacji,
 - e) integracji europejskiej i współpracy z zagranicą,
 - f) informatyki,
 - g) zamówień publicznych,
 - h) administracyjno - gospodarczych,
 - i) obronnych,

j) kontroli, skarg i wniosków.

k) ochrony informacji niejawnych.

4. Bezpośredni nadzór nad komórkami organizacyjnymi wymienionymi w ust. 2 pkt 2 i 3 oraz ust. 3 pkt 2 sprawuje dyrektor generalny, który zapewnia prawidłowe wykonywanie zadań określonych przez ministra, sekretarza stanu i podsekretarza stanu. Prawa i obowiązki dyrektora generalnego urzędu określają odrębne przepisy.

5. Prezes Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, nadaje ministerstwu statut, w którym określa jego szczegółową strukturę organizacyjną.

6. Minister ustala, w drodze zarządzenia, regulamin organizacyjny ministerstwa określający zakres zadań i tryb pracy komórek organizacyjnych ministerstwa oraz jednostek organizacyjnych podległych i nadzorowanych przez ministra.

7. Dyrektor Generalny zatwierdza wewnętrzne regulaminy organizacyjne komórek organizacyjnych ministerstwa oraz jednostek organizacyjnych podległych ministrowi.

8. Przepisy ust. 6 i 7 stosuje się odpowiednio do kierowników urzędów centralnych oraz utworzonych na podstawie ustawy państwowych jednostek organizacyjnych podległych kierownikom urzędów centralnych.

ROZDZIAŁ 7

Przepis końcowy

Artykuł 40

Ustawa wchodzi w życie w terminie i na zasadach określonych w ustawie - Przepisy wprowadzające ustawy reformujące funkcjonowanie gospodarki i administracji publicznej.

PRZYPISY

1) Artykuły od 14a do 14i wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2000 r.

22

UCHWAŁA Nr 13 RADY MINISTRÓW

z dnia 25 lutego 1997 r.

Regulamin prac Rady Ministrów

(M.P. Nr 15, poz. 144; z 1998 r. Nr 12, poz. 202)

Na podstawie art. 16 i 25 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o organizacji i trybie pracy Rady Ministrów oraz o zakresie działania ministrów (Dz.U. Nr 106, poz. 492 i Nr 156, poz. 775) Rada Ministrów uchwala, co następuje:

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

§ 1. 1. Rada Ministrów (Rząd), wykonując ustanowione dla niej w Konstytucji i ustawach zadania i kompetencje, rozpatruje sprawy i podejmuje rozstrzygnięcia w trybie i na zasadach określonych w ustawie z dnia 8 sierpnia 1996 r. o organizacji i trybie pracy Rady Ministrów oraz o zakresie działania ministrów (Dz.U. Nr 106, poz. 492 i Nr 156, poz. 775), zwanej dalej „ustawą”.

2. Przepisy uchwały dotyczące ministrów stosuje się również do członków Rady Ministrów, o których mowa w art. 147 ust. 2 i 4 Konstytucji, z uwzględnieniem odrębności wynikających z zakresu i trybu ich działania.

§ 2. Rada Ministrów, w granicach swoich konstytucyjnych i ustawowych kompetencji, rozpatruje sprawy w trybie zapewniającym kolegialne podejmowanie rozstrzygnięć oraz ustalanie i realizowanie jednolitej polityki Rządu.

§ 3.1. Członkowie Rady Ministrów inicjują i realizują politykę ustaloną przez Radę Ministrów, a w szczególności:

- 1) zapewniają, każdy w zakresie swojej właściwości, należyte przygotowanie i wszechstronne rozważenie spraw wnoszonych przez nich do rozpatrzenia i rozstrzygnięcia przez Radę Ministrów,
- 2) przed wniesieniem sprawy do rozpatrzenia przez Radę Ministrów uzgadniają swoje stanowiska ze stanowiskami innych członków Rady Ministrów,
- 3) współdziałają w realizacji ustaleń Rządu,
- 4) powstrzymują się od działań osłabiających wewnętrzną spójność polityki Rządu.

2. Członkowie Rady Ministrów w swoim działaniu kierują się interesem publicznym, oddzielając sprawy osobiste od obowiązków służbowych.

§ 4.1. Członek Rady Ministrów w swoich wystąpieniach reprezentuje stanowisko zgodne z ustaleniami przyjętymi przez Radę Ministrów.

2. Członek Rady Ministrów nie może podejmować publicznej krytyki Rządu oraz projektów wnoszonych przez innych członków Rady Ministrów albo decyzji podjętych przez nich w zakresie swoich właściwości.

3. Wypowiedzi publiczne członka Rady Ministrów dotyczące istotnych spraw z zakresu działania innego członka Rady Ministrów powinny być z nim uzgodnione. W razie nieuzgodnienia stanowisk, członek Rady Ministrów przedstawia sprawę Prezesowi Rady Ministrów.

§ 5.1. Rada Ministrów działa na podstawie programów prac Rządu ustalonych przez Prezesa Rady Ministrów na okres danego roku lub krótsze okresy. Opierając się na programie prac Rządu, Prezes Rady Ministrów może ustalać programy szczegółowe, w tym program prac legislacyjnych Rządu oraz harmonogramy realizacyjne programów.

2. Projekty programów oraz harmonogramy, o których mowa w ust. 1, opracowuje, z upoważnienia Prezesa Rady Ministrów, Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, na podstawie zgłoszeń i wniosków organów, o których mowa w § 6.

ROZDZIAŁ 2

Opracowywanie, uzgadnianie i wnoszenie projektów dokumentów rządowych

§ 6.1. Projekty aktów normatywnych, programów, sprawozdań, informacji, analiz problemowych, ocen realizacji zadań, stanowisk, decyzji lub innych rozstrzygnięć Rządu, jak również projekty innych materiałów i przedłożeń przewidzianych w obowiązujących przepisach albo zleconych przez Radę Ministrów i Prezesa Rady Ministrów lub przygotowywanych za jego zgodą w celu przedstawienia Radzie Ministrów, zwanych dalej „dokumentami rządowymi”, opracowują członkowie Rady Ministrów oraz Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, każdy w zakresie swojej właściwości, i uzgadniają je z członkami Rady Ministrów.

2. Jeżeli, na podstawie odrębnych przepisów, opracowanie określonego rodzaju projektów dokumentów rządowych należy do właściwości innych podmiotów, w szczególności centralnych organów administracji rządowej (kierowników urzędów centralnych), pełnomocników Rządu, organów wewnętrznych Rady Ministrów lub wojewodów, podmioty te, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4, opracowują i uzgadniają te projekty bezpośrednio.

3. Centralne organy administracji rządowej (kierownicy urzędów centralnych) podlegające nadzorowi ministra opracowują i uzgadniają projekty dokumentów rządowych za pośrednictwem tego ministra, a wojewodowie - za pośrednictwem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

4. Szczegółowy zakres udzielonych pełnomocnikom Rządu upoważnień do opracowywania i uzgadniania projektów dokumentów rządowych określają akty wydane na podstawie art.10 ust. 4 ustawy.

§ 7.1. O zamiarze podjęcia inicjatywy opracowania indywidualnie określonego dokumentu rządowego organy, o których mowa w § 6, zwane dalej „organami wnioskującymi”, zawiadamiają Prezesa Rady Ministrów za pośrednictwem Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli obowiązek opracowania określonego dokumentu rządowego wynika z obowiązujących przepisów, programu prac Rządu albo jeżeli organ wnioskujący został zobowiązany do opracowania takiego dokumentu przez Radę Ministrów lub Prezesa Rady Ministrów.

3. Zawiadomienie, o którym mowa w ust.1, powinno zawierać określenie dokumentu, związane informacje o przyczynach i potrzebie podjęcia inicjatywy oraz wskazanie jej istoty, a także skutków społecznych i ekonomicznych, a w odniesieniu do aktów normatywnych - także powołanie podstawy prawnej oraz wstępną ocenę, z punktu widzenia harmonizacji prawa polskiego z prawem Unii Europejskiej, dokonaną przez organ wnioskujący.

4. Prezes Rady Ministrów może, w każdym czasie, postanowić o opracowaniu, uzgodnieniu i wniesieniu projektu każdego dokumentu rządowego w odrębnym trybie, określonym w § 8.

§ 8. Odrębny tryb opracowania, uzgodnienia i wniesienia projektu dokumentu rządowego może polegać w szczególności na:

- 1) powierzeniu opracowania, uzgodnienia i wniesienia projektu dokumentu rządowego lub niektórych z tych czynności Kancelarii Prezesa Rady Ministrów lub właściwemu organowi wewnętrznemu Rady Ministrów,
- 2) określeniu szczególnych warunków opracowania, uzgodnienia i wniesienia projektu dokumentu rządowego lub niektórych z tych czynności, w tym nałożeniu na organ wnioskujący obowiązku:
 - a) uprzedniego przedstawienia Radzie Ministrów, Prezesowi Rady Ministrów lub wskazanemu organowi wewnętrznemu Rady Ministrów założeń albo także tez projektu dokumentu rządowego,
 - b) przedstawienia projektu dokumentu rządowego do opiniowania przez właściwy stały komitet Rady Ministrów lub Radę Legislacyjną przy Prezesie Rady Ministrów.

§ 9.1. Projekt aktu normatywnego opracowuje się zgodnie z zasadami techniki prawodawczej, ustalonymi w odrębnym trybie.

2. Do projektu aktu normatywnego dołącza się uzasadnienie, obejmujące:

- 1) przedstawienie istniejącego stanu rzeczy w dziedzinie, która ma być unormowana, oraz wyjaśnienie potrzeby i celu wydania aktu,
- 2) wykazanie różnic między dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym oraz charakterystykę przewidywanych skutków społecznych, gospodarczych, prawnych, a także finansowych, związanych z

wejściem aktu w życie, wraz ze wskazaniem źródeł finansowania,

- 3) omówienie wyników konsultacji społecznej bądź dyskusji publicznej oraz informacje o przedstawionych wariantach i opiniach, w szczególności jeżeli obowiązek przeprowadzenia konsultacji lub zasięgnięcia opinii wynika z przepisów prawa.

3. Uzasadnienie projektów ustaw powinno odpowiadać wymaganiom określonym w Konstytucji oraz Regulaminie Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

4. Do projektu należy także dołączyć, opracowaną przez organ wnioskujący, wstępną opinię o zgodności projektu z prawem Unii Europejskiej, a jeżeli projekt przewiduje wydanie aktów wykonawczych, należy dołączyć projekty takich aktów o podstawowym znaczeniu dla proponowanej regulacji.

5. Projekt aktu normatywnego, przed skierowaniem do uzgodnienia lub zaopiniowania, opracowuje, pod względem prawnym i redakcyjnym, właściwa w sprawach legislacji komórka organizacyjna sprawująca obsługę organu wnioskującego, co stwierdza swoim podpisem "za zgodność pod względem prawnym i redakcyjnym" kierownik tej komórki organizacyjnej.

§ 10.1. Rządowy organ wnioskujący jest obowiązany uzgodnić projekt dokumentu z członkami Rady Ministrów oraz Szefem Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, a pod względem prawnym i formalnym - z właściwą w sprawach legislacji komórką organizacyjną Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

2. Organ wnioskujący, kierujący do uzgodnień projekt ustawy lub innego aktu normatywnego o szczególnej doniosłości społecznej, ekonomicznej lub prawnej, jest obowiązany przekazać go Radzie Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów. W razie wyrażenia opinii przez Radę Legislacyjną, organ wnioskujący ma obowiązek odniesienia się do opinii Rady.

3. Jeżeli, na podstawie odrębnych przepisów, projekt dokumentu rządowego podlega zaopiniowaniu lub uzgodnieniu z organami albo podmiotami, których zakresu działania dotyczy projekt, obowiązek skierowania projektu do zaopiniowania lub uzgodnienia spoczywa na organie wnioskującym.

4. Organ wnioskujący, biorąc pod uwagę treść projektu dokumentu rządowego, a także uwzględniając inne okoliczności, w tym znaczenie oraz przewidywane skutki społeczne i ekonomiczne projektu, stopień jego złożoności oraz jego pilność, może zdecydować o skierowaniu projektu do zaopiniowania przez inne organy administracji państwowej, organizacje społeczne i inne zainteresowane podmioty i instytucje.

§ 11.1. Jeżeli odrębne przepisy nie stanowią inaczej, organy administracji rządowej, do których został skierowany projekt dokumentu rządowego do uzgodnienia lub zaopiniowania, są obowiązane zająć stanowisko w wyznaczonym terminie, zgłaszając uwagi lub opinię na piśmie.

2. Termin, o którym mowa w ust. 1, ustala się, biorąc pod uwagę rodzaj i przedmiot dokumentu oraz pilność sprawy. Termin ten nie powinien być dłuższy niż 30 dni. Wyzna-

czenie terminu krótszego niż 7 dni, a dla projektów ustaw krótszego niż 14 dni, wymaga szczególnego uzasadnienia.

3. Niezajęcie stanowiska przez organ administracji rządowej w wyznaczonym terminie, dłuższym niż 7 dni, a dla projektów ustaw dłuższym niż 14 dni, jest równoznaczne z uzgodnieniem projektu.

4. Terminy określone w ust. 1-3 biegną od dnia doręczenia projektu.

ROZDZIAŁ 3

Wyjaśnianie i usuwanie rozbieżności stanowisk oraz rozstrzyganie sporów

§ 12.1. W uzasadnionych wypadkach, w celu właściwego przygotowania projektu dokumentu rządowego, organ wnioskujący organizuje międzyministerialne konferencje uzgodnieniowe, zwane dalej „konferencjami”. W konferencji są obowiązani uczestniczyć przedstawiciele organu wnioskującego oraz organów administracji rządowej, które zgłosiły uwagi do projektu. Organ wnioskujący może zaprosić do udziału w konferencji przedstawicieli organów i innych podmiotów, o których mowa w § 10 ust. 2-4.

2. Organ wnioskujący może zwrócić się do Prezesa Rady Ministrów, za pośrednictwem Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, o przeprowadzenie konferencji przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów. Konferencji przewodniczy wówczas sekretarz lub podsekretarz stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. W pozostałych wypadkach konferencji przewodniczy przedstawiciel organu wnioskującego.

3. Opierając się na wnioskach i ustaleniach przyjętych w czasie konferencji, organ wnioskujący dokonuje autopoprawek albo opracowuje nowy tekst projektu dokumentu rządowego lub sporządza protokół rozbieżności.

§ 13.1. Jeżeli w postępowaniu uzgodnieniowym, mimo odbycia konferencji, nie zostały usunięte rozbieżności stanowisk, organ wnioskujący kieruje projekt dokumentu rządowego, wraz z protokołem rozbieżności, do rozpatrzenia przez właściwy stały komitet Rady Ministrów. W takich wypadkach komitet nie jest związany ustaleniami postępowania uzgodnieniowego i może przejąć sprawę do prowadzenia, jako organ wnioskujący, w trybie określonym w ust. 2.

2. O wniesieniu do rozpatrzenia przez Radę Ministrów projektu dokumentu rządowego, co do którego nie udało się usunąć rozbieżności stanowisk w toku prac właściwego stałego komitetu Rady Ministrów, decyduje przewodniczący tego komitetu. W takich wypadkach wniosek przewodniczącego komitetu o rozpatrzenie projektu dokumentu przez Radę Ministrów wymaga szczegółowego omówienia nie usuniętych rozbieżności ze wskazaniem ich przyczyn, przedstawienia stanowiska członków komitetu oraz sformułowania jednoznacznej propozycji rozstrzygnięcia sprawy przez Radę Ministrów.

3. W wypadkach, o których mowa w ust. 2, Sekretarz Rady Ministrów, w porozumieniu z sekretarzem komitetu, ustala, pod względem prawnym i formalnym, treść propo-zy-

cji przedstawianej Radzie Ministrów do rozpatrzenia i rozstrzygnięcia.

ROZDZIAŁ 4

Ocena projektów aktów prawnych pod względem ich zgodności z prawem Unii Europejskiej.

§ 14.1. Projekty aktów normatywnych i innych aktów prawnych podlegają badaniu pod względem ich zgodności z prawem Unii Europejskiej w toku postępowania uzgodnieniowego.

2. Organ wnioskujący, kierując projekt aktu prawnego do uzgodnień, jest obowiązany przekazać go Komitetowi Integracji Europejskiej, za pośrednictwem Sekretarza Komitetu, w celu opracowania i przedstawienia Radzie Ministrów opinii Komitetu Integracji Europejskiej co do zgodności tego aktu z prawem Unii Europejskiej, zwanej dalej "opinią Komitetu".

3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio, w razie gdy uzgodnieniu oraz przyjęciu przez Radę Ministrów podlegają założenia lub tezy projektu ustawy.

4. Tryb opracowania i przyjmowania opinii Komitetu regulują odrębne przepisy.

§ 15.1. Sekretarz Komitetu przekazuje opinię Komitetu organowi wnioskującemu, który jest obowiązany dołączyć ją do projektu aktu prawnego.

2. Jeżeli opinia Komitetu została sporządzona po skierowaniu aktu do rozpatrzenia przez Radę Ministrów, Sekretarz Komitetu przekazuje ją Radzie Ministrów za pośrednictwem Sekretarza Rady Ministrów. Przepis ten stosuje się odpowiednio w razie skierowania aktu do rozpatrzenia przez stały komitet Rady Ministrów.

§ 16.1. Projekty aktów prawnych, wniesione do rozpatrzenia przez Radę Ministrów, nie powinny być umieszczane w porządku obrad posiedzenia Rady Ministrów ani kierowane do rozpatrzenia w trybie, o którym mowa w § 30 ust. 1, do czasu przedstawienia Sekretarzowi Rady Ministrów opinii Komitetu.

2. Projekty ustaw uchwalone przez Radę Ministrów są kierowane do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej wraz z opinią Komitetu.

ROZDZIAŁ 5

Wnoszenie projektów dokumentów rządowych do rozpatrzenia przez Radę Ministrów

§ 17.1. Projekty dokumentów rządowych podlegają, przed ich wniesieniem pod obrady Rady Ministrów, rozpatrzeniu przez właściwe stałe komitety Rady Ministrów.

2. W celu rozpatrzenia spraw objętych zakresem działania dwóch lub więcej stałych komitetów Rady Ministrów przewodniczący komitetów mogą postanowić o ich rozpatrzeniu na wspólnym posiedzeniu komitetów.

3. W uzasadnionych wypadkach, w szczególności gdy waga lub pilność sprawy wymaga niezwłocznego jej rozstrzygnięcia przez Radę Ministrów, Prezes Rady Ministrów może wyrazić zgodę na wniesienie projektu dokumentu rządowego do rozpatrzenia i rozstrzygnięcia przez Radę Ministrów bez jego uprzedniego rozpatrzenia przez właściwy komitet Rady Ministrów. W takich wypadkach stanowisko, rekomendację lub opinię przedstawia Radzie Ministrów przewodniczący właściwego stałego komitetu Rady Ministrów lub członek Rady Ministrów wskazany przez Prezesa Rady Ministrów.

§ 18.1. Przed wniesieniem projektu aktu normatywnego do rozpatrzenia przez Radę Ministrów organ wnioskujący, z zastrzeżeniem ust. 3, kieruje projekt do rozpatrzenia przez Komisję Prawniczą w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, zwaną dalej "Komisją Prawniczą", za pośrednictwem właściwej w sprawach legislacji komórki organizacyjnej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

2. Komisja Prawnicza bada i ocenia projekt pod względem prawnym i redakcyjnym, w tym ocenia zgodność przepisów projektu z obowiązującym systemem prawa, zasadami techniki prawodawczej oraz poprawność językową przepisów projektu. W wyniku prac Komisja Prawnicza ustala brzmienie projektu pod względem prawnym i redakcyjnym.

3. Sekretarz Rady Ministrów lub upoważniony przez niego kierownik właściwej w sprawach legislacji komórki organizacyjnej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów może, w uzasadnionych wypadkach, na wniosek organu wnioskującego lub z własnej inicjatywy, zwolnić projekt aktu normatywnego od obowiązku rozpatrzenia przez Komisję Prawniczą.

4. Sekretarz Rady Ministrów może odmówić rozpatrzenia przez Komisję Prawniczą projektu, który nie został uzgodniony lub nie odpowiada wymogom określonym w § 9. W takich wypadkach Sekretarz Rady Ministrów zwraca projekt organowi wnioskującemu albo wskazuje na konieczność jego poprawienia, uzupełnienia lub uzgodnienia.

5. Skład oraz szczegółowe zasady i tryb działania Komisji Prawniczej określa Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

§ 19.1. Projekty dokumentów rządowych do rozpatrzenia przez Radę Ministrów wnoszą, zgodnie z właściwością, członkowie Rady Ministrów oraz, z zastrzeżeniem ust. 2-4, stałe komitety Rady Ministrów, Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, centralne organy administracji rządowej (kierownicy urzędów centralnych), pełnomocnicy Rządu i wojewodowie, zwani dalej "organami uprawnionymi".

2. Do projektów wnoszonych przez centralne organy administracji rządowej (kierowników urzędów centralnych) podlegające nadzorowi ministra oraz przez wojewodów stosuje się odpowiednio § 6 ust. 3.

3. Pełnomocnicy Rządu są uprawnieni do wnoszenia projektów dokumentów rządowych, jeżeli Rada Ministrów, ustanawiając pełnomocnika, na podstawie odrębnych przepisów, nie postanowi inaczej.

4. Jeżeli, na podstawie odrębnych przepisów, Rada Ministrów rozpatruje i rozstrzyga określone sprawy na wniosek podmiotu innego niż określony w ust. 1-3, podmiot ten wnosi projekt dokumentu rządowego po porozumieniu z ministrem wskazanym przez Prezesa Rady Ministrów.

§ 20.1. Organ uprawniony wnosi projekt dokumentu rządowego za pośrednictwem Sekretarza Rady Ministrów.

2. Kancelaria Prezesa Rady Ministrów prowadzi rejestr dokumentów rządowych wniesionych do rozpatrzenia przez Radę Ministrów. Prowadzenie rejestru nadzoruje Sekretarz Rady Ministrów.

§ 21.1. Sekretarz Rady Ministrów przekazuje członkom Rady Ministrów oraz stałym uczestnikom posiedzeń Rady Ministrów wniesione projekty dokumentów rządowych, nie później niż 7 dni przed datą posiedzenia na którym mają one zostać rozpatrzone. W wypadkach uzasadnionych szczególną pilnością sprawy, termin ten, za zgodą Prezesa Rady Ministrów, może zostać skrócony.

2. Sekretarz Rady Ministrów może wystąpić do organu uprawnionego o usunięcie braków formalnych wniesionego projektu dokumentu rządowego lub o jego uzupełnienie w terminie 14 dni. W razie gdy wniesiony projekt nie odpowiada wymaganiom określonym w uchwale albo jeżeli organ uprawniony nie usunie braków projektu lub nie uzupełni go w tym terminie Sekretarz Rady Ministrów może, za zgodą Prezesa Rady Ministrów, zwrócić projekt.

§ 22.1. Wniosek o rozpatrzenie projektu dokumentu rządowego przez Radę Ministrów powinien, w sposób możliwie zwięzły, określać jego przedmiot, istotę i cel proponowanego rozstrzygnięcia, informację o zakresie i wynikach przeprowadzonego postępowania uzgadniającego, przewidywane skutki społeczne i ekonomiczne oraz, zależnie od rodzaju dokumentu, inne okoliczności mające istotny wpływ na podjęcie rozstrzygnięcia przez Radę Ministrów.

2. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, organ uprawniony załącza pełny tekst projektu dokumentu rządowego, opinie, analizy i inne materiały wymagane lub niezbędne ze względu na charakter sprawy i rodzaj dokumentu.

ROZDZIAŁ 6

Posiedzenia Rady Ministrów oraz rozpatrywanie spraw i podejmowanie rozstrzygnięć.

§ 23.1. Rada Ministrów odbywa posiedzenia w stałych terminach określonych przez Prezesa Rady Ministrów. Z uzasadnionych przyczyn Prezes Rady Ministrów może wyznaczyć inny termin posiedzenia Rady Ministrów, zawiadamiając o tym uczestników posiedzenia, nie później niż na tydzień przed stałym terminem posiedzenia.

2. Zawiadomienia o posiedzeniu Rady Ministrów, wraz z porządkiem obrad, doręcza uczestnikom posiedzenia Sekretarz Rady Ministrów, nie później niż na 5 dni przed datą posiedzenia.

3. Prezes Rady Ministrów może, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, zwołać posiedzenie Rady Ministrów w

trybie nagłym. W takich wypadkach Prezes Rady Ministrów przedstawia na posiedzeniu uzasadnienie nagłego trybu jego zwołania. Przepisu ust. 2 nie stosuje się.

§ 24. W porządku obrad posiedzeń Rady Ministrów, odbywanych w stałych terminach, umieszcza się rozpatrywane sprawy według ich rodzaju i przedmiotu w następującej kolejności:

- 1) projekty dokumentów rządowych w pełni uzgodnionych, których rozpatrzenie nie wymaga przeprowadzenia dyskusji,
- 2) projekty dokumentów rządowych z dołączonym protokołem rozbieżności albo do których zostały zgłoszone uwagi członków Rady Ministrów,
- 3) informacje i sprawozdania,
- 4) sprawy parlamentarne,
- 5) analizy problemowe lub inne sprawy dotyczące podstawowych problemów polityki Rządu,
- 6) pozostałe dokumenty rządowe,
- 7) sprawy bieżące.

§ 25.1. W czasie posiedzenia Rada Ministrów rozpatruje wyłącznie dokumenty rządowe i inne sprawy objęte, doręczony członkom Rady Ministrów, porządkiem obrad.

2. Porządek obrad, ustalony w trybie określonym w ustawie i w § 24 uchwały, może zostać zmieniony lub uzupełniony tylko przez Prezesa Rady Ministrów z inicjatywy własnej lub na umotywowany wniosek, zgłoszony przez członka Rady Ministrów przed rozpoczęciem obrad.

§ 26.1. Członkowie Rady Ministrów powinni zgłosić uwagi do projektu dokumentu rządowego nie później niż do godz. 12⁰⁰ dnia poprzedzającego stały termin posiedzenia Rady Ministrów, pod rygorem ich pominięcia.

2. Uwagi zgłoszone przez członków Rady Ministrów po upływie terminu określonego w ust. 1 lub w czasie posiedzenia Rady Ministrów podlegają rozpatrzeniu tylko za zgodą Prezesa Rady Ministrów.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do uwag i opinii przedstawianych przez innych uczestników posiedzeń Rady Ministrów.

§ 27.1. W posiedzeniach Rady Ministrów stale uczestniczą, bez prawa udziału w podejmowaniu rozstrzygnięć, osoby upoważnione do tego na podstawie przepisów ustaw oraz osoby zobowiązane do uczestnictwa przez Prezesa Rady Ministrów, jeżeli uzna on ich udział w posiedzeniu za niezbędny do wykonywania powierzonych im obowiązków w zakresie realizacji polityki lub obsługi prac Rządu.

2. Prezes Rady Ministrów może także zapraszać do udziału w posiedzeniu lub jego części, z głosem doradczym, inne osoby, w szczególności przedstawicieli zainteresowanych organów państwowych.

3. Sekretarz Rady Ministrów informuje osoby, o których mowa w ust. 2, o ustawowych i regulaminowych zasadach uczestnictwa w posiedzeniu, w szczególności o rygorach wynikających z ich poufego charakteru.

§ 28.1. Projekty dokumentów rządowych i inne sprawy przewidziane do rozpatrzenia na posiedzeniu referuje Prezes

Rady Ministrów lub wskazany przez niego członek Rady Ministrów.

2. W sprawach złożonych lub w innych uzasadnionych wypadkach Prezes Rady Ministrów może powierzyć referowanie projektu dokumentu rządowego przedstawicielowi organu uprawnionego.

§ 29.1. Rada Ministrów, po rozpatrzeniu projektu dokumentu rządowego, dokument przyjmuje lub wprowadza w nim zmiany, albo go odrzuca, lub kieruje do rozstrzygnięcia w innym terminie, lub po spełnieniu określonych wymogów. W szczególności Rada Ministrów może skierować projekt dokumentu rządowego:

1) do rozpatrzenia przez właściwy stały komitet Rady Ministrów lub inny organ wewnętrzny Rady Ministrów, z określeniem terminu do zajęcia stanowiska lub zobowiązaniem właściwego komitetu do opracowania, uzgodnienia i wniesienia do rozpatrzenia w określonym terminie nowego tekstu projektu lub dokonania w nim niezbędnych zmian i uzupełnień,

2) do zaopiniowania przez Radę Legislacyjną przy Prezesie Rady Ministrów lub wskazany organ wewnętrzny Rady Ministrów.

2. Do czasu rozpatrzenia sprawy przez Radę Ministrów i podjęcia decyzji, o których mowa w ust. 1, organ uprawniony może wycofać wniesiony projekt dokumentu rządowego. W takim wypadku Prezes Rady Ministrów może zarządzić opracowanie, uzgodnienie i wniesienie projektu lub dokonanie niektórych z tych czynności w odrębnym trybie, o którym mowa w § 8.

§ 30.1. Prezes Rady Ministrów może, na wniosek uprawnionego organu lub Sekretarza Rady Ministrów albo z inicjatywy własnej, zarządzić rozpatrzenie projektu dokumentu rządowego lub rozstrzygnięcie sprawy w drodze korespondencyjnego uzgodnienia stanowisk przez członków Rady Ministrów (tryb obiegowy).

2. W razie skierowania projektu dokumentu rządowego lub rozstrzygnięcia do rozpatrzenia przez Radę Ministrów w trybie obiegowym, termin do zajęcia stanowiska przez członków Rady Ministrów nie powinien być krótszy niż 3 dni

3. Projekt dokumentu rządowego lub rozstrzygnięcia, skierowany do rozpatrzenia w trybie obiegowym, uważa się za przyjęty, jeżeli wszyscy członkowie Rady Ministrów wyrazili na piśmie zgodę na przyjęcie dokumentu lub proponowaną treść rozstrzygnięcia bez zastrzeżeń oraz w razie niezgłoszenia uwag lub zastrzeżeń do projektu w wyznaczonym terminie. W razie zgłoszenia uwag lub zastrzeżeń, które nie zostaną uwzględnione lub wyjaśnione, projekt dokumentu lub rozstrzygnięcia wymaga rozpatrzenia przez Radę Ministrów na posiedzeniu.

4. Sekretarz Rady Ministrów przedstawia do wiadomości członkom Rady Ministrów, na najbliższym posiedzeniu Rady Ministrów, wykaz dokumentów rządowych i spraw przyjętych lub rozstrzygniętych przez Radę Ministrów w trybie obiegowym.

§ 31.1. Z posiedzenia Rady Ministrów sporządza się, pod nadzorem Sekretarza Rady Ministrów, z zachowaniem

przepisów o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej, pełny zapis jego przebiegu (na podstawie zapisu magnetofonowego), zwany dalej „zapisem posiedzenia”, oraz protokół ustaleń posiedzenia Rady Ministrów, zwany dalej „protokołem ustaleń”.

2. Zapis posiedzenia jest wewnętrznym dokumentem roboczym Rady Ministrów, który wykorzystuje się do sporządzenia protokołu ustaleń.

3. Protokół ustaleń zawiera pełne zestawienie rozstrzygnięć podjętych przez Radę Ministrów na posiedzeniu, z uwzględnieniem wyników przeprowadzonych głosowań oraz zgłoszonych do protokołu stanowisk odrębnych.

4. Członek Rady Ministrów może zgłosić do Prezesa Rady Ministrów, za pośrednictwem Sekretarza Rady Ministrów, zastrzeżenia do treści protokołu ustaleń, wraz z wnioskiem o jego sprostowanie, w terminie 7 dni od dnia doręczenia protokołu. Sprostowanie oczywistych omyłek pisarskich protokołu ustaleń może także nastąpić z urzędu w każdym czasie.

5. Sprostowania protokołu dokonuje Sekretarz Rady Ministrów, działający z upoważnienia Prezesa Rady Ministrów.

6. Zapis posiedzenia oraz protokół ustaleń są przechowywane w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, z zachowaniem przepisów o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej.

§ 32. Z każdego posiedzenia Rady Ministrów jest sporządzany komunikat prasowy, informujący w szczególności o przedmiocie posiedzenia oraz o podjętych rozstrzygnięciach. Komunikat przygotowuje Rzecznik Prasowy Rządu w porozumieniu z Sekretarzem Rady Ministrów i, po zaaprobowaniu przez Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, podaje go do publicznej wiadomości.

§ 33. Członkowie Rady Ministrów oraz inne osoby uczestniczące w posiedzeniach Rady Ministrów nie mogą, bez zgody Prezesa Rady Ministrów, ujawniać jakichkolwiek informacji o jego przebiegu oraz o indywidualnych opiniach i stanowiskach wyrażanych na tym posiedzeniu przez jego uczestników.

ROZDZIAŁ 7

Nieobecność i zastępstwo członków Rady Ministrów

§ 34.1. Członkowie Rady Ministrów powinni informować Prezesa Rady Ministrów, za pośrednictwem Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, o każdym wyjeździe, z którym wiąże się dłuższa niż jednodniowa ich nieobecność w siedzibie urzędu. Wyjazdy na okresy dłuższe niż trzy dni oraz wyjazdy za granicę wymagają zgody Prezesa Rady Ministrów.

2. Wnioski członków Rady Ministrów o zgodę na wyjazd powinny zawierać informację o przyczynach, terminie, okresie i celu wyjazdu, a w odniesieniu do wyjazdów za granicę - także krótkie uzasadnienie wizyty, ze wskazaniem kra-

ju i instytucji zapraszającej oraz składu delegacji towarzyszącej.

§ 35.1. W szczególnie uzasadnionych wypadkach Prezes Rady Ministrów może zwolnić członka Rady Ministrów z obowiązku uczestnictwa w posiedzeniu Rady Ministrów.

2. Wnioski członków Rady Ministrów o zwolnienie z obowiązku uczestnictwa w posiedzeniu powinny być kierowane do Prezesa Rady Ministrów za pośrednictwem Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, ze wskazaniem:

- 1) przyczyny uniemożliwiającej udział w posiedzeniu,
- 2) członka Rady Ministrów, który zostanie zaznajomiony ze stanowiskiem nieobecnego ministra w sprawach umieszczonych w porządku obrad posiedzenia i zaprezentuje je, za zgodą Prezesa Rady Ministrów, w czasie rozpatrywania tych spraw na posiedzeniu,
- 3) sekretarza lub podsekretarza stanu, który, za zgodą Prezesa Rady Ministrów, będzie uczestniczył w rozpatrywaniu spraw na posiedzeniu i składał oświadczenia oraz udzielał wyjaśnień.

ROZDZIAŁ 8

Realizacja obowiązków Rządu wobec Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

§ 36.1. Rada Ministrów, członkowie Rady Ministrów oraz inne właściwe organy administracji rządowej rzetelnie i terminowo wypełniają obowiązki wobec Sejmu i Senatu, wynikające z ustaw oraz regulaminów Sejmu i Senatu.

2. Organy administracji rządowej, każdy w zakresie swojej właściwości, są obowiązane współdziałać w celu realizacji obowiązków Rządu wobec Sejmu i Senatu, w szczególności udzielać, w niezbędnym zakresie, pomocy i informacji osobom reprezentującym Rząd lub członków Rady Ministrów przed Sejmem i Senatem.

§ 37.1. Koordynację realizacji obowiązków Rządu wobec Sejmu i Senatu oraz uczestnictwa przedstawicieli Rządu w pracach parlamentarnych zapewnia Sekretarz do Spraw Parlamentarnych w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, zwany dalej „Sekretarzem do Spraw Parlamentarnych”, który realizuje powierzone mu zadania przy pomocy właściwej w sprawach parlamentarnych komórki organizacyjnej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Funkcję Sekretarza do Spraw Parlamentarnych pełni sekretarz lub podsekretarz stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów albo wyznaczony przez Prezesa Rady Ministrów urzędnik w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

2. Do zadań Sekretarza do Spraw Parlamentarnych należy w szczególności: czuwanie nad terminową realizacją obowiązków Rządu wobec Sejmu i Senatu, przygotowaniem i przedstawianiem stanowiska Rządu, a także zapewnieniem właściwego przedstawicielstwa i reprezentacji Rządu w pracach parlamentarnych.

§ 38.1. Ministrowie i centralne organy administracji rządowej (kierownicy urzędów centralnych) są obowiązani

wskazać sekretarza lub podsekretarza stanu odpowiedzialnego za bieżącą koordynację spraw parlamentarnych w ministerstwie lub urzędzie centralnym, chyba że koordynację tych spraw zapewniają osobiście. Kierownicy urzędów centralnych, którzy nie mają zastępcy w randze podsekretarza stanu, koordynację spraw parlamentarnych sprawują osobiście.

2. Do zadań sekretarza lub podsekretarza stanu, o którym mowa w ust. 1, należy w szczególności: czuwanie nad właściwą realizacją obowiązków wobec Sejmu i Senatu w obrębie ministerstwa lub urzędu centralnego, bieżąca obserwacja i analiza przebiegu prac parlamentarnych w sprawach dotyczących zakresu działania ministra lub centralnego organu administracji państwowej (kierownika urzędu centralnego), a ponadto współdziałanie z Sekretarzem do Spraw Parlamentarnych.

§ 39. Podejmując uchwałę o skierowaniu projektu ustawy lub innego dokumentu rządowego do Sejmu, Rada Ministrów udziela jednocześnie upoważnienia do jej reprezentowania w toku prac parlamentarnych członkowi Rady Ministrów, zgodnie z właściwością.

§ 40.1. Członkowie Rady Ministrów i inne organy oraz osoby upoważnione, zgodnie z ustawą, do reprezentowania Rządu przed Sejmem i Senatem, zwani dalej „przedstawicielami Rządu”, biorą udział w pracach parlamentarnych i, w granicach udzielonych im upoważnień, przedstawiają stanowisko Rady Ministrów oraz prezentują opinie, udzielają wyjaśnień, zgłaszają wnioski, jak również podejmują inne czynności wymagane ze względu na charakter sprawy oraz obowiązujący tryb postępowania, zgodnie ze stanowiskiem Rządu.

2. Przedstawiciele Rządu mogą w Sejmie i w Senacie zgłaszać, bez odrębnego upoważnienia, propozycje zmian w rządowych projektach ustaw lub innych dokumentach rządowych, jeżeli są one uzasadnione ze względów legislacyjnych lub redakcyjnych.

3. Merytoryczne zmiany stanowiska Rady Ministrów wyrażonego w projekcie dokumentu rządowego wymagają odrębnego upoważnienia Rady Ministrów, udzielonego, stosownie do stanu prac nad projektem i jego rodzaju, jednocześnie z przyjęciem przez Radę Ministrów autopoprawki do projektu dokumentu rządowego lub przyjęciem przez Radę Ministrów stanowiska wpisanego do protokołu ustaleń posiedzenia Rady Ministrów.

4. Jeżeli przedstawiciel Rządu w toku prac parlamentarnych stwierdzi, że zachodzi potrzeba zmiany lub uzupełnienia stanowiska Rządu wyrażonego w projekcie, zawiadamia o tym niezwłocznie Prezesa Rady Ministrów, za pośrednictwem Sekretarza do Spraw Parlamentarnych.

5. Autopoprawki do projektów dokumentów rządowych podlegają opracowaniu, uzgodnieniu i rozpatrzeniu w trybie przewidzianym dla projektów dokumentów rządowych.

§ 41.1. Jeżeli jest to niezbędne z uwagi na charakter rozpatrywanej sprawy, w szczególności gdy projekt dokumentu rządowego dotyczy zakresu działania kilku ministrów albo innych organów administracji rządowej, w pracach parlamentarnych, poza przedstawicielem Rządu, powinni, na zaproszenie właściwych organów Sejmu i Senatu, brać udział właści-

wi ministrowie lub inne organy albo ich przedstawiciele. Na żądanie właściwych organów Sejmu i Senatu mogą oni, w uzgodnieniu z przedstawicielem Rządu, udzielać wyjaśnień i informacji oraz przedstawiać opinie w zakresie swojej właściwości.

2. Pisma, dokumenty i inne materiały rządowe dotyczące prac parlamentarnych nad projektem dokumentu rządowego są przekazywane do Sejmu i Senatu wyłącznie za pośrednictwem lub za zgodą przedstawiciela Rządu. Ich kopie są przekazywane Sekretarzowi do Spraw Parlamentarnych.

§ 42.1. Przedstawiciele Rządu mogą w toku prac parlamentarnych, bez odrębnego upoważnienia, popierać (nie zgłaszać zastrzeżeń) propozycje zmian lub uzupełnień projektu rządowego, jeżeli nie są one sprzeczne z tym projektem i nie powodują dodatkowych skutków dla budżetu państwa.

2. Jeżeli przedstawiciel Rządu w toku prac parlamentarnych stwierdzi, że zachodzi obawa podjęcia rozstrzygnięć sprzecznych ze stanowiskiem Rządu wyrażonym w projekcie dokumentu rządowego lub pociągających za sobą dodatkowe skutki finansowe dla budżetu państwa, zawiadamia o tym niezwłocznie Prezesa Rady Ministrów, za pośrednictwem Sekretarza do Spraw Parlamentarnych, przedstawiając jednocześnie własną ocenę oraz wnioski co do potrzeby podtrzymania, zmiany lub uzupełnienia w tym zakresie stanowiska Rządu. Przepisy § 40 ust. 3 i 5 stosuje się odpowiednio.

§ 43. 1. Sekretarz do Spraw Parlamentarnych niezwłocznie kieruje, przekazany Radzie Ministrów, pozarządowy projekt ustawy do członka Rządu lub innego organu właściwego do opracowania projektu stanowiska Rządu, zawiadamiając o tym Sekretarza Rady Ministrów oraz sekretarza właściwego stałego komitetu Rady Ministrów.

2. Jeżeli właściwy organ stwierdzi, że przygotowanie stanowiska Rządu wobec pozarządowego projektu ustawy jest niecelowe, w szczególności jeżeli Rząd skierował albo powinien skierować do Sejmu własny projekt ustawy, powiadamia o tym niezwłocznie Prezesa Rady Ministrów za pośrednictwem Sekretarza do Spraw Parlamentarnych.

§ 44.1. Członkowie Rady Ministrów udzielają odpowiedzi na interpelacje i zapytania poselskie w trybie i na zasadach określonych w przepisach konstytucyjnych oraz w Regulaminie Sejmu.

2. Członkowie Rady Ministrów są obowiązani udzielać odpowiedzi na oświadczenia senatorów określone w art. 42a ust. 4 Regulaminu Senatu.

§ 45. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio do:

- 1) zajmowania przez Rząd stanowiska wobec uchwał Sejmu i Senatu oraz podejmowanych przez Sejm i Senat apeli, rezolucji, dezyderatów oraz opinii,
- 2) postępowania z informacjami; sprawozdaniami i innymi dokumentami przedstawianymi przez Radę Ministrów na żądanie Sejmu i Senatu.

ROZDZIAŁ 9

Organy wewnętrzne Rady Ministrów

§ 46. Do trybu działania stałych komitetów Rady Ministrów oraz komitetów utworzonych przez Prezesa Rady Ministrów do rozpatrywania określonej sprawy stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące trybu pracy Rady Ministrów, z uwzględnieniem odrębności wynikających z zakresu kompetencji komitetów, jako organów wewnętrznych Rady Ministrów, oraz zadań i zakresu działania tych organów, określonych w aktach o ich utworzeniu. Określone w tych przepisach uprawnienia Prezesa Rady Ministrów przysługują przewodniczącemu komitetu, a Sekretarza Rady Ministrów - sekretarzowi komitetu.

§ 47. Projekty dokumentów rządowych są kierowane do stałych komitetów Rady Ministrów przez uprawnione organy, za pośrednictwem właściwych komórek organizacyjnych Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

§ 48.1. Jeżeli przewodniczący stałego komitetu Rady Ministrów, po uznaniu, że sprawa wniesiona pod obrady komitetu nie wymaga zajęcia stanowiska przez komitet w pełnym składzie, utworzył spośród członków komitetu zespół, któremu powierzył rozpatrzenie tej sprawy, pracami zespołu kieruje przewodniczący komitetu a z jego upoważnienia - wiceprzewodniczący lub członek komitetu.

2. O terminach posiedzenia i porządku obrad zespołu, o którym mowa w ust.1, zawiadamia się wszystkich członków komitetu. Członkowie komitetu zgłaszający uwagi do rozpatrywanej sprawy są obowiązani uczestniczyć w posiedzeniu zespołu osobiście albo zapewnić obecność na posiedzeniu swojego pełnomocionego przedstawiciela.

3. Rozstrzygnięcie uzgodnione przez członków zespołu, o którym mowa w ust. 1, będzie traktowane jako stanowisko lub rekomendacja komitetu.

§ 49.1. Rady i zespoły utworzone przez Prezesa Rady Ministrów na podstawie ustawy działają w trybie zapewniającym właściwą i terminową realizację zadań, do których zostały utworzone, przy uwzględnieniu w szczególności sposobu powoływania, składu oraz sposobu finansowania i obsługi tych organów, określonych w odrębnych przepisach.

2. Przewodniczący rad i zespołów, o których mowa w ust.1, zwołują, w razie potrzeby, posiedzenia tych organów, określając porządek obrad, i przewodniczą posiedzeniom.

3. Wyniki prac rad i zespołów, o których mowa w ust. 1, w szczególności opinie, analizy i wnioski, ich przewodniczący przedstawiają odpowiednio Radzie Ministrów, Prezesowi Rady Ministrów oraz właściwym ministrom. Mogą je także udostępniać innym organom administracji rządowej.

§ 50. Przedstawiciele Rządu oraz zainteresowanych instytucji lub środowisk społecznych, wchodzący w skład komisji wspólnych powołanych na podstawie ustawy, ustalają tryb działania tych komisji oraz tryb przygotowywania przedstawianych im dokumentów, w drodze uzgodnienia, biorąc pod uwagę ustawowe cele działania komisji oraz organizację, skład i zakres działania komisji, określone w akcie o ich

utworzeniu, jak również określony odrębnymi przepisami sposób ich finansowania i obsługi.

ROZDZIAŁ 10

Obowiązki Sekretarza Rady Ministrów

§ 51.1. Sekretarz Rady Ministrów przygotowuje i obsługuje posiedzenia Rady Ministrów, a ponadto wykonuje obowiązki związane w szczególności z:

- 1) przyjmowaniem od organów uprawnionych oraz przekazywaniem członkom Rady Ministrów projektów dokumentów rządowych, z zachowaniem terminów i innych wymogów określonych w ustawie i uchwale,
- 2) sporządzaniem i przechowywaniem zapisu posiedzenia i protokołu ustaleń oraz opracowywaniem i przekazywaniem ministrom, wojewodom i innym uprawnionym osobom protokołu ustaleń, z zachowaniem wymogów określonych w ustawie i uchwale,
- 3) informowaniem, za pośrednictwem rządowych służb informacyjnych, opinii publicznej o przedmiocie posiedzeń Rady Ministrów i rozstrzygnięciach, jakie zapadły na posiedzeniach,
- 4) kierowaniem przez Prezesa Rady Ministrów spraw do rozpatrzenia i rozstrzygnięcia przez Radę Ministrów w drodze korespondencyjnego uzgodnienia stanowisk (w trybie obiegowym),
- 5) ewidencjonowaniem dokumentów rządowych przyjętych przez Radę Ministrów,
- 6) kontrolą realizacji ustaleń zamieszczonych w protokołach ustaleń,
- 7) koordynowaniem działalności legislacyjnej Rady Ministrów i Prezesa Rady Ministrów.

2. Sekretarz Rady Ministrów wykonuje powierzone mu w ustawie i uchwale obowiązki, jak również inne zadania wskazane przez Radę Ministrów i Prezesa Rady Ministrów, przy pomocy właściwych komórek organizacyjnych Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

3. W zakresie powierzonych mu obowiązków Sekretarz Rady Ministrów współdziała w szczególności z sekretarzami stałych komitetów Rady Ministrów.

§ 52. Jeżeli odrębne przepisy nie stanowią inaczej, Sekretarz Rady Ministrów zapewnia poprawne pod względem formalnym, prawnym i redakcyjnym opracowanie dokumentów rządowych, a także innych rozstrzygnięć Rady Ministrów oraz przedstawia je do podpisu Prezesowi Rady Ministrów.

ROZDZIAŁ 11

Przepisy końcowe

§ 53. W sprawach określonych w przepisach § 10 ust. 1, § 11 ust. 2 i 3, § 12 ust. 2 i § 32 uchwały Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów działa z upoważnienia Prezesa Rady Ministrów.

§ 54. Opracowywanie i uzgadnianie projektów umów międzynarodowych (państwowych, rządowych, resortowych), instrukcji negocjacyjnych i innych dokumentów związanych z zawieraniem i wypowiedaniem umów międzynarodowych regulują odrębne przepisy.

§ 55. Przepisy uchwały stosuje się odpowiednio do trybu opracowywania i uzgadniania aktów normatywnych członków Rady Ministrów oraz innych organów administracji rządowej, jeżeli, na podstawie odrębnych przepisów, akty te podlegają ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej lub Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski".

§ 56. Tracą moc:

- 1) uchwała nr 16 Rady Ministrów z dnia 29 marca 1994 r. w sprawie dodatkowych wymogów postępowania z rządowymi projektami normatywnych aktów prawnych ze względu na konieczność spełniania kryteriów zgodności z prawem Unii Europejskiej (Monitor Polski Nr 23, poz. 138),
- 2) uchwała nr 32 Rady Ministrów z dnia 14 marca 1995 r. w sprawie realizacji obowiązków Rządu wobec Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz reprezentacji Rządu w pracach parlamentarnych (Monitor Polski Nr 18, poz. 219).

§ 57. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

23
USTAWA

z dnia 4 września 1997 r.

o działach administracji rządowej

(Dz.U. Nr 141, poz. 943; z 1998 r. Nr 162, poz. 1122; z 1999 r. Nr 41, poz. 412,
Nr 70, poz. 778)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

Ustawa określa zakres działów administracji rządowej, zwanych dalej „działami”, oraz właściwość ministra kierującego danym działem.

Artykuł 2

Ustawę stosuje się odpowiednio do przewodniczących określonych w ustawach komitetów, którzy są powołani w skład Rady Ministrów - z zastrzeżeniem przepisów tych ustaw dotyczących kierowania działem przez komitet oraz z zastrzeżeniem art.18.

Artykuł 3

1. Ustalenie szczegółowego zakresu działania ministra kierującego określonym działem następuje na zasadach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 33 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o organizacji i trybie pracy Rady Ministrów oraz o zakresie działania ministrów (Dz.U. Nr 106, poz. 492 i Nr 156, poz. 775), z uwzględnieniem przepisów niniejszej ustawy.

2. Podział ministerstwa na komórki organizacyjne, dokonywany zgodnie z art. 39 ustawy, o której mowa w ust.1, uwzględnia podział na działy w ten sposób, że działowi odpowiada w całości jeden lub więcej departamentów.

Artykuł 4

1. Ministra kierującego określonym działem określa się jako ministra właściwego do spraw oznaczonych nazwą danego działu, określoną w art. 5.

2. Minister kierujący działem administracji rządowej jest właściwy w sprawach z zakresu administracji rządowej określonych w ustawie, z wyjątkiem spraw zastrzeżonych w odrębnych przepisach do kompetencji innego organu.

3. Ministrowie właściwi do spraw oznaczonych nazwą danego działu mogą wykonywać inne zadania i kompetencje, jeżeli przewidują to przepisy odrębne.

4. Kierowanie działami administracji rządowej, o których mowa w art. 5 pkt 2, 3 i 7, powierza się jednemu ministrowi.

ROZDZIAŁ 2

Klasyfikacja działów administracji rządowej

Artykuł 5

Ustala się następujące działy:

- 1) administracja publiczna,
 - 1a) architektura i budownictwo,
 - 2) budżet,
 - 3) finanse publiczne,
 - 4) gospodarka,
 - 5) gospodarka morska,
 - 6) gospodarka wodna,
 - 7) instytucje finansowe,
 - 8) integracja europejska,
 - 9) kultura i ochrona dziedzictwa narodowego,
 - 10) kultura fizyczna i turystyka,
 - 11) łączność,
 - 12) gospodarka przestrzenna i mieszkaniowa,
 - 13) nauka,
 - 14) obrona narodowa,
 - 15) oświata i wychowanie,
 - 16) praca,
 - 17) rolnictwo,
 - 18) rozwój wsi,
 - 18a) rozwój regionalny
 - 18b) rynki rolne
 - 19) Skarb Państwa,
 - 20) sprawiedliwość,
 - 21) szkolnictwo wyższe,
 - 22) transport,
 - 22a) turystyka,
 - 23) środowisko,
 - 24) sprawy wewnętrzne,
 - 25) wyznania religijne,
 - 26) zabezpieczenie społeczne,
 - 27) sprawy zagraniczne,
 - 28) zdrowie.

Artykuł 6

1. Dział administracja publiczna obejmuje sprawy:

- 1) administracji, w tym organizacji urzędów administracji publicznej oraz procedur administracyjnych,
- 2) reform i organizacji struktur administracji publicznej,
- 3) zespolonej administracji rządowej w województwie,
- 4) podziału administracyjnego państwa oraz nazw jednostek osadniczych i obiektów fizjograficznych,
- 5) ewidencji ludności, dowodów osobistych i paszportów,
- 6) zbiorów publicznych.

2. Minister właściwy do spraw administracji publicznej sprawuje nadzór nad działalnością Głównego Urzędu Administracji Publicznej.

3. Ilekroć właściwy minister lub kierownik urzędu centralnego określa, na podstawie przepisów odrębnych, terytorialny zakres działania podległych mu lub nadzorowanych przez niego urzędów albo innych jednostek organizacyjnych, określenie to następuje w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw administracji publicznej.

Artykuł 7

Dział budżet obejmuje sprawy:

- 1) opracowywania budżetu państwa, wykonywania - z wyjątkiem spraw zastrzeżonych do kompetencji ministra właściwego do spraw finansów publicznych - budżetu państwa, kontroli realizacji budżetu państwa, przygotowywania sprawozdań z wykonania budżetu państwa oraz nadzoru nad działalnością organów orzekających w sprawach o naruszenia dyscypliny budżetowej,
- 2) systemu finansowania:
 - a) samorządu terytorialnego,
 - b) sfery budżetowej,
 - c) bezpieczeństwa państwa,
- 3) wynikające z zarządzania długiem publicznym.

Artykuł 8

1. Dział finanse publiczne obejmuje sprawy realizacji dochodów i wydatków budżetu państwa.

2. Minister właściwy do spraw finansów publicznych odpowiada na zasadach, w trybie i w granicach określonych odrębnymi przepisami, w szczególności za:

- 1) realizację dochodów z podatków bezpośrednich, pośrednich oraz opłat,
- 2) koordynowanie i organizowanie współpracy finansowej, kredytowej i płatniczej z zagranicą, współdziałanie w opracowywaniu związanych z tym spraw oraz współpracę z międzynarodowymi organizacjami finansowymi,
- 3) realizację przepisów dotyczących ceł,
- 4) finansowanie jednostek realizujących zadania objęte budżetem państwa i finansowanie samorządu terytorialnego,
- 5) dochodzenie należności Skarbu Państwa,
- 6) gry losowe i zakłady wzajemne,
- 7) rachunkowość,
- 8) prawo dewizowe,

- 9) bilans finansów sektora publicznego i prognozowanie bilansu płatniczego,
- 10) kontrolę skarbową oraz nadzór nad organami kontroli skarbowej,
- 11) ceny.

3. Minister właściwy do spraw finansów publicznych sprawuje nadzór nad Prezesem Głównego Urzędu Ceł oraz nad Generalnym Inspektorem Celnym.

4. Ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych podlegają Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej, izby skarbowe i urzędy skarbowe.

Artykuł 9

1. Dział gospodarka obejmuje sprawy gospodarki, w tym współpracy gospodarczej z zagranicą, energetyki, certyfikacji własności przemysłowej, działalności gospodarczej oraz współpracy z organizacjami samorządu gospodarczego.

2. Do ministra właściwego do spraw gospodarki należą w szczególności sprawy:

- 1) funkcjonowanie krajowych systemów energetycznych, z uwzględnieniem zasad racjonalnej gospodarki i potrzeb bezpieczeństwa energetycznego kraju,
- 2) działalności związanej z wykorzystaniem energii atomowej na potrzeby społeczno-gospodarcze kraju,
- 3) kontroli obrotu z zagranicą towarami i technologiami w związku z porozumieniami i zobowiązaniami międzynarodowymi,
- 4) ustalania taryf celnych, kontyngentów oraz wprowadzanie zakazów przywozu i wywozu towarów i technologii.

3. Minister właściwy do spraw gospodarki sprawuje nadzór nad działalnością Urzędu Dozoru Technicznego, Państwowej Agencji Atomistyki, Urzędu Regulacji Energetyki oraz Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.

4. Ministrowi właściwemu do spraw gospodarki podlega Polskie Centrum Badań i Certyfikacji, Agencja Rezerw Materiałowych oraz Agencja Techniki i Technologii.

Artykuł 9a.

1. Dział architektura i budownictwo obejmuje sprawy:

- 1) architektury,
- 2) geodezji i kartografii,
- 3) budownictwa,
- 4) nadzoru architektonicznego-budowlanego.

2. Minister właściwy do spraw architektury sprawuje nadzór nad działalnością Głównego Geodety Kraju oraz Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego.

Artykuł 10

1. Dział gospodarka morska obejmuje sprawy:

- 1) transportu morskiego i żeglugi morskiej,
- 2) obszarów morskich,
- 3) portów i przystani morskich,
- 4) racjonalnego korzystania z żywych zasobów morza,
- 5) ochrony środowiska morskiego.

2. Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej jest organem administracji morskiej w rozumieniu przepisów odrębnych.

Artykuł 11

1. Dział gospodarka wodna obejmuje sprawy gospodarki wodnej, ochrony przeciwpowodziowej, hydrologii oraz budowy i utrzymania urządzeń hydrologicznych oraz budowy, modernizacji i trzymania śródlądowych dróg wodnych, z wyjątkiem żeglugi śródlądowej.

2. Minister właściwy do spraw gospodarki wodnej sprawuje nadzór nad działalnością Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej.

Artykuł 12

1. Dział instytucje finansowe obejmuje sprawy banków, zakładów ubezpieczeń, funduszy powierniczych i innych instytucji finansowych oraz funkcjonowania rynku finansowego.

2. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych wykonuje określone w odrębnych przepisach zadania w zakresie obrotu papierami wartościowymi oraz inicjuje politykę Rządu dotyczącą rynku papierów wartościowych.

Artykuł 13

Zakres zadań i kompetencji Komitetu Integracji Europejskiej i jego przewodniczącego w zakresie działu, o którym mowa w art. 5 pkt 8, określają przepisy odrębne.

Artykuł 14

1. Dział kultura i ochrona dziedzictwa narodowego obejmuje sprawy rozwoju i opieki nad materialnym i niematerialnym dziedzictwem narodowym oraz sprawy działalności kulturalnej, w tym mecenatu państwowego nad tą działalnością, w szczególności w zakresie:

- 1) podtrzymywania i rozpowszechniania tradycji narodowej i państwowej,
- 2) ochrony dóbr kultury i muzeów,
- 3) miejsc pamięci narodowej, grobów i cmentarzy wojennych, pomników zagłady i ich stref ochronnych,
- 4) działalności twórczej, artystycznej, kultury ludowej i rękodzieła artystycznego oraz ich ochrony,
- 5) wydawnictw, księgarstwa, bibliotek i czytelnictwa,
- 6) edukacji kulturalnej,
- 7) wystaw artystycznych,
- 8) polityki audiowizualnej,
- 9) amatorskiego ruchu artystycznego, organizacji i stowarzyszeń regionalnych oraz społeczno-kulturalnych.
- 10) wymiany kulturalnej z zagranicą,
- 11) działalności widowiskowej i rozrywkowej.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego sprawuje nadzór nad działalnością Komitetu Kinematografii, Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych oraz Generalnym Konserwatorem Zabytków.

3. Ministrowi właściwemu do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego podlega Rada Ichrony Pamięci Walk i Męczeństwa.

Artykuł 15²

1. Dział kultura fizyczna i sport obejmuje sprawy:

- 1) kultury fizycznej,
- 2) sportu powszechnego i wyczynowego,
- 3) sportu osób niepełnosprawnych.

2. Minister właściwy do spraw kultury fizycznej i sportu sprawuje, na zasadach określonych w odrębnych przepisach, nadzór nad działalnością Prezesa Urzędu Kultury Fizycznej i Sportu oraz związków i organizacji sportowych..

Artykuł 16

1. Dział łączność obejmuje sprawy poczty i telekomunikacji.

2. Ministrowi właściwemu do spraw łączności podlega Państwowa Inspekcja Telekomunikacyjna i Poczta oraz Państwowa Agencja Radiokomunikacyjna.

Artykuł 17

1. Dział gospodarka przestrzenna i mieszkaniowa obejmuje sprawy:

- 1) zagospodarowania przestrzennego,
- 2) wspierania mieszkalnictwa,
- 3) gospodarki nieruchomościami,
- 4) polityki miejskiej,
- 5) rządowych programów rozwoju infrastruktury komunalnej,
- 6) ogródków działkowych.

2. Minister właściwy do spraw gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej sprawuje nadzór nad działalnością Prezesa Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Artykuł 18

1. Dział nauka obejmuje sprawy nauki, w tym badań naukowych i prac badawczo - rozwojowych.

2. Minister właściwy do spraw nauki jest przewodniczącym Komitetu Badań Naukowych działającego na podstawie przepisów odrębnych.

3. Minister właściwy do spraw nauki sprawuje nadzór nad działalnością Polskiej Akademii Nauk w zakresie zgodności działania jej organów z przepisami ustaw i statutem tej Akademii.

Artykuł 19

1. Dział obrona narodowa obejmuje, w czasie pokoju, sprawy:

- 1) obrony Państwa oraz Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, zwanych dalej „Siłami Zbrojnymi”,
- 2) udziału Rzeczypospolitej Polskiej w wojskowych przedsięwzięciach organizacji międzynarodowych oraz w zakresie wywiązywania się z zobowiązań militarnych, wynikających z umów międzynarodowych - chyba że na mocy odrębnych przepisów określone sprawy należą do zakresu zadań i kompetencji Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej lub innych organów państwowych.

2. Minister właściwy do spraw obrony narodowej wykonuje zadania i kompetencje Ministra Obrony Narodowej określone w art.134 ust. 2 i 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483).

Artykuł 20

Dział oświata i wychowanie obejmuje sprawy:

- 1) kształcenia, nauczania, wychowania, kultury fizycznej dzieci i młodzieży, z wyjątkiem spraw zastrzeżonych do kompetencji innych organów administracji publicznej,
- 2) organizacji dziecięcych i młodzieżowych, w tym systemu dofinansowania zadań państwa realizowanych przez te organizacje,
- 3) udzielenia pomocy materialnej dzieciom i młodzieży,
- 4) międzynarodowej współpracy dzieci i młodzieży.

Artykuł 21

1. Dział praca obejmuje sprawy:

- 1) zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu,
- 2) stosunków pracy i warunków pracy,
- 3) wynagrodzeń i świadczeń pracowniczych,
- 4) zbiorowych stosunków pracy i sporów zbiorowych,
- 5) związków zawodowych i organizacji pracodawców.

2. Minister właściwy do spraw pracy sprawuje nadzór nad Prezesem Krajowego Urzędu Pracy.

Artykuł 22

1. Dział rolnictwo obejmuje sprawy:

- 1) produkcji roślinnej i ochrony roślin uprawnych,
- 2) nasiennictwa,
- 3) produkcji zwierzęcej i hodowli zwierząt,
- 4) ochrony zdrowia zwierząt, środków farmaceutycznych i materiałów medycznych przeznaczonych dla zwierząt,
- 5) nadzoru nad zdrowotną jakością środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego w miejscach ich pozyskiwania, wytwarzania, przetwarzania i składowania,
- 6) nadzoru nad jakością handlową towarów rolno - spożywczych w obrocie krajowym i zagranicznym,
- 7) (skreślony),
- 8) (skreślony),
- 9) izb rolniczych, związków zawodowych rolników i organizacji społeczno - zawodowych rolników,
- 10) rybactwa śródlądowego i rybołówstwa morskiego.

2. Minister właściwy do spraw rolnictwa sprawuje nadzór nad działalnością Centralnego Inspektoratu Standaryzacji.

3. Ministrowi właściwemu do spraw rolnictwa podlegają okręgowi inspektorzy rybołówstwa morskiego, Inspekcja Nasienna, Inspekcja Ochrony Roślin, Inspekcja Weterynaryjna oraz Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych..

Artykuł 23

1. Dział rozwój wsi obejmuje sprawy:

- 1) ochrony gruntów przeznaczonych na cele rolne,
- 2) scalania i wymiany gruntów, gleboznawczej klasyfikacji gruntów oraz podziału i rozgraniczenia nieruchomości na obszarze wsi,
- 3) infrastruktury wsi, w szczególności:
 - a) melioracji, w zakresie spraw nie objętych działem gospodarka wodna, zaopatrzenia wsi i rolnictwa w wodę oraz oczyszczania ścieków i gospodarki odpadami,
 - b) elektryfikacji i gazyfikacji w zakresie spraw nie objętych działem gospodarka oraz telefonizacji wsi w zakresie spraw nie objętych działem łączność,
- 4) ubezpieczenia społecznego rolników,
- 5) rozwoju przedsiębiorczości, w tym w szczególności podnoszenia kwalifikacji zawodowych, wspomagania pozarolniczych form aktywności zawodowej i gospodarczej mieszkańców wsi.

2. W zakresie ubezpieczenia społecznego rolników minister właściwy do spraw rozwoju wsi współdziała z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego.

3. Minister właściwy do spraw rozwoju wsi sprawuje nadzór nad działalnością Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Artykuł 23a.

Dział rozwój regionalny obejmuje sprawy:

- 1) współpracy z organizacjami zrzeszającymi jednostki samorządu terytorialnego w zakresie rozwoju kraju,
- 2) współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie rozwoju regionu,
- 3) opracowywania projektów krajowej strategii rozwoju regionalnego,
- 4) opracowywania projektów i wykonywania programów rozwoju regionalnego kraju, w zakresie nie należącym do zadań i kompetencji jednostek samorządu terytorialnego,
- 5) kontaktów regionalnych.

Artykuł 23b.

1. Dział rynki rolne obejmuje sprawy przetwórstwa i przechowania rolno-spożywczego oraz mechanizmów regulacji rynków rolnych.

2. Minister właściwy do spraw rynków rolnych sprawuje nadzór nad Agencją Rynku Rolnego oraz Inspekcją Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych

Artykuł 24

1. Dział sprawiedliwość obejmuje sprawy:

- 1) sądownictwa,
- 2) prokuratury, notariatu, adwokatury i radców prawnych, w zakresie wynikającym z przepisów odrębnych,
- 3) wykonywania kar oraz środków wychowawczych i środka poprawczego orzeczonego przez sądy oraz sprawy pomocy postpenitencjarnej.

2. Minister właściwy do spraw sprawiedliwości zapewnia przygotowywanie projektów kodyfikacji prawa cywilnego, w tym rodzinnego, oraz prawa karnego.

3. Minister właściwy do spraw sprawiedliwości jest właściwy w sprawach sądownictwa w zakresie spraw nie zastrzeżonych odrębnymi przepisami do kompetencji innych organów państwowych i z uwzględnieniem zasady niezawisłości sędziowskiej.

4. Ministrowi właściwemu do spraw sprawiedliwości podlega Centralny Zarząd Służby Więziennej.

Artykuł 25

1. Dział Skarb Państwa obejmuje sprawy dotyczące gospodarowania mieniem Skarbu Państwa, w tym komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych oraz narodowych funduszy inwestycyjnych i ich prywatyzacji, jak również ochrony interesów Skarbu Państwa - z wyjątkiem spraw, które na mocy odrębnych przepisów przypisane są innym działom.

2. Minister właściwy do spraw Skarbu Państwa reprezentuje Skarb Państwa w zakresie określonym w ust.1, z uwzględnieniem przepisów odrębnych.

3. Minister właściwy do spraw Skarbu Państwa może również inicjować politykę Państwa w zakresie przekształceń własnościowych mienia komunalnego.

4. Minister właściwy do spraw Skarbu Państwa sprawuje nadzór nad Agencją Prywatyzacji, Agencją Własności Rolnej Skarbu Państwa, Agencją Mienia Wojskowego oraz Wojskową Agencją Mieszkańową.

Artykuł 26

Dział szkolnictwo wyższe obejmuje sprawy szkolnictwa wyższego, w tym określone w odrębnych przepisach sprawy nadzoru nad szkołami wyższymi, nadzoru nad przyznawaniem tytułów naukowych oraz sprawy finansowania nauki w szkołach wyższych.

Artykuł 27

1. Dział transport obejmuje sprawy:

- 1) funkcjonowanie oraz rozwój infrastruktury transportu, w szczególności budowy, modernizacji, utrzymania i ochrony dróg publicznych, w tym autostrad, oraz kolei, lotnisk i portów lotniczych oraz śródlądowych dróg wodnych w zakresie żeglugi śródlądowej,
- 2) ruchu drogowego, kolejowego, lotniczego oraz żeglugi śródlądowej,
- 3) przewozu osób i rzeczy środkami transportu samochodowego, kolejowego, lotniczego i żeglugi śródlądowej,
- 4) komunikacji publicznej.

2. Minister właściwy do spraw transportu sprawuje nadzór nad Agencją Budowy i Eksploatacji Autostrad, Generalnym Dyrektorem Dróg Publicznych oraz Głównym Inspektorem Kolejnictwa.

3. Ministrowi właściwemu do spraw transportu podlegają inspektoraty żeglugi śródlądowej oraz organy nadzoru nad lotnictwem cywilnym.

Artykuł 27a.

Dział turystyka obejmuje sprawy zagospodarowania turystycznego kraju oraz mechanizmów regulacji rynku turystycznego.

Artykuł 28

1. Dział środowisko obejmuje sprawy:

- 1) ochrony i kształtowania środowiska oraz racjonalnego wykorzystywania jego zasobów,
- 2) ochrony przyrody, w tym w parkach narodowych i krajobrazowych, rezerwatach przyrody, oraz ochrony gatunków roślin i zwierząt, prawem chronionych lasów, zwierzyny i innych tworów przyrody,
- 3) geologii,
- 4) gospodarki zasobami naturalnymi,
- 5) (skreślony),
- 6) kontroli przestrzegania wymagań ochrony środowiska i badania stanu środowiska,
- 7) leśnictwa,
- 8) ochrony lasów i gruntów leśnych,
- 9) łowiectwa.

2. Ministrowi właściwemu do spraw środowiska podlega Główny Inspektor Ochrony Środowiska.

3. Minister właściwy do spraw środowiska sprawuje nadzór nad Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz nad działalnością Państwowego Gospodarstwa Leśnego „Lasy Państwowe”.

Artykuł 29

1. Dział sprawy wewnętrzne obejmuje sprawy:

- 1) ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego,
- 2) (skreślony),
- 3) ochrony granicy Państwa, kontroli ruchu granicznego i cudzoziemców,
- 4) obywatelstwa,
- 5) obrony cywilnej,
- 6) ochrony przeciwpożarowej,
- 7) przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych i innych podobnych zdarzeń zagrażających bezpieczeństwu powszechnemu.

2. Jeżeli informacje uzyskane przez organy i jednostki organizacyjne nadzorowane, podległe lub podporządkowane ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych mogą mieć istotne znaczenie dla bezpieczeństwa Państwa, minister ten przekazuje je niezwłocznie do wiadomości Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Prezesa Rady Ministrów.

3. Ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych mogą zostać podporządkowane jednostki wojskowe na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Do zadań tych jednostek może należeć ochrona osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe oraz osób, które ze względu na dobro Państwa należy objąć ochroną, ochrona delegacji państw obcych przebywających na terenie Polski i przedstawicieli organizacji międzynarodowych w Polsce oraz ochrona i zapewnienie należytego funkcjonowania urzędzeń i obiektów służących najwyższym organom państwowym.

4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych sprawuje nadzór nad działalnością Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Obrony Cywilnej Kraju.

Artykuł 30

Dział wyznania religijne obejmuje sprawy stosunków Państwa z Kościołem Katolickim oraz innymi kościołami i związkami wyznaniowymi.

Artykuł 31

1. Dział zabezpieczenie społeczne obejmuje sprawy:

- 1) ubezpieczeń społecznych i zaopatrzenia społecznego,
- 2) funduszy emerytalnych,
- 3) pomocy społecznej i świadczeń na rzecz rodziny,
- 4) świadczeń socjalnych, zatrudnienia, rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych,
- 5) kombatantów i osób represjonowanych,
- 6) koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, z wyjątkiem rzeczowych świadczeń leczniczych

2. Ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego podlega Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

3. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego sprawuje nadzór nad Prezesem Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Artykuł 32

1. Dział sprawy zagraniczne obejmuje sprawy:

- 1) stosunków Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami oraz z organizacjami międzynarodowymi,
- 2) reprezentowania i ochrony interesów Rzeczypospolitej Polskiej i jej obywateli oraz polskich osób prawnych za granicą,
- 3) współpracy z Polakami zamieszkałymi za granicą, w tym wspierania polskich instytucji kulturalnych i oświatowych za granicą,
- 4) promocji Rzeczypospolitej Polskiej i języka polskiego za granicą, w tym działalności gospodarczej, naukowej, kulturalnej i sportowej.

2. Minister właściwy do spraw zagranicznych koordynuje, z zastrzeżeniem zadań i kompetencji Komitetu Integracji Europejskiej określonych w przepisach odrębnych, działalność innych organów i instytucji państwowych w dziedzinie stosunków z zagranicą.

3. Minister właściwy do spraw zagranicznych ustala organizację i kieruje działalnością przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych.

Artykuł 33

1. Dział zdrowie obejmuje sprawy:

- 1) ochrony zdrowia i organizacji opieki zdrowotnej,
- 2) nadzoru nad środkami farmaceutycznymi i materiałami medycznymi, aparaturą i sprzętem medycznym,
- 3) zawodów medycznych,
- 4) warunków sanitarnych oraz nadzoru sanitarnego,
- 5) lecznictwa uzdrowiskowego.

6) koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w zakresie rzeczowych świadczeń leczniczych.

2. Minister właściwy do spraw zdrowia sprawuje nadzór nad Głównym Inspektorem Sanitarnym.

3. Ministrowi właściwemu do spraw zdrowia podlega Agencja Rezerw Artykułów Sanitarnych oraz Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Artykuł 33a.

1. Prezes rady Ministrów sprawuje nadzór nad działalnością administracji rządowej nie objętą zakresem działów administracji rządowej, wykonywaną przez:

- 1) Główny Urząd Miar,
- 2) Główny Urząd Statystyczny,
- 3) Komisję Papierów Wartościowych i Giełd,
- 4) Państwowy Urząd Nadzoru Ubezpieczeń,
- 5) Polski komitet Normalizacyjny,
- 6) Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów,
- 7) Urząd Ochrony Państwa,
- 8) Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi,
- 9) Urząd Nadzoru Ubezpieczeń Zdrowotnych,
- 10) Urząd Służby Cywilnej,
- 11) Urząd Zamówień Publicznych,
- 12) Wyższy Urząd Górniczy.

2. Zakres sprawowania przez Prezesa Rady Ministrów nadzoru, o którym mowa w ust. 1, określają ustawy.

3. Przepisy ust. 1 i 2 nie naruszają uprawnień właściwego ministra określonych w przepisach, w stosunku do urzędów, o których mowa w ust. 1.

Artykuł 33b.

1. Prezes Rady Ministrów wykonując politykę Rady Ministrów wydaje kierownikom urzędów, o których mowa w art. 33a ust. 1, wiążące wytyczne i polecenia.

2. Wytyczne i polecenia, o których mowa w ust. 1, nie mogą dotyczyć rozstrzygnięć co do istoty sprawy załatwianej w drodze decyzji administracyjnej.

ROZDZIAŁ 3

Zadania ministra kierującego określonym działem administracji rządowej

Artykuł 34

1. Minister jest obowiązany do inicjowania i opracowywania polityki Rady Ministrów w stosunku do działu, w którym kieruje, oraz do przedkładania w tym zakresie inicjatyw i projektów aktów normatywnych na posiedzenia Rady Ministrów. W zakresie działu, którym kieruje, minister wykonuje politykę Rady Ministrów i koordynuje jej wykonywanie przez organy, rządy i jednostki organizacyjne, które jemu podlegają lub są przez niego adzorowane.

2. W sprawach indywidualnych decyzje centralnego organu administracji rządowej są ostateczne w rozumieniu przepisów Kodeksu Postępowania administracyjnego, chyba

że ustawa uprawnienie takie przyznaje ministrowi kierującemu określonym działem administracji rządowej.

Artykuł 35

(skreślony).

Artykuł 36

Zadania i kompetencje ministra kierującego określonym działem w stosunku do organów, w tym terenowych organów administracji rządowej i jednostek organizacyjnych jemu podległych lub przez niego nadzorowanych, określają przepisy odrębne.

Artykuł 37

Minister kierujący określonym działem wykonuje określone w odrębnych przepisach zadania z dziedziny obronności i ochrony bezpieczeństwa Państwa, z wyjątkiem spraw, które na mocy odrębnych przepisów należą do innych organów administracji rządowej i państwowych jednostek organizacyjnych.

Artykuł 38

1. W celu realizacji swoich zadań minister kierujący określonym działem współdziała, na zasadach i w trybie określonych w odrębnych przepisach oraz w zakresie wynikającym z potrzeb danego działu, z innymi członkami Rady Ministrów, Rządowym Centrum Studiów Strategicznych, innymi organami administracji rządowej i państwowymi jednostkami organizacyjnymi, organami samorządu terytorialnego, jak również z organami samorządu gospodarczego, zawodowego, związków zawodowych i organizacji pracodawców oraz innych organizacji społecznych i przedstawicielstw środowisk zawodowych i twórczych.

2. Minister kierujący działem podejmuje w odniesieniu do tego działu czynności w zakresie współpracy z zagranicą we współpracy z ministrem właściwym do spraw zagranicznych i, w zakresie jego zadań, z Komitetem Integracji Europejskiej.

ROZDZIAŁ 4

Zmiany w przepisach obowiązujących

Artykuł 39

W ustawie z dnia 7 marca 1950 r. o żegludze i spławie na śródlądowych drogach wodnych (Dz.U. z 1952 r. Nr 26, poz. 182, z 1960 r. Nr 29, poz. 163, z 1988 r. Nr 41, poz. 324 i z 1989 r. Nr 35, poz. 192) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 6 w ust. 3 skreśla się wyrazy „wydanego za zgodą Prezesa Rady Ministrów”;
- 2) w art. 9 w ust. 3 skreśla się wyrazy „wydanego w porozumieniu z Ministrami: Obrony Narodowej, Bezpieczeństwa Publicznego i Zdrowia oraz za zgodą Prezesa Rady Ministrów”;
- 3) w art. 12 w ust. 3 skreśla się wyrazy „w porozumieniu z Ministrami: Obrony Narodowej, Bezpieczeństwa Publicznego i Zdrowia oraz za zgodą Prezesa Rady Ministrów”;

4) w art. 12 ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Przepisy określone w ust. 1 minister właściwy do spraw gospodarki wodnej wydaje w drodze rozporządzenia, przy czym przepisy określone w pkt 2 wydawane są w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia i ministrem właściwym do spraw pracy, a określone w pkt 3-7, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu.”

Artykuł 40

W ustawie z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz.U. z 1972 r. Nr 47, poz. 298, z 1989 r. Nr 29, poz. 154, z 1990 r. Nr 34, poz. 198, z 1991 r. Nr 64, poz. 271 i z 1997 r. Nr 126, poz. 805) w art. 3 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych i ministrem właściwym do spraw wyznań religijnych, może ustalić szczególne warunki odstępowania gruntów Skarbu Państwa na zakładanie nowych i rozszerzanie istniejących cmentarzy.”

Artykuł 41

W ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 1991 r. Nr 36, poz. 161, z 1992 r. Nr 20, poz. 78, z 1993 r. Nr 28, poz. 127, z 1995 r. Nr 85, poz. 426, z 1996 r. Nr 43, poz. 189 i Nr 146, poz. 680 oraz z 1997 r. Nr 137, poz. 926) w art. 121 w § 5 wyrazy „Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa” zastępuje się wyrazami „ministra właściwego do spraw administracji publicznej”.

Artykuł 42

W ustawie z dnia 17 grudnia 1974 r. o uposażeniu żołnierzy (Dz.U. z 1992 r. Nr 5, poz. 18, z 1995 r. Nr 4 poz. 17 i Nr 34, poz. 163, z 1996 r. Nr 7, poz. 44 i Nr 139 poz. 647 oraz z 1997 r. Nr 80, poz. 496 i Nr 106, poz. 678) w art. 4 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Zasady tworzenia i wysokość funduszków na nagrody i zapomogi określa minister właściwy do spraw obrony narodowej w porozumieniu z ministrami właściwymi do spraw zabezpieczenia społecznego i do spraw pracy.”

Artykuł 43

W ustawie z dnia 31 stycznia 1980 r. o godle, barwach i hymnie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 7, poz. 18, z 1985 r. Nr 23, poz. 100, z 1990 r. Nr 10, poz. 60 i Nr 34, poz. 199 oraz z 1996 r. Nr 73, poz. 350) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) użyte w ustawie, także w tytule, wyrazy „Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej” zastępuje się wyrazami „Rzeczypospolitej Polskiej”;
- 2) w art. 9 w ust. 3 wyrazy „Minister Transportu i Gospodarki Morskiej” zastępuje się wyrazami „Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej”.

Artykuł 44

W ustawie z dnia 6 maja 1981 r. o pracowniczych ogrodach działkowych (Dz. U. z 1996 r. Nr 85, poz. 390) w art. 30

w ust. 3 wyrazy „Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska” zastępuje się wyrazami „ministra właściwego do spraw mieszkalnictwa i rozwoju miast”.

Artykuł 45

W ustawie z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz.U. Nr 16, poz.124 i Nr 25, poz.187, z 1983 r. Nr 5, poz. 33, z 1986 r. Nr 42, poz. 202, z 1990 r. Nr 36, poz. 206, z 1995 r. Nr 4, poz. 17, z 1996 r. Nr 77, poz. 367 oraz z 1997 r. Nr 28, poz.153 i Nr 75, poz. 471) w art. 24 w ust. 5 wyrazy „Minister Pracy i Polityki Socjalnej” zastępuje się wyrazami „Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego”.

Artykuł 46

W ustawie z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz.U. Nr 31, poz. 214, z 1984 r. Nr 35, poz. 187, z 1988 r. Nr 19, poz. 132, z 1989 r. Nr 4, poz. 24, Nr 34, poz. 178 i 182, z 1990 r. Nr 20, poz.121, z 1991 r. Nr 55, poz. 234, Nr 88, poz. 400 i Nr 95, poz. 425, z 1992 r. Nr 54, poz. 254 i Nr 90, poz. 451, z 1994 r. Nr 136, poz. 704, z 1995 r. Nr 132, poz. 640, z 1996 r. Nr 89, poz. 402 i Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 98, poz. 604 i Nr 133, poz. 882 i 883- w art. 43 w ust. 3 wyrazy „Ministrowi Spraw Wewnętrznych” zastępuje się wyrazami „ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych”.

Artykuł 47

W ustawie z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. Nr 38, poz. 173, z 1989 r. Nr 34, poz. 178, z 1996 r. N r 106, poz. 496 i Nr 156, poz. 775 oraz z 1997 r. Nr 88, poz. 554) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 29 w ust.1 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) archiwa jednostek organizacyjnych podległych i nadzorowanych przez ministrów właściwych do spraw; obrony narodowej, spraw wewnętrznych i spraw zagranicznych - w zakresie tych działów administracji rządowej, określonych w przepisach odrębnych.”;

2) w art. 33:

- a) zdanie pierwsze otrzymuje oznaczenie ust.1,
- b) zdanie drugie otrzymuje oznaczenie ust. 3,
- c) dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„2. Jeżeli jednostką, o której mowa w ust.1, jest ministerstwo, archiwum zakładowe tworzy się odrębnie dla każdego działu administracji rządowej, określonego w przepisach odrębnych.”;

3) w art. 34 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Jeżeli jednostką organizacyjną jest urząd administracji rządowej, kierownik jednostki wykonuje zadania określone w ust.1 i 2 poprzez dyrektora generalnego tego urzędu, powołanego na podstawie przepisów odrębnych.”

Artykuł 48

W ustawie z dnia 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo - rozwojowych (Dz.U. z 1991 r. Nr 44, poz. 194 i Nr 107, poz. 464, z 1992 r. Nr 54, poz. 254, z 1994 r. Nr 1, poz. 3 i Nr 43, poz. 163, z 1996 r. Nr 41, poz.175 i Nr 89, poz. 402 oraz

z 1997 r. Nr 43, poz. 272, Nr 75, poz. 467 i 469, Nr 104, poz. 661 i Nr 121, poz. 769 i 770) wprowadza się następujące zmiany:

1) użyte w ustawie w różnych przypadkach wyrazy „Przewodniczący Komitetu Badań Naukowych” zastępuje się użytymi w tych samych przypadkach wyrazami „minister właściwy do spraw nauki”;

2) w art. 31 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Jednostki, o których mowa w ust.1, ustala minister właściwy do spraw nauki.”;

3) w art. 74 w ust. 1 wyrazy „Ministra Edukacji Narodowej” zastępuje się wyrazami „ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego”;

4) w art. 75 ust.1 otrzymuje brzmienie:

„1. Na wniosek dyrektora wielozakładowego przedsiębiorstwa państwowego jego organ założycielski, działając w porozumieniu z ministrami właściwymi do spraw nauki i do spraw pracy, może rozciągnąć wszystkie lub niektóre przepisy rozdziałów 6-12 na zakład badawczo - rozwojowy, działający jako organizacyjnie wyodrębniona jednostka tego przedsiębiorstwa i prowadzący działalność, o której mowa w art. 2.”

Artykuł 49

W ustawie z dnia 19 listopada 1987 r. o dozorze technicznym (Dz.U. Nr 36, poz. 202, z 1995 r. Nr 104, poz. 515, z 1996 r. Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 64, poz. 406 i Nr 88, poz. 554) w art. 24 w ust. 2 skreśla się wyrazy „w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji”.

Artykuł 50

W ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 29, poz. 154, z 1990 r. Nr 51, poz. 297, Nr 55, poz. 321 i Nr 86, poz. 504, z 1991 r. N r 95, poz. 425 i N r 107, poz. 459, z 1993 r. N r 7, poz. 34, z 1994 r. Nr 1, poz. 3 oraz z 1997 r. Nr 28, poz.153 i Nr 96, poz. 590) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 9 w ust. 2 wyrazy „Minister Edukacji Narodowej” zastępuje się wyrazami „minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wyznań religijnych”;

2) w art. 42 w ust. 5 wyrazy “Minister Gospodarki Przemysłowej i Budownictwa” zastępuje się wyrazami „minister właściwy do spraw administracji publicznej”.

Artykuł 51

W ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. Nr 30, poz. 179, z 1991 r. Nr 94, poz. 422 i Nr 107, poz. 461, z 1992 r. Nr 54, poz. 254, z 1994 r. N r 53, poz. 214, z 1995 r. N r 4, poz. 17, N r 34, poz. 163 i Nr 104, poz. 515, z 1996 r. Nr 59, poz. 269 i Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 28, poz.153, Nr 80, poz. 499 Nr 88, poz. 554, Nr 106, poz. 680 i Nr 123, poz. 779) w art. 73 w ust. 4 wyrazy „z Ministrem Pracy i Polityki Socjalnej” zastępuje się wyrazami „z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego”.

Artykuł 52

W ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Urzędzie Ochrony Państwa (Dz.U. Nr 30, poz.180, z 1991 r. Nr 94, poz. 422 i Nr 107, poz. 461, z 1992 r. Nr 54, poz. 254, z 1994 r. Nr 53, poz. 214, z 1995 r. Nr 4, poz.17, Nr 34, poz. 163 i Nr 104, poz. 515, z 1996 r. Nr 59, poz. 269, Nr 106, poz. 496 i Nr 156, poz. 775 oraz z 1997 r. Nr 28, poz.153, Nr 70, poz. 443 i Nr 88 poz. 554) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 60 w ust. 4 wyrazy „z Ministrem Pracy i Polityki Socjalnej” zastępuje się wyrazami „z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego”;
- 2) w art. 97 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Wysokość funduszu na nagrody i zapomogi dla funkcjonariuszy określa Szef Urzędu Ochrony Państwa, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy i ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego.”

Artykuł 53

W ustawie z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 65, poz. 385, z 1992 r. Nr 54, poz. 254 i Nr 63, poz. 314, z 1994 r. Nr 1, poz. 3, Nr 43, poz. 163, Nr 105, poz. 509 i Nr 121, poz. 591, z 1996 r. Nr 5, poz. 34 i Nr 24, poz. 110 oraz z 1997 r. Nr 28, poz. 153, Nr 96, poz. 590, Nr 104, poz. 661 i Nr 121, poz. 770) w art. 3 w ust. 6 wyrazy „Ministra Edukacji Narodowej” zastępuje się wyrazami „ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania”.

Artykuł 54

W ustawie z dnia 5 stycznia 1991 r. - Prawo budżetowe (Dz. U. z 1993 r. Nr 72, poz. 344, z 1994 r. Nr 76, poz. 344, Nr 121, poz. 591 i Nr 133, poz. 685, z 1995 r. Nr78, poz. 390, Nr 124, poz. 601 i Nr 132, poz. 640, z 1996 r. Nr 89, poz. 402, N r 106, poz. 496, N r 132, poz. 621 i N r 139, poz. 647 oraz z 1997 r. Nr 54, poz. 348, Nr 79, poz. 484, N r 121, poz. 770, N r 123, poz. 775 i 778, N r 133, poz. 883 i Nr 137, poz. 926) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) użyte w ustawie w różnych przypadkach wyrazy „Minister - Szef Urzędu Rady Ministrów” zastępuje się użytymi w tych samych przypadkach wyrazami „minister właściwy do spraw administracji publicznej”;
- 2) w art. 9 w ust. 5 po wyrazie „ustala,” dodaje się wyrazy „z uwzględnieniem klasyfikacji działów administracji rządowej”;
- 3) w art. 19 w ust. 5 wyrazy „Minister Edukacji Narodowej” zastępuje się wyrazami „Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania oraz minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego”, a wyrazy „określa” i „ustala” zastępuje się odpowiednio wyrazami „określają” i „ustalają”;
- 4) w art. 70:
 - a) w ust. 1 wyrazy „Ministrowie Obrony Narodowej, Spraw Wewnętrznych i Administracji” zastępuje się wyrazami „Ministrowie: właściwy do spraw obrony narodowej, właściwy do spraw wewnętrznych i właściwy do spraw administracji publicznej”;

- b) w ust. 2 wyrazy „Przewodniczącym Komitetu Badań Naukowych” zastępuje się wyrazami „ministrem właściwym do spraw nauki”.

Artykuł 55

W ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz.U. Nr 17 poz. 75 i Nr 104, poz. 450, z 1992 r. Nr 21, poz. 85, z 1993 r. Nr 29, poz. 133, Nr 129, poz. 602 i Nr 134, poz. 645, z 1994 r. Nr 99, poz. 482, z 1995 r. Nr 4, poz.17 i Nr 138, poz. 681 oraz z 1997 r. Nr 15, poz. 83, Nr 28, poz.153, Nr 64, poz. 405 i Nr 68, poz. 436) w art. 7 wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w ust. 2 wyrazy „Prezesowi Rady Ministrów” zastępuje się wyrazami „ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego”;
- 2) w ust. 3 dodaje się na końcu wyrazy „na wniosek ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego”;
- 3) w ust. 4 wyrazy „Rada Ministrów” zastępuje się wyrazami „Prezes Rady Ministrów”.

Artykuł 56

W ustawie z dnia 25 stycznia 1991 r. o utworzeniu Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki (Dz.U. Nr 16, poz. 74) w art.1 ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Prezesa Urzędu powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw kultury fizycznej i turystyki. Nadzór nad Prezesem Urzędu sprawuje minister właściwy do spraw kultury fizycznej i turystyki.”

Artykuł 57

W ustawie z dnia 9 maja 1991 r. o zatrudnianiu i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 46 poz. 201 Nr 80, poz. 350 i Nr 110, poz. 472, z 1992 r. Nr 21 poz. 85, z 1993 r. Nr 11, poz. 50 i Nr 28, poz. 127, z 1995 r. Nr 1 poz. 1, Nr 5, poz. 25 i Nr 120, poz. 577 oraz z 1996 r. Nr 100, poz. 461) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 22 ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z ministrami właściwymi do spraw finansów publicznych i do spraw zdrowia określa, w drodze rozporządzenia, zasady wykorzystywania środków funduszu rehabilitacji oraz tryb ustalania zakładowego regulaminu wykorzystywania tych środków. ”;

- 2) w art. 29:

ust.1 otrzymuje brzmienie:

„1. Rada Ministrów ustanowi, z uwzględnieniem art.10 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o organizacji i trybie pracy Rady Ministrów oraz o zakresie działania ministrów (Dz.U. Nr 106, poz. 492 i Nr 156, poz. 775), Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, zwanego dalej Pełnomocnikiem.”;

- b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Pełnomocnika obsługuje urząd obsługujący, na podstawie przepisów odrębnych, ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.”

Artykuł 58

W ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329 i Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 28, poz.153) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 3 w ust.1 pkt 6 otrzymuje brzmienie:

„6) ministże - należy przez to rozumieć ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, z wyjątkiem ministra określonego na podstawie art. 29 ust.1.”;

2) w art. 5 w ust.10 skreśla się wyrazy “ministrów i inne”;

3) w art. 9 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw kultury określa, w drodze rozporządzenia, typy szkół artystycznych publicznych i niepublicznych oraz ustala zasady ich działania.”;

4) w art.10 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określa, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb przeprowadzania egzaminów eksternistycznych oraz szczegółowe zasady odpłatności za ich przeprowadzanie.”;

5) skreśla się art. 25-27 i art. 29 ust. 2;

6) w art. 28 wyrazy „art. 25 i 26” zastępuje się wyrazem „ustawy”;

7) w art. 35:

a) w ust. 2:

- skreśla się pkt 1-3,

- w pkt 4 skreśla się wyraz „innymi”, b) w ust. 6 skreśla się wyrazy „, a w stosunku do nauczycieli sprawujących nadzór pedagogiczny nad szkołami i placówkami artystycznymi - Minister Kultury i Sztuki w porozumieniu z Ministrem Edukacji Narodowej”, a wyraz „określają” zastępuje się wyrazem “określa”;

8) w art. 36:

a) w ust. 2 wyrazy „a w stosunku do szkół artystycznych Minister Kultury i Sztuki mogą” zastępuje się wyrazami „a w stosunku do szkół artystycznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw kultury może”;

b) w ust. 3 wyrazy „a w stosunku do szkół artystycznych - Minister Kultury i Sztuki określają” zastępuje się wyrazami „a w stosunku do szkół artystycznych - w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw kultury określa”;

9) w art. 58 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Założenie szkoły publicznej przez osobę prawną lub fizyczną, z wyjątkiem gminy i związku komunalnego, wymaga zezwolenia kuratora oświaty po uzyskaniu opinii właściwego, ze względu na dziedzinę kształcenia, ministra, z wyłączeniem ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. Dotyczy to również szkoły wymienionej w przepisach wydanych na podstawie art. 29.”;

10) art. 87 otrzymuje brzmienie:

„Artykuł 87. W stosunku do szkół wymienionych w przepisach wydanych na podstawie art. 29 właściwym ministrom przysługują uprawnienia kuratora oświaty i Ministra Edukacji Narodowej, określone w art. 85 ust. 2 i 3 oraz art. 86.”;

11) w art. 90 w ust. 5 skreśla się wyrazy „a w odniesieniu do szkół artystycznych - Minister Kultury i Sztuki.”.

Artykuł 59

W ustawie z dnia 20 lipca 1991 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. Nr 77, poz. 335, z 1996 r. Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 121, poz. 770 i Nr 133, poz. 885) art.1 otrzymuje brzmienie:

„Artykuł 1. Główny Inspektor Ochrony Środowiska jest centralnym organem administracji rządowej, powołanym do kontroli przestrzegania przepisów o ochronie środowiska oraz badania stanu środowiska, nadzorowanym przez ministra właściwego do spraw środowiska.”

Artykuł 60

W ustawie z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 1993 r. Nr 90, poz. 416 i Nr 134, poz. 646, z 1994 r. Nr 43, poz. 163, Nr 90, poz. 419, Nr 113, poz. 547, Nr 123, poz. 602 i Nr 126, poz. 626, z 1995 r. Nr 5, poz. 25 i Nr 133, poz. 654, z 1996 r. Nr 25, poz. 113, Nr 87, poz. 395, Nr 137, poz. 638, Nr 147, poz. 686 i Nr 156, poz. 776 oraz z 1997 r. Nr 28, poz.153, N r 30, poz.164, N r 71, poz. 449, N r 85, poz. 538, N r 96, poz. 592, Nr 121, poz. 770, Nr 123, poz. 776, Nr 137, poz. 926 i Nr 139, poz. 932-934) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 26 w ust.14 wyrazy „Ministrem Pracy i Polityki Socjalnej” zastępuje się wyrazami „ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego”;

2) w art. 27a w ust.19 wyrazy „Minister Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa” zastępuje się wyrazami „Minister właściwy do spraw mieszkalnictwa i rozwoju miast”.

Artykuł 61

W ustawie z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450, z 1992 r. Nr 21, poz. 84, z 1993 r. Nr 127, poz. 583 i Nr 129, poz. 602, z 1994 r. Nr 84, poz. 385, z 1995 r. N r 4, poz.17, Nr 95, poz. 473 i Nr 138, poz. 681, z 1996 r. Nr 87, poz. 395, Nr 100, poz. 461, Nr 136, poz. 636 i Nr 147, poz. 687 oraz z 1997 r. Nr 30, poz. 164, Nr 106, poz. 676 i Nr 111, poz. 725) wprowadza się następujące zmiany:

1 w art.15 ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Szczegółowe zasady rozliczeń, o których mowa w ust. 5, określa minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego oraz minister właściwy do spraw rolnictwa, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych.”;

2) w art. 25 ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, w drodze rozporządzenia, może określić szczegółowe zasady zawieszania prawa do emerytury lub renty oraz zmniejszania wysokości tych świadczeń.”

Artykuł 62

W ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 1997 r. Nr 110, poz. 721) w art. 39 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Przepisów ustawy nie stosuje się do działalności kulturalnej prowadzonej przez ministrów właściwych do spraw obrony narodowej, do spraw wewnętrznych i do spraw sprawiedliwości.”

Artykuł 63

W ustawie z dnia 7 października 1992 r. o regionalnych izbach obrachunkowych (Dz.U. Nr 85, poz. 428, z 1994 r. Nr 76, poz. 344, z 1995 r. Nr 124, poz. 601, z 1996 r. Nr 58, poz. 262 i Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 28, poz. 153, Nr 41, poz. 255, Nr 106, poz. 679 i Nr 113, poz. 734) w art. 7 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Kontrolę Krajowego Związku Kas, kas regionalnych i kas branżowych izby mogą prowadzić na wniosek ministrów: właściwego do spraw finansów publicznych, właściwego do spraw zdrowia, właściwego do spraw wewnętrznych, właściwego do spraw administracji publicznej, właściwego do spraw obrony narodowej oraz właściwego do spraw transportu.”

Artykuł 64

W ustawie z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz.U. Nr 17, poz. 78, z 1995 r. Nr 66, poz. 334 i z 1996 r. Nr 139, poz. 646) w art. 4a w ust. 10 wyrazy „Ministrem Pracy i Polityki Socjalnej” zastępuje się wyrazami “ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego”.

Artykuł 65

W ustawie z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz.U. Nr 11, poz. 50, Nr 28, poz. 127 i Nr 129, poz. 599, z 1994 r. Nr 132, poz. 670, z 1995 r. Nr 44, poz. 231 i Nr 142, poz. 702 i 703, z 1996 r. Nr 137, poz. 640 oraz z 1997 r. Nr 111, poz. 722, Nr 123, poz. 776 i 780 i Nr 137 poz. 926) w art. 51 w ust. 6 wyrazy „Ministrem Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa” zastępuje się wyrazami „ministrem właściwym do spraw gospodarki”.

Artykuł 66

W ustawie z dnia 3 lutego 1993 r. o restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw i banków oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 18, poz. 82, z 1996 r. Nr 52, poz. 235, Nr 106, poz. 496 i Nr 118, poz. 561 oraz z 1997 r. Nr 98, poz. 603) w art. 19 w ust. 2 wyrazy „Minister Finansów” zastępuje się wyrazami “minister właściwy do spraw finansów publicznych”.

Artykuł 67

W ustawie z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 45, poz. 205,

z 1995 r. Nr 132, poz. 640 oraz z 1997 r. Nr 47, poz. 297, Nr 70, poz. 443, Nr 88, poz. 554, Nr 98, poz. 604 i Nr 121, poz. 770) użyte w różnych przypadkach wyrazy „Minister Transportu i Gospodarki Morskiej” zastępuje się użytymi w tych samych przypadkach wyrazami

„minister właściwy do spraw gospodarki morskiej”.

Artykuł 68

W ustawie z dnia 29 grudnia 1993 r. o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz.U. z 1994 r. Nr 1, poz. 2, Nr 80, poz. 369 i Nr 98, poz. 473 oraz z 1997 r. Nr 41, poz. 255 i Nr 79, poz. 484) wprowadza się następujące zmiany:

1) użyte w różnych przypadkach wyrazy „Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej” zastępuje się użytymi w tych samych przypadkach wyrazami

„minister właściwy do spraw rozwoju wsi”;

2) w art. 5 w ust. 3 skreśla się wyrazy „oraz Komisji Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej”.

Artykuł 69

W ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 89, poz. 415, z 1996 r. Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 111, poz. 726 i Nr 133, poz. 885) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 52 w ust. 4 wyrazy „Prezes Rady Ministrów” zastępuje się wyrazami „Minister właściwy do spraw mieszkalnictwa i rozwoju miast”;

2) w art. 56 w ust. 3 i 4 po wyrazach „Prezes Rady Ministrów” dodaje się wyrazy „na wniosek ministra właściwego do spraw mieszkalnictwa i rozwoju miast”.

Artykuł 70

W ustawie z dnia 26 października 1995 r. o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 133, poz. 654, z 1996 r. Nr 106, poz. 496 i Nr 156, poz. 775 oraz z 1997 r. Nr 80, poz. 507, Nr 103, poz. 651, Nr 115, poz. 741 i Nr 140, poz. 939) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 33b w pkt 1 i 3 skreśla się wyrazy „inicjowanie i”;

2) w art. 33c w pkt 1 wyrazy „Radzie Ministrów” zastępuje się wyrazami „ministrowi właściwemu do spraw mieszkalnictwa i rozwoju miast”.

Artykuł 71

W ustawie z dnia 21 czerwca 1996 r. o urzędzie Ministra Finansów oraz o urzędach i izbach skarbowych (Dz.U. Nr 106, poz. 489 i z 1997 r. Nr 121, poz. 770) wprowadza się następujące zmiany:

1) w tytule ustawy skreśla się wyrazy „o urzędzie Ministra Finansów oraz”;

2) skreśla się art. 1-4 i art. 9;

3) w art. 5 ust. 9 otrzymuje brzmienie:

„9. Minister właściwy do spraw finansów publicznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw administracji publicznej określa, w drodze rozporządzenia, terytorialny zakres działania oraz siedziby urzędów i izb skarbowych.”

Artykuł 72

W ustawie z dnia 21 czerwca 1996 r. o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (Dz.U. Nr 106, poz. 491 i z 1997 r. Nr 70, poz. 443) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) tytuł otrzymuje brzmienie: „o niektórych uprawnieniach pracowników urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw wewnętrznych oraz funkcjonariuszy i pracowników urzędów nadzorowanych przez tego ministra”;
- 2) skreśla się art.1-5, art. 6 ust.1, art. 8 ust.1, art.10 i art.11;
- 3) w art. 9 w ust. 1 i 2 wyrazy „resortu spraw wewnętrznych i administracji” zastępuje się wyrazami “jednostek mu podporządkowanych lub przez niego nadzorowanych”.

Artykuł 73

W ustawie z dnia 8 sierpnia 1996 r. o organizacji i trybie pracy Rady Ministrów oraz o zakresie działania ministrów (Dz.U. Nr 106, poz. 492 i Nr 156, poz. 775 i w art. 33 dodaje się ust.1a w brzmieniu:

„1a. Prezes Rady Ministrów określając szczegółowy zakres działania ministra, w wypadku ministra kierującego określonym działem administracji rządowej:

- 1) wskazuje, z uwzględnieniem przepisów o działach administracji rządowej, dział lub działy, którymi kieruje minister,
- 2) może wyłączyć określony obszar spraw należących do danego działu zgodnie z przepisami ustawy i przekazać te zadania innemu ministrowi - z tym jednak, że wyłączenie to nie może pociągać za sobą zmiany właściwości w zakresie:
 - a) wydawania aktów normatywnych: rozporządzeń i zarządzeń,
 - b) wydawania decyzji administracyjnych i innych aktów administracyjnych w toku postępowania administracyjnego,
 - c) sprawowania nadzoru lub wykonywania czynności nadzorczych w stosunku do określonej państwowej osoby prawnej,
- 3) określa, z zastrzeżeniem przepisów odrębnych, zakres uprawnień ministra jako dysponenta wyodrębnionej lub wyodrębnionych części budżetu państwa.”

Artykuł 74

W ustawie z dnia 8 sierpnia 1996 r. o urzędzie Ministra Skarbu Państwa (Dz.U. Nr 106, poz. 493 i Nr 156, poz. 775 oraz z 1997 r. Nr 106, poz. 673 i Nr 115, poz. 741) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) tytuł otrzymuje brzmienie: „o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa”;

2) rozdział 1 otrzymuje tytuł „Uprawnienia ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa”;

3) art.1 otrzymuje brzmienie:

„Artykuł1. Ogólne zadania ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa określają przepisy odrębne.”;

4) art. 2 otrzymuje brzmienie:

„Artykuł 2. Minister właściwy do spraw Skarbu Państwa:

1) przygotowuje i przedkłada Radzie Ministrów oraz z jej upoważnienia, Sejmowi coroczne sprawozdania o stanie mienia Skarbu Państwa oraz o ekonomicznych, finansowych i społecznych skutkach prywatyzacji,

2) przygotowuje i przedkłada Radzie Ministrów projekty rocznych kierunków prywatyzacji i programów prywatyzacji majątku państwowego oraz coroczne sprawozdania z realizacji kierunków prywatyzacji,

3) prowadzi zbiorczą ewidencję majątku Skarbu Państwa,

4) prowadzi ewidencję podmiotów, w szczególności państwowych jednostek organizacyjnych, którym przysługuje prawo wykonywania uprawnień wynikających z praw majątkowych Skarbu lub do działania w imieniu Skarbu Państwa,

5) wykonuje uprawnienia wynikające z praw majątkowych Skarbu Państwa, w szczególności:

a) w zakresie praw z akcji i udziałów należących do Skarbu Państwa, łącznie z wynikającymi z nich prawami osobistymi,

b) w stosunku do mienia pozostałego po likwidacji państwowej jednostki organizacyjnej lub przypadającego Skarbowi Państwa w wyniku likwidacji spółki z jego udziałem, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej, prawa handlowego lub przystąpieniu do takiej spółki oraz o utworzeniu fundacji bądź innej osoby prawnej, przewidzianej przepisami prawa, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej,

7) sprawuje kontrolę wykonywania uprawnień wynikających z praw majątkowych Skarbu Państwa przez państwowe jednostki organizacyjne, o których mowa w p kt 4,

8) sprawuje kontrolę wykonywania przez inne organy administracji państwowej oraz państwowe osoby prawne zadań określonych w odrębnych przepisach, w zakresie przekształceń własnościowych,

9) realizuje inne zadania określone w przepisach odrębnych.”;

5) skreśla się art. 6 i 7;

6) w art.17:

a) w ust. 1 po wyrazach „w rozumieniu przepisów o pracownikach urzędów państwowych,” dodaje się wyrazy „w szczególności dyrektorzy generalni urzędów,”

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Kierownicy urzędów państwowych mogą, w zakresie uprawnień reprezentowania Skarbu Państwa wynikających z przepisów odrębnych, udzielać pełnomocnictw do reprezentowania Skarbu Państwa kierownikom podporządkowanych im jednostek organizacyjnych.”;

7) w art.18 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Minister właściwy do spraw Skarbu Państwa, w porozumieniu z właściwymi organami administracji rządowej, może udzielać kierownikom urzędów państwowych lub innych państwowych jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej upoważnień do wykonywania zadań określonych w art. 2 p kt 5-8.”

Artykuł 75

W ustawie z dnia 25 kwietnia 1997 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz.U. Nr 75, poz. 469) w art. 38 wyrazy „Przewodniczącym Komitetu Badań Naukowych” zastępuje się wyrazami „ministrem właściwym do spraw nauki”.

ROZDZIAŁ 5

Przepisy szczególne, przejściowe i dostosowujące

Artykuł 76

Prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, ministra właściwego do spraw obrony narodowej oraz Szefa Urzędu Ochrony Państwa, ustala, w drodze rozporządzenia, szczegółowy rozdział kompetencji między Policją, Urzęd Ochrony Państwa, Państwową Straż Pożarną, Straż Graniczną i Obronę Cywilną Kraju oraz wojskowe organy porządkowe i Wojskowe Służby Informacyjne podległe ministrowi właściwemu do spraw obrony narodowej oraz zasady ich współdziałania.

Artykuł 77

1. Minister właściwy do spraw budżetu określa w drodze rozporządzenia, warunki emisji skarbowych papierów wartościowych, a w szczególności wartości nominalne poszczególnych emisji, wysokość i sposób oprocentowania, ich terminy wykupu i płatności odsetkowych, podmioty uprawnione do nabycia, sposób ustalenia ceny emisyjnej oraz terminy przedawnienia, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Dopuszczalny stan zadłużenia Skarbu Państwa z tytułu skarbowych papierów wartościowych określają przepisy odrębne.

Artykuł 78

Minister właściwy do spraw finansów publicznych ustala:

- 1) zasady ewidencji należności i zobowiązań Skarbu Państwa,
- 2) warunki prowadzenia rozliczeń środków zgromadzonych na rachunkach likwidacyjnych, w tym zasady stosowania kursów walut dla jednostek rozliczeniowych.

Artykuł 79

Ileokroć w przepisach obowiązujących jest mowa o ministrze:

- 1) właściwym do określonych spraw lub w określonych sprawach - należy przez to rozumieć ministra właści-

wego w sprawach oznaczonych nazwą danego działu, z zastrzeżeniem przepisów rozdziału 4,

- 2) określonym nazwą jego urzędu - należy przez to rozumieć ministra właściwego do spraw oznaczonych nazwą jego urzędu i określonych w odpowiednich przepisach ustawy, z zastrzeżeniem przepisów rozdziału 4, z tym że:
 - a) minister właściwy do spraw finansów publicznych wykonuje zadania i kompetencje należące dotychczas do Ministra Finansów - z wyjątkiem spraw, które przechodzą do zakresu zadań i kompetencji ministrów właściwych do spraw budżetu oraz do spraw instytucji finansowych,
 - b) minister właściwy do spraw środowiska wykonuje zadania i kompetencje należące dotychczas do Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa - z wyjątkiem spraw, które przechodzą do zakresu działania ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej,
 - c) minister właściwy do spraw oświaty i wychowania wykonuje zadania i kompetencje należące dotychczas do Ministra Edukacji Narodowej z wyjątkiem spraw, które przechodzą do zakresu zadań i kompetencji ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego,
 - d) minister właściwy do spraw pracy wykonuje zadania i kompetencje należące do Ministra Pracy i Polityki Socjalnej - z wyjątkiem spraw, które przechodzą do zakresu zadań i kompetencji ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego,
 - e) minister właściwy do spraw rolnictwa wykonuje zadania i kompetencje należące dotychczas do Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - z wyjątkiem spraw, które przechodzą do zakresu zadań i kompetencji ministrów właściwych do spraw gospodarki wodnej oraz do spraw rozwoju wsi,
 - f) minister właściwy do spraw transportu wykonuje zadania i kompetencje należące dotychczas do Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z wyjątkiem spraw, które przechodzą do zakresu zadań i kompetencji ministrów właściwych do spraw gospodarki morskiej oraz do spraw gospodarki wodnej,
 - g) minister właściwy do spraw wewnętrznych wykonuje zadania i kompetencje należące dotychczas do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji - z wyjątkiem spraw, które przechodzą do zakresu zadań i kompetencji ministra właściwego do spraw administracji publicznej.

Artykuł 80

Do zakresu działania ministra właściwego do spraw administracji publicznej przechodzą zadania i kompetencje należące dotychczas do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji na podstawie przepisów:

- 1) o aktach stanu cywilnego,
- 2) o autostradach płatnych,
- 3) o cenach,
- 4) o cmentarzach i chowaniu zmarłych,

- 5) o drogach publicznych,
- 6) o ewidencji ludności i dowodach osobistych,
- 7) o gospodarce nieruchomościami,
- 8) o grobach i cmentarzach wojennych,
- 9) o paszportach,
- 10) o pracownikach urzędów państwowych, z zastrzeżeniem art. 46,
- 11) prawa budowlanego,
- 12) prawa geodezyjnego i kartograficznego,
- 13) prawa geologicznego i górniczego,
- 14) o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa,
- 15) o regionalnych izbach obrachunkowych,
- 16) o rybnictwie śródlądowym,
- 17) o samorządzie terytorialnym i przepisów wprowadzających te przepisy,
- 18) o środkach farmaceutycznych, materiałach medycznych, aptekach, hurtowniach i nadzorze farmaceutycznym.

Artykuł 81

Do zakresu działania ministra właściwego do spraw budżetu przechodzą zadania i kompetencje należące dotychczas do Ministra Finansów na podstawie przepisów prawa budżetowego, z zastrzeżeniem art. 54.

Artykuł 82

Do zakresu działania ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej przechodzą zadania i kompetencje należące dotychczas do Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej na podstawie przepisów:

- 1) o izbach morskich,
- 2) Kodeksu morskiego,
- 3) o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej,
- 4) o portach i przystaniach morskich,
- 5) o pracy na morskich statkach handlowych,
- 6) o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej,
- 7) o rybołówstwie morskim,
- 8) o zapobieganiu zanieczyszczenia morza przez statki.

Artykuł 83

Do zakresu działania ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej przechodzą zadania i kompetencje należące dotychczas do:

- 1) Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa na podstawie przepisów prawa wodnego,
- 2) Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej na podstawie przepisów:
 - a) o ochronie i kształtowaniu środowiska,
 - b) o żegludze i sptawie na śródlądowych drogach wodnych.

Artykuł 84

Do zakresu działania ministra właściwego do spraw instytucji finansowych przechodzą zadania i kompetencje na-

leżące dotychczas do Ministra Finansów na podstawie przepisów:

- 1) o działalności ubezpieczeniowej,
- 2) prawa bankowego,
- 3) o publicznym obrocie papierami wartościowymi i funduszach powierniczych,
- 4) o restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw i banków, z zastrzeżeniem art. 66.

Artykuł 85

Do zakresu działania ministra właściwego do spraw rozwoju wsi przechodzą zadania i kompetencje należące dotychczas do Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej na podstawie przepisów:

- 1) o ochronie gruntów rolnych i leśnych,
- 2) o ochronie i kształtowaniu środowiska,
- 3) prawa geodezyjnego i kartograficznego,
- 4) prawa wodnego,
- 5) o powszechnej elektryfikacji wsi i osiedli,
- 6) o ubezpieczeniu społecznym rolników,
- 7) o zagospodarowaniu wspólnot gruntowych.

Artykuł 86

Do zakresu działania ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego przechodzą zadania i kompetencje należące dotychczas do Ministra Edukacji Narodowej na podstawie przepisów:

- 1) o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach,
- 2) o szkolnictwie wyższym, z zastrzeżeniem art. 53,
- 3) o tytule naukowym i stopniach naukowych,
- 4) o wyższym szkolnictwie wojskowym.

Artykuł 87

Do zakresu działania ministra właściwego do spraw wyznań religijnych przechodzą zadania i kompetencje należące dotychczas do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji na podstawie przepisów:

- 1) o gwarancjach wolności sumienia i wyznania,
- 2) o stosunku Państwa do poszczególnych Kościołów i innych związków wyznaniowych.

Artykuł 88

Do zakresu działania ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego przechodzą zadania i kompetencje należące dotychczas do Ministra Pracy i Polityki Socjalnej na podstawie przepisów:

- 1) o funduszu alimentacyjnym,
- 2) o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego,
- 3) o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych,
- 4) o pomocy społecznej,
- 5) o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa,
- 6) o rewaloryzacji i waloryzacji emerytur i rent,
- 7) o ubezpieczeniach społecznych,
- 8) o ubezpieczeniu społecznym duchownych,

- 9) o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin,
- 10) o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia,
- 11) o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin,
- 12) o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin,
- 13) o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin,
- 14) o zasiłkach rodzinnych i pielęgnacyjnych,
- 15) o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin,
- 16) o zatrudnianiu i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

Artykuł 89

Ministrowie powołani w skład Rady Ministrów na zasadach obowiązujących przed dniem wejścia w życie ustawy wykonują swoje zadania i kompetencje do czasu ustalenia szczegółowego zakresu działania ministrów kierujących określonym działem zgodnie z zasadami określonymi w art. 3 ust. 1 niniejszej ustawy. Do tego czasu zachowują moc przepisy ustaw wymienionych w art. 96.

Artykuł 90

Ileć w przepisach obowiązujących jest mowa o ministerstwie, należy przez to rozumieć urząd obsługujący ministra właściwego do danych spraw w rozumieniu ustawy.

Artykuł 91

1. Ministerstwa utworzone lub działające na podstawie dotychczasowych przepisów działają na podstawie tych przepisów, z zastrzeżeniem ust. 2, do czasu wydania nowych przepisów na podstawie art. 39 ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 3 ust. 1.

2. Statuty ministerstw wydane do dnia wejścia ustawy w życie zachowują moc do czasu wydania nowych statutów na podstawie art. 39 ust. 5 ustawy, o której mowa w art. 3 ust. 1.

Artykuł 92

Pełnomocnik do Spraw Osób Niepełnosprawnych, powołany na podstawie dotychczasowych przepisów, staje się Pełnomocnikiem Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych w rozumieniu ustawy.

Artykuł 93

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb przejęcia przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania szkół od innych ministrów i kierowników urzędów centralnych.

Artykuł 94

Prezes Rady Ministrów i ministrowie zobowiązani do wydania jednolitych tekstów ustaw uwzględnią w tych tekstach oznaczenia właściwych do określonych spraw ministrów zgodnie z wymogami wynikającymi z klasyfikacji działów administracji rządowej.

Artykuł 95

Ileć przepisy nakładają na naczelny lub centralny organ administracji rządowej obowiązek ogłoszenia aktu pra-

wnego w wydawnictwie promulgacyjnym innym niż Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, akt taki podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

ROZDZIAŁ 6

Przepisy końcowe

Artykuł 96

1. Tracą moc, z zastrzeżeniem art. 71, 72, 74 i art. 89, ustawy o urzędach ministrów, w szczególności ustawy:

- 1) z dnia 29 maja 1974 r. o urzędzie Ministra Spraw Zagranicznych (Dz.U. Nr 21, poz. 115 i z 1984 r. Nr 9, poz. 34),
- 2) z dnia 4 maja 1982 r. o urzędzie Ministra Kultury i Sztuki (Dz.U. Nr 14, poz. 112),
- 3) z dnia 23 października 1987 r. o utworzeniu urzędu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej (Dz.U. Nr 33, poz. 175 i z 1990 r. Nr 29, poz. 172),
- 4) z dnia 23 października 1987 r. o utworzeniu urzędu Ministra Edukacji Narodowej (Dz.U. Nr 33, poz. 178, z 1990 r. Nr 65, poz. 385, z 1991 r. Nr 95, poz. 425 i z 1996 r. Nr 106, poz. 496),
- 5) z dnia 1 grudnia 1989 r. o utworzeniu urzędu Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej (Dz.U. Nr 67, poz. 407),
- 6) z dnia 1 grudnia 1989 r. o utworzeniu urzędu Ministra łączności (Dz.U. Nr 67, poz. 408, z 1990 r. Nr 86, poz. 504 i z 1995 r. Nr 60, poz. 310),
- 7) z dnia 20 grudnia 1989 r. o utworzeniu urzędu Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (Dz.U. Nr 73, poz. 433 oraz z 1991 r. Nr 101, poz. 444 i Nr 114, poz. 492),
- 8) z dnia 20 grudnia 1989 r. o utworzeniu urzędu Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej (Dz.U. Nr 73, poz. 434, z 1991 r. Nr 7, poz. 24 i z 1997 r. Nr 121, poz. 770),
- 9) z dnia 21 czerwca 1996 r. o urzędzie Ministra Gospodarki (Dz.U. Nr 106, poz. 490).

2. Pozostają w mocy przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej (Dz.U. z 1996 r. Nr 10, poz. 56 i Nr 102, poz. 474 oraz z 1997 r. Nr 121, poz. 770).

Artykuł 97

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1999 r.

PRZYPISY:

- 1) Artykuł wchodzi w życie z dniem 1 lipca 2000 r.
- 2) Artykuł wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2000 r.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 25 listopada 1997 r.

w sprawie utworzenia stałych komitetów Rady Ministrów (Dz.U. Nr 143, poz. 953)

Na podstawie art.11 ust.1 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o organizacji i trybie pracy Rady Ministrów oraz o zakresie działania ministrów (Dz.U. Nr 106, poz. 492, Nr 156, poz. 775 i Nr 141, poz. 943) zarządza się, co następuje:

§ 1.1. Tworzy się następujące stałe komitety Rady Ministrów:

- 1) Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów,
- 2) Komitet Społeczny Rady Ministrów,
- 3) Komitet Spraw Obronnych Rady Ministrów.

2. W skład stałych komitetów Rady Ministrów wchodzi członkowie Rady Ministrów wyznaczeni przez Prezesa Rady Ministrów po porozumieniu z przewodniczącym komitetu.

3. Prezes Rady Ministrów może:

- 1) wskazać ministra albo wyznaczyć sekretarza stanu lub podsekretarza stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, który będzie reprezentował Prezesa Rady Ministrów w pracach stałego komitetu,
- 2) wskazać organy administracji rządowej oraz inne osoby, które będą stale uczestniczyły w pracach stałego komitetu.

4. W pracach stałego komitetu mogą również brać udział inne osoby zapraszone przez przewodniczącego komitetu.

§ 2. 1. Przewodniczących stałych komitetów Rady Ministrów powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów.

2. Wiceprzewodniczących stałych komitetów powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów, spośród członków komitetu, na wniosek przewodniczącego stałego komitetu.

3. Funkcję sekretarza stałego komitetu pełni sekretarz lub podsekretarz stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów albo wyznaczony przez przewodniczącego komitetu urzędnik zatrudniony w komórce organizacyjnej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, która sprawuje obsługę tego komitetu.

§ 3. Celem działania stałych komitetów Rady Ministrów jest uzgadnianie stanowiska członków Rady Ministrów, inicjowanie, przygotowywanie i przedstawianie Radzie Ministrów i Prezesowi Rady Ministrów projektów rozstrzygnięć, opinii lub udzielanie rekomendacji oraz analizowanie sytuacji w poszczególnych dziedzinach polityki Rządu.

§ 4. Do zakresu działania Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów należą:

- 1) sprawy projektów aktów normatywnych, projektów programów, analiz, sprawozdań i innych dokumentów rządowych dotyczących polityki gospodarczej państwa, w szczególności:

- a) planowania i realizacji dochodów i wydatków budżetu państwa,
- b) zasad rozwoju gospodarczego kraju,
- c) zasad rozwoju rynku finansowego, infrastruktury technicznej i gospodarki,
- d) zmian strukturalnych i przekształceń własnościowych,
- e) zasad polityki ochrony środowiska i ekorozwoju,
- f) międzynarodowej współpracy gospodarczej oraz zaangażowania kapitału zagranicznego,
- g) zasad kształtowania i realizacji polityki przestrzennej zagospodarowania kraju oraz polityki mieszkaniowej państwa,
- h) prognoz koniunktury gospodarczej,
- i) instrumentów rozwoju regionalnego Polski,
- j) kryteriów alokacji środków budżetu państwa przeznaczonych na wspieranie rozwoju regionalnego,
- k) opiniowania zasad kształtowania finansów komunalnych i ich relacji z budżetem państwa,
- l) ekonomicznych i finansowych aspektów kształtowania oraz rozwijania współpracy regionalnej i transgranicznej,
- ł) kształtowania obszarów wiejskich i strukturalnych przeobrażeń wsi,
- 2) inne sprawy powierzone przez Radę Ministrów i Prezesa Rady Ministrów.

§ 5. 1. W ramach Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów działa Podkomitet Rozwoju Regionalnego, zwany dalej „Podkomitetem”.

2. Podkomitetem kieruje Przewodniczący, powoływany i odwoływany przez Prezesa Rady Ministrów na wniosek Przewodniczącego Komitetu.

3. Członków Podkomitetu wyznacza Prezes Rady Ministrów po porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu.

4. Szczegółowy zakres działania Podkomitetu określa Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów na wniosek Przewodniczącego Podkomitetu.

§ 6. Do zakresu działania Komitetu Społecznego Rady Ministrów należą:

- 1) sprawy projektów aktów normatywnych, projektów programów, analiz, sprawozdań i innych dokumentów rządowych dotyczących zagadnień społecznych, w szczególności:
- a) przestrzegania praw i wolności, praworządności i stanu bezpieczeństwa obywateli,

- b) umacniania więzi z Polonią i wychodźstwem, wymiany młodzieży oraz wymiany informacji,
 - c) sprawy mniejszości narodowych i etnicznych,
 - d) polityki socjalnej, bezrobocia, bezpieczeństwa i ochrony warunków pracy, oświaty, nauki, szkolnictwa wyższego, kultury, zdrowia i opieki społecznej, wypoczynku i sportu oraz ochrony środowiska,
 - e) warunków i zasad współpracy Rządu i innych organów administracji rządowej ze związkami zawodowymi, organizacjami samorządu zawodowego, stowarzyszeniami i innymi podmiotami,
 - f) stosunków państwa z Kościołem Katolickim oraz z innymi kościołami i związkami wyznaniowymi,
 - g) działalności środków społecznego przekazu oraz systemu telekomunikacyjnego państwa,
 - h) organizacji i funkcjonowania organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego,
 - i) kształtowania oraz rozwijania współpracy regionalnej i transgranicznej,
- 2) inne sprawy powierzone przez Radę Ministrów i Prezesa Rady Ministrów.

§ 7. Do zakresu działania Komitetu Spraw Obronnych Rady Ministrów należą:

- 1) sprawy projektów aktów normatywnych, projektów programów, analiz, sprawozdań i innych dokumentów rządowych dotyczących zewnętrznego i wewnętrznego bezpieczeństwa państwa, w szczególności:
 - a) systemu obronnego państwa oraz ekonomiczno-społecznych podstaw jego funkcjonowania,
 - b) przemysłu zbrojeniowego, obrotu uzbrojeniem i sprzętem specjalnym, badań naukowych i prac badawczo - rozwojowych prowadzonych na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa, przygotowań mobilizacyjnych w gospodarce narodowej, tworzenia i gospodarowania rezerwami państwowymi oraz utrzymywania zdolności produkcyjnych i remontowych w gospodarce narodowej na potrzeby obrony państwa,
- c) uwzględnienia wymogów bezpieczeństwa państwa w planowaniu przestrzennym i rozbudowie infrastruktury gospodarczej, w tym transportu i łączności,

- d) nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i innych sytuacji kryzysowych, a także koncepcji działań zmierzających do likwidacji tych zagrożeń i sytuacji oraz usunięcia ich skutków,
- 2) inne sprawy powierzone przez Radę Ministrów i Prezesa Rady Ministrów.

§ 8. W toku wykonywania zadań wynikających z § 4-7 stałe komitety Rady Ministrów współdziałają z ministrami i innymi organami nie reprezentowanymi w składzie tych komitetów.

§ 9.1. Tryb pracy stałych komitetów Rady Ministrów, w tym tryb zwoływania i odbywania ich posiedzeń oraz przygotowywania i rozpatrywania dokumentów rządowych, określa regulamin pracy Rady Ministrów.

2. W razie uznania przez przewodniczącego stałego komitetu, że sprawa wniesiona pod obrady komitetu nie wymaga zajęcia stanowiska przez komitet w pełnym składzie, może on, spośród członków komitetu, utworzyć zespół i powierzyć mu rozpatrzenie tej sprawy w trybie określonym w regulaminie pracy Rady Ministrów.

§ 10.1. W celu realizacji swoich zadań stałe komitety Rady Ministrów oraz ich przewodniczący mogą określać sposoby i terminy wykonania prac mających na celu przygotowanie projektu stanowiska, decyzji lub innego rozstrzygnięcia Rady Ministrów albo Prezesa Rady Ministrów oraz wskazywać organy odpowiedzialne za ich wykonanie.

2. Stały komitet Rady Ministrów może powoływać zespoły robocze lub ekspertów do opracowania analiz, prognoz, ekspertyz oraz koncepcji i projektów rozwiązań programowych.

3. Stałe komitety Rady Ministrów składają Radzie Ministrów roczne sprawozdania ze swojej działalności.

§ 11. Ilekroć w obowiązujących przepisach mówi się o Komitecie Społeczno - Politycznym Rady Ministrów, należy przez to rozumieć Komitet Społeczny Rady Ministrów.

§ 12. Traci moc rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 lutego 1997 r. w sprawie utworzenia stałych komitetów Rady Ministrów (Dz.U. Nr 13, poz. 70 i Nr 18, poz.105).

§ 13. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

25
USTAWA

z dnia 21 sierpnia 1997 r.

o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne
(Dz.U. Nr 106, poz. 679; z 1998 r. Nr 113, poz. 715, Nr 162, poz. 1126; z 1999 r. Nr 49, poz. 483)

Artykuł 1

Ustawa określa ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej przez osoby zajmujące kierownicze stanowiska państwowe, w rozumieniu przepisów o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, oraz przez sędziów Trybunału Konstytucyjnego.

Artykuł 2

Ustawa określa także ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej przez:

- 1) pracowników urzędów państwowych, w tym członków korpusu służby cywilnej, zajmujących stanowiska kierownicze:
- a) dyrektora generalnego, dyrektora departamentu (jednostki równorzędnej) i jego zastępcy oraz naczelnika wydziału (jednostki równorzędnej) w urzędach naczelnych i centralnych organów państwowych,
- b) dyrektora generalnego urzędu wojewódzkiego, dyrektora wydziału (jednostki równorzędnej) i jego zastępcy oraz głównego księgowego, kierownika urzędu rejonowego i jego zastępcy oraz głównego księgowego - w urzędach terenowych organów rządowej administracji ogólnej,
- c) kierownika urzędu i jego zastępcy - w urzędach terenowych organów rządowej administracji specjalnej,
- 2) pracowników urzędów państwowych, w tym członków korpusu służby cywilnej, zajmujących stanowiska równorzędne pod względem płacowym ze stanowiskami wymienionymi w pkt 1,
- 3) dyrektora generalnego Najwyższej Izby Kontroli oraz pracowników Najwyższej Izby Kontroli nadzorujących lub wykonujących czynności kontrolne,
- 4) pracowników regionalnych izb obrachunkowych zajmujących stanowiska: prezesa, członka kolegium, naczelnika wydziału oraz inspektora do spraw kontroli,
- 5) pracowników samorządowych kolegiów odwoławczych zajmujących stanowiska: przewodniczącego, jego zastępcy oraz etatowego członka kolegium,
- 6) członków zarządów gmin, skarbników (głównych księgowych budżetu) i sekretarzy gmin oraz inne osoby wydające decyzje administracyjne z upoważnienia wójta lub burmistrza (prezydenta miasta),
- 6a) członków zarządów powiatów, skarbników powiatów (głównych księgowych budżetu powiatu) i sekretarzy powiatów oraz inne osoby wydające decyzje administracyjne z upoważnienia starosty,

- 6b) członków zarządów województw, skarbników województw (głównych księgowych budżetu województwa) oraz inne osoby wydające decyzje administracyjne z upoważnienia marszałka województwa.
- 7) pracowników banków państwowych zajmujących stanowiska: prezesa, wiceprezesa, członka zarządu oraz skarbnika,
- 8) pracowników przedsiębiorstw państwowych zajmujących stanowiska: dyrektora przedsiębiorstwa, jego zastępcy oraz głównego księgowego,
- 9) pracowników jednoosobowych spółek Skarbu Państwa oraz spółek w których udział Skarbu Państwa przekracza 50% kapitału zakładowego lub 50% liczby akcji, zajmujących stanowiska: prezesa, wiceprezesa i członka zarządu,
- 10) pracowników agencji państwowych zajmujących stanowiska: prezesa, wiceprezesa, dyrektora zespołu, dyrektora oddziału terenowego i jego zastępcy - lub stanowiska równorzędne,
- 11) inne osoby pełniące funkcje publiczne, jeżeli ustawa szczególnie tak stanowi.

Artykuł 3

Jlekoć w ustawie jest mowa o:

- 1) spółce prawa handlowego - rozumie się przez to spółkę handlową, a także inną spółkę, do której stosuje się przepisy prawa handlowego, w tym spółkę według prawa obcego,
- 2) jednostkach samorządu terytorialnego - należy przez to rozumieć: gminę, powiat, samorząd województwa.

Artykuł 4

Osoby wymienione w art. 1 i 2, w okresie zajmowania stanowisk lub pełnienia funkcji, o których mowa w tych przepisach, nie mogą:

- 1) być członkami zarządów, rad nadzorczych lub komisji rewizyjnych spółek prawa handlowego,
- 2) być zatrudnione lub wykonywać innych zajęć w spółkach prawa handlowego, które mogłyby wywołać podejrzenie o ich stronniczość lub interesowność,
- 3) być członkami zarządów, rad nadzorczych lub komisji rewizyjnych spółdzielni, z wyjątkiem rad nadzorczych spółdzielni mieszkaniowych,
- 4) być członkami zarządów fundacji prowadzących działalność gospodarczą,

- 5) posiadać w spółkach prawa handlowego więcej niż 10% akcji lub udziały przedstawiające więcej niż 10% kapitału zakładowego - w każdej z tych spółek,
- 6) prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami, a także zarządzać taką działalnością lub być przedstawicielem czy pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności; nie dotyczyło działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej, w formie i zakresie gospodarstwa rodzinnego.

Artykuł 5

Naruszenie zakazów, o których mowa w art. 4, przez osoby:

- 1) wymienione w art. 2 pkt 1-4 stanowi przewinienie służbowe, które podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej lub stanowi podstawę do rozwiązania stosunku pracy bez wypowiedzenia z winy pracownika,
- 2) wymienione w art. 2 pkt 5-10 stanowi podstawę do odwołania ze stanowiska.

Artykuł 6

1. Zakaz zajmowania stanowisk we władzach spółek, o którym mowa w art. 4 pkt 1, nie dotyczy osób wymienionych w art. 2 pkt 1, 2 i 6-10, o ile zostały wyznaczone do spółki prawa handlowego z udziałem Skarbu Państwa, innych państwowych osób prawnych, jednostek samorządu terytorialnego, ich związków lub innych osób prawnych jednostek samorządu terytorialnego jako reprezentanci tych podmiotów; osoby te nie mogą zostać wyznaczone do więcej niż dwóch spółek prawa handlowego.

2. Osoby, o których mowa w art. 2 pkt 1 i 2, mogą otrzymywać odrębne wynagrodzenie z tytułu sprawowania funkcji w spółce prawa handlowego, do której zostały wyznaczone jako reprezentanci Skarbu Państwa.

3. Wysokość wynagrodzenia osób, o których mowa w art. 2 pkt 1 i 2, z tytułu pełnienia funkcji w jednej spółce, łącznie z dietami, nie może przekraczać miesięcznie czterokrotność najniższego wynagrodzenia pracowników za pracę, obowiązującego w grudniu roku poprzedzającego, określonego przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej na podstawie Kodeksu pracy; jeżeli wynagrodzenie przyznane przez spółkę jest wyższe, nadwyżka stanowi dochód budżetu państwa.

4. Spółka prawa handlowego przekazuje nadwyżkę, o której mowa w ust. 3, na rachunek urzędu skarbowego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby wyznaczonej jako reprezentant Skarbu Państwa, w terminie 14 dni od dnia wypłaty wynagrodzenia lub diety.

Artykuł 7

1. Osoby wymienione w art. 1 oraz w art. 2 pkt 1-3 i 6 nie mogą, przed upływem roku od zaprzestania zajmowania stanowiska lub pełnienia funkcji, być zatrudnione lub wykonywać innych zajęć u przedsiębiorcy, jeżeli brały udział w wydaniu rozstrzygnięcia w sprawach indywidualnych dotyczących tego przedsiębiorcy.

2. W uzasadnionych przypadkach zgodę na zatrudnienie przed upływem roku może wyrazić komisja powołana przez Prezesa Rady Ministrów, zwana dalej "komisją".

3. Komisja rozpatruje sprawy w składach trzyosobowych.

4. Do postępowania przed komisją stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

5. Decyzje komisji są podejmowane w terminie 30 dni od dnia złożenia wniosku o wyrażenie zgody, o której mowa w ust. 2, i są ostateczne.

6. Prezes Rady Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, organizację pracy i skład komisji oraz zasady wynagradzania jej członków.

7. Do osób wymienionych w art. 8 ust. 3 i 4 przepisu ust. 2 nie stosuje się.

Artykuł 8

1. Osoby wymienione w art. 1 obowiązane są do złożenia przelożonemu oświadczenia o działalności gospodarczej prowadzonej przez małżonka przed powołaniem na stanowisko, a także o zamiarze podjęcia takiej działalności lub zmianie jej charakteru - w trakcie pełnienia funkcji.

2. Komisja, na wniosek przelożonego lub osoby zainteresowanej, wydaje, w terminie 14 dni od dnia złożenia wniosku, opinię, czy działalność gospodarcza, o której mowa w ust. 1, może wywołać podejrzenie o stronniczość lub interesowność osoby wymienionej w art. 1. Przepisy art. 7 ust. 3-5 stosuje się odpowiednio, z tym że opinię doręcza się w każdym przypadku przelożonemu.

3. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes Rady Ministrów, Szef Kancelarii Prezydenta, Szef Kancelarii Sejmu, Szef Kancelarii Senatu, Prezes Trybunału Konstytucyjnego, Prezes Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznik Praw Obywatelskich, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, Prezes Narodowego Banku Polskiego, Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Główny Inspektor Pracy, Prezes Polskiej Akademii Nauk, Kierownik Krajowego Biura Wyborczego oraz Rzecznik Ubezpieczonych składają oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego składa oświadczenie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

4. Do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu, Prezesa Rady Ministrów, wicemarszałka Sejmu, wicemarszałka Senatu, wiceprezesa Rady Ministrów, Prezesa Trybunału Konstytucyjnego, wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, wiceprezesa Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich, Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, wiceprezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Narodowego Banku Polskiego, pierwszego zastępcy Prezesa Narodowego Banku Polskiego oraz wiceprezesa Narodowego Banku Polskiego - przepisu ust. 2 nie stosuje się.

5. Informacje zawarte w oświadczeniu, o którym mowa w ust. 1, stanowią tajemnicę służbową.

Artykuł 9

Wybór lub powołanie do władz spółki, spółdzielni lub fundacji z naruszeniem zakazów określonych w art. 4 i 7 są z mocy prawa nieważne i nie podlegają wpisaniu do właściwego rejestru.

Artykuł 10

1. Osoby określone w art. 1 i 2 są obowiązane do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie o stanie majątkowym dotyczy majątku odrębnego oraz objętego małżeńską wspólnością majątkową. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności informacje o posiadanych zasobach pieniężnych, nieruchomościach, udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego, a ponadto o nabytym przez tę osobę albo jej małżonka od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, jednostek samorządu terytorialnego lub ich związków które podlegało zbyciu w drodze przetargu. Oświadczenie to powinno również zawierać dane dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnienia funkcji w spółkach lub spółdzielniach, o których mowa w art. 4.

2. Urzędnicy służby cywilnej zajmujący inne stanowiska niż określone w art. 2 są obowiązani do złożenia oświadczenia, o którym mowa w ust.1.

3. Informacje zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym stanowią tajemnicę służbową, chyba że osoba, która złożyła oświadczenie, wyraziła pisemną zgodę na ich ujawnienie. W szczególnie uzasadnionych przypadkach osoba uprawniona, zgodnie z ust. 4, 5 lub 6, do odebrania oświadczenia może je ujawnić pomimo braku zgody składającego oświadczenie. Oświadczenie przechowuje się przez 6 lat.

4. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, składa się kierownikowi jednostki (dyrektorowi generalnemu urzędu, z zastrzeżeniem ust. 5 i 6, przed objęciem stanowiska, a następnie co roku do dnia 31 marca, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego, a także w dniu opuszczenia stanowiska. Kierownik jednostki (dyrektor generalny urzędu) dokonuje analizy zawartych w oświadczeniu danych.

5. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes Rady Ministrów, Szef Kancelarii Prezydenta, Szef Kancelarii Sejmu, Szef Kancelarii Senatu, Prezes Trybunału Konstytucyjnego, Prezes Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznik Praw Obywatelskich, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, Prezes Narodowego Banku Polskiego, Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Główny Inspektor Pracy, Prezes Polskiej Akademii Nauk, Kierownik Krajowego Biura Wyborczego oraz Rzecznik Ubezpieczonych składają oświadczenie, o którym mowa w ust.1, Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, który dokonuje analizy zawartych w nim danych. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego składa oświadczenie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, który dokonuje analizy zawartych w nim danych.

6. Oświadczenie, o którym mowa w ust.1, składają:

- 1) przewodniczący samorządowego kolegium odwoławczego - przewodniczącemu wojewódzkiego sejmiku samorządowego,
- 2) wójt lub burmistrz (prezydent miasta) - wojewodzie,

3) prezes banku, o którym mowa w art. 2 pkt 7, z wyłączeniem Prezesa Narodowego Banku Polskiego - Ministrowi Finansów,

4) prezes spółki, o której mowa w art. 2 pkt 9 - Ministrowi Skarbu Państwa.

7. Osoby odbierające oświadczenie, o których mowa w ust. 6, dokonują analizy zawartych w nim danych.

8. Osoba dokonująca analizy jest uprawniona do porównania treści analizowanego oświadczenia z treścią uprzednio złożonych oświadczeń.

Artykuł 11

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej określa, w drodze rozporządzenia, wzór formularza oświadczenia, o którym mowa w art. 8 ust.1 i art.10 ust.1.

Artykuł 12

1. Tworzy się Rejestr Korzyści, zwany dalej „Rejestrem”.

2. W Rejestrze ujawniane są korzyści uzyskiwane przez osoby, o których mowa w ust. 7, lub ich małżonków.

3. Do Rejestru należy zgłaszać informacje o:

1) wszystkich stanowiskach i zajęciach wykonywanych zarówno w administracji publicznej, jak i w instytucjach prywatnych, z tytułu których pobiera się wynagrodzenie, oraz pracy zawodowej wykonywanej na własny rachunek,

2) faktach materialnego wspierania działalności publicznej prowadzonej przez zgłaszającego,

3) darowiznie otrzymanej od podmiotów krajowych lub zagranicznych, jeżeli jej wartość przekracza 50% najniższego wynagrodzenia pracowników za pracę, o którym mowa w art. 6 ust. 3,

4) wyjazdach krajowych lub zagranicznych nie związanych z pełnioną funkcją publiczną, jeżeli ich koszt nie został pokryty przez zgłaszającego lub jego małżonka albo instytucje ich zatrudniające bądź partie polityczne, zrzeszenia lub fundacje, których są członkami,

5) innych uzyskanych korzyściach, o wartościach większych niż wskazane w pkt 3, nie związanych z zajmowaniem stanowisk lub wykonywaniem zajęć albo pracy zawodowej, o których mowa w pkt 1.

4. Do Rejestru należy także zgłaszać informacje o udziale w organach fundacji, spółek prawa handlowego lub spółdzielni, nawet wówczas, gdy z tego tytułu nie pobiera się żadnych świadczeń pieniężnych.

5. Przy podawaniu informacji zgłaszający jest obowiązany zachować największą staranność i kierować się swoją najlepszą wiedzą.

6. Wszystkie zmiany danych objętych Rejestrem należy zgłosić nie później niż w ciągu 30 dni od dnia ich zaistnienia.

7. Obowiązek zgłaszania informacji, o których mowa w ust. 2, 3 i 4, do Rejestru obejmuje członków Rady Ministrów, sekretarzy i podsekretarzy stanu w ministerstwach i Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, kierowników urzędów centralnych oraz wojewodów i wicewojewodów.

8. Rejestr jest jawny. Rejestr prowadzi Państwowa Komisja Wyborcza.

9. Prowadzący Rejestr raz w roku, w odrębnej publikacji, podaje do publicznej wiadomości zawarte w nim dane.

10. Ujawnienie informacji w Rejestrze nie zwalnia od odpowiedzialności przewidzianej w ustawie za niedopełnienie określonych w niej obowiązków.

Artykuł 13

Niezłożenie oświadczenia, o którym mowa w art. 8 ust. 1 lub w art. 10 ust. 1, albo podanie w nim nieprawdy powoduje odpowiedzialność służbową.

Artykuł 14

1. Kto będąc obowiązany do złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 8 ust. 1 lub w art. 10 ust. 1, podaje w nim nieprawdę, podlega karze pozbawienia wolności do lat 5.

2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu określonego w ust. 1, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Artykuł 15

Kto zatrudnia osoby, o których mowa w art. 1 oraz w art. 2 pkt 1-3 i 6, wbrew warunkom określonym w art. 7, podlega karze aresztu albo karze grzywny.

Artykuł 16

W ustawie z dnia 20 września 1984 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 1994 r. Nr 13, poz. 48, z 1995 r. Nr 34, poz. 163, z 1996 r. Nr 77, poz. 367 oraz z 1997 r. Nr 75, poz. 471 i Nr 98, poz. 604) po art. 41 dodaje się art. 41a i 41b w brzmieniu:

„Artykuł 41a.1. Sędziowie są obowiązani do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie o stanie majątkowym dotyczy majątku odrębnego oraz objętego małżeńską wspólnością majątkową. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności informacje o posiadanych zasobach pieniężnych, nieruchomościach, udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego, a ponadto o nabytym przez tę osobę albo jej małżonka od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, gminy lub związku międzygminnego mieniu, które podlegało zbyciu w drodze przetargu. Oświadczenie to powinno również zawierać dane dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnienia funkcji w spółkach prawa handlowego lub spółdzielniach, z wyjątkiem funkcji w radzie nadzorczej spółdzielni mieszkaniowej.

2. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, sędziowie składają Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, który dokonuje analizy zawartych w nim danych.

3. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, składa się przed objęciem stanowiska, a następnie co roku do dnia 31 marca, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego, a także w dniu opuszczenia stanowiska sędziego.

4. Informacje zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym stanowią tajemnicę służbową, chyba że sędzia, który złożył oświadczenie, wyraził pisemną zgodę na ich ujawnienie. W szczególnie uzasadnionych wypadkach podmiot uprawniony, zgodnie z ust. 2, do odebrania oświadczenia może je

ujawnić pomimo braku zgody składającego oświadczenie. Oświadczenie przechowuje się przez 6 lat.

Artykuł 41b. Do złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 41a ust. 1, stosuje się odpowiednio formularz, określony przepisami wydanymi na podstawie art. 11 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz.U. Nr 106, poz. 679), dotyczącymi oświadczenia, o którym mowa w art. 10 ust. 1 tejże ustawy.”

Artykuł 17

W ustawie z dnia 20 czerwca 1985 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 1994 r. Nr 7, poz. 25, Nr 77, poz. 355, Nr 91, poz. 421 i Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 34, poz. 163 i Nr 81, poz. 406, z 1996 r. Nr 77, poz. 367 oraz z 1997 r. Nr 75, poz. 471 i Nr 98, poz. 604) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 68 dodaje się art. 68¹ i 68² w brzmieniu:

Artykuł 68¹

§ 1. Sędziowie są obowiązani do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie o stanie majątkowym dotyczy majątku odrębnego oraz objętego małżeńską wspólnością majątkową. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności informacje o posiadanych zasobach pieniężnych, nieruchomościach, udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego, a ponadto o nabytym przez tę osobę albo jej małżonka od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, gminy lub związku międzygminnego mieniu, które podlegało zbyciu w drodze przetargu. Oświadczenie to powinno również zawierać dane dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnienia funkcji w spółkach prawa handlowego lub spółdzielniach, z wyjątkiem funkcji w radzie nadzorczej spółdzielni mieszkaniowej.

§ 2. Oświadczenie, o którym mowa w § 1, sędziowie składają właściwemu terytorialnie prezesowi sądu apelacyjnego.

§ 3. Analizy danych zawartych w oświadczeniu, o którym mowa w § 1 i 2, dokonuje właściwe kolegium sądu apelacyjnego.

§ 4. Prezesi sądów apelacyjnych składają oświadczenie, o którym mowa w § 1, Krajowej Radzie Sądownictwa, która dokonuje analizy zawartych w nim danych.

§ 5. Oświadczenie, o którym mowa w § 1, składa się przed objęciem stanowiska, a następnie co roku do dnia 31 marca, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego, a także w dniu opuszczenia stanowiska sędziego.

§ 6. Informacje zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym stanowią tajemnicę służbową, chyba że sędzia, który złożył oświadczenie, wyraził pisemną zgodę na ich ujawnienie. W szczególnie uzasadnionych wypadkach podmiot uprawniony, zgodnie z § 2 lub 4, do odebrania oświadczenia może je ujawnić pomimo braku zgody składającego oświadczenie. Oświadczenie przechowuje się przez 6 lat.

Artykuł 68²

Do złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 68 § 1, stosuje się odpowiednio formularz, określony przepisami wy-

danymi na podstawie art. 11 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz.U. Nr 106, poz. 679), dotyczącymi oświadczenia, o którym mowa w art.10 ust.1 te-
ż ustawy."

2) w art. 121 po § 4 dodaje się § 5 w brzmieniu:

„§ 5. Komornicy sądowi są obowiązani złożyć oświadczenie, o którym mowa w art. 68¹ § 1, prezesowi sądu wojewódzkiego, który dokonuje analizy zawartych w nim danych; przepisy art. 68¹ § 5 i 6 mają zastosowanie.”;

3) po art. 121 dodaje się art.121¹ w brzmieniu:

„Artykuł121¹. Do złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 68¹ § 1, przez komornika sądowego stosuje się odpowiednio formularz, określony przepisami wydanymi na podstawie art. 11 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz. U. Nr 106, poz. 679), dotyczącymi oświadczenia, o którym mowa w art.10 ust.1 te-
ż ustawy.”

Artykuł 18

W ustawie z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz.U. z 1994 r. Nr 19, poz. 70 i Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 34, poz. 163, z 1996 r. Nr 77, poz. 367 oraz z 1997 r. Nr 90, poz. 557 i Nr 98, poz. 604) po art. 49 dodaje się art. 49a i 49b w brzmieniu:

„Artykuł 49a.1. Prokuratorzy są obowiązani do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie o stanie majątkowym dotyczy majątku odrębnego oraz objętego małżeńską wspólnością majątkową. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności informacje o posiadanych zasobach pieniężnych, nieruchomościach, udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego, a ponadto o nabytym przez tę osobę albo jej małżonka od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, gminy lub związku międzygminnego mieniu, które podlegało zbyciu w drodze przetargu. Oświadczenie to powinno również zawierać dane dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnienia funkcji w spółkach prawa handlowego lub spółdzielniach, z wyjątkiem funkcji w radzie nadzorczej spółdzielni mieszkaniowej.

2. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, prokuratorzy składają odpowiednio właściwemu prokuratorowi apelacyjnemu lub wojskowemu prokuratorowi okręgowemu, który dokonuje analizy zawartych w nim danych.

3. Prokurator Krajowy, Naczelny Prokurator Wojskowy, prokuratorzy Prokuratury Krajowej, prokuratorzy Naczelnej Prokuratury Wojskowej, prokuratorzy apelacyjni oraz wojskowi prokuratorzy okręgowi składają oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, Prokuratorowi Generalnemu, który dokonuje analizy zawartych w nim danych.

4. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, składa się przed objęciem stanowiska, a następnie co roku do dnia 31 marca, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego, a także w dniu opuszczenia stanowiska prokuratora.

5. Informacje zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym stanowią tajemnicę służbową, chyba że prokurator, który złożył oświadczenie, wyraził pisemną zgodę na ich ujaw-

nienie. W szczególnie uzasadnionych wypadkach podmiot uprawniony, zgodnie z ust. 2 lub 3, do odebrania oświadczenia może je ujawnić pomimo braku zgody składającego oświadczenie. Oświadczenie przechowuje się przez 6 lat.

Artykuł 49b. Do złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 49a ust. 1, stosuje się odpowiednio formularz, określony przepisami wydanymi na podstawie art.11 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz. U. Nr 106, poz. 679), dotyczącymi oświadczenia, o którym mowa w art.10 ust.1 te-
ż ustawy.”

Artykuł 19

W ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74, Nr 58, poz. 261, Nr 106, poz. 496 i Nr 132, poz. 622 oraz z 1997 r. Nr 9, poz. 43) po art. 24d dodaje się art. 24e-24h w brzmieniu:

„Artykuł 24e.1. Radni nie mogą podejmować dodatkowych zajęć ani otrzymywać darowizn mogących podważyć zaufanie wyborców do wykonywania mandatu zgodnie z art. 23a ust.1.

2. Radni nie mogą powoływać się na swój mandat w związku z podjętymi dodatkowymi zajęciami bądź działalnością gospodarczą prowadzoną na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami.

Artykuł 24f 1. Radni nie mogą prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami z wykorzystaniem mienia komunalnego, a także zarządzać taką działalnością lub być przedstawicielem czy pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności.

2. Radni nie mogą być członkami władz zarządzających lub kontrolnych i rewizyjnych ani pełnomocnikami handlowymi spółek prawa handlowego z udziałem komunalnych osób prawnych lub podmiotów gospodarczych, w których uczestniczą takie osoby. Wybór lub powołanie radnego do tych władz są z mocy prawa nieważne.

3. Zakaz, o którym mowa w ust. 2, nie dotyczy radnych, o ile zostali oni wyznaczeni do spółek, określonych w tym przepisie, jako reprezentanci mienia komunalnego; radni nie mogą zostać wyznaczeni do więcej niż dwóch spółek.

4. Jeżeli wybór lub powołanie, o którym mowa w ust. 2, miało miejsce przed rozpoczęciem wykonywania mandatu, radny jest obowiązany zrzec się stanowiska lub funkcji w terminie do 3 miesięcy od dnia złożenia ślubowania, o którym mowa w art. 23a ust.1. W razie niezrzeczenia się stanowiska lub funkcji, radny traci je z mocy prawa po upływie trzech miesięcy od dnia złożenia ślubowania.

5. Radni nie mogą posiadać pakietu większego niż 10% udziałów lub akcji w spółkach prawa handlowego z udziałem komunalnych osób prawnych lub podmiotów gospodarczych, w których uczestniczą takie osoby. Udziały lub akcje przekraczające ten pakiet powinny być zbyte przez radnego przed pierwszą sesją rady gminy, a w razie niezbycia ich nie uczestniczą one przez okres sprawowania mandatu i dwóch lat po jego wygaśnięciu w wykonywaniu przysługujących im upra-

wnień (prawa głosu, prawa do dywidendy, prawa do podziału majątku, prawa poboru.

Artykuł 24g.1. Osoby, o których mowa w art. 24f ust. 3, mogą otrzymywać odrębne wynagrodzenie z tytułu sprawowania funkcji w spółce prawa handlowego, do której zostały wyznaczone jako reprezentanci mienia komunalnego.

2. Wysokość wynagrodzenia łącznie z dietami z tytułu pełnienia funkcji w jednej spółce nie może przekraczać miesięcznie czterokrotności najniższego wynagrodzenia pracowników za pracę, obowiązującego w grudniu roku poprzedzającego, określonego przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej na podstawie Kodeksu pracy; jeżeli wynagrodzenie przyznane przez spółkę jest wyższe, nadwyżka stanowi dochód budżetu gminy, której organ delegował pobierającego wynagrodzenie.

3. Spółka prawa handlowego przekazuje nadwyżkę, o której mowa w ust. 2, na rachunek urzędu gminy określonej w tym przepisie, w terminie 14 dni od dnia wypłaty wynagrodzenia lub diety.

Artykuł 24h.1. Radni są obowiązani złożyć oświadczenie o swoim stanie majątkowym, zawierające w szczególności informacje o zasobach pieniężnych, nieruchomościach, udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego oraz o nabyciu od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, gminy lub związku międzygminnego mienia, które podlegało zbyciu w drodze przetargu, a także dane o prowadzeniu działalności gospodarczej oraz dotyczące zajmowania stanowisk w spółkach prawa handlowego. Oświadczenie powinno zawierać informacje dotyczące majątku objętego wspólnością majątkową małżeńską.

2. Wiadomości zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym stanowią tajemnicę służbową, chyba że osoba, która je złożyła, wyraziła pisemną zgodę na ich ujawnienie. W szczególnie uzasadnionych przypadkach przewodniczący rady gminy może podjąć decyzję o ujawnieniu oświadczenia, pomimo braku zgody składającego oświadczenie, po zasięgnięciu opinii komisji rewizyjnej.

3. Prezes Rady Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, wzór formularza oświadczenia, o którym mowa w ust.1.

4. Oświadczenie, o którym mowa w ust.1, składa się przewodniczącemu rady gminy w terminie trzydziestu dni od dnia objęcia mandatu. Kolejne oświadczenia radni składają co roku, do dnia 31 marca, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego, oraz na dwa miesiące przed datą wyborów do rad gmin. Analizy zawartych w oświadczeniu danych dokonuje przewodniczący rady gminy. Oświadczenie przechowuje się przez 6 lat.

5. Przewodniczący rady gminy składa oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, przewodniczącemu właściwego sejmiku samorządowego. Przepisy ust. 4 stosuje się odpowiednio.

6. W przypadku naruszenia terminów określonych w ust. 4, radnemu nie przysługuje dieta do czasu złożenia oświadczenia.

7. Podanie nieprawdy w oświadczeniu o stanie majątkowym powoduje odpowiedzialność na podstawie art. 247 § 1 Kodeksu karnego."

Artykuł 20

W ustawie z dnia 7 października 1992 r. o regionalnych izbach obrachunkowych (Dz.U. Nr 85, poz. 428, z 1994 r. Nr 76, poz. 344, z 1995 r. Nr 124, poz. 601, z 1996 r. Nr 58, poz. 262 i Nr 706, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 28, poz. 153 i Nr 41, poz. 255) art. 23 otrzymuje brzmienie:

„Artykuł 23. Ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej przez pracowników regionalnych izb obrachunkowych zajmujących stanowiska prezesa, członka kolegium, naczelnika wydziału oraz inspektora do spraw kontroli określają przepisy o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne.”

Artykuł 21

W ustawie z dnia 12 października 1994 r. o samorządowych kolegiach odwoławczych (Dz.U. Nr 122, poz. 593, z 1995 r. Nr 74, poz. 368 i z 1997 r. Nr 98, poz. 604) po art.18 dodaje się art.18a w brzmieniu:

„Artykuł 18a. W postępowaniu przed kolegium nie może reprezentować strony:

- 1) adwokat wykonujący zawód w kancelarii adwokackiej, zespole adwokackim oraz w spółce jawnej lub cywilnej z wyłącznym udziałem adwokatów lub adwokatów i radców prawnych albo w spółce komandytowej, w której komplementariuszami są wyłącznie adwokaci lub adwokaci i radcowie prawni, przy czym wyłącznym przedmiotem działalności takich spółek jest świadczenie pomocy prawnej,
- 2) radca prawny wykonujący zawód w kancelarii radcy prawnego oraz w spółce jawnej lub cywilnej z wyłącznym udziałem radców prawnych lub radców prawnych i adwokatów albo w spółce komandytowej, w której komplementariuszami są wyłącznie radcowie prawni lub radcowie prawni i adwokaci, przy czym wyłącznym przedmiotem działalności takich spółek jest świadczenie pomocy prawnej - w których członkiem, współnikiem, udziałowcem lub komplementariuszem jest etatowy członek kolegium.”

Artykuł 22

W ustawie z dnia 11 maja 1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym (Dz.U. Nr 74, poz. 368 i Nr 104, poz. 515 oraz z 1997 r. Nr 75, poz. 471) po art.12a dodaje się art.12b i 12c w brzmieniu:

„Artykuł 12b.1. Sędziowie są obowiązani do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie o stanie majątkowym dotyczy majątku odrębnego oraz objętego małżeńską wspólnością majątkową. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności informacje o posiadanych zasobach pieniężnych, nieruchomościach, udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego, a ponadto o nabytym przez tę osobę albo jej małżonka od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, gminy lub związku międzygminnego mieniu, które podlegało zbyciu w drodze przetargu. Oświad-

czenie to powinno również zawierać dane dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnienia funkcji w spółkach prawa handlowego lub spółdzielniach, z wyjątkiem funkcji w radzie nadzorczej spółdzielni mieszkaniowej.

2. Oświadczenie, o którym mowa w ust.1, sędziowie składają Prezesowi Sądu.

3. Analizy danych zawartych w oświadczeniu, o którym mowa w ust.1 i 2, dokonuje Kolegium Sądu.

4. Oświadczenie, o którym mowa w ust.1, składa się przed objęciem stanowiska, a następnie co roku do dnia 31 marca, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego, a także w dniu opuszczenia stanowiska sędziego.

5. Informacje zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym stanowią tajemnicę służbową, chyba że sędzia, który złożył oświadczenie, wyraził pisemną zgodę na ich ujawnienie. W szczególnie uzasadnionych przypadkach podmiot uprawniony, zgodnie z ust. 2, do odebrania oświadczenia może je ujawnić pomimo braku zgody składającego oświadczenie. Oświadczenie przechowuje się przez 6 lat.

Artykuł 12c. Do złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 12b ust. 1, stosuje się odpowiednio formularz, określony przepisami wydanymi na podstawie art.11 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz. U. Nr 106, poz. 679), dotyczącymi oświadczenia, o którym mowa w art.10 ust.1 teże ustawy.”

Artykuł 23

W ustawie z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz.U. Nr 73, poz. 350 i Nr 137, poz. 638 oraz z 1997 r. Nr 28, poz.153 i Nr 98, poz. 604) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 35:

a) w ust. 3 po wyrazach „do dnia 31 marca” dodaje się wyrazy, „według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego”,

b) po ust. 3 dodaje się ust. 3a w brzmieniu:

„3a. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, przechowuje się przez 6 lat. Podmiot dokonujący analizy oświadczenia jest uprawniony do porównania treści analizowanego oświadczenia z treścią uprzednio złożonych oświadczeń”.

2) po art. 35 dodaje się art. 35a w brzmieniu:

„Artykuł 35a.1.Tworzy się Rejestr Korzyści, zwany dalej „Rejestrem”.

2. W Rejestrze ujawniane są korzyści uzyskiwane przez posłów, senatorów lub ich małżonków.

3. Do Rejestru należy zgłaszać informacje o:

1) wszystkich stanowiskach i zajęciach wykonywanych zarówno w administracji publicznej, jak i w instytucjach prywatnych, z tytułu których pobiera się wynagrodzenie, oraz pracy zawodowej wykonywanej na własny rachunek,

2) faktach materialnego wspierania działalności publicznej prowadzonej przez zgłaszającego,

3) darowiznie otrzymanej od podmiotów krajowych lub zagranicznych, jeżeli jej wartość przekracza 50% najniższego wynagrodzenia pracowników za pracę, obowiązującego w grudniu roku poprzedzającego, określonego przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej na podstawie Kodeksu pracy,

4) wyjazdach krajowych lub zagranicznych nie związanych z pełnioną funkcją publiczną, jeżeli ich koszt nie został pokryty przez zgłaszającego lub jego małżonka albo instytucje ich zatrudniające bądź partie polityczne, zrzeszenia lub fundacje, których są członkami,

5) innych uzyskanych korzyściach, o wartościach większych niż wskazane w pkt 3, nie związanych z zajmowaniem stanowisk lub wykonywaniem zajęć albo pracy zawodowej, o których mowa w pkt 1.

4. Do Rejestru należy także zgłaszać informacje o udziale w organach fundacji, spółek prawa handlowego lub spółdzielni, nawet wówczas, gdy z tego tytułu nie pobiera się żadnych świadczeń pieniężnych.

5. Przy podawaniu informacji poseł i senator są obowiązani zachować największą staranność i kierować się swoją najlepszą wiedzą.

6. Wszystkie zmiany danych objętych Rejestrem należy zgłosić nie później niż w ciągu 30 dni od dnia ich zaistnienia.

7. Rejestr jest jawny. Rejestr dla posłów prowadzi Marszałek Sejmu, a dla senatorów Marszałek Senatu.

8. Prowadzacy Rejestr raz w roku, w odrębnej publikacji, podaje do publicznej wiadomości zawarte w nim dane.

9. Ujawnienie informacji w Rejestrze nie zwalnia od odpowiedzialności przewidzianej w ustawie za niedopełnienie określonych w niej obowiązków.”

Artykuł 24

W ustawie z dnia 5 lipca 1996 r. o służbie cywilnej (Dz.U. Nr 89, poz. 402) art. 52 otrzymuje brzmienie:

„Artykuł 52. Ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej przez urzędników służby cywilnej określają przepisy o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne.”

Artykuł 25

W ustawie z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej (Dz.U. z 1997 r. Nr 9, poz. 43) skreśla się art.11.

Artykuł 26

1. Osoby wymienione w art. 1 i 2, które w dniu wejścia w życie ustawy są członkami zarządów, rad nadzorczych lub komisji rewizyjnych spółek prawa handlowego, z zastrzeżeniem art. 6 ust. 1, lub spółdzielni, z wyjątkiem rad nadzorczych spółdzielni mieszkaniowych, albo członkami zarządów fundacji prowadzących działalność gospodarczą, są obowiązane zrzec się tych stanowisk, w terminie do najbliższego walnego zgromadzenia lub zgromadzenia akcjonariuszy, nie później jednak niż w ciągu 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, chyba że w tym terminie złożyły oświadczenie o rezygnacji z funkcji publicznej. W razie niezłożenia oświadczenia w tym terminie osoby te tracą, z mocy prawa, stanowi-

ska we władzach spółki, spółdzielni lub fundacji i zostają wykreślone z właściwego rejestru.

2. Prezes Rady Ministrów, na wniosek właściwego ministra reprezentującego Skarb Państwa w spółce, może, w indywidualnych, szczególnie uzasadnionych przypadkach, wyznaczać sekretarzowi stanu lub podsekretarzowi stanu dłuższy niż określony w ust. 1 termin zrzeczenia się stanowiska w spółce prawa handlowego, o której mowa w ust.1.

3. Złożenie przez osobę wymienioną w ust. 1 oświadczenia o rezygnacji z funkcji publicznej powoduje rozwiązanie z nią stosunku pracy w drodze porozumienia stron lub wypowiedzenia przez pracodawcę albo odwołania ze stanowiska.

Artykuł 27

Osoby wymienione w art.1 i 2, które w dniu wejścia w życie ustawy posiadają w spółkach prawa handlowego więcej niż 10% akcji lub udziały w rozmiarach przedstawiających więcej niż 10% kapitału zakładowego albo prowadzą działalność gospodarczą określoną w art. 4 pkt 6, są obowiązane do zbycia nadwyżki udziałów lub akcji oraz zaprzestania tej działalności gospodarczej, w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

Artykuł 28

Osoby, które w dniu wejścia w życie ustawy zajmują stanowiska określone w art.1, są obowiązane, nie później niż w ciągu 30 dni od dnia wejścia w życie ustawy, złożyć oświadczenie, o którym mowa w art. 8 ust.1; przepisy art. 8 ust. 2-5 mają zastosowanie.

Artykuł 29

1. Traci moc ustawa z dnia 5 czerwca 1992 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz. U. Nr 56, poz. 274, z 1995 r. Nr 4, poz. 18 i z 1996 r. Nr 73, poz. 350), z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Do radnych rad gmin kadencji, w czasie której niniejsza ustawa weszła w życie, stosuje się ustawę, o której mowa w ust.1.

Artykuł 30

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1998 r., z tym że;

- 1) przepisy art. 24e ustawy, o której mowa w art. 19, wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia,
- 2) przepisy art. 24f-24h ustawy, o której mowa w art.19, mają zastosowanie do radnych rad gmin kadencji następujących po kadencji, w czasie której niniejsza ustawa weszła w życie,
- 3) przepisy art. 35a ustawy, o której mowa w art. 23, wchodzi w życie z pierwszym dniem kadencji Sejmu i Senatu następującej po kadencji rozpoczętej w dniu 19 września 1993 r.,
- 4) przepisy art. 11 ustawy, o której mowa w art. 25, stosuje się nadal do radnych rad gmin kadencji, w czasie której niniejsza ustawa weszła w życie.

26 USTAWA

z dnia 18 grudnia 1998 r.

o służbie cywilnej

(Dz.U. Nr 49, poz. 483; z 1999 r., Dz.U. Nr 70, poz. 778)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

W celu zapewnienia zawodowego, rzetelnego, bezstronnego i politycznie neutralnego wykonywania zadań państwa ustanawia się służbę cywilną oraz określa zasady dostępu do tej służby, zasady jej organizacji, funkcjonowania i rozwoju.

Artykuł 2

1. Korpus służby cywilnej tworzą pracownicy zatrudnieni na stanowiskach urzędniczych w:

- 1) Kancelarii Prezesa Rady Ministrów,
- 2) urzędach ministrów i przewodniczących komitetów wchodzących w skład Rady Ministrów oraz urzędach centralnych organów administracji rządowej,
- 3) urzędach wojewódzkich oraz innych urzędach stanowiących aparat pomocniczy terenowych organów ad-

ministracji rządowej podległych ministrom lub centralnym organom administracji rządowej,

- 4) Rządowym Centrum Studiów Strategicznych,
- 5) komendach, inspektoratach i innych jednostkach organizacyjnych stanowiących aparat pomocniczy kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży wojewódzkich oraz kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży, chyba że odrębne ustawy stanowią inaczej,

6)¹

7)¹

zwanych dalej „urzędami”.

2. Prezes Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa:

- 1) grupy stanowisk urzędniczych,
- 2) wykaz stanowisk w poszczególnych grupach,
- 3) kwalifikacje zawodowe pracowników wymagane do wykonywania pracy na stanowiskach urzędniczych, w zakresie nie uregulowanym w przepisach szczególnych.

3. Stanowiska urzędnicze w urzędach mogą zajmować także osoby oddelegowane na podstawie odrębnych przepisów do wykonywania zadań poza jednostką organizacyjną, w której są zatrudnione.

4. Prawa i obowiązki członków korpusu służby zagranicznej oraz zasady organizacji i funkcjonowania tej służby określa odrębna ustawa.

Artykuł 3

W rozumieniu ustawy:

- 1) pracownik służby cywilnej oznacza osobę zatrudnioną na podstawie umowy o pracę zgodnie z zasadami określonymi w ustawie,
- 2) urzędnik służby cywilnej oznacza osobę zatrudnioną na podstawie mianowania zgodnie z zasadami określonymi w ustawie;
- 3) członek korpusu służby cywilnej oznacza osobę, o której mowa w pkt 1 oraz w pkt 2.

Artykuł 4

W służbie cywilnej może być zatrudniona osoba, która:

- 1) jest obywatelem polskim,
- 2) korzysta z pełni praw publicznych,
- 3) nie była karana za przestępstwo popełnione umyślnie,
- 4) posiada kwalifikacje wymagane w służbie cywilnej,
- 5) cieszy się nieposzlakowaną opinią.

Artykuł 5

Każdy obywatel ma prawo do informacji o wolnych stanowiskach pracy w służbie cywilnej, a nabór do służby cywilnej jest otwarty oraz konkurencyjny.

Artykuł 6

1. Limit mianowań urzędników w służbie cywilnej na dany rok budżetowy oraz limity i środki finansowe na wy-

grodenia i szkolenia członków korpusu służby cywilnej określa ustawa budżetowa,

2. Rada Ministrów ustala corocznie trzyletni plan limitu mianowań urzędników w służbie cywilnej i przedkłada go do wiadomości Sejmowi równocześnie z projektem ustawy budżetowej.

Artykuł 7

1. W sprawach wynikających ze stosunku pracy członka korpusu służby cywilnej, nie uregulowanych w ustawie, stosuje się przepisy Kodeksu pracy i inne przepisy prawa pracy.

2. Spory o roszczenia ze stosunku pracy członka korpusu służby cywilnej rozpatrywane są przez sądy pracy, chyba że ustawa stanowi inaczej.

ROZDZIAŁ 2

Organizacja służby cywilnej

Artykuł 8

1. Szef Służby Cywilnej jest centralnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach służby cywilnej w zakresie określonym ustawą.

2. Szef Służby Cywilnej podlega Prezesowi Rady Ministrów.

Artykuł 9

1. Szefa Służby Cywilnej powołuje, po zasięgnięciu opinii Rady Służby Cywilnej, Prezes Rady Ministrów spośród urzędników służby cywilnej.

2. Kadencja Szefa Służby Cywilnej trwa 5 lat licząc od dnia powołania; Szef Służby Cywilnej pełni obowiązki do dnia powołania jego następcy.

3. Kadencja Szefa Służby Cywilnej wygasa w razie jego śmierci lub odwołania.

4. Prezes Rady Ministrów odwołuje Szefa Służby Cywilnej w razie:

- 1) rezygnacji ze stanowiska,
- 2) utraty zdolności do pełnienia powierzonych obowiązków na skutek długotrwałej choroby, trwającej co najmniej 6 miesięcy.

5. Prezes Rady Ministrów odwołuje Szefa Służby Cywilnej także w przypadku, gdy przestał on odpowiadać jednemu z warunków określonych w art. 4. Odwołanie w przypadkach, o których mowa w art. 4 pkt 4 i 5, następuje za zgodą co najmniej 2/3 składu Rady Służby Cywilnej.

Artykuł 10

1. Szef Służby Cywilnej wykonuje zadania wynikające z ustawy przy pomocy zastępcy Szefa Służby Cywilnej.

2. Zastępcę Szefa Służby Cywilnej powołuje spośród urzędników służby cywilnej i odwołuje Prezes Rady Ministrów - na wniosek Szefa Służby Cywilnej.

Artykuł 11

Zadania służby cywilnej realizuje Szef Służby Cywilnej przy pomocy dyrektorów generalnych urzędów.

Artykuł 12

1. Szef Służby Cywilnej w szczególności:

- 1) czuwa nad przestrzeganiem zasad służby cywilnej,
- 2) kieruje procesem zarządzania kadrami w służbie cywilnej,
- 3) gromadzi informacje o korpusie służby cywilnej,
- 4) planuje i nadzoruje wykorzystanie środków, o których mowa w art. 6 ust. 1,
- 5) organizuje i prowadzi postępowanie kwalifikacyjne w służbie cywilnej,
- 6) prowadzi konkursy na wyższe stanowiska w służbie cywilnej,
- 7) prowadzi ewidencję jednostek upoważnionych do organizowania i prowadzenia szkoleń w służbie cywilnej,
- 8) przygotowuje projekty aktów normatywnych przewidzianych w ustawie,
- 9) upowszechnia informacje o służbie cywilnej,
- 10) wydaje Biuletyn Służby Cywilnej.

2. Szef Służby Cywilnej przedstawia Prezesowi Rady Ministrów coroczne sprawozdanie o stanie służby cywilnej i o realizacji zadań tej służby.

3. Szef Służby Cywilnej może tworzyć zespoły i komisje jako organy pomocnicze lub opiniodawczo - doradcze w sprawach należących do zakresu działania Szefa Służby Cywilnej.

Artykuł 13

1. Obsługę Szefa Służby Cywilnej zapewnia Urząd Służby Cywilnej.

2. Organizację Urzędu Służby Cywilnej określa statut nadany, w drodze rozporządzenia, przez Prezesa Rady Ministrów. Statut Urzędu Służby Cywilnej reguluje w szczególności zadania, strukturę organizacyjną i zasady udzielania pełnomocnictw.

Artykuł 14

1. Tworzy się Radę Służby Cywilnej jako organ opiniodawczo - doradczy Prezesa Rady Ministrów oraz oceniający przebieg postępowań kwalifikacyjnych i konkursowych w służbie cywilnej z punktu widzenia zasad określonych w art. 1.

2. Rada Służby Cywilnej w szczególności:

- 1) wyraża opinie w sprawach służby cywilnej przedstawianych jej przez Prezesa Rady Ministrów lub Szefa Służby Cywilnej oraz z własnej inicjatywy,
- 2) opiniuje projekt ustawy budżetowej w części dotyczącej służby cywilnej oraz wyraża opinię o corocznym wykonaniu budżetu w tym zakresie,
- 3) opiniuje projekty aktów normatywnych dotyczących służby cywilnej,

- 4) opiniuje kryteria ocen urzędników służby cywilnej i sposób przeprowadzania tych ocen,
- 5) opiniuje zasady awansowania urzędników służby cywilnej,
- 6) opiniuje plan szkoleń w służbie cywilnej,
- 7) wyraża opinię w sprawach etyki zawodowej korpusu służby cywilnej,
- 8) wyraża opinię o kandydacie na stanowisko Szefa Służby Cywilnej przedstawionym jej przez Prezesa Rady Ministrów,
- 9) opiniuje projekt regulaminu określając tryb pracy Wyższej Komisji Dyscyplinarnej Służby Cywilnej,
- 10) opiniuje coroczne sprawozdania Szefa Służby Cywilnej.

Artykuł 15

1. Rada Służby Cywilnej liczy 16 członków.

2. Prezes Rady Ministrów powołuje 8 członków Rady Służby Cywilnej spośród osób, odpowiadających warunkom określonym w art. 4 pkt 1-3 i 5, których wiedza, doświadczenie i autorytet dają rękojmię prawidłowej realizacji zadań Rady.

3. Prezes Rady Ministrów powołuje 8 członków Rady Służby Cywilnej spośród osób reprezentujących wszystkie kluby parlamentarne, odpowiadających warunkom określonym w art. 4 pkt 1-3 i 5.

4. Prezes Rady Ministrów powołuje przewodniczącego Rady Służby Cywilnej.

5. Rada wybiera wiceprzewodniczącego Rady ze swojego grona na wniosek przewodniczącego Rady.

Artykuł 16

1. Kadencja członków Rady Służby Cywilnej powołanych na podstawie art. 15 ust. 2 trwa 6 lat, przy czym co 3 lata kończy się kadencja połowy liczby członków.

2. Kadencja członków Rady Służby Cywilnej powołanych na podstawie art. 15 ust. 3 trwa odpowiednio do kadencji Sejmu i Senatu.

3. Członkowie Rady pełnią swoje funkcje do czasu powołania ich następców.

Artykuł 17

1. Członkostwo w Radzie Służby Cywilnej wygasa:

- 1) w razie śmierci członka Rady,
 - 2) jeżeli członek Rady, o którym mowa w art. 15 ust. 2, przestał odpowiadać jednemu z warunków określonych w art. 4 pkt 1-3.
2. Prezes Rady Ministrów odwołuje członka Rady Służby Cywilnej, na wniosek Rady, w razie:
- 1) niewykonywania obowiązków członka Rady,
 - 2) choroby uniemożliwiającej sprawowanie funkcji członka Rady.
3. Prezes Rady Ministrów odwołuje członka Rady również w razie złożenia przez członka Rady rezygnacji.

4. Prezes Rady Ministrów odwołuje członka Rady w przypadku, gdy przestał on odpowiadać warunkowi określonymu w art. 4 pkt 5, za zgodą co najmniej 2/3 składu Rady Służby Cywilnej.

5. W przypadku wygaśnięcia członkostwa w Radzie lub odwołania członka Rady przed upływem kadencji Prezes Rady Ministrów powołuje nowego członka Rady na okres do końca tej kadencji.

Artykuł 18

1. Tryb pracy Rady Służby Cywilnej określa regulamin ustalany przez Radę.

2. Obsługę prac Rady Służby Cywilnej zapewnia Kancelaria Prezesa Rady Ministrów.

Artykuł 19

Prezes Rady Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, wysokość wynagrodzenia przewodniczącego, wiceprzewodniczącego i pozostałych członków Rady Służby Cywilnej, ustalane jako wielokrotność najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników. Posłom i senatorom powołanym w skład Rady Służby Cywilnej wynagrodzenie nie przysługuje.

Artykuł 20

1. W urzędach tworzy się, z zastrzeżeniem ust. 4 i 5, stanowisko dyrektora generalnego urzędu, który podlega bezpośrednio właściwemu ministrowi, kierownikowi urzędu centralnego lub wojewodzie.

2. Dyrektor generalny urzędu:

- 1) zapewnia funkcjonowanie i ciągłość pracy urzędu, warunki jego działania, a także organizację pracy, w szczególności przez:
 - a) sprawowanie bezpośredniego nadzoru nad komórkami organizacyjnymi urzędu w zakresie prawidłowego wykonywania przez nie zadań określonych przez organ administracji rządowej, z wyjątkiem komórek bezpośrednio nadzorowanych przez ten organ na podstawie ustaw,
 - b) nadzorowanie organizacyjne przebiegu prac nad terminowym przygotowaniem projektu budżetu i układu wykonawczego budżetu w części dotyczącej urzędu,
 - c) występowanie z wnioskiem do właściwego organu administracji rządowej o nadanie regulaminu organizacyjnego urzędu lub jego komórek organizacyjnych, a następnie ustalanie regulaminu pracy,
 - d) gospodarowanie mieniem urzędu, w tym zlecenie usług i dokonywanie zakupów dla urzędu oraz zapewnianie prowadzenia ewidencji majątku urzędu,
 - e) reprezentowanie Skarbu Państwa w odniesieniu do mienia urzędu, z zastrzeżeniem art. 26 pkt 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o administracji rządowej w województwie (Dz. U. Nr 91, poz. 577),
 - f) prowadzenie kontroli wewnętrznej w urzędzie,
 - g) sprawowanie nadzoru nad gospodarstwami pomocniczymi urzędu,
 - h) zapewnianie przestrzegania przepisów o tajemnicy ustawowo chronionej,

i) zapewnianie przestrzegania zasad techniki prawodawczej,

2) dokonuje czynności z zakresu prawa pracy wobec osób zatrudnionych w urzędzie, chyba że ustawa stanowi inaczej, oraz realizuje politykę personalną w służbie cywilnej, a w szczególności:

a) dokonuje czynności wynikających z nawiązania i trwania stosunku pracy z członkami korpusu służby cywilnej oraz czynności związanych z ustaniem stosunku pracy,

b) dysponuje funduszem nagród, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej,

c) administruje środkami zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w urzędzie,

3) wykonuje określone zadania kierownika urzędu, jeżeli odrębne przepisy tak stanowią,

4) wykonuje inne zadania z upoważnienia organu administracji rządowej.

3. Dyrektor generalny urzędu niezwłocznie wyznacza, w uzgodnieniu z właściwym organem administracji rządowej, zastępującego go dyrektora departamentu (komórki równorzędnej) lub wydziału (komórki równorzędnej). O ustanowieniu zastępstwa dyrektor generalny niezwłocznie zawiadamia Szefa Służby Cywilnej.

4. Zadania przewidziane w ustawie dla dyrektora generalnego urzędu wykonują w urzędach terenowych organów administracji rządowej podległych ministrom lub centralnym organom administracji rządowej oraz w urzędach, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 5, kierownicy tych urzędów.²

5. Prezes Rady Ministrów może określić, w drodze rozporządzenia, urzędy centralnych organów administracji rządowej, w których nie tworzy się stanowiska dyrektora generalnego urzędu ze względu na specjalistyczny charakter zadań wykonywanych przez te urzędy.

6. Zadania przewidziane w ustawie dla dyrektora generalnego urzędu wykonują w urzędach, o których mowa w ust. 5, kierownicy tych urzędów. Do kierowników urzędów, o których mowa w ust. 5, oraz do ich zastępców stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące dyrektora generalnego określone w ustawie i w odrębnych przepisach.

7. W terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie przepisów wydanych na podstawie ust. 5, stanowiska kierowników urzędów określonych w tych przepisach oraz stanowiska ich zastępców zostaną obsadzone w drodze konkursu.

ROZDZIAŁ 3

Nawiązanie stosunku pracy w służbie cywilnej

Artykuł 21

1. Dyrektor generalny urzędu organizuje nabór kandydatów do korpusu służby cywilnej.

2. Nabór, o którym mowa w ust. 1, dotyczy także absolwentów Krajowej Szkoły Administracji Publicznej.

Artykuł 22

1. Dyrektor generalny urzędu, z zastrzeżeniem art. 23, ma obowiązek upowszechniać informacje o wolnych stanowiskach pracy w służbie cywilnej w kierowanym przez siebie urzędzie poprzez umieszczenie ogłoszenia w miejscu powszechnie dostępnym w siedzibie urzędu, a także poprzez opublikowanie go w Biuletynie Służby Cywilnej.

2. Ogłoszenie powinno zawierać:

- 1) nazwę i adres urzędu,
- 2) określenie stanowiska pracy,
- 3) wymagania związane ze stanowiskiem pracy zgodnie z opisem danego stanowiska, ze wskazaniem, które z nich są niezbędne, a które dodatkowe,
- 4) zakres zadań wykonywanych na stanowisku pracy,
- 5) wskazanie wymaganych dokumentów,
- 6) termin i miejsce składania dokumentów.

3. Umieszczenie ogłoszenia w Biuletynie Służby Cywilnej jest bezpłatne.

Artykuł 23

Prezes Rady Ministrów, zgodnie z odrębnymi przepisami, wskazuje absolwentom kolejnych roczników Krajowej Szkoły Administracji Publicznej pierwsze stanowiska pracy w służbie cywilnej przedstawione przez Szefa Służby Cywilnej, z wyjątkiem wyższych stanowisk w służbie cywilnej.

Artykuł 24

Stosunek pracy pracownika służby cywilnej nawiązuje się na podstawie umowy o pracę na czas nie określony lub na czas określony nie dłuższy niż 3 lata. W przypadku umowy na czas określony wcześniejsze rozwiązanie stosunku pracy może być dokonane za dwutygodniowym wypowiedzeniem.

Artykuł 25

1. W przypadku osób podejmujących po raz pierwszy pracę w służbie cywilnej umowę o pracę zawiera się na czas określony; w czasie trwania umowy osoby te obowiązane są do odbycia służby przygotowawczej, z zastrzeżeniem art. 27.

2. Służba przygotowawcza ma na celu teoretyczne i praktyczne przygotowanie pracownika służby cywilnej do należytego wykonywania obowiązków służbowych.

3. Dyrektor generalny urzędu powołuje komisję egzaminacyjną do oceny umiejętności praktycznego stosowania przez kandydata wiedzy zdobytej podczas służby przygotowawczej.

4. Służba przygotowawcza trwa 6 miesięcy i kończy się nie później niż po upływie 18 miesięcy od podjęcia przez pracownika pracy w danym urzędzie. Służba przygotowawcza kończy się oceną komisji egzaminacyjnej.

5. Dyrektor generalny urzędu, na podstawie oceny komisji egzaminacyjnej, zawiera z pracownikiem umowę o pracę na czas nie określony lub umowę o pracę rozwiązuje.

Artykuł 26

1. Służbę przygotowawczą organizuje dyrektor generalny urzędu, zgodnie z programem opracowanym przez Szefa

Służby Cywilnej w porozumieniu z Krajową Szkołą Administracji Publicznej i publikowanym w Biuletynie Służby Cywilnej.

2. Program służby przygotowawczej może być rozszerzony przez dyrektora generalnego urzędu o część specjalistyczną, uwzględniającą zadania danego urzędu.

Artykuł 27

1. Absolwenci Krajowej Szkoły Administracji Publicznej zwolnieni są z odbywania służby przygotowawczej.

2. Dyrektor generalny urzędu może skrócić okres służby przygotowawczej lub zwolnić z obowiązku jej odbywania pracownika, który wykaże się wymaganą programem służby przygotowawczej wiedzą teoretyczną, umiejętnościami stosowania tej wiedzy w praktyce oraz znajomością organizacji i zasad funkcjonowania urzędu.

Artykuł 28

O uzyskanie mianowania w służbie cywilnej może ubiegać się osoba, która:

- 1) jest pracownikiem służby cywilnej,
- 2) odbyła służbę przygotowawczą, z zastrzeżeniem art. 27,
- 3) posiada co najmniej dwuletni staż pracy w służbie cywilnej,
- 4) posiada tytuł magistra lub równorzędny,
- 5) zna co najmniej jeden język obcy,
- 6) jest żołnierzem rezerwy lub nie podlega powszechnemu obowiązkowi obrony.

Artykuł 29

1. Szef Służby Cywilnej określa i publikuje w Biuletynie Służby Cywilnej wzór zgłoszenia do postępowania kwalifikacyjnego dla pracowników służby cywilnej ubiegających się o mianowanie oraz wzór wniosku o mianowanie dla absolwentów Krajowej Szkoły Administracji Publicznej.

2. Szef Służby Cywilnej, w terminie 14 dni od opublikowania ustawy budżetowej, podaje do publicznej wiadomości poprzez ogłoszenie w Biuletynie Służby Cywilnej maksymalną liczbą nowych mianowań w danym roku.

Artykuł 30

1. Pracownik służby cywilnej kieruje do Szefa Służby Cywilnej zgłoszenie do postępowania kwalifikacyjnego. Zgłoszenie do postępowania kwalifikacyjnego w danym roku kalendarzowym składa się w okresie od dnia 1 stycznia do dnia 31 maja.

2. Absolwenci Krajowej Szkoły Administracji Publicznej, którzy spełniają warunki określone w art. 28 pkt 1 i 4-6, składają do Szefa Służby Cywilnej wnioski o mianowanie w służbie cywilnej. Wnioski o mianowanie składa się w okresie od dnia 1 stycznia do dnia 31 maja.

3. Dyrektor generalny właściwego urzędu potwierdza spełnianie przez pracownika służby cywilnej składającego zgłoszenie lub wnioski, o których mowa w art. 29 ust. 1, warunków określonych w art. 4 pkt 1-3 i art. 28.

Artykuł 31

1. Szef Służby Cywilnej, z zastrzeżeniem art. 30 ust. 2, prowadzi postępowanie kwalifikacyjne dla pracowników służby cywilnej ubiegających się o mianowanie.

2. W celu przeprowadzenia postępowania kwalifikacyjnego Szef Służby Cywilnej powołuje zespół sprawdzający liczący co najmniej 5 osób.

3. W toku postępowania kwalifikacyjnego sprawdza się wiedzę, kwalifikacje i predyspozycje niezbędne do wypełniania zadań służby cywilnej.

4. Wyniki postępowania kwalifikacyjnego wyraża się w punktach.

5. Dodatkowo przyznaje się punkty za:

- 1) wyniki ostatniej oceny, o której mowa w art. 73,
- 2) znajomość określonych języków obcych,
- 3) ukończenie studiów podyplomowych,
- 4) posiadanie stopnia lub tytułu naukowego,
- 5) posiadanie określonych kwalifikacji zawodowych.

6. Ostatecznym wynikiem postępowania kwalifikacyjnego jest suma punktów, o których mowa w ust. 4 i 5.

7. Ostateczne wyniki postępowania kwalifikacyjnego stanowiące sumę punktów wyższą od minimalnej liczby punktów, określonej w rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów, podlegają uszeregowaniu w porządku malejącym.

8. Wyniki postępowania kwalifikacyjnego, o których mowa w ust. 7, publikowane są w Biuletynie Służby Cywilnej.

Artykuł 32

Rada Służby Cywilnej kieruje swojego przedstawiciela do obserwacji prac zespołu sprawdzającego. W przypadku naruszenia zasad przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego Rada Służby Cywilnej informuje Prezesa Rady Ministrów oraz Szefa Służby Cywilnej o stwierdzonych naruszeniach.

Artykuł 33

W przypadku stwierdzenia naruszenia zasad przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego Szef Służby Cywilnej zarządza przeprowadzenie ponownego postępowania kwalifikacyjnego.

Artykuł 34

Osoba przystępująca do postępowania kwalifikacyjnego wnosi za nie opłatę w wysokości nie wyższej niż 50% najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników. Opłata stanowi dochód budżetu państwa.

Artykuł 35

Posiadanie przez absolwenta Krajowej Szkoły Administracji Publicznej wiedzy, kwalifikacji i predyspozycji niezbędnych do wypełniania zadań służby cywilnej sprawdzane jest w toku kształcenia w tej szkole i potwierdzane dyplomem jej ukończenia.

Artykuł 36

Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposób przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego w służbie cywilnej, ustalając:

- 1) zakres tematyczny postępowania kwalifikacyjnego,
- 2) organizację i sposób prowadzenia postępowania kwalifikacyjnego oraz szczegółowe zasady przyznawania punktów, o których mowa w art. 31 ust. 4 i 5,
- 3) minimalną liczbę punktów, o której mowa w art. 31 ust. 7, nie niższą niż 3/5 maksymalnej możliwej do uzyskania liczby punktów,
- 4) rodzaje dokumentów potwierdzających spełnianie warunków określonych w art. 28 pkt 5 oraz w art. 31 ust. 5 pkt 2-5,
- 5) wysokość i sposób wnoszenia opłaty, o której mowa w art. 34,
- 6) języki obce, o których mowa w art. 28 pkt 5 i w art. 31 ust. 5 pkt 2, oraz rodzaje kwalifikacji zawodowych określonych w art. 31 ust. 5 pkt 5.

Artykuł 37

1. Mianowań dokonuje się w ramach limitu, o którym mowa w art. 6 ust. 1.

2. Szef Służby Cywilnej dokonuje w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej mianowania pracownika służby cywilnej, który ukończył w danym roku postępowanie kwalifikacyjne z liczbą punktów wyższą od liczby punktów, o której mowa w art. 31 ust. 7, i z miejscem uprawniającym do mianowania lub ukończył Krajową Szkołę Administracji Publicznej.

3. Osiągnięcie miejsca uprawniającego do mianowania oznacza uzyskanie w postępowaniu kwalifikacyjnym co najmniej najniższej liczby punktów pozwalającej na mianowanie wszystkich osób, które uzyskały tę liczbę punktów bez konieczności przekroczenia limitu, o którym mowa w art. 6 ust. 1. Ustalenie miejsca uprawniającego do mianowania następuje po uwzględnieniu liczby mianowań absolwentów Krajowej Szkoły Administracji Publicznej.

4. Z dniem mianowania dotychczasowy stosunek pracy przekształca się w stosunek pracy na podstawie mianowania.

Artykuł 38

1. Akt mianowania urzędnika służby cywilnej zawiera imię i nazwisko urzędnika oraz datę mianowania.

2. Akt mianowania sporządza się na piśmie.

Artykuł 39

1. Urzędnik służby cywilnej składa uroczyste ślubowanie następującej treści:

“Ślubuję służyć Państwu Polskiemu, przestrzegać Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, sumiennie i bezstronnie wykonywać obowiązki urzędnika służby cywilnej zgodnie z najlepszą wiedzą i wolą”.

2. Do treści ślubowania, o którym mowa w ust. 1, urzędnik służby cywilnej może dodać słowa “Tak mi dopomóż Bóg”.

3. Złożenie ślubowania urzędnik służby cywilnej potwierdza podpisem.

Artykuł 40

1. Dyrektor generalny urzędu przyznaje urzędnikowi służby cywilnej, w terminie 7 dni od dnia mianowania, najniższy stopień służbowy przysługujący od dnia mianowania.

2. Przyznanie stopnia służbowego następuje w formie pisemnej.

ROZDZIAŁ 4

Obsadzanie wyższych stanowisk w służbie cywilnej

Artykuł 41

1. Stanowiska:

- 1) sekretarza Rady Ministrów, dyrektora generalnego urzędu,
- 2) dyrektora departamentu (komórki równorzędnej) i jego zastępcy w urzędach, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1, 2 i 4, oraz dyrektora wydziału (komórki równorzędnej) i jego zastępcy w urzędzie wojewódzkim, stanowią grupę wyższych stanowisk w służbie cywilnej.

2. Obsadzanie wolnych stanowisk, o których mowa w ust. 1, następuje w drodze konkursu.

Artykuł 42

1. O wyższe stanowiska w służbie cywilnej może ubiegać się urzędnik służby cywilnej.

2. Jeżeli w wyniku dwukrotnego przeprowadzenia konkursu na stanowisko, o którym mowa w art. 41 ust. 1 pkt 2, nie zostanie wyłoniony kandydat spośród urzędników służby cywilnej, do udziału w następnym konkursie na to stanowisko dopuszcza się osoby, które nie są urzędnikami służby cywilnej.

3. Szef Służby Cywilnej może wyrazić zgodę na dopuszczenie osób nie będących urzędnikami służby cywilnej do konkursu na stanowisko, o którym mowa w art. 41 ust. 1 pkt 2, jeżeli do pracy na tym stanowisku niezbędne są szczególnie doświadczenie lub umiejętności zawodowe. Przepisy art. 48 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 43

1. Konkursy na wyższe stanowiska w służbie cywilnej przeprowadza Szef Służby Cywilnej.

2. W celu przeprowadzenia konkursu Szef Służby Cywilnej powołuje zespół konkursowy liczący co najmniej 5 osób.

3. W toku konkursu sprawdzeniu podlega wiedza niezbędna do wykonywania zadań na stanowisku, na które przeprowadzany jest konkurs, predyspozycje i zdolności ogólne oraz umiejętności kierownicze. Wymagania dotyczące stanowiska, na które przeprowadzany jest konkurs, ustala prowadzący konkurs w porozumieniu z właściwym ministrem, kierownikiem urzędu centralnego lub wojewoda.

Artykuł 44

1. Konkursy na wolne stanowiska, o których mowa w art. 41 ust. 1, ogłasza się poprzez umieszczenie ogłoszenia w Biuletynie Służby Cywilnej zgodnie z wymogami określonymi w art. 22 ust. 2.

2. Do konkursu przystąpić może osoba spełniająca wymagania określone w ogłoszeniu.

3. Szef Służby Cywilnej informuje dyrektorów generalnych urzędów o ogłaszanych konkursach. Dyrektorzy generalni urzędów upowszechniają informacje o konkursach w kierowanych przez siebie urzędach.

Artykuł 45

Osoby uczestniczące w konkursie mogą złożyć odwołanie od jego wyniku do Szefa Służby Cywilnej.

Artykuł 46

1. Rada Służby Cywilnej może skierować swojego przedstawiciela w celu obserwacji przebiegu każdego konkursu przeprowadzanego na wyższe stanowiska w służbie cywilnej.

2. W przypadku naruszenia zasad przeprowadzania konkursu Rada Służby Cywilnej może zwrócić się do Szefa Służby Cywilnej o zarządzenie przeprowadzenia ponownego konkursu.

Artykuł 47

W przypadku stwierdzenia naruszenia zasad przeprowadzenia konkursu Szef Służby Cywilnej zarządza przeprowadzenie ponownego konkursu.

Artykuł 48

1. Urzędnika służby cywilnej, który został wyłoniony w drodze konkursu na stanowisko, o którym mowa w art. 41 ust. 1 pkt 1, Prezes Rady Ministrów przenosi na to stanowisko na wniosek Szefa Służby Cywilnej, po zasięgnięciu opinii właściwego ministra, kierownika urzędu centralnego lub wojewody, oraz określa wysokość wynagrodzenia przysługującego na tym stanowisku.

2. Członka korpusu służby cywilnej, który został wyłoniony w drodze konkursu na stanowisko, o którym mowa w art. 41 ust. 1 pkt 2, Szef Służby Cywilnej przenosi na to stanowisko i określa wysokość wynagrodzenia przysługującego na tym stanowisku.

3. Z osobą nie będącą członkiem korpusu służby cywilnej wyłonioną w drodze konkursu, o którym mowa w art. 42 ust. 2, dyrektor generalny urzędu zawiera umowę o pracę na czas określony do 3 lat. Wcześniejsze rozwiązanie umowy o pracę może być dokonane za dwutygodniowym wypowiedzeniem.

Artykuł 49

Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposób organizowania i szczegółowe zasady przeprowadzania konkursów na wyższe stanowiska w służbie cywilnej, w szczególności ustalając listę wymagań, od których spełnienia uzależnione jest dopuszczenie kandydata do udziału w konkursie, oraz etapy konkursu.

ROZDZIAŁ 5

Zmiana i ustanie stosunku pracy w służbie cywilnej

Artykuł 50

1. Jeżeli jest to uzasadnione potrzebami urzędu, dyrektor generalny urzędu może w każdym czasie przenieść urzędnika służby cywilnej na inne stanowisko w tym samym urzędzie, uwzględniając jego przygotowanie zawodowe.

2. Urzędnik, o którym mowa w ust. 1, zachowuje prawo do dotychczasowego wynagrodzenia, jeżeli jest ono wyższe od przysługującego na nowym stanowisku, przez okres 3 miesięcy następujących po miesiącu, w którym został przeniesiony na nowe stanowisko. Wysokość dodatku służby cywilnej pozostaje bez zmiany.

3. Przepis ust. 1 nie dotyczy urzędników służby cywilnej, którzy zajmują stanowiska, o których mowa w art. 41 ust. 1.

Artykuł 51

1. Jeżeli przemawia za tym interes służby cywilnej, Szef Służby Cywilnej może przenieść urzędnika służby cywilnej do innego urzędu w tej samej miejscowości.

2. Szef Służby Cywilnej, jeżeli przemawia za tym szczególny interes służby cywilnej, może przenieść, na okres nie dłuższy niż 2 lata, urzędnika służby cywilnej do innego urzędu w innej miejscowości. Przenosząc urzędnika do innej miejscowości Szef Służby Cywilnej zapewnia mu odpowiednie warunki mieszkaniowe, z uwzględnieniem jego sytuacji rodzinnej. Przeniesienie takie może nastąpić najwyżej dwa razy w czasie trwania stosunku pracy urzędnika służby cywilnej.

3. Niedopuszczalne jest przeniesienie, o którym mowa w ust. 2, bez zgody urzędnika służby cywilnej kobiety w ciąży lub osoby będącej jedynym opiekunem dziecka w wieku do lat piętnastu. Nie można także dokonać takiego przeniesienia w przypadku, gdy stoją temu na przeszkodzie szczególnie ważne względy osobiste lub rodzinne urzędnika.

4. Przeniesienia, o których mowa w ust. 1 i 2, nie dotyczą urzędników służby cywilnej zajmujących stanowiska, o których mowa w art. 41 ust. 1.

Artykuł 52

1. Szef Służby Cywilnej przenosi urzędnika służby cywilnej zajmującego stanowisko, o którym mowa w art. 41 ust. 1, do innego urzędu w tej samej miejscowości lub za jego zgodą do innej miejscowości albo upoważnia dyrektora generalnego urzędu do wyznaczenia mu innego stanowiska w razie:

- 1) rezygnacji ze stanowiska,
- 2) orzeczenia kary dyscyplinarnej zakazu zajmowania wyższych stanowisk w służbie cywilnej,
- 3) długotrwałej choroby trwającej co najmniej 6 miesięcy,
- 4) likwidacji stanowiska w wyniku reorganizacji urzędu.

2. Jeżeli przemawia za tym ważny interes służby cywilnej, Prezes Rady Ministrów, na umotywowany wniosek Szefa Służby Cywilnej lub właściwego ministra, kierownika urzędu centralnego lub wojewody przedstawiony wraz z opinią Szefa Służby Cywilnej, może przenieść urzędnika służby cywilnej, zajmującego stanowisko, o którym mowa w art. 41 ust. 1 pkt 1, do innego urzędu w tej samej miejscowości lub za jego zgodą do innej miejscowości albo upoważnić Szefa Służby Cywilnej do wyznaczenia mu innego stanowiska.

3. Jeżeli przemawia za tym ważny interes służby cywilnej, Szef Służby Cywilnej na umotywowany wniosek dyrektora generalnego urzędu może przenieść urzędnika służby cywilnej, zajmującego stanowisko, o którym mowa w art. 41 ust. 1 pkt 2, do innego urzędu w tej samej miejscowości lub za jego zgodą do innej miejscowości albo upoważnić dyrektora generalnego urzędu do wyznaczenia mu innego stanowiska.

Artykuł 53

1. Przeniesienie członka korpusu służby cywilnej do innego urzędu, także w innej miejscowości, na jego wniosek lub za jego zgodą, może nastąpić w każdym czasie, jeżeli nie narusza to interesu służby cywilnej.

2. Przeniesienia, o którym mowa w ust. 1, dokonuje dyrektor generalny urzędu, w którym członek korpusu służby cywilnej ma być zatrudniony, w porozumieniu z dyrektorem generalnym urzędu, w którym dotychczas jest zatrudniony.

Artykuł 54

W razie likwidacji urzędu, w którym urzędnik służby cywilnej wykonuje pracę, lub reorganizacji tego urzędu w sposób uniemożliwiający dalsze zatrudnienie urzędnika Szef Służby Cywilnej przenosi go do innego urzędu w tej samej lub innej miejscowości oraz zobowiązuje dyrektora generalnego tego urzędu do wyznaczenia urzędnikowi stanowiska, uwzględniając jego przygotowanie zawodowe.

Artykuł 55

1. W przypadkach uzasadnionych interesem publicznym Szef Służby Cywilnej udziela urzędnikowi służby cywilnej, na jego wniosek, urlopu bezpłatnego na czas wykonywania zajęć, zajmowania określonego stanowiska lub wykonywania funkcji poza służbą cywilną.

2. Okres urlopu bezpłatnego, o którym mowa w ust. 1, zalicza się - łącznie w wymiarze nie dłuższym niż 5 lat - do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze urzędnika służby cywilnej.

Artykuł 56

1. Od decyzji określonych w art. 51, 54 i 55 urzędnikowi służby cywilnej przysługuje odwołanie do Prezesa Rady Ministrów w ciągu 14 dni od dnia doręczenia decyzji.

2. Wniesienie odwołania nie wstrzymuje wykonania decyzji.

3. Na decyzję Prezesa Rady Ministrów służy skarga do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Artykuł 57

1. Szef Służby Cywilnej, jeżeli przemawia za tym szczególny interes służby cywilnej, może przenieść urzędnika służby cywilnej w stan nieczynny na okres do jednego roku. Jeżeli po upływie tego okresu nie ustały okoliczności uzasadniające przeniesienie w stan nieczynny, Szef Służby Cywilnej może przedłużyć na czas określony, nie dłuższy niż 6 miesięcy, pozostawanie tego urzędnika w stanie nieczynnym.

2. W okresie pozostawania w stanie nieczynnym urzędnik służby cywilnej nie świadczy pracy, zachowując prawo do wynagrodzenia, dodatku służby cywilnej oraz innych uprawnień i świadczeń przysługujących w służbie cywilnej.

3. Do urzędnika służby cywilnej przeniesionego w stan nieczynny stosuje się odpowiednio przepis art. 72.

Urzędnik służby cywilnej przeniesiony w stan nieczynny jest obowiązany do podjęcia wykonywania obowiązków służbowych w każdym czasie na wezwanie Służby Cywilnej.

Dyrektor generalny urzędu wyznacza urzędnikowi służby cywilnej podejmującemu wykonywanie obowiązków po okresie pozostawania w stanie nieczynnym stanowisko pracy, uwzględniając jego przygotowanie zawodowe.

4. Udział urzędnika przeniesionego w stan nieczynny w konkursie na stanowisko, o którym mowa w art. 1 ust.1, wymaga zgody Szefa Służby Cywilnej.

5. Okres pozostawania w stanie nieczynnym wlicza się do okresu zatrudnienia, od którego zależą uprawnienia pracownicze urzędnika służby cywilnej.

Artykuł 58

1. Stosunek pracy członka korpusu służby tymczasowo aresztowanego ulega z mocy prawa zawieszeniu. W okresie zawieszenia członek korpusu służby cywilnej otrzymuje połowę wynagrodzenia przysługującego mu do dnia tymczasowego aresztowania.

2. W przypadku umorzenia postępowania karnego i wydania wyroku uniewinniającego członkowi korpusu służby cywilnej należy wypłacić pozostałą część wynagrodzenia miesięcznego; nie dotyczy to warunkowego umorzenia postępowania karnego.

3. Okres zawieszenia stosunku pracy wskutek tymczasowego aresztowania wlicza się do okresu zatrudnienia od którego zależą uprawnienia pracownicze korpusu służby cywilnej.

Artykuł 59

1. Dyrektor generalny urzędu może zawiesić urzędnika korpusu służby cywilnej w pełnieniu obowiązków, jeżeli zostało wszczęte przeciwko niemu postępowanie dyscyplinarne lub karne.

2. Okres zawieszenia, o którym mowa w ust. 1, trwa do czasu zakończenia postępowania dyscyplinarnego trwającego, nie dłużej jednak niż 3 miesiące.

3. W okresie zawieszenia, o którym mowa w ust. 1, korpusu służby cywilnej zachowuje prawo do wynagrodzenia oraz innych uprawnień i świadczeń przysługujących w służbie cywilnej.

4. Okres zawieszenia wlicza się do okresu zatrudnienia którego zależą uprawnienia pracownicze korpusu służby cywilnej.

5. W stosunku do Sekretarza Rady Ministrów oraz prokuratora generalnego urzędu czynności, o których mowa w ust.1, dokonuje Szef Służby Cywilnej.

Artykuł 60

Stosunek pracy urzędnika służby cywilnej w razie:

- 1) odmowy złożenia ślubowania,
- 2) zrzeczenia się obywatelstwa polskiego,
- 3) prawomocnego orzeczenia kary dyscyplinarnej wydalenia ze służby cywilnej,
- 4) prawomocnego skazania za przestępstwo popełnione umyślnie,
- 5) prawomocnego orzeczenia utraty praw publicznych lub zakazu wykonywania zawodu urzędnika w służbie cywilnej,
- 6) upływu 3 miesięcy nieobecności w pracy z powodu tymczasowego aresztowania,
- 7) odmowy wykonania decyzji w sprawie przeniesienia, o którym mowa w art. 50, lub niepodjęcia pracy w urzędzie, do którego urzędnik został przeniesiony w trybie art. 51 lub 54,
- 8) niepodjęcia wykonywania obowiązków służbowych mimo wezwania, o którym mowa w art. 57 ust. 4.

Artykuł 61

1. Rozwiązanie stosunku pracy urzędnika służby cywilnej następuje, z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia, w razie:

- 1) dwukrotnej, następującej po sobie, negatywnej oceny, o której mowa w art. 74 ust. 1,
- 2) stwierdzenia przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych trwałej niezdolności do pracy uniemożliwiającej wykonywanie obowiązków urzędnika służby cywilnej; w celu zbadania stanu zdrowia urzędnika tego można skierować do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z urzędu lub na jego prośbę,
- 3) utraty nieposzlakowanej opinii,
- 4) postępowania karnego toczącego się przez okres dłuższy niż 3 miesiące.

2. Rozwiązanie stosunku pracy urzędnika służby cywilnej może nastąpić, z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia, w razie:

- 1) osiągnięcia wieku 65 lat, jeżeli okres zatrudnienia umożliwia mu uzyskanie prawa do emerytury,
- 2) odmowy poddania się badaniu przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
- 3) likwidacji urzędu, jeżeli nie jest możliwe przeniesienie, o którym mowa w art. 54.

3. Rozwiązanie stosunku pracy z urzędnikiem służby cywilnej bez wypowiedzenia może nastąpić w razie jego nieobecności w pracy z powodu choroby trwającej dłużej niż rok.

4. Rozwiązanie stosunku pracy z urzędnikiem służby cywilnej z przyczyn określonych w ust. 1-3 nie może naruszać przepisów dotyczących szczególnej ochrony pracowników w zakresie wypowiedzenia i rozwiązania stosunku pracy.

5. Rozwiązanie stosunku pracy z urzędnikiem służby cywilnej może nastąpić także w drodze porozumienia stron lub za trzymiesięcznym wypowiedzeniem na skutek rezygnacji urzędnika służby cywilnej.

Artykuł 62

W okresie wypowiedzenia członek korpusu służby cywilnej może być zwolniony z pełnienia obowiązków, z zachowaniem prawa do wynagrodzenia.

Artykuł 63

1. W razie rozwiązania stosunku pracy z urzędnikiem służby cywilnej z przyczyn określonych w art. 61 ust. 2 pkt 3, w okresie między ustaniem zatrudnienia w likwidowanym urzędzie a podjęciem pracy lub działalności gospodarczej urzędnikowi temu przysługuje świadczenie pieniężne ze środków budżetu państwa, przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy, obliczane jak ekwiwalent pieniężny za urlop wypoczynkowy. Świadczenie to nie przysługuje urzędnikowi, który nabył prawo do emerytury.

2. W razie gdy w okresie, o którym mowa w ust. 1, były urzędnik służby cywilnej pobiera zasiłek chorobowy albo macierzyński, wysokość świadczenia pieniężnego ulega odpowiedniemu obniżeniu.

3. Okres pobierania świadczenia pieniężnego, o którym mowa w ust. 1, wlicza się do okresów pracy wymaganych do nabycia lub zachowania uprawnień pracowniczych oraz do okresów zatrudnienia w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - na takich warunkach, na jakich wlicza się okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych, określonych w przepisach o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu. Od świadczenia pieniężnego urząd odprowadza składkę na ubezpieczenia społeczne na zasadach przewidzianych dla wynagrodzenia wypłacanego w czasie trwania stosunku pracy.

Artykuł 64

1. Dyrektor generalny urzędu rozwiązuje stosunek pracy lub stwierdza wygaśnięcie stosunku pracy członka korpusu służby cywilnej.

2. W stosunku do Sekretarza Rady Ministrów i dyrektora generalnego urzędu czynności, o których mowa w ust. 1, dokonuje Szef Służby Cywilnej.

Artykuł 65

W razie przeniesienia członka korpusu służby cywilnej do innego urzędu jego akta osobowe wraz z pozostałą dokumentacją w sprawach związanych ze stosunkiem pracy przekazuje się do urzędu, w którym członek korpusu służby cywilnej ma być zatrudniony.

Artykuł 66

Przepisów art. 60 i 61 nie stosuje się wobec Szefa Służby Cywilnej oraz zastępcy Szefa Służby Cywilnej.

ROZDZIAŁ 6

Obowiązki członka korpusu służby cywilnej

Artykuł 67

1. Członek korpusu służby cywilnej jest obowiązany w szczególności:

- 1) przestrzegać Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i innych przepisów prawa,
- 2) chronić interesy państwa oraz prawa człowieka i obywatela,
- 3) racjonalnie gospodarować środkami publicznymi,
- 4) rzetelnie i bezstronnie, sprawnie i terminowo wykonywać powierzone zadania,
- 5) dochowywać tajemnicy ustawowo chronionej,
- 6) rozwijać wiedzę zawodową
- 7) godnie zachowywać się w służbie oraz poza nią.

2. Dyrektor generalny urzędu jest obowiązany zapewnić członkowi korpusu służby cywilnej właściwe warunki do wykonywania obowiązków określonych w ustawie.

Artykuł 68

1. Członek korpusu służby cywilnej jest obowiązany wykonywać polecenia służbowe przełożonych.

2. Jeżeli członek korpusu służby cywilnej jest przekonany, że polecenie jest niezgodne z prawem albo zawiera znamiona pomyłki, jest on obowiązany na piśmie poinformować o tym przełożonego. W razie pisemnego potwierdzenia polecenia jest obowiązany je wykonać.

3. Członek korpusu służby cywilnej nie wykonuje polecenia, jeżeli prowadziłoby to do popełnienia przestępstwa lub wykroczenia, o czym niezwłocznie informuje dyrektora generalnego urzędu.

Artykuł 69

1. Członek korpusu służby cywilnej przy wykonywaniu obowiązków służbowych nie może kierować się interesem jednostkowym lub grupowym.

2. Członkowi korpusu służby cywilnej nie wolno publicznie manifestować poglądów politycznych.

3. Członkowi korpusu służby cywilnej nie wolno uczestniczyć w strajku lub akcji protestacyjnej zakłócającej normalne funkcjonowanie urzędu.

4. urzędnik służby cywilnej nie może pełnić funkcji w związkach zawodowych.

5. urzędnik służby cywilnej nie ma prawa tworzenia ani uczestniczenia w partiach politycznych.

6. urzędnik służby cywilnej nie może łączyć pracy w służbie cywilnej z mandatem radnego.

Artykuł 70

1. Przepisu art. 69 ust. 2 nie stosuje się wobec urzędnika służby cywilnej w czasie urlopu bezpłatnego udzielonego mu, zgodnie z art. 55 ust. 1, w związku z ubieganiem się o mandat radnego na czas kampanii wyborczej, a w razie uzyskania mandatu - na czas jego wykonywania.

2. Przepisu art. 69 ust. 2 nie stosuje się także wobec pracownika służby cywilnej w czasie urlopu bezpłatnego udzielonego mu, zgodnie z art. 174 Kodeksu pracy, w związku z ubieganiem się o mandat radnego na czas kampanii wyborczej.

Artykuł 71

W służbie cywilnej nie może powstać stosunek podległości służbowej między małżonkami oraz osobami pozostającymi ze sobą w stosunku pokrewieństwa do drugiego stopnia włącznie lub powinowactwa pierwszego stopnia oraz w stosunku przysposobienia, opieki lub kurateli.

Artykuł 72

1. Członek korpusu służby cywilnej nie może podejmować dodatkowego zatrudnienia bez zgody dyrektora generalnego urzędu ani wykonywać czynności lub zajęć sprzecznych z obowiązkami wynikającymi z ustawy lub podważających zaufanie do służby cywilnej

2. Urzędnik służby cywilnej nie może podejmować zajęć zarobkowych bez zgody dyrektora generalnego urzędu.

Artykuł 73

1. Członek korpusu służby cywilnej podlega stałej ocenie bezpośredniego przełożonego w zakresie wykonywania powierzonych zadań, a także w celu ustalenia indywidualnego programu rozwoju zawodowego.

2. Dyrektora generalnego urzędu ocenia Szef Służby Cywilnej w porozumieniu z właściwym ministrem, kierownikiem urzędu centralnego lub wojewodą. Sekretarza Rady Ministrów ocenia Prezes Rady Ministrów.

Artykuł 74

1. Nie rzadziej niż raz na 2 lata lub w każdym czasie z własnej inicjatywy bezpośredni przełożony sporządza na piśmie okresową ocenę urzędnika służby cywilnej, wraz z wnioskami dotyczącymi jego indywidualnego programu rozwoju zawodowego.

2. Ocena, o której mowa w ust. 1, dotyczy wykonywania przez urzędnika służby cywilnej obowiązków wynikających z opisu zajmowanego przez niego stanowiska pracy. Ocenę niezwłocznie doręcza się urzędnikowi.

3. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady przeprowadzania ocen urzędników służby cywilnej.

Artykuł 75

1. Od oceny służy, w ciągu 7 dni od dnia doręczenia oceny, sprzeciw do dyrektora generalnego urzędu.

2. W razie nieuwzględnienia przez dyrektora generalnego sprzeciwu, o którym mowa w ust. 1, urzędnik służby cywilnej może, w ciągu 14 dni od dnia doręczenia decyzji dyrektora, odwołać się do sądu pracy.

Artykuł 76

W razie negatywnej oceny urzędnik służby cywilnej podlega ponownej ocenie, nie wcześniej niż po upływie 6 miesięcy od dnia doręczenia oceny.

Artykuł 77

Przepisów art. 73-76 nie stosuje się wobec Szefa Służby Cywilnej oraz zastępcy Szefa Służby Cywilnej.

ROZDZIAŁ 7

Uprawnienia członka korpusu służby cywilnej

Artykuł 78

Wynagrodzenie w służbie cywilnej ustala się z zastosowaniem mnożników prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej.

Artykuł 79

1. Ustanawia się 9 stopni służbowych urzędników służby cywilnej.

2. Stopniom służbowym są, przyporządkowane stawki dodatku służby cywilnej z tytułu posiadanego stopnia służbowego.

Artykuł 80

1. Wynagrodzenie pracownika służby cywilnej składa się z wynagrodzenia zasadniczego przewidzianego dla zajmowanego stanowiska pracy i dodatku za wieloletnią pracę w służbie cywilnej.

2. Wynagrodzenie urzędnika służby cywilnej składa się z wynagrodzenia zasadniczego przewidzianego dla zajmowanego stanowiska pracy, dodatku za wieloletnią pracę w służbie cywilnej oraz dodatku służby cywilnej z tytułu posiadanego stopnia służbowego.

3. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) mnożniki do ustalenia wynagrodzenia zasadniczego członków korpusu służby cywilnej,
- 2) stopnie służbowe urzędników służby cywilnej i mnożniki dodatku służby cywilnej.

Artykuł 81

1. Urzędnik służby cywilnej może otrzymać kolejny stopień służbowy po uzyskaniu pozytywnej oceny, o której mowa w art. 74 ust. 1, jeżeli zawiera ona umotywowany wniosek bezpośredniego przełożonego o przyznanie urzędnikowi kolejnego stopnia służbowego. Pozytywna ocena nie zawierająca takiego wniosku nie skutkuje przyznaniem urzędnikowi kolejnego stopnia służbowego.

2. Na wniosek dyrektora generalnego urzędu, umotywowany szczególnymi wynikami pracy, Szef Służby Cywilnej może wyrazić zgodę na wcześniejsze przyznanie kolejnego stopnia służbowego, jednak nie wcześniej niż po upływie 12 miesięcy od uzyskania posiadanego stopnia.

3. Bieg terminu, o którym mowa w ust. 2, nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu, do czasu:

- 1) uzyskania oceny pozytywnej, w razie otrzymania oceny negatywnej,

2) podjęcia pełnienia obowiązków, w razie zawieszenia w ich pełnieniu.

Artykuł 82

1. Członkowi korpusu służby cywilnej przysługuje dodatek za wieloletnią pracę w służbie cywilnej w wysokości wynoszącej po 5 latach pracy 5% miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego. Dodatek ten wzrasta o 1% za każdy dalszy rok pracy aż do osiągnięcia 20% miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego.

2. Do okresów pracy uprawniających do dodatku za wieloletnią pracę w służbie cywilnej wlicza się wszystkie poprzednie zakończone okresy zatrudnienia oraz inne udowodnione okresy, jeżeli z mocy odrębnych przepisów podlegają one wliczeniu do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze.

3. Do okresów pracy, o których mowa w ust. 2, nie wlicza się okresów zatrudnienia w partii komunistycznej (Polskiej Partii Robotniczej i Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej), jak również w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz.U. z 1999 r. Nr 42, poz. 428) w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 1 lipca 1989 r.

4. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady przyznawania i wypłacania dodatku, o którym mowa w ust. 1.

Artykuł 83

1. Za wieloletnią pracę członek korpusu służby cywilnej otrzymuje nagrodę jubileuszową w wysokości:

- 1) po 20 latach pracy - 75% wynagrodzenia miesięcznego,
- 2) po 25 latach pracy - 100% wynagrodzenia miesięcznego,
- 3) po 30 latach pracy - 150% wynagrodzenia miesięcznego,
- 4) po 35 latach pracy - 200% wynagrodzenia miesięcznego,
- 5) po 40 latach pracy - 300% wynagrodzenia miesięcznego,
- 6) po 45 latach pracy - 400% wynagrodzenia miesięcznego.

2. Do okresów pracy, o których mowa w ust. 1, wlicza się wszystkie poprzednie zakończone okresy zatrudnienia oraz inne udowodnione okresy, jeżeli z mocy odrębnych przepisów podlegają one wliczeniu do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze.

3. Do okresów pracy, o których mowa w ust. 2, nie wlicza się okresów zatrudnienia w partii komunistycznej (Polskiej Partii Robotniczej i Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej), jak również w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944 - 1990 osób pełniących

funkcje publiczne (Dz.U. z 1999 r. Nr 42, poz. 428) w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 1 lipca 1989 r.

4. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady ustalania i wypłacania nagrody jubileuszowej.

Artykuł 84

Członkom korpusu służby cywilnej przysługuje dodatkowe wynagrodzenie roczne na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Artykuł 85

1. Członkom korpusu służby cywilnej za szczególne osiągnięcia w pracy zawodowej można przyznać nagrodę ze specjalnie utworzonego w tym celu funduszu nagród w służbie cywilnej.

2. Fundusz nagród, o którym mowa w ust. 1, w wysokości 3% planowanych wynagrodzeń osobowych pozostaje w dyspozycji dyrektorów generalnych urzędów i może być przez nich podwyższany w ramach posiadanych środków na wynagrodzenia.

Artykuł 86

1. Członkowi korpusu służby cywilnej delegowanemu służbowo do zajęć poza siedzibę urzędu, w którym wykonuje pracę, przysługują należności na zasadach określonych w przepisach w sprawie zasad ustalania oraz wysokości należności przysługujących pracownikom z tytułu podróży służbowej, wydanych na podstawie Kodeksu pracy.

2. Urzędnikowi służby cywilnej przeniesionemu zgodnie z art. 51 ust. 2, oprócz udostępnienia mieszkania odpowiedniego do jego sytuacji rodzinnej, przysługuje zwrot kosztów przeniesienia, zwrot opłat za udostępnione czasowo mieszkanie oraz jednorazowe świadczenie w wysokości trzymiesięcznego wynagrodzenia. Do kosztów przeniesienia zalicza się koszty przejazdu urzędnika i członków jego rodziny oraz przewozu mienia.

3. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki przyznawania świadczeń, o których mowa w ust. 2, przysługujących urzędnikowi służby cywilnej przeniesionemu do pracy w innej miejscowości.

Artykuł 87

1. Członkowi korpusu służby cywilnej, którego stosunek pracy ustał w związku z przejściem na rentę z tytułu niezdolności do pracy lub emeryturę, przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości trzymiesięcznego wynagrodzenia, a jeżeli członek korpusu przepracował co najmniej 20 lat w służbie cywilnej, jednorazowa odprawa przysługuje w wysokości sześciomiesięcznego wynagrodzenia.

2. Do okresu pracy, o którym mowa w ust. 1, wlicza się wszystkie poprzednie zakończone okresy zatrudnienia oraz inne udowodnione okresy, jeżeli z mocy odrębnych przepisów podlegają one wliczeniu do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze.

3. Do okresów pracy, o których mowa w ust. 2, nie wlicza się okresów zatrudnienia w partii komunistycznej (Pol-

skiej Partii Robotniczej i Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej), jak również w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944 - 1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz. U. z 1999 r. Nr 42, poz. 428) w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 1 lipca 1989 r.

4. Odprawę, o której mowa w ust. 1, oblicza się jak ekwiwalent pieniężny za urlop wypoczynkowy.

Artykuł 88

1. Urzędnikowi służby cywilnej zatrudnionemu w służbie cywilnej przez okres nie krótszy niż 10 lat przysługuje corocznie dodatkowy urlop wypoczynkowy w wymiarze 6 dni roboczych, a po 20 latach pracy w służbie cywilnej - w wymiarze 12 dni roboczych.

2. Do okresu pracy uprawniającego do dodatkowego urlopu wypoczynkowego wlicza się okres zatrudnienia w administracji publicznej.

Artykuł 89

Za czas niezdolności do pracy wskutek choroby urzędnikowi służby cywilnej przysługują przez okres roku wynagrodzenie i zasiłek chorobowy w wysokości i na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Artykuł 90

1. Urzędnikowi służby cywilnej zatrudnionemu w służbie cywilnej przez okres nie krótszy niż 10 lat można udzielić płatnego urlopu dla poratowania zdrowia w wymiarze nie przekraczającym jednorazowo 6 miesięcy.

2. Urlopu dla poratowania zdrowia nie można udzielić, jeżeli urzędnik służby cywilnej nie wykonywał pracy przez okres roku z powodu niezdolności do pracy wskutek choroby.

3. Urlopu dla poratowania zdrowia udziela, na umotywowany opinią lekarską wniosek urzędnika służby cywilnej, dyrektor generalny urzędu.

4. Dyrektor generalny urzędu nie może dopuścić do pracy urzędnika służby cywilnej, który korzystał z urlopu dla poratowania zdrowia, bez aktualnego orzeczenia lekarskiego stwierdzającego brak przeciwwskazań do pracy na określonym stanowisku.

5. Urlopu dla poratowania zdrowia udziela: Szefowi Służby Cywilnej, zastępcy Szefa Służby Cywilnej oraz Sekretarzowi Rady Ministrów - Prezes Rady Ministrów, a dyrektorowi generalnemu urzędu - Szef Służby Cywilnej. Przepis ust. 4 stosuje się odpowiednio.

6. Do okresu pracy uprawniającego do dodatkowego urlopu dla poratowania zdrowia wlicza się okres zatrudnienia w administracji publicznej.

Artykuł 91

1. W razie wygaśnięcia stosunku pracy urzędnika służby cywilnej z powodu tymczasowego aresztowania, dyrektor generalny urzędu, w którym urzędnik ten wykonywał pracę, jest obowiązany ponownie zatrudnić go, uwzględniając jego przygotowanie zawodowe, jeżeli postępowanie karne zostało umorzone lub gdy zapadł wyrok niewinniający, a urzędnik

ten zgłosił swój powrót do pracy w ciągu 7 dni od uprawomocnienia się orzeczenia.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w razie rozwiązania stosunku pracy urzędnika służby cywilnej z przyczyny określonej w art. 61 ust. 1 pkt 4.

3. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli postępowanie karne umorzono z powodu przedawnienia albo amnestii, a także w razie warunkowego umorzenia postępowania.

4. W razie odmowy ponownego zatrudnienia w służbie cywilnej, urzędnikowi, o którym mowa w ust. 1 i 2, przysługuje odwołanie do Szefa Służby Cywilnej w ciągu 14 dni od dnia doręczenia decyzji w tej sprawie. Od decyzji Szefa Służby Cywilnej przysługuje odwołanie do sądu pracy.

Artykuł 92

1. Czas pracy członków korpusu służby cywilnej nie może przekraczać 8 godzin na dobę i średnio 40 godzin tygodniowo w przyjętym okresie rozliczeniowym nie dłuższym niż 8 tygodni.

2. W przypadkach uzasadnionych rodzajem pracy i jej organizacją mogą być stosowane rozkłady czasu pracy, w których jest dopuszczalne przedłużenie czasu pracy do 12 godzin na dobę. W rozkładach tych czas pracy nie może jednak przekraczać średnio 40 godzin na tydzień w przyjętym okresie rozliczeniowym nie dłuższym niż 12 tygodni.

3. Rozkład czasu pracy w tygodniu oraz jego wymiar w poszczególnych dniach tygodnia ustala dyrektor generalny urzędu według zasad określonych, w drodze rozporządzenia, przez Prezesa Rady Ministrów. Dni tygodnia nie będących dniami pracy w urzędzie nie wlicza się do urlopu wypoczynkowego.

4. Jeżeli wymagają tego potrzeby urzędu, członek korpusu służby cywilnej na polecenie przełożonego wykonuje pracę poza normalnymi godzinami pracy, w tym w wyjątkowych przypadkach także w nocy oraz w niedziele i święta.

5. Pracownikowi służby cywilnej za pracę wykonywaną na polecenie przełożonego poza normalnymi godzinami pracy przysługuje czas wolny w tym samym wymiarze. Na wniosek pracownika wolny czas może być udzielony w okresie bezpośrednio poprzedzającym urlop wypoczynkowy lub po jego zakończeniu.

6. Urzędnikowi służby cywilnej za pracę poza normalnymi godzinami pracy wykonywaną w porze nocnej przysługuje czas wolny w tym samym wymiarze.

7. Urzędnikowi służby cywilnej za pracę w niedzielę (przysługuje dzień wolny od pracy w najbliższym tygodniu, a za pracę w święto przysługuje inny dzień wolny).

8. Przepisów ust. 2 i 4 nie stosuje się do kobiet w ciąży oraz - bez ich zgody - do członków korpusu służby cywilnej sprawujących pieczę nad osobami wymagającymi stałej opieki lub opiekujących się dziećmi w wieku do lat ośmiu.

Artykuł 93

1. Członkowi korpusu służby cywilnej przysługują świadczenia emerytalne i rentowe na zasadach określonych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

2. W razie rozwiązania z pracownikiem służby cywilnej stosunku pracy z powodu likwidacji urzędu, pracownikowi temu przysługuje emerytura, jeżeli mężczyzna ukończył 60 lat, a kobieta - 55 lat oraz jeżeli ma wymagany okres zatrudnienia.

3. Przepis ust. 2 stosuje się do osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r.

Artykuł 94

Prezes Rady Ministrów, mając na względzie szczególnie charakter wykonywanych zadań i warunki ich wykonywania, może określać, w drodze rozporządzenia:

- 1) uprawnienia szczególne w zakresie płac i innych świadczeń przysługujących niektórym kategoriom członków korpusu służby cywilnej oraz zasady przyznawania tych świadczeń i ich wysokość,
- 2) inne dodatki do wynagrodzenia niż przewidziane w ustawie, jeżeli te świadczenia i dodatki były przewidziane w przepisach obowiązujących w dniu wejścia w życie ustawy.

Artykuł 95

Członkom korpusu służby cywilnej zatrudnionym na stanowisku kuratora oświaty lub na stanowiskach wymagających kwalifikacji pedagogicznych przysługują uprawnienia określone w art. 30, 31, art. 32 ust. 3, art. 33, 36, 46, 51, 58-60, 86, 88 i 90 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz. U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357 oraz z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 162, poz. 1118), a okres zatrudnienia na tych stanowiskach wlicza się do okresu zatrudnienia, od którego zależą uprawnienia nauczyciela określone w tej ustawie.

Artykuł 96

Na zasadach określonych w odrębnych przepisach członkowie korpusu służby cywilnej korzystają z ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych.

Artykuł 97

Przepisów art. 78-87 i art. 92 nie stosuje się wobec Szefa Służby Cywilnej oraz zastępcy Szefa Służby Cywilnej.

ROZDZIAŁ 8

Szkolenie i rozwój w służbie cywilnej

Artykuł 98

1. Członek korpusu służby cywilnej uczestniczy w szkoleniach w służbie cywilnej.
2. Szkolenia w służbie cywilnej obejmują:
 - 1) szkolenia centralne - planowane, organizowane i nadzorowane przez Szefa Służby Cywilnej,
 - 2) szkolenia powszechne - planowane, organizowane i nadzorowane przez dyrektora generalnego urzędu,
 - 3) szkolenia w ramach indywidualnego programu rozwoju zawodowego urzędnika służby cywilnej planowane, organizowane i nadzorowane przez dyrektora

generalnego urzędu w porozumieniu z zatrudnionym w danym urzędzie urzędnikiem służby cywilnej,

- 4) studium zarządzania strategicznego dla dyrektorów generalnych urzędów,
- 5) szkolenia specjalistyczne - planowane, organizowane i nadzorowane przez dyrektora generalnego urzędu, obejmujące tematykę związaną z zadaniami urzędu.

Artykuł 99

1. Szef Służby Cywilnej ustala corocznie plan szkoleń centralnych w służbie cywilnej.
2. Plan szkoleń centralnych zawiera w szczególności:
 - 1) priorytety szkoleniowe wobec członków korpusu służby cywilnej,
 - 2) rodzaje szkoleń mających szczególne znaczenie w danym roku,
 - 3) inne zalecenia i informacje dla osób organizujących i nadzorujących szkolenia w służbie cywilnej.
3. Przy ustalaniu programów szkoleń Szef Służby Cywilnej współdziała w szczególności z Krajową Szkołą Administracji Publicznej.

Artykuł 100

1. Dyrektor generalny urzędu ustala, odrębnie dla każdego urzędnika służby cywilnej zatrudnionego w kierowanym przez niego urzędzie, indywidualny program rozwoju zawodowego, stanowiący podstawę do kierowania urzędnika na szkolenia, biorąc pod uwagę w szczególności:

- 1) ocenę pracy urzędnika, dokonaną przez bezpośrednio przełożonego,
- 2) perspektywy wykonywania pracy zawodowej przez urzędnika,
- 3) potrzeby i możliwości urzędu w zakresie zatrudnienia,
- 4) potrzeby i możliwości urzędnika ustalone w wyniku przeprowadzonych z nim uzgodnień.

2. Indywidualny program rozwoju zawodowego dla dyrektora generalnego urzędu jest ustalany przez Szefa Służby Cywilnej. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 101

1. Uczestnictwo członka korpusu służby cywilnej w szkoleniach przewidzianych dla służby cywilnej jest traktowane na równi z wykonywaniem przez niego obowiązków służbowych.

2. Członek korpusu służby cywilnej nie ponosi opłat z tytułu uczestnictwa w szkoleniach przewidzianych dla służby cywilnej.

3. W wyjątkowych przypadkach dyrektor generalny urzędu może wyrazić zgodę na pokrycie przez urząd, w całości lub w części, kosztów uczestnictwa członka korpusu służby cywilnej w szkoleniach i zajęciach innych niż przewidziane dla służby cywilnej.

Artykuł 102

1. Dyrektor generalny urzędu może skierować członka korpusu służby cywilnej mającego wykształcenie prawnicze

na aplikację legislacyjną. Wzajemne prawa i obowiązki urzędu i członka korpusu służby cywilnej związane ze skierowaniem na aplikację legislacyjną określa umowa zawarta między dyrektorem generalnym urzędu a członkiem korpusu służby cywilnej.

2. Aplikacja legislacyjna kończy się egzaminem.

3. Prezes Rady Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb organizowania i odbywania aplikacji, uwzględniając w szczególności: dziedziny prawa będące podstawą opracowania programu aplikacji legislacyjnej, warunki i tryb przyjmowania na aplikację, takie osób nie będących członkami korpusu służby cywilnej, wysokość opłat za udział w aplikacji i tryb ich uiszczania, obowiązki aplikantów i ich patronów, szczegółowe zasady, warunki oraz etapy dopuszczania do egzaminu kończącego aplikację oraz przeprowadzania go, skład komisji egzaminacyjnej oraz wzór zaświadczenia stwierdzającego zdanie egzaminu.

Artykuł 103

Koszty szkoleń w służbie cywilnej są pokrywane ze środków:

- 1) wyodrębnionych w budżetach poszczególnych urzędów dla finansowania szkoleń powszechnych, szkoleń w ramach indywidualnego programu rozwoju zawodowego urzędnika służby cywilnej oraz szkoleń specjalistycznych,
- 2) rezerwy budżetowej przeznaczonej na szkolenia członków korpusu służby cywilnej dla finansowania szkoleń centralnych oraz studium zarządzania strategicznego.

Artykuł 104

Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki organizowania i prowadzenia szkoleń w służbie cywilnej obejmujące w szczególności:

- 1) kryteria, jakie muszą spełniać podmioty, którym powierzona jest prowadzenie szkoleń,
- 2) sposób i warunki oceny prowadzonych szkoleń.

Artykuł 105

Przepisy niniejszego Rozdziału nie mają, zastosowania wobec Sekretarza Rady Ministrów, Szefa Służby Cywilnej oraz zastępcy Szefa Służby Cywilnej.

ROZDZIAŁ 9

Odpowiedzialność dyscyplinarna członka korpusu służby cywilnej

Artykuł 106

1. Urzędnik służby cywilnej oraz pracownik służby cywilnej odpowiadają dyscyplinarnie za naruszenie obowiązków członka korpusu służby cywilnej.

2. Postępowanie dyscyplinarne nie może być wszczęte po upływie 3 miesięcy od dnia powzięcia przez dyrektora generalnego urzędu wiadomości o naruszeniu obowiązków

członka korpusu służby cywilnej ani po upływie 2 lat od popełnienia tego czynu. W przypadku naruszenia obowiązków przez Sekretarza Rady Ministrów albo dyrektora generalnego urzędu termin 3 miesięcy na wszczęcie postępowania dyscyplinarnego liczy się od dnia powzięcia wiadomości przez Szefa Służby Cywilnej.

3. Jeżeli członek korpusu służby cywilnej z powodu nieobecności w pracy nie ma możliwości złożenia wyjaśnień, bieg trzymiesięcznego terminu nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu do dnia jego stawienia się do pracy.

4. Jeżeli czyn członka korpusu służby cywilnej zawiera znamiona przestępstwa, przedawnienie następuje nie wcześniej niż przedawnienie przewidziane w przepisach Kodeksu karnego.

Artykuł 107

1. Karami dyscyplinarnymi stosowanymi wobec urzędników służby cywilnej są:

- 1) upomnienie,
- 2) nagana,
- 3) pozbawienie możliwości awansowania przez okres 2 lat na wyższy stopień służbowy,
- 4) obniżenie stopnia służbowego służby cywilnej,
- 5) zakaz przystępowania do konkursu na wyższe stanowisko w służbie cywilnej przez okres 2 lat,
- 6) zakaz zajmowania wyższych stanowisk w służbie cywilnej przez okres od 2 do 5 lat,
- 7) wydalenie ze służby cywilnej.

2. Karami dyscyplinarnymi stosowanymi wobec pracowników służby cywilnej są:

- 1) upomnienie,
- 2) nagana,
- 3) nagana z ostrzeżeniem,
- 4) nagana z pozbawieniem możliwości awansowania przez okres 2 lat do wyższej kategorii zaszerogowania,
- 5) obniżenie kategorii zaszerogowania,
- 6) wydalenie z pracy w urzędzie.

3. Prawomocne orzeczenie kary wymienionej w ust. 2 pkt 6 powoduje wygaśnięcie stosunku pracy.

4. Prawomocne orzeczenie kar wymienionych w ust. 1 pkt 7 oraz ust. 2 pkt 6 powoduje zakaz ubiegania się o zatrudnienie w korpusie służby cywilnej przez okres 5 lat.

Artykuł 108

1. Za mniejszej wagi naruszenie obowiązków członka korpusu służby cywilnej dyrektor generalny urzędu może ukarać członka korpusu upomnieniem na piśmie. Ukaranie może być poprzedzone postępowaniem wyjaśniającym.

2. Członek korpusu służby cywilnej może w ciągu 7 dni od wymierzenia mu kary upomnienia wnieść sprzeciw do dyrektora generalnego urzędu.

3. W razie wniesienia sprzeciwu, o którym mowa w ust. 2, dyrektor generalny urzędu przekazuje sprawę rzecznikowi dyscyplinarnemu.

4. W przypadku naruszenia obowiązków członka korpusu służby cywilnej, o którym mowa w ust. 1, przez Sekretarza Rady Ministrów albo dyrektora generalnego urzędu, kary upomnienia udziela Szef Służby Cywilnej. Przepisy ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 109

Sprawy dyscyplinarne członków korpusu służby cywilnej rozpoznają komisje dyscyplinarne: 1) w I instancji - komisja dyscyplinarna urzędu, 2) w II instancji - Wyższa Komisja Dyscyplinarna

Służby Cywilnej, zwana dalej "Wyższa Komisja Dyscyplinarna".

Artykuł 110

1. Komisję dyscyplinarną urzędu powołuje dyrektor generalny urzędu spośród członków korpusu służby cywilnej zatrudnionych w urzędzie. W razie potrzeby Szef Służby Cywilnej może utworzyć komisję dyscyplinarną dla kilku urzędów.

2. Komisję dyscyplinarną urzędu, w liczbie co najmniej 10 członków korpusu służby cywilnej, w tym przewodniczącego i zastępców przewodniczącego, powołuje się na okres 3 lat.

3. Komisja dyscyplinarna urzędu powołuje ze swojego grona przewodniczącego komisji i jego zastępców.

4. Tryb pracy komisji dyscyplinarnej urzędu określa regulamin uchwalony przez komisję i zatwierdzony przez dyrektora generalnego urzędu.

Artykuł 117

1. Wyższą Komisję Dyscyplinarną powołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek Szefa Służby Cywilnej spośród urzędników służby cywilnej.

2. Wyższą Komisję Dyscyplinarną, w liczbie 11 członków, powołuje się na okres 6 lat. Członkowie Wyższej Komisji Dyscyplinarnej pełnią swoje funkcje do czasu powołania ich następców.

3. Wyższa Komisja Dyscyplinarna powołuje ze swojego grona przewodniczącego Wyższej Komisji Dyscyplinarnej i jego zastępców.

4. Tryb pracy Wyższej Komisji Dyscyplinarnej określa regulamin uchwalany przez Komisję.

5. Obsługę prac Wyższej Komisji Dyscyplinarnej zapewnia Urząd Służby Cywilnej.

Artykuł 112

1. Na czas wykonywania zadań w komisjach dyscyplinarnych jej członkom przysługuje zwolnienie od pracy zawodowej.

2. Przepisy art. 17 stosuje się odpowiednio do członków komisji dyscyplinarnych.

Artykuł 113

Prezes Rady Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, wynagrodzenie członków Wyższej Komisji Dyscyplinarnej oraz komisji dyscyplinarnej urzędu, przyjmując najniższe

wynagrodzenie za pracę pracowników za podstawę ustalania wysokości wynagrodzenia przewodniczącego, zastępców przewodniczącego i pozostałych członków tych komisji.

Artykuł 114

1. Wyższa Komisja Dyscyplinarna rozpatruje odwołania od orzeczeń komisji dyscyplinarnych urzędów.

2. Sprawy dyscyplinarne Sekretarza Rady Ministrów oraz dyrektorów generalnych urzędów rozpatruje w I i II instancji Wyższa Komisja Dyscyplinarna, przy czym w II instancji Komisja orzeka w pełnym składzie.

Artykuł 115

Członkowie komisji dyscyplinarnych są niezawisli w zakresie orzecznictwa dyscyplinarnego oraz nie są związani rozstrzygnięciami innych organów stosujących prawo, z wyjątkiem prawomocnego wyroku sądu.

Artykuł 116

1. Komisje dyscyplinarne orzekają w składzie:

1) w I instancji:

- a) trzech członków, gdy rzecznik dyscyplinarny wniósł o zastosowanie kary określonej w art. 107 ust. 1 pkt 1-4 oraz ust. 2 pkt 1-3,
- b) pięciu członków, w tym przewodniczący składu posiadający wykształcenie prawnicze, gdy rzecznik dyscyplinarny wniósł o zastosowanie kary określonej w art. 107 ust. 1 pkt 5-7 oraz ust. 2 pkt 4-6,

2) w II instancji pięciu członków, z których co najmniej dwóch powinno posiadać wykształcenie prawnicze, gdy rozpatrywana jest sprawa, co do której orzeczono karę określona w art. 107 ust. 1 pkt 5-7 oraz ust. 2 pkt 4-6.

2. Przewodniczący komisji dyscyplinarnej wyznacza skład orzekający i termin rozprawy.

3. W sprawach dotyczących urzędników służby cywilnej przewodniczącym składu jest urzędnik służby cywilnej.

Artykuł 117

1. Rzecznika dyscyplinarnego urzędu powołuje dyrektor generalny urzędu spośród podległych mu urzędników służby cywilnej, a dla spraw dyscyplinarnych Sekretarza Rady Ministrów i dyrektora generalnego urzędu - Szef Służby Cywilnej.

2. Rzecznik dyscyplinarny wszczyna postępowanie wyjaśniające na polecenie dyrektora generalnego urzędu bądź Szefa Służby Cywilnej w sprawach dyscyplinarnych Sekretarza Rady Ministrów lub dyrektora generalnego urzędu i informuje ich o dokonanych ustaleniach. O wszczęciu tego postępowania rzecznik zawiadamia osobę, której ono dotyczy.

3. Rzecznik postanawia o przekazaniu komisji dyscyplinarnej wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego albo, za zgodą dyrektora urzędu, o umorzeniu postępowania wyjaśniającego.

Artykuł 118

1. Komisja dyscyplinarna urzędu wszczyna postępowanie dyscyplinarne z dniem zgłoszenia wniosku rzecznika dyscyplinarnego o wszczęcie postępowania.

2. Obwiniony ma prawo korzystania z pomocy wybranego przez siebie obrońcy, z zastrzeżeniem przepisów o ochronie tajemnicy ustawowo chronionej. W przypadku gdy rzecznik dyscyplinarny wniósł o orzeczenie kary wydalenia ze służby, a obwiniony nie ma obrońcy z wyboru, przewodniczący składu orzekającego wyznacza obrońcę spośród urzędników służby cywilnej.

3. Komisja dyscyplinarna wydaje orzeczenie po przeprowadzeniu rozprawy, w toku której wysłuchuje rzecznika dyscyplinarnego i obwinionego oraz jego obrońcy, jeżeli został ustanowiony, a także po rozpatrzeniu innych dowodów mających znaczenie w sprawie.

4. Nie usprawiedliwione niestawiennictwo obwinionego lub jego obrońcy nie wstrzymuje rozpoznania sprawy.

5. Rozprawa jest jawna. W uzasadnionych przypadkach skład orzekający może wyłączyć jawność rozprawy, jednakże ogłoszenie orzeczenia jest jawne.

6. Orzeczenie wraz z uzasadnieniem doręcza się stronom w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia orzeczenia.

7. Od orzeczenia komisji dyscyplinarnej urzędu strony mogą odwołać się do Wyższej Komisji Dyscyplinarnej w ciągu 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia.

Artykuł 119

1. W postępowaniu przed Wyższą Komisją Dyscyplinarną, stosuje się odpowiednio przepisy art. 118 ust. 1-6.

2. Od orzeczeń Wyższej Komisji Dyscyplinarnej stronom oraz Szefowi Służby Cywilnej przysługuje odwołanie do Sądu Apelacyjnego w Warszawie.

3. Do rozpatrzenia odwołania stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o apelacji.

Artykuł 120

1. Odpis prawomocnego orzeczenia komisji dyscyplinarnej dołącza się do akt osobowych członka korpusu służby cywilnej.

2. Dyrektor generalny urzędu wykonuje kary, o których mowa w art. 107 ust. 1 pkt 3-6 oraz ust. 2 pkt 5, z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia.

Artykuł 121

1. Kary dyscyplinarne określone w art. 107 ust. 1 pkt 1-5 oraz ust. 2 pkt 1-5 ulegają zatarciu, a odpis orzeczenia dołączony do akt osobowych podlega zniszczeniu po upływie 3 lat od dnia doręczenia prawomocnego orzeczenia o ukaraniu. Na wniosek ukaranego zatarcie może nastąpić po upływie 2 lat.

2. Jeżeli w okresie przed zatarciem kary dyscyplinarnej członek korpusu służby cywilnej będzie ponownie ukarany dyscyplinarnie, termin 3 lat, o którym mowa w ust. 1, liczy się od dnia doręczenia prawomocnego orzeczenia o ponownym ukaraniu.

3. W przypadku kary dyscyplinarnej określonej w art. 107 ust. 1 pkt 6 i 7 oraz ust. 2 pkt 6 zatarcie oraz zniszczenie odpisu orzeczenia następuje po upływie 3 lat od dnia upływu

okresu, na który kara została orzeczona, albo okresu, o którym mowa w art. 107 ust. 4.

Artykuł 122

W postępowaniu przed komisjami dyscyplinarnymi w sprawach nie uregulowanych w niniejszym rozdziale stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Artykuł 123

1. Koszty obrońcy z wyboru, który nie jest członkiem korpusu służby cywilnej, ponosi obwiniony.

2. Koszty biegłych powołanych przez komisję dyscyplinarną i koszty zleconych przez nią ekspertyz ponosi urząd, przy którym działa komisja dyscyplinarna.

Artykuł 124

Przepisy niniejszego rozdziału nie mają zastosowania wobec Szefa Służby Cywilnej oraz zastępcy Szefa Służby Cywilnej.

ROZDZIAŁ 10

Zmiany w przepisach obowiązujących

Artykuł 125

W ustawie z dnia 6 marca 1981 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (Dz. U. z 1985 r. Nr 54, poz. 276, z 1989 r. Nr 34, poz. 178, z 1996 r. Nr 24, poz. 110 i Nr 106, poz. 496 oraz z 1998 r. Nr 113, poz. 717 i Nr 162, poz. 1126) skreśla się art. 26.

Artykuł 126

W ustawie z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. Nr 31, poz. 214, z 1984 r. Nr 35, poz. 187, z 1988 r. Nr 19, poz. 132, z 1989 r. Nr 4, poz. 24, Nr 34, poz. 178 i 182, z 1990 r. Nr 20, poz. 121, z 1991 r. Nr 55, poz. 234, Nr 88, poz. 400 i Nr 95, poz. 425, z 1992 r. Nr 54, poz. 254 i Nr 90, poz. 451, z 1994 r. Nr 136, poz. 704, z 1995 r. Nr 132, poz. 640, z 1996 r. Nr 89, poz. 402 i Nr 106, poz. 496, z 1997 r. Nr 98, poz. 604, Nr 133, poz. 882 i 883 i Nr 141, poz. 943 oraz z 1998 r. Nr 131, poz. 860, Nr 155, poz. 1016 i Nr 162, poz. 1118) wprowadza się następujące zmiany: 1) w art. 1:

a) dotychczasowa treść oznacza się jako ust. 1 i skreśla się pkt 3a-5 oraz pkt 113³,

b) dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„2. Ustawa określa obowiązki i prawa osób zatrudnionych w:

1) Kancelarii Prezesa Rady Ministrów,

2) urzędach ministrów i przewodniczących komitetów wchodzących w skład Rady Ministrów oraz urzędach centralnych organów administracji rządowej,

3) urzędach wojewódzkich oraz innych urzędach stanowiących aparat pomocniczy terenowych organów administracji rządowej podległych ministrom lub centralnym organom administracji rządowej,

4) Rządowym Centrum Studiów Strategicznych,

5) komendach, inspektoratach i innych jednostkach organizacyjnych stanowiących aparat pomocniczy kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży wojewódzkich oraz kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży,

6)⁴

7)⁴

wobec których nie mają zastosowania przepisy ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o służbie cywilnej (Dz. U. z 1999 r. Nr 49, poz. 483).";

2) art. 7¹ otrzymuje brzmienie:

„Artykuł 7¹

1. Kierownik urzędu może skierować urzędnika mającego wykształcenie prawnicze do odbycia aplikacji legislacyjnej. Wzajemne prawa i obowiązki urzędu i urzędnika, związane ze skierowaniem na aplikację legislacyjną, określa umowa zawarta między kierownikiem urzędu a urzędnikiem.

2. Aplikacja legislacyjna kończy się egzaminem.

3. Szczegółowe zasady i tryb organizowania i odbywania aplikacji określają odrębne przepisy.”;

3) skreśla się art. 24¹;

4) w art. 48:

a)¹ w ust. 1: - w zdaniu wstępnym skreśla się wyrazy „art. 24¹,” a wyraz „wydają” zastępuje się wyrazem „wydaje”, - skreśla się pkt 1 i 2,

b) dodaje się ust. 1 a-1c w brzmieniu:

„1a. Przepisów art. 2 pkt 1, art. 7 ust. 6 i art. 30 ust. 1 nie stosuje się w odniesieniu do pracowników urzędów wymienionych w art. 1 ust. 1 pkt 1, 2, 6, 7, 9, 10 i 13. Kierownicy tych urzędów są uprawnieni do określania:

1) stanowisk, na których zatrudnieni pracownicy są urzędnikami państwowymi,

2) wykazu stanowisk objętych aplikacją administracyjną oraz zasad i trybu odbywania tej aplikacji,

3) rozkładu czasu pracy w tygodniu i jego wymiaru w poszczególnych dniach tygodnia.

1b. W ramach posiadanych środków na wynagrodzenia określonych w ustawie budżetowej kierownicy urzędów, o których mowa w ust. 1a, ustalają regulamin wynagradzania w urzędzie. Regulamin ten w odniesieniu do Kancelarii Sejmu zatwierdza Marszałek Sejmu, a w odniesieniu do Kancelarii Senatu - Marszałek Senatu. Przepisów art. 21 ust. 3, art. 22 ust. 2, art. 23 ust. 2 i art. 47¹ ust. 3 nie stosuje się.

1c. Dodatkowy fundusz nagród dla urzędników państwowych za szczególne osiągnięcia w pracy zawodowej utworzony na podstawie art. 24 ust. 2 w urzędach, o których mowa w ust. 1a, pozostaje w dyspozycji kierowników tych urzędów i może być przez nich podwyższany w ramach posiadanych środków na wynagrodzenia “

c) w ust. 2 wyrazy „organom wymienionym w ust. 1” zastępuje się wyrazami „organowi wymienionemu w ust. 1 oraz Marszałkowi Sejmu w odniesieniu do pracowników Kancelarii Sejmu, Krajowego Biura Wyborczego, Państwowej Inspekcji Pracy i Biura Generalnego Inspektora Ochrony

Danych Osobowych, a także Marszałkowi Senatu w odniesieniu do pracowników Kancelarii Senatu oraz kierownikom urzędów wymienionym w art. 1 ust. 1 pkt 6 i 7 w odniesieniu do pracowników tych urzędów”,

d) w ust. 3 po wyrazach „w ust. 1” dodaje się wyrazy „oraz w art. 1 ust. 1 pkt 1, 2, 6, 7, 9, 10 i 13”,

e) skreśla się ust. 4.

Artykuł 127

W ustawie z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 1991 r. Nr 109, poz. 471 i z 1998 r. Nr 106, poz. 668) w art. 20:

1) w ust. 5 skreśla się wyrazy „, z uwzględnieniem ust. 6 i 7”;

2) skreśla się ust. 6 i 7.

Artykuł 128

W ustawie z dnia 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. z 1996 r. Nr 11, poz. 62, z 1997 r. Nr 43, poz. 272, Nr 88, poz. 554, Nr 107, poz. 685, Nr 121, poz. 769 i 770, Nr 139, poz. 934 oraz z 1998 r. Nr 155, poz. 1015) w art. 82c:

1) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Prezes Rady Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, zasady wynagradzania członków korpusu służby cywilnej będących pracownikami Państwowego Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń, Rzecznika Ubezpieczonych i pracownikami Biura Rzecznika Ubezpieczonych, z uwzględnieniem poziomu płac w instytucjach ubezpieczeniowych.”;

2) po ust. 4 dodaje się ust. 4a w brzmieniu:

„4a. Minister właściwy do spraw finansów publicznych określa, w drodze rozporządzenia, zasady wynagradzania pozostałych pracowników Państwowego Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń, Rzecznika Ubezpieczonych i pracowników Biura Rzecznika Ubezpieczonych, z uwzględnieniem poziomu płac w instytucjach ubezpieczeniowych.”

Artykuł 129

W ustawie z dnia 14 czerwca 1991 r. o Krajowej Szkole Administracji Publicznej (Dz. U. Nr 63, poz. 266 i Nr 104, poz. 450, z 1996 r. Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 28, poz. 153) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 1 w ust. 2 po wyrazach „przygotowywanie do służby publicznej” dodaje się wyrazy „urzędników służby cywilnej oraz”;

2) w art. 4:

a) w ust. 1 wyrazy „posiadających ukończone studia wyższe” zastępuje się wyrazami, które nie ukończyły 32 lat i posiadają dyplom ukończenia studiów wyższych z tytułem magistra lub równorzędnym”;

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Zasady i tryb przeprowadzenia postępowania rekrutacyjnego, powoływania komisji rekrutacyjnej oraz zasady i

tryb wnoszenia odwołań od wyniku tego postępowania określa statut Szkoły.”

- 3) w art. 6 w ust. 2 po wyrazie „Urzednicy” dodaje się wyrazy „i inni pracownicy administracji publicznej”.

Artykuł 130

W ustawie z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 45, poz. 205, z 1995 r. Nr 132, poz. 640 oraz z 1997 r. Nr 47, poz. 297, Nr 70, poz. 443, Nr 88, poz. 554, Nr 98, poz. 604, Nr 121, poz. 770 i Nr 141, poz. 943 oraz z 1999 r. Nr 41, poz. 412) w art. 73:

- 1) w ust. 4 wyrazy „ust. 5-7” zastępuje się wyrazami „ust. 7”;
- 2) skreśla się ust. 5 i 6.

Artykuł 131

W ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz.U. Nr 89, poz. 414, z 1996 r. Nr 100, poz. 465, Nr 106, poz. 496 i Nr 146, poz. 680, z 1997 r. Nr 88, poz. 554 i Nr 111, poz. 726, z 1998 r. Nr 22, poz. 118 i Nr 106, poz. 668 oraz z 1999 r. Nr 41, poz. 412) w art. 84:

- 1) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, wymagane kwalifikacje i zasady wynagradzania członków korpusu służby cywilnej zatrudnionych w Głównym Urzędzie Nadzoru Budowlanego oraz wojewódzkich i powiatowych inspektoratach nadzoru budowlanego.”; 2) dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, wymagane kwalifikacje i zasady wynagradzania pozostałych pracowników Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego oraz wojewódzkich i powiatowych inspektoratów nadzoru budowlanego.”

Artykuł 132⁴

Artykuł 133

W ustawie z dnia 6 lutego 1997 r. o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym (Dz.U. Nr 28, poz. 153 i Nr 75, poz. 468 oraz z 1998 r. Nr 117, poz. 756 Nr 137, poz. 887, Nr 144, poz. 929 i Nr 162, poz. 1116 oraz z 1999 r. Nr 45, poz. 439) w art. 151 a:

- 1) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, wymagane kwalifikacje członków korpusu służby cywilnej zatrudnionych w Urzędzie Nadzoru oraz zasady ich wynagradzania, z uwzględnieniem poziomu płac w Państwowym Urzędzie Nadzoru Ubezpieczeń”;

- 2) po ust. 3 dodaje się ust. 3a w brzmieniu:

„3a. Minister Zdrowia i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Finansów i Ministrem Pracy i Polityki Socjalnej określi, w drodze rozporządzenia, wymagane kwalifikacje pozostałych pracowników Urzędu Nadzoru oraz zasady ich wynagradzania, z uwzględnieniem poziomu płac w Państwowym Urzędzie Nadzoru Ubezpieczeń.”

Artykuł 134

W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. o Inspekcji Celnej (Dz. U. Nr 71, poz. 449 i z 1998 r. Nr 137, poz. 886) w art. 6 skreśla się ust. 4.

Artykuł 135

W ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz. U. Nr 106, poz. 679 oraz z 1998 r. Nr 113, poz. 715 i Nr 162, poz. 1126) w art. 2 w pkt 1 i 2 wyrazy „urzedników służby cywilnej” zastępuje się wyrazami „członków korpusu służby cywilnej”.

ROZDZIAŁ 11

Przepisy przejściowe i dostosowujące

Artykuł 136

1. Z dniem wejścia w życie ustawy pracownicy zatrudnieni na stanowiskach określonych w art. 2 stają się z mocy prawa pracownikami służby cywilnej, z zastrzeżeniem art. 137.

2. Wynagrodzenie miesięczne osób, o których mowa w ust. 1, ustalone zgodnie z przepisami niniejszej ustawy, nie może być niższe od ich dotychczasowego miesięcznego wynagrodzenia.

Artykuł 137

1. Stosunki pracy nawiązane w urzędach, o których mowa w art. 2, przed dniem wejścia w życie ustawy, na podstawie mianowania na zasadach określonych w ustawie o pracownikach urzędów państwowych, pozostają w mocy nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2003 r., chyba że wcześniej w sposób określony w niniejszej ustawie zostały przekształcone, rozwiązane lub wygasły.

2. Z dniem 1 stycznia 2004 r. dotychczasowe stosunki pracy osób zatrudnionych na podstawie mianowania na zasadach określonych w ustawie o pracownikach urzędów państwowych przekształcają się w stosunki pracy na podstawie umowy o pracę na czas nie określony.

Artykuł 138

1. Do pracowników zatrudnionych na podstawie mianowania zgodnie z przepisami ustawy o pracownikach urzędów państwowych stosuje się art. 10 ust. 1 a, 1 b i 5, art. 13-16 oraz art. 27 ust. 3 tej ustawy.

2. Osoby odwołane z funkcji organu administracji państwowej lub innego stanowiska kierowniczego w administracji państwowej, które przed powołaniem na tę funkcję lub stanowisko były urzednikami państwowymi mianowanymi zgodnie z przepisami ustawy o pracownikach urzędów państwowych, stają się pracownikami służby cywilnej i w stosunku do nich stosuje się odpowiednio art. 45 ust. 2 ustawy o pracownikach urzędów państwowych.

Artykuł 139

1. Z dniem wejścia w życie ustawy urzędnicy służby cywilnej, mianowani na podstawie przepisów ustawy z dnia 5 lipca 1996 r. o służbie cywilnej (Dz.U. Nr 89, poz. 402, z 1997 r. Nr 106, poz. 679 oraz z 1998 r. Nr 58, poz. 366 i Nr 162, poz. 1126), stają się urzędnikami służby cywilnej w rozumieniu niniejszej ustawy.

2. Urzędnikom, o których mowa w ust. 1, przyznaje się najniższy stopień służbowy w służbie cywilnej.

3. Do wynagrodzenia urzędników, o których mowa w ust. 1, stosuje się przepisy o wynagrodzeniu w służbie cywilnej wydane na podstawie niniejszej ustawy.

4. Jeżeli wynagrodzenie urzędników, o których mowa w ust. 1, jest niższe od przysługującego poprzednio, przez okres 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy wypłaca się im dodatek wyrównawczy w wysokości różnicy między wynagrodzeniem przysługującym dotychczas a wynagrodzeniem aktualnym.

Artykuł 140

Do czasu wejścia w życie ustawy, o której mowa w art. 2 ust. 4, do członków korpusu służby cywilnej zatrudnionych w służbie dyplomatyczno - konsularnej stosuje się przepisy niniejszej ustawy ze zmianami i uzupełnieniami wynikającymi z aktów wykonawczych wydanych na podstawie ustawy o pracownikach urzędów państwowych.

Artykuł 141

Do członków korpusu służby cywilnej zatrudnionych w administracji celnej przepisy niniejszej ustawy stosuje się ze zmianami i uzupełnieniami wynikającymi z aktu wykonawczego wydanego na podstawie art. 47 ustawy o pracownikach urzędów państwowych.

Artykuł 142

Przepisy wydane na podstawie art. 2 pkt 1, art. 7 ust. 6, art. 21 ust. 3, art. 22 ust. 2, art. 23 ust. 2, art. 30 ust. 1, art. 47¹ ust. 3 w związku z art. 48 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o pracownikach urzędów państwowych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy zachowują moc do czasu wydania przepisów, o których mowa w art. 48 w brzmieniu ustalonym niniejszą ustawą.

Artykuł 143

1. Do pracowników służby cywilnej, którzy w dniu wejścia w życie ustawy mają co najmniej dwuletni staż pracy w administracji publicznej, nie stosuje się przepisu art. 28 pkt 2.

2. W okresie 2 lat od dnia wejścia w życie ustawy do stażu pracy w służbie cywilnej, o którym mowa w art. 28 pkt 3, zalicza się staż pracy w administracji publicznej.

Artykuł 144

1. W okresie 5 lat od dnia wejścia w życie ustawy o stanowiska wymienione w art. 41 ust. 1 mogą ubiegać się osoby nie będące urzędnikami służby cywilnej.

2. Z osobami nie będącymi urzędnikami służby cywilnej ubiegającymi się o stanowisko, o którym mowa w art. 41 ust. 1 pkt 1, umowę o pracę zawiera Prezes Rady Ministrów.

3. Do osób nie będących urzędnikami służby cywilnej ubiegających się o stanowisko, o którym mowa w art. 41 ust. 1 pkt 2, przepisy art. 48 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 145

1. Stosunek pracy osób, które w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy zajmują stanowisko Szefa Służby Cywilnej, Sekretarza Rady Ministrów i dyrektora generalnego urzędu powierzone im na podstawie art. 93 ustawy z dnia 5 lipca 1996 r. o służbie cywilnej, przekształca się z mocy prawa w stosunek pracy na podstawie powołania, trwający do dnia obsadzenia tego stanowiska na zasadach przewidzianych w niniejszej ustawie, nie dłużej jednak niż przez okres 2 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

2. Szefa Służby Cywilnej oraz Sekretarza Rady Ministrów odwołuje Prezes Rady Ministrów, a dyrektora generalnego urzędu - Szef Służby Cywilnej.

3. Do osób, o których mowa w ust. 1, stosuje się przepisy niniejszej ustawy dotyczące pracowników służby cywilnej.

4. W stosunku do Sekretarza Rady Ministrów oraz dyrektora generalnego urzędu czynności, o których mowa w art. 30 ust. 3 oraz art. 40 ust. 1, dokonuje Szef Służby Cywilnej.

Artykuł 146

1. Osoba zajmująca stanowisko Szefa Służby Cywilnej powierzone jej na podstawie art. 93 ustawy z dnia 5 lipca 1996 r. o służbie cywilnej może złożyć wniosek o mianowanie w służbie cywilnej do Prezesa Rady Ministrów w ciągu miesiąca od dnia wejścia w życie ustawy.

2. Mianowania osoby, o której mowa w ust. 1, dokonuje, w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej, Prezes Rady Ministrów.

Artykuł 146a.

1. W 1999 r. Pracownicy służby cywilnej, ubiegający się o mianowanie w służbie cywilnej, składają do Szefa Służby Cywilnej zgłoszenia do postępowania kwalifikacyjnego, o których mowa w art. 30 ust. 1, do dnia 31 października 1999 r.

2. W 1999 r. Absolwenci Krajowej Szkoły Administracji Publicznej, o których mowa w art. 30 st. 2, składają do Szefa Służby Cywilnej wnioski o mianowanie w służbie cywilnej do dnia 31 października 1999 r.

Artykuł 147

1. W okresie 2 lat od dnia wejścia w życie ustawy Wyższa Komisja Dyscyplinarna może działać z udziałem pracowników służby cywilnej.

2. W okresie, o którym mowa w ust. 1, funkcję rzecznika dyscyplinarnego urzędu może sprawować pracownik służby cywilnej.

Artykuł 148

1. Do pierwszego składu Rady Służby Cywilnej Prezes Rady Ministrów powołuje 4 członków Rady, o których mowa

w art. 15 ust. 2 - na 3 lata, a pozostałych 4 członków - na 6 lat.

2. Do pierwszego składu Rady Służby Cywilnej Prezes Rady Ministrów powołuje członków Rady, o których mowa w art. 15 ust. 3, na okres pozostały do czasu zakończenia kadencji Sejmu wybranego w dniu 21 września 1997 r.

ROZDZIAŁ 12

Przepisy końcowe

Artykuł 149

Traci moc ustawa z dnia 5 lipca 1996 r. o służbie cywilnej (Dz. U. Nr 89, poz. 402, z 1997 r. Nr 106, poz. 679 oraz z 1998 r. Nr 58, poz. 366 i Nr 162, poz. 1126).

Artykuł 150

Ustawa wchodzi w życie po upływie 1 miesiąca od dnia ogłoszenia.

Zgodnie z art. 122 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej podpisuję ustawę z pominięciem: - art. 2 ust. 7 pkt 6 i 7, - art. 20 ust. 4 w części dotyczącej regionalnych izb obrachunkowych i samorządowych kolegiów odwoławczych, - art. 126 pkt 1 lit. a) w części dotyczącej skreślenia pkt 12 i lit. 1b) w części obejmującej pkt 6 i 7, - art. 132 uznanych wyro-

kiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 kwietnia 1999 r. (Monitor Polski Nr 76, poz. 227) za niezgodne z Konstytucją.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: A. Kwaśniewski

PRZYPISY:

1) Pominięto jako niezgodny z art. 153 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stosownie do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 kwietnia 1999 r. sygn. akt K. 3/99 (Monitor Polski Nr 16, poz. 227).

2) Pominięto treść dotyczącą regionalnych izb obrachunkowych i samorządowych kolegiów odwoławczych jako niezgodną z art. 153 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stosownie do wyroku Trybunału Konstytucyjnego powołanego w przypisie 1.

3) Pominięto wyrazy „i 12” jako niezgodne z art. 153 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stosownie do wyroku Trybunału Konstytucyjnego powołanego w przypisie 1.

4) Pominięto jako niezgodny z art. 153 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej sprostowanie do wyroku Trybunału Konstytucyjnego powołanego w przypisie 1.

27

USTAWA

z dnia 16 lipca 1998 r.

Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw

(Dz.U. Nr 95, poz. 602 i Nr 160, poz. 1060)

DZIAŁ I

Przepisy wspólne

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

Ustawa określa zasady i tryb przeprowadzania wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, zgłaszania kandydatów oraz warunki ważności tych wyborów.

Artykuł 2

1. Wybory do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw są powszechne, równe, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym.

2. W wyborach do każdego z organów, o których mowa w ust.1, głosować można tylko osobiście i tylko jeden raz.

Artykuł 3

1. W rozumieniu niniejszej ustawy organami stanowiącymi jednostek samorządu terytorialnego są rady gmin, rady powiatów i sejmiki województw.

2. Ilekroć w niniejszej ustawie jest mowa o radzie gminy, należy przez to rozumieć także radę miasta na prawach powiatu.

3. Ilekroć w niniejszej ustawie jest mowa o radzie, należy przez to rozumieć także sejmik województwa.

Artykuł 4

Przepisy niniejszego działu stosuje się do wyborów odpowiednich rad, jeżeli przepisy szczególne ustawy nie stanowią inaczej.

ROZDZIAŁ 2

Prawa wyborcze

Artykuł 5

Prawo wybierania (czynne prawo wyborcze) do danej rady ma każdy obywatel polski, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 18 lat i stale zamieszkuje na obszarze działania tej rady.

Artykuł 6

Nie mają prawa wybierania osoby:

- 1) pozbawione praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądowym,
- 2) pozbawione praw wyborczych orzeczeniem Trybunału Stanu,
- 3) ubezwłasnowolnione prawomocnym orzeczeniem sądowym.

Artykuł 7

Prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze) przysługuje osobie mającej prawo wybierania do danej rady.

Artykuł 8

1. Można kandydować tylko do jednego z organów wymienionych w art. 3 ust.1.

2. Przepis ust.1 stosuje się w przypadku uzupełniania składu rady lub wyboru danej rady przed upływem kadencji rad.

3. Można być radnym tylko jednej z rad, o których mowa w art. 3.

Artykuł 9

Przy ustalaniu faktu stałego zamieszkania dla potrzeb niniejszej ustawy stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego.

ROZDZIAŁ 3

Organy wyborcze

Artykuł 10

1. Państwowa Komisja Wyborcza, powołana na podstawie przepisów ustawy z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 45, poz. 205, z 1995 r. Nr 132, poz. 640 oraz z 1997 r. Nr 47,

poz. 297, Nr 70, poz. 443, Nr 88, poz. 554, Nr 98, poz. 604, Nr 121, poz. 770 i Nr 141, poz. 943), i wojewódzcy komisarze wyborczy organizują wybory i sprawują nadzór nad ich przeprowadzeniem zgodnie z przepisami prawa.

2. Wybory przeprowadzają:

- 1) terytorialne (wojewódzkie, powiatowe i gminne) komisje wyborcze,
- 2) obwodowe komisje wyborcze.

Artykuł 11

1. Do zadań Państwowej Komisji Wyborczej należy:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego,
- 2) powoływanie i odwoływanie wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców,
- 3) rozpatrywanie skarg na działalność wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców,
- 4) ustalanie wzorów urzędowych formularzy oraz druków wyborczych, a także wzorów pieczęci organów wyborczych niższego stopnia,
- 5) sprawowanie nadzoru nad sporządzaniem spisów wyborców,
- 6) podawanie do publicznej wiadomości zbiorczych wyników wyborów do rad,
- 7) wykonywanie innych zadań określonych w ustawach.

2. Wykonując zadania, o których mowa w ust. 1, Państwowa Komisja Wyborcza wydaje wytyczne wiążące wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców oraz terytorialne i obwodowe komisje wyborcze, a także wyjaśnienia dla organów samorządu terytorialnego oraz podległych im jednostek wykonujących zadania związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów.

3. Państwowa Komisja Wyborcza uchyla postanowienia wojewódzkiego komisarza wyborczego lub jego zastępcy podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z jej wytycznymi i przekazuje sprawę do ponownego rozpatrzenia.

4. Państwowa Komisja Wyborcza podejmuje uchwały w zakresie swoich ustawowych uprawnień.

5. Państwowa Komisja Wyborcza może na czas przeprowadzenia wyborów utworzyć swoją inspekcję i określić jej zadania. Do osób powołanych w skład inspekcji stosuje się odpowiednio przepisy art. 20 ust.1 pkt 1, ust. 2 i 4 oraz art. 21 ust. 2.

Artykuł 12

1. Do zadań wojewódzkiego komisarza wyborczego należy:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego przez terytorialne i obwodowe komisje wyborcze,
- 2) zapewnianie we współdziałaniu z organami samorządu terytorialnego organizacji wyborów do rad na obszarze województwa,
- 3) powoływanie terytorialnych komisji wyborczych oraz rozwiązywanie terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych po wykonaniu ich ustawowych zadań,

- 4) rozpatrywanie skarg na działalność terytorialnych komisji wyborczych,
- 5) kontrolowanie, w zakresie ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą, prawidłowości sporządzania spisów wyborców,
- 6) podawanie do publicznej wiadomości informacji o składach terytorialnych komisji wyborczych powołanych na obszarze województwa,
- 7) udzielanie, w miarę potrzeby, terytorialnym i obwodowym komisjom wyborczym wyjaśnień,
- 8) ustalanie zbiorczych wyników wyborów do rad przeprowadzonych na obszarze województwa i ogłaszanie ich w trybie określonym w niniejszej ustawie,
- 9) przedkładanie sprawozdania z przebiegu wyborów na obszarze województwa, wraz z ich wynikami, Państwowej Komisji Wyborczej,
- 10) nadzorowanie i koordynowanie działalności zastępców wojewódzkiego komisarza wyborczego,
- 11) wykonywanie innych czynności przewidzianych w ustawach lub zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą.

2. Wojewódzki komisarz wyborczy uchyla uchwały terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej i przekazuje sprawę właściwej komisji do ponownego rozpatrzenia.

3. Wojewódzki komisarz wyborczy może na czas przeprowadzenia wyborów utworzyć swoją inspekcję i określić jej zadania. Przepisy dotyczące osób powołanych do inspekcji Państwowej Komisji Wyborczej, o których mowa w art.11 ust. 5, mają zastosowanie do inspekcji powołanej przez wojewódzkiego komisarza wyborczego.

4. Wojewódzki komisarz wyborczy wydaje postanowienia w zakresie swoich ustawowych uprawnień.

5. Wojewódzcy komisarze wyborczy wykonują swoje zadania bezpośrednio lub przy pomocy swoich zastępców.

6. Zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego wykonują na obszarze stanowiącym część województwa zadania należące do kompetencji wojewódzkiego komisarza wyborczego, z wyłączeniem zadań wymienionych w ust.1 pkt 8 i 9.

Artykuł 13

Do zadań terytorialnej komisji wyborczej należy:

- 1) rejestrowanie kandydatów na radnych,
- 2) zarządzanie druku obwieszczeń wyborczych i podanie ich do publicznej wiadomości w trybie określonym w ustawie,
- 3) zarządzanie druku kart do głosowania i ich dostarczania obwodowym komisjom wyborczym,
- 4) rozpatrywanie skarg na działalność obwodowych komisji wyborczych,
- 5) ustalenie wyników głosowania i wyników wyborów do rady i ogłoszenie ich w trybie określonym niniejszą ustawą,
- 6) przesłanie wyników głosowania i wyników wyborów wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu,

- 7) wykonywanie innych czynności określonych w ustawie lub zleconych przez wojewódzkiego komisarza wyborczego.

Artykuł 14

Do zadań obwodowej komisji wyborczej należy:

- 1) przeprowadzenie głosowania w obwodzie,
- 2) czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania,
- 3) ustalenie wyników głosowania w obwodzie i podanie ich do publicznej wiadomości, przesłanie wyników głosowania do właściwej terytorialnej komisji wyborczej.

Artykuł 15

1. Wojewódzki komisarz wyborczy jest pełnomocnikiem Państwowej Komisji Wyborczej wyznaczonym na obszar województwa.

2. Wojewódzki komisarz wyborczy powołuje spośród sędziów, na okres 5 lat, Państwowa Komisja Wyborcza na wniosek ministra właściwego do spraw sprawiedliwości. Ta sama osoba może być ponownie powołana na stanowisko komisarza tylko raz.

3. Wojewódzki komisarz wyborczy pełni swoją funkcję niezależnie od sprawowania urzędu sędziego właściwego sądu.

4. Funkcja wojewódzkiego komisarza wyborczego wygasa wskutek śmierci, ustania stosunku służbowego sędziego lub odwołania. Państwowa Komisja Wyborcza odwołuje wojewódzkiego komisarza wyborczego przed upływem okresu, na jaki został powołany, z powodu zrzeczenia się funkcji lub na wniosek prezesa właściwego sądu albo na wniosek ministra właściwego do spraw sprawiedliwości.

5. W przypadku, o którym mowa w ust. 4, powołanie wojewódzkiego komisarza wyborczego następuje w trybie i na zasadach przewidzianych w ust. 2.

6. W razie czasowej niemożności pełnienia funkcji przez wojewódzkiego komisarza wyborczego Państwowa Komisja Wyborcza może powierzyć pełnienie tej funkcji na ten okres jednemu z jego zastępców.

Artykuł 16

1. Zastępca wojewódzkiego komisarza wyborczego jest pełnomocnikiem Państwowej Komisji Wyborczej wyznaczonym na obszar określonych powiatów stanowiących część jednego województwa.

2. Zastępców wojewódzkiego komisarza wyborczego, w liczbie od 1 do 4, powołuje spośród sędziów, na okres 5 lat, Państwowa Komisja Wyborcza na wniosek wojewódzkiego komisarza wyborczego. Ta sama osoba może być ponownie powołana na stanowisko zastępcy wojewódzkiego komisarza tylko raz.

3. Zastępca wojewódzkiego komisarza pełni swoją funkcję niezależnie od sprawowania urzędu sędziego właściwego sądu.

4. Funkcja zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego wygasa wskutek śmierci, ustania stosunku służbowego sędziego lub odwołania. Państwowa Komisja Wyborcza

odwołuje zastępcę wojewódzkiego komisarza wyborczego przed upływem okresu, na jaki został powołany, z powodu zrzeczenia się funkcji lub na wniosek wojewódzkiego komisarza wyborczego.

5. Przepis art.15 ust. 5 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 17

1. Terytorialne komisje wyborcze powołuje, najpóźniej w 45 dniu przed dniem wyborów, wojewódzki komisarz wyborczy spośród wyborców zgłoszonych przez pełnomocników komitetów wyborczych, z zastrzeżeniem ust. 3.

2. W skład komisji wchodzi od 7 do 9 osób.

3. W skład komisji wyborczej wojewódzkiej, powiatowej oraz komisji wyborczej w mieście na prawach powiatu wchodzi z urzędu, jako przewodniczący, sędzia wskazany przez prezesa sądu wojewódzkiego.

4. Pierwsze posiedzenie wojewódzkiej komisji wyborczej organizuje wojewódzki komisarz wyborczy.

5. Pierwsze posiedzenia powiatowych i gminnych komisji wyborczych organizuje, z upoważnienia wojewódzkiego komisarza wyborczego, odpowiednio starosta i wójt (burmistrz, prezydent miasta).

6. Komisja na pierwszym posiedzeniu wybiera, z zastrzeżeniem ust. 3, ze swojego składu przewodniczącego i jego zastępcę.

7. Skład komisji podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

8. Zmiany i uzupełnienia w składzie komisji następują w trybie przepisów o jej powołaniu.

Artykuł 18

1. Obwodową komisję wyborczą powołuje, najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów, zarząd gminy spośród wyborców zgłoszonych przez pełnomocników komitetów wyborczych, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. W skład komisji wchodzi od 5 do 9 osób, w tym z urzędu, jako członek, osoba wskazana przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) spośród pracowników samorządowych gminy.

3. Pierwsze posiedzenie komisji organizuje wójt (burmistrz, prezydent miasta).

4. Komisja na pierwszym posiedzeniu wybiera ze swojego składu przewodniczącego i jego zastępcę.

5. Skład komisji podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

6. Zmiany i uzupełnienia w składzie komisji następują w trybie przepisów o jej powołaniu.

Artykuł 19

1. W skład komisji wyborczych, o których mowa w art. 10 ust. 2, mogą wchodzić tylko wyborcy stale zamieszkali na obszarze działania danej rady. Można być członkiem tylko jednej komisji wyborczej.

2. W skład każdej z komisji wyborczych wchodzi po jednym przedstawicielu zgłoszonym przez pełnomocnika każdego komitetu wyborczego, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4.

3. W przypadku zgłoszenia przez pełnomocników komitetów wyborczych do składu terytorialnej lub obwodowej komisji wyborczej liczby kandydatów przekraczającej dopuszczalny skład komisji, o składzie komisji decyduje publiczne losowanie przeprowadzone przez organ właściwy do jej powołania.

4. Jeżeli liczba kandydatów zgłoszonych w trybie, o którym mowa w ust. 2 i 3, jest mniejsza od dopuszczalnego minimalnego składu liczbowego komisji, uzupełnienia jej składu dokonuje organ właściwy do powołania komisji ze zgłoszonych, przez pełnomocników komitetów wyborczych, kandydatów w ciągu 3 dni po upływie terminu określonego odpowiednio w art.17 ust.1 i w art.18 ust.1.

5. Sposób zgłaszania kandydatów, wzór zgłoszenia oraz zasady powoływania komisji wyborczych, w tym tryb przeprowadzenia losowania, określa Państwowa Komisja Wyborcza.

6. Osoby wchodzące w skład komisji wyborczych tracą członkostwo w komisji z dniem podpisania zgody na kandydowanie na radnego.

7. Członkowie komisji nie mogą pełnić funkcji pełnomocników komitetów wyborczych ani też mężów zaufania, o których mowa w art. 43 ust. 2.

8. Członkowie komisji nie mogą prowadzić agitacji na rzecz kandydatów na radnych.

Artykuł 20

1. Członkom komisji wyborczych przysługują:

- 1) diety i zwrot kosztów podróży,
- 2) zryczałtowane wynagrodzenia za czas związany z przeprowadzeniem głosowania oraz ustaleniem wyników głosowania i wyników wyborów na zasadach i w wysokości określonych przez ministra właściwego do spraw administracji publicznej w drodze rozporządzenia, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej.

2. W związku z wykonywaniem czynności, o których mowa w ust. 1 pkt 2, członkom komisji przysługuje na okres do 5 dni zwolnienie od pracy z zachowaniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia, z zastrzeżeniem ust. 3.

3. Przewodniczący wojewódzkich i powiatowych komisji wyborczych wykonują swoje zadania na zasadach takich jak sędzia sądu powszechnego delegowany do pracy w innym sądzie.

4. Wynagrodzenie wojewódzkich komisarzy wyborczych ustala minister właściwy do spraw administracji publicznej w drodze rozporządzenia, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, w wysokości odpowiadającej wynagrodzeniu członka Państwowej Komisji Wyborczej, określonej odrębnymi przepisami. Wynagrodzenie zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego wynosi do 80 procent wysokości wynagrodzenia wojewódzkiego komisarza wyborczego.

Artykuł 21

1. Osoby wchodzące w skład komisji wyborczych, o których mowa w art. 10 ust. 2, korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i ponoszą odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni.

2. Osobom wchodzącym w skład komisji wyborczych, które uległy wypadkowi w czasie wykonywania zadań tych komisji albo w drodze do miejsca lub z miejsca ich wykonywania, przysługuje odszkodowanie w wysokości i na zasadach określonych dla pracowników w przepisach o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Odszkodowanie wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a postępowanie powypadkowe prowadzi wojewódzki komisarzy wyborczy lub jego zastępca.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców.

Artykuł 22

1. Państwowa Komisja Wyborcza ustala w regulaminie sposób wykonania swoich zadań wynikających z niniejszej ustawy oraz określa tryb pracy wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców, w tym sposób sprawowania przez nich nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego.

2. Państwowa Komisja Wyborcza ustala regulaminy terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych, określając w nich w szczególności tryb pracy komisji oraz sposób wykonania zadań.

3. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, w drodze rozporządzenia, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej może określić zasady i tryb wykorzystywania elektronicznego systemu przesyłania i przetwarzania danych o wynikach głosowania i wynikach wyborów.

Artykuł 23

1. Obsługę Państwowej Komisji Wyborczej i wojewódzkich komisarzy wyborczych oraz ich zastępców zapewnia Krajowe Biuro Wyborcze, utworzone na podstawie przepisów ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Obsługę administracyjną właściwej terytorialnej komisji wyborczej oraz wykonanie zadań wyborczych odpowiednio na obszarze województwa, powiatu i gminy zapewnia marszałek województwa, starosta i wójt (burmistrz, prezydent miasta), jako zadanie zlecone. W tym celu marszałek województwa, starosta i wójt (burmistrz, prezydent miasta) może ustanowić pełnomocnika do spraw wyborów - urzędnika wyborczego. Zasady współdziałania urzędnika wyborczego z Krajowym Biurem Wyborczym określa porozumienie zawarte odpowiednio pomiędzy marszałkiem, starostą i wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) a Kierownikiem Krajowego Biura Wyborczego lub upoważnioną przez niego osobą.

3. Obsługę administracyjną i warunki techniczno - materialne pracy obwodowych komisji wyborczych zapewnia wójt (burmistrz, prezydent miasta), jako zadanie zlecone gminie.

Artykuł 24

1. Jednostki organizacyjne sprawujące trwałe zarząd nieruchomości państwowych i komunalnych są obowiązane udostępnić pomieszczenia wskazane przez marszałka województwa, starostę i wójta (burmistrza, prezydenta miasta) z przeznaczeniem na siedziby odpowiednio terytorialnej komisji wyborczej oraz obwodowych komisji wyborczych (lokale wyborcze).

2. Pomieszczenia, o których mowa w ust.1, są udostępniane bezpłatnie.

3. Siedziby organów wyborczych można również umieszczać w pomieszczeniach innych podmiotów niż wymienione w ust.1, po uprzednim porozumieniu z zarządzającymi tymi pomieszczeniami.

4. Przepisy ust. 1-3 stosuje się odpowiednio do pomieszczeń niezbędnych dla wykonywania przez wojewódzkiego komisarza wyborczego i jego zastępców zadań związanych z wyborami.

ROZDZIAŁ 4

Zarządzanie wyborów

Artykuł 25

1. Wybory do rad zarządza się nie później niż na 30 dni przed upływem kadencji rad. Datę wyborów wyznacza się na dzień wolny od pracy, przypadający w ciągu 60 dni po upływie kadencji rad.

2. Prezes Rady Ministrów, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, wyznacza, w drodze rozporządzenia, datę wyborów zgodnie z ust. 1 oraz określa dni, w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych przewidzianych w ustawie (kalendarz wyborczy).

3. Rozporządzenie, o którym mowa w ust. 2, podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 60 dniu przed dniem wyborów.

Artykuł 26

1. W razie konieczności przeprowadzenia wyborów danej rady przed upływem kadencji z przyczyn określonych w ustawach, wybory zarządza się i przeprowadza w ciągu 45 dni od wystąpienia tej przyczyny. Przepisy art. 25 stosuje się odpowiednio, z tym że w kalendarzu wyborczym terminy wykonania czynności wyborczych mogą być krótsze od przewidzianych w ustawie.

2. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów w sprawie wyborów, o których mowa w ust.1, wojewoda podaje niezwłocznie do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, na obszarze działania rady, do której wybory mają być przeprowadzone.

ROZDZIAŁ 5

Ustalenie liczby radnych

Artykuł 27

1. Liczbę radnych wybieranych do rad ustala, odrębnie dla każdej rady, wojewoda, po porozumieniu z wojewódzkim komisarzem wyborczym, odpowiednio do zasad określonych w niniejszej ustawie oraz w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74, Nr 58, poz. 261, Nr 106, poz. 496 i Nr 132, poz. 622 oraz z 1997 r. Nr 9, poz. 43, Nr 106, poz. 679, Nr 107, poz. 686, Nr 113, poz. 734 i Nr 123, poz. 775).

2. Ustalenie liczby radnych dla każdej rady następuje na podstawie liczby mieszkańców zamieszkałych na obszarze działania danej rady, według stanu ewidencji ludności na koniec roku poprzedzającego rok, w którym wybory mają być przeprowadzone.

Artykuł 28

Zarządzenie wojewody ustalające liczbę radnych wybieranych do rad ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym i podaje do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, w każdej gminie najpóźniej w 55 dniu przed dniem wyborów. Po jednym egzemplarzu zarządzenia przekazuje się niezwłocznie każdej właściwej radzie i wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu oraz przesyła do Państwowej Komisji Wyborczej.

Artykuł 29

1. W przypadku, o którym mowa w art. 26, wojewoda, po porozumieniu z wojewódzkim komisarzem wyborczym, ustala liczbę radnych wybieranych do danej rady na podstawie liczby mieszkańców według stanu w ewidencji ludności na koniec miesiąca poprzedzającego zarządzenie o wyborach.

2. Liczbę radnych, o której mowa w ust. 1, podaje się w zarządzeniu o wyborach.

3. Przepisy art. 28 stosuje się odpowiednio.

ROZDZIAŁ 6

Obwody głosowania

Artykuł 30

1. Głosowanie w wyborach do rad przeprowadza się w stałych obwodach głosowania utworzonych na obszarze gminy.

2. Podziału gminy na obwody głosowania dokonuje rada gminy, na wniosek wójta (burmistrza, prezydenta miasta), według następujących zasad:

1) obwód głosowania powinien obejmować od 500 do 3000 mieszkańców; w przypadkach uzasadnionych miejscowymi warunkami obwód głosowania może obejmować mniejszą liczbę mieszkańców,

2) można utworzyć odrębny obwód głosowania w zakładzie karnym, zakładzie opieki zdrowotnej, zakładzie pomocy

społecznej bądź w innym zakładzie tego rodzaju, jeżeli stale zamieszkuje lub przebywa w nim co najmniej 15 wyborców objętych rejestrem wyborców w gminie, na terenie której położony jest zakład.

3. Uchwałę rady gminy o utworzeniu obwodów głosowania ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Po jednym egzemplarzu uchwały przekazuje się niezwłocznie wojewodzie i wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

4. Na ustalenia rady gminy, o których mowa w ust. 2, wyborcom w liczbie co najmniej 15 przysługuje prawo wniesienia skargi do wojewódzkiego komisarza wyborczego, w terminie 5 dni od daty podania ich do publicznej wiadomości. Wojewódzki komisarz wyborczy rozpoznaje sprawę w ciągu 5 dni i wydaje postanowienie; na postanowienie nie przysługuje środek zaskarżenia.

Artykuł 31

1. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) przedkłada radzie gminy wnioski w sprawie zmian w podziale na obwody głosowania, jeżeli konieczność taka wynika ze zmian granic gminy lub zmiany liczby mieszkańców w gminie.

2. Wnioski, o których mowa w ust.1, przedkłada się nie później niż na 3 miesiące przed upływem kadencji rady gminy. Rada gminy dokonuje zmian w podziale na obwody głosowania najpóźniej w ciągu miesiąca od przedłożenia wniosku.

3. Do zmian w podziale na obwody głosowania przepisy art. 30 ust. 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 32

Informację o numerach i granicach obwodów głosowania oraz wyznaczonych siedzibach obwodowych komisji wyborczych dla danych wyborów podaje wójt (burmistrz, prezydent miasta), w formie obwieszczenia, do wiadomości wyborców najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów. Po jednym egzemplarzu obwieszczenia przekazuje się niezwłocznie terytorialnej komisji wyborczej oraz wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

ROZDZIAŁ 7

Spis wyborców

Artykuł 33

1. Osoby, którym przysługuje prawo wybierania, wpisuje się do spisu wyborców.

2. Wyborca może być wpisany tylko do jednego spisu.

Artykuł 34

1. Spis wyborców służy dla wyborów do rad, do których wybory zostały zarządzone.

2. Spis sporządza się w urzędzie gminy, najpóźniej w 14 dniu przed dniem wyborów, na podstawie stałego rejestru wyborców w gminie, prowadzonego na zasadach określonych w przepisach ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu.

3. Spis sporządza się w 2 egzemplarzach, oddzielnie dla każdego obwodu głosowania, według miejsca zamieszkania wyborców.

4. W spisie umieszcza się nazwisko i imiona, imię ojca, datę urodzenia oraz adres zamieszkania wyborcy.

Artykuł 35

1. Spis wyborców jest udostępniany do wglądu w urzędzie gminy.

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) powiadamia wyborców, w sposób zwyczajowo przyjęty, o sporządzeniu spisu wyborców oraz o miejscu i czasie jego udostępniania.

Artykuł 36

1. Na nieprawidłowości w spisie wyborców mogą być wnoszone reklamacje.

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) obowiązany jest rozpatrzyć reklamację w terminie 3 dni od daty jej wniesienia i wydać decyzję w sprawie.

3. Decyzję, wraz z uzasadnieniem, doręcza się niezwłocznie wnoszącemu reklamację, a gdy dotyczy ona innych osób - również tym osobom.

Artykuł 37

1. Na decyzję nie uwzględniającą reklamacji lub powodującą skreślenie ze spisu wyborców wnoszący reklamację bądź osoba skreślona ze spisu może wnieść, w terminie 3 dni od daty doręczenia decyzji, skargę za pośrednictwem wójta (burmistrza, prezydenta miasta) do właściwego sądu rejonowego. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) przesyła niezwłocznie sądowi skargę wraz z decyzją i aktami sprawy. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) może też niezwłocznie zmienić lub uchylić decyzję, jeżeli uzna skargę w całości za słuszną.

2. Prawo skargi do właściwego sądu rejonowego przysługuje wyborcy również w przypadku niewydania decyzji przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) na reklamację, o której mowa w art. 36, w terminie 7 dni od daty wniesienia reklamacji.

3. Sąd rozpoznaje skargę w postępowaniu nieprocesowym, w składzie jednego sędziego, w terminie 3 dni od daty jej wniesienia. Odpis postanowienia sądu doręcza się osobie, która wniosła skargę, oraz wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta), którego decyzja została zaskarżona. Na postanowienie sądu nie przysługuje środek zaskarżenia.

Artykuł 38

Spis wyborców przekazuje się w przeddzień wyborów przewodniczącemu obwodowej komisji wyborczej.

Artykuł 39

Minister właściwy do spraw administracji publicznej na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej określa, w drodze rozporządzenia, wzór spisu wyborców oraz sposób jego sporządzania i aktualizacji.

ROZDZIAŁ 8

Przebieg głosowania

Artykuł 40

1. Głosowanie odbywa się w lokalu obwodowej komisji wyborczej, zwanym dalej "lokałem wyborczym", między godziną 6 a 20, bez przerwy.

2. W obwodach głosowania, o których mowa w art. 30 ust. 2 pkt 2, obwodowa komisja wyborcza, po uzgodnieniu z terytorialną komisją wyborczą, może ustalić inne godziny rozpoczęcia i zakończenia głosowania. O ustaleniach tych powiadamia się wyborców oraz odpowiednio wójta (burmistrza, prezydenta miasta) i wojewódzkiego komisarza wyborczego.

3. O godzinie 20 przewodniczący komisji zarządza zakończenie głosowania. Od tej chwili mogą głosować tylko wyborcy, którzy przybyli do lokalu wyborczego przed godziną 20.

Artykuł 41

W lokalu wyborczym wydziela się miejsca zapewniające tajność głosowania, w liczbie umożliwiającej wyborcom swobodne korzystanie z nich.

Artykuł 42

1. Przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza sprawdza, czy urna jest pusta, po czym zamyka ją i opieczętowuje pieczęcią komisji oraz ustala liczbę otrzymanych kart do głosowania.

2. Od chwili opieczętowania aż do zakończenia głosowania urny otwierać nie wolno.

Artykuł 43

1. Od chwili rozpoczęcia głosowania aż do jego zakończenia w lokalu wyborczym powinno być obecnych co najmniej 3 członków obwodowej komisji wyborczej, w tym przewodniczący komisji lub jego zastępca.

2. W lokalu wyborczym podczas wszystkich czynności obwodowej komisji wyborczej mogą przebywać mężowie zaufania wyznaczeni przez pełnomocników komitetów wyborczych w trybie określonym niniejszą ustawą.

Artykuł 44

1. Przed przystąpieniem do głosowania wyborca okazuje obwodowej komisji wyborczej dowód osobisty lub inny dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości.

2. Wyborca nie wpisany do spisu wyborców zostanie przez komisję dopisany do spisu i dopuszczony do udziału w głosowaniu, jeżeli udokumentuje, iż stale zamieszkuje na terenie danego obwodu głosowania, a urząd gminy potwierdzi, że osoba ta jest wpisana do rejestru wyborców w gminie.

Artykuł 45

1. Wyborca wpisany do spisu wyborców lub dopisany do spisu zgodnie z art. 44 ust. 2 otrzymuje od komisji kartę do głosowania właściwą dla przeprowadzanych wyborów.

2. Wyborca potwierdza otrzymanie karty własnym podpisem w rubryce spisu na to przeznaczoną.

3. Komisja wydaje karty do głosowania opatrzone jej własną pieczęcią.

4. Po otrzymaniu karty do głosowania wyborca udaje się do miejsca zapewniającego tajność głosowania, znajdującego się w lokalu wyborczym.

5. Kartę do głosowania wyborca wrzuca do urny.

Artykuł 46

Wyborcy niepełnosprawnemu, na jego prośbę, może pomagać przy głosowaniu inna osoba, z wyłączeniem członków komisji i mężów zaufania.

Artykuł 47

1. Głosowania przerywać nie wolno. Gdyby wskutek nadzwyczajnych wydarzeń głosowanie było przejściowo uniemożliwione, obwodowa komisja wyborcza może zarządzić jego przerwanie, przedłużenie albo odroczenie do dnia następnego. Uchwała w tej sprawie powinna być natychmiast podana do publicznej wiadomości i przesłana terytorialnej komisji wyborczej, wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) oraz wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

2. W razie przerwania lub odroczenia głosowania komisja zabezpiecza wlot urny wyborczej i oddaje urnę wraz ze spisem wyborców na przechowanie przewodniczącemu komisji. Pieczęć komisji oddaje się w takim przypadku na przechowanie zastępcy przewodniczącego lub innemu członkowi komisji. W miarę możliwości komisja ustala również liczbę kart nie wykorzystanych, umieszcza je w opieczętowanym pakiecie i oddaje na przechowanie przewodniczącemu komisji. Przed ponownym podjęciem głosowania komisja stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie na urnie i pakiecie z kartami są nie naruszone.

Artykuł 48

1. W lokalu wyborczym oraz na terenie budynku w którym lokal się znajduje, jakakolwiek agitacja wyborcza jest zabroniona.

2. W lokalu wyborczym umieszcza się tylko urzędowe obwieszczenia wyborcze.

3. Państwowa Komisja Wyborcza może postanowić o umieszczeniu w lokalu wyborczym oraz w miejscu zapewniającym tajność głosowania związanej informacji o sposobie głosowania właściwym dla przeprowadzanych wyborów. Informację tę sporządza, według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą, wojewódzki komisarz wyborczy i zapewnia umieszczenie jej we wszystkich lokalach wyborczych.

Artykuł 49

Osobom uzbrojonym wstęp do lokalu wyborczego jest zakazany.

Artykuł 50

1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej odpowiada za utrzymanie porządku i spokoju w czasie głosowania; w tym celu ma prawo żądać opuszczenia lokalu wyborczego przez osoby zakłócające porządek i spokój oraz naruszające przepis art. 48 ust.1.

2. Na żądanie przewodniczącego komisji komendant właściwego komisariatu policji obowiązany jest zapewnić konieczną pomoc. W takim przypadku przepis art. 49 nie ma zastosowania.

ROZDZIAŁ 9

Ustalanie wyników głosowania w obwodach głosowania

Artykuł 51

Niezwłocznie po zakończeniu głosowania obwodowa komisja wyborcza ustala wyniki głosowania w obwodzie do danej rady.

Artykuł 52

1. Komisja ustala, na podstawie aktualnego spisu wyborców, liczbę osób uprawnionych do głosowania oraz liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania.

2. Komisja ustala liczbę nie wykorzystanych kart do głosowania, a następnie karty te umieszcza w zabezpieczonych pakietach.

3. Przewodniczący komisji w obecności jej członków otwiera urnę wyborczą, po czym komisja liczy znajdujące się w niej karty do głosowania.

4. Kart do głosowania przedartych, całkowicie na dwie lub więcej części, nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach, o których mowa w ust. 3.

5. Jeżeli liczba kart do głosowania wyjętych z urny jest mniejsza lub większa od liczby wydanych kart, komisja podaje w protokole przypuszczalną przyczynę tej niezgodności.

Artykuł 53

1. Obwodowa komisja wyborcza ustala, na podstawie ważnych kart do głosowania, liczbę głosów nieważnych oraz liczbę głosów ważnie oddanych na każdą z list kandydatów i głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów każdej z list.

2. Warunki ważności głosu określają przepisy szczególne niniejszej ustawy.

3. Komisja sporządza w trzech egzemplarzach protokół głosowania w obwodzie.

Artykuł 54

1. W protokole głosowania w obwodzie wymienia się liczbę:

- 1) osób uprawnionych do głosowania,
- 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania,
- 3) oddanych kart do głosowania,
- 4) kart nieważnych,
- 5) kart ważnych,
- 6) głosów nieważnych, z podaniem przyczyny ich nieważności,
- 7) głosów ważnie oddanych na każdą z list kandydatów,

8) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów każdej z list.

2. W protokole wymienia się ponadto liczbę otrzymanych i nie wykorzystanych kart do głosowania.

3. W protokole podaje się czas rozpoczęcia i zakończenia głosowania oraz omawia zarządzenia i wydane decyzje, jak również inne istotne okoliczności związane z przebiegiem głosowania.

4. Protokół podpisują i każdą ze stron parafują wszystkie osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

5. Mężom zaufania przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag, z wymienieniem konkretnych zarzutów.

6. Przepis ust. 5 stosuje się odpowiednio do członków obwodowej komisji wyborczej, z tym że nie zwalnia ich to z obowiązku podpisania protokołu głosowania w obwodzie.

Artykuł 55

Niewłócznie po sporządzeniu protokołu obwodowa komisja wyborcza podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania poprzez wywieszenie w lokalu wyborczym w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców jednego z egzemplarzy protokołu głosowania w obwodzie.

Artykuł 56

1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie przekazuje do właściwej terytorialnej komisji wyborczej, w zapieczętowanej kopercie, jeden egzemplarz protokołu głosowania w obwodzie wraz z wyjaśnieniami komisji do zgłoszonych zarzutów, o których mowa w art. 54 ust. 5 i 6.

2. Tryb przekazywania i przyjmowania protokołów, o których mowa w ust.1, określa Państwowa Komisja Wyborcza.

3. Państwowa Komisja Wyborcza może określić zasady i tryb wcześniejszego przekazywania danych z protokołu za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej użytku publicznego lub systemu elektronicznego przesyłania danych.

Artykuł 57

Po wykonaniu czynności wymienionych w art. 56 ust. 1 przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie przekazuje w depozyt wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) dokumenty z głosowania oraz pieczęć w sposób ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą.

ROZDZIAŁ 10

Protesty wyborcze. Ważność wyborów

Artykuł 58

1. W ciągu 14 dni od daty wyborów może być wniesiony protest przeciwko ważności wyborów do danej rady lub wyborowi radnego z powodu dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom lub naruszenia przepisów niniejszej

ustawy dotyczących przebiegu głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów.

2. Jeżeli podstawę protestu stanowi zarzut popełnienia przestępstwa przeciwko wyborom do danej rady lub naruszenia przez organy wyborcze przepisów ustawy dotyczących ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów, może go wnieść każdy wyborca zamieszkały na obszarze działania tej rady.

3. Protest przeciwko wyborowi radnego w okręgu wyborczym może wnieść wyborca, którego nazwisko w dniu wyborów było umieszczone w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania na obszarze danego okręgu wyborczego.

4. Prawo wniesienia protestu przysługuje również pełnomocnikowi, o którym mowa w art.101 ust. 2.

5. W razie wniesienia protestu, do czasu rozstrzygnięcia sprawy w sposób określony w art. 61, do osób wybranych stosuje się przepisy o obowiązkach i prawach radnych.

Artykuł 59

1. Protest wnosi się na piśmie do właściwego sądu wojewódzkiego.

2. Wnoszący protest powinien sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których opiera swoje zarzuty.

Artykuł 60

1. Sąd wojewódzki rozpoznaje protesty w postępowaniu nieprocesowym, w ciągu 30 dni po upływie terminu do wniesienia protestów, w składzie 3 sędziów, z udziałem zainteresowanych, wojewódzkiego komisarza wyborczego i przewodniczących właściwych komisji wyborczych, stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.

2. Sąd wojewódzki pozostawia bez dalszego biegu protest wniesiony przez osobę do tego nieuprawnioną w myśl art. 58 ust. 2-4 lub nie spełniający warunków określonych w art. 58 ust.1 i art. 59 ust. 2.

3. Sąd wojewódzki pozostawia bez dalszego biegu również protest dotyczący sprawy, co do której w niniejszej ustawie przewiduje się możliwość wniesienia skargi lub odwołania do sądu lub właściwego organu wyborczego przed dniem głosowania.

Artykuł 61

1. Sąd wojewódzki rozpoznając protesty rozstrzyga o ważności wyborów oraz o ważności wyboru radnego.

2. Sąd wojewódzki, orzekając o nieważności wyborów lub o nieważności wyboru radnego, stwierdza wygaśnięcie mandatów oraz postanawia o przeprowadzeniu wyborów ponownych lub o podjęciu niektórych czynności wyborczych, wskazując czynność, od której należy ponowić postępowanie wyborcze.

3. Na orzeczenia sądu wojewódzkiego, o których mowa w ust.1 i 2 oraz art. 60, zainteresowanym, wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu i przewodniczącemu właściwej komisji wyborczej przysługuje, w ciągu 7 dni od daty doręczenia, zażalenie do właściwego sądu apelacyjnego. Sąd ape-

lacyjny rozpoznaje sprawę w ciągu 30 dni; na postanowienie sądu nie przysługuje środek zaskarżenia.

4. O zakończeniu postępowania w sprawie protestów i o treści ostatecznych orzeczeń właściwy sąd zawiadamia niezwłocznie zainteresowanych, wojewodę, wojewódzkiego komisarza wyborczego i przewodniczącego właściwej komisji wyborczej.

Artykuł 62

1. Przeprowadzenie wyborów ponownych lub podjęcie wskazanych czynności wyborczych zarządza wojewoda w ciągu 7 dni od dnia zakończenia postępowania sądowego, o którym mowa w art. 61 ust. 4.

2. Przepisy art. 26 stosuje się odpowiednio, z tym że w zarządzeniu wojewody o wyborach wymienia się ponadto osoby, które utraciły mandaty, ze wskazaniem oznaczenia listy kandydatów.

3. Wygaśnięcie mandatów radnych, o którym mowa w art. 61 ust. 2 następuje z dniem podania zarządzenia wojewody do publicznej wiadomości.

Artykuł 63

1. W razie unieważnienia wyborów lub wyboru radnego, wybory ponowne lub wskazane czynności wyborcze przeprowadzają te same komisje wyborcze, przy odpowiednim zastosowaniu przepisów niniejszej ustawy.

2. Jeżeli podstawą unieważnienia wyborów lub wyboru radnego były zarzuty odnoszące się do komisji wyborczych lub nieprawidłowości w spisie wyborców, powołuje się nowe komisje lub sporządza nowe spisy.

3. Wyborów ponownych nie przeprowadza się, jeżeli ich data przypadałaby w okresie 6 miesięcy przed zakończeniem kadencji rady.

Artykuł 64

Wyniki wyborów ponownych i przeprowadzonych czynności wyborczych podaje się w sposób określony w niniejszej ustawie.

ROZDZIAŁ 11

Kampania wyborcza

Artykuł 65

1. Kampania wyborcza rozpoczyna się z dniem podania do publicznej wiadomości zarządzenia o wyborach do rad i ulega zakończeniu na 24 godziny przed dniem głosowania.

2. Zabrania się prowadzenia kampanii wyborczej:

1) na terenie urzędów administracji rządowej i administracji samorządu terytorialnego oraz sądów,

2) na terenie zakładów pracy w sposób i w formach zakłócających ich normalne funkcjonowanie,

3) na terenie jednostek wojskowych i innych jednostek organizacyjnych podległych ministrowi właściwemu do

spraw obrony narodowej oraz oddziałów obrony cywilnej, a także skoszarowanych jednostek policyjnych.

3. W dniu głosowania zwoływanie zgromadzeń, organizowanie pochodów i manifestacji jest zabronione.

Artykuł 66

1. Zgromadzenia wyborców organizowane w ramach kampanii wyborczej nie podlegają przepisom ustawy z dnia 5 lipca 1990 r. - Prawo o zgromadzeniach (Dz.U. Nr 51, poz. 297).

2. Każdy wyborca może agitować na rzecz kandydatów na radnych, a także zbierać podpisy popierające zgłoszenia kandydatów, po uzyskaniu pisemnej zgody pełnomocnika komitetu wyborczego.

3. Podpisy popierające zgłoszenia, o których mowa w ust. 2, można zbierać w miejscu, czasie i w sposób wykluczający stosowanie jakichkolwiek nacisków zmierzających do wymuszenia podpisów.

Artykuł 67

Bez uprzedniej zgody pełnomocnika komitetu wyborczego zakazana jest każda forma agitacji wyborczej polegająca na organizowaniu wieców wyborczych kandydatów, rozpowszechnianiu programów wyborczych kandydatów lub komitetów wyborczych oraz ich materiałów propagandowych o charakterze reklamy rozpowszechnianej dla celów kampanii wyborczej za pomocą środków masowego przekazu, plakatów, broszur i ulotek o masowym nakładzie oraz bezpłatnych infolinii.

Artykuł 68

Zakazuje się komitetom wyborczym, kandydatom oraz wyborcom prowadzącym agitację na rzecz komitetów wyborczych lub kandydatów organizowania podczas kampanii wyborczej loterii fantowych, innego rodzaju gier losowych oraz konkursów, w których wygranymi są nagrody pieniężne lub przedmioty o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamowych lub promocyjnych.

Artykuł 69

Od 7 dnia przed dniem wyborów aż do zakończenia głosowania zabrania się podawania do publicznej wiadomości wyników przedwyborczych badań (sondaży) opinii publicznej dotyczących przewidywanych zachowań wyborczych i wyników wyborów oraz wyników sondaży wyborczych przeprowadzanych w dniu głosowania.

Artykuł 70

1. Wszelkie plakaty, hasła lub ulotki wyborcze, zawierające wyraźne oznaczenia, od kogo pochodzą, bądź stwierdzające, przez kogo są rozplakatowane, podlegają ochronie prawnej.

2. Do umieszczania plakatów wyborczych nie stosuje się przepisów art. 63a Kodeksu wykroczeń.

Artykuł 71

1. Na ścianach budynków, ogrodzeniach, latarniach, urządzeniach energetycznych, telekomunikacyjnych i innych

można umieszczać plakaty i hasła wyborcze wyłącznie po uzyskaniu zgody właściciela lub zarządcy nieruchomości.

2. Przy ustawianiu własnych urządzeń ogłoszeniowych w celu prowadzenia kampanii wyborczej należy stosować obowiązujące przepisy porządkowe. Przepis art. 70 stosuje się odpowiednio.

3. Plakaty i hasła wyborcze należy umieszczać w taki sposób, aby można je było usunąć bez powodowania szkód.

4. Policja (straż gminna) jest obowiązana usuwać plakaty i hasła, których sposób umieszczenia może zagrażać życiu lub zdrowiu ludzi albo bezpieczeństwu mienia bądź bezpieczeństwu w ruchu drogowym.

5. Plakaty i hasła wyborcze oraz urządzenia ogłoszeniowe ustawione w celu prowadzenia kampanii wyborczej pełnomocnicy komitetów wyborczych obowiązani są usunąć w terminie 30 dni po dniu wyborów.

6. Zarząd gminy postanawia o usunięciu plakatów i hasła wyborczych oraz urządzeń ogłoszeniowych nie usuniętych przez obowiązanych do tego w terminie, o którym mowa w ust. 5. Koszty usunięcia ponoszą obowiązani.

Artykuł 72

1. Jeżeli plakaty, hasła, ulotki, wypowiedzi albo inne formy propagandy i agitacji zawierają nieprawdziwe dane i informacje, kandydat na radnego lub pełnomocnik komitetu wyborczego ma prawo wnieść do sądu wojewódzkiego wniosek o:

- 1) orzeczenie konfiskaty takich materiałów,
- 2) wydanie zakazu publikowania takich danych i informacji,
- 3) nakazanie sprostowania informacji,
- 4) nakazanie przeproszenia pomówionego,
- 5) nakazanie uczestnikowi postępowania wpłacenia kwoty do 10 000 złotych na rzecz instytucji charytatywnej,
- 6) zasądzenie od uczestnika postępowania na rzecz wnioskodawcy kwoty do 10 000 złotych tytułem odszkodowania.

2. Sąd wojewódzki, w składzie jednego sędziego, rozpoznaje wniosek, o którym mowa w ust. 1, w ciągu 24 godzin w postępowaniu nieprocesowym. Sąd może rozpoznać sprawę w przypadku usprawiedliwionej nieobecności wnioskodawcy lub uczestnika postępowania, pod warunkiem że o terminie rozprawy zostali oni prawidłowo powiadomieni. Postanowienie kończące postępowanie w sprawie sąd niezwłocznie doręcza osobie zainteresowanej, o której mowa w ust. 1, właściwemu wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu i obowiązany do wykonania postanowienia sądu.

3. Na postanowienie sądu wojewódzkiego, w terminie 24 godzin od jego wydania, służy zażalenie do sądu apelacyjnego. Sąd apelacyjny, w składzie trzech sędziów, rozpoznaje zażalenie w postępowaniu nieprocesowym, w trybie i terminie, o których mowa w ust. 2. Na postanowienie sądu apelacyjnego nie przysługuje środek zaskarżenia i podlega ono natychmiastowemu wykonaniu.

Artykuł 73

1. Nieprawdziwe dane lub informacje, odnoszące się do wyborów i związane z kampanią wyborczą, opublikowane w prasie, podlegają sprostowaniu w ciągu 48 godzin.

2. W odniesieniu do sprostowań danych lub informacji opublikowanych w prasie innej niż dziennik sąd wskazuje dziennik, w którym sprostowanie ma być zamieszczone na koszt obowiązany w ciągu 48 godzin.

3. W razie odmowy lub niezamieszczenia sprostowania przez obowiązany w sposób określony w postanowieniu sądu, sąd na wniosek zainteresowanego zarządza opublikowanie sprostowania w trybie egzekucyjnym na koszt obowiązany.

4. W sprawach, o których mowa w ust. 1-3 i art. 72, przepisu art. 65 ust. 1 nie stosuje się.

Artykuł 74

Informacje, komunikaty, apele i hasła wyborcze, ogłaszane w prasie drukowanej lub w telewizji bądź radiu na koszt komitetów wyborczych, partii politycznej lub organizacji popierających kandydatów, a także na koszt samych kandydatów, muszą zawierać wskazanie, przez kogo są opłacane i od kogo pochodzą. Odpowiedzialnym za umieszczenie tego wskazania jest redaktor w rozumieniu przepisów Prawa prasowego.

Artykuł 75

Wykonanie uprawnień wynikających z niniejszej ustawy nie ogranicza możliwości dochodzenia przez osoby pokrzywdzone lub poszkodowane uprawnień na podstawie przepisów innych ustaw, a w szczególności Kodeksu karnego, Kodeksu cywilnego i Prawa prasowego, wobec osób, których działanie lub zaniechanie w toku kampanii wyborczej naruszyło cudze dobra osobiste lub majątkowe.

Artykuł 76

1. Komitetom wyborczym, których listy kandydatów zostały zarejestrowane, przysługuje, w okresie od 15 dnia przed dniem wyborów do dnia zakończenia kampanii wyborczej, prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych przez terenowe oddziały „Telewizji Polskiej - Spółka Akcyjna” i przez spółki publicznej radiofonii regionalnej, zwane dalej „Telewizją Polską” i „Polskim Radiem”, na ich koszt.

2. Łączny czas nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych wynosi w każdym programie regionalnym Telewizji Polskiej 15 godzin i w każdym programie regionalnym Polskiego Radia 20 godzin.

3. Przez pojęcie nieodpłatnego rozpowszechniania rozumie się zarówno rejestrację i emisję wystąpień przedstawicieli komitetów wyborczych bądź kandydatów na radnych, jak i rejestrację oraz emisję audycji wyborczych przygotowanych przez komitety wyborcze.

4. Podział czasu antenowego pomiędzy uprawnione komitety wyborcze jest dokonywany proporcjonalnie do liczby zarejestrowanych list kandydatów w okręgach, na obszarze emitowania audycji wyborczych.

5. Czas antenowy przysługujący jednemu komitetowi wyborczemu nie może być odstępowany innemu komitetowi wyborczemu.

Artykuł 77

1. Podziału czasu antenowego, według zasad, o których mowa w art. 76 ust. 4, dokonują właściwi dyrektorzy oddziałów Telewizji Polskiej i prezesi zarządów spółek Polskiego Radia na podstawie wniosków uprawnionych komitetów wyborczych.

2. Na ustalenia dotyczące podziału czasu antenowego komitetem wyborczym przysługuje skarga do wojewódzkiego komisarza wyborczego właściwego ze względu na siedzibę oddziału Telewizji Polskiej lub Polskiego Radia. Skargę wnosi się w terminie 48 godzin od dokonania ustalenia. Wojewódzki komisarz wyborczy rozpatruje sprawę niezwłocznie i wydaje postanowienie. Na postanowienie wojewódzkiego komisarza wyborczego nie przysługuje środek zaskarżenia.

3. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, w drodze rozporządzenia, określi po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą tryb postępowania w sprawach podziału czasu nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych, sposób przygotowania i emisji tych audycji oraz sposób upowszechniania informacji o terminach emisji audycji wyborczych.

Artykuł 78

1. Komitetem wyborczym, które zarejestrowały listy kandydatów w ponad połowie okręgów w wyborach do wszystkich sejmików województw, przysługuje również prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w programach ogólnokrajowych Telewizji Polskiej i Polskiego Radia.

2. Łączny czas nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych wynosi 15 godzin w Telewizji Polskiej i 20 godzin w Polskim Radiu.

3. Przepisy art. 76 i 77 stosuje się odpowiednio.

4. W czynnościach związanych z wykonywaniem uprawnień wynikających z ust. 1 komitet wyborczy reprezentuje pełnomocnik.

Artykuł 79

1. Niezależnie od czasu przyznanego na nieodpłatne rozpowszechnianie audycji wyborczych każdy komitet wyborczy może, w okresie od 15 dnia przed dniem wyborów do dnia zakończenia kampanii wyborczej, odpłatnie rozpowszechniać audycje wyborcze w programach publicznych i niepublicznych nadawców radiowych i telewizyjnych.

2. Publiczni nadawcy nie mogą odmówić rozpowszechniania, na jednakowych warunkach dla wszystkich komitetów wyborczych korzystających z uprawnienia wynikającego z ust. 1, audycji wyborczych, o których mowa w ust.1.

3. Wysokość opłat pobieranych za rozpowszechnianie audycji wyborczych, o których mowa w ust. 1, nie może przekraczać stawek pobieranych za reklamy i musi być usta-

wana według cennika obowiązującego w dniu zarządzenia wyborów.

4. Do audycji, o których mowa w ust.1, stosuje się przepisy o działalności reklamowej w programach telewizyjnych i radiowych, z zastrzeżeniem ust. 5.

5. Czas przeznaczony na rozpowszechnianie odpłatnych audycji wyborczych nie jest wliczany do ustalonego odrębnymi przepisami dopuszczalnego wymiaru czasu emisji reklam.

ROZDZIAŁ 12

Finansowanie wyborów

Artykuł 80

Wydatki związane z organizacją przygotowań i przeprowadzeniem wyborów pokrywane są z budżetu państwa zgodnie z zasadami określonymi w niniejszym rozdziale.

Artykuł 81

1. Z budżetu państwa pokrywane są wydatki związane z:

- 1) zadaniami Państwowej Komisji Wyborczej, wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców oraz Krajowego Biura Wyborczego,
- 2) zadaniami wyborczymi zleconymi jednostkom samorządu terytorialnego,
- 3) należnościami dla osób wchodzących w skład komisji wyborczych, o których mowa w art. 20 ust.1,
- 4) refundacją wydatków, o których mowa w art. 21 ust. 2.

2. Środki finansowe na zadania zlecone jednostkom samorządu terytorialnego przekazywane są nie później niż w ciągu 30 dni od daty ogłoszenia o zarządzeniu wyborów.

3. Informację o wydatkach poniesionych z budżetu państwa, o których mowa w ust.1 pkt 1-3, Kierownik Krajowego Biura Wyborczego podaje do publicznej wiadomości w ciągu 5 miesięcy od dnia głosowania.

4. W budżecie państwa zapewnia się ponadto corocznie, w ramach rezerwy celowej, środki na przeprowadzenie wyborów przedterminowych i uzupełniających do rad.

5. Zasady planowania finansowego oraz realizacji wydatków, o których mowa w ust. 1 i 2, a także sprawozdawczości finansowej określają przepisy budżetowe.

6. Dysponentem środków finansowych, o których mowa w ust.1, jest Kierownik Krajowego Biura Wyborczego.

Artykuł 82

1. Wydatki komitetów wyborczych ponoszone w związku z wyborami są pokrywane z ich źródeł własnych.

2. Pełnomocnicy komitetów wyborczych mogą organizować zbiórki publiczne środków finansowych na cele wyborcze, na zasadach określonych w przepisach o zbiorcach publicznych.

3. Organizowanie zbiórki publicznej, o której mowa w ust. 2, nie wymaga uzyskania pozwolenia.

Artykuł 83

1. Komitetom wyborczym nie mogą być przekazywane na cele wyborcze środki finansowe pochodzące:

- 1) z budżetu państwa, budżetu jednostek samorządu terytorialnego, związków komunalnych i innych komunalnych osób prawnych,
- 2) od państwowych jednostek organizacyjnych,
- 3) od przedsiębiorstw państwowych, a także od przedsiębiorców z udziałem Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego, związków komunalnych oraz innych komunalnych osób prawnych,
- 4) od podmiotów korzystających z dotacji budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego,
- 5) od osób zagranicznych w rozumieniu przepisów Prawa dewizowego.

2. Przepis ust.1 stosuje się odpowiednio do wartości niepieniężnych.

Artykuł 84

1. Finansowanie uczestnictwa w wyborach jest jawne.

2. Pełnomocnik komitetu wyborczego, którego lista kandydatów została zarejestrowana, obowiązany jest sporządzić sprawozdanie finansowe o źródłach pozyskanych funduszy oraz poniesionych wydatkach na cele wyborcze, według wzoru ustalonego przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych, w drodze rozporządzenia, po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą.

3. Jeżeli komitet wyborczy utworzony przez wyborców osiągnie nadwyżkę pozyskanych środków finansowych nad poniesionymi wydatkami, pełnomocnik komitetu wyborczego jest obowiązany do jej przekazania instytucji charytatywnej. Informację o tym, ze wskazaniem celu, na który nadwyżka została przekazana, zamieszcza się w sprawozdaniu finansowym, o którym mowa w ust. 2.

4. Sprawozdanie finansowe obowiązany do jego sporządzenia składa wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu w ciągu 3 miesięcy od dnia wyborów.

5. Sprawozdania, o których mowa w ust. 2, udostępniane są do publicznego wglądu. Wojewódzki komisarz wyborczy podaje do publicznej wiadomości, w formie komunikatu w dzienniku o zasięgu co najmniej wojewódzkim, informację o obowiązanych do złożenia sprawozdania finansowego i o złożeniu sprawozdań w ustawowym terminie, a także o miejscu, czasie i sposobie ich udostępniania do wglądu.

6. Pełnomocnik komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców jest obowiązany przechowywać dokumenty związane z finansowaniem kampanii wyborczej przez okres 12 miesięcy od dnia wyborów.

DZIAŁ II

WYBORY DO RAD GMIN. PRZEPISY SZCZEGÓLNE

ROZDZIAŁ 13

System wyborczy

Artykuł 85

Wybory do rad gmin, pod nadzorem Państwowej Komisji Wyborczej i wojewódzkich komisarzy wyborczych, przeprowadzają:

- 1) gminne (miejskie) komisje wyborcze,
- 2) obwodowe komisje wyborcze.

Artykuł 86

1. Radni są wybierani w okręgach wyborczych bezpośrednio spośród zgłoszonych kandydatów.

2. Na jednego kandydata wyborca może oddać tylko jeden głos.

Artykuł 87

W gminie liczącej do 20000 mieszkańców o wyborze na radnego rozstrzyga liczba ważnie oddanych głosów na poszczególnych kandydatów.

Artykuł 88

1. W gminie liczącej powyżej 20000 mieszkańców podziału mandatów pomiędzy listy kandydatów dokonuje się proporcjonalnie do łącznej liczby ważnie oddanych głosów na kandydatów danej listy; mandaty przypadające na daną listę otrzymują zgłoszeni na tej liście kandydaci, którzy uzyskali najwięcej ważnych głosów.

2. W miastach na prawach powiatu w podziale mandatów, o którym mowa w ust. 1, uczestniczą listy kandydatów tych komitetów wyborczych, na których listy oddano w skali miasta na prawach powiatu co najmniej 5% ważnie oddanych głosów.

ROZDZIAŁ 14

Okręgi wyborcze

Artykuł 89

1. Okręg wyborczy obejmuje część obszaru gminy.

2. W gminach na terenach wiejskich okręgiem wyborczym jest sołectwo. Łączenie sołectw w celu utworzenia okręgu wielomandatowego jest możliwe, jeżeli wynika to z konieczności zachowania jednolitej normy przedstawicielstwa.

3. Podział sołectwa na dwa lub więcej okręgów wyborczych jest dopuszczalny jedynie wtedy, gdyby liczba radnych wybieranych w danym sołectwie była większa niż przewidziana w art. 90.

4. W miastach przy tworzeniu okręgów wyborczych uwzględnia się utworzone jednostki pomocnicze (dzielnice, osiedla).

Artykuł 90

1. W każdym okręgu wyborczym tworzonym dla wyboru rady w gminie liczącej do 20000 mieszkańców wybiera się od 1 do 5 radnych.

2. Dla wyboru rady w gminie liczącej powyżej 20000 mieszkańców tworzy się okręgi wyborcze, w których wybiera się od 5 do 10 radnych.

Artykuł 91

Przy tworzeniu okręgów wyborczych stosuje się jednolitą normę przedstawicielstwa, wynikającą z podzielenia liczby mieszkańców gminy przez ustaloną dla tej rady liczbę wybieranych radnych. Odstępstwa od normy przedstawicielstwa są dopuszczalne wyłącznie wtedy, gdy jest to uzasadnione względami, o których mowa w art. 89 ust. 2 i 3.

Artykuł 92

1. Podział gminy na okręgi wyborcze jest stały. Zmiany granic okręgów wyborczych mogą być dokonywane najpóźniej na 3 miesiące przed upływem kadencji, jeżeli konieczność taka wynika ze zmiany w podziale terytorialnym państwa lub zmiany liczby mieszkańców danej gminy.

2. Podział na okręgi, ich granice i numery oraz liczbę radnych wybieranych w każdym okręgu ustala, na wniosek wójta (burmistrza, prezydenta miasta), rada gminy.

3. Uchwałę rady gminy w sprawie okręgów wyborczych ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje się do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Po jednym egzemplarzu uchwały przekazuje się niezwłocznie wojewodzie i wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

Artykuł 93

1. Na ustalenia rady gminy w sprawach okręgów wyborczych wyborcom, w liczbie co najmniej 15, przysługuje prawo wniesienia skargi do wojewódzkiego komisarza wyborczego w terminie 5 dni od daty podania do publicznej wiadomości uchwały, o której mowa w art. 92 ust. 3. Wojewódzki komisarz wyborczy rozpoznaje sprawę w terminie 5 dni i wydaje postanowienie, doręczając je niezwłocznie wnoszącym skargę oraz radzie gminy.

2. Od postanowienia wojewódzkiego komisarza wyborczego przysługuje odwołanie do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 5 dni od daty jego doręczenia. Na orzeczenie Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek zażalenia.

3. Do zmian w podziale na okręgi wyborcze, o których mowa w art. 92 ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy ust. 1 i 2.

Artykuł 94

Informację o okręgach wyborczych, ich granicach i numerach, liczbie radnych wybieranych w każdym okręgu wyborczym oraz o wyznaczonej siedzibie gminnej komisji wy-

borczej podaje do publicznej wiadomości wójt (burmistrz, prezydent miasta), w formie obwieszczenia, najpóźniej w 50 dniu przed dniem wyborów.

ROZDZIAŁ 15

Zgłaszanie kandydatów na radnych

Artykuł 95

1. Prawo zgłaszania kandydatów na radnych przysługuje:

- 1) partiom politycznym,
- 2) stowarzyszeniom oraz organizacjom społecznym, zwanym dalej „organizacjami”,
- 3) wyborcom.

2. Kandydaci zgłaszani są w formie list kandydatów. Przez listę kandydatów rozumie się również zgłoszenie jednego kandydata.

Artykuł 96

1. Partie polityczne oraz organizacje mogą utworzyć koalicję wyborczą w celu zgłoszenia wspólnych list kandydatów. W razie utworzenia koalicji wyborczej partia lub organizacja nie może samodzielnie zgłaszać list kandydatów na radnych do danej rady, jeżeli została zgłoszona wspólna lista kandydatów.

2. Czynności wyborcze w imieniu partii politycznych i organizacji wykonują ich statutowe organy upoważnione do reprezentowania tych partii i organizacji przy czynnościach prawnych. W imieniu koalicji wyborczej czynności, o których mowa, wykonuje utworzony w tym celu komitet wyborczy.

3. Przez użyte w ustawie określenie „komitet wyborczy” rozumie się również statutowe organy partii i organizacji, o których mowa w ust. 2.

Artykuł 97

1. Wyborcy w celu zgłoszenia list kandydatów tworzą komitet wyborczy. W skład komitetu wyborczego powinno wchodzić co najmniej 5 osób.

2. Do utworzonego przez wyborców komitetu wyborczego stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz.U. Nr 98, poz. 604) - z wyjątkiem przepisów dotyczących ewidencji partii politycznych - oraz przepisy innych ustaw dotyczące działalności partii politycznych.

Artykuł 98

1. Komitet wyborczy może zgłosić w każdym okręgu wyborczym tylko jedną listę kandydatów.

2. Lista kandydatów w wyborach do rady:

- 1) w gminie liczącej do 20000 mieszkańców może zawierać najwyżej tyle nazwisk kandydatów, ilu radnych jest wybieranych w danym okręgu wyborczym,
- 2) w gminie liczącej powyżej 20000 mieszkańców nie może zawierać mniej niż 5 nazwisk kandydatów, z

tym że liczba kandydatów nie może być większa niż dwukrotność liczby radnych wybieranych w danym okręgu wyborczym.

3. Kandydować można tylko w jednym okręgu wyborczym i tylko z jednej listy kandydatów.

Artykuł 99

1. W zgłoszeniu listy kandydatów podaje się:

- 1) nazwę komitetu wyborczego oraz dokładny adres jego siedziby,
- 2) nazwę rady gminy oraz numer okręgu wyborczego, do którego dokonuje się zgłoszenia,
- 3) nazwiska i imiona, wiek oraz miejsce zamieszkania kandydatów; nazwiska kandydatów umieszcza się w kolejności ustalonej przez komitet wyborczy.

2. Do każdego zgłoszenia należy dołączyć pisemne oświadczenia kandydatów o wyrażeniu zgody na kandydowanie oraz o posiadaniu prawa wybieralności (biernego prawa wyborczego) do danej rady.

3. W zgłoszeniu można wnosić o oznaczenie kandydatury nazwą lub skrótem nazwy partii politycznej lub organizacji popierającej kandydata (nie więcej jednak niż jedną nazwą lub jednym skrótem nazwy składającymi się z nie więcej niż 40 znaków drukarskich). Fakt poparcia kandydatury powinien być potwierdzony pisemnie przez właściwy statutowo organ partii lub organizacji; potwierdzenie składa się łącznie ze zgłoszeniem.

4. Jeżeli zgłoszenie dotyczy listy kandydatów partii politycznej lub organizacji, należy dołączyć również uwierzytelniony wyciąg odpowiednio z ewidencji partii bądź rejestru organizacji prowadzonych przez właściwy sąd, a w przypadku koalicji wyborczej - ponadto dokument stwierdzający utworzenie komitetu wyborczego.

5. Jeżeli listę kandydatów zgłaszają wyborcy, do zgłoszenia należy dołączyć wykaz imienny członków komitetu wyborczego wraz z ich dokładnymi adresami zamieszkania oraz numerami ewidencyjnymi PESEL.

6. Komitet wyborczy może złożyć Państwowej Komisji Wyborczej dokumenty, które zgodnie z ust. 4 i 5 jest obowiązany dołączyć do zgłoszenia listy kandydatów w okręgu wyborczym. Państwowa Komisja Wyborcza wystawia zaświadczenia potwierdzające złożenie tych dokumentów. Zaświadczenia takie komitet wyborczy może okazywać właściwym terenowo komisjom wyborczym. Przepisy art. 144 i 169 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 100

1. Każda zgłaszana lista kandydatów powinna być poparta podpisami:

- 1) co najmniej 25 wyborców - jeżeli dotyczy zgłoszenia w gminie liczącej do 20000 mieszkańców,
- 2) co najmniej 150 wyborców - jeżeli dotyczy zgłoszenia w gminie liczącej powyżej 20000 mieszkańców.

2. Wyborca może udzielić poparcia dowolnej liczbie list kandydatów. Wycofanie udzielonego poparcia nie jest skuteczne.

3. Wyborca udzielający poparcia liście składa podpis obok czytelnie wpisanego jego nazwiska i imienia, adresu zamieszkania oraz numeru ewidencyjnego PESEL.

4. Na każdej karcie wykazu osób popierających listę umieszcza się nazwiska kandydatów zgłaszanych w okręgu wyborczym.

5. Prezes Rady Ministrów, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określa, w drodze rozporządzenia, wzór wykazu osób popierających listę kandydatów.

Artykuł 101

1. Listy kandydatów, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, zgłasza się do gminnej komisji wyborczej zwanej dalej "komisją wyborczą", najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów do godziny 24, wraz z wykazem osób popierających listę.

2. Zgłoszenia listy dokonuje pełnomocnik komitetu wyborczego, uprawniony do składania oświadczeń w sprawie zgłoszenia wobec organów wyborczych, lub upoważniona przez niego osoba, zwani dalej "pełnomocnikiem". Do zgłoszenia załącza się dokument, wydany przez komitet wyborczy, stwierdzający ustanowienie pełnomocnika komitetu wyborczego, z podaniem jego nazwiska i imienia oraz dokładnego adresu zamieszkania i numeru ewidencyjnego PESEL.

3. Jeżeli zgłoszenia listy dokonuje osoba upoważniona przez pełnomocnika komitetu wyborczego, do zgłoszenia załącza się również odpowiednio dokument, o którym mowa w ust. 2, wydany przez pełnomocnika komitetu wyborczego.

4. Po dokonaniu zgłoszenia uzupełnienie listy o nazwiska kandydatów lub zmiany kandydatów albo ich kolejności na liście są niedopuszczalne.

Artykuł 102

1. W zgłoszeniu listy kandydatów pełnomocnik może wnosić o oznaczenie listy nazwą lub skrótem nazwy komitetu wyborczego, którą należy oznaczyć listę na urzędowych obwieszczeniach oraz na karcie do głosowania.

2. W sprawach związanych z oznaczeniem listy kandydatów nazwą lub skrótem nazwy partii politycznej bądź organizacji przepisy art. 99 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 103

1. Oznaczenie listy nazwą lub skrótem nazwy, o których mowa w art. 102, powinno różnić się dostatecznie od oznaczenia innych list. Nazwa lub skrót nazwy użyte dla oznaczenia list kandydatów zgłaszanych przez komitet wyborczy utworzony przez wyborców muszą być różne od nazwy lub skrótu nazwy partii politycznej lub organizacji wpisanych odpowiednio do ewidencji lub rejestru prowadzonych przez właściwy sąd.

2. Nazwa, skrót nazwy i symbol graficzny komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców lub koalicję wyborczą korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla dóbr osobistych.

3. Jeżeli po przyjęciu zgłoszenia zostanie dokonane zgłoszenie zawierające to samo lub niedostatecznie różniące

się oznaczenie listy, komisja wyborcza uznaje to za wadę zgłoszenia i wyznacza termin 3 dni w celu jej usunięcia. W przypadku nieusunięcia wady w terminie komisja odmawia rejestracji listy.

4. Przepisu ust. 3 nie stosuje się do zgłoszeń list kandydatów partii politycznych i organizacji.

5. Na uchwały komisji w sprawach, o których mowa w ust. 3, pełnomocnikowi przysługuje prawo wniesienia skargi do właściwego sądu wojewódzkiego w terminie 3 dni od daty ich doręczenia. Sąd rozpoznaje skargę, w terminie 3 dni, w postępowaniu nieprocesowym w składzie 3 sędziów. O terminie posiedzenia zawiadamia się właściwą komisję wyborczą i pełnomocnika. Na postanowienie sądu nie przysługuje środek zaskarżenia.

Artykuł 104

Komisja wyborcza, przyjmując zgłoszenie, niezwłocznie bada, czy zgłoszenie jest zgodne z przepisami niniejszej ustawy. Na każdym zgłoszeniu komisja odnotowuje datę i godzinę oraz liczbę porządkową jego wpływu.

Artykuł 105

1. Jeżeli komisja wyborcza stwierdzi, na podstawie dostępnych urzędowo dokumentów, a w razie potrzeby również wyjaśnień wyborców, że zgłoszenie nie uzyskało wymaganego w myśl art. 100 poparcia wyborców, wówczas odmawia jego przyjęcia, wskazując stwierdzone wady, i zwraca pełnomocnikowi zgłoszenie.

2. Jeżeli usunięcie wskazanych wad zgłoszenia nie jest możliwe w terminie ustalonym dla dokonywania zgłoszeń, komisja odmawia rejestracji zgłoszenia i niezwłocznie zawiadamia o tym pełnomocnika.

3. Na uchwały komisji w sprawach, o których mowa w ust. 1 i 2, pełnomocnikowi przysługuje prawo wniesienia skargi do właściwego sądu wojewódzkiego w terminie 3 dni od daty ich doręczenia. Sąd rozpoznaje skargę, w terminie 3 dni, w postępowaniu nieprocesowym w składzie 3 sędziów. O terminie posiedzenia zawiadamia się właściwą komisję wyborczą i pełnomocnika. Na postanowienie sądu nie przysługuje środek zaskarżenia.

Artykuł 106

1. Jeżeli komisja wyborcza stwierdzi inne wady zgłoszenia aniżeli te, o których mowa w art. 105, wówczas wzywa pełnomocnika do ich usunięcia w terminie 3 dni. W przypadku nieusunięcia wskazanych wad w terminie komisja odmawia rejestracji zgłoszenia.

2. Uchwały komisji w sprawach, o których mowa w ust. 1, doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi. Od uchwały pełnomocnikowi przysługuje prawo odwołania do wojewódzkiego komisarza wyborczego w terminie 3 dni od daty jej doręczenia, który rozpatruje odwołanie w terminie 3 dni i wydaje postanowienie. Na postanowienie wydane w wyniku rozpatrzenia odwołania nie przysługuje środek zaskarżenia.

Artykuł 107

Komisja wyborcza niezwłocznie rejestruje we wskazanym okręgu wyborczym zgłoszenie listy kandydatów doko-

nane zgodnie z przepisami niniejszej ustawy, sporządzając protokół rejestracji. Po jednym egzemplarzu protokołu doręcza się pełnomocnikowi i przesyła wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

Artykuł 108

1. Jeżeli w terminie przewidzianym dla zgłoszenia list kandydatów nie zostaną w danym okręgu wyborczym zgłoszone co najmniej dwie listy, a liczba zgłoszonych kandydatów jest równa liczbie radnych wybieranych w okręgu bądź mniejsza od niej, komisja wyborcza niezwłocznie wzywa, przez rozplakatowanie obwieszczeń, do dokonania dodatkowych zgłoszeń. W takim przypadku termin zgłaszania list kandydatów ulega przedłużeniu o 5 dni, licząc od dnia rozplakatowania obwieszczenia.

2. Jeżeli w danym okręgu wyborczym, pomimo postępowania, o którym mowa w ust. 1, nie zostanie zarejestrowana żadna lista kandydatów, wyborów w tym okręgu nie przeprowadza się. O przyczynach nieprzeprowadzenia wyborów komisja wyborcza niezwłocznie powiadamia wyborców w drodze obwieszczenia, którego druk i rozplakatowanie zapewnią wójt (burmistrz, prezydent miasta).

Artykuł 109

1. Po zarejestrowaniu list kandydatów komisja wyborcza ustala dla każdego okręgu wyborczego rejestr list kandydatów.

2. Listy kandydatów komitetu wyborczego zarejestrowane w więcej niż jednym okręgu wyborczym otrzymują jednolity numer, taki sam, jaki uzyskały listy tego komitetu w trybie określonym w art. 141 i art. 166 ust. 1 w województwie, na którego terenie znajduje się gmina.

3. Listy kandydatów komitetów wyborczych zarejestrowane w więcej niż jednym okręgu wyborczym, lecz nie spełniające warunku, o którym mowa w ust. 2, otrzymują kolejne jednolite numery ustalone w drodze losowania spośród numerów następujących po numerach nadanych w trybie art. 166 ust. 1.

4. Listy komitetów wyborczych zarejestrowane w jednym okręgu wyborczym otrzymują w ramach okręgu, w drodze losowania, kolejne numery następujące po numerach, o których mowa w ust. 3.

5. Komisja zarządza wydrukowanie obwieszczenia o zarejestrowanych listach kandydatów, zawierającego ich numery, dane o kandydatach umieszczone w zgłoszeniach list wraz z ewentualnymi oznaczeniami kandydatów i list, o których mowa w art. 99 i 102.

6. Obwieszczenie, o którym mowa w ust. 5, przekazuje się wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta), który zapewnia jego druk i rozplakatowanie na obszarze gminy najpóźniej w 15 dniu przed dniem wyborów. Jeden egzemplarz obwieszczenia przesyła się niezwłocznie wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

Artykuł 110

1. Komisja wyborcza skreśla z zarejestrowanej listy kandydatów nazwisko kandydata, który zmarł, utracił prawo wy-

bieralności lub złożył oświadczenie na piśmie o wycofaniu zgody na kandydowanie, i zawiadamia o tym niezwłocznie właściwego pełnomocnika.

2. Jeżeli skreślenie nazwiska kandydata nastąpiło wskutek śmierci kandydata i powoduje, że w okręgu wyborczym liczba kandydatów jest równa liczbie radnych wybieranych w tym okręgu lub mniejsza od niej, komisja informuje właściwego pełnomocnika o możliwości zgłoszenia nowego kandydata. Uzupełnienia listy dokonuje się najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów; w takim przypadku przepisu art.100 ust. 1 nie stosuje się.

3. Komisja wyborcza unieważnia rejestrację listy, jeżeli nie pozostaje na niej nazwisko żadnego kandydata lub jeżeli komitet wyborczy powiadomi komisję o swoim rozwiązaniu.

4. O skreśleniu nazwiska kandydata i zgłoszeniu nowego kandydata, a także o unieważnieniu zarejestrowanej listy kandydatów z przyczyn, o których mowa w ust. 3, komisja zawiadamia niezwłocznie wyborców danego okręgu wyborczego oraz wojewódzkiego komisarza wyborczego.

ROZDZIAŁ 16

Mężowie zaufania

Artykuł 111

1. Przedstawicielami list kandydatów na radnych, reprezentującymi ich interesy w czasie głosowania i ustalania wyników głosowania w obwodzie głosowania, są mężowie zaufania.

2. Pełnomocnik, o którym mowa w art. 101 ust. 2, może wyznaczyć po jednym mężu zaufania do każdego obwodu głosowania na obszarze okręgu wyborczego, w którym dane zgłoszenie zostało zarejestrowane.

3. Pełnomocnik wydaje mężom zaufania zaświadczenie według wzoru określonego przez Państwową Komisję Wyborczą.

Artykuł 112

1. Przedstawicielem list kandydatów na radnych reprezentującym ich interesy w czasie ustalania wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym jest pełnomocnik, o którym mowa w art.101 ust. 2.

2. Pełnomocnik może wyznaczyć swojego zastępcę wydając mu stosowne zaświadczenie w myśl art. 111 ust. 3.

ROZDZIAŁ 17

Karty do głosowania

Artykuł 113

1. Komisja wyborcza zarządza wydrukowanie, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, kart do głosowania i zapewnienia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym w trybie określonym przez wojewódzkiego komisarza wyborczego.

2. Jeżeli po wydrukowaniu kart do głosowania komisja wyborcza skreśli z listy kandydatów nazwisko kandydata z przyczyn, o których mowa w art.110 ust.1, nazwisko kandydata pozostawia się na wydrukowanych kartach do głosowania. Informacje o skreśleniu oraz o warunkach decydujących o ważności głosu oddanego na takiej karcie komisja wyborcza podaje do publicznej wiadomości w formie obwieszczenia i zapewnia jego rozplakatowanie w lokalach wyborczych w dniu wyborów.

3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio, jeżeli komisja wyborcza unieważnia rejestrację listy kandydatów z przyczyn, o których mowa w art.110 ust. 3.

Artykuł 114

Na karcie do głosowania w okręgu wyborczym umieszcza się listy kandydatów zarejestrowane w danym okręgu według nadanych im numerów, wymieniając nazwiska i imiona kandydatów każdej z list w kolejności ich umieszczenia na liście, wraz z oznaczeniami list, o których mowa w art.102 ust.1.

Artykuł 115

1. Na karcie do głosowania zamieszcza się zwięzłą informację o sposobie głosowania.

2. Na karcie do głosowania drukuje się odcisk pieczęci gminnej komisji wyborczej.

3. Karta do głosowania może być zadrukowana tylko po jednej stronie. Wielkość i rodzaj czcionek powinny być jednakowe dla nazwisk wszystkich kandydatów i oznaczeń umieszczonych na karcie.

4. Wzór karty do głosowania ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

Artykuł 116

Nieważne są karty do głosowania inne niż urzędowo ustalone lub nie opatrzone pieczęcią obwodowej komisji wyborczej.

ROZDZIAŁ 18

Sposób głosowania i warunki ważności głosu

Artykuł 117

1. W wyborach radnych w gminie liczącej do 20000 mieszkańców wyborca głosuje na określonych kandydatów, stawiając znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwisk powyżej tyłu kandydatów, ilu radnych jest wybieranych w danym okręgu wyborczym.

2. Wyborca może głosować na określonych kandydatów bez względu na to, na jakich listach nazwiska ich są umieszczone.

3. Wyborca może głosować na mniejszą liczbę kandydatów.

4. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwisk więcej kandydatów niż radnych jest wybieranych lub nie postawiono znaku "x" w kratce z lewej strony obok na-

zwiska żadnego kandydata. Głos jest również nieważny, jeżeli znak "x" postawiono w kratce wyłącznie przy nazwisku kandydata w sytuacji określonej w art.113 ust. 2.

Artykuł 118

1. W wyborach radnych w gminie liczącej powyżej 20000 mieszkańców wyborca głosuje tylko na jedną listę kandydatów, stawiając znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów z tej listy, przez co wskazuje jego pierwszeństwo do uzyskania mandatu.

2. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów z różnych list lub nie postawiono tego znaku w kratce z lewej strony obok nazwiska żadnego kandydata z którejkolwiek z list, z zastrzeżeniem ust. 3.

3. Jeżeli znak "x" postawiono w kratce z lewej strony wyłącznie przy nazwisku kandydata z jednej tylko listy w sytuacji określonej w art. 113 ust. 2, głos uznaje się za ważny i oddany na tę listę.

4. Jeżeli znak "x" postawiono w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów, ale z tej samej listy, głos uznaje się za ważny i oddany na wskazaną listę z przyznaniem pierwszeństwa do uzyskania mandatu temu kandydatowi, przy którego nazwisku znak "x" jest umieszczony w pierwszej kolejności.

Artykuł 119

Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych nazwisk lub nazw albo poczynienie innych dopisków nie wpływa na ważność oddanego na niej głosu.

ROZDZIAŁ 19

Ustalanie wyników wyborów

Artykuł 120

1. Na podstawie protokołów otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych gminna komisja wyborcza ustala wyniki głosowania i wyniki wyborów do rady gminy odrębnie dla każdego okręgu wyborczego.

2. Przy ustalaniu wyników mogą być obecni pełnomocnicy lub ich zastępcy, o których mowa w art.112.

Artykuł 121

1. Komisja wyborcza sporządza zestawienie wyników głosowania w okręgu wyborczym, na urzędowym formularzu, w trzech egzemplarzach.

2. W zestawieniu wymienia się odpowiednio liczby:

- 1) osób uprawnionych do głosowania,
- 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania,
- 3) oddanych kart do głosowania,
- 4) kart nieważnych,
- 5) kart ważnych,
- 6) głosów nieważnych, z podaniem przyczyny ich nieważności,

7) głosów ważnie oddanych na każdą z list kandydatów, z uwzględnieniem art.118 ust. 3,

8) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów z każdej z list.

3. Na podstawie zestawień, o których mowa w ust.1, komisja wyborcza ustala wyniki wyborów radnych w okręgach wyborczych.

Artykuł 122

1. W wyborach do rady w gminie liczącej do 20000 mieszkańców za wybranych w danym okręgu wyborczym uważa się tych kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą liczbę ważnie oddanych głosów.

2. Jeżeli równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu otrzymali kandydaci z tej samej listy, o wyborze rozstrzyga kolejność umieszczenia nazwisk na liście. W przypadku gdy kolejność na liście była ustalona w porządku alfabetycznym, o uzyskaniu mandatu rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez przewodniczącego komisji w obecności członków komisji i pełnomocników.

3. Jeżeli równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu otrzymali kandydaci z różnych list, za wybranego uważa się kandydata z tej listy, której kandydaci otrzymali w okręgu wyborczym łącznie największą liczbę głosów. W przypadku gdyby i ta liczba była równa - rozstrzyga losowanie, o którym mowa w ust. 2.

4. Tryb przeprowadzenia losowania, o którym mowa w ust. 2 i 3, określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Artykuł 123

1. W wyborach do rady w gminie liczącej powyżej 20000 mieszkańców gminna komisja wyborcza, na podstawie zestawienia, o którym mowa w art. 121 dokonuje podziału mandatów w każdym okręgu wyborczym pomiędzy listy kandydatów w sposób następujący:

1) liczbę głosów ważnie oddanych na każdą z list w okręgu wyborczym dzieli się kolejno przez 1; 2; 3; 4; 5 i dalej, aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ile wynosi liczba mandatów do rozdzielenia między listy,

2) każdej liście przyznaje się tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada jej liczb kolejno największych.

2. W okręgach wyborczych w miastach na prawach powiatu podziału mandatów dokonuje się pomiędzy listy kandydatów, o których mowa w art. 88 ust. 2.

3. Jeżeli kilka list uzyskało ilorazy równe ostatniej liczbie z liczb uszeregowanych w podany wyżej sposób, a list tych jest więcej niż mandatów do rozdzielenia, pierwszeństwo mają listy w kolejności ogólnej liczby oddanych na nie głosów. Gdyby na dwie lub więcej list oddano równą liczbę głosów, o pierwszeństwie rozstrzyga liczba obwodów głosowania, w których na daną listę oddano większą liczbę głosów.

4. Mandaty przypadające danej liście kandydatów uzyskują kandydaci w kolejności wynikającej z otrzymanej liczby głosów.

5. Jeżeli równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu otrzymało dwóch lub więcej kandydatów z danej listy, o wyborze rozstrzyga kolejność umieszczenia nazwisk kandydatów na liście. W przypadku gdy kolejność na liście była ustalona zgodnie z porządkiem alfabetycznym, o uzyskaniu mandatu rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez przewodniczącego komisji w obecności członków komisji i pełnomocników. Tryb przeprowadzenia losowania określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Artykuł 124

1. Po ustaleniu wyników wyborów we wszystkich okręgach wyborczych, zgodnie z zasadami określonymi w art. 122 i art. 123, komisja wyborcza sporządza w trzech egzemplarzach protokół z wyborów do rady gminy.

2. W protokole podaje się, według okręgów wyborczych, liczbę radnych wybieranych w okręgu, liczby z zestawienia wyników głosowania, o którym mowa w art. 121 ust. 2, oraz nazwiska i imiona wybranych radnych z podaniem oznaczenia listy, z której zostali wybrani; w protokole podaje się również ewentualną liczbę nie obsadzonych mandatów.

3. W protokole podaje się również przebieg losowania, o którym mowa w art. 122 ust. 2 i 3 oraz w art. 123 ust. 5.

4. Do protokołu załącza się zestawienia wyników głosowania w okręgach wyborczych.

5. Protokół podpisują i każdą ze stron parafują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

6. Pełnomocnikom i członkom komisji przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów. Przepisy art. 54 ust. 6 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 125

Gminna komisja wyborcza niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania i wyniki wyborów w okręgach wyborczych poprzez wywieszenie w swojej siedzibie w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców jednego z egzemplarzy protokołu z wyborów do rady gminy.

Artykuł 126

1. Przewodniczący komisji wyborczej przekazuje niezwłocznie wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu lub jego zastępcy, w zapieczętowanym pakiecie, jeden egzemplarz protokołu z wyborów wraz z protokołami głosowania w obwodach głosowania, w trybie określonym przez Państwową Komisję Wyborczą.

2. Państwowa Komisja Wyborcza może określić zasady i tryb wcześniejszego przekazywania danych z protokołu z wyborów za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej użytku publicznego lub elektronicznego przesyłania danych.

3. Pozostałe dokumenty z wyborów oraz pieczęć przewodniczący komisji wyborczej przekazuje w depozyt wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) w sposób ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą.

Artykuł 127

1. Po otrzymaniu protokołów od gminnej komisji wyborczej wojewódzki komisarz wyborczy lub jego zastępca do-

kuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych.

2. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników, wojewódzki komisarz wyborczy lub jego zastępca zarządza ponowne ustalenie tych wyników i zawiadamia o tym niezwłocznie Państwową Komisję Wyborczą. Przepisy art. 120-126 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 128

Gminna komisja wyborcza wydaje radnym zaświadczenia o wyborze.

DZIAŁ III

WYBORY DO RAD POWIATÓW. PRZEPISY SZCZEGÓLNE

ROZDZIAŁ 20

Zasady ogólne

Artykuł 129

Wybory do rad powiatów odbywają się przy odpowiednim zastosowaniu przepisów działu II, jeżeli przepisy niniejszego działu nie stanowią inaczej.

Artykuł 130

Wybory do rad powiatów, pod nadzorem Państwowej Komisji Wyborczej i wojewódzkich komisarzy wyborczych, przeprowadzają:

- 1) powiatowe komisje wyborcze,
- 2) obwodowe komisje wyborcze.

Artykuł 131

1. W razie zarządzenia wyborów do rad powiatów na ten sam dzień, na który zarządzono wybory do rad gmin, głosowanie przeprowadzają obwodowe komisje wyborcze powołane dla wyborów do rad gmin, na podstawie tych samych spisów wyborców.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, obwodowa komisja wyborcza sporządza oddzielnie protokoły głosowania w obwodach dla wyborów do rady gminy i dla wyborów do rady powiatu, przekazując je odpowiednio gminnej i powiatowej komisji wyborczej.

ROZDZIAŁ 21

Liczba radnych. System wyborczy

Artykuł 132

W skład rady powiatu wchodzi radni w liczbie dwudziestu w powiatach liczących do 40000 mieszkańców oraz po pięciu na każde kolejne rozpoczęte 20000 mieszkańców, ale nie więcej niż 60 radnych.

Artykuł 133

1. Radni są wybierani w okręgach wyborczych bezpośrednio spośród zgłoszonych kandydatów. W każdym okręgu wyborczym wybiera się od 3 do 10 radnych.

2. Na jednego kandydata wyborca może oddać tylko jeden głos.

Artykuł 134

1. O wyborze radnego powiatu rozstrzyga liczba ważnie oddanych głosów na poszczególne listy kandydatów. Podział mandatów pomiędzy listy kandydatów dokonuje się proporcjonalnie do łącznej liczby głosów oddanych na kandydatów danej listy.

2. W podziale mandatów, o którym mowa w ust.1, uczestniczą listy kandydatów tych komitetów wyborczych, na których listy oddano w skali powiatu co najmniej 5% ważnie oddanych głosów.

ROZDZIAŁ 22

Okręgi wyborcze

Artykuł 135

1. W celu przeprowadzenia wyborów powiat dzieli się na okręgi wyborcze.

2. Okręgiem wyborczym jest jedna gmina.

3. W celu tworzenia okręgów możliwe jest łączenie gmin tylko w tym przypadku, jeżeli liczba radnych przypadająca na którąkolwiek z gmin, wynikająca z normy przedstawicielstwa dla okręgów, wynosiłaby mniej niż 3.

4. Podział gminy na dwa lub więcej okręgów jest dopuszczalny jedynie wtedy, gdyby liczba radnych przypadających na tę gminę, wynikająca z normy przedstawicielstwa dla okręgów, wynosiła więcej niż 10 radnych.

5. Utworzenie na obszarze gminy dwóch lub więcej okręgów wyborczych wymaga porozumienia z radą tej gminy; należy przy tym uwzględnić podział danej gminy na okręgi wyborcze dla wyborów do rad gmin.

6. Łączenie dwóch lub więcej gmin w celu utworzenia okręgu wyborczego wymaga zasięgnięcia opinii rad tych gmin.

7. W miastach przy tworzeniu okręgów wyborczych uwzględnia się utworzone jednostki pomocnicze (dzielnice, osiedla).

Artykuł 136

1. Podział na okręgi wyborcze, ich numery, granice oraz liczbę radnych wybieranych w okręgu wyborczym ustala, na wniosek starosty, rada powiatu według jednolitej normy przedstawicielstwa obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców powiatu przez liczbę radnych wybieranych do danej rady, z uwzględnieniem art. 135 i następujących zasad:

1) ułamki liczby mandatów wybieranych w okręgu wyborczym równe lub większe od 1/2, jakie wynikną z zastosowania normy przedstawicielstwa, zaokrągla się w górę do liczby całkowitej,

2) jeżeli w wyniku postępowania, o którym mowa w pkt 1, liczba radnych wybieranych w okręgach przewyższa liczby wynikające z art.132 i 133, mandaty nadwyżkowe odejmuje się w tych okręgach wyborczych, w których norma przedstawicielstwa jest najmniejsza. W przypadku gdy liczba mandatów jest mniejsza od wynikającej z art. 132 i 133, dodatkowe mandaty przydziela się tym okręgom wyborczym, w których norma przedstawicielstwa jest największa.

2. Podział na okręgi wyborcze jest stały. Uchwałę rady powiatu w sprawie okręgów wyborczych ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Po jednym egzemplarzu uchwały przesyła się niezwłocznie każdej radzie gminy położonej na obszarze powiatu oraz wojewodzie i wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

Artykuł 137

1. Na ustalenia rady powiatu w sprawach okręgów wyborczych zainteresowanej radzie gminy, a także wyborcom w liczbie co najmniej 15, przysługuje prawo wniesienia skargi do wojewódzkiego komisarza wyborczego w terminie 5 dni od daty ich otrzymania. Wojewódzki komisarz wyborczy rozpoznaje sprawę w terminie 5 dni i wydaje orzeczenie, doręczając je niezwłocznie wnoszącym skargę oraz radzie powiatu.

2. Od orzeczenia wojewódzkiego komisarza wyborczego przysługuje odwołanie do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 5 dni od daty jego doręczenia. Na orzeczenie Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek zaskarżenia.

Artykuł 138

1. Zmiany w podziale na okręgi wyborcze mogą być dokonywane najpóźniej na 3 miesiące przed upływem kadencji rad, jeżeli konieczność taka wynika ze zmiany w podziale terytorialnym państwa lub zmiany liczby mieszkańców danej gminy lub powiatu.

2. Do zmian w podziale na okręgi wyborcze przepisy art.135-137 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 139

Informację o okręgach wyborczych, ich numerach i granicach, liczbie radnych wybieranych w okręgu wyborczym raz wyznaczonej siedzibie powiatowej komisji wyborczej podaje do publicznej wiadomości starosta, w formie obwieszczenia, najpóźniej w 50 dniu przed dniem wyborów.

ROZDZIAŁ 23

Zgłaszanie kandydatów na radnych

Artykuł 140

1. Do zgłaszania i rejestrowania list kandydatów na radnych stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zgłaszania i rejestrowania list kandydatów do rad gmin.

2. Każda zgłoszona kandydatura powinna być poparta podpisami co najmniej 200 wyborców.

Artykuł 141

1. Wojewódzki komisarz wyborczy przyznaje najpóźniej na 23 dni przed dniem wyborów jedynolity numer dla list kandydatów komitetu, o którym mowa w art. 166 ust. 1, jeżeli zarejestrował listę we wszystkich okręgach wyborczych do więcej niż połowy rad powiatów na terenie województwa, i zawiadamia o tym niezwłocznie powiatowe komisje wyborcze.

2. Pozostałym listom numery przyznaje powiatowa komisja wyborcza stosując odpowiednio przepisy art. 109 ust. 3 i 4.

3. Powiatowa komisja wyborcza powiadamia niezwłocznie pełnomocników o przyznanych numerach list kandydatów.

Artykuł 142

Powiatowa komisja wyborcza zarządza wydrukowanie obwieszczenia o zarejestrowanych listach kandydatów. Przepisy art.109 ust. 5 i 6 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 143

W razie skreślenia nazwiska kandydata wskutek jego śmierci, powodującego sytuację, o której mowa w art. 110 ust. 2, powiatowa komisja wyborcza informuje pełnomocnika komitetu wyborczego o możliwości zgłoszenia nowego kandydata najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów. Przepisy art.110 ust. 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 144

1. W razie zarządzenia wyborów do rad powiatów na ten sam dzień, na który zarządzono wybory do rad gmin, komitety wyborcze zgłaszające listy kandydatów w wyborach do rad powiatów mogą zgłaszać również listy kandydatów na radnych do rad gmin. Przepisy art. 96 ust. 1 stosuje się odpowiednio.

2. Każdy komitet wyborczy może zgłosić do danego okręgu tylko jedną listę kandydatów.

ROZDZIAŁ 24

Karty do głosowania

Artykuł 145

1. Powiatowa komisja wyborcza zarządza wydrukowanie, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego karty do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym w trybie określonym przez wojewódzkiego komisarza wyborczego.

2. Na karcie do głosowania drukuje się odcisk pieczęci powiatowej komisji wyborczej.

Artykuł 146

W razie skreślenia nazwiska kandydata lub unieważnienia listy kandydatów po wydrukowaniu karty do głosowania stosuje się odpowiednio przepisy art.113 ust. 2 i 3.

ROZDZIAŁ 25

Sposób głosowania i warunki ważności głosu

Artykuł 147

1. W wyborach do rad powiatów wyborca głosuje tylko na określonej liście kandydatów, stawiając znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów z tej listy, przez co wskazuje jego pierwszeństwo do uzyskania mandatu.

2. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów z różnych list lub nie postawiono tego znaku w kratce z lewej strony obok nazwiska żadnego kandydata z którejkolwiek z list, z zastrzeżeniem ust. 3.

3. Jeżeli znak "x" postawiono w kratce z lewej strony wyłącznie przy nazwisku kandydata z jednej tylko listy w sytuacji określonej w art. 113 ust. 2, głos uznaje się za ważny i oddany na tę listę.

4. Jeżeli znak "x" postawiono w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów, ale z tej samej listy, głos uznaje się za ważny i oddany na wskazaną listę z przyznaniem pierwszeństwa do uzyskania mandatu temu kandydatowi, przy którego nazwisku znak "x" jest umieszczony w pierwszej kolejności.

Artykuł 148

Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych nazwisk lub nazw albo poczynienie innych dopisków nie wpływa na ważność oddanego na niej głosu.

ROZDZIAŁ 26

Ustalanie wyników wyborów

Artykuł 149

1. Na podstawie protokołów otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych powiatowa komisja wyborcza ustala wyniki głosowania i wyniki wyborów do rady powiatu odrębnie dla każdego okręgu wyborczego.

2. Przy ustalaniu wyników mogą być obecni pełnomocnicy.

Artykuł 150

1. Komisja wyborcza sporządza zestawienie wyników głosowania w okręgu wyborczym, na urzędowym formularzu, w trzech egzemplarzach.

2. W zestawieniu wymienia się odpowiednio liczby:

- 1) osób uprawnionych do głosowania,
- 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania,
- 3) oddanych kart do głosowania,
- 4) kart nieważnych,
- 5) kart ważnych,
- 6) głosów nieważnych, z podaniem przyczyny ich nieważności,

- 7) głosów ważnie oddanych na każdą z list kandydatów, z uwzględnieniem art.147 ust. 3,
- 8) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów z każdej z list.

3. Na podstawie zestawienia, o którym mowa w ust.1, komisja wyborcza ustala wyniki wyborów radnych w okręgach wyborczych.

Artykuł 151

1. W wyborach do rady powiatu komisja wyborcza, na podstawie zestawienia, o którym mowa w art.150 ust. 2, dokonuje podziału mandatów w każdym okręgu wyborczym pomiędzy listy kandydatów, o których mowa w art.134 ust. 2, w sposób następujący:

- 1) liczbę głosów ważnie oddanych na każdą z list w okręgu wyborczym dzieli się kolejno przez 1; 2; 3; 4; 5 i dalej, aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ile wynosi liczba mandatów do rozdzielienia między listy,
- 2) każdej liście przyznaje się tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada jej liczb kolejno największych.

2. Jeżeli kilka list uzyskało ilorazy równe ostatniej liczbie z liczb uszeregowanych w podany wyżej sposób, a list tych jest więcej niż mandatów do rozdzielenia, pierwszeństwo mają listy w kolejności ogólnej liczby oddanych na nie głosów. Gdyby na dwie lub więcej list oddano równą liczbę głosów, o pierwszeństwie rozstrzyga liczba obwodów głosowania, w których na daną listę oddano większą liczbę głosów.

3. Mandaty przypadające danej liście kandydatów uzyskują kandydaci w kolejności wynikającej z otrzymanej liczby głosów.

4. Jeżeli równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu otrzymało dwóch lub więcej kandydatów z danej listy, o wyborze rozstrzyga kolejność umieszczenia nazwisk kandydatów na liście. W przypadku gdy kolejność na liście była ustalona zgodnie z porządkiem alfabetycznym, o uzyskaniu mandatu rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez przewodniczącego komisji w obecności członków komisji i pełnomocników. Tryb przeprowadzenia losowania określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Artykuł 152

1. Po ustaleniu wyników wyborów we wszystkich okręgach wyborczych, zgodnie z zasadami określonymi w art. 151, komisja wyborcza sporządza w trzech egzemplarzach protokół z wyborów do rady powiatu.

2. W protokole podaje się, według okręgów wyborczych, liczbę radnych wybieranych w okręgu, liczby z zestawienia wyników głosowania, o którym mowa w art. 150 ust. 2, oraz nazwiska i imiona wybranych radnych z podaniem oznaczenia listy, z której zostali wybrani; w protokole podaje się również ewentualną liczbę nie obsadzonych mandatów.

3. W protokole podaje się również przebieg losowania, o którym mowa w art.151 ust. 4.

4. Do protokołu załącza się zestawienia wyników głosowania w okręgach wyborczych.

5. Protokół podpisują i każdą ze stron parafują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

6. Pełnomocnikom i członkom komisji przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów. Przepis art. 54 ust. 6 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 153

Powiatowa komisja wyborcza niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania i wyniki wyborów w okręgach wyborczych poprzez wywieszenie w swojej siedzibie jednego z egzemplarzy protokołu z wyborów do rady powiatu.

Artykuł 154

1. Przewodniczący komisji wyborczej przekazuje niezwłocznie wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu lub jego zastępcy, w zapieczętowanym pakiecie, jeden egzemplarz protokołu z wyborów wraz z protokołami głosowania w obwodach głosowania, w trybie określonym przez Państwową Komisję Wyborczą.

2. Państwowa Komisja Wyborcza może określić zasady i tryb wcześniejszego przekazywania danych z protokołu z wyborów za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej użytku publicznego lub elektronicznego przesyłania danych.

3. Pozostałe dokumenty z wyborów oraz pieczęć przewodniczący komisji wyborczej przekazuje w depozyt staroście w sposób ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą.

Artykuł 155

1. Po otrzymaniu protokołów od powiatowej komisji wyborczej wojewódzki komisarz wyborczy lub jego zastępca dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych.

2. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników, wojewódzki komisarz wyborczy lub jego zastępca zarządza ponowne ustalenie tych wyników i zawiadamia o tym niezwłocznie Państwową Komisję Wyborczą. Przepisy art. 149-154 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 156

Powiatowa komisja wyborcza wydaje radnym zaświadczenia o wyborze.

DZIAŁ IV

WYBORY DO SEJMIKÓW WOJEWÓDZTW. PRZEPISY SZCZEGÓLNE

ROZDZIAŁ 27

Zasady ogólne

Artykuł 157

Wybory do sejmików województw odbywają się przy odpowiednim zastosowaniu przepisów działu II, jeżeli przepisy niniejszego działu nie stanowią inaczej.

Artykuł 158

Wybory do sejmików województw, pod nadzorem Państwowej Komisji Wyborczej i wojewódzkich komisarzy wyborczych, przeprowadzają:

- 1) wojewódzkie komisje wyborcze,
- 2) powiatowe komisje wyborcze,
- 3) obwodowe komisje wyborcze.

Artykuł 159

1. W razie zarządzenia wyborów do sejmików województw na ten sam dzień, na który zarządzono wybory do rad powiatów:

- 1) głosowanie przeprowadzają obwodowe komisje wyborcze powołane dla wyborów do rad powiatów, na podstawie tych samych spisów wyborców,
- 2) powiatowe komisje wyborcze powołane dla wyborów do rad powiatów sporządzają protokoły zbiorczych wyników głosowania w powiecie dla wyborów do sejmiku województwa.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, sporządzane są odrębne protokoły głosowania w obwodzie dla wyborów do sejmików województw i dla wyborów do rad powiatów.

3. Miejskie komisje wyborcze w miastach na prawach powiatu sporządzają protokoły zbiorczych wyników głosowania w mieście dla wyborów do sejmiku województwa.

4. Przepisy ust.1 i 2 stosuje się odpowiednio w razie zarządzenia na ten sam dzień wyborów do sejmików województw, rad powiatów i rad gmin.

ROZDZIAŁ 28

Liczba radnych. System wyborczy

Artykuł 160

W skład sejmiku województwa wchodzi radni w liczbie czterdziestu pięciu w województwach liczących do 2000000 mieszkańców oraz po pięciu radnych na każde kolejne rozpoczęte 500000 mieszkańców.

Artykuł 161

1. Radni wybierani są w okręgach wyborczych bezpośrednio spośród zgłoszonych kandydatów.

2. Na jednego kandydata wyborca może oddać tylko jeden głos.

Artykuł 162

1. O wyborze radnego województwa rozstrzyga liczba ważnie oddanych głosów na poszczególne listy kandydatów. Podziału mandatów w okręgu wyborczym pomiędzy listy kandydatów dokonuje się proporcjonalnie do łącznej liczby głosów oddanych na kandydatów danej listy.

2. W podziale mandatów, o którym mowa w ust.1, uczestniczą listy kandydatów tych komitetów wyborczych, na których listy oddano w skali województwa co najmniej 50% ważnie oddanych głosów.

ROZDZIAŁ 29

Okręgi wyborcze

Artykuł 163

1. W celu przeprowadzenia wyborów obszar województwa dzieli się na okręgi wyborcze.

2. Okręgiem wyborczym jest jeden powiat lub jego część.

3. Łączenie powiatów w celu utworzenia okręgu wyborczego jest dopuszczalne jedynie wtedy, gdyby liczba radnych wybieranych w danym powiecie do sejmiku województwa była mniejsza niż 5 radnych.

4. Przepis art.135 ust. 5 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 164

1. Podział na okręgi wyborcze, ich numery, granice oraz liczbę radnych wybieranych w okręgu wyborczym ustala, na wniosek marszałka, sejmik województwa według jednolitej normy przedstawicielstwa obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców województwa przez liczbę radnych wybieranych do danej rady, z uwzględnieniem art.163 i następujących zasad:

1) w okręgu wyborczym wybiera się od 5 do 15 radnych,

2) w żadnym z powiatów stanowiących jeden okręg wyborczy nie mogą być wybierani radni w liczbie równej lub większej niż $\frac{3}{5}$ ogólnej liczby danej rady.

2. Przepisy art. 136 ust. 1 pkt 1 i 2, ust. 2 oraz art.137-139 stosuje się odpowiednio.

ROZDZIAŁ 30

Zgłaszanie kandydatów na radnych

Artykuł 165

1. Do zgłaszania i rejestrowania list kandydatów na radnych stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zgłaszania i rejestrowania list kandydatów do rad gmin w gminach liczących powyżej 20000 mieszkańców.

2. Każda zgłaszana lista kandydatów powinna być poparta podpisami co najmniej 300 wyborców.

3. Listy kandydatów, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, zgłasza się do wojewódzkiej komisji wyborczej.

Artykuł 166

1. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie rejestracji list kandydatów w wyborach do sejmików województw przyznaje w drodze losowania najpóźniej na 25 dni przed wyborami, jednolity numer dla list komitetów wyborczych, o których mowa w art. 78. O terminie losowania zawiadamia się pełnomocników komitetów wyborczych.

2. Państwowa Komisja Wyborcza zawiadamia niezwłocznie wojewódzkie komisje wyborcze oraz pełnomocników o wylosowanych numerach list.

3. Pozostałe numery list przyznaje wojewódzka komisja wyborcza stosując odpowiednio przepisy art.109 ust. 3 i 4.

Artykuł 167

Wojewódzka komisja wyborcza zarządza wydrukowanie obwieszczenia o zarejestrowanych listach kandydatów. Przepisy art.109 ust. 5 i 6 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 168

W razie skreślenia nazwiska kandydata wskutek jego śmierci, powodującego sytuację, o której mowa w art.110 ust. 2, wojewódzka komisja wyborcza informuje pełnomocnika komitetu wyborczego o możliwości zgłoszenia nowego kandydata najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów. Przepisy art.110 ust. 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 169

1. W razie zarządzenia wyborów do sejmików województw na ten sam dzień, na który zarządzono wybory do rad powiatów, komitety wyborcze zgłaszające kandydatów w wyborach do sejmiku województwa mogą zgłaszać również kandydatów na radnych do rad powiatów. Przepisy art. 96 ust. 1 stosuje się odpowiednio.

2. Każdy komitet wyborczy może zgłosić w wyborach do danej rady w okręgu wyborczym tylko jedną listę kandydatów.

Artykuł 170

W razie zarządzenia wyborów do sejmików województw na ten sam dzień, na który zarządzono wybory do rad powiatów i rad gmin, przepisy art.169 stosuje się odpowiednio.

ROZDZIAŁ 31

Karty do głosowania

Artykuł 171

1. Wojewódzka komisja wyborcza zarządza wydrukowanie, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym.

2. Na karcie do głosowania drukuje się odcisk pieczęci wojewódzkiej komisji wyborczej.

Artykuł 172

W razie skreślenia nazwiska kandydata z listy lub unieważnienia listy kandydatów po wydrukowaniu kart do głosowania stosuje się odpowiednio przepisy art.113 ust. 2 i 3.

ROZDZIAŁ 32

Sposób głosowania i warunki ważności głosu

Artykuł 173

1. Wyborca głosuje tylko na określonej liście kandydatów, stawiając znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwiska

jednego z kandydatów z tej listy, przez co wskazuje jego pierwszeństwo do uzyskania mandatu.

2. Jeżeli znak "x" postawiono w kratce z lewej strony wyłącznie przy nazwisku kandydata z jednej tylko listy w sytuacji określonej w art. 113 ust. 2, głos uznaje się za ważny i oddany na tę listę.

3. Jeżeli znak "x" postawiono w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub więcej kandydatów, ale z tej samej listy, głos uznaje się za ważny i oddany na wskazaną listę z przyznaniem pierwszeństwa do uzyskania mandatu temu kandydatowi, przy którego nazwisku znak "x" jest umieszczony w pierwszej kolejności.

Artykuł 174

Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub więcej kandydatów z różnych list lub nie postawiono tego znaku w kratce z lewej strony obok nazwiska żadnego kandydata z którejkolwiek z list.

Artykuł 175

Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych nazwisk lub nazw albo poczynienie innych dopisków nie wpływa na ważność oddanego na niej głosu.

ROZDZIAŁ 33

Ustalanie wyników wyborów

Artykuł 176

1. Powiatowa komisja wyborcza, na podstawie otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych protokołów głosowania w obwodach w wyborach do sejmików województw, ustala wyniki głosowania na poszczególne listy kandydatów i sporządza, w trzech egzemplarzach, protokół wyników głosowania na obszarze powiatu (okręgu wyborczego).

2. W przypadku utworzenia okręgu wyborczego obejmującego więcej niż jeden powiat, zadania powiatowej komisji wyborczej, określone w ust.1, wykonuje powiatowa komisja wyborcza wskazana przez wojewódzkiego komisarza wyborczego.

3. W protokole wymienia się liczby:

- 1) osób uprawnionych do głosowania,
 - 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania,
 - 3) oddanych kart do głosowania,
 - 4) kart nieważnych,
 - 5) kart ważnych,
 - 6) głosów nieważnych, z podaniem przyczyny ich nieważności,
 - 7) głosów ważnie oddanych na każdą z list kandydatów, z uwzględnieniem art.173 ust. 2,
 - 8) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów z każdej z list.
4. Przy ustalaniu wyników mogą być obecni pełnomocnicy.

5. Przepisy art.124 ust. 5 i 6, art. 125 i 126 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 177

Po otrzymaniu protokołów, o których mowa w art. 176, wojewódzka komisja wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania na obszarze powiatu (okręgu wyborczego). Przepis art. 127 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 178

1. Na podstawie protokołów wyników głosowania na obszarze powiatu (okręgu wyborczego) wojewódzka komisja wyborcza sporządza zestawienie wyników głosowania w okręgu wyborczym na poszczególne listy kandydatów, na urzędowym formularzu, w trzech egzemplarzach.

2. W zestawieniu wymienia się liczby:

- 1) osób uprawnionych do głosowania,
- 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania,
- 3) oddanych kart do głosowania,
- 4) kart nieważnych,
- 5) kart ważnych,
- 6) głosów nieważnych, z podaniem przyczyny ich nieważności,
- 7) głosów ważnie oddanych na każdą z list kandydatów, z uwzględnieniem art.173 ust. 2,
- 8) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów z każdej z list.

3. Na podstawie zestawień, o których mowa w ust. 2, wojewódzka komisja wyborcza dokonuje podziału mandatów w każdym okręgu wyborczym pomiędzy listy kandydatów, o których mowa w art. 162 ust. 2, w sposób następujący:

- 1) liczbę głosów ważnie oddanych na każdą z list w okręgu wyborczym dzieli się kolejno przez 1; 2; 3; 4; 5 i dalej aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ile wynosi liczba mandatów do rozdzielenia między listy,
- 2) każdej liście przyznaje się tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada jej liczb kolejno największych.
4. Jeżeli kilka list uzyskało ilorazy równe ostatniej liczbie z liczb uszeregowanych w podany wyżej sposób, a list tych jest więcej niż mandatów do rozdzielenia, pierwszeństwo mają listy w kolejności ogólnej liczby oddanych na nie głosów. Gdyby na dwie lub więcej list oddano równą liczbę głosów, o pierwszeństwie rozstrzyga liczba obwodów głosowania, w których na daną listę oddano większą liczbę głosów.

5. Mandaty przypadające danej liście kandydatów uzyskują kandydaci w kolejności wynikającej z otrzymanej liczby głosów.

6. Jeżeli równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu otrzymało dwóch lub więcej kandydatów z danej listy, o wyborze rozstrzyga kolejność umieszczenia nazwisk kandydatów na liście. W przypadku gdy kolejność na liście była ustalona zgodnie z porządkiem alfabetycznym, o uzy-

skaniu mandatu rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez wojewódzką komisję wyborczą w obecności pełnomocników.

Artykuł 179

1. Po ustaleniu wyników wyborów we wszystkich okręgach wyborczych, zgodnie z zasadami określonymi w art.178, wojewódzka komisja wyborcza sporządza w trzech egzemplarzach protokół z wyborów do sejmiku województwa.

2. W protokole podaje się, według okręgów wyborczych, liczbę radnych wybieranych w okręgu, liczby z zestawienia wyników głosowania, o którym mowa w art. 178 ust. 2, oraz nazwiska i imiona wybranych radnych z podaniem oznaczenia listy, z której zostali wybrani; w protokole podaje się również ewentualną liczbę nie obsadzonych mandatów.

3. W protokole podaje się również przebieg losowania, o którym mowa w art. 178 ust. 6.

4. Do protokołu załącza się zestawienia wyników głosowania w okręgach wyborczych.

5. Protokół podpisują i każdą ze stron parafują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

6. Pełnomocnikom i członkom komisji przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów. Przepis art. 54 ust. 6 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 180

1. Wojewódzka komisja wyborcza niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania i wyniki wyborów w okręgach wyborczych poprzez wywieszenie w swojej siedzibie w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców jednego z egzemplarzy protokołu z wyborów do sejmiku województwa. Jeden z egzemplarzy protokołu przekazuje Państwowej Komisji Wyborczej w trybie przez nią określonym.

2. Przepisy art.154 i 155 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 181

Wojewódzka komisja wyborcza wydaje radnym zaświadczenia o wyborze.

DZIAŁ V

Ogłaszanie wyników wyborów

ROZDZIAŁ 34

Ogłaszanie wyników wyborów na obszarze województwa

Artykuł 182

1. Wojewódzki komisarz wyborczy, na podstawie protokołów z wyborów sporządzonych przez właściwe organy wyborcze, podaje do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, wyniki wyborów do rad na obszarze województwa.

2. W obwieszczeniu, o którym mowa w ust. 1, zamieszcza się zbiorczą informację o wynikach głosowania i wyni-

kach wyborów do rad, do których wybory zostały przeprowadzone, oraz - odrębnie dla każdej rady - dane zawarte w protokołach z wyborów. Państwowa Komisja Wyborcza może określić wzór obwieszczenia.

Artykuł 183

Obwieszczenie wojewódzkiego komisarza wyborczego podaje się do publicznej wiadomości, przez rozplakatowanie odpowiedniego wyciągu z obwieszczenia, na obszarze każdej gminy oraz ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Jeden egzemplarz obwieszczenia przesyła się niezwłocznie do Państwowej Komisji Wyborczej.

ROZDZIAŁ 35

Ogłaszanie wyników wyborów na obszarze kraju

Artykuł 184

1. Państwowa Komisja Wyborcza podaje do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, zbiorcze wyniki wyborów do rad na obszarze kraju.

2. Obwieszczenie, o którym mowa w ust. 1, publikuje się w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym oraz ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 185

Państwowa Komisja Wyborcza przedkłada Prezesowi Rady Ministrów informację o przebiegu i wynikach wyborów. Informację tę przekazuje się również Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałkowi Sejmu i Marszałkowi Senatu.

Artykuł 186

Państwowa Komisja Wyborcza publikuje opracowanie statystyczne zawierające szczegółowe informacje o wynikach głosowania i wynikach wyborów.

Artykuł 187

Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej, złożony po porozumieniu z Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych, określa, w drodze rozporządzenia, sposób przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów.

DZIAŁ VI

WYBORY DO ORGANÓW STANOWIĄCYCH JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO. PRZEPISY SZCZEGÓLNE

ROZDZIAŁ 36

Obsadzenie mandatów bez głosowania

Artykuł 188

1. Jeżeli w okręgu wyborczym w wyborach do rady w gminie liczącej do 20000 mieszkańców został zarejestrowany

tylko jeden kandydat, głosowania nie przeprowadza się, a za wybranego uważa się zarejestrowanego kandydata.

2. Jeżeli w okręgu wyborczym w wyborach do rady w gminie liczącej powyżej 20000 mieszkańców lub w wyborach do rad powiatów zarejestrowana liczba kandydatów jest równa liczbie radnych wybieranych w danym okręgu wyborczym lub od niej mniejsza, głosowania nie przeprowadza się, a za wybranych na radnych terytorialna komisja wyborcza uznaje zarejestrowanych kandydatów, a odpowiednio pozostałe mandaty pozostają nie obsadzone.

3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio w przypadku zarejestrowania w okręgu wyborczym dla wyboru rady w gminie liczącej powyżej 20000 mieszkańców bądź w okręgu dla wyboru rady w powiecie tylko jednej listy kandydatów.

Artykuł 189

1. W przypadku, o którym mowa w art. 788, właściwa terytorialna komisja wyborcza niezwłocznie zawiadamia wyborców danego okręgu wyborczego o przyczynach obsadzenia mandatów bez głosowania, w formie obwieszczenia, którego druk i rozplakatowanie zapewnia odpowiednio marszałek województwa, starosta i wójt (burmistrz, prezydent miasta). Jeden egzemplarz obwieszczenia przekazuje się niezwłocznie wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

2. Komisja wyborcza sporządza odpowiedni protokół z obsadzenia mandatu radnego bez głosowania w okręgu wyborczym. Przepisy art.123-127 stosuje się odpowiednio.

ROZDZIAŁ 37

Wygaśnięcie mandatu radnego

Artykuł 190

1. Wygaśnięcie mandatu radnego następuje wskutek:

- 1) odmowy złożenia ślubowania,
- 2) pisemnego zrzeczenia się mandatu,
- 3) utraty prawa wybieralności lub braku tego prawa w dniu wyborów,
- 4) prawomocnego wyroku sądu, orzeczonego za przestępstwo popełnione z winy umyślnej,
- 5) śmierci.

2. Wygaśnięcie mandatu radnego w przypadkach określonych w ust. 1 stwierdza rada w drodze uchwały, najpóźniej w 3 miesiące od wystąpienia przyczyny wygaśnięcia mandatu.

3. W przypadkach określonych w ust. 1 pkt 1 i 3 przed podjęciem uchwały o wygaśnięciu mandatu należy umożliwić radnemu złożenie wyjaśnień.

4. Uchwałę rady o wygaśnięciu mandatu radnego doręcza się niezwłocznie zainteresowanemu i przesyła wojewodzie oraz wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

Artykuł 191

1. Od uchwały rady o wygaśnięciu mandatu radnego z przyczyn, o których mowa w art. 190 ust.1 pkt 3, zainteresowanemu przysługuje odwołanie do właściwego sądu woje-

wódczkiego w terminie 7 dni od dnia jej doręczenia. Przepisy art. 60 i 61 stosuje się odpowiednio.

2. Wygaśnięcie mandatu radnego następuje z dniem wydania przez sąd orzeczenia oddalającego odwołanie.

ROZDZIAŁ 38

Wybory uzupełniające

Artykuł 192

1. W przypadku nieobsadzenia mandatów lub wygaśnięcia mandatu radnego rady w gminie liczącej do 20000 mieszkańców, wojewoda zarządza wybory uzupełniające.

2. Przepisy art. 25 stosuje się odpowiednio, z tym że w zarządzeniu wojewody o wyborach podaje się liczbę wybieranych radnych.

Artykuł 193

1. Wybory uzupełniające, o których mowa w art. 192 ust. 1, przeprowadza się na zasadach i w trybie przepisów niniejszej ustawy w ciągu 3 miesięcy od daty stwierdzenia przez radę wygaśnięcia mandatu.

2. Jeżeli w wyniku wyborów, o których mowa w ust. 1, mandat pozostaje nie obsadzony, wybory uzupełniające powtarza się między 6 a 9 miesiącem, licząc od daty tych wyborów.

3. Kadencja radnych wybranych w wyborach uzupełniających upływa z dniem upływu kadencji rad wybranych w wyborach zarządzonych na podstawie art. 25.

4. Wyborów uzupełniających nie przeprowadza się, jeżeli ich data przypadłaby w okresie 6 miesięcy przed zakończeniem kadencji rad.

Artykuł 194

1. W przypadku wygaśnięcia mandatu radnego wybranego w okręgu wyborczym dla wyboru rady w gminie liczącej powyżej 20000 mieszkańców oraz mandatu radnego powiatu lub województwa, właściwa rada, po stwierdzeniu wygaśnięcia mandatu radnego, podejmuje na następnej sesji uchwałę o wstąpieniu na jego miejsce kandydata z tej samej listy, który w wyborach uzyskał kolejno największą liczbę głosów, a nie utracił prawa wybieralności: Przy równej liczbie głosów decyduje kolejność umieszczenia nazwiska kandydata na liście.

2. Kandydat może zrzec się pierwszeństwa przy obsadzeniu mandatu na rzecz kandydata z tej samej listy, który uzyskał kolejno największą liczbę głosów. Oświadczenie to powinno być zgłoszone radzie na piśmie w ciągu trzech dni od daty doręczenia zawiadomienia o przysługującym mu mandacie.

3. Jeżeli skutek wygaśnięcia mandatów, których obsadzenie w trybie ust. 1 i 2 nie było możliwe, skład rady zmniejszył się więcej niż o 1/5, przeprowadza się wybory uzupełniające do danej rady, chyba że do zakończenia kadencji rady zostało mniej niż 6 miesięcy.

ROZDZIAŁ 39

Wybory przedterminowe

Artykuł 195

W przypadkach określonych ustawami przeprowadza się wybory przedterminowe.

Artykuł 196

1. Wybory przedterminowe przeprowadza się na zasadach i w trybie przepisów niniejszej ustawy.

2. Kadencja radnych i rad wybranych w wyborach przedterminowych upływa z dniem zakończenia kadencji rad wybranych w wyborach zarządzonych na podstawie art. 25.

3. Wyborów przedterminowych nie przeprowadza się, jeżeli ich data przypadłaby w okresie 6 miesięcy przed zakończeniem kadencji rad.

ROZDZIAŁ 40

Zmiany w podziale terytorialnym państwa

Artykuł 197

1. Zmiany w podziale terytorialnym państwa zachodzące w toku kadencji rad powodują następujące skutki:

- 1) jeżeli z jednej jednostki samorządu terytorialnego tworzy się dwie jednostki lub więcej, dotychczasowa rada zostaje z mocy prawa rozwiązana,
- 2) jeżeli z jednostki zostaje wyłączony obszar stanowiący okręg wyborczy dla wyboru danej rady i zostaje on włączony do sąsiedniej jednostki, radny stale zamieszkały i wybrany w tym okręgu staje się radnym rady w jednostce powiększonej; mandat radnego nie spełniającego tych warunków wygasa z mocy prawa,
- 3) jeżeli z jednostki zostaje wyłączony obszar stanowiący część okręgu wyborczego dla wyboru rady i zostaje on włączony do sąsiedniej jednostki, radny stale zamieszkały na tym obszarze i wybrany w tym okręgu staje się radnym w jednostce powiększonej; mandat radnego nie spełniającego tych warunków wygasa z mocy prawa,
- 4) jeżeli jednostka zostaje włączona do innej jednostki albo dwie jednostki lub więcej łączy się w nową jednostkę, rady tych jednostek zostają z mocy prawa rozwiązane.

2. Przepisy ust. 1 pkt 2 i 3 stosuje się odpowiednio w przypadku radnego stale zamieszkałego na obszarze okręgu wyborczego lub jego części włączanego do sąsiedniej jednostki, a wybranego w innym okręgu wyborczym włączanym także w całości lub w części do tej jednostki.

3. W przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 4, przeprowadza się wybory nowych rad w trybie i na zasadach określonych niniejszą ustawą.

4. W wyniku zmian w składach rad, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 3 oraz ust. 2, dopuszcza się na czas danej kadencji, z zastrzeżeniem ust. 5, odstępstwa od ustawowej liczby radnych ustalonej dla danej rady, stosownie do przepisów ustaw. Zmiany w składach rad ogłasza, w formie obwieszczenia, wojewódzki komisarz wyborczy w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

5. Jeżeli w wyniku zmian, o których mowa w ust. 4, skład rady zmniejszył się poniżej 3/5 ustawowej liczby radnych, rada jednostki zostaje z mocy prawa rozwiązana. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio.

6. Wojewódzki komisarz wyborczy podaje do publicznej wiadomości oraz ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym, w formie obwieszczenia, informację o rozwiązaniu z mocy prawa rady jednostki z przyczyn, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 4 oraz w ust. 5.

7. Wygaśnięcie mandatu radnego z przyczyn, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 3 oraz w ust. 2, następuje w dniu wejścia w życie zmiany w podziale terytorialnym. Wygaśnięcie mandatu stwierdza właściwa rada, w drodze uchwały, podjętej w ciągu 3 miesięcy od ich wystąpienia. Przepis ust. 6 stosuje się odpowiednio.

8. Wyborów uzupełniających i wyborów nowych rad nie przeprowadza się, jeżeli ich data przypadałaby w okresie 6 miesięcy przed zakończeniem kadencji rad.

Artykuł 198

Kadencja rad i radnych wybranych w wyborach, o których mowa w art. 197, upływa z dniem upływu kadencji rad wybranych w wyborach zarządzonych na podstawie art. 25.

DZIAŁ VII

PRZEPISY KARNE

Artykuł 199

Kto narusza zakazy określone w art. 48 ust. 1, art. 65, art. 67 albo 69 lub umieszcza plakaty i hasła wyborcze bądź ustawa urzędzenia ogłoszeniowe z naruszeniem zasad określonych w art. 71 - podlega karze grzywny.

Artykuł 200

Kto narusza zakaz określony w art. 68 - podlega grzywnie od 5000 złotych do 50000 złotych.

Artykuł 201

1. Kto dopuszcza do niewykonania obowiązku, o którym mowa w art. 74, podlega karze grzywny.

2. Kto dopuszcza do niewykonania obowiązku sporządzenia i złożenia sprawozdania finansowego, o którym mowa w art. 84 ust. 2, albo do podania w nim nieprawdźwanych danych - podlega karze grzywny.

Artykuł 202

1. Kto dopuszcza do niewykonania obowiązku przekazania nadwyżki środków finansowych, o której mowa w art. 84

ust. 3, instytucji charytatywnej - podlega grzywnie albo karze pozbawienia wolności do lat 2 albo obu tym karom łącznie.

2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie - podlega grzywnie.

Artykuł 203

Do postępowania w sprawach, o których mowa w art. 199 i 201, stosuje się przepisy o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

DZIAŁ VIII

PRZEPISY SZCZEGÓLNE, PRZEPISY PRZEJŚCIOWE I KOŃCOWE

Artykuł 204

Wszelkie pisma oraz postępowanie sądowe i administracyjne w sprawach wyborczych są wolne od opłat.

Artykuł 205

1. Ilekroć w ustawie jest mowa o upływie terminu do wniesienia skargi lub odwołania do sądu albo organu wyborczego, należy przez to rozumieć dzień złożenia skargi lub odwołania w sądzie lub organowi wyborczemu.

2. Jeżeli koniec terminu do wykonania czynności określonej w ustawie przypada na dzień ustawowo wolny od pracy, termin upływa pierwszego roboczego dnia po tym dniu.

3. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, czynności wyborcze określone kalendarzem wyborczym oraz czynności, o których mowa w ust. 1, dokonywane są w godzinach urzędowania sądów i organów wyborczych.

Artykuł 206

Do przeprowadzenia wyborów do organów stanowiących obligatoryjnych związków komunalnych oraz do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład tych związków stosuje się przepisy niniejszej ustawy, chyba że ustawa o utworzeniu związku komunalnego stanowi inaczej.

Artykuł 207

Państwowa Komisja Wyborcza powoła, w ciągu 14 dni od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy, wojewódzkich komisarzy wyborczych zgodnie z przepisami ustawy.

Artykuł 208

1. Zarządzone przez Prezesa Rady Ministrów na podstawie art. 9 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin (Dz.U. z 1996 r. Nr 84, poz. 387 i z 1998 r. Nr 50, poz. 311) w związku z art. 32 ustawy z dnia 25 marca 1994 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz.U. Nr 48, Poz. 195 i Nr 86 poz. 396 oraz z 1995 r. Nr 124, poz. 601), wybory do rad gmin i do Rady miasta stołecznego Warszawy przeprowadza się, w wyznaczonym uprzednio terminie 11 października 1998 r., na podstawie przepisów niniejszej ustawy.

2. Prezes Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, do stosuje kalendarz wyborczy odnoszący się do ogłoszonych na

dzień 11 października 1998 r. wyborów, o których mowa w ust.1, do wymogów niniejszej ustawy.

Artykuł 209

W pierwszych wyborach do rad gmin przeprowadzanych na podstawie niniejszej ustawy w terminie, o którym mowa w art. 208, zarząd gminy dokonuje podziału gminy na okręgi wyborcze, ustala liczbę radnych wybieranych w każdym okręgu oraz tworzy obwody głosowania.

Artykuł 210

1. Prezes Rady Ministrów wyznaczy, w drodze rozporządzenia, datę pierwszych wyborów do rad powiatów i sejmików województw oraz określi dni, w których upływają terminy wykonania czynności określonych w ustawie (wspólny kalendarz wyborczy, jeżeli wybory do rad powiatów i sejmików województw zostaną wyznaczone na ten sam dzień).

2. W razie zarządzenia pierwszych wyborów do rad powiatów i sejmików województw na podstawie niniejszej ustawy na ten sam dzień, na który zarządzono pierwsze wybory do rad gmin przeprowadzanych na podstawie niniejszej ustawy (art. 208), Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, dni, w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych określonych w ustawie (wspólny kalendarz wyborczy do wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw).

Artykuł 211

1. W pierwszych wyborach do rad powiatów i sejmików województw przeprowadzanych na podstawie niniejszej ustawy:

- 1) minister właściwy do spraw administracji publicznej, po zasięgnięciu opinii właściwego wojewody i sejmiku samorządowego oraz Państwowej Komisji Wyborczej, dokonuje, w drodze rozporządzenia, podziału powiatów i województw na okręgi wyborcze oraz ustala liczbę radnych wybieranych w każdym okręgu wyborczym,

- 2) obsługę administracyjną wojewódzkich komisji wyborczych i wykonanie zadań wyborczych na obszarze województwa zapewnia wojewoda właściwy dla siedziby sejmiku województwa we współdziałaniu z dyrektorem delegatury Krajowego Biura Wyborczego,

- 3) obsługę administracyjną powiatowej komisji wyborczej i wykonanie zadań wyborczych na obszarze powiatu zapewnia burmistrz (prezydent miasta) właściwy dla siedziby powiatu,

- 4) art.135 ust. 5 i 6 nie stosuje się,

- 5) art.137 nie stosuje się,

- 6) art.136, art.139 i art.164 stosuje się odpowiednio.

2. Opinia sejmiku samorządowego, o której mowa w ust.1 pkt 1, powinna być udzielona w terminie 7 dni od dnia zwrócenia się o nią przez ministra właściwego do spraw administracji. W przypadku niedotrzymania tego terminu minister wykonuje uprawnienia określone w ust.1 pkt 1 bez uzyskania opinii sejmiku samorządowego.

3. Przy podziale województwa na okręgi wyborcze dla przeprowadzenia pierwszych wyborów do sejmików województw należy dążyć do tego, aby okręgi wyborcze obejmowały obszar możliwie jednorodny ze względu na układ osadniczy i przestrzenny.

Artykuł 212

Traci moc ustawa z dnia 8 marca 1990 r. Ordynacja wyborcza do rad gmin (Dz.U. z 1996 r. Nr 84, poz. 387 i z 1998 r. Nr 50, poz. 311).

Artykuł 213

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 207, który wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

28
USTAWA

z dnia 11 października 1991 r.

o referendum gminnym
(Dz.U. z 1996 r. Nr 84, poz. 386).

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

1. W referendum mieszkańcy gminy wyrażają w drodze głosowania swoją wolę co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy lub odwołania rady gminy przed upływem kadencji.

2. Referendum gminne polega na udzieleniu na urzędowej karcie do głosowania pozytywnej lub negatywnej odpowiedzi na postawione pytanie albo na dokonaniu wyboru pomiędzy zaproponowanymi wariantami.

Artykuł 2

W referendum gminnym mają prawo brać udział mieszkańcy gminy stale zamieszkujący na jej obszarze i posiadający czynne prawo wyborcze do rad gmin.

Artykuł 3

1. W sprawach samoopodatkowania mieszkańców na cele publiczne oraz odwołania rady gminy przed upływem kadencji rozstrzyga się wyłącznie w drodze referendum gminnego.

2. Referendum może być przeprowadzone w każdej innej sprawie ważnej dla gminy.

Artykuł 4

Referendum w sprawie odwołania rady gminy nie przeprowadza się, jeżeli do upływu kadencji rady pozostało mniej niż 6 miesięcy.

ROZDZIAŁ 2

**Referendum przeprowadzane
z inicjatywy rady gminy**

Artykuł 5

1. Rada gminy podejmuje uchwałę o przeprowadzeniu referendum w sprawie samoopodatkowania mieszkańców na cele publiczne lub w innej sprawie ważnej dla gminy bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby radnych.

2. Uchwała, o której mowa w ust. 1, powinna zawierać:

- 1) pytanie lub pytania referendum w liczbie nie przewyższającej pięciu albo warianty decyzji zaproponowane mieszkańcom gminy do wyboru,
- 2) w przypadku gdy przedmiotem referendum jest samoopodatkowanie mieszkańców na cele publiczne - wskazanie konkretnego celu (celów) i zasad samoopodatkowania,
- 3) termin przeprowadzenia referendum,
- 4) wzór karty do głosowania,
- 5) kalendarz czynności związanych z przeprowadzeniem referendum.

Artykuł 6

1. Uchwała rady gminy o przeprowadzeniu referendum podlega bezzwłocznemu opublikowaniu przez rozplakatowanie na terenie gminy lub w inny sposób zwyczajowo w niej przyjęty oraz opublikowaniu w dzienniku urzędowym województwa.

2. Referendum przeprowadza się między 30 a 35 dniem od dnia opublikowania uchwały rady na terenie gminy.

ROZDZIAŁ 3

**Referendum przeprowadzane
na wniosek mieszkańców
Zasady ogólne**

Artykuł 7

1. Z inicjatywą przeprowadzenia referendum na wniosek mieszkańców gminy wystąpić może:

- 1) obywatel lub grupa obywateli, którym przysługuje prawo wybierania do rady danej gminy,
- 2) struktura terenowa partii politycznej lub organizacji społecznej działająca w danej gminie.

2. Podmioty, o których mowa w ust. 1, zwane są dalej inicjatorami referendum.

Artykuł 8

1. Inicjator referendum powiadamia na piśmie wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) o zamiarze wystąpienia z inicjatywą przeprowadzenia referendum.

2. Powiadomienie, o którym mowa w ust. 1, zawierać powinno:

- 1) jeżeli inicjatorem referendum jest obywatel - jego nazwisko, imię, datę urodzenia, adres i numer dowodu osobistego,
 - 2) jeżeli inicjatorem referendum jest grupa obywateli - nazwiska, imiona, daty urodzenia, adresy i numery dowodów osobistych wszystkich członków grupy oraz wskazanie osoby będącej jej pełnomocnikiem,
 - 3) jeżeli inicjatorem referendum jest partia polityczna lub organizacja społeczna - jej nazwę, adres siedziby na terenie gminy oraz nazwisko, imię, datę urodzenia, adres i numer dowodu osobistego osoby będącej jej pełnomocnikiem,
 - 4) określenie sprawy, w której ma zostać przeprowadzone referendum.
3. Wójt lub burmistrz (prezydent miasta) niezwłocznie potwierdza na piśmie otrzymanie powiadomienia.

4. Pełnomocnikiem inicjatora referendum może być jedynie osoba, której przysługuje prawo wybierania do rady danej gminy.

5. Na pisemny wniosek inicjatora referendum, wójt lub burmistrz (prezydent miasta), w ciągu 7 dni od otrzymania wniosku, powiadamia w formie pisemnej inicjatora referendum lub jego pełnomocnika o liczbie mieszkańców gminy uprawnionych do głosowania. Liczba ta, ustalona według stanu w rejestrze wyborców na koniec miesiąca poprzedzającego złożenie wniosku, stanowi podstawę obliczeń, o których mowa w art. 13 ust. 1 ustawy o samorządzie terytorialnym.

6. Inicjator referendum w sprawie odwołania rady gminy przed upływem kadencji powiadamia o zamiarze wystąpienia z taką inicjatywą również wojewódzkiego komisarza wyborczego; do tego powiadomienia stosuje się przepisy ust. 1 i 3.

Artykuł 9

1. Inicjator referendum na swój koszt i w sposób zwyczajowo przyjęty w danej gminie podaje do wiadomości jej mieszkańców przedmiot zamierzonego referendum.

2. Informacja o zamierzonym referendum w sprawach, o których mowa w art. 5 ust. 1, musi spełniać warunki zawarte w art. 5 ust. 2 pkt 1 i 2.

3. Informacja o zamierzonym referendum w sprawie odwołania rady gminy musi zawierać uzasadnienie odwołania.

Artykuł 10

1. W terminie 60 dni od dnia powiadomienia wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) o zamiarze wystąpienia z inicjatywą przeprowadzenia referendum jego inicjator zbiera podpisy mieszkańców uprawnionych do wybierania rady danej gminy i pragnących poprzeć inicjatywę w tej sprawie.

2. Podpisy zbiera się na kartach, z których każda zawiera informacje o przedmiocie zamierzonego referendum oraz o jego inicjatorze.

3. Mieszkaniec gminy popierający wniosek o przeprowadzenie referendum podaje na karcie nazwisko, imię, datę urodzenia, adres i numer dowodu osobistego. Dane te po-

twierdza własnoręcznym podpisem. Wycofanie udzielonego poparcia jest nieskuteczne.

Artykuł 11

1. Inicjator referendum przekazuje w terminie określonym pisemny wniosek o przeprowadzenie referendum wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta) i może żądać od niego pisemnego potwierdzenia.

2. Wniosek o przeprowadzenie referendum musi spełniać warunki, o których mowa w art. 5 ust. 2 pkt 1 i 2.

3. Do wniosku dołącza się karty, o których mowa w art. 10 ust. 2.

Artykuł 12

1. Wójt lub burmistrz (prezydent miasta) przekazuje bezzwłocznie wniosek, o którym mowa w art. 11, radzie gminy.

2. Rada gminy powołuje ze swego grona komisję do sprawdzenia, czy wniosek mieszkańców o przeprowadzenie referendum odpowiada przepisom ustawy o samorządzie terytorialnym i ustawy niniejszej.

3. Do udziału w pracach komisji zaprasza się w charakterze obserwatora inicjatora referendum lub jego pełnomocnika. Inicjator referendum lub jego pełnomocnik może w razie potrzeby składać komisji dodatkowe wyjaśnienia i przedstawiać dowody. Komisja może również żądać od inicjatora referendum lub jego pełnomocnika złożenia takich wyjaśnień i przedstawienia dowodów.

4. Wniosek o przeprowadzenie referendum, który nie spełnia warunków, o których mowa w art. 11, komisja zwraca inicjatorowi, wyznaczając 14-dniowy termin do usunięcia uchybień.

5. Jeżeli komisja stwierdzi, że wniosek o przeprowadzenie referendum zawiera uchybienia, których nie można usunąć, przekazuje wniosek radzie gminy wraz ze swoją opinią.

6. Przepisy ust. 4 i 5 odnoszą się również do uchybień w wykazie mieszkańców gminy popierających wniosek.

Artykuł 13

1. Rada gminy podejmuje uchwałę o przeprowadzeniu referendum, jeżeli wniosek mieszkańców spełnia wymogi ustawy o samorządzie terytorialnym i ustawy niniejszej oraz nie prowadzi do rozstrzygnięć sprzecznych z prawem; rada gminy jest związana treścią wniosku.

2. W przypadku zbiegu dwu lub więcej wniosków mieszkańców o przeprowadzenie referendum, rada gminy podejmuje uchwałę o ich przeprowadzeniu w kolejności, w jakiej zostały przekazane wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta) przez inicjatorów lub ich pełnomocników. Rada gminy może również, jeśli jest to możliwe, poddać wszystkie lub część wniosków pod jednoczesne referendum gminne.

Artykuł 14

Rada gminy podejmuje uchwałę o przeprowadzeniu referendum lub odrzuceniu wniosku mieszkańców nie później

niż w ciągu 30 dni od daty przekazania wniosku wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta).

Artykuł 15

Uchwała rady gminy o przeprowadzeniu referendum na wniosek mieszkańców, podlega opublikowaniu zgodnie z art. 6 ust. 1.

Artykuł 16

1. Na uchwałę rady gminy odrzucającą wniosek mieszkańców o przeprowadzenie referendum, a także na niedotrzymanie przez radę gminy terminu określonego w art. 14, inicjatorowi wniosku służy skarga do sądu administracyjnego w terminie 14 dni od dnia doręczenia uchwały lub upływu terminu do jej podjęcia.

2. Naczelny Sąd Administracyjny rozpatruje odwołanie w terminie 14 dni. Postanowienie sądu jest ostateczne.

3. Postanowienie uwzględniające skargę zastępuje uchwałę rady.

Artykuł 17

Referendum przeprowadza się w okresie między 30 a 35 dniem od daty opublikowania na terenie gminy uchwały rady w tej sprawie lub od dnia ogłoszenia przez Naczelny Sąd Administracyjny postanowienia, o którym mowa w art. 16 ust. 2.

ROZDZIAŁ 4

Referendum w sprawie odwołania rady gminy

Artykuł 18

1. Inicjator referendum w sprawie odwołania rady gminy przekazuje w terminie określonym w art. 10 ust. 1, na piśmie wniosek mieszkańcom wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu i może żądać od niego pisemnego potwierdzenia otrzymania wniosku.

2. Do wniosku dołącza się karty, o których mowa w art. 10 ust. 2.

3. Wojewódzki komisarz wyborczy zwraca inicjatorowi lub jego pełnomocnikowi wniosek zawierający usterki i wyznacza 14-dniowy termin do ich usunięcia.

4. Wojewódzki komisarz wyborczy odrzuca wniosek o przeprowadzenie referendum, w którym stwierdził nie dające się usunąć uchybienia. Postanowienie o odrzuceniu wniosku przekazuje się niezwłocznie inicjatorowi referendum lub jego pełnomocnikowi.

5. Przepisy ust. 3 i 4 odnoszą się również do uchybień w wykazie mieszkańców gminy popierających ten wniosek.

6. Inicjator referendum lub jego pełnomocnik może, w razie potrzeby, składać wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu dodatkowe wyjaśnienia i przedstawiać dowody. Wojewódzki komisarz wyborczy może także żądać od inicjatora referendum lub jego pełnomocnika takich wyjaśnień lub dowodów.

Artykuł 19

1. Wojewódzki komisarz wyborczy postanawia o przeprowadzeniu referendum, jeżeli wniosek mieszkańców spełnia wymogi ustawy o samorządzie terytorialnym niniejszej ustawy.

2. W przypadku zbiegu dwu lub więcej wniosków, o których mowa w ust. 1, wojewódzki komisarz wyborczy postanawia o przeprowadzeniu referendum w terminie liczonym od dnia otrzymania wniosku pierwszego.

Artykuł 20

Wojewódzki komisarz wyborczy wydaje postanowienie o przeprowadzeniu referendum lub odrzuceniu wniosku nie później niż w ciągu 30 dni od daty jego złożenia.

Artykuł 21

1. Postanowienie wojewódzkiego komisarza wyborczego o przeprowadzeniu referendum powinno zawierać:

- 1) termin przeprowadzenia referendum,
- 2) wzór i treść karty do głosowania,
- 3) kalendarz czynności związanych z przeprowadzeniem referendum.

2. Postanowienie, o którym mowa w ust. 1, podlega opublikowaniu zgodnie z art. 6 ust. 1.

Artykuł 22

1. Od postanowienia wojewódzkiego komisarza wyborczego odrzucającego wniosek o przeprowadzenie referendum, o którym mowa w art. 18, a także niedotrzymania przez komisarza terminu określonego w art. 20, inicjatorowi wniosku służy odwołanie do sądu administracyjnego w terminie 14 dni od daty doręczenia postanowienia.

2. Sąd administracyjny rozpatruje odwołanie w terminie 14 dni. Postanowienie sądu jest ostateczne.

3. Postanowienie sądu uwzględniające odwołanie zastępuje postanowienie wojewódzkiego komisarza wyborczego.

4. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w przypadku, o którym mowa w art. 18 ust. 3.

Artykuł 23

Referendum, o którym mowa w art. 18 ust. 1, przeprowadza się między 30 a 35 dniem od opublikowania na terenie gminy postanowienia w tej sprawie wojewódzkiego komisarza wyborczego albo od dnia ogłoszenia przez Naczelny Sąd Administracyjny postanowienia, o którym mowa w art. 22 ust. 3.

ROZDZIAŁ 5

Tryb przeprowadzania oraz ustalania i ogłaszania wyników referendum

Artykuł 24

1. Referendum przeprowadzają i ustalają jego wynik powołane w tym celu komisje terytorialne i obwodowe.

2. Terytorialną komisję powołuje:

- 1) rada gminy - w sprawie dotyczącej samoopodatkowania mieszkańców na cele publiczne lub w innej sprawie ważnej dla gminy,
- 2) wojewódzki komisarz wyborczy - w sprawie odwołania rady gminy przed upływem kadencji.
3. Obwodowe komisje powołuje:
 - 1) komisja terytorialna - w sprawie dotyczącej samoopodatkowania mieszkańców na cele publiczne lub w innej sprawie ważnej dla gminy,
 - 2) wojewódzki komisarz wyborczy - w sprawie odwołania rady gminy przed upływem kadencji.
4. Komisja terytorialna ustala wzory formularzy protokołów sporządzanych przez komisje.
5. Komisje posługują się odpowiednio pieczęcią terytorialnej i obwodowej komisji wyborczej, ustanowioną dla tych komisji w wyborach do rad gmin.

Artykuł 24a.

1. Wojewódzki komisarz wyborczy powołuje w skład terytorialnej i obwodowych komisji dla przeprowadzenia referendum w sprawie odwołania rady gminy, w równej liczbie, osoby pisemnie wskazane przez zarząd gminy i inicjatora referendum, o którym mowa w art. 7 ust. 1. W skład komisji nie mogą wchodzić radni danej rady gminy, osoby wchodzące w skład zarządu gminy, a także inicjator referendum oraz jego pełnomocnik.

2. W skład terytorialnej komisji wchodzi od 6 do 16 osób; w skład obwodowej komisji wchodzi od 6 do 10 osób.

3. Komisje, o których mowa w ust. 1, na swoich pierwszych posiedzeniach wybierają spośród siebie przewodniczącego i jego zastępcę. Składy komisji podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty w gminie.

4. Zmiany i uzupełnienia w składach komisji następują w szczególności uzasadnionych sytuacjach, a zwłaszcza na skutek zrzeczenia się członkostwa lub śmierci, na zasadach i w trybie przepisów o ich powołaniu.

Artykuł 25

1. Komisja terytorialna dla przeprowadzenia referendum zarządza wydrukowanie potrzebnej liczby kart do głosowania i zapewnia dostarczenie ich do obwodowych komisji dla przeprowadzenia referendum, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. W referendum w sprawie odwołania rady gminy wojewódzki komisarz wyborczy zarządza druk kart do głosowania oraz określa sposób dostarczenia ich do obwodowych komisji dla przeprowadzenia referendum.

Artykuł 26

1. Karta do głosowania obejmuje:
 - 1) oznaczenie referendum (organu, który postanowił o przeprowadzeniu referendum, datę referendum),
 - 2) pytanie albo warianty rozwiązania sprawy będącej przedmiotem referendum; jeżeli referendum polega

na udzieleniu odpowiedzi na postawione pytanie, na karcie do głosowania zamieszcza się również wyrazy: "tak" i "nie", a gdy referendum polega na dokonaniu wyboru pomiędzy zaproponowanymi wariantami, przy każdym z wariantów umieszcza się po lewej stronie numer wariantu,

3) pouczenie o sposobie głosowania.

2. W razie poddania pod referendum więcej niż jednej sprawy, na karcie do głosowania zamieszcza się kolejno wszystkie postawione pytania lub warianty, z zachowaniem wymagań określonych w ust. 1 pkt 2.

3. Karta do głosowania może być zadrukowana tylko po jednej stronie.

4. Karta do głosowania opatruje się pieczęcią:

- 1) rady gminy - w referendum w sprawie samoopodatkowania mieszkańców na cele publiczne lub w innej sprawie ważnej dla gminy,
- 2) wojewódzkiego komisarza wyborczego - w referendum w sprawie odwołania rady gminy przed upływem kadencji,

Artykuł 27

Referendum przeprowadza się w obwodach głosowania ustalonych dla wyborów do rad gmin.

Artykuł 28

(skreślony).

Artykuł 29

Referendum jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania.

Artykuł 30

1. Wynik referendum jest rozstrzygający, jeżeli za jednym z rozwiązań w sprawie poddanej referendum oddano więcej niż połowę ważnych głosów.

2. Wynik referendum w sprawie samoopodatkowania się mieszkańców na cele publiczne jest rozstrzygający, jeżeli za samoopodatkowaniem padło co najmniej 2/3 ważnie oddanych głosów.

Artykuł 31

Głos jest nieważny, jeżeli:

- 1) na karcie do głosowania nie zaznaczono żadnej odpowiedzi,
- 2) na karcie do głosowania zaznaczono więcej niż jedną odpowiedź na dane pytanie,

Artykuł 32

1. Nieważne są karty do głosowania inne niż urzędowo ustalone lub nie opatrzone właściwą pieczęcią.

2. Poczynienie na karcie do głosowania dodatkowych uwag lub innych dopisków nie pociąga za sobą skutków prawnych, a w szczególności nie wpływa na ważność karty.

Artykuł 33

W razie poddania pod referendum więcej niż jednej sprawy, komisje terytorialna i obwodowe ustalają liczbę głosów oddzielnie dla każdego pytania lub wyboru wariantu.

Artykuł 34

1. Po zakończeniu głosowania obwodowa komisja sporządza protokół wyników głosowania w obwodzie, zawierający liczbę:

- 1) osób uprawnionych do głosowania,
- 2) oddanych głosów,
- 3) głosów nieważnych,
- 4) głosów ważnych,
- 5) głosów oddanych na poszczególne zaproponowane rozwiązania.

2. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji, obecne przy jego sporządzeniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

Artykuł 35

1. Po ustaleniu wyników głosowania terytorialna komisja sporządza protokół wyniku referendum, który zawiera:

- 1) łączne dane liczbowe w sprawach, o których mowa w art. 34 ust. 1, z terenu całej gminy,
- 2) wynik referendum

2. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji, obecne przy jego sporządzeniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

Artykuł 36

1. Niezwłocznie po sporządzeniu protokołu wyników referendum terytorialna komisja podaje wyniki, w formie obwieszczenia, w lokalach głosowania i siedzibie urzędu gminy. Obwieszczenie podlega ogłoszeniu w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

2. Jeżeli referendum dotyczyło odwołania rady gminy przed upływem kadencji, terytorialna komisja przesyła niezwłocznie wojewodzie i wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu wyniki referendum.

Artykuł 37

Jeżeli referendum zakończy się wynikiem rozstrzygającym w sprawie poddanej referendum, rada gminy niezwłocznie podejmuje czynności w celu jej realizacji.

Artykuł 38

1. W terminie 7 dni od dnia podania wyników referendum do wiadomości publicznej w sposób, o którym mowa w art. 36 ust. 1 każdy uprawniony do wzięcia w nim udziału mieszkaniec gminy może wnieść protest, jeżeli dopuszczone się naruszenia przepisów niniejszej ustawy, a naruszenie to mogło wywrzeć istotny wpływ na wynik referendum.

2. Protest wnosi się na piśmie do właściwego sądu wojewódzkiego. Wnoszący protest formuluje w nim zarzuty, podaje dowody i uzasadnia go.

3. Jeżeli protest nie spełnia warunków, o których mowa w ust. 2, sąd wojewódzki pozostawia go bez dalszego biegu.

4. Sąd wojewódzki rozpatruje protesty w ciągu 14 dni w trybie postępowania nieprocesowego w składzie 3 sędziów z udziałem wnoszącego protest i przedstawiciela komisji, a jeżeli protest dotyczy referendum w sprawie odwołania rady gminy - również z udziałem wojewódzkiego komisarza wyborczego.

4a. Od orzeczenia sądu, wnoszącemu protest, przedstawicielowi komisji oraz wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu przysługuje środek odwoławczy wnoszony w terminie 7 dni do właściwego sądu apelacyjnego, który rozpoznaje sprawę w ciągu 14 dni. Przepis ust. 4 stosuje się odpowiednio.

5. W przypadku uwzględnienia protestu stosuje się odpowiednio art. 107 i 108 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin (Dz.U. z 1996 r. Nr 84, poz. 387).

Artykuł 39

Uznanie uchwały rady gminy w sprawie przeprowadzenia referendum za sprzeczną z prawem w trybie art. 91 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. Nr 58, poz. 261, z 1996 r. Nr 13, poz. 74) jest równoznaczne z unieważnieniem wyników referendum.

Artykuł 40

1. Podanie do wiadomości publicznej, w trybie art. 36 ust. 1, wyników referendum rozstrzygających o odwołaniu rady gminy przed upływem kadencji oznacza zakończenie działalności rady i - z mocy prawa - zarządu gminy.

2. W przypadku określonym w ust. 1 Prezes Rady Ministrów niezwłocznie wyznacza osobę, która pełni funkcję organów gminy do czasu wyboru nowych organów gminy, oraz zarządza, z zastrzeżeniem ust. 3, wybory przedterminowe do rady gminy.

3. W razie wniesienia protestu przeciwko ważności referendum w sprawie odwołania rady gminy przed upływem kadencji, do czasu rozstrzygnięcia sprawy w trybie art. 38, nie zarządza się wyborów przedterminowych.

Artykuł 41

Koszty referendum pokrywa się z budżetu gminy. Nie dotyczy to czynności podejmowanych przez wojewódzkiego komisarza wyborczego.

ROZDZIAŁ 6

Przepisy szczególne i przepisy końcowe

Artykuł 42

1. W sprawach nie uregulowanych niniejszą ustawą stosuje się odpowiednio przepisy ustawy - Ordynacja wyborcza do rad gmin.

2. W referendum w sprawie odwołania rady gminy:

- 1) zarząd gminy oraz inicjator referendum (pełnomocnik inicjatora referendum) mogą wyznaczyć po jednym mężu zaufania do terytorialnej komisji i każdej obwodowej komisji, którzy mają prawo być obecni przy

wszystkich czynnościach wykonywanych przez te komisje oraz wnosić do protokołów wyników głosowania i wyników referendum z uwagi z wymienieniem konkretnych zarzutów,

- 2) do terytorialnej komisji przekazywane są w opieczątowanych pakietach dokumenty z głosowania w obwodzie: oddane karty do głosowania, spisy uprawnionych do udziału w referendum, drugi egzemplarz protokołu wyników głosowania i niewykorzystane karty do głosowania oraz pieczęć obwodowej komisji,
- 3) protokół terytorialnej komisji o wynikach referendum wraz z protokołami obwodowych komisji przekazywany jest niezwłocznie wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu,
- 4) tryb przekazywania oraz sposób przechowywania dokumentów z referendum, o których mowa w pkt 2 i 3, określa Państwowa Komisja Wyborcza.

3. Przepisy ust. 2 stosuje się odpowiednio w referendum w sprawie samoopodatkowania mieszkańców na cele publiczne i w innych ważnych sprawach.

Artykuł 43

W sprawach uregulowanych niniejszą ustawą nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 6 maja 1987 r. o konsultacjach społecznych i referendum (Dz.U. Nr 14, poz. 83).

Artykuł 44

(pominięty).

Artykuł 45

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

29 USTAWA

z dnia 8 marca 1990 r.

o samorządzie gminnym

(Dz.U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74, Nr 58, poz. 261, Nr 106, poz. 496 i Nr 132, poz. 622; z 1997 r. Nr 9, poz. 43, Nr 106, poz. 679, Nr 107, poz. 686, Nr 113, poz. 734 i Nr 123, poz. 775; z 1998 r. Nr 162, poz. 1126).

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

1. Mieszkańcy gminy tworzą z mocy prawa wspólnotę samorządową.

2. Ilekroć w niniejszej ustawie jest mowa o gminie, należy przez to rozumieć wspólnotę samorządową oraz odpowiednie terytorium.

Artykuł 2

1. Gmina wykonuje zadania publiczne w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność.

2. Gmina posiada osobowość prawną.

3. Samodzielność gminy podlega ochronie sądowej.

Artykuł 3

1. O ustroju gminy stanowi jej statut.

2. Projekt statutu gminy powyżej 300000 mieszkańców podlega uzgodnieniu z Prezesem Rady Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

3. W sprawach spornych rozstrzyga Rada Ministrów.

Artykuł 4

1. Tworzenie, łączenie, podział i znoszenie gmin, ustalanie ich granic i nazw oraz siedzib władz następuje w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, po przeprowadzeniu konsultacji z mieszkańcami.

2. Przy tworzeniu, łączeniu, podziale, znoszeniu gmin i ustalaniu ich granic należy dążyć do tego, aby gmina obejmowała obszar możliwie jednorodny ze względu na układ osadniczy i przestrzenny oraz więzi społeczne i gospodarcze zapewniające zdolność wykonywania zadań publicznych.

3. (skreślony).

Artykuł 4a

1. Nadanie gminie lub miejscowości statusu miasta następuje w drodze rozporządzenia Rady Ministrów.

2. Nadając miejscowości status miasta Rada Ministrów określa jego granice.

3. Zmiana granic miasta następuje w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, po przeprowadzeniu konsultacji z mieszkańcami.

Artykuł 5

1. Gmina może tworzyć jednostki pomocnicze: sołectwa oraz dzielnice, osiedla i inne. Jednostką pomocniczą może być również położone na terenie gminy miasto.

2. Jednostkę pomocniczą tworzy rada gminy, w drodze uchwały, po przeprowadzeniu konsultacji z mieszkańcami lub z ich inicjatywy.

3. Zasady tworzenia, łączenia, podziału oraz znoszenia jednostki pomocniczej określa statut gminy.

4. W miastach, w których istniały w dniu 1 stycznia 1990 r. wyodrębnione administracyjnie dzielnice, mogą one uzyskać status gminy. Decyzję w tej kwestii podejmuje Prezes Rady Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji po zasięgnięciu opinii zainteresowanych środowisk. Dzielnice stanowiące gminy tworzą obligatoryjny związek gmin, którego zadania i ustrój określa odrębna ustawa.

Artykuł 5a

1. W wypadkach przewidzianych ustawą oraz w innych sprawach ważnych dla gminy mogą być przeprowadzane na jej terytorium konsultacje z mieszkańcami gminy.

2. Zasady i tryb przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami gminy określa uchwała rady gminy.

ROZDZIAŁ 2

Zakres działania i zadania gminy

Artykuł 6

1. Do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, nie zastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów.

2. Jeżeli ustawy nie stanowią inaczej, rozstrzyganie w sprawach, o których mowa w ust. 1, należy do gminy.

Artykuł 7

1. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

- 1) ładu przestrzennego, gospodarki terenami i ochrony środowiska,
- 2) gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego,
- 3) wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz,
- 4) lokalnego transportu zbiorowego,
- 5) ochrony zdrowia,

6) pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych,

7) gminnego budownictwa mieszkaniowego,

8) oświaty, w tym szkół podstawowych, przedszkoli i innych placówek oświatowo-wychowawczych,

9) kultury, w tym bibliotek gminnych i innych placówek upowszechniania kultury,

10) kultury fizycznej, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,

11) targowisk i hal targowych,

12) zieleni gminnej i zadrzewień,

13) cmentarzy gminnych,

14) porządku publicznego i ochrony przeciwpożarowej,

15) utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,

16) zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej.

2. Ustawy określają, które zadania własne gminy mają charakter obowiązkowy.

3. Przekazanie gminie, w drodze ustawy, nowych zadań własnych wymaga zapewnienia koniecznych środków finansowych na ich realizację w postaci zwiększenia dochodów własnych gminy lub subwencji. Przepis art. 8 ust. 4 i 5 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 8

1. Ustawy mogą nakładać na gminę obowiązek wykonywania zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, a także z zakresu organizacji przygotowań i przeprowadzenia wyborów powszechnych oraz referendum.

2. Zadania z zakresu administracji rządowej gmina może wykonywać również na podstawie porozumienia z organami tej administracji.

3. Gmina otrzymuje środki finansowe w wysokości koniecznej do wykonania zadań, o których mowa w ust. 1 i 2.

4. Szczegółowe zasady i terminy przekazywania środków finansowych, o których mowa w ust. 3, określają ustawy nakładające na gminy obowiązek wykonywania zadań zleconych lub zawarte porozumienia.

5. W przypadku niedotrzymania terminów, o których mowa w ust. 4, gminie przysługują odsetki w wysokości ustalonej dla zaległości podatkowych.

Artykuł 9

1. W celu wykonywania zadań gmina może tworzyć jednostki organizacyjne i zawierać umowy z innymi podmiotami.

2. Gmina oraz inna gminna osoba prawna może prowadzić działalność gospodarczą wykraczającą poza zadania o charakterze użyteczności publicznej wyłącznie w przypadkach określonych w odrębnej ustawie.

3. Formy prowadzenia gospodarki gminnej, w tym wykonywania przez gminę zadań o charakterze użyteczności publicznej, określa odrębna ustawa.

4. Zadaniami użyteczności publicznej, w rozumieniu ustawy, są zadania własne gminy, określone w art. 7 ust.1, których celem jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb ludności w drodze świadczenia usług powszechnie dostępnych.

Artykuł 10

1. Wykonywanie zadań publicznych przekraczających możliwości gminy następuje w drodze współdziałania międzygminnego.

2. Jednostki samorządu terytorialnego, związki międzygminne, stowarzyszenia gmin oraz sejmiki samorządowe mogą sobie wzajemnie udzielać pomocy, w tym pomocy finansowej, w przypadku zaistnienia klęski żywiołowej, nadzwyczajnego zagrożenia środowiska, katastrof lub innych zdarzeń losowych.

ROZDZIAŁ 3

Władze gminy

Artykuł 11

1. Mieszkańcy gminy podejmują rozstrzygnięcia w głosowaniu powszechnym (poprzez wybory i referendum) lub za pośrednictwem organów gminy.

2. Zasady i tryb przeprowadzania wyborów do rady gminy określa odrębna ustawa.

Artykuł 12

1. W sprawach samoopodatkowania mieszkańców na cele publiczne oraz odwołania rady gminy przed upływem kadencji rozstrzyga się wyłącznie w drodze referendum gminnego.

2. Referendum może być przeprowadzone w każdej innej sprawie ważnej dla gminy.

Artykuł 13

1. Referendum przeprowadza się z inicjatywy rady lub na wniosek co najmniej 1/10 mieszkańców uprawnionych do głosowania.

2. Referendum jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania.

3. Referendum w sprawie odwołania rady gminy przed upływem kadencji przeprowadza się wyłącznie na wniosek mieszkańców, na zasadach określonych w ust.1 i 2, nie wcześniej jednak niż po upływie 12 miesięcy od dnia wyborów lub od dnia ostatniego referendum w sprawie odwołania rady gminy przed upływem kadencji.

4. W sprawach nie uregulowanych niniejszą ustawą tryb przeprowadzenia referendum określa odrębna ustawa.

Artykuł 14

1. Uchwały organów gminy zapadają zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy składu organu, chyba że ustawa stanowi inaczej.

2. W przypadku równej liczby głosów rozstrzyga głos przewodniczącego.

Artykuł 15

1. Z zastrzeżeniem art. 12 organem stanowiącym i kontrolnym w gminie jest rada gminy.

2. Jeżeli siedziba rady gminy znajduje się w mieście położonym na terytorium tej gminy, rada nosi nazwę rady miejskiej.

Artykuł 16

Kadencja rady gminy trwa 4 lata licząc od dnia wyboru.

Artykuł 17

W skład rady wchodzi radni w liczbie:

- piętnastu w gminach do 4000 mieszkańców
- osiemnastu w gminach do 7000 mieszkańców
- dwudziestu w gminach do 10000 mieszkańców
- dwudziestu dwóch w gminach do 15000 mieszkańców
- dwudziestu czterech w gminach do 20000 mieszkańców
- dwudziestu ośmiu w gminach do 40000 mieszkańców
- trzydziestu dwóch w gminach do 60000 mieszkańców
- trzydziestu sześciu w gminach do 80000 mieszkańców
- czterdziestu w gminach do 100000 mieszkańców
- czterdziestu pięciu w gminach do 200000 mieszkańców oraz po pięciu na każde dalsze rozpoczęte 100000 mieszkańców, nie więcej jednak niż stu radnych.

Artykuł 18

1. Do właściwości rady gminy należą wszystkie sprawy pozostające w zakresie działania gminy, o ile ustawy nie stanowią inaczej.

2. Do wyłącznej właściwości rady gminy należy:

- 1) uchwalanie statutu gminy;
- 2) wybór i odwołanie zarządu, stanowienie o kierunkach jego działania oraz przyjmowanie sprawozdań z jego działalności,
- 3) powoływanie i odwoływanie skarbnika gminy, który jest głównym księgowym budżetu, oraz sekretarza gminy - na wniosek przewodniczącego zarządu,
- 4) uchwalanie budżetu gminy, rozpatrywanie sprawozdania z wykonania budżetu oraz podejmowanie uchwał w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium zarządowi z tego tytułu,
- 5) uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- 6) uchwalanie programów gospodarczych,
- 7) ustalanie zakresu działania jednostek pomocniczych, zasad przekazywania im składników mienia do korzystania oraz zasad przekazywania środków budżetowych na realizację zadań przez te jednostki,
- 8) podejmowanie uchwał w sprawach podatków i opłat w granicach określonych w odrębnych ustawach,

- 9) podejmowanie uchwał w sprawach majątkowych gminy, przekraczających zakres zwykłego zarządu, dotyczących:
- określania zasad nabycia, zbycia i obciążenia nieruchomości gruntowych oraz ich wydzierżawiania lub najmu na okres dłuższy niż trzy lata, o ile ustawy szczególne nie stanowią inaczej; do czasu określenia zasad zarząd może dokonywać tych czynności wyłącznie za zgodą rady gminy,
 - emitowania obligacji oraz określania zasad ich zbywania, nabywania i wykupu przez zarząd,
 - zaciągania długoterminowych pożyczek i kredytów,
 - ustalania maksymalnej wysokości pożyczek i kredytów krótkoterminowych, zaciąganych przez zarząd w roku budżetowym,
 - zobowiązań w zakresie podejmowania inwestycji i remontów o wartości przekraczającej granicę ustalaną corocznie przez radę gminy,
 - tworzenia i przystępowania do spółek i spółdzielni oraz rozwiązywania i występowania z nich,
 - określania zasad wnoszenia, cofania i zbywania udziałów i akcji przez zarząd,
 - tworzenia, likwidacji i reorganizacji przedsiębiorstw, zakładów i innych gminnych jednostek organizacyjnych oraz wyposażania ich w majątek,
 - ustalania maksymalnej wysokości pożyczek i poręczeń udzielanych przez zarząd w roku budżetowym.
- 10) określanie wysokości sumy, do której zarząd gminy może samodzielnie zaciągać zobowiązania,
- 11) podejmowanie uchwał w sprawie przyjęcia zadań z zakresu administracji rządowej, o których mowa w art. 8 ust. 2,
- 12) podejmowanie uchwał w sprawach współdziałania z innymi gminami oraz wydzielanie na ten cel odpowiedniego majątku,
- 13) podejmowanie uchwał w sprawach: herbu gminy, nazw ulic i placówek publicznych oraz wznoszenia pomników,
- 14) nadawanie honorowego obywatelstwa gminy,
- 15) stanowienie w innych sprawach zastrzeżonych ustawami do kompetencji rady gminy.
3. (skreślony).
4. (skreślony).

Artykuł 18a

1. Rada gminy kontroluje działalność zarządu oraz gminnych jednostek organizacyjnych; w tym celu powołuje komisję rewizyjną.

2. W skład komisji rewizyjnej wchodzi radni, z wyjątkiem radnych pełniących funkcje, o których mowa w art. 19 ust. 1, oraz będących członkami zarządu. Przepisu art. 21 ust. 2 nie stosuje się.

3. Komisja rewizyjna opiniuje wykonanie budżetu gminy i występuje z wnioskiem do rady gminy w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium zarządowi. Wniosek w

sprawie absolutorium podlega zaopiniowaniu przez regionalną izbę obrachunkową.

4. Komisja rewizyjna wykonuje inne zadania zlecone przez radę w zakresie kontroli. Uprawnienie to nie narusza uprawnień kontrolnych innych komisji, powoływanych przez radę gminy na podstawie art. 21 ust. 1.

5. Zasady i tryb działania komisji rewizyjnej określa statut gminy.

Artykuł 19

1. Rada gminy wybiera ze swego grona przewodniczącego i 1-3 wiceprzewodniczących bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu rady, w głosowaniu tajnym.

2. Przewodniczący rady organizuje pracę rady i prowadzi jej obrady. W przypadku nieobecności przewodniczącego, zadania przewodniczącego wykonuje jego zastępca.

3. Funkcji, o których mowa w ust. 1, nie można łączyć z funkcją członka zarządu.

4. Odwołanie przewodniczącego i wiceprzewodniczących następuje na wniosek co najmniej 1/4 ustawowego składu rady gminy w trybie określonym w ust. 1.

Artykuł 20

1. Rada gminy obraduje na sesjach zwoływanych przez przewodniczącego w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz na kwartał.

2. Pierwszą sesję nowo wybranej rady gminy zwołuje przewodniczący rady poprzedniej kadencji w ciągu 7 dni po ogłoszeniu zbiorczych wyników wyborów do rad na obszarze całego kraju lub w przypadku wyborów przedterminowych w ciągu 7 dni po ogłoszeniu wyników wyborów do rady gminy.

2a. Po upływie terminu określonego w ust. 2 sesję zwołuje przewodniczący wojewódzkiej komisji wyborczej w ciągu 21 dni po ogłoszeniu zbiorczych wyników wyborów dla całego kraju lub w przypadku wyborów przedterminowych w ciągu 21 dni po ogłoszeniu wyników wyborów do rady gminy.

3. Na wniosek zarządu lub co najmniej 1/4 ustawowego składu rady gminy przewodniczący obowiązany jest zwołać sesję w ciągu 7 dni od daty złożenia wniosku.

Artykuł 21

1. Rada gminy może powoływać stałe i doraźne komisje do określonych zadań, ustalając przedmiot działania oraz skład osobowy.

2. W skład komisji mogą wchodzić osoby spoza rady gminy w liczbie nie przekraczającej połowy składu komisji.

3. Komisje podlegają radzie gminy, przedkładają jej plan pracy oraz sprawozdania z działalności.

Artykuł 22

1. Organizację wewnętrzną oraz tryb pracy organów gminy określa statut gminy.

2. Statut gminy podlega ogłoszeniu w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Artykuł 23

1. Radny reprezentuje wyborców, utrzymuje stałą więź z mieszkańcami oraz ich organizacjami, przyjmuje zgłaszane postulaty i przedstawia je organom gminy do rozpatrzenia.

2. Radni mogą tworzyć kluby radnych, działające na zasadach określonych w statucie gminy.

Artykuł 23a.

1. Przed przystąpieniem do wykonywania mandatu radni składają ślubowanie:

„Ślubuję uroczyście jako radny pracować dla dobra i pożytku gminy, działać zawsze zgodnie z prawem oraz z interesami gminy i jej mieszkańców, godnie i rzetelnie reprezentować swoich wyborców, troszczyć się o ich sprawy oraz nie szczędzić sił dla wykonywania zadań gminy”.

2. Ślubowanie odbywa się w ten sposób, że po odczytaniu roty wywołani kolejno radni powstają i wypowiadają słowo „ślubuję”.

3. Radni nieobecni na pierwszej sesji rady gminy oraz radni, którzy uzyskali mandat w czasie trwania kadencji, składają ślubowanie na pierwszej sesji, na której są obecni.

Artykuł 24

Radny jest obowiązany brać udział w pracach rady gminy i jej organów oraz innych instytucji samorządowych, do których został wybrany lub desygnowany.

Artykuł 24a.

1. Z radnym nie może być nawiązywany stosunek pracy w urzędzie gminy, w której radny uzyskał mandat.

2. Przepis ust. 1 dotyczy również kierowników gminnych jednostek organizacyjnych.

3. Przepis ust. 1 nie dotyczy radnych wybranych do zarządu, z którymi stosunek pracy nawiązywany jest na podstawie wyboru.

4. Nawiązanie przez radnego stosunku pracy, o którym mowa w ust.1 i 2, jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu.

Artykuł 24b.

1. Osoba wybrana na radnego nie może wykonywać pracy w ramach stosunku pracy w urzędzie gminy, w której uzyskała mandat, oraz wykonywać funkcji kierownika w jednostce organizacyjnej tej gminy. Przed przystąpieniem do wykonywania mandatu osoba ta obowiązana jest złożyć wniosek o urlop bezpłatny w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów przez właściwy organ wyborczy.

2. Radny, o którym mowa w ust. 1, otrzymuje urlop bezpłatny na okres sprawowania mandatu oraz 3 miesiące po jego wygaśnięciu.

3. Radny otrzymuje urlop bezpłatny bez względu na rodzaj i okres trwania stosunku pracy. Stosunek pracy zawarty na czas określony, który ustalby przed terminem zakończenia urlopu bezpłatnego, przedłuża się do 3 miesięcy po zakończeniu tego urlopu.

4. W przypadku radnego wykonującego funkcję kierownika w jednostce organizacyjnej, przejętej lub utworzonej

przez gminę w czasie kadencji, termin, o którym mowa w ust. 1, wynosi 6 miesięcy od dnia przejęcia lub utworzenia tej jednostki.

5. Niezłożenie przez radnego wniosku, o którym mowa w ust. 1, jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu.

6. Przepisy ust.1-5 stosuje się odpowiednio w przypadku obsadzenia mandatu rady w drodze uchwały rady gminy podjętej na podstawie przepisów ustawy - Ordynacja wyborcza do rad gmin.

Artykuł 24c.

Po wygaśnięciu mandatu odpowiednio urząd gminy lub gminna jednostka organizacyjna przywraca radnego do pracy na tym samym lub równorzędnym stanowisku pracy z wynagrodzeniem odpowiadającym wynagrodzeniu, jakie radny otrzymywałby, gdyby nie przysługujący urlop bezpłatny. Radny zgłasza gotowość przystąpienia do pracy w terminie 7 dni od dnia wygaśnięcia mandatu.

Artykuł 24d.

Organ gminy zamierzający powierzyć radnemu wykonywanie pracy na podstawie umowy zlecenia lub umowy agencyjnej albo zamierzający udzielić zamówienia publicznego w zakresie nie objętym przepisami o zamówieniach publicznych obowiązany jest zasięgnąć opinii komisji rewizyjnej.

Artykuł 24e.

1. Radni nie mogą podejmować dodatkowych zajęć ani otrzymywać darowizn mogących podważyć zaufanie wyborców do wykonywania mandatu zgodnie z art. 23a ust. 1.

2. Radni nie mogą powoływać się na swój mandat w związku z podjętymi dodatkowymi zajęciami bądź działalnością gospodarczą prowadzoną na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami.

Artykuł 24f.

1. Radni nie mogą prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami z wykorzystaniem mienia komunalnego, a także zarządzać taką działalnością lub być przedstawicielem czy pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności.

2. Radni nie mogą być członkami władz zarządzających lub kontrolnych i rewizyjnych ani pełnomocnikami handlowymi spółek prawa handlowego z udziałem gminnych osób prawnych lub podmiotów gospodarczych, w których uczestniczą takie osoby. Wybór lub powołanie radnego do tych władz są z mocy prawa nieważne.

3. Zakaz, o którym mowa w ust. 2, nie dotyczy radnych, o ile zostali oni wyznaczeni do spółek, określonych w tym przepisie, jako reprezentanci mienia komunalnego; radni nie mogą zostać wyznaczeni do więcej niż dwóch spółek.

4. Jeżeli wybór lub powołanie, o którym mowa w ust. 2, miało miejsce przed rozpoczęciem wykonywania mandatu, radny jest obowiązany zrzec się stanowiska lub funkcji w terminie do 3 miesięcy od dnia złożenia ślubowania, o którym mowa w art. 23a ust.1. W razie niezrzeczenia się stanowiska lub funkcji, radny traci je z mocy prawa po upływie trzech miesięcy od dnia złożenia ślubowania.

5. Radni nie mogą posiadać pakietu większego niż 10% udziałów lub akcji w spółkach prawa handlowego z udziałem gminnych osób prawnych lub podmiotów gospodarczych, w których uczestniczą takie osoby. Udziały lub akcje przekraczające ten pakiet powinny być zbyte przez radnego przed pierwszą sesją rady gminy, a w razie niezbycia ich nie uczestniczą one przez okres sprawowania mandatu i dwóch lat po jego wygaśnięciu w wykonywaniu przysługujących im uprawnień (prawa głosu, prawa do dywidendy, prawa do podziału majątku, prawa poboru).

Artykuł 24g.

1. Osoby, o których mowa w art. 24f ust. 3, mogą otrzymać odrębne wynagrodzenie z tytułu sprawowania funkcji w spółce prawa handlowego, do której zostały wyznaczone jako reprezentanci mienia komunalnego.

2. Wysokość wynagrodzenia łącznie z dietami z tytułu pełnienia funkcji w jednej spółce nie może przekraczać miesięcznie czterokrotności najniższego wynagrodzenia pracowników za pracę, obowiązującego w grudniu roku poprzedzającego, określonego przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej na podstawie Kodeksu pracy; jeżeli wynagrodzenie przyznane przez spółkę jest wyższe, nadwyżka stanowi dochód budżetu gminy, której organ delegował pobierającego wynagrodzenie.

3. Spółka prawa handlowego przekazuje nadwyżkę, o której mowa w ust. 2, na rachunek urzędu gminy określonej w tym przepisie, w terminie 14 dni od dnia wypłaty wynagrodzenia lub diety.

Artykuł 24h.

1. Radni są obowiązani złożyć oświadczenie o swoim stanie majątkowym, zawierające w szczególności informacje o zasobach pieniężnych, nieruchomościach, udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego oraz o nabyciu od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, gminy lub związku międzygminnego mienia, które podlegało zbyciu w drodze przetargu, a także dane o prowadzeniu działalności gospodarczej oraz dotyczące zajmowania stanowisk w spółkach prawa handlowego. Oświadczenie powinno zawierać informacje dotyczące majątku objętego wspólnością majątkową małżeńską.

2. Wiadomości zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym stanowią tajemnicę służbową, chyba że osoba, która je złożyła, wyraziła pisemną zgodę na ich ujawnienie. W szczególnie uzasadnionych przypadkach przewodniczący rady gminy może podjąć decyzję o ujawnieniu oświadczenia, pomimo braku zgody składającego oświadczenie, po zasięgnięciu opinii komisji rewizyjnej.

3. Prezes Rady Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, wzór formularza oświadczenia, o którym mowa w ust. 1.

4. Oświadczenie, o którym mowa w ust.1, składa się przewodniczącemu rady gminy w terminie trzydziestu dni od dnia objęcia mandatu. Kolejne oświadczenia radni składają co roku, do dnia 31 marca, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego, oraz na dwa miesiące przed datą wyborów do rad gmin. Analizy zawartych w oświadczeniu danych

dokonyje przewodniczący rady gminy. Oświadczenie przechowuje się przez 6 lat.

5. Przewodniczący rady gminy składa oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, przewodniczącemu zarządu gminy. Przepisy ust. 2 zdanie drugie i ust. 4 stosuje się odpowiednio.

6. W przypadku naruszenia terminów określonych w ust. 4, radnemu nie przysługuje dieta do czasu złożenia oświadczenia.

7. Podanie nieprawdy w oświadczeniu o stanie majątkowym powoduje odpowiedzialność na podstawie art. 247 § 1 Kodeksu karnego.

Artykuł 25

1. Radny korzysta z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych.

2. Rozwiązanie z radnym stosunku pracy wymaga uprzedniej zgody rady gminy, której jest członkiem. Rada gminy odmówi zgody na rozwiązanie stosunku pracy z radnym, jeżeli podstawą rozwiązania tego stosunku są zdarzenia związane z wykonywaniem przez radnego mandatu.

3. Pracodawca obowiązany jest zwolnić radnego od pracy zawodowej w celu umożliwienia mu brania udziału w pracach organów gminy.

4. Na zasadach ustalonych przez radę gminy radnemu przysługują diety oraz zwrot kosztów podróży służbowych.

5. Przepis ust. 4 stosuje się odpowiednio do członków komisji spoza rady gminy.

Artykuł 26

1. Organem wykonawczym gminy jest zarząd.

2. W skład zarządu wchodzi: wójt albo burmistrz (prezydent miasta) jako przewodniczący zarządu, ich zastępcy oraz pozostali członkowie.

3. Burmistrz jest przewodniczącym zarządu w gminie, w której siedziba władz znajduje się w mieście położonym na terytorium tej gminy.

4. W miastach powyżej 100 000 mieszkańców przewodniczącym zarządu jest prezydent miasta. Dotyczy to również miast, w których do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy prezydent miasta był organem wykonawczo-zarządzającym.

5. Ilekroć w ustawie jest mowa o burmistrzu, należy przez to rozumieć także prezydenta miasta.

Artykuł 27

Członkostwa zarządu nie można łączyć z zatrudnieniem w administracji rządowej.

Artykuł 28

1. Rada gminy wybiera zarząd w liczbie od 3 do 7 osób spośród radnych lub spoza składu rady w ciągu 6 miesięcy od daty ogłoszenia wyników wyborów przez właściwy organ wyborczy, z uwzględnieniem ust. 2 i 3.

2. Rada gminy wybiera wójta lub burmistrza bezwzględną większością głosów ustawowego składu rady, w głosowaniu tajnym.

3. Rada gminy wybiera zastępcę albo zastępców wójta lub burmistrza oraz pozostałych członków zarządu na wniosek wójta lub burmistrza zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu rady, w głosowaniu tajnym.

Artykuł 28a.

1. Jeżeli rada gminy nie dokona wyboru zarządu w terminie określonym w art. 28 ust.1, ulega rozwiązaniu z mocy prawa.

2. Informację o rozwiązaniu rady gminy z mocy prawa z przyczyny określonej w ust.1 wojewoda podaje do wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty na obszarze gminy oraz ogłasza, w formie obwieszczenia, w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

3. Po rozwiązaniu rady gminy z przyczyny określonej w ust.1 przeprowadza się wybory przedterminowe. Wybory zarządza Prezes Rady Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w terminie 3 miesiące od dnia rozwiązania rady gminy.

4. Do czasu wyboru zarządu przez nową radę Prezes Rady Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji wyznacza osobę, która w tym okresie pełni funkcję organów gminy.

5. Jeżeli rada gminy wybrana w trybie ust. 3 nie dokona wyboru zarządu w terminie określonym w art. 28 ust. 1, ulega rozwiązaniu z mocy prawa. Informację o rozwiązaniu rady podaje się do wiadomości w trybie określonym w ust. 2.

6. W przypadku określonym w ust. 5 nie przeprowadza się wyborów przedterminowych. Do dnia wyborów rady gminy na kolejną kadencję rad oraz zarządu gminy zadania i kompetencje organów gminy przejmuje zarząd komisaryczny ustanowiony przez Prezesa Rady Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Przepisów art. 97 nie stosuje się.

7. Organy gminy ulegają rozwiązaniu z mocy prawa również w przypadkach określonych w art. 197 ust. 1 pkt 1 i 4 oraz ust. 5 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin rad powiatów i sejmików województw (Dz.U. Nr 95, poz. 602 i Nr 160, poz. 1060).

8. Do okoliczności określonej w ust. 7 stosuje się odpowiednio przepisy ust. 2-6, z uwzględnieniem zasady, że osobę, która w tym okresie pełni funkcję organów gminy wyznacza się dla każdej z gmin powstałych w wyniku zmian w podziale terytorialnym państwa.

Artykuł 28b.

1. Uchwała rady gminy w sprawie nieudzielenia zarządowi absolutorium jest równoznaczna ze złożeniem wniosku o odwołanie zarządu, chyba że po zakończeniu roku budżetowego zarząd gminy został odwołany z innej przyczyny.

2. Rada gminy rozpoznaje sprawę odwołania zarządu z przyczyny określonej w ust.1 na sesji zwołanej nie wcześniej niż po upływie 14 dni od podjęcia uchwały w sprawie nieudzielenia zarządowi absolutorium. Po zapoznaniu się z opiniami, o których mowa w art. 18a ust. 3, oraz z uchwałą re-

gionalnej izby obrachunkowej w sprawie uchwały rady gminy o nieudzieleniu absolutorium i po wysłuchaniu wyjaśnień zarządu rada gminy może odwołać zarząd bezwzględnie większością głosów ustawowego składu rady, w głosowaniu tajnym.

Artykuł 28c.

1. Rada gminy może odwołać zarząd, z wyjątkiem wójta lub burmistrza, z innej przyczyny niż nieudzielenie absolutorium jedynie na wniosek 1/4 ustawowego składu rady. Wniosek wymaga formy pisemnej i uzasadnienia.

2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, podlega zaopiniowaniu przez właściwą komisję oraz komisję rewizyjną.

3. Przepis art. 28b ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 28d.

1. Rada gminy może odwołać wójta lub burmistrza większością 2/3 głosów ustawowego składu rady, w głosowaniu tajnym, na zasadach i w trybie określonym w art. 28c. Odwołanie wójta lub burmistrza jest równoznaczne z odwołaniem pozostałych członków zarządu.

2. Rada gminy może na uzasadniony wniosek wójta lub burmistrza odwołać poszczególnych członków zarządu, zwykłą większością głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowego składu rady, w głosowaniu tajnym.

Artykuł 28e.

1. Jeżeli wniosek o odwołanie zarządu albo wójta lub burmistrza nie uzyskał wymaganej większości głosów, kolejny wniosek o odwołanie może być zgłoszony nie wcześniej niż po upływie 6 miesięcy od poprzedniego głosowania, z zachowaniem trybu przewidzianego w art. 28c oraz w art. 28d ust. 1.

2. W razie odwołania zarządu z przyczyn, o których mowa w art. 28b, 28c i art. 28d ust.1, rada gminy wybiera w ciągu 1 miesiąca nowy zarząd na zasadach określonych w art. 28.

3. Do czasu wyboru nowego zarządu obowiązki zarządu wykonuje dotychczasowy zarząd. Przepisu art. 28a ust. 1 nie stosuje się.

Artykuł 28f.

1. W przypadku złożenia rezygnacji z członkostwa w zarządzie rada gminy podejmuje uchwałę o przyjęciu rezygnacji i zwolnieniu z pełnienia obowiązków członka zarządu zwykłą większością głosów, nie później niż w ciągu 1 miesiąca od daty złożenia rezygnacji.

2. Niepodjęcie przez radę gminy uchwały w terminie, o którym mowa w ust.1, jest równoznaczne z przyjęciem rezygnacji z upływem ostatniego dnia miesiąca, w którym powinna być podjęta uchwała.

3. W przypadku złożenia rezygnacji przez członka zarządu nie będącego jego przewodniczącym, wójt lub burmistrz obowiązany jest, najpóźniej w ciągu 1 miesiąca od dnia przyjęcia rezygnacji lub upływu okresu, o którym mowa w ust. 2, przedstawić radzie gminy nową kandydaturę na członka zarządu.

Artykuł 29

Po upływie kadencji rady gminy zarząd działa do dnia wyboru nowego zarządu.

Artykuł 30

1. Zarząd wykonuje uchwały rady gminy i zadania gminy określone przepisami prawa.

2. Do zadań zarządu należy w szczególności:

- 1) przygotowywanie projektów uchwał rady gminy,
- 2) określanie sposobu wykonywania uchwał,
- 3) gospodarowanie mieniem komunalnym,
- 4) wykonywanie budżetu,
- 5) zatrudnianie i zwalnianie kierowników gminnych jednostek organizacyjnych,
- 6) wykonywanie zadań zleconych, o których mowa w art. 8.

3. W realizacji zadań własnych gminy zarząd podlega wyłącznie radzie gminy.

Artykuł 31

Wójt lub burmistrz organizują pracę zarządu, kierują bieżącymi sprawami gminy oraz reprezentują ją na zewnątrz.

Artykuł 32

1. W sprawach nie cierpiących zwłoki, związanych z bezpośrednim zagrożeniem interesu publicznego, wójt lub burmistrz podejmują czynności należące do kompetencji zarządu. Nie dotyczy to wydawania zarządzeń porządkowych, o których mowa w art. 41 ust. 2.

2. Czynności podjęte w trybie, o którym mowa w ust. 1, wymagają zatwierdzenia na najbliższym posiedzeniu zarządu.

Artykuł 33

1. Zarząd wykonuje zadania przy pomocy urzędu gminy.

2. Organizację i zasady funkcjonowania urzędu określa regulamin organizacyjny, uchwalony na wniosek zarządu przez radę gminy.

3. Kierownikiem urzędu jest wójt lub burmistrz.

4. W zakresie ustalonym przez zarząd wójt lub burmistrz może powierzyć prowadzenie spraw gminy w swoim imieniu sekretarzowi gminy.

5. Kierownik urzędu wykonuje uprawnienia zwierzchnika służbowego w stosunku do pracowników urzędu oraz kierowników gminnych jednostek organizacyjnych, z zastrzeżeniem art. 30 ust. 2 pkt 5.

6. Status prawny pracowników samorządowych określa odrębna ustawa.

Artykuł 34

Sekretarz i skarbnik gminy (główny księgowy budżetu) uczestniczą w pracach zarządu bez prawa głosowania.

Artykuł 35

1. Organizację i zakres działania jednostki pomocniczej określa rada gminy odrębnym statutem.

2. Statut może przewidywać powołanie jednostki niższego rzędu w ramach jednostki pomocniczej.

Artykuł 36

1. Organem uchwałodawczym w sołectwie jest zebranie wiejskie, a wykonawczym - sołtys. Działalność sołtysa wspomaga rada sołecka.

2. Sołtys oraz członkowie rady sołeckiej wybierani są w głosowaniu tajnym, bezpośrednim, spośród nieograniczonej liczby kandydatów, przez stałych mieszkańców sołectwa uprawnionych do głosowania. Zasady i tryb wyboru sołtysa i rady sołeckiej oraz ich odwołania określa statut sołectwa.

3. Sołtys korzysta z ochrony prawnej przysługującej funkcjonariuszom publicznym.

Artykuł 37

1. Organem uchwałodawczym w dzielnicy (osiedlu) jest rada o liczbie członków ustalonej według art. 17. Zasady i tryb przeprowadzania wyborów określa rada gminy.

2. Organem wykonawczym w dzielnicy (osiedlu) jest zarząd wybierany według art. 28. Na czele zarządu stoi przewodniczący.

3. Przewodniczący zarządu korzysta z ochrony prawnej przysługującej funkcjonariuszom publicznym.

4. Statut osiedla może ustalić, że w osiedlu organem uchwałodawczym jest ogólne zebranie mieszkańców. Ogólne zebranie wybiera zarząd osiedla; art. 36 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 37a.

Przewodniczący organu wykonawczego jednostki pomocniczej może uczestniczyć w pracach rady gminy na zasadach określonych w statucie gminy, bez prawa udziału w głosowaniu.

Artykuł 37b.

1. Rada gminy może ustanowić zasady, na jakich przewodniczącemu organu wykonawczego jednostki pomocniczej będzie przysługiwała dieta oraz zwrot kosztów podróży służbowej.

2. Rada gminy może ustanowić zasady, na jakich członkom organu wykonawczego jednostki pomocniczej oraz członkom rady dzielnicy (osiedla), rady sołeckiej, będzie przysługiwała dieta lub zwrot kosztów podróży służbowej.

Artykuł 38

Odrębności ustroju gmin, które wykonują zadania o szczególnym charakterze, określają właściwe ustawy. Dotyczy to w szczególności gmin uzdrowiskowych.

Artykuł 39

1. Decyzje w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej wydaje wójt lub burmistrz.

2. Wójt lub burmistrz może upoważnić swoich zastępców lub innych pracowników urzędu gminy do wydawania decyzji administracyjnych, o których mowa w ust. 1, w imieniu wójta lub burmistrza.

3. Decyzje wydawane przez zarząd gminy w sprawach z zakresu administracji publicznej podpisuje wójt lub burmistrz. W decyzji wymienia się imię i nazwisko członków zarządu, którzy brali udział w wydaniu decyzji.

4. Do załatwiania indywidualnych spraw z zakresu administracji publicznej rada gminy może upoważnić również organ wykonawczy jednostki pomocniczej oraz organy jednostek i podmiotów, o których mowa w art. 9 ust.1.

5. Od decyzji wydawanych przez wójta, burmistrza, (prezydenta miasta), zarząd gminy oraz organ, o którym mowa w ust. 4, w sprawach z zakresu zadań własnych gminy służy odwołanie do samorządowego kolegium odwoławczego, chyba że przepis szczególnie stanowi inaczej.

Artykuł 39a.

Prezes Rady Ministrów w drodze rozporządzenia ustala instrukcję kancelaryjną dla organów gminy i związków międzygminnych.

ROZDZIAŁ 4

Przepisy gminne

Artykuł 40

1. Na podstawie upoważnień ustawowych gminie przysługuje prawo stanowienia przepisów powszechnie obowiązujących na obszarze gminy, zwanych dalej przepisami gminnymi.

2. Na podstawie niniejszej ustawy organy gminy mogą wydawać przepisy gminne w zakresie:

- 1) wewnętrznego ustroju gminy oraz jednostek pomocniczych,
- 2) organizacji urzędów i instytucji gminnych,
- 3) zasad zarządu mieniem gminy,
- 4) zasad i trybu korzystania z gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej.

3. W zakresie nie uregulowanym w odrębnych ustawach lub innych przepisach powszechnie obowiązujących rada gminy może wydawać przepisy porządkowe, jeżeli jest to niezbędne dla ochrony życia lub zdrowia obywateli oraz dla zapewnienia porządku, spokoju i bezpieczeństwa publicznego.

4. Przepisy porządkowe, o których mowa w ust. 3, mogą przewidywać za ich naruszanie karę grzywny wymierzaną w trybie i na zasadach określonych w prawie o wykroczeniach.

Artykuł 41

1. Przepisy gminne ustanawia rada gminy w formie uchwały.

2. W przypadku nie cierpiącym zwłoki przepisy porządkowe może wydać zarząd w formie zarządzenia.

3. Zarządzenie, o którym mowa w ust. 2, podlega zatwierdzeniu na najbliższej sesji rady gminy. Traci ono moc w razie odmowy zatwierdzenia bądź nieprzedstawienia do zatwierdzenia na najbliższej sesji rady.

4. W razie nieprzedstawienia do zatwierdzenia lub odmowy zatwierdzenia zarządzenia, rada gminy określa termin utraty jego mocy obowiązującej.

Artykuł 42

1. Przepisy gminne ogłasza się przez rozplakatowanie obwieszczeń w miejscach publicznych lub w inny sposób miejscowo przyjęty, a także przez ogłoszenie w lokalnej prasie, chyba że przepisy prawa stanowią inaczej.

2. Przepisy gminne wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, o ile nie przewidują wyraźnie terminu późniejszego.

3. Urząd gminy prowadzi zbiór przepisów gminnych dostępny do powszechnego wglądu w jego siedzibie.

ROZDZIAŁ 5

Mienie komunalne

Artykuł 43

Mieniem komunalnym jest własność i inne prawa majątkowe należące do poszczególnych gmin i ich związków oraz mienie innych gminnych osób prawnych, w tym przedsiębiorstw.

Artykuł 44

Nabycie mienia komunalnego następuje:

- 1) na podstawie ustawy - Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym,
- 2) przez przekazanie gminie mienia w związku z utworzeniem lub zmianą granic gminy w trybie, o którym mowa w art. 4; przekazanie mienia następuje w drodze porozumienia zainteresowanych gmin, a w razie braku porozumienia - decyzją Prezesa Rady Ministrów, podjętą na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji,
- 3) w wyniku przekazania przez administrację rządową na zasadach określonych przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia,
- 4) w wyniku własnej działalności gospodarczej,
- 5) przez inne czynności prawne,
- 6) w innych przypadkach określonych odrębnymi przepisami.

Artykuł 45

1. Podmioty mienia komunalnego samodzielnie decydują o przeznaczeniu i sposobie wykorzystania składników majątkowych, przy zachowaniu wymogów zawartych w odrębnych przepisach prawa.

2. (skreślony).

Artykuł 46

1. Oświadczenie woli w imieniu gminy w zakresie zarządu mieniem składają dwaj członkowie zarządu lub jeden członek zarządu i osoba upoważniona przez zarząd (pełnomocnik), o ile statut nie stanowi inaczej.

2. Zarząd może udzielić wójtowi lub burmistrzowi upoważnienia do składania jednoosobowo oświadczeń woli związanych z prowadzeniem bieżącej działalności gminy.

3. Jeżeli czynność prawna może spowodować powstanie zobowiązań pieniężnych, do jej skuteczności potrzebna jest kontrasygnata skarbnika gminy (głównego księgowego budżetu) lub osoby przez niego upoważnionej.

4. Skarbnik gminy (główny księgowy budżetu), który odmówił kontrasygnaty, dokona jej jednak na pisemne polecenie zwierzchnika, powiadamiając o tym radę gminy oraz regionalną izbę obrachunkową.

Artykuł 47

1. Kierownicy jednostek organizacyjnych gminy nie posiadających osobowości prawnej działają jednoosobowo na podstawie pełnomocnictwa udzielonego przez zarząd gminy.

2. Do czynności przekraczających zakres pełnomocnictwa potrzebna jest zgoda zarządu.

Artykuł 48

1. Jednostka pomocnicza zarządza i korzysta z mienia komunalnego oraz rozporządza dochodami z tego źródła w zakresie określonym w statucie. Statut ustala również zakres czynności dokonywanych samodzielnie przez jednostkę pomocniczą w zakresie przysługującego jej mienia.

1a. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do jednostki niższego rzędu, o której mowa w art. 35 ust. 2.

2. Rada gminy nie może uszczuplić dotychczasowych praw sołectw do korzystania z mienia bez zgody zebrania wiejskiego.

3. Wszystkie przysługujące dotychczas mieszkańcom wsi prawa własności, użytkowania lub inne prawa rzeczowe i majątkowe, zwane dalej mieniem gminnym, pozostają nienaruszone.

4. Do mienia gminnego mają zastosowanie, z zastrzeżeniem ust. 3, przepisy dotyczące mienia komunalnego.

Artykuł 49

1. Gmina nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania innych gminnych osób prawnych, a te nie ponoszą odpowiedzialności za zobowiązania gminy.

2. W przypadku zniesienia lub podziału gminy odpowiedzialność za jej zobowiązania ponoszą solidarnie gminy, które przejęły jej mienie.

Artykuł 50

Obowiązkiem osób uczestniczących w zarządzaniu mieniem komunalnym jest zachowanie szczególnej staranności przy wykonywaniu zarządu zgodnie z przeznaczeniem tego mienia i jego ochrona.

ROZDZIAŁ 6

Gminna gospodarka finansowa

Artykuł 51

1. Gmina samodzielnie prowadzi gospodarkę finansową na podstawie budżetu gminy, zwanego dalej budżetem.

2. Budżet jest uchwalany na rok kalendarzowy.

3. Statut gminy określa uprawnienia jednostki pomocniczej do prowadzenia gospodarki finansowej w ramach budżetu gminy.

Artykuł 52

1. Projekt budżetu przygotowuje zarząd.

2. Projekt budżetu wraz z informacją o stanie mienia komunalnego i objaśnieniami zarząd przedkłada radzie gminy najpóźniej do 15 listopada roku poprzedzającego rok budżetowy i przesyła projekt regionalnej izbie obrachunkowej, celem zaopiniowania.

3. Budżet jest uchwalany do końca roku poprzedzającego rok budżetowy.

Artykuł 53

1. Procedurę uchwalania budżetu oraz rodzaje i szczegółowość materiałów informacyjnych towarzyszących projektowi określa rada gminy.

2. Do czasu uchwalenia budżetu przez radę gminy, jednak nie później niż do 31 marca roku budżetowego, podstawą gospodarki budżetowej jest projekt budżetu przedłożony radzie gminy.

3. W przypadku nieuchwalenia budżetu w terminie, o którym mowa w ust. 2, regionalna izba obrachunkowa ustala budżet gminy w zakresie obowiązkowych zadań własnych oraz zadań zleconych w terminie do końca kwietnia roku budżetowego. Do dnia ustalenia budżetu przez regionalną izbę obrachunkową podstawą gospodarki budżetowej jest projekt budżetu, o którym mowa w ust. 2.

Artykuł 54

1. Dochodami gminy są:

- 1) podatki, opłaty i inne wpływy określone w odrębnych ustawach jako dochody gminy,
- 2) dochody z majątku gminy,
- 3) subwencja ogólna z budżetu państwa.

2. Dochodami gminy mogą być:

- 1) (skreślony),
- 2) dotacje celowe na realizację zadań zleconych oraz na dofinansowanie zadań własnych,
- 3) wpływy z samoopodatkowania mieszkańców,
- 4) (skreślony),
- 5) spadki, zapisy i darowizny,
- 6) inne dochody.

Artykuł 55

1. Subwencje ogólne są ustalane dla gmin według zobiektywizowanych kryteriów, które określa odrębna ustawa.

2. Minister Finansów ustala, zgodnie z ust. 1, wysokość i rozdziela subwencje ogólne na rzecz każdej gminy bezpośrednio z budżetu państwa.

Artykuł 56

(skreślony).

Artykuł 57

W uchwale budżetowej określa się źródła pokrycia niedoboru budżetu, jeżeli planowane wydatki budżetu przewyższają planowane dochody.

Artykuł 58

1. Uchwały organów gminy dotyczące zobowiązań finansowych wskazują źródła dochodów, z których zobowiązania te zostaną pokryte.

2. Uchwały, o których mowa w ust.1, zapadają bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy składu organu gminy.

Artykuł 59

Dyspozycja środkami pieniężnymi gminy jest oddzielona od kasowego jej wykonania.

Artykuł 60

1. Za prawidłową gospodarkę finansową gminy odpowiada zarząd.

2. Obsługę kasową gminy prowadzi bank wskazany przez jej radę, z tym że wyłącza się możliwości wskazania Narodowego Banku Polskiego. Rada gminy może wskazać więcej niż jeden bank.

Artykuł 61

1. Gospodarka finansowa gminy jest jawna.

2. Wójt lub burmistrz niezwłocznie ogłasza uchwałę budżetową i sprawozdanie z jej wykonania w trybie przewidzianym dla przepisów gminnych.

3. Zarząd informuje mieszkańców gminy o założeniach projektu budżetu, kierunkach polityki społecznej i gospodarczej oraz wykorzystywaniu środków budżetowych.

Artykuł 62

Kontrolę gospodarki finansowej gmin i związków sprawują regionalne izby obrachunkowe.

Artykuł 63

Odrębne ustawy określają:

- 1) sposób powoływania, organizację i szczegółowe zasady działania regionalnych izb obrachunkowych,
- 2) podatki, opłaty i wpływy uznane za dochody gminy,
- 3) ogólne zasady procedury budżetowej i gospodarki finansowej w gminach,
- 4) warunki zaciągania pożyczek przez gminy.

ROZDZIAŁ 7

Związki i porozumienia międzygminne

Artykuł 64

1. W celu wspólnego wykonywania zadań publicznych gminy mogą tworzyć związki międzygminne.

2. Uchwały o utworzeniu związku podejmuje rada zainteresowanych gmin.

3. Prawa i obowiązki gmin uczestniczących w związku międzygminnym, związane z wykonywaniem zadań przekazanych związkowi, przechodzą na związek z dniem ogłoszenia statutu związku.

4. Obowiązek utworzenia związku może być nałożony tylko w drodze ustawy, która określa zadania związku i tryb zatwierdzenia jego statutu.

5. Do związków międzygminnych stosuje się odpowiednio art. 8 ust. 2-5 i art. 39 ust. 4.

Artykuł 65

1. Związek wykonuje zadania publiczne w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność.

2. Związek posiada osobowość prawną.

Artykuł 66

Gmina informuje wojewodę o zamiarze przystąpienia do związku.

Artykuł 67

1. Utworzenie związku wymaga przyjęcia jego statutu przez rady zainteresowanych gmin bezwzględną większością głosów ustawowego składu rady gminy.

2. Statut związku powinien określać:

- 1) nazwę i siedzibę związku,
- 2) uczestników i czas trwania związku,
- 3) zadania związku,
- 4) organy związku, ich strukturę, zakres i tryb działania,
- 5) zasady korzystania z obiektów i urządzeń związku,
- 6) zasady udziału w kosztach wspólnej działalności, zyskach i pokrywania strat związku,
- 7) zasady przystępowania i występowania członków oraz zasady rozliczeń majątkowych,
- 8) zasady likwidacji związku,
- 9) inne zasady określające współdziałanie.

3. Zmiana statutu następuje w trybie przewidzianym dla jego ustanowienia.

Artykuł 68

1. Rejestr związków prowadzi Prezes Rady Ministrów.

2. Związek nabywa osobowość prawną po zarejestrowaniu, z datą ogłoszenia statutu, w trybie i na zasadach ustalonych na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji przez Prezesa Rady Ministrów.

Artykuł 69

1. Organem stanowiącym i kontrolnym związku jest zgromadzenie związku, zwane dalej zgromadzeniem.

2. W zakresie zadań zleconych związkowi zgromadzenie wykonuje kompetencje przysługujące radzie gminy.

Artykuł 70

1. W skład zgromadzenia wchodzi wójtowie i burmistrzowie gmin uczestniczących w związku.

2. Za zgodą rady gmina może być reprezentowana w związku przez innego członka organu gminy.

3. Statut może przyznawać określonym gminom więcej niż jeden głos w zgromadzeniu. Dodatkowych przedstawicieli wyznacza zainteresowana rada gminy.

Artykuł 71

Uchwały zgromadzenia są podejmowane bezwzględną większością głosów statutowej liczby członków zgromadzenia.

Artykuł 72

1. Członek zgromadzenia może wnieść pisemny sprzeciw w stosunku do uchwały zgromadzenia w ciągu 7 dni od daty jej podjęcia.

2. Wniesienie sprzeciwu wstrzymuje wykonanie uchwały i wymaga ponownego rozpatrzenia sprawy.

3. Sprzeciw nie może być zgłoszony do uchwały podjętej w wyniku ponownego rozpatrzenia sprawy.

4. Przepisów ust.1-3 nie stosuje się do związków międzygminnych utworzonych na podstawie art. 64 ust. 4.

Artykuł 73

1. Organem wykonawczym związku jest zarząd.

2. Zarząd związku jest powoływany i odwoływany przez zgromadzenie spośród jego członków.

3. O ile statut tak stanowi, dopuszczalny jest wybór członków zarządu spoza członków zgromadzenia w liczbie nie przekraczającej 1/3 składu zarządu związku.

4. Do przewodniczącego zarządu związku stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące wójta lub burmistrza.

Artykuł 73a

1. Do gospodarki finansowej związku międzygminnego (związku komunalnego) stosuje się odpowiednio przepisy o gospodarce finansowej gmin.

2. Plan finansowy związku uchwała zgromadzenie związku.

Artykuł 74

1. Gminy mogą zawierać porozumienia międzygminne w sprawie powierzenia jednej z nich określonych przez nie zadań publicznych.

2. Gmina wykonująca zadania publiczne objęte porozumieniem przejmuje prawa i obowiązki pozostałych gmin, związane z powierzonymi jej zadaniami, a gminy te mają obowiązek udziału w kosztach realizacji powierzonego zadania.

Artykuł 75

W zakresie nie uregulowanym treścią porozumienia do porozumień międzygminnych stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące związków komunalnych.

ROZDZIAŁ 8

(skreślony)¹

ROZDZIAŁ 9

Stowarzyszenia gmin

Artykuł 84

1. W celu wspierania idei samorządu terytorialnego oraz obrony wspólnych interesów, gminy mogą tworzyć stowarzyszenia.

2. Organizację, zadania oraz tryb pracy stowarzyszenia określa jego statut.

3. Do stowarzyszeń gmin stosuje się odpowiednio przepisy Prawa o stowarzyszeniach.

ROZDZIAŁ 10

Nadzór nad działalnością gminną

Artykuł 85

1. Nadzór nad działalnością gminną sprawowany jest na podstawie kryterium zgodności z prawem, z zastrzeżeniem przepisu ust. 2.

2. W sprawach zleconych nadzór sprawowany jest ponadto na podstawie kryteriów celowości, rzetelności i gospodarności.

Artykuł 86

Organami nadzoru są: Prezes Rady Ministrów i wojewoda, a w zakresie spraw budżetowych - regionalna izba obrachunkowa.

Artykuł 87

Organy nadzoru mogą wkraczać w działalność gminną tylko w przypadkach określonych ustawami.

Artykuł 88

Organy nadzoru mają prawo żądania niezbędnych informacji i danych dotyczących organizacji i funkcjonowania gminy oraz mogą dokonywać wizytacji administracji gminnej i uczestniczyć w posiedzeniach organów gminy.

Artykuł 89

1. Jeżeli prawo uzależnia ważność rozstrzygnięcia organu gminy od jego zatwierdzenia, uzgodnienia lub zaopiniowania przez inny organ, zajęcie stanowiska przez ten organ powinno nastąpić nie później niż w ciągu 14 dni od daty doręczenia tego rozstrzygnięcia lub jego projektu.

2. Jeżeli organ, o którym mowa w ust.1, nie zajmie stanowiska w sprawie, rozstrzygnięcie uważa się za przyjęte w brzmieniu przedłożonym przez gminę, z upływem terminu określonego w ust.1.

Artykuł 90

1. Wójt lub burmistrz obowiązany jest do przedłożenia wojewodzie uchwał rady w ciągu 7 dni od daty ich podjęcia.

2. Wójt lub burmistrz przedkłada regionalnej izbie obrachunkowej na zasadach określonych w ust.1 uchwałę budżetową.

ową, uchwałę w sprawie absolutorium dla zarządu oraz inne uchwały objęte zakresem nadzoru izby.

Artykuł 91

1. Uchwała organu gminy sprzeczna z prawem jest nieważna. O nieważności uchwały w całości lub w części orzeka organ nadzoru w terminie nie dłuższym niż 30 dni od daty doręczenia uchwały, w trybie określonym w art. 90.

2. Organ nadzoru, wszczynając postępowanie w sprawie stwierdzenia nieważności uchwały, może wstrzymać jej wykonanie.

3. Rozstrzygnięcie nadzorcze powinno zawierać uzasadnienie faktyczne i prawne oraz pouczenie o dopuszczalności wniesienia skargi do sądu administracyjnego.

4. W przypadku nieistotnego naruszenia prawa organ nadzoru nie stwierdza nieważności uchwały, ograniczając się do wskazania, iż uchwałę wydano z naruszeniem prawa.

5. Przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego stosuje się odpowiednio.

Artykuł 92

1. Jeżeli stwierdzenie nieważności dotyczy uchwały budżetowej, budżet w części objętej stwierdzeniem nieważności, nie może być wykonywany do chwili rozstrzygnięcia sprawy przez sąd administracyjny. Przepisy art. 53 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

2. W sprawach określonych w ust.1 sąd administracyjny wyznacza rozprawę nie później niż w ciągu 30 dni od daty wpłynięcia sprawy do sądu.

Artykuł 93

1. Po upływie terminu wskazanego w art. 91 ust. 1 organ nadzoru nie może we własnym zakresie stwierdzić nieważności uchwały organu gminy. W tym przypadku organ nadzoru może zaskarżyć uchwałę do sądu administracyjnego.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, wydanie postanowienia o wstrzymaniu wykonania uchwały należy do sądu.

Artykuł 94

1. Nie stwierdza się nieważności uchwały organu gminy po upływie jednego roku od daty jej podjęcia, chyba że uchylono obowiązkowi przedłożenia uchwały w terminie określonym w art. 90 ust.1.

2. Jeżeli nie stwierdzono nieważności uchwały z powodu upływu terminu określonego w ust. 1, a istnieją przesłanki stwierdzenia nieważności, orzeka się o niezgodności uchwały z prawem. Przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego co do skutków takiego orzeczenia stosuje się odpowiednio.

Artykuł 95

1. Działając w granicach art. 85 ust. 2, wojewoda może wstrzymać wykonanie uchwały organu gminy i przekazać sprawę do ponownego rozpatrzenia, wskazując zaistniałe uchybienia oraz termin załatwienia sprawy.

2. Jeżeli uchwała organu gminy, podjęta w wyniku ponownego rozpatrzenia sprawy, nie uwzględni wskazówek, o których mowa w ust. 1, wojewoda może uchylić uchwałę i wydać zarządzenie zastępcze, powiadamiając o tym właściwego ministra.

3. Zarządzenie zastępcze wchodzi w życie w terminie 30 dni od daty jego wydania, chyba że w tym czasie minister wyda inne rozstrzygnięcie w sprawie.

4. Przepisy ust.1-3 stosuje się odpowiednio do czynności podejmowanych przez gminę w wykonaniu zadań, o których mowa w art. 8 ust. 1.

Artykuł 96

1. W razie powtarzającego się naruszenia przez radę gminy Konstytucji lub ustaw, Sejm, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, może w drodze uchwały rozwiązać radę gminy. Rozwiązanie rady równoznaczne jest z rozwiązaniem wszystkich organów gminy. Prezes Rady Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji wyznacza wówczas osobę, która do czasu wyborów nowych organów gminy pełni funkcję tych organów.

2. Jeżeli powtarzającego się naruszenia Konstytucji lub ustaw dopuszcza się zarząd gminy, wojewoda wzywa radę gminy do zastosowania niezbędnych środków, a jeżeli wezwanie to nie odnosi skutku - występuje z wnioskiem do Prezesa Rady Ministrów o rozwiązanie zarządu gminy. Do czasu wyboru nowego zarządu funkcję zarządu, pełni osoba wyznaczona przez Prezesa Rady Ministrów.

Artykuł 97

1. W razie nie rokującego nadziei na szybką poprawę i przedłużającego się braku skuteczności w wykonywaniu zadań publicznych przez organy gminy, Prezes Rady Ministrów, na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, może zawiesić organy gminy i ustanowić zarząd komisaryczny na okres do dwóch lat, nie dłużej jednak niż do wyboru zarządu przez radę kolejnej kadencji.

2. Ustanowienie zarządu komisarycznego może nastąpić po uprzednim przedstawieniu zarzutów organom gminy i wezwaniu ich do niezwłocznego przedłożenia programu poprawy sytuacji gminy.

3. Komisarza rządowego powołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek wojewody, zgłoszony za pośrednictwem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

4. Komisarz rządowy przejmuje wykonywanie zadań i kompetencji organów gminy.

Artykuł 98

1. Rozstrzygnięcie organu nadzorczego dotyczące gminy, a także stanowisko zajęte w trybie art. 89, podlega zaskarżeniu do sądu administracyjnego z powodu niezgodności z prawem w terminie 30 dni od daty jego doręczenia.

2. Przepis ust.1 stosuje się odpowiednio do rozstrzygnięć dotyczących organów związków i porozumień międzygminnych.

3. Do złożenia skargi uprawniona jest gmina lub związek międzygminny, których interes prawny, uprawnienie albo kompetencja zostały naruszone. Podstawą wniesienia skargi jest uchwała organów gminy.

4. Do postępowania w sprawach, o których mowa w ust.1 i 2, stosuje się odpowiednio przepisy o zaskarżaniu do sądu administracyjnego decyzji w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej.

5. Rozstrzygnięcia nadzorcze stają się prawomocne z upływem terminu do wniesienia skargi bądź z datą oddalenia lub odrzucenia skargi przez sąd.

Artykuł 99

1. (skreślony).

1a. Przepisy o nadzorze nad gminami stosuje się odpowiednio do związków i porozumień międzygminnych.

2. W sprawach związków i porozumień międzygminnych, wykraczających poza granice województwa, organy nadzorcze działają w zakresie swojej właściwości miejscowej i za pośrednictwem organów nadzorczych właściwych ze względu na siedzibę władz związku lub porozumienia, chyba że statut związku lub porozumienie przekazuje uprawnienia nadzorcze Prezesowi Rady Ministrów.

Artykuł 100

Postępowanie sądowe, o którym mowa w artykułach poprzedzających, jest wolne od opłat sądowych.

Artykuł 101

1. Każdy, czyj interes prawny lub uprawnienie zostały naruszone uchwałą podjętą przez organ gminy w sprawie z zakresu administracji publicznej, może - po bezskutecznym wezwaniu do usunięcia naruszenia - zaskarżyć uchwałę do sądu administracyjnego.

2. Przepisu ust.1 nie stosuje się, jeżeli w sprawie orzekał już sąd administracyjny i skargę oddalił.

2a. Skargę na uchwałę, o której mowa w ust.1, można wnieść do sądu administracyjnego w imieniu własnym lub reprezentując grupę mieszkańców gminy, którzy na to wyrażą pisemną zgodę.

3. W sprawie wezwania do usunięcia naruszenia stosuje się przepisy o terminach załatwiania spraw w postępowaniu administracyjnym.

4. W sprawach, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio art. 94.

Artykuł 101a

1. Przepisy art. 101 stosuje się odpowiednio, gdy organ gminy nie wykonuje czynności nakazanych prawem albo przez podejmowane czynności prawne lub faktyczne narusza prawa osób trzecich.

2. W przypadkach, o których mowa w ust.1, sąd administracyjny może nakazać organowi nadzoru wykonanie niezbędnych czynności na rzecz skarżącego, na koszt i ryzyko gminy.

Artykuł 102

Przepisów rozdziału niniejszego nie stosuje się do decyzji indywidualnych w sprawach z zakresu administracji publicznej, wydawanych przez organy gmin, ich związków lub samorządowe kolegia odwoławcze. Kontrolę instancyjną w tym zakresie oraz nadzór pozainstancyjny i kontrolę sprawowaną przez sąd określają przepisy odrębne.

ROZDZIAŁ 11

Przepis końcowy

Artykuł 103

Ustawa wchodzi w życie w terminie i na zasadach określonych ustawą - Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym, z wyjątkiem art. 5 ust. 4 i art.17, które wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.²

PRZYPISY

1) Przepisy rozdziału 8 („Sejmik samorządowy”) stały się nieaktualne z chwilą przeprowadzenia pierwszych wyborów do sejmików. Zob. art. 7 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o wejściu w życie ustawy o samorządzie powiatowym, ustawy o samorządzie województwa oraz ustawy o administracji rządowej w województwie (Dz.U. Nr 99, poz. 631). Skreślony na podstawie ostatniej nowelizacji ustawy z dnia 28 grudnia 1988 r.

2) Ustawa weszła w życie z dniem 27 maja 1990 r.

30
USTAWA

z dnia 5 czerwca 1998 r.

o samorządzie województwa
(Dz.U. Nr 91, poz. 576; Nr 160, poz. 1060 i Nr 162, poz. 1126)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

1. Mieszkańcy województwa tworzą z mocy prawa regionalną wspólnotę samorządową.
2. Województwo oznacza:
 - 1) jednostkę samorządu terytorialnego - regionalną wspólnotę samorządową,
 - 2) największą jednostkę zasadniczego podziału terytorialnego kraju w celu wykonywania administracji publicznej.

Artykuł 2

1. Organy samorządu województwa działają na podstawie i w granicach określonych przez ustawy.
2. Do zakresu działania samorządu województwa należy wykonywanie zadań publicznych o charakterze wojewódzkim, nie zastrzeżonych ustawami na rzecz organów administracji rządowej.

Artykuł 3

Administracja samorządowa w województwie jest ześlona w jednym urzędzie i pod jednym zwierzchnikiem.

Artykuł 4

1. Zakres działania samorządu województwa nie narusza samodzielności powiatu i gminy.
2. Organy samorządu województwa nie stanowią wobec powiatu i gminy organów nadzoru lub kontroli oraz nie są organami wyższego stopnia w postępowaniu administracyjnym.

Artykuł 5

1. Mieszkańcy województwa podejmują rozstrzygnięcia w głosowaniu powszechnym (w drodze wyborów i referendum) lub za pośrednictwem organów samorządu województwa.
2. Referendum może być przeprowadzone w każdej ważnej dla województwa sprawie mieszczącej się w zakresie jego zadań.
3. Referendum przeprowadza się z inicjatywy sejmiku województwa lub na wniosek co najmniej 1/10 mieszkańców uprawnionych do głosowania.
4. Referendum jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania.

5. Zasady i tryb przeprowadzania referendum określa odrębna ustawa.

Artykuł 6

1. Samorząd województwa:
 - 1) wykonuje określone ustawami zadania publiczne w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność,
 - 2) dysponuje mieniem wojewódzkim,
 - 3) prowadzi samodzielnie gospodarkę finansową na podstawie budżetu.
2. Województwo ma osobowość prawną.
3. Samodzielność województwa podlega ochronie sądowej.

Artykuł 7

1. Ustrój województwa jako jednostki samorządu terytorialnego określa statut województwa uchwalony po uzgodnieniu z Prezesem Rady Ministrów.
2. Statut i jego zmiany podlegają ogłoszeniu w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Artykuł 8

1. W celu wykonywania zadań województwo tworzy wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne oraz może zawierać umowy z innymi podmiotami.
2. Województwo może zawierać z innymi województwami oraz jednostkami lokalnego samorządu terytorialnego z obszaru województwa porozumienia w sprawie powierzenia prowadzenia zadań publicznych.
3. Do porozumień stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74, Nr 58, poz. 261, Nr 106 poz. 496 i Nr 132 poz. 622 oraz z 1997 r. Nr 9, poz. 43, Nr 106, poz. 679, Nr 107, poz. 686, Nr 113, poz. 734 i Nr 123, poz. 775).

Artykuł 9

Samorząd województwa, na podstawie upoważnień ustawowych, stanowi akty prawa miejscowego obowiązujące na obszarze województwa.

Artykuł 10

Odrębna ustawa określa siedziby władz samorządu województwa.

ROZDZIAŁ 2

Zakres działalności

Artykuł 11

1. Samorząd województwa określa strategię rozwoju województwa, uwzględniającą w szczególności następujące cele:

- 1) pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców,
- 2) pobudzanie aktywności gospodarczej,
- 3) podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa,
- 4) zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń,
- 5) kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

2. Samorząd województwa prowadzi politykę rozwoju województwa, na którą składa się:

- 1) tworzenie warunków rozwoju gospodarczego, w tym kreowanie rynku pracy,
- 2) utrzymanie i rozbudowa infrastruktury społecznej i technicznej o znaczeniu wojewódzkim,
- 3) pozyskiwanie i łączenie środków finansowych: publicznych i prywatnych, w celu realizacji zadań z zakresu użyteczności publicznej,
- 4) wspieranie i prowadzenie działań na rzecz podnoszenia poziomu wykształcenia obywateli,
- 5) racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- 6) wspieranie rozwoju nauki i współpracy między sferą nauki i gospodarki, popieranie postępu technologicznego oraz innowacji,
- 7) wspieranie rozwoju kultury oraz ochrona i racjonalne wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego,
- 8) promocja walorów i możliwości rozwojowych województwa.

3. Strategia rozwoju województwa jest realizowana poprzez programy wojewódzkie.

Artykuł 12

Samorząd województwa, przy formułowaniu strategii rozwoju województwa i realizacji polityki jego rozwoju, współpracuje w szczególności z:

- 1) jednostkami lokalnego samorządu terytorialnego z obszaru województwa oraz z samorządem gospodarczym i zawodowym,
- 2) administracją rządową, szczególnie z wojewodą,
- 3) innymi województwami,
- 4) organizacjami pozarządowymi,
- 5) szkołami wyższymi i jednostkami naukowo - badawczymi,

6) organizacjami międzynarodowymi i regionami innych państw, zwłaszcza sąsiednich.

Artykuł 13

1. W sferze użyteczności publicznej województwo może tworzyć spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółki akcyjne, a także może przystępować do takich spółek.

2. Poza sferą użyteczności publicznej województwo może tworzyć spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjne oraz przystępować do nich, jeżeli działalność spółek polega na wykonywaniu czynności promocyjnych, edukacyjnych i wydawniczych służących rozwojowi województwa.

3. Zasady tworzenia przez województwo spółek z ograniczoną odpowiedzialnością i spółek akcyjnych oraz przystępowania do nich określa ustawa.

Artykuł 14

1. Samorząd województwa wykonuje zadania o charakterze wojewódzkim określone ustawami, w szczególności w zakresie:

- 1) edukacji publicznej, w tym szkolnictwa wyższego,
- 2) promocji i ochrony zdrowia,
- 3) kultury i ochrony jej dóbr,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) polityki prorodzinnej,
- 6) modernizacji terenów wiejskich,
- 7) zagospodarowania przestrzennego,
- 8) ochrony środowiska,
- 9) gospodarki wodnej,
- 10) dróg publicznych i transportu,
- 11) kultury fizycznej i turystyki,
- 12) ochrony praw konsumentów,
- 13) obronności,
- 14) bezpieczeństwa publicznego,
- 15) przeciwdziałania bezrobociu i aktywizacji lokalnego rynku pracy.

2. Ustawy mogą określać sprawy należące do zakresu działania województwa jako zadania z zakresu administracji rządowej, wykonywane przez zarząd województwa.

ROZDZIAŁ 3

Władze samorządu województwa

Artykuł 15

Organami samorządu województwa są:

- 1) sejmik województwa,
- 2) zarząd województwa.

Artykuł 16

1. Sejmik województwa jest organem stanowiącym i kontrolnym województwa.

2. Kadencja sejmiku województwa trwa 4 lata, licząc od dnia wyborów.

3. W skład sejmiku województwa wchodzi radni, wybierani w wyborach bezpośrednich, w liczbie określonej w odrębnej ustawie.

4. Zasady i tryb przeprowadzania wyborów do sejmiku województwa określa odrębna ustawa.

Artykuł 17

W sprawie odwołania sejmiku województwa przed upływem kadencji rozstrzyga się wyłącznie w drodze referendum wojewódzkiego.

Artykuł 18

Do wyłącznej właściwości sejmiku województwa należą:

- 1) stanowienie aktów prawa miejscowego, w szczególności:
 - a) statutu województwa,
 - b) zasad gospodarowania mieniem wojewódzkim,
 - c) zasad i trybu korzystania z wojewódzkich obiektów i urządzeń użyteczności publicznej,
- 2) uchwalanie strategii rozwoju województwa oraz wieloletnich programów wojewódzkich,
- 3) uchwalanie planu zagospodarowania przestrzennego,
- 4) podejmowanie uchwały w sprawie trybu prac nad projektem uchwały budżetowej,
- 5) podejmowanie uchwały w sprawie szczegółowości układu wykonawczego budżetu województwa, z zastrzeżeniem, że szczegółowość ta nie może być mniejsza niż określona w odrębnych przepisach,
- 6) uchwalanie budżetu województwa,
- 7) określanie zasad udzielania dotacji przedmiotowych i podmiotowych z budżetu województwa,
- 8) podejmowanie uchwały w sprawie wyboru niezależnego audytora oraz zamknięcia rachunków budżetu województwa,
- 9) rozpatrywanie sprawozdań z wykonania budżetu województwa, sprawozdań finansowych województwa oraz sprawozdań z wykonywania wieloletnich programów województwa,
- 10) podejmowanie uchwały w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium zarządowi województwa z tytułu wykonania budżetu województwa,
- 11) uchwalanie, w granicach określonych ustawami, przepisów dotyczących podatków i opłat lokalnych,
- 12) podejmowanie uchwał w sprawie powierzenia zadań samorządu województwa innym jednostkom samorządu terytorialnego,
- 13) uchwalanie „Priorytetów współpracy zagranicznej województwa”,
- 14) podejmowanie uchwał w sprawie uczestnictwa w międzynarodowych zrzeszeniach regionalnych i innych formach współpracy regionalnej,
- 15) wybór i odwoływanie zarządu województwa,
- 16) rozpatrywanie sprawozdań z działalności zarządu województwa, w tym w szczególności z działalności fi-

nansowej i realizacji programów, o których mowa w pkt 2,

- 17) powoływanie i odwoływanie, na wniosek marszałka województwa, skarbnika województwa, który jest głównym księgowym budżetu województwa,
- 18) podejmowanie uchwał w sprawie tworzenia związków, stowarzyszeń, fundacji oraz ich rozwiązywania, a także przystępowania do nich lub występowania z nich,
- 19) podejmowanie uchwał w sprawach majątkowych województwa dotyczących:
 - a) zasad nabywania, zbywania i obciążania nieruchomości oraz ich wydzierżawiania lub wynajmowania na okres dłuższy niż 3 lata, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej; do czasu określenia zasad zarząd może dokonywać tych czynności wyłącznie za zgodą sejmiku województwa,
 - b) emitowania obligacji oraz określania zasad ich zbywania, nabywania i wykupu,
 - c) zaciągania długoterminowych pożyczek i kredytów,
 - d) ustalania maksymalnej wysokości pożyczek i kredytów krótkoterminowych zaciąganych przez zarząd województwa oraz maksymalnej wysokości pożyczek i poręczeń udzielanych przez zarząd województwa w roku budżetowym,
 - e) tworzenia spółek prawa handlowego i przystępowania do nich oraz określania zasad wnoszenia wkładów, a także obejmowania, nabywania i zbywania udziałów i akcji,
- 20) podejmowanie uchwał w innych sprawach zastrzeżonych ustawami i statutem województwa do kompetencji sejmiku województwa,
- 21) uchwalanie przepisów dotyczących organizacji wewnętrznej oraz trybu pracy organów samorządu województwa.

Artykuł 19

1. Uchwały sejmiku województwa zapadają zwykłą większością głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowego składu sejmiku, w głosowaniu jawnym lub jawnym imiennym, chyba że przepisy ustawy stanowią inaczej.

2. W przypadku równej liczby głosów rozstrzyga głos przewodniczącego sejmiku województwa.

3. Odrzucenie w głosowaniu uchwały o udzieleniu absolutorium jest równoznaczne z przyjęciem uchwały o nieudzieleniu absolutorium.

Artykuł 20

1. Sejmik województwa wybiera ze swojego grona przewodniczącego sejmiku województwa bezwzględną większością głosów, w głosowaniu tajnym.

2. Sejmik województwa wybiera ze swojego grona wiceprzewodniczących sejmiku województwa, nie więcej niż 3, bezwzględną większością głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowego składu sejmiku, w głosowaniu tajnym.

3. Przewodniczący sejmiku województwa organizuje pracę sejmiku i prowadzi jego obrady. Przewodniczący sejmiki-

ku województwa może powierzyć wykonywanie powyższych czynności jednemu z wiceprzewodniczących sejmiku województwa.

4. Przewodniczący i wiceprzewodniczący sejmiku województwa nie mogą wchodzić w skład zarządu województwa.

Artykuł 21

1. Sejmik województwa obraduje na sesjach zwoływanych przez przewodniczącego sejmiku województwa co najmniej raz na kwartał.

2. Przewodniczący sejmiku województwa jest obowiązany zwołać sesję w ciągu 7 dni od dnia złożenia wniosku przez zarząd województwa lub radnych stanowiących co najmniej 1/4 ustawowego składu sejmiku województwa. W przypadku odwołania lub wygaśnięcia mandatu przewodniczącego sejmiku województwa sesje sejmiku województwa zwołuje wiceprzewodniczący sejmiku województwa.

3. Pierwszą sesję nowo wybranego sejmiku województwa zwołuje przewodniczący sejmiku województwa poprzedniej kadencji w terminie przypadającym w ciągu 14 dni po ogłoszeniu zbiorczych wyników wyborów do sejmików województwa na obszarze całego kraju.

Artykuł 22

1. Radny przed objęciem mandatu składa ślubowanie:

„Uroczyste ślubuję rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu Polskiego, strzec suwerenności i interesów Państwa Polskiego, czynić wszystko dla pomyślności Ojczyzny, wspólnoty samorządowej województwa i dobra obywateli, przestrzegać Konstytucji i innych praw Rzeczypospolitej Polskiej”.

Ślubowanie może być złożone z dodaniem zdania

„Tak mi dopomóż Bóg”.

2. Odmowa złożenia ślubowania oznacza zrzeczenie się mandatu.

3. Radny nieobecny na pierwszej sesji sejmiku województwa oraz radny, który uzyskał mandat w czasie trwania kadencji, składa ślubowanie na pierwszej sesji, na której jest obecny.

Artykuł 23

1. Radny nie jest związany instrukcjami wyborców. Radny województwa w swojej działalności jest obowiązany kierować się interesami państwa i wojewódzkiej wspólnoty samorządowej.

2. W związku z wykonywaniem mandatu radny korzysta z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych.

3. Radny jest obowiązany brać udział w pracach organów samorządu województwa oraz wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych, do których został wybrany lub desygnowany.

4. Mandatu radnego województwa nie można łączyć z:

- 1) mandatem radnego powiatu i gminy,
- 2) funkcją wojewody i wicewojewody,

3) zatrudnieniem na stanowiskach urzędniczych w rządach rządowej administracji zespolonej i niezespolonej na obszarze województwa.

Artykuł 24

1. Radny nie może wchodzić w stosunki cywilnoprawne w sprawach majątkowych z województwem lub wojewódzkimi samorządowymi jednostkami organizacyjnymi, z wyjątkiem stosunków prawnych wynikających z korzystania z powszechnie dostępnych usług na warunkach ogólnych oraz stosunku najmu pomieszczeń do własnych celów mieszkaniowych lub własnej działalności gospodarczej oraz dzierżawy, a także innych prawnych form korzystania z nieruchomości, jeżeli najem, dzierżawa lub użytkowanie są oparte na warunkach ustalonych powszechnie dla danego typu czynności prawnych.

2. Radny nie może brać udziału w głosowaniu w sprawach, o których mowa w ust. 1, jeżeli dotyczy to jego interesu prawnego.

3. Radnemu przysługują diety oraz zwrot kosztów podróży służbowych.

4. Do radnego województwa stosuje się odpowiednio przepisy art. 24e-24h ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74 z późn. zmianami).

5. Minister właściwy do spraw administracji publicznej określi, w drodze rozporządzenia, maksymalną wysokość diet, o których mowa w ust. 3.

Artykuł 25

1. Z radnym nie może być nawiązany stosunek pracy w urzędzie marszałkowskim w tym województwie, w którym radny uzyskał mandat. Przepis ten nie dotyczy radnych wybranych do zarządu województwa, z którymi stosunek pracy jest nawiązywany na podstawie wyboru.

2. Przepis ust. 1 dotyczy także stanowiska kierownika wojewódzkiej samorządowej jednostki organizacyjnej, bez względu na rodzaj umowy lub innych aktów, na których podstawie nawiązany został z radnym stosunek pracy.

3. Nawiązanie przez radnego stosunku pracy, o którym mowa w ust. 1 i 2, jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu.

Artykuł 26

1. Radny, który przed uzyskaniem mandatu pozostawał w stosunku pracy w urzędzie marszałkowskim lub był zatrudniony na stanowisku kierownika wojewódzkiej samorządowej jednostki organizacyjnej w tym województwie, w którym uzyskał mandat, jest obowiązany złożyć wniosek o urlop bezpłatny w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów przez właściwy organ wyborczy, przed złożeniem ślubowania, o którym mowa w art. 22 ust. 1.

2. Radny, o którym mowa w ust. 1, otrzymuje urlop bezpłatny na okres sprawowania mandatu oraz 3 miesiące po jego wygaśnięciu.

3. Radny otrzymuje urlop bezpłatny bez względu na rodzaj i okres trwania stosunku pracy. Stosunek pracy

nawiązany na czas określony, który ustalby przed terminem zakończenia urlopu bezpłatnego, przedłuża się do 3 miesięcy od zakończeniu tego urlopu.

4. W przypadku radnego zatrudnionego na stanowisku kierownika wojewódzkiej samorządowej jednostki organizacyjnej przejętej lub utworzonej przez województwo w czasie kadencji termin, o którym mowa w ust.1, wynosi 6 miesięcy od dnia przejścia lub utworzenia tej jednostki.

5. Niezłożenie przez radnego wniosku, o którym mowa w ust.1, jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu.

6. Po wygaśnięciu mandatu radnego w trybie ust. 2, urząd marszałkowski lub wojewódzka samorządowa jednostka organizacyjna przywraca radnego do pracy na tym samym lub równorzędnym stanowisku pracy, z wynagrodzeniem odpowiadającym wynagrodzeniu, jakie radny otrzymywałby, gdyby nie korzystał z urlopu bezpłatnego. Radny jest obowiązany zgłosić gotowość przystąpienia do pracy w terminie 7 dni od dnia wygaśnięcia mandatu.

Artykuł 27

1. Pracodawca jest obowiązany zwalniać radnego od pracy zawodowej w celu umożliwienia radnemu brania udziału w pracach sejmiku województwa i jego komisji oraz zarządu województwa.

2. Rozwiązanie z radnym stosunku pracy wymaga uprzedniej zgody sejmiku województwa, którego radny jest członkiem. Sejmik województwa odmówi zgody na rozwiązanie stosunku pracy z radnym, jeżeli podstawą rozwiązania tego stosunku są zdarzenia związane z wykonywaniem mandatu przez tego radnego.

Artykuł 28

1. Sejmik województwa może powoływać ze swojego grona stałe i doraźne komisje do wykonywania określonych zadań.

2. Statut województwa określa przedmiot działania, zakres zadań, zasady dotyczące składu, organizację wewnętrzną i tryb pracy komisji powoływanych przez sejmik województwa.

Artykuł 29

Radni mogą tworzyć kluby radnych działające na zasadach określonych w statucie województwa.

Artykuł 30

1. Sejmik województwa kontroluje działalność zarządu województwa oraz wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych. W tym celu powołuje komisję rewizyjną.

2. W skład komisji rewizyjnej wchodzi radni, w tym przedstawiciele wszystkich klubów. Członkostwa w komisji rewizyjnej nie można łączyć z funkcjami marszałka województwa, przewodniczącego i wiceprzewodniczących sejmiku województwa oraz radnych będących członkami zarządu województwa.

3. Komisja rewizyjna opiniuje wykonanie budżetu i występuje z wnioskiem do sejmiku województwa w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium zarządowi woje-

wództwa. Wniosek ten podlega zaopiniowaniu przez regionalną izbę obrachunkową.

Artykuł 31

1. Zarząd województwa jest organem wykonawczym województwa.

2. W skład zarządu województwa, liczącego 5 osób, wchodzi marszałek województwa jako jego przewodniczący, wiceprzewodniczący i pozostali członkowie.

3. Członkostwa zarządu województwa nie można łączyć z członkostwem w organach gminy i powiatu, z zatrudnieniem w administracji rządowej oraz z mandatem posła lub senatora.

4. Uchwały zarządu województwa zapadają zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy składu zarządu w głosowaniu jawnym, chyba że przepisy ustawy stanowią inaczej.

5. W przypadku równej liczby głosów rozstrzyga głos marszałka województwa.

Artykuł 32

1. Sejmik województwa wybiera ze swojego grona marszałka województwa bezwzględną większością głosów.

2. Sejmik województwa wybiera, na wniosek marszałka województwa, pozostałych członków zarządu województwa, w tym nie więcej niż 2 wiceprzewodniczących, w ciągu 3 miesięcy od daty ogłoszenia wyników wyborów przez właściwy organ wyborczy.

3. Wyboru wiceprzewodniczących i pozostałych członków zarządu województwa dokonuje się bezwzględną większością głosów ustawowego składu sejmiku województwa.

4. Wiceprzewodniczący i pozostali członkowie zarządu województwa mogą być wybrani spoza składu sejmiku województwa.

5. Do wiceprzewodniczących i pozostałych członków zarządu województwa wybranych spoza składu sejmiku województwa stosuje się odpowiednio przepisy art. 24 ust.1, 2 i 4.

Artykuł 33

1. Jeżeli sejmik województwa nie dokona wyboru zarządu województwa w terminie określonym w art. 32 ust. 2, ulega rozwiązaniu z mocy prawa.

2. Informację o rozwiązaniu sejmiku województwa z przyczyny określonej w ust.1 wojewoda podaje do publicznej wiadomości w środkach masowego przekazu i ogłasza, w formie obwieszczenia, w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

3. Po rozwiązaniu sejmiku województwa z przyczyny określonej w ust.1 przeprowadza się wybory przedterminowe. Wybory zarządza Prezes Rady Ministrów w terminie 3 miesięcy od dnia rozwiązania sejmiku województwa.

4. Funkcje organów województwa, do czasu wyboru zarządu województwa przez nowy sejmik województwa, pełni właściwy terytorialnie wojewoda.

5. Jeżeli sejmik województwa wybrany w trybie określonym w ust. 3 nie dokona wyboru zarządu województwa w te-

rminie określonym w art. 32 ust. 2, ulega rozwiązaniu z mocy prawa. Informację o rozwiązaniu sejmiku województwa podaje się do wiadomości w trybie określonym w ust. 2.

6. W przypadku określonym w ust. 5 nie przeprowadza się kolejnych wyborów przedterminowych. Do dnia wyborów do sejmiku województwa na kolejną kadencję oraz zarządu województwa zadania i kompetencje sejmiku województwa i zarządu województwa przejawia właściwy terytorialnie wojewoda.

Artykuł 34

1. Uchwała sejmiku województwa w sprawie nieudzielenia zarządowi województwa absolutorium jest równoznaczna ze złożeniem wniosku o odwołanie zarządu województwa, chyba że po zakończeniu roku budżetowego zarząd województwa został odwołany z innej przyczyny.

2. Sejmik województwa rozpoznaje sprawę odwołania zarządu województwa z przyczyny określonej w ust.1 na sesji zwołanej nie wcześniej niż po upływie 14 dni od podjęcia uchwały o nieudzieleniu zarządowi województwa absolutorium.

3. Sejmik województwa, po zapoznaniu się z wnioskiem komisji rewizyjnej i opinią regionalnej izby obrachunkowej w sprawie uchwały sejmiku województwa o nieudzieleniu zarządowi województwa absolutorium, może odwołać zarząd województwa większością 3/5 głosów ustawowego składu sejmiku.

4. (skreślony).

Artykuł 35

1. Sejmik województwa może odwołać zarząd województwa lub poszczególnych jego członków, z wyjątkiem marszałka województwa, z innej przyczyny niż nieudzielenie absolutorium, jedynie na pisemnie uzasadniony i zaopiniowany przez komisję rewizyjną wniosek co najmniej 1/3 ustawowego składu sejmiku.

2. Sejmik województwa rozpoznaje wniosek, o którym mowa w ust.1, na sesji zwołanej nie wcześniej niż 14 dni od dnia zgłoszenia wniosku.

3. Sejmik województwa może odwołać zarząd województwa lub poszczególnych jego członków w sytuacji i terminie określonych w ust. 1 i 2 większością 3/5 głosów ustawowego składu sejmiku, w głosowaniu tajnym.

Artykuł 36

Sejmik województwa może, na wniosek marszałka województwa, odwołać poszczególnych członków zarządu województwa bezwzględną większością głosów ustawowego składu sejmiku, w głosowaniu tajnym. Wniosek ten jest rozpoznawany na sesji zwołanej nie wcześniej niż 14 dni od dnia zgłoszenia wniosku.

Artykuł 37

1. Sejmik województwa może odwołać marszałka województwa, z innej przyczyny niż nieudzielenie absolutorium, jedynie na pisemnie uzasadniony i zaopiniowany przez komisję rewizyjną wniosek co najmniej 1/3 ustawowego składu sejmiku, tylko w przypadku jednoczesnego wyboru marszałka województwa. Wniosek ten jest rozpoznawany na sesji

zwołanej nie wcześniej niż po upływie 14 dni od dnia zgłoszenia wniosku.

2. Uchwała sejmiku województwa jest podejmowana w sytuacji określonej w ust. 1 większością 3/5 głosów ustawowego składu sejmiku województwa.

3. Odwołanie marszałka województwa jest równoznaczne z odwołaniem całego zarządu województwa.

Artykuł 38

Jeżeli wniosek o odwołanie zarządu województwa lub poszczególnych jego członków albo marszałka województwa nie uzyskał wymaganej większości głosów, kolejny wniosek o odwołanie może być zgłoszony na zasadach i w trybie przewidzianych w art. 35-37, nie wcześniej niż 6 miesięcy od poprzedniego głosowania.

Artykuł 39

1. W razie odwołania zarządu województwa lub poszczególnych jego członków sejmik województwa wybiera w ciągu miesiąca nowy zarząd województwa lub poszczególnych jego członków, w trybie i na zasadach określonych w art. 32.

2. Odwołany zarząd województwa lub poszczególni jego członkowie pełnią dotychczasowe obowiązki do czasu wyboru nowego zarządu województwa lub poszczególnych jego członków. Sejmik województwa może zwolnić członka zarządu województwa z tego obowiązku. Przepisu art. 33 ust.1 o rozwiązaniu sejmiku województwa z mocy prawa nie stosuje się.

Artykuł 40

1. W przypadku złożenia przez członka zarządu województwa rezygnacji z pełnionej funkcji sejmik województwa na najbliższym posiedzeniu podejmuje uchwałę o przyjęciu rezygnacji i odwołaniu go z funkcji.

2. Niepodjęcie uchwały, o której mowa w ust.1, jest równoznaczne z przyjęciem rezygnacji z upływem ostatniego dnia miesiąca, w którym odbyło się posiedzenie sejmiku województwa, o którym mowa w ust.1.

Artykuł 41

1. Zarząd województwa wykonuje zadania należące do samorządu województwa, nie zastrzeżone na rzecz sejmiku województwa i wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych.

2. Do zadań zarządu województwa należy w szczególności:

- 1) wykonywanie uchwał sejmiku województwa,
- 2) gospodarowanie mieniem województwa, w tym wykonywanie praw z akcji i udziałów posiadanych przez województwo,
- 3) przygotowywanie projektu i wykonywanie budżetu województwa,
- 4) przygotowywanie projektów strategii rozwoju województwa, planu zagospodarowania przestrzennego i programów wojewódzkich oraz ich wykonywanie,

- 5) organizowanie współpracy ze strukturami samorządu regionalnego w innych krajach i z międzynarodowymi zrzeszeniami regionalnymi,
- 6) kierowanie, koordynowanie i kontrolowanie działalności wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych, w tym powoływanie i odwoływanie ich kierowników,
- 7) uchwalanie regulaminu organizacyjnego urzędu marszałkowskiego.

3. Zasady i tryb działania zarządu województwa określa statut województwa.

Artykuł 42

Po upływie kadencji sejmiku województwa zarząd województwa działa do dnia wyboru nowego zarządu województwa.

Artykuł 43

1. Marszałek województwa organizuje pracę zarządu województwa i urzędu marszałkowskiego, kieruje bieżącymi sprawami województwa oraz reprezentuje województwo na zewnątrz.

2. W sprawach nie cierpiących zwłoki, związanych z bezpośrednim zagrożeniem interesu publicznego, zagrażających bezpośrednio zdrowiu i życiu oraz w sprawach mogących spowodować znaczne straty materialne marszałek województwa podejmuje niezbędne czynności należące do właściwości zarządu województwa. Czynności podjęte w tym trybie wymagają przedstawienia do zatwierdzenia na najbliższym posiedzeniu zarządu województwa.

3. Marszałek województwa jest kierownikiem urzędu marszałkowskiego, zwierzchnikiem służbowym pracowników tego urzędu i kierowników wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych.

Artykuł 44

1. Sejmik województwa powołuje i odwołuje skarbnika województwa (głównego księgowego budżetu województwa), na wniosek marszałka województwa, bezwzględną większością głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowego składu sejmiku, w głosowaniu tajnym.

2. Skarbnik województwa uczestniczy w pracach oraz obradach zarządu województwa i sejmiku województwa z głosem doradczym.

Artykuł 45

1. Zarząd województwa wykonuje zadania województwa przy pomocy urzędu marszałkowskiego i wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych lub wojewódzkich osób prawnych.

2. Status prawny pracowników samorządu województwa określa odrębna ustawa.

Artykuł 46

1. Decyzje w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej wydaje marszałek województwa, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

2. Marszałek województwa może upoważnić wiceprzewodniczących zarządu województwa, pozostałych członków zarządu województwa, pracowników urzędu marszałkowskiego oraz kierowników wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych do wydawania w jego imieniu decyzji, o których mowa w ust.1.

3. Od decyzji, o których mowa w ust.1, służy odwołanie do samorządowego kolegium odwoławczego, a w sprawach powierzonych na podstawie porozumienia z wojewodą - do właściwego ministra.

4. Prezes Rady Ministrów ustala, w drodze rozporządzenia, instrukcję kancelaryjną dla organów samorządu województwa, określającą zasady i tryb wykonywania czynności kancelaryjnych w urzędzie marszałkowskim w celu zapewnienia jednolitego sposobu tworzenia, ewidencjonowania i przechowywania dokumentów oraz ochrony przed ich uszkodzeniem, zniszczeniem lub utratą.

ROZDZIAŁ 4

Mienie samorządu województwa

Artykuł 47

1. Mieniem województwa jest własność i inne prawa majątkowe nabyte przez województwo lub inne wojewódzkie osoby prawne.

2. Wojewódzkimi osobami prawnymi, poza województwem, są samorządowe jednostki organizacyjne, którym ustawy przyznają wprost taki status, oraz te osoby prawne, które mogą być tworzone na podstawie odrębnych ustaw wyłącznie przez województwo.

3. Województwo jest w stosunkach cywilnoprawnych podmiotem praw i obowiązków, które dotyczą mienia województwa nie należącego do innych wojewódzkich osób prawnych.

Artykuł 48

Nabycie mienia województwa następuje na zasadach określonych w Kodeksie cywilnym i innych ustawach, a także w drodze przekazania mienia Skarbu Państwa oraz mienia Skarbu Państwa będącego we władaniu państwowych osób prawnych na zasadach określonych w niniejszej ustawie.

Artykuł 49

1. Przekazanie województwu mienia Skarbu Państwa oraz mienia Skarbu Państwa będącego we władaniu państwowych osób prawnych, służącego realizacji zadań województwa, w szczególności określonych w art.14, następuje na podstawie decyzji administracyjnej wojewody wydawanej z urzędu, z zastrzeżeniem art. 50.

2. Organem odwoławczym od decyzji, o której mowa w ust.1, jest minister właściwy do spraw Skarbu Państwa.

3. Nabycie mienia jest nieodpłatne i następuje z dniem, w którym decyzje o jego przekazaniu stała się ostateczna.

Artykuł 50

1. Przekazanie województwu mienia Skarbu Państwa oraz mienia Skarbu Państwa będącego we władaniu państwowych osób prawnych, służącego wykonywaniu zadań gospodarczych przekraczających zakres użyteczności publicznej, może nastąpić na wniosek zarządu województwa, jeżeli mienie to służyć ma realizacji strategii rozwoju województwa i wojewódzkich programów, z wyłączeniem mienia przeznaczonego na zaspokojenie roszczeń reprivatyzacyjnych oraz realizację programu powszechnego uwłaszczenia.

2. Przekazanie mienia określonego w ust. 1 następuje nieodpłatnie, w trybie właściwym dla przenoszenia nabywanych praw, z tym że przekazanie własności i innych praw do rzeczy następuje na podstawie ostatecznej decyzji ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa.

3. Odmowa przekazania mienia, o którym mowa w ust.1, następuje w drodze ostatecznej decyzji ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa.

Artykuł 51

1. Nabycie przekazywanego mienia Skarbu Państwa oraz mienia Skarbu Państwa będącego we władaniu państwowych osób prawnych następuje wraz z obciążeniami, które powinny być ujawnione w decyzji o przekazaniu.

2. Ujawnienie obciążeń nie narusza praw osób trzecich.

3. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do zobowiązań Skarbu Państwa oraz państwowych osób prawnych, wynikających z działalności organów i instytucji władających przekazywanym mieniem, powstałych przed dniem jego przejścia przez województwo.

Artykuł 52

Przekazanie mienia Skarbu Państwa oraz mienia Skarbu Państwa będącego we władaniu państwowych osób prawnych województwu jest wolne od podatków i opłat.

Artykuł 53

Do postępowania w sprawie przekazania mienia, w drodze decyzji, stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

Artykuł 54

1. Ostateczna decyzja o przekazaniu województwu praw, które są lub mogą być ujawnione w księdze wieczystej, stanowi podstawę wpisu w księdze.

2. Postępowanie w przedmiocie wpisu jest wolne od opłat sądowych.

Artykuł 55

Prawa majątkowe województwa, nie należące do innych wojewódzkich osób prawnych, wykonuje zarząd województwa.

Artykuł 56

1. Kierownicy wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej działają

jednoosobowo na podstawie pełnomocnictwa udzielonego przez zarząd województwa.

2. Do czynności przekraczających zakres pełnomocnictwa wymagana jest zgoda, w formie uchwały, zarządu województwa.

Artykuł 57

1. Oświadczenia woli w imieniu województwa składa marszałek województwa wraz z członkiem zarządu województwa, chyba że statut województwa stanowi inaczej.

2. Sejmik województwa może udzielić marszałkowi upoważnienia do składania jednoosobowo oświadczeń woli, innych niż przewidywane w statucie województwa.

3. Czynność prawna, z której wynika zobowiązanie pieniężne, wymaga do jej skuteczności kontrasygnaty głównego księgowego budżetu województwa.

4. Główny księgowy budżetu województwa, który odmówi kontrasygnaty, dokonuje jej jednak na pisemne polecenie marszałka województwa, informując równocześnie o tym sejmik województwa oraz regionalną izbę obrachunkową.

Artykuł 58

1. Wojewódzkie osoby prawne samodzielnie decydują, w granicach ustaw, o sposobie wykonywania należących do nich praw majątkowych, z tym że nieodpłatne rozporządzenie mieniem oraz zbycie:

- 1) nieruchomości służącej do powszechnego użytku lub bezpośredniego zaspokajania potrzeb publicznych,
- 2) przedmiotów posiadających szczególną wartość naukową, historyczną, kulturalną lub przyrodniczą - wymaga zgody, w formie uchwały, zarządu województwa.

2. Zgody zarządu województwa wymaga także zmiana przeznaczenia składników mienia określonego w ust. 1 pkt 1 i 2.

3. Uchwały zarządu województwa, o których mowa w ust. 1 i 2, podlegają nadzorowi, o którym mowa w rozdziale 7 ustawy.

Artykuł 59

1. W przypadku zbycia przez województwo lub inną wojewódzką osobę prawną przedmiotów posiadających szczególną wartość naukową, historyczną, kulturalną lub przyrodniczą Skarbowi Państwa przysługuje prawo pierwokupu lub wykupu wykonywane na zasadach określonych w Kodeksie cywilnym.

2. Mienie nabyte nieodpłatnie od Skarbu Państwa podlega, w przypadkach określonych w ust.1, zwrotowi na jego rzecz, jeżeli uprawniony organ państwowy wystąpi z żądaniem zwrotu.

Artykuł 60

Województwo nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania innych wojewódzkich osób prawnych, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Inne wojewódzkie osoby prawne nie ponoszą odpowiedzialności za zobowiązania województwa.

ROZDZIAŁ 5

Finanse samorządu województwa

Artykuł 61

1. Budżet województwa jest podstawą samodzielnej gospodarki finansowej województwa.

2. Budżet województwa jest planem finansowym obejmującym:

- 1) planowane dochody i wydatki województwa,
- 2) źródła sfinansowania deficytu budżetowego,
- 3) przeznaczenie nadwyżki budżetowej,
- 4) wydatki związane z wieloletnimi programami, w tym w szczególności inwestycyjnymi, z wyodrębnieniem wydatków na finansowanie każdego z programów.

Artykuł 62

Zamieszczenie w budżecie województwa wydatków na określone cele nie stanowi podstawy zobowiązań wobec osób trzecich oraz roszczeń osób trzecich wobec województwa.

Artykuł 63

1. Budżet województwa jest uchwalany jako część uchwały budżetowej na rok kalendarzowy, zwany dalej „rokiem budżetowym”.

2. Sejmik województwa ustala tryb prac nad projektem uchwały budżetowej, określając w szczególności:

- 1) terminy obowiązujące w toku prac nad projektem budżetu województwa,
- 2) obowiązki wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych w toku prac nad projektem budżetu województwa,
- 3) wymaganą przez sejmik województwa szczegółowość projektu,
- 4) materiały informacyjne, które zarząd województwa powinien przedstawić sejmikowi województwa, przedkładając projekt uchwały budżetowej.

Artykuł 64

1. Uchwała budżetowa województwa składa się z budżetu województwa, ustaleń dotyczących spraw, które, na podstawie Prawa budżetowego, pozostawiono do uchwały sejmiku województwa, oraz spraw wskazanych przez sejmik województwa w uchwale, o której mowa w art. 63 ust. 2.

2. Uchwała budżetowa może obejmować wydatki na wieloletnie programy inwestycyjne, jeżeli:

- 1) dla każdego programu wieloletniego zostały przez sejmik województwa odrębnie określone:
 - a) nazwa programu, jego cel i zadania, które będą finansowane z budżetu województwa,
 - b) jednostka organizacyjna wykonująca program lub też koordynująca wykonywanie programu,
 - c) okres realizacji programu i łączne nakłady finansowe,
 - d) wysokość wydatków w poszczególnych latach realizacji programu,

2) kolejne uchwały budżetowe będą obejmować nakłady na uruchomiony program w wysokości umożliwiającej jego terminowe zakończenie,

3) zmiana kwot wydatków na realizację programu może być wyłącznie skutkiem odrębnych uchwał sejmiku województwa zmieniających zakres wykonywania tego programu lub wstrzymujących jego wykonywanie.

Artykuł 65

1. Uchwałę budżetową województwa podejmuje się przed rozpoczęciem roku budżetowego.

2. W przypadku nieuchwalenia budżetu w terminie wskazanym w ust. 1, do czasu uchwalenia budżetu przez sejmik województwa, jednak nie później niż do 31 marca roku budżetowego, podstawą gospodarki budżetowej jest projekt budżetu przedłożony sejmikowi województwa.

3. W przypadku nieuchwalenia budżetu w terminie, o którym mowa w ust. 2, wojewoda ustala, na wniosek regionalnej izby obrachunkowej, budżet województwa najpóźniej do końca kwietnia roku budżetowego. Do dnia ustalenia budżetu przez wojewodę podstawą gospodarki budżetowej jest projekt budżetu, o którym mowa w ust. 2.

4. W przypadku gdy dochody i wydatki państwa określa ustawa o prowizorium budżetowym, sejmik województwa może uchwalić prowizorium budżetowe województwa na okres objęty prowizorium budżetowym państwa.

Artykuł 66

1. Opracowanie i przedstawienie do uchwalenia projektu budżetu województwa, a także inicjatywa w sprawie zmian tego budżetu, należą do wyłącznej kompetencji zarządu województwa.

2. Zarząd województwa przygotowuje i przedstawia sejmikowi województwa, nie później niż 15 listopada roku poprzedzającego rok budżetowy:

- 1) projekt budżetu województwa uwzględniający zasady Prawa budżetowego oraz ustalenia sejmiku województwa, o których mowa w art. 63 ust. 2 pkt 3,
- 2) projekt ustaleń uchwały budżetowej, o których mowa w art. 64 ust.1,
- 3) materiały informacyjne określone przez sejmik województwa w uchwale budżetowej.

3. Bez zgody zarządu województwa sejmik województwa nie może wprowadzić w projekcie budżetu województwa zmian powodujących zwiększenie wydatków i jednoczesne zwiększenie deficytu projektowanego budżetu województwa albo zmian powodujących zwiększenie przewidywanych dochodów bez jednoczesnego ustanowienia nowych źródeł dochodów.

Artykuł 67

1. Dochody własne stanowią zasadnicze źródło finansowania zadań województwa.

2. Dochodami własnymi województwa są:

- 1) udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa w wysokości określonej odrębną ustawą,

- 2) dochody z majątku województwa,
 - 3) spadki, zapisy i darowizny na rzecz województwa,
 - 4) dochody uzyskiwane przez jednostki budżetowe województwa oraz wpłaty innych wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych,
 - 5) odsetki za nieterminowe przekazywanie udziałów, o których mowa w pkt 1,
 - 6) inne dochody własne uzyskiwane na podstawie odrębnych przepisów.
3. Przekazanie województwu, w drodze ustawy, nowych zadań wymaga zapewnienia koniecznych środków finansowych na ich realizację w postaci zwiększenia dochodów, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 6.

Artykuł 68

Dochodami województwa mogą być:

- 1) subwencja wyrównawcza z budżetu państwa,
- 2) dotacje celowe z budżetu państwa i państwowych funduszy celowych na zadania wykonywane przez województwo,
- 3) dotacje celowe z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej wykonywane przez województwo na podstawie porozumień zawartych z organami administracji rządowej,
- 4) dotacje celowe z budżetów gmin lub powiatów na zadania z zakresu tych jednostek samorządu terytorialnego wykonywane przez województwo na podstawie porozumień zawartych z organem gminy lub powiatu,
- 5) inne wpływy uzyskiwane na podstawie odrębnych przepisów.

Artykuł 69

Wysokość łącznej kwoty subwencji wyrównawczej oraz zasady i kryteria jej rozdziału określa odrębna ustawa.

Artykuł 70

1. Za prawidłowe wykonanie budżetu województwa odpowiada zarząd województwa.
2. Zarządowi województwa przysługuje wyłączne prawo:
 - 1) zaciągania zobowiązań mających pokrycie w ustalonych w uchwale budżetowej kwotach wydatków, w ramach upoważnień udzielanych przez sejmik województwa,
 - 2) emitowania papierów wartościowych, w ramach upoważnień udzielanych przez sejmik województwa,
 - 3) dokonywania wydatków budżetowych,
 - 4) zgłaszania propozycji zmian w budżecie województwa,
 - 5) dysponowania rezerwami budżetu województwa,
 - 6) blokowania środków budżetowych, w przypadkach określonych ustawą.

Artykuł 71

1. Zasady zaciągania przez organ samorządu województwa kredytów i pożyczek na pokrywanie występujących w

ciągu roku budżetowego niedoborów lub na sfinansowanie wydatków nie znajdujących pokrycia w planowanych rocznych dochodach określa odrębna ustawa.

2. Zasady emisji obligacji województwa określa odrębna ustawa.

Artykuł 72

Gospodarka środkami finansowymi znajdującymi się w dyspozycji samorządu województwa jest jawna. Wymóg jawności jest spełniany między innymi przez:

- 1) zachowanie jawności debaty budżetowej,
- 2) opublikowanie uchwały budżetowej oraz sprawozdań z wykonania budżetu województwa,
- 3) przedstawianie pełnego wykazu kwot dotacji celowych udzielanych z budżetu województwa,
- 4) poddanie sprawozdania z wykonania budżetu województwa badaniu przez niezależnego audytora i ujawnienie wyników tego badania.

Artykuł 73

1. Bankową obsługę budżetu województwa wykonuje bank wybrany przez sejmik województwa w trybie określonym w przepisach o zamówieniach publicznych.

2. Zasady wykonywania obsługi bankowej określa umowa zawarta między zarządem województwa a bankiem.

3. Zarząd województwa może lokować wolne środki budżetowe na rachunkach w innych bankach, bez konieczności uzyskania odrębnej zgody sejmiku województwa.

4. Zarząd województwa może, w granicach upoważnień zawartych w uchwale budżetowej, zaciągać kredyty bankowe w wybranych przez siebie bankach.

Artykuł 74

Dyspozycja środkami pieniężnymi województwa jest oddzielona od jej kasowego wykonania.

ROZDZIAŁ 6

Współpraca zagraniczna

Artykuł 75

Sejmik województwa uchwala „Priorytety współpracy zagranicznej województwa”, określające:

- 1) główne cele współpracy zagranicznej,
- 2) priorytety geograficzne przyszłej współpracy,
- 3) zamierzenia co do przystępowania do międzynarodowych zrzeszeń regionalnych.

Artykuł 76

1. Współpraca województwa ze społecznościami regionalnymi innych państw prowadzona jest zgodnie z prawem wewnętrznym, polityką zagraniczną państwa i jego międzynarodowymi zobowiązaniami, w granicach zadań i kompetencji województwa.

2. Województwo uczestniczy w działalności międzynarodowych instytucji i zrzeszeń regionalnych oraz jest w nich

reprezentowane na zasadach określonych w porozumieniu zawartym przez ogólnokrajowe organizacje zrzeszające jednostki samorządu terytorialnego.

Artykuł 77

1. "Priorytety współpracy zagranicznej województwa" mogą być uchwalane oraz inicjatywy zagraniczne województwa, w tym w szczególności projekty umów o współpracy regionalnej lub projekty uchwał o przystąpieniu do międzynarodowych zrzeszeń regionalnych, mogą być podejmowane za zgodą ministra właściwego do spraw zagranicznych uzyskaną za pośrednictwem wojewody.

2. Uchwały, o których mowa w ust.1, zapadają bezwzględną większością głosów ustawowego składu sejmiku województwa.

3. Uchwała oraz zawarte umowy o współpracy regionalnej, o których mowa w ust. 1, przesyłane są do ministra właściwego do spraw zagranicznych oraz ministra właściwego do spraw administracji publicznej.

ROZDZIAŁ 7

Nadzór nad działalnością samorządu województwa

Artykuł 78

1. Nadzór nad działalnością samorządu województwa sprawuje Prezes Rady Ministrów i wojewoda, a w zakresie spraw finansowych - regionalna izba obrachunkowa.

2. Organy nadzoru mogą wkraczać w działalność województwa tylko w przypadkach określonych ustawami.

Artykuł 79

Nadzór nad wykonywaniem zadań województwa jest sprawowany na podstawie kryterium zgodności z prawem.

Artykuł 80

Organy nadzoru mają prawo żądania informacji i danych, dotyczących organizacji i funkcjonowania województwa, niezbędnych do wykonywania przysługujących im uprawnień nadzorczych.

Artykuł 81

Marszałek województwa przedstawia wojewodzie uchwały sejmiku województwa oraz uchwały zarządu województwa podlegające nadzorowi w ciągu 7 dni od dnia ich podjęcia. W tym samym terminie marszałek województwa przedstawia regionalnej izbie obrachunkowej uchwały objęte zakresem nadzoru izby.

Artykuł 82

1. Uchwała organu samorządu województwa sprzeczna z prawem jest nieważna.

2. O nieważności uchwały orzeka organ nadzorczy. Organ samorządu, którego uchwała została uchylona, może w ciągu 30 dni złożyć skargę do sądu administracyjnego. Prze-

pisy o kontroli sądowej decyzji administracyjnych stosuje się odpowiednio.

3. Sąd administracyjny wyznacza rozprawę nie później niż w ciągu 30 dni od dnia wniesienia skargi do sądu.

4. W przypadku nieistotnego naruszenia prawa organ nadzoru nie stwierdza nieważności uchwały, ograniczając się do wskazania, że uchwałę wydano z naruszeniem prawa.

Artykuł 83

1. Nie stwierdza się nieważności uchwały organu samorządu województwa, jeżeli organ nadzoru nie uchyli jej w ciągu 30 dni od dnia jej otrzymania.

2. Jeżeli nie stwierdzono nieważności uchwały z powodu upływu terminu określonego w ust.1, a istnieją przesłanki stwierdzenia nieważności, orzeka się o niezgodności uchwały z prawem. Przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego co do skutków takiego orzeczenia stosuje się odpowiednio.

Artykuł 84

1. W razie naruszenia przez sejmik województwa Konstytucji lub rażącego albo wielokrotnego naruszenia ustaw Sejm, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, może, w drodze uchwały, rozwiązać sejmik województwa. Rozwiązanie sejmiku województwa jest równoznaczne z rozwiązaniem wszystkich organów samorządu województwa. Do czasu wyboru nowych organów samorządu województwa funkcje tych organów pełni właściwy terytorialnie wojewoda.

2. Jeżeli naruszenia Konstytucji lub rażącego albo wielokrotnego naruszenia ustaw dopuszcza się zarząd województwa, wojewoda wzywa sejmik województwa do zastosowania niezbędnych środków, a jeżeli wezwanie to nie odnosi skutku - występuje z wnioskiem do Prezesa Rady Ministrów o rozwiązanie zarządu województwa. Do czasu wyboru nowego zarządu województwa funkcje zarządu województwa i marszałka województwa pełni osoba wyznaczona przez Prezesa Rady Ministrów na wniosek wojewody.

Artykuł 85

1. W razie nie rokującego szybkiej poprawy i przedłużającego się braku skuteczności w wykonywaniu zadań publicznych przez organy samorządu województwa Prezes Rady Ministrów może zawiesić organy samorządu województwa i ustanowić zarząd komisaryczny na okres do 2 lat, nie dłużej jednak niż do wyboru zarządu województwa przez sejmik województwa nowej kadencji.

2. Ustanowienie zarządu komisarycznego może nastąpić po uprzednim przedstawieniu zarzutów organom samorządu województwa i wezwaniu ich do niezwłocznego przedstawienia programu poprawy sytuacji województwa.

3. Komisarza rządowego powołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek wojewody.

4. Komisarz rządowy przejmuje wykonywanie zadań i kompetencje organów samorządu województwa.

Artykuł 86

1. Rozstrzygnięcia nadzorcze, o których mowa w art. 84 ust. 2 i art. 85 ust. 1, podlegają zaskarżeniu do sądu admini-

stracyjnego z powodu niezgodności z prawem w terminie 30 dni od dnia ich doręczenia.

2. Do złożenia skargi jest uprawnione województwo. Podstawą wniesienia skargi jest uchwała sejmiku województwa.

3. Do postępowania w sprawach, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy o zaskarżaniu do sądu administracyjnego decyzji w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej.

4. Rozstrzygnięcia nadzorcze stają się ostateczne po upływie terminu przewidzianego na wniesienie skargi albo z dniem oddalenia skargi lub odrzucenia jej przez sąd.

Artykuł 87

Postępowania sądowe, o których mowa w art. 82 i 86, są wolne od opłat sądowych.

Artykuł 88

Przepisów niniejszego rozdziału nie stosuje się do decyzji indywidualnych w sprawach z zakresu administracji publicznej, wydawanych przez organy samorządu województwa. Kontrolę instancyjną w tym zakresie oraz nadzór pozainstancyjny i kontrolę sprawowaną przez sąd określają przepisy odrębne.

ROZDZIAŁ 8

Akty prawa miejscowego stanowionego przez samorząd województwa

Artykuł 89

1. Na podstawie tej ustawy oraz na podstawie upoważnień udzielonych w innych ustawach i w ich granicach sejmik województwa stanowi akty prawa miejscowego obowiązujące na obszarze województwa lub jego części.

2. Marszałek województwa podpisuje akty prawa miejscowego, przyjęte przez sejmik województwa, niezwłocznie po ich uchwaleniu i kieruje je do publikacji w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

3. Publikacji w wojewódzkim dzienniku urzędowym podlega także uchwała budżetu województwa oraz sprawozdanie z wykonania budżetu województwa.

4. Akty prawa miejscowego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jeżeli przepisy odrębne lub akty prawa miejscowego nie przewidują wyraźnie terminu późniejszego.

5. Zasady i tryb wydawania wojewódzkiego dziennika urzędowego określa odrębna ustawa.

Artykuł 90

1. Każdy, czyj interes prawny lub uprawnienie zostały naruszone przepisem aktu prawa miejscowego, wydanym w sprawie z zakresu administracji publicznej, może - po bezskutecznym wezwaniu organu samorządu województwa, który wydał przepis, do usunięcia naruszenia - zaskarżyć przepis do sądu administracyjnego.

2. Nie stwierdza się nieważności aktu prawa miejscowego po upływie 1 roku od dnia jego wydania.

3. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli w sprawie orzekł już sąd administracyjny i skargę oddalił.

4. W sprawie wezwania do usunięcia naruszenia stosuje się przepisy o terminach załatwiania spraw w postępowaniu administracyjnym.

Artykuł 91

1. Przepisy art. 90 stosuje się odpowiednio, gdy organ samorządu województwa nie wykonuje czynności nakazanych prawem albo, przez podejmowane czynności prawne lub faktyczne, narusza prawa osób trzecich.

2. W przypadkach, o których mowa w ust. 1, sąd administracyjny może nakazać organowi nadzoru wykonanie niezbędnych czynności na rzecz skarżącego.

ROZDZIAŁ 9

Przepis końcowy

Artykuł 92

Ustawa wchodzi w życie w terminie i na zasadach określonych w odrębnej ustawie.

31
USTAWA

z dnia 5 czerwca 1998 r.

o administracji rządowej w województwie
(Dz.U. Nr 91, poz. 577; z 1999 r., Dz.U. Nr 70, poz. 778)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

Administrację publiczną w województwie wykonują:

- 1) organy administracji rządowej:
 - a) wojewoda sprawujący władzę administracji ogólnej,
 - b) organy administracji niezespółonej,
- 2) organy samorządu województwa.

Artykuł 2

Administrację rządową na obszarze województwa wykonują:

- 1) wojewoda,
- 2) działający pod zwierzchnictwem wojewody kierownicy zespółonych służb, inspekcji i straży, wykonujący zadania i kompetencje określone w ustawach, w imieniu:
 - a) wojewody, z ustawowego upoważnienia,
 - b) własnym, jeżeli ustawy tak stanowią,
- 3) organy administracji niezespółonej,
- 4) organy samorządu terytorialnego, jeżeli wykonywanie zadań administracji rządowej wynika z ustawy lub z zawartego porozumienia,
- 5) działający pod zwierzchnictwem starosty kierownicy powiatowych służb, inspekcji i straży, wykonujący zadania i kompetencje określone w ustawach,
- 6) organy innych samorządów, jeżeli wykonywanie zadań administracji rządowej następuje na podstawie ustawy lub porozumienia.

Artykuł 3

Organy administracji rządowej w województwie działają na podstawie i w granicach określonych przez ustawy.

Artykuł 4

Zspółenie służb, inspekcji i straży w administracji rządowej w województwie następuje pod zwierzchnictwem wojewody i, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, w jednym urzędzie.

Artykuł 5

1. Ustanowienie organów administracji niezespółonej może następować wyłącznie w drodze ustawy, jeżeli jest to uzasadnione ogólnopaństwowym charakterem wykonywa-

nych zadań lub terytorialnym zasięgiem działania przekraczającym obszar jednego województwa. Wykaz organów administracji niezespółonej określa załącznik do ustawy.

2. Ustanowienie terenowych delegatur właściwych ministrów może następować wyłącznie w drodze ustawy określającej ich zadania i zasięg terytorialny.

Artykuł 6

Indywidualne akty administracyjne wydawane są w pierwszej instancji przez organy sprawujące administrację rządową na najniższym, możliwym do prawidłowego wykonania określonego zadania, poziomie zasadniczego podziału terytorialnego państwa.

Artykuł 7

Wojewoda jest:

- 1) przedstawicielem Rady Ministrów w województwie,
- 2) zwierzchnikiem zespółonej administracji rządowej,
- 3) organem nadzoru nad jednostkami samorządu terytorialnego,
- 4) organem wyższego stopnia w rozumieniu przepisów o postępowaniu administracyjnym,
- 5) reprezentantem Skarbu Państwa, w zakresie i na zasadach określonych w odrębnych ustawach.

Artykuł 8

Odrębna ustawa określa:

- 1) zasadniczy podział terytorialny państwa,
- 2) nazwy województw i nazwę urzędu wojewody oraz jego siedzibę,
- 3) zasady i tryb ustalania granic województw oraz dokonywania ich zmian,
- 4) zasady ustalania, nie pokrywających się z zasadniczym podziałem terytorialnym państwa, podziałów terytorialnych w celu wykonywania administracji niezespółonej.

Artykuł 9

Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- 1) właściwym ministrze, ze wskazaniem działu, którym kieruje - należy przez to rozumieć ministra członka Rady Ministrów, a bez wskazania określonego działu - ministra członka Rady Ministrów lub centralny organ administracji rządowej,
- 2) centralnym organie administracji rządowej - należy przez to rozumieć kierownika będącego organem lub

kierującego urzędem administracji rządowej, który jest powoływany przez Radę Ministrów lub Prezesa Rady Ministrów i na podstawie ustaw szczególnych podlega Radzie Ministrów, Prezesowi Rady Ministrów lub właściwemu ministrowi, lub nad którego działalnością nadzór sprawuje Prezes Rady Ministrów albo właściwy minister,

- 3) organach administracji niespolonej - należy przez to rozumieć terenowe organy administracji rządowej podporządkowane właściwemu ministrowi oraz kierowników państwowych osób prawnych i kierowników innych państwowych jednostek organizacyjnych wykonujących zadania z zakresu administracji rządowej na obszarze województwa,
- 4) poleceniu wojewody - należy przez to rozumieć wezwanie do wykonania określonej czynności, z tym że skierowane do organów i pracowników, których jest on zwierzchnikiem, jest poleceniem służbowym, a skierowane do innych organów i jednostek wykonujących administrację rządową w województwie - środkiem nadzoru,
- 5) delegaturze - należy przez to rozumieć aparat pomocniczy właściwego ministra lub wojewody zorganizowany poza jego siedzibą.

ROZDZIAŁ 2

Wojewoda

Artykuł 10

Wojewodę powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw administracji publicznej.

Artykuł 11

1. Prezes Rady Ministrów sprawuje nadzór nad działalnością wojewody i dokonuje okresowej oceny jego pracy.

2. Nadzór nad działalnością wojewody sprawowany jest pod względem zgodności jego działania z prawem oraz polityką rządu, a także pod względem rzetelności i gospodarności.

3. Prezes Rady Ministrów kieruje działalnością wojewody, wydając w tym zakresie zarządzenia i polecenia, także z inicjatywy właściwych ministrów, oraz sprawuje kontrolę nad ich wykonaniem.

4. Prezes Rady Ministrów określa, w drodze zarządzenia, szczegółowe zasady składania przez wojewodę sprawozdania z wykonywanej działalności.

Artykuł 12

Spory między wojewodami oraz między wojewodą a właściwym ministrem rozstrzyga Prezes Rady Ministrów.

Artykuł 13

Prezes Rady Ministrów może upoważnić ministra właściwego do spraw administracji publicznej do wykonywania, w jego imieniu, przysługujących mu uprawnień, z

wyjątkiem powoływania i odwoływania wojewody oraz rozstrzygnięcia sporów między wojewodą a właściwym ministrem.

Artykuł 14

Właściwy minister wykonuje swoje uprawnienia wobec wojewody w zakresie i na zasadach określonych w ustawach.

Artykuł 15

Wojewoda jako przedstawiciel Rady Ministrów odpowiada za wykonywanie polityki rządu na obszarze województwa, a w szczególności:

- 1) kontroluje wykonywanie przez organy zespolonej administracji rządowej zadań wynikających z ustaw i innych aktów prawnych wydanych na podstawie upoważnień w nich zawartych, ustaleń Rady Ministrów oraz zarządzeń i poleceń Prezesa Rady Ministrów,
- 2) kontroluje wykonywanie przez organy samorządu terytorialnego i inne samorządy zadań z zakresu administracji rządowej, realizowanych przez nie na podstawie ustawy lub porozumienia z organami administracji rządowej,
- 3) dostosowuje do miejscowych warunków szczegółowe cele polityki rządu, zwłaszcza w zakresie prowadzonej na obszarze województwa polityki regionalnej państwa oraz - w zakresie i na zasadach przewidzianych w ustawach - koordynuje i kontroluje wykonanie wynikających stąd zadań,
- 4) zapewnia współdziałanie wszystkich jednostek organizacyjnych administracji rządowej i samorządowej działających na obszarze województwa i kieruje ich działalnością w zakresie zapobiegania zagrożeniu życia, zdrowia lub mienia oraz zagrożeniom środowiska, bezpieczeństwa państwa i utrzymania porządku publicznego, ochrony praw obywatelskich, a także zapobiegania klęskom żywiołowym i innym nadzwyczajnym zagrożeniom oraz zwalczania i usuwania ich skutków na zasadach określonych w ustawach,
- 5) reprezentuje Radę Ministrów na uroczystościach państwowych i w trakcie oficjalnych wizyt składanych w województwie przez przedstawicieli państw obcych,
- 6) wykonuje i koordynuje zadania w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa, wynikające z odrębnych ustaw,
- 7) współdziała z właściwymi organami innych państw oraz międzynarodowych organizacji rządowych i pozarządowych na zasadach określonych przez ministra właściwego do spraw zagranicznych,
- 8) przedstawia Radzie Ministrów, za pośrednictwem ministra właściwego do spraw administracji publicznej, projekty dokumentów rządowych w sprawach dotyczących województwa,
- 9) wykonuje inne zadania przewidziane w ustawach oraz ustalone przez Radę Ministrów i Prezesa Rady Ministrów.

Artykuł 16

1. Wojewoda może wydawać, w zakresie wykonywania funkcji przedstawiciela Rady Ministrów, polecenia obo-

wiązujące wszystkie organy administracji rządowej, a w sytuacjach nadzwyczajnych, o których mowa w art.15 pkt 4, obowiązujące również organy samorządu terytorialnego. O wydanych poleceniach wojewoda niezwłocznie informuje właściwego ministra.

2. Polecenia, o których mowa w ust. 1, nie mogą dotyczyć rozstrzygnięć co do istoty sprawy załatwianej w drodze decyzji administracyjnej.

3. Właściwy minister może wstrzymać wykonanie poleceń, o których mowa w ust.1, wydanych organom administracji niespolonej i wystąpić do Prezesa Rady Ministrów o rozstrzygnięcie sporu.

Artykuł 17

1. Powoływanie i odwoływanie organów administracji niespolonej następuje na wniosek właściwego miejscowo wojewody albo po uzyskaniu uprzednio jego zgody, chyba że ustawa stanowi inaczej.

2. W przypadku nieuwzględnienia wniosku wojewody lub niezyskania jego zgody minister właściwy do spraw administracji publicznej może wystąpić do Prezesa Rady Ministrów o rozstrzygnięcie sporu.

Artykuł 18

Organy administracji niespolonej działające na obszarze województwa są obowiązane do:

- 1) uzgadniania z wojewodą projektów aktów prawa miejscowego stanowionych przez te organy na podstawie odrębnych ustaw,
- 2) zapewnienia zgodności swoich działań z poleceniami wojewody, o których mowa w art.16 ust.1,
- 3) składania wojewodzie rocznych informacji, a na żądanie wojewody - także bieżących wyjaśnień o swej działalności na obszarze województwa.

Artykuł 19

W sytuacjach nadzwyczajnych, o których mowa w art. 15 pkt 4, wojewodzie przysługuje, niezależnie od uprawnień wynikających z odrębnych przepisów, uprawnienie do żądania wszczęcia postępowania dyscyplinarnego wobec każdego pracownika rządowej administracji niespolonej i pracownika samorządowego, który dopuścił się naruszenia prawa.

Artykuł 20

1. Wojewoda, z zastrzeżeniem ust. 2, może w szczególnie uzasadnionych przypadkach wstrzymać, na czas określony, czynności każdego organu prowadzącego egzekucję administracyjną. Przepisu art. 32 nie stosuje się.

2. Wstrzymanie przez wojewodę egzekucji administracyjnej obowiązków o charakterze pieniężnym może być dokonane w odniesieniu do tej samej należności tylko jednorazowo, na okres nie dłuższy niż 30 dni.

3. O wstrzymaniu egzekucji administracyjnej, o której mowa w ust. 2, wojewoda niezwłocznie zawiadamia ministra właściwego do spraw finansów publicznych, z podaniem przyczyny jej wstrzymania.

Artykuł 21

1. Z uwzględnieniem przepisów o tajemnicy państwowej i innych rodzajów tajemnicy określonych ustawami, wojewoda ma prawo wglądu w tok każdej sprawy prowadzonej na obszarze województwa przez organy administracji rządowej, a także przez organy samorządu terytorialnego w zakresie zadań przejętych na podstawie porozumienia lub zleconych.

2. Kierownicy państwowych osób prawnych, państwowych jednostek organizacyjnych, agencji i funduszy działających na obszarze województwa udzielają wojewodzie, na jego żądanie, informacji oraz wyjaśnień dotyczących działalności tych osób i jednostek.

Artykuł 22

W stosunku do fundacji korzystającej ze środków publicznych i prowadzącej działalność na obszarze całego kraju, w zakresie działalności prowadzonej na obszarze właściwości miejscowej wojewody, wojewoda wykonuje uprawnienia wynikające z przepisów o fundacjach w odniesieniu do fundacji działającej na obszarze jednego województwa.

Artykuł 23

1. Wojewoda jako zwierzchnik zespolonej administracji rządowej:

- 1) kieruje nią i koordynuje jej działalność,
- 2) zapewnia warunki do skutecznego jej działania,
- 3) ponosi odpowiedzialność za rezultaty jej działania.

2. Szczegółowe zadania i kompetencje wynikające z funkcji zwierzchnika zespolonej administracji rządowej określają odrębne ustawy.

3. Organem zespolonej administracji rządowej w województwie jest wojewoda, a w przypadkach określonych w ustawach, w szczególności w zakresie wydawania indywidualnych aktów administracyjnych - kierownik zespolonej służby, inspekcji lub straży wojewódzkiej.

Artykuł 24

Do kompetencji wojewody należą wszystkie sprawy z zakresu administracji rządowej w województwie, nie zastrzeżone na rzecz innych organów tej administracji.

Artykuł 25

Wojewoda sprawuje nadzór nad organami gminy, powiatu i samorządem województwa, na zasadach określonych w ustawach.

Artykuł 26

Na zasadach określonych w ustawach wojewoda:

- 1) reprezentuje Skarb Państwa w odniesieniu do mienia powierzonego mu w celu wykonywania jego zadań,
- 2) wykonuje inne uprawnienia wynikające z reprezentowania Skarbu Państwa,
- 3) wykonuje uprawnienia i obowiązki organu założycielskiego wobec przedsiębiorstw państwowych do czasu przekazania tej funkcji ministrowi właściwemu do

spraw Skarbu Państwa lub do czasu wygaśnięcia tych uprawnień i obowiązków z innych tytułów.

ROZDZIAŁ 3

Wojewódzka administracja zespolona

Artykuł 27

Wojewoda wykonuje zadania przy pomocy I i II wicewojewody oraz kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży wojewódzkich, dyrektora generalnego urzędu wojewódzkiego oraz dyrektorów wydziałów.

Artykuł 28

1. Wicewojewodów powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek wojewody.

2. Wojewoda określa zakres kompetencji i zadań wykonywanych przez wicewojewodów.

3. Jeżeli wojewoda nie pełni obowiązków służbowych, zakres zastępstwa I wicewojewody rozciąga się na wszystkie kompetencje wojewody.

Artykuł 29

1. Organizację zespolonej administracji rządowej w województwie określa statut urzędu wojewódzkiego nadany przez wojewodę.

2. Statut urzędu wojewódzkiego i jego zmiany, z zastrzeżeniem ust. 5, podlega zatwierdzeniu przez Prezesa Rady Ministrów i jest ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

3. Statut urzędu wojewódzkiego określa w szczególności:

- 1) nazwę i siedzibę urzędu,
- 2) nazwy stanowisk dyrektorów wydziałów,
- 3) nazwy wydziałów oraz innych komórek organizacyjnych urzędu,
- 4) zakresy działania wydziałów i innych komórek organizacyjnych urzędu oraz, jeżeli ustawy tak stanowią, zakres kompetencji przypisanych określonym w ustawach stanowiskom lub funkcjom urzędowym,
- 5) nazwy stanowisk kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży wojewódzkich,
- 6) nazwy komend, inspektoratów i innych jednostek organizacyjnych stanowiących aparat pomocniczy kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży wojewódzkich,
- 7) zakresy działania komend, inspektoratów i innych jednostek organizacyjnych, o których mowa w pkt 6,
- 8) nazwy, siedziby i zakresy działania delegatur, o których mowa w art. 36,
- 9) skład kolegium wojewody i tryb jego pracy,
- 10) inne sprawy istotne dla organizacji i funkcjonowania urzędu.

4. Do statutu urzędu wojewódzkiego dołącza się wykaz jednostek organizacyjnych podporządkowanych wojewodzie

oraz przedsiębiorstw państwowych, dla których wojewoda pełni funkcję organu założycielskiego.

5. Zmiana statutu urzędu wojewódzkiego, polegająca na uzupełnieniu zakresów działania jednostek i komórek organizacyjnych urzędu o nowe zadania nałożone przez ustawy na wojewodę lub kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży wojewódzkich, oraz aktualizacja wykazu jednostek podporządkowanych wojewodzie lub przez ten organ nadzorowanych nie wymagają zatwierdzenia przez Prezesa Rady Ministrów.

Artykuł 30

1. Szczegółową organizację oraz tryb pracy urzędu wojewódzkiego określa regulamin ustalony przez wojewodę w drodze zarządzenia, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Częścią regulaminu urzędu wojewódzkiego są regulaminy komend, inspektoratów i innych jednostek organizacyjnych, będących aparatem pomocniczym kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży wojewódzkich, ustalone przez kierowników tych jednostek i zatwierdzone przez wojewodę, chyba że ustawy stanowią inaczej.

3. W przypadku niezatwierdzenia regulaminów, o których mowa w ust. 2, kierownicy zespolonych służb inspekcji i straży wojewódzkich mogą wystąpić do właściwego ministra o wszczęcie przez niego sporu z wojewodą.

4. Regulamin urzędu wojewódzkiego udostępnia się do powszechnego wglądu.

Artykuł 31

1. Kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży wojewódzkich powołuje i odwołuje wojewoda, z wyjątkiem komendanta wojewódzkiego Policji i komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej, którzy są powoływani za zgodą wojewody.

2. Odwołanie komendanta wojewódzkiego Policji i komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej wymaga zasięgnięcia opinii wojewody.

3. Zasady powoływania i odwoływania oraz szczególne warunki lub tryb zatrudniania i zwalniania kierowników służb, inspekcji i straży wojewódzkich, a także powierzania im funkcji i stanowisk określają odrębne przepisy.

Artykuł 32

1. Wojewoda może upoważnić na piśmie pracowników urzędu wojewódzkiego, nie zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych stanowiących aparat pomocniczy kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży wojewódzkich, do załatwiania określonych spraw w jego imieniu i na jego odpowiedzialność, w ustalonym zakresie, a w szczególności do wydawania decyzji administracyjnych.

2. W przypadkach wskazanych w ustawach upoważnień, o których mowa w ust.1, udziela się osobom zajmującym określone stanowiska lub posiadającym szczególne kwalifikacje.

Artykuł 33

1. Wojewoda może powierzyć prowadzenie, w jego imieniu, niektórych spraw z zakresu swojej właściwości organom samorządu terytorialnego z obszaru województwa.

2. Powierzenie następuje na podstawie porozumienia wojewody z zarządem gminy, powiatu lub województwa. Porozumienie, wraz ze stanowiącymi jego integralną część załącznikami, podlega ogłoszeniu w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

3. W porozumieniu, o którym mowa w ust. 2, określa się zasady sprawowania przez wojewodę nadzoru nad prawidłowym wykonywaniem powierzonych zadań, z zastrzeżeniem art. 34.

Artykuł 34

1. W zakresie spraw powierzonych, o których mowa w art. 33 ust.1, wojewoda może wstrzymać wykonanie uchwały organu gminy, powiatu lub samorządu województwa i przekazać ją do ponownego rozpatrzenia, wskazując zaistniałe uchybienia oraz termin jej ponownego uchwalenia.

2. Jeżeli uchwała organu gminy, powiatu lub samorządu województwa podjęta w wyniku ponownego rozpatrzenia nie uwzględnia wskazań, o których mowa w ust.1, wojewoda może uchylić uchwałę i wydać w to miejsce zarządzenie, informując o tym właściwego ministra.

3. Zarządzenie, o którym mowa w ust. 2, wchodzi w życie po upływie 30 dni od daty jego wydania, chyba że w tym czasie właściwy minister wyda inne rozstrzygnięcie.

4. W sprawach, o których mowa w ust. 2 i 3, stosuje się przepisy o zaskarżaniu do sądu administracyjnego aktów lub czynności z zakresu administracji publicznej.

Artykuł 35

W przypadkach uzasadnionych szczególnymi potrzebami wojewoda może ustanowić, na czas oznaczony, swojego pełnomocnika do prowadzenia spraw w zakresie określonym w pełnomocnictwie.

Artykuł 36

1. W celu usprawnienia działania wojewódzkich organów zespolonej administracji rządowej wojewoda może tworzyć delegatury urzędu wojewódzkiego.

2. Wojewoda może tworzyć także delegatury jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 29 ust. 3 pkt 6.

Artykuł 37

1. Przy wojewodzie działa kolegium doradcze.

2. W skład kolegium wchodzi:

- 1) wicewojewodowie,
- 2) dyrektor generalny urzędu wojewódzkiego,
- 3) komendant wojewódzki Policji,
- 4) komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej,
- 5) inne osoby wymienione w statucie urzędu wojewódzkiego.

3. Do udziału w pracach i posiedzeniach kolegium wojewoda może zaprosić inne osoby, w szczególności kierowników zespolonych służb inspekcji i straży wojewódzkich oraz dyrektorów wydziałów.

4. Wojewoda może tworzyć inne zespoły doradcze.

Artykuł 38

Minister właściwy do spraw administracji publicznej ustali, w drodze rozporządzenia, instrukcję kancelaryjną dla zespolonej administracji rządowej, określając zasady i tryb wykonywania czynności kancelaryjnych przez organy administracji zespolonej w celu zapewnienia jednolitego sposobu tworzenia, ewidencjonowania i przechowywania dokumentów oraz ochrony ich przed uszkodzeniem, zniszczeniem lub utratą.

ROZDZIAŁ 4

Akty prawa miejscowego

Artykuł 39

Na podstawie i w granicach upoważnień zawartych w ustawie wojewoda oraz organy administracji niezespolonej stanowią akty prawa miejscowego obowiązujące na obszarze województwa lub jego części.

Artykuł 40

1. W zakresie nie uregulowanym w ustawach lub innych przepisach powszechnie obowiązujących wojewoda może wydawać rozporządzenia porządkowe, jeżeli jest to niezbędne do ochrony życia, zdrowia lub mienia oraz do zapewnienia porządku, spokoju i bezpieczeństwa publicznego.

2. Rozporządzenia porządkowe mogą przewidywać, za naruszenie ich przepisów, kary grzywny wymierzone na zasadach i trybie określonych w prawie o wykroczeniach.

3. Rozporządzenie porządkowe wojewoda przekazuje niezwłocznie Prezesowi Rady Ministrów, marszałkowi województwa, starostom, prezydentom miast, burmistrzom i wójtom, na których terenie rozporządzenie ma być stosowane.

Artykuł 41

1. Prezes Rady Ministrów uchyla, w trybie nadzoru, akty prawa miejscowego, w tym rozporządzenia porządkowe, ustanowione przez wojewodę lub organy administracji niezespolonej, jeżeli są one niezgodne z ustawami lub aktami wydanymi w celu ich wykonania, a także może je uchylać z powodu niezgodności z polityką rządu lub naruszenia zasad rzetelności i gospodarności.

2. Prezes Rady Ministrów ustala, w drodze rozporządzenia, tryb kontroli aktów prawa miejscowego ustanowionych przez wojewodę i organy administracji niezespolonej.

Artykuł 42

1. Akty prawa miejscowego są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Dzień wydania dziennika jest dniem ogłoszenia aktu.

2. Akty prawa miejscowego wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, chyba że ustawa lub sam przepis prawa miejscowego przewiduje termin późniejszy.

3. Rozporządzenie porządkowe wojewody wchodzi w życie z chwilą ogłoszenia. Ogłoszenie następuje natychmiast

w środkach masowego przekazu oraz w drodze obwieszczeń lub w inny sposób zwyczajowo przyjęty na danym obszarze.

4. W przypadkach gdy z istoty regulacji zawartej w akcie prawa miejscowego, wydanym przez wojewodę na podstawie upoważnienia udzielonego w ustawie, wynika, że zwłoka w wejściu w życie przepisów w nim zawartych mogłaby spowodować nieodwracalne szkody lub poważne zagrożenie życia, zdrowia lub mienia, wojewoda może zarządzić ogłoszenie i wejście w życie takiego aktu na zasadach i w trybie określonych w ust.3.

5. Akty prawa miejscowego, o których mowa w ust. 3 i 4, podlegają także ogłoszeniu w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Artykuł 43

1. Wojewoda wydaje wojewódzki dziennik urzędowy.
2. W wojewódzkim dzienniku urzędowym ogłasza się:
 - 1) akty prawa miejscowego stanowionego przez sejmik województwa, wojewodę i organy administracji niezespolonej,
 - 2) akty Prezesa Rady Ministrów uchylające akty prawa miejscowego stanowionego przez wojewodę i organy administracji niezespolonej,
 - 3) akty prawa miejscowego stanowionego przez organ powiatu i gminy,
 - 4) wyroki sądu administracyjnego uwzględniające skargi na akty prawa miejscowego stanowionego przez organ administracji rządowej, organ samorządu województwa, organ powiatu i gminy,
 - 5) inne akty prawne, w tym informacje i obwieszczenia, jeżeli tak stanowią przepisy szczególne.
3. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, zasady i tryb wydawania wojewódzkiego dziennika urzędowego.

4. Wojewoda prowadzi zbiór wydawanych przez siebie wojewódzkich dzienników urzędowych, udostępnia go jednostkom samorządu terytorialnego na obszarze województwa i umożliwia powszechny wgląd do tego zbioru.

Artykuł 44

1. Każdy, czyj interes prawny lub uprawnienie zostały naruszone przepisem aktu prawa miejscowego wydanym w sprawie z zakresu administracji publicznej, może - po bezskutecznym wezwaniu organu, który wydał przepis, lub organu upoważnionego do uchylecia przepisu w trybie nadzoru, do usunięcia naruszenia - zaskarżyć przepis do sądu administracyjnego.

2. Nie stwierdza się nieważności aktu prawa miejscowego po upływie jednego roku od dnia jego wydania.

3. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli w sprawie orzekał już sąd administracyjny i skargę oddalił.

4. W sprawie wezwania do usunięcia naruszenia stosuje się przepisy o terminach załatwiania spraw w postępowaniu administracyjnym.

Artykuł 45

1. Przepis art. 44 stosuje się odpowiednio, gdy wojewoda lub organy administracji niezespolonej nie wykonują czynności nakazanych prawem albo przez podejmowane czynności prawne lub faktyczne naruszają prawa osób trzecich.

2. W przypadkach, o których mowa w ust.1, sąd administracyjny może nakazać organowi nadzoru wykonanie niezbędnych czynności na rzecz skarżącego.

ROZDZIAŁ 5

Przepis końcowy

Artykuł 46

Ustawa wchodzi w życie w terminie i na zasadach określonych w odrębnej ustawie.

32
USTAWA

z dnia 5 czerwca 1998 r.

o samorządzie powiatowym
(Dz.U. Nr 91, poz. 578)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

1. Mieszkańcy powiatu tworzą z mocy prawa lokalną wspólnotę samorządową.

2. Ilekroć w ustawie jest mowa o powiecie, należy przez to rozumieć lokalną wspólnotę samorządową oraz odpowiednie terytorium.

Artykuł 2

1. Powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność.

2. Powiat ma osobowość prawną.

3. Samodzielność powiatu podlega ochronie sądowej.

4. O ustroju powiatu stanowi jego statut.

5. Minister właściwy do spraw administracji publicznej określi, w drodze rozporządzenia, wzorcowy statut powiatu.

Artykuł 3

1. Powiat jako jednostka zasadniczego podziału terytorialnego obejmuje całe obszary graniczących ze sobą gmin albo cały obszar miasta na prawach powiatu. Przy tworzeniu, łączeniu, podziale, znoszeniu powiatów i ustalaniu ich granic należy dążyć do tego, aby powiat obejmował obszar możliwie jednorodny ze względu na układ osadniczy i przestrzenny oraz więzi społeczne i gospodarcze, zapewniające zdolność wykonywania zadań publicznych.

2. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, tworzy, łączy, dzieli i znosi powiaty, po zasięgnięciu opinii zainteresowanych rad gmin, rad powiatów i sejmików województw.

3. Rozporządzenie, o którym mowa w ust. 2, określa gminy wchodzące w skład powiatów oraz nazwy powiatów i siedziby ich władz.

4. Rada Ministrów ustala, w drodze rozporządzenia, zasady i tryb postępowania przy składaniu wniosków w sprawach tworzenia, łączenia, podziału i znoszenia powiatów oraz określania ich granic.

ROZDZIAŁ 2

Zakres działania i zadania powiatu

Artykuł 4

1. Powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie:

- 1) edukacji publicznej,
- 2) promocji i ochrony zdrowia,
- 3) pomocy społecznej,
- 4) polityki prorodzinnej,
- 5) wspierania osób niepełnosprawnych,
- 6) transportu i dróg publicznych,
- 7) kultury i ochrony dóbr kultury,
- 8) kultury fizycznej i turystyki,
- 9) geodezji, kartografii i katastru,
- 10) gospodarki nieruchomościami,
- 11) zagospodarowania przestrzennego i nadzoru budowlanego,
- 12) gospodarki wodnej,
- 13) ochrony środowiska i przyrody,
- 14) rolnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego,
- 15) porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli,
- 16) ochrony przeciwpowodziowej, przeciwożarowej i zapobiegania innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska,
- 17) przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy,
- 18) ochrony praw konsumenta,
- 19) utrzymania powiatowych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,
- 20) obronności,
- 21) promocji powiatu,
- 22) współpracy z organizacjami pozarządowymi.

2. Do określonego w ust.1 zakresu działania powiatu należy również wykonywanie zadań powiatowych służb, inspekcji i straży.

3. Ustawy mogą określać inne zadania powiatu.

4. Ustawy mogą określać niektóre sprawy należące do zakresu działania powiatu jako zadania z zakresu administracji rządowej, wykonywane przez powiat.

5. Powiat na uzasadniony wniosek zainteresowanej gminy przekazuje jej zadania z zakresu swojej właściwości na warunkach ustalonych w porozumieniu.

6. Zadania powiatu nie mogą naruszać zakresu działania gmin.

Artykuł 5

1. Powiat może zawierać z organami administracji rządowej porozumienia w sprawie wykonywania zadań publicznych z zakresu administracji rządowej.

2. Powiat może zawierać porozumienia w sprawie powierzenia prowadzenia zadań publicznych z jednostkami lokalnego samorządu terytorialnego, a także z województwem, na którego obszarze znajduje się terytorium powiatu.

Artykuł 6

1. W celu wykonywania zadań powiat może tworzyć jednostki organizacyjne i zawierać umowy z innymi podmiotami.

2. Powiat nie może prowadzić działalności gospodarczej wykraczającej poza zadania o charakterze użyteczności publicznej.

Artykuł 7

1. Ustawy określają przypadki, w których właściwe organy administracji rządowej mogą nałożyć na powiat obowiązek wykonania określonych czynności w zakresie należącym do zadań powiatu, związanych z usuwaniem bezpośrednich zagrożeń dla bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz z obronnością.

2. Jeżeli działania związane z usuwaniem zagrożeń dla bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz z obronnością przeprowadza się w ramach zorganizowanej akcji, nałożenie obowiązku może dotyczyć wykonania czynności, o których mowa w ust. 1, również poza terenem powiatu.

3. Za czynności, o których mowa w ust. 2, powiatowi przysługuje zwrot koniecznych wydatków i nakładów wraz z ustawowymi odsetkami od organu administracji, który nałożył obowiązek wykonania tych czynności.

ROZDZIAŁ 3

Władze powiatu

Artykuł 8

1. Mieszkańcy powiatu podejmują rozstrzygnięcia w głosowaniu powszechnym - poprzez wybory i referendum powiatowe - lub za pośrednictwem organów powiatu.

2. Organami powiatu są:

- 1) rada powiatu,
- 2) zarząd powiatu.

Artykuł 9

1. Rada powiatu jest organem stanowiącym i kontrolnym powiatu, z zastrzeżeniem przepisów o referendum powiatowym.

2. Kadencja rady trwa 4 lata, licząc od dnia wyborów.

3. Radni wybierani są w wyborach bezpośrednich. Zasady i tryb przeprowadzania wyborów do rady powiatu oraz jej liczebność określa odrębna ustawa.

Artykuł 10

1. Odwołanie rady powiatu przed upływem kadencji następuje w drodze referendum powiatowego.

2. W drodze referendum mogą być rozstrzygane sprawy z zakresu właściwości powiatu.

Artykuł 11

1. Referendum przeprowadza się z inicjatywy rady lub na wniosek co najmniej 10% mieszkańców uprawnionych do głosowania.

2. Referendum jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania.

3. Referendum w sprawie odwołania rady powiatu przed upływem kadencji przeprowadza się na zasadach określonych w ust. 1 i 2, nie wcześniej jednak niż po upływie 12 miesięcy od dnia wyborów lub od dnia ostatniego referendum w sprawie odwołania rady powiatu przed upływem kadencji i nie później niż 6 miesięcy przed upływem kadencji.

4. Zasady i tryb przeprowadzania referendum określa odrębna ustawa.

Artykuł 12

Do wyłącznej właściwości rady powiatu należy:

- 1) stanowienie aktów prawa miejscowego, w tym statutu powiatu,
- 2) wybór i odwołanie zarządu,
- 3) powoływanie i odwoływanie, na wniosek starosty, sekretarza powiatu i skarbnika powiatu, będącego głównym księgowym budżetu powiatu,
- 4) stanowienie o kierunkach działania zarządu powiatu oraz rozpatrywanie sprawozdań z działalności zarządu, w tym z działalności finansowej,
- 5) uchwalanie budżetu powiatu,
- 6) rozpatrywanie sprawozdania z wykonania budżetu oraz podejmowanie uchwały w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium dla zarządu z tego tytułu,
- 7) podejmowanie uchwał w sprawach wysokości podatków i opłat w granicach określonych ustawami,
- 8) podejmowanie uchwał w sprawach majątkowych powiatu dotyczących:
 - a) zasad nabycia, zbycia i obciążania nieruchomości oraz ich wydzierżawiania lub wynajmowania na okres dłuższy niż trzy lata, o ile ustawy szczególne nie stanowią inaczej,
 - b) emitowania obligacji oraz określania zasad ich zbywania, nabywania i wykupu,
 - c) zaciągania długoterminowych pożyczek i kredytów,
 - d) ustalania maksymalnej wysokości pożyczek i kredytów krótkoterminowych zaciąganych przez zarząd oraz maksymalnej wysokości pożyczek i poręczeń udzielanych przez zarząd w roku budżetowym,

- e) zobowiązań w zakresie podejmowania inwestycji i remontów o wartości przekraczającej granicę ustaloną corocznie przez radę,
- f) tworzenia i przystępowania do związków, stowarzyszeń, fundacji i spółdzielni oraz ich rozwiązywania lub występowania z nich,
- g) tworzenia i przystępowania do spółek, ich rozwiązywania i występowania z nich oraz określania zasad wnoszenia wkładów oraz obejmowania, nabywania i zbywania udziałów i akcji,
- h) współdziałania z innymi powiatami i z gminami, jeżeli związane jest to z koniecznością wydzielenia majątku,
- i) tworzenia, przekształcania i likwidacji jednostek organizacyjnych oraz wyposażania ich w majątek,
- 9) określanie wysokości sumy, do której zarząd może samodzielnie zaciągać zobowiązania,
- 10) podejmowanie uchwał w sprawach herbu powiatu i flagi powiatu,
- 11) podejmowanie uchwał w innych sprawach zastrzeżonych ustawami do kompetencji rady powiatu.

Artykuł 13

1. Uchwały rady i zarządu powiatu zapadają zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu rady (zarządu), w głosowaniu jawnym, chyba że przepisy ustawy stanowią inaczej.

2. Odrzucenie w głosowaniu uchwały o udzieleniu absolutorium jest równoznaczne z przyjęciem uchwały o nieudzieleniu zarządowi absolutorium.

Artykuł 14

1. Rada powiatu wybiera ze swego grona przewodniczącego i jednego lub dwóch wiceprzewodniczących bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu rady, w głosowaniu tajnym.

2. Radny wchodzący w skład zarządu nie może pełnić funkcji, o których mowa w ust.1.

3. Wyłącznym zadaniem przewodniczącego jest organizowanie pracy rady oraz prowadzenie obrad rady. W przypadku nieobecności przewodniczącego jego zadania wykonuje wiceprzewodniczący.

4. Odwołanie przewodniczącego i wiceprzewodniczącego rady następuje na wniosek co najmniej 1/4 ustawowego składu rady powiatu, w trybie określonym w ust. 1.

5. W przypadku rezygnacji przewodniczącego lub wiceprzewodniczącego rada podejmuje uchwałę w sprawie przyjęcia tej rezygnacji zwykłą większością głosów, nie później niż w ciągu jednego miesiąca od dnia złożenia rezygnacji.

Artykuł 15

1. Rada powiatu obraduje na sesjach zwoływanych przez przewodniczącego w miarę potrzeby, co najmniej jednak raz na kwartał.

2. Na wniosek co najmniej 1/4 ustawowego składu rady, zarządu lub starosty przewodniczący obowiązany jest zwołać sesję w ciągu 7 dni od dnia złożenia wniosku.

3. Po upływie terminu określonego w ust. 2 sesję zwołuje starosta w ciągu 14 dni od dnia złożenia wniosku.

4. Pierwszą sesję nowo wybranej rady zwołuje:

1) przewodniczący rady poprzedniej kadencji w terminie przypadającym w ciągu 14 dni po ogłoszeniu zbiorczych wyników wyborów do rad powiatów na obszarze całego kraju lub w wypadku wyborów przedterminowych w ciągu 14 dni po ogłoszeniu wyników wyborów do rady powiatu,

2) po upływie terminu określonego w pkt 1 sesję zwołuje przewodniczący wojewódzkiej komisji wyborczej w ciągu 21 dni po ogłoszeniu zbiorczych wyników wyborów dla całego kraju lub w wypadku wyborów przedterminowych w ciągu 21 dni po ogłoszeniu wyników wyborów do rady powiatu.

5. Pierwszą sesję nowo wybranej rady, do czasu wyboru przewodniczącego rady, prowadzi najstarszy wiekiem radny.

Artykuł 16

1. Rada powiatu kontroluje działalność zarządu oraz powiatowych jednostek organizacyjnych. W tym celu powołuje komisję rewizyjną.

2. W skład komisji rewizyjnej wchodzi radni, z wyjątkiem radnych pełniących funkcje, o których mowa w art. 14 ust. 1, oraz radnych będących członkami zarządu.

3. Komisja rewizyjna opiniuje wykonanie budżetu powiatu i występuje z wnioskiem do rady powiatu w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium zarządowi. Wniosek w sprawie absolutorium podlega zaopiniowaniu przez regionalną izbę obrachunkową.

4. Komisja rewizyjna wykonuje inne zadania zleczone przez radę powiatu w zakresie kontroli. Uprawnienie to nie narusza uprawnień kontrolnych innych komisji powoływanych przez radę na podstawie art. 17.

Artykuł 17

1. Rada powiatu może powoływać ze swojego grona stałe i doraźne komisje do określonych zadań, ustalając przedmiot ich działania oraz skład osobowy.

2. Komisje podlegają radzie powiatu w całym zakresie swojej działalności, przedkładają jej swoje plany pracy i sprawozdania z działalności.

3. Radny pobiera diety z tytułu członkostwa w nie więcej niż dwóch komisjach.

Artykuł 18

Radni mogą tworzyć kluby radnych.

Artykuł 19

Organizację wewnętrzną oraz tryb pracy rady i komisji powoływanych przez radę, a także zasady tworzenia klubów radnych, określa statut.

Artykuł 20

1. Radny przed objęciem mandatu składa ślubowanie:

„Uroczyste ślubuję rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu Polskiego, strzec suwerenności i

interesów Państwa Polskiego, czynić wszystko dla pomyślności Ojczyzny, wspólnoty samorządowej powiatu i dobra obywateli, przestrzegać Konstytucji i innych praw Rzeczypospolitej Polskiej”.

Ślubowanie może być złożone z dodaniem zdania:

„Tak mi dopomóż Bóg”.

2. Odmowa złożenia ślubowania oznacza zrzeczenie się mandatu.

3. Radny nieobecny na pierwszej sesji rady powiatu oraz radny który uzyskał mandat w czasie trwania kadencji, składa ślubowanie na pierwszej sesji, na której jest obecny.

Artykuł 21

1. Radny nie jest związany instrukcjami wyborców. Radny obowiązany jest kierować się dobrem powiatowej wspólnoty samorządowej. Radny przyjmuje zgłaszane przez mieszkańców powiatu postulaty i przedstawia je organom powiatu do rozpatrzenia.

2. Radny obowiązany jest brać udział w pracach organów powiatu oraz powiatowych jednostek organizacyjnych, do których został wybrany lub desygnowany.

3. W związku z wykonywaniem mandatu radny korzysta z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych. Przepis ten stosuje się również do osób wchodzących w skład zarządu.

4. Na zasadach ustalonych przez radę powiatu, z zastrzeżeniem ust. 5, radnemu przysługują diety oraz zwrot kosztów podróży służbowych.

5. Minister właściwy do spraw administracji publicznej określi, w drodze rozporządzenia, maksymalną wysokość diet, o których mowa w ust. 4.

6. Do radnego powiatu stosuje się odpowiednio przepisy art. 24e-24h ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74, Nr 58 poz. 261, Nr 106 poz. 496 i Nr 132, poz. 622 oraz z 1997 r. Nr 9 poz. 43, Nr 106, poz. 679, Nr 107, poz. 686, Nr 113, poz. 734 i Nr 123, poz. 775).

7. Radny nie może brać udziału w głosowaniu, jeżeli dotyczy to jego interesu prawnego.

8. Mandatu radnego powiatu nie można łączyć z mandatem radnego gminy i radnego województwa.

Artykuł 22

1. Pracodawca obowiązany jest zwolnić radnego od pracy zawodowej w celu umożliwienia radnemu brania udziału w pracach organów powiatu.

2. Rozwiązanie z radnym stosunku pracy wymaga uprzedniej zgody rady powiatu, której radny jest członkiem. Rada powiatu odmówi zgody na rozwiązanie stosunku pracy z radnym, jeżeli podstawą rozwiązania tego stosunku są zdarzenia związane z wykonywaniem przez radnego mandatu.

Artykuł 23

1. Z radnym nie może być nawiązany stosunek pracy w starostwie powiatowym powiatu, w którym radny uzyskał mandat.

2. Przepis ust.1 dotyczy również kierownika powiatowej jednostki organizacyjnej, bez względu na rodzaj umowy lub innych aktów, na których podstawie nawiązany został z nim stosunek pracy.

3. Przepis ust.1 nie dotyczy radnych wybranych do zarządu, z którymi stosunek pracy nawiązywany jest na podstawie wyboru.

4. Nawiązanie przez radnego stosunku pracy, o którym mowa w ust. 1 i 2, jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu.

Artykuł 24

1. Radny, który przed uzyskaniem mandatu wykonywał pracę w ramach stosunku pracy w starostwie powiatowym lub pełnił funkcję kierownika jednostki organizacyjnej tego powiatu, w którym uzyskał mandat, obowiązany jest złożyć wniosek o urlop bezpłatny w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów przez właściwy organ wyborczy, przed złożeniem ślubowania, o którym mowa w art. 20 ust.1.

2. Radny, o którym mowa w ust.1, otrzymuje urlop bezpłatny na okres sprawowania mandatu.

3. Radny, o którym mowa w ust.1, otrzymuje urlop bezpłatny bez względu na rodzaj i okres trwania stosunku pracy. Stosunek pracy zawarty na czas określony, który ustałby przed terminem wygaśnięcia mandatu, przedłuża się do 3 miesięcy po upływie tego terminu.

4. W odniesieniu do radnego pełniącego funkcję kierownika jednostki organizacyjnej przejętej lub utworzonej przez powiat w czasie kadencji termin, o którym mowa w ust. 1, upływa po 6 miesiącach od dnia przejścia lub utworzenia tej jednostki.

5. Niezłożenie przez radnego wniosku, o którym mowa w ust. 1, jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu.

Artykuł 25

Po wygaśnięciu mandatu radnego, o którym mowa w art. 24, odpowiednio starostwo powiatowe lub powiatowa jednostka organizacyjna przywraca radnego do pracy na tym samym lub równorzędnym stanowisku pracy, z wynagrodzeniem odpowiadającym wynagrodzeniu, jakie radny otrzymywałby, gdyby nie korzystał z urlopu bezpłatnego. Radny zgłasza gotowość przystąpienia do pracy w terminie 7 dni od dnia wygaśnięcia mandatu.

Artykuł 26

1. Zarząd powiatu jest organem wykonawczym powiatu.

2. W skład zarządu powiatu wchodzi starosta jako jego przewodniczący, wicestarosta i pozostali członkowie.

3. Członkostwa w zarządzie powiatu nie można łączyć z członkostwem w organie samorządu gminy i województwa oraz z zatrudnieniem w administracji rządowej, a także z mandatem posła albo senatora.

4. Do zarządu i członków zarządu stosuje się odpowiednio art. 21 ust. 6 i 7.

Artykuł 27

1. Rada powiatu wybiera starostę oraz na jego wniosek pozostałych członków zarządu powiatu w liczbie od 3 do 5

osób, w tym wicestarostę, w ciągu 3 miesięcy od dnia ogłoszenia wyników wyborów przez właściwy organ wyborczy. Wybór następuje bezwzględną większością głosów ustawowego składu rady, w głosowaniu tajnym.

2. Członkowie zarządu powiatu mogą być wybrani spoza składu rady.

3. Z członkami zarządu, o których mowa w ust. 2, nawiązuje się stosunek pracy.

Artykuł 28

Zarząd powiatu działa do dnia wyboru nowego zarządu, z zastrzeżeniem art. 29 ust. 5.

Artykuł 29

1. Jeżeli rada powiatu nie dokona wyboru zarządu w terminie określonym w art. 27 ust. 1, ulega rozwiązaniu z mocy prawa.

2. Informację o rozwiązaniu rady powiatu z przyczyny określonej w ust. 1 wojewoda niezwłocznie podaje do wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty na obszarze powiatu oraz ogłasza w formie obwieszczenia w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

3. Po rozwiązaniu rady powiatu z przyczyny określonej w ust. 1 przeprowadza się wybory przedterminowe. Wybory zarządza wojewoda w terminie 3 miesięcy od dnia rozwiązania rady powiatu.

4. Jeżeli rada powiatu, wybrana w trybie określonym w ust. 3, nie dokona wyboru zarządu w terminie określonym w art. 27 ust. 1, ulega rozwiązaniu z mocy prawa. Informację o rozwiązaniu rady podaje się do wiadomości w trybie określonym w ust. 2.

5. W przypadku, o którym mowa w ust. 4, nie przeprowadza się wyborów przedterminowych. Do dnia wyborów rady powiatu na kolejną kadencję oraz wyboru zarządu powiatu zadania i kompetencje rady i zarządu przejmuje komisarz rządowy ustanowiony przez Prezesa Rady Ministrów na wniosek wojewody.

Artykuł 30

1. Uchwała rady powiatu w sprawie nieudzielenia zarządowi absolutorium jest równoznaczna ze złożeniem wniosku o odwołanie zarządu, chyba że po zakończeniu roku budżetowego zarząd powiatu został odwołany z innej przyczyny.

2. Rada powiatu rozpoznaje sprawę odwołania zarządu z przyczyny, o której mowa w ust. 1, na sesji zwołanej nie wcześniej niż po upływie 14 dni od podjęcia uchwały w sprawie nieudzielenia zarządowi absolutorium. Po zapoznaniu się z opiniami, o których mowa w art. 16 ust. 3, oraz z uchwałą regionalnej izby obrachunkowej w sprawie uchwały rady powiatu o nieudzieleniu zarządowi absolutorium, rada powiatu może odwołać zarząd większością co najmniej 3/5 głosów ustawowego składu rady, w głosowaniu tajnym.

Artykuł 31

1. Rada powiatu może odwołać zarząd lub poszczególnych jego członków z innej przyczyny niż nieudzielenie absolutorium jedynie na wniosek co najmniej 2/5 ustawowego

składu rady. Wniosek wymaga formy pisemnej i uzasadnienia przyczyny odwołania.

2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, podlega zaopiniowaniu przez komisję rewizyjną.

3. Odwołanie zarządu powiatu lub poszczególnych jego członków, w tym starosty i wicestarosty, następuje większością co najmniej 3/5 głosów ustawowego składu rady, w głosowaniu tajnym. Głosowanie w sprawie odwołania rada powiatu przeprowadza po zapoznaniu się z opinią komisji rewizyjnej na następnej sesji po tej, na której zgłoszono wniosek o odwołanie, nie wcześniej jednak niż po upływie 1 miesiąca od zgłoszenia wniosku. Jeżeli wniosek o odwołanie starosty lub członka zarządu nie uzyskał wymaganej większości głosów, kolejny wniosek o odwołanie może być zgłoszony nie wcześniej niż po upływie 6 miesięcy od poprzedniego głosowania.

4. W przypadku odwołania zarządu lub poszczególnych członków rada powiatu dokonuje wyboru nowego zarządu lub poszczególnych członków w trybie, o którym mowa w art. 27 ust. 1, w ciągu 1 miesiąca po odwołaniu. W przypadku niedokonania wyboru nowego zarządu w terminie 1 miesiąca od odwołania, przepisy art. 29 stosuje się odpowiednio.

5. W przypadku rezygnacji z członkostwa w zarządzie powiatu rada podejmuje uchwałę w sprawie przyjęcia tej rezygnacji. Uchwała ta jest równoznaczna z odwołaniem ze składu zarządu powiatu. Uchwałę w sprawie przyjęcia rezygnacji rada podejmuje nie później niż w ciągu 1 miesiąca od dnia złożenia rezygnacji.

6. Niepodjęcie przez radę powiatu uchwały w terminie, o którym mowa w ust. 5, jest równoznaczne z przyjęciem rezygnacji z upływem ostatniego dnia miesiąca, w którym powinna być podjęta uchwała.

Artykuł 32

1. Zarząd powiatu wykonuje uchwały rady powiatu i zadania powiatu określone przepisami prawa.

2. Do zadań zarządu powiatu należy w szczególności:

- 1) przygotowywanie projektów uchwał rady,
- 2) wykonywanie uchwał rady,
- 3) gospodarowanie mieniem powiatu,
- 4) wykonywanie budżetu powiatu,
- 5) zatrudnianie i zwalnianie kierowników jednostek organizacyjnych powiatu, z zastrzeżeniem art. 36 ust. 2.

3. W realizacji zadań zarząd powiatu podlega wyłącznie radzie powiatu.

4. Organizację wewnętrzną oraz tryb pracy zarządu określa statut powiatu.

Artykuł 33

Zarząd wykonuje zadania powiatu przy pomocy starostwa powiatowego, kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży oraz jednostek organizacyjnych powiatu, które wspólnie tworzą powiatową administrację zespoloną.

Artykuł 34

1. Starosta organizuje pracę zarządu powiatu i starostwa powiatowego, kieruje bieżącymi sprawami powiatu oraz reprezentuje powiat na zewnątrz.

2. W sprawach niecierpiących zwłoki, związanych z zagrożeniem interesu publicznego, zagrażających bezpośrednio zdrowiu i życiu oraz w sprawach mogących spowodować znaczne straty materialne starosta podejmuje niezbędne czynności należące do właściwości zarządu powiatu. Nie dotyczy to wydawania przepisów porządkowych w przypadku, o którym mowa w art. 42 ust. 2.

3. Czynności, o których mowa w ust. 2, wymagają przedstawienia do zatwierdzenia na najbliższym posiedzeniu zarządu powiatu.

Artykuł 35

1. Organizację i zasady funkcjonowania starostwa powiatowego określa regulamin organizacyjny uchwalony przez radę powiatu na wniosek zarządu powiatu.

2. Starosta jest kierownikiem starostwa powiatowego oraz zwierzchnikiem służbowym pracowników starostwa i kierowników jednostek organizacyjnych powiatu oraz zwierzchnikiem powiatowych służb, inspekcji i straży.

3. Starosta sprawując zwierzchnictwo w stosunku do powiatowych służb, inspekcji i straży:

- 1) powołuje i odwołuje kierowników tych jednostek, w uzgodnieniu z wojewodą,
- 2) zatwierdza programy ich działania,
- 3) uzgadnia wspólne działanie tych jednostek na obszarze powiatu,
- 4) w sytuacjach szczególnych kieruje wspólnymi działaniami tych jednostek,
- 5) zleca w uzasadnionych przypadkach przeprowadzenie kontroli.

Artykuł 36

1. Organizację i zasady funkcjonowania jednostek organizacyjnych powiatu określają regulaminy organizacyjne uchwalane przez zarząd powiatu, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Szczególne warunki lub zasady powoływania, odwoływania oraz tryb zatrudniania i zwalniania kierowników i pracowników powiatowych służb, inspekcji i straży oraz jednostek organizacyjnych powiatu określa odrębna ustawa.

3. Status prawny pracowników starostwa powiatowego i jednostek organizacyjnych powiatu określa odrębna ustawa.

Artykuł 37

1. Rada powiatu powołuje i odwołuje sekretarza powiatu oraz skarbnika powiatu na wniosek starosty.

2. Sekretarz i skarbnik uczestniczą w pracach zarządu powiatu oraz mogą uczestniczyć w obradach rady powiatu i jej komisji z głosem doradczym.

Artykuł 38

1. W indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej należących do właściwości powiatu decyzje wyda-

je starosta, chyba że przepisy szczególne przewidują wydawanie decyzji przez zarząd powiatu.

2. Starosta może upoważnić wicestarostę, poszczególnych członków zarządu powiatu, pracowników starostwa, powiatowych służb, inspekcji i straży oraz kierowników jednostek organizacyjnych powiatu do wydawania w jego imieniu decyzji, o których mowa w ust. 1.

3. Od decyzji, o których mowa w ust. 1 i 2, służy odwołanie do samorządowego kolegium odwoławczego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Artykuł 39

Prezes Rady Ministrów ustala, w drodze rozporządzenia, instrukcję kancelaryjną dla organów powiatu, określającą zasady i tryb wykonywania czynności kancelaryjnych w starostwach powiatowych w celu zapewnienia jednolitego sposobu tworzenia, ewidencjonowania i przechowywania dokumentów oraz ochrony przed ich uszkodzeniem, zniszczeniem lub utratą.

ROZDZIAŁ 4

Akty prawa miejscowego stanowione przez powiat

Artykuł 40

1. Na podstawie i w granicach upoważnień zawartych w ustawach rada powiatu stanowi akty prawa miejscowego obowiązujące na obszarze powiatu.

2. Akty prawa miejscowego stanowione są w szczególności w sprawach:

- 1) wymagających uregulowania w statucie,
- 2) porządkowych, o których mowa w art. 41,
- 3) szczególnego trybu zarządzania mieniem powiatu,
- 4) zasad i trybu korzystania z powiatowych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej.

Artykuł 41

1. W zakresie nie uregulowanym w odrębnych ustawach lub innych przepisach powszechnie obowiązujących, w szczególności uzasadnionych przypadkach, rada powiatu może wydawać powiatowe przepisy porządkowe, jeżeli jest to niezbędne do ochrony życia, zdrowia lub mienia obywateli, ochrony środowiska naturalnego albo do zapewnienia porządku, spokoju i bezpieczeństwa publicznego, o ile przyczyny te występują na obszarze więcej niż jednej gminy.

2. Powiatowe przepisy porządkowe, o których mowa w ust. 1, mogą przewidywać za ich naruszenie kary grzywny wymierzone w trybie i na zasadach określonych w prawie o wykroczeniach.

Artykuł 42

1. Akty prawa miejscowego powiatu stanowi rada powiatu w formie uchwały, jeżeli ustawa upoważniająca do wydania aktu nie stanowi inaczej.

2. Powiatowe przepisy porządkowe, o których mowa w art. 41, w przypadkach nie cierpiących zwłoki, może wydać zarząd.

3. Powiatowe przepisy porządkowe, o których mowa w ust. 2, podlegają zatwierdzeniu na najbliższej sesji rady powiatu. Tracą one moc w razie nieprzedłożenia ich do zatwierdzenia lub odmowy zatwierdzenia. Termin utraty mocy obowiązującej określa rada powiatu.

Artykuł 43

1. Akty prawa miejscowego, z zastrzeżeniem art. 44 ust. 1, ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

2. Akty prawa miejscowego podpisuje niezwłocznie po ich uchwaleniu przewodniczący rady powiatu i kieruje do publikacji.

3. Dzień wydania wojewódzkiego dziennika urzędowego jest dniem ogłoszenia aktu prawa miejscowego.

4. Akty prawa miejscowego wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ich ogłoszenia, chyba że ustawa lub przepis powiatowy stanowi inaczej.

Artykuł 44

1. Przepisy porządkowe ogłasza się przez ich publikację w środkach masowego przekazu oraz w drodze obwieszczeń lub w sposób zwyczajowo przyjęty na danym terenie. Przepisy te wchodzi w życie z dniem takiego ogłoszenia. Przepisu art. 43 ust. 4 nie stosuje się.

2. Przepisy porządkowe podlegają także ogłoszeniu w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Artykuł 45

Starostwo powiatowe gromadzi i udostępnia zbiór aktów prawa miejscowego ustanowionych przez powiat.

ROZDZIAŁ 5

Mienie powiatu

Artykuł 46

1. Mieniem powiatu jest własność i inne prawa majątkowe nabyte przez powiat lub inne powiatowe osoby prawne.

2. Powiatowymi osobami prawnymi, poza powiatem, są samorządowe jednostki organizacyjne, którym ustawy przyznają wprost taki status, oraz te osoby prawne, które mogą być tworzone na podstawie odrębnych ustaw wyłącznie przez powiat.

3. Powiat jest w stosunkach cywilnoprawnych podmiotem praw i obowiązków, które dotyczą mienia powiatu nie należącego do innych powiatowych osób prawnych.

Artykuł 47

1. Nabycie mienia przez powiat następuje:

- 1) na podstawie odrębnej ustawy, z zastrzeżeniem, że nie stanowi ono mienia jakiegokolwiek gminy,
- 2) przez przekazanie w związku z utworzeniem lub zmianą granic powiatu w trybie art. 3,

3) w wyniku przejęcia od Skarbu Państwa na podstawie porozumienia, z wyłączeniem mienia przeznaczonego na zaspokojenie roszczeń reprivatyzacyjnych oraz realizację programu powszechnego uwłaszczenia,

4) przez inne czynności prawne,

5) w innych przypadkach określonych odrębnymi przepisami.

2. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określi:

1) tryb przekazywania mienia przez Skarb Państwa powiatom, z uwzględnieniem potrzeb w zakresie wykonywania zadań powiatów,

2) kategorie mienia wyłączonego z przekazywania powiatom, przeznaczonego na zaspokojenie roszczeń reprivatyzacyjnych oraz realizację programu powszechnego uwłaszczenia.

Artykuł 48

1. Oświadczenie woli w sprawach majątkowych w imieniu powiatu składają dwaj członkowie zarządu lub jeden członek zarządu i osoba upoważniona przez zarząd.

2. Zarząd może upoważnić pracowników starostwa, kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży oraz jednostek organizacyjnych powiatu do składania oświadczeń woli związanych z prowadzeniem bieżącej działalności powiatu.

3. Jeżeli czynność prawna może spowodować powstanie zobowiązań majątkowych, do jej skuteczności potrzebna jest kontrasygnata skarbnika powiatu lub osoby przez niego upoważnionej.

4. Skarbnik powiatu, który odmówił kontrasygnaty, ma jednak obowiązek jej dokonania na pisemne polecenie starosty, przy równoczesnym powiadomieniu o tym rady powiatu i regionalnej izby obrachunkowej.

Artykuł 49

Powiat nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania innych powiatowych osób prawnych, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Inne powiatowe osoby prawne nie ponoszą odpowiedzialności za zobowiązania powiatu.

Artykuł 50

Zarząd i ochrona mienia powiatu powinny być wykonywane ze szczególną starannością.

ROZDZIAŁ 6

Finanse powiatu

Artykuł 51

1. Powiat samodzielnie prowadzi gospodarkę finansową na podstawie budżetu powiatu.

2. Budżet powiatu jest planem finansowym obejmującym dochody i wydatki powiatu.

3. Budżet powiatu jest uchwalany przez radę powiatu na rok kalendarzowy, zwany dalej „rokiem budżetowym”.

Artykuł 52

Zamieszczenie w budżecie powiatu wydatków na określone cele nie stanowi podstawy zobowiązań wobec osób trzecich oraz roszczeń osób trzecich wobec powiatu.

Artykuł 53

Rada powiatu określa tryb prac nad projektem uchwały budżetowej, ustalając w szczególności:

- 1) obowiązki jednostek organizacyjnych powiatu oraz powiatowych służb, inspekcji i straży w toku prac nad projektem budżetu powiatu,
- 2) wymaganą przez radę powiatu szczegółowość projektu, z zastrzeżeniem, że szczegółowość ta nie może być mniejsza niż określona w odrębnych przepisach,
- 3) wymagane materiały informacyjne, które zarząd powiatu powinien przedstawić radzie powiatu wraz z projektem uchwały budżetowej,
- 4) terminy obowiązujące w toku prac nad projektem budżetu powiatu.

Artykuł 54

1. Uchwała budżetowa powiatu powinna być uchwalona przed rozpoczęciem roku budżetowego.

2. W przypadku nieuchwalenia budżetu w terminie wskazanym w ust. 1, do czasu uchwalenia budżetu przez radę powiatu, nie później jednak niż do dnia 31 marca roku budżetowego, podstawą gospodarki budżetowej jest projekt budżetu przedłożony radzie powiatu.

3. W przypadku nieuchwalenia budżetu w terminie, o którym mowa w ust. 2, regionalna izba obrachunkowa ustala budżet powiatu najpóźniej do dnia 30 kwietnia roku budżetowego. Do dnia ustalenia budżetu przez regionalną izbę obrachunkową podstawą gospodarki budżetowej jest projekt budżetu, o którym mowa w ust. 2.

4. W przypadku gdy dochody i wydatki państwa określa ustawa o prowizorium budżetowym, rada powiatu może uchwalić prowizorium budżetowe powiatu na okres objęty prowizorium budżetowym państwa.

5. Uchwałę budżetową powiatu lub uchwałę, o której mowa w ust. 4, starosta przedkłada regionalnej izbie obrachunkowej w ciągu 7 dni od dnia jej podjęcia.

Artykuł 55

1. Opracowywanie i przedstawianie do uchwalenia projektu budżetu powiatu, a także inicjatywa w sprawie zmian tego budżetu, należą do wyłącznej kompetencji zarządu powiatu.

2. Zarząd powiatu przygotowuje i przedstawia radzie powiatu, nie później niż do dnia 15 listopada roku poprzedzającego rok budżetowy:

- 1) projekt budżetu powiatu uwzględniający zasady prawa budżetowego oraz ustalenia rady powiatu, o których mowa w art. 53 pkt 1, 2 i 4,
- 2) materiały informacyjne, o których mowa w art. 53 pkt 3.

3. Bez zgody zarządu powiatu rada powiatu nie może wprowadzić w projekcie budżetu powiatu zmian powo-

dujących zwiększenie wydatków nie znajdujących pokrycia w planowanych dochodach lub zwiększenie planowanych dochodów bez jednoczesnego ustanowienia źródeł tych dochodów.

Artykuł 56

1. Dochodami powiatu są:

- 1) udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa w wysokości określonej odrębną ustawą,
- 2) subwencje z budżetu państwa na zadania realizowane przez powiat,
- 3) dotacje celowe z budżetu państwa na zadania realizowane przez powiatowe służby, inspekcje i straże,
- 4) dochody powiatowych jednostek budżetowych oraz wpłaty innych powiatowych jednostek organizacyjnych,
- 5) dochody z majątku powiatu,
- 6) odsetki za nieterminowe przekazywanie udziałów, dotacji i subwencji, o których mowa w pkt 1-3.

2. Dochodami powiatu mogą być:

- 1) subwencja wyrównawcza z budżetu państwa,
- 2) dotacje celowe z budżetu państwa przekazywane na wykonanie czynności, o których mowa w art. 7 ust.1,
- 3) dotacje z państwowych funduszy celowych,
- 4) dotacje celowe z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej wykonywane przez powiat na mocy porozumień zawartych z organami administracji rządowej,
- 5) dotacje celowe z budżetu województwa na zadania z zakresu samorządu województwa wykonywane przez powiat na mocy porozumień zawartych z województwem,
- 6) spadki, zapisy i darowizny,
- 7) odsetki od środków finansowych powiatu gromadzonych na rachunkach bankowych,
- 8) odsetki i dywidendy od wniesionego kapitału,
- 9) inne wpływy uzyskiwane na podstawie odrębnych przepisów.

3. Przekazywanie powiatowi, w drodze ustawy, nowych, zadań wymaga zapewnienia środków finansowych koniecznych na ich realizację w postaci zwiększenia dochodów.

Artykuł 57

1. Subwencje dla powiatów ustalane są według zobiektywizowanych kryteriów określonych w odrębnej ustawie.

2. Zasady ustalania kwot subwencji dla powiatów oraz ich rozdziału między powiaty określa odrębna ustawa.

Artykuł 58

Wysokość kwoty subwencji wyrównawczej oraz zasady i kryteria jej rozdziału określa odrębna ustawa.

Artykuł 59

1. Różnica między dochodami a wydatkami budżetu powiatu stanowi nadwyżkę lub niedobór budżetu powiatu.

2. Uchwała budżetowa powiatu określa przeznaczenie nadwyżki lub źródła pokrycia niedoboru budżetu powiatu.

3. Zasady zaciągania przez organy powiatu kredytów i pożyczek na pokrywanie występujących w ciągu roku budżetowego niedoborów lub na sfinansowanie wydatków nie znajdujących pokrycia w planowanych rocznych dochodach określa odrębna ustawa.

4. Zasady emisji obligacji powiatowych określa odrębna ustawa.

Artykuł 60

1. Za prawidłowe wykonanie budżetu powiatu odpowiada zarząd powiatu.

2. Zarządowi powiatu przysługuje wyłączne prawo:

- 1) zaciągania zobowiązań mających pokrycie w ustalonych w uchwale budżetowej kwotach wydatków, w ramach upoważnień udzielonych przez radę powiatu,
- 2) emitowania papierów wartościowych, w ramach upoważnień udzielonych przez radę powiatu,
- 3) dokonywania wydatków budżetowych,
- 4) zgłaszania propozycji zmian w budżecie powiatu,
- 5) dysponowania rezerwą budżetu powiatu,
- 6) blokowania środków budżetowych, w przypadkach określonych ustawą.

Artykuł 61

Gospodarka środkami finansowymi znajdującymi się w dyspozycji powiatu jest jawna. Wymóg jawności jest spełniany w szczególności przez:

- 1) jawność debaty budżetowej,
- 2) opublikowanie uchwały budżetowej oraz sprawozdań z wykonania budżetu powiatu,
- 3) przedstawienie pełnego wykazu kwot dotacji celowych udzielanych z budżetu powiatu,
- 4) ujawnienie sprawozdania zarządu z działań, o których mowa w art. 60 ust. 2 pkt 1 i 2.

Artykuł 62

1. Bankową obsługę budżetu powiatu wykonuje bank wybrany przez radę powiatu w trybie określonym w ustawie z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych (Dz.U. Nr 76, poz. 344 i Nr 130, poz. 645, z 1995 r. Nr 99, poz. 488 oraz z 1997 r. Nr 123, poz. 777 i 778).

2. Zasady wykonywania obsługi bankowej określa umowa zawarta między zarządem powiatu a bankiem.

3. Zarząd powiatu może lokować wolne środki budżetowe na rachunkach w innych bankach bez konieczności uzyskania odrębnej zgody rady powiatu.

4. Zarząd powiatu może, w granicach upoważnień zamieszczonych w uchwale budżetowej, zaciągać kredyty bankowe w wybranych przez siebie bankach.

Artykuł 63

Dyspozycja środkami pieniężnymi powiatu jest oddzielona od jej kasowego wykonania.

Artykuł 64

1. Kontrolę gospodarki finansowej powiatu sprawuje regionalna izba obrachunkowa.

2. Z zastrzeżeniem przepisów tego rozdziału do trybu uchwalania budżetu oraz gospodarki finansowej powiatu stosuje się przepisy odrębnej ustawy.

ROZDZIAŁ 7

Związki, stowarzyszenia i porozumienia powiatów

Artykuł 65

1. W celu wspólnego wykonywania zadań publicznych, w tym wydawania decyzji w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej, powiaty mogą tworzyć związki z innymi powiatami.

2. Uchwały o utworzeniu związku, przystąpieniu do związku lub wystąpieniu ze związku podejmują rady zainteresowanych powiatów.

3. Prawa i obowiązki powiatów uczestniczących w związku, związane z wykonywaniem zadań przekazanych związkowi, przechodzą na związek z dniem ogłoszenia statutu związku.

4. Do związków powiatów stosuje się odpowiednio art. 38.

Artykuł 66

1. Związek wykonuje zadania publiczne w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność.

2. Związek ma osobowość prawną.

Artykuł 67

1. Utworzenie związku wymaga przyjęcia jego statutu przez rady zainteresowanych powiatów bezwzględną większością głosów ustawowego składu rady powiatu.

2. Statut związku powinien określać:

- 1) nazwę i siedzibę związku,
- 2) członków i czas trwania związku,
- 3) zadania związku,
- 4) organy związku, ich strukturę, zakres i tryb działania,
- 5) zasady korzystania z obiektów i urządzeń związku,
- 6) zasady udziału w kosztach wspólnej działalności, zyskach i pokrywania strat związku,
- 7) zasady przystępowania i występowania członków oraz zasady rozliczeń majątkowych,
- 8) zasady likwidacji związku,
- 9) tryb wprowadzania zmian w statucie związku,
- 10) inne zasady określające współdziałanie.

Artykuł 68

1. Rejestr związków prowadzi minister właściwy do spraw administracji publicznej.

2. Związek nabywa osobowość prawną po zarejestrowaniu, z dniem ogłoszenia statutu.

3. Na decyzję o odmowie wpisania do rejestru przysługuje skarga do sądu administracyjnego.

4. Minister właściwy do spraw administracji publicznej określi, w drodze rozporządzenia, zasady i tryb prowadzenia rejestru związków powiatów oraz ogłaszania statutów związków.

Artykuł 69

1. Organem stanowiącym i kontrolnym związku jest zgromadzenie związku, zwane dalej "zgromadzeniem".

2. W skład zgromadzenia wchodzi po dwóch reprezentantów powiatów uczestniczących w związku. Zasady reprezentacji powiatu w związku określa rada powiatu.

Artykuł 70

1. Uchwały zgromadzenia podejmowane są bezwzględną większością głosów statutowej liczby członków zgromadzenia.

2. Członek zgromadzenia może wnieść pisemny sprzeciw wraz z uzasadnieniem w stosunku do uchwały zgromadzenia w ciągu 7 dni od dnia jej podjęcia.

3. Wniesienie sprzeciwu wstrzymuje wykonanie uchwały i wymaga ponownego rozpatrzenia sprawy.

4. Sprzeciwu nie można zgłosić wobec uchwały podjętej w wyniku ponownego rozpatrzenia sprawy.

Artykuł 71

1. Organem wykonawczym związku jest zarząd.

2. Zarząd związku jest powoływany i odwoływany przez zgromadzenie spośród członków zgromadzenia.

3. O ile statut tak stanowi, dopuszczalny jest wybór członków zarządu spoza członków zgromadzenia w liczbie nie przekraczającej 1/3 składu zarządu związku.

Artykuł 72

1. Do gospodarki finansowej związku powiatów stosuje się odpowiednio przepisy o gospodarce finansowej powiatu.

2. Plan finansowy związku uchwała zgromadzenie związku.

Artykuł 73

1. Powiaty mogą zawierać porozumienia w sprawie powierzenia jednemu z nich prowadzenia zadań publicznych.

2. W zakresie nie uregulowanym treścią porozumienia do porozumień, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące związków powiatów.

Artykuł 74

Miasto na prawach powiatu może tworzyć związki i zawierać porozumienia komunalne z gminami.

Artykuł 75

1. Powiaty mogą tworzyć stowarzyszenia, w tym również z gminami.

2. Do stowarzyszeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. - Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. Nr 20, poz. 104 z 1990 r.

Nr 14, poz. 86, z 1996 r. Nr 27, poz. 118 i z 1997 r. Nr 121, poz. 769).

ROZDZIAŁ 8

Nadzór nad działalnością powiatu

Artykuł 76

1. Nadzór nad działalnością powiatu sprawuje Prezes Rady Ministrów oraz wojewoda, a w zakresie spraw finansowych-regionalna izba obrachunkowa.

2. Organy nadzoru mogą wkraczać w działalność powiatu tylko w przypadkach określonych ustawami.

3. Nadzór nad związkiem powiatów sprawuje wojewoda właściwy dla siedziby związku.

Artykuł 77

Nadzór nad wykonywaniem zadań powiatu sprawowany jest na podstawie kryterium zgodności z prawem.

Artykuł 78

1. Starosta zobowiązany jest do przedłożenia wojewodzie uchwał rady w ciągu 7 dni od dnia ich podjęcia. Uchwały organów powiatu w sprawie wydania przepisów porządkowych podlegają przekazaniu niezwłocznie.

2. Starosta przedkłada regionalnej izbie obrachunkowej, na zasadach określonych w ust.1, uchwałę budżetową, uchwałę w sprawie absolutorium dla zarządu oraz inne uchwały objęte zakresem nadzoru izby.

Artykuł 79

1. Uchwała organu powiatu sprzeczna z prawem jest nieważna. O nieważności uchwały w całości lub w części orzeka organ nadzoru w terminie nie dłuższym niż 30 dni od dnia jej doręczenia organowi nadzoru.

2. Organ nadzoru, wszczynając postępowanie w sprawie stwierdzenia nieważności uchwały, może wstrzymać jej wykonanie.

3. Rozstrzygnięcie nadzorcze powinno zawierać uzasadnienie faktyczne i prawne oraz pouczenie o dopuszczalności wniesienia skargi do sądu administracyjnego.

4. W przypadku nieistotnego naruszenia prawa organ nadzoru nie stwierdza nieważności uchwały, ograniczając się do wskazania, iż uchwałę wydano z naruszeniem prawa.

5. Przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego stosuje się odpowiednio.

Artykuł 80

1. Jeżeli stwierdzenie nieważności dotyczy uchwały budżetowej, budżet w części objętej stwierdzeniem nieważności nie może być wykonywany do chwili rozstrzygnięcia sprawy przez sąd administracyjny. Przepisy art. 54 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

2. W sprawach określonych w ust. 1 sąd administracyjny wyznacza rozprawę nie później niż w ciągu 30 dni od dnia wpłynięcia sprawy do sądu.

Artykuł 81

1. Po upływie terminu, o którym mowa w art. 79 ust. 1 organ nadzoru nie może we własnym zakresie stwierdzić nieważności uchwały organu powiatu. W tym przypadku organ nadzoru może zaskarżyć uchwałę do sądu administracyjnego.

2. W przypadku, o którym mowa w ust.1, wydanie postanowienia o wstrzymaniu wykonania uchwały należy do sądu.

Artykuł 82

1. Nie stwierdza się nieważności uchwały organu powiatu po upływie 1 roku od dnia jej podjęcia, chyba że uchybiono obowiązkowi przedłożenia uchwały w terminie, o którym mowa w art. 78 ust. 1.

2. Jeżeli nie stwierdzono nieważności uchwały z powodu upływu terminu określonego w ust. 1, a istnieją przesłanki stwierdzenia nieważności, orzeka się o niezgodności uchwały z prawem. Przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego co do skutków takiego orzeczenia stosuje się odpowiednio.

Artykuł 83

1. W razie rażącego naruszenia przez radę powiatu Konstytucji lub ustaw Sejm, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, może w drodze uchwały rozwiązać radę powiatu. Rozwiązanie rady równoznaczne jest z rozwiązaniem wszystkich organów powiatu. Prezes Rady Ministrów wyznacza osobę, która do czasu wyboru nowych organów powiatu pełni funkcję tych organów.

2. Jeżeli naruszenia Konstytucji lub powtarzających się naruszeń ustaw dopuści się zarząd powiatu, wojewoda wzywa radę powiatu do zastosowania niezbędnych środków, a jeżeli wezwania nie odnoszą skutku, rozwiązuje zarząd. Do czasu wyborów funkcję zarządu i starosty pełni osoba wyznaczona przez wojewodę.

Artykuł 84

1. W razie nie rokującego nadziei na szybką poprawę i przedłużającego się braku skuteczności w wykonywaniu zadań publicznych przez organy powiatu, Prezes Rady Ministrów może zawiesić organy powiatu i ustanowić zarząd komisaryczny na okres do 2 lat, nie dłużej jednak niż do wyboru zarządu przez radę kolejnej kadencji.

2. Zawieszenie organów powiatu i ustanowienie zarządu komisarycznego może nastąpić po uprzednim przedstawieniu zarzutów organom powiatu i wezwaniu ich do niezwłocznego przedłożenia programu poprawy sytuacji powiatu oraz po wystuchaniu opinii sejmiku województwa.

3. Komisarza rządowego powołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek wojewody, zaopiniowany przez sejmik województwa.

4. Komisarz rządowy przejmuje wykonywanie zadań i kompetencji organów powiatu.

Artykuł 85

1. Rozstrzygnięcia organu nadzorczego dotyczące powiatu, w tym rozstrzygnięcia, o których mowa w art. 83 ust. 2 i art. 84 ust.1, podlegają zaskarżeniu do sądu administra-

cyjnego z powodu niezgodności z prawem, w terminie 30 dni od dnia ich doręczenia.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do rozstrzygnięć dotyczących organów związków i porozumień powiatów.

3. Do złożenia skargi uprawniony jest powiat lub związek powiatów, którego interes prawny, uprawnienie albo kompetencja zostały naruszone. Podstawą do wniesienia skargi jest uchwała zarządu powiatu lub odpowiedniego organu związku powiatów.

4. Do postępowania w sprawach, o których mowa w ust.1 i 2, stosuje się odpowiednio przepisy o zaskarżaniu do sądu administracyjnego decyzji w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej.

5. Rozstrzygnięcia nadzorcze stają się prawomocne z upływem terminu do wniesienia skargi albo z dniem oddalenia lub odrzucenia skargi przez sąd.

Artykuł 86

Postępowanie sądowe, o którym mowa w artykułach poprzedzających, jest wolne od opłat sądowych.

Artykuł 87

1. Każdy, czyj interes prawny lub uprawnienie zostały naruszone uchwałą podjętą przez organ powiatu w sprawie z zakresu administracji publicznej, może, po bezskutecznym wezwaniu do usunięcia naruszenia, zaskarżyć uchwałę do sądu administracyjnego.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli w sprawie orzekał już sąd administracyjny i skargę oddalił.

3. Skargę na uchwałę, o której mowa w ust.1, można wnieść do sądu administracyjnego w imieniu własnym lub reprezentując grupę mieszkańców powiatu, którzy na to wyrażą pisemną zgodę.

4. W sprawie wezwania do usunięcia naruszenia stosuje się przepisy o terminach załatwiania spraw w postępowaniu administracyjnym.

Artykuł 88

1. Przepisy art. 87 stosuje się odpowiednio, gdy organ powiatu nie wykonuje czynności nakazanych prawem albo przez podejmowane czynności prawne lub faktyczne narusza prawa osób trzecich.

2. W przypadkach, o których mowa w ust.1, sąd administracyjny może nakazać organowi nadzoru wykonanie niezbędnych czynności na rzecz skarżącego, na koszt i ryzyko powiatu.

Artykuł 89

Przepisów tego rozdziału nie stosuje się do decyzji indywidualnych w sprawach z zakresu administracji publicznej, wydawanych przez organy powiatów oraz związki powiatów. Kontrolę instancyjną w tym zakresie oraz nadzór pozainstancyjny, a także kontrolę sprawowaną przez sąd określają odrębne przepisy.

Artykuł 90

Przepisy tego rozdziału mają zastosowanie również do związków i porozumień, o których mowa w ustawie.

ROZDZIAŁ 9

Miasta na prawach powiatu

Artykuł 91

1. Miastem na prawach powiatu jest miasto liczące więcej niż 100 000 mieszkańców oraz miasto, które przestało być siedzibą wojewody z dniem 31 grudnia 1998 r.

2. Na wniosek właściwej rady miejskiej miasta, które przestało być siedzibą wojewody z dniem 31 grudnia 1998 r., Rada Ministrów odstępuje od nadania temu miastu statusu miasta na prawach powiatu.

3. Rada Ministrów może:

- 1) odstąpić od nadania miastu liczącemu więcej niż 100 000 mieszkańców praw powiatu, jeżeli nadanie tego prawa mogłoby ograniczyć wspólnotom samorządowym, wchodzącym w skład dotychczasowego powiatu, dostęp do usług publicznych o charakterze powiatowym,
- 2) nadać, na wniosek właściwej rady miejskiej, miastu liczącemu mniej niż 100 000 mieszkańców prawa powiatu, jeżeli miasto to ma niezbędną infrastrukturę do wykonywania zadań powiatowych, a nadanie tego prawa nie ograniczy wspólnotom samorządowym, wchodzącym w skład dotychczasowego powiatu, dostępu do usług publicznych o charakterze powiatowym.

4. W sprawach, o których mowa w ust. 3, Rada Ministrów rozstrzyga po zapoznaniu się z opiniami zainteresowanych rad gmin, rady powiatu oraz właściwego sejmiku województwa. Nie dotyczy to pierwszego podziału administracyjnego kraju na powiaty.

5. Ilekroć w przepisach jest mowa o powiecie, rozumie się przez to również miasto na prawach powiatu.

Artykuł 92

1. Funkcje organów powiatu w miastach na prawach powiatu sprawuje:

- 1) rada miasta,
- 2) zarząd miasta.

2. Miasta na prawach powiatu wykonują zadania powiatu na zasadach określonych w tej ustawie.

3. Nazwę, skład, liczebność oraz zasady i tryb działania organów miasta na prawach powiatu określa ustawa o samorządzie terytorialnym.

ROZDZIAŁ 10

Przepis końcowy

Artykuł 93

Ustawa wchodzi w życie w terminie i na zasadach określonych w odrębnej ustawie, z wyjątkiem przepisu art. 3, który wchodzi w życie z dniem ogłoszenia ustawy.

33

USTAWA

z dnia 20 czerwca 1985 r.

Prawo o ustroju sądów powszechnych

(Dz.U. z 1994 r. Nr 7, poz. 25, Nr 77, poz. 355, Nr 91, poz. 421, Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 34, poz. 163 i Nr 81, poz. 406, z 1996 r. Nr 77, poz. 367; z 1997 r. Nr 75, poz. 471, Nr 98, poz. 604, Nr 106, poz. 679, Nr 117, poz. 751, 752 i 753, Nr 124, poz. 782 i Nr 133, poz. 882; z 1998 r. Nr 98, poz. 607 i Nr 160, poz. 1064)

DZIAŁ I

SĄDY

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

§ 1. Sądy powszechne sprawują wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 2. Sądami powszechnymi są sądy apelacyjne, sądy okręgowe i sądy rejonowe.

Artykuł 2

§ 1. Sądy powszechne rozstrzygają sprawy z zakresu prawa karnego, cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, z wyjątkiem spraw przekazanych ustawami innym sądom.

§ 2. Sądy powszechne rozstrzygają także sprawy nie wymienione w § 1, jeżeli zostały przekazane do ich właściwości odrębnymi ustawami.

Artykuł 3

§ 1. Sprawy należące do sądów powszechnych rozpoznają sądy rejonowe, z wyjątkiem spraw przekazanych ustawami do właściwości sądów okręgowych.

§ 2. Sądy okręgowe rozpoznają ponadto środki odwoławcze od orzeczeń sądów rejonowych; środki odwoławcze od orzeczeń sądów okręgowych, wydanych w pierwszej instancji, rozpoznają sądy apelacyjne.

Artykuł 4

§ 1. W skład sądu powszechnego wchodzi: prezes, wiceprezes lub wiceprezesi oraz sędziowie.

§ 2. Sędziów powołuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa.

Artykuł 5

§ 1. Rozpoznawanie spraw w sądach powszechnych odbywa się z udziałem ławników ludowych, z wyjątkiem wypadków określonych w ustawach.

§ 2. Przy rozstrzyganiu spraw ławnicy mają równe prawa z sędziami.

Artykuł 6

Sądy powszechne wydają wyroki w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 7

§ 1. Sądy powszechne rozpoznają i rozstrzygają sprawy kolegialnie, w postępowaniu jawnym, chyba że ustawy stanowią inaczej.

§ 2. Postępowanie przed sądami powszechnymi toczy się na zasadzie równości stron, z zapewnieniem stronom prawa do obrony, a także odwołania się do sądu wyższej instancji, chyba że ustawy stanowią inaczej.

Artykuł 8

Osoba nie władająca językiem polskim ma prawo do występowania przed sądem w języku ojczystym i bezpłatnego korzystania z pomocy tłumacza.

Artykuł 9

Nadzór nad działalnością sądów powszechnych w zakresie orzekania sprawuje Sąd Najwyższy, w trybie określonym ustawami.

Artykuł 10

Zwierzchni nadzór nad działalnością administracyjną sądów powszechnych sprawuje Minister Sprawiedliwości.

Artykuł 11

Minister Sprawiedliwości przedstawia Prezydentowi i Krajowej Radzie Sądownictwa informację o działalności sądów powszechnych.

Artykuł 12

§ 1. Sędziowie współuczestniczą w czynnościach z zakresu administracji sądowej poprzez organy kolegialne sądu.

§ 2. Organami kolegialnymi sądu apelacyjnego i sądu okręgowego są: zgromadzenie ogólne sędziów oraz kolegium sądu.

Artykuł 13

(skreślony).

Artykuł 14

Ilekróć w dalszych przepisach jest mowa o sądach, rozumie się przez to sądy powszechne.

ROZDZIAŁ 2

Organizacja sądów

Artykuł 15

§ 1. Sąd rejonowy tworzy się dla jednej lub większej liczby gmin; w uzasadnionych wypadkach może być utworzony więcej niż jeden sąd rejonowy w obrębie tej samej gminy.

§ 2. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa, w drodze rozporządzenia, tworzy i znosi sądy rejonowe oraz ustala ich siedziby i obszary właściwości.

§ 3. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, może tworzyć poza siedzibą sądu, a także znosić wydziały zamiejscowe sądów rejonowych.

§ 4. Pracownicy zniesionego wydziału zamiejscowego przechodzą do odpowiedniego sądu.

Artykuł 16

§ 1. Sąd okręgowy tworzy się dla obszaru właściwości co najmniej dwóch sądów rejonowych.

§ 2. Sąd apelacyjny tworzy się dla obszarów właściwości co najmniej dwóch sądów okręgowych.

§ 3. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa, w drodze rozporządzenia, tworzy i znosi sądy okręgowe i apelacyjne oraz ustala ich siedziby i obszary właściwości.

§ 4. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, może tworzyć poza siedzibą sądu, a także znosić ośrodki zamiejscowe albo wydziały zamiejscowe sądów okręgowych.

§ 5. Pracownicy zniesionego ośrodka zamiejscowego albo wydziału zamiejscowego przechodzą do odpowiedniego sądu.

Artykuł 17

§ 1. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, tworzy w sądach okręgowych odrębne jednostki organizacyjne do spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych (sądy pracy i ubezpieczeń społecznych), a w sądach rejonowych - odrębne jednostki organizacyjne do spraw z zakresu prawa pracy (sądy pracy).

§ 2. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, może utworzyć w niektórych sądach okręgowych, odrębne jednostki organizacyjne, właściwe wyłącznie do spraw z zakresu prawa pracy (sądy pracy) lub wyłącznie do spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych (sądy ubezpieczeń społecznych).

§ 3. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, może przekazać jednemu sądowi okręgowemu rozpozna-

wanie spraw z zakresu prawa pracy lub ubezpieczeń społecznych z właściwości innego sądu okręgowego, a jednemu sądowi rejonowemu - rozpoznawanie spraw z zakresu prawa pracy z właściwości więcej niż jednego spośród sądów rejonowych działających na obszarze tego samego województwa.

§ 4. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, tworzy w sądach apelacyjnych odrębne jednostki organizacyjne do spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych (sądy pracy i ubezpieczeń społecznych).

§ 5. Do orzekania w jednostkach organizacyjnych, o których mowa w § 1, 2 i 4 wyznacza się sędziów i ławników szczególnie obeznanymi z problematyką spraw pracowniczych, celami ubezpieczenia i potrzebami osób ubezpieczonych.

Artykuł 18

§ 1. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, tworzy w sądach rejonowych wydziały rodzinne i nieletnich (sądy rodzinne) w szczególności do spraw z zakresu:

- 1) prawa rodzinnego i opiekuńczego,
- 2) postępowania w sprawach nieletnich,
- 3) postępowania w stosunku do osób uzależnionych od alkoholu.

§ 2. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, może przekazać jednemu sądowi rejonowemu rozpoznawanie spraw należących do kompetencji wydziału rodzinnego i nieletnich w zakresie właściwości więcej niż jednego spośród sądów rejonowych działających na obszarze tego samego województwa.

Artykuł 19

§ 1. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, tworzy w sądach okręgowych oraz w sądach rejonowych mających siedzibę w miastach będących siedzibą sądów okręgowych odrębne jednostki organizacyjne do spraw gospodarczych (sądy gospodarcze).

§ 2. W tym samym trybie Minister Sprawiedliwości może przekazać jednemu sądowi okręgowemu rozpoznawanie spraw gospodarczych z właściwości innego sądu okręgowego oraz utworzyć odrębne jednostki organizacyjne do spraw gospodarczych (sądy gospodarcze) w sądach rejonowych innych niż określone w § 1.

§ 3. Do orzekania w jednostkach, o których mowa w § 1 i 2, wyznacza się sędziów i ławników szczególnie obeznanymi z problematyką gospodarczą.

Artykuł 19¹

Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, może przekazać jednemu sądowi rejonowemu - sądowi gospodarczemu, w którym został utworzony wydział dla spraw upadłościowych i układowych, rozpoznawanie tych spraw, należących do właściwości innych sądów rejonowych - sądów gospodarczych.

Artykuł 20

Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, tworzy w Sądzie Okręgowym w Warszawie odrębną jednostkę organizacyjną do spraw z zakresu przeciwdziałania pra-

tytkom monopolistycznym oraz spraw z zakresu regulacji energetyki (sąd antymonopolowy).

Artykuł 21

§ 1. Sądy dzielą się na wydziały. W zależności od potrzeb tworzy się wydziały karny i cywilny, a także inne wydziały, z uwzględnieniem rodzaju i liczby spraw wpływających do sądu.

§ 2. Wydziały tworzy i znosi Minister Sprawiedliwości.

§ 3. Wydziałem kieruje przewodniczący, którym jest prezes, wiceprezes lub sędzia.

Artykuł 22

§ 1. Sąd może pełnić czynności poza swoją siedzibą, a w razie konieczności - i poza obszarem swojej właściwości, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości lub jeżeli przez to nastąpi znaczne zaoszczędzenie kosztów.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może zarządzić odbywanie stałych posiedzeń sądów (roków sądowych) poza siedzibą sądu.

Artykuł 23

§ 1. W wypadkach przewidzianych w ustawie sądy obowiązane są spełniać poszczególne czynności sądowe na żądanie innych sądów oraz innych organów.

§ 2. Sądy są obowiązane udzielać pomocy sądowej również na żądanie sądów zagranicznych, jeżeli wzajemność jest zapewniona; żądanie pomocy sądowej, skierowane przez Ministra Sprawiedliwości, jest wiążące dla sądu wezwanego.

§ 3. O spełnienie czynności należy zwrócić się do sądu, w którego okręgu czynność ma być wykonana.

Artykuł 24

§ 1. Sędziego w jego czynnościach może zastąpić sędzia tego samego sądu, sądu równorzędnego lub wyższego, albo niższego.

§ 2. W składzie sądzącym może brać udział tylko jeden sędzia innego sądu. Sędzia sądu niższego nie może być przewodniczącym składu sądzącego. Minister Sprawiedliwości może jednak przyznać sędziemu sądu rejonowego delegowanemu do sądu okręgowego, prawo przewodniczenia w sprawach rozpoznawanych przez ten sąd w pierwszej instancji w składzie jednego sędziego i dwóch ławników oraz w składzie jednego sędziego.

Artykuł 25

§ 1. Prezes sądu może wyznaczyć sędziego dodatkowego do rozprawy, jeżeli istnieje przypuszczenie, że będzie ona trwać czas dłuższy.

§ 2. Sędzia dodatkowy bierze udział w naradzie i głosowaniu, jeżeli jeden z sędziów nie może uczestniczyć w składzie sądzącym.

Artykuł 26

Spełnienie czynności przez innego sędziego niż ten, który był do niej powołany według podziału czynności, nie wpływa na jego ważność.

Artykuł 27

§ 1. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia określa:

- 1) urząd prowadzący rejestr skazanych,
- 2) sposób prowadzenia rejestru,
- 3) wysokość opłaty za udzielenie informacji z rejestru oraz sposób ich uiszczenia.

§ 2. Dane z rejestrów skazanych mogą być udostępnione do celów innych niż postępowanie karne, na wniosek osób, których dane te dotyczą, jak również zainteresowanych organów państwowych i samorządowych, zakładów pracy, a także jeżeli z faktem karalności danej osoby przepisy prawa lub umowy międzynarodowe wiążą określone skutki prawne innych podmiotów. Tryb udostępniania tych informacji i szczegółowe określenie podmiotów upoważnionych do ich otrzymywania ustala Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia.

Artykuł 27¹

Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, może powierzyć prowadzenie rejestru przedsiębiorstw państwowych, spółdzielni, organizacji społeczno-zawodowych rolników, innych rejestrów, przekazane ustawami do właściwości sądów rejonowych, jednemu z nich dla dwu lub więcej tych sądów.

ROZDZIAŁ 3

Organy sądów

Artykuł 28

Organami sądów są:

- 1) w sądach apelacyjnych - prezes sądu, zgromadzenie ogólne sędziów oraz kolegium sądu apelacyjnego,
- 2) w sądach okręgowych - prezes sądu, zgromadzenie ogólne sędziów oraz kolegium sądu okręgowego,
- 3) w sądach rejonowych - prezes sądu.

Artykuł 29

§ 1. Minister Sprawiedliwości sprawuje zwierzchni nadzór nad działalnością administracyjną sądów osobiście, przez właściwe organy lub wyznaczone osoby.

§ 2. Prezes sądu kieruje sądem i reprezentuje go na zewnątrz, pełni czynności administracji sądowej i inne czynności przewidziane w ustawie oraz w odrębnych przepisach.

§ 3. Prezes sądu apelacyjnego sprawuje nadzór nad działalnością administracyjną sądów okręgowych i rejonowych na obszarze właściwości sądu apelacyjnego.

§ 4. Prezes sądu okręgowego wykonuje czynności administracji sądowej w stosunku do sądów rejonowych na obszarze właściwości sądu okręgowego, oraz sprawuje nadzór nad działalnością tych sądów.

§ 5. Prezes sądu w zakresie administracji sądowej jest organem podległym Ministrowi Sprawiedliwości.

§ 6. Prezesa sądu zastępuje wyznaczony wiceprezes lub sędzia.

Artykuł 29¹

§ 1. Prezes sądu apelacyjnego powołuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości spośród sędziów sądu apelacyjnego, Naczelnego Sądu Administracyjnego bądź Sądu Najwyższego, po zasięgnięciu opinii zgromadzenia ogólnego sędziów danego sądu apelacyjnego, z zastrzeżeniem § 2.

§ 2. Minister Sprawiedliwości nie może jednak powołać ani odwołać prezesa sądu apelacyjnego, jeżeli zgromadzenie ogólne sędziów sądu apelacyjnego wyraziło sprzeciw

§ 3. Wiceprezesa sądu apelacyjnego powołuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości spośród sędziów sądu apelacyjnego, Naczelnego Sądu Administracyjnego bądź Sądu Najwyższego, na wniosek prezesa danego sądu apelacyjnego lub z własnej inicjatywy, po zasięgnięciu opinii kolegium.

§ 4. Minister Sprawiedliwości nie może jednak powołać ani odwołać wiceprezesa sądu apelacyjnego, jeżeli kolegium sądu apelacyjnego wyraziło sprzeciw bezwzględną większością głosów.

Artykuł 30

§ 1. Prezesa sądu okręgowego powołuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości spośród sędziów sądu okręgowego, sądu apelacyjnego, Naczelnego Sądu Administracyjnego bądź Sądu Najwyższego, po zasięgnięciu opinii zgromadzenia ogólnego sędziów danego sądu okręgowego i opinii prezesa właściwego sądu apelacyjnego. Przepis art. 29¹ § 2 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Wiceprezesa sądu okręgowego oraz prezesa i wiceprezesa sądu rejonowego powołuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości spośród sędziów sądów powszechnych, na wniosek prezesa danego sądu okręgowego lub z własnej inicjatywy, po zasięgnięciu opinii kolegium tego sądu.

§ 3. Minister Sprawiedliwości nie może jednak powołać ani odwołać wiceprezesa sądu okręgowego oraz prezesa i wiceprezesa sądu rejonowego, jeżeli kolegium sądu okręgowego wyraziło sprzeciw bezwzględną większością głosów.

Artykuł 30¹

Prezes i wiceprezes sądu jest powoływany na okres czterech lat i nie może być powołany ponownie, jeżeli zajmował to samo stanowisko przez dwie kolejne kadencje.

Artykuł 31

(skreślony).

Artykuł 32

§ 1. Osoby powołane do kierowania i nadzoru nad działalnością administracyjną sądów mają prawo wglądu w czynności sądów, mogą żądać wyjaśnień oraz usunięcia uchybień. Minister Sprawiedliwości oraz prezesi sądów mogą uchylać zarządzenia administracyjne niezgodne z prawem.

§ 2. Osoby, o których mowa w § 1 mogą być obecne na rozprawie toczącej się z wyłączeniem jawności.

§ 3. W razie stwierdzenia uchybienia w zakresie sprawności postępowania sądowego, Minister Sprawiedliwości oraz prezesi sądów mogą zwrócić na nie uwagę i żądać usunięcia skutków tego uchybienia.

Artykuł 33

Czynności, o których mowa w art. 29 i 32, nie mogą wkraczać w dziedzinę, w której sędziowie są niezawisli.

Artykuł 34

Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowo tryb wykonywania nadzoru nad działalnością administracyjną sądów przez organy i osoby do tego wyznaczone oraz podział zadań tego nadzoru pomiędzy prezesami sądów.

Artykuł 35

§ 1. Prezes sądu okręgowego zawiadamia prezesa właściwego sądu rejonowego o stwierdzonych uchybieniach w działaniu tego sądu.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do prezesa sądu apelacyjnego.

Artykuł 36

§ 1. Sąd apelacyjny lub sąd okręgowy jako sąd odwoławczy, w razie stwierdzenia przy rozpoznawaniu sprawy oczywistej obrazy przepisów, niezależnie od innych uprawnień, wytyka uchybienie właściwemu sądowi. Sąd apelacyjny lub sąd okręgowy przed wytknięciem uchybienia może zażądać wyjaśnień. Stwierdzenie i wytknięcie uchybienia nie wpływa na rozstrzygnięcie sprawy.

§ 2. O wytknięciu uchybienia sąd apelacyjny lub sąd okręgowy, o którym mowa w § 1, zawiadamia prezesa właściwego sądu, a o wypadkach poważniejszych uchybień - także Ministra Sprawiedliwości.

Artykuł 36¹

Sąd Najwyższy na wniosek Ministra Sprawiedliwości unieważnia prawomocne orzeczenie wydane w sprawie, która ze względu na osobę lub podmiot nie podlegała orzecznictwu sądów w chwili orzekania, jeżeli w trybie postępowania sądowego orzeczenie to nie może być wzruszone.

Artykuł 37

Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia:

- 1) ustala regulamin określający tryb wewnętrznego urzędowania sądu,
- 2) określa, po upływie jakiego czasu i z dopełnieniem jakich warunków akta sądowych podlegają zniszczeniu w całości lub w części albo przekazaniu archiwom państwowym.

Artykuł 38

§ 1. Zgromadzenie ogólne sędziów sądu okręgowego składa się z sędziów sądu okręgowego oraz delegatów sędziów sądów rejonowych działających na obszarze właściwości sądu okręgowego. Delegatów sędziów sądów rejonowych, w liczbie równej liczbie sędziów sądu okręgowego, wybierają na okres dwóch lat zebrania sędziów sądów rejonowych;

Minister Sprawiedliwości ustala regulamin wyboru delegatów.

§ 2. Jeżeli zgromadzenie ogólne składa się z więcej niż stu członków, może być zastąpione przez zebranie przedstawicieli. Zgromadzenie ogólne ustala regulamin wyboru przedstawicieli oraz wskazuje sprawy, których rozpatrywanie powierza się zebraniu przedstawicieli.

§ 3. Przewodniczącym zgromadzenia ogólnego zebrania przedstawicieli jest prezes sądu okręgowego.

§ 4. Członkowie zgromadzenia ogólnego (zebrania przedstawicieli) są obowiązani brać udział w posiedzeniach zgromadzenia (zebrania przedstawicieli). Dotyczy to również sędziów delegowanych do pełnienia czynności na podstawie art. 63. Pozostali sędziowie i asesory mogą brać udział w posiedzeniu zgromadzenia ogólnego (zebrania przedstawicieli) bez prawa głosowania i wyboru.

§ 5. Do podjęcia uchwał zgromadzenia ogólnego (zebrania przedstawicieli) jest wymagana obecność przynajmniej dwu trzecich liczby jego członków. Uchwały zapadają większością głosów, a w razie równości głosów decyduje głos przewodniczącego. Głosowanie jest tajne, jeżeli żądanie takie zgłosi chociażby jeden z obecnych członków zgromadzenia (zebrania przedstawicieli).

§ 6. Zgromadzenie ogólne (zebranie przedstawicieli) zbiera się co najmniej raz w roku. Posiedzenia zgromadzenia zwołuje prezes sądu okręgowego z własnej inicjatywy lub na wniosek Ministra Sprawiedliwości, kolegium sądu okręgowego albo jednej piątej liczby sędziów danego obszaru sądu okręgowego.

Artykuł 39

Zgromadzenie ogólne (zebranie przedstawicieli) realizuje zadania określone w ustawie, a w szczególności:

- 1) przedstawia Krajowej Radzie Sądownictwa kandydatów na stanowiska sędziów, spośród osób zaopiniowanych przez kolegium właściwego sądu,
- 2) wybiera przedstawicieli na zebranie przedstawicieli zgromadzeń ogólnych sędziów,
- 3) opiniuje kandydatów na stanowisko prezesa sądu okręgowego oraz wyraża opinię w sprawie jego odwołania,
- 4) wysłuchuje informacji prezesa sądu okręgowego o działalności sądów oraz wyraża opinię w tym zakresie,
- 5) ustala liczbę i wybiera członków kolegium sądu okręgowego,
- 6) rozpatruje sprawozdania z działalności kolegium sądu okręgowego oraz omawia kierunki jego pracy.

Artykuł 40

§ 1. Kolegium sądu okręgowego składa się z czterech do dziesięciu członków, wybieranych przez zgromadzenie ogólne spośród jego członków. Przewodniczącym kolegium jest prezes sądu okręgowego, a w razie jego nieobecności - zastępca przewodniczącego, wybierany przez kolegium spośród jego członków.

§ 2. Kadencja kolegium sądu okręgowego trwa dwa lata.

§ 3. Do podjęcia uchwał jest wymagana obecność co najmniej dwóch trzecich składu kolegium sądu okręgowego. Uchwały zapadają większością głosów, a w razie równości głosów przesądza głos przewodniczącego.

§ 4. Kolegium sądu okręgowego zbiera się w zależności od potrzeb co najmniej raz na kwartał. Posiedzenia kolegium zwołuje prezes sądu okręgowego z własnej inicjatywy lub na wniosek jednej trzeciej liczby członków kolegium.

Artykuł 41

§ 1. Kolegium sądu okręgowego realizuje zadania określone w ustawie, nie zastrzeżone do wyłącznej właściwości zgromadzenia ogólnego, a w szczególności:

- 1) ustala podział czynności w sądach, określa zasady przydziału spraw poszczególnym sędziom i zasady zastępstw sędziów,
- 2) przedstawia zgromadzeniu ogólnemu opinię o kandydatach na stanowiska sędziów,
- 3) wyraża na wniosek prezesa sądu okręgowego opinię o kandydatach na stanowiska wiceprezesa sądu okręgowego oraz prezesa i wiceprezesa sądu rejonowego,
- 4) wyraża opinię o kandydatach na stanowiska asesorów sądowych,
- 5) ustala projekt listy kandydatów na aplikantów sądowych,
- 6) ustala podział czynności w sądach,
- 7) powołuje i odwołuje przewodniczących wydziałów,
- 8) rozpatruje wnioski z wizytacji i lustracji sądów,
- 9) rozpatruje odwołania od rozstrzygnięcia prezesa sądu okręgowego odmawiającego zgody na podjęcie dodatkowego zatrudnienia przez sędziego,
- 10) wyraża opinie w innych sprawach osobowych dotyczących sędziów, a także w sprawach przedstawionych przez prezesa sądu okręgowego, Krajową Radę Sądownictwa oraz Ministra Sprawiedliwości.

§ 2. W sprawach istotnych dla danego sądu rejonowego kolegium sądu okręgowego może zasięgnąć opinii sędziów tego sądu, wyrażonej na zebraniu sędziów.

§ 3. Podział czynności na następny rok kalendarzowy, ustala kolegium sądu okręgowego najpóźniej w listopadzie każdego roku, opierając się na projekcie przedstawionym przez prezesa sądu okręgowego, po zasięgnięciu opinii prezesów sądów rejonowych co do podziału czynności w tych sądach.

Artykuł 41¹

§ 1. Zgromadzenie ogólne sędziów sądu apelacyjnego składa się z sędziów tego sądu. Przepisy art. 38 § 2-6 oraz art. 39- 41 stosuje się odpowiednio do zgromadzenia ogólnego sędziów i kolegium sądu apelacyjnego.

§ 2. Kolegium sądu apelacyjnego realizuje zadania określone w ustawie, nie zastrzeżone do wyłącznej właściwości zgromadzenia ogólnego, a w szczególności:

- 1) ustala podział czynności w sądzie, określa zasady zastępstw sędziów oraz zasady przydziału spraw po-

szczególnym sędziom, chyba że ustawa ustanowi inaczej,

- 2) przedstawia zgromadzeniu ogólnemu opinię o kandydatach na stanowiska sędziów sądu apelacyjnego,
- 3) wyraża, na wniosek prezesa sądu, opinię o kandydatach na stanowisko wiceprezesa sądu apelacyjnego,
- 4) powołuje i odwołuje przewodniczących wydziałów w sądzie apelacyjnym,
- 5) wyraża opinię o kandydatach na stanowiska: przewodniczących wydziałów w sądach okręgowych, wizytatorów oraz kierowników szkolenia w sądzie apelacyjnym i sądach okręgowych,
- 6) rozpatruje wnioski wynikające z wizytacji i lustracji sądów,
- 7) rozpatruje odwołania od rozstrzygnięcia prezesa sądu apelacyjnego, odmawiającego zgody na podjęcie dodatkowego zatrudnienia przez sędziego,
- 8) wyraża opinię w innych sprawach osobowych dotyczących sędziów, a także w sprawach przedstawionych przez prezesa sądu apelacyjnego, Krajową Radę Sądownictwa i Ministra Sprawiedliwości.

Artykuł 41²

§ 1. Minister Sprawiedliwości ustala corocznie liczbę wolnych stanowisk sędziowskich dla poszczególnych sądów.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może zgłosić Krajowej Radzie Sądownictwa - po zasięgnięciu opinii kolegium właściwego sądu - kandydatów na stanowiska sędziów sądów powszechnych.

ROZDZIAŁ 4

Utrzymanie powagi sądu

Artykuł 42

§ 1. Przewodniczący sądu może upomnieć osobę, która narusza powagę, spokój lub porządek czynności sądowych, a po bezskutecznym upomnieniu może ją wydalic z sali rozpraw.

§ 2. Osoby biorące udział w sprawie sąd może wydalic tylko wtedy, gdy mimo uprzedzenia o skutkach prawnych ich nieobecności przy czynnościach sądowych nadal zachowują się w sposób określony w § 1.

Artykuł 43

§ 1. W razie cięższego naruszenia powagi, spokoju lub porządku czynności sądowych albo ubliżenia sądowi, innemu organowi państwowemu lub osobom biorącym udział w sprawie, sąd może ukarać winnego karą porządkową grzywny do wysokości dwukrotnego najniższego wynagrodzenia lub karą pozbawienia wolności do 7 dni; osobie pozbawionej wolności można wymierzyć karę przewidzianą w przepisach o wykonywaniu kary pozbawienia wolności.

§ 2. Za ubliżenie w piśmie powadze sądu lub użycie wyrazów obraźliwych sąd może ukarać winnego karą porządkową grzywny do wysokości dwukrotnego najniższe-

go wynagrodzenia, niezależnie od jego odpowiedzialności za ten czyn przewidzianej w innej ustawie.

§ 3. Jeżeli czynu określonego w § 1 i 2 dopuścił się żołnierz w czynnej służbie wojskowej, sąd - zamiast wymierzenia kary - zwraca się do właściwego dowódcy jednostki wojskowej, który stosuje środki przewidziane w przepisach wojskowych; przepis ten stosuje się odpowiednio do osoby odbywającej zasadniczą służbę wojskową w obronie cywilnej.

Artykuł 44

§ 1. Postanowienie o ukaraniu karą porządkową (art. 43 § 1 i 2) jest natychmiast wykonalne, nie podlega zaskarżeniu oraz nie uchyla odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej za ten sam czyn.

§ 2. W razie niemożności ściągnięcia grzywny, zamienia się ją na karę pozbawienia wolności do 7 dni.

Artykuł 45

Zarządzenia porządkowe przewodniczącego oraz kary porządkowe wymierzone przez sąd nie mają zastosowania do sędziów i ławników, należących do składu orzekającego, oraz do prokuratora, adwokata i radcy prawnego, biorących udział w sprawie.

Artykuł 46

Sąd może wydalic z sali rozpraw publiczność z powodu niewłaściwego jej zachowania się.

Artykuł 47

Sędziemu dokonującemu czynności sądowej jednoosobowo przysługują prawa przewodniczącego i sądu przewidziane w art. 42, 43 i 46.

DZIAŁ II

SĘDZIOWIE

ROZDZIAŁ 1

Niezawisłość sędziowska

Artykuł 48

Sędziowie są w sprawowaniu swojego urzędu niezawisli i podlegają tylko ustawom.

Artykuł 49

Niezawisłość sędziego nie wyłącza obowiązku spełniania zleceń w zakresie administracji sądowej. Sędzia może jednak żądać, by zlecenie doręczono mu na piśmie.

Artykuł 50

§ 1. Sędzia nie może być zatrzymany ani pociągnięty do odpowiedzialności karnej sądowej lub administracyjnej bez zezwolenia właściwego sądu dyscyplinarnego. Nie dotyczy to zatrzymania na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa.

Do czasu wydania uchwały zezwalającej na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej sądowej lub administracyjnej wolno podejmować tylko czynności nie cierpiące zwłoki.

§ 2. Do czasu rozstrzygnięcia wniosku o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności właściwy sąd dyscyplinarny może polecić niezwłoczne zwolnienie sędziego zatrzymanego na gorącym uczynku.

§ 3. W terminie 7 dni od doręczenia uchwały odmawiającej zezwolenia na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej sądowej lub administracyjnej przysługuje organowi lub osobie, która wniosła o zezwolenie oraz rzecznikowi dyscyplinarnemu zażalenie do właściwego sądu dyscyplinarnego drugiej instancji. W tym samym terminie sędziemu przysługuje zażalenie na uchwałę zezwalającą na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej sądowej.

§ 4. Za wykroczenia sędzia odpowiada tylko dyscyplinarnie.

ROZDZIAŁ 2

Powstanie i ustanie stosunku służbowego sędziów

Artykuł 51

§ 1. Na stanowisko sędziego może być powołany ten, kto:

- 1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich,
- 2) jest nieskazitelnego charakteru,
- 3) ukończył wyższe studia prawnicze,
- 4) odbył aplikację sądową lub prokuratorską,
- 5) złożył egzamin sędziowski lub prokuratorski,
- 6) pracował w charakterze asesora sędziowskiego lub prokuratorskiego co najmniej rok,
- 7) ukończył 26 lat.

§ 2. Na stanowisko sędziego sądu apelacyjnego może być powołany ten, kto poza wymogami, o których mowa w § 1, posiada ponadto co najmniej pięcioletni staż pracy na stanowisku sędziego.

§ 3. Na stanowisko sędziego może być powołany profesor oraz doktor habilitowany nauk prawnych w polskich szkołach wyższych, w Polskiej Akademii Nauk oraz w instytucie naukowo-badawczym i innej placówce naukowej.

§ 4. Osoby, o których mowa w § 3, mogą być zatrudniane na podstawie powołania na stanowisku sędziego również w niepełnym wymiarze czasu pracy.

Artykuł 52

§ 1. Wymagania, o których mowa w art. 51 § 1 pkt 4-6, i w 2 nie dotyczą:

- 1) profesorów i doktorów habilitowanych nauk prawnych w polskich szkołach wyższych, w Polskiej Akademii Nauk oraz w instytutach naukowo-badawczych i innych placówkach naukowych.

- 2) prokuratorów, wiceprokuratorów i podprokuratorów powszechnych i wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury,
- 3) oficerów, którzy w sądach wojskowych i wojskowych jednostkach organizacyjnych prokuratury zajmowali stanowiska sędziów, prokuratorów, wiceprokuratorów i podprokuratorów,
- 4) arbitrów Państwowego Arbitrażu Gospodarczego,
- 5) adwokatów oraz radców prawnych, którzy wykonywali ten zawód co najmniej trzy lata,
- 6) notariuszy.

§ 2. Osoby wymienione w § 1 pkt 2-6 mogą być powołane na stanowisko sędziego sądu apelacyjnego, jeżeli ponadto przez okres co najmniej pięcioletni zajmowały stanowisko lub wykonywały zawód o którym mowa w tych przepisach.

Artykuł 52¹

§ 1. Wnioski o powołanie na stanowiska sędziów organy sądów kierują do Krajowej Rady Sądownictwa za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości, który może wyrazić swoją opinię o kandydatach.

§ 2. Jeżeli wnioski składane przez organy sądów nie zawierają dostatecznych danych o kandydatach, Minister Sprawiedliwości może żądać ich uzupełnienia.

Artykuł 53

§ 1. Nie może być sędzią osoba, której małżonek:

- 1) wykonuje zawód adwokata,
- 2) wykonuje zawód radcy prawnego w kancelarii radcy prawnego oraz w spółce jawnej lub cywilnej z wyłącznym udziałem radców prawnych lub radców prawnych i adwokatów, albo w spółce komandytowej, w której komplementariuszami są wyłącznie radcowie prawni lub radcowie prawni i adwokaci, przy czym wyłącznym przedmiotem działalności takich spółek jest świadczenie pomocy prawnej.

§ 2. Nie może być sędzią również osoba, której krewny do drugiego stopnia lub powinowaty pierwszego stopnia:

- 1) wykonuje zawód adwokata.
- 2) wykonuje zawód radcy prawnego w kancelarii radcy prawnego oraz w spółkach, o których mowa w § 1 pkt 2 - na obszarze właściwego sądu okręgowego.

Artykuł 54

Osoby pozostające ze sobą w stosunku pokrewieństwa do drugiego stopnia włącznie lub powinowactwa pierwszego stopnia oraz małżonkowie nie mogą być sędziami w tym samym wydziale sądu ani brać udziału w tym samym składzie orzekającym.

Artykuł 55

§ 1. Stosunek służbowy sędziego nawiązuje się z chwilą doręczenia mu aktu powołania.

§ 2. Sędzia powinien zgłosić się w celu objęcia stanowiska w ciągu czternastu dni od dnia otrzymania aktu powołania, jeżeli nie oznaczono innego terminu.

§ 3. W razie nieusprawiedliwionego nieobjęcia stanowiska w terminie określonym w § 2, powołanie traci moc; okoliczność tą stwierdza Minister Sprawiedliwości.

Artykuł 56

§ 1. Przy powołaniu sędziego składa ślubowanie wobec Prezydenta według następującej roty:

“Ślubuję uroczyście na powierzonym mi stanowisku sędziego służyć wiernie Narodowi Polskiemu, stać na straży prawa, obowiązki mojego urzędu wypełniać sumiennie, sprawiedliwość wymierzać bezstronnie według mego sumienia i zgodnie z przepisami prawa, dochować tajemnicy państwowej i służbowej, a w postępowaniu kierować się zasadami godności i uczciwości”.

§ 2. Sędzia, przechodząc na inne stanowisko sędziowskie, nie składa ponownie ślubowania.

Artykuł 57

§ 1. Prezes sądu okręgowego prowadzi dla każdego sędziego sądu rejonowego i sędziego sądu okręgowego osobny wykaz służbowy zawierający istotne dane dotyczące jego stosunków osobistych i służbowych. Prezes sądu apelacyjnego prowadzi taki wykaz dla sędziów sądu apelacyjnego.

§ 2. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, określa sposób prowadzenia wykazów służbowych.

Artykuł 58

Sędziowie są nieusuwalni ze swojego stanowiska, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w niniejszej ustawie.

Artykuł 59

§ 1. Stosunek służbowy sędziego rozwiązuje się z mocy prawa, jeżeli sędzia zrzekł się swojego stanowiska. Zrzeczenie się stanowiska jest skuteczne po upływie miesiąca od dnia złożenia oświadczenia o zrzeczeniu Ministrowi Sprawiedliwości, chyba że na wniosek sędziego określono inny termin.

§ 2. Stosunek służbowy sędziego rozwiązuje się także z mocy prawa, jeżeli wymaga tego przepis ustawy ze względu na zawarty związek małżeński.

§ 3. Sędzia przechodzi w stan spoczynku jeżeli:

- 1) ukończył 65 rok życia, chyba że Krajowa Rada Sądownictwa, na wniosek sędziego, po zasięgnięciu opinii kolegium właściwego sądu, wyrazi zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska, nie dłużej jednak niż do ukończenia 70 roku życia,
- 2) z powodu choroby lub utraty sił uznany został przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za trwale niezdolnego do pełnienia obowiązków sędziego. Od orzeczenia lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych sędziemu przysługuje odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych.

§ 4. Sędziego przenosi się na jego wniosek w stan spoczynku z zachowaniem prawa do uposażenia określonego w art. 71¹ § 2 i 4, po ukończeniu 55 lat przez kobietę i 60 lat przez mężczyznę, jeżeli przepracował na stanowisku sędzie-

go nie mniej niż 25 lat w wypadku kobiet i nie mniej niż 30 lat w wypadku mężczyzn.

§ 5. Sędzia może być przeniesiony w stan spoczynku, na wniosek kolegium właściwego sądu, przez Krajową Radę Sądownictwa, jeżeli z powodu choroby i płatnego urlopu dla poratowania zdrowia nie pełnił służby przez okres roku. Do okresu tego wlicza się okresy poprzedniej przerwy w pełnieniu służby z powodu choroby i płatnego urlopu dla poratowania zdrowia, jeżeli okres czynnej służby nie przekroczył 30 dni. Od decyzji Krajowej Rady Sądownictwa sędziemu przysługuje skarga do sądu administracyjnego.

§ 6. Sędzia może być również przeniesiony w stan spoczynku, w trybie określonym w § 5, w razie zmiany ustroju sądów lub zmiany granic okręgów sądowych, jeżeli nie został przeniesiony do innego sądu.

§ 7. Sędzia przeniesiony w stan spoczynku z powodu wymienionego w § 5, ma prawo powrócić na stanowisko zajmowane poprzednio lub otrzymać stanowisko równorzędne poprzednio zajmowanemu, jeżeli ustały przyczyny będące podstawą przeniesienia w stan spoczynku.

Artykuł 59¹

(skreślony)

Artykuł 60

§ 1. Prawomocne orzeczenie sądu dyscyplinarnego o wydaleniu ze służby sędziowskiej oraz prawomocne orzeczenie sądu skazującego na karę dodatkową pozbawienia praw publicznych lub zakazu zajmowania stanowiska sędziego, pociąga za sobą, z mocy prawa utratę stanowiska sędziego; stosunek służbowy sędziego wygasa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia.

§ 2. Minister Sprawiedliwości zawiadamia sędziego o rozwiązaniu albo wygaśnięciu stosunku służbowego, o którym mowa w § 1 i w art. 59 § 1 i 2 oraz przejściu w stan spoczynku.

ROZDZIAŁ 3

Zmiana stanowiska

Artykuł 61

§ 1. Powołanie sędziego na inne stanowisko lub przeniesienie go na inne miejsce służbowe może nastąpić tylko za jego zgodą.

§ 2. Zgoda sędziego na przeniesienie nie jest wymagana w wypadkach:

- 1) zniesienia stanowiska wywołanego zmianą w organizacji sądownictwa lub zniesienia danego sądu, ośrodka lub wydziału zamiejscowego albo przeniesienia siedziby sądu,
- 2) zawarcia związku małżeńskiego pomiędzy sędzią danego sądu nie podzielonego na wydziały albo wskutek powstałej podległości służbowej pomiędzy sędzią małżonkami,

3) pozostawania sędziego w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa w stopniu określonym w art. 53 do osoby, która wykonuje zawód adwokata na obszarze właściwości tego samego sądu okręgowego,

4) gdy wymaga tego wzgląd na powagę stanowiska sędziego na podstawie uchwały Krajowej Rady Sądownictwa, podjętej na wniosek kolegium właściwego sądu; przed podjęciem uchwały Krajowa Rada Sądownictwa wysłuchuje wyjaśnień sędziego, chyba że nie jest to możliwe,

5) przeniesienia w drodze dyscyplinarnej.

§ 2a. W wypadkach, o których mowa w § 2 pkt 2-4, sędziemu przysługuje skarga do sądu administracyjnego.

§ 3. Przeniesienie sędziego w wypadkach określonych w § 1 i 2 zarządza Minister Sprawiedliwości, z tym że przeniesienie sędziego z przyczyn wymienionych w § 2 pkt 1 może nastąpić, jeżeli uwzględnienie wniosku sędziego co do nowego miejsca służbowego nie jest możliwe.

Artykuł 62

W razie przeniesienia sędziego do innej miejscowości, przysługuje mu zwrot kosztów przeniesienia, z wyjątkiem wypadku, gdy przeniesienie nastąpiło w drodze dyscyplinarnej lub na prośbę sędziego. Sędziemu przenoszonemu na jego prośbę Minister Sprawiedliwości, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, może przyznać zwrot kosztów przeniesienia.

Artykuł 63

§ 1. Minister Sprawiedliwości może delegować sędziego za jego zgodą do pełnienia obowiązków sędziego lub czynności administracyjnych w innym sądzie, Ministerstwie Sprawiedliwości lub innej jednostce organizacyjnej podległej Ministrowi Sprawiedliwości albo przez niego nadzorowanej, a na wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego - także w Sądzie Najwyższym.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może delegować sędziego nawet bez jego zgody na okres nie dłuższy niż trzy miesiące w ciągu roku.

§ 3. Prezes sądu okręgowego, po uzyskaniu zgody kolegium sądu okręgowego, może delegować sędziego do pełnienia obowiązków sędziego na obszarze właściwości tego samego sądu okręgowego, jednakże na czas nie dłuższy niż miesiąc w ciągu roku. Prezes sądu apelacyjnego, po uzyskaniu zgody kolegium sądu apelacyjnego, może delegować do sądu apelacyjnego sędziego sądu okręgowego z obszaru właściwości danego sądu apelacyjnego, również na czas nie dłuższy niż miesiąc w ciągu roku.

§ 4. Łączny czas delegacji na podstawie przepisów § 2 i 3 nie może przekraczać trzech miesięcy w ciągu roku.

§ 5. Minister Sprawiedliwości określa szczegółowe zasady delegowania sędziów do pełnienia obowiązków w Ministerstwie Sprawiedliwości.

ROZDZIAŁ 4

Obowiązki i prawa sędziów

Artykuł 64

§ 1. Sędzia jest obowiązany postępować zgodnie ze ślubowaniem sędziowskim oraz stale podnosić kwalifikacje zawodowe.

§ 2. Sędzia powinien w służbie i poza służbą strzec powagi stanowiska sędziego i unikać wszystkiego, co mogłoby przynieść ujmę godności sędziego lub osłabiać zaufanie do jego bezstronności.

§ 3. W okresie zajmowania stanowiska sędzia nie może należeć do partii politycznej ani brać udziału w żadnej działalności politycznej.

§ 4. Sędziemu ubiegającemu się o mandat posła lub senatora udziela się urlopu bezpłatnego na czas kampanii wyborczej, a w razie uzyskania mandatu - na czas jego wykonywania.

Artykuł 65

Czas pracy sędziego jest określony wymiarem jego zadań.

Artykuł 66

Sędziowie na rozprawach używają stroju urzędowego. Wzór stroju określa Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia.

Artykuł 67

§ 1. Sędzia jest obowiązany zachować w tajemnicy okoliczności sprawy, o których powziął wiadomość ze względu na swoje stanowisko poza jawną rozprawą sądową.

§ 2. Obowiązek zachowania tajemnicy trwa także po ustaniu stosunku służbowego.

§ 3. Obowiązek zachowania tajemnicy ustaje, gdy sędzia składa zeznania jako świadek przed sądem, chyba że ujawnienie tajemnicy zagraża dobru państwa albo takiemu ważnemu interesowi prywatnemu, który nie jest sprzeczny z celami wymiaru sprawiedliwości. W tych wypadkach od obowiązku zachowania tajemnicy może zwolnić sędziego Minister Sprawiedliwości.

Artykuł 68

§ 1. Sędzia sądu rejonowego oraz sędzia sądu okręgowego nie może podejmować dodatkowego zatrudnienia bez uzyskania uprzedniej zgody prezesa właściwego sądu okręgowego, a prezes sądu okręgowego - bez uzyskania zgody Ministra Sprawiedliwości, z wyjątkiem zatrudnienia na stanowisku naukowo-dydaktycznym, dydaktycznym lub naukowym, jeżeli wykonywanie tego zatrudnienia nie przeszkadza w pełnieniu obowiązków sędziego.

§ 2. Sędziemu nie wolno także podejmować innego zajęcia, które by przeszkadzało w pełnieniu obowiązków sędziego albo mogło uchybiać jego godności lub zachwiać zaufanie do jego bezstronności.

§ 3. O zamiarze podjęcia dodatkowego zatrudnienia, a także o podjęciu innego zajęcia sędzia jest obowiązany zawiadomić prezesa właściwego sądu okręgowego, a prezesa sądu okręgowego - Ministra Sprawiedliwości. Prezes sądu okręgowego w stosunku do sędziów, a Minister Sprawiedliwości w stosunku do prezesów sądów okręgowych, decydują o tym, czy podjęcie dodatkowego zatrudnienia na stanowisku pracownika naukowo-dydaktycznego, dydaktycznego lub naukowego nie przeszkadza w pełnieniu obowiązków sędziego.

§ 4. Jeżeli prezes sądu okręgowego nie wyrazi zgody na zatrudnienie lub na zajęcie, o których mowa w § 1 i 2, sprawę, na wniosek sędziego, rozstrzyga kolegium właściwego sądu okręgowego.

§ 5. Przepisy § 1-4 stosuje się odpowiednio do sędziego i prezesa sądu apelacyjnego.

Artykuł 68¹

§ 1. Sędziowie są obowiązani do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie o stanie majątkowym dotyczy majątku odrębnego oraz objętego małżeńską wspólnością majątkową. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności informacje o posiadanych zasobach pieniężnych, nieruchomościach, udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego, a ponadto o nabytym przez tę osobę albo jej małżonka od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, gminy lub związku międzygminnego mieniu, które podlegało zbyciu w drodze przetargu. Oświadczenie to powinno również zawierać dane dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnienia funkcji w spółkach prawa handlowego lub spółdzielniach oraz pełnienia funkcji w spółkach prawa handlowego lub spółdzielniach, z wyjątkiem funkcji w radzie nadzorczej spółdzielni mieszkaniowej.

§ 2. Oświadczenie, o którym mowa w § 1, sędziowie składają właściwemu terytorialnie prezesowi sądu apelacyjnego.

§ 3. Analizy danych zawartych w oświadczeniu, o którym mowa w § 1 i 2, dokonuje właściwe kolegium sądu apelacyjnego.

§ 4. Prezesi sądów apelacyjnych składają oświadczenie, o którym mowa w § 1, Krajowej Radzie Sądownictwa, która dokonuje analizy zawartych w nim danych.

§ 5. Oświadczenie, o którym mowa w § 1, składa się przed objęciem stanowiska, a następnie co roku do dnia 31 marca, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego, a także w dniu opuszczenia stanowiska sędziego.

§ 6. Informacje zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym stanowią tajemnicę służbową, chyba że sędzia, który złożył oświadczenie, wyraził pisemną zgodę na ich ujawnienie. W szczególnie uzasadnionych wypadkach podmiot uprawniony, zgodnie z § 2 lub 4, do odebrania oświadczenia może je ujawnić pomimo braku zgody składającego oświadczenie. Oświadczenie przechowuje się przez 6 lat.

Artykuł 68²

Do złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 68¹ § 1, stosuje się odpowiednio formularz, określony przepisami wydanymi na podstawie art. 11 ustawy z dnia 21 sierpnia

1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz.U. Nr 106, poz. 679), dotyczącymi oświadczenia, o którym mowa w art. 10 ust. 1 tejże ustawy.

Artykuł 68³

Przepisy art. 68 stosuje się odpowiednio do sędziów w stanie spoczynku.

Artykuł 69

§ 1. Żądania, przedstawienia i zażalenia w sprawach związanych ze swoim stanowiskiem sędzia może wносить tylko w drodze służbowej. W takich sprawach sędzia nie może zwracać się do instytucji i osób postronnych ani podawać tych spraw do wiadomości publicznej.

§ 2. W sprawach o roszczenia ze stosunku pracy sędziemu przysługuje droga sądowa.

Artykuł 70

Sędzia powinien niezwłocznie zawiadomić prezesa sądu okręgowego o toczącej się sprawie sądowej, w której występuje w charakterze strony lub uczestnika postępowania. Dotyczy to także sędziego sądu apelacyjnego, który powinien niezwłocznie zawiadomić prezesa sądu apelacyjnego.

Artykuł 71

§ 1. Wynagrodzenie zasadnicze sędziów równorzędnych sądów jest równe i stanowi, odpowiednio do rangi stanowiska sędziego wielokrotność prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej; wysokość wynagrodzenia sędziów sądów równorzędnych różnicuje staż pracy i pełnione funkcje.

§ 2. Wynagrodzenie sędziów określa, w drodze rozporządzenia, Prezydent po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa.

Artykuł 71¹

§ 1. Sędziemu, który został przeniesiony w stan spoczynku, w razie zmiany ustroju sądów lub zmiany granic okręgów sądowych, przysługuje do czasu osiągnięcia wieku, o którym mowa w art. 59 § 3 pkt 1, uposażenie w wysokości wynagrodzenia pobieranego na ostatnio zajmowanym stanowisku.

§ 2. Sędziemu, przeniesionemu w stan spoczynku z powodu wieku, choroby lub utraty sił, przysługuje uposażenie w wysokości 75% wynagrodzenia zasadniczego wraz z dodatkami za usługę lat, pobieranego na ostatnio zajmowanym stanowisku.

§ 3. Uposażenie, o którym mowa w § 2, jest waloryzowane w terminach i w wysokości stosownie do zmian wynagrodzeń zasadniczych sędziów czynnych zawodowo.

§ 4. Uposażenie, o którym mowa w § 2, jest waloryzowane stosownie do wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych określonych dla celów waloryzacji emerytur i rent.

§ 5. Sędziemu przechodzącemu w stan spoczynku przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości 6-miesięcznego wynagrodzenia, z wyjątkiem wypadku, o którym mowa w § 1.

§ 6. Przejście sędziego w stan spoczynku powoduje utratę prawa do emerytury lub renty z ubezpieczenia społecznego.

Artykuł 71²

Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Pracy i Polityki Socjalnej, w drodze rozporządzenia, określi szczegółowe zasady i tryb ustalania i wypłacania uposażeń oraz uposażeń rodzinnych sędziom w stanie spoczynku i członkom ich rodzin.

Artykuł 72

§ 1. Sędziemu przysługuje corocznie urlop dodatkowy w wymiarze:

- 1) 6 dni roboczych - po 10 latach pracy,
- 2) 12 dni roboczych - po 15 latach pracy.

§ 2. Do okresu pracy, od którego zależy wymiar urlopu dodatkowego, wlicza się wszystkie okresy zatrudnienia w sądzie lub prokuraturze na stanowiskach: aplikantów, asesorów, sędziów i prokuratorów, a także okresy wykonywania zawodu adwokata, radcy prawnego lub zajmowania samodzielnego stanowiska w organach administracji państwowej, z którym związana była praktyka prawnicza, oraz inne okresy pracy, jeżeli z tytułu tego zatrudnienia przysługiwał zwiększony wymiar urlopu.

Artykuł 73

§ 1. Sędziemu można udzielić płatnego urlopu dla poratowania zdrowia lub załatwienia ważnych spraw osobistych i rodzinnych.

§ 2. Urlop dla poratowania zdrowia nie może przekraczać sześciu miesięcy, a z innych przyczyn - miesiąca w ciągu roku kalendarzowego.

§ 3. Urlopu dla poratowania zdrowia nie można udzielić, jeżeli sędzia nie pełnił służby przez okres roku z powodu choroby.

§ 4. Urlopu dla poratowania zdrowia udziela Minister Sprawiedliwości. Urlopu do załatwienia spraw osobistych i rodzinnych sędziom sądu apelacyjnego udziela prezes sądu apelacyjnego.

Artykuł 74

§ 1. W okresie nieobecności w pracy z powodu choroby sędzia otrzymuje wynagrodzenie, nie dłużej jednak niż przez okres roku. W razie niemożności wykonywania pracy z innych powodów określonych w przepisach o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego, sędziemu przysługują świadczenia przewidziane w tych przepisach.

§ 2. Za usprawiedliwioną nieobecność w pracy sędziemu przysługuje wynagrodzenie.

Artykuł 75

§ 1. Sędzia powinien mieszkać w miejscowości będącej siedzibą sądu, w którym pełni służbę. Prezes sądu okręgowego w stosunku do sędziego sądu rejonowego oraz sędziego sądu okręgowego, a prezes sądu apelacyjnego w stosunku do sędziego tego sądu w wyjątkowych wypadkach

może wyrazić zgodę na zamieszkanie sędziego w innej miejscowości.

§ 2. W razie uzyskania zgody na zamieszkanie sędziego w innej miejscowości, sędziemu przysługuje zwrot kosztów przejazdu.

Artykuł 76

(skreślony).

Artykuł 77

§ 1. Sędziemu może być przyznana pomoc finansowa na zaspokojenie jego potrzeb mieszkaniowych.

§ 2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Finansów, w drodze rozporządzenia, określi zasady planowania i wykorzystywania środków na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych sędziów oraz warunki przyznawania pomocy, o której mowa w § 1.

Artykuł 78

§ 1. Sędzia w stanie spoczynku może używać dotychczasowego tytułu z dodaniem wyrazu „w stanie spoczynku”.

§ 2. W razie śmierci sędziego w stanie spoczynku jego rodzinie przysługuje odprawa pośmiertna na zasadach przewidzianych w Kodeksie pracy dla rodzin pracowników.

Artykuł 78¹

§ 1. Od wynagrodzenia sędziów nie odprowadza się składek na ubezpieczenie społeczne.

§ 2. W razie rozwiązania albo wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego w sposób, o którym mowa w art. 59 § 1 i 2 oraz w art. 60 § 1, od wynagrodzenia wypłaconego sędziemu w okresie służby, od którego nie odprowadzono składek na ubezpieczenie społeczne przekazuje się składkę do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, przewidzianą za ten okres w przepisach o ubezpieczeniu społecznym.

Artykuł 78²

§ 1. W razie śmierci sędziego albo sędziego w stanie spoczynku członkom jego rodziny spełniającym warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej, w myśl przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, przysługuje uposażenie rodzinne w wysokości:

- 1) dla jednej osoby uprawnionej - 85%
 - 2) dla dwóch osób uprawnionych - 90%
 - 3) dla trzech lub więcej osób uprawnionych - 95%
- uposażenia, które pobierał sędzia w stanie spoczynku.

§ 2. Przepis art. 71¹ § 4 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 78³

§ 1. Sędzia w stanie spoczynku obowiązany jest doować godności urzędu sędziego.

§ 2. Za uchybienie godności urzędu sędziego po przejściu w stan spoczynku oraz godności urzędu sędziego w okresie pełnienia służby sędzia w stanie spoczynku odpowiada dyscyplinarnie.

§ 3. Do odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów w stanie spoczynku stosuje się odpowiednio przepisy o odpo-

wiedzialności dyscyplinarnej sędziów, z tym że zamiast kar przewidzianych dla sędziów sąd dyscyplinarny orzeka kary:

- 1) upomnienia,
- 2) nagany,
- 3) zawieszenia waloryzacji uposażenia na okres od 1 roku do 3 lat,
- 4) pozbawienia prawa do stanu spoczynku wraz z prawem do uposażenia.

§ 4. Skazanie sędziego w stanie spoczynku prawomocnym wyrokiem sądu na karę dodatkową pozbawienia praw publicznych za przestępstwo popełnione przed przejściem w stan spoczynku lub prawomocne orzeczenie kary wydalenia ze służby za przewinienie popełnione w tym okresie powoduje utratę uprawnień do stanu spoczynku i uposażenia sędziego oraz uposażenia rodzinnego członków jego rodziny.

§ 5. W razie orzeczenia kary wymienionej w § 3 pkt 4 lub w wypadkach przewidzianych w § 4 sędzia pozbawiony prawa do stanu spoczynku i uposażenia albo członek jego rodziny pozbawiony prawa do uposażenia rodzinnego nabywa prawo do emerytury lub renty, jeżeli spełnia warunki określone w przepisach o ubezpieczeniu społecznym.

Artykuł 78⁴

§ 1. W razie utraty uprawnień do stanu spoczynku wskutek prawomocnego orzeczenia kary, o której mowa w art. 78³ § 3 pkt 4, albo w wypadkach przewidzianych w art. 78³ § 4 stosuje się odpowiednio przepis art. 78¹ § 2.

§ 2. Składka na ubezpieczenie społeczne, o której mowa w art. 78¹ § 2, podlega waloryzacji wskaźnikom wzrostu płac.

§ 3. Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z Ministrem Pracy i Polityki Socjalnej, w drodze rozporządzenia, określi szczegółowe zasady waloryzacji składek, o których mowa w § 2.

Artykuł 79

§ 1. W razie powołania sędziego do niezawodowej służby wojskowej, jego prawa i obowiązki służbowe ulegają zawieszeniu na czas trwania służby. Sędzia zachowuje jednak swoje stanowisko, a czas służby wojskowej wlicza się do okresu stosunku służbowego na stanowisku sędziego.

§ 2. Inne szczególne uprawnienia związane ze stosunkiem służbowym sędziego powołanego do czynnej służby wojskowej i zwolnionego z tej służby normują przepisy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej lub przepisy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

§ 3. Sędzia powołany do niezawodowej służby wojskowej odbywa ją w organach sądownictwa wojskowego.

Artykuł 79¹

§ 1. Sędzia mianowany, powołany lub wybrany do pełnienia funkcji w organach państwowych, samorządu terytorialnego, w służbie dyplomatycznej, konsularnej lub w organach organizacji międzynarodowych działających na podstawie umów międzynarodowych ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską jest obowiązany rzec się swojego stanowiska,

§ 2. Sędzia, który zrzekł się stanowiska, z przyczyn określonych w § 1, może powrócić na poprzednio zajmowane stanowisko sędziego, jeżeli przerwa w pełnieniu obowiązków sędziego nie przekracza 5 lat.

§ 3. W wypadku przewidzianym w § 2, Krajowa Rada Sądownictwa z inicjatywy sędziego, po uzyskaniu pozytywnej opinii zgromadzenia ogólnego sędziów właściwego sądu, może przedstawić Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej wnioszek o powołanie go na poprzednio zajmowane stanowisko niezależnie od liczby stanowisk sędziowskich w danym sądzie.

ROZDZIAŁ 5

Odpowiedzialność dyscyplinarna

Artykuł 80

§ 1. Za przewinienia służbowe, w tym za oczywistą i rażącą obrazę przepisów prawnych i uchybienia godności urzędu sędziego odpowiada dyscyplinarnie.

§ 2. Sędzia odpowiada dyscyplinarnie także za swoje postępowanie przed objęciem stanowiska, jeżeli przez nie uchybił obowiązkowi piastowanego wówczas urzędu państwowego, lub okazał się niegodnym stanowiska sędziego.

Artykuł 81

§ 1. Po upływie trzech lat od chwili czynu nie można wszcząć postępowania dyscyplinarnego, a w razie wszczęcia - ulega ono umorzeniu.

§ 2. Jeżeli jednak czyn zawiera znamiona przestępstwa, przedawnienie dyscyplinarne nie może nastąpić wcześniej niż przedawnienie przewidziane w przepisach Kodeksu karnego.

Artykuł 82

§ 1. Karami dyscyplinarnymi są:

- 1) upomnienie,
- 2) nagana,
- 3) usunięcie z zajmowanego stanowiska funkcyjnego,
- 4) przeniesienie na inne miejsce służbowe,
- 5) wydalenie ze służby sędziowskiej.

§ 2. Wymierzenie kary określonej w § 1 pkt 2-4 pociąga za sobą pozbawienie możliwości awansowania przez okres trzech lat oraz niemożność udziału w tym okresie w kolegium sądu okręgowego i sądzie dyscyplinarnym oraz uzyskania utraconego stanowiska.

Artykuł 83

§ 1. Do orzekania w sprawach dyscyplinarnych sędziów są powołane sądy dyscyplinarne:

- 1) w pierwszej instancji - Sąd Dyscyplinarny,
- 2) w drugiej instancji - Wyższy Sąd Dyscyplinarny.

§ 2. Sądy dyscyplinarne składają się z sędziów wybranych - w liczbie wskazanej przez Krajową Radę Sądownictwa przez zgromadzenie ogólne sędziów Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego, zebranie zgromadzeń ogólnych sędziów sądów apelacyjnych oraz zebranie przed-

stawicieli zgromadzeń ogólnych sędziów w sądach okręgowych.

§ 3. Przewodniczących i wiceprzewodniczących sądów dyscyplinarnych wybierają spośród siebie sędziowie tych sądów.

§ 4. Sąd Dyscyplinarny oraz Wyższy Sąd Dyscyplinarny orzekają w składzie trzech sędziów.

§ 5. Przewodniczącego składu wyznacza przewodniczący sądu dyscyplinarnego.

§ 6. Sąd Dyscyplinarny może orzekać na sesjach wyjazdowych w sądzie okręgowym, na obszarze właściwości którego obwiniony zajmuje stanowisko sędziego, chyba że sprzeciwia się temu dobro wymiaru sprawiedliwości.

§ 7. Kadencja sądów dyscyplinarnych trwa 4 lata.

§ 8. Obsługę administracyjną zapewnia sądom dyscyplinarnym Biuro Prezydzialne Sądu Najwyższego.

Artykuł 84

§ 1. Skład orzekający sądu dyscyplinarnego wyznacza przewodniczący tego sądu.

§ 2. Składowi orzekającemu sądu dyscyplinarnego przewodniczy przewodniczący tego sądu lub jego zastępca.

Artykuł 85

§ 1. Rzecznika dyscyplinarnego wybiera kolegium właściwego sądu spośród sędziów danego sądu.

§ 2. Rzecznik dyscyplinarny jest związany wskazaniem organu, uprawnionego do żądania wszczęcia postępowania dyscyplinarnego

Artykuł 86

Obwiniony może ustanowić obrońcę tylko spośród sędziów.

Artykuł 87

§ 1. Postępowanie dyscyplinarne toczy się z wyłączeniem jawności. Na rozprawie mogą być obecni sędziowie oraz asesory pełniący czynności sędziowskie.

§ 2. Orzeczenie dyscyplinarne można podać do wiadomości publicznej po jego uprawomocnieniu się, na podstawie uchwały sądu dyscyplinarnego.

§ 3. Protokolantem może być sędzia, asesor lub aplikant wyznaczony przez przewodniczącego sądu dyscyplinarnego w porozumieniu z prezesem właściwego sądu.

Artykuł 88

§ 1. Rzecznik dyscyplinarny składa wnioszek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego na żądanie Ministra Sprawiedliwości, prezesa sądu apelacyjnego lub okręgowego oraz kolegium sądu apelacyjnego lub okręgowego, po wstępnym wyjaśnieniu okoliczności koniecznych do ustalenia znamion przewinienia, a także złożeniu wyjaśnień przez obwinionego, chyba że złożenie tych wyjaśnień jest niemożliwe.

§ 2. Sąd Dyscyplinarny rozpoznaje wnioszek i w razie jego uwzględnienia podejmuje uchwałę o wszczęciu postępowania. Uchwała powinna zawierać dokładne określenie czynu, który ma być przedmiotem postępowania. Odpis uchwały

doręcza się rzecznikowi dyscyplinarnemu organu, który złożył wniosek o wszczęcie postępowania, kolegium sądu okręgowego i obwinionemu.

§ 3. W terminie 7 dni od dnia doręczenia uchwały oddalającej wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego przysługuje rzecznikowi dyscyplinarnemu i kolegium sądu okręgowego zażalenie do Wyższego Sądu Dyscyplinarnego.

§ 4. Wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego oraz zażalenie powinny być rozpoznane w terminie 7 dni od dnia ich wpływu do sądu.

Artykuł 89

§ 1. Wszczynając postępowanie dyscyplinarne, sąd wyznacza rozprawę.

§ 2. Pomiędzy podjęciem uchwały o wszczęciu postępowania a terminem rozprawy nie powinno upłynąć więcej niż 14 dni; postępowanie w pierwszej instancji powinno być zakończone w ciągu 6 tygodni od jego wszczęcia.

§ 3. Nie usprawiedliwione niestawiennictwo obwinionego lub jego obrońcy nie wstrzymuje rozpoznania sprawy.

Artykuł 90

Jeżeli w toku rozprawy ujawni się inne przewinienie, oprócz objętego uchwałą o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego, sąd może wydać co do tego przewinienia wyrok tylko za zgodą rzecznika dyscyplinarnego i obwinionego lub jego obrońcy; w razie braku zgody wszczyna się w tym zakresie odrębne postępowanie dyscyplinarne.

Artykuł 91

W razie rozwiązania stosunku służbowego sędziego w toku postępowania dyscyplinarnego, postępowanie to toczy się nadal. Jeżeli obwiniony podjął pracę w urzędzie państwowym, adwokaturze lub jako radca prawny, sąd przesyła wyrok odpowiednio temu urzędowi, Naczelnej Radzie Adwokackiej lub Krajowej Radzie Radców Prawnych.

Artykuł 92

Jeżeli przewinienie zawiera znamiona przestępstwa, sąd dyscyplinarny wydaje uchwałę, o której mowa w art. 50 § 1, co nie wstrzymuje biegu postępowania dyscyplinarnego.

Artykuł 93

§ 1. Po prawomocnym zakończeniu postępowania karnego przeciwko sędziemu sąd lub prokurator przesyła akta sprawy właściwemu sądowi dyscyplinarnemu pierwszej instancji. Jeżeli postępowanie dyscyplinarne nie było wszczęte, sąd dyscyplinarny podejmuje uchwałę w sprawie jego wszczęcia, choćby w postępowaniu karnym został wydany wyrok uniewinniający; przepis art. 88 § 3 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Jeżeli przeciwko sędziemu zapadł prawomocny wyrok pociągający za sobą w myśl ustawy utratę stanowiska, sąd dyscyplinarny zawiadamia o tym Ministra Sprawiedliwości, który zarządza wydalenie ukaranego ze służby, chociażby wykonano już wyrok dyscyplinarny skazujący na karę łagodniejszą niż wydalenie.

Artykuł 94

Koszty postępowania dyscyplinarnego ponosi Skarb Państwa.

Artykuł 95

Od wyroku sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji przysługuje odwołanie obwinionemu i rzecznikowi dyscyplinarnemu. Odwołanie powinno być rozpoznane w terminie 7 dni od dnia jego wpływu do sądu dyscyplinarnego drugiej instancji.

Artykuł 96

§ 1. Po uprawomocnieniu się wyroku sądu dyscyplinarnego przewodniczący sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji przesyła odpis wyroku Ministrowi Sprawiedliwości, a ponadto - prezesowi właściwego sądu i kolegium tego sądu.

§ 2. Wykonanie wyroku należy do Ministra Sprawiedliwości, a co do kar wymienionych w art. 82 § 1 pkt 1 i 2 - do prezesa sądu okręgowego oraz do prezesa sądu apelacyjnego w stosunku do sędziów tego sądu.

Artykuł 97

§ 1. Odpis prawomocnego wyroku skazującego na karę dyscyplinarną dołącza się do akt osobowych obwinionego.

§ 2. Po upływie trzech lat od uprawomocnienia się wyroku orzekającego karę przewidzianą w art. 82 § 1 pkt 1-4, a po upływie pięciu lat od uprawomocnienia się wyroku orzekającego karę przewidzianą w art. 82 § 1 pkt 5, Minister Sprawiedliwości, na wniosek ukaranego, zarządza usunięcie odpisu wyroku z akt osobowych, jeżeli w tym okresie nie wydano przeciwko ukaranemu innego wyroku skazującego.

Artykuł 98

§ 1. Od każdego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie dyscyplinarne rewizję nadzwyczajną, do Wyższego Sądu Dyscyplinarnego mogą wnieść Krajowa Rada Sądownictwa, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego i Minister Sprawiedliwości.

§ 2. Wyższy Sąd Dyscyplinarny rozpoznaje rewizje nadzwyczajne w składzie siedmiu sędziów, z tym że przewodniczącym składu jest sędzia Sądu Najwyższego.

§ 3. Rewizję nadzwyczajną na niekorzyść obwinionego można wnieść tylko w terminie 6 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia.

§ 4. Niedopuszczalna jest rewizja nadzwyczajna od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego zapadłego w następstwie rozpoznania rewizji nadzwyczajnej.

§ 5. Rewizję nadzwyczajną od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego rozpoznaje Wyższy Sąd Dyscyplinarny w składzie siedmiu sędziów, z wyłączeniem sędziów, którzy wydali zaskarżone orzeczenie.

Artykuł 99

O wznowienie postępowania dyscyplinarnego mogą również wystąpić Krajowa Rada Sądownictwa, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego i Minister Sprawiedliwości.

Artykuł 100

§1. Wznowienie postępowania dyscyplinarnego na niekorzyść obwinionego może nastąpić, jeżeli umorzenie postępowania lub wydanie wyroku nastąpiło wskutek przestępstwa albo jeżeli w ciągu pięciu lat od umorzenia lub od wydania wyroku wyjdą na jaw nowe okoliczności lub dowody, które mogły uzasadniać skazanie lub wymierzenie kary surowszej.

§2. Wznowienie postępowania na korzyść skazanego może nastąpić także po jego śmierci, jeżeli wyjdą na jaw nowe okoliczności lub dowody, które mogą uzasadniać uniewinnienie lub wymierzenie kary łagodniejszej.

§3. W razie śmierci skazanego, wniosek o wznowienie postępowania mogą złożyć jego małżonek, krewni w linii prostej, rodzeństwo, przysposabiający lub przysposobiony oraz rzecznik dyscyplinarny.

Artykuł 101

Rozstrzygnięcia zapadające w toku postępowania dyscyplinarnego wymagają z urzędu uzasadnienia na piśmie i doręczenia ich stronom.

Artykuł 102

W sprawach nie uregulowanych w niniejszym rozdziale stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

ROZDZIAŁ 6

Zawieszenie w czynnościach służbowych

Artykuł 103

§ 1. Sąd dyscyplinarny może zawiesić w czynnościach służbowych sędziego, przeciwko któremu wszczęto postępowanie karne, dyscyplinarne lub o ubezwłasnowolnienie.

§ 2. Sąd dyscyplinarny, zawieszając sędziego w czynnościach służbowych, może obniżyć do 50 proc. wysokość jego wynagrodzenia na czas trwania tego zawieszenia; nie dotyczy to osób, w stosunku do których wszczęto postępowanie o ubezwłasnowolnienie.

§ 3. Jeżeli postępowanie dyscyplinarne zostało umorzono lub zakończyło się uniewinnieniem, sędziemu wypłaca się zatrzymane wynagrodzenie.

Artykuł 104

§ 1. Jeżeli sędziego zatrzymano z powodu schwywania na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa albo jeżeli ze względu na rodzaj czynu dokonanego przez sędziego powaga sądu lub istotne interesy służbowe wymagają natychmiastowego odsunięcia go od wykonywania obowiązków służbowych, prezes sądu może zarządzić natychmiastową przerwę w czynnościach służbowych aż do czasu wydania uchwały przez sąd dyscyplinarny.

§ 2. O zarządzeniu, o którym mowa w §1, prezes sądu zawiadamia sąd dyscyplinarny, który niezwłocznie wydaje uchwałę w sprawie zawieszenia sędziego w czynnościach służbowych lub uchyla zarządzenie o przerwie w wykonywaniu tych czynności.

Artykuł 105

§ 1. W wypadkach przewidzianych w art. 50 oraz w sprawie zawieszenia sędziego w czynnościach służbowych lub uchylenia zarządzenia o przerwie, o której mowa w art. 104 §1, sąd dyscyplinarny wydaje uchwałę po wysłuchaniu rzecznika dyscyplinarnego oraz sędziego, chyba że nie jest to możliwe.

§ 2. Na uchwałę o zawieszeniu w czynnościach służbowych sędziemu przysługuje zażalenie, a rzecznikowi dyscyplinarnemu - także na uchwałę, o której mowa w art. 104 § 2, o uchyleniu zarządzenia o przerwie; zażalenie nie wstrzymuje wykonania uchwały.

§ 3. Zażalenie rozpoznaje sąd dyscyplinarny drugiej instancji.

Artykuł 106

Zawieszenie w czynnościach służbowych ustaje z chwilą prawomocnego zakończenia postępowania dyscyplinarnego, chyba że sąd dyscyplinarny uchylił je wcześniej.

DZIAŁ III

(wygasły)

DZIAŁ IV

APLIKANCI I ASESORZY SĄDOWI

Artykuł 111

Aplikacja sądowa polega na zaznajomieniu się z czynnościami sędziego i sekretariatów sądowych oraz uzyskaniu wiedzy potrzebnej do zajmowania stanowiska sędziego.

Artykuł 112

Aplikantem sądowym może być mianowany ten, kto odpowiada wymaganiom określonym w art. 51 pkt 1-3.

Artykuł 113

§ 1. Stosunek pracy z aplikantem sądowym nawiązuje się na podstawie mianowania na czas określony, oznaczony w akcie mianowania.

§ 2. Aplikanta sądowego mianuje i zwalnia prezes sądu apelacyjnego.

§ 3. Mianowanie aplikanta następuje po przeprowadzeniu konkursu przez prezesa sądu apelacyjnego.

§ 4. Przed podjęciem obowiązków aplikant sądowy składa wobec prezesa sądu apelacyjnego według następującej rotacji:

„Ślubuję uroczyście sumiennie wypełniać obowiązki aplikanta sądowego, w postępowaniu kierować się zasadami godności i uczciwości oraz dochować tajemnicy państwowej i służbowej”.

§ 5. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, określa tryb przeprowadzania konkursu, o którym mowa w § 3.

Artykuł 114

§ 1. Aplikacja sądowa trwa dwa lata i sześć miesięcy.

§ 2. Po upływie okresu aplikacji aplikant składa egzamin sędziowski. W razie niedostatecznego wyniku egzaminu, aplikant może przystąpić do ponownego jego składania w ciągu roku od dnia egzaminu poprzedniego.

§ 3. (skreślony).

§ 4. Zezwolenia na zdawanie egzaminu w późniejszym terminie od przewidzianego w § 2 można udzielić w razie stwierdzenia niemożności przystąpienia do egzaminu w tym terminie. Zezwolenia udziela prezes sądu okręgowego.

Artykuł 115

§1. Minister Sprawiedliwości może mianować asesorem sądowym aplikanta, który ukończył aplikację sądową lub prokuratorską i zdał egzamin sędziowski lub prokuratorski.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może powierzyć asesorowi sądowemu pełnienie czynności sędziowskich w sądzie rejonowym w oznaczonym zakresie i na czas określony, nie przekraczający dwóch lat, za zgodą kolegium sądu okręgowego. Możliwe jest ponowne powierzenie tych czynności asesorowi, jednakże ten okres, łącznie z okresem poprzednim, nie może być dłuższy niż trzy lata. W tym samym trybie asesorowi mogą być powierzone czynności sędziowskie w sądzie okręgowym jako odwoławczym.

§ 3. Do asesorów sądowych, którym powierzono pełnienie czynności sędziowskich, stosuje się przepisy dotyczące sędziów.

§ 4. Asesorem sądowym nie można być dłużej niż trzy lata. Minister Sprawiedliwości może zwolnić asesora, po uprzednim wypowiedzeniu, za zgodą kolegium sądu okręgowego; przepis art. 60 § 1 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 116

Do aplikantów sądowych stosuje się odpowiednio przepisy art. 65, 69 §1, art. 71 i 79 §1 i 2.

Artykuł 117

Aplikant za naruszenie swoich obowiązków ponosi odpowiedzialność porządkową lub dyscyplinarną na zasadach obowiązujących mianowanych urzędników państwowych.

Artykuł 117¹

Prezes sądu apelacyjnego, na wniosek kolegium sądu okręgowego, może zezwolić na odbywanie aplikacji pozaetatowej osobie, która:

- 1) spełnia wymagania określone w art. 51 § 1 pkt 1-3,
- 2) została zakwalifikowana na aplikację przez komisję egzaminacyjną po przeprowadzeniu konkursu, o którym mowa w art. 113 § 3.

Artykuł 117²

§1. Prezes sądu apelacyjnego, na wniosek prezesa sądu okręgowego, cofa aplikantowi zezwolenie na odbywanie aplikacji pozaetatowej, jeżeli:

- 1) zrezygnuje on z odbywania aplikacji,
- 2) rażąco narusza obowiązki aplikanta.

§ 2. Cofnięcie zezwolenia na odbywanie aplikacji pozaetatowej następuje z dniem określonym przez prezesa sądu apelacyjnego.

Artykuł 117³

Do aplikantów pozaetatowych stosuje się odpowiednio przepisy art. 111, art. 113 § 2, art. 114 § 1, 2 i 4.

Artykuł 118

Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowe zasady i tryb mianowania, zmiany warunków pracy oraz rozwiązywania stosunku pracy, a także szczegółowe obowiązki związane z zajmowaniem stanowiska aplikanta, organizację aplikacji sądowej, zakres egzaminu sędziowskiego, skład komisji egzaminacyjnej, sposób powoływania jej członków, wysokość ich wynagrodzenia i postępowanie komisji egzaminacyjnej.

Artykuł 119

(skreślony).

DZIAŁ V

KURATORZY, KOMORNICY, REFERENDARZE, SEKRETARZE I INNI PRACOWNICY SĄDOWI

Artykuł 120

§ 1. W sądach działają kuratorzy sądowi (kuratorzy rodzinni i kuratorzy dla dorosłych), którzy wykonują czynności o charakterze wychowawczo - resocjalizacyjnym i profilaktycznym oraz inne czynności określone w przepisach szczególnych.

§ 2. Kuratorzy sądowi pełnią swoje czynności zawodowo (kuratorzy zawodowi) albo społecznie (kuratorzy społeczni).

§ 3. Warunkiem mianowania na stanowisko kuratora zawodowego jest odbycie stażu pracy w sądzie i złożenie egzaminu. W szczególnie uzasadnionych wypadkach Minister Sprawiedliwości na wniosek prezesa sądu okręgowego może zwolnić od obowiązku odbycia stażu i złożenia egzaminu.

§ 4. Kuratora zawodowego mianuje i zwalnia prezes sądu okręgowego.

§ 5. Do kuratorów zawodowych stosuje się odpowiednio przepisy art. 72 § 1 i art. 73.

§ 6. Wynagrodzenie zasadnicze kuratorów zawodowych stanowi, odpowiednio do rangi stanowiska, wielokrotność prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej.

Artykuł 121

(skreślony).

Artykuł 121¹

Do złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 68¹ § 1, przez komornika sądowego stosuje się odpowiednio for-

mularz, określony przepisami wydanymi na podstawie art. 11 ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz.U. Nr 106, poz. 679), dotyczącymi oświadczenia, o którym mowa w art. 10 ust. 1 tejże ustawy.

Artykuł 122

§ 1. W sądach rejonowych mogą być zatrudnieni referendarze sądowi do wykonywania określonych czynności należących do sądów w zakresie postępowania w sprawach związanych z prowadzeniem ksiąg wieczystych i rejestrów sądowych.

§ 2. Na stanowisko referendarza sądowego może być mianowany ten, kto:

- 1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich,
- 2) jest nieskazitelnego charakteru,
- 3) ukończył wyższe studia prawnicze lub wyższe studia administracyjne,
- 4) odbył aplikację referendarską i złożył egzamin referendarski albo odbył aplikację sądową, prokuratorską, notarialną, adwokacką lub radcowską i złożył odpowiedni egzamin albo złożył egzamin referendarski,
- 5) ukończył 24 lata.

§ 3. Aplikacja referendarska trwa sześć miesięcy

Artykuł 122¹

§ 1. Stosunek pracy z referendarzem sądowym nawiązuje się na podstawie mianowania, z dniem określonym w akcie mianowania.

§ 2. Referendarza sądowego mianuje i zwalnia Minister Sprawiedliwości na wniosek prezesa sądu okręgowego.

§ 3. Przed podjęciem pracy referendarz sądowy składa ślubowanie wobec prezesa sądu okręgowego według następującej roty:

„Ślubuję uroczyście na powierzonym mi stanowisku referendarza sądowego służyć wiernie narodowi polskiemu, sumiennie i starannie wykonywać obowiązki urzędowe, przestrzegać prawa, kierować się zasadami godności i uczciwości oraz dochować tajemnicy państwowej i służbowej”.

§ 4. Do referendarzy sądowych stosuje się odpowiednio przepisy art. 24 § 1, art. 26, art. 53, art. 69 § 1, art. 73 i art. 79 § 1.

§ 5. Za naruszenie swoich obowiązków referendarz sądowy ponosi odpowiedzialność porządkową lub dyscyplinarną na zasadach obowiązujących urzędników państwowych.

Artykuł 123

§ 1. W sądach są zatrudnieni sekretarze i inni pracownicy sądowi.

§ 2. Na stanowisku sekretarza sądowego może być zatrudniony pracownik sądowy, który odbył praktykę i złożył egzamin sekretarski. Od odbycia praktyki i złożenia egzaminu są zwolnieni aplikanci sądowi, którzy złożyli egzamin sędziowski.

Artykuł 124

§ 1. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, określa:

- 1) szczególne warunki mianowania na stanowisko kuratora zawodowego, szczegółowe obowiązki i prawa oraz organizację pracy kuratorów zawodowych w sądzie, zakres egzaminu, skład komisji egzaminacyjnej, sposób powoływania jej członków i postępowanie komisji egzaminacyjnej,
- 2) tryb powoływania i odwoływania kuratorów społecznych oraz szczegółowy zakres ich obowiązków i praw,
- 3) (skreślony),
- 4) szczególne warunki przyjęcia na stanowisko sekretarza sądowego, organizację praktyki, zakres egzaminu, skład komisji egzaminacyjnej, sposób powoływania jej członków i postępowanie komisji egzaminacyjnej,
- 5) szczególne warunki mianowania referendarza sądowego, zmiany warunków pracy oraz rozwiązywania stosunku pracy, a także organizację aplikacji referendarskiej, przebieg egzaminu, skład komisji egzaminacyjnej, sposób powoływania jej członków i postępowanie komisji egzaminacyjnej.

§ 2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Pracy i Polityki Socjalnej określa wysokość wynagrodzenia członków komisji egzaminacyjnych, o których mowa w § 1.

§ 2a. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Pracy i Polityki Socjalnej, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowe zasady wynagradzania referendarza sądowego.

§ 3. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, może określać zasady i tryb dokonywania okresowych ocen kwalifikacyjnych kuratorów, komorników, referendarzy i sekretarzy sądowych oraz innych pracowników sądowych.

Artykuł 125

Minister Sprawiedliwości określa:

- 1) organizację i zakres działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej, a także kategorie pracowników sądowych obowiązanych do noszenia stroju urzędowego lub oznak i warunki ich przydziału,
- 2) (skreślony).

Artykuł 126

§ 1. Przy sądach mogą być ustanowieni biegli sądowi i tłumacze przysięgli.

§ 2. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, określa tryb ustanawiania biegłych sądowych i tłumaczy przysięgłych, pełnienia przez nich czynności, zwalniania ich z funkcji oraz zasady i wysokość wynagrodzeń tłumaczy. W tym samym trybie Minister Sprawiedliwości może również określać zasady powoływania i działania zespołów biegłych sądowych i tłumaczy przysięgłych.

DZIAŁ VI
(skreślony)

DZIAŁ VII
ŁAWNICY LUDOWI

ROZDZIAŁ 1

Wybory ławników ludowych i ich kadencja

Artykuł 132

§ 1. Ławnikiem może być wybrany ten, kto:

- 1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich,
- 2) jest nieskazitelnego charakteru,
- 3) ukończył 26 lat,
- 4) jest zatrudniony lub zamieszkuje w miejscu kandydowania co najmniej od roku.

§ 2. Do orzekania w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych ławnikiem powinna być wybrana osoba szczególnie obeznana z problematyką spraw pracowniczych, celami ubezpieczenia i potrzebami osób ubezpieczonych.

Artykuł 133

§ 1. Ławnikami nie mogą być:

- 1) osoby zatrudnione w sądach powszechnych i innych sądach oraz w prokuraturze,
- 2) osoby wchodzące w skład organów od których orzeczenia można żądać skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego,
- 3) funkcjonariusze Policji oraz inne osoby zajmujące stanowiska związane ze ściganiem przestępstw,
- 4) adwokaci i aplikanci adwokaccy,
- 5) duchowni,
- 6) żołnierze w czynnej służbie wojskowej,
- 7) funkcjonariusze Służby Więziennej.

§ 2. Nie można być ławnikiem jednocześnie w więcej niż w jednym sądzie.

Artykuł 134

§ 1. Ławników do sądów okręgowych oraz sądów rejonowych wybierają rady gmin, których obszar jest objęty właściwością tych sądów - w głosowaniu tajnym.

§ 2. Wybory przygotowują gminy jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej.

Artykuł 135

§ 1. Liczbę ławników wybieranych przez poszczególne rady gmin do wszystkich sądów działających na obszarze właściwości sądu okręgowego, w tym także liczbę ławników

do orzekania w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, ustala kolegium sądu okręgowego; liczbę ławników do poszczególnych sądów rejonowych ustala się po zasięgnięciu opinii tych sądów.

§ 2. Prezes sądu okręgowego podaje liczbę ławników do wiadomości poszczególnym radom gmin najpóźniej na 30 dni przed upływem terminu zgłaszania kandydatów.

Artykuł 136

§ 1. Kandydatów na ławników zgłaszają radom gmin prezesi sądów, zakłady pracy, stowarzyszenia, organizacje i związki zawodowe zarejestrowane na podstawie przepisów prawa, przez co najmniej 25 obywateli mających czynne prawo wyborcze, zamieszkujących stale na danym terenie, w terminie do dnia 31 lipca ostatniego roku kadencji, w trybie który określi Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 2. Kandydatów na ławników do orzekania w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych zgłaszają w równej liczbie organy administracji państwowej oraz związki zawodowe.

Artykuł 137

§ 1. Wybory ławników odbywają się najpóźniej w październiku roku kalendarzowego, w którym upływa kadencja dotychczasowych ławników.

§ 2. Przed przystąpieniem do wyborów rada gminy powołuje zespół, który przedstawia radzie gminy na sesji swoją opinię o zgłoszonych kandydatach.

Artykuł 138

§ 1. Listę wybranych ławników wraz z dotyczącymi ich danymi rady gmin, które dokonały ich wyboru, przesyłają prezesom właściwych sądów najpóźniej do końca listopada. Spośród ławników znajdujących się na tej liście rady gmin wskazują ławników wybranych do orzekania w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, wymieniając oddzielnie ławników spośród kandydatów zgłoszonych przez organy administracji państwowej oraz przez związki zawodowe.

§ 2. Prezes sądu wręcza ławnikom zawiadomienie o wyborze i odbiera od nich ślubowanie według roty ustalonej dla sędziów.

§ 3. Po odebraniu ślubowania prezes sądu wpisuje ławnika na listę ławników, którzy mogą być wyznaczeni do orzekania i wydaje mu legitymację.

Artykuł 139

§ 1. Kadencja ławników sądów okręgowych i rejonowych trwa cztery lata kalendarzowe następujące po roku, w którym dokonano wyborów, jednak mandat ławnika wybranego dodatkowo wygasa z upływem kadencji ogółu ławników.

§ 2. Po upływie kadencji ławnik może brać udział jedynie w rozpoznawaniu sprawy rozpoczętej wcześniej z jego udziałem, do czasu jej zakończenia.

Artykuł 140

§ 1. Mandat ławnika wygasa w razie orzeczenia prawomocnym wyrokiem pozbawienia go praw publicznych. Wygaśnięcie mandatu z tego powodu stwierdza rada gminy, która wybrała ławnika.

§ 2. Rada gminy, która wybrała ławnika, może go odwołać z własnej inicjatywy lub na wniosek prezesa właściwego sądu w razie:

- 1) skazania go prawomocnym wyrokiem w wypadku innym niż określony w § 1,
- 2) niewykonywania obowiązków ławnika,
- 3) zachowania godzącego w powagę sądu,
- 4) niezdolności do wykonywania obowiązków ławnika.

Artykuł 141

§ 1. Przed upływem kadencji mandat ławnika wygasa z dniem doręczenia mu zawiadomienia prezesa sądu o skreśleniu z listy ławników wskutek zrzeczenia się mandatu z ważnych przyczyn lub odwołania ławnika przez radę gminy.

§ 2. W czasie trwania kadencji nie powołuje się ławnika do pełnienia obowiązków w razie ujawnienia okoliczności, które nie pozwały na jego wybór, oraz w czasie wszczęcia postępowania karnego przeciwko ławnikowi, do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy.

§ 3. W razie zniesienia sądu, ośrodka zamiejscowego lub wydziału zamiejscowego - ławnicy tych jednostek stają się ławnikami sądów, które przejmują kompetencje zniesionych jednostek

Artykuł 142

W razie potrzeby, zwłaszcza z powodu zmniejszenia się w czasie liczby ławników, rada gminy na wniosek prezesa sądu okręgowego dokonuje uzupełnienia listy, wybierając nowych ławników w sposób określony w ustawie.

ROZDZIAŁ 2

Prawa i obowiązki ławników

Artykuł 143

§ 1. W zakresie orzekania ławnicy są niezależni i podlegają tylko ustawom.

§ 2. Ławnik nie może przewodniczyć na rozprawie i naradzie ani też wykonywać czynności sędziego poza rozprawą, chyba że ustawy stanowią inaczej.

Artykuł 144

§ 1. Ławnik może być wyznaczony do udziału w rozprawach do 12 dni w ciągu roku; liczba tych dni może być zwiększona przez prezesa sądu tylko z ważnych przyczyn, a zwłaszcza w wypadku konieczności zakończenia rozprawy z udziałem tego ławnika.

§ 2. Do udziału w rozprawie w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych prezes sądu wyznacza jednego ławnika wybranego spośród kandydatów zgłoszonych przez organ administracji państwowej i jednego ławnika

wybranego spośród kandydatów zgłoszonych przez związki zawodowe.

§ 3. Wyznaczając ławnika do udziału w rozprawie, zawiadamia się o tym jednocześnie zakład pracy zatrudniający ławnika.

Artykuł 144¹

Do rozpoznawania przez sąd apelacyjny spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych prezes sądu wyznacza do składu orzekającego ławników z listy ławników powołanych do orzekania w tych sprawach w sądach okręgowych z obszaru właściwości sądu apelacyjnego.

Artykuł 145

§ 1. Prezes sądu może wyznaczyć jednego lub dwóch ławników dodatkowych do rozprawy, jeżeli istnieje przypuszczenie, że będzie ona trwać czas dłuższy.

§ 2. W naradzie i głosowaniu ławnik dodatkowy bierze udział, jeżeli inny ławnik nie może uczestniczyć w składzie orzekającym.

Artykuł 146

§ 1. Zakład pracy zatrudniający ławnika jest obowiązany zwolnić go od pracy na czas pełnienia czynności w sądzie.

§ 2. Za czas zwolnienia od pracy ławnik zachowuje prawo do pełnego wynagrodzenia oraz świadczeń wynikających ze stosunku pracy.

§ 3. Ławnicy, którzy nie pozostają w stosunku pracy, otrzymują za czas wykonywania czynności w sądzie rekompensatę na zasadach określonych w drodze rozporządzenia przez Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Finansów.

Artykuł 147

Ławnicy zamieszkali poza siedzibą sądu otrzymują diety oraz zwrot kosztów przejazdu i noclegu według zasad ustalonych w tym zakresie dla sędziów.

Artykuł 148

§ 1. Należności, o których mowa w art. 146 § 3 i art. 147, przyznaje prezes właściwego sądu.

§ 2. Od decyzji prezesa sądu rejonowego przysługuje odwołanie do prezesa sądu okręgowego, a gdy decyzję w pierwszszej instancji wydał prezes sądu okręgowego lub prezes sądu apelacyjnego - do Ministra Sprawiedliwości.

Artykuł 149

§ 1. Ławnicy każdego sądu wybierają ze swego grona radę ławniczą, jej przewodniczącą i zastępców.

§ 2. Do zadań rady ławniczej należy w szczególności podnoszenie poziomu pracy ławników i ich reprezentowanie oraz pobudzanie działalności wychowawczej ławników w społeczeństwie.

§ 3. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, może określać szczegółowe zadania rady ławniczej oraz jej organizację i sposób działania.

DZIAŁ VIII

PRZEPISY SZCZEGÓLNE, ZMIANY W PRZEPISACH OBOWIĄZUJĄCYCH ORAZ PRZEPISY PRZEJŚCIOWE I KOŃCOWE

Artykuł 150

W sprawach nie uregulowanych niniejszą ustawą do sędziów i innych pracowników sądowych stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz.U. Nr 31, poz. 214, z 1984 r. Nr 35, poz. 187, z 1988 r. Nr 19, poz. 132, z 1989 r. Nr 4, poz. 24, Nr 34, poz. 178 i 182, z 1990 r. Nr 20, poz. 121, z 1991 r. Nr 55, poz. 234, Nr 88, poz. 400 i Nr 95, poz. 425 oraz z 1992 r. Nr 54, poz. 254 i Nr 90, poz. 451), a w sprawach nie uregulowanych także tą ustawą przepisy Kodeksu pracy.

Artykuł 151

Ilekciość w obowiązujućcych przepisach jest mowa o sądzie dla nieletnich, należy przez to rozumieć sąd rodzinny.

Artykuł 152

§ 1. Tracą moc:

- 1) Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 1964 r. Nr 6, poz. 40, z 1967 r. Nr 13, poz. 55, z 1969 r. Nr 13, poz. 98, z 1974 r. Nr 50, poz. 316, z 1975 r. Nr 16, poz. 91 i Nr 34, poz. 183, z 1982 r. Nr 16, poz. 125, Nr 19, poz. 145, Nr 31, poz. 214, Nr 35, poz. 228 oraz z 1985 r. Nr 20, poz. 85 i Nr 23, poz. 100),
- 2) ustawa z dnia 2 grudnia 1960 r. o ławnikach ludowych w sądach powszechnych (Dz.U. Nr 54, poz. 309, z 1970 r. Nr 16, poz. 136, z 1974 r. Nr 24, poz. 142 i Nr 39, poz. 231 oraz z 1975 r. Nr 16, poz. 91).

§ 2. Do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w niniejszej ustawie pozostają w mocy dotychczasowe przepisy wykonawcze, jeżeli nie są z nią sprzeczne.

34

USTAWA

z dnia 20 września 1984 r.

o Sądzie Najwyższym

(Dz.U. z 1994 r. Nr 13, poz. 48; z 1995 r. Nr 34, poz. 163; z 1996 r. Nr 77, poz. 367; z 1997 r. Nr 75, poz. 471, Nr 98, poz. 604, Nr 106, poz. 679 i Nr 124, poz. 782)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

1. Sąd Najwyższy jest naczelnym organem sądowym w Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Sąd Najwyższy sprawuje wymiar sprawiedliwości.

Artykuł 2

1. Sąd Najwyższy sprawuje nadzór nad działalnością wszystkich innych sądów w zakresie orzekania.
2. Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawy w zakresie przekazanych szczególnymi przepisami.
3. Sąd Najwyższy zapewnia prawidłowość oraz jednolitość wykładni prawa i praktyki sądowej w dziedzinach podanych jego właściwości.
4. Sąd Najwyższy może opiniować projekty nadesłanych ustaw.

Artykuł 3

Sąd Najwyższy ma siedzibę w Warszawie.

Artykuł 4

1. W skład Sądu Najwyższego wchodzi: Pierwszy Prezes, prezesi oraz sędziowie Sądu Najwyższego.
2. Liczbę sędziów i prezesów Sądu Najwyższego ustala Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa.
3. Ilekciość w ustawie jest mowa o sędziach Sądu Najwyższego, oznacza to także Pierwszego Prezesa i prezesów tego Sądu.

Artykuł 5

1. Sąd Najwyższy dzieli się na: Izbę Administracyjną, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, Izbę Cywilną, Izbę Karną oraz Izbę Wojskową.
2. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych sprawuje, w granicach i trybie określonym przez właściwe przepisy, nadzór nad orzecznictwem sądowym w spra-

wach z zakresu prawa pracy, wynalazczych, ubezpieczeń społecznych oraz w sprawach skarg na decyzje administracyjne, a także w sprawach przekazanych na podstawie przepisów szczególnych.

3. Izba Cywilna sprawuje, w granicach i trybie określonym przez właściwe przepisy, nadzór nad orzecznictwem sądowym w sprawach cywilnych i gospodarczych.

4. Izba Karna sprawuje, w granicach i trybie określonym przez właściwe przepisy, nadzór nad orzecznictwem sądowym w sprawach karnych należących do właściwości sądów powszechnych.

5. Izba Wojskowa sprawuje, w granicach i trybie określonym przez właściwe przepisy, nadzór nad orzecznictwem sądów wojskowych.

Artykuł 6

W Sądzie Najwyższym czynne są: Biuro Orzecznictwa i Biuro Prezydzialne, a w Izbie Wojskowej - Biuro Nadzoru Pozainstancyjnego.

Artykuł 7

Prezydent, w drodze rozporządzenia, określa organizację Sądu Najwyższego, szczegółowy zakres właściwości izb oraz zakres działania Biura Orzecznictwa, Biura Prezydzialnego oraz Biura Nadzoru Pozainstancyjnego w Izbie Wojskowej, a także zasady wewnętrznego postępowania Sądu Najwyższego.

Artykuł 8

1. Na czele Sądu Najwyższego stoi Pierwszy Prezes, który kieruje jego pracami.

2. Pierwszy Prezes pełni czynności przewidziane w ustawie, w przepisach procesowych oraz w przepisach wydanych na podstawie art. 7, a ponadto wykonuje w stosunku do Sądu Najwyższego czynności administracji sądowej.

3. Pierwszy Prezes ma prawo wglądu w czynności Sądu Najwyższego; może w tym zakresie żądać wyjaśnień oraz usunięcia uchybień.

4. Czynności wymienione w ust. 3 nie mogą wkraczać w dziedzinę, w której sędziowie są niezawisli.

Artykuł 9

1. Prezesi Sądu Najwyższego są zastępcami Pierwszego Prezesa. Zakres i tryb pełnienia zastępstwa określa zarządzenie Pierwszego Prezesa.

2. Pracami każdej z izb Sądu Najwyższego kieruje jeden z prezesów tego Sądu, powołany do pełnienia tej funkcji przez Prezydenta.

3. Do prezesa sprawującego kierownictwo izby stosuje się odpowiednio art. 8 ust. 2-4.

Artykuł 10

1. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego informuje Sejm na jego żądanie o działalności Sądu Najwyższego.

2. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego informuje Prezydenta i Krajową Radę Sądownictwa o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa tego Sądu.

Artykuł 11

Sąd Najwyższy wydaje zbiór swoich orzeczeń zawierających rozstrzygnięcia ważniejszych zagadnień prawnych oraz uchwał wpisanych do księgi zasad prawnych.

Artykuł 12

Sędziowie Sądu Najwyższego i członkowie Biura Orzecznictwa oraz pracownicy administracyjni, pomocniczy i obsługi Sądu Najwyższego nie zrzeszeni w związkach zawodowych wybierają radę pracowniczą, której zadaniem jest ochrona i reprezentowanie interesów zawodowych i społecznych, a także rozwijanie innej działalności, zmierzającej do poprawy warunków bytowych, społecznych i kulturalnych.

ROZDZIAŁ 2

Tryb wykonywania funkcji Sądu Najwyższego

Artykuł 13

Sąd Najwyższy wykonuje swoje funkcje przez:

- 1) rozpoznawanie środków odwoławczych od orzeczeń sądowych stosownie do przepisów prawa procesowego,
- 2) rozpoznawanie na mocy przepisów szczególnych re wizji nadzwyczajnych od orzeczeń organów określonych w tych przepisach,
- 3) podejmowanie uchwał mających na celu wyjaśnienie przepisów prawnych budzących wątpliwości w praktyce lub których stosowanie wywołało rozbieżność w orzecznictwie,
- 4) podejmowanie uchwał zawierających rozstrzygnięcia zagadnień prawnych budzących poważne wątpliwości w konkretnej sprawie,
- 5) rozpoznawanie innych spraw należących do właściwości Sądu Najwyższego na mocy ustawy niniejszej lub na mocy innych ustaw.

Artykuł 14

1. Sąd Najwyższy, w razie stwierdzenia przy rozpoznawaniu sprawy oczywistej obrazy przepisów - niezależnie od innych uprawnień wytyka uchybienie właściwemu sądowi lub innemu organowi. Sąd Najwyższy przed wytknięciem uchybienia może żądać stosownych wyjaśnień. Stwierdzenie i wytknięcie uchybienia nie ma wpływu na rozstrzygnięcie sprawy.

2. O wytknięciu uchybienia Sąd Najwyższy zawiadamia kierownika właściwego sądu lub innego organu, a w wypadkach poważniejszych uchybień - także kierownika właściwego organu naczelnego.

Artykuł 15

(skreślony).

Artykuł 16

1. Uchwały przewidziane w art. 13 pkt 3 Sąd Najwyższy podejmuje w składzie siedmiu sędziów, w składzie całej izby,

w składzie połączonych izb lub w pełnym składzie Sądu Najwyższego.

2. Uchwały, o których mowa w ust. 1, Sąd Najwyższy podejmuje na wniosek Pierwszego Prezesa lub prezesa Sądu Najwyższego, Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich, a ponadto: w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych - Ministra Pracy i Polityki Socjalnej, w sprawach z zakresu prawa administracyjnego - Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, w sprawach z zakresu prawa wynalazczego - Prezesa Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Pierwszy Prezes kieruje wnioskiem do rozpoznania przez jeden ze składów określonych w ust. 1.

4. Skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego może przedstawić zagadnienie prawne do rozpoznania pełnemu składowi izby, a izba - do rozpoznania przez połączone izby albo przez pełny skład Sądu Najwyższego.

Artykuł 17

1. Do przedstawienia Sądowi Najwyższemu na podstawie art. 13 pkt 4 zagadnień prawnych uprawnione są określone w przepisach szczególnych sądy oraz składy orzekające Sądu Najwyższego.

2. Jeśli zagadnienie prawne przedstawił do rozstrzygnięcia skład trzech sędziów Sądu Najwyższego, uchwałą przewidzianą w art. 13 pkt 4 podejmuje skład siedmiu sędziów, a gdy zagadnienie prawne przedstawił skład siedmiu sędziów - skład całej izby.

3. (skreślony).

Artykuł 18

1. W posiedzeniu pełnego składu Sądu Najwyższego, składu połączonych izb oraz w posiedzeniu składu izby albo składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego mogą brać udział organy wnoszące o podjęcie określonej uchwały lub w ich zastępstwie osoby przez nie upoważnione do takiego udziału. Nie dotyczy to posiedzeń, na których Sąd Najwyższy rozpoznaje zagadnienia prawne, przedstawione do rozstrzygnięcia przez uprawnione do tego sądy.

2. W posiedzeniach pełnego składu Sądu Najwyższego, składu połączonych izb oraz składu całej izby udział Prokuratora Generalnego lub jego zastępcy jest obowiązkowy. W pozostałych składach może brać udział prokurator Prokuratury Krajowej, a w Izbie Wojskowej - prokurator Naczelnej Prokuratury Wojskowej.

Artykuł 19

1. Do podjęcia uchwały przez pełny skład Sądu Najwyższego, przez skład połączonych izb oraz pełny skład izby wymagana jest obecność co najmniej 2/3 sędziów każdej z izb.

2. Uchwały podejmowane są w głosowaniu jawnym, zwykłą większością głosów, a w razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego.

Artykuł 20

1. Właściwy skład Sądu Najwyższego może z uzasadnionych przyczyn odmówić podjęcia uchwały, a w szczególności - jeżeli nie zachodzi potrzeba wyjaśnienia wątpliwości.

2. W wypadku cofnięcia wniosku Sąd Najwyższy pozostawia go bez rozpoznania.

Artykuł 21

Uchwały pełnego składu Sądu Najwyższego, składu połączonych izb oraz składu całej izby z chwilą ich podjęcia uzyskują moc zasad prawnych. Skład siedmiu sędziów może postanowić o nadaniu jego uchwale mocy zasady prawnej.

Artykuł 22

1. Jeżeli jakkolwiek skład Sądu Najwyższego zamierza odstąpić od zasady prawnej, przedstawia powstałe zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia pełnemu składowi izby.

2. Odstąpienie od zasady prawnej uchwalonej przez izbę, przez połączone izby albo przez pełny skład Sądu Najwyższego wymaga ponownego rozstrzygnięcia w drodze uchwały odpowiednio przez właściwą izbę, połączone izby lub pełny skład Sądu Najwyższego.

3. Jeżeli skład jednej izby Sądu Najwyższego zamierza odstąpić od zasady prawnej uchwalonej przez inną izbę, rozstrzygnięcie następuje w drodze uchwały obu izb. Izby mogą przedstawić zagadnienie prawne do rozpoznania przez pełny skład Sądu Najwyższego.

Artykuł 23

1. Opracowywanie opinii, o których mowa w art. 2 ust. 4, Pierwszy Prezes zleca Biuru Orzecznictwa.

2. Do opracowywania opinii dotyczących projektów aktów prawnych o szczególnym znaczeniu Pierwszy Prezes może powoływać odpowiednie zespoły sędziowskie.

Artykuł 24

Czynności urzędnicze spełniają pracownicy administracyjni, a inne czynności - pracownicy pomocniczy i obsługi Sądu Najwyższego.

ROZDZIAŁ 3

Niezawisłość sędziowska

Artykuł 25

Sędziowie Sądu Najwyższego są w sprawowaniu swojego urzędu sędziowskiego niezawiśli i podlegają tylko ustawom.

Artykuł 26

Niezawisłość sędziego nie wyłącza obowiązku spełniania zleceń w zakresie administracji sądowej. Sędzia może żądać, żeby zlecenie doręczono mu na piśmie.

Artykuł 27

1. Sędzia nie może być zatrzymany ani pociągnięty do odpowiedzialności karnej sądowej lub administracyjnej bez zezwolenia Sądu Dyscyplinarnego. Nie dotyczy to zatrzymania na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa. Do wydania uchwały zezwalającej na pociągnięcie sędziego do odpo-

wiedzialności karnej sądowej lub administracyjnej wolno podejmować tylko czynności nie cierpiące zwłoki.

2. Do czasu rozstrzygnięcia wniosku o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności Sąd Dyscyplinarny może polecić niezwołczne zwolnienie sędziego zatrzymanego na gorącym uczynku.

3. W ciągu 7 dni od doręczenia uchwały odmawiającej zezwolenia na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej sądowej lub administracyjnej przysługuje organowi lub osobie, która wniosła o zezwolenie, oraz rzecznikowi dyscyplinarnemu zażalenie do Wyższego Sądu Dyscyplinarnego. W tym samym terminie zainteresowanemu sędziemu przysługuje zażalenie na uchwałę zezwalającą na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej sądowej.

4. Za wykroczenia sędziego odpowiada tylko dyscyplinarnie.

ROZDZIAŁ 4

Powolywanie sędziów Sądu Najwyższego

Artykuł 28

1. Na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego może być powołany ten, kto:

- 1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich,
- 2) jest nieskazitelnego charakteru,
- 3) ukończył wyższe studia prawnicze i uzyskał tytuł magistra prawa,
- 4) wyróżnia się wysokim poziomem wiedzy prawniczej oraz doświadczeniem zawodowym,
- 5) posiada przewidziane we właściwych przepisach kwalifikacje na stanowisko sędziowskie, a nadto wykazuje się co najmniej dziesięcioletnim okresem pracy lub służby na stanowisku sędziego, prokuratora, arbitra i radcy prawnego albo wykonywania zawodu adwokata lub pracy na samodzielnym stanowisku w organach administracji państwowej, z którym związana była praktyka prawnicza, zwłaszcza udział w orzekaniu.

2. Wymaganie, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, nie dotyczy profesorów i doktorów habilitowanych nauk prawnych w polskich szkołach wyższych, w Polskiej Akademii Nauk oraz w innych placówkach naukowych i naukowo - badawczych.

3. Osoby, o których mowa w ust. 2, mogą być zatrudniane na podstawie powołania na stanowisku sędziego również w niepełnym wymiarze czasu pracy.

4. Na stanowiska sędziowskie w Izbie Wojskowej mogą być powołani jedynie oficerowie pełniący zawodową służbę stałą.

Artykuł 29

1. Sędziów Sądu Najwyższego powołuje Prezydent na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa.

2. Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego powołuje spośród sędziów Sądu Najwyższego oraz odwołuje Sejm Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Prezydenta, a prezesów Sądu Najwyższego - Prezydent.

Artykuł 30

1. Osoby pozostające ze sobą w stosunku pokrewieństwa do drugiego stopnia włącznie lub powinowactwa pierwszego stopnia oraz małżonkowie nie mogą być sędziami Sądu Najwyższego w tej samej izbie ani brać udziału w jednym składzie orzekającym, ani też bezpośrednio podlegać sobie służbowo.

2. Nie może być sędzią Sądu Najwyższego osoba, której małżonek:

- 1) wykonuje zawód adwokata,
- 2) wykonuje zawód radcy prawnego w kancelarii radcy prawnego oraz w spółce jawnej lub cywilnej z wyłącznym udziałem radców prawnych lub radców prawnych i adwokatów, albo w spółce komandytowej, w której komplementariuszami są wyłącznie radcowie prawni lub radcowie prawni i adwokaci, przy czym wyłącznym przedmiotem działalności takich spółek jest świadczenie pomocy prawnej.

Artykuł 31

1. Stosunek służbowy sędziego Sądu Najwyższego nawiązuje się z chwilą doręczenia urzędowego zawiadomienia o powołaniu.

2. Sędzia powinien zgłosić się w celu objęcia stanowiska w ciągu czternastu dni od otrzymania urzędowego zawiadomienia o powołaniu, jeżeli nie oznaczono innego terminu.

3. W razie nie usprawiedliwionego nieobjęcia stanowiska w terminie określonym w ust. 2, powołanie traci moc prawną; okoliczność tę stwierdza Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

Artykuł 32

1. Przy powołaniu sędziego Sądu Najwyższego składa ślubowanie wobec Prezydenta według następującej rotacji:

„Ślubuję uroczyście na powierzonym mi stanowisku sędziego Sądu Najwyższego służyć wiernie Narodowi Polskiemu, stać na straży prawa, obowiązki mojego urzędu wypełniać sumiennie, sprawiedliwość wymierzać bezstronnie według mego sumienia i zgodnie z przepisami prawa, dochować tajemnicy państwowej i służbowej, a w postępowaniu kierować się zasadami godności i uczciwości.”

2. Przepis art. 56 § 2 ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych stosuje się.

Artykuł 33

1. Prezydent na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa odwołuje sędziego Sądu Najwyższego, jeżeli:

- 1) zrzekł się swojego stanowiska,
- 2) z powodu choroby, ułomności lub upadku sił stał się trwale niezdolny do pełnienia obowiązków sędziego Sądu Najwyższego,

3) przekroczył 65 lat życia, chyba że Krajowa Rada Sądownictwa z inicjatywy Pierwszego Prezesa lub na wniosek sędziego wyrazi zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska, nie dłużej jednak niż do ukończenia 70 lat.

2. Prezydent na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa może odwołać sędziego Sądu Najwyższego, jeżeli z powodu choroby i płatnego urlopu dla poratowania zdrowia nie pełnił służby nieprzerwanie przez okres dłuższy niż rok; do okresu tego wlicza się okresy poprzedniej przerwy w pełnieniu służby wskutek choroby i płatnego urlopu dla poratowania zdrowia, jeżeli okres czynnej służby nie przekroczył trzydziestu dni.

3. Prezydent na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa może odwołać sędziego Sądu Najwyższego, o którym mowa w art. 28 ust. 3, jeżeli sędzia ten zaprzestał wykonywania zatrudnienia w polskich szkołach wyższych, w Polskiej Akademii Nauk oraz w instytutach naukowo - badawczych i innych placówkach naukowych.

4. Przed złożeniem wniosku o odwołanie z powodów określonych w ust.1 pkt 2 oraz ust. 2 zasięga się opinii Kolegium Sądu Najwyższego oraz wysłuchuje wyjaśnień zainteresowanego, chyba że nie jest to możliwe.

5. Zrzeczenie się przez sędziego Sądu Najwyższego swojego stanowiska może nastąpić bez podania powodów. Sędzia może jednak opuścić to stanowisko dopiero po otrzymaniu urzędowego zawiadomienia o odwołaniu.

6. Sędzia Sądu Najwyższego odwołany z powodów wymienionych w ust.1 pkt 1 ma prawo powrócić na stanowisko zajmowane poprzednio lub otrzymać stanowisko równorzędne poprzednio zajmowanemu, jeżeli nie ma innych przeszkód prawnych, jak również ma prawo uzyskać wpis na listę adwokatów bez ograniczeń przewidzianych w ustawie o adwokaturze w stosunku do innych sędziów.

Artykuł 34

Prawomocne orzeczenie sądu dyscyplinarnego o wydaleniu ze służby sędziowskiej oraz prawomocne orzeczenie sądu skazującego na karę dodatkową pozbawienia praw publicznych lub zakazu zajmowania stanowiska sędziego pociąga za sobą, z mocy prawa, utratę stanowiska sędziego Sądu Najwyższego; stosunek służbowy sędziego wygasa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia.

Artykuł 35

Sędzia Izby Wojskowej nie może być zwolniony z zawodowej służby wojskowej przed ustaniem stosunku służbowego lub przed utratą stanowiska sędziego Sądu Najwyższego.

Artykuł 36

1. Na wniosek Pierwszego Prezesa Minister Sprawiedliwości może delegować na okres do trzech miesięcy w roku kalendarzowym sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego, sędziego sądu apelacyjnego lub sędziego sądu okręgowego do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym. Delegowanie sędziego Naczelnego Sądu Administra-

cyjnego do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym wymaga porozumienia z prezesem tego Sądu.

2. Uprawnienie Ministra Sprawiedliwości określone w ust.1 przysługuje odpowiednio Ministrowi Obrony Narodowej w odniesieniu do sędziów sądów wojskowych w zakresie delegowania tych sędziów do pełnienia czynności sędziowskich w Izbie Wojskowej Sądu Najwyższego.

3. Na wniosek Pierwszego Prezesa Minister Sprawiedliwości może delegować na czas nieokreślony sędziego sądu apelacyjnego, sądu wojewódzkiego lub sądu rejonowego - za zgodą sędziego - do pełnienia czynności w Biurze Orzecznictwa.

Artykuł 37

1. Sędziego Sądu Najwyższego, wyznaczonego według podziału czynności, może zastąpić bądź inny sędzia Sądu Najwyższego, bądź sędzia innego sądu delegowany do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym.

2. W składzie orzekającym Sądu Najwyższego może brać udział tylko jeden sędzia innego sądu, delegowany do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym. Sędzia delegowany nie może być przewodniczącym.

3. Sędziowie delegowani do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym nie mogą uczestniczyć w posiedzeniach pełnego składu Sądu Najwyższego, połączonych izb i w posiedzeniach składu izby.

ROZDZIAŁ 5

Obowiązki i prawa sędziów Sądu Najwyższego

Artykuł 38

1. Sędzia jest obowiązany postępować zgodnie ze ślubowaniem sędziowskim oraz stale podnosić kwalifikacje zawodowe.

2. Sędzia powinien w służbie i poza służbą strzec powagi sądu i unikać wszystkiego, co mogłoby przynieść ujmę godności sędziego lub osłabiać zaufanie do jego bezstronności.

3. W okresie zajmowania stanowiska sędzia nie może należeć do partii politycznej ani brać udziału w żadnej działalności politycznej.

Artykuł 39

Czas pracy sędziego jest określony wymiarem jego zadań.

Artykuł 40

1. Sędzia obowiązany jest zachować w tajemnicy okoliczności sprawy, o których poza jawną rozprawą sądową powziął wiadomość ze względu na swoje stanowisko sędziowskie.

2. Obowiązek zachowania tajemnicy trwa także po ustaniu stosunku służbowego.

3. Obowiązek zachowania tajemnicy ustaje, gdy sędzia składa zeznania jako świadek przed sądem, chyba że ujaw-

nienie tajemnicy zagraża dobru Państwa albo takiemu ważnemu interesowi prywatnemu, który nie jest sprzeczny z celami wymiaru sprawiedliwości. W tych wypadkach od obowiązku zachowania tajemnicy może zwolnić sędziego Pierwszy Prezes.

Artykuł 41

1. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, sędziemu Sądu Najwyższego nie wolno obok piastowanego stanowiska sędziowskiego pozostawać w innym stosunku pracy, z wyjątkiem stosunku pracy profesora w szkole wyższej albo placówce naukowo - badawczej.

2. Sędziemu nie wolno także podejmować innego zajęcia, które by przeszkadzało w pełnieniu obowiązków sędziowskich albo mogło uchybiać jego godności lub zachwiać zaufaniem do jego bezstronności.

3. Podjęcie przez sędziego dodatkowego zajęcia wymaga zgody Pierwszego Prezesa.

Artykuł 41a.

1. Sędziowie są obowiązani do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie o stanie majątkowym dotyczy majątku odrębnego oraz objętego małżeńską wspólnością majątkową. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności informacje o posiadanych zasobach pieniężnych, nieruchomościach, udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego, a ponadto o nabytym przez tę osobę albo jej małżonka od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, gminy lub związku międzygminnego mieniu, które podlegało zbyciu w drodze przetargu. Oświadczenie to powinno również zawierać dane dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnienia funkcji w spółkach prawa handlowego lub spółdzielniach, z wyjątkiem funkcji w radzie nadzorczej spółdzielni mieszkaniowej.

2. Oświadczenie, o którym mowa w ust.1, sędziowie składają Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, który dokonuje analizy zawartych w nim danych.

3. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, składa się przed objęciem stanowiska, a następnie co roku do dnia 31 marca, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego, a także w dniu opuszczenia stanowiska sędziego.

4. Informacje zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym stanowią tajemnicę służbową, chyba że sędzia, który złożył oświadczenie, wyraził pisemną zgodę na ich ujawnienie. W szczególnie uzasadnionych wypadkach podmiot uprawniony, zgodnie z ust. 2, do odebrania oświadczenia może je ujawnić pomimo braku zgody składającego oświadczenie. Oświadczenie przechowuje się przez 6 lat.

Artykuł 41b.

Do złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 41a ust.1, stosuje się odpowiednio formularz, określony przepisami wydanymi na podstawie art. 11 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz.U. Nr 106, poz. 679), dotyczącymi oświadczenia, o którym mowa w art. 10 ust.1 te samej ustawy.

Artykuł 42

Sędzia Sądu Najwyższego nie może być delegowany do pełnienia poza Sądem Najwyższym czynności sędziowskich ani administracyjnych, chyba że na to pozwala przepis szczególny.

Artykuł 43

1. Wszelkie żądania, przedstawienia i zażalenia w sprawach związanych z jego stanowiskiem sędziego może wnosić tylko w drodze służbowej.

2. W takich sprawach sędzia nie może zwracać się do instytucji i osób postronnych ani podawać tych spraw do wiadomości publicznej.

Artykuł 44

Sędzia powinien niezwłocznie zawiadomić Pierwszego Prezesa o toczącej się sprawie sądowej, w której występuje w charakterze strony lub uczestnika postępowania.

Artykuł 45

1. Wynagrodzenie zasadnicze sędziów jest równe i stanowi, odpowiednio do rangi stanowiska sędziego, wielokrotność prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej; wysokość wynagrodzenia sędziów różnicuje staż pracy i pełnione funkcje.

2. Wynagrodzenie sędziów i członków Biura Orzecznictwa określa, w drodze rozporządzenia, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądowictwa.

Artykuł 46

1. Sędziemu przysługuje corocznie urlop dodatkowy w wymiarze 6 dni roboczych - po 10 latach pracy, a 12 dni roboczych - po 15 latach pracy. Do okresu pracy, od którego zależy wymiar urlopu dodatkowego, wlicza się wszystkie okresy zatrudnienia w sądzie lub prokuraturze na stanowiskach aplikantów, asesorów, sędziów i prokuratorów, a także okresy wykonywania zawodu adwokata, radcy prawnego lub zajmowania samodzielnego stanowiska w organach administracji państwowej, z którym związana była praktyka prawnicza, oraz inne okresy pracy, jeżeli z tytułu tego zatrudnienia przysługiwał zwiększony wymiar urlopu.

2. Sędziemu może być na jego wniosek udzielony płatny urlop dla poratowania zdrowia lub załatwienia ważnych spraw osobistych i rodzinnych.

3. Urlop dla poratowania zdrowia nie może przekraczać sześciu miesięcy, a z innych przyczyn - jednego miesiąca w ciągu roku kalendarzowego.

4. Urlop dla poratowania zdrowia nie może być udzielony, jeżeli sędzia nie pełnił służby przez jeden rok z powodu choroby. Przy obliczaniu rocznego okresu niepełnienia służby z powodu choroby wlicza się okresy poprzedniej przerwy w pełnieniu służby wskutek choroby i płatnego urlopu dla poratowania zdrowia, jeżeli okres czynnej służby nie przekroczył 30 dni.

5. W okresie nieobecności w pracy z powodu choroby sędzia otrzymuje wynagrodzenie, nie dłużej jednak niż przez okres jednego roku.

Artykuł 47

(skreślony).

Artykuł 48

W sprawach o roszczenia ze stosunku służbowego sędziemu przysługuje droga sądowa.

ROZDZIAŁ 6

Odpowiedzialność dyscyplinarna

Artykuł 49

1. Za przewinienia służbowe i uchybienia godności urzędu sędziego Sądu Najwyższego odpowiada dyscyplinarnie.

2. Sędzia odpowiada dyscyplinarnie także za swoje postępowanie przed objęciem stanowiska, jeżeli przez nie uchybił obowiązkowi piastowanego wówczas urzędu państwowego lub okazał się niegodnym stanowiska sędziowskiego.

Artykuł 50

1. Po upływie trzech lat od chwili czynu nie można wszcząć postępowania dyscyplinarnego, a w razie wszczęcia - ulega ono umorzeniu.

2. Jeżeli jednak czyn zawiera znamiona przestępstwa, przedawnienie dyscyplinarne nie może nastąpić wcześniej niż przedawnienie przewidziane w przepisach Kodeksu karnego.

Artykuł 51

1. Karami dyscyplinarnymi są:

- 1) upomnienie,
- 2) nagana,
- 3) usunięcie z zajmowanego stanowiska,
- 4) wydalenie ze służby sędziowskiej.

2. Kara dyscyplinarna nagany lub usunięcia z zajmowanego stanowiska pociąga za sobą pozbawienie możliwości awansowania w ciągu lat trzech oraz niemożność uzyskania w tym okresie utraconego stanowiska.

Artykuł 52

Do orzekania w sprawach dyscyplinarnych sędziów Sądu Najwyższego są powołane Sąd Dyscyplinarny orzekający w pierwszej instancji i Wyższy Sąd Dyscyplinarny orzekający w drugiej instancji.

Artykuł 53

Wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego mogą zgłosić Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego lub Kolegium Sądu Najwyższego.

Artykuł 54

Od każdego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie dyscyplinarne rewizją nadzwyczajną do Wyższego Sądu Dyscyplinarnego mogą wnieść Krajowa Rada Sądownictwa lub Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, a także Mi-

nister Obrony Narodowej od orzeczenia dyscyplinarnego dotyczącego sędziego Sądu Najwyższego Izby Wojskowej.

ROZDZIAŁ 7

Organy kolegialne Sądu Najwyższego

Artykuł 55

W Sądzie Najwyższym działają następujące organy kolegialne: Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego, zgromadzenia sędziów izb Sądu Najwyższego oraz Kolegium Sądu Najwyższego.

Artykuł 56

W posiedzeniach Zgromadzenia Ogólnego i zgromadzeń izb nie uczestniczą sędziowie delegowani do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym.

Artykuł 57

1. Do zakresu działania Zgromadzenia Ogólnego należy:

- 1) omawianie raz do roku informacji Pierwszego Prezesa o całokształcie działalności Sądu Najwyższego oraz o istotnych problemach wynikających z bieżącego orzecznictwa; w tych wypadkach do udziału w Zgromadzeniu Ogólnym Pierwszy Prezes może zapraszać kierowników naczelnych organów administracji państwowej i innych naczelnych i centralnych organów państwowych,
- 2) wysłuchiwanie raz do roku sprawozdań z działalności Kolegium Sądu Najwyższego,
- 3) przedstawianie Krajowej Radzie Sądownictwa kandydatów na stanowiska sędziów Sądu Najwyższego,
- 4) rozpatrywanie innych spraw natury ogólnej na wniosek Pierwszego Prezesa lub z inicjatywy Kolegium Sądu Najwyższego.

2. Zgromadzeniu Ogólnemu przewodniczy Pierwszy Prezes.

3. Do zajęcia stanowiska lub powzięcia uchwały w jakiegokolwiek kwestii przez Zgromadzenie Ogólne niezbędna jest obecność co najmniej 2/3 sędziów każdej z izb. O wynikach głosowania decyduje większość głosów. W razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego. Głosowanie jest tajne, jeżeli żądanie takie zgłosi chociażby jeden z obecnych członków Zgromadzenia.

Artykuł 58

1. Do zakresu działania zgromadzeń sędziów izb Sądu Najwyższego należy:

- 1) omawianie raz do roku informacji prezesa kierującego izbą o działalności tej izby i o istotnych problemach wynikających z orzecznictwa izby; w tych wypadkach do udziału w zgromadzeniu izby prezes izby może zapraszać przedstawicieli organów, o których mowa w art. 57 ust.1 pkt 1,

- 2) wybór na okres jednego roku dwóch członków oraz jednego zastępcy do Kolegium Sądu Najwyższego.
2. Zgromadzeniu izby przewodniczy prezes izby.
3. art. 57 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 59

1. W skład Kolegium Sądu Najwyższego wchodzi: Pierwszy Prezes, prezesi Sądu Najwyższego, dyrektor Biura Orzecznictwa i dyrektor Biura Prezydialnego oraz wybrani przez zgromadzenia izb sędziowie Sądu Najwyższego.

2. Na posiedzeniach Kolegium przewodniczy Pierwszy Prezes.

3. Uchwały Kolegium zapadają zwykłą większością głosów. W razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego.

Artykuł 60

Do zakresu działania Kolegium Sądu Najwyższego należy:

- 1) ustalanie na okres roczny podziału czynności, polegającego w szczególności na przydzieleniu sędziów do określonych izb i wydziałów,
- 2) opiniowanie kandydatów na sędziów Sądu Najwyższego,
- 3) opiniowanie kandydatów na stanowiska kierownicze w izbach i biurach Sądu Najwyższego,
- 4) opiniowanie podziału izb na wydziały, a Biura Orzecznictwa na działy,
- 5) opiniowanie projektu rozporządzenia Prezydenta, o którym mowa w art. 7, oraz zarządzenia Pierwszego Prezesa w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych jednostek administracji w Sądzie Najwyższym,
- 6) omawianie projektów informacji składanych Sejmowi, Prezydentowi i Krajowej Radzie Sądownictwa,
- 7) wypowiedanie się na wniosek Pierwszego Prezesa i prezesów Sądu Najwyższego oraz z inicjatywy własnej w innych kwestiach dotyczących Sądu Najwyższego.

ROZDZIAŁ 8

Przepisy szczególne, zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe

Artykuł 61

W sprawach nie uregulowanych niniejszą ustawą do Sądu Najwyższego oraz do sędziów tego Sądu stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o ustroju sądów powszechnych, a w sprawach nie uregulowanych w tej ustawie przepisy ustawy o pracownikach urzędów państwowych.

Artykuł 62

1. Do organizacji oraz do zakresu i trybu działania Izby Wojskowej Sądu Najwyższego oraz do sędziów tej izby stosuje się odpowiednie przepisy o ustroju sądów wojskowych, jeżeli nie są sprzeczne z przepisami niniejszej ustawy.

2. W sprawach określonych w art. 33 ust. 1 pkt 3, art. 39, art. 43, art. 45, art. 46 ust. 2-5, art. 47 i 48 do sędziów Izby Wojskowej Sądu Najwyższego mają zastosowanie przepisy o służbie żołnierzy zawodowych oraz inne przepisy wojskowe.

3. Uposażenie sędziów Izby Wojskowej Sądu Najwyższego określają przepisy o uposażeniu żołnierzy, z tym że nie może być ono niższe od wynagrodzenia sędziów innych izb Sądu Najwyższego na stanowiskach równorzędnych ustalonych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 63

1. Traci moc ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. Nr 11, poz. 54, z 1972 r. Nr 23, poz. 166, z 1974 r. Nr 39, poz. 231, z 1980 r. Nr 4, poz. 8 i z 1984 r. Nr 35, poz. 187).

2. Do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w ustawie zachowują moc odpowiednie przepisy wykonawcze, wydane na podstawie ustawy wymienionej w ust. 1, jeżeli nie są sprzeczne z niniejszą ustawą.

35
USTAWA

z 11 maja 1995 r.

o Naczelnym Sądzie Administracyjnym

(Dz.U. Nr 74, poz. 368, Dz.U. Nr 104, poz. 515; z 1997 r. Nr 75, poz. 471, Nr 106, poz. 679, Nr 114, poz. 739 i Nr 144, poz. 971; z 1998 r. Nr 106, poz. 668, Nr 162, poz. 1126)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne i organizacyjne

Artykuł 1

Naczelny Sąd Administracyjny, zwany dalej „Sądem”, sprawuje wymiar sprawiedliwości przez sądową kontrolę wykonywania administracji publicznej, na zasadach określonych w niniejszej ustawie.

Artykuł 2

Sąd działa w Warszawie i w ośrodkach zamiejscowych Sądu tworzonych dla jednego lub kilku województw.

Artykuł 3

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, w drodze rozporządzenia, ustala strukturę organizacyjną Naczelnego Sądu Administracyjnego i regulamin jego działania.

2. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, po zasięgnięciu opinii Ministra Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, tworzy i znosi ośrodki zamiejscowe Naczelnego Sądu Administracyjnego, określa ich siedziby oraz właściwości miejscową i rzeczową.

Artykuł 4

1. W skład Sądu wchodzi: Prezes, wiceprezesa tego Sądu, prezesi izb, prezesi ośrodków zamiejscowych oraz sędziowie.

2. Prezesa i wiceprezesów Sądu powołuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej spośród sędziów tego Sądu, za zgodą Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu.

Artykuł 5

1. Naczelny Sąd Administracyjny dzieli się na izby. Sędzia Sądu może być członkiem tylko jednej izby.

2. Sąd w Warszawie dzieli się na wydziały. W Sądzie tym działa Biuro Prezydzialne i Biuro Orzecznictwa. Biura mogą dzielić się na wydziały.

3. Ośrodki zamiejscowe mogą dzielić się na wydziały.

Artykuł 6

1. Na czele Sądu stoi Prezes Sądu, który kieruje jego pracami i reprezentuje Sąd na zewnątrz.

2. Prezes pełni czynności przewidziane w niniejszej ustawie i w odrębnych przepisach, a także wykonuje czynności administracji sądowej w stosunku do Sądu.

3. Sprawowanie przez Prezesa jego funkcji nie może wkraczać w dziedzinę, w której w myśl Konstytucji i ustaw sędziowie są niezawisli.

Artykuł 7

Prezes Sądu w drodze zarządzenia:

- 1) określa stanowiska i kwalifikacje pracowników administracyjnych, pomocniczych i obsługi,
- 2) ustala zasady biurowości,
- 3) wydaje zbiór urzędowy orzeczeń Sądu.

Artykuł 8

1. Pracami izby kieruje jej prezes. Prezesem izby może być jeden z wiceprezesów Sądu lub inny sędzia. Pracami ośrodków zamiejscowych kierują ich prezesi, biur - dyrektorzy, wydziałów - ich przewodniczący, zaś wydziałów biur - naczelnicy.

2. Prezesów izb, prezesów ośrodków zamiejscowych, dyrektorów biur i przewodniczących wydziałów powołuje i odwołuje Prezes Sądu za zgodą Kolegium Sądu. Prezes Sądu może także powoływać i odwoływać zastępców dyrektorów biur i przewodniczących wydziałów.

Artykuł 9

W Sądzie działają następujące organy kolegialne: Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu oraz Kolegium Sądu.

Artykuł 10

1. Sędziowie tworzą Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu.

2. Zgromadzenie Ogólne:

- 1) rozpatruje i opiniuje sprawy przedłożone przez Prezesa Sądu lub zgłoszone przez członków Zgromadzenia,
- 2) przedstawia Krajowej Radzie Sądownictwa kandydatów na sędziów Sądu,
- 3) wyraża zgodę, o której mowa w art. 4 ust. 2, w sprawie kandydatów na stanowiska Prezesa i wiceprezesów Sądu oraz ich odwołania,
- 4) ustala skład liczbowy Kolegium, wybiera na okres 3 lat jego członków i dokonuje zmian w składzie Kolegium,
- 5) opiniuje projekt utworzenia bądź likwidacji izby,
- 6) rozpatruje informacje Prezesa o rocznej działalności Sądu.

3. Przewodniczącym Zgromadzenia Ogólnego jest Prezes Sądu.

4. Zgromadzenie Ogólne zwołuje Prezes Sądu co najmniej raz w roku.

5. Do podjęcia uchwał Zgromadzenia Ogólnego wymagana jest obecność przynajmniej połowy liczby jego członków. Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów.

Artykuł 11

1. Kolegium jest organem opiniodawczym i doradczym Prezesa Sądu, a gdy przepisy prawa tak stanowią - współdecydującym.

2. Kolegium:

- 1) rozpatruje sprawy przedstawiane Zgromadzeniu Ogólnemu,
- 2) rozpatruje sprawy przedstawione mu przez Prezesa Sądu do wypowiedzenia się, a także przedstawia sprawy Prezesowi z własnej inicjatywy,
- 3) wyraża zgodę na wydanie przez Prezesa Sądu aktów, o których mowa w art. 7 pkt 1 i 2.

3. Kolegium wybiera ze swego grona zastępcę przewodniczącego Kolegium.

4. Do podejmowania uchwał przez Kolegium stosuje się odpowiednio art. 10 ust. 5.

Artykuł 12

1. Na stanowisko sędziego Sądu może być powołany ten, kto:

- 1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich,
- 2) jest nieskazitelnego charakteru,
- 3) ukończył wyższe studia prawnicze i uzyskał tytuł magistra prawa,
- 4) ukończył 35 lat życia,
- 5) pozostawał co najmniej przez dziesięć lat na stanowisku sędziego bądź prokuratora albo przynajmniej przez dziesięć lat wykonywał zawód adwokata, notariusza albo radcy prawnego lub w instytucjach publicznych pozostawał na stanowiskach związanych ze stosowaniem lub tworzeniem prawa administracyjnego,
- 6) wykazuje się wysokim poziomem wiedzy w dziedzinie administracji publicznej oraz prawa administracyjnego i innych dziedzin prawa związanych z działaniem organów administracji publicznej.

2. Wymaganie, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, nie dotyczy osób z tytułem naukowym profesora oraz ze stopniem naukowym doktora habilitowanego nauk prawnych.

3. W wyjątkowych przypadkach Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa może powołać kandydata na stanowisko sędziego mimo krótszych, niż określone w ust. 1 pkt 5, okresów pozostawania na stanowiskach wymienionych w tym przepisie lub wykonywania zawodu adwokata, notariusza albo radcy prawnego.

4. Osoby, o których mowa w ust. 2, mogą być zatrudniane na podstawie powołania na stanowisko sędziego również w niepełnym wymiarze czasu pracy.

Artykuł 12a.

Nie może być sędzią Naczelnego Sądu Administracyjnego osoba, której małżonek:

- 1) wykonuje zawód adwokata,
- 2) wykonuje zawód radcy prawnego w kancelarii radcy prawnego oraz w spółce jawnej lub cywilnej z wyłącznym udziałem radców prawnych lub radców prawnych i adwokatów, albo w spółce komandytowej, w której komplemetariuszami są wyłącznie radcowie prawni lub radcowie prawni i adwokaci, przy czym wyłącznym przedmiotem działalności takich spółek jest świadczenie pomocy prawnej.

Artykuł 12b.

1. Sędziowie są obowiązani do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie o stanie majątkowym dotyczy majątku odrębnego oraz objętego małżeńską wspólnością majątkową. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności informacje o posiadanych zasobach pieniężnych, nieruchomościach, udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego, a ponadto o nabytym przez tę osobę albo jej małżonka od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, gminy lub związku międzygminnego mieniu, które podlegało zbyciu w drodze przetargu. Oświadczenie to powinno również zawierać dane dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnienia funkcji w spółkach prawa handlowego lub spółdzielniach, z wyjątkiem funkcji w radzie nadzorczej spółdzielni mieszkaniowej.

2. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, sędziowie składają Prezesowi Sądu.

3. Analizy danych zawartych w oświadczeniu, o którym mowa w ust. 1 i 2, dokonuje Kolegium Sądu.

4. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, składa się przed objęciem stanowiska, a następnie co roku do dnia 31 marca, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego, a także w dniu opuszczenia stanowiska sędziego.

5. Informacje zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym stanowią tajemnicę służbową, chyba że sędzia, który złożył oświadczenie, wyraził pisemną zgodę na ich ujawnienie. W szczególnie uzasadnionych przypadkach podmiot uprawniony, zgodnie z ust. 2, do odebrania oświadczenia może je ujawnić pomimo braku zgody składającego oświadczenie. Oświadczenie przechowuje się przez 6 lat.

Artykuł 12c.

Do złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 12b ust. 1, stosuje się odpowiednio formularz, określony przepisami wydanymi na podstawie art. 11 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz.U. Nr 106, poz. 679), dotyczącymi oświadczenia, o którym mowa w art. 10 ust. 1 tejże ustawy.

Artykuł 13

W Sądzie są zatrudniani pracownicy administracyjni, pomocniczy i obsługi.

Artykuł 14

O działalności Sądu i sprawach wynikających z tej działalności Prezes Sądu informuje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Krajową Radę Sądownictwa. O problemach związanych z funkcjonowaniem organów administracji publicznej, a wiadomych Sądowi z rozpatrywanych spraw, Prezes Sądu informuje Prezesa Rady Ministrów.

Artykuł 15

W sprawach nie uregulowanych w niniejszej ustawie do Sądu, sędziów i innych jego pracowników stosuje się odpowiednio przepisy o Sądzie Najwyższym i przepisy o ustroju sądów powszechnych, jednakże w sprawach wynagrodzeń stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące Sądu Najwyższego; uprawnienia Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego i Ministra Sprawiedliwości przysługują odpowiednio Prezesowi Naczelnego Sądu Administracyjnego.

ROZDZIAŁ 2

Właściwość i zakres działania Sądu

Artykuł 16

1. Sąd orzeka w sprawach skarg na:

- 1) decyzje administracyjne,
- 2) postanowienia wydane w postępowaniu administracyjnym, na które służy zażalenie albo kończące postępowanie, a także rozstrzygające sprawę co do istoty,
- 3) postanowienia wydane w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym, na które służy zażalenie,
- 4) inne niż określone w pkt 1-3 akty lub czynności z zakresu administracji publicznej dotyczące przyznania, stwierdzenia albo uznania uprawnienia lub obowiązku wynikającego z przepisów prawa,
- 5) uchwały organów jednostek samorządu terytorialnego oraz akty organów administracji rządowej stanowiących przepisy prawa miejscowego,
- 6) uchwały organów jednostek samorządu terytorialnego i ich związków, inne niż określone w pkt 5, podejmowane w sprawach z zakresu administracji publicznej,
- 7) akty nadzoru nad działalnością organów jednostek samorządu terytorialnego.

2. Sąd orzeka także w sprawach, w których przepisy ustaw szczególnych przewidują sądową kontrolę, i stosuje środki określone w tych przepisach.

Artykuł 17

Sąd rozpoznaje skargi na bezczynność organów w przypadkach określonych w art. 16 ust. 1 pkt 1-4.

Artykuł 18

1. Sąd rozstrzyga, w przypadkach określonych w Kodeksie postępowania administracyjnego oraz w Ordynacji poda-

tkowej, spory o właściwość między organami jednostek samorządu terytorialnego oraz między organami tych jednostek a organami administracji rządowej, a także - między samorządowymi kolegami odwoławczymi.

2. Sąd udziela odpowiedzi na pytania prawne przedstawiane do rozstrzygnięcia przez samorządowe kolegia odwoławcze.

Artykuł 19

Sąd nie jest właściwy w sprawach:

- 1) należących do właściwości innych sądów,
- 2) wynikających z nadrzędności i podległości organizacyjnej w stosunkach pomiędzy organami administracji publicznej oraz wynikających z podległości służbowej pomiędzy przełożonymi i podwładnymi w urzędach tych organów, a także w jednostkach wojewskowych,
- 3) dyscyplinarnych,
- 3a) (utracił moc)
- 4) odmowy mianowania na stanowiska lub powołania do pełnienia funkcji w organach administracji publicznej, chyba że obowiązek mianowania lub powołania wynika z przepisów prawa,
- 5) wiz i zezwoleń na przekroczenie przez cudzoziemca granicy państwa oraz zgód na ich wydanie, zezwoleń na zamieszkanie na czas oznaczony, azylu i wydalania z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z wyjątkiem przypadków dotyczących cudzoziemców przebywających legalnie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- 6) należących do właściwości Komisji Odwoławczej przy Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 20

1. Sąd jest właściwy w sprawach określonych w art. 16 i 17, gdy skargę wniesiono na działanie lub bezczynność organu będącego organem administracji publicznej w rozumieniu ust. 2.

2. Organami administracji publicznej w rozumieniu niniejszej ustawy są naczelne i centralne organy administracji państwowej, terenowe organy administracji rządowej, organy jednostek samorządu terytorialnego oraz inne organy w zakresie, w jakim zostały powołane z mocy prawa do załatwiania spraw z zakresu administracji publicznej.

3. Ilekroć w niniejszej ustawie jest mowa o decyzjach, postanowieniach, innych aktach lub czynnościach oraz o sprawach z zakresu administracji publicznej, należy przez to rozumieć wszelkie akty, czynności, działania i sprawy załatwiane przez organy wymienione w ust. 2, które nie mają charakteru cywilnoprawnego.

Artykuł 21

Sąd sprawuje w zakresie swojej właściwości kontrolę pod względem zgodności z prawem, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

Artykuł 22

1. Sąd uwzględniając skargę na decyzję lub postanowienie:

- 1) uchyla decyzję lub postanowienie w całości albo w części,
- 2) stwierdza nieważność decyzji lub postanowienia,
- 3) stwierdza niezgodność z prawem decyzji lub postanowienia.

2. Decyzja lub postanowienie podlega uchyleniu, jeżeli Sąd stwierdzi:

- 1) naruszenie prawa materialnego, które miało wpływ na wynik sprawy,
- 2) naruszenie prawa dające podstawę do wznowienia postępowania administracyjnego,
- 3) inne naruszenie przepisów postępowania, jeżeli mogło mieć ono istotny wpływ na wynik sprawy.

3. Sąd stwierdza nieważność decyzji lub postanowienia, jeżeli zachodzą przyczyny określone w art. 156 Kodeksu postępowania administracyjnego lub w innych przepisach.

4. W sprawach skarg na decyzje i postanowienia wydane w innym postępowaniu, niż uregulowane w Kodeksie postępowania administracyjnego i w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, przepisy ust. 1-3 stosuje się z uwzględnieniem przepisów regulujących postępowanie, w którym wydano zaskarżoną decyzję lub postanowienie.

Artykuł 23

Sąd uwzględniając skargę na akt lub czynność, o których mowa w art. 16 ust. 1 pkt 4, orzeka o istnieniu lub nieistnieniu obowiązku lub uprawnienia i stwierdzając niezgodność aktu lub czynności z prawem uchyla zaskarżony akt lub stwierdza bezskuteczność czynności.

Artykuł 24

1. Sąd uwzględniając skargę na uchwałę organu jednostki samorządu terytorialnego albo związku jednostek samorządu terytorialnego lub inny akt prawa miejscowego, stwierdza nieważność tej uchwały lub aktu w całości lub w części.

2. Sąd uwzględniając skargę organu jednostki samorządu terytorialnego na akt nadzoru uchyla ten akt.

3. Rozstrzygnięcia w sprawach indywidualnych, wydane na podstawie uchwały lub aktu, o których mowa w ust. 1, podlegają wzruszeniu w trybie określonym w postępowaniu administracyjnym albo w postępowaniu szczególnym.

Artykuł 25

Sąd uwzględniając wniosek strony w sprawach, o których mowa w art. 16 ust. 1 pkt 4, wydaje wyrok przyznający, stwierdzający albo uznający uprawnienie lub obowiązek, wynikające z przepisów prawa.

Artykuł 26

Sąd uwzględniając skargę na bezczynność organów w sprawach określonych w art. 16 ust. 1 pkt 1-4 zobowiązuje organ do wydania aktu lub dokonania czynności bądź przy-

znania, stwierdzenia albo uznania uprawnienia lub obowiązku wynikających z przepisów prawa.

Artykuł 27

1. W razie uwzględnienia skargi Sąd skargę oddala.

2. Sąd odrzuca skargę wniesioną po upływie terminu do jej wniesienia, niedopuszczalną z innych przyczyn, a także gdy nie uzupełniono w wyznaczonym terminie braków skargi.

Artykuł 28

Spory kompetencyjne, o których mowa w art. 18 ust. 1, Sąd rozstrzyga postanowieniem przez wskazanie organu właściwego do rozpoznania sprawy.

Artykuł 29

Sąd może podjąć przewidziane ustawą środki w celu usunięcia naruszenia prawa w stosunku do aktów lub czynności wydanych lub podjętych we wszystkich postępowaniach prowadzonych w granicach danej sprawy, jeżeli jest to niezbędne dla końcowego jej załatwienia.

Artykuł 30

Ocena prawna wyrażona w orzeczeniu Sądu wiąże w sprawie ten Sąd oraz organ, którego działanie lub bezczynność było przedmiotem zaskarżenia.

Artykuł 31

1. W razie stwierdzenia, że organ, którego działania lub bezczynności dotyczy orzeczenie Sądu, nie wykonał w całości lub w części tego orzeczenia, Sąd może orzec o wymierzeniu temu organowi grzywny, Orzeczenie Sądu o ukaraniu grzywną podlega wykonaniu w drodze egzekucji sądowej bez opatrywania go klauzulą wykonalności.

2. Sąd, w przypadku, o którym mowa w ust. 1, może ponadto orzec o istnieniu lub nieistnieniu uprawnienia lub obowiązku, jeżeli pozwala na to charakter sprawy oraz niesporne okoliczności jej stanu faktycznego i prawnego.

3. Sąd stosuje przepisy ust. 1 lub 2 w przypadku uwzględnienia skargi wniesionej przez uprawniony podmiot, który uprzednio zwrócił się do właściwego organu z pisemnym wezwaniem do wykonania orzeczenia Sądu.

4. Osobie, która poniosła szkodę wskutek niewykonania orzeczenia Sądu, służy roszczenie o odszkodowanie na zasadach określonych w Kodeksie cywilnym, z wyłączeniem art. 418 tego kodeksu.

5. Odszkodowanie, o którym mowa w ust. 4, przysługuje do organu, który nie wykonał orzeczenia Sądu. Organ ten orzeka o odszkodowaniu przez wydanie decyzji w terminie 3 miesięcy od dnia wniesienia wniosku o odszkodowanie; strona, która w tym terminie nie otrzymała decyzji lub jest niezadowolona z przyznanego jej odszkodowania, może wnieść powództwo do sądu powszechnego w terminie 30 dni od dnia postanowienia organu w zwłoce lub doręczenia jej decyzji w tej sprawie.

6. Grzywnę, o której mowa w ust. 1, wymierza się do wysokości dziesięciokrotnego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw za ostatni miesiąc

kwartału poprzedzającego dzień wydania orzeczenia o ukaranie grzywną, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie odrębnych przepisów.

Artykuł 32

1. O stwierdzonych w toku rozpoznawania spraw istotnych naruszeniach prawa lub okolicznościach mających wpływ na ich powstanie oraz o przypadkach niewykonania orzeczeń Sądu, Prezes Sądu lub skład orzekający informuje właściwe organy lub ich organy zwierzchnie w formie wystąpienia.

2. Organ, który otrzymał wystąpienie, obowiązany jest je rozpatrzyć i powiadomić w terminie 30 dni Sąd o zajęтым stanowisku.

ROZDZIAŁ 3

Postępowanie przed Sądem

Artykuł 33

1. Sąd wszczyna postępowanie na podstawie skargi wniesionej przez uprawniony podmiot.

2. Uprawnionym do wniesienia skargi jest każdy, kto ma w tym interes prawny, prokurator, rzecznik praw obywatelskich oraz organizacja społeczna w zakresie jej statutowej działalności, w sprawach dotyczących interesów prawnych innych osób.

Artykuł 34

1. Skargę można wnieść po wyczerpaniu środków odwoławczych, jeżeli służyły one skarżącemu w postępowaniu przed organem właściwym w sprawie, chyba że skargę wnosi prokurator lub rzecznik praw obywatelskich.

2. Przez wyczerpanie środków odwoławczych należy rozumieć sytuację, w której stronie nie przysługuje żaden środek odwoławczy przewidziany w ustawie.

3. Jeżeli ustawa nie przewiduje środków odwoławczych w sprawie będącej przedmiotem skargi, należy przed wniesieniem jej do Sądu zwrócić się do właściwego organu z wezwaniem do usunięcia naruszenia prawa. Skarga może być wniesiona po upływie 30 dni od dnia doręczenia wezwania.

Artykuł 35

1. Skargę wnosi się bezpośrednio do Sądu w terminie 30 dni od dnia doręczenia skarżącemu rozstrzygnięcia w sprawie, a w innych przypadkach w terminie 30 dni od dnia, w którym skarżący dowiedział się lub mógł się dowiedzieć o podjęciu aktu lub innej czynności organu uzasadniającej wniesienie skargi.

2. Prokurator lub rzecznik praw obywatelskich mogą wnieść skargę w terminie 6 miesięcy od dnia doręczenia stronie rozstrzygnięcia w sprawie indywidualnej, a w pozostałych przypadkach w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie aktu lub podjęcia innej czynności uzasadniającej wniesienie skargi.

3. Sąd z ważnych powodów przywróci na wniosek stronie termin do wniesienia skargi.

4. Nie można wnieść skargi do Sądu jeżeli toczy się postępowanie w celu zmiany, uchylecia lub stwierdzenia nieważności aktu albo innej czynności.

Artykuł 36

1. Od skargi pobiera się wpis.

2. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, wysokość oraz zasady pobierania wpisu.

3. W sprawach skarg stosuje się odpowiednio przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Artykuł 37

Skarga powinna zawierać:

- 1) oznaczenie skarżącego, jego miejsca zamieszkania lub siedziby,
- 2) wskazanie zaskarżonej decyzji, postanowienia, innego aktu lub czynności,
- 3) oznaczenie organu, którego działania lub bezczynności skarga dotyczy,
- 4) określenie naruszenia prawa lub interesu prawnego,
- 5) podpis osoby wnoszącej skargę, a w przypadku wniesienia jej przez pełnomocnika - jego podpis, z załączeniem do skargi pełnomocnictwa.

Artykuł 38

1. Po otrzymaniu skargi Sąd przesyła jej odpis organowi, którego działanie lub bezczynność zaskarżono, i zobowiązuje go do odpowiedzi na skargę w terminie 30 dni od dnia doręczenia odpisu skargi oraz do nadesłania w tym terminie akt sprawy.

2. Organ, którego działanie lub bezczynność zaskarżono, może uwzględnić skargę w całości do dnia wyznaczenia przez Sąd terminu rozprawy.

Artykuł 39

1. W razie nienadesłania przez organ odpowiedzi na skargę i akt sprawy w terminie określonym w art. 38 ust. 1 Sąd może orzec w sprawie na podstawie stanu faktycznego i prawnego przedstawionego w skardze, gdy nie budzi on uzasadnionych wątpliwości w świetle ustaleń poczynionych przez Sąd w toku rozpoznania sprawy.

2. Od orzeczenia wydanego w przypadku, o którym mowa w ust. 1, strona przeciwna może wnieść do Sądu sprzeciw w terminie 14 dni od daty doręczenia orzeczenia, jeżeli jednocześnie doręczy odpowiedź na skargę wraz z aktami sprawy.

3. Do rozpoznania stosuje się odpowiednio przepis art. 47 ust. 4.

Artykuł 40

1. Wniesienie skargi do Sądu nie wstrzymuje wykonania aktu lub zawieszenia czynności, jednakże Sąd może na wniosek strony lub z urzędu wydać postanowienie o wstrzymaniu wykonania tego aktu lub zawieszeniu czynności, zwłaszcza jeżeli zachodzi niebezpieczeństwo wyrządzenia skarżącemu znacznej szkody lub spowodowania trudnych do odwrócenia skutków.

2. Wstrzymanie wykonania zaskarżonego aktu lub czynności następuje z mocy prawa, jeżeli organ, który wydał akt bądź dokonał czynności, nie przedstawił Sądowi odpowiedzi na skargę wraz z aktami sprawy w terminie, o którym mowa w art. 38 ust. 1.

Artykuł 41

1. W postępowaniu przed Sądem stroną przeciwną w stosunku do skarżącego jest organ, którego działanie lub bezczynność jest przedmiotem skargi.

2. Osoby, których interesu prawnego dotyczy wynik postępowania sądowego, mogą wziąć w nim udział na prawach strony.

Artykuł 42

1. Osoby fizyczne mogą działać osobiście lub przez pełnomocników.

2. Osoby prawne i inne jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej działają przez organy uprawnione do działania w ich imieniu lub przez pełnomocników.

Artykuł 43

1. Postępowanie przed Sądem toczy się z udziałem prokuratora, gdy prokurator wniósł skargę lub gdy zgłosił swój udział w postępowaniu przed Sądem.

2. Nieobecność prokuratora na rozprawie nie wstrzymuje rozpoznania sprawy przez Sąd.

Artykuł 44

Orzeczenia Sądu zapadają w składzie trzech sędziów, chyba że ustawa niniejsza stanowi inaczej.

Artykuł 45

1. Przewodniczący wydziału, prezes ośrodka zamiejscowego lub wyznaczony sędzia:

- 1) zarządza skompletowanie akt niezbędnych do rozpoznania sprawy, a w razie potrzeby także innych dowodów,
- 2) wyznacza skład sędziowski orzekający w sprawie,
- 3) zarządza doręczenie stronie przeciwnej odpisów skargi z załącznikami dla przedstawienia odpowiedzi na skargę wraz z aktami sprawy, wyznaczając w tym celu termin nie przekraczający 30 dni od dnia doręczenia odpisu skargi,
- 4) wyznacza termin posiedzenia niejawnego lub rozprawy, w którym sprawa ma być rozpoznana,
- 5) zarządza zawiadomienie o rozprawie stron i innych osób, których udział w rozprawie jest konieczny.

2. Zmiana składu orzekającego może nastąpić z uzasadnionych przyczyn w drodze zarządzenia przewodniczącego wydziału, prezesa ośrodka zamiejscowego lub wyznaczonego sędziego.

Artykuł 46

1. Skarżący może cofnąć skargę. Cofnięcie skargi nie wiąże Sądu, chyba że rozpatrzenie sprawy stało się bezprzedmiotowe lub wydanie orzeczenia stało się z innych przyczyn zbędne.

2. W razie cofnięcia skargi i umorzenia przez Sąd postępowania przed rozprawą skarżącemu zwraca się wpis, w razie cofnięcia skargi na rozprawie - połowę wpisu.

Artykuł 47

1. Sąd rozpoznaje skargę na rozprawie, jeżeli nie zachodzą okoliczności uzasadniające rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym.

2. Przewodniczący wydziału lub prezes ośrodka zamiejscowego może skierować sprawę do rozpoznania na posiedzeniu niejawnym co do jej istoty, jeżeli w sposób oczywisty decyzja jest dotknięta wadą, o której mowa w art. 156 § 1 pkt 1, 3 i 4 Kodeksu postępowania administracyjnego.

3. Uczestnik postępowania może zgłosić sprzeciw od wyroku wydanego na posiedzeniu niejawnym w terminie 14 dni od dnia doręczenia wyroku.

4. Wniesienie sprzeciwu w terminie określonym w ust. 3 powoduje rozpoznanie sprawy na rozprawie. Sąd w orzeczeniu wydanym po rozpoznaniu sprzeciwu wydaje wyrok utrzymujący w mocy w całości lub w części wyrok wydany na posiedzeniu niejawnym albo uchyla go i wydaje wyrok rozstrzygający sprawę co do istoty bądź też sprzeciw odrzuca i sprawę umarza.

Artykuł 48

1. O czasie i miejscu rozprawy zawiadamia się uczestników postępowania w terminie umożliwiającym otrzymanie zawiadomienia na siedem dni przed rozprawą.

2. Sąd może uznać stawiennictwo uczestnika postępowania za obowiązkowe.

Artykuł 49

1. Skład orzekający może wystąpić do prezesa Sądu o rozpoznanie sprawy przez skład siedmiu sędziów z uwagi na występujące w sprawie istotne wątpliwości prawne.

2. Z przyczyn określonych w ust. 1 skład orzekający może wystąpić do prezesa Sądu o wyjaśnienie wątpliwości prawnych przez skład siedmiu sędziów, izbę lub połączone izby. Wyjaśnienie wątpliwości następuje w drodze uchwały.

3. Prezes Sądu po otrzymaniu postanowienia Sądu w sprawie, o której mowa w ust. 1, wyznacza skład siedmiu sędziów, przewodniczącego składu oraz termin rozpoznania sprawy.

4. Prezes Sądu po otrzymaniu postanowienia Sądu, o którym mowa w ust. 2, przekazuje przedstawione wątpliwości prawne do wyjaśnienia przez skład siedmiu sędziów, izbę lub połączone izby. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio.

5. Uchwała Sądu wyjaśniająca wątpliwość prawną wiąże w danej sprawie.

Artykuł 50

Przy rozpoznawaniu pytań prawnych, o których mowa w art. 18 ust. 2, stosuje się odpowiednio art. 49 ust. 4 i 5. Sąd rozpoznaje pytania prawne w składzie pięciu sędziów.

Artykuł 51

Sąd nie jest związany granicami skargi. Sąd nie może jednak wydać orzeczenia na niekorzyść skarżącego, chyba że

stwierdzi naruszenie prawa skutkujące stwierdzenie nieważności zaskarżonego aktu.

Artykuł 52

1. Sąd orzeka na podstawie akt sprawy, chyba że zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 39 ust. 1.

2. Sąd może z urzędu lub na wniosek uczestnika postępowania przeprowadzić dowody uzupełniające z dokumentów, jeżeli jest to niezbędne do wyjaśnienia istotnych wątpliwości i nie spowoduje nadmiernego przedłużenia postępowania w sprawie; w przeciwnym razie uchyli zaskarżony akt lub czynność i zwróci akta organowi, którego działanie zostało zaskarżone, wskazując w uzasadnieniu orzeczenia zakres postępowania dowodowego, które organ ten ma uzupełnić.

Artykuł 53

1. Sąd rozstrzyga sprawę wyrokiem lub postanowieniem.

2. Wyrok rozstrzyga sprawę co do stwierdzenia naruszenia prawa i skutków prawnych tego naruszenia.

3. Postanowienie wydaje się w razie odrzucenia skargi, umorzenia postępowania na posiedzeniu niejawnym lub na rozprawie oraz w celu rozstrzygnięcia innych kwestii procesowych związanych ze sprawą, wynikających w toku postępowania sądowego oraz w innych przypadkach określonych w niniejszej ustawie.

Artykuł 54

1. Sąd wydaje orzeczenie po niejawnej naradzie sędziów bezpośrednio po zamknięciu sprawy lub zakończeniu posiedzenia; może też odroczyć ogłoszenie orzeczenia do dwóch tygodni, podając uczestnikom postępowania miejsce i termin jego ogłoszenia.

2. Jeżeli wyniki narady to uzasadniają, Sąd może otworzyć rozprawę na nowo, wyznaczając termin nowej rozprawy.

3. Uzasadnienie orzeczenia sporządza się w terminie 30 dni od dnia ogłoszenia sentencji orzeczenia.

4. Orzeczenie wraz z uzasadnieniem wręcza się uczestnikom postępowania.

Artykuł 55

1. Orzeczenie powinno zawierać również rozstrzygnięcie w sprawie kosztów postępowania. W orzeczeniu uwzględniającym skargę Sąd orzeknie zwrot kosztów na rzecz skarżącego od organu, który wydał zaskarżony akt lub podjął zaskarżoną czynność lub dopuścił się bezczynności.

2. Sąd może w uzasadnionych przypadkach zasądzić od organu tylko część kosztów, jeżeli skarga została uwzględniona w części niewspółmiernej w stosunku do wartości przedmiotu sporu ustalonej w celu pobrania wpisu.

3. Sąd może określić wysokość kosztów zastępstwa uczestnika postępowania reprezentowanego przez adwokata lub radcę prawnego w zależności od charakteru sprawy i wkładu pomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia.

Artykuł 56

1. W razie uchylenia się od zastosowania się do orzeczenia sądowego Sąd na wniosek uczestnika postępowania po-

dejmie, w zależności od charakteru sprawy i uchybienia organu, środki przewidziane w art. 31.

2. Środek o którym mowa w art. 31 ust. 1, Sąd podejmuje na posiedzeniu niejawnym w formie postanowienia.

Artykuł 57

1. Orzeczenia Sądu są prawomocne z wyjątkiem orzeczeń, od których wniesiono sprzeciw na podstawie art. 39. ust. 2 i art. 47 ust. 3.

2. Minister Sprawiedliwości, Prokurator Generalny, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, Rzecznik Praw Obywatelskich, a w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych także Minister Pracy i Polityki Socjalnej mogą wnieść od orzeczenia Sądu rewizję nadzwyczajną do Sądu Najwyższego, jeżeli orzeczenie rażąco narusza prawo lub interes Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 58

W sprawie zakończonej prawomocnym orzeczeniem Sądu może być wznowione postępowanie na wniosek uczestnika postępowania lub z urzędu. Wniosek o wznowienie postępowania rozpoznaje Sąd w innym składzie.

Artykuł 59

W sprawach nie unormowanych w niniejszej ustawie do postępowania przed Sądem stosuje się odpowiednio art. 7-9, 11-14 § 1, 29-32, 39-49, 57-60, 73, 74 § 1, 75-85, 97, 98, 101 § 1 i 2, 103 i 146 kodeksu postępowania administracyjnego, a w pozostałym zakresie stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego.

Artykuł 60

W przypadku gdy Sąd w orzeczeniu:

- 1) uchyli zaskarżoną decyzję, a organ rozpatrując sprawę, ponownie umorzy postępowanie,
- 2) stwierdzi nieważność aktu albo ustali przeszkodę prawną uniemożliwiającą stwierdzenie nieważności aktu, stronie, która poniosła szkodę, służy odszkodowanie od organu, który wydał decyzję. Art. 160 Kodeksu postępowania administracyjnego stosuje się odpowiednio.

ROZDZIAŁ IV

Zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe

Artykuł 61

W ustawie z 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. 1980 r. Nr 9, poz. 26 i Nr 27, poz. 111, z 1982 r. Nr 7, poz. 55 i Nr 45, poz. 289, z 1983 r. Nr 41, poz. 185, z 1984 r. Nr.34, poz. 183, z 1986 r. Nr 47, poz. 228, z 1987 r. Nr 21, poz. 123 i Nr 33, poz. 186, z 1989 r. Nr 20, poz. 107, z 1990 r. Nr 34, poz. 201, z 1991 r. Nr 100, poz. 442 i Nr 119, poz. 513, z 1994 r. Nr 122, poz. 593 i z 1995 r. Nr 1, poz. 1) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 22 po §2 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. Z wnioskiem o rozpatrzenie sporu, o którym mowa w § 2, może wystąpić:

- 1) organ samorządu terytorialnego lub terenowy organ administracji rządowej - gdy uznają się równocześnie za właściwe do załatwienia sprawy (spór pozytywny),
 - 2) strona - gdy w sprawie za niewłaściwy uznaje się zarówno organ samorządu terytorialnego, jak i terenowy organ administracji rządowej (spór negatywny),
 - 3) minister właściwy do spraw administracji,
 - 4) Minister Sprawiedliwości, Prokurator Generalny”;
- 2) art. 126 otrzymuje brzmienie:

„Art. 126. Do postanowień stosuje się odpowiednio przepisy art. 107 § 2-5 oraz art. 109-113, a do postanowień, od których przysługuje zażalenie - również art. 145 152 oraz art. 156-159, z tym że zamiast decyzji, o której mowa w art. 149 § 3, 151 § 1, 157 § 1 i 158, wydaje się postanowienie.”;

- 3) skreśla się dział V1.

Artykuł 62

W ustawie z 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. nr 16, poz. 95, nr 32 poz. 191, nr 34, poz. 199, nr 43, poz. 253 i nr 89, poz. 518, z 1991 r. nr 4, poz. 18 i nr 110, poz. 473, z 1992 r. nr 85, poz. 428, nr 100, poz. 499, z 1993 r. nr 17, poz. 78 oraz z 1994 r. nr 122, poz. 593) w art. 101 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. Skargę na uchwałę, o której mowa w ust. 1, można wnieść do sądu administracyjnego w imieniu własnym lub reprezentując grupę mieszkańców gminy, którzy na to wyrażą pisemną zgodę.”

Artykuł 63

W ustawie z 22 marca 1990 r. o terenowych organach rządowej administracji ogólnej (Dz.U. Nr 21, poz. 123 i z 1991 r. Nr 75, poz. 3208) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) po art. 25 dodaje się art. 25a w brzmieniu:

„Art. 25a. 1. Każdy, czyj interes prawny lub uprawnienie zostały naruszone przepisem prawa miejscowego, może - po bezskutecznym wezwaniu organu, który wydał przepis, lub organu upoważnionego do uchylecia przepisu w trybie nadzoru - zaskarżyć przepis do sądu administracyjnego.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli w sprawie orzekał już sąd administracyjny i skargę oddalił.

3. W sprawie wezwania do usunięcia naruszenia stosuje się przepisy o terminach załatwiania spraw w postępowaniu administracyjnym.

4. Nie stwierdza się nieważności przepisu prawa miejscowego, jeżeli:

- 1) przepis ten utracił moc przed wydaniem wyroku przez Sąd,
- 2) skargę wniesiono po upływie roku od daty ogłoszenia przepisu w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
- 3) naruszenie interesu prawnego lub uprawnienia nie było istotne.

5. Przepisy ust. 1-4 stosuje się odpowiednio do przepisów powszechnie obowiązujących, wydawanych przez terenowe organy administracji, o których mowa w art. 1 pkt 2.”;

- 2) w art. 26 w ust. 2 dodaje się pkt 5 w brzmieniu:

„5) wyroki sądu administracyjnego uwzględniające skargi na akty prawa miejscowego.”.

Artykuł 64

W ustawie z 12 października 1994 r. o samorządowych kolegiach odwoławczych (Dz.U. Nr 122, poz. 593) w art. 21 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

“2. Kontrolę orzecznictwa kolegiów sprawuje sąd administracyjny na zasadach i w trybie określonych przepisami ustawy o Naczelnym Sądzie Administracyjnym.”.

Artykuł 65

Prezes Sądu ustali termin, nie dłuższy niż 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, w którym podejmą działalność izby Sądu.

Artykuł 66

Dotychczasowe ośrodki zamiejscowe Sądu stają się z dniem wejścia ustawy ośrodkami zamiejscowymi Sądu w rozumieniu niniejszej ustawy.

Artykuł 67

W zakresie uregulowanym niniejszą ustawą traci moc ustawa z 31 stycznia 1980 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym oraz o zmianie ustawy - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. Nr 4, poz. 8, Nr 19, poz. 68 i Nr 27, poz. 111, z 1989 r. Nr 73, poz. 436, z 1990 r. Nr 53, poz. 306 oraz z 1994 r. Nr 122, poz. 593).

Artykuł 68

Sprawy, w których skargi zostały wniesione do Sądu przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, podlegają rozpoznaniu według przepisów dotychczasowych.

Artykuł 69

Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

36
USTAWA

z dnia 14 czerwca 1960 r.

Kodeks postępowania administracyjnego

(Dz.U. z 1980 r. Nr 9, poz. 26 i Nr 27, poz. 111; z 1982 r. Nr 7, poz. 55 i Nr 45, poz. 289; z 1983 r. Nr 41, poz. 185; z 1984 r. Nr 34, poz. 183; z 1986 r. Nr 47, poz. 228; z 1987 r. Nr 21, poz. 123 i Nr 33, poz. 186; z 1989 r. Nr 20, poz. 107; z 1990 r. Nr 34, poz. 201; z 1991 r. Nr 100, poz. 442 i Nr 119, poz. 513; z 1994 r. Nr 122, poz. 593; z 1995 r. Nr 1, poz. 1 i Nr 74, poz. 368; z 1996 r. Nr 43, poz. 189 i Nr 106, poz. 496; z 1997 r. Nr 75, poz. 471, Nr 102, poz. 643, Nr 137, poz. 926 i Nr 141, poz. 944; z 1998 r., Nr 162, poz. 1126)

DZIAŁ I

PRZEPISY OGÓLNE

ROZDZIAŁ 1

Zakres obowiązywania

Artykuł 1¹

§ 1. Kodeks postępowania administracyjnego normuje postępowanie:

- 1) przed organami administracji publicznej w należących do właściwości tych organów sprawach indywidualnych rozstrzyganych w drodze decyzji administracyjnych,
- 2) przed innymi organami państwowymi oraz przed innymi podmiotami, gdy są one powołane z mocy prawa lub na podstawie porozumień do załatwiania spraw określonych w pkt 1,
- 3) w sprawach rozstrzygania sporów o właściwości między organami jednostek samorządu terytorialnego i organami administracji rządowej oraz między organami i podmiotami, o których mowa w pkt 2, a także między tymi organami a sądami,
- 4) w sprawach wydawania zaświadczeń.

Artykuł 2²

Kodeks postępowania administracyjnego normuje ponadto postępowanie w sprawie skarg i wniosków (Dział VIII) przed organami państwowymi, organami jednostek samorządu terytorialnego oraz przed organami organizacji społecznych.

Artykuł 3

§ 1.³ Przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego nie stosuje się do postępowania w sprawach karnych skarbowych.

§ 2. Przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego nie stosuje się również do postępowania w sprawach:

- 1) (uchylony)
- 2) (uchylony)

3) (uchylone)⁴

4) należących do właściwości polskich przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych, o ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

§ 3. Przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego nie stosuje się także do postępowania w sprawach wynikających z:

1) nadrzędności i podległości organizacyjnej w stosunkach między organami państwowymi i innymi państwowymi jednostkami organizacyjnymi,

2) podległości służbowej pracowników organów i jednostek organizacyjnych wymienionych w pkt 1, o ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

§ 4. Do postępowania w sprawach wymienionych w § 1, 2 i 3 pkt 2 stosuje się jednak przepisy działu VIII.

§ 5. Rada Ministrów w drodze rozporządzenia może rozciągnąć przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego w całości lub w części na postępowania w sprawach wymienionych w § 2.

Artykuł 4

Kodeks postępowania administracyjnego nie narusza szczególnych uprawnień wynikających z immunitetu dyplomatycznego i konsularnego oraz umów i zwyczajów międzynarodowych.

Artykuł 5⁵

§ 1. Jeżeli przepis prawa powołuje się ogólnie na przepisy o postępowaniu administracyjnym, rozumie się przez to przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

§ 2. Ilekroć w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego jest mowa o:

- 1) kodeksie - rozumie się przez to Kodeks postępowania administracyjnego,
- 2) sądzie administracyjnym - rozumie się przez to Naczelny Sąd Administracyjny,
- 3) organach administracji publicznej - rozumie się przez to ministrów, centralne organy administracji rządowej, wojewodów, działające w ich lub we własnym imieniu inne terenowe organy administracji rządowej

(zespolonej i niezespolonej), organy jednostek samorządu terytorialnego oraz organy i podmioty wymienione w art. 1 pkt 2,

- 4) ministrach - rozumie się przez to Prezesa i wiceprezesa Rady Ministrów pełniących funkcję ministra kierującego określonym działem administracji rządowej, ministrów kierujących określonym dziełem administracji rządowej, przewodniczących komitetów wchodzących w skład Rady Ministrów, kierowników centralnych urzędów administracji rządowej podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez Prezesa Rady Ministrów lub właściwego ministra, a także kierowników innych równorzędnych urzędów państwowych załatwiających sprawy, o których mowa w art. 1 pkt 1 i 4,
- 5) organizacjach społecznych - rozumie się przez to organizacje zawodowe, samorządowe, spółdzielcze i inne organizacje społeczne,
- 6)⁶ organach jednostek samorządu terytorialnego - rozumie się przez to organy gminy, powiatu, województwa, związków gmin, związków powiatów, wójta, burmistrza (prezydenta miasta), starostę, marszałka województwa oraz kierowników służb, inspekcji i straży działających w imieniu wójta, burmistrza (prezydenta miasta), starosty lub marszałka województwa, a ponadto samorządowe kolegia odwoławcze.

ROZDZIAŁ 2

Zasady ogólne

Artykuł 6⁷

Organy administracji publicznej działają na podstawie przepisów prawa.

Artykuł 7⁸

W toku postępowania organy administracji publicznej stoją na straży praworządności i podejmują wszelkie kroki niezbędne do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz do załatwienia sprawy, mając na względzie interes społeczny i słuszny interes obywateli.

Artykuł 8

Organy administracji publicznej obowiązane są prowadzić postępowanie w taki sposób, aby pogłębiać zaufanie obywateli do organów Państwa oraz świadomość i kulturę prawną obywateli.

Artykuł 9

Organy administracji publicznej są obowiązane do należytego i wyczerpującego informowania stron o okolicznościach faktycznych i prawnych, które mogą mieć wpływ na ustalanie ich praw i obowiązków będących przedmiotem postępowania administracyjnego. Organы czuwają nad tym, aby strony i inne osoby uczestniczące w postępowaniu nie poniosły szkody z powodu niezajomości prawa, i w tym celu udzielają im niezbędnych wyjaśnień i wskazówek.

Artykuł 10

§ 1. Organы administracji publicznej obowiązane są zapewnić stronom czynny udział w każdym stadium postępowania, a przed wydaniem decyzji umożliwić im wypowiedzenie się co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych żądań.

§ 2. Organы administracji publicznej mogą odstąpić od zasady określonej w § 1 tylko w przypadkach, gdy załatwienie sprawy nie cierpi zwłoki ze względu na niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzkiego albo ze względu na groźącą niepowetowaną szkodę materialną.

§ 3. Organ administracji publicznej obowiązany jest utrwalić w aktach sprawy, w drodze adnotacji, przyczyny odstąpienia od zasady określonej w § 1.

Artykuł 11

Organы administracji publicznej powinny wyjaśnić stronom zasadność przesłanek, którymi kierują się przy załatwieniu sprawy, aby w ten sposób w miarę możliwości doprowadzić do wykonania przez strony decyzji bez potrzeby stosowania środków przymusu.

Artykuł 12

§ 1. Organы administracji publicznej powinny działać w sprawie wnikliwie i szybko, posługując się możliwie najprostszymi środkami prowadzącymi do jej załatwienia.

§ 2. Sprawy, które nie wymagają zbierania dowodów, informacji lub wyjaśnień, powinny być załatwione niezwłocznie.

Artykuł 13

§ 1. Sprawy, w których uczestniczą strony o spornych interesach, mogą być załatwiane w drodze ugody sporządzonej przed organem administracji publicznej (ugoda administracyjna).

§ 2. Organ administracji publicznej, przed którym toczy się postępowanie w sprawie, powinien w tych przypadkach podejmować czynności skłaniające strony do zawarcia ugody.

Artykuł 14

§ 1. Sprawy należy załatwiać w formie pisemnej.

§ 2. Sprawy mogą być załatwiane ustnie, gdy przemawia za tym interes strony, a przepis prawny nie stoi temu na przeszkodzie. Treść oraz istotne motywy takiego załatwienia powinny być utrwalone w aktach w formie protokołu lub podpisanej przez stronę adnotacji.

Artykuł 15

Postępowanie administracyjne jest dwuinstancyjne.

Artykuł 16

§ 1. Decyzje, od których nie służy odwołanie w administracyjnym toku instancji, są ostateczne. Uchylenie lub zmiana takich decyzji, stwierdzenie ich nieważności oraz wznowienie postępowania może nastąpić tylko w przypadkach przewidzianych w kodeksie lub ustawach szczególnych.

§ 2. Decyzje mogą być zasakarzane do sądu administracyjnego z powodu ich niezgodności z prawem, na zasadach i w trybie określonym w odrębnych ustawach.

ROZDZIAŁ 3

Organy wyższego stopnia i organy naczelne

Artykuł 17⁹

Organami wyższego stopnia w rozumieniu kodeksu są:

- 1) ¹⁰ w stosunku do organów jednostek samorządu terytorialnego - samorządowe kolegia odwoławcze, chyba że ustawy szczególne stanowią inaczej,
- 2) w stosunku do wojewodów - właściwi w sprawie ministrowie,
- 3) w stosunku do organów administracji publicznej innych niż określone w pkt 1 i 2 - odpowiednie organy nadrzędne lub właściwi ministrowie, a w razie ich braku - organy państwowe sprawujące nadzór nad ich działalnością,
- 4) w stosunku do organów organizacji społecznych - odpowiednie organy wyższego stopnia tych organizacji, a w razie ich braku - organ państwowy sprawujący nadzór nad ich działalnością.

Artykuł 18¹¹

Organami naczelnymi w rozumieniu Kodeksu są:

- 1) w stosunku do organów administracji rządowej, organów jednostek samorządu terytorialnego, z wyjątkiem samorządowych kolegiów odwoławczych, oraz organów państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych - Prezes Rady Ministrów lub właściwi ministrowie,
- 2) w stosunku do organów państwowych innych niż określone w pkt 1 - odpowiednie organy o ogólnokrajowym zasięgu działania,
- 3) w stosunku do organów organizacji społecznych - naczelne organy tych organizacji, a w razie braku takiego organu - Prezes Rady Ministrów lub właściwi ministrowie sprawujący zwierzchni nadzór nad ich działalnością.

ROZDZIAŁ 4

Właściwość organów

Artykuł 19

Organy administracji publicznej przestrzegają z urzędu swojej właściwości rzeczowej i miejscowej.

Artykuł 20

Właściwość rzeczową organu administracji publicznej ustala się według przepisów o zakresie jego działania.

Artykuł 21

§ 1. Właściwość miejscową organu administracji publicznej ustala się:

- 1) w sprawach dotyczących nieruchomości - według miejsca jej położenia; jeżeli nieruchomość położona jest na obszarze własności dwóch lub więcej organów, orzekanie należy do organu, na którego obszarze znajduje się większa część nieruchomości,
- 2) w sprawach dotyczących prowadzenia zakładu pracy według miejsca, w którym zakład pracy jest, był lub miał być prowadzony,
- 3) w innych sprawach - według miejsca zamieszkania (siedziby) w kraju, a w razie braku zamieszkania w kraju według miejsca pobytu strony lub jednej ze stron; jeżeli żadna ze stron nie ma w kraju zamieszkania (siedziby) lub pobytu - według miejsca ostatniego ich zamieszkania (siedziby) lub pobytu w kraju.

§ 2. Jeżeli nie można ustalić właściwości miejscowej w sposób wskazany w § 1, sprawa należy do organu właściwego dla miejsca, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące wszczęcie postępowania, albo w razie braku ustalenia takiego miejsca - do organu właściwego dla obszaru dzielnicy Śródmieście w m. st. Warszawie.

Artykuł 22

§ 1¹². Spory o właściwość rozstrzygają:

- 1) między organami jednostek samorządu terytorialnego, z wyjątkiem przypadków określonych w pkt 2-4 - wspólny dla nich organ wyższego stopnia, a w razie braku takiego organu - sąd administracyjny,
- 2) między kierownikami służb, inspekcji i straży administracji zespolonej tego samego powiatu, działających w imieniu własnym lub w imieniu starosty - starosta,
- 3) między organami administracji zespolonej w jednym województwie nie wymienionym w pkt 2 - wojewoda,
- 4) między organami jednostek samorządu terytorialnego w różnych województwach w sprawach należących do zadań z zakresu administracji rządowej - minister właściwy do spraw administracji publicznej,
- 5) (skreślony),
- 6) między wojewodami oraz organami administracji zespolonej w różnych województwach - minister właściwy do spraw administracji publicznej,
- 7) między wojewodą a organami administracji niezespolonej - minister właściwy do spraw administracji publicznej po porozumieniu z organem sprawującym nadzór nad organem pozostającym w sporze z wojewodą,
- 8) między organami administracji publicznej innymi niż wymienione w pkt 1-4, 6 i 7 - wspólny dla nich organ wyższego stopnia, a w razie braku takiego organu - minister właściwy do spraw administracji publicznej,
- 9) między organami administracji publicznej, gdy jednym z nich jest minister - Prezes Rady Ministrów.

§ 2¹³. Spory o właściwość między organami samorządu terytorialnego a terenowymi organami administracji rządowej rozstrzyga sąd administracyjny.

§ 3¹⁴. Z wnioskiem o rozpatrzenie sporu przez sąd administracyjny może wystąpić:

- 1) strona,
- 2) organ jednostki samorządu terytorialnego lub inny organ administracji publicznej, pozostający w sporze,
- 3) minister właściwy do spraw administracji publicznej,
- 4) minister właściwy do spraw sprawiedliwości, Prokurator Generalny,
- 5) Rzecznik Praw Obywatelskich.

Artykuł 23¹⁵

Do czasu rozstrzygnięcia sporu o właściwość organ administracji publicznej, na którego obszarze wynikła sprawa, podejmuje tylko czynności nie cierpiące zwłoki ze względu na interes społeczny lub słuszny interes obywateli i zawiadamia o tym organ właściwy do rozstrzygnięcia sporu.

ROZDZIAŁ 5

Wyłączenie pracownika oraz organu

Artykuł 24¹⁶

§ 1. Pracownik organu administracji publicznej podlega wyłączeniu od udziału w postępowaniu w sprawie:

- 1) w której jest stroną albo pozostaje z jedną ze stron w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy może mieć wpływ na jego prawa lub obowiązki,
- 2) swego małżonka oraz krewnych i powinowatych do drugiego stopnia,
- 3) osoby związanej z nim z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli,
- 4) w której był świadkiem lub biegłym albo był lub jest przedstawicielem jednej ze stron, albo w której przedstawicielem strony jest jedna z osób wymienionych w pkt 2 i 3,
- 5) w której brał udział w niższej instancji w wydaniu zaskarżonej decyzji,
- 6) z powodu której wszczęto przeciw niemu dochodzenie służbowe, postępowanie dyscyplinarne lub karne,
- 7) w której jedną ze stron jest osoba pozostająca wobec niego w stosunku nadrzędności służbowej.

§ 2. Powody wyłączenia pracownika od udziału w postępowaniu trwają także po ustaniu małżeństwa (§ 1 pkt 2), przysposobienia, opieki lub kurateli (§ 1 pkt 3).

§ 3. Bezpośredni przełożony pracownika jest obowiązany na jego żądanie lub na żądanie strony albo z urzędu wyłączyć go od udziału w postępowaniu, jeżeli zostanie uprawdopodobnione istnienie okoliczności nie wymienionych w § 1, które mogą wywołać wątpliwość co do bezstronności pracownika.

§ 4. Wyłączony pracownik powinien podejmować tylko czynności nie cierpiące zwłoki ze względu na interes społeczny lub ważny interes stron.

Artykuł 25¹⁷

§ 1. Organ administracji publicznej podlega wyłączeniu od załatwienia sprawy dotyczącej interesów majątkowych:

- 1) jego kierownika lub osób pozostających z tym kierownikiem w stosunkach określonych w art. 24 § 1 pkt 2 i 3,
- 2) osoby zajmującej stanowisko kierownicze w organie bezpośrednio wyższego stopnia lub osób pozostających z nim w stosunkach określonych w art. 24 § 1 pkt 2 i 3.

§ 2. Przepis art. 24 § 4 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 26¹⁸

§ 1. W przypadku wyłączenia pracownika (art. 24) jego bezpośredni przełożony wyznacza innego pracownika do prowadzenia sprawy.

§ 2. W przypadku wyłączenia organu sprawę załatwia:

- 1) w okolicznościach przewidzianych w art. 25 § 1 pkt 1 - organ wyższego stopnia nad organem załatwiającym sprawę,
- 2) w okolicznościach przewidzianych w art. 25 § 1 pkt 2 - organ wyższego stopnia nad organem, w którym osoba wymieniona w tym przepisie zajmuje stanowisko kierownicze. Organ wyższego stopnia może do załatwienia sprawy wyznaczyć inny podległy sobie organ. W razie gdy osobą wymienioną w art. 25 § 1 pkt 2 jest minister albo prezes samorządowego kolegium odwoławczego, organ właściwy do załatwienia sprawy wyznacza Prezes Rady Ministrów.

§ 3. Jeżeli w skutek wyłączenia pracowników organu administracji publicznej organ ten stał się niezdolny do załatwienia sprawy, stosuje się odpowiednio § 2.

Artykuł 27¹⁹

§ 1. Członek organu kolegiального podlega wyłączeniu w przypadkach określonych w art. 24 § 1. O wyłączeniu tego członka w przypadkach określonych w art. 24 § 3 postanawia przewodniczący organu kolegiального lub organu wyższego stopnia na wniosek strony, członka organu kolegiального albo z urzędu.

§ 2. Jeżeli wskutek wyłączenia członków organu kolegiального organ ten stał się niezdolny do podjęcia uchwały z braku wymaganego quorum, stosuje się odpowiednio przepisy art.²⁰ 26 § 2.

§ 3.²⁰ Jeżeli samorządowe kolegium odwoławcze wskutek wyłączenia jego członków nie może załatwić sprawy, minister właściwy do spraw administracji publicznej wyznacza do załatwienia sprawy inne samorządowe kolegium odwoławcze.

Artykuł 27a.

(uchylony).²¹

ROZDZIAŁ 6

Strona

Artykuł 28

Stroną jest każdy, czyjego interesu, prawnego lub obowiązku dotyczy postępowanie albo kto żąda czynności organu ze względu na swój interes prawny lub obowiązek.

Artykuł 29²²

Stronami mogą być osoby fizyczne lub osoby prawne, a gdy chodzi o państwowe i samorządowe jednostki organizacyjne i organizacje społeczne - również jednostki nie posiadające osobowości prawnej.

Artykuł 30

§ 1. Zdolność prawną i zdolności do czynności prawnych stron ocenia się według przepisów prawa cywilnego, o ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

§ 2. Osoby fizyczne nie posiadające zdolności do czynności prawnych działają przez swych ustawowych przedstawicieli

§ 3. Strony nie będące osobami fizycznymi mają swych ustawowych lub statutowych przedstawicieli.

§ 4. W sprawach dotyczących praw zbywalnych lub dziedzicznych w razie zbycia prawa lub śmierci strony w toku postępowania na miejsce dotychczasowej strony wstępują jej następcy prawni.

§ 5. W sprawach dotyczących spadków nie objętych jako strony działają osoby sprawujące zarząd majątkiem masy spadkowej, a w ich braku - kurator wyznaczony przez sąd na wniosek organu administracji publicznej.

Artykuł 31

§ 1. Organizacja społeczna może, w sprawie dotyczącej innej osoby występować z żądaniem:

- 1) wszczęcia postępowania,
- 2) dopuszczenia do udziału jej w postępowaniu, jeżeli jest to uzasadnione celami statutowymi tej organizacji i gdy przemawia za tym interes społeczny.

§ 2. Organ administracji publicznej, uznając żądanie organizacji społecznej za uzasadnione, postanawia o wszczęciu postępowania z urzędu lub o dopuszczeniu organizacji do udziału w postępowaniu. Na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania, lub dopuszczenia do udziału w postępowaniu organizacji społecznej służy zażalenie.

§ 3. Organizacja społeczna uczestniczy w postępowaniu na prawach strony.

§ 4. Organ administracji publicznej, wszczynając postępowanie w sprawie dotyczącej innej osoby, zawiadamia o tym organizację społeczną, jeżeli uzna, że może ona być zainteresowana udziałem w tym postępowaniu ze względu na swoje cele statutowe, i gdy przemawia za tym interes społeczny.

§ 5. Organizacja społeczna, która nie uczestniczy w postępowaniu na prawach strony, może za zgodą organu admi-

nistracji państwowej przedstawić temu organowi; swój pogląd w sprawie, wyrażony w uchwale lub oświadczeniu jej organu statutowego.

§ 6. (uchylony).²³

Artykuł 32

Strona może działać przez pełnomocnika, chyba że charakter czynności wymaga jej osobistego działania.

Artykuł 33

§ 1. Pełnomocnikiem strony może być osoba fizyczna posiadająca zdolność do czynności prawnych.

§ 2. Pełnomocnictwo powinno być udzielone na piśmie lub zgłoszone do protokołu.

§ 3. Pełnomocnik dołącza do akt oryginał lub urzędowo poświadczony odpis pełnomocnictwa. Adwokat lub radca prawny może sam uwierzytelnić odpis udzielonego mu pełnomocnictwa.

§ 4. W sprawach mniejszej wagi organ administracji publicznej może nie żądać pełnomocnictwa, jeżeli pełnomocnikiem jest członek najbliższej rodziny lub domownik strony, a nie ma wątpliwości co do istnienia i zakresu upoważnienia do występowania w imieniu strony.

Artykuł 34

§ 1. Organ administracji publicznej wystąpi do sądu z wnioskiem o wyznaczenie przedstawiciela dla osoby nieobecnej lub niezdolnej do czynności prawnych, o ile przedstawiciel nie został już wyznaczony.

§ 2. W przypadku konieczności podjęcia czynności niecierpiącej zwłoki organ administracji publicznej, wyznacza dla osoby nieobecnej przedstawiciela uprawnionego do działania w postępowaniu do czasu wyznaczenia dla niej przedstawiciela przez sąd.

ROZDZIAŁ 7

Załatwianie spraw

Artykuł 35

§ 1. Organy administracji publicznej obowiązane są załatwiać sprawy bez zbędnej zwłoki.

§ 2. Niezwłocznie powinny być załatwiane sprawy, które mogą być rozpatrzone w oparciu o dowody przedstawione przez stronę łącznie z żądaniem wszczęcia postępowania lub w oparciu o fakty i dowody powszechnie znane albo znane z urzędu organowi, przed którymi toczy się postępowanie, bądź możliwe do ustalenia na podstawie danych, którymi rozporządza ten organ.

§ 3. Załatwienie sprawy wymagającej postępowania wyjaśniającego powinno nastąpić nie później niż w ciągu miesiąca, a sprawy szczególnie skomplikowanej - nie później niż w ciągu dwóch miesięcy od dnia wszczęcia postępowania, zaś w postępowaniu odwoławczym - w ciągu miesiąca od dnia otrzymania odwołania.

§ 4. Organy wyższego stopnia mogą określać rodzaje spraw, które załatwiane są w terminach krótszych niż określone w § 3.

§ 5. Do terminów określonych w przepisach poprzedzających nie wlicza się terminów przewidzianych w tych przepisach prawa dla dokonania określonych czynności, okresów zawieszenia postępowania oraz okresów opóźnień spowodowanych z winy strony albo z przyczyn niezależnych od organu.

Artykuł 36

§ 1. O każdym przypadku nie załatwienia sprawy w terminie określonym w art. 35 organ administracji publicznej obowiązany jest zawiadomić strony, podając przyczyny zwłoki i wskazując nowy termin załatwienia sprawy.

§ 2. Ten sam obowiązek ciąży na organie administracji państwowej również w przypadku zwłoki w załatwieniu sprawy z przyczyn niezależnych od organu.

Artykuł 37

§ 1. Na niezałatwienie sprawy w terminie określonym w art. 35 lub ustalonym w myśl art. 36 stronie służy zażalenie do organu administracji publicznej wyższego stopnia.

§ 2. Organ wymieniony w § 1, uznając zażalenie za uzasadnione, wyznacza dodatkowy termin załatwienia, sprawy oraz zarządza wyjaśnienie przyczyn i ustalenie osób winnych niezałatwienia sprawy w terminie, a w razie potrzeby także podjęcie środków zapobiegających naruszaniu terminów załatwiania spraw w przyszłości.

Artykuł 38

Pracownik organu administracji publicznej, który z nieuzasadnionych przyczyn nie załatwił sprawy w terminie lub nie dopełnił obowiązku wynikającego z art. 36 albo nie załatwił sprawy w dodatkowym terminie ustalonym w myśl art. 37 § 2, podlega odpowiedzialności porządkowej lub dyscyplinarnej albo innej odpowiedzialności przewidzianej w przepisach prawa.

ROZDZIAŁ 8

Doręczenia

Artykuł 39

Organ administracji publicznej doręcza pisma za pokwitowaniem przez pocztę, przez swoich pracowników lub przez inne upoważnione osoby lub organy.

Artykuł 40

§ 1. Pisma doręcza się stronie, a gdy, strona działa przez przedstawiciela - temu przedstawicielowi.

§ 2. Jeżeli strona ustanowiła pełnomocnika, pisma doręcza się pełnomocnikowi.

§ 3. W sprawie wszczętej na skutek podania złożonego przez dwie lub więcej stron pisma doręcza się wszystkim stronom, chyba że w podaniu wskazały jedną jako upoważnioną do odbioru pism.

Artykuł 41

§ 1. W toku postępowania strony oraz ich przedstawiciele i pełnomocnicy mają obowiązek zawiadomić organ administracji publicznej o każdej zmianie swego adresu.

§ 2. W razie zaniedbania obowiązku określonego w § 1 doręczenie pisma pod dotychczasowym adresem ma skutek prawny.

Artykuł 42

§ 1. Pisma doręcza się osobom fizycznym w ich mieszkaniu lub miejscu pracy.

§ 2. Pisma mogą być doręczane również w lokalu organu administracji publicznej, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

§ 3. W razie niemożności doręczenia pisma w sposób określony w § 1 i 2, a także w razie koniecznej potrzeby, pisma doręcza się w każdym miejscu, gdzie się adresata zastanie.

Artykuł 43

W przypadku nieobecności adresata pismo doręcza się, za pokwitowaniem, dorosłemu domownikowi, sąsiadowi lub dozorczy domu, jeżeli osoby te podjęły się oddania pisma adresatowi. O doręczeniu pisma sąsiadowi lub dozorczy zawiadamia się adresata, umieszczając zawiadomienie w skrzynce na korespondencję lub, gdy to nie jest możliwe, w drzwiach mieszkania.

Artykuł 44²⁴

W razie niemożności doręczenia pisma w sposób wskazany w art. 42 i 43 pismo składa się na okres siedmiu dni w placówce pocztowej lub w urzędzie gminy, a zawiadomienie o tym umieszcza się, w skrzynce na korespondencję lub gdy nie jest to możliwe na drzwiach mieszkania adresata albo biura lub innego pomieszczenia, w którym adresat wykonuje swoje czynności zawodowe, bądź w miejscu widocznym na nieruchomości, której postępowanie dotyczy; w tym przypadku doręczenie uważa się za dokonane z upływem ostatniego dnia tego okresu.

Artykuł 45

Jednostkom organizacyjnym i organizacjom społecznym doręcza się pisma w lokalu ich siedziby do rąk osób uprawnionych do odbioru pism.

Artykuł 46

§ 1. Odbierający pismo potwierdza doręczenie mu pisma swym podpisem ze wskazaniem daty doręczenia.

§ 2. Jeżeli odbierający pismo uchyla się od potwierdzenia doręczenia lub nie może tego uczynić, doręczający sam stwierdza datę doręczenia oraz wskazuje osobę, która odebrała pismo, i przyczynę braku jej podpisu.

Artykuł 47

§ 1. Jeżeli adresat odmawia przyjęcia pisma przesłanego mu przez pocztę lub inny organ albo w inny sposób, pismo zwraca się nadawcy z adnotacją o odmowie jego przyjęcia i

datą odmowy. Pismo wraz z adnotacją włącza się do akt sprawy.

§ 2. W przypadkach, o których mowa w § 1, uznaje się, że pismo doręczone zostało w dniu odmowy jego przyjęcia przez adresata.

Artykuł 48

§ 1. Pisma skierowane do osób nieznanymi z miejsca pobytu, dla których sąd nie wyznaczył przedstawiciela, doręcza się przedstawicielowi ustanowionemu w myśl art. 34.

§ 2. Pisma kierowane do osób korzystających ze szczególnych uprawnień wynikających z immunitetu dyplomatycznego lub konsularnego doręcza się w sposób przewidziany w przepisach szczególnych, w umowach i zwyczajach międzynarodowych.

Artykuł 49

Strony mogą być zawiadamiane o decyzjach i innych czynnościach organów administracji państwowej przez obwieszczenie lub w inny zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości sposób publicznego ogłaszania, jeżeli przepis szczególny tak stanowi; w tych przypadkach zawiadomienia bądź doręczenie uważa się za dokonane po upływie czternastu dni od dnia publicznego ogłoszenia.

ROZDZIAŁ 9

Wezwania

Artykuł 50

§ 1. Organ administracji publicznej może wzywać osoby do udziału w podejmowanych czynnościach i do złożenia wyjaśnień lub zeznań osobiście, przez pełnomocnika lub na piśmie, jeżeli jest to niezbędne dla rozstrzygnięcia sprawy lub dla wykonywania czynności urzędowych.

§ 2. Organ obowiązany jest dołożyć starań, aby zadośćuczynienie wezwaniu nie było uciążliwe.

§ 3. W przypadkach, w których osoba wezwana nie może stawić się z powodu choroby, kalectwa lub innej nie dającej się pokonać przeszkody, organ może dokonać określonej czynności lub przyjąć wyjaśnienie albo przesłuchać osobę wezwaną w miejscu jej pobytu, jeżeli pozwalają na to okoliczności, w jakich znajduje się ta osoba.

Artykuł 51

§ 1. Do osobistego stawienia się wezwany jest obowiązany tylko w obrębie gminy lub miasta, w którym zamieszkuje lub przebywa.

§ 2. Obowiązek osobistego stawienia się dotyczy również wezwanego, zamieszkałego lub przebywającego w sąsiedniej gminie albo mieście.

Artykuł 52²⁵

W toku postępowania organ administracji publicznej zwraca się do właściwego terenowego organu administracji rządowej lub organu samorządu terytorialnego o wezwanie osoby zamieszkałej lub przebywającej w danej gminie lub

mieście do złożenia wyjaśnień lub zeznań albo do dokonania innych czynności, związanych z toczącym się postępowaniem. Organ prowadzący postępowanie oznacza zarazem okoliczności będące przedmiotem wyjaśnień lub zeznań albo czynności, jakie mają być dokonane.

Artykuł 53

Przepisów art. 51 i 52 nie stosuje się w przypadkach, w których charakter sprawy lub czynności wymaga dokonania czynności przed organem administracji publicznej prowadzącym postępowanie.

Artykuł 54

§ 1. W wezwaniu należy wskazać:

- 1) nazwę i adres organu wzywającego,
- 2) imię i nazwisko wzywanego,
- 3) w jakiej sprawie oraz w jakim charakterze i, w jakim celu zostaje wezwany,
- 4) czy wezwany powinien się stawić osobiście lub przez pełnomocnika, czy też może złożyć wyjaśnienie lub zeznanie na piśmie,
- 5) termin, do którego żądanie powinno być spełnione, albo dzień, godzinę i miejsce stawienia się wezwanego lub jego pełnomocnika,
- 6) środki prawne niezastosowania się do wezwania.

§ 2. Wezwanie powinno być zaopatrzone podpisem pracownika organu wzywającego, z podaniem imienia, nazwiska i stanowiska służbowego podpisującego.

Artykuł 55

§ 1. W sprawach nie cierpiących zwłoki wezwania można dokonać również telegraficznie lub telefonicznie albo przy użyciu innych środków łączności, z podaniem danych wymienionych w art. 54.

§ 2. Wezwanie dokonane w sposób określony w § 1 powoduje skutki prawne tylko wtedy, gdy nie ma wątpliwości, że dotarło do adresata we właściwej treści i w odpowiednim terminie.

Artykuł 56

§ 1. Osobie, która stawiła się na wezwanie, przyznaje się koszty podróży i inne należności według przepisów o należnościach świadków i biegłych w postępowaniu sądowym. Dotyczy to również kosztów osobistego stawienia się stron, gdy postępowanie zostało wszczęte z urzędu albo gdy strona została bez swojej winy błędnie wezwana do stawienia się.

§ 2. Żądanie przyznania należności należy zgłosić organowi administracji publicznej, przed którym toczy się postępowanie, przed wydaniem decyzji, pod rygorem utraty roszczenia.

ROZDZIAŁ 10

Terminy

Artykuł 57

§ 1. Jeżeli początkiem terminu określonego w dniach jest pewne zdarzenie, przy obliczaniu tego terminu nie uwz-

ględnia się dnia, w którym zdarzenie nastąpiło. Upływ ostatniego z wyznaczonej liczby dni uważa się za koniec terminu.

§ 2. Terminy określone w tygodniach kończą się z upływem tego dnia w ostatnim tygodniu, który nazwą odpowiada początkowemu dniowi terminu.

§ 3. Terminy określone w miesiącach kończą się z upływem tego dnia w ostatnim miesiącu, który odpowiada początkowemu dniowi terminu, a gdyby takiego dnia w ostatnim miesiącu nie było - w ostatnim dniu tego miesiąca.

§ 4. Jeżeli koniec terminu przypada na dzień ustawowo wolny od pracy, za ostatni dzień terminu uważa się najbliższy następny dzień powszedni.

§ 5. Termin uważa się za zachowany, jeżeli przed jego upływem nadano pismo w polskiej placówce pocztowej albo złożono w polskiej urzędzie konsularnym. Termin uważa się za zachowany również w przypadku, gdy przed jego upływem żołnierz lub członek załogi statku morskiego złożył je w dowództwie jednostki wojskowej lub kapitanowi statku, a także gdy osoba pozbawiona wolności złożyła pismo w administracji zakładu karnego.

Artykuł 58

§ 1. W razie uchybienia terminu należy przywrócić termin na prośbę zainteresowanego, jeżeli uprawdopodobni, że uchybienie nastąpiło bez jego winy.

§ 2. Prośbę o przywrócenie terminu należy wnieść w ciągu siedmiu dni od dnia ustania przyczyny uchybienia terminu. Jednocześnie z wniesieniem prośby należy dopełnić czynności, dla której określony był termin.

§ 3. Przywrócenie terminu do złożenia prośby przewidzianej w § 2 jest niedopuszczalne.

Artykuł 59

§ 1. O przywróceniu terminu postanawia właściwy w sprawie organ administracji publicznej. Od postanowienia o odmowie przywrócenia terminu służy zażalenie.

§ 2. O przywróceniu terminu do wniesienia odwołania lub zażalenia postanawia ostatecznie organ właściwy do rozpatrzenia odwołania lub zażalenia.

Artykuł 60

Przed rozpatrzeniem prośby o przywrócenie terminu do wniesienia odwołania lub zażalenia organ administracji publicznej na żądanie strony może wstrzymać wykonanie decyzji lub postanowienia.

DZIAŁ II

POSTĘPOWANIE

ROZDZIAŁ 1

Wszczęcie postępowania

Artykuł 61

§ 1. Postępowanie administracyjne wszczyna się na żądanie strony lub z urzędu.

§ 2. Organ administracji publicznej może ze względu na szczególnie ważny interes strony wszcząć z urzędu postępowanie także w sprawie, w której przepis prawa wymaga wniosku strony. Organ obowiązany jest uzyskać na to zgodę strony w toku postępowania, a w razie nieuzyskania zgody - postępowanie umorzyć.

§ 3. Datą wszczęcia postępowania na żądanie strony jest dzień doręczenia żądania organowi administracji publicznej.

§ 4. O wszczęciu postępowania z urzędu lub na żądanie jednej ze stron należy zawiadomić wszystkie osoby będące stronami w sprawie.

Artykuł 62

W sprawach, w których prawa lub obowiązki stron wynikają z tego samego stanu faktycznego oraz z tej samej podstawy prawnej i w których właściwy jest ten sam organ administracji publicznej, można wszcząć i prowadzić jedno postępowanie dotyczące więcej niż jednej strony.

Artykuł 63

§ 1. Podania (żądania, wyjaśnienia, odwołania, zażalenia) mogą być wnoszone pisemnie, telegraficznie lub za pomocą dalekopisu, telefaksu i poczty elektronicznej a także ustnie do protokołu.

§ 2. Podanie powinno zawierać co najmniej wskazanie osoby, od której pochodzi, jej adres i żądanie oraz uczynić zadość innym wymaganiom ustalonym w przepisach szczególnych.

§ 3. Podanie wniesione pisemnie albo ustnie do protokołu powinno być podpisane przez wnoszącego, a protokół ponadto przez pracownika, który go sporządził. Gdy podanie wnosi osoba, która nie może lub nie umie złożyć podpisu, podanie lub protokół podpisuje za nią inna osoba przez nią upoważniana, czyniąc o tym wzmiankę obok podpisu.

§ 4. Organ administracji publicznej obowiązany jest potwierdzić wniesienie podania, jeżeli wnoszący je tego zażąda.

Artykuł 64

§ 1. Jeżeli w podaniu nie wskazano adresu wnoszącego i nie ma możliwości ustalenia tego adresu na podstawie posiadanych danych, podanie pozostawia się bez rozpoznania.

§ 2. Jeżeli podanie nie czyni zadość innym wymaganiom ustalonym w przepisach prawa, należy wezwać wnoszącego do usunięcia braków w terminie siedmiu dni z pouczeniem, że nieusunięcie tych braków spowoduje pozostawienie podania bez rozpoznania.

Artykuł 65

§ 1. Jeżeli organ administracji publicznej, do którego podanie wniesiono, jest niewłaściwy w sprawie, powinien niezwłocznie przekazać je do organu właściwego, zawiadamiając o tym wnoszącego podanie.

§ 2. Podanie wniesione do organu niewłaściwego przed upływem przepisanej terminu uważa się za wniesione z zachowaniem terminu.

Artykuł 66

§ 1. Jeżeli podanie dotyczy kilku spraw podlegających załatwieniu przez różne organy, organ administracji

publicznej, do którego podanie wniesiono, uczyni przedmiotem rozpoznania sprawy należące do jego właściwości. Równocześnie zawiadomi wnoszącego podanie, że w sprawach innych powinien wnieść odrębne podanie do właściwego organu, i poinformuje go o treści § 2.

§ 2. Odrębne podanie złożone zgodnie z zawiadomieniem, o którym mowa w § 1, w terminie czternastu dni od daty doręczenia zawiadomienia uważa się za złożone w dniu wniesienia pierwszego podania.

§ 3. Jeżeli podanie wniesiono do organu niewłaściwego, a organu właściwego nie można ustalić na podstawie danych podania, albo gdy z podania wynika, że właściwym w sprawie jest sąd, organ, do którego podanie wniesiono, zwraca je wnoszącemu z odpowiednim pouczeniem.

ROZDZIAŁ 2

Protokoty i adnotacje

Artykuł 67

§ 1. Organ administracji publicznej sporządza zwięzły protokół z każdej czynności postępowania, mającej istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, chyba że czynność została w inny sposób utrwalona na piśmie.

§ 2. W szczególności sporządza się protokół:

- 1) przyjęcia wniesionego ustnie podania,
- 2) przesłuchania strony, świadka i biegłego,
- 3) oględzin i ekspertyz dokonywanych przy udziale przedstawiciela organu administracji publicznej,
- 4) rozprawy,
- 5) ustnego ogłoszenia decyzji i postanowienia.

Artykuł 68

§ 1. Protokół sporządza się tak, aby z niego wynikało, kto, kiedy, gdzie i jakich czynności dokonał, kto i w jakim charakterze był przy tym obecny, co i w jaki sposób w wyniku tych czynności ustalono i jakie uwagi zgłosiły obecne osoby.

§ 2. Protokół odczytuje się wszystkim osobom obecnym, biorącym udział w czynności urzędowej, które powinny następnie protokół podpisać. Odmowę lub brak podpisu którejkolwiek osoby należy omówić w protokole.

Artykuł 69

§ 1. Protokół przesłuchania powinien być odczytany i przedstawiony do podpisu osobie zeznającej, niezwłocznie po złożeniu zeznania.

§ 2. W protokołach przesłuchania osoby, która złożyła zeznanie w języku obcym, należy podać w przekładzie na język polski treść złożonego zeznania oraz wskazać osobę i adres tłumacza, który dokonał przekładu; tłumacz ten powinien podpisać protokół przesłuchania.

Artykuł 70

Organ administracji publicznej może zezwolić na dołączenie do protokołu zeznania, na piśmie, podpisanego

przez zeznającego, oraz innych dokumentów mających znaczenie dla sprawy.

Artykuł 71

Skreśleń i poprawek w protokole należy tak dokonywać, aby wyrazy skreślone i poprawione były czytelne. Skreślenia i poprawki powinny być stwierdzone w protokole przed jego podpisaniem.

Artykuł 72

Czynności organu administracji państwowej, z których nie sporządza się protokołu, a które mają znaczenie dla sprawy lub toku postępowania, utrwała się w aktach w formie adnotacji podpisanej przez pracownika, który dokonał tych czynności.

ROZDZIAŁ 3

Udostępnianie akt

Artykuł 73

§ 1. W każdym stadium postępowania organ administracji publicznej obowiązany jest umożliwić stronie przeglądanie akt sprawy oraz sporządzanie z nich notatek i odpisów.

§ 2. Strona może żądać uwierzytelnienia sporządzonych przez siebie odpisów z akt sprawy lub wydania jej z akt sprawy uwierzytelnionych odpisów, o ile jest to uzasadnione ważnym interesem strony.

Artykuł 74

§ 1. Przepisu art. 73 nie stosuje się do akt sprawy objętych ochroną tajemnicy państwowej, a także do innych akt, które organ administracji publicznej wyłączy ze względu na ważny interes państwowy.

§ 2. Odmowa umożliwienia stronie przeglądania akt sprawy, sporządzania z nich notatek i odpisów, uwierzytelnienia takich odpisów lub wydania uwierzytelnionych odpisów następuje w drodze postanowienia, na które służy zażalenie.

ROZDZIAŁ 4

Dowody

Artykuł 75²⁶

§ 1. Jako dowód należy dopuścić wszystko, co może przyczynić się do wyjaśnienia sprawy, a nie jest sprzeczne z prawem. W szczególności dowodem mogą być dokumenty, zeznania świadków, opinie biegłych oraz oględziny.

§ 2. Jeżeli przepis prawa nie wymaga urzędowego potwierdzenia określonych faktów lub stanu prawnego w drodze zaświadczenia właściwego organu administracji, organ administracji publicznej odbiera od strony, na jej wniosek, oświadczenie złożone pod rygorem odpowiedzialności za fałszywe zeznanie. Przepis art. 83 § 3 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 76

§ 1. Dokumenty urzędowe sporządzone w przepisanej formie przez powołane do tego organy państwowe w ich zakre-

się działania stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo stwierdzone.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do dokumentów urzędowych sporządzanych przez organy jednostek organizacyjnych lub podmiotów w zakresie poruczonych im z mocy prawa lub porozumienia spraw wymienionych w art. 1 pkt 1 i 4.

§ 3. Przepisy § 1 i 2 nie wyłączają możliwości przeprowadzenia dowodu przeciwko treści dokumentów wymienionych w tych przepisach.

Artykuł 77

§ 1. Organ administracji publicznej jest obowiązany w sposób wyczerpujący zebrać i rozpatrzyć cały materiał dowodowy.

§ 2. Organ może w każdym stadium postępowania zmienić, uzupełnić lub uchylić swoje postanowienie dotyczące przeprowadzenia dowodu.

§ 3. Organ przeprowadzający postępowanie na wezwanie organu właściwego do załatwienia sprawy (art. 52) może z urzędu lub na wniosek strony przesłuchać również nowych świadków i biegłych na okoliczności będące przedmiotem tego postępowania.

§ 4. Fakty powszechnie znane oraz fakty znane organowi z urzędu nie wymagają dowodu. Fakty znane organowi z urzędu należy zakomunikować stronie.

Artykuł 78

§ 1. Żądanie strony dotyczące przeprowadzenia dowodu należy uwzględnić, jeżeli przedmiotem dowodu jest okoliczność mająca znaczenie dla sprawy.

§ 2. Organ administracji publicznej może nie uwzględnić żądania (§ 1), które nie zostało zgłoszone w toku przeprowadzania dowodów lub w czasie rozprawy, jeżeli żądanie to dotyczy okoliczności już stwierdzonych innymi dowodami, chyba że mają one znaczenie dla sprawy.

Artykuł 79

§ 1. Strona powinna być zawiadomiona o miejscu i terminie przeprowadzenia dowodu ze świadków, biegłych lub oględzin przynajmniej na siedem dni przed terminem.

§ 2. Strona ma prawo brać udział w przeprowadzeniu dowodu, może zadawać pytania świadkom, biegłym i stronom oraz składać wyjaśnienia.

Artykuł 80

Organ administracji publicznej ocenia na podstawie całokształtu materiału dowodowego, czy dana okoliczność została udowodniona.

Artykuł 81

Okoliczność faktyczna może być uznana za udowodnioną, jeżeli strona miała możliwość wypowiedzenia się co do przeprowadzonych dowodów, chyba że zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 10 § 2.

Artykuł 82

Świadcami nie mogą być:

1) osoby niezdolne do spostrzegania lub komunikowania swych spostrzeżeń,

2) osoby obowiązane do zachowania tajemnicy państwowej i służbowej na okoliczności objęte tajemnicą, jeżeli nie zostały w trybie określonym obowiązującymi przepisami zwolnione od obowiązku zachowania tej tajemnicy,

3) duchowni co do faktów objętych tajemnicą spowiedzi.

Artykuł 83

§ 1. Nikt nie ma prawa odmówić zeznań w charakterze świadka, z wyjątkiem małżonka strony, wstępnych, zstępnych i rodzeństwa strony oraz jej powinowatych pierwszego stopnia, jak również osób pozostających ze stroną w stosunku przysposobienia, opieki lub kurateli. Prawo odmowy zeznań trwa także po ustaniu małżeństwa, przysposobienia, opieki lub kurateli.

§ 2. Świadek może odmówić odpowiedzi na pytania, gdy odpowiedź mogłaby narazić jego lub jego bliskich wymienionych w § 1 na odpowiedzialność karną, hańbę lub bezpośrednią szkodę majątkową albo spowodować naruszenie obowiązku zachowania prawnie chronionej tajemnicy zawodowej.

§ 3. Przed odebraniem zeznania organ administracji publicznej uprzedza świadka o prawie odmowy zeznań i odpowiedzi na pytania oraz o odpowiedzialności za fałszywe zeznania.

Artykuł 84

§ 1. Gdy w sprawie wymagane są wiadomości specjalne, organ administracji publicznej może zwrócić się do biegłego lub biegłych o wydanie opinii.

§ 2. Biegły podlega wyłączeniu na zasadach i w trybie określonym w art. 24. Poza tym do biegłych stosuje się przepisy dotyczące przesłuchania świadków.

Artykuł 85

§ 1. Organ administracji publicznej może w razie potrzeby przeprowadzić oględziny.

§ 2. Jeżeli przedmiot oględzin znajduje się u osób trzecich, osoby te są obowiązane na wezwanie organu do okazania przedmiotu oględzin.

Artykuł 86

Jeżeli po wyczerpaniu środków dowodowych lub z powodu ich braku pozostały nie wyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, organ administracji publicznej dla ich wyjaśnienia może przesłuchać stronę. Do przesłuchania stron stosuje się przepisy dotyczące świadków, z wyłączeniem przepisów o środkach przymusu.

Artykuł 87

Organ kolegialny, właściwy do wydania decyzji w sprawie, może zlecić przeprowadzenie postępowania dowodowego lub jego części jednemu ze swych członków lub pracowników, jeżeli szczególne przepisy temu się nie sprzeciwiają.

Artykuł 88

§ 1. Kto, będąc obowiązany do osobistego stawienia się (art. 51), mimo prawidłowego wezwania nie stawił się bez uzasadnionej przyczyny jako świadek lub biegły albo bezzasadnie odmówił złożenia zeznania, wydania opinii, okazania przedmiotu oględzin albo udziału w innej czynności urzędowej, może być ukarany przez organ przeprowadzający dowód grzywną do 50²⁷ zł, a w razie ponownego niezastosowania się do wezwania - grzywną do 200²⁸ zł.

§ 2. Organ, który nałożył karę grzywny, może na wniosek ukaranego, złożony w ciągu siedmiu dni od daty otrzymania zawiadomienia o ukaraniu, uznać za usprawiedliwioną nieobecność lub odmowę zeznania, wydania opinii lub okazania przedmiotu oględzin i zwolnić od kary grzywny. Na odmowę zwolnienia od kary służy zażalenie.

§ 3. Ukazanie grzywną nie wyklucza możliwości zastosowania do opornego świadka środków przymusu, przewidzianych w przepisach szczególnych.

Artykuł 88a

W razie uchybienia przez żołnierza w czynnej służbie wojskowej obowiązkom, o których mowa w art. 88, organ przeprowadzający dowód, zamiast wymierzyć żołnierzowi karę grzywny, występuje do dowódcy jednostki wojskowej, w której żołnierz ten pełni służbę, z wnioskiem o pociągnięcie go do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

ROZDZIAŁ 5

Rozprawa

Artykuł 89

§ 1. Organ administracji publicznej przeprowadzi w toku postępowania rozprawę w każdym przypadku, gdy zapewni to przyspieszenie lub uproszczenie postępowania bądź osiągnięcie celu wychowawczego albo gdy wymaga tego przepis prawa.

§ 2. Organ powinien przeprowadzić rozprawę, gdy zachodzi potrzeba uzgodnienia interesów stron oraz gdy jest to potrzebne dla wyjaśnienia sprawy przy udziale świadków lub biegłych albo w drodze oględzin.

Artykuł 90

§ 1. Organ administracji publicznej podejmuje przed rozprawą czynności niezbędne do jej przeprowadzenia.

§ 2. W szczególności organ wzywa:

- 1) strony do złożenia przed rozprawą wyjaśnień, dokumentów i innych dowodów i do stawienia się na rozprawę osobiście lub przez przedstawicieli albo pełnomocników,
- 2) świadków i biegłych do stawienia się na rozprawę.

§ 3. Ponadto organ zawiadamia o rozprawie państwowe i samorządowe jednostki organizacyjne, organizacje społeczne, a także inne osoby, jeżeli ich udział w rozprawie jest uzasadniony ze względu na jej przedmiot. W tym przypadku organ wzywa je do wzięcia udziału w rozprawie albo do złożenia

przed rozprawą oświadczenia i dowodów dla jego poparcia.

Artykuł 91

§ 1. W wezwaniu na rozprawę określa się termin, miejsce i przedmiot rozprawy.

§ 2. Stronom, świadkom, biegłym oraz państwowym i samorządowym jednostkom organizacyjnym, organizacjom i innym osobom, wezwanym do udziału w rozprawie (art. 90 § 3), doręcza się wezwanie na piśmie.

§ 3. Jeżeli zachodzi prawdopodobieństwo, że oprócz wezwanych stron, uczestniczących w postępowaniu, mogą być jeszcze w sprawie innej strony, nie znane organowi administracji państwowej, należy ponadto o terminie, miejscu i przedmiocie rozprawy ogłosić w drodze obwieszczeń albo w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości.

Artykuł 92

Termin rozprawy powinien być tak wyznaczony, aby doręczenie wezwań oraz ogłoszenie o rozprawie nastąpiły przynajmniej na siedem dni przed rozprawą.

Artykuł 93

Rozprawą kieruje wyznaczony do przeprowadzenia rozprawy pracownik tego organu administracji publicznej, przed którym toczy się postępowanie. Gdy postępowanie toczy się przed organem kolegialnym, rozprawą kieruje przewodniczący albo wyznaczony członek organu kolegialnego.

Artykuł 94

§ 1. Nieobecność na rozprawie stron należycie wezwanych na rozprawę nie stanowi przeszkody do jej przeprowadzenia.

§ 2. Kierujący rozprawą odroczy ją, jeżeli stwierdzi poważne nieprawidłowości w wezwaniu stron na rozprawę, jeżeli niestawienie się strony zostało spowodowane przeszkodą trudną do przezwyciężenia, a także z innej ważnej przyczyny.

Artykuł 95

§ 1. Na rozprawie strony mogą składać wyjaśnienia, zgłaszać żądania, propozycje i zarzuty oraz przedstawiać dowody na ich poparcie. Ponadto strony mogą wypowiadać się co do wyników postępowania dowodowego.

§ 2. Kierujący rozprawą może uchylić zadawane świadkom, biegłym i stronom pytania, jeżeli nie mają one, istotnego znaczenia dla sprawy. Jednakże na żądanie strony należy zamieścić w protokole osnovę treści uchylonego pytania.

Artykuł 96

Za niewłaściwe zachowanie się w czasie rozprawy strony, świadkowie, biegli i inne osoby uczestniczące w rozprawie mogą być po uprzednim ostrzeżeniu wydalone z miejsca rozprawy przez kierującego rozprawą oraz ukarane grzywną do 100 zł. Na postanowienie o ukaraniu, grzywną służy zażalenie.

ROZDZIAŁ 6

Zawieszenie postępowania

Artykuł 97

§ 1. Organ administracji publicznej zawiesza postępowanie:

- 1) w razie śmierci strony lub jednej ze stron, jeżeli wezwanie spadkobierców zmarłej strony do udziału w postępowaniu nie jest możliwe i nie zachodzą okoliczności, o których mowa w art 30 § 5, a postępowanie nie podlega umorzeniu jako bezprzedmiotowe (art. 105),
- 2) w razie śmierci przedstawiciela ustawowego strony,
- 3) w razie utraty przez stronę lub przez jej ustawowego przedstawiciela zdolności do czynności prawnych,
- 4) gdy rozpatrzenie sprawy i wydanie decyzji zależy od uprzedniego rozstrzygnięcia zagadnienia wstępnego przez inny organ lub sąd.

§ 2. Gdy ustąpiły przyczyny uzasadniające zawieszenie postępowania organ administracji państwowej przejmie postępowanie z urzędu lub na żądanie strony.

Artykuł 98

§ 1. Organ administracji publicznej może zawiesić postępowanie, jeżeli wystąpi o to strona, na której żądanie postępowanie zostało wszczęte, a nie sprzeciwiają się temu inne strony oraz nie zagraża to interesowi społecznemu.

§ 2. Jeżeli w okresie trzech lat od daty zawieszenia postępowania żadna ze stron nie zwróci się o podjęcie postępowania, żądanie wszczęcia postępowania uważa się za wycofane.

Artykuł 99

Organ administracji publicznej, który z przyczyny określonej w art. 97 § 1 pkt 1-3 zawiesił postępowanie wszczęte z urzędu, poczyni równocześnie niezbędne kroki w celu usunięcia przeszkody do dalszego prowadzenia postępowania. Tak samo postąpi organ w razie zawieszenia z tej samej przyczyny postępowania wszczętego na żądanie strony, jeżeli interes społeczny przemawia za załatwieniem sprawy.

Artykuł 100

§ 1. Organ administracji publicznej, który zawiesił postępowanie z przyczyny określonej w art. 97 § 1 pkt 4, wystąpi równocześnie do właściwego organu lub sądu o rozstrzygnięcie zagadnienia wstępnego albo wezwie stronę do wystąpienia o to w oznaczonym terminie, chyba że strona wykaże, że już zwróciła się w tej sprawie do właściwego organu lub sądu.

§ 2. Jeżeli zawieszenie postępowania z przyczyny określonej w art. 97 § 1 pkt 4 mogłoby spowodować niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzkiego albo poważną szkodę dla interesu społecznego, organ administracji państwowej załatwi sprawę, rozstrzygając zagadnienie wstępne we własnym zakresie.

§ 3. Przepis § 2 stosuje się także wówczas, gdy strona mimo wezwania (§ 1) nie wystąpiła o rozstrzygnięcie zagadnienia wstępnego albo gdy zawieszenie postępowania mogłoby spowodować niepowetowaną szkodę dla strony. W tym ostatnim przypadku organ może uzależnić załatwienie sprawy od złożenia przez stronę stosownego zabezpieczenia.,

Artykuł 101

§ 1. O postanowieniu w sprawie zawieszenia postępowania organ administracji publicznej zawiadamia stronę.

§ 2. W przypadku zawieszenia postępowania na żądanie strony lub jednej ze stron (art. 98 § 1) organ pouczy je o treści przepisu art. 98 § 2.

§ 3. Na postanowienie w sprawie zawieszenia postępowania służy stronie zażalenie.

Artykuł 102

W czasie zawieszenia postępowania organ administracji publicznej może podejmować czynności niezbędne w celu zapobieżenia niebezpieczeństwu dla życia lub zdrowia ludzkiego albo poważnym szkodom dla interesu społecznego.

Artykuł 103

Zawieszenie postępowania wstrzymuje bieg terminów przewidzianych w kodeksie.

ROZDZIAŁ 7

Decyzje

Artykuł 104

§ 1. Organ administracji publicznej załatwia sprawę przez wydanie decyzji, chyba że przepisy kodeksu stanowią inaczej.

§ 2. Decyzje rozstrzygają sprawę co do jej istoty w całości lub w części albo w inny sposób kończą sprawę w danej instancji.

Artykuł 105

§ 1. Gdy postępowanie z jakiegokolwiek przyczyny stało się bezprzedmiotowe, organ administracji publicznej wydaje decyzję o umorzeniu postępowania.

§ 2. Organ administracji publicznej może umorzyć postępowanie, jeżeli wystąpi o to strona, na której żądanie postępowanie zostało wszczęte, a nie sprzeciwiają się temu inne strony oraz gdy nie jest to sprzeczne z interesem społecznym.

Artykuł 106

§ 1. Jeżeli przepis prawa uzależnia wydanie decyzji od zajęcia stanowiska przez inny organ (wyrażenia opinii lub zgody albo wyrażenia stanowiska w innej formie), decyzję wydaje się po zajęciu stanowiska przez ten organ.

§ 2. Organ załatwiający sprawę, zwracając się do innego organu o zajęcie stanowiska, zawiadamia o tym stronę.

§ 3. Organ, do którego zwrócono się o zajęcie stanowiska, obowiązany jest przedstawić je niezwłocznie, jednak nie

później niż w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia mu żądania, chyba że przepis prawa przewiduje inny termin.

§ 4. Organ obowiązany do zajęcia stanowiska może w razie potrzeby przeprowadzić postępowanie wyjaśniające.

§ 5. Zajęcie stanowiska przez ten organ następuje w drodze postanowienia, na które służy stronie zażalenie:

§ 6. W przypadku nie zajęcia stanowiska w terminie określonym w § 3 stosuje się odpowiednio przepisy art. 36-38.

Artykuł 107³⁰

§ 1. Decyzja powinna zawierać: oznaczenie organu administracji publicznej, datę wydania, oznaczenie strony lub stron, powołanie podstawy prawnej, rozstrzygnięcie, uzasadnienie faktyczne i prawne, pouczenie, cel i w jakim trybie służy od niej odwołanie, podpis z podaniem imienia i nazwiska oraz stanowiska służbowego osoby upoważnionej do wydania decyzji. Decyzja, w stosunku do której może być wniesione powództwo do sądu powszechnego lub skarga do sądu administracyjnego, powinna zawierać ponadto pouczenie o dopuszczalności wniesienia powództwa lub skargi.

§ 2. Przepisy szczególne mogą określać także inne składniki, które powinna zawierać decyzja.

§ 3. Uzasadnienie faktyczne decyzji powinna w szczególności zawierać wskazanie faktów, które organ uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, oraz przyczyn, z powodu których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, zaś uzasadnienie prawne - wyjaśnienie podstawy prawnej decyzji, z przytoczeniem przepisów prawa.

§ 4. Można odstąpić od uzasadnienia decyzji, gdy uwzględnia ona w całości żądanie strony; nie dotyczy to jednak decyzji rozstrzygających sporne interesy stron oraz decyzji wydanych na skutek odwołania.

§ 5. Organ może odstąpić od uzasadnienia decyzji również w przypadkach, w których z dotychczasowych przepisów ustawowych wynikała możliwość zaniechania lub ograniczenia uzasadnienia ze względu na interes bezpieczeństwa Państwa lub porządek publiczny.

Artykuł 108

§ 1. Decyzji, od której służy odwołanie, może być nadany rygor natychmiastowej wykonalności, gdy jest to niezbędne ze względu na ochronę zdrowia lub życia ludzkiego albo dla zabezpieczenia gospodarstwa narodowego przed ciężkimi stratami bądź też ze względu na inny interes społeczny lub wyjątkowo ważny interes strony. W tym ostatnim przypadku organ administracji publicznej może w drodze postanowienia zażądać od strony stosownego zabezpieczenia.

§ 2. Rygor natychmiastowej wykonalności może być nadany decyzji również po jej wydaniu. W tym przypadku organ wydaje postanowienie, na które służy stronie zażalenie.

Artykuł 109

§ 1. Decyzję doręcza się stronom na piśmie.

§ 2. W przypadkach wymienionych w art. 14 § 2 decyzja może być stronom ogłoszona ustnie.

Artykuł 110

Organ administracji publicznej, który wydał decyzję, jest nią związany od chwili jej doręczenia albo ogłoszenia, o ile kodeks nie stanowi inaczej.

Artykuł 111

§ 1. Strona może w terminie czternastu dni od dnia doręczenia lub ogłoszenia decyzji zażądać jej uzupełnienia co do rozstrzygnięcia bądź co do prawa odwołania, wniesienia w stosunku do decyzji powództwa do sądu powszechnego lub skargi do sądu administracyjnego albo sprostowania zamieszczonego w decyzji pouczenia w tych kwestiach.

§ 2. W przypadkach określonych w § 1 termin dla strony do wniesienia odwołania, powództwa lub skargi biegnie od dnia doręczenia jej odpowiedzi.

Artykuł 112

Błędne pouczenie w decyzji co do prawa odwołania albo wniesienia powództwa do sądu powszechnego lub skargi do sądu administracyjnego nie może szkodzić stronie, która zastosowała się do tego pouczenia.

Artykuł 113

§ 1. Organ administracji publicznej może z urzędu lub na żądanie strony prostować w drodze postanowienia błędy pisarskie i rachunkowe oraz inne oczywiste omyłki w wydanych przez ten organ decyzjach.

§ 2. Organ, który wydał decyzję, wyjaśnia w drodze postanowienia na żądanie organu egzekucyjnego lub strony wątpliwości co do treści decyzji.

§ 3. Na postanowienia w sprawie sprostowania i wyjaśnienia służy zażalenie.

ROZDZIAŁ 8

Ugoda

Artykuł 114

W sprawie, w której toczy się postępowanie przed organem administracji publicznej, strony mogą zawrzeć ugody - jeżeli przemawia za tym charakter sprawy, przyczyni się to do uproszczenia lub przyspieszenia postępowania i nie sprzeciwia się temu przepis prawa.

Artykuł 115

Ugoda może być zawarta przed organem administracji publicznej, przed którym toczy się postępowanie w pierwszej instancji lub postępowanie odwoławcze, do czasu wydania przez organ decyzji w sprawie.

Artykuł 116

§ 1. Organ administracji publicznej odroczy wydanie decyzji i wyznaczy stronom termin do zawarcia ugody, jeżeli złożą one zgodne oświadczenie o zamiarze jej zawarcia.

§ 2. W przypadku zawiadomienia przez jedną ze stron o odstąpieniu od zamiaru zawarcia ugody lub niedotrzymania

przez strony terminu wyznaczonego w myśl § 1, organ administracji państwowej załatwia sprawę w drodze decyzji.

Artykuł 117

§ 1. Ugodę sporządza się w formie pisemnej. Powinna ona zawierać: oznaczenie organu, przed którym została zawarta, datę sporządzenia, oznaczenie stron, przedmiot i treść ugody, wzmiankę o jej odczytaniu i przyjęciu, podpisy stron oraz podpis pracownika organu administracji publicznej, upoważnionego do sporządzenia ugody.

§ 2. Organ administracji publicznej utrwała fakt zawarcia ugody w aktach sprawy, w formie protokołu podpisanego przez osobę upoważnioną do sporządzenia ugody.

Artykuł 118

§ 1. Ugoda wymaga zatwierdzenia przez organ administracji publicznej, przed którym została zawarta.

§ 2. Jeżeli ugoda dotyczy kwestii których rozstrzygnięcie wymaga zajęcia stanowiska przez inny organ, stosuje się odpowiednio przepis art. 106.

§ 3. Organ administracji publicznej odmówi zatwierdzenia ugody zawartej z naruszeniem prawa, nie uwzględniającej stanowiska organu, o którym mowa w § 2, albo naruszającej interes społeczny bądź słuszny interes stron.

Artykuł 119

§ 1. Zatwierdzenie bądź odmowa, zatwierdzenia ugody następuje w drodze postanowienia, na które służy zażalenie; postanowienie w tej sprawie powinno, być wydane w ciągu siedmiu dni od dnia zawarcia ugody.

§ 2. W przypadku gdy ugoda zawarta została w toku postępowania odwoławczego, z dniem, w którym stało się ostateczne postanowienie zatwierdzające ugodę, traci moc decyzja organu pierwszej instancji, o czym zamieszcza się wzmiankę w tym postanowieniu.

§ 3. Łącznie z postanowieniem zatwierdzającym ugodę doręcza się stronom odpis ugody.

Artykuł 120

§ 1. Ugoda staje się wykonalna z dniem, w którym postanowienie o jej zatwierdzeniu stało się ostateczne.

§ 2. Organ administracji publicznej, przed którym została zawarta ugoda, potwierdza jej wykonalność na egzemplarzu ugody.

Artykuł 121

Zatwierdzona ugoda wywiera takie, same skutki, jak decyzja wydana w toku postępowania administracyjnego.

Artykuł 122

W sprawach nie uregulowanych w niniejszym rozdziale do ugody i postanowienia w sprawie jej zatwierdzenia lub odmowy zatwierdzenia stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące decyzji.

ROZDZIAŁ 9

Postanowienia

Artykuł 123

§ 1. W toku postępowania organ administracji publicznej wydaje postanowienia.

§ 2. Postanowienia dotyczą poszczególnych kwestii wynikających w toku postępowania, lecz nie rozstrzygają o istocie sprawy, chyba że przepisy Kodeksu stanowią inaczej.

Artykuł 124³¹

§ 1. Postanowienie powinno zawierać: oznaczenie organu administracji publicznej, datę jego wydania, oznaczenie strony lub stron albo innych osób biorących udział w postępowaniu, powołanie podstawy prawnej, rozstrzygnięcie, pouczenie, czy i w jakim trybie służy na nie zażalenie lub skarga do sądu administracyjnego oraz podpis z podaniem imienia i nazwiska oraz stanowiska służbowego osoby upoważnionej do jego wydania.

§ 2. Postanowienie powinno zawierać uzasadnienie faktyczne i prawne, jeżeli służy na nie zażalenie albo skarga do sądu administracyjnego oraz gdy wydane zostało na skutek zażalenia na postanowienie.

Artykuł 125³²

§ 1. Postanowienia, od których służy stronom zażalenie lub skarga do sądu administracyjnego doręcza się na piśmie.

§ 2. W przypadkach wymienionych w art. 1 § 2 postanowienia mogą być stronom ogłaszane ustnie.

§ 3. Postanowienie, które może być zaskarżone do sądu administracyjnego, doręcza się stronie wraz z pouczeniem o dopuszczalności wniesienia skargi oraz uzasadnieniem faktycznym i prawnym.

Artykuł 126

Do postanowień stosuje się odpowiednio przepisy art. 107 § 2-5 oraz art. 109-113, a do postanowień, od których przysługuje zażalenie - również art. 145-152 oraz art. 156-159, z tym że zamiast decyzji, o której mowa w art. 149 § 3, 151 § 1, 157 § 1 i 158, wydaje się postanowienie^{32a}.

ROZDZIAŁ 10

Odwołania

Artykuł 127³³

§ 1. Od decyzji wydanej w pierwszej instancji służy stronie odwołanie tylko do jednej instancji.

§ 2. Właściwy do rozpatrzenia odwołania jest organ administracji publicznej wyższego stopnia, chyba że ustawa przewiduje inny organ odwoławczy.

§ 3. Od decyzji wydanej w pierwszej instancji przez ministra nie służy odwołanie, jednakże strona niezadowolona z decyzji może zwrócić się do tego organu z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy; do wniosku tego stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące odwołań od decyzji.

§ 4.³⁴ Od decyzji wydanej w I instancji przez Samorządowe kolegium odwoławcze w sprawach należących do zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego odwołanie nie służy. Przepis § 3 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 128

Odwołanie nie wymaga szczegółowego uzasadnienia. Wystarczy, jeżeli z odwołania wynika, że strona nie jest zadowolona z wydanej decyzji. Przepisy szczególne mogą ustalać inne wymogi co do treści odwołania.

Artykuł 129

§ 1. Odwołanie wnosi się do właściwego organu odwoławczego za pośrednictwem organu, który wydał decyzję.

§ 2. Odwołanie wnosi się w terminie czternastu dni od dnia doręczenia decyzji stronie, a gdy decyzja została ogłoszona ustnie - od dnia jej ogłoszenia stronie.

§ 3. Przepisy szczególne mogą przewidywać inne terminy do wniesienia odwołania.

Artykuł 130

§ 1. Przed upływem terminu do wniesienia odwołania decyzja nie ulega wykonaniu.

§ 2. Wniesienie odwołania w terminie wstrzymuje wykonanie decyzji.

§ 3. Przepisów § 1 i 2 nie stosuje się w przypadkach, gdy:

- 1) decyzji został nadany rygor natychmiastowej wykonalności (art. 108),
- 2) decyzja podlega natychmiastowemu wykonaniu z mocy ustawy.

§ 4. Ponadto decyzja podlega wykonaniu przed upływem terminu do wniesienia odwołania, gdy jest zgodna z żądaniem wszystkich stron.

Artykuł 131

O wniesieniu odwołania organ administracji publicznej, który wydał decyzję, zawiadomi strony.

Artykuł 132

§ 1. Jeżeli odwołanie wniosły wszystkie strony, a organ administracji publicznej, który wydał decyzję, uzna, że to odwołanie zasługuje w całości na uwzględnienie, może wydać nową decyzję, w której uchyli lub zmieni zaskarżoną decyzję.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się także w przypadku, gdy odwołanie wniosła jedna ze stron, a pozostałe strony wyraziły zgodę na uchylenie lub zmianę decyzji zgodnie z żądaniem odwołania.

§ 3. Od nowej decyzji służy stronom odwołanie.

Artykuł 133

Organ administracji publicznej, który wydał decyzję, obowiązany jest przesłać odwołanie wraz z aktami sprawy organowi odwoławczemu w terminie siedmiu dni od dnia, w którym otrzymał odwołanie, jeżeli w tym terminie nie wydał nowej decyzji w myśl art. 132.

Artykuł 134

Organ odwoławczy stwierdza w drodze postanowienia dopuszczalność odwołania oraz uchylenie terminu do wniesienia odwołania. Postanowienie w tej sprawie jest ostateczne.

Artykuł 135

Organ odwoławczy może w uzasadnionych przypadkach wstrzymać natychmiastowe wykonanie decyzji.

Artykuł 136

Organ odwoławczy może przeprowadzić na żądanie strony lub z urzędu dodatkowe postępowanie w celu uzupełnienia dowodów i materiałów w sprawie albo zlecić przeprowadzenie tego postępowania organowi, który wydał decyzję.

Artykuł 137

Strona może cofnąć odwołanie przed wydaniem decyzji przez organ odwoławczy. Organ odwoławczy nie uwzględni jednak cofnięcia odwołania, jeżeli prowadziłoby to do utrzymania w mocy decyzji naruszającej prawo lub interes społeczny.

Artykuł 138³⁵

§ 1. Organ odwoławczy wydaje decyzję, w której:

- 1) utrzymuje w mocy zaskarżoną decyzję, albo,
- 2) uchyla zaskarżoną decyzję w całości albo w części i w tym zakresie orzeka co do istoty sprawy bądź uchylając tę decyzję - umarza postępowanie pierwszej instancji, albo,
- 3) umarza postępowanie odwoławcze.

§ 2. Organ odwoławczy może uchylić zaskarżoną decyzję w całości i przekazać sprawę do ponownego rozpatrzenia przez organ pierwszej instancji, gdy rozstrzygnięcie sprawy wymaga uprzedniego przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego w całości lub w znacznej części. Przekazując sprawę organ ten może wskazać, jakie okoliczności należy wziąć pod uwagę przy ponownym rozpatrzeniu sprawy.

§ 3. W sprawach należących do właściwości organów jednostek samorządu terytorialnego organ odwoławczy uprawniony jest do wydania decyzji uchylającej i rozstrzygającej sprawę co do istoty jedynie w przypadku, gdy przepisy prawa nie pozostawiają sposobu jej rozstrzygnięcia uznaniu organu samorządowego. W pozostałych przypadkach organ odwoławczy, uwzględniając odwołanie, ogranicza się do uchylenia zaskarżonej decyzji i przekazania sprawy do ponownego rozpatrzenia organowi pierwszej instancji.

Artykuł 139

Organ odwoławczy nie może wydać decyzji na niekorzyść strony odwołującej się, chyba że zaskarżona decyzja rażąco narusza prawo lub rażąco narusza interes społeczny.

Artykuł 140

W sprawach nie uregulowanych w art. 136-139 w postępowaniu przed organami odwoławczymi mają odpowiednie zastosowanie przepisy o postępowaniu przed organami pierwszej instancji.

ROZDZIAŁ 11

Zażalenia

Artykuł 141

§ 1. Na wydane w toku postępowania postanowienia służy stronie zażalenie, gdy Kodeks tak stanowi.

§ 2. Zażalenia wnosi się w terminie siedmiu dni od dnia doręczenia postanowienia stronie, a gdy postanowienie zostało ogłoszone ustnie - od dnia jego ogłoszenia stronie.

Artykuł 142

Postanowienie, na które nie służy zażalenie, strona może zaskarżyć tylko w odwołaniu od decyzji.

Artykuł 143

Wniesienie zażalenia nie wstrzymuje wykonania postanowienia, jednakże organ administracji publicznej, który wydał postanowienie, może wstrzymać jego wykonanie, gdy uzna to za uzasadnione.

Artykuł 144

W sprawach nie uregulowanych w niniejszym rozdziale do zażaleń mają odpowiednie zastosowanie przepisy dotyczące odwołań.

ROZDZIAŁ 12

Wznowienie postępowania

Artykuł 145

§ 1. W sprawie zakończonej decyzją ostateczną wznawia się postępowanie, jeżeli:

- 1) dowody, na których podstawie ustalono istotne dla sprawy okoliczności faktyczne, okazały się fałszywe,
- 2) decyzja wydana została w wyniku przestępstwa,
- 3) decyzja wydana została przez pracownika lub organ administracji publicznej, który podlega wyłączeniu stosownie do art. 24, 25 i 27,
- 4) strona bez własnej winy nie brała udziału w postępowaniu,
- 5) wyjdą na jaw istotne dla sprawy nowe okoliczności faktyczne lub nowe dowody istniejące w dniu wydania decyzji, nie znane organowi, który wydał decyzję,
- 6) decyzja wydana została bez uzyskania wymaganego prawem stanowiska innego organu,
- 7) zagadnienie wstępne zostało rozstrzygnięte przez właściwy organ lub sąd odmiennie od oceny przyjętej przy wydaniu,
- 8) decyzja została wydana w oparciu o inną decyzję lub orzeczenie sądu, które zostało następnie uchylone lub zmienione.

§ 2. Z przyczyn określonych w § 1 pkt 1 i 2 postępowanie może być wznowione również przed stwierdzeniem sfałszowania dowodu lub popełnienia przestępstwa orzeczeniem sądu lub innego organu, jeżeli sfałszowanie dowodu lub

popełnienie przez dła, a wznowienie postępowania jest niezbędne dla uniknięcia niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia ludzkiego albo poważnej szkody dla interesu społecznego.

§ 3. Z przyczyn określonych w § 1 pkt 1 i 2 można wznowić postępowanie także w przypadku, gdy postępowanie przed sądem lub innym organem nie może być wszczęte na skutek upływu czasu lub z innych przyczyn określonych w przepisach prawa.

Artykuł 145a

§ 1. Można żądać wznowienia postępowania również w przypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego została wydana decyzja.

§ 2. W sytuacji określonej w § 1 skargę o wznowienie wnosi się w terminie jednego miesiąca od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.

Artykuł 146

§ 1. Uchylenie decyzji z przyczyn określonych w art. 145 § 1 pkt 1 i 2 nie może nastąpić, jeżeli od dnia doręczenia lub ogłoszenia decyzji upłynęło dziesięć lat, zaś z przyczyn określonych w art. 145 § 1 pkt 3-8 oraz w art. 145a, jeżeli od dnia doręczenia lub ogłoszenia decyzji upłynęło pięć lat.

§ 2. Nie uchyla się decyzji także w przypadku, jeżeli w wyniku wznowienia postępowania mogłaby zapaść wyłącznie decyzja odpowiadająca w swej istocie decyzji dotychczasowej.

Artykuł 147

Wznowienie postępowania następuje z urzędu lub na żądanie strony. Wznowienie postępowania z przyczyny określonej w art. 145 § 1 pkt 4 oraz w art. 145a następuje tylko na żądanie strony.

Artykuł 148

§ 1. Podanie o wznowienie postępowania wnosi się do organu administracji publicznej, który wydał w sprawie decyzję w pierwszej instancji, w terminie jednego miesiąca od dnia, w którym strona dowiedziała się o okoliczności stanowiącej podstawę do wznowienia postępowania.

§ 2. Termin do złożenia podania o wznowienie postępowania z przyczyny określonej w art. 145 § 1 pkt 4 biegnie od dnia, w którym strona dowiedziała się o decyzji.

Artykuł 149

§ 1. Wznowienie postępowania następuje w drodze postanowienia.

§ 2. Postanowienie stanowi podstawę do przeprowadzenia przez właściwy organ postępowania co do przyczyn wznowienia oraz co do rozstrzygnięcia istoty sprawy.

§ 3. Odmowa wznowienia postępowania następuje w drodze decyzji.

Artykuł 150³⁶

§ 1. Organem administracji publicznej właściwym w sprawach wymienionych w art. 149 jest organ, który wydał w sprawie decyzję w ostatniej instancji.

§ 2. Jeżeli przyczyną wznowienia postępowania jest działalność organu wymienionego w § 1, o wznowieniu postępowania rozstrzyga organ wyższego stopnia, który równocześnie wyznacza organ właściwy w sprawach wymienionych w art. 149 § 2.

§ 3.³⁷ Przepis § 2 nie dotyczy przypadków, gdy decyzję w ostatniej instancji wydał minister, a w sprawach należących do zadań jednostek samorządu terytorialnego - samorządowe kolegium odwoławcze.

Artykuł 151

§ 1. Organ administracji publicznej, o którym mowa w art. 150, po przeprowadzeniu postępowania określonego w art. 149 § 2 wydaje decyzję, w której:

- 1) odmawia uchylecia decyzji dotychczasowej, gdy stwierdzi brak podstaw do jej uchylecia na podstawie art. 145 § 1, lub art. 145a
- 2) uchyla decyzję dotychczasową, gdy stwierdzi istnienie podstaw do jej uchylecia na podstawie art. 145 § 1 lub art. 145a, i wydaje nową decyzję rozstrzygającą o istocie sprawy.

§ 2. W przypadku gdy w wyniku wznowienia postępowania nie można uchylić decyzji na skutek okoliczności, o których mowa w art. 146, organ administracji publicznej ograniczy się do stwierdzenia wydania zaskarżonej decyzji, z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których nie uchylił tej decyzji.

Artykuł 152³⁸

§ 1. Organ administracji publicznej właściwy w sprawie wznowienia postępowania wstrzyma, z urzędu lub na żądanie strony wykonanie decyzji, jeżeli okoliczności sprawy wskazują na prawdopodobieństwo uchylecia decyzji w wyniku wznowienia postępowania.

§ 2.³⁹ Na postanowienie w sprawie wstrzymania wykonania decyzji służy stronie zażalenie, chyba że postanowienie wydał minister lub samorządowe kolegium odwoławcze.

Artykuł 153

§ 1. Stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 145 § 1 albo uchylecia takiej decyzji w wyniku wznowienia postępowania, służy roszczenie o odszkodowanie w zakresie i na zasadach określonych w przepisach Kodeksu cywilnego.

§ 2. Dochodzenie odszkodowania następuje w postępowaniu przed sądem powszechnym.

ROZDZIAŁ 13

Uchylenie, zmiana oraz stwierdzenie nieważności decyzji

Artykuł 154⁴⁰

§ 1. Decyzja ostateczna, na mocy której żadna ze stron nie nabyła prawa, może być w każdym czasie uchylona lub zmieniona przez organ administracji publicznej, który ją

wydał, lub przez organ wyższego stopnia, jeżeli przemawia za tym interes społeczny lub słuszny interes strony.

§ 2. W przypadkach wymienionych w § 1 właściwy organ wydaje decyzję w sprawie uchylecia lub zmiany dotychczasowej decyzji.

§ 3. W sprawach należących do zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego do zmiany lub uchylecia decyzji, o której mowa w § 1 oraz w art. 155, właściwe są organy tych jednostek.

Artykuł 155

Decyzja ostateczna, na mocy której nabyła prawo, może być w każdym czasie za zgodą strony uchylona lub zmieniona przez organ administracji publicznej, który ją wydał, lub przez organ wyższego stopnia, jeżeli przepisy szczególne nie sprzeciwiają się uchyleciu lub zmianie, takiej decyzji i przemawia za tym interes społeczny lub słuszny interes strony; przepis art. 154 § 2 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 156

§ 1. Organ administracji publicznej stwierdza nieważność decyzji, która:

- 1) wydana została z naruszeniem przepisów o właściwości,
- 2) wydana została bez podstawy prawnej lub z rażącym naruszeniem prawa,
- 3) dotyczy sprawy już poprzednio rozstrzygniętej inną decyzją ostateczną,
- 4) została skierowana do osoby nie będącej stroną w sprawie,
- 5) była niewykonalna w dniu jej wydania i jej niewykonalność ma charakter trwały,
- 6) w razie jej wykonania wywołałaby czyn zagrożony karą,
- 7) zawiera wadę powodującą jej nieważność z mocy prawa.

§ 2. Nie stwierdza się nieważności decyzji z przyczyn wymienionych w § 1 pkt 1, 3, 4 i 7, jeżeli od dnia jej doręczenia lub ogłoszenia upłynęło dziesięć lat, a także gdy decyzja wywołała nieodwracalne skutki prawne.

Artykuł 157⁴¹

§ 1.⁴² Właściwy do stwierdzenia nieważności decyzji w przypadkach określonych w art. 156 jest organ wyższego stopnia, a gdy decyzja wydana została przez ministra lub samorządowe kolegium odwoławcze - ten organ.

§ 2. Postępowanie w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji wszczyna się na żądanie strony lub z urzędu.

§ 3. Odmowa wszczęcia postępowania w sprawie nieważności decyzji następuje w drodze decyzji.

Artykuł 158

§ 1. Rozstrzygnięcie w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji następuje w drodze decyzji.

§ 2. Jeżeli nie można stwierdzić nieważności decyzji na skutek okoliczności, o których mowa w art. 156 § 2, organ

administracji publicznej ograniczy się do stwierdzenia wydania zaskarżonej decyzji z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których nie stwierdził nieważności decyzji.

Artykuł 159

§ 1. Organ administracji publicznej, właściwy w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji, wstrzyma z urzędu lub na żądanie strony wykonanie decyzji, jeżeli zachodzi prawdopodobieństwo, że jest ona dotknięta jedną z wad wymienionych w art. 156 § 1.

§ 2. Na postanowienie o wstrzymaniu wykonania decyzji służy stronie zażalenie.

Artykuł 160

§ 1. Stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 56 § 1 albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, służy roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę, chyba że ponosi ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie.

§ 2. Do odszkodowania stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego, z wyłączeniem art. 418 tego kodeksu:

§ 3. Odszkodowanie przysługuje od organu, który wydał decyzję z naruszeniem przepisu art. 156 § 1, chyba że winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie ponosi inna strona postępowania dotyczącego tej decyzji; w tym ostatnim przypadku roszczenie o odszkodowanie służy w stosunku do strony winnej powstania tych okoliczności.

§ 4. O odszkodowaniu przysługującym od organu wymienionego w § 1 orzeka organ administracji publicznej, który stwierdził nieważność decyzji z powodu naruszenia przepisu art. 156 § 1 albo stwierdził, w myśl art. 158 § 2, że została ona wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1. Dochodzenie odszkodowania od strony winnej powstania okoliczności wymienionych w art. 156 § 1 następuje w postępowaniu przed sądem powszechnym.

§ 5. Strona niezadowolona z przyznanego jej odszkodowania przez organ administracji publicznej wymieniony, w § 4, w terminie trzydziestu dni od dnia doręczenia jej decyzji w tej sprawie, może wnieść powództwo do sądu powszechnego.

§ 6. Roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1.

Artykuł 161⁴³

§ 1. Minister może uchylić lub zmienić w niezbędnym zakresie każdą decyzję ostateczną, jeżeli w inny sposób nie można usunąć stanu zagrażającego życiu lub zdrowiu ludzkiemu albo zapobiec poważnym szkodom dla gospodarki narodowej lub dla ważnych interesów Państwa.

§ 2. Uprawnienia określone w § 1 w stosunku do decyzji wydanych przez organy jednostek samorządu terytorialnego

w sprawach należących do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej przysługują także wojewodzie.

§ 3. Stronie, która poniosła szkodę na skutek uchylenia lub zmiany decyzji, służy roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę od organu, który uchylił lub zmienił tę decyzję; organ ten w drodze decyzji, orzeka również o odszkodowaniu.

§ 4. Roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja uchylająca lub zmieniająca decyzję.

§ 5. Do odszkodowania tego stosuje się odpowiednio przepisy art. 160 § 2 i 5.

Artykuł 162

§ 1. Organ administracji publicznej, który wydał decyzję w pierwszej instancji, stwierdza jej wygaśnięcie, jeżeli decyduje:

- 1) stała się bezprzedmiotowa, a stwierdzenie wygaśnięcia takiej decyzji nakazuje przepis prawa albo gdy leży to w interesie społecznym lub w interesie strony,
- 2) została wydana z zastrzeżeniem dopełnienia przez stronę określonego warunku, a strona nie dopełniła tego warunku.

§ 2. Organ administracji publicznej, o którym mowa w § 1, uchyli decyzję, jeżeli została ona wydana z zastrzeżeniem dopełnienia określonych czynności, a strona nie dopełniła tych czynności w wyznaczonym terminie.

§ 3. Organ stwierdza wygaśnięcie decyzji lub uchyli decyzję na podstawie przepisów § 1 i 2 w drodze decyzji.

Artykuł 163

Organ administracji publicznej może uchylić lub zmienić decyzję, na mocy której strona nabyła prawo, także w innych przypadkach oraz na innych zasadach niż określone w niniejszym rozdziale, o ile przewidują to przepisy szczególne.

DZIAŁ III

PRZEPISY SZCZEGÓLNE POSTĘPOWANIA W SPRAWACH ZOBOWIĄZAŃ PODATKOWYCH ORAZ UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Artykuł 164

Rada Ministrów może ustalać właściwość miejscową organów podatkowych odmiennie, niż to wynika z przepisów art. 21. Odmiennie ustalenie tej właściwości w sprawach dotyczących określonych grup podatników nie będących jednostkami gospodarki uspołecznionej następuje w drodze rozporządzenia.

Artykuł 165

§ 1. W postępowaniu w sprawach ustalenia podstaw opodatkowania i podatków z organami podatkowymi współdzia-

lają organizacje samorządu społeczno-zawodowego i gospodarczego podatników.

§ 2. Minister Finansów w drodze rozporządzenia określi organizacje samorządu społeczno-zawodowego i gospodarczego współdziałające z organami podatkowymi w sprawach, o których mowa w § 1, rodzaje podatków, których współdziałanie to dotyczy, a także zakres i zasady współdziałania.

Artykuł 166

W postępowaniu w sprawach ustalania podstaw opodatkowania i podatków zawieszenie postępowania może nastąpić, jeżeli rozpatrzenie sprawy i wydanie decyzji zależy, od uprzedniego rozstrzygnięcia zagadnienia wstępnego przez właściwy organ lub sąd.

Artykuł 167

§ 1. Czynności kontrolnych dokonuje się w obecności podatnika, osoby zastępującej podatnika lub przez niego zatrudnionej, a w razie nieobecności tych osób - w obecności przywołanego świadka.

§ 2. Osoba dokonująca czynności kontrolnych obowiązana jest okazać pisemne upoważnienie do dokonywania tych czynności.

§ 3. Osoba dokonująca czynności kontrolnych w razie powzięcia uzasadnionego podejrzenia, że okazane (ujawnione) księgi, zapiski lub inne dokumenty są nierzetelne oraz że w razie ich pozostawienia na miejscu mogą być usunięte lub przerobione, może je odebrać za pokwitowaniem na czas nie dłuższy niż miesiąc.

§ 4. Kopię protokołu z czynności kontrolnych doręcza się podatnikowi, a gdy nie był obecny przy czynnościach kontrolnych - osobie wymienionej w § 1, w obecności której dokonano czynności kontrolnych.

§ 5. Przepisu § 4 nie stosuje się do świadków przywołanych do czynności kontrolnych.

§ 6. Jeżeli podatnik nie zgadza się z ustaleniami zawartymi w protokole, może zgłosić niezwłocznie do protokołu odpowiednie wyjaśnienia bądź zastrzeżenia albo w terminie czternastu dni od dnia jego doręczenia przedłożyć je w formie pisemnej; podatnik może równocześnie wskazać w miarę potrzeby, odpowiednie dowody.

Artykuł 167a⁴⁴

§ 1. Podatnik powinien być uprzedzony o miejscu i terminie przeprowadzenia dowodu ze świadków, biegłych lub oględzin.

§ 2. Przepisów ust. 1 oraz art. 167 § 1 nie stosuje się, jeżeli podatnik jest nieobecny, a okoliczności faktycznie uzasadniają natychmiastowe podjęcie kontroli.

Artykuł 168

§ 1. Jeżeli podatnik jest obowiązany do złożenia zeznania, wykazu lub deklaracji, zwanych dalej zeznaniem, wysokość zobowiązania podatkowego ustala się, zgodnie z zeznaniem, chyba że przepisy szczególne przewidują inny sposób ustalania wysokości zobowiązania podatkowego albo gdy zeznanie jest nierzetelne.

§ 2. W razie wątpliwości co do rzetelności złożonego zeznania, organ podatkowy wzywa podatnika do udzielenia niezbędnych wyjaśnień lub uzupełnienia zeznania, wyznaczając mu odpowiedni termin oraz wskazując przyczynę, z powodu których zeznanie poddaje się w wątpliwość.

Artykuł 169

§ 1. Księgi prowadzone przez podatnika stanowią dowód w postępowaniu podatkowym, jeżeli są prowadzone rzetelnie i zgodnie z ustalonymi wymaganiami.

§ 2. Organ podatkowy może nie uznać za dowód w postępowaniu podatkowym ksiąg prowadzonych przez podatnika, jeżeli analiza tych ksiąg wykazuje istnienie sprzeczności poszczególnych składników działalności gospodarczej prowadzonej przez podatnika lub znacznie niższy obrót od przeciętnego osiąganego w danej branży i podobnych warunkach prowadzenia działalności albo też dochód rażąco niższy od tego, jaki byłby konieczny dla pokrycia wydatków ponoszonych przez podatnika, a podatnik tych okoliczności nie wyjaśnił. W decyzji ustalającej wysokość zobowiązania podatkowego, organ podatkowy jest obowiązany uzasadnić nieuznanie ksiąg za dowód.

Artykuł 170

Odwołanie od decyzji organu podatkowego powinno zawierać zarzuty przeciw decyzji, określać istotę i zakres żądania będącego przedmiotem odwołania oraz wskazywać dowody uzasadniające to żądanie.

Artykuł 171

Organ podatkowy, do którego wpłynęło odwołanie, przekazuje je wraz z aktami sprawy właściwemu organowi odwoławczemu w terminie jednego miesiąca od dnia jego wpływu, jeżeli w tym terminie nie wyda decyzji na podstawie art. 132. Organ podatkowy przekazując sprawę obowiązany jest ustosunkować się do przedstawionych zarzutów.

Artykuł 172

Organ odwoławczy powinien załatwić sprawę nie później niż w ciągu dwóch miesięcy od dnia otrzymania odwołania.

Artykuł 173

§ 1. Wniesienie odwołania od decyzji organu podatkowego nie wstrzymuje jej wykonania, jednakże organ odwoławczy wstrzyma wykonanie decyzji w przypadku uzasadnionym interesem społecznym lub ważnym interesem podatnika.

§ 2. W przypadku niezakończona odwołania w terminie określonym w art. 172 i niewykonania do tego czasu w całości lub w części zaskarżonej decyzji - jej wykonanie ulega wstrzymaniu z mocy prawa, w granicach żądania będącego przedmiotem odwołania.

Artykuł 174

W przypadku gdy w toku postępowania odwoławczego organ rozpatrujący odwołanie stwierdzi, że zobowiązanie podatkowe zostało ustalone w kwocie niższej, niż wynika to z obowiązujących przepisów, zwraca sprawę organowi podat-

kowemu pierwszej instancji w celu dokonania wymiaru uzupełniającego oraz zmiany w tym zakresie dotychczasowej decyzji. Od nowej decyzji służy odwołanie, które, podlega rozpatrzeniu łącznie z odwołaniem wniesionym od decyzji ustalającej pierwotny wymiar.

Artykuł 175

§ 1. Jeżeli obliczenie i pobranie podatku odbywa się za pośrednictwem płatnika, a podatnik kwestionuje obliczenie bądź istnienie obowiązku podatkowego, może on w terminie jednego miesiąca od dnia pobrania podatku przez płatnika wystąpić do organu podatkowego z żądaniem sprostowania obliczenia podatku bądź uznania nieistnienia obowiązku podatkowego oraz o zwrot niesłusznie pobranej kwoty. Od decyzji organu podatkowego służy odwołanie.

§ 2. W zakresie podatku od wynagrodzeń pobieranego przez płatników będących jednostkami gospodarki uspołecznionej uprawnienia, o których mowa w § 1, zastrzeżone dla organów podatkowych przysługują również tym płatnikom. Wydanie decyzji w tych sprawach następuje na żądanie podatnika, wniesione przed upływem roku od pobrania podatku. W tym samym terminie płatnik może wydać decyzję z urzędu. Od wydanej decyzji służy podatnikowi odwołanie do organu podatkowego.

Artykuł 176⁴⁵

§ 1. Organem odwoławczym w sprawach niektórych podatników jest podatkowa komisja odwoławcza, działająca przy izbie skarbowej.

§ 2. Minister Finansów w drodze rozporządzenia określa rodzaje podatków, o których mowa w § 1, skład oraz tryb powoływania podatkowych komisji odwoławczych i ich organizację.

§ 3. Decyzje podatkowej komisji odwoławczej są ostateczne. § 4. Do uchylenia, zmiany oraz stwierdzenia nieważności ostatecznej decyzji podatkowej komisji odwoławczej na podstawie przepisów art. 154-161 właściwa jest izba skarbo-
wa, przy której działa ta komisja.

Artykuł 177

Żądanie uchylenia, zmiany lub stwierdzenia nieważności decyzji ostatecznej ustalającej zobowiązanie podatkowe, wniesione po upływie roku od doręczenia tej decyzji, nie podlega rozpatrzeniu.

Artykuł 178

Do osobistego stawienia się w przypadkach określonych w art. 88 § 1 oraz do czynności wymienionych w tym przepisie - w sprawach zobowiązań podatkowych stosuje się przepisy prawa karnego skarbowego.

Artykuł 179

Rada Ministrów może ustalić inne niż określone w przepisach poprzedzających szczególne przepisy o postępowaniu w sprawach zobowiązań podatkowych jednostek gospodarki uspołecznionej.

Artykuł 180

§ 1. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych stosuje się przepisy kodeksu, chyba że przepisy dotyczące ubezpieczeń ustalają odmienne zasady postępowania w tych sprawach.

§ 2. Przez sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych rozumie się sprawy wynikające z przepisów o ubezpieczeniach społecznych, o zaopatrzeniach emerytalnych i rentowych, o funduszu alimentacyjnym, a także sprawy wynikające z przepisów o innych świadczeniach wypłacanych z funduszy przeznaczonych na ubezpieczenia społeczne.

Artykuł 181

Organy odwoławcze właściwe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych określają przepisy odrębne; do postępowania przed tymi organami stosuje się odpowiednio przepis art. 180 § 1.

DZIAŁ IV

UDZIAŁ PROKURATORA

Artykuł 182

Prokuratorowi służy prawo zwrócenia się do właściwego organu administracji publicznej o wszczęcie postępowania w celu usunięcia stanu niezgodnego z prawem.

Artykuł 183

§ 1. Prokuratorowi służy prawo udziału w każdym stadium postępowania w celu zapewnienia, aby postępowanie i rozstrzygnięcie sprawy było zgodne z prawem

§ 2. Organ administracji publicznej zawiadamia prokuratora o wszczęciu postępowania oraz o toczącym się postępowaniu w każdym przypadku, gdy uzna udział prokuratora w postępowaniu za potrzebny.

Artykuł 184

§ 1. Prokuratorowi służy prawo wniesienia sprzeciwu od decyzji ostatecznej, jeżeli przepisy kodeksu lub przepisy szczególne przewidują wznowienie postępowania, stwierdzenie nieważności decyzji albo jej uchylenie lub zmianę.

§ 2. Prokurator wnosi sprzeciw do organu właściwego do wznowienia postępowania, stwierdzenia nieważności decyzji albo jej uchylenia lub zmiany.

§ 3. Sprzeciw od decyzji wydanej przez ministra wnosi Prokurator Generalny⁴⁶.

§ 4. Jeżeli podstawą sprzeciwu jest naruszenie przepisu art. 145 § 1 pkt 4, wniesienie sprzeciwu wymaga zgody strony.

Artykuł 185

§ 1. Sprzeciw prokuratora powinien być rozpatrzony i załatwiony w terminie trzydziestu dni od daty jego wniesienia.

§ 2. W razie niezłatwienia sprzeciwu w terminie określonym w § 1 mają odpowiednie zastosowanie przepisy art. 36-38.

Artykuł 186

W przypadku wniesienia sprzeciwu przez prokuratora właściwy organ administracji publicznej wszczyna w sprawie postępowanie z urzędu, zawiadamiając o tym strony.

Artykuł 187

W przypadku wniesienia przez prokuratora sprzeciwu organ administracji publicznej, do którego sprzeciw wniesiono, obowiązany jest niezwłocznie rozpatrzyć, czy zachodzi potrzeba wstrzymania wykonania decyzji do chwili załatwienia sprzeciwu.

Artykuł 188

Prokuratorowi, który bierze udział w postępowaniu w przypadkach określonych w art. 182-184, służą prawa strony.

Artykuł 189

Prokurator, który wniósł skargę na decyzję organu administracji publicznej do sądu administracyjnego, nie może z tych samych przyczyn wnieść sprzeciwu.

DZIAŁ V

ROZSTRZYGANIE SPORÓW O WŁAŚCIWOŚĆ MIĘDZY ORGANAMI ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ A SĄDAMI POWSZECHNYMI

Artykuł 190

§ 1. Spory o właściwość między organami administracji publicznej a sądami rozstrzyga Kolegium Kompetencyjne przy Sądzie Najwyższym.

§ 2. W przypadku powstania sporu przepis art. 23 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 191

§ 1. Kolegium Kompetencyjne tworzy trzech sędziów Sądu Najwyższego oraz przedstawicieli Ministra Sprawiedliwości i ministra zainteresowanego ze względu na przedmiot sprawy.

§ 2. Kolegium działa pod przewodnictwem Sędziego.

§ 3. Sędziów do Kolegium Kompetencyjnego, w tym sędziego przewodniczącego, wyznacza Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego każdorazowo po wniesieniu sprawy. Ministrowie wymienieni w § 1 wyznaczają swoich przedstawicieli do Kolegium w terminie siedmiu dni od dnia zawiadomienia ich przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego o wniesieniu sprawy.

Artykuł 192

§ 1. Z wnioskiem o rozpatrzenie sporu mogą występować:

- 1) zainteresowany organ administracji publicznej lub sąd gdy uznają się równocześnie za właściwe do załatwienia sprawy (spór pozytywny),
- 2) strona - gdy w sprawie za niewłaściwy uznaje się zarówno organ administracji publicznej, jak i sąd (spór negatywny),
- 3) Minister właściwy do spraw sprawiedliwości,
- 4) Prokurator Generalny⁴⁷.

§ 2. Wniosek o rozpatrzenie sporu kieruje się do Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. O wpłynięciu wniosku Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego zawiadamia:

- 1) ministrów wymienionych w art. 191 § 1,
- 2) Prokuratora Generalnego⁴⁸.

Artykuł 193

§ 1. W rozprawie dotyczącej rozpatrzenia sporu i o właściwość między organem administracji publicznej a sądem bierze udział przedstawiciel organu administracji publicznej, którego spór dotyczy, strona postępowania administracyjnego oraz przedstawiciel Prokuratora Generalnego⁴⁹.

§ 2. Osobom, o których mowa w § 1, służy prawo składania wyjaśnień i zgłaszania wniosków.

§ 3. Nieobecność którejkolwiek z osób wymienionych w § 1 nie wstrzymuje rozprawy.

Artykuł 194

Rozstrzygnięcia Kolegium Kompetencyjnego nie podlegają zaskarżeniu.

Artykuł 195

W postępowaniu przed Kolegium Kompetencyjnym w zakresie nie uregulowanym w niniejszym dziale stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.

DZIAŁ VI

(skreślony)⁵⁰

DZIAŁ VII

WYDAWANIE ZAŚWIADCZEŃ

Artykuł 217⁵¹.

§ 1. Organ administracji publicznej wydaje zaświadczenie na żądanie osoby ubiegającej się o zaświadczenie.

§ 2. Zaświadczenie wydaje się, jeżeli:

- 1) urzędowego potwierdzenia określonych faktów lub stanu prawnego wymaga przepis prawa,
- 2) osoba ubiega się o zaświadczenie ze względu na swój interes prawny w urzędowym potwierdzeniu określonych faktów lub stanu prawnego.

§ 3. Zaświadczenie powinno być wydane bez zbędnej zwłoki nie później jednak niż w terminie siedmiu dni.

Artykuł 218

§ 1. W przypadkach, o których mowa w art. 217 § 2 pkt 2, organ administracji publicznej obowiązany jest wydać zaświadczenie, gdy chodzi o potwierdzenie faktów albo stanu prawnego, wynikających z prowadzonej przez ten organ ewidencji, rejestrów bądź z innych danych znajdujących się w jego posiadaniu.

§ 2. Organ administracji publicznej, przed wydaniem zaświadczenia może przeprowadzić w koniecznym zakresie postępowanie wyjaśniające.

Artykuł 219

Odmowa wydania zaświadczenia bądź zaświadczenia o treści żądanej przez osobę ubiegającą, się o nie następuje w drodze postanowienia, na które służy zażalenie.

Artykuł 220⁵²

§ 1. Organ administracji publicznej nie może żądać zaświadczenia na potwierdzenie faktów lub stanu prawnego, znanych organowi z urzędu bądź możliwych do ustalenia przez organ na podstawie posiadanej ewidencji, rejestrów lub innych danych albo na podstawie przedstawionych przez zainteresowanego do wglądu dokumentów urzędowych (dowodu osobistego, dowodów rejestracyjnych i innych).

§ 2. Organ administracji publicznej żądający od strony zaświadczenia na potwierdzenie faktów lub stanu prawnego jest obowiązany wskazać przepis prawa wymagający, urzędowego potwierdzenia tych faktów lub stanu prawnego w drodze zaświadczenia.

DZIAŁ VIII

SKARGI I WNIOSKI

ROZDZIAŁ 1

Postanowienia ogólne

Artykuł 221⁵³

§ 1. Zagwarantowane każdemu w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej prawo składania petycji, skarg i wniosków do organów państwowych, organów jednostek samorządu terytorialnego, organów samorządowych jednostek organizacyjnych oraz do organizacji i instytucji społecznych realizowane jest na zasadach określonych przepisami niniejszego działu.

§ 2. Petycje, skargi i wnioski mogą być składane do organizacji i instytucji społecznych w związku z wykonywanymi przez nie zadaniami zleconymi z zakresu administracji publicznej.

§ 3. Petycje, skargi i wnioski można składać w interesie publicznym, własnym lub innej osoby za jej zgodą.

Artykuł 222⁵⁴

O tym, czy pismo jest skargą albo wnioskiem decyduje treść pisma, a nie jego forma zewnętrzna.

Artykuł 223⁵⁵

§ 1. Organy państwowe, organy samorządu terytorialnego i inne organy samorządowe oraz organy organizacji społecznych - rozpatrują oraz załatwiają skargi i wnioski w ramach swojej właściwości.

§ 2. Pracownik organu państwowego, pracownik samorządowy oraz organu organizacji społecznej, winny niewłaściwego i nieterminowego załatwiania skarg i wniosków, podlega odpowiedzialności porządkowej lub dyscyplinarnej albo innej odpowiedzialności przewidzianej w przepisach prawa.

Artykuł 224

Ileokroć w przepisach niniejszego działu jest mowa o organach państwowych - rozumie się przez to także organy przedsiębiorstw państwowych i innych państwowych jednostek organizacyjnych.

Artykuł 225⁵⁶

§ 1. Nikt nie może być narażony na jakikolwiek uszczerbek lub zarzut z powodu złożenia skargi lub wniosku albo z powodu dostarczenia materiału do publikacji o znamionach skargi lub wniosku, jeżeli działał w granicach prawem dozwolonych.

§ 2. Organy państwowe, organy jednostek samorządu terytorialnego i inne organy samorządowe oraz organy organizacji społecznych są obowiązane przeciwdziałać hamowaniu krytyki i innym działaniom ograniczającym prawo obywateli do składania skarg i wniosków lub dostarczania informacji do publikacji - o znamionach skargi lub wniosku.

Artykuł 226⁵⁷

Rada Ministrów wyda w drodze rozporządzenia przepisy o organizacji przyjmowania i rozpatrywania skarg i wniosków⁵⁸.

ROZDZIAŁ 2

Skargi

Artykuł 227

Przedmiotem skargi może być w szczególności zaniechanie lub nienależyte wykonywanie zadań przez właściwe organy albo przez ich pracowników, naruszenie praworządności lub interesów skarżących, a także przewlekłe lub biurokratyczne załatwianie spraw.

Artykuł 228

Skargi składa się do organów właściwych do ich rozpatrzenia.

Artykuł 229⁵⁹

Jeżeli przepisy szczególne nie określają innych organów właściwych do rozpatrywania skarg, jest organem właściwym do rozpatrzenia skargi dotyczącej zadań lub działalności:

- 1) rady gminy, rady powiatu i sejmiku województwa - wojewoda, a w zakresie spraw finansowych - regionalna izba obrachunkowa,

- 2) organów wykonawczych jednostek samorządu terytorialnego w sprawach należących do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej - wojewoda,
- 3) zarządu gminy oraz wójta (burmistrza lub prezydenta miasta) i kierowników gminnych jednostek organizacyjnych, z wyjątkiem spraw określonych w pkt 2 - rada gminy,
- 4) zarządu powiatu oraz starosty, a także kierowników powiatowych służb, inspekcji, straży i innych jednostek organizacyjnych, z wyjątkiem spraw określonych w pkt 2 - rada powiatu,
- 5) zarządu i marszałka województwa, z wyjątkiem spraw określonych w pkt 2 - sejmik województwa,
- 6) wojewody w sprawach podlegających rozpatrzeniu według kodeksu - właściwy minister, a w innych sprawach - Prezes Rady Ministrów,
- 7) innego organu administracji rządowej, organu przedsiębiorstwa państwowego lub innej państwowej jednostki organizacyjnej - organ wyższego stopnia lub sprawujący bezpośredni nadzór,
- 8) ministra - Prezes Rady Ministrów,
- 9) organu centralnego i jego kierownika - organ, któremu podlega.

Artykuł 230

Do rozpatrzenia skargi dotyczącej zadań i działalności organizacji społecznej właściwy jest organ bezpośrednio wyższego stopnia tej organizacji, a w stosunku do organu naczelnego organizacji - Prezes Rady Ministrów lub właściwi ministrowie sprawujący nadzór nad działalnością tej organizacji.

Artykuł 231

Jeżeli organ, który otrzymał skargę, nie jest właściwy do jej rozpatrzenia, obowiązany jest niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie siedmiu dni przekazać ją właściwemu organowi, zawiadamiając równocześnie a tym skarżącego, albo wskazać mu właściwy organ.

Artykuł 232

§ 1. Organ właściwy do rozpatrzenia; skargi może ją przekazać do załatwienia organowi niższego stopnia, o ile skarga nie zawiera zarzutów dotyczących działalności tego organu.

§ 2. Skargę na pracownika można przekazać do załatwienia również jego przełożonemu służbowemu, z obowiązkiem zawiadomienia organu właściwego do rozpatrzenia skargi o sposobie jej załatwienia.

§ 3. O przekazaniu skargi zawiadamia się równocześnie skarżącego.

Artykuł 233

Skarga w sprawie indywidualnej, która nie była i nie jest przedmiotem postępowania administracyjnego, powoduje wszczęcie postępowania, jeżeli została złożona przez stronę. Jeżeli skarga taka pochodzi od innej osoby, może spowodować wszczęcie postępowania administracyjnego z urzędu,

chyba że przepisy wymagają do wszczęcia postępowania żądania strony.

Artykuł 234

W sprawie, w której toczy się postępowanie administracyjne:

- 1) skarga złożona przez stronę podlega rozpatrzeniu w toku postępowania, zgodnie z przepisami kodeksu.
- 2) skarga pochodząca od innych osób stanowi materiał, który organ prowadzący postępowanie powinien rozpatrzyć z urzędu.

Artykuł 235

§ 1. Skargę w sprawie, w której w toku postępowania administracyjnego została wydana decyzja ostateczna, uważa się zależnie od jej treści za żądanie wznowienia postępowania lub za żądanie stwierdzenia nieważności decyzji albo jej uchylecia lub zmiany z urzędu.

§ 2. W przypadkach określonych w § 1 żądanie zostanie uwzględnione, gdy zachodzą przewidziane w Kodeksie warunki do wznowienia postępowania, stwierdzenia nieważności decyzji albo uchylecia lub zmiany.

Artykuł 236

W przypadkach określonych w art. 233 i 234 organem właściwym do rozpatrzenia skargi jest organ uprawniony do wszczęcia postępowania lub organ, przed którym toczy się postępowanie, a w przypadkach określonych w art. 235 - organ właściwy do wznowienia postępowania, stwierdzenia nieważności decyzji albo jej uchylecia lub zmiany.

Artykuł 237

§ 1. Organ właściwy do załatwienia skargi powinien załatwić skargę bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w ciągu miesiąca.

§ 2. Posłowie na Sejm, senatorowie i radni, którzy wnieśli skargę we własnym imieniu albo przekazali do załatwienia skargę innej osoby, powinni być zawiadomieni o sposobie załatwienia skargi, a gdy jej załatwienie wymaga zebrania dowodów, informacji lub wyjaśnień - także o stanie rozpatrzenia skargi, najpóźniej w terminie czternastu dni od dnia jej wniesienia albo przekazania.

§ 3. O sposobie załatwienia skargi zawiadamia się skarżącego.

§ 4. W razie niezakończoności skargi w terminie określonym w § 1 stosuje się przepisy art. 36-38.

Artykuł 238

§ 1. Zawiadomienie o sposobie załatwienia skargi powinno zawierać: oznaczenie organu, od którego pochodzi, wskazanie, w jaki sposób skarga została załatwiona, oraz podpis z podaniem imienia, nazwiska i stanowiska służbowego osoby upoważniającej do załatwienia skargi. Zawiadomienie o odmownym załatwieniu skargi powinno zawierać ponadto uzasadnienie faktyczne i prawne.

§ 2. W zawiadomieniu, o którym mowa w § 1, w jednostkach organizacyjnych resortu obrony narodowej można po-

minąć imię i nazwisko osoby upoważnionej do załatwienia skargi.

Artykuł 239

§ 1. W przypadku gdy skarga, w wyniku jej rozpatrzenia, uznana została za bezzasadną i jej, bezzasadność wykazano w odpowiedzi na skargę, a skarżący ponowił skargę bez wskazania nowych okoliczności - organ właściwy do jej rozpatrzenia może, w odpowiedzi na tę skargę, podtrzymać swoje poprzednie stanowisko.

§ 2. O załatwieniu w sposób określony w § 1 skargi wniesionej ponownie organ załatwiający tę skargę zawiadamia organ wyższego stopnia; nie dotyczy to skarg załatwianych przez organy naczelne.

Artykuł 240

Gdy skarga dotyczy sprawy, która nie podlega rozpatrzeniu według przepisów Kodeksu (art. 3 § 1 i 2) albo nie należy do właściwości organów administracji publicznej, przepisy art. 233-239 stosuje się odpowiednio, z zastrzeżeniem, że w miejsce pozostałych przepisów Kodeksu stosuje się przepisy postępowania właściwego dla danej sprawy.

ROZDZIAŁ 3

Wnioski

Artykuł 241

Przedmiotem wniosku mogą być w szczególności sprawy ulepszenia organizacji, wzmocnienia praworządności, usprawnienia pracy i zapobiegania nadużyciom, ochrony własności, lepszego zaspokajania potrzeb ludności.

Artykuł 242

§ 1. Wnioski składa się do organów właściwych ze względu na przedmiot wniosku.

§ 2. Wnioski w sprawach dotyczących zadań organizacji społecznych składa się do organów tych organizacji.

Artykuł 243

Jeżeli organ, który otrzymał wniosek, nie jest właściwy do jego rozpatrzenia, obowiązany jest w ciągu siedmiu dni przekazać go właściwemu organowi. O przekazaniu wniosku zawiadamia się równocześnie wnioskodawcę.

Artykuł 244

§ 1. W sprawie terminu załatwiania wniosków stosuje się przepis art. 237 § 1.

§ 2. O sposobie załatwienia wniosku zawiadamia się równocześnie wnioskodawcę.

Artykuł 245

W razie niemożności załatwienia wniosku w terminie określonym w art. 244 właściwy organ obowiązany jest w tym terminie zawiadomić wnioskodawcę o czynnościach podjętych w celu rozpatrzenia wniosku oraz o przewidywanym terminie załatwienia wniosku.

Artykuł 246

§ 1. Wnioskodawcy niezadowolonemu ze sposobu załatwienia wniosku służy prawo wniesienia skargi w trybie określonym w rozdziale 2 niniejszego działu.

§ 2. Wnioskodawcy służy prawo wniesienia skargi w przypadku niezadowolonego wniosku w terminie określonym w art. 244 albo wskazanym w zawiadomieniu (art. 245).

Artykuł 247

Do wniosków stosuje się odpowiednio przepisy art. 230, 237 § 2 i art. 238.

ROZDZIAŁ 4

Udział prasy i organizacji społecznych

Artykuł 248

§ 1. Skargi i wnioski przekazane przez redakcje prasowe, radiowe i telewizyjne do organów właściwych w myśl art. 2128-230 i 242 podlegają rozpatrzeniu i załatwieniu w trybie określonym w przepisach rozdziałów 2 i 3 niniejszego działu.

§ 2. Właściwy organ zawiadamia w przepisany terminie o sposobie załatwienia skargi lub wniosku albo o ich przekazaniu innemu organowi w celu załatwienia również redakcję, jeżeli zażądała takiego zawiadomienia.

Artykuł 249

Przepis art. 248 stosuje się odpowiednio do skarg i wniosków przekazanych przez organizacje społeczne do organów właściwych w myśl art. 228-230 oraz art. 242.

Artykuł 250

(skreślony).

Artykuł 251

Przepisy art. 237 § 4 oraz art. 245 i 246 stosuje się odpowiednio do redakcji prasowej, która opublikowała i przesłała do właściwego organu administracji publicznej artykuł, notatkę lub inną wiadomość, w trybie przewidzianym w niniejszym rozdziale.

Artykuł 252

(skreślony).

ROZDZIAŁ 5

Przyjmowanie skarg i wniosków

Artykuł 253⁶⁰

§ 1. Organy państwowe, organy samorządu terytorialnego i inne organy samorządowe oraz organy organizacji społecznych obowiązane są przyjmować obywateli w sprawach skarg i wniosków w ustalonych przez siebie dniach i godzinach.

§ 2. Kierownicy organów wymienionych w § 1 lub wyznaczeni przez nich zastępcy obowiązani są przyjmować oby-

wateli w sprawach skarg i wniosków co najmniej raz w tygodniu.

§ 3. Dni i godziny przyjęć powinny być dostosowane do potrzeb ludności, przy czym przynajmniej raz w tygodniu przyjęcia powinny się odbywać w ustalonym dniu po godzinach pracy.

§ 4. Informacja o dniach i godzinach przyjęć powinna być wywieszona na widocznym miejscu w siedzibie danej jednostki organizacyjnej oraz podporządkowanych jej jednostkach organizacyjnych.

§ 5. Prezes Rady Ministrów lub właściwy Minister oraz naczelny organ organizacji społecznej mogą ustalać sposób, dni i godziny przyjmowania obywateli w sprawach skarg i wniosków przez podporządkowane im organy i jednostki organizacyjne.

Artykuł 254

Skargi i wnioski składane i przekazywane do organów państwowych, organów samonadu terytorialnego i innych organów samorządowych i organów organizacji społecznych oraz związane z nimi pisma i inne dokumenty rejestruje się i przechowuje w sposób ułatwiający kontrolę przebiegu i terminów załatwiania poszczególnych skarg i wniosków.

Artykuł 255

(skreślony).

Artykuł 256⁶¹

Pracownik, który otrzymał skargę dotyczącą jego działalności, obowiązany jest przekazać ją niezwłocznie swojemu przełożonemu służbowemu.

ROZDZIAŁ 6

Nadzór i kontrola

Artykuł 257⁶²

Zwierzchni nadzór nad przyjmowaniem i załatwianiem skarg i wniosków składanych do sądów sprawuje Krajowa Rada Sądownictwa, a do innych organów i jednostek organizacyjnych - Prezes Rady Ministrów.

Artykuł 258⁶³

§ 1. Nadzór i kontrolę nad przyjmowaniem i załatwianiem skarg i wniosków sprawują:

- 1) ministrowie - gdy chodzi o skargi załatwiane przez ministerstwa i inne jednostki organizacyjne bezpośrednio podległe ministrowi,
- 2) właściwi rzeczowo ministrowie we współdziałaniu z ministrem właściwym do spraw administracji publicznej⁶⁴ gdy chodzi o skargi załatwiane przez terenowe organy, administracji rządowej,
- 3) terenowe organy administracji rządowej - gdy chodzi o skargi załatwiane przez jednostki organizacyjne nadzorowane przez te organy,
- 4) organy wyższego stopnia oraz właściwe organy naczelne gdy chodzi o skargi załatwiane przez pozo-

stałe, organy państwowe i organy państwowych jednostek organizacyjnych,

- 5) Prezes Rady Ministrów i wojewodowie - gdy chodzi o skargi załatwiane przez organy jednostek samorządu terytorialnego oraz samorządowe jednostki organizacyjne.

§ 2. Nadzór i kontrolę nad przyjmowaniem i załatwianiem skarg i wniosków w organach organizacji społecznych sprawują statutowe organy nadzorcze tych organizacji oraz organy wyższego stopnia, zaś w organach naczelnych tych organizacji - organ administracji publicznej sprawujący nadzór nad działalnością danej organizacji.

Artykuł 259⁶⁵

§ 1. Organy, o których mowa w art. 258, dokonują okresowo ocen przyjmowania i załatwiania skarg i wniosków przez organy i jednostki organizacyjne poddane ich nadzorowi.

§ 2. Wojewodowie dokonują okresowo ocen sposobu przyjmowania i załatwiania skarg i wniosków przez wszystkie organy administracji publicznej i innych jednostek organizacyjnych oraz organizacji społecznych działających na ich terenie.

§ 3. W wyniku przeprowadzonych kontroli oraz ocen organy wymienione w § 1 i 2 obowiązane są podejmować środki zmierzające do usunięcia przyczyn skarg oraz do pełnego wykorzystania wniosków dla polepszenia działalności poszczególnych organów i innych państwowych jednostek organizacyjnych oraz organizacji społecznych.

Artykuł 260⁶⁶

(uchylony)⁶⁶

DZIAŁ IX

OPLATY I KOSZTY POSTĘPOWANIA

Artykuł 261

§ 1. Jeżeli strona nie wpłaciła należności tytułem opłat i kosztów postępowania, które zgodnie z przepisami powinny być uiszczone z góry, organ administracji publicznej prowadzący postępowanie wyznaczy jej termin do wniesienia tych należności. Termin ten nie może być krótszy niż siedem dni, a dłuższy niż czterdzieści dni.

§ 2. Jeżeli w wyznaczonym terminie należności nie zostaną uiszczone, podanie podlega zwrotowi lub czynność uzależniona od opłaty zostanie zaniechana.

§ 3. Na postanowienie w sprawie zwrotu podania służy zażalenie.

§ 4. Organ powinien jednak załatwić podanie mimo nieuiszczenia należności:

- 1) jeżeli za niezwłocznym załatwieniem przemawiają względy społeczne lub względ na ważny interes strony,

- 2) jeżeli wniesienie podania stanowi czynność, dla której jest ustanowiony termin zawily,
- 3) jeżeli podanie wniosła osoba zamieszkała za granicą.

Artykuł 262

§ 1. Stronę obciążają te koszty postępowania, które:

- 1) wynikły z winy strony,
- 2) zostały poniesione w interesie lub na żądanie strony, a nie wynikają z ustawowego obowiązku organów prowadzących postępowanie.

§ 2. W uzasadnionych przypadkach organ administracji publicznej może zażądać od strony złożenia zaliczki w określonej wysokości na pokrycie kosztów postępowania.

Artykuł 263

§ 1. Do kosztów postępowania zalicza się koszty podróży i inne należności świadków i biegłych oraz stron w przypadkach przewidzianych w art. 56, a także koszty spowodowane oględzinami na miejscu, jak również koszty doręczenia stronom pism urzędowych.

§ 2. Organ administracji publicznej może zaliczyć do kosztów postępowania także inne koszty bezpośrednio związane z rozstrzygnięciem sprawy.

Artykuł 264

§ 1. Jednocześnie z wydaniem decyzji organ administracji publicznej ustali w drodze postanowienia wysokość kosztów postępowania, osoby zobowiązane do ich poniesienia oraz termin i sposób ich uiszczenia.

§ 2. Na postanowienie w sprawie kosztów postępowania osobie zobowiązanej do ich poniesienia służy zażalenie.

Artykuł 265

Wszelkie nie uiszczone w terminie opłaty i koszty postępowania oraz inne należności wynikłe z tego postępowania podlegają ściągnięciu w trybie przepisów o egzekucji administracyjnej świadczeń pieniężnych.

Artykuł 266

Pracownik organu administracji publicznej winny błędnego wezwania strony (art. 56 § 1) obowiązany jest do zwrotu wynikłych stąd kosztów. Orzekanie i ściąganie należności od tego pracownika następuje w trybie administracyjnym.

Artykuł 267

W razie niewątpliwej niemożności poniesienia przez stronę opłat, kosztów i należności związanych z tokiem postępowania organ administracji publicznej może ją zwolnić w całości lub w części od ponoszenia tych opłat, kosztów i należności. Zwolnienie od opłat skarbowych następuje z zachowaniem przepisów o tych opłatach.

DZIAŁ X

PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 268

(skreślony).

Artykuł 268a⁶⁷

Organ administracji publicznej może w formie pisemnej upoważniać pracowników kierowanej jednostki organizacyjnej do załatwiania spraw w jego imieniu i w ustalonym zakresie, a w szczególności do wydawania decyzji administracyjnych, postanowień i zaświadczeń.

Artykuł 269

Decyzje określone w innych przepisach prawnych jako prawomocne uważa się za ostateczne, chyba że z przepisów tych wynika, iż dotyczą one takiej decyzji, która została utrzymana w mocy w postępowaniu sądowym bądź też nie została zaskarżona w tym postępowaniu z powodu upływu terminu do wniesienia skargi.

PRZYPISY

1) Art. 1 w brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1998 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z wdrożeniem reformy ustrojowej państwa.

2) Art. 2 w brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 2 ustawy powołanej w przypisie 1 do artykułu 1 k.p.a.

3) Art. 3 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 3 lit. a ustawy z dnia 24 maja 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. Nr 34, poz. 201).

4) uchylone przez art. 1 pkt 3 lit. b ustawy powołanej w przypisie 3 do art. 3 k.p.a.

5) Art. 5 w brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 4 ustawy powołanej w przypisie 1 do artykułu 1 k.p.a.

6) Patrz przypis 5.

7) Art. 6 w brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 5 ustawy powołanej w przypisie 1 do artykułu 1 k.p.a.

8) Art. 7 w brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 5 ustawy powołanej w przypisie 1 do artykułu 1 k.p.a.

9) Art. 17 w brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 7 ustawy powołanej w przypisie 1 do artykułu 1 k.p.a.

10) Art. 17 pkt 1 w brzmieniu nadanym przez art. 25 pkt 2 ustawy z dnia 12 października 1994 r. o samorządowych kolegiach odwoławczych (Dz.U. Nr 122, poz. 593).

11) Art. 18 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 8 ustawy powołanej w przypisie 1 do artykułu 1 k.p.a.

12) Art. 22 § 1 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 9 ustawy powołanej w przypisie 1 do art. 1 k.p.a.

13) Patrz przypis 12.

14) Patrz przypis 12.

15) Patrz przypis 7.

16) Patrz przypis 7.

17) Patrz przypis 7.

18) Artykuł 26 w brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 10 i 11 ustawy powołanej w przypisie 1 do art. 1 k.p.a.

19) Art. 27 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 10 ustawy powołanej w przypisie 3 do artykułu 3 k.p.a.

20) Patrz przypis 1 do artykułu 1 k.p.a.

- 21) Uchylony przez art. 25 pkt 3 ustawy wymienionej w przypisie 10 do artykułu 5 k.p.a.
- 22) Patrz przypis 7.
- 23) Uchylony przez art. 175 ustawy z dnia 20 lipca 1993 r. o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego (Dz.U. Nr 41, poz. 185).
- 24) Art. 44 w brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 15 ustawy powołanej w przypisie 1 do artykułu 1 k.p.a.
- 25) Art. 52 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 13 ustawy powołanej w przypisie 3 do artykułu 3 k.p.a.
- 26) Art. 75 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 października 1987 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. Nr 33, poz. 186).
- 27) Zgodnie z art. 4 ust. 6 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o denominacji złotego (Dz.U. Nr 84, poz. 386; z 1995 r. Nr 16, poz. 79) wszelkie wartości pieniężne wynikające z obowiązujących przepisów podlegają z dniem 1 stycznia 1995 r. z mocy prawa przeliczeniu w stosunku 1 nowy złoty = 10.000 starych złotych.
- 28) Patrz przypis 27 do art. 88 k.p.a.
- 29) Patrz przypis 27 do art. 88 k.p.a.
- 30) Art. 107 w brzmieniu nadanym przez art. 51 ustawy z dnia 19 grudnia 1980 r. o zobowiązaniach podatkowych (Dz.U. Nr 27, poz. 111).
- 31) Art. 124 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 14 ustawy powołanej w przypisie 3 do artykułu 3 k.p.a.
- 32) Art. 125 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 15 ustawy powołanej w przypisie 3 do artykułu 3 k.p.a.
- 32a) Art. 126 w brzmieniu nadanym przez art. 61 ustawy z 11 maja 1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym (Dz.U. Nr 74, poz. 368).
- 33) Art. 127 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 23 ustawy powołanej w przypisie 1 do artykułu 1 k.p.a.
- 34) Patrz przypis 5 do artykułu 5 k.p.a.
- 35) patrz przypis 1.
- 36) Art. 150 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 17 ustawy powołanej w przypisie 3 do artykułu 3 k.p.a.
- 37) Patrz przypis 6 do artykułu 5 k.p.a.
- 38) Art. 152 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 26 ustawy powołanej w przypisie 1 do artykułu 1 k.p.a.
- 39) Patrz przypis 10 do artykułu 5 k.p.a.
- 40) Art. 154 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 27 ustawy powołanej w przypisie 1 do artykułu 1 k.p.a.
- 41) Art. 157 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 28 ustawy powołanej w przypisie 1 do artykułu 1 k.p.a.
- 42) W brzmieniu nadanym przez art. 25 pkt 5 ustawy wymienionej w przypisie 10 do artykułu 5 k.p.a.
- 43) Art. 161 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 29 ustawy powołanej w przypisie 1 do artykułu 1 k.p.a.
- 44) Art. 167a został dodany przez art. 44 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej (Dz.U. Nr 100, poz. 442 z późn. zm.).
- 45) Art. 176 w brzmieniu nadanym przez art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 29 grudnia 1982 r. o urzędzie Ministra Finansów oraz urzędach i izbach skarbowych (tekst jednolity Dz.U. z 1994 r. Nr 106, poz. 511).
- 46) W brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 30 ustawy wymienionej w przypisie 1 do art. 1.
- 47) Patrz przypis 46 do artykułu 184 k.p.a.
- 48) Patrz przypis 46 do artykułu 184 k.p.a.
- 49) Patrz przypis 46 do artykułu 184 k.p.a.
- 50) Dział VI uchylony przez art. 61 ustawy powołanej w przypisie 32a.
- 51) Art. 217 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 3 ustawy powołanej w przypisie 26 do artykułu 75 k.p.a.
- 52) Art. 220 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 4 ustawy powołanej w przypisie 26 do artykułu 75 k.p.a.
- 53) Art. 221 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 34 ustawy powołanej w przypisie 1 do artykułu 1 k.p.a.
- 54) Art. 222 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 28 ustawy powołanej w przypisie 3 do artykułu 3 k.p.a.
- 55) Art. 223 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 29 ustawy powołanej w przypisie 3 do artykułu 3 k.p.a.
- 56) Art. 225 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 35 ustawy powołanej w przypisie 1 do artykułu 1 k.p.a.
- 57) W brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 36 ustawy wymienionej w przypisie 1 do art. 1.
- 58) Patrz uchwała Nr 132 Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1980 r. w sprawie organizacji przyjmowania, rozpatrywania i załatwiania skarg i wniosków (M.P. Nr 29, poz. 162 z późniejszymi zmianami).
- 59) Art. 229 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 38 ustawy powołanej w przypisie 1 do artykułu 1 k.p.a.
- 60) Art. 253 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 33 ustawy powołanej w przypisie 3 do artykułu 3 k.p.a.
- 61) Art. 256 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 3 ustawy powołanej w przypisie 3 do artykułu 3 k.p.a.
- 62) Art. 257 w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 35 ustawy powołanej w przypisie 3 do artykułu 3 k.p.a. ,
- 63) Art. 258 w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 47 ustawy powołanej w przypisie 7 do artykułu 7 k.p.a.
- 64) Patrz przypis 15 do art. do art. 22 k.p.a.
- 65) Art. 259 w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 37 ustawy powołanej w przypisie 3 do artykułu 3 k.p.a.
- 66) Art. 260 uchylony przez art. 1 pkt 38 ustawy powołanej w przypisie 3 do artykułu 3 k.p.a.
- 67) Art. 268a dodany przez art. 1 pkt 5 ustawy powołanej w przypisie 26 do artykułu 75 k.p.a.

37
USTAWA

z dnia 17 czerwca 1966 r.

o postępowaniu egzekucyjnym w administracji

(Dz.U. z 1991 r. Nr 36, poz. 161; z 1992 r. Nr 20, poz. 78; z 1993 r. Nr 28, poz. 127;
z 1995 r. Nr 85, poz. 426; z 1996 r. Nr 43, poz. 189 i Nr 146, poz. 680; z 1997 r. Nr 137,
poz. 926 i Nr 141, poz. 943 i 944; z 1998 r. Nr 162, poz. 1126)

DZIAŁ I

PRZEPISY OGÓLNE

ROZDZIAŁ 1

Zasady ogólne

Artykuł 1

Ustawa określa postępowanie i środki przymusowe, stosowane przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego w celu doprowadzenia do wykonania przez zobowiązanych ich obowiązków o charakterze pieniężnym (uiszczenia należności pieniężnych) lub obowiązków o charakterze niepieniężnym, a także sposób zabezpieczenia wykonania tych obowiązków.

Artykuł 2

§ 1. Egzekucji administracyjnej podlegają następujące obowiązki:

- 1) podatki, opłaty i inne należności, do których stosuje się przepisy o zobowiązaniach podatkowych, oraz grzywny i kary pieniężne, a także inne należności pieniężne pozostające w zakresie właściwości organów administracji rządowej i organów samorządu terytorialnego lub przekazane do egzekucji administracyjnej na podstawie przepisu szczególnego,
- 2) wpłaty na rzecz funduszy celowych utworzonych na podstawie odrębnych przepisów,
- 3) obowiązki o charakterze niepieniężnym pozostające we właściwości organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego lub przekazane do egzekucji administracyjnej na podstawie przepisu szczególnego.

§ 2.¹ Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia poddać egzekucji administracyjnej inne należności pieniężne niż określone w § 1 pkt 1, jeżeli przypadają one Skarbowi Państwa lub państwowej jednostce organizacyjnej. Poddanie tych należności egzekucji administracyjnej nie przesądza o wyłączeniu sporu o ich istnienie lub wysokość spod rozpoznania przez sąd, jeżeli z charakteru należności wynika, że do rozpoznania takiego sporu właściwy jest sąd.

Artykuł 3

Egzekucję administracyjną stosuje się do obowiązków określonych w art. 2, gdy wynikają one z decyzji lub postana-

wień właściwych organów albo w zakresie administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego bezpośrednio z przepisu prawa, chyba że przepis szczególny zastrzega dla tych obowiązków tryb egzekucji sądowej.

Artykuł 4

Do obowiązków, które wynikają z decyzji, postanowień, orzeczeń albo aktów prawnych innych niż określone w art. 2 i 3 stosuje się egzekucję administracyjną tylko wówczas, gdy przepis szczególny przewiduje ich wykonanie w trybie administracyjnym.

Artykuł 5

Uprawnionym do żądania wykonania w drodze egzekucji administracyjnej obowiązków określonych w art. 2, zwany dalej wierzycielem, jest:

- 1) w odniesieniu do obowiązków wynikających z decyzji lub postanowień organów administracji rządowej i organów jednostek samorządu terytorialnego - właściwy do orzekania organ I instancji.
- 2) dla obowiązków wynikających z orzeczeń sądów lub innych organów albo bezpośrednio z przepisów prawa - organ lub instytucja bezpośrednio zainteresowana w wykonaniu przez zobowiązanego obowiązku albo powołana do czuwania nad wykonaniem obowiązku, a w przypadku braku takiej jednostki lub jej bezczynności - podmiot, na którego rzecz wydane zostało orzeczenie lub którego interesy prawne zostały naruszone w wyniku niewykonania obowiązku.

Artykuł 6

§ 1. W razie uchylania się zobowiązanego od wykonania obowiązku wierzyciel powinien podjąć czynności zmierzające do zastosowania środków egzekucyjnych.

§ 2. Minister Finansów określi sposób postępowania wierzycieli należności pieniężnych przy podejmowaniu czynności, o których mowa w § 1.²

Artykuł 7

§ 1. Organ administracji rządowej i organ samorządu terytorialnego właściwy do prowadzenia egzekucji administracyjnej (organ egzekucyjny) stosuje tylko środki egzekucyjne, przewidziane w ustawie.

§ 2. Organ egzekucyjny stosuje środek egzekucyjny, który prowadzi bezpośrednio do wykonania obowiązku, a spo-

śród kilku środków egzekucyjnych - środek lub środki najmniej uciążliwe dla zobowiązanego.

§ 3. Stosowanie środka egzekucyjnego jest niedopuszczalne, gdy egzekwowany obowiązek został wykonany albo stał się bezprzedmiotowy.

Artykuł 8

§ 1. Nie podlegają egzekucji administracyjnej:

- 1) przedmioty urządzenia domowego, pościel, bielizna i ubranie niezbędne dla zobowiązanego i będących na jego utrzymaniu członków rodziny, a także ubranie niezbędne do pełnienia służby lub wykonywania zawodu,
- 2) zapasy żywności i opału, niezbędne dla zobowiązanego i będących na jego utrzymaniu członków rodziny na okres miesiąca,
- 3) krowa lub dwie kozy albo trzy owce, potrzebne do wyżywienia zobowiązanego i będących na jego utrzymaniu członków rodziny, wraz z zapasem paszy i ściółki do najbliższych zbiorów,
- 4) narzędzia i inne przedmioty niezbędne do pracy zarobkowej wykonywanej osobiście przez zobowiązanego oraz surowce niezbędne dla niego do jego pracy na okres siedmiu dni,
- 5) przedmioty niezbędne do pełnienia służby przez zobowiązanego lub do wykonywania przez niego zawodu,
- 6) pieniądze w kwocie, która odpowiada kwocie najniższego wynagrodzenia miesięcznego pracowników zatrudnionych w uspołecznionych zakładach pracy,
- 7) wkłady oszczędnościowe złożone w bankach, na zasadach i w wysokości określonej przepisami prawa bankowego,
- 8) papiery osobiste, po jednej obrączce zobowiązanego i jego współmałżonka, wykonane z metali szlachetnych, odznaczenia oraz przedmioty niezbędne zobowiązanemu i członkom jego rodziny do nauki lub wykonywania praktyk religijnych, a także przedmioty codziennego użytku, które mogą być sprzedane tylko znacznie poniżej ich wartości, a dla zobowiązanego mają znaczną wartość użytkową,
- 9) inne przedmioty, wierzytelności i prawa majątkowe zwolnione na podstawie szczególnych przepisów spod egzekucji administracyjnej.

§ 2. Za przedmioty niezbędne zobowiązanemu i członkom jego rodziny w rozumieniu § 1 pkt 1 nie uważa się w szczególności:

- mebli stylowych i stylizowanych,
- telewizorów do odbioru programu w kolorze,
- radioodbiorników stereofonicznych i urządzeń nagłaśniających,
- gramofonów stereofonicznych,
- magnetofonów i magnetowidów,
- komputerów i urządzeń peryferyjnych, chyba że są niezbędne zobowiązanemu do wykonywania zawodu,

- futer ze skór szlachetnych,
- dywanów wełnianych i ze skór naturalnych,
- porcelany, szkła ozdobnego i kryształów,
- sztucców z metali szlachetnych,
- dzieł sztuki.

§ 3. U rolników, oprócz ruchomości wymienionych w § 1 pkt 1, 2 i 6-9, nie podlegają egzekucji administracyjnej:

- 1) jeden koń wraz z uprzężą, jedna krowa, dwie kozy, jeden tryk i dwie owce, jedna maciora oraz dziesięć sztuk drobiu,
- 2) jedna jałówka lub cieliczka w przypadku braku krowy,
- 3) zapasy paszy i ściółki dla inwentarza wymienionego w pkt 1 i 2 aż do najbliższych zbiorów,
- 4) jeden pług, jeden zespół bron, jeden kultywator, jeden kierat, jedna sieczkarnia, jeden wóz, jedno sanie robocze,
- 5) zboże i inne ziemiopłody niezbędne do siewu lub sadzenia w gospodarstwie rolnym zobowiązanego w danym roku gospodarczym.

Artykuł 9

§ 1. Wynagrodzenie ze stosunku pracy podlega egzekucji w zakresie określonym w przepisach Kodeksu pracy.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do należności członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i członków ich rodzin z tytułu pracy w spółdzielni oraz wszystkich świadczeń powtarzających się, których celem jest zapewnienie utrzymania.

§ 3. Przepisu § 1 nie stosuje się do wierzytelności członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych z tytułu udziału w dochodach spółdzielni przypadających im od wniesionych do spółdzielni wkładów.

§ 4. Dochody wymienione w § 1 i 2 oblicza się wraz ze wszystkimi dodatkami i wartością świadczeń w naturze, lecz po potrąceniu podatków należnych od tych dochodów.

Artykuł 10

§ 1. Świadczenia pieniężne przewidziane w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym podlegają egzekucji w zakresie określonym w tych przepisach.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do emerytur i rent otrzymywanych z zagranicy.

§ 3. Do egzekucji z rent przysługujących z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej i z rent zasądzonych przez sąd lub ustalonych umową za utratę zdolności do pracy albo za śmierć żywiciela lub wypłacanych z dobrowolnego ubezpieczenia rentowego oraz do egzekucji ze świadczeń pieniężnych, przysługujących z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, stosuje się przepisy o egzekucji ze świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

§ 4. Nie podlegają egzekucji świadczenia alimentacyjne oraz zasiłki i dodatki rodzinne, pielęgnacyjne, porodowe i dla sierot zupełnych.

Artykuł 11

Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia rozszerzyć wyłączenia spod egzekucji administracyjnej określone w art. 8 i 10, a także wyłączyć spod tej egzekucji rzeczy oraz wierzytelności i prawa majątkowe nie wymienione w art. 8 i 10.³

Artykuł 12

Gdy w przypadku zbiegu egzekucji administracyjnej i egzekucji sądowej administracyjny organ egzekucyjny prowadzi obie egzekucje (art. 62), przepisy art. 8-11 stosuje się również do należności podlegających egzekucji sądowej, chyba że określone w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego ograniczenia egzekucyjne są mniejsze.

Artykuł 13

§ 1. Na żądanie zobowiązanego organ egzekucyjny wydaje postanowienie w sprawie zwolnienia spod egzekucji administracyjnej.

§ 2. Na postanowienie w sprawie zwolnienia spod egzekucji służy zażalenie.

Artykuł 14

§ 1. Przeciwno osobom, które korzystają z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych i w zakresie przewidzianym przez ustawy, umowy lub powszechnie ustalone zwyczaje międzynarodowe nie podlegają orzecznictwu organów polskich, nie może być prowadzona egzekucja administracyjna, chyba że chodzi o sprawę, w której osoby te podlegają orzecznictwu polskich organów administracyjnych:

§ 2. Przeciwno osobom wymienionym w § 1, które podlegają orzecznictwu organów polskich w rezultacie zrzeczenia się ich przywileju lub immunitetu przez państwo wysyłające lub odpowiednią organizację międzynarodową, może być prowadzona egzekucja administracyjna tylko w przypadku wyraźnego zrzeczenia się przywileju lub immunitetu także w odniesieniu do egzekucji administracyjnej.

§ 3. Jednakże gdy w przypadkach określonych w § 2 prowadzenie egzekucji jest dozwolone, niedopuszczalna jest egzekucja z mienia przeznaczonego do użytku służbowego ani też stosowanie środków egzekucyjnych w stosunku do osoby zobowiązanego.

§ 4. W razie wątpliwości co do stosowania przepisów § 1-3 organ egzekucyjny zwraca się do Ministra Spraw Zagranicznych.

Artykuł 15

§ 1. Egzekucja administracyjna może być wszczęta, jeżeli wierzyciel, po upływie terminu do wykonania przez zobowiązanego obowiązku, uprzednio przesłał mu pisemne upomnienie, zawierające wezwanie do wykonania obowiązku z zagrożeniem skierowania sprawy na drogę postępowania egzekucyjnego, chyba że przepisy szczególne inaczej postanawiają. Postępowanie egzekucyjne może być wszczęte dopiero po upływie siedmiu dni od dnia doręczenia tego upomnienia. Koszty upomnienia obciążają zobowiązanego i z zastrzeżeniem § 2 pkt 1 są pobierane na rzecz wierzyciela. Koszty te podlegają ściągnięciu w trybie określonym w ustawie.

§ 2.⁴ Rada Ministrów w drodze rozporządzenia określi:

- 1) wysokość kosztów upomnienia oraz przypadki, w których koszty te pobiera się na rzecz organu egzekucyjnego,
- 2) przypadki, w których egzekucja administracyjna może być wszczęta bez uprzedniego doręczenia upomnienia.

Artykuł 16

Zastosowanie środka egzekucyjnego w postępowaniu egzekucyjnym nie stoi na przeszkodzie wymierzeniu kary w postępowaniu karnym w sprawach o wykroczenia lub dyscyplinarnym za niewykonanie obowiązku.

Artykuł 17

§ 1. Na postanowienia wydane w toku egzekucji administracyjnej lub dotyczące postępowania egzekucyjnego służy zażalenie, jeżeli niniejsza ustawa tak stanowi. Zażalenie wnosi się w terminie siedmiu dni od dnia doręczenia lub ogłoszenia postanowienia.

§ 2. Wniesienie zażalenia nie wstrzymuje postępowania egzekucyjnego. Organ egzekucyjny lub jego organ wyższego stopnia może w uzasadnionych przypadkach wstrzymać postępowanie egzekucyjne.

§ 3. Postanowienia rozstrzygające wnioski i skargi zgłoszone w toku postępowania egzekucyjnego przez zobowiązanego, wierzyciela i osoby trzecie mogą być uchylone lub zmienione, przy zastosowaniu przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego o wznowieniu postępowania administracyjnego oraz uchyleniu i zmianie decyzji.

Artykuł 18

Jeżeli przepisy niniejszej ustawy nie stanowią inaczej, w postępowaniu egzekucyjnym mają odpowiednie zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

ROZDZIAŁ 2

Organy egzekucyjne

Artykuł 19

Organem egzekucyjnym w zakresie egzekucji administracyjnej należności pieniężnych jest:

- 1) naczelnik urzędu skarbowego
- 2) właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego, jeżeli odrębne ustawy tak stanowią.

Artykuł 20

§ 1. Organem egzekucyjnym w zakresie egzekucji administracyjnej obowiązków o charakterze niepieniężnym jest:

- 1) rzeczowo właściwy terenowy organ administracji rządowej I instancji,
- 2) właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego w zakresie zadań własnych, zadań zleconych i zadań z zakresu administracji rządowej oraz obowiązków wynikających z decyzji i postanowień z zakresu admini-

stracji publicznej wydawanych przez samorządowe jednostki organizacyjne.

§ 2. Ponadto w przypadkach określonych szczególnymi przepisami jako organ egzekucyjny w zakresie egzekucji administracyjnej obowiązków o charakterze niepieniężnym działa każdy organ Policji, Urzędu Ochrony Państwa lub Straży Granicznej, organ straży pożarnej kierujący akcją ratowniczą, a także inne organy powołane do ochrony spokoju, bezpieczeństwa, porządku, zdrowia publicznego lub mienia społecznego.

§ 3. Organem egzekucyjnym w zakresie egzekucji administracyjnej obowiązków o charakterze niepieniężnym, wynikających z decyzji z zakresu administracji rządowej, wydanych przez przedsiębiorstwa państwowe i inne państwowe jednostki organizacyjne oraz przez stowarzyszenia, organizacje zawodowe, samorządowe, spółdzielcze i inne organizacje społeczne, jest terenowy organ rządowej administracji I instancji, z którego właściwością związana jest sprawa; w razie wątpliwości lub braku takiego organu, organ ten wyznacza wojewoda.

Artykuł 21⁵

§ 1. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia upoważnić inne niż wymienione w art. 19 i 20 organy administracji publicznej do prowadzenia, jako organy egzekucyjne, egzekucji administracyjnej w zakresie oznaczonych rodzajów spraw albo niektórych czynności egzekucyjnych, a także postępowania zabezpieczającego.

§ 2. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia upoważnić niektórych wierzycieli, będących państwowymi jednostkami organizacyjnymi, do prowadzenia, jako organy egzekucyjne, w określonym zakresie egzekucji administracyjnej, dotyczącej obowiązków w sprawach objętych ich działalnością.

Artykuł 22

Właściwość miejscową organu egzekucyjnego określa się według miejsca zamieszkania (siedziby) zobowiązanego, a w braku zamieszkania w kraju - według miejsca jego pobytu. W sprawach o odebranie rzeczy lub opróżnienie budynków i pomieszczeń właściwość miejscową określa się według miejsca wykonania obowiązku albo według miejsca położenia rzeczy, a przy egzekucji należności pieniężnych również według miejsca położenia mienia zobowiązanego.

Artykuł 23

§ 1. Nadzór nad egzekucją administracyjną sprawują organy wyższego stopnia w stosunku do organów właściwych do wykonywania tej egzekucji.

§ 2. Organy sprawujące nadzór mogą, w szczególności uzasadnionych wypadkach, wstrzymać, na czas określony, czynności egzekucyjne podległego organu.

§ 3. O wstrzymaniu czynności egzekucyjnych organ wyższego stopnia rozstrzyga z urzędu albo na wniosek zobowiązanego, w drodze postanowienia na które zobowiązanemu i wierzycielowi służy zażalenie.

Artykuł 24

Wójt lub burmistrz (prezydent) jest uprawniony do wstrzymywania czynności egzekucyjnych dotyczących prowadzonej na terenie gminy egzekucji administracyjnej należności pieniężnych od rolników tam zamieszkałych, jeżeli zachodzi oczywisty błąd co do egzekwowanego obowiązku lub co do osoby zobowiązanego albo zaistniała nowa lub nieznaną organowi egzekucyjnemu albo przez ten organ nie rozpatrzona okoliczność uzasadniająca przyznanie ulgi albo zawieszenie lub umorzenie postępowania egzekucyjnego. O wstrzymaniu czynności egzekucyjnych wójt lub burmistrz (prezydent) zawiadamia niezwłocznie organ egzekucyjny, który postanowi co do dalszego postępowania.

Artykuł 25

§ 1. Minister właściwy do spraw finansów publicznych sprawuje kontrolę przestrzegania w toku czynności egzekucyjnych przepisów ustawy przez wierzycieli i organy egzekucyjne w zakresie egzekucji należności pieniężnych.

§ 2. Właściwi ministrowie, centralne organy administracji rządowej oraz inne centralne organy administracji publicznej, a także organy sprawujące nadzór nad jednostkami amorażu terytorialnego, prowadzą kontrolę przestrzegania w toku czynności egzekucyjnych przepisów ustawy - przez wierzycieli i organy egzekucyjne w zakresie egzekucji administracyjnej obowiązków o charakterze niepieniężnym.

ROZDZIAŁ 3

Zasady prowadzenia egzekucji

Artykuł 26

§ 1. Organ egzekucyjny wszczyna egzekucję administracyjną na wniosek wierzyciela i na podstawie wystawionego przez niego tytułu wykonawczego.

§ 2. Jeżeli wierzyciel jest jednocześnie organem egzekucyjnym, przystępuje on z urzędu do egzekucji na podstawie tytułu wykonawczego przez siebie wystawionego.

§ 3. Dla egzekucji administracyjnej obowiązków wynikających z orzeczeń sądowych tytułem wykonawczym jest orzeczenie sądowe zaopatrzone w klauzulę wykonalności.

Artykuł 27

§ 1. Tytuł wykonawczy powinien zawierać:

- 1) oznaczenie wierzyciela,
- 2) wskazanie imienia i nazwiska lub nazwy zobowiązanego, jego adresu, a także - w razie możliwości - adresu jego zakładu pracy,
- 3) podanie treści podlegającego egzekucji obowiązku, podstawy prawnej tego obowiązku oraz stwierdzenie, że obowiązek jest wymagalny, a także określenie wysokości egzekwowanej należności pieniężnej,
- 4) wskazanie podstawy prawnej prowadzenia egzekucji administracyjnej,

- 5) datę wystawienia tytułu, podpis z podaniem imienia, nazwiska i stanowiska służbowego podpisującego oraz odcisk pieczęci urzędowej,
- 6) pouczenie zobowiązanego o skutkach niezawiadomienia organu egzekucyjnego o zmianie miejsca pobytu.

§ 2. Do tytułu wykonawczego należy dołączyć dowód doręczenia upomnienia albo stwierdzić w tytule, że doręczenie upomnienia nie było konieczne.

Artykuł 28

§ 1. We wniosku o wszczęcie egzekucji administracyjnej wierzyciel może wskazać środek egzekucyjny. Wierzyciel powinien wskazać środek egzekucyjny, gdy wniosek dotyczy egzekucji obowiązku o charakterze niepieniężnym.

§ 2. Jeżeli egzekwowana należność pieniężna korzysta z prawa pierwszeństwa zaspokojenia, należy ponadto we wniosku wskazać podstawę prawną pierwszeństwa.

Artykuł 29

§ 1. Organ egzekucyjny bada z urzędu dopuszczalność egzekucji administracyjnej; organ ten nie jest natomiast uprawniony do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym.

§ 2. Jeśli obowiązek, którego tytuł wykonawczy dotyczy, nie podlega egzekucji administracyjnej, organ egzekucyjny nie przystępuje do egzekucji.

§ 3. Na postanowienie organu egzekucyjnego o zwrocie służy wierzycielowi zażalenie.

Artykuł 30

Organ egzekucyjny może zastosować zamiast środka egzekucyjnego wskazanego we wniosku inny środek egzekucyjny, jeżeli jest mniej uciążliwy dla zobowiązanego, a prowadzi bezpośrednio do wykonania obowiązku (art. 7 § 2). O powyższym organ egzekucyjny zawiadamia wierzyciela, gdy egzekucja dotyczy obowiązku o charakterze niepieniężnym.

Artykuł 31

§ 1. Czynności egzekucyjne wykonuje organ egzekucyjny lub wyznaczony jego pracownik - zwany dalej egzekutorem, a przy egzekucji należności pieniężnych (art. 19) - zwany dalej poborcą skarbowym. Przepisy ustawy dotyczące egzekutora stosuje się również do poborcy skarbowego.

§ 2. Egzekutor obowiązany jest przed rozpoczęciem czynności egzekucyjnych bez wezwania okazać zobowiązanemu zaświadczenie organu egzekucyjnego lub legitymację służbową, upoważniającą do czynności egzekucyjnych.

Artykuł 32

§ 1. Organ egzekucyjny lub egzekutor, przystępując do czynności egzekucyjnych, doręcza zobowiązanemu odpis tytułu wykonawczego, zaopatrzone w klauzulę organu egzekucyjnego o skierowaniu tytułu do egzekucji administracyjnej, a w przypadkach określonych w art. 26 § 3 - odpis sądowego orzeczenia, oraz poucza zobowiązanego, że służy mu w terminie siedmiu dni prawo zgłoszenia do organu egzekucyjnego zarzutów w sprawie prowadzenia postępowania egzekucyjnego.

§ 2. Organ egzekucyjny doręcza ponadto zobowiązanemu postanowienie o zastosowaniu środka egzekucyjnego albo wskazuje, jaki środek egzekucyjny został zastosowany, gdy prowadzi się egzekucję z wynagrodzenia za pracę, z rachunków bankowych lub wkładów oszczędnościowych albo z innych wierzytelności pieniężnych i praw majątkowych.

Artykuł 33

Podstawą zarzutu w sprawie prowadzenia postępowania egzekucyjnego może być tylko:

- 1) wykonanie, umorzenie, przedawnienie, wygaśnięcie albo nieistnienie obowiązku,
- 2) odroczenie terminu wykonania obowiązku albo brak wymagalności obowiązku z innego powodu, rozłożenie na raty spłaty należności pieniężnej,
- 3) określenie egzekwowanego obowiązku niezgodnie z treścią obowiązku wynikającego z decyzji organu administracyjnego lub bezpośrednio z przepisu prawa, a w przypadkach określonych w art. 26 § 3 - z orzeczenia sądowego,
- 4) błąd co do osoby zobowiązanego,
- 5) niewykonalność obowiązku o charakterze niepieniężnym,
- 6) niedopuszczalność egzekucji administracyjnej lub zastosowanego środka egzekucyjnego, brak uprzedniego doręczenia zobowiązanemu upomnienia, wymaganego w myśl art. 15,
- 7) zastosowanie zbyt uciążliwego środka egzekucyjnego (art. 7).

Artykuł 34

§ 1. Zarzuty zgłoszone na podstawie wskazanej w art. 33 pkt 1-6, przy egzekucji obowiązków o charakterze niepieniężnym także na podstawie wskazanej w art. 33 pkt 7, organ egzekucyjny rozpatruje po uzyskaniu wypowiedzi wierzyciela.

§ 2. Organ egzekucyjny wydaje w sprawie zarzutów postanowienie. Jeżeli organ uznaje zarzuty za uzasadnione, wydaje postanowienie o zawieszeniu postępowania egzekucyjnego (art. 56) lub umorzeniu tego postępowania (art. 59) albo o zastosowaniu innego mniej uciążliwego środka egzekucyjnego.

§ 3. Na postanowienie organu egzekucyjnego w sprawie zarzutów służy zobowiązanemu i wierzycielowi zażalenie.

§ 4. W przypadku wniesienia zarzutu na podstawie wskazanej w art. 33 § 1 pkt 1-4 i 6 podlega on rozpatrzeniu w terminie 7 dni od jego wniesienia. Zażalenie na postanowienie w sprawie zarzutu podlega przekazaniu organowi wyższego stopnia w terminie 3 dni od dnia jego wniesienia, a rozpatrzeniu - w terminie 7 dni od dnia doręczenia właściwemu organowi.

Artykuł 35

§ 1. Wniesienie przez zobowiązanego zarzutu w sprawie prowadzenia postępowania egzekucyjnego nie wstrzymuje czynności egzekucyjnych. Organ egzekucyjny lub egzekutor

może jednak z uzasadnionych powodów wstrzymać czynności egzekucyjne.

§ 2. Organ właściwy do załatwienia zażalenia może zarządzić wstrzymanie czynności egzekucyjnych do czasu rozpatrzenia zażalenia.

Artykuł 36

§ 1. Organ egzekucyjny może żądać od uczestników postępowania złożenia wyjaśnień lub informacji oraz zasięgać od organów administracji państwowej i instytucji informacji niezbędnych do prowadzenia egzekucji.

§ 2. Od wykonania żądania określonego w § 1 można uchylić się w takim zakresie, w jakim według przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego można odmówić zeznań w charakterze świadka albo odpowiedzi na zadane pytanie.

§ 3. Zobowiązany, przeciwko któremu wszczęto postępowanie egzekucyjne, jest obowiązany do powiadomienia, w terminie 7 dni, organu egzekucyjnego o każdej zmianie miejsca swego pobytu, trwającej dłużej niż jeden miesiąc. O obowiązku tym oraz o skutkach jego zaniechania poucza się zobowiązanego przy doręczaniu mu tytułu wykonawczego.

Artykuł 37

§ 1. W razie nieuzasadnionej odmowy udzielenia organowi egzekucyjnemu wyjaśnień lub informacji przewidzianych w art. 36 § 1 albo za udzielenie fałszywych wyjaśnień lub informacji, osoba odpowiedzialna może być ukarana przez organ egzekucyjny grzywną do wysokości pięciokrotnego najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników, określonego przez ministra właściwego do spraw pracy, obowiązującego w dniu nałożenia grzywny. Grzywną taką może być również ukarany zaobowiązany, który zaniedba powiadomienia o zmianie miejsca swego pobytu.

§ 2. Jeżeli żądanie udzielenia wyjaśnień lub informacji było skierowane do osoby prawnej lub innej jednostki organizacyjnej, ukaraniu grzywną podlega pracownik odpowiedzialny za udzielenie wyjaśnień lub informacji, a gdyby ustalenie takiego pracownika było utrudnione - ukaraniu podlega jej kierownik.

§ 3. Na postanowienie o ukaraniu osobie ukaranej służy zażalenie.

Artykuł 37a

W razie uchybienia przez żołnierza obowiązkowi określonymu w art. 37 § 1 i § 2, organ egzekucyjny, zamiast ukarać żołnierza grzywną, występuje do dowódcy jednostki wojskowej, w której żołnierz ten pełni służbę, z wnioskiem o pociągnięcie go do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Artykuł 38

§ 1. Kto, nie będąc zobowiązanym, rości sobie prawa do rzeczy lub prawa majątkowego, z którego prowadzi się egzekucję administracyjną, może wystąpić do organu egzekucyjnego - w terminie czternastu dni od dnia uzyskania wiadomości o czynności egzekucyjnej skierowanej do tej rzeczy lub tego prawa - z żądaniem ich wyłączenia spod egzekucji,

przedstawiając lub powołując dowody na poparcie swego żądania.

§ 2. Organ egzekucyjny rozpoznaje żądanie i wyda postanowienie w sprawie wyłączenia w terminie czternastu dni od dnia złożenia żądania. Termin ten może być przedłużony o dalsze czternaście dni, gdy zbadanie dowodów w tym terminie nie było możliwe.

§ 3. Do czasu wydania postanowienia w sprawie wyłączenia organ egzekucyjny zaniecha dalszych czynności egzekucyjnych w stosunku do rzeczy lub prawa majątkowego, których wyłączenia żądano; jednakże dokonane czynności egzekucyjne pozostają w mocy.

Artykuł 39

Jeżeli przy egzekucji obowiązku o charakterze niepieniężnym rzecz lub prawo majątkowe, których wyłączenia żądano, zostały również objęte środkiem egzekucyjnym wskazanym przez wierzyciela (art. 28 § 1), organ egzekucyjny doręczy mu postanowienie o wyłączeniu. Na to postanowienie służy wierzycielowi zażalenie. Do czasu rozstrzygnięcia zażalenia dokonane czynności egzekucyjne pozostają w mocy.

Artykuł 40

§ 1. Na postanowienie organu egzekucyjnego w sprawie odmowy wyłączenia rzeczy lub prawa majątkowego służy zażalenie.

§ 2. Osobie, której żądanie wyłączenia rzeczy lub prawa nie zostało uwzględnione, służy prawo żądania w trybie Kodeksu postępowania cywilnego ich zwolnienia od egzekucji administracyjnej. Odpis pozwu o zwolnienie należy równocześnie skierować do organu egzekucyjnego.

Artykuł 41

§ 1. Do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia żądania wyłączenia w postępowaniu egzekucyjnym i w okresie czternastu dni po tym rozstrzygnięciu oraz do czasu prawomocnego orzeczenia sądu w sprawie wyłączenia spod egzekucji, rzeczy objęte żądaniem wyłączenia nie mogą być sprzedane w trybie przewidzianym dla sprzedaży ruchomości w przepisach o egzekucji należności pieniężnych.

§ 2. Jeżeli rzecz objęta żądaniem wyłączenia ulega szybkemu zepsuciu, może ona być sprzedana w trybie przewidzianym dla sprzedaży ruchomości w przepisach o egzekucji należności pieniężnych przed rozstrzygnięciem żądania wyłączenia, a osiągniętą ze sprzedaży kwotę składa się do depozytu organu egzekucyjnego. W przypadku nieuwzględnienia żądania wyłączenia egzekucję prowadzi się do kwoty złożonej do depozytu.

Artykuł 42

W postępowaniu dotyczącym egzekucji należności pieniężnej osoba, która żąda wyłączenia rzeczy lub prawa majątkowego, może wpłacić do depozytu organu egzekucyjnego kwotę, na jaką zostały one oszacowane, albo kwotę równą należności pieniężnej łącznie z kosztami egzekucyjnymi. Organ egzekucyjny uchyli wówczas czynności egzekucyjne odnośnie do rzeczy lub prawa, których żądanie

wyłaczenia dotyczy, co nie wpływa na dalszy tok postępowania o wyłączenie. W razie uwzględnienia żądania wyłączenia, kwota złożona do depozytu podlega zwrotowi. Jeżeli żądanie wyłączenia nie zostanie uwzględnione, egzekucję prowadzi się do kwoty złożonej do depozytu.

Artykuł 43

Jeżeli w postępowaniu dotyczącym egzekucji należności pieniężnej zostało zgłoszone, zgodnie z art. 38 § 1, żądanie wyłączenia spod egzekucji rzeczy lub prawa majątkowego z tej przyczyny, że znajduje się we władaniu innej osoby na podstawie umowy zastawu lub prawa użytkownika ustanowionego w wyniku umowy o dożywocie, a żądanie to nie zostało uwzględnione, wierzytelność zabezpieczona zastawem oraz wartość prawa użytkownika podlega zaspokojeniu z kwoty uzyskanej z egzekucji, z uwzględnieniem prawa pierwszeństwa zaspokojenia przysługującego z mocy ustawy należności pieniężnych.

Artykuł 44

Po zakończeniu postępowania egzekucyjnego nie może być zgłoszone żądanie wyłączenia spod egzekucji rzeczy lub prawa majątkowego, z którego została przeprowadzona egzekucja przez sprzedaż rzeczy lub realizację prawa majątkowego, a osoba, która rości sobie prawo do tej rzeczy lub tego prawa, może dochodzić od zobowiązanego odszkodowania na zasadach prawa cywilnego.

Artykuł 45

Organ egzekucyjny i egzekutor są obowiązani odstąpić od czynności egzekucyjnych, jeśli zobowiązany okazał dowody stwierdzające wykonanie, umorzenie, wygaśnięcie lub nieistnienie obowiązku, odroczenie terminu wykonania obowiązku, rozłożenie na raty spłaty należności pieniężnych, albo gdy zachodzi błąd co do osoby zobowiązanego. Organ egzekucyjny zawiadamia wierzyciela o odstąpieniu od czynności egzekucyjnych.

Artykuł 46

§ 1. Organ egzekucyjny i egzekutor może w razie potrzeby wezwać, w pilnych przypadkach także ustnie, pomocy organu Policji lub Straży Granicznej, jeżeli natrafił na opór, który uniemożliwia lub utrudnia przeprowadzenie egzekucji, albo jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że na taki opór natrafi. Jeżeli opór stawia żołnierz w czynnej służbie wojskowej, należy wezwać pomocy właściwego organu wojskowego, chyba że zwłoka grozi udaremieniem egzekucji, a na miejscu nie ma organu wojskowego.

§ 2.⁷ Organy wymienione w § 1 nie mogą odmówić egzekutorowi pomocy.

§ 3.⁸ Zakres obowiązków organów udzielających pomocy przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych określi:

- 1) dla organów Policji i Straży Granicznej - Minister Spraw Wewnętrznych,⁹
- 2) dla organów wojskowych - Minister Obrony Narodowej.¹⁰

Artykuł 47

Jeżeli cel egzekucji prowadzonej w sprawie pieniężnej lub wydania rzeczy tego wymaga, egzekutor zarządzi otwar-

cie lokali i innych pomieszczeń zajmowanych przez zobowiązanego oraz schowków w tych lokalach i pomieszczeniach i przeszuka jego rzeczy oraz te lokale, pomieszczenia i schowki.

Artykuł 48

§ 1. Egzekutor może przeszukać odzież na osobie zobowiązanego, oraz teczki, walizy i tym podobne przedmioty, które zobowiązany ma przy sobie, jeżeli egzekucja dotyczy należności pieniężnej lub wydania rzeczy.

§ 2. Przeszukanie odzieży na osobie zobowiązanego oraz teczek, waliz i tym podobnych przedmiotów poza mieszkaniem, przedsiębiorstwem, zakładem lub gospodarstwem zobowiązanego może nastąpić tylko na podstawie pisemnego polecenia organu egzekucyjnego. Egzekutor obowiązany jest okazać polecenie organu egzekucyjnego zobowiązanemu przed przystąpieniem do czynności egzekucyjnych.

§ 3. Jeżeli w czasie dokonywania czynności egzekucyjnych, o których mowa w § 1 i 2, egzekutor zauważy, że zobowiązany oddał poszukiwane przedmioty swemu domownikowi lub innej osobie do ukrycia, egzekutor może przeszukać odzież tej osoby oraz jej teczki, walizy i tym podobne przedmioty, jakie ona ma przy sobie.

§ 4. Przeszukanie odzieży powinno być dokonane tylko przez osobę tej samej płci co osoba przeszukiwana.

§ 5. Przeszukanie odzieży na żołnierzu w czynnej służbie wojskowej lub funkcjonariuszu Policji, Urzędu Ochrony Państwa lub Straży Granicznej przeprowadza w obecności egzekutora osoba wyznaczona przez ich przełożonego.

Artykuł 49

Egzekutor może upomnieć, a po bezskutecznym upomnieniu wydalić z miejsca dokonywania czynności egzekucyjnych zobowiązanego i każdą inną osobę, która zachowuje się niewłaściwie lub przeszkadza w dokonywaniu czynności egzekucyjnych.

Artykuł 50

§ 1. W lokalach i innych pomieszczeniach organów państwowych oraz na terenach kolejowych i lotnisk można dokonywać czynności egzekucyjnych tylko po uprzednim zawiadomieniu tych organów państwowych lub zarządców (komendantów) tych obiektów. Przepis ten nie dotyczy przypadków, gdy z mocy szczególnych przepisów organy egzekucyjne właściwe są do działania na terenach kolejowych oraz lotnisk.

§ 2. W obrębie budynków wojskowych i zajmowanych przez Policję, Urząd Ochrony Państwa lub Straż Graniczną oraz na okrętach wojennych można dokonywać czynności egzekucyjnych tylko po uprzednim zawiadomieniu właściwego komendanta i w asyście wyznaczonego organu wojskowego lub organu Policji, Urzędu Ochrony Państwa lub Straży Granicznej.

§ 3. Przepisy o obowiązkach organów asystujących przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych wydaje:

- 1) dla organów wojskowych - Minister Obrony Narodowej,¹¹

2) dla organów Policji, Urzędu Ochrony Państwa i Straży Granicznej - Minister Spraw Wewnętrznych.¹²

Artykuł 51

§ 1. Na wniosek zobowiązanego, a także gdy egzekutor uzna to za konieczne, może być przywołany świadek do obecności przy czynnościach egzekucyjnych.

§ 2. Egzekutor powinien przywołać dwóch świadków, gdy zobowiązany nie jest obecny przy czynnościach egzekucyjnych albo został wydalony z miejsca tych czynności, a nie zachodzi obawa udaremnienia wskutek tego egzekucji.

§ 3. Świadcami mogą być także pełnoletni członkowie rodziny i domownicy zobowiązanego.

§ 4. Świadkowie nie otrzymują wynagrodzenia.

Artykuł 52

§ 1. Jeżeli cel egzekucji tego wymaga, organ egzekucyjny zezwoli pisemnie egzekutorowi na dokonanie czynności egzekucyjnej w dni wolne od pracy lub w porze nocnej pomiędzy godziną 21 a godziną 7. Egzekutor jest obowiązany okazać zezwolenie organu egzekucyjnego zobowiązanemu przed przystąpieniem do czynności egzekucyjnych.

§ 2. Czynności egzekucyjne mogą być dokonywane w porze nocnej tylko w obecności świadka.

Artykuł 53

§ 1. Egzekutor sporządza z dokonania czynności egzekucyjnych protokół, jeżeli przepisy niniejszej ustawy nie stanowią inaczej.

§ 2. Protokół podpisują egzekutor, zobowiązany, jeżeli jest obecny, oraz przywołani zgodnie z art. 51 świadkowie. Egzekutor doręcza odpis protokołu zobowiązanemu.

Artykuł 54

§ 1. Na czynności egzekucyjne organu egzekucyjnego i egzekutora służy skarga. Skarga służy również wierzycielowi na przewlekłość postępowania egzekucyjnego.

§ 2. Wniesienie skargi nie wstrzymuje postępowania egzekucyjnego. Organ egzekucyjny lub organ wyższego stopnia może jednak w uzasadnionych wypadkach wstrzymać prowadzenie tego postępowania.

§ 3. W sprawie skargi na czynności egzekucyjne i przewlekłość postępowania egzekucyjnego postanowienia wydaje organ egzekucyjny.

§ 4. Na postanowienie organu egzekucyjnego o oddaleniu skargi służy zażalenie.

Artykuł 55

§ 1. Pracownicy wierzyciela ponoszą odpowiedzialność służbową lub dyscyplinarną za nieuzasadnione wskutek niedbalstwa wystąpienie o wszczęcie postępowania egzekucyjnego oraz za brak lub opóźnienie zawiadomienia o okolicznościach uzasadniających zaniechanie prowadzenia egzekucji administracyjnej.

§ 2. Pracownicy organu egzekucyjnego ponoszą odpowiedzialność służbową lub dyscyplinarną za niezgodne z pra-

wem wskutek niedbalstwa wszczęcie postępowania egzekucyjnego i prowadzenie egzekucji administracyjnej.

§ 3. Przepisy § 1 i 2 nie wykluczają odpowiedzialności Skarbu Państwa na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy państwowych.

ROZDZIAŁ 4

Zawieszenie i umorzenie postępowania egzekucyjnego

Artykuł 56

§ 1. Postępowanie egzekucyjne ulega zawieszeniu:

- 1) w razie wstrzymania wykonania, odroczenia terminu wykonania obowiązku albo rozłożenia na raty spłat należności pieniężnej,
- 2) w razie śmierci zobowiązanego, jeżeli obowiązek nie jest ściśle związany z osobą zmarłego,
- 3) w razie utraty przez zobowiązanego zdolności do czynności prawnych i braku jego przedstawiciela ustawowego,
- 4) na żądanie wierzyciela,
- 5) w innych przypadkach prawem przewidzianych.

§ 2. Zawieszenie postępowania egzekucyjnego, dotyczącego obowiązku o charakterze niepieniężnym, z przyczyny określonej w § 1 pkt 2 i 3 może nastąpić tylko w przypadkach, gdy nie zagraża to interesowi społecznemu.

§ 3. Organ egzekucyjny wydaje postanowienie w sprawie zawieszenia postępowania egzekucyjnego.

§ 4. Na postanowienie organu egzekucyjnego o zawieszeniu postępowania lub o odmowie zawieszenia tego postępowania służy zażalenie.

Artykuł 57

§ 1. Organ egzekucyjny podejmie zawieszony postępowanie egzekucyjne po ustaniu przyczyny zawieszenia.

§ 2. W razie zawieszenia postępowania z przyczyny określonej w art. 56 § 1 pkt 2 - organ egzekucyjny podejmie zawieszony postępowanie, gdy organ ten zostanie zawiadomiony przez wierzyciela o ustaleniu według przepisów prawa cywilnego spadkobierców zmarłego zobowiązanego, na których przeszedł egzekwowany obowiązek. Wierzyciel może również, nie czekając na sądowe stwierdzenie nabycia spadku, wskazać osobę, którą uważa za spadkobiercę zmarłego zobowiązanego, odpowiedzialną za egzekwowany obowiązek. Jednakże organ egzekucyjny obowiązany jest zastosować się do postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku, jeżeli postanowienie to zostanie mu złożone przed zakończeniem postępowania egzekucyjnego.

§ 3. Jeżeli szczególne przepisy przewidują wydanie przez wierzyciela decyzji o odpowiedzialności za zmarłego zobowiązanego innej osoby, jako spadkobiercy, organ egzekucyjny może podjąć postępowanie egzekucyjne, zawieszony z przyczyny określonej w art. 56 § 1 pkt 2, po wydaniu takiej decyzji.

Artykuł 58

§ 1. W razie zawieszenia postępowania egzekucyjnego pozostają w mocy dokonane czynności egzekucyjne.

§ 2. Organ egzekucyjny może jednak uchylić dokonane czynności egzekucyjne, jeżeli to jest uzasadnione ważnym interesem zobowiązanego, interes wierzyciela nie stoi temu na przeszkodzie, a osoby trzecie na skutek tych czynności nie nabyły praw. Uchylenie dokonanych czynności nie powoduje umorzenia należnych za nie kosztów egzekucyjnych.

§ 3. Na postanowienie organu egzekucyjnego o uchyleniu czynności egzekucyjnych albo o odmowie uchylenia tych czynności służy zażalenie.

Artykuł 59

§ 1. Postępowanie egzekucyjne podlega umorzeniu:

- 1) jeżeli obowiązek został przed wszczęciem postępowania wykonany,
- 2) jeżeli obowiązek nie jest wymagalny, został umorzony lub wygasł z innego powodu albo jeżeli obowiązek nie zaistniał,
- 3) jeżeli egzekwowany obowiązek został określony niezgodnie z treścią obowiązku wynikającego z decyzji organu administracyjnego, orzeczenia sądowego albo bezpośrednio z przepisu prawa,
- 4) gdy zachodzi błąd co do osoby zobowiązanego lub gdy egzekucja nie może być prowadzona ze względu na osobę zobowiązanego,
- 5) jeżeli obowiązek o charakterze niepieniężnym okazał się niewykonalny,
- 6) w razie śmierci zobowiązanego, gdy obowiązek jest ściśle związany z osobą zmarłego,
- 7) jeżeli egzekucja administracyjna lub zastosowany środek egzekucyjny są niedopuszczalne albo brak uprzedniego upomnienia zobowiązanego (art. 15),
- 8) jeżeli postępowanie egzekucyjne zawieszono na żądanie wierzyciela nie zostało podjęte przed upływem roku od dnia zgłoszenia tego żądania,
- 9) jeżeli jest oczywiste, że w postępowaniu egzekucyjnym dotyczącym należności pieniężnej nie uzyska się kwoty przewyższającej wydatki egzekucyjne,
- 10) na żądanie wierzyciela,
- 11) w innych przypadkach w niniejszej ustawie przewidzianych.

§ 2. W przypadkach określonych w § 1 organ egzekucyjny wydaje, na żądanie strony lub z urzędu, postanowienie w sprawie umorzenia postępowania egzekucyjnego.

§ 3. W razie umorzenia postępowania egzekucyjnego dotyczącego należności pieniężnych organ egzekucyjny, który jest jednocześnie wierzycielem (art. 26 § 2), doręcza zobowiązanemu postanowienie o umorzeniu tylko wówczas, gdy zobowiązany tego zażądał.

§ 4. Na postanowienie o umorzeniu postępowania egzekucyjnego lub o odmowie umorzenia tego postępowania służy zażalenie.

Artykuł 60

§ 1. Umorzenie postępowania egzekucyjnego powoduje uchylenie dokonanych czynności egzekucyjnych, jeżeli dalsze przepisy ustawy nie stanowią inaczej. Pozostają jednak w mocy prawa osób trzecich, nabyte na skutek tych czynności.

§ 2. Organ egzekucyjny wydaje w razie potrzeby postanowienie dotyczące uchylenia dokonanych czynności egzekucyjnych wskutek umorzenia postępowania egzekucyjnego.

§ 3. Na postanowienie organu egzekucyjnego w sprawie uchylenia dokonanych czynności egzekucyjnych lub odmowy uchylenia tych czynności służy zażalenie.

Artykuł 61

W razie umorzenia postępowania egzekucyjnego z przyczyny określonej w art. 59 § 1 pkt 9 wszczęcie ponownej egzekucji może nastąpić wówczas, gdy zostanie ujawniony majątek lub źródła dochodu zobowiązanego przewyższające kwotę wydatków egzekucyjnych.

ROZDZIAŁ 5

Zbieg egzekucji

Artykuł 62

W razie zbiegu egzekucji administracyjnej i sądowej do tej samej rzeczy lub prawa majątkowego, organ egzekucyjny wstrzymuje czynności egzekucyjne na wniosek wierzyciela, zobowiązanego lub z urzędu i przekazuje akta egzekucji administracyjnej sądowi rejonowemu zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego.

Artykuł 63

W razie zbiegu egzekucji administracyjnej prowadzonej do tej samej rzeczy lub prawa majątkowego przez organ egzekucyjny oraz przez inny organ wyznaczony w trybie art. 21 § 1 lub przez wierzyciela upoważnionego zgodnie z art. 21 § 2, organ egzekucyjny przejmie łączne prowadzenie egzekucji.

ROZDZIAŁ 6

Koszty egzekucyjne

Artykuł 64

§ 1. Opłaty za czynności egzekucyjne oraz wydatki związane z postępowaniem egzekucyjnym obciążają zobowiązanego. Te koszty egzekucyjne podlegają przymusowemu ściągnięciu w trybie egzekucji administracyjnej. Przy egzekucji kosztów egzekucyjnych nie pobiera się opłat za czynności egzekucyjne.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, gdy koszty egzekucyjne zostały spowodowane niezgodnym z prawem wszczęciem lub prowadzeniem postępowania egzekucyjnego. Koszty te ponosi wierzyciel lub organ egzekucyjny, w zależności od tego, kto spowodował niezgodne z prawem wszczęcie lub prowadzenie postępowania.

§ 3. Wierzyciel ponosi wydatki związane z przekazaniem mu egzekwowanej należności lub przedmiotu. Wierzyciel pokrywa również koszty postępowania egzekucyjnego, jeżeli nie mogą być one ściągnięte od zobowiązanego.

§ 4. Organ egzekucyjny wydaje na żądanie zobowiązanego lub wierzyciela postanowienie w sprawie kosztów egzekucyjnych. Na postanowienie to służy zażalenie.

§ 5. Koszty egzekucyjne przypadają na rzecz tego organu, który dokonał czynności egzekucyjnych powodujących powstanie kosztów.

Artykuł 65¹³

Minister Finansów określi, w drodze rozporządzenia, wysokość opłat za poszczególne czynności egzekucyjne, sposób ustalania i dokumentowania wydatków związanych z postępowaniem egzekucyjnym oraz umarzania kosztów egzekucyjnych.

Artykuł 66

§ 1. Wierzyciel jest obowiązany do uiszczenia opłaty od kwot ściągniętych egzekucyjnie, a także wpłaconych w wyniku zastosowania środków egzekucyjnych.

§ 2. Opłata wynosi 5% od kwot określonych w § 1 i przypada na rzecz tego organu, który dokonał ściągnięcia należności pieniężnej lub zastosował środki egzekucyjne, w wyniku których należność została zapłacona.

§ 3.¹⁴ Jeżeli wierzyciel uchyla się od uiszczenia opłaty od kwot określonych w § 1, opłata ta podlega przymusowemu ściągnięciu w trybie egzekucji administracyjnej.

DZIAŁ II

EGZEKUCJA NALEŻNOŚCI PIENIĘŻNYCH

ROZDZIAŁ 1

Przepisy wspólne

Artykuł 67

Środkami egzekucji administracyjnej należności pieniężnych są:

- 1) egzekucja z pieniędzy (art. 68),
- 2) egzekucja z wynagrodzenia za pracę (art. 72-78),
- 3) egzekucja ze świadczeń z zaopatrzenia emerytalnego oraz ubezpieczenia społecznego (art. 79),
- 4) egzekucja z rachunków bankowych i wkładów oszczędnościowych (art. 80-88), publicznej licytacji i trybu postępowania przy przechowywaniu i egzekucyjnej sprzedaży niektórych rodzajów ruchomości (Dz.U. Nr 47, poz. 281 z późn. zm.),
- 5) egzekucja z innych wierzytelności pieniężnych i innych praw majątkowych (art. 89-96),
- 6) egzekucja z ruchomości (art. 97-111).

Artykuł 68

§ 1. Jeżeli zobowiązany na wezwanie poborca skarbowego płaci należność pieniężną, będącą przedmiotem egze-

kukcji, poborca wystawia w przepisanej formie pokwitowanie. Pokwitowanie to ma ten sam skutek prawny, co pokwitowanie wierzyciela. Za pokwitowaną należność pieniężną organ egzekucyjny ponosi odpowiedzialność wobec wierzyciela.

§ 2. Do czynności egzekucyjnych określonych w § 1 przepisu art. 53 nie stosuje się.

Artykuł 69

Przepis art. 68 § 1 ma odpowiednie zastosowanie w razie odebrania pieniędzy w wyniku przeszukania pomieszczeń i schowków oraz odzieży, teczek, waliz i temu podobnych przedmiotów (art. 47 i 48).

Artykuł 70

§ 1. Gdy egzekucja administracyjna należności pieniężnych przez zastosowanie środków egzekucyjnych przewidzianych w art. 67 nie może być przeprowadzona lub okazała się bezskuteczna albo gdy ich zastosowanie nie jest wskazane ze względów gospodarczych lub społecznych, wierzyciel może wystąpić do komornika sądowego o przeprowadzenie egzekucji w trybie sądowym z nieruchomości zobowiązanego, jeżeli przepisy Kodeksu postępowania cywilnego na to zezwalają. Gdy podstawą tej egzekucji jest tytuł wykonawczy, wystawiony przez wierzyciela (art. 26 § 1), tytuł ten powinien być na wniosek wierzyciela zaopatrzony w sądową klauzulę wykonalności, chyba że szczególne przepisy inaczej stanowią.

§ 2. Egzekucja z nieruchomości może być prowadzona tylko w celu wyegzekwowania należności pieniężnych ustalonych w decyzji ostatecznej.

Artykuł 71

§ 1. Jeżeli egzekucja administracyjna należności pieniężnych okazała się bezskuteczna, organ egzekucyjny lub wierzyciel może zwrócić się do sądu o nakazanie zobowiązanemu wyjawienia majątku, zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego.

§ 2. O nakazanie wyjawienia przez zobowiązanego majątku w myśl § 1 można zwrócić się także przed wszczęciem egzekucji administracyjnej lub w toku tej egzekucji, jeżeli zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że egzekwowana należność pieniężna nie będzie mogła być zaspokojona ze znanego majątku zobowiązanego ani też z jego wynagrodzenia za pracę lub z przypadających mu okresowych świadczeń za okres sześciu miesięcy.

ROZDZIAŁ 2

Egzekucja z wynagrodzenia za pracę

Artykuł 72

§ 1. W celu wykonania egzekucji z wynagrodzenia za pracę zobowiązanego organ egzekucyjny:

- 1) przesyła do zakładu pracy zobowiązanego zawiadomienie o zajęciu tej części jego wynagrodzenia, która nie jest zwolniona spod egzekucji (art. 9 i 11), na pokrycie określonych egzekwowanych należności pie-

niężnych wraz z kosztami egzekucyjnymi, oraz zwraca zakład pracy, aby nie wypłacał zajętej części wynagrodzenia zobowiązanemu, lecz wpłacał ją na egzekwowane należności pieniężne, aż do ich pełnego pokrycia, do organu egzekucyjnego lub bezpośrednio do wierzyciela, zawiadamiając organ egzekucyjny o każdorazowej takiej wpłacie,

- 2) zawiadamia zgodnie z art. 32, zobowiązanego o zajęciu jego wynagrodzenia za pracę, doręczając mu odpis tytułu wykonawczego i odpis wezwania przesłanego do zakładu pracy, oraz poucza zobowiązanego, że nie wolno mu odbierać wynagrodzenia poza częścią wolną od zajęcia ani rozporządzać nim w żaden inny sposób.

§ 2. Zajęcie wynagrodzenia za pracę jest dokonane z chwilą doręczenia zakładowi pracy zawiadomienia o zajęciu (§ 1 pkt 1). Zajęcie to zachowuje moc również w razie zmiany stosunku pracy lub zlecenia, nawiązania nowego stosunku pracy lub zlecenia, a także w przypadku przejęcia zakładu pracy przez innego pracodawcę. W stosunku do egzekwowanej należności pieniężnej nieważne są rozporządzenia wynagrodzeniem przekraczające część wolną od zajęcia, dokonane po jego zajęciu, a także przed tym zajęciem, jeżeli są wymagalne po zajęciu.

§ 3. Organ egzekucyjny, jednocześnie z zawiadomieniem o zajęciu wynagrodzenia zobowiązanego, wzywa zakład pracy, aby w terminie siedmiu dni złożył za okres trzech miesięcy poprzedzających zajęcie, za każdy miesiąc oddzielnie, zestawienie okresowego wynagrodzenia zobowiązanego za pracę oraz oddzielnie jego dochodu z wszelkich innych tytułów, a także aby złożył w tym terminie, w razie istnienia przeszkód do wypłacenia wynagrodzenia za pracę, oświadczenie o rodzaju tych przeszkód, a w szczególności podał, czy inne osoby roszczą sobie prawa do zajęcia wynagrodzenia, czy i w jakim sądzie toczy się sprawa o to wynagrodzenie oraz czy i o jakie roszczenia została skierowana do tego wynagrodzenia egzekucja przez innych wierzycieli.

§ 4. Organ egzekucyjny, który dokonał zajęcia wynagrodzenia, poucza równocześnie zakład pracy o przewidzianych w art. 76-78 skutkach niezastosowania się do wezwań, o których mowa w § 1 pkt 1 i w § 3.

Artykuł 73

Jeżeli zajęte wynagrodzenie za pracę zostało już uprzednio zajęte przez inny organ egzekucyjny, zakład pracy powinien niezwłocznie zawiadomić o tym organy egzekucyjne, które postąpią stosownie do art. 62 i 63.

Artykuł 74

§ 1. Jeżeli egzekucję z wynagrodzenia za pracę prowadzi się dla egzekwowania należności pieniężnych kilku wierzycieli, organ egzekucyjny, jednocześnie z zawiadomieniem o zajęciu wynagrodzenia zobowiązanego, wzywa zakład pracy, aby wpłacał potrącone (kwoty bezpośrednio tym wierzycielom) określając, z zachowaniem przepisów o należnościach z pierwszeństwem zaspokojenia, jaki procent każdej potrąconej kwoty należy się poszczególnym wierzycielom.

§ 2. Organ egzekucyjny doręcza odpis skierowanego do zakładu pracy wezwania oraz odpisy tytułów wykonawczych zobowiązanemu i każdemu wierzycielowi. Wierzyciel i zobowiązany może w terminie siedmiu dni od doręczenia mu odpisu wezwania wystąpić do organu egzekucyjnego o zmianę lub sprostowanie wezwania. Organ egzekucyjny wydaje w sprawie zmiany lub sprostowania wezwania postanowienie. Na to postanowienie służy wierzycielowi i zobowiązanemu zażalenie.

§ 3. Gdy w wyniku wpłat potrąconych kwot cała należność objęta zawiadomieniem organu egzekucyjnego (art. 72 § 1 pkt 1) zostanie pokryta, zakład pracy zawiadamia o tym organ egzekucyjny.

Artykuł 75

§ 1. Jeżeli w czasie prowadzenia egzekucji z wynagrodzenia za pracę zobowiązany przestał pracować w zakładzie pracy, w którym dokonano zajęcia wynagrodzenia, zakład pracy powinien zawiadomić o tym organ egzekucyjny w terminie siedmiu dni oraz uczynić wzmiankę o zajęciu wynagrodzenia w wydanym zobowiązanemu świadectwie pracy, z oznaczeniem organu egzekucyjnego i ze wskazaniem wysokości potrąconych już kwot.

§ 2. Jeżeli nowe miejsce pracy zobowiązanego jest znane, zakład pracy jest zobowiązany przestać w terminie siedmiu dni dokumenty, dotyczące zajęcia wynagrodzenia zobowiązanego za pracę, nowemu zakładowi pracy i zawiadomić o tym organ egzekucyjny. Przesłanie tych dokumentów ma skutki prawne zajęcia wynagrodzenia zobowiązanego w nowym zakładzie pracy od dnia otrzymania tych dokumentów przez ten zakład.

§ 3. Nowy zakład pracy, któremu zobowiązany przedstawił świadectwo pracy ze wzmianką o zajęciu wynagrodzenia, zawiadamia niezwłocznie o zatrudnieniu dawny zakład pracy oraz organ egzekucyjny. Tak samo postąpi nowy zakład pracy zobowiązanego, gdy w inny sposób dowie się o dawnym miejscu jego pracy.

Artykuł 76

§ 1.¹⁵ Jeżeli właściciel, kierownik zakładu pracy lub wyznaczony pracownik nie złożył zestawienia i oświadczenia przewidzianego w art. 72 § 3 lub złożył je niezgodnie z prawdą, zaniedbał zawiadomienia, o których mowa w art. 73, art. 74 § 3 i art. 75 § 1, lub nie przekazał dokumentów zajęcia wynagrodzenia nowemu zakładowi pracy zobowiązanego pomimo tego, że nowy zakład pracy jest mu znany, albo wypłacił zajęte wynagrodzenie zobowiązanemu - podlega ukaraniu przez organ prowadzący egzekucję z wynagrodzenia, grzywną w wysokości do trzykrotnej wysokości najniższego wynagrodzenia określonego przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej obowiązującego w dniu nałożenia grzywny. Grzywna może być powtarzana w razie uchylecia się od wykonania, w dodatkowo wyznaczonych terminach, obowiązków wynikających z zajęcia.

§ 2. Na postanowienie o nałożeniu grzywny służy zażalenie.

§ 3. Nałożona grzywna podlega przymusowemu ściągnięciu w trybie egzekucji administracyjnej.

Artykuł 77

Zakład pracy, który złożył zestawienie i oświadczenie przewidziane w art. 72 § 3 niezgodne z prawdą lub dokonał wypłaty zajętej części wynagrodzenia zobowiązanemu albo wpłaty niezgodnie z wezwaniem, o którym mowa w art. 74 § 1, odpowiada za wyrządzoną przez to wierzycielowi szkodę.

Artykuł 78

Jeżeli zakład pracy bezpodstawnie uchyła się od wpłaty zajętej części wynagrodzenia na pokrycie należności pieniężnej, na rzecz której zajęcie nastąpiło, organ egzekucyjny może zajęłą część wynagrodzenia ściągnąć od zakładu pracy w trybie egzekucji administracyjnej. Podstawą wszczęcia egzekucji jest wezwanie, o którym mowa w art. 72 § 1 pkt 1 oraz w art. 74 § 1. Przed wszczęciem tej egzekucji organ egzekucyjny powinien doręczyć zakładowi pracy upomnienie z zagrożeniem egzekucją, jeżeli zajęta część wynagrodzenia nie zostanie wpłacona w terminie siedmiu dni od daty doręczenia upomnienia.

ROZDZIAŁ 3

Egzekucja ze świadczeń z zaopatrzenia emerytalnego oraz z ubezpieczenia społecznego

Artykuł 79

§ 1. W celu dokonania egzekucji ze świadczeń z zaopatrzenia emerytalnego oraz ubezpieczenia społecznego, zwanych dalej "świadczeniami", organ egzekucyjny:

- 1) przesyła do właściwego do spraw wypłaty zobowiązanemu świadczeń organu rentowego zawiadomienie o zajęciu tej części przysługujących zobowiązanemu świadczeń, która nie jest zwolniona spod egzekucji (art. 10 § 1), na pokrycie egzekwowanych należności pieniężnych wraz z kosztami egzekucyjnymi oraz wzywa organ rentowy, aby nie wypłacał zajętej części świadczenia zobowiązanemu, lecz wpłacał ją na egzekwowane należności pieniężne, aż do ich pełnego pokrycia, do organu egzekucyjnego lub bezpośrednio do wierzyciela, zawiadamiając organ egzekucyjny o każdorazowej takiej wpłacie,
- 2) zawiadamia zobowiązanego, zgodnie z art. 32, o zajęciu przysługujących mu świadczeń, doręczając mu odpis tytułu wykonawczego i odpis zawiadomienia przesłanego do organu rentowego, oraz poucza zobowiązanego, że nie wolno mu odbierać świadczeń poza częścią wolną od zajęcia ani rozporządzać nimi w żaden inny sposób.

§ 2. Zajęcie świadczeń jest dokonane z chwilą doręczenia organowi rentowemu zawiadomienia o zajęciu (§ 1 pkt 1). Zajęcie to zachowuje moc również w razie zmiany organu rentowego właściwego do wypłaty świadczeń. W stosunku do egzekwowanej należności pieniężnej są nieważne rozporządzenia świadczeniami przekraczające część wolną od zajęcia, dokonane po jego zajęciu, a także przed tym zajęciem, jeżeli są wymagalne po zajęciu.

§ 3. Organ egzekucyjny, jednocześnie z zawiadomieniem o zajęciu, wzywa organ rentowy, aby w terminie siedmiu dni podał wysokość przysługujących zobowiązanemu miesięcznych świadczeń, zawiadamiał o każdej zmianie w tym zakresie, a także aby złożył w tym terminie, w razie istnienia przeszkód do wypłacenia świadczeń, oświadczenie o rodzaju tych przeszkód, a w szczególności podał, czy inne osoby roszczą sobie prawa do zajętych świadczeń, czy i w jakim sądzie toczy się sprawa o te świadczenia oraz czy i o jakie roszczenia została skierowana do tych świadczeń egzekucja przez innych wierzycieli.

§ 4. Organ egzekucyjny, który dokonał zajęcia świadczeń, poucza równocześnie organ rentowy o przewidzianych w art. 76-78 skutkach niezastosowania się do wezwań, o których mowa w § 1 pkt 1 i w § 3.

§ 5. Przy egzekucji ze świadczeń stosuje się odpowiednio przepisy art. 73-78.

ROZDZIAŁ 4

Egzekucja z rachunków bankowych i wkładów oszczędnościowych

Artykuł 80

§ 1. W celu dokonania egzekucji z wierzytelności z rachunku bankowego organ egzekucyjny:

- 1) przesyła do oddziału lub innej jednostki organizacyjnej banku, w którym zobowiązany posiada rachunek bankowy, zawiadomienie o zajęciu wierzytelności pieniężnej zobowiązanego, wynikającej z posiadania tego rachunku, do wysokości egzekwowanej należności pieniężnej wraz z kosztami egzekucyjnymi i wzywa bank, aby bez zgody organu egzekucyjnego nie dokonywał wypłat z rachunku bankowego do wysokości zajętej wierzytelności, lecz bezzwłocznie wpłacił zajęłą kwotę do organu egzekucyjnego lub bezpośrednio do wierzyciela na pokrycie egzekwowanej należności albo zawiadomił organ egzekucyjny w terminie siedmiu dni o przeszkodzie do wpłaty zajętej kwoty,
- 2) zawiadamia, zgodnie z art. 32, zobowiązanego o zajęciu jego wierzytelności z rachunku bankowego, doręczając mu odpis tytułu wykonawczego i odpis zawiadomienia skierowanego do banku o zakazie wypłaty zajętej kwoty z rachunku bankowego bez zgody organu egzekucyjnego.

§ 2. Równocześnie organ egzekucyjny przesyła do wierzyciela odpis zawiadomienia o zajęciu wierzytelności z rachunku bankowego zobowiązanego (§ 1 pkt 1).

Artykuł 81

§ 1. Zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego zobowiązanego jest dokonane z chwilą doręczenia bankowi zawiadomienia o zajęciu (art. 80 § 1 pkt 1) i obejmuje również kwoty, które nie były na rachunku bankowym w chwili zajęcia.

cia, a zostały wpłacone na ten rachunek po dokonaniu zajęcia.

§ 2. Wynikający z zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego zakaz wypłat z tego rachunku bez zgody organu egzekucyjnego nie dotyczy bieżących wypłat na wynagrodzenie za pracę oraz na zasądzone alimenty i renty o charakterze alimentacyjnym zasądzone tytułem odszkodowania. Wypłata na wynagrodzenie za pracę może nastąpić po złożeniu bankowi odpisu listy płac lub innego wiarygodnego do- wodu, a wypłata na alimenty i renty o charakterze alimentacyjnym tytułu, stwierdzającego obowiązek zobowiązanego do płacenia alimentów lub renty. Bank dokonuje wypłat na alimenty i renty do rąk osoby uprawnionej do tych świadczeń.

§ 3. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia ustalić, w jakim zakresie wypłaty z tytułu dniówek obrachunkowych dla członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych mogą być dokonywane z rachunku bankowego spółdzielni mimo dokonanego zajęcia.

Artykuł 82

§ 1. W razie zbiegu egzekucji administracyjnej i sądowej do tej samej wierzytelności z rachunku bankowego zobowiązanego, jeżeli kwoty znajdujące się na rachunku bankowym nie wystarczają na pokrycie wszystkich egzekwowanych należności, bank obowiązany jest wstrzymać wypłaty z tego rachunku do wysokości należności pieniężnych, na rzecz których zajęcie nastąpiło, oraz niezwłocznie zawiadomić o tym właściwe organy egzekucyjne, które postąpią stosownie do art. 62. Przepisy art. 81 § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Przepis § 1 ma zastosowanie również w razie zbiegu kilku egzekucji administracyjnych w przypadkach określonych w art. 63.

Artykuł 83

Jeżeli zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego zobowiązanego jest dokonane na pokrycie należności kilku wierzycieli, organ egzekucyjny jednocześnie z zawiadomieniem banku o zajęciu wierzytelności z rachunku (art. 80 § 1 pkt 1) określi, z zachowaniem przepisów o należnościach z pierwszeństwem zaspokojenia, jaki procent każdej kwoty należy się poszczególnym wierzycielom. Przepisy art. 74 § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 84

§ 1. Egzekucja z wierzytelności z rachunku bankowego, związanej z dokumentem, którego posiadanie jest koniecznym warunkiem wykonywania prawa do wierzytelności, odbywa się w ten sposób, że organ egzekucyjny dokonuje zajęcia wierzytelności przez odbiór tego dokumentu od zobowiązanego lub innej osoby. Jeżeli osoba ta rości prawo do władania tym dokumentem, może wystąpić o wyłączenie związanej z dokumentem wierzytelności spod egzekucji, na zasadach i w trybie określonym w art. 38-44.

§ 2. Zajęcie wierzytelności przez odbiór dokumentu (§1) powinno - być stwierdzone protokołem odbioru dokumentu. W protokole tym określona zostanie wysokość egzekwowanej należności pieniężnej wraz z kosztami egzekucyjnymi.

Zajęcie to nie dotyczy wkładów oszczędnościowych wolnych od egzekucji (art. 8 § 1 pkt 7).

§ 3. Organ egzekucyjny zawiadomi niezwłocznie zobowiązanego o zajęciu jego wierzytelności dokonany w trybie § 1 i 2, doręczając mu, zgodnie z an. 32, odpis tytułu wykonawczego oraz protokołu odbioru dokumentu.

§ 4. Organ egzekucyjny upoważniony jest do dokonania w dokumencie za zobowiązanego odpowiednich wpisów, wypełniania formularzy i pokwitowań oraz wszelkich innych czynności, nie wyłączając wypowiedzenia, od których zależy wypłata z zajętej wierzytelności.

§ 5. O zajęciu wierzytelności z rachunku bankowego przez odbiór dokumentu organ egzekucyjny zawiadamia niezwłocznie właściwy bank, przesyłając odpis protokołu odbioru dokumentu, z wezwaniem dokonania z zajętej wierzytelności wypłaty określonej kwoty na pokrycie egzekwowanej należności pieniężnej wraz z kosztami egzekucyjnymi. Organ egzekucyjny doręczy równocześnie wierzycielowi tej należności odpis wezwania przesłanego do banku.

Artykuł 85

§ 1.¹⁶ Jeżeli egzekucja z rachunku bankowego, stanowiącego wkład oszczędnościowy, na który wystawiono książeczkę oszczędnościową, nie może być przeprowadzona w trybie art. 84 z powodu niemożności odebrania książeczki oszczędnościowej, poborca skarbowy sporządza o tym protokół, a organ egzekucyjny dokonuje następnie zajęcia wkładu oszczędnościowego przez skierowanie do właściwego oddziału banku odpisu tytułu wykonawczego i zawiadomienia o zajęciu. Zajęcie jest dokonane z chwilą doręczenia tego zawiadomienia. Na skutek zajęcia dokonanego w tym trybie bank wstrzymuje wszelkie wypłaty z zajętego wkładu i ponosi względem wierzyciela odpowiedzialność za wypłaty dokonane przez placówki banku, placówki pocztowe i inne placówki wykonujące czynności w powyższym zakresie po zawiadomieniu o ich zajęciu. Tryb zawiadamiania placówek banku, placówek pocztowych i innych placówek określi Prezes Narodowego Banku Polskiego w porozumieniu z Ministrami Sprawiedliwości i Łączności.¹⁷ Zajęcie nie dotyczy wkładów oszczędnościowych wolnych od egzekucji (art. 8 § 1 pkt 7).

§ 2. Organ egzekucyjny zawiadomi niezwłocznie właściciela książeczki oszczędnościowej, jako zobowiązanego, o zajęciu wkładu oszczędnościowego, doręczając mu, zgodnie z art. 32, odpis tytułu wykonawczego, z pouczeniem o odpowiedzialności przewidzianej w § 3 w razie podjęcia kwoty z zajętego wkładu.

§ 3. Zobowiązany, który po dokonaniu zajęcia wkładu oszczędnościowego podejmie wkład lub jego część, odpowiada karnie, jak za usunięcie mienia spod egzekucji.

§ 4. Ponadto organ egzekucyjny doręcza niezwłocznie zawiadomienie o zajęciu wkładu oszczędnościowego wierzycielowi z pouczeniem, że w terminie czterech dni od daty zajęcia wkładu powinien wystąpić do sądu o umorzenie książeczki oszczędnościowej i zawiadomić o tym właściwy oddział banku, przez doręczenie mu w tym samym terminie odpisu złożonego do sądu wniosku w sprawie wszczęcia po-

stępowania o umorzenie ksiąteczki oszczędnościowej. W razie nieotrzymania zawiadomienia o wszczęciu postępowania o umorzenie ksiąteczki oszczędnościowej właściwy oddział banku, po upływie trzech tygodni od daty zajęcia wkładu oszczędnościowego, odwoła wstrzymanie wypłat z tego wkładu, o czym zawiadomi właściciela ksiąteczki oszczędnościowej.

§ 5. Sąd rozpatrzy wniosek o umorzenie zarówno ksiąteczki oszczędnościowej na okaziciela, jak i ksiąteczki oszczędnościowej imiennej, na zasadach i w trybie przewidzianym w przepisach o umarzaniu utraconych dokumentów. W postępowaniu o umorzenie ksiąteczki nie mogą być zgłaszane zarzuty dotyczące zasadności roszczenia wierzyciela. Koszty postępowania obciążają właściciela ksiąteczki. Sąd przesyła właściwemu oddziałowi banku wypis prawomocnego postanowienia w sprawie umorzenia ksiąteczki.

§ 6. W razie umorzenia ksiąteczki oszczędnościowej właściwy oddział banku wystawia w jej miejsce nową ksiąteczkę, którą, po odpisaniu części wkładu oszczędnościowego do wysokości należności wskazanej w tytule wykonawczym łącznie z kosztami egzekucyjnymi, wydaje właścicielowi. W razie nieuwzględnienia wniosku o umorzenie ksiąteczki, właściwy oddział banku niezwłocznie odwoła wstrzymanie wypłat z wkładu oszczędnościowego i zawiadomi o tym właściciela.

Artykuł 86

Przepisy art. 85 mają odpowiednie zastosowanie w przypadku niemożności odebrania innego dokumentu, z którego posiadaniem związana jest wierzytelność na rachunku bankowym.

Artykuł 87¹⁸

§ 1. Bank, który naruszył przepisy dotyczące obowiązków banku w zakresie egzekucji z rachunków bankowych, odpowiada za wyrządzone przez to wierzycielowi szkody.

§ 2. Jeżeli kierownik oddziału lub innej jednostki organizacyjnej banku albo wyznaczony pracownik zaniedbał zawiadomienia, o którym mowa w art. 80 § 1 lub - z zastrzeżeniem art. 81 § 2 - dokonał wypłaty z zajętego rachunku bez zgody organu egzekucyjnego, podlega ukaraniu grzywną. Przepisy art. 76 mają odpowiednie zastosowanie.

§ 3. W razie dokonania przez bank wypłaty z zajętego rachunku z naruszeniem przepisów o egzekucji z rachunków bankowych lub przepisów o kolejności zaspokojenia należności, organ egzekucyjny może ściągnąć z banku równowartość wypłaconej sumy w trybie egzekucji administracyjnej. Przepis art. 78 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 88

Minister Finansów może w drodze rozporządzenia określić rachunki bankowe, z których nie może być prowadzona egzekucja administracyjna ze względu na realizację zadań przewidzianych w narodowych planach gospodarczych albo z innych ważnych przyczyn społecznych lub gospodarczych.¹⁹

ROZDZIAŁ 5

Egzekucja z innych wierzytelności pieniężnych i innych praw majątkowych

Artykuł 89

§ 1. Organ egzekucyjny przystępuje do egzekucji z innych wierzytelności pieniężnych i praw majątkowych zobowiązanego niż określone w art. 72-88, przez zajęcie tych wierzytelności i praw.

§ 2. W celu dokonania zajęcia wymienionych w § 1 wierzytelności i praw organ egzekucyjny:

- 1) wzywa dłużnika zajętej wierzytelności lub prawa, aby należnej od niego sumy lub świadczenia do wysokości egzekwowanej należności wraz z kosztami egzekucyjnymi bez zgody organu egzekucyjnego nie uiszczal zobowiązanemu, lecz należne sumy wpłacił organowi egzekucyjnemu na pokrycie należności,
- 2) zawiadamia zobowiązanego, że nie wolno mu zajętej sumy albo innego świadczenia odebrać ani też rozporządzać nimi lub ustanowionym dla nich zabezpieczeniem.

§ 3. Zajęcie wierzytelności i praw jest dokonane z chwilą doręczenia dłużnikowi zajętej wierzytelności lub prawa wezwania, o którym mowa w § 2.

§ 4. Jeżeli organowi egzekucyjnemu jest wiadomo, że zajęta wierzytelność lub prawo są zabezpieczone przez wpis w księdze wieczystej lub przez złożenie dokumentu do zbioru, przesyła on do sądu lub do właściwego biura notarialnego wniosek o dokonanie w księdze wieczystej wpisu o zajęciu wierzytelności i praw lub o złożenie tego wniosku do zbioru dokumentów. Do wniosku organu egzekucyjnego dołącza się odpis tytułu wykonawczego.

§ 5. Jeżeli zajęta wierzytelność lub prawo należy się zobowiązanemu od organów i instytucji państwowych lub samorządowych będących jednostkami lub zakładami budżetowymi albo od funduszy w ich zarządzie pozostających, za dłużnika zajętej wierzytelności lub prawa uważa się organ lub instytucję, które są powołane do wydania polecenia wypłaty albo wykonania świadczenia.

Artykuł 90

§ 1. Jednocześnie z wezwaniem dłużnika zajętej wierzytelności lub prawa do dokonania wpłaty na pokrycie należności (art. 89 § 2 pkt 1) organ egzekucyjny wzywa go, aby w terminie siedmiu dni złożył oświadczenie:

- 1) czy uznaje zajęta wierzytelność lub prawo zobowiązanego,
- 2) czy wypłaci z zajętej wierzytelności lub prawa kwoty na pokrycie należności albo z jakiego powodu wypłaty tej odmawia,
- 3) czy i w jakim sądzie lub przed jakim organem toczy się albo toczyła się sprawa o zajęta wierzytelność lub prawo.

§ 2. Razem z zawiadomieniem zobowiązanego o zakazie odbioru zajętej sumy i rozporządzenia zajęta wierzytelnością lub prawem (art. 89 § 2 pkt 2) organ egzekucyjny doręcza mu, zgodnie z art. 32, odpis tytułu wykonawczego, a także odpis wniosku, złożonego w myśl art. 89 § 4.

Artykuł 91

§ 1. Zajęcie wierzytelności lub prawa z tytułu dostaw, robót i usług dotyczy również wierzytelności i praw, które nie istniały w chwili zajęcia, a powstaną po dokonaniu zajęcia z tytułu tych dostaw, robót i usług.

§ 2. Wierzytelność pieniężna przypadająca zobowiązanemu od organów, instytucji, zakładów i funduszy, wymienionych w art. 89 § 5, oraz od organizacji spółdzielczych z tytułu dostaw, robót lub usług może być zajęta przed ukończeniem dostawy, roboty lub usługi do wysokości uzgodnionej przez organ egzekucyjny ze zleceniodawcą, na rzecz którego dostawy, roboty lub usługi są wykonywane. Nie wymaga uzgodnienia zajęcia wierzytelności do 25% kwoty każdorazowej wypłaty.

Artykuł 92

§ 1. Dłużnik zajętej wierzytelności lub prawa, który nie złożył w przepisany termin oświadczenia, przewidzianego w art. 90 § 1, lub złożył je niezgodnie z prawdą albo wypłacił zajęta część wierzytelności lub prawa majątkowego zobowiązanemu, podlega ukaraniu grzywną. Przepisy art. 76 mają odpowiednie zastosowanie.

§ 2. Dłużnik zajętej wierzytelności lub prawa, który złożył oświadczenie, przewidziane w art. 90 § 1, niezgodnie z prawdą albo wypłacił zajęta sumę zobowiązanemu, odpowiada za wyrządzoną przez to wierzycielowi szkodę. Przepisy art. 77 mają odpowiednie zastosowanie.

Artykuł 93

Jeżeli dłużnik zajętej wierzytelności lub prawa uchyla się od wpłaty zajętej sumy do organu egzekucyjnego, mimo że wierzytelność lub prawo zostały przez niego uznane i są wymagalne, organ egzekucyjny może zajęta sumę ściągnąć od dłużnika zajętej wierzytelności lub prawa w trybie egzekucji administracyjnej. Przepisy art. 78 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 94

§ 1. Organ egzekucyjny może z mocy samego zajęcia wierzytelności pieniężnej lub innego prawa majątkowego wykonywać wszelkie prawa zobowiązanego w zakresie realizacji zajętej wierzytelności lub prawa.

§ 2. Zobowiązany powinien udzielić organowi egzekucyjnemu wszelkich wyjaśnień, potrzebnych do dochodzenia praw przeciwko dłużnikowi zajętej wierzytelności lub prawa.

§ 3. Jeżeli należyte wykonywanie praw zobowiązanego przez organ egzekucyjny odnośnie do zajętej wierzytelności lub prawa tego wymaga, sąd na wniosek organu egzekucyjnego ustanowi kuratora lub zarządcę albo nakaże sprzedaż prawa.

Artykuł 95

§ 1. Przepisy art. 89-94 stosuje się odpowiednio do egzekucji z sum krajowych przekazów pocztowych. Za wierzy-

ciela zajętej wierzytelności uważa się w tym przypadku adresata przekazu, a za dłużnika zajętej wierzytelności - placówkę pocztową, która obowiązana jest wypłacić sumę przekazu adresatowi.

§ 2. Wypłata przez placówkę pocztową sumy przekazu organowi egzekucyjnemu, który dokonał zajęcia, jest równoznaczna z wypłatą jej adresatowi.

Artykuł 96

Egzekucji z wierzytelności pieniężnych i praw majątkowych związanych z posiadaniem dokumentu, którego posiadanie jest koniecznym warunkiem wykonywania prawa do wierzytelności lub prawa, dokonuje organ egzekucyjny, stosując odpowiednio zasady i tryb określone w art. 84-86. Przepis ten ma również zastosowanie do dokumentów przenoszonych przez indos.

ROZDZIAŁ 6

Egzekucja z ruchomości

ODDZIAŁ 1

Zajęcie

Artykuł 97

§ 1. Do egzekucji z ruchomości zobowiązanego poborca skarbowy przystępuje przez ich zajęcie.

§ 2. Zajęciu podlegają ruchomości zobowiązanego, znajdujące się zarówno w jego władaniu, jak i we władaniu innej osoby, jeżeli nie zostały wyłączone spod egzekucji (art. 38) lub od niej zwolnione (art. 40).

§ 3. Ruchomości przysłane jako krajowe przesyłki pocztowe pod adresem zobowiązanego podlegają zajęciu w placówce pocztowej obowiązanej do doręczenia tych przesyłek. Zajęcie tych ruchomości jest równoznaczne z ich doręczeniem adresatowi. Poborca skarbowy dokonuje otwarcia zajętej przesyłki pocztowej w obecności przedstawiciela placówki pocztowej.

§ 4. Przedmiotem egzekucji z ruchomości, której zobowiązany jest współwłaścicielem, jest udział zobowiązanego we współwłasności. Zajęcie udziału we współwłasności ruchomości następuje w sposób przewidziany dla zajęcia ruchomości, lecz sprzedaży podlega tylko zajęty udział zobowiązanego we współwłasności. Innym współwłaścicielom ruchomości łącznie służy prawo żądania, aby była sprzedana cała ruchomość. Ponadto innym współwłaścicielom lub każdemu z nich służy prawo nabycia zajętego udziału zobowiązanego po cenie oszacowania tego udziału.

§ 5. Nie powinny podlegać zajęciu ruchomości o wartości ponad sumę potrzebną do zaspokojenia egzekwowanej należności z kosztami egzekucyjnymi, jeżeli zobowiązany posiada inną podlegającą egzekucji ruchomość o wartości wystarczającej na zaspokojenie tych należności, a sprzedaż egzekucyjna tej ruchomości nie następuje z trudności.

Artykuł 98

§ 1. Zajęcie ruchomości następuje przez wpisanie jej do protokołu zajęcia i podpisanie protokołu przez poborcę skarbowego. Jeżeli przy zajęciu jest obecny zobowiązany i świadek, powinni również oni podpisać protokół zajęcia.

§ 2. Zobowiązanemu doręcza się odpis protokołu zajęcia, a także, zgodnie z art. 32, odpis tytułu wykonawczego, jeżeli uprzednio nie został on zobowiązanemu doręczony.

§ 3. Na każdej zajętej ruchomości poborca skarbowy umieszcza znak, ujawniający na zewnątrz jej zajęcie.

§ 4. W razie zajęcia pojazdów podlegających rejestracji na podstawie odrębnych przepisów, poborca skarbowy zamieszcza w dowodzie rejestracyjnym pojazdu adnotację o zajęciu. O dokonanej zajęciu organ egzekucyjny niezwłocznie zawiadamia właściwy organ prowadzący rejestrację pojazdów.

Artykuł 99

§ 1. Poborca skarbowy zamieszcza w protokole zajęcia opis każdej zajętej ruchomości według znamion jej właściwych, a ponadto oznacza jej wartość szacunkową, o ile przepisy § 2 i 3 nie stanowią inaczej. Zobowiązanemu służy prawo przedstawienia przy sporządzaniu protokołu zajęcia rachunków i innych dowodów dla oznaczenia wartości szacunkowej zajętej ruchomości. Zobowiązanemu służy, w terminie 5 dni od daty zajęcia ruchomości, prawo wniesienia do organu egzekucyjnego zażalenia na oszacowanie dokonane przez poborcę skarbowego. W tym przypadku organ egzekucyjny jest obowiązany powołać biegłego dla oznaczenia wartości szacunkowej zajętej ruchomości.

§ 2. Zajęte wyroby użytkowe ze złota, platyny i srebra nie mogą być oszacowane poniżej wartości kruszcu, z którego zostały wytworzone. Oznaczenie wartości szacunkowej takich ruchomości następuje przez biegłego. Dotyczy to również oszacowania zajętych innych kosztowności, a także maszyn i innych urządzeń produkcyjnych oraz pojazdów samochodowych i ciągników. Poborca skarbowy zamieszcza w protokole zajęcia takich ruchomości tylko ich opis, zaznaczając potrzebę oznaczenia ich wartości szacunkowej przez biegłego. Biegłego powołuje organ egzekucyjny.

§ 3. Organ egzekucyjny może powołać biegłego dla oznaczenia wartości szacunkowej innych zajętych ruchomości, jeżeli uzna to za potrzebne. Organ egzekucyjny może również w tych przypadkach zwrócić się o wyrażenie opinii do instytucji zajmującej się badaniem cen.

§ 4. Oszacowanie zajętych ruchomości przez biegłego powinno się odbyć najpóźniej na trzy dni przed wyznaczonym terminem sprzedaży. O terminie oszacowania przez biegłego należy zawiadomić zobowiązanego. Odpis protokołu oszacowania przez biegłego przesyła się zobowiązanemu. Koszty oszacowania przez biegłego ponosi zobowiązany.

Artykuł 100

§ 1. Poborca skarbowy pozostawi zajętą ruchomość w miejscu zajęcia pod dozorem zobowiązanego lub dorosłego jego domownika albo innej osoby, u której ruchomość zajęła. Jeżeli zajęta ruchomość nie może być pozostawiona w miejscu

zajęcia, a nie ma innej osoby, której by można było oddać zajętą ruchomość pod dozór, zostanie ona wzięta pod dozór organu egzekucyjnego.

§ 2. Poborca skarbowy może po zajęciu ruchomości odebrać ją zobowiązanemu i oddać pod dozór innej osoby lub organu egzekucyjnego, jeżeli zobowiązany nie daje rąkomi należytego przechowania zajętej ruchomości, odmawia podpisania protokołu zajęcia, a także gdy usuwał lub usuwa ruchomości zajęte albo zagrożone zajęciem.

§ 3. Jeżeli zajęta ruchomość stanowi przedmiot o wartości zabytkowej, poborca skarbowy odda ją pod dozór państwowemu muzeum, bibliotece lub archiwum. Dozór nad zajętymi ruchomościami ze złota, platyny i srebra oraz innymi kosztownościami, nie posiadającymi wartości zabytkowej, sprawuje organ egzekucyjny.

§ 4. Osoba lub instytucja, pod której dozorem pozostają zajęte ruchomości, sprawuje obowiązki dozorca. Poborca skarbowy doręcza dozorczy odpis protokołu zajęcia.

Artykuł 101

§ 1. Zobowiązanemu albo domownikowi razem z nim mieszkającemu służy prawo zwykłego używania zajętej ruchomości, pozostawionej pod ich dozorem, byleby przez to ruchomość nie straciła na wartości. To samo stosuje się, gdy ruchomość zobowiązanego zajęto u innej osoby i pozostawiono pod jej dozorem, jeżeli osoba ta była uprawniona do używania tej ruchomości.

§ 2. W innych przypadkach dozorca nie ma prawa używania zajętej ruchomości, chyba że jej używanie jest konieczne dla utrzymania jej wartości. W razie używania przez dozorcę zajętego inwentarza żywego, wartość uzyskiwanych pożytków podlega zaliczeniu na koszty dozoru.

Artykuł 102

§ 1. Dozorca obowiązany jest przechowywać zajętą ruchomość z taką starannością, aby nie straciła na wartości, oraz wydać ją na wezwanie organu egzekucyjnego lub poborcy skarbowego. Dozorca obowiązany jest zawiadomić organ egzekucyjny o zamierzonej zmianie miejsca przechowywania ruchomości.

§ 2. Organ egzekucyjny przyzna na żądanie dozorca, zwrot koniecznych wydatków związanych z wykonywaniem dozoru oraz wynagrodzenie za dozór, chyba że dozorcą jest jedna z osób wymienionych w art. 101 § 1.

§ 3. Organ egzekucyjny określa też wydatki i wynagrodzenie za dozór w razie przechowywania zajętych ruchomości w pomieszczeniach przez ten organ utrzymywanych.

§ 4. Na postanowienie organu egzekucyjnego w sprawie zwrotu wydatków związanych z wykonywaniem dozoru oraz wynagrodzenia za dozór służy wierzycielowi, zobowiązanemu oraz dozorczy zażalenie.

Artykuł 103

§ 1. Dozorca nie odpowiada za uszkodzenie, zniszczenie lub zaginięcie zajętej ruchomości, wynikłe wskutek przypadku lub siły wyższej.

§ 2. Za uszkodzenie, zniszczenie lub zaginięcie zajętej ruchomości w czasie transportu odpowiada organ egzekucyjny, chyba że wynikły w skutek przypadku lub siły wyższej.

ODDZIAŁ 2

Sprzedaż

Artykuł 104

§ 1. Sprzedaż zajętych ruchomości nie może nastąpić wcześniej niż siódmego dnia od daty zajęcia.

§ 2. Sprzedaż zajętych ruchomości może nastąpić bezpośrednio po zajęciu, jeżeli:

- 1) ruchomości ulegają łatwo zepsuciu albo sprawowanie nad nimi dozoru lub ich przechowywanie powodowałoby koszty niewspółmierne do ich wartości,
- 2) zajęto inwentarz żywy, a zobowiązany odmówił zgody na przyjęcie go pod dozór,
- 3) egzekucja dotyczy zobowiązania, na którego pokrycie organ egzekucyjny przyjął od zobowiązanego, będącego rolnikiem przelew jego należności za przysługę dostawy towarowe, a dostawy te z winy zobowiązanego w terminie nie zostały wykonane.

Artykuł 105

§ 1. Zajęte ruchomości, z zastrzeżeniem § 2, organ egzekucyjny sprzedaje w drodze licytacji publicznej albo sprzedaje po cenie oszacowania jednostkom prowadzącym działalność handlową lub przekazuje do sprzedaży przedsiębiorstwom prowadzącym sprzedaż komisową tego rodzaju ruchomości.

§ 2. Zajęte przedmioty o wartości historycznej, naukowej lub artystycznej organ egzekucyjny, w uzgodnieniu z właściwym ze względu na miejsce zajęcia tych przedmiotów wojewódzkim konserwatorem zabytków, zgłosi w celu nabycia po cenie oszacowania instytucji, o której mowa w art. 100 § 3, lub przedsiębiorstwu zajmującemu się obrotem tymi przedmiotami. Oznaczenie wartości szacunkowej takich przedmiotów następuje w trybie przewidzianym w art. 99 § 2 ustawy.

Artykuł 106

§ 1. Cena wywołania w pierwszym terminie licytacji wynosi 3/4 wartości szacunkowej ruchomości. Jeżeli licytacja w pierwszym terminie nie dojdzie do skutku, ruchomości mogą być sprzedane w drugim terminie licytacyjnym. Cena wywołania w drugim terminie licytacyjnym wynosi połowę wartości szacunkowej ruchomości. Sprzedaż licytacyjnie może nastąpić za cenę niższą od ceny wywołania.

§ 2. O terminie i miejscu licytacji organ egzekucyjny zawiadamia zobowiązanego najpóźniej na trzy dni przed dniem licytacji. W przypadkach określonych w art. 104 § 2 zawiadomienie takie następuje przed rozpoczęciem licytacji.

Artykuł 107

§ 1. Prawo własności zajętych ruchomości, będących przedmiotem licytacji, nabywa osoba, która z zachowaniem

przepisów o przeprowadzaniu licytacji zaofiarowała najwyższą cenę, uzyskała przybicie i zapłaciła całą cenę w przepisany terminie. Nabywca nie może domagać się unieważnienia licytacji i nabycia ruchomości ani też obniżenia ceny jej nabycia z powodu jej wad, mylnego oszacowania lub innej przyczyny.

§ 2. Zobowiązany, wierzyciel oraz każdy uczestnik licytacji może zgłosić do protokołu licytacji lub wnieść do organu egzekucyjnego, w terminie trzech dni od daty licytacji, zażalenie na naruszenie przepisów o przeprowadzaniu licytacji. Wniesienie zażalenia wstrzymuje wydanie sprzedanej rzeczy nabywcy. Nie dotyczy to rzeczy łatwo psujących się oraz rzeczy wydanych nabywcy przed wniesieniem zażalenia. Zażalenie powinno być rozpatrzone w terminie czterech dni. Nabywca może zrzec się nabytej rzeczy i żądać zwrotu zapłaconej ceny, jeżeli w tym terminie zażalenie nie zostało rozpatrzone, a nabywcy rzecz nie została wydana.

§ 3. Licytacja, przeprowadzona z naruszeniem przepisów o jej publicznym charakterze, o cenie wywołania i nabycia oraz o wyłączeniu od udziału w licytacji, podlega unieważnieniu przez organ egzekucyjny lub jego organ nadzorczy. Unieważnienie licytacji może jednak nastąpić tylko wtedy, gdy ruchomości sprzedane znajdują się jeszcze we władaniu nabywcy.

§ 4. W licytacji nie mogą uczestniczyć:

- 1) zobowiązany,
- 2) poborca skarbowy prowadzący licytację, jego małżonek i dzieci,
- 3) pracownicy organu egzekucyjnego prowadzącego licytację, ich małżonkowie i dzieci, a jeżeli w danej miejscowości jest więcej organów egzekucyjnych - także pracownicy tych innych organów,
- 4) osoby obecne na licytacji w charakterze urzędowym,
- 5) osoby, które przekazały zajęte ruchomości na rzecz Skarbu Państwa, oraz członkowie ich rodzin określonych w pkt 2.

Artykuł 108

§ 1. Zajęte ruchomości, które nie zostały sprzedane w trybie art. 105, organ egzekucyjny sprzedaje z wolnej ręki po cenie określonej przez ten organ, jednakże nie niższej od 1/3 ich wartości szacunkowej.

§ 2. Zajęte ruchomości nie sprzedane w trybie § 1, przekazuje organ egzekucyjny organizacji opieki społecznej po cenie ustalonej przez ten organ. Jeżeli organizacja ta nie wyrazi zgody na odpłatne przejęcie ruchomości, organ egzekucyjny sprzedaje je jednostkom prowadzącym skup przedmiotów używanych lub zajmujących się skupem surowców wtórnych.

Artykuł 109

§ 1. Minister Finansów, w drodze rozporządzenia, określi:

- 1) sposób przeprowadzania licytacji, o której mowa w art. 105 § 1,
- 2) szczególny tryb postępowania przy:
 - a) sprzedaży zajętych ruchomości ulegających szybkiemu zepsuciu,

- b) przechowywaniu i sprzedaży zajętych ruchomości ze szlachetnych metali, innych kosztowności oraz papierów wartościowych,
- c) przechowywaniu i sprzedaży zajętych broni, amunicji i innych przedmiotów, na których posiadanie jest wymagane zezwolenie.

§ 2. Określenie trybu postępowania przy przechowywaniu i sprzedaży rzeczy, o których mowa w § 1 pkt 2 lit. c), następuje w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych).²⁰

Artykuł 110

Przepisów art. 105-109 nie stosuje się do sprzedaży walut obcych. Zajęte waluty obce organ egzekucyjny sprzedaje bankom dewizowym posiadającym uprawnienie dewizowe do ich skupu. To samo dotyczy sprzedaży zajętego złota, platyny i srebra z wyjątkiem wyrobów użytkowych z tych metali.

Artykuł 111

Jeżeli należności pieniężne z mocy przepisów szczególnych korzystają z ustawowego prawa zastawu na ruchomości, egzekucję z tej ruchomości prowadzi się według przepisów art. 105-110, o ile przepisy szczególne nie zawierają odmiennych postanowień.

ROZDZIAŁ 7

Szczególne zasady egzekucji należności pieniężnych

Artykuł 112²¹

Gdy zobowiązanym do uiszczenia należności pieniężnej jest państwowa jednostka budżetowa, wierzyciel w celu otrzymania tej należności składa tytuł wykonawczy bezpośrednio tej państwowej jednostce, z której działalnością wiąże się egzekwowana należność. Jednostka ta jest obowiązana bezzwłocznie należność uiszczyć. Jeżeli należność nie zostanie uiszczona w ciągu siedmiu dni od daty złożenia tytułu wykonawczego, jednostka nadrzędna zobowiązanego, na wniosek wierzyciela zarządzi pokrycie należności ze środków zobowiązanego.

Artykuł 113

(uchylony)²².

ROZDZIAŁ 8

Podział sumy uzyskanej z egzekucji

Artykuł 114

Organ egzekucyjny, który prowadzi egzekucję należności pieniężnych na rzecz dwóch lub więcej wierzycieli, z kwoty uzyskanej z egzekucji przekazuje odpowiednie sumy przede wszystkim wierzycielom, którym służy prawo pierwszeństwa zaspokojenia ich należności, a następnie innym wierzycielom.

Artykuł 115

Gdy kwota uzyskana z egzekucji, prowadzonej na rzecz dwóch lub więcej wierzycieli, nie wystarcza na uregulowanie należności wszystkich wierzycieli, organ egzekucyjny dokonuje podziału uzyskanej kwoty między wierzycieli stosunkowo do wysokości ich należności, z zachowaniem ich uprawnień do pierwszeństwa zaspokojenia należności.

DZIAŁ III

EGZEKUCJA OBOWIĄZKÓW O CHARAKTERZE NIEPIENIĘŻNYM

ROZDZIAŁ 1

Przepisy wspólne

Artykuł 116

Środkami egzekucji administracyjnej obowiązków o charakterze niepieniężnym są:

- 1) grzywna w celu przymuszenia,
- 2) wykonanie zastępcze,
- 3) odebranie rzeczy ruchomej,
- 4) odebranie nieruchomości, opróżnienie lokali i innych pomieszczeń,
- 5) przymus bezpośredni.

Artykuł 117

Organy określone w art. 20 § 2, w granicach swojej właściwości do nakładania obowiązków o charakterze niepieniężnym, mogą stosować środki egzekucyjne wskazane w art. 116 pkt 2, 3 i 5 również w celu wyegzekwowania wydanych bezpośrednio ustnych poleceń, bez potrzeby wystawienia tytułu wykonawczego i doręczenia zobowiązanemu postanowienia o zastosowaniu środka egzekucyjnego, jeżeli zwłoka w wykonywaniu obowiązku groziłaby niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego albo ciężkimi szkodami dla gospodarstwa narodowego lub jeżeli wymaga tego szczególny interes społeczny.

Artykuł 118

Zobowiązany do wykonania obowiązku o charakterze niepieniężnym może być wezwany do wyjawienia, gdzie znajduje się przedmiot, którego egzekucja dotyczy. Przepisy art. 71 stosuje się odpowiednio.

ROZDZIAŁ 2

Grzywna w celu przymuszenia

Artykuł 119

§ 1. Grzywnę w celu przymuszenia nakłada się, gdy egzekucja dotyczy spełnienia przez zobowiązanego obowiązku znoszenia lub zaniechania albo obowiązku wykonania czyn-

ności, a w szczególności czynności, której z powodu jej charakteru nie może spełnić inna osoba za zobowiązanego.

§ 2. Grzywnę nakłada się również, jeżeli nie jest celowe zastosowanie innego środka egzekucji obowiązków o charakterze niepieniężnym.

Artykuł 120

§ 1. Grzywna w celu przymuszenia może być nakładana zarówno na osoby fizyczne, jak i osoby prawne, a także na jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej.

§ 2. Gdy zobowiązanym jest osoba fizyczna działająca przez ustawowego przedstawiciela, przedsiębiorstwo państwowe lub inna państwowa jednostka organizacyjna, organizacja spółdzielcza, samorządowa, zawodowa lub inna społeczna osoba prawna lub jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, grzywnę nakłada się na ustawowego przedstawiciela zobowiązanego lub na osobę, do której należy bezpośrednio czuwanie nad wykonywaniem przez zobowiązanego obowiązków tego rodzaju, jakim jest egzekwowany obowiązek. Jednocześnie może być nałożona grzywna na zobowiązaną osobę prawną lub jednostkę organizacyjną; jeżeli jest to niezbędne dla przymuszenia wykonania obowiązku.

Artykuł 121

§ 1. Grzywna w celu przymuszenia może być nakładana kilkakrotnie w tej samej lub wyższej kwocie.

§ 2. Każdorazowo nałożona grzywna nie może jednak przekraczać sumy 300.000²³ zł, a w stosunku do osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej - 1.500.000 zł.

§ 3. Grzywny nakładane wielokrotnie nie mogą łącznie przekroczyć sumy 1.500.000²⁵ zł, a w stosunku do osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej - 15.000.000 zł.

§ 4. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia zmieniać określone w § 2 i 3 granice grzywien.

Artykuł 122

§ 1. Grzywną w celu przymuszenia nakłada organ egzekucyjny, który doręcza zobowiązanemu:

- 1) odpis tytułu wykonawczego zgodnie z art. 32,
- 2) postanowienie o nałożeniu grzywny.

§ 2. Postanowienie o nałożeniu grzywny powinno zawierać:

- 1) wezwanie do uiszczenia grzywny w oznaczonym terminie z pouczeniem, że w przypadku nieuiszczenia grzywny w terminie zostanie ona ściągnięta w trybie egzekucji administracyjnej należności pieniężnych,
- 2) wezwanie do wykonania obowiązku określonego w tytule wykonawczym w terminie wskazanym w postanowieniu, z zagrożeniem, że w razie niewykonania obowiązku w terminie będą nakładane dalsze grzywny w tej samej lub wyższej kwocie.

§ 3. Zobowiązanemu służy prawo zgłoszenia zarzutów i wniesienia zażalenia w sprawie prowadzenia postępowania

egzekucyjnego (art. 33 i 34) oraz prawo wniesienia zażalenia na postanowienie o nałożeniu grzywny.

Artykuł 123

Przepisy art. 122 stosuje się również w przypadkach nakładania dalszych grzywien w celu przymuszenia, gdy zobowiązany mimo wezwania nie wykonał obowiązku określonego w tytule wykonawczym.

Artykuł 124

§ 1. Nałożone grzywny w celu przymuszenia, nie uiszczone w terminie, podlegają ściągnięciu w trybie egzekucji należności pieniężnych, określonym w niniejszej ustawie.

§ 2. Obowiązek uiszczenia nałożonych grzywien nie przechodzi na spadkobierców lub prawonabywców zobowiązanego.

Artykuł 125

§ 1. W razie wykonania obowiązku określonego w tytule wykonawczym, nałożone, a nie uiszczone lub nie ściągnięte grzywny w celu przymuszenia podlegają umorzeniu.

§ 2. Postanowienie w sprawie umorzenia grzywny wydaje organ egzekucyjny na wniosek zobowiązanego. Na postanowienie o odmowie umorzenia grzywny służy zażalenie.

Artykuł 126

Na wniosek zobowiązanego, który wykonał obowiązek, grzywny uiszczone lub ściągnięte w celu przymuszenia mogą być w uzasadnionych przypadkach zwrócone w całości lub w części. O zwrocie grzywny postanawia organ egzekucyjny. Państwowe organy egzekucyjne mogą zwrócić grzywnę po uzyskaniu zgody organu wyższego stopnia.

ROZDZIAŁ 3

Wykonanie zastępcze

Artykuł 127

Wykonanie zastępcze stosuje się, gdy egzekucja dotyczy obowiązku wykonania czynności, którą można zlecić innej osobie do wykonania za zobowiązanego i na jego koszt.

Artykuł 128

§ 1. W celu zastosowania środka egzekucyjnego określonego w art. 127 organ egzekucyjny doręcza zobowiązanemu:

- 1) odpis tytułu wykonawczego zgodnie z art. 32,
- 2) postanowienie, że obowiązek objęty tytułem wykonawczym zostanie w trybie postępowania egzekucyjnego wykonany zastępczo przez inną osobę za zobowiązanego, na jego koszt i niebezpieczeństwo.

§ 2. W postanowieniu o zastosowaniu wykonania zastępczego organ egzekucyjny może wezwać zobowiązanego do wpłacenia w oznaczonym terminie określonej kwoty tytułem zaliczki na koszty wykonania zastępczego, z pouczeniem, że w przypadku niewpłacenia kwoty w tym terminie zostanie

ona ściągnięta w trybie egzekucji administracyjnej należności pieniężnych.

§ 3. W postanowieniu o zastosowaniu wykonania zastępczego organ egzekucyjny może również nakazać zobowiązanemu dostarczenie posiadanej dokumentacji, a także posiadanych materiałów i środków przewozowych, niezbędnych do zastępczego wykonania egzekwowanej czynności, z zagrożeniem zastosowania odpowiednich środków egzekucyjnych w razie uchylenia się zobowiązanego od dostarczenia tych dokumentów, materiałów i środków przewozowych.

§ 4. Zobowiązanemu służy prawo zgłoszenia zarzutów i wniesienia zażalenia w sprawie prowadzenia postępowania egzekucyjnego (art. 33 i 34) oraz prawo wniesienia zażalenia na postanowienie o zastosowaniu wykonania zastępczego.

Artykuł 129

Organ egzekucyjny może wydawać postanowienia w sprawie wezwania zobowiązanego do wpłacenia zaliczek na koszty wykonania zastępczego oraz w sprawie dostarczenia dokumentacji, materiałów i środków przewozowych także w toku zastępczego wykonania egzekwowanego obowiązku. Do tych postanowień stosuje się przepisy art. 128.

Artykuł 130

Jeżeli w postanowieniu w sprawie wykonania zastępczego nie wskazano osoby, której zostało zlecone zastępcze wykonanie egzekwowanego obowiązku, organ egzekucyjny zleci wykonanie egzekwowanych czynności określonej przez siebie osobie w terminie nie dłuższym niż miesiąc i zawiadomi o tym zobowiązanego.

Artykuł 131

Wykonawca odpowiada wobec zobowiązanego za rzetelne wykonanie robót, celowe zużycie materiałów dostarczonych przez zobowiązanego oraz prawidłowe korzystanie z jego środków przewozowych. Zobowiązany może dochodzić swoich roszczeń bezpośrednio od wykonawcy.

Artykuł 132

§ 1. Zobowiązany ma prawo wglądu w czynności wykonawcy oraz zgłaszania do organu egzekucyjnego wniosków co do sposobu wykonywania tych czynności.

§ 2. Zobowiązany może w toku czynności egzekucyjnych zgłosić do organu egzekucyjnego wniosek o zaniechanie dalszego stosowania wykonania zastępczego, jeżeli wykonawca na to się godzi, a zobowiązany złożył oświadczenie, że egzekwowany obowiązek wykona w terminie przez organ egzekucyjny wskazanym. Organ egzekucyjny uwzględni wniosek, jeżeli uzna to oświadczenie za nie budzące wątpliwości. Organ egzekucyjny może uzależnić wyrażenie zgody na wniosek zobowiązanego od złożenia przez niego zabezpieczenia wykonania egzekwowanego obowiązku w formie, jaką uzna za wskazaną.

§ 3. Na postanowienie organu egzekucyjnego w sprawie wniosku o zaniechanie dalszego stosowania wykonania zastępczego służy zobowiązanemu zażalenie.

Artykuł 133

§ 1. O zakończeniu czynności egzekucyjnych w drodze wykonania zastępczego i o wykonaniu egzekwowanego obowiązku organ egzekucyjny zawiadamia zobowiązanego. Równocześnie doręcza mu wykaz kosztów wykonania zastępczego, z wezwaniem do uiszczenia na pokrycie tych kosztów odpowiedniej kwoty w oznaczonym terminie, z uprzedzeniem, że w razie nieuiszczenia tej kwoty w terminie, zostanie ona ściągnięta w trybie egzekucji administracyjnej należności pieniężnych.

§ 2. Jeżeli koszty wykonania zastępczego są wysokie albo gdy wykonanie zastępcze trwa dłuższy okres, organ egzekucyjny może przed zakończeniem egzekucji doręczać zobowiązanemu wykazy poczynionych już kosztów z wezwaniem do ich pokrycia w oznaczonym terminie. Przepisy § 1 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 134

Jeżeli zobowiązany nie wpłacił w oznaczonym terminie określonej w postanowieniu o zastosowaniu wykonania zastępczego kwoty tytułem zaliczki na koszty wykonania zastępczego (art. 128 § 2) lub kwoty na pokrycie kosztów wykonania zastępczego wskazanej w wykazach doręczonych zobowiązanemu w myśl art. 133, organ egzekucyjny wszczyna egzekucję tych należności stosownie do przepisów o egzekucji administracyjnej należności pieniężnych.

Artykuł 135

W sprawach kosztów wykonania zastępczego nie uregulowanych w art. 127-134, stosuje się przepisy art. 64 i 65.

ROZDZIAŁ 4

Odebranie rzeczy ruchomej

Artykuł 136

§ 1. Jeżeli zobowiązany uchyla się od obowiązku wydania oznaczonej rzeczy ruchomej, rzecz ta może być mu przez organ egzekucyjny odebrana w celu wydania jej wierzycielowi. Dotyczy to również obowiązku wydania rzeczy na określony okres czasu.

§ 2. Odrębne przepisy określają przypadki, w których środek egzekucyjny przewidziany w § 1 może być zastosowany przy egzekucji obowiązku wydania rzeczy ruchomej oznaczonej tylko co do rodzaju lub gatunku.

§ 3. Środek egzekucyjny określony w § 1 stosuje się również, gdy egzekwowany jest obowiązek zniszczenia rzeczy ruchomej, nakazany ze względów sanitarnych lub innych względów społecznych, a także gdy egzekwowany obowiązek polega na ujawnieniu posiadania oznaczonej rzeczy ruchomej.

Artykuł 137

§ 1. Organ egzekucyjny stosuje środek egzekucyjny określony w art. 136 również, gdy podlegająca odebraniu rzecz ruchoma znajduje się we władaniu innej osoby, jeżeli rzecz ta nie została wyłączona spod egzekucji (art. 38).

§ 2. Gdy egzekwowany jest obowiązek zniszczenia rzeczy ruchomej, nakazany ze względów sanitarnych lub innych społecznych, rzecz ta podlega odebraniu w trybie określonym w art. 136 również, gdy własność rzeczy przeszła z zobowiązanego na inną osobę.

Artykuł 138

Odebrania rzeczy dokonuje egzekutor wyznaczony przez organ egzekucyjny (art. 31).

Artykuł 139

§ 1. Egzekutor, przystępując do czynności egzekucyjnych, doręcza zobowiązanemu:

- 1) odpis tytułu wykonawczego zgodnie z art. 32,
- 2) postanowienie organu egzekucyjnego o wezwaniu zobowiązanego do wydania rzeczy określonej w tytule wykonawczym, z zagrożeniem, że w razie niewykonania obowiązku zostanie zastosowany środek egzekucyjny w celu odebrania tej rzeczy.

§ 2. Zobowiązanemu służy prawo zgłoszenia zarzutów i wniesienia zażalenia w sprawie prowadzenia postępowania egzekucyjnego (art. 33 i 34) oraz prawo wniesienia zażalenia na postanowienie o zastosowaniu środka egzekucyjnego odebrania rzeczy.

Artykuł 140

Odebraną rzecz wydaje się wierzycielowi lub osobie przez niego do odbioru rzeczy upoważnionej, a gdy nie jest to możliwe, odebraną rzecz oddaje się na skład na koszt i niebezpieczeństwo wierzyciela.

ROZDZIAŁ 5

Odebranie nieruchomości. Opróżnienie lokalu i innych pomieszczeń

Artykuł 141

§ 1. Jeżeli egzekwowany jest obowiązek wydania nieruchomości albo opróżnienia lokalu mieszkalnego lub użytkowego albo innego pomieszczenia, stosuje się środek egzekucyjny prowadzący do odebrania zobowiązanemu nieruchomości albo usunięcia zobowiązanego z zajmowanego lokalu lub pomieszczenia, w celu wydania tej nieruchomości lub opróżnionego lokalu (pomieszczenia) wierzycielowi. Dotyczy to również obowiązku wydania nieruchomości na oznaczony okres czasu.

§ 2. Egzekucję prowadzi się przeciw zobowiązanemu, członkom jego rodziny i domownikom oraz innym osobom zajmującym nieruchomość lub lokal (pomieszczenie), które mają być opróżnione i wydane.

Artykuł 142

Odebrania nieruchomości lub opróżnienia lokalu i pomieszczeń dokonuje egzekutor, wyznaczony przez organ egzekucyjny (art. 31).

Artykuł 143

§ 1. Egzekutor przystępując do czynności egzekucyjnych doręcza zobowiązanemu:

- 1) odpis tytułu wykonawczego zgodnie z art. 32,
- 2) postanowienie organu egzekucyjnego o wezwaniu do wykonania obowiązku wydania nieruchomości albo opróżnienia lokalu (pomieszczenia) określonego w tytule wykonawczym, z zagrożeniem, że w razie niewykonania obowiązku zostanie zastosowany środek egzekucyjny w celu odebrania nieruchomości lub opróżnienia lokalu (pomieszczenia).

§ 2. Zobowiązanemu służy prawo zgłoszenia zarzutów i wniesienia zażalenia w sprawie prowadzenia postępowania egzekucyjnego (art. 33 i 34) oraz prawo wniesienia zażalenia na postanowienie w sprawie zastosowania środka egzekucyjnego.

Artykuł 144

Egzekutor usuwa z nieruchomości lub lokalu (pomieszczenia), które mają być opróżnione lub wydane wierzycielowi, znajdujące się tam ruchomości z wyjątkiem tych, które łącznie z nieruchomością (lokałem, pomieszczeniem) podlegają wydaniu wierzycielowi i wzywa osoby przebywające na tej nieruchomości lub w tym lokalu (pomieszczeniu) do jego opuszczenia, z zagrożeniem zastosowania przymusu bezpośredniego, a w razie oporu podejmuje odpowiednie kroki w celu zastosowania przymusu bezpośredniego.

Artykuł 145

Gdy nieruchomość podlegająca wydaniu albo lokal (pomieszczenie) podlegające opróżnieniu są zamknięte, egzekutor zarządzi ich otwarcie, przy zastosowaniu przepisów art. 46 i 51.

Artykuł 146

Ruchomości usunięte z nieruchomości lub lokalu (pomieszczenia) egzekutor oddaje zobowiązanemu lub osobie dorosłej spośród jego członków rodziny i domowników, albo na przechowanie innej osobie lub na skład, na koszt i niebezpieczeństwo zobowiązanego, albo zarządzi przeniesienie tych ruchomości na koszt i niebezpieczeństwo zobowiązanego na inną jego nieruchomość lub do innego lokalu (pomieszczenia) zajmowanego przez zobowiązanego lub przydzielonego mu w myśl obowiązujących przepisów.

Artykuł 147

Jeżeli zobowiązany mimo wezwania nie odebrał w określonym terminie ruchomości oddanych na przechowanie lub złożonych na skład, a koszty przechowania lub składu mogą być wyższe niż wartość tych ruchomości, organ egzekucyjny, na wniosek osoby, u której znajdują się te ruchomości, może je sprzedać stosując odpowiednio przepisy art. 105-107.

ROZDZIAŁ 6

Przymus bezpośredni

Artykuł 148

§ 1. Przymus bezpośredni polega na doprowadzeniu do wykonania obowiązku podlegającego egzekucji drogą zagro-

żenia zastosowania lub drogą zastosowania bezpośrednio skutecznych środków, nie wyłączając siły fizycznej, w celu usunięcia oporu zobowiązanego i oporu innych osób, które stają na przeszkodzie wykonaniu obowiązku.

§ 2. W szczególności przymus bezpośredni stosuje się w celu doprowadzenia do wykonania przez zobowiązanego opuszczenia nieruchomości, lokalu (pomieszczenia), wydania rzeczy, zaniechania czynności lub nieprzeszkadzania innej osobie w wykonywaniu jej praw, a także w przypadkach, gdy ze względu na charakter obowiązku stosowanie innych środków egzekucyjnych nie jest możliwe.

Artykuł 149

Organ egzekucyjny wyznacza egzekutora (art. 31) w celu przeprowadzenia egzekucji przez zastosowanie przymusu bezpośredniego.

Artykuł 150

§ 1. Egzekutor, przystępując do czynności egzekucyjnych, doręcza zobowiązanemu:

- 1) odpis tytułu wykonawczego zgodnie z art. 32,
- 2) postanowienie organu egzekucyjnego o wezwaniu zobowiązanego do wykonania obowiązku wskazanego w tytule wykonawczym, z zagrożeniem zastosowania przymusu bezpośredniego.

§ 2. Zobowiązanemu służy prawo zgłoszenia zarzutów w sprawie prowadzenia postępowania egzekucyjnego (art. 33 i 34) oraz prawo wniesienia zażalenia na postanowienie w sprawie zastosowania środka egzekucyjnego.

§ 3. Jeżeli zwłoka w wykonaniu obowiązku może zagrozić zdrowiu lub życiu albo spowodować niemożność lub znaczne utrudnienie w dochodzeniu wykonania przez zobowiązanego obowiązku, a także w innych przypadkach określonych w odrębnych przepisach, może być niezwłocznie zastosowany przymus bezpośredni wykonania obowiązku wynikającego z przepisu prawa, po ustnym wezwaniu organu egzekucyjnego, bez uprzedniego upomnienia zobowiązanego oraz bez doręczenia mu odpisu tytułu wykonawczego i postanowienia o wezwaniu do wykonania obowiązku (§ 1).

§ 4. Określone w § 3 zasady stosowania przymusu bezpośredniego dotyczą również organów celnych przy sprawowaniu kontroli celnej.

Artykuł 151

Egzekutor może zastosować przymus bezpośredni również w toku postępowania egzekucyjnego, które zostało wszczęte w celu zastosowania innego ze środków egzekucyjnych, wymienionych w art. 116, gdy ten środek egzekucyjny okazał się bezskuteczny, a zastosowanie przymusu bezpośredniego może doprowadzić do wykonania egzekwowanego obowiązku. W tym przypadku przepisu art. 150 § 1 nie stosuje się, natomiast egzekutor powinien ustnie uprzedzić zobowiązanego, że w razie dalszego uchylania się od wykonania obowiązku zastosuje przymus bezpośredni.

Artykuł 152

Egzekutor może w toku czynności egzekucyjnych zastosować przymus bezpośredni również do innej osoby nie

będącej zobowiązanym, jeżeli jej działalność lub wstrzymanie się od działalności albo jej zachowanie się stanowi przeszkodę w doprowadzeniu do wykonania egzekwowanego obowiązku.

Artykuł 153

§ 1. Przymus bezpośredni w stosunku do żołnierza w czynnej służbie wojskowej albo funkcjonariusza Policji, Urzędu Ochrony Państwa lub Straży Granicznej może być zastosowany tylko przez właściwy organ wojskowy lub organ Policji, Urzędu Ochrony Państwa lub Straży Granicznej.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, gdy ze względów sanitarnych lub innych społecznych zachodzi potrzeba natychmiastowego wykonania egzekwowanego obowiązku, a właściwego organu wojskowego lub organu Policji, Urzędu Ochrony Państwa lub Straży Granicznej nie ma na miejscu.

DZIAŁ IV

POSTĘPOWANIE ZABEZPIECZAJĄCE

ROZDZIAŁ 1

Przepisy wspólne

Artykuł 154

§ 1. Organ egzekucyjny dokonuje na wniosek wierzyciela, przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego, zabezpieczenia należności pieniężnej lub wykonania obowiązku o charakterze niepieniężnym, jeżeli brak zabezpieczenia mógłby utrudnić lub udaremnić egzekucję.

§ 2. Zabezpieczenie może być dokonane także przed terminem płatności należności pieniężnej lub przed terminem wykonania obowiązku o charakterze niepieniężnym.

§ 3. Zabezpieczenie należności pieniężnej może dotyczyć również przyszłych powtarzających się świadczeń.

Artykuł 155

Zabezpieczenie może być dokonane również przed ustaleniem kwoty należności pieniężnej lub obowiązku o charakterze niepieniężnym, jeżeli brak zabezpieczenia mógłby utrudnić lub udaremnić skuteczne przeprowadzenie egzekucji, a przepisy szczególne zezwalają na takie zabezpieczenie.

Artykuł 156

Wniosek o zabezpieczenie powinien odpowiadać warunkom określonym w art. 27 § 1 pkt 1-5. Ponadto wniosek powinien zawierać uzasadnienie, w którym należy wskazać niebezpieczeństwo utrudnienia lub udaremnienia egzekucji.

Artykuł 157

§ 1. Organ egzekucyjny wydaje postanowienie w sprawie zabezpieczenia. W razie uwzględnienia wniosku o zabezpieczenie, organ egzekucyjny w postanowieniu określi obowiązek, którego zabezpieczenie dotyczy, oraz sposób i zakres

zabezpieczenia. W razie potrzeby można zastosować jednocześnie kilka sposobów zabezpieczenia.

§ 2. Organ egzekucyjny może uzależnić wydanie postanowienia o zabezpieczeniu od złożenia przez wierzyciela kaucji na zabezpieczenie roszczeń zobowiązanego o naprawę szkód spowodowanych wskutek wykonania postanowienia o zabezpieczeniu.

§ 3. Organ egzekucyjny może w każdym czasie uchylić lub zmienić postanowienie o zabezpieczeniu.

Artykuł 158

§ 1. Postanowienie w sprawie zabezpieczenia doręcza się wierzycielowi.

§ 2. Postanowienie o zabezpieczeniu doręcza się zobowiązanemu równocześnie z wykonaniem czynności zabezpieczających.

§ 3. Na postanowienie o zabezpieczeniu służy w terminie siedmiu dni od dnia doręczenia postanowienia prawo zgłoszenia zarzutów do organu egzekucyjnego, a na postanowienie tego organu, uznające zarzuty za nieuzasadnione, prawo wniesienia zażalenia. Przepisy art. 33 i 34 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 159

§ 1. Jeżeli wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego nie został zgłoszony w ciągu miesiąca od dokonania zabezpieczenia, a w terminie trzech miesięcy od dokonania zabezpieczenia przed ustaleniem należności pieniężnej lub obowiązku o charakterze niepieniężnym (art. 155), organ egzekucyjny uchyli zabezpieczenie i zarządzi zwrot kaucji złożonej w myśl art. 157 § 2. O uchyleniu zabezpieczenia organ egzekucyjny zawiadamia wierzyciela i obciąża go kosztami zabezpieczenia.

§ 2. Termin określony w § 1 może być przez organ egzekucyjny przedłużony na wniosek wierzyciela, jeżeli z uzasadnionych przyczyn postępowanie egzekucyjne nie mogło być wszczęte, jednakże termin wszczęcia postępowania egzekucyjnego co do obowiązku o charakterze niepieniężnym może być przedłużony tylko o okres do trzech miesięcy.

§ 3. Na postanowienie organu egzekucyjnego w sprawie przedłużenia terminu określonego w § 1 lub odmowy przedłużenia tego terminu służy wierzycielowi i zobowiązanemu zażalenie.

Artykuł 160

§ 1. Zabezpieczenie nie może zmierzać do tego, aby stanowiło wykonanie obowiązku.

§ 2. W drodze zabezpieczenia nie można stosować przeciw zobowiązanemu przymusu bezpośredniego.

Artykuł 161

Zajęte w celu zabezpieczenia ruchomości, o których mowa w art. 104 § 2 pkt 1 i 2, albo które mogą stracić na wartości w przypadku ich przechowywania, mogą być sprzedane bezpośrednio po ich zajęciu. Zajęte w celu zabezpieczenia inne ruchomości mogą być sprzedane w drodze egzekucji

administracyjnej, jeżeli w razie niesprzedania straciłyby znacznie na wartości albo jeżeli dozór zajętych przedmiotów powoduje znaczne koszty. Dotyczy to również zajętego w celu zabezpieczenia inwentarza żywego, w razie gdy dłużnik odmawia przyjęcia go pod dozór. Uzyskana ze sprzedaży kwota podlega złożeniu do depozytu organu egzekucyjnego.

Artykuł 162

§ 1. W razie zbiegu postępowania zabezpieczającego prowadzonego przez organ egzekucji administracyjnej i organ egzekucji sądowej, przepisów art. 62 nie stosuje się, chyba że w myśl przepisów Kodeksu postępowania cywilnego rzecz stanowiąca przedmiot zabezpieczenia podlega sprzedaży.

§ 2. W razie zbiegu postępowania zabezpieczającego prowadzonego przez dwa lub więcej organów egzekucji administracyjnej, ma odpowiednie zastosowanie art. 63.

Artykuł 163

§ 1. Przepisy art. 64 stosuje się do opłat za czynności zabezpieczenia i wydatków związanych z postępowaniem zabezpieczającym, jeżeli postępowanie egzekucyjne zostało wszczęte.

§ 2. Jeżeli postępowanie egzekucyjne nie zostało wszczęte, opłat za czynności zabezpieczenia nie pobiera się, a wydatki związane z postępowaniem zabezpieczającym obciążają wierzyciela. Przepis art. 64 § 4 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Organ egzekucyjny może zażądać od wierzyciela wpłaty zaliczki na pokrycie wydatków związanych z postępowaniem zabezpieczającym i uzależnić zabezpieczenie od wplacenia tej zaliczki.

§ 4. Przepisy art. 65 stosuje się również do opłat i wydatków postępowania zabezpieczającego.

ROZDZIAŁ 2

Zabezpieczenie należności pieniężnych

Artykuł 164

§ 1. Zabezpieczenie należności pieniężnej następuje przez zajęcie pieniędzy, wynagrodzenia za pracę, wierzycielności z rachunków bankowych i wkładów oszczędnościowych, innych wierzycielności i praw majątkowych lub ruchomości albo przez wpis hipoteki przymusowej lub zakaz zbywania i obciążania nieruchomości, która nie ma urządzonej księgi wieczystej albo której księga wieczysta zaginęła lub uległa zniszczeniu.

§ 2. Do zajęcia w celu zabezpieczenia (§ 1) stosuje się odpowiednio przepisy o zajęciu pieniędzy, ruchomości, wierzycielności i innych praw majątkowych w postępowaniu egzekucyjnym. Jednakże zajęcie w celu zabezpieczenia wierzycielności z rachunków bankowych i wkładów oszczędnościowych oraz innych wierzycielności lub praw majątkowych, związanych z posiadaniem dokumentu, może nastąpić także bez potrzeby odbioru lub umorzenia dokumentu (art. 84-86 i 96), jeżeli zajęcie ma na celu zabezpieczenie roszczeń o na-

prawienie szkody w mieniu społecznym wyrządzonej czynem przestępczym albo zabezpieczenie grożącej kary grzywny, innych świadczeń pieniężnych lub przepadku majątku.

§ 3. Zajęcie w celu zabezpieczenia nie może dotyczyć rzeczy lub praw zwolnionych spod egzekucji (art. 8-11).

Artykuł 165

§ 1. Papiery wartościowe zajęte w celu zabezpieczenia należności pieniężnych podlegają złożeniu do depozytu organu egzekucyjnego. Zajęte pieniądze podlegają złożeniu w banku na rachunku oszczędnościowym z oprocentowaniem w wysokości przewidzianej dla wkładów oszczędnościowych płatnych na każde żądanie. Przepisy prawa bankowego o kwotach wolnych od egzekucji nie mają zastosowania.

§ 2. Zajęta wierzytelność po nadejściu terminu jej płatności powinna być przez dłużnika tej wierzytelności zrealizowana przez złożenie należności do depozytu organu egzekucyjnego. Tak samo powinny być składane do depozytu organu egzekucyjnego zajęte wynagrodzenia za pracę i inne należności płatne w przyszłości, bez ponawiania ich zajęcia aż do wysokości należności zabezpieczonej.

Artykuł 166

Zobowiązany może złożyć do organu egzekucyjnego wniosek o przyjęcie na zabezpieczenie należności pieniężnej, zamiast zabezpieczenia wymienionego w art. 164 § 1, kaucji w gotówce lub w wierzytelnościach w krajowych instytucjach kredytowych. Organ egzekucyjny uwzględni taki wniosek i określi kwotę kaucji nie wyższą od należności podlegającej zabezpieczeniu.

ROZDZIAŁ 3

Zabezpieczenie obowiązków o charakterze niepieniężnym

Artykuł 167

§ 1. Organ egzekucyjny w postanowieniu w sprawie zabezpieczenia wykonania obowiązku o charakterze niepieniężnym (art. 157 § 1) określi środek zabezpieczenia lub inną czynność, które stosownie do okoliczności powinny być zastosowane.

§ 2. Przy wyborze środka zabezpieczenia organ egzekucyjny uwzględni interesy stron w takiej mierze, aby wierzytelności zapewnić wykonanie obowiązku, a zobowiązanego nie obciążać ponad potrzebę.

Artykuł 168

Organ egzekucyjny może w razie potrzeby zastosować także środki zabezpieczenia przewidziane w art. 164 § 1. W szczególności może być dokonane zajęcie pieniędzy, wynagrodzenia za pracę, wierzytelności z rachunków bankowych i wkładów oszczędnościowych oraz innych wierzytelności, jeżeli w ten sposób zabezpieczy się pokrycie przez zobowiązanego kosztów wykonania zastępczego.

DZIAŁ V

PRZEPISY WPROWADZAJĄCE I KOŃCOWE

Artykuł 169

Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające, toczone się w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, będzie prowadzone w dalszym ciągu w myśl przepisów tej ustawy i przez organy w niej wskazane.

Artykuł 170

§ 1. Pozostają w mocy przepisy ustawy z dnia 21 grudnia 1958 r. o szczególnym trybie ściągania zaległości z tytułu niektórych zobowiązań właścicieli nieruchomości wobec Państwa (Dz.U. Nr 77, poz. 398, z 1962 r. Nr 38, poz. 166 i z 1971 r. Nr 27, poz. 250).

§ 2. Pozostają w mocy przepisy ustaw szczególnych o zabezpieczeniu w drodze egzekucji administracyjnej, na podstawie postanowienia prokuratora, sądu, organu administracji finansowej, administracji celnej lub organów kontroli i rewizji finansowej, w postępowaniu karnym lub karnym skarbowym roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej czynem przestępczym w mieniu społecznym, grożącej kary grzywny, innych świadczeń pieniężnych lub przepadku majątku.

§ 3. W postępowaniu o zabezpieczenie, o którym jest mowa w § 2, postanowienie o wyłączeniu wydaje organ egzekucyjny określony w art. 19, stosując przepisy niniejszej ustawy. Na postanowienie o wyłączeniu służy prawo wniesienia zażalenia organowi, który wydał postanowienie o zabezpieczeniu, oraz wierzycielowi. Do czasu rozstrzygnięcia zażalenia dokonane już czynności egzekucyjne pozostają w mocy.

§ 4. Pozostają w mocy przepisy szczególne o egzekucyjnym wykonywaniu orzeczeń zapadłych w postępowaniu arbitrażowym.

§ 5. W postępowaniu organów celnych przy sprawowaniu kontroli celnej przepisy art. 52 i 53 stosuje się, jeżeli prawo celne inaczej nie postanawia.

Artykuł 171

§ 1. Pozostają w mocy przepisy:

1) ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. - Prawo bankowe (Dz.U. Nr 4, poz. 21, Nr 54, poz. 320, Nr 59, poz. 350 oraz Nr 74, poz. 439 i 440).

2) ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. o Narodowym Banku Polskim (Dz.U. Nr 4, poz. 22 i Nr 74, poz. 439).

§ 2. W szczególności pozostają w mocy przepisy o niedopuszczalności egzekucji należności przypadających od banków, zawarte w art. 56 ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. o Narodowym Banku Polskim (Dz.U. Nr 4, poz. 22 i Nr 74, poz. 439).

Artykuł 172

Pozostają w mocy przepisy art. 64 i 65 ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. - Prawo lokalowe (Dz.U. z 1987 r. Nr 30, poz. 165, z 1989 r. Nr 10, poz. 57, Nr 20, poz. 108, Nr 34,

poz. 178, Nr 35, poz. 192 i z 1990 r. Nr 4, poz. 19, Nr 32, poz. 190 i Nr 34, poz. 198).

Artykuł 173

W sprawach umarzania opłat za czynności egzekucyjne, które zostaną uregulowane przepisami wydanymi na podstawie art. 65 nie stosuje się przepisów dekretu z dnia 16 maja 1956 r. o umarzaniu i udzielaniu ulg w spłacaniu należności państwowych (Dz.U. Nr 17, poz. 92 i z 1975 r. Nr 10, poz. 56).

Artykuł 174

Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia postanowić, że przepisy działu II rozdziału 6 w zakresie przechowywania, oszacowania i sprzedaży zajętych ruchomości będą miały w całości lub w części odpowiednie zastosowanie przy zbywaniu niektórych ruchomości, które stały się własnością Państwa na podstawie przepisów o likwidacji mienia, o przepadku mienia, z tytułu spadków lub innych tytułów albo gdy Państwo na podstawie szczególnych przepisów jest upoważnione do sprzedaży obcej ruchomości, a także wprowadzić odchylenia od tych przepisów przy zbywaniu tych ruchomości.

PRZYPISY

1) Patrz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1985 r. w sprawie wykonania ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 1986 r. Nr 1, poz. 4 z późniejszymi zmianami).

2) Uregulowane zarządzeniem Ministra Finansów z dnia 28 października 1991 r. - w sprawie trybu postępowania wierzycieli należności pieniężnych przy podejmowaniu czynności zmierzających do zastosowania środków egzekucyjnych (M.P. nr 38, poz. 272; zm. M.P. z 1994 r. nr 58, poz. 495).

3) Patrz przypis 1.

4) Patrz przypis 1.

5) Patrz przypis 1.

6) Zgodnie z an. 4 ust. 6 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o denominacji złotego (Dz.U. Nr 84, poz. 385; z 1995 r. Nr 16, poz. 79) wszelkie wartości pieniężne wynikające z obowiązujących przepisów podlegają z dniem 1 stycznia 1995 r, z mocy prawa przeliczeniu w stosunku 1 nowy złoty = 10.000 starych złotych.

7) Art. 46 § 2 w brzmieniu ustalonym przez art. 8 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 6 marca 1993 r. o zmianie niektórych ustaw regulujących zasady opodatkowania oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 28, poz. 127).

8) Art. 46 § 3 został dodany przez art. 8 pkt 1 lit. b ustawy, o której mowa w przypisie 7.

9) Patrz zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18 czerwca 1994 r - w sprawie obowiązków organów Policji, Urzędu Ochrony Państwa i Straży Granicznej przy udzielaniu pomocy bądź asysty organom egzekucyjnym (M.P. nr 37, poz. 321).

10) Patrz zarządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 31 sierpnia 1994 r. - w sprawie obowiązków wojskowych organów porządkowych udzielających pomocy i asystujących przy czynnościach egzekucyjnych (M.P. nr 52, poz. 441).

11) Patrz przypis 10.

12) Patrz przypis 9.

13) Patrz rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 4 lipca 1990 r. w sprawie opłat za czynności egzekucyjne oraz sposobu przeprowadzania

14) Art. 66. § 3 został dodany przez art. 8 pkt 2 ustawy, o której mowa w przypisie 7.

15) Art. 76 § 1 w brzmieniu ustalonym przez art. 8 pkt 3 ustawy, o której mowa w przypisie 7.

16) Art. 85 § 1 w brzmieniu ustalonym przez art. 4 ustawy z dnia 14 lutego 1992 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe i niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 20, poz. 78).

17) Patrz zarządzenie Prezesa NBP z dnia 21 kwietnia 1992 r. w sprawie trybu zawiadamiania placówek obsługujących obrót oszczędnościowy o zajęciu w drodze egzekucji administracyjnej rachunku bankowego stanowiącego wkład oszczędnościowy (M.P. Nr 12, poz. 88).

18) Art. 87 w brzmieniu ustalonym przez art. 8 pkt 4 ustawy, o której mowa w przypisie 7.

19) Patrz rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 22 marca 1969 r. w sprawie ograniczenia egzekucji z niektórych rachunków bankowych (Dz.U. nr 10, poz. 73).

20) Patrz przypis 13.

21) Art. 112 w brzmieniu ustalonym przez art. 8 pkt 5 ustawy, o której mowa w przypisie 7.

22) Art. 113 został uchylony przez art. 8 pkt 6 ustawy, o której mowa w przypisie 7.

23) Patrz przypis 6.

24) Patrz przypis 6.

25) Patrz przypis 6.

26) Patrz przypis 6.

38
USTAWA

z dnia 21 sierpnia 1997 r.

Prawo o ustroju sądów wojskowych
(Dz.U. Nr 117, poz. 753)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

§ 1. Sądy wojskowe sprawują w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych oraz orzekają w innych sprawach, jeżeli zostały one przekazane do ich właściwości odrębnymi ustawami.

§ 2. W wypadkach przewidzianych w ustawach sądy wojskowe sprawują wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych w stosunku do osób nie należących do Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 2

Do sądów wojskowych oraz żołnierzy pełniących służbę w tych sądach mają zastosowanie przepisy dotyczące jednostek wojskowych i żołnierzy w czynnej służbie wojskowej, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

Artykuł 3

§ 1. Sądami wojskowymi są wojskowe sądy okręgowe i wojskowe sądy garnizonowe.

§ 2. Wojskowe sądy okręgowe są sądami wyższego rzędu w stosunku do wojskowych sądów garnizonowych.

§ 3. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa, tworzy i znosi, w drodze rozporządzenia, sądy wojskowe oraz określa ich siedziby i obszary właściwości.

§ 4. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości może tworzyć i znosić, w drodze rozporządzenia, wydziały zamiejscowe poza siedzibami wojskowych sądów garnizonowych.

§ 5. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny, może tworzyć, w drodze rozporządzenia, inne sądy wojskowe niż określone w § 1.

§ 6. Do sądów, o których mowa w § 5, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy.

Artykuł 4

§ 1. Działalność sądów wojskowych jest finansowana z wyodrębnionych środków budżetowych Ministerstwa Obrony Narodowej.

§ 2. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości i Ministrem Finansów ustala szczegółowe zasady planowania i wykorzystania środków budżetowych, o których mowa w § 1.

Artykuł 5

§ 1. Nadzór nad działalnością sądów wojskowych w zakresie orzekania sprawuje Sąd Najwyższy.

§ 2. Zwierzchni nadzór nad sądami wojskowymi w zakresie organizacji i działalności administracyjnej sprawuje Minister Sprawiedliwości.

§ 3. Nadzór w zakresie czynnej służby wojskowej żołnierzy pełniących służbę w sądach wojskowych sprawuje Minister Obrony Narodowej.

§ 4. Zadania zwierzchniego nadzoru, o którym mowa w § 2, wykonuje komórka organizacyjna Ministerstwa Sprawiedliwości w randze departamentu.

§ 5. Dyrektora departamentu, o którym mowa w § 4, powołuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej spośród sędziów wojskowych sądów okręgowych.

§ 6. Sędziów na stanowiska służbowe w departamencie, o którym mowa w § 4, powołuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej.

Artykuł 6

Minister Sprawiedliwości przedstawia Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej i Krajowej Radzie Sądownictwa informację o działalności sądów wojskowych.

Artykuł 7

§ 1. Sądy wojskowe rozpoznają sprawy w swojej siedzibie, z zastrzeżeniem § 2 i 3.

§ 2. Jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości, sądy wojskowe mogą rozpoznawać sprawy lub pełnić inne czynności poza swoją siedzibą, a w razie konieczności i poza obszarem swojej właściwości, w tym również - jeżeli umowa międzynarodowa tak stanowi - poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3. W wypadku określonym w § 2 rozpoznawanie spraw karnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej odbywa się tylko w siedzibach sądów wojskowych lub sądów powszechnych.

Artykuł 8

§ 1. W wypadkach, w których ustawy przewidują wniesienie do sądu wojskowego środka odwoławczego od orzeczeń lub decyzji wydanych przez organy wojskowe, sprawę rozpoznaje wojskowy sąd garnizonowy obejmujący swoją właściwością jednostkę wojskową, w której żołnierz pełni czynną służbę wojskową lub pracownik jest zatrudniony, jeżeli te ustawy nie stanowią inaczej.

§ 2. W sprawach, o których mowa w § 1, jeżeli ustawy nie stanowią inaczej, stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego dotyczące postępowania odwoławczego.

ROZDZIAŁ 2

Organy sądów

Artykuł 9

Organami sądów wojskowych są:

- 1) Zgromadzenie Sędziów Sądów Wojskowych,
- 2) w wojskowych sądach okręgowych - prezes sądu oraz kolegium wojskowego sądu okręgowego,
- 3) w wojskowych sądach garnizonowych - prezes sądu.

Artykuł 10

§ 1. Zgromadzenie Sędziów Sądów Wojskowych, zwane dalej "Zgromadzeniem", tworzą sędziowie sądów wojskowych.

§ 2. Zgromadzeniu przewodniczą-na przemian - prezesi wojskowych sądów okręgowych. Kadencja przewodniczącego trwa 2 lata.

§ 3. Do zadań Zgromadzenia należy:

- 1) przedstawianie Krajowej Radzie Sądownictwa kandydatów na stanowiska sędziów wojskowych sądów garnizonowych oraz wojskowych sądów okręgowych,
- 2) wybór członka Krajowej Rady Sądownictwa,
- 3) wybór członków kolegiów wojskowych sądów okręgowych,
- 4) wybór członków sądów dyscyplinarnych powołanych do orzekania w sprawach dyscyplinarnych sędziów sądów wojskowych,
- 5) wybór rzecznika dyscyplinarnego spośród sędziów sądów wojskowych,
- 6) wysłuchiwanie informacji dyrektora departamentu, o którym mowa w art. 5 § 4, o działalności sądów wojskowych oraz wyrażanie opinii w tym zakresie,
- 7) podejmowanie działań w zakresie doskonalenia kwalifikacji zawodowych sędziów i działalności sądów wojskowych,
- 8) wypowiedanie się w sprawach obowiązków i praw sędziów,
- 9) wyrażanie opinii w sprawach zgłoszonych przez Krajową Radę Sądownictwa, Ministra Sprawiedliwości, Ministra Obrony Narodowej oraz dyrektora departamentu, o którym mowa w art. 5 § 4.

§ 4. Do wyboru oraz wyrażania opinii, o których mowa w § 3, wymagana jest obecność przynajmniej dwóch trzecich liczby członków Zgromadzenia, a uchwały w tych sprawach zapadają bezwzględną większością głosów.

§ 5. W sprawach, o których mowa w § 4, obowiązuje głosowanie tajne, jeżeli żądanie takie zgłosi chociażby jeden z obecnych na posiedzeniu członków Zgromadzenia.

§ 6. Sędziowie sądów wojskowych są obowiązani brać udział w posiedzeniach Zgromadzenia. Asesorzy sądów wojskowych mogą brać udział w posiedzeniach Zgromadzenia bez prawa głosowania i wyboru.

§ 7. Zgromadzenie zbiera się co najmniej raz w roku. Posiedzenie Zgromadzenia zwołuje jego przewodniczący z własnej inicjatywy, na wniosek Ministra Sprawiedliwości, Ministra Obrony Narodowej, dyrektora departamentu, o którym mowa w art. 5 § 4, albo na wniosek jednej piątej liczby członków Zgromadzenia.

§ 8. Szczegółowy tryb odbywania posiedzeń Zgromadzenia Sędziów Sądów Wojskowych określa regulamin uchwalony przez Zgromadzenie.

Artykuł 11

§ 1. Prezes wojskowego sądu okręgowego i prezes wojskowego sądu garnizonowego, zwani dalej "prezesami sądów wojskowych", kierują działalnością sądu oraz są przełożonymi sędziów i pozostałego składu osobowego danego sądu.

§ 2. Prezesa sądu wojskowego zastępuje wyznaczony zastępca lub sędzia.

§ 3. Prezesa wojskowego sądu okręgowego i jego zastępcę powołuje i odwołuje, spośród sędziów wojskowych sądów okręgowych, Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej.

§ 4. Prezesa wojskowego sądu garnizonowego i jego zastępcę powołuje i odwołuje, spośród sędziów sądów wojskowych, Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej.

Artykuł 12

§ 1. Kolegium wojskowego sądu okręgowego, zwane dalej „kolegium”, składa się z czterech do ośmiu członków, wybranych spośród sędziów orzekających w sądach działających na obszarze właściwości wojskowego sądu okręgowego.

§ 2. Przewodniczącym kolegium jest prezes wojskowego sądu okręgowego, a w razie jego nieobecności-zastępca przewodniczącego, wybrany przez kolegium spośród jego członków.

§ 3. Kadencja kolegium trwa 2 lata.

Artykuł 13

§ 1. Do zadań kolegium należą sprawy nie zastrzeżone w ustawie do wyłącznej właściwości Zgromadzenia, a w szczególności:

- 1) przedstawianie Zgromadzeniu opinii o kandydatach na stanowiska sędziów sądów wojskowych,

- 2) wyrażanie opinii w sprawach wyznaczania na stanowiska służbowe oraz zwalniania z tych stanowisk prezesów sądów wojskowych i ich zastępców,
- 3) opiniowanie wniosków o przeniesienie oraz o odwołanie sędziów w trybie art. 32 § 2,
- 4) wyrażanie opinii w sprawach przedstawionych przez Krajową Radę Sądownictwa, Ministra Sprawiedliwości, Ministra Obrony Narodowej, dyrektora departamentu, o którym mowa w art. 5 § 4, oraz przez prezesa wojskowego sądu okręgowego.

§ 2. Do podjęcia uchwał wymagana jest obecność przynajmniej dwóch trzecich członków kolegium. Uchwały kolegium zapadają większością głosów, przy czym w razie równej liczby głosów decyduje głos przewodniczącego.

§ 3. Kolegium zbiera się w zależności od potrzeb, nie rzadziej niż raz na pół roku.

§ 4. Posiedzenia kolegium zwołuje jego przewodniczący z własnej inicjatywy lub na wniosek jednej trzeciej członków kolegium.

ROZDZIAŁ 3

Nadzór i administracja sądowa

Artykuł 14

§ 1. Prezesi sądów wojskowych wykonują czynności nadzoru służbowego i administracji sądowej przewidziane w przepisach postępowania sądowego oraz w regulaminach urzędowania, a także inne czynności określone w ustawach i odrębnych przepisach.

§ 2. W zakresie, o którym mowa w § 1, prezesi wojskowych sądów garnizonowych podlegają prezesom właściwych wojskowych sądów okręgowych, a prezesi tych sądów - dyrektorowi departamentu, o którym mowa w art. 5 § 4.

§ 3. Prezesi sądów wojskowych mogą zlecać poszczególne czynności nadzoru służbowego i administracji sądowej swoim zastępcom, a w szczególnych przypadkach - sędziom.

§ 4. Prezes sądu wojskowego wyznacza sędziego do sprawowania nadzoru penitencjarnego.

Artykuł 15

§ 1. Osoby powołane do kierowania i nadzoru nad działalnością administracyjną sądów wojskowych mają prawo wglądu w czynności tych sądów, mogą żądać wyjaśnień oraz usunięcia uchybień. Minister Sprawiedliwości oraz prezesi sądów wojskowych mogą uchylać zarządzenia administracyjne niezgodne z prawem.

§ 2. Sędziowie wykonujący czynności, o których mowa w § 1, mogą być obecni na rozprawie toczącej się z wyłączeniem jawności.

§ 3. W razie stwierdzenia uchybienia w zakresie sprawności postępowania sądowego, Minister Sprawiedliwości oraz prezesi sądów wojskowych mogą zwrócić na nie uwagę i żądać usunięcia skutków tego uchybienia.

Artykuł 16

Czynności z zakresu nadzoru i administracji sądowej, o których mowa w art. 5 § 2 i 3, art. 14 § 1 i 3 oraz w art. 15, nie mogą wkraczać w dziedzinę, w której sędziowie są niezawisli.

Artykuł 17

§ 1. W sądach wojskowych działają sekretariaty oraz inne komórki organizacyjne, które tworzy prezes sądu wojskowego.

§ 2. Zasady wyznaczania żołnierzy zawodowych i pracowników cywilnych na stanowiska w sekretariatach i innych komórkach organizacyjnych sądów wojskowych oraz kwalifikacje wymagane do objęcia stanowisk określają odrębne przepisy.

Artykuł 18

§ 1. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej określa, w drodze rozporządzenia:

- 1) organizację sądów wojskowych oraz ustala regulamin wewnętrzny urzędowania tych sądów,
- 2) szczegółowy tryb wykonywania nadzoru, o którym mowa w art. 5 § 2, art. 14 i art. 15,
- 3) szczegółowe zasady archiwizacji, niszczenia i przekazywania właściwym archiwom państwowym akt spraw sądowych.

§ 2. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości określa, w drodze rozporządzenia, sposób wykonywania nadzoru, o którym mowa w art. 5 § 3.

§ 3. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej określa, w drodze zarządzenia, liczbę sędziów w sądach wojskowych oraz w departamencie, o którym mowa w art. 5 § 4.

§ 4. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej, na wniosek Prezesa Izby Wojskowej Sądu Najwyższego, określa, w drodze zarządzenia, sposób wykonywania przez departament, o którym mowa w art. 5 § 4, zadań na rzecz Izby Wojskowej Sądu Najwyższego wynikających z ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych oraz z innych przepisów wojskowych.

ROZDZIAŁ 4

Sędziowie sądów wojskowych

Artykuł 19

§ 1. Wojskowy sąd garnizonowy składa się z sędziów i asesorów tego sądu.

§ 2. Wojskowy sąd okręgowy składa się z sędziów tego sądu.

Artykuł 20

Sędziowie sądów wojskowych w zakresie orzekania są niezawisli i podlegają tylko ustawom.

Artykuł 21

§ 1. Sędzia sądu wojskowego jest obowiązany postępować zgodnie ze ślubowaniem sędziowskim oraz stale podnosić kwalifikacje zawodowe.

§ 2. Sędzia sądu wojskowego powinien w służbie i poza służbą strzec powagi stanowiska sędziowskiego i unikać wszystkiego, co mogłoby przynieść ujmę godności sędziego lub osłabiać zaufanie do jego bezstronności.

§ 3. W okresie zajmowania stanowiska sędzia sądu wojskowego nie może należeć do partii politycznych ani brać udziału w żadnej działalności politycznej.

Artykuł 22

§ 1. Sędzią sądu wojskowego, zwanym dalej „sędzią”, może być oficer pełniący zawodową służbę stałą, który:

- 1) korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich,
- 2) jest nieskazitelnego charakteru,
- 3) ukończył wyższe studia prawnicze,
- 4) odbył aplikację sądową,
- 5) złożył egzamin sędziowski,
- 6) odbył staż na stanowisku asesora w sądzie wojskowym,
- 7) ukończył 26 lat.

§ 2. Odbycie aplikacji w sądzie powszechnym lub w jednostce organizacyjnej prokuratury, złożenie egzaminu sędziowskiego lub prokuratorskiego albo odbycie stażu na stanowisku asesora sądowego lub w jednostce organizacyjnej prokuratury jest równoznaczne ze spełnieniem wymagań określonych odpowiednio w § 1 pkt 4-6.

§ 3. Wymagania określone w § 1 pkt 4-6 nie dotyczą:

- 1) profesorów i doktorów habilitowanych nauk prawnych w polskich szkołach wyższych, w Polskiej Akademii Nauk oraz w innych placówkach naukowych i naukowo-badawczych,
- 2) osób, które zajmowały stanowiska sędziów, prokuratorów, wiceprokuratorów i podprokuratorów,
- 3) adwokatów, radców prawnych oraz notariuszy, którzy wykonywali ten zawód co najmniej przez 3 lata.

Artykuł 23

§ 1. Sędziów powołuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa.

§ 2. Kandydatów na stanowiska sędziów, przedstawionych przez Zgromadzenie Sędziów Sądów Wojskowych, zgłasza Krajowej Radzie Sądownictwa Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej, którzy mogą wyrazić opinię o kandydatach.

§ 3. Kandydatów na stanowiska sędziów zgłasza Zgromadzeniu dyrektor departamentu, o którym mowa w art. 5 § 4.

4. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej może, po wysłuchaniu opinii kolegium właściwego sądu, zgłosić Krajowej Radzie Sądownictwa kandydatów na stanowiska sędziów.

Artykuł 24

§ 1. Sędzia obejmuje stanowisko w określonym aktem powołania sądzie wojskowym.

§ 2. Objęcie stanowiska przez sędziego stwierdza Minister Obrony Narodowej.

Artykuł 25

§ 1. Sędziowie i ławnicy na rozprawach używają togi jako stroju urzędowego.

§ 2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej określi, w drodze zarządzenia, szczegóły stroju urzędowego sędziów i ławników.

Artykuł 26

§ 1. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej może delegować sędziego na okres nie przekraczający 3 miesięcy w roku kalendarzowym, do pełnienia obowiązków sędziowskich lub wykonywania czynności administracyjnych w innym sądzie wojskowym lub sądzie powszechnym albo w departamencie, o którym mowa w art. 5 § 4, a na wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego - także w Sądzie Najwyższym.

§ 2. Za zgodą sędziego okres delegowania, o którym mowa w § 1, może trwać dłużej niż 3 miesiące.

§ 3. Prezes wojskowego sądu okręgowego może delegować sędziego wojskowego sądu garnizonowego do pełnienia obowiązków sędziego na obszarze właściwości danego wojskowego sądu okręgowego na czas nie dłuższy niż miesiąc w roku kalendarzowym.

§ 4. Łączny czas delegacji na podstawie przepisów § 1 i 3 nie może przekraczać 3 miesięcy w roku kalendarzowym.

Artykuł 27

Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości może powierzyć czasowe pełnienie czynności sędziowskich oficerowi rezerwy powołanemu na ćwiczenia wojskowe, który jest sędzią sądu powszechnego.

Artykuł 28

§ 1. Sędziowie są obowiązani do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie o stanie majątkowym dotyczy majątku odrębnego oraz objętego małżeńską wspólnością majątkową. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności informacje o posiadanych zasobach pieniężnych, nieruchomościach, udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego, a ponadto o nabytym przez tę osobę albo jej małżonka od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, gminy lub związku międzygminnego mieniu które podlegało zbyciu w drodze przetargu. Oświadczenie to powinno również zawierać dane dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnienia funkcji w spółkach prawa handlowego lub spółdzielniach, z wyjątkiem funkcji w radzie nadzorczej spółdzielni mieszkaniowej.

§ 2. Oświadczenie, o którym mowa w § 1, sędziowie składają prezesowi właściwego wojskowego sądu okręgowego, który dokonuje analizy zawartych w nim danych.

§ 3. Prezesi wojskowych sądów okręgowych składają oświadczenie, o którym mowa w § 1, Krajowej Radzie Sądownictwa, która dokonuje analizy danych w nim zawartych.

§ 4. Oświadczenie, o którym mowa w § 1, składa się przed objęciem stanowiska, a następnie co roku do dnia 31 marca, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego, a także w dniu opuszczenia stanowiska sędziego.

§ 5. Informacje zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym stanowią tajemnicę służbową, chyba że sędzia, który złożył oświadczenie, wyraził pisemną zgodę na ich ujawnienie. W szczególnie uzasadnionych przypadkach podmiot uprawniony, zgodnie z § 2 lub 3, do odebrania oświadczenia może je ujawnić pomimo braku zgody składającego oświadczenie. Oświadczenie przechowuje się przez 6 lat.

Artykuł 29

Do złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 28, stosuje się odpowiednio formularz określony przepisami wydany na podstawie art. 11 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz.U. Nr 106, poz. 679), dotyczącymi oświadczenia, o którym mowa w art. 10 ust. 1 tejże ustawy.

Artykuł 30

§ 1. Przeciwno sędziemu można prowadzić postępowanie karne jedynie za zezwoleniem sądu dyscyplinarnego. Do czasu uzyskania zezwolenia na wszczęcie postępowania karnego można przedsięwziąć tylko czynności nie cierpiące zwłoki.

§ 2. Przed wydaniem postanowienia o udzieleniu zezwolenia na wszczęcie postępowania karnego można sędziego zatrzymać tylko w razie ujęcia go na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się prezesa właściwego miejscowo sądu wojskowego, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

§ 3. W wypadku, o którym mowa w § 2, należy niezwłocznie wystąpić do sądu dyscyplinarnego o zezwolenie na wszczęcie postępowania karnego. W razie odmowy wydania zezwolenia sędzia, jeżeli nadal jest zatrzymany, podlega niezwłocznemu zwolnieniu.

§ 4. W ciągu 7 dni od dnia doręczenia postanowienia odmawiającego zezwolenia na wszczęcie postępowania karnego przeciwko sędziemu, organowi, który wniósł o zezwolenie, oraz rzecznikowi dyscyplinarnemu przysługuje zażalenie do właściwego sądu dyscyplinarnego drugiej instancji.

§ 5. W terminie określonym w § 4 sędziemu przysługuje zażalenie na postanowienie zezwalające na wszczęcie przeciwko niemu postępowania karnego.

Artykuł 31

Sędziowie są nieusuwalni ze swojego stanowiska, z wyjątkiem wypadków przewidzianych w ustawie.

Artykuł 32

§ 1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa odwołuje sędziego, jeżeli:

- 1) zrzekł się stanowiska,
- 2) utracił obywatelstwo polskie lub nabył obywatelstwo innego państwa,
- 3) wojskowa komisja lekarska ustaliła jego niezdolność do zawodowej służby wojskowej na stanowisku sędziego,
- 4) osiągnął wiek 60 lat.

§ 2. Wniosek, w wypadkach określonych w § 1 pkt 2-4, zgłasza Krajowej Radzie Sądownictwa Minister Obrony Narodowej po wyrażeniu opinii przez Ministra Sprawiedliwości.

§ 3. Sędziego odwołanego z przyczyny określonej w § 1 pkt 1 wyznacza się za jego zgodą ponownie na stanowisko zajmowane poprzednio lub na stanowisko równorzędne poprzednio zajmowanemu, jeżeli nie ma innych przeszkód prawnych i istnieje taka możliwość.

4. W wypadku nieskorzystania przez sędziego z przysługującego mu prawa, o którym mowa w § 3, zwalnia się go z zawodowej służby wojskowej, chociażby nie spełniał warunków określonych w przepisach o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

Artykuł 33

§ 1. Sędzia mianowany, powołany lub wybrany do pełnienia funkcji w organach państwowych, samorządu terytorialnego, w służbie dyplomatycznej, konsularnej lub w organach organizacji międzynarodowych działających na podstawie umów międzynarodowych ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską jest obowiązany zrzec się swojego stanowiska.

§ 2. Sędzia, który zrzekł się stanowiska z przyczyn określonych w § 1, może powrócić na poprzednio zajmowane stanowisko sędziego, jeżeli przerwa w pełnieniu obowiązków sędziego nie przekracza 5 lat.

§ 3. W wypadku przewidzianym w § 2 Krajowa Rada Sądownictwa z inicjatywy sędziego, po uzyskaniu pozytywnej opinii Zgromadzenia Sędziów Sądów Wojskowych może przedstawić Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej wniosek o powołanie go na poprzednio zajmowane stanowisko, niezależnie od liczby stanowisk sędziowskich w danym sądzie.

Artykuł 34

Sędzia traci stanowisko w razie:

- 1) prawomocnego skazania za przestępstwo umyślne,
- 2) ukarania w postępowaniu dyscyplinarnym karą wydalenia ze służby sędziowskiej.

Artykuł 35

Sędziego nie można zwolnić z zawodowej służby wojskowej przed odwołaniem go ze stanowiska sędziego lub przed utratą przez niego tego stanowiska.

Artykuł 36

§ 1. Sędziego, który z przyczyn określonych w art. 34 utracił stanowisko, zwalnia się z zawodowej służby wojskowej.

§ 2. Zwolnienie z przyczyn określonych w § 1 pociąga za sobą takie same skutki, jak zwolnienie żołnierza ukarane-

go karą dyscyplinarną usunięcia z zawodowej służby wojskowej, przewidzianą w przepisach o dyscyplinie wojskowej.

ROZDZIAŁ 5

Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów sądów wojskowych

Artykuł 37

§ 1. Za wykroczenia oraz za przewinienia dyscyplinarne sędziowie ponoszą odpowiedzialność dyscyplinarną przed sądami dyscyplinarnymi.

§ 2. Przewinieniem dyscyplinarnym w rozumieniu ustawy jest naruszenie obowiązków sędziego, uchybienie powadze stanowiska sędziowskiego, naruszenie dyscypliny wojskowej oraz zasad honoru i godności żołnierskiej.

§ 3. Sędzia odpowiada dyscyplinarnie także za swoje postępowanie przed objęciem stanowiska, jeżeli przez nie uchybił obowiązkowi piastowanego wówczas urzędu państwowego lub okazał się niegodnym stanowiska sędziego.

Artykuł 38

Prowadzenie postępowania karnego przeciwko sędziemu nie wyklucza postępowania dyscyplinarnego o ten sam czyn.

Artykuł 39

§ 1. Karami dyscyplinarnymi są:

- 1) upomnienie,
- 2) nagana,
- 3) wyznaczenie na niższe sędziowskie stanowisko służbowe,
- 4) wydalenie ze służby sędziowskiej.

§ 2. Orzekając karę wydalenia ze służby sędziowskiej, sądy dyscyplinarne mogą wystąpić do właściwego organu z wnioskiem o pozbawienie ukaranego stopnia oficerskiego.

§ 3. Sędzia któremu wymierzono karę określoną w § 1 pkt 2 lub 3, nie może być wyznaczony przez okres 3 lat na wyższe sędziowskie stanowisko służbowe oraz mianowany na wyższy stopień wojskowy, a także nie może być wybrany do kolegium sądu wojskowego i do sądów dyscyplinarnych.

Artykuł 40

§ 1. W postępowaniu dyscyplinarnym bierze udział rzecznik dyscyplinarny.

§ 2. Kadencja rzecznika dyscyplinarnego upływa z końcem kadencji sądu dyscyplinarnego.

§ 3. Obwiniony może ustanowić obrońcę tylko spośród sędziów sądu wojskowego lub sędziów Izby Wojskowej Sądu Najwyższego.

Artykuł 41

§ 1. Rzecznik dyscyplinarny składa wnioski o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego na żądanie Ministra Sprawiedliwości, Ministra Obrony Narodowej oraz prezesów właściwych sądów wojskowych.

§ 2. Rzecznik dyscyplinarny przeprowadza postępowanie, które ma na celu wstępne wyjaśnienie okoliczności koniecznych do ustalenia znamion czynu zarzucanego obwinionemu oraz zgromadzenie i utrwalenie dowodów dla sądu dyscyplinarnego, w tym wyjaśnień złożonych przez obwinionego.

Artykuł 42

§ 1. Odpis prawomocnego wyroku skazującego na karę dyscyplinarną dołącza się do akt osobowych ukaranego.

§ 2. Po upływie 3 lat od uprawomocnienia się wyroku orzekającego karę przewidzianą w art. 39 § 1 pkt 1-3, a po upływie 5 lat od uprawomocnienia się wyroku orzekającego karę przewidzianą w art. 39 § 1 pkt 4, Minister Obrony Narodowej na wniosek ukaranego zarządza usunięcie odpisu wyroku z akt osobowych, jeżeli w tym okresie nie wydano przeciwko ukaranemu innego wyroku skazującego.

ROZDZIAŁ 6

Asesorzy sądów wojskowych

Artykuł 43

§ 1. Asesorem sądu wojskowego, zwanym dalej „asesorem”, może być żołnierz zawodowy pełniący służbę stałą i posiadający stopień wojskowy w korpusie oficerów, który spełnia wymagania określone w art. 22 § 1 pkt 1-5.

§ 2. Asesora powołuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej.

§ 3. Staż asesorski odbywa się w wojskowym sądzie garnizonowym, trwa on co najmniej 2 lata i nie dłużej niż 4 lata, przy czym przez okres 6 miesięcy asesor wykonuje czynności sędziowskie w sądzie rejonowym.

§ 4. W wypadku braku stanowisk sędziowskich można, za zgodą asesora, przedłużyć staż asesorski.

§ 5. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, zasady odbywania stażu asesorskiego.

Artykuł 44

Do asesorów stosuje się przepisy art. 28 i 29.

Artykuł 45

Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej może powierzyć asesorowi pełnienie czynności sędziowskich w wojskowym sądzie garnizonowym oraz w wojskowym sądzie okręgowym jako odwoławczym.

Artykuł 46

§ 1. Do asesorów, którym powierzono pełnienie czynności sędziowskich, stosuje się przepisy dotyczące sędziów. Asesor może przewodniczyć na rozprawie głównej lub na posiedzeniach tylko wówczas, gdy ustawa przewiduje rozpoznawanie sprawy w składzie jednego sędziego i dwóch ławników.

§ 2. Przed podjęciem obowiązków asesor, któremu powierzono pełnienie czynności sędziowskich, składa wobec prezesa wojskowego sądu okręgowego ślubowanie.

§ 3. Asesor nie może sprawować nadzoru penitencjarnego.

Artykuł 47

Asesorzy, którym nie powierzono czynności sędziowskich, ponoszą odpowiedzialność na zasadach odnoszących się do żołnierzy zawodowych, z tym że prawo karania ich za przewinienia dyscyplinarne przysługuje przetożonym sędziom i Ministrowi Obrony Narodowej.

Artykuł 48

Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości może powierzyć pełnienie czynności sędziowskich w wojskowym sądzie garnizonowym oficerowi rezerwy odbywającemu ćwiczenia wojskowe, który jest asesorem sądu powszechnego i ma uprawnienia do pełnienia czynności sędziowskich.

ROZDZIAŁ 7

Aplikanci

Artykuł 49

§ 1. Aplikantem w sądzie wojskowym, zwanym dalej „aplikantem”, może być żołnierz zawodowy pełniący służbę stałą i posiadający stopień wojskowy w korpusie oficerów, który spełnia wymagania określone w art. 22 § 1 pkt 1-3.

§ 2. Aplikanta w wojskowym sądzie garnizonowym powołuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej.

Artykuł 50

§ 1. Aplikant odbywa aplikację w sądzie powszechnym na zasadach i w sposób określony dla aplikantów sądowych, a także w sądzie wojskowym.

§ 2. Aplikacja trwa 2 lata i 6 miesięcy.

§ 3. Po upływie okresu aplikacji aplikant składa egzamin sędziowski. W wypadku niedostatecznego wyniku egzaminu aplikant może przystąpić do ponownego jego składania w ciągu roku od dnia egzaminu poprzedniego.

§ 4. W wypadku braku stanowisk sędziowskich można, za zgodą asesora, przedłużyć staż asesorski.

§ 5. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, zasady odbywania stażu asesorskiego.

Artykuł 51

Przed podjęciem obowiązków aplikant składa wobec prezesa wojskowego sądu okręgowego ślubowanie według roty przewidzianej dla aplikantów sądowych.

Artykuł 52

Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej określa, w drodze rozporządzenia, tryb

przeprowadzenia konkursu na stanowisko aplikanta, przebieg aplikacji, zakres egzaminu sędziowskiego oraz skład komisji egzaminacyjnej, szczególnie zasady wynagradzania członków komisji i sposób jej powoływania.

Artykuł 53

Aplikanci ponoszą odpowiedzialność na zasadach odnoszących się do żołnierzy zawodowych, z tym że prawo karania ich za przewinienia dyscyplinarne przysługuje przetożonym sędziom i Ministrowi Obrony Narodowej.

ROZDZIAŁ 8

Ławnicy

Artykuł 54

Ławnikiem w sądzie wojskowym, zwanym dalej „ławnikiem”, może być tylko żołnierz w czynnej służbie wojskowej, a w przypadkach określonych w ustawie - również ławnik sądu powszechnego.

Artykuł 55

§ 1. Ławnikiem może być żołnierz, który:

- 1) ukończył 18 lat i korzysta z praw cywilnych i obywatelskich,
- 2) jest nieskazitelnego charakteru oraz wyróżnia się w wykonywaniu zadań służbowych i przestrzeganiu dyscypliny wojskowej.

§ 2. Ławnikiem nie może być żołnierz, który pełni służbę w departamencie, o którym mowa w art. 5 § 4, w sądzie wojskowym, w wojskowej jednostce organizacyjnej prokuratury lub w żandarmerii wojskowej.

§ 3. Nie można być ławnikiem jednocześnie w więcej niż jednym sądzie.

Artykuł 56

§ 1. Ławników wybiera się do wojskowych sądów garnizonowych oraz do wojskowych sądów okręgowych.

§ 2. Ławników wybiera się większością głosów na zebraniach żołnierzy jednostek wojskowych, stacjonujących na obszarze właściwości poszczególnych sądów wojskowych, spośród kandydatów zgłoszonych na zebraniu.

§ 3. Kadencja ławnika trwa 3 lata, ławników będących żołnierzami pełniącymi zasadniczą służbę wojskową wybiera się na okres odbywania tej służby.

§ 4. Liczbę ławników wybieranych do poszczególnych sądów wojskowych oraz termin ich wyboru określają prezesi właściwych sądów wojskowych.

Artykuł 57

Ławnik sądu wojskowego może być wyznaczony do udziału w sprawach wyłącznie przed sądem tego samego rzędu.

Artykuł 58

§ 1. Mandat ławnika wygasa:

- 1) w razie śmierci,

- 2) z upływem kadencji,
- 3) z dniem zwolnienia z czynnej służby wojskowej,
- 4) w razie przeniesienia do pełnienia służby w organach wymienionych w art. 55 § 2,
- 5) w razie przeniesienia do innej jednostki wojskowej, stacjonującej na obszarze właściwości innego sądu wojskowego,
- 6) w razie skazania prawomocnym wyrokiem sądu lub warunkowego umorzenia postępowania karnego,
- 7) w razie orzeczenia prawomocnym wyrokiem o ograniczeniu lub utracie praw cywilnych,
- 8) w razie wydania przez sąd honorowy albo sąd koleżeński orzeczenia uznającego żołnierza winnym naruszenia honoru i godności żołnierskiej,
- 9) w razie odwołania ławnika przez zebranie żołnierzy w jednostce wojskowej, w której pełni służbę,
- 10) wskutek zrzeczenia się mandatu.

§ 2. Prezes właściwego sądu stwierdza wygaśnięcie mandatu ławnika.

Artykuł 59

§ 1. Zebranie żołnierzy w jednostce wojskowej, w której ławnik pełni służbę, odwołuje ławnika większością głosów w razie:

- 1) niewykonywania obowiązków ławnika,
- 2) zachowania godzącego w powagę sądu,
- 3) utraty warunków, o których mowa w art. 55 § 1 pkt 2.

§ 2. Zebranie żołnierzy, o którym mowa w § 1, może odwołać ławnika z własnej inicjatywy lub na wniosek prezesa właściwego sądu wojskowego.

Artykuł 60

§ 1. W wypadku wygaśnięcia mandatu lub odwołania ławnika dokonuje się, w razie potrzeby, wyboru nowego ławnika.

§ 2. Dodatkowe wybory ławników zarządza prezes właściwego sądu wojskowego.

§ 3. Mandat ławnika wybranego dodatkowo w czasie trwania kadencji wygasa z upływem kadencji ogółu ławników sądu.

Artykuł 61

W wypadkach określonych w art. 58 § 1 pkt 2, 3 i 5 ławnik może jeszcze być wyznaczony do udziału w rozpoznaniu sprawy rozpoczętej z jego udziałem przed dniem wygaśnięcia mandatu, do czasu jej zakończenia.

Artykuł 62

Ławnicy składają ślubowanie według rotacji ustalonej dla sędziów wobec prezesa właściwego sądu wojskowego, który po odebraniu ślubowania dokonuje wpisu na listę ławników.

Artykuł 63

Ławnicy pełniący czynną służbę wojskową w garnizonach, poza miejscem rozpoznania sprawy, otrzymują należno-

ści przysługujące żołnierzom zawodowym z tytułu podróży służbowej.

Artykuł 64

Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości określa, w drodze rozporządzenia, organizację zebrań żołnierskich oraz szczegółowe zasady wybierania i odwoływania ławników.

ROZDZIAŁ 9

Zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe

Artykuł 65

W ustawie z dnia 21 maja 1963 r. o dyscyplinie wojskowej oraz o odpowiedzialności żołnierzy za przewinienia dyscyplinarne i za naruszenie honoru i godności żołnierskiej (Dz. U. z 1992 r. Nr 5, poz. 17) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art.17 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Żołnierzowi zatrzymanemu na podstawie ust.1 przysługują uprawnienia przewidziane dla zatrzymanego w Kodeksie postępowania karnego, z tym że zażalenie na zatrzymanie przysługuje do sądu wojskowego.”;

2) w art. 58 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2.Od decyzji o wymierzeniu kary określonej w art. 13 ust.1 pkt 7 i ust. 2 przysługuje żołnierzowi zażalenie do sądu wojskowego.”

Artykuł 66

W ustawie z dnia 30 czerwca 1970 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 1997 r. Nr 10, poz. 55, Nr 28, poz. 153, Nr 106, poz. 678 i Nr 107 poz. 688) w art. 75 po ust. 2 dodaje się ust. 2a -2c w brzmieniu:

„2a. Zwolnienie z powodu osiągnięcia wieku żołnierza zawodowego, będącego sędzią sądu wojskowego, określają przepisy - Prawo o ustroju sądów wojskowych.

2b. Przepis ust. 2a stosuje się do sędziów Izby Wojskowej Sądu Najwyższego.

2c. Zwolnienie z powodu osiągnięcia wieku żołnierza zawodowego, będącego prokuratorem wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury, następuje po ukończeniu przez niego 60 lat.”

Artykuł 67

W ustawie z dnia 20 czerwca 1985 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 1994 r. Nr 7, poz. 25, Nr 77, poz. 355, Nr 91, poz. 421 i Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 34, poz. 163 i Nr 81, poz. 406, z 1996 r. Nr 77, poz. 367 oraz z 1997 r. Nr 75, poz. 471, Nr 98, poz. 604 i Nr 106, poz. 679 w art. 83 w § 2 skreśla się kropkę i dodaje wyrazy “oraz przez Zgromadzenie Sędziów Sądów Wojskowych.”

Artykuł 68

W ustawie z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz.U. z 1994 r. Nr 19, poz. 70, Nr 105, poz. 509, z 1995 r.

Nr 34, poz. 163, z 1996 r. Nr 77, poz. 367 oraz z 1997 r. Nr 90, poz. 557, Nr 98, poz. 604 i Nr 106, poz. 679) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 18 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej ustala, w drodze rozporządzenia, regulamin określający tryb wewnętrznego urzędowania wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury oraz wewnętrzną organizację tych jednostek.”;

2) w art.108 dodaje się ust.1a w brzmieniu:

„1a. Działalność wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury jest finansowana z wyodrębnionych środków budżetowych Ministerstwa Obrony Narodowej.”;

3) w art.111 dodaje się ust. 3 i 4 w brzmieniu:

„3. Naczelnny Prokurator Wojskowy może delegować prokuratora wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury, na okres nie przekraczający sześciu miesięcy w roku kalendarzowym, do innej wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury. Za zgodą prokuratora okres delegowania może trwać dłużej niż sześć miesięcy. 4. Wojskowy prokurator okręgowy może delegować prokuratora wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury, na okres nie przekraczający dwóch miesięcy w roku kalendarzowym, do innej wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury.”

Artykuł 69

W ustawie z dnia 20 grudnia 1989 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U. Nr 73, poz. 435, z 1990 r. Nr 53, poz. 306, z 1993 r. Nr 47, poz. 213 i z 1996 r. Nr 72, poz. 347) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 2 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) określa ogólną liczbę członków Sądu Dyscyplinarnego i Wyższego Sądu Dyscyplinarnego oraz wskazuje liczbę członków sądów dyscyplinarnych wybieranych odpowiednio przez zgromadzenia ogólne sędziów Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, zebranie zgromadzeń ogólnych sędziów sądów apelacyjnych, zebranie przedstawicieli zgromadzeń ogólnych sędziów w sądach wojewódzkich oraz przez Zgromadzenie Sędziów Sądów Wojskowych.”;

2) w art. 3:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Kandydaty na stanowiska sędziów sądów wojskowych, przedstawiane przez Zgromadzenie Sędziów Sądów Wojskowych, są zgłaszane Radzie przez Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej, którzy mogą wyrazić opinię o kandydatach.”,

b) po ust. 3 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Kandydaty na stanowiska sędziów sądów wojskowych może zgłosić również Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej.”

Artykuł 70

§ 1. Do sądów wojskowych, sędziów oraz ławników tych sądów stosuje się odpowiednio przepis art. 5-8, art. 23-26, art. 36, 36, 42-47, art. 49, a r. 52 § 2, art. 53, 54, 56, art. 59 § 1 pkt 4 i § 3, art. 61, 67, 68 § 2, art. 69 § 1, art. 70,

72, 75, 78, 81, 83, 84, 85 § 2, art. 87, 88 § 2-4, art. 89-96, art. 98-106, art.111, 133 § 1 pkt 5, art.141 § 3, art.143,144 § 3 i art.145-148 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 1994 r. Nr 7, poz. 25, Nr 77, poz. 355, Nr 91, poz. 421, Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 34, poz.163 i Nr 81, poz. 406, z 1996 r. Nr 77, poz. 367 oraz z 1997 r. Nr 75, poz. 471, Nr 98, poz. 604 i Nr 106, poz. 679), z tym że:

1) określone w tych przepisach czynności sądu wojewódzkiego bądź prezesa tego sądu wykonuje wojskowy sąd okręgowy bądź prezes tego sądu,

2) uprawnienie określone w art. 72 § 1 przysługuje, jeżeli sędzia sądu wojskowego nie nabył wcześniej prawa do urlopu dodatkowego określonego w przepisach o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych,

3) uprawnienia określone w art. 146-148 przysługują w wypadku określonym w art. 61 niniejszej ustawy.

§ 2. W sprawach nie uregulowanych w ustawie prawa i obowiązki sędziów, asesorów sądów wojskowych oraz aplikantów w sądach wojskowych określają przepisy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

§ 3. Uposażenie sędziów, asesorów i aplikantów, o których mowa w § 2, określają przepisy o uposażeniu żołnierzy, z tym że nie może być ono niższe od wynagrodzenia sędziów, asesorów i aplikantów sądów powszechnych na stanowiskach równorzędnych, ustalonych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 4. W stosunku do sędziów, asesorów i aplikantów, o których mowa w § 2, nie stosuje się art.17 ust.1 ustawy z dnia 30 czerwca 1970 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 1997 r. Nr 10, poz. 55, Nr 28, poz. 153, Nr 106, poz. 678 i Nr 107, poz. 688) w części dotyczącej służby kontraktowej.

Artykuł 71

Do pracowników sądów wojskowych stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz.U. Nr 31, poz. 214, z 1984 r. Nr 35, poz.187, z 1988 r. Nr 19, poz.132, z 1989 r. Nr 4, poz. 24, Nr 34, poz.178 i poz. 182, z 1990 r. Nr 20, poz. 121, z 1991 r. Nr 55, poz. 234, Nr 88, poz. 400 i Nr 95, poz. 425, z 1992 r. Nr 54, poz. 254 i Nr 90, poz. 451, z 1994 r. Nr 136, poz. 704, z 1995 r. Nr 132, poz. 640, z 1996 r. Nr 89, poz. 402 i Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 98, poz. 604), a w sprawach nie uregulowanych także w przepisach tej ustawy - przepisy Kodeksu pracy.

Artykuł 72

Do czasu powołania dyrektora departamentu, o którym mowa w art. 5 § 4, nie dłużej niż przez okres 6 miesięcy, funkcje przewidziane dla niego w ustawie sprawuje Prezes Izby Wojskowej Sądu Najwyższego, a funkcje tego departamentu - organy nadzoru sądowego Izby Wojskowej Sądu Najwyższego.

Artykuł 73

§ 1. Sędziowie, którzy w dniu wejścia w życie ustawy są sędziami wojskowych sądów garnizonowych i wojskowych

sądów okręgowych, pozostają nadal na dotychczasowych stanowiskach służbowych.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do aplikantów i asesorów sądów garnizonowych.

§ 3. Sędziowie wojskowi w Izbie Wojskowej Sądu Najwyższego, wykonujący dotychczas czynności nadzoru administracyjnego nad sądami wojskowymi, oraz sędziowie wojskowi wyznaczeni na stanowiska w Biurze Nadzoru Pozainstancyjnego w Izbie Wojskowej Sądu Najwyższego stają się z dniem wejścia w życie ustawy sędziami wojskowych sądów okręgowych.

§ 4. Sędziowie, o których mowa w § 3, mogą być wyznaczeni na stanowiska służbowe w:

- 1) Biurze Nadzoru Pozainstancyjnego w Izbie Wojskowej Sądu Najwyższego,
- 2) departamencie, o którym mowa w art. 5 § 4,
- 3) wojskowym sądzie okręgowym.

§ 5. Wyznaczenia, o którym mowa w § 4 pkt 3, dokonuje Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej.

Artykuł 74

Po wejściu w życie ustawy kadencję, o której mowa w art. 10 § 2, rozpoczyna Prezes Wojskowego Sądu Okręgowego w Warszawie.

Artykuł 75

Ilekróć w innych ustawach jest mowa o szefie sądu wojskowego lub jego zastępcy, należy przez to rozumieć prezesa sądu wojskowego lub jego zastępcę.

Artykuł 76

Postępowanie dyscyplinarne wszczęte przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy prowadzi się nadal według przepisów dotychczasowych.

Artykuł 77

Do osób, które rozpoczęły staż asesorski lub aplikację sądową w sądach wojskowych przed dniem wejścia w życie ustawy, stosuje się przepisy dotychczasowe.

Artykuł 78

Do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w ustawie, nie dłużej jednak niż przez okres 6 miesięcy, a w zakresie dotyczącym art. 18 § 3-3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, zachowują moc przepisy dotychczas obowiązujące, o ile nie są z nią sprzeczne.

Artykuł 79

Traci moc ustawa z dnia 8 czerwca 1972 r. o ustroju sądów wojskowych (Dz.U. Nr 23, poz. 166, z 1989 r. Nr 73, poz. 436, z 1991 r. Nr 113, poz. 491, z 1995 r. Nr 89, poz. 443, z 1996 r. Nr 7, poz. 44 i z 1997 r. Nr 98, poz. 604).

Artykuł 80

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1998 r.

39 USTAWA

z dnia 20 grudnia 1989 r.

o Krajowej Radzie Sądownictwa

(Dz.U. Nr 73, poz. 435; z 1990 r. Nr 53, poz. 306; z 1993 r. Nr 47, poz. 213; z 1996 r. Nr 72, poz. 347; z 1997 r. Nr 117, poz. 753 i Nr 124, poz. 782; z 1998 r. Nr 98, poz. 607).

Artykuł 1

1. Tworzy się Krajową Radę Sądownictwa z siedzibą w Warszawie.

2. Krajowa Rada Sądownictwa strzeże niezawisłości sędziowskiej i niezależności sądów.

Artykuł 2

Krajowa Rada Sądownictwa, zwana dalej "Radą", w szczególności:

- 1) rozpatruje kandydatury na stanowiska sędziów Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego,

sądów powszechnych i sądów wojskowych oraz przedstawia Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej wnioski o ich powołanie

- 2) rozpatruje i rozstrzyga wnioski o przeniesienie sędziego na inne miejsce służbowe ze względu na powagę stanowiska sędziego,
- 3) określa ogólną liczbę członków Sądu Dyscyplinarnego i Wyższego Sądu Dyscyplinarnego oraz wskazuje liczbę członków sądów dyscyplinarnych wybieranych odpowiednio przez zgromadzenia ogólne sędziów Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, zebranie zgromadzeń ogólnych sędziów

- sądów apelacyjnych, zebranie przedstawicieli zgromadzeń ogólnych sędziów w sądach wojewódzkich oraz przez Zgromadzenie Sędziów Sądów Wojskowych,
- 3a) wyraża zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska przez sędziego, który ukończył 65 rok życia,
- 4) (skreślony),
- 5) wypowiada się w sprawie zasad etyki zawodowej sędziów,
- 6) wysłuchuje informacji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Ministra Sprawiedliwości, Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego i przewodniczącego Wyższego Sądu Dyscyplinarnego o działalności sądów oraz wypowiada się o stanie kadry sędziowskiej,
- 7) wyraża stanowisko co do propozycji zmian ustroju sądów, a także w innych sprawach dotyczących warunków ich funkcjonowania,
- 8) zapoznaje się z projektami aktów normatywnych dotyczących sądownictwa,
- 9) opiniuje programy szkolenia aplikantów, zakres oraz sposób przeprowadzania egzaminu sędziowskiego i ustalania jego wyników, a także zasady oceny pracy asesorów sądowych,
- 10) wyraża opinię w sprawach dotyczących sędziów i sądów, wniesionych pod obrady Rady przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej inne organy państwa, a także przez zgromadzenia ogólne sędziów.

Artykuł 3

1. Kandydatury na stanowiska sędziów są zgłaszane odpowiednio przez zgromadzenia ogólne sędziów Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, sądów apelacyjnych oraz zgromadzenia ogólne sędziów w sądach wojewódzkich w podwójnej liczbie w stosunku do nie obsadzonych stanowisk. Jedna kandydatura może być zgłoszona na stanowisko sędziego sądu rejonowego lub w razie braku innych odpowiednich kandydatów.

1¹. Wnioski w sprawie kandydatur stanowiska sędziów sądów powszechnych, zgłaszane przez organy sądów, są przekazywane do Krajowej Rady Sądownictwa za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości, który może wyrazić swoją opinię o kandydatach.

2. Kandydatury na stanowiska sędziów sądów wojskowych, przedstawiane przez Zgromadzenie Sędziów Sądów Wojskowych, są zgłaszane Radzie przez Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej, którzy mogą wyrazić opinię o kandydatach.

3. Kandydatury na stanowiska sędziów sądów powszechnych może zgłosić również Minister Sprawiedliwości.

4. Kandydatury na stanowiska sędziów sądów wojskowych może zgłosić również Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej.

Artykuł 4

1. W skład Rady wchodzi: Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracami Izby Wojskowej Sądu Najwyższego, Prezes Naczelnego Sądu

Administracyjnego, dwóch sędziów Sądu Najwyższego, sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego, jedenastu sędziów sądów powszechnych, sędzia sądu wojskowego, czterech posłów, dwóch senatorów, osoba wskazana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz Minister Sprawiedliwości.

2. Rada wybiera ze swego grona przewodniczącego i wiceprzewodniczącego Rady.

Artykuł 5

Kadencja Rady trwa cztery lata.

Artykuł 6

1. Członków Rady spośród posłów wybiera Sejm Rzeczypospolitej Polskiej spośród senatorów - Senat, a spośród sędziów Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego - zgromadzenia ogólne sędziów tych sądów.

2. Członków Rady spośród sędziów sądów powszechnych wybiera:

- 1) dwóch członków spośród sędziów sądów apelacyjnych - zebranie zgromadzeń ogólnych sędziów sądów apelacyjnych,
- 2) dziewięciu członków - zebranie przedstawicieli zgromadzeń ogólnych sędziów w sądach wojewódzkich, ze swojego grona, a członka Rady spośród sędziów sądów wojskowych - zgromadzenie sędziów tych sądów.

3. Poseł, senator lub sędzia nie może być wybrany w skład Rady, jeżeli sprawował funkcję jej członka przez dwie kolejne kadencje.

Artykuł 7

1. Mandat wybieranego członka Rady wygasa w czasie kadencji Rady w razie:

- 1) zrzeczenia się członkostwa,
- 2) odwołania przez organ, który dokonał wyboru,
- 3) wygaśnięcia mandatu posła, senatora lub ustania stosunku służbowego sędziego,
- 4) śmierci.

2. W razie wygaśnięcia mandatu wybieranego członka Rady, wyborów uzupełniających dokonują odpowiednio organy, o których mowa w art. 6. Wyboru należy dokonać w ciągu dwóch miesięcy od dnia wygaśnięcia mandatu.

3. Jeżeli mandat posła i senatora wygasa w związku z rozwiązaniem Sejmu i Senatu, poseł i senator sprawuje funkcję członka Krajowej Rady Sądownictwa do dnia wyboru przez Sejm i Senat nowych członków.

Artykuł 8

1. Przedstawiciele zgromadzeń ogólnych sędziów w sądach wojewódzkich wybierają, na okres kadencji Rady, zgromadzenia ogólne w sądach wojewódzkich w proporcji jeden przedstawiciel na każdą rozpoczętą liczbę pięćdziesięciu sędziów.

2. Wybory przedstawicieli zgromadzeń ogólnych sędziów w sądach wojewódzkich przeprowadza się najpóźniej na miesiąc przed zakończeniem kadencji Rady.

3. Termin i miejsce zebrań zgromadzeń ogólnych sędziów sądów apelacyjnych oraz zebrań przedstawicieli zgromadzeń ogólnych sędziów w sądach wojewódzkich wyznacza Minister Sprawiedliwości.

4. Zebrania, o których mowa w ust. 3, odbywają się według regulaminów uchwalonych przez te zebrania; zebraniom przewodniczy najstarszy wiekiem sędzia.

Artykuł 9

1. Rada obraduje na posiedzeniach plenarnych. Do ważności uchwał Rady jest wymagana obecność co najmniej 1/2 jej składu.

2. Uchwały Rady zapadają bezwzględną większością głosów, w głosowaniu jawnym. W razie równości głosów decyduje głos przewodniczącego. Na wniosek członka Rady głosowanie jest tajne.

Artykuł 10

1. Posiedzenia Rady zwołuje jej przewodniczący w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz na 3 miesiące, albo na wniosek co najmniej 1/3 jej składu.

2. Szczegółowy tryb działania Rady określa regulamin uchwalony przez Radę.

Artykuł 10a

1. Działalność Rady finansowana jest ze środków budżetowych Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Członkom Rady przysługuje ryczałt, którego wysokość i zasady przyznawania określa Prezydent w drodze zarządzenia.

3. Ryczałt, o którym mowa w ust. 2, nie przysługuje członkom Rady zajmującym kierownicze stanowiska państwowe.

Artykuł 11

Obsługę administracyjną Rady zapewnia Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 12

1. W terminie miesiąca od dnia wejścia w życie ustawy zgromadzenia, o których mowa w art. 6 ust. 1 i 2, wybiorą członków Rady, a zgromadzenia ogólne sędziów w sądach wojewódzkich - swych przedstawicieli.

2. Minister Sprawiedliwości zwoła zebranie przedstawicieli zgromadzeń ogólnych sędziów w sądach wojewódzkich do wyboru członków Rady, w terminie dwóch miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

Artykuł 13

W terminie dwóch miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy Minister Sprawiedliwości przedstawi Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej wnioski o powołanie na stanowiska sędziów osób, które przestały zajmować te stanowiska ze względu na swoje przekonania, poglądy polityczne lub działalność społeczną, zadeklarowały zamiar powrotu na stanowisko sędziego i spełniają wymagane warunki do zajmowania tego stanowiska.

Artykuł 14

Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

40 USTAWA

z dnia 11 kwietnia 1997 r.

o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne

(Dz.U. Z 1999 r. Nr 42, poz. 428, Nr 57, poz. 618, Nr 62, poz. 681 i Nr 63, poz. 701)

Artykuł 2

1¹. Organami bezpieczeństwa państwa w rozumieniu ustawy są:

- 1) Resort Bezpieczeństwa Publicznego Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego,
- 2) Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego,
- 3) Komitet do Spraw Bezpieczeństwa Publicznego,
- 4) jednostki organizacyjne podległe organom, o których mowa w pkt 1-3,

Przepisy ogólne

Artykuł 1

Sądem właściwym do orzekania o zgodności z prawdą oświadczeń dotyczących pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa wymienionych w ustawie lub współpracy z tymi organami w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 10 maja 1990 r. jest Sąd Apelacyjny w Warszawie, zwany dalej "Sądem".

- 5) instytucje centralne Służby Bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz podległe im jednostki terenowe w wojewódzkich, powiatowych i równorzędnych komendach Milicji Obywatelskiej oraz w wojewódzkich, rejonowych i równorzędnych urządach spraw wewnętrznych,
- 6) Zwiad Wojsk Ochrony Pogranicza,
- 7) Zarząd Główny Służby Wewnętrznej jednostek wojskowych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz podległe mu komórki,
- 8) Informacja Wojskowa,
- 9) Wojskowa Służba Wewnętrzna,
- 10) Zarząd II Sztabu Generalnego Wojska Polskiego,
- 11) Inne służby Sił Zbrojnych prowadzące działania operacyjno - rozpoznawcze lub dochodzeniowo - śledcze, w tym w rodzajach broni oraz w okręgach wojskowych.

2. Do organów bezpieczeństwa państwa w rozumieniu ustawy należą także organy i instytucje cywilne i wojskowe państw obcych o zadaniach podobnych do zadań organów, o których mowa w ust. 1.

3. Jednostkami Służby Bezpieczeństwa w rozumieniu ustawy są te jednostki Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, które z mocy prawa podlegały rozwiązaniu w chwili zorganizowania Urzędu Ochrony Państwa, oraz te jednostki, które były ich poprzedniczkami.

Artykuł 3

1.² Osobami pełniącymi funkcje publiczne w rozumieniu ustawy są: Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, poseł, senator oraz osoba powołana, wybrana lub mianowana na określone w innych ustawach kierownicze stanowisko państwowe, przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Sejm, Prezydium Sejmu, Senat, Sejm i Senat, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu lub Prezesa Rady Ministrów, a także Szef Służby Cywilnej, dyrektor generalny w ministerstwie, urzędzie centralnym lub urzędzie wojewódzkim oraz sędzia, prokurator i adwokat.

2. Osobami pełniącymi funkcje publiczne w rozumieniu ustawy są również: członkowie rad nadzorczych, członkowie zarządów, dyrektorzy programów oraz dyrektorzy ośrodków regionalnych i agencji „Telewizji Polskiej - Spółka Akcyjna” i „Polskiego Radia - Spółka Akcyjna”, dyrektor generalny Polskiej Agencji Prasowej, dyrektorzy biur, redaktorzy naczelni oraz kierownicy oddziałów regionalnych Polskiej Agencji Prasowej, prezes Polskiej Agencji Informacyjnej, wiceprezesa, członkowie zarządu oraz dyrektorzy - redaktorzy naczelni Polskiej Agencji Informacyjnej.

Artykuł 4

1. Współpracą w rozumieniu ustawy jest świadoma i tajna współpraca z ogniwami operacyjnymi lub śledczymi organów bezpieczeństwa państwa w charakterze tajnego informatora lub pomocnika przy operacyjnym zdobywaniu informacji.

2. Współpracą w rozumieniu niniejszej ustawy nie jest działanie, którego obowiązek wynikał z ustawy obowiązującej w czasie tego działania.

Artykuł 5

(skreślony).³

ROZDZIAŁ 2

Oświadczenia

Artykuł 6

1. Obowiązek złożenia oświadczenia, dotyczącego pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z tymi organami w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 10 maja 1990 r., zwanego dalej „oświadczeniem”, mają osoby, o których mowa w art. 7.

2. Oświadczenia osób, o których mowa w art. 7, składane są w chwili wyrażenia zgody na kandydowanie lub zgody na objęcie funkcji.

Artykuł 7

1. Oświadczenia składają:

- 1) kandydat na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej - Państwowej Komisji Wyborczej,
- 2) kandydat na posła lub senatora - Państwowej Komisji Wyborczej za pośrednictwem okręgowej komisji wyborczej,
- 3) osoba desygnowana na stanowisko Prezesa Rady Ministrów - Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej,
- 4) kandydat na kierownicze stanowisko państwowe, na które powołuje lub mianuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej lub Prezes Rady Ministrów powołującemu lub mianującemu,
- 5)⁴ kandydat na kierownicze stanowisko państwowe, na które powołuje, wybiera lub mianuje Sejm, Prezydium Sejmu, Sejm i Senat lub Marszałek Sejmu - Marszałkowi Sejmu,
- 6)⁵ kandydat na kierownicze stanowisko państwowe, na które powołuje lub mianuje Senat lub Marszałek Senatu - Marszałkowi Senatu,
- 7) kandydat na stanowisko Szefa Służby Cywilnej lub dyrektora generalnego w ministerstwie, urzędzie centralnym lub urzędzie wojewódzkim - Prezesowi Rady Ministrów,
- 8)⁶ kandydat na stanowisko sędziego Trybunału Konstytucyjnego lub sędziego Trybunału Stanu - Marszałkowi Sejmu,
- 8a)⁷ osoba nie będąca sędzią, ubiegająca się o stanowisko sędziego Sądu Najwyższego - Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego,
- 8b)⁷ osoba nie będąca sędzią, ubiegająca się o stanowisko sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego - Prezesowi Naczelnego Sądu Administracyjnego,
- 9) osoba ubiegająca się o nominację sędziowską ministrowi właściwemu do spraw sprawiedliwości⁸,

ROZDZIAŁ 3

Rzecznik Interesu Publicznego¹⁵

Artykuł 12-16.

(skreślone)¹⁶.

Artykuł 17¹⁷

1. Strona reprezentująca interes publiczny, w postępowaniu lustracyjnym i w postępowaniu kasacyjnym przewidzianym w art. 24 ust. 5, jest Rzecznik Interesu Publicznego, zwany dalej „Rzecznikiem”.

2. Rzecznika i jego zastępców powołuje i odwołuje Pierwszy Prezes Sadu Najwyższego.

3. Na stanowisko Rzecznika lub jego zastępcy może być powołany ten, kto łącznie spełnia następujące warunki:

1) ma kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska sędziego,

2) wyróżnia się wiedzą prawniczą,

3) nie pracował w organach bezpieczeństwa państwa, nie pełnił w nich służby ani nie współpracował z nimi w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 10 maja 1990 r.,

4) nie jest tajnym współpracownikiem Urzędu Ochrony Państwa lub Wojskowych Służb Informacyjnych.

4. Na stanowisko Rzecznika lub jego zastępcy można powołać sędziego w stanie spoczynku lub prokuratora w stanie spoczynku. W przypadku powołania na te stanowiska sędziego lub prokuratora pełniących czynną służbę, są oni delegowani do pełnienia tych funkcji przez organy właściwe według przepisów o ustroju sądów i o prokuraturze.

5. Niezwłocznie po wyrażeniu zgody na powołanie kandydat na stanowisko Rzecznika lub jego zastępcy składa Pierwszemu Prezesowi Sadu Najwyższego oświadczenie; przepis art. 7 ust. 4 ma zastosowanie. W celu sprawdzenia warunku, o którym mowa w ust. 3 pkt 3, Pierwszy Prezes Sadu Najwyższego zasięga informacji organów, o których mowa w art. 17e.

Artykuł 17a.¹⁸

Rzecznik i jego zastępcy w zakresie wykonywania swoich zadań podlegają tylko Konstytucji i ustawom.

Artykuł 17b.¹⁸

1. Rzecznik i jego zastępcy nie mogą zajmować innego stanowiska, z wyjątkiem stanowiska profesora szkoły wyższej, ani wykonywać innych zajęć zawodowych.

2. Rzecznik i jego zastępcy nie mogą należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej nie dającej się pogodzić z godnością ich urzędu.

Artykuł 17c.¹⁸

1. Kadencja Rzecznika i jego zastępców trwa 6 lat, licząc od dnia powołania; po upływie kadencji Rzecznik pełni swoje obowiązki do czasu powołania nowego Rzecznika.

10) osoba ubiegająca się o nominację prokuratorską Prokuratorowi Generalnemu,

10a)⁹ osoba ubiegająca się o wpis na listę adwokatów - ministrowi właściwemu do spraw sprawiedliwości⁸,

11) kandydaci na stanowiska w „Telewizji Polskiej Spółka Akcyjna” oraz w „Polskim Radiu - Spółka Akcyjna” - Przewodniczącemu Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji,

12) kandydaci na stanowiska w Polskiej Agencji Prasowej i Polskiej Agencji Informacyjnej - Prezesowi Rady Ministrów.

2. Oświadczenie składają osoby, które urodziły się po dniu 10 maja 1972 r.

2a.¹⁰ Złożenie oświadczenia powoduje wygaśnięcie obowiązku jego powtórzenia w przypadku późniejszego obowiązkowego na funkcję publiczną, z którą związany jest obowiązek złożenia oświadczenia.

3. Tryb składania oświadczeń przez osoby, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, określają przepisy odpowiednich ordynacji wyborczych.

4.¹¹ Organy, którym składane są oświadczenia, przekazują je niezwłocznie, z zastrzeżeniem ust. 5, do Sądu celem rozpoznania w trybie określonym w rozdziale 4.

5.¹¹ Oświadczenie kandydata na posła albo senatora przekazuje się jedynie w przypadku, gdy zostanie on wybrany.

Artykuł 8¹²

Oświadczenie, o którym mowa w art. 6, może złożyć do Sądu również osoba, która przed dniem wejścia w życie ustawy pełniła funkcję publiczną, a która została publicznie pomówiona o fakt pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 10 maja 1990 r.

Artykuł 9

Osoby składające oświadczenie, w zakresie jego treści, są zwolnione z mocy prawa z obowiązku zachowania tajemnicy państwowej i służbowej.

Artykuł 10

Wzór oświadczenia stanowi załącznik do ustawy.

Artykuł 11

1.¹³ Treść oświadczenia osoby, o której mowa w art. 7, stwierdzającego fakt jej pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi, w części A określonej wzorem stanowiącym załącznik do ustawy, podaje niezwłocznie do publicznej wiadomości w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” organ, któremu oświadczenie zostało złożone, z zastrzeżeniem ust. 2.

2.¹⁴ Treść oświadczenia kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, posła lub senatora stwierdzającego fakt ich pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi, w części A określonej wzorem stanowiącym załącznik do ustawy, podaje się do publicznej wiadomości w obwieszczeniu wyborczym.

2. Kadencja Rzecznika i jego zastępców ustaje z chwilą ich śmierci lub odwołania.

3. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego odwołuje Rzecznika lub jego zastępcę w przypadku:

- 1) zrzeczenia się stanowiska,
- 2) stwierdzenia prawomocnym orzeczeniem Sadu niezgodności z prawdą jego oświadczenia,
- 3) długotrwałej przeszkody uniemożliwiającej wykonywanie obowiązków związanych ze stanowiskiem,
- 4) skazania prawomocnym wyrokiem za przestępstwo.

Artykuł 17d.¹⁸

1. Do zadań Rzecznika i jego zastępców należą w szczególności:

- 1) analiza oświadczeń wpływających do Sądu,
- 2) zbieranie informacji niezbędnych do prawidłowej oceny oświadczeń,
- 3) składanie wniosków do Sądu o wszczęcie postępowania lustracyjnego,
- 4) sygnalizowanie odpowiednim organom o niewywiązywaniu się organów pozasądowych z obowiązków nałożonych przez ustawę,
- 5) przedstawianie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Sejmowi, Senatowi, Prezesowi Rady Ministrów i Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego corocznej informacji o swojej działalności, wraz z wnioskami wynikającymi ze stanu przestrzegania przepisów niniejszej ustawy.

2. Rzecznik, w zakresie wykonywania zadań określonych w ust. 1 pkt 2, może żądać nadesłania lub przedstawienia akt oraz dokumentów i pisemnych wyjaśnień, a w razie potrzeby przesłuchiwać świadków, zasięgać opinii biegłych oraz dokonywać przeszukań; w tym zakresie, a także w zakresie zadań określonych w art. 17 ust. 1 do Rzecznika stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego dotyczące prokuratora.

Artykuł 17e.¹⁸

Rzecznik, jego zastępcy oraz upoważnieni pracownicy Biura Rzecznika Interesu Publicznego mają pełny dostęp do dokumentacji, ewidencji i pomocy informacyjnych, bez względu na formę ich utrwalenia, zgromadzonych lub utworzonych do dnia 10 maja 1990 r. przez:

- 1) Ministra Obrony Narodowej, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministra Sprawiedliwości oraz Ministra Spraw Zagranicznych, a także przez podległe, podporządkowane lub nadzorowane przez nich organy i jednostki organizacyjne,
- 2) Szefa Urzędu Ochrony Państwa.

Artykuł 17f.¹⁸

1. Rzecznik wykonuje swoje zadania przy pomocy Biura Rzecznika Interesu Publicznego, zwanego dalej „Biurem”.

2. W Biurze mogą być zatrudnione wyłącznie osoby, które zostały dopuszczone do tajemnicy państwowej w rozumieniu przepisów wynikających z ustawy z dnia 22 stycznia

1998 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. Nr 11, poz. 95).¹⁹

3. Do pracowników Biura stosuje się odpowiednio przepisy o pracownikach urzędów państwowych.

4. Organizację oraz zasady działania Biura określa statut nadany, w drodze rozporządzenia, przez Prezesa Rady Ministrów w uzgodnieniu z Pierwszym Prezesem Sądu Najwyższego.

5. Działalność Biura finansowana jest ze środków budżetowych Sądu Najwyższego.

Art. 17g.¹⁸

W sprawach wynagrodzeń Rzecznika oraz jego zastępców stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące wynagrodzenia sędziów Sadu Najwyższe

ROZDZIAŁ 4

Postępowanie lustracyjne²⁰

Artykuł 18.²¹

Dostęp do akt i innych materiałów związanych z postępowaniem lustracyjnym i postępowaniem kasacyjnym, o którym mowa w art. 24 ust. 5, mają wyłącznie pracownicy Sądu oraz Sądu Najwyższego, którzy zostali dopuszczeni do tajemnicy państwowej w rozumieniu przepisów wynikających z ustawy z dnia 22 stycznia 1998 r. O ochronie informacji niejawnych.¹⁹

Artykuł 18a.²²

1. Postępowanie lustracyjne wszczyna się na wniosek Rzecznika lub jego zastępcy, z zastrzeżeniem ust. 2, 3 i 4 oraz art. 18b ust. 4, po ustaleniu, że przedłożone materiały wskazują na możliwość złożenia niezgodnego z prawdą oświadczenia.

2. Postępowanie wobec Rzecznika i jego zastępców Sąd wszczyna z urzędu.

3. Sąd wszczyna postępowanie z urzędu w przypadku złożenia oświadczenia przez osobę wymienioną w art. 8, a także w innych szczególnie uzasadnionych przypadkach.

4. Sąd wszczyna postępowanie również na wniosek osoby, która złożyła oświadczenie stwierdzające fakt jej pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi, a domaga się ustalenia, że jej praca, służba lub współpraca była wymuszona poprzez groźbę utraty życia lub zdrowia przez nią lub osoby dla niej najbliższe w rozumieniu przepisów Kodeksu karnego.

Artykuł 18b.²²

1. Poseł lub senator może zwrócić się pisemnie do Rzecznika lub jego zastępcy o wystąpienie przez niego z wnioskiem o wszczęcie postępowania lustracyjnego w stosunku do wskazanej osoby, która złożyła oświadczenie.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, Rzecznik lub jego zastępca występuje do sądu z wnioskiem o wszczęcie postępowania lustracyjnego, o czym informuje posła lub se-

natora, albo wydaje postanowienie o odmowie wystąpienia z wnioskiem.

3. Poseł lub senator może złożyć do Sądu zażalenie na postanowienie, o którym mowa w ust. 2, w terminie 14 dni od dnia doręczenia.

4. Sąd po rozpatrzeniu zażalenia wydaje orzeczenie o utrzymaniu postanowienia w mocy albo o jego uchyleniu; w przypadku uchylenia postanowienia Rzecznika, Sąd wszczy- na postępowanie z urzędu.

Artykuł 19.²³

W postępowaniu lustracyjnym, kasacyjnym oraz w po- stępowaniu, o którym mowa w art. 18b, w zakresie nie uregu- lowanym przepisami niniejszej ustawy stosuje się odpowied- nie przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Artykuł 20.²⁴

Do osoby poddanej postępowaniu lustracyjnemu, zwanej dalej „osobą lustrowaną”, mają zastosowanie przepisy do- tyczące oskarżonego w postępowaniu karnym.

Artykuł 21.²⁵

1. W celu rozpatrzenia sprawy Prezes Sądu Apelacyjne- go w Warszawie wyznacza rozprawę.

2. Sprawę rozpoznaje 3 sędziów z udziałem protokolanta.

3. Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie może zarządzić rozpoznanie sprawy przez 3 sędziów sądu wojewó- dzkiego delegowanych do Sądu.

4. Na wniosek strony lub z urzędu Sąd wyłącza w całości lub w części jawność postępowania.

Artykuł 22.²⁵

1. Postępowanie lustracyjne kończy się wydaniem orze- czenia na piśmie. Do orzeczenia stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące wyroku.

2. Sąd wydaje orzeczenie stwierdzające fakt złożenia przez osobę lustrowaną niezgodnego z prawdą oświadczenia lub stwierdzające, że oświadczenie było prawdziwe. W przy- padku braku dostatecznych dowodów pozwalających na oce- nę prawdziwości oświadczenia Sąd orzeka o umorzeniu po- stępowania. Orzeczenia Sądu wymagają uzasadnienia.

3. W przypadku gdy w trakcie postępowania lustracyjne- go zostanie stwierdzone, iż osoba lustrowana, podejmując pracę lub służbę w organach bezpieczeństwa państwa albo współpracę z nimi, działała pod przymusem w obawie utraty życia lub zdrowia przez nią lub przez osoby dla niej najbliż- sze w rozumieniu przepisów Kodeksu karnego, fakt ten poda- wany jest w orzeczeniu Sądu.

4. Prawomocne orzeczenie Sądu stwierdzające zgodność z prawdą oświadczenia osoby określonej. W art. 8 podaje się do publicznej wiadomości na wniosek tej osoby, w trybie określonym w art. 28.

Artykuł 23

1.²⁶ Orzeczenie Sądu wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie stronie.

2.²⁷ W terminie 14 dni od dnia otrzymania orzeczenia stronie przysługuje prawo złożenia odwołania, w którym może ona również złożyć wnioski dowodowe.

Artykuł 24

1.²⁸ Sąd rozpoznaje odwołanie w składzie 3 sędziów, z wyłączeniem tych sędziów, którzy uczestniczyli w wydaniu orzeczenia w pierwszej instancji. W składzie tym zasiada co najmniej 2 sędziów sądu apelacyjnego, w tym przewod- niczący.

2. Odwołanie rozpoznaje się na rozprawie.

3.²⁹ Sąd wyznacza termin rozprawy nie później niż na 30 dzień od dnia otrzymania odwołania.

4.²⁹ Orzeczenie Sądu wydane w drugiej instancji jest prawomocne.

5.³⁰ Od orzeczenia Sądu wydanego w drugiej instancji przysługuje kasacja. Kasacja wniesiona przez Rzecznika jest zwolniona od opłaty.

Artykuł 25.

(skreślony).³¹

Artykuł 26.³²

W stosunku do osoby kandydującej na Prezydenta Rze- czypospolitej Polskiej Sąd wydaje orzeczenie w pierwszej in- stancji najpóźniej w terminie do 21 dnia przed dniem wybo- rów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, a w drugiej in- stancji najpóźniej w terminie do 3 dnia przed dniem tych wy- borów.

Artykuł 27

1. Do wznowienia postępowania lustracyjnego, w zakre- sie nie uregulowanym przepisami niniejszej ustawy, stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

2. Postępowanie lustracyjne zakończone prawomocnym orzeczeniem wznowia się, jeżeli:

1) w związku z postępowaniem dopuszczono się prze- stępstwa, które zostało stwierdzone prawomocnym wyrokiem, a istnieje uzasadniona podstawa do przyję- cia, że przestępstwo to mogło mieć wpływ na treść orzeczenia,

2) po wydaniu orzeczenia ujawnia się nowe fakty lub dowody nie znane przedtem sądowi, wskazujące na to, że:

a) osoba lustrowana w oświadczeniu podała prawdę, a została błędnie uznana za oświadczającą nieprawdę,
b) osoba lustrowana w oświadczeniu podała nieprawdę, a została błędnie uznana za oświadczającą prawdę.

2a. Postępowania lustracyjnego nie wznowia się, z przy- czyn, o których mowa w ust. 2 pkt 2 lit. B), po upływie 10 lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia.

3.³² Postępowanie lustracyjne może być wznowione z urzędu, na wniosek osoby, w sprawie której wydano prawo- mocne orzeczenie, Rzecznika lub Prezesa Sadu Apelacyjnego w Warszawie.

4. W razie śmierci osoby, w sprawie której wydano pra- womocne orzeczenie, wniosek o wznowienie postępowania lustracyjnego na jej korzyść może także złożyć jej krewny w

linii prostej, przysposabiający lub przysposobiony, rodzeństwo oraz małżonek.

Artykuł 28³²

Prawomocne orzeczenie Sądu, stwierdzające niezgodność z prawdą oświadczenia osoby lustrowanej, podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Artykuł 29

(skreślony).³³

Artykuł 30

1.³⁴ Prawomocne orzeczenie Sądu, stwierdzające fakt złożenia przez osobę lustrowaną niezgodnego z prawdą oświadczenia, jest równoznaczne z utratą kwalifikacji moralnych niezbędnych do zajmowania funkcji publicznych określanych w odpowiednich ustawach jako: nieskazitelność charakteru, nieposzlakowana opinia, nienaganna opinia, dobra opinia obywatelska bądź przestrzeganie podstawowych zasad moralnych. Po upływie 10 lat od dnia uprawomocnienia, orzeczenie Sądu uznaje się za niebyłe.

2.³⁵ Prawomocne orzeczenie Sądu stwierdzające fakt złożenia przez osobę lustrowaną niezgodnego z prawdą oświadczenia powoduje utratę zajmowanego stanowiska lub funkcji, do których pełnienia wymagane są cechy określone w ust. 1 nie dotyczy to sędziów, którzy w tym zakresie podlegają sądownictwu dyscyplinarnemu.

3. Prawomocne orzeczenie Sądu stwierdzające fakt złożenia przez osobę lustrowaną niezgodnego z prawdą oświadczenia powoduje pozbawienia jej na lat 10 biernego prawa wyborczego na urząd Prezydenta.

Artykuł 31

1.³⁶ Minister właściwy do spraw obrony narodowej³⁷, minister właściwy do spraw wewnętrznych³⁸, minister właściwy do spraw sprawiedliwości⁸, minister właściwy do spraw zagranicznych³⁹ oraz Szef Urzędu Ochrony Państwa udzielił Sądowi i Rzecznikowi pomocy w realizacji ich zadań. W szczególności obowiązani są na żądanie Sądu lub Rzecznika udostępnić im wszelkie, łącznie z zawierającymi tajemnicę państwową, materiały operacyjne i archiwalne, a także inne dokumenty niezbędne do przeprowadzenia dowodów w związku z wykonywaniem ich zadań określonych w ustawie.

2.⁴⁰ Na zadanie Sądu lub Rzecznika organy wymienione w ust. 1 zwolnią z obowiązku zachowania tajemnicy państwowej podległych im funkcjonariuszy, żołnierzy, pracowników oraz inne osoby obowiązane do jej zachowania, umożliwiając przesłuchanie ich w charakterze świadków lub biegłych.

3.⁴¹ Instytucje i organy państwowe obowiązane są na żądanie Sądu lub Rzecznika udzielić niezbędnej pomocy w związku z wykonywaniem ich zadań określonych w ustawie. Jeżeli instytucje i organy państwowe dysponują materiałami, które według ich oceny mogą mieć istotne znaczenie dowodowe w związku z wykonywanymi przez Sąd lub Rzecznika zadaniami, mają obowiązek poinformować ich o tym oraz niezwłocznie udostępnić im te materiały.

4.⁴¹ Inni niż wymienieni w ust. 1 i 3 dysponenti dokumentów bądź informacji, określonych w tych przepisach, obowiązani są do powiadomienia o fakcie ich posiadania Sądu lub Rzecznika oraz do udostępnienia im tych dokumentów, materiałów bądź informacji.

Artykuł 32⁴²

Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie i Rzecznik uzgadniają z ministrem właściwym do spraw obrony narodowej³⁷, ministrem właściwym do spraw wewnętrznych³⁸, ministrem właściwym do spraw sprawiedliwości⁸, ministrem właściwym do spraw zagranicznych³⁹, Szefem Urzędu Ochrony Państwa oraz Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych szczegółowy tryb udostępniania materiałów lub dokumentów, o których mowa w art. 31 ust. 1.

Artykuł 33⁴²

1. W razie potrzeby Sąd, Rzecznik i jego zastępcy oraz w zakresie określonym przez Rzecznika, upoważnieni pracownicy biura mają prawo, także z udziałem biegłych, wstępu do tych pomieszczeń organów wymienionych w art. 31, w których materiały lub dokumenty, określone w powołanym przepisie, są przechowywane bądź archiwizowane.

2. Biegłych powołanych przez Sąd lub Rzecznika dopuszcza się do tajemnicy państwowej, w rozumieniu przepisów wynikających z ustawy z dnia 22 stycznia 1999 r. O ochronie informacji niejawnych.

Artykuł 34.

(skreślony).⁴³

ROZDZIAŁ 5

Zmiany w przepisach obowiązujących

Artykuł 35.

(pominięty).⁴⁴

Artykuł 36.

(pominięty).⁴⁴

Artykuł 37.

(pominięty).⁴⁴

Artykuł 38.

(pominięty).⁴⁴

Artykuł 39.

(pominięty).⁴⁴

ROZDZIAŁ 6

Przepisy przejściowe i końcowe

Artykuł 40

1. Obowiązek złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 6, mają również osoby pełniące w dniu wejścia w życie ustawy funkcje publiczne; przepis art. 7 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

2. (skreślony).⁴⁵

3.⁴⁶ Sąd podaje do wiadomości publicznej w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” treść oświadczenia osoby, o której mowa w ust. 1, stwierdzającego fakt jej pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi, w części A określonej wzorem stanowiącym załącznik do ustawy.

4.⁴⁶ Postępowanie w stosunku do osoby, o której mowa w ust. 1, przeprowadza się na zasadach i w trybie przewidzianym w niniejszej ustawie.

Artykuł 41

(skreślony).⁴⁷

Artykuł 42

(skreślony).⁴⁷

Artykuł 43

Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.⁴⁸

PRZYPISY

1) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 czerwca 1998 r. o zmianie ustawy o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 131, poz. 860), która weszła w życie z dniem 27 listopada 1998 r.

2) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 2 ustawy wymienionej w przypisie 1.

3) Przez art. 1 pkt 3 ustawy wymienionej w przypisie 1.

4) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 4 lit. a) tiret pierwsze ustawy wymienionej w przypisie 1.

5) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 4 lit. a) tiret drugie ustawy wymienionej w przypisie 1.

6) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 4 lit. a) tiret trzecie ustawy wymienionej w przypisie 1.

7) Dodany przez art. 1 pkt 4 lit. a) tiret czwarte ustawy wymienionej w przypisie 1.

8) Zgodnie z art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 20 i art. 94 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. Nr 141, poz. 943, z 1998 r. Nr 162, poz. 1122 i z 1999 r. Nr 41, poz. 412), która weszła w życie z dniem 1 kwietnia 1999 r.

9) Dodany przez art. 1 pkt 4 lit. a) tiret piąte ustawy wymienionej w przypisie 1.

10) Dodany przez art. 1 pkt 4 lit. b) ustawy wymienionej w przypisie 1.

11) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 4 lit. c) ustawy wymienionej w przypisie 1.

12) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 5 ustawy wymienionej w przypisie 1.

13) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 6 lit. a) ustawy wymienionej w przypisie 1.

14) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 6 lit. b) ustawy wymienionej w przypisie 1.

15) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 7 ustawy wymienionej w przypisie 1.

16) przez art. 1 pkt 8 ustawy wymienionej w przypisie 1.

17) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 9 ustawy wymienionej w przypisie 1.

18) Dodany przez art. 1 pkt 10 ustawy wymienionej w przypisie 1.

19) Poprzednio obowiązująca ustawa z dnia 14 grudnia 1982 r. o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej została uchylona przez art. 90 ustawy z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 11, poz. 95), która weszła w życie z dniem 11 marca 1999 r. Obecnie sprawy ochrony tajemnicy państwowej reguluje wymieniona ustawa z dnia 22 stycznia 1999 r.

20) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 11 ustawy wymienionej w przypisie 1.

21) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 12 ustawy wymienionej w przypisie 1.

22) Dodany przez art. 1 pkt 13 ustawy wymienionej w przypisie 1.

23) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 14 ustawy wymienionej w przypisie 1.

24) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 15 ustawy wymienionej w przypisie 1.

25) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 16 ustawy wymienionej w przypisie 1.

26) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 5 i pkt 17 lit. a) ustawy wymienionej w przypisie 1.

27) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 17 lit. a) i lit. b) ustawy wymienionej w przypisie 1.

27) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 18 lit. a) ustawy wymienionej w przypisie 1.

29) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 18 lit. b) ustawy wymienionej w przypisie 1.

30) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 18 lit. c) ustawy wymienionej w przypisie 1.

31) przez art. 1 pkt 19 ustawy wymienionej w przypisie 1,

32) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 20 ustawy wymienionej w przypisie 1.

33) Przez art. 1 pkt 21 ustawy wymienionej w przypisie 1.

34) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 5 i pkt 22 lit. a) i b) ustawy wymienionej w przypisie 1.

35) Dodany przez art. 1 pkt 22 lit. c) ustawy wymienionej w przypisie 1.

36) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 23 lit. a) ustawy wymienionej w przypisie 1.

37) Zgodnie z art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 14 i art. 94 ustawy wymienionej w przypisie 8.

38) Zgodnie z art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 24 i art. 94 ustawy wymienionej w przypisie 8.

39) Zgodnie z art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 27 i art. 94 ustawy wymienionej w przypisie 8.

40) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 23 lit. b) ustawy wymienionej w przypisie 1.

41) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 23 lit. c) ustawy wymienionej w przypisie 1.

42) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 24 ustawy wymienionej w przypisie 1.

43) Przez art. 1 pkt 25 ustawy wymienionej w przypisie 1.

44) Zamieszczony w obwieszczeniu.

45) Przez art. 1 pkt 26 lit. a) ustawy wymienionej w przypisie 1.

46) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 26 lit. b) ustawy wymienionej w przypisie 1.

47) Przez art. 1 pkt 27 ustawy wymienionej w przypisie 1.

48) Ustawa została ogłoszona w dniu 3 lipca 1997 r.

41

USTAWA

z dnia 20 czerwca 1985 r.

o Prokuraturze

(Dz.U. z 1994 r. Nr 19, poz. 70, Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 34, poz. 163, z 1996 r. Nr 77, poz. 367; z 1997 r. Nr 90, poz. 557, Nr 98, poz. 604, Nr 106, poz. 679, Nr 117, poz. 752 i 753, Nr 124, poz. 782 i Nr 141, poz. 944; z 1998 r. Nr 98, poz. 607, Nr 155, poz. 1016 i Nr 162, poz. 1123)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

1. Prokuraturę stanowią: Prokurator Generalny oraz podlegli mu prokuratony powszechnych i wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury oraz prokuratorzy Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

2. Prokurator Generalny jest naczelnym organem prokuratury. Funkcję Prokuratora Generalnego sprawuje Minister Sprawiedliwości.

Artykuł 2

Zadaniem prokuratury jest strzeżenie praworządności oraz czuwania nad ściganiem przestępców.

Artykuł 3

1. Zadania określone w art. 2 Prokurator Generalny i podlegli mu prokuratony wykonują przez:

- 1) prowadzenie lub nadzorowanie postępowania przygotowawczego w sprawach karnych oraz sprawowanie funkcji oskarżyciela publicznego przed sądami,
- 2) wytaczanie powództw w sprawach karnych i cywilnych oraz składanie wniosków i udział w postępowaniu sądowym w sprawach cywilnych, ze stosunku pracy i ubezpieczeń społecznych, jeżeli tego wymaga

ochrona praworządności, interesu społecznego, własności lub praw obywateli,

- 3) podejmowanie środków przewidzianych prawem, zmierzających do prawidłowego i jednolitego stosowania prawa w postępowaniu sądowym, administracyjnym, w sprawach o wykroczenia oraz w innych postępowaniach,
- 4) sprawowanie nadzoru nad wykonaniem, postanowień o tymczasowym aresztowaniu oraz innych decyzji o pozbawieniu wolności,
- 5) prowadzenie badań w zakresie problematyki przestępczości oraz jej zwalczania i zapobiegania,
- 6) zaskarżenie do sądu niezgodnych z prawem decyzji administracyjnych oraz udział w postępowaniu sądowym w sprawach zgodności z prawem takich decyzji,
- 7) koordynowanie działalności w zakresie ścigania przestępstw, prowadzonej przez inne organy państwowe,
- 8) współdziałanie z organami państwowymi, państwowymi jednostkami organizacyjnymi i organizacjami społecznymi w zapobieganiu przestępczości i innym naruszeniom prawa,
- 9) opiniowanie projektów aktów prawnych,
- 10) podejmowanie innych czynności określonych w ustawach.

2. W sprawach należących do zakresu działania sądów wojskowych oraz innych organów wojskowych czynności, o

których mowa w ust. 1, wykonują prokuratorzy wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury.

Artykuł 4

(skreślony).

Artykuł 5

Jeżeli uchwała organu samorządu terytorialnego albo rozporządzenie wojewody są niezgodne z prawem, prokurator zwraca się do organu, który je wydał, o ich zmianę lub uchylenie albo kieruje wniosek o ich uchylenie do właściwego organu nadzoru; w wypadku uchwały organu samorządu terytorialnego prokurator może także wystąpić z wnioskiem o stwierdzeniu jej nieważności do sądu administracyjnego.

Artykuł 6

1. Prokuratorami powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury są prokuratorzy Prokuratury Krajowej, prokuratur apelacyjnych, okręgowych i rejonowych.

2. Prokuratorami wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury są: prokuratorzy Naczelnej Prokuratury Wojskowej, wojskowych prokurator okręgowych i wojskowych prokurator garnizonowych.

3. Prokuratorowi Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu są prokuratorzy Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Instytutu Pamięci Narodowej oraz prokuratorzy oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Instytutu Pamięci Narodowej.

Artykuł 7

Prokurator jest obowiązany do podejmowania działań określonych w ustawach, kierując się zasadą bezstronności i równego traktowania wszystkich obywateli.

Artykuł 8

1. Prokurator przy wykonywaniu czynności określonych w ustawach jest niezależny, z zastrzeżeniem przepisów ust. 2-5.

2. Prokurator jest obowiązany wykonywać zarządzenia, wytyczne i polecenia przełożonego prokuratora. Polecenie dotyczące treści czynności procesowej prokurator przełożony wydaje na piśmie, a na żądanie prokuratora - wraz z uzasadnieniem. W razie przeszkody w doręczeniu polecenia w formie pisemnej dopuszczalne jest przekazanie polecenia ustnie, z tym że przełożony jest obowiązany niezwłocznie potwierdzić je na piśmie.

3. Jeżeli prokurator nie zgadza się z poleceniem, może żądać zmiany polecenia lub wyłączenia go od wykonywania czynności albo od udziału w sprawie. O wyłączeniu rozstrzyga ostatecznie prokurator bezpośrednio przełożony nad prokuratorem, który wydał polecenie, chyba że wydał je Prokurator Generalny.

4. Żądanie, o którym mowa w ust. 2 i 3, prokurator zgłasza na piśmie wraz z uzasadnieniem przełożonemu, który wydał polecenie.

5. Polecenie dotyczące treści czynności procesowej, wydane przez prokuratora przełożonego innego niż prokurator

bezpośrednio przełożony, nie może obejmować sposobu zakończenia postępowania przygotowawczego i postępowania przed sądem.

6. W przypadku gdy w postępowaniu sądowym ujawnią się nowe okoliczności, prokurator samodzielnie podejmuje decyzje związane z dalszym tokiem tego postępowania.

7. Prokurator przełożony w razie stwierdzenia oczywistej obrazy prawa przy prowadzeniu sprawy wytyka, niezależnie od innych spraw uprawnień, właściwemu prokuratorowi uchybienie, po uprzednim żądaniu - w razie potrzeby - wyjaśnień. Stwierdzenie i wytknięcie uchybienia nie wpływa na rozstrzygnięcie sprawy.

8. W razie stwierdzenia oczywistej i rażącej obrazy przepisów prawa, prokurator przełożony jest obowiązany żądać wszczęcia postępowania dyscyplinarnego przeciwko prokuratorowi, który obrazy się dopuścił.

Artykuł 9

1. Organy samorządu terytorialnego oraz organy administracji rządowej, a także inne państwowe jednostki organizacyjne, spółdzielnie i ich związki, organizacje zawodowe, samorządowe i inne organizacje społeczne udzielają Prokuratorowi Generalnemu i podległym mu prokuratorom pomocy w realizacji ich zadań.

2. Prokurator okręgowy lub rejonowy, z własnej inicjatywy bądź na wniosek jednostek organów samorządu terytorialnego albo właściwego wojewody, przedkłada im informację o stanie przestępczości i jej zwalczaniu w województwie powiecie lub gminie (mieście, dzielnicy).

ROZDZIAŁ 2

Organizacja prokuratury

Artykuł 10

1. Prokurator Generalny:

- 1) kieruje działalnością prokuratury osobiście bądź przez zastępców Prokuratora Generalnego,
- 2) wydaje zarządzenia, wytyczne, polecenia.

2. Prokurator Generalny może przedsięwziąć wszelkie czynności należące do zakresu działania prokuratury lub zlecać ich wykonanie podległym prokuratorom, chyba że ustawa zastrzega określoną czynność wyłącznie jego właściwości.

3. Prokurator przełożony może zlecać podległym prokuratorom wykonanie czynności należących do jego zakresu działania, chyba że ustawa zastrzega określoną czynność wyłącznie jego właściwości, oraz przejmować czynności prokuratorów podległych.

Artykuł 11

Prokuratorów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury powołuje Prokurator Generalny, a prokuratorów wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury - Prokurator Generalny na wniosek Ministra Obrony Narodowej.

Artykuł 12

1. Prokuratora Krajowego jako zastępcę Prokuratora Generalnego oraz innych zastępców Prokuratora Generalnego powołuje, spośród prokuratorów Prokuratury Krajowej, i odwołuje z tych stanowisk - Prezes Rady Ministrów na wniosek Prokuratora Generalnego.

2. Jednym z zastępców Prokuratora Generalnego jest Naczelny Prokurator Wojskowy, którego powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów, na wniosek Prokuratora Generalnego, zgłoszony w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej. Naczelny Prokurator Wojskowy kieruje w zastępstwie Prokuratora Generalnego działalnością wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury.

Artykuł 13

1. (skreślony).

2. Do pełnienia funkcji prokuratora apelacyjnego, okręgowego i prokuratora rejonowego, a także do pełnienia pozostałych funkcji w prokuraturze, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4 oraz art. 111, powołuje spośród prokuratorów i odwołuje z pełnienia tych funkcji Prokurator Generalny.

3. Zastępców Naczelnego Prokuratora Wojskowego i wojskowych prokuratorów okręgowych powołuje i odwołuje Prokurator Generalny w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej. Do pełnienia pozostałych funkcji w wojskowych jednostkach organizacyjnych prokuratury powołuje, spośród prokuratorów, i odwołuje z pełnienia tych funkcji Prokurator Generalny w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej.

4. Prokurator Generalny może określić funkcje w prokuraturach apelacyjnych, okręgowych i rejonowych, na które powołuje prokuratorów i odwołuje z pełnienia tych funkcji prokurator apelacyjny.

Artykuł 14

1. Prokuratorem może być powołany ten, kto:

- 1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich,
- 2) jest nieskazitelnego charakteru,
- 3) ukończył uniwersyteckie studia prawnicze,
- 4) odbył aplikację prokuratorскую lub sądową,
- 5) złożył egzamin prokuratorский lub sędziowski,
- 6) pracował w charakterze asesora prokuratorского lub sądowego co najmniej rok albo odbył w wojskowych jednostkach organizacyjnych prokuratury okres służby przewidziany w przepisach o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych,
- 7) ukończył 26 lat.

2. Na prokuratora w wojskowych jednostkach organizacyjnych prokuratury może być powołany tylko oficer zawodowy lub oficer służby okresowej.

3. Wymagania, o których mowa w ust. 1 pkt 4-6, nie dotyczą:

- 1) profesorów i doktorów habilitowanych nauk prawnych w polskich szkołach wyższych, w Polskiej Akademii Nauk oraz w instytucjach naukowo-badawczych i innych placówkach naukowych,

2) sędziów oraz oficerów, którzy w sądach wojskowych zajmowali stanowiska sędziów,

3) adwokatów oraz radców prawnych, którzy wykonywali ten zawód co najmniej trzy lata.

4. Wymagania, o których mowa w ust. 1 pkt 4 i 6, nie dotyczą notariuszy.

Artykuł 15

Prokuratorem nie może być osoba, której małżonek wykonuje zawód adwokata.

Artykuł 16

1. Prokurator Generalny może odwołać prokuratora powszechnej jednostki organizacyjnej prokuratury, jeżeli prokurator, mimo dwukrotnego ukarania przez komisję dyscyplinarną karą wymienioną w art. 67 ust. 1 pkt 2-4, popełnił przewinienie służbowe, a w tym dopuścił się oczywistej obrazy przepisów prawa lub uchybił godności urzędu prokuratorского; przed podjęciem decyzji Prokurator Generalny wysłuchuje wyjaśnień prokuratora, chyba że nie jest to możliwe, oraz zasięga odpowiednio opinii zebrania prokuratorów Prokuratury Krajowej albo opinii właściwego zgromadzenia prokuratorów w prokuraturze apelacyjnej.”

2. Prokurator Generalny może odwołać prokuratora wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury na wniosek Ministra Obrony Narodowej w wypadkach, gdy przepisy o służbie wojskowej przewidują zwolnienie z zawodowej służby wojskowej.

3. Prokurator Generalny odwołuje prokuratora powszechnej jednostki organizacyjnej prokuratury, jeżeli zrzekł się ona stanowiska prokuratora.

4. Stosunek służbowy prokuratora wygasa po upływie trzech miesięcy od doręczenia zawiadomienia o odwołaniu, chyba że na wniosek zainteresowanego prokuratora określono krótszy termin.

5. Prawomocne orzeczenie komisji dyscyplinarnej o wydaleniu ze służby prokuratorской oraz prawomocne orzeczenie sądu skazujące prokuratora na karę dodatkową pozbawienia praw publicznych, zakazu zajmowania stanowiska prokuratora lub na karę degradacji pociąga za sobą z mocy prawa utratę stanowiska prokuratora; stosunek służbowy prokuratora wygasa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia.

6. (skreślony).

Artykuł 17

1. Powszechnymi jednostkami organizacyjnymi prokuratury są: Prokuratura Krajowa oraz prokuratury apelacyjne, okręgowe i rejonowe. Prokuratura Krajowa wchodzi w skład Ministerstwa Sprawiedliwości. Prokuraturą Krajową, w zakresie określonym przez Prokuratora Generalnego, kieruje Prokurator Krajowy.

1.¹ Prokuraturą apelacyjną kieruje prokurator apelacyjny. Prokurator apelacyjny jest przełożonym prokuratorów prokuratury apelacyjnej, prokuratorów prokuratur okręgowych oraz prokuratorów prokuratur rejonowych na obszarze działania prokuratury apelacyjnej.

2. Prokuraturą okręgową kieruje prokurator okręgowy. Prokurator okręgowy jest prokuratorem przełożonym prokuratorów prokuratury okręgowej oraz prokuratorów rejonowych i prokuratorów prokuratur rejonowych na obszarze działania prokuratury okręgowej.

3. Prokuraturą rejonową kieruje prokurator rejonowy. Prokurator rejonowy jest prokuratorem przełożonym prokuratorów prokuratury rejonowej.

4. Prokuraturę apelacyjną tworzy się dla obszaru właściwości co najmniej dwóch prokuratur okręgowych. Prokuraturę okręgową tworzy się dla obszaru właściwości co najmniej dwóch prokuratur rejonowych. Prokuraturę rejonową tworzy się dla jednej lub większej liczby gmin; w uzasadnionych wypadkach może być utworzona więcej niż jedna prokuratura rejonowa w obrębie tej samej gminy.

5. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, tworzy i znosi prokuratury apelacyjne, okręgowe i rejonowe oraz ustala ich siedziby i obszary właściwości.

6. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, może tworzyć poza siedzibą prokuratury, a także znosić, ośrodki zamiejscowe prokuratur okręgowych lub rejonowych.

6a. Pracownicy zniesionego ośrodka zamiejscowego przechodzą do prokuratury, której ośrodek zamiejscowy został zniesiony.

7. Minister Sprawiedliwości może zarządzić wspólne prowadzenie spraw z zakresu administracji i gospodarki finansowej sądu powszechnego i powszechnej jednostki organizacyjnej prokuratury przez właściwy sąd powszechny, jeżeli obie jednostki mają siedzibę w tej samej miejscowości.

8. Wojskowymi jednostkami organizacyjnymi prokuratury są: Naczelna Prokuratura Wojskowa, wojskowe prokuratury okręgowe oraz wojskowe prokuratury garnizonowe. W miarę potrzeby mogą być tworzone inne rodzaje wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury.

9. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości tworzy i znosi wojskowe jednostki organizacyjne prokuratury oraz ustala ich siedziby i terytorialny zakres działania.

Artykuł 18

1. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, ustala regulamin określający tryb wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury.

2. Minister Sprawiedliwości określa wewnętrzną organizację powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury oraz zakres działania sekretariatów i innych działów administracji.

3. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej ustala, w drodze rozporządzenia, regulamin określający tryb wewnętrznego urzędowania wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury oraz wewnętrzną organizację tych jednostek.

Artykuł 19

1. W prokuraturze apelacyjnej działa zgromadzenie prokuratorów, które składa się z prokuratorów prokuratury apela-

cyjnej oraz delegatów prokuratorów prokuratur okręgowych i rejonowych działających na obszarze właściwości prokuratury. Delegatów prokuratorów prokuratur okręgowych i rejonowych, w liczbie równej liczbie prokuratorów prokuratury apelacyjnej, wybierają na okres dwóch lat, po połowie, zebrania prokuratorów prokuratur okręgowych i zebrania prokuratorów prokuratur rejonowych; Minister Sprawiedliwości ustala regulamin wyboru delegatów.

2. Przewodniczącym zgromadzenia prokuratorów jest prokurator apelacyjny.

3. Posiedzenia zgromadzenia prokuratorów zwołuje prokurator apelacyjny z inicjatywy własnej lub Prokuratora Generalnego, kolegium prokuratury apelacyjnej albo jednej piątej liczby członków zgromadzenia.

Artykuł 20

Zgromadzenie prokuratorów:

- 1) wysłuchuje informacji prokuratora apelacyjnego o działalności prokuratur i pracy prokuratorów oraz wyraża opinię w tym zakresie,
- 2) ustala liczbę i wybiera dwie trzecie liczby członków kolegium prokuratury apelacyjnej,
- 3) wybiera przedstawiciela do Rady Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym,
- 4) wybiera członków komisji dyscyplinarnych,
- 5) rozpatruje sprawozdania z działalności kolegium prokuratury apelacyjnej,
- 6) wyraża opinię o kandydatach na prokuratora apelacyjnego, okręgowego i prokuratorów rejonowych,
- 7) wyraża opinię w innych sprawach przedstawionych przez prokuratora apelacyjnego lub kolegium prokuratury apelacyjnej.

Artykuł 21

1. Kolegium prokuratury apelacyjnej składa się z czterech do dziesięciu członków, wybieranych w dwóch trzecich przez zgromadzenie prokuratorów, a w jednej trzeciej powołanych przez prokuratora apelacyjnego spośród prokuratorów. Przewodniczącym kolegium prokuratury apelacyjnej jest prokurator apelacyjny.

2. Kadencja kolegium prokuratury apelacyjnej trwa dwa lata.

3. Posiedzenia kolegium prokuratury apelacyjnej zwołuje prokurator apelacyjny z własnej inicjatywy lub na wniosek jednej trzeciej liczby członków kolegium.

Artykuł 22

Kolegium prokuratury apelacyjnej:

- 1) rozpatruje wnioski wynikające z wizytacji i lustracji prokuratur,
- 2) wyraża opinię o kandydatach na prokuratorów prokuratury apelacyjnej i okręgowej,
- 3) wyraża opinię w przedmiocie odwołania prokuratora, prokuratury apelacyjnej i okręgowej,
- 4) wyraża opinię w sprawach przedstawionych przez prokuratora apelacyjnego.

Artykuł 22a

1. Kolegium prokuratury okręgowej składa się z czterech do dziesięciu członków wybieranych w dwóch trzecich przez zebranie prokuratorów prokuratury okręgowej oraz delegatów prokuratorów prokuratur rejonowych, a w jednej trzeciej powołanych przez prokuratora okręgowego spośród podległych mu prokuratorów. Przewodniczącym kolegium prokuratury okręgowej jest prokurator okręgowy.

2. Prokurator Generalny ustala regulamin wyboru delegatów, o których mowa w ust. 1.

3. Kadencja kolegium prokuratury okręgowej trwa dwa lata.

4. Posiedzenie kolegium prokuratury okręgowej zwołuje prokurator okręgowy z własnej inicjatywy lub na wniosek jednej trzeciej liczby członków kolegium.

Artykuł 22b

Kolegium prokuratury okręgowej:

- 1) rozpatruje wnioski wynikające z wizytacji i lustracji prokurator,
- 2) wyraża opinię o kandydatach na asesorów prokuratorów oraz prokuratorów prokuratur rejonowych,
- 3) wyraża opinię w przedmiocie odwołania prokuratora prokuratury rejonowej,
- 4) wyraża opinię w innych sprawach przedstawionych przez prokuratora okręgowego.

Artykuł 23

1. Rada Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym składa się z: trzech przedstawicieli wybranych przez zebranie prokuratorów Prokuratury Krajowej, przedstawiciela wybranego przez zebranie prokuratorów Naczelnej Prokuratury Wojskowej, przedstawiciela wybranego przez zebranie prokuratorów Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, przedstawicieli wybranych przez zgromadzenia prokuratorów w prokuraturach apelacyjnych - po jednym z każdej prokuratury apelacyjnej - oraz trzech prokuratorów powołanych przez Prokuratora Generalnego. Wybory prokuratorów na zebraniach odbywają się według regulaminów uchwalonych przez te zebrania. Przewodniczącym Rady jest Prokurator Generalny.

2. Kadencja Rady trwa dwa lata.

3. Posiedzenia Rady zwołuje Prokurator Generalny z własnej inicjatywy lub na wniosek jednej trzeciej liczby członków Rady.

4. Rada działa na podstawie uchwalonego przez siebie regulaminu.

Artykuł 24

1. Rada Prokuratorów przy Prokuraturze Generalnym wyraża opinię w sprawach podejmowanych z własnej inicjatywy lub przedstawionych przez Prokuratora Generalnego w szczególności dotyczących

- 1) projektów wytycznych i zarządzeń Prokuratora Generalnego,

- 2) stanu i rozwoju kadry prokuratorskiej oraz kierunków szkolenia prokuratorów, asesorów i aplikantów,
- 3) okresowych ocen realizacji zadań prokuratury,
- 4) kierunków działań w celu doskonalenia kwalifikacji zawodowych prokuratorów oraz poziomu ich pracy,

2. Rada Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym ustala także ogólną liczbę członków komisji dyscyplinarnych oraz wskazuje liczbę członków komisji dyscyplinarnych wybieranych przez zebranie prokuratorów Prokuratury Krajowej.

ROZDZIAŁ 3

Działalność prokuratury Postępowanie przygotowawcze

Artykuł 25

1. Prokurator, stosownie do przepisów ustaw, wszczynają i prowadzi postępowanie przygotowawcze albo zleca wszczęcie lub prowadzenie takiego postępowania innemu uprawnionemu organowi.

2. W toku postępowania przygotowawczego prokurator stosuje, w wypadkach przewidzianych w ustawach, środki zapobiegawcze wobec podejrzanych.

3. (skreślony).

Artykuł 26

1. Prokurator sprawuje nadzór nad postępowaniem przygotowawczym prowadzonym przez uprawniony do tego inny organ. Zarządzenia prokuratora w postępowaniu przygotowawczym są wiążące.

2. W razie niewykonania zarządzenia, o którym mowa w ust. 1, na żądanie prokuratora, przełożony winnego funkcjonariusza wszczynają przeciwko niemu postępowanie służbowe lub dyscyplinarne.

Artykuł 27

1. W razie gdy postępowanie przygotowawcze ujawni istnienie okoliczności sprzyjających popełnianiu przestępstw lub utrudniających ich ujawnianie, prokurator kieruje wystąpienie do odpowiedniego organu.

2. W wystąpieniu prokurator może żądać również przeprowadzenia kontroli, a także wszczęcia przeciwko winnym postępowania w przedmiocie odpowiedzialności dyscyplinarnej, służbowej, materialnej lub innej przewidzianej w przepisach dotyczących stosunków pracy.

Artykuł 28

1. W razie umorzenia postępowania przygotowawczego, prokurator może, stosownie do okoliczności, przesłać sprawę właściwemu organowi w celu wszczęcia postępowania służbowego, dyscyplinarnego lub o wykroczenie albo w celu rozpatrzenia sprawy przez właściwą organizację społeczną lub zawodową.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w razie odmowy wszczęcia postępowania przygotowawczego, a także w razie skierowania sprawy do sądu z aktem oskarżenia.

Artykuł 29

1. Wytyczne Prokuratora Generalnego w zakresie postępowania przygotowawczego są wiążące dla wszystkich organów uprawnionych do prowadzenia postępowania przygotowawczego.

2. Wydawane przez ministrów akty normatywne dotyczące postępowania przygotowawczego wymagają uprzednio uzgodnienia z Prokuratorem Generalnym, a wydawane przez wojewodę - uprzednio uzgodnienia z prokuratorem okręgowym.

3. Ministrowie nadzorujący organy uprawnione do prowadzenia postępowania przygotowawczego obowiązani są do przedstawiania Prokuratorowi Generalnemu corocznych informacji o działalności tych organów w zakresie postępowania przygotowawczego.

4. Wojewodowie są obowiązani do składania informacji, o których mowa w ust. 3, właściwym prokuratorom okręgowym.

5. Informacje, o których mowa w ust. 3 i 4, składane są do końca stycznia roku następnego.

Artykuł 30

1. Prokurator Generalny może występować do naczelnych i centralnych organów administracji państwowej o podjęcie środków w celu usprawnienia działalności podległych im organów w zakresie postępowania przygotowawczego.

2. Uprawnienia określone w ust. 1 przysługują odpowiednio prokuratorom okręgowym i rejonowym w stosunku do wojewodów oraz organów samorządu terytorialnego.

3. Organ, do którego zwrócił się prokurator, jest obowiązany w terminie tygodniestu dni od daty otrzymania wystąpienia zawiadomić prokuratora o podjętych środkach, o których mowa w ust. 1.

Artykuł 31

W sprawach należących do zakresu działania sądów wojskowych uprawnienia przewidziane w art. 29 ust. 1 i 2 art. 30 przysługują również Naczelnemu Prokuratorowi Wojskowemu oraz odpowiednio podległym mu prokuratorom wojskowym.

Udział prokuratora w postępowaniu sądowym

Artykuł 32

1. Prokurator wykonuje czynności oskarżyciela publicznego przed wszystkimi sądami. Może również wykonywać te czynności w sprawach wniesionych do sądu przez innych oskarżycieli.

2. W razie gdy wyniki postępowania sądowego nie potwierdzają zarzutów oskarżenia, prokurator odstępuje od oskarżenia.

3. Prokurator wnosi, w wypadkach przewidzianych w ustawach, środki zaskarżenia od orzeczeń sądowych.

Artykuł 33

(skreślony).

Artykuł 34

(skreślony).

Nadzór nad wykonywaniem decyzji o pozbawieniu wolności.

Artykuł 35

Prokurator sprawuje, w granicach przewidzianych ustawami, nadzór nad wykonywaniem, postanowień o tymczasowym aresztowaniu i decyzji o pozbawieniu wolności.

Artykuł 36

Nadzór penitencjarny prokuratora nad zakładami, w których przebywają osoby pozbawione wolności, obejmuje przede wszystkim kontrolę legalności osadzenia w nich tych osób oraz kontrolę legalności wykonywania kary pozbawienia wolności, jak również wszystkich orzeczeń i decyzji o pozbawieniu wolności.

Artykuł 37

Prokuratorowi przysługuje prawo wstępu w każdym czasie do pomieszczeń zakładu, w którym przebywają osoby pozbawione wolności, jak również przeglądania dokumentów i żądania wyjaśnień od administracji zakładu, przeprowadzania rozmów z osobami osadzonymi w zakładzie oraz badania ich skarg i wniosków.

Artykuł 38

(skreślony).

Artykuł 39

1. Prokurator Generalny przedstawia Prezydentowi wnioski w przedmiocie ułaskawienia osób skazanych przez sądy.

2. W odniesieniu do wniosków w przedmiocie ułaskawienia osób skazanych przez sądy wojskowe uprawnienie określone w ust. 1 przysługuje również Naczelnemu Prokuratorowi Wojskowemu.

Badanie problematyki przestępczości oraz działań służących jej zwalczaniu i zapobieganiu

Artykuł 40

1. Jeżeli wyniki badań to uzasadniają, Prokurator Generalny występuje z wnioskiem do właściwego organu o podjęcie odpowiednich środków, w tym również o wydanie lub zmianę określonych przepisów, w celu przeciwdziałania przestępczości.

2. Zadania określone w ust. 1 wykonują również prokuratorzy okręgowi i rejonowi w stosunku do wojewodów i terenowych organów administracji niespolonej.

3. Organ, do którego zwrócił się prokurator, jest obowiązany, w terminie trzydziestu dni od daty otrzymania wniosku

sku, zawiadomić prokuratora o podjętych środkach, o których mowa w ust. 1.

Artykuł 41

1. W odniesieniu do przestępstw należących do zakresu działania sądów wojskowych czynności określone w art. 40 ust. 1 może również podejmować Naczelny Prokurator Wojskowy.

2. Czynności określone w art. 40 mogą podejmować, w zakresie swego działania, również wojskowi prokuratorzy okręgowi.

Udział prokuratora w innych postępowaniach

Artykuł 42

Udział prokuratora w postępowaniu cywilnym, administracyjnym, w sprawach o wykroczenia oraz w innych postępowaniach określają odrębne ustawy.

Artykuł 43

1. Jeżeli wymaga tego ochrona praworządności w sprawach, o których mowa w art. 42, prokurator może żądać nadesłania lub przedstawienia akt oraz dokumentów i pisemnych wyjaśnień, przesłuchać świadków i zasięgnąć opinii biegłych, a także przeprowadzić oględziny w celu wyjaśnienia sprawy.

2. Do czynności wymienionych w ust. 1 stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

ROZDZIAŁ 4

Prokuratorzy Obowiązki i prawa

Artykuł 44

1. Prokurator jest obowiązany postępować zgodnie ze ślubowaniem prokuratorским oraz stale podnosić kwalifikacje zawodowe.

2. Prokurator powinien w służbie i poza służbą strzec powagi sprawowanego urzędu i unikać wszystkiego, co mogłoby przynieść ujmę godności prokuratora lub osłabić zaufanie do jego bezstronności.

3. W okresie zajmowania stanowiska prokurator nie może należeć do partii politycznej ani brać udziału w żadnej działalności politycznej.

4. Prokuratorowi ubiegającemu się o mandat posła lub senatora udziela się urlopu bezpłatnego na czas kampanii wyborczej, a w razie uzyskania mandatu - na czas jego wykonania.

Artykuł 45

1. Stosunek służbowy prokuratora nawiązuje się z chwilą doręczenia zawiadomienia o powołaniu.

2. Prokurator powinien zgłosić się w celu objęcia stanowiska w ciągu czternastu dni od otrzymania zawiadomienia o powołaniu, jeżeli nie oznaczono innego terminu.

3. W razie nie usprawiedliwionego nieobjęcia stanowiska w terminie określonym w ust. 2, powołanie traci moc; okoliczność tę stwierdza Prokurator Generalny.

4. Przy powołaniu prokurator składa ślubowanie wobec Prokuratora Generalnego według następującej rotacji:

„Ślubuję uroczyście na powierzonym mi stanowisku prokuratora służyć wiernie Rzeczypospolitej Polskiej, stać na straży prawa i strzec praworządności, obowiązki mojego urzędu wypełniać sumiennie, dochować tajemnicy państwowej i służbowej, a w postępowaniu kierować się zasadami godności i uczciwości”.

Artykuł 46

Czas pracy prokuratora jest określony wymiarem jego zadań.

Artykuł 47

1. Żądania, przedstawienia i zażalenia w sprawach związanych ze swoim stanowiskiem prokurator może wnosić tylko w drodze służbowej. W takich sprawach prokurator nie może zwracać się do instytucji i osób postronnych ani podawać tych spraw do wiadomości publicznej.

2. W sprawach o roszczenia ze stosunku pracy prokuratorowi przysługuje droga sądowa.

3. Prokurator powinien niezwłocznie zawiadomić przełożonego o toczącym się postępowaniu sądowym, w którym występuje w charakterze strony lub uczestnika postępowania.

Artykuł 48

1. Prokurator jest obowiązany zachować w tajemnicy okoliczności sprawy, o których w postępowaniu przygotowawczym lub przed sądem, chyba że ujawnienie tajemnicy zagraża dobru Państwa albo takiemu ważnemu interesowi prywatnemu, który nie jest sprzeczny z celami wymiaru sprawiedliwości. W takich wypadkach od obowiązku zachowania tajemnicy może zwolnić prokuratora Prokurator Generalny.

2. Obowiązek zachowania tajemnicy trwa także po ustaniu stosunku służbowego.

3. Obowiązek zachowania tajemnicy ustaje, gdy prokurator składa zeznania jako świadek w postępowaniu przygotowawczym lub przed sądem, chyba że ujawnienie tajemnicy zagraża dobru Państwa albo takiemu ważnemu interesowi prywatnemu, który nie jest sprzeczny z celami wymiaru sprawiedliwości. W takich wypadkach od obowiązku zachowania tajemnicy może zwolnić prokuratora Prokurator Generalny.

Artykuł 49

1. Prokuratorowi nie wolno obok piastowanego stanowiska zajmować żadnego innego, z wyjątkiem stanowiska pracownika naukowo-dydaktycznego, dydaktycznego lub naukowego, jeżeli zajmowanie takiego stanowiska nie przeszkadza w pełnieniu obowiązków prokuratora.

2. Prokuratorowi nie wolno wykonywać zajęć, które by przeszkadzały mu w pełnieniu obowiązków prokuratora albo mogły uchybiać godności jego urzędu lub podważyć zaufanie do jego bezstronności.

3. Prokurator Generalny - w stosunku do prokuratorów Prokuratury Krajowej, prokuratorów apelacyjnych oraz prokuratorów okręgowych, a prokurator apelacyjny - w stosunku

do prokuratorów podległych mu powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, udziela zezwolenia na wykonywanie innych zajęć niż określone w ust. 2, jak również decyduje o tym, czy zajmowanie stanowiska naukowo-dydaktycznego, dydaktycznego lub naukowego nie przeszkadza w pełnieniu obowiązków prokuratora.

Artykuł 49a

1. Prokuratorzy są obowiązani do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie o stanie majątkowym dotyczy majątku odrębnego oraz objętego małżeńską wspólnością majątkową. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności informacje o posiadanych zasobach pieniężnych, nieruchomościach, udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego, a ponadto o nabytym przez tę osobę albo jej małżonka od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, gminy lub związku międzygminnego mieniu, które podlegało zbyciu w drodze przetargu. Oświadczenie to powinno również zawierać dane dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnienia funkcji w spółkach prawa handlowego lub spółdzielniach, z wyjątkiem funkcji w radzie nadzorczej spółdzielni mieszkaniowej.

2. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, prokuratorzy składają odpowiednio właściwemu prokuratorowi apelacyjnemu lub wojskowemu prokuratorowi okręgowemu, który dokonuje analizy zawartych w nim danych.

3. Prokurator Krajowy, Naczelny Prokurator Wojskowy, prokuratorzy Prokuratury Krajowej, prokuratorzy Naczelnej Prokuratury Wojskowej, prokuratorzy apelacyjni oraz wojskowi prokuratorzy okręgowi składają oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, Prokuratorowi Generalnemu, który dokonuje analizy zawartych w nim danych.

4. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, składa się przed objęciem stanowiska, a następnie co roku do dnia 31 marca, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego, a także w dniu opuszczenia stanowiska prokuratora.

5. Informacje zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym stanowią tajemnicę służbową, chyba że prokurator, który złożył oświadczenie, wyraził pisemną zgodę na ich ujawnienie. W szczególnie uzasadnionych wypadkach podmiot uprawniony, zgodnie z ust. 2 lub 3, do odebrania oświadczenia może je ujawnić pomimo braku zgody składającego oświadczenie. Oświadczenie przechowuje się przez 6 lat.

Artykuł 49b

Do złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 49a ust. 1, stosuje się odpowiednio formularz, określony przepisami wydanymi na podstawie art. 11 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz. U. Nr 106, poz. 679), dotyczącymi oświadczenia, o którym mowa w art. 10 ust. 1 tejże ustawy.

Artykuł 49c

Przepisy art. 49 stosuje się odpowiednio do prokuratorów w stanie spoczynku.

Artykuł 50

1. Prokurator Generalny może delegować prokuratora do innej jednostki organizacyjnej prokuratury, Ministerstwa Sprawiedliwości lub innej jednostki organizacyjnej podległej Ministrowi Sprawiedliwości albo przez niego nadzorowanej, zgodnie z jego kwalifikacjami. Delegowanie na okres dłuższy niż sześć miesięcy w ciągu roku może nastąpić tylko za zgodą prokuratora.

2. Delegowanie na okres do dwóch miesięcy w ciągu roku może zarządzić również prokurator apelacyjny i okręgowy.

Artykuł 51

1. W okresie niewykonywania czynności z powodu choroby prokurator otrzymuje wynagrodzenie, nie dłużej jednak niż przez okres roku. W razie niemożności wykonywania czynności z innych powodów określonych w przepisach o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego, prokuratorowi przysługują świadczenia przewidziane w tych przepisach.

2. Za usprawiedliwione niewykonywanie czynności prokuratorowi przysługuje wynagrodzenie.

Artykuł 52

1. Prokuratorowi przysługuje corocznie urlop dodatkowy w wymiarze:

- 1) 6 dni roboczych - po 10 latach pracy,
- 2) 12 dni roboczych - po 15 latach pracy.

2. Do okresu pracy, od którego zależy wymiar urlopu dodatkowego, wlicza się wszystkie okresy zatrudnienia w prokuraturze lub sądzie na stanowiskach: aplikantów, asesorów, prokuratorów i sędziów, a także okresy wykonywania zawodu adwokata, radcy prawnego lub zajmowanie samodzielnego stanowiska w organach administracji państwowej, z którym była związana praktyka prawnicza, oraz inne okresy pracy, jeżeli z tytułu tego zatrudnienia przysługiwał zwiększony wymiar urlopu.

Artykuł 53

1. Prokuratorowi można udzielić płatnego urlopu dla poratowania zdrowia, załatwienia ważnych spraw rodzinnych lub osobistych.

2. Urlop dla poratowania zdrowia nie może przekraczać sześciu miesięcy, z innych przyczyn - jednego miesiąca w ciągu roku kalendarzowego.

3. Urlopu dla poratowania zdrowia nie można udzielić, jeżeli prokurator z powodu choroby nie wykonywał czynności w okresie roku.

4. Urlopu dla poratowania zdrowia udziela Prokurator Generalny, a urlopu dla załatwienia ważnych spraw osobistych i rodzinnych - prokurator apelacyjny w stosunku do podległych mu prokuratorów, a Prokurator Generalny - w stosunku do prokuratorów apelacyjnych oraz prokuratorów Prokuratury Krajowej.

Artykuł 54

1. Prokurator nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej sądowej lub administracyjnej bez zezwolenia.

nia właściwej komisji dyscyplinarnej ani zatrzymany bez zgody przełożonego dyscyplinarnego. Nie dotyczy to zatrzymania na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa. Do wydania zezwolenia na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej wolno przedsięwziąć tylko czynności nie cierpiące zwłoki, zawiadamiając o tym niezwłocznie prokuratora przełożonego.

2. Do czasu rozstrzygnięcia wniosku o zezwolenie na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej komisja dyscyplinarna może polecić niezwłoczne zwolnienie prokuratora zatrzymanego na gorącym uczynku.

3. Od orzeczenia komisji dyscyplinarnej odmawiającego zezwolenia na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej przysługuje organowi lub osobie, która wniosła o zezwolenie, oraz rzecznikowi dyscyplinarnemu odwołanie w terminie siedmiu dni do odwoławczej komisji dyscyplinarnej.

4. Za wykroczenie prokurator odpowiada tylko dyscyplinarnie.

Artykuł 55

Postępowanie przygotowawcze przeciwko prokuratorowi wszczyna i prowadzi wyłącznie prokurator.

Artykuł 56

1. Prokurator powinien zamieszkiwać w miejscowości będącej siedzibą jednostki organizacyjnej prokuratury, w której pełni służbę. Przełożony może wyrazić zgodę na zamieszkiwanie w innej miejscowości.

2. W razie uzyskania zgody na zamieszkanie prokuratora w innej miejscowości, prokuratorowi przysługuje zwrot kosztów przejazdu.

Artykuł 57

(skreślony).

Artykuł 58

1. Prokuratorowi może być przyznana pomoc finansowa na zaspokojenie jego potrzeb mieszkaniowych.

2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Finansów, w drodze rozporządzenia, określi zasady planowania i wykorzystywania środków na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych prokuratorów oraz warunki przyznawania pomocy, o której mowa w ust. 1.

Artykuł 59

1. Prokuratorom, którzy wykazują w pracy inicjatywę, wzorowo i sumiennie wypełniają obowiązki oraz szczególnie przyczyniają się do wykonywania zadań służbowych, mogą być przyznawane nagrody i wyróżnienia.

2. Rodzaje wyróżnień i nagród oraz tryb ich przyznawania ustala Prokurator Generalny; nagrodą może być również awans w terminie wcześniejszym, niż przewidują to przepisy o wynagrodzeniu lub przepisy szczególne.

Artykuł 60

(skreślony).

Artykuł 61

Strój urzędowy prokuratorów biorących udział w rozprawach określa Minister Sprawiedliwości.

Artykuł 62

1. Wynagrodzenie zasadnicze prokuratorów równorzędnych powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury jest równe i stanowi, odpowiednio do rangi stanowiska prokuratora, wielokrotność prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej; wysokość wynagrodzenia prokuratorów równorzędnych powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury różnicuje staż pracy i pełnione funkcje.

2. Wynagrodzenie prokuratorów określa Rada Ministrów w drodze rozporządzenia.

Artykuł 62a.

Do prokuratorów stosuje się odpowiednio przepisy art. 59 § 2-5 i § 7, art. 71 § 2-6, art. 78-78 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych. Uprawnienia Krajowej Rady Sądownictwa przewidziane w tej ustawie przysługują w stosunku do prokuratorów Prokuratorowi Generalnemu.

Artykuł 62b

Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Pracy i Polityki Socjalnej, w drodze rozporządzenia, określi szczegółowe zasady i tryb ustalania i wypłacania uposażeń oraz uposażeń rodzinnych prokuratorom w stanie spoczynku i członkom ich rodzin.

Artykuł 63

(wygasły).

Artykuł 64

Przepisów art. 45 ust. 1-3, art. 46, 47, 49-51, 53, 56, 58, 59 i 61 nie stosuje się do prokuratorów wojskowych jednostek prokuratury. Urlopu, o którym mowa w art. 52, udziela się, jeżeli prokurator wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury nie uzyskał wcześniej prawa do urlopu dodatkowego, określonego w przepisach o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

Artykuł 65

1. W razie powołania prokuratora do niezawodowej służby wojskowej, jego prawa i obowiązki służbowe ulegają zawieszeniu na czas trwania służby. Prokurator zachowuje jednak swoje stanowisko, a czas służby wojskowej wlicza się do okresu stosunku służbowego na stanowisku prokuratora.

2. Inne szczególne uprawnienia związane ze stosunkiem służbowym prokuratora powołanego do czynnej służby wojskowej i zwolnionego z tej służby normują przepisy o powszechnym obowiązku obrony lub przepisy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

3. Prokurator powołany do niezawodowej służby wojskowej odbywa ją w sądownictwie wojskowym, wojskowych jednostkach organizacyjnych prokuratury lub wojskowych organach obsługi prawnej.

Artykuł 65a

1. Prokurator mianowany, powołany lub wybrany do pełnienia funkcji w organach państwowych, samorządu terytorialnego, służby dyplomatycznej, konsularnej lub w organach organizacji międzynarodowych działających na podstawie umów międzynarodowych ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską jest obowiązany zrzec się swojego stanowiska.

2. Prokurator, który zrzekł się stanowiska, z przyczyn określonych w ust. 1, może powrócić na poprzednio zajmowane stanowisko prokuratora, jeżeli przerwa w pełnieniu obowiązków prokuratora nie przekracza 5 lat.

3. W przypadku przewidzianym w ust. 2 Prokurator Generalny, na wiosek prokuratora, który zrzekł się stanowiska może powołać go na poprzednio zajmowane stanowisko, niezależnie od liczby stanowisk prokuratorów w danej powszechnej jednostce organizacyjnej.

Odpowiedzialność dyscyplinarna

Artykuł 66

1. Prokurator odpowiada dyscyplinarnie za przewinienia służbowe, w tym za oczywistą i rażącą obrazę przepisów prawa i uchybienia godności urzędu prokuratorowskiego.

2. Za nadużycie wolności słowa przy wykonywaniu obowiązków służbowych, stanowiące ściganą z oskarżenia prywatnego zniewagę strony, jej pełnomocnika lub obrońcy, prokuratora, świadka, biegłego lub tłumacza, prokurator odpowiada tylko dyscyplinarnie.

Artykuł 67

1. Karami dyscyplinarnymi są:

- 1) upomnienie,
- 2) nagana,
- 3) usunięcie z zajmowanej funkcji,
- 4) przeniesienie na inne miejsce służbowe,
- 5) wydalenie ze służby prokuratorowskiej.

2. Wymierzenie kary określonej w ust. 1 pkt 2-4 pociąga za sobą, pozbawienie możliwości awansowania przez okres trzech lat oraz niemożność udziału w tym okresie w kolegium prokuratury okręgowej, w kolegium prokuratury apelacyjnej, w Radzie Prokuratorów i w komisji dyscyplinarnej oraz użycia utraconego stanowiska.

Artykuł 68

1. Po upływie trzech lat od chwili czynu nie można wszcząć postępowania dyscyplinarnego, a w razie wszczęcia ulega ono umorzeniu.

2. Jeżeli jednak czyn zawiera znamiona przestępstwa, przedawnienie dyscyplinarne nie może nastąpić wcześniej niż przedawnienie przewidziane w przepisach Kodeksu karnego.

Artykuł 69

Przełożonym dyscyplinarnym jest w stosunku do prokuratorów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury - Prokurator Generalny oraz prokurator apelacyjny w stosunku do prokuratorów prokuratury apelacyjnej, prokuratorów

okręgowej i prokuratorów prokuratur rejonowych na obszarze działania prokuratury apelacyjnej, a także prokurator okręgowy w stosunku do prokuratorów prokuratury okręgowej i prokuratorów prokuratur rejonowych na obszarze działania prokuratury okręgowej.

Artykuł 70

1. W sprawach dyscyplinarnych orzekają komisje dyscyplinarne:

- 1) dla prokuratorów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury działające przy Prokuratorze Generalnym:
 - a) w pierwszej instancji - Komisja Dyscyplinarna,
 - b) w drugiej instancji - Odwoławcza Komisja Dyscyplinarna,
- 2) dla prokuratorów wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury - Komisja Dyscyplinarna w Naczelnej Prokuraturze Wojskowej.

2. Komisje, o których mowa w ust. 1 pkt 1, ze swego grona wybierają przewodniczących komisji. Kadencja komisji trwa cztery lata.

3. Przewodniczącego i ośmiu członków Komisji Dyscyplinarnej w Naczelnej Prokuraturze Wojskowej powołuje na okres dwóch lat Prokurator Generalny w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej spośród kandydatów wybranych przez prokuratorów wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury.

4. Członkowie komisji dyscyplinarnych są w zakresie orzekania niezawiśli i podlegają tylko ustawom.

Artykuł 71

1. Prokurator może być zawieszony w czynnościach, jeżeli z uwagi na charakter przewinienia konieczne jest natychmiastowe odsunięcie go od wykonywania obowiązków.

2. Prawo zawieszenia w czynnościach przysługuje przełożonym dyscyplinarnym, a w wojskowych jednostkach organizacyjnych prokuratury - Nacelnemu Prokuratorowi Wojskowemu.

3. Zawieszenie w czynnościach ustaje z mocy prawa, jeżeli w ciągu trzech miesięcy od dnia zawieszenia nie wszczęto przeciwko prokuratorowi postępowania dyscyplinarnego, a także z chwilą prawomocnego zakończenia tego postępowania, chyba że komisja dyscyplinarna uchyliła je wcześniej.

Artykuł 72

1. Za przewinienie dyscyplinarne mniejszej wagi, nie uzasadniające wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, przełożeni prokuratorzy wymierzają podległym prokuratorom kary porządkowe upomnienia.

2. Od kary porządkowej upomnienia przysługuje ukaranemu odwołanie do prokuratora nadrzędnego.

Artykuł 73

1. Komisja Dyscyplinarna orzeka w składzie trzech członków, a Odwoławcza Komisja Dyscyplinarna w składzie pięciu członków.

2. Komisja Dyscyplinarna w Naczelnej Prokuraturze Wojskowej orzeka w pierwszej instancji w składzie trzech członków, a w drugiej instancji w składzie pięciu członków. W składzie orzekającym w drugiej instancji nie może brać udziału członek Komisji, który brał udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia.

3. Skład orzekający wyznacza przewodniczący komisji dyscyplinarnej.

Artykuł 74

1. Rzecznika dyscyplinarnego wyznacza spośród prokuratorów Prokurator Generalny.

2. Rzecznik dyscyplinarny jest związany wskazaniem organu, który go wyznaczył.

Artykuł 75

Obwiniony może ustanowić obrońcę tylko spośród prokuratorów.

Artykuł 76

1. Postępowanie dyscyplinarne toczy się z wyłączeniem jawności. Na rozprawie mogą być obecni prokuratorzy i asesorzy pełniący czynności prokuratorskie.

2. Orzeczenie dyscyplinarne można podać do wiadomości publicznej po jego uprawomocnieniu się, na podstawie uchwały komisji dyscyplinarnej.

3. Protokolantem może być prokurator, asesor lub aplikant wyznaczony przez przewodniczącego komisji.

Artykuł 77

1. Rzecznik dyscyplinarny składa wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego na żądanie przełożonych dyscyplinarnych, po wstępnym wyjaśnieniu okoliczności koniecznych do ustalenia znamion przewinienia oraz złożeniu wyjaśnień przez obwinionego, chyba że złożenie tych wyjaśnień nie jest możliwe.

2. W toku postępowania przed komisją dyscyplinarną rzecznik dyscyplinarny pełni funkcję oskarżyciela oraz wnosi i popiera środki odwoławcze.

Artykuł 78

1. Po otrzymaniu wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego przewodniczący komisji wyznacza termin rozprawy i zawiadamia o nim rzecznika dyscyplinarnego, obwinionego oraz obrońcę, a w razie potrzeby wzywa świadków i biegłych.

2. Postępowanie dyscyplinarne w pierwszej instancji powinno być zakończone w terminie jednego miesiąca od daty wpływu wniosku.

3. Nie usprawiedliwione niestawienie rzecznika dyscyplinarnego, obwinionego lub jego obrońcy nie wstrzymuje rozpoznania sprawy.

Artykuł 79

Jeżeli w toku rozprawy ujawni się inne przewinienie oprócz objętego wnioskiem o wszczęcie postępowania, komisja może wydać co do tego przewinienia orzeczenie tylko za

zgoda rzecznika dyscyplinarnego i obwinionego lub jego obrońcy; w razie braku zgody przełożony dyscyplinarny może żądać złożenia odrębnego wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego.

Artykuł 80

W razie rozwiązania stosunku służbowego prokuratora w toku postępowania dyscyplinarnego, postępowanie toczy się nadal.

Artykuł 81

1. Jeżeli przewinienie zawiera znamiona przestępstwa, komisja dyscyplinarna wydaje zezwolenie, o którym mowa w art. 54 ust. 1, co nie wstrzymuje biegu postępowania dyscyplinarnego.

2. Po prawomocnym zakończeniu postępowania karnego przeciwko prokuratorowi sąd lub prokurator przesyła akta sprawy właściwej komisji dyscyplinarnej.

Artykuł 82

1. Uzasadnienie orzeczenia komisji dyscyplinarnej sporządza się na piśmie w terminie siedmiu dni od ogłoszenia orzeczenia.

2. Orzeczenie wraz z uzasadnieniem doręcza się rzecznikowi dyscyplinarnemu i obwinionemu.

Artykuł 83

Od orzeczenia komisji dyscyplinarnej wydanego w pierwszej instancji przysługuje odwołanie obwinionemu i rzecznikowi dyscyplinarnemu. Odwołanie powinno być rozpoznane w terminie 7 dni od dnia jego wpływu do Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej.

Artykuł 84

Koszty postępowania dyscyplinarnego ponosi Skarb Państwa.

Artykuł 85

Po uprawomocnieniu się orzeczenia przewodniczący komisji dyscyplinarnej przesyła odpis orzeczenia Prokuratorowi Generalnemu. Wykonanie orzeczenia należy do Prokuratora Generalnego.

Artykuł 86

1. Odpis prawomocnego orzeczenia skazującego na karę dyscyplinarną dołącza się do akt osobowych obwinionego.

2. Po upływie trzech lat od uprawomocnienia się orzeczenia skazującego na karę przewidzianą w art. 67 ust. 1 pkt 1-4, a po upływie pięciu lat od uprawomocnienia się orzeczenia skazującego na karę przewidzianą w art. 67 ust. 1 pkt 5, Prokurator Generalny, na wniosek ukaranego, zarządza usunięcie odpisu orzeczenia z akt osobowych, jeżeli w tym okresie nie wydano przeciwko ukaranemu innego orzeczenia skazującego.

Artykuł 87

1. Prokurator Generalny może wnieść sprzeciw od każdego prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego; sprzeciw na niekorzyść obwinionego może być wniesiony nie później

niż w terminie sześciu miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia. Sprzeciw może wnieść również Naczelny Prokurator Wojskowy, gdy obwiniony jest prokuratorem wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury.

2. Sprzeciw rozpoznaje Odwoławcza Komisja Dyscyplinarna w składzie siedmiu członków, gdy obwiniony jest prokuratorem powszechnej jednostki organizacyjnej prokuratury, a Komisja Dyscyplinarna w Naczelnej Prokuraturze Wojskowej w pełnym składzie, gdy obwiniony jest prokuratorem wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury.

Artykuł 88

1. Prokurator Generalny może wglądać w czynności komisji dyscyplinarnych, zwracać uwagę na stwierdzone uchybienia, żądać wyjaśnień oraz usunięcia skutków uchybienia; czynności te nie mogą wkraczać w dziedzinę, w której członkowie komisji dyscyplinarnych są niezawisli.

2. Uprawnienia, o których mowa w ust. 1, przysługują również Naczelnemu Prokuratorowi Wojskowemu w odniesieniu do Komisji Dyscyplinarnej w Naczelnej Prokuraturze Wojskowej.

Artykuł 89

W sprawach nie uregulowanych w niniejszej ustawie do postępowania dyscyplinarnego stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

ROZDZIAŁ 5

Aplikanci i asesory prokuratury

Artykuł 90

Aplikacja prokuratorska polega na przygotowaniu aplikanta do należytego wykonywania obowiązków prokuratora i trwa dwa lata i sześć miesięcy.

Artykuł 91

1. Aplikantem prokuratury może być mianowana osoba spełniająca wymogi określone w art. 14 ust. 1 pkt 1-3.

2. Aplikantem wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury może być mianowany tylko oficer zawodowy albo oficer służby okresowej.

3. Aplikanta prokuratury mianuje na czas określony, oznaczony w akcie mianowania, i zwalnia: w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury - prokurator apelacyjny, w wojskowych jednostkach organizacyjnych prokuratury - Naczelny Prokurator Wojskowy.

4. Aplikantem w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury może być mianowana przez prokuratora apelacyjnego osoba, która została zakwalifikowana na aplikację przez komisję egzaminacyjną, po przeprowadzeniu konkursu.

5. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, określa tryb przeprowadzania konkursu, o którym mowa w ust. 4.

Artykuł 92

Przed podjęciem obowiązków aplikant powszechnej jednostki organizacyjnej prokuratury składa ślubowanie wobec prokuratora apelacyjnego według następującej roty:

„Ślubuję uroczyście sumiennie wypełniać obowiązki aplikanta prokuratury, w postępowaniu kierować się zasadami godności i uczciwości oraz dochować tajemnicy państwowej i służbowej”.

Artykuł 93

Aplikant może występować przed sądem rejonowym w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach w postępowaniu uproszczonym.

Artykuł 94

1. Po ukończeniu aplikacji obowiązują aplikanta złożenie egzaminu przed komisją powołaną przez Prokuratora Generalnego. W razie niedostatecznego wyniku, aplikant może przystąpić do egzaminu w drugim terminie, nie później jednak niż w ciągu sześciu miesięcy.

2. Prokurator apelacyjny - w stosunku do aplikantów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, a wojskowy prokurator okręgowy - w stosunku do aplikantów wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury, mogą udzielić zezwolenia na przystąpienie do egzaminu w terminie późniejszym od terminu przewidzianego w ust. 1, nie później jednak niż w ciągu trzech miesięcy.

3. Zgoda na przystąpienie aplikantów wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury do ponownego egzaminu nie skutkuje przedłużenia służby wojskowej.

4. Po złożeniu egzaminu prokuratorskiego aplikant może być mianowany na stanowisko asesora prokuratury.

5. W wypadku nieprzystąpienia do egzaminu, niedostatecznego wyniku egzaminu końcowego lub niemianowania asesorem z uwagi na brak możliwości uzyskania kwalifikacji do wykonywania zadań na tym stanowisku aplikant wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury skierowany zostaje do innej służby w siłach zbrojnych, chyba że w myśl przepisów ustawy lub przepisów o służbie wojskowej podlega zwolnieniu z zawodowej albo okresowej służby wojskowej.

Artykuł 94a

Prokurator apelacyjny, na wniosek prokuratora okręgowego, może zezwolić na odbywanie aplikacji pozaetatowej osobie, która:

- 1) spełnia wymagania określone w art. 14 ust. 1 pkt 1-3,
- 2) została zakwalifikowana przez komisję egzaminacyjną po przeprowadzeniu konkursu, o którym mowa w art. 91 ust. 4.

Artykuł 94b

1. Prokurator apelacyjny, na wniosek prokuratora okręgowego, cofa aplikantowi zezwolenie na odbywanie aplikacji pozaetatowej, jeżeli:

- 1) zrezygnuje on z odbywania aplikacji,
- 2) rażąco narusza obowiązki aplikanta.

2. Cofnięcie zezwolenia na odbywanie aplikacji pozaetatowej następuje z dniem określonym przez prokuratora apelacyjnego.

Artykuł 94c

Dla aplikantów pozaetatowych stosuje się odpowiednio przepisy art. 90, art. 94 ust. 1, 2 i 4.

Artykuł 95

Do aplikantów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury stosuje się odpowiednio przepisy art. 46, art. 47 ust. 1, art. 62 oraz art. 65 ust. 1 i 2.

Artykuł 96

Aplikanci powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury za naruszenie swoich obowiązków ponoszą odpowiedzialność porządkową lub dyscyplinarną na zasadach obowiązujących mianowanych urzędników państwowych.

Artykuł 97

Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowe zasady i tryb mianowania, zmiany warunków pracy oraz rozwiązywania stosunku pracy, a także szczegółowe obowiązki związane z zajmowaniem stanowiskiem aplikanta, organizację aplikacji prokuratorskiej, zakres egzaminu prokuratorskiego, skład komisji egzaminacyjnej, sposób powoływania jej członków, wysokość ich wynagrodzenia i postępowanie komisji egzaminacyjnej, a dla wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury - Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej.

Artykuł 98

Asesorów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury mianuje i zwalnia Prokurator Generalny, a asesorów wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury - Naczelny Prokurator Wojskowy.

Artykuł 99

1. Prokurator Generalny może powierzyć asesorowi powszechnej jednostki organizacyjnej prokuratury, a Naczelny Prokurator Wojskowy - asesorowi wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury na czas określony, nie przekraczający dwóch lat, pełnienie czynności prokuratorskich, jednakże bez prawa:

- 1) udziału w postępowaniu przed sądem apelacyjnym i wojewódzkim,
- 2) sporządzania środków zaskarżania i wniosków do Sądu Najwyższego oraz występowania przed tym Sądem.

2. Asesor prokuratury nie posiadający uprawnień do pełnienia czynności prokuratorskich może występować w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach w postępowaniu uproszczonym.

Artykuł 100

1. Do asesorów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące prokuratorów tych prokurator, a do asesorów wojskowych -

przepisy dotyczące prokuratorów wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury.

2. Prokurator Generalny może, z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia, zwolnić asesora powszechnej jednostki organizacyjnej prokuratury ze służby. Przepis art. 16 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

ROZDZIAŁ 6

Pracownicy administracyjni i obsługi

Artykuł 101

1. W powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury zatrudnieni są pracownicy administracyjni i pracownicy obsługi.

2. Obowiązki i prawa pracowników, o których mowa w ust. 1, określają przepisy o pracownikach urzędów państwowych.

ROZDZIAŁ 7

(skreślony)

ROZDZIAŁ 8

Przepisy szczególne dotyczące prokuratorów wojskowych i wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury

Artykuł 108

1. Wojskowe jednostki organizacyjne prokuratury wchodzi w skład sił zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

1a. Działalność wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury jest finansowana z wyodrębnionych środków budżetowych Ministerstwa Obrony Narodowej.

2. W zakresie służby wojskowej Naczelny Prokurator Wojskowy podlega Ministrowi Obrony Narodowej, a pozostali prokuratorzy wojskowi - właściwym prokuratorom przełożonym.

Artykuł 109

1. Naczelny Prokurator Wojskowy składa Prokuratorowi Generalnemu i Ministrowi Obrony Narodowej sprawozdania z działalności prokuratorów wojskowych oraz informuje ich bieżąco o pracy wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury.

2. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Prokuratorem Generalnym może określać zadania prokuratorów wojskowych w zakresie zapobiegania przestępczości oraz umacniania dyscypliny i porządku w wojsku.

Artykuł 110

1. Zwolnienie asesora lub aplikanta ze służby w wojskowych jednostkach organizacyjnych prokuratury następuje w

wypadkach, gdy przepisy o służbie wojskowej przewidują zwolnienie z zawodowej lub okresowej służby wojskowej.

2. Prokuratora wojskowego i asesora nie można zwolnić z zawodowej służby wojskowej przed zwolnieniem go ze stanowiska prokuratora lub asesora.

Artykuł 111

1. Prokuratorów wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury wyznacza, przenosi i zwalnia ze stanowisk służbowych Minister Obrony Narodowej na wniosek Naczelnego Prokuratora Wojskowego, w trybie określonym w przepisach o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych. Asesorów wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury wyznacza, przenosi i zwalnia ze stanowisk Naczelny Prokurator Wojskowy.

2. Zasady wyznaczania oficerów i chorążych zawodowych, podoficerów zawodowych oraz mianowania pracowników cywilnych na stanowiska nieprokuratorские w wojskowych jednostkach organizacyjnych prokuratury oraz kwalifikacje wymagane do objęcia tych stanowisk określają odrębne przepisy.

3. Naczelny Prokurator Wojskowy może delegować prokuratora wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury, na okres nie przekraczający sześciu miesięcy w roku kalendarzowym, do innej wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury. Za zgodą prokuratora okres delegowania może trwać dłużej niż sześć miesięcy.

4. Wojskowy prokurator okręgowy może delegować prokuratora wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury, na okres nie przekraczający dwóch miesięcy w roku kalendarzowym, do innej wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury.

Artykuł 112

1. Prokurator lub asesor wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej sądowej bez zezwolenia Komisji Dyscyplinarnej w Naczelnej Prokuraturze Wojskowej ani zatrzymany bez zgody Naczelnego Prokuratora Wojskowego. Przepisy art. 54 ust. 2 i 3 oraz art. 55 stosuje się odpowiednio, z tym że odwołanie od orzeczenia Komisji Dyscyplinarnej przysługuje do Naczelnego Prokuratora Wojskowego.

2. W odniesieniu do prokuratorów wojskowych i asesorów przepis art. 66 dotyczy tylko takich przewinień dyscyplinarnych oraz czynów naruszających honor i godność żołnierską, które popełnione zostały podczas lub w związku z wykonywaniem funkcji prokuratora lub asesora.

3. Za inne przewinienia dyscyplinarne oraz czyny naruszające honor i godność żołnierską prokuratorzy i asesory wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury odpowiadają na zasadach ogólnych, określonych w przepisach o odpowiedzialności dyscyplinarnej żołnierzy, z tym że prawo karanie ich za przewinienia dyscyplinarne przysługuje jedynie przełożonym prokuratorom oraz Ministrowi Obrony Narodowej.

4. Za przewinienia dyscyplinarne oraz czyny naruszające honor i godność żołnierską aplikanci wojskowych

jednostek organizacyjnych prokuratury odpowiadają na podstawie przepisów o odpowiedzialności dyscyplinarnej żołnierzy.

Artykuł 113

W wojskowych jednostkach organizacyjnych prokuratury karami dyscyplinarnymi są:

- 1) nagana,
- 2) surowa nagana,
- 3) ostrzeżenie o niepełnej przydatności na zajmowanym stanowisku,
- 4) przeniesienie na niższe stanowisko,
- 5) ostrzeżenie o niepełnej przydatności w służbie prokuratorowskiej (w wykonywaniu funkcji asesora),
- 6) wydalenie ze służby prokuratorowskiej (pozbawienie funkcji asesora).

Artykuł 114

1. Komisja dyscyplinarna, wymierzając karę wydalenia ze służby, może wystąpić z wnioskiem do Ministra Obrony Narodowej o zwolnienie ukaranego z zawodowej służby wojskowej lub o pozbawienie go stopnia oficerskiego. W rozumieniu ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych zwolnienie takie równoznaczne jest ze zwolnieniem z powodu ukarania karą dyscyplinarną usunięcia z zawodowej służby wojskowej, wniosek zaś o pozbawienie stopnia oficerskiego jest równoznaczny z wnioskiem oficerskiego sądu honorowego w tym przedmiocie.

2. Przewidziane w art. 71 zawieszenie w czynnościach służbowych prokuratorów wojskowych i asesorów pociąga za sobą skutki zawieszenia na podstawie wojskowych przepisów dyscyplinarnych.

Artykuł 115

1. Prokurator wojskowy, w razie naruszenia przez organ wojskowy prawa, rozkazów lub zarządzeń Ministra Obrony Narodowej o charakterze ogólnym oraz stwierdzenia okoliczności wpływających ujemnie na stan dyscypliny wojskowej i porządku wojskowego, wnosi, po wyjaśnieniu sprawy, sprzeciw lub wystąpienie do właściwego organu wojskowego.

2. O sposobie załatwienia sprzeciwu lub wystąpienia zawiadamia się niezwłocznie prokuratora wojskowego, który wniósł sprzeciw lub wystąpienie.

3. Prokurator wojskowy może przeprowadzić kontrolę problemową lub kompleksową przestrzegania prawa przez organy i przedstawicieli jednostek organizacyjnych wchodzących w skład sił zbrojnych lub podległych Ministrowi Obrony Narodowej, z wyłączeniem sądów wojskowych.

4. Prokurator wojskowy w toku wykonywania kontroli może, poza uprawnieniami wymienionymi w art. 43 ust. 1, dokonywać czynności w siedzibach kontrolowanych organów lub jednostek organizacyjnych, zaznajamiać się, w zakresie niezbędnym do wyjaśnienia sprawy, z poszczególnymi zagadnieniami wojskowymi oraz zwracać się do właściwych dowódców (szefów) o przeprowadzenie badań lub szczegółowej kontroli działalności organów wojskowych.

5. Szczegółowy tryb postępowania prokuratorów wojskowych w sprawach wymienionych w ust. 1-4 określa Prokurator Generalny w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej.

Artykuł 116

1. Do prokuratorów, asesorów i aplikantów wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury stosuje się w sprawach nie uregulowanych niniejszą ustawą przepisy dotyczące żołnierzy zawodowych lub służby okresowej, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Uposażenie prokuratorów, asesorów i aplikantów wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury określają przepisy o uposażeniu żołnierzy, z tym że nie może ono być niższe od wynagrodzenia prokuratorów, asesorów i aplikantów w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury oraz w Ministerstwie Sprawiedliwości - na stanowiskach równorzędnych, ustalonych przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia.

ROZDZIAŁ 9

Zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe

Artykuł 117

Przepisy art. 57 i 60 stosuje się także do prokuratorów, którzy przeszli na emeryturę lub rentę przed dniem wejścia w życie ustawy.

Artykuł 118

W sprawach nie uregulowanych w niniejszej ustawie lub w przepisach szczególnych do prokuratorów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz.U. Nr 31, poz. 214, z 1984 r. Nr 35, poz. 187, z 1988 r. Nr 19, poz. 132, z 1989 r. Nr 4, poz. 24, Nr 34, poz. 178 i 182, z 1990 r. Nr 20, poz. 121, z 1991 r. Nr 55, poz. 234, Nr 88, poz. 400 i Nr 95, poz. 425 oraz z 1992 r. Nr 54, poz. 254 i Nr 90, poz. 451), a w sprawach nie uregulowanych także w przepisach tej ustawy - przepisy Kodeksu pracy.

Artykuł 119

Ilekcio w ustawie jest mowa o ministrach, rozumie się przez to również przewodniczących komisji i komitetów sprawujących funkcje naczelnych organów administracji państwowej oraz kierowników urzędów centralnych.

Artykuł 120

1. Traci moc ustawa z dnia 14 kwietnia 1967 r. o Prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. z 1980 r. Nr 10, poz. 30 i z 1982 r. Nr 31, poz. 214).

2. Do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w niniejszej ustawie zachowują moc przepisy dotychczasowe, jeżeli nie są z nią sprzeczne.

42 USTAWA

z dnia 1 sierpnia 1997 r.

o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. Nr 102, poz. 643)

ROZDZIAŁ 1

Właściwość i ustrój Trybunału Konstytucyjnego

Artykuł 1

1. Trybunał Konstytucyjny, zwany dalej "Trybunałem", jest organem władzy sądowniczej, powołanym do badania zgodności z Konstytucją aktów normatywnych i umów międzynarodowych oraz wykonywania innych zadań określonych w Konstytucji.

2. Siedzibą Trybunału jest Warszawa.

Artykuł 2

1. Trybunał orzeka w sprawach:

- 1) zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją,
- 2) zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie,
- 3) zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe, z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami,
- 4) skargi konstytucyjnej,

- 5) sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa,
- 6) zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych.

2. Trybunał na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej stwierdza zgodność z Konstytucją ustawy przed jej podpisaniem oraz umowy międzynarodowej przed jej ratyfikacją.

3. Trybunał na wniosek Marszałka Sejmu rozstrzyga w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej, gdy Prezydent nie jest w stanie zawiadomić Marszałka Sejmu o niemożności sprawowania urzędu. W razie uznania przejściowej niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta Trybunał powierza Marszałkowi Sejmu tymczasowe wykonywanie obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej.

Artykuł 3

Każdy sąd może przedstawić Trybunałowi pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem.

Artykuł 4

1. Trybunał informuje Sejm i Senat o istotnych problemach, wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału. Nad informacją tą nie przeprowadza się głosowania.

2. Trybunał przedstawia właściwym organom stanowiącym prawo uwagi o stwierdzonych uchybieniach i lukach w prawie, których usunięcie jest niezbędne dla zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 5

1. W skład Trybunału wchodzi piętnastu sędziów Trybunału.

2. Sędziogo Trybunału wybiera Sejm na 9 lat.

3. Sędzią Trybunału może być osoba, która posiada kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska sędziego Sądu Najwyższego lub Naczelnego Sądu Administracyjnego.

4. Kandydatów na stanowisko sędziego Trybunału przedstawia co najmniej 50 posłów lub Prezydium Sejmu. Uchwała Sejmu w sprawie wyboru sędziego Trybunału zapada bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.

5. Osoba wybrana na stanowisko sędziego Trybunału składa wobec Prezydenta Rzeczypospolitej ślubowanie następującej treści:

„Ślubuję uroczyście przy wykonywaniu powierzonych mi obowiązków sędziego Trybunału Konstytucyjnego służyć wiernie Narodowi, stać na straży Konstytucji, a powierzone mi obowiązki wypełniać bezstronnie i z najwyższą starannością.”

Ślubowanie może być złożone z dodaniem zdania „Tak mi dopomóż Bóg”.

6. Odmowa złożenia ślubowania jest równoznaczna ze zrzeczeniem się stanowiska sędziego Trybunału.

Artykuł 6

1. Sędziowie Trybunału w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji.

2. Wynagrodzenie zasadnicze sędziego Trybunału jest równe wynagrodzeniu zasadniczemu wicemarszałka Sejmu.

3. Sędzia Trybunału po zakończeniu kadencji ma prawo powrócić na poprzednio zajmowane stanowisko lub otrzymać stanowisko równorzędne poprzednio zajmowanemu.

4. W zakresie nie uregulowanym w ustawie do praw i obowiązków oraz odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące praw i obowiązków oraz odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Sądu Najwyższego.

Artykuł 7

1. Zgodę na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności sędziego wyraża Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału, zwane dalej „Zgromadzeniem Ogólnym”, z wyłączeniem sędziego Trybunału, którego wniosek dotyczy.

2. Prezes Trybunału niezwłocznie informuje Zgromadzenie Ogólne o zatrzymaniu sędziego Trybunału i zajętych przez siebie w tej sprawie stanowisku.

3. Przed podjęciem uchwały w sprawie, o której mowa w ust.1, Trybunał wysłuchuje wyjaśnień zainteresowanego sędziego, chyba że nie jest to możliwe. Uchwała zapada większością 2/3 głosów sędziów Trybunału uczestniczących w Zgromadzeniu Ogólnym.

4. Do czasu podjęcia przez Trybunał uchwały wyrażającej zgodę na pociągnięcie sędziego Trybunału do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności, wolno w stosunku do niego podejmować tylko czynności nie cierpiące zwłoki.

Artykuł 8

Sędzia Trybunału odpowiada dyscyplinarnie za naruszenie przepisów prawa, uchybienie godności swego urzędu lub inne nieetyczne zachowanie, mogące podważyć zaufanie do jego osoby.

Artykuł 9

1. W postępowaniu dyscyplinarnym orzeka Trybunał:

- 1) w pierwszej instancji - w składzie pięciu sędziów Trybunału,
- 2) w drugiej instancji - w pełnym składzie sędziów Trybunału.

2. Sędziów do składów orzekających i rzecznika dyscyplinarnego ustala w drodze losowania Zgromadzenie Ogólne.

3. Od orzeczeń dyscyplinarnych nie przysługuje kasacja.

Artykuł 10

Karami dyscyplinarnymi są:

- 1) upomnienie,
- 2) nagana,
- 3) usunięcie ze stanowiska sędziego Trybunału.

Artykuł 11

1. Wygaśnięcie mandatu sędziego Trybunału stwierdza Zgromadzenie Ogólne na skutek:

- 1) zrzeczenia się stanowiska sędziego Trybunału,
- 2) stwierdzenia orzeczeniem komisji lekarskiej trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków sędziego Trybunału z powodu choroby, ułomności lub upadku sił,
- 3) skazania prawomocnym wyrokiem sądu,
- 4) prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego o skazaniu na karę usunięcia ze stanowiska sędziego Trybunału.

2. Wygaśnięcie mandatu sędziego Trybunału na skutek śmierci stwierdza prezes Trybunału.

3. Zgromadzenie Ogólne podejmuje uchwałę po przeprowadzeniu stosownego postępowania wyjaśniającego, a w szczególności po zaznajomieniu się z aktami postępowania karnego lub dyscyplinarnego i wysłuchaniu zainteresowanego, chyba że nie jest to możliwe. W przypadku trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków ze względu na stan zdrowia, Trybunał może zwrócić się do odpowiedniego zakładu opieki zdrowotnej o wyrażenie opinii o stanie zdrowia sędziego Trybunału.

4. Akt stwierdzający wygaśnięcie mandatu prezes Trybunału przekazuje Marszałkowi Sejmu.

Artykuł 12

1. Organami Trybunału są: Zgromadzenie Ogólne oraz prezes Trybunału.

2. Zgromadzenie Ogólne tworzą sędziowie Trybunału.

Artykuł 13

1. Prezes Trybunału zwołuje co najmniej raz w roku Zgromadzenie Ogólne, na którym omawia się działalność Trybunału oraz problemy wynikające z jego orzecznictwa.

2. W Zgromadzeniu Ogólnym mają prawo wziąć udział przewodniczący zainteresowanych komisji sejmowych, komisji senackich, Prezes Najwyższej Izby Kontroli, Minister Sprawiedliwości - Prokurator Generalny, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, Rzecznik Praw Obywatelskich i Rzecznik Praw Dziecka.

3. O zwołaniu Zgromadzenia Ogólnego prezes Trybunału zawiadamia Prezydenta Rzeczypospolitej, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu i Prezesa Rady Ministrów, którzy mogą wziąć udział w Zgromadzeniu Ogólnym bądź delegować swojego przedstawiciela.

Artykuł 14

1. Do kompetencji Zgromadzenia Ogólnego należy:

- 1) uchwalanie regulaminu Trybunału,
- 2) wybór kandydatów na prezesa i wiceprezesa Trybunału,
- 3) uchwalanie statutu Biura Trybunału,
- 4) uchwalenie projektu dochodów i wydatków Trybunału,

5) zatwierdzanie informacji, o której mowa w art. 4 u st.1,

6) wykonywanie innych czynności, przewidzianych dla Zgromadzenia Ogólnego w ustawie lub w regulaminie.

2. Zgromadzenie Ogólne podejmuje uchwały, jeżeli bierze w nim udział co najmniej 2/3 ogólnej liczby sędziów Trybunału, w tym prezes lub wiceprezes Trybunału.

3. O porządku obrad Zgromadzenia Ogólnego i jego terminie prezes Trybunału powiadamia wszystkich sędziów Trybunału co najmniej siedem dni przed jego terminem.

4. W szczególnych przypadkach Zgromadzenie Ogólne może się uznać za zdolne do podejmowania uchwał, mimo niezachowania terminu określonego w ust. 3.

5. Zgromadzeniu Ogólnemu przewodniczy prezes lub wiceprezes Trybunału.

6. Uchwały Zgromadzenia Ogólnego zapadają zwykłą większością głosów, chyba że ustawa stanowi inaczej. Głosowanie jest jawne, o ile żaden z sędziów Trybunału nie zażąda głosowania tajnego.

7. Regulamin Trybunału podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski".

Artykuł 15

1. Prezesa i wiceprezesa Trybunału powołuje Prezydent Rzeczypospolitej spośród dwóch kandydatów przedstawionych na każde stanowisko przez Zgromadzenie Ogólne.

2. Kandydatów na stanowisko prezesa lub wiceprezesa Trybunału, wybiera Zgromadzenie Ogólne spośród sędziów Trybunału którzy w głosowaniu tajnym uzyskali kolejno największą liczbę głosów. Wybór powinien być dokonany nie później niż trzy miesiące przed upływem kadencji urzędującego prezesa lub wiceprezesa. W przypadku opróżnienia stanowiska prezesa lub wiceprezesa Trybunału wyboru kandydatów dokonuje się w terminie jednego miesiąca.

3. Obradom Zgromadzenia Ogólnego w części dotyczącej wyboru kandydatów na stanowisko prezesa i wiceprezesa Trybunału przewodniczy najstarszy wiekiem sędzia Trybunału uczestniczący w Zgromadzeniu Ogólnym.

Artykuł 16

1. Prezes Trybunału reprezentuje Trybunał na zewnątrz oraz wykonuje czynności określone w ustawie i regulaminie.

2. Wiceprezes Trybunału zastępuje prezesa w czasie jego nieobecności oraz wykonuje inne obowiązki wynikające z ustalonego przez prezesa Trybunału podziału czynności.

3. W razie przeszkód w sprawowaniu obowiązków przez prezesa i wiceprezesa Trybunału, zastępuje ich sędzia Trybunału wyznaczony przez prezesa Trybunału; w przypadku niemożności wyznaczenia sędziego przez prezesa Trybunału zastępuje prezesa i wiceprezesa Trybunału najstarszy wiekiem sędzia Trybunału.

Artykuł 17

1. Organizacyjne i administracyjne warunki pracy Trybunału zapewnia prezes Trybunału oraz podległe mu Biuro Trybunału.

2. Szczegółowy zakres zadań i strukturę Biura określa statut.

3. Do pracowników Biura Trybunału stosuje się przepisy o pracownikach urzędów państwowych.

Artykuł 18

1. Projekt dochodów i wydatków Trybunału w brzmieniu uchwalonym przez Zgromadzenie Ogólne Minister Finansów włącza do projektu budżetu państwa.

2. Prezesowi Trybunału w zakresie wykonywania budżetu Trybunału przysługują uprawnienia Ministra Finansów.

ROZDZIAŁ 2

Postępowanie przed Trybunałem

Przepisy ogólne

Artykuł 19

1. Trybunał w toku postępowania powinien zbadać wszystkie istotne okoliczności w celu wszechstronnego wyjaśnienia sprawy.

2. Trybunał nie jest związany wnioskami dowodowymi uczestników postępowania i może z urzędu dopuścić dowody, jakie uzna za celowe dla wyjaśnienia sprawy.

Artykuł 20

W sprawach nie uregulowanych w ustawie do postępowania przed Trybunałem stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.

Artykuł 21

1. Sądy i inne organy władzy publicznej są obowiązane udzielić Trybunałowi pomocy i na jego żądanie przedstawić akta postępowania, wiążące się z postępowaniem przed Trybunałem.

2. Trybunał powinien bez zbędnej zwłoki po dokonaniu użytku dowodowego z akt postępowania zwrócić je właściwemu organowi.

Artykuł 22

Trybunał może zwracać się do Sądu Najwyższego oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego o informacje co do wykładni określonego przepisu prawa w orzecznictwie sądowym.

Artykuł 23

1. Rozprawy Trybunału są jawne, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej. Przewodniczący składu orzekającego może wyłączyć jawność ze względu na bezpieczeństwo państwa lub ochronę tajemnicy państwowej.

2. Sędziowie Trybunału są upoważnieni do dostępu do wiadomości stanowiących tajemnicę państwową, związanych z rozpoznawaną przez Trybunał sprawą.

3. Świadek lub biegły może być przesłuchany co do okoliczności objętych tajemnicą państwową po zwolnieniu przez uprawniony organ od obowiązku zachowania tej tajemnicy.

Odmowa zgody może być uzasadniona jedynie ważnym interesem państwa.

4. Świadek lub biegły nie korzysta z prawa odmowy złożenia zeznań, o którym mowa w ust. 3, jeżeli Trybunał uzna taką odmowę za nieuzasadnioną.

Artykuł 24

1. Koszty postępowania przed Trybunałem, z zastrzeżeniem ust. 2, ponosi Skarb Państwa.

2. Wraz z wyrokiem uwzględniającym skargę konstytucyjną, Trybunał orzeka w drodze postanowienia na rzecz wnoszącego skargę konstytucyjną zwrot kosztów postępowania przed Trybunałem od organu, który wydał akt normatywny będący przedmiotem skargi konstytucyjnej. W uzasadnionych przypadkach Trybunał może orzec zwrot kosztów postępowania przed Trybunałem również wówczas, gdy nie uwzględnił skargi konstytucyjnej.

3. Trybunał może określić wysokość kosztów reprezentowania wnoszącego skargę konstytucyjną przez adwokata lub radcę prawnego w zależności od charakteru sprawy i wkładu pełnomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia.

Artykuł 25

1. Trybunał orzeka:

1) w pełnym składzie w sprawach:

a) sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa,

b) o stwierdzenie przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej oraz powierzeniu Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej,

c) zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych,

d) z wniosku Prezydenta Rzeczypospolitej o stwierdzenie zgodności ustawy z Konstytucją przed jej podpisaniem lub umowy międzynarodowej z Konstytucją przed jej ratyfikacją,

e) o szczególnej zawłości, z inicjatywy prezesa Trybunału lub gdy z wnioskiem o rozpoznanie zwróci się skład orzekający wyznaczony do rozpoznania danej sprawy albo w sprawach, w których szczególna zawłość wiąże się z nakładami finansowymi nie przewidzianymi w ustawie budżetowej, a w szczególności gdy skład orzekający zamierza odstąpić od poglądu prawnego wyrażonego w orzeczeniu wydanym w pełnym składzie,

2) w składzie pięciu sędziów Trybunału w sprawach:

a) zgodności ustaw albo ratyfikowanych umów międzynarodowych z Konstytucją,

b) zgodności ustaw z umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie,

3) w składzie trzech sędziów Trybunału w sprawach:

a) zgodności innych aktów normatywnych z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami,

- b) zażaleń na odmowę nadania biegu wnioskowi o stwierdzenie zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawami oraz skargom konstytucyjnym,
- c) wyłączenia sędziego.

2. Rozpoznanie sprawy w pełnym składzie wymaga udziału w co najmniej dziewięciu sędziów Trybunału. Rozprawie przewodniczy prezes lub wiceprezes Trybunału a w razie przeszkód w przewodniczeniu przez te osoby - najstarszy wiekiem sędzia Trybunału.

3. Sędziów do składu orzekającego Trybunału, w tym przewodniczącego składu i sędziego sprawozdawcę z uwzględnieniem kolejności wpływu spraw, wyznacza prezes Trybunału.

Artykuł 26

1. Sędzia Trybunału podlega wyłączeniu od udziału w rozstrzygnięciu w sprawach, w których:

- 1) wydał lub uczestniczył w wydaniu zakwestionowanego aktu normatywnego, wyroku, decyzji administracyjnej albo innego rozstrzygnięcia,
- 2) był przedstawicielem, pełnomocnikiem, radcą prawnym lub doradcą jednego z uczestników postępowania,
- 3) zachodzą inne przyczyny uzasadniające wyłączenie sędziego, określone w art. 48 Kodeksu postępowania cywilnego.

2. Sędziemu Trybunału wyłącza się od udziału w postępowaniu na jego żądanie lub na żądanie uczestnika postępowania albo z urzędu, jeżeli zostanie uprawdopodobnione istnienie okoliczności, nie wymienionych w ust. 1, mogących wywołać wątpliwość co do jego bezstronności.

3. O wyłączeniu sędziego z przyczyn wymienionych w ust. 1 postanawia prezes Trybunału, a z przyczyn wymienionych w ust. 2 - Trybunał.

4. Do czasu rozstrzygnięcia sprawy o wyłączenie sędziego Trybunału może wykonywać tylko czynności nie cierpiące zwłoki.

Artykuł 27

Uczestnikami postępowania przed Trybunałem są:

- 1) podmiot, który złożył wniosek, pytanie prawne lub skargę konstytucyjną,
- 2) organ, który wydał akt objęty wnioskiem, pytaniem prawnym lub skargą konstytucyjną,
- 3) organ statutowy partii - w sprawach o stwierdzenie zgodności celów lub działalności partii politycznych z Konstytucją,
- 4) centralny konstytucyjny organ państwa, którego dotyczy spór kompetencyjny,
- 5) Prokurator Generalny,
- 6) przedstawiciele Sejmu, Prezydenta Rzeczypospolitej i Ministra Spraw Zagranicznych - w sprawach o stwierdzenie zgodności z Konstytucją umów międzynarodowych ratyfikowanych w trybie art. 89 ust. 1 Konstytucji,

- 7) przedstawiciele Prezydenta Rzeczypospolitej i Ministra Spraw Zagranicznych - w sprawach o stwierdzenie zgodności z Konstytucją innych ratyfikowanych umów międzynarodowych,
- 8) Rzecznik Praw Obywatelskich, jeżeli zgłosił udział w postępowaniu dotyczącym skargi konstytucyjnej.

Artykuł 28

Na rozprawie w sprawie uznania przejściowej niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej uczestniczą osobiście Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego oraz Prokurator Generalny.

Artykuł 29

1. Uczestnik postępowania działa przed Trybunałem osobiście lub przez umocowanego przedstawiciela.

2. W postępowaniu przed Trybunałem Marszałek Sejmu, Sejm lub grupa posłów, będąca wnioskodawcą, działają przez wyznaczonego przez siebie posła jako przedstawiciela.

3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio do Senatu.

4. Wnioskodawcy, o których mowa w ust. 2 i 3, mogą, obok przedstawicieli, ustanowić także pełnomocników spośród osób nie będących posłami lub senatorami, w liczbie najwyżej trzech.

5. W sprawach rozpoznawanych przez Trybunał w pełnym składzie uczestniczy Prokurator Generalny lub jego zastępca. W sprawach rozpoznawanych w innych składach uczestniczy prokurator Prokuratury Krajowej.

Artykuł 30

1. Pismami procesowymi są wnioski i oświadczenia uczestników postępowania, wnoszone do Trybunału w toku postępowania poza rozprawą.

2. Pisma i załączniki wnoszone do Trybunału powinny być sporządzone w liczbie pozwalającej na doręczenie ich wszystkim uczestnikom postępowania oraz zachowanie dwóch egzemplarzy w aktach sprawy.

Artykuł 31

1. Wszczęcie postępowania przed Trybunałem następuje na podstawie wniosku, pytania prawnego albo skargi konstytucyjnej uprawnionego podmiotu.

2. Wnioskodawca może do rozpoczęcia rozprawy wycofać wniosek, pytanie prawne albo skargę.

Artykuł 32

1. Wniosek albo pytanie prawne powinny odpowiadać wymaganiom dotyczącym pism procesowych, a ponadto zawierać:

- 1) wskazanie organu, który wydał kwestionowany akt normatywny,
- 2) określenie kwestionowanego aktu normatywnego lub jego części,

- 3) sformułowanie zarzutu niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą kwestionowanego aktu normatywnego,
- 4) uzasadnienie postawionego zarzutu, z powołaniem dowodów na jego poparcie.

2. Wniosek pochodzący od organu lub organizacji, o których mowa w art.191 ust.1 pkt 3-5 Konstytucji, powinien zawierać także powołanie przepisu prawa lub statutu, wskazującego, że kwestionowana ustawa lub inny akt normatywny dotyczy spraw objętych ich zakresem działania.

3. Pytanie prawne powinno także wskazywać, w jakim zakresie odpowiedź na pytanie może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, w związku z którą pytanie zostało postawione, a ponadto wymienić organ, przed którym toczy się postępowanie w sprawie, oraz oznaczenie sprawy.

Artykuł 33

O wpłynięciu wniosku albo pytania prawnego prezes Trybunału informuje pozostałych uczestników postępowania, przekazuje im odpisy wniosku albo pytania prawnego oraz poucza o prawie złożenia pisemnych wyjaśnień.

Artykuł 34

1. Uczestnicy postępowania są obowiązani do składania Trybunałowi wszelkich wyjaśnień dotyczących sprawy oraz do zgłaszania dowodów, potrzebnych do jej wyczerpującego wyjaśnienia.

2. Uczestnicy postępowania mają prawo przeglądać akta sprawy oraz sporządzać i otrzymywać odpisy lub wyciągi z tych akt.

Artykuł 35

Prezes Trybunału albo przewodniczący składu orzekającego mogą zezwolić innym osobom na przeglądanie akt, jeżeli jest to uzasadnione ważnym interesem prawnym tej osoby lub interesem publicznym. Nie dotyczy to spraw rozpoznawanych z wyłączeniem jawności.

Artykuł 36

1. Wniosek, o którym mowa w art. 32 ust. 2, prezes Trybunału kieruje do wyznaczonego przez siebie sędziego Trybunału w celu wstępnego rozpoznania na posiedzeniu niejawnym.

2. Jeżeli wniosek nie odpowiada warunkom formalnym, sędziego Trybunału wzywa do usunięcia braków w terminie 7 dni od daty zawiadomienia.

3. Gdy wniosek jest oczywiście bezzasadny lub braki nie zostały usunięte w określonym terminie, sędziego Trybunału wydaje postanowienie o odmowie nadania wnioskowi dalszego biegu.

4. Na postanowienie w sprawie nienadania wnioskowi dalszego biegu wnioskodawcy przysługuje zażalenie do Trybunału w terminie 7 dni od daty doręczenia postanowienia.

5. Trybunał, na posiedzeniu niejawnym, postanowieniem pozostawia bez rozpoznania zażalenie wniesione po upływie terminu określonego w ust. 4.

6. Po stwierdzeniu, że zażalenie zostało wniesione w terminie, prezes Trybunału kieruje je do rozpoznania na posiedzeniu niejawnym przez Trybunał i wyznacza termin rozpoznania.

7. Trybunał, uwzględniając zażalenie, kieruje sprawę do rozpoznania na rozprawie. Na postanowienie o nieuwzględnieniu zażalenia nie przysługuje środek odwoławczy.

Artykuł 37

Wnioski i pytania prawne, co do których nie zachodzą przeszkody formalne, prezes Trybunału kieruje do rozpoznania na rozprawie przez właściwy skład orzekający oraz wyznacza termin rozprawy.

Artykuł 38

Przewodniczący składu orzekającego wydaje zarządzenia mające na celu właściwe przygotowanie rozprawy. Przewodniczący może w szczególności:

- 1) zarządzić doręczenie uczestnikom postępowania odpowiednich pism, wniesionych w toku postępowania,
- 2) wezwać uczestników postępowania do przedstawienia, w formie pisemnej, w ustalonym terminie, stanowiska w sprawie,
- 3) zarządzić przedstawienie przez uczestników postępowania dokumentów i innych materiałów, potrzebnych do wyjaśnienia sprawy,
- 4) wezwać do udziału w postępowaniu inne organy lub organizacje, których udział uzna za celowy dla należytego wyjaśnienia sprawy.

Artykuł 39

1. Trybunał umarza na posiedzeniu niejawnym postępowanie:

- 1) jeżeli wydanie orzeczenia jest zbędne lub niedopuszczalne,
- 2) na skutek cofnięcia wniosku, pytania prawnego albo skargi konstytucyjnej,
- 3) jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał.

2. Jeżeli okoliczności, o których mowa w ust. 1, ujawnią się na rozprawie, Trybunał wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania.

Artykuł 40

Wewnętrzny tok postępowania z wnioskami, skargami konstytucyjnymi i pytaniami prawnymi określa regulamin Trybunału.

Postępowanie o stwierdzenie zgodności ratyfikowanych umów międzynarodowych i aktów normatywnych z Konstytucją oraz w sprawie pytań prawnych

Artykuł 41

1. Udział w rozprawie organu, który wydał akt normatywny objęty wnioskiem, lub jego przedstawiciela jest obowiązkowy.

2. W rozprawie o stwierdzenie zgodności ratyfikowanych umów międzynarodowych z Konstytucją obowiązkowy jest udział przedstawicieli Prezydenta Rzeczypospolitej, Ministra Spraw Zagranicznych i Prokuratura Generalnego, a w przypadku umów międzynarodowych ratyfikowanych w trybie art. 89 ust. 1 Konstytucji - również przedstawiciela Sejmu.

Artykuł 42

Orzekając o zgodności aktu normatywnego lub ratyfikowanej umowy międzynarodowej z Konstytucją, Trybunał bada zarówno treść takiego aktu lub umowy, jak też kompetencję oraz dochowanie trybu wymaganego przepisami prawa do wydania aktu lub do zawarcia i ratyfikacji umowy.

Artykuł 43

W przypadku zwrócenia się przez Prezydenta Rzeczypospolitej do Trybunału o stwierdzenie zgodności z Konstytucją ustawy budżetowej albo ustawy o prowizorium budżetowym przed jej podpisaniem Trybunał orzeka w sprawie nie później niż w terminie dwóch miesięcy od dnia złożenia wniosku w Trybunale.

Artykuł 44

1. W sprawach o stwierdzenie zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, w których orzeczenie Trybunału może wywoływać skutki wiążące się z nakładami finansowymi nie przewidzianymi w ustawach, o których mowa w art. 43, prezes Trybunału zwraca się do Rady Ministrów o wydanie opinii w terminie dwóch miesięcy.

2. Brak opinii Rady Ministrów po upływie terminu określonego w ust. 1 nie wstrzymuje rozpoznawania sprawy.

Artykuł 45

Artykuł 41-44 stosuje się odpowiednio do rozpoznawania pytania prawnego.

Orzekanie w sprawach skarg konstytucyjnych

Artykuł 46

1. Skarga konstytucyjna, zwana dalej "skargą", może być wniesiona po wyczerpaniu toku instancyjnego, w ciągu dwóch miesięcy od doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia.

2. Skargę Trybunał rozpoznaje na zasadach i w trybie przewidzianym dla rozpoznawania wniosków o stwierdzenie zgodności ustaw z Konstytucją oraz innych aktów normatywnych z Konstytucją lub ustawami.

3. Od skargi pobiera się wpis.

4. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, wysokość oraz zasady pobierania wpisu.

Artykuł 47

1. Skarga poza wymaganiami dotyczącymi pisma procesowego powinna zawierać:

- 1) dokładne określenie ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach albo obowiązkach określonych w Konstytucji i w stosunku do którego skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją,
- 2) wskazanie, jakie konstytucyjne wolności lub prawa i w jaki sposób - zdaniem skarżącego - zostały naruszone,
- 3) uzasadnienie skargi, z podaniem dokładnego opisu stanu faktycznego.

2. Do skargi należy załączyć wyrok, decyzję lub inne rozstrzygnięcie, z podaniem daty jej doręczenia, wydane na podstawie zakwestionowanego aktu normatywnego.

Artykuł 48

1. Skarga powinna być sporządzona przez adwokata lub radcę prawnego, chyba że skarżącym jest sędzia, prokurator, notariusz, profesor lub doktor habilitowany nauk prawnych.

2. W razie niemożności poniesienia kosztów pomocy prawnej, skarżący może zwrócić się do sądu rejonowego jego miejsca zamieszkania o ustanowienie dla niego adwokata lub radcy prawnego z urzędu na podstawie Kodeksu postępowania cywilnego. Do czasu rozstrzygnięcia przez sąd wniosku nie biegnie termin przewidziany w art. 46 ust.1.

Artykuł 49

Skarga podlega wstępnemu rozpoznaniu; art. 36 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 50

1. Trybunał może wydać postanowienie tymczasowe o zawieszeniu lub wstrzymaniu wykonania orzeczenia w sprawie, której skarga dotyczy, jeżeli wykonanie wyroku, decyzji lub innego rozstrzygnięcia mogłoby spowodować skutki nieodwracalne, wiążące się z dużym uszczerbkiem dla skarżącego lub gdy przemawia za tym ważny interes publiczny lub inny ważny interes skarżącego.

2. Postanowienie tymczasowe doręcza się bezzwłocznie skarżącemu oraz właściwemu organowi sądowemu lub organowi egzekucyjnemu.

3. Trybunał uchyla postanowienie tymczasowe, jeżeli ustaną przyczyny, dla których zostało ono wydane.

Artykuł 51

1. O wszczęciu postępowania Trybunał informuje Rzecznika Praw Obywatelskich; art. 33 stosuje się odpowiednio.

2. Rzecznik Praw Obywatelskich może, w terminie 14 dni od otrzymania informacji, zgłosić udział w postępowaniu.

Artykuł 52

1. Uczestnikami postępowania przed Trybunałem są: skarżący, organ, który wydał zakwestionowany akt normatywny, i Prokurator Generalny; uczestnikiem jest również Rzecznik Praw Obywatelskich, jeżeli zgłosił udział w postępowaniu.

2. Rozprawa odbywa się bez względu na stawiennictwo uczestników postępowania.

Rozstrzygnięcie sporów kompetencyjnych

Artykuł 53

1. Trybunał rozstrzyga spory kompetencyjne, gdy dwa lub więcej centralne konstytucyjne organy państwa uznały się za właściwe do rozstrzygnięcia tej samej sprawy lub wydały w niej rozstrzygnięcie (spór kompetencyjny pozytywny) albo gdy organy te uznały się za niewłaściwe do rozstrzygnięcia określonej sprawy (spór kompetencyjny negatywny).

2. Wniosek powinien wskazywać kwestionowane działanie lub zaniechanie oraz przepis Konstytucji lub przepis ustawy, który został naruszony.

Artykuł 54

1. Wszczęcie postępowania przed Trybunałem powoduje zawieszenie postępowania przed organami, które prowadzą spór kompetencyjny.

2. Trybunał, po zaznajomieniu się ze stanowiskiem uczestników postępowania, może podjąć postanowienie o tymczasowym uregulowaniu kwestii spornych, a w szczególności o zawieszeniu czynności egzekucyjnych, jeżeli jest to konieczne dla zapobieżenia poważnym szkodom lub podjętym szczególnie ważnym interesem społecznym.

Badanie zgodności celów lub działalności partii politycznych z Konstytucją

Artykuł 55

1. Osoby powołane do reprezentowania partii politycznej Trybunał stwierdza na podstawie ustawy i statutu partii.

2. W przypadku gdy nie można stwierdzić kto jest osobą upoważnioną do reprezentowania partii lub gdy nie można z nią nawiązać kontaktu albo gdy nastąpiła zmiana osoby upoważnionej po wpłynięciu wniosku do Trybunału, Trybunał uznaje za osobę upoważnioną osobę faktycznie kierującą partią w czasie podjęcia przez nią zakwestionowanej we wniosku działalności niezgodnej z Konstytucją.

Artykuł 56

Wnioski w sprawie zgodności z Konstytucją celów partii politycznych, określonych w statucie lub w programie, Trybunał rozpoznaje na zasadach i w trybie przewidzianym dla rozpoznania wniosków w sprawie zgodności aktów normatywnych z Konstytucją.

Artykuł 57

1. Wnioski w sprawie zgodności z Konstytucją działalności partii politycznych Trybunał rozpoznaje stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

2. Ciężar udowodnienia niezgodności z Konstytucją spoczywa na wnioskodawcy, który w tym celu powinien przedstawić lub zgłosić dowody wskazujące na tę niezgodność.

Artykuł 58

Trybunał może zlecić Prokuratorowi Generalnemu, w celu zebrania i utrwalenia dowodów, przeprowadzenie dochodzenia w określonym zakresie w sprawie zgodności działalności partii politycznej z Konstytucją. Do dochodzenia tego stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania kar-

nego. Wskazany w postanowieniu Trybunału zakres postępowania jest wiążący.

ROZDZIAŁ 3

Zasady i tryb orzekania oraz wykonywania orzeczeń

Rozprawy i posiedzenia

Artykuł 59

1. Trybunał rozpoznaje na rozprawie wnioski w sprawach wymienionych w art. 2.

2. Trybunał może rozpoznać na posiedzeniu niejawnym skargę konstytucyjną, jeżeli z przedstawionych na piśmie stanowisk uczestników postępowania bezspornie wynika, że akt normatywny, na podstawie którego sąd lub inny organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o konstytucyjności lub prawach albo obowiązkach skarżącego, jest niezgodny z Konstytucją. Wydane w tym trybie orzeczenie podlega ogłoszeniu.

Artykuł 60

1. Rozprawa nie może odbyć się wcześniej niż po upływie 14 dni od doręczenia zawiadomienia o jej terminie, z zastrzeżeniem sprawy określonej w art. 2 ust. 3, do rozstrzygnięcia której Trybunał winien przystąpić niezwłocznie.

2. Obecność na rozprawie wnioskodawcy jest obowiązkowa. W razie niestawienia się wnioskodawcy lub jego przedstawiciela, Trybunał umarza postępowanie albo odracza rozprawę.

3. W razie niestawiennictwa uczestników postępowania, których obecność na rozprawie jest obowiązkowa, lub ich przedstawicieli, Trybunał może odroczyć rozprawę i wyznaczyć równocześnie nowy termin rozprawy. Warunek, o którym mowa w ust. 1, nie ma zastosowania.

4. Nieobecność prawidłowo zawiadomionego Prokuratora Generalnego lub jego przedstawiciela na rozprawie nie wstrzymuje rozpoznania sprawy, chyba że z przepisów ustawy wynika obowiązek uczestnictwa w rozprawie.

5. Niestawiennictwo innych uczestników postępowania nie wstrzymuje rozpoznania sprawy; w takim przypadku sędzia sprawozdawca przedstawia na rozprawie stanowisko nieobecnego uczestnika postępowania.

6. Trybunał odracza rozprawę w przypadku braku dowodu doręczenia lub nieprawidłowości w doręczeniu zawiadomienia o rozprawie uczestnikom postępowania, może także odroczyć rozprawę z innych ważnych powodów.

Artykuł 61

Rozprawa rozpoczyna się od wywołania sprawy, po czym wnioskodawca, a następnie pozostali uczestnicy postępowania przedstawiają swe stanowiska i dowody na ich poparcie. W tym celu przewodniczący składu orzekającego udziela głosu każdemu uczestnikowi postępowania.

Artykuł 62

1. Przewodniczący składu orzekającego kieruje rozprawą oraz wydaje zarządzenia niezbędne do utrzymania porządku na rozprawie, a w razie potrzeby stosuje środki przewidziane w prawie o ustroju sądów powszechnych dla utrzymania powagi sadu.

2. Od zarządzeń przewodniczącego wydanych w toku rozprawy uczestnikom postępowania przysługuje odwołanie do składu orzekającego.

Artykuł 63

1. Z przebiegu rozprawy protokolant pod kierunkiem przewodniczącego składu orzekającego sporządza protokół.

2. Protokół powinien zawierać:

1) datę i miejsce rozprawy, imiona i nazwiska członków składu orzekającego, protokolanta oraz uczestników postępowania, ich przedstawicieli i pełnomocników, a także oznaczenie sprawy ze wzmianką co do jej jawności,

2) przebieg rozprawy, w szczególności wnioski i oświadczenia uczestników postępowania, wyniki postępowania dowodowego, wymienienie zarządzeń i orzeczeń wydanych na rozprawie oraz stwierdzenie, czy zostały ogłoszone.

3. Uczestnicy postępowania mogą zgłaszać wnioski o sprostowanie lub uzupełnienie protokołu - do czasu ogłoszenia orzeczenia, a protokołu z rozprawy, na której orzeczenie zostało ogłoszone - w ciągu 14 dni od dnia rozprawy.

4. Protokół podpisują przewodniczący składu orzekającego i protokolant. Wzmiankę o sprostowaniu protokołu podpisuje przewodniczący składu orzekającego.

5. Wnioski, o których mowa w ust. 3, rozstrzyga zarządzeniem przewodniczący składu orzekającego po wysłuchaniu protokolanta. Od zarządzenia nie przysługuje odwołanie.

6. Z przebiegu rozprawy może być sporządzony stenogram lub zapis za pomocą aparatury utrwalającej dźwięk, niezależnie od sporządzenia protokołu. Stenogram przełożony na pismo zwykłe lub zapis dołącza się do protokołu.

Artykuł 64

Przewodniczący składu orzekającego zamyka rozprawę, gdy Trybunał uzna sprawę za dostatecznie wyjaśnioną.

Artykuł 65

W sprawach, w których ustawa nie wymaga rozpoznania na rozprawie, Trybunał rozstrzyga na posiedzeniu.

Orzeczenia Trybunału

Artykuł 66

Trybunał orzekając jest związany granicami wniosku, pytania prawnego lub skargi.

Artykuł 67

1. Trybunał wydaje orzeczenie po niejawnym naradzie sędziów składu orzekającego.

2. Narada obejmuje dyskusję i głosowanie nad mającym zapasć orzeczeniem i zasadniczymi motywami rozstrzygnięcia oraz sporządzenie orzeczenia.

3. Naradą kieruje przewodniczący składu orzekającego.

4. W sprawie o szczególnej zawichości albo z innych ważnych powodów można odroczyć wydanie orzeczenia na okres nie przekraczający 14 dni.

Artykuł 68

1. Orzeczenie zapada większością głosów.

2. Przewodniczący składu orzekającego zbiera głosy sędziów według ich wieku poczynając od najmłodszego, sam zaś głosuje ostatni.

3. Członek składu orzekającego, który nie zgadza się z większością głosujących, może przed ogłoszeniem orzeczenia zgłosić zdanie odrębne, uzasadniając je w formie pisemnej; zdanie odrębne zaznacza się w orzeczeniu. Zdanie odrębne może dotyczyć także samego uzasadnienia.

4. Orzeczenie podpisuje cały skład orzekający, nie wyłączając sędziego przegłosowanego.

Artykuł 69

Orzeczenie Trybunału może odnosić się do całego aktu normatywnego albo do poszczególnych jego przepisów.

Artykuł 70

1. Trybunał wydaje wyroki w sprawach dotyczących:

1) zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją,

2) zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie,

3) zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe, z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami,

4) skarg konstytucyjnych,

5) zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych.

2. Trybunał wydaje postanowienia w sprawach:

1) rozstrzygania sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa,

2) rozstrzygania o stwierdzeniu przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej,

3) powierzenia Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej,

4) innych, nie wymagających wydania wyroku.

Artykuł 71

1. Orzeczenie Trybunału powinno zawierać:

1) wymienienie składu orzekającego i protokolanta,

2) datę i miejsce wydania,

3) wymienienie wnioskodawcy i innych uczestników postępowania,

4) dokładne określenie aktu normatywnego, którego dotyczy orzeczenie,

- 5) przedstawienie zarzutów wnioskodawcy lub składającego skargę konstytucyjną,
- 6) rozstrzygnięcie Trybunału.

2. Jeżeli Trybunał postanowi, że utrata mocy obowiązującej aktu normatywnego nastąpić ma po dniu ogłoszenia orzeczenia stwierdzającego niezgodność z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą, w orzeczeniu określa się termin utraty mocy obowiązującej tego aktu.

3. Trybunał jest obowiązany, nie później niż w ciągu jednego miesiąca od ogłoszenia orzeczenia, sporządzić jego uzasadnienie w formie pisemnej; uzasadnienie podpisują sędziowie Trybunału, którzy głosowali nad orzeczeniem.

4. Jeżeli którykolwiek z sędziów, o których mowa w ust. 3 nie może podpisać uzasadnienia, przewodniczący składu orzekającego zaznacza na orzeczeniu przyczynę braku podpisu; jeżeli uzasadnienia nie może podpisać przewodniczący składu orzekającego, przyczynę braku podpisu zaznacza na orzeczeniu najstarszy wiekiem z głosujących sędziów Trybunału.

Artykuł 72

Artykuł 71 ust.1 oraz ust. 3 i 4 stosuje się odpowiednio do orzeczeń o niezgodności ratyfikowanych umów międzynarodowych z Konstytucją, ich uzasadnienia i zgłoszenia zdania odrębnego.

Artykuł 73

1. Skład orzekający Trybunału może w każdym czasie, na posiedzeniu niejawnym, wydać postanowienie o sprostowaniu w orzeczeniu lub w jego uzasadnieniu niedokładności, błędów pisarskich lub rachunkowych albo innych oczywistych omyłek.

2. O sprostowaniu umieszcza się wzmiankę na oryginale orzeczenia, podpisaną przez przewodniczącego składu orzekającego, a na żądanie uczestników postępowania - także na przesłanych im odpisach.

Artykuł 74

1. Na wniosek uczestnika postępowania skład orzekający Trybunału, który wydał orzeczenie, na posiedzeniu niejawnym rozstrzyga postanowieniem wątpliwości co do jego treści.

2. Jeżeli wniosku o wyjaśnienie wątpliwości nie może rozpoznać skład orzekający wskazany w ust. 1, wniosek powinien być rozpoznany przez taki sam skład.

Artykuł 75

1. Postanowienia kończące postępowanie podejmowane są na posiedzeniu niejawnym. Wymagają one uzasadnienia.

2. Postanowienia nie kończące postępowania w sprawie mogą być uchylane lub zmieniane wskutek zmiany okoliczności.

Artykuł 76

W sprawach związanych z przygotowaniem rozprawy lub posiedzenia oraz w sprawach porządkowych wydawane są zarządzenia.

Artykuł 77

1. Orzeczenie sporządzone w formie pisemnej ogłasza się uczestnikom postępowania. W czasie ogłaszania wyroku wszyscy obecni na sali rozpraw, z wyjątkiem składu orzekającego, stoją.

2. W ustnym uzasadnieniu orzeczenia przewodniczący składu orzekającego lub sędzia sprawozdawca podaje zasadnicze motywy orzeczenia oraz informuje o złożeniu zdań odrębnych. Sędzia, który zgłosił zdanie odrębne, przedstawia jego zasadnicze motywy.

Artykuł 78

Orzeczenia Trybunału, ogłoszone w sposób określony w art. 77, doręcza się uczestnikom postępowania niezwłocznie po sporządzeniu uzasadnienia.

Artykuł 79

1. Wyroki Trybunału podlegają, z zastrzeżeniem ust. 2, ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Wyroki Trybunału orzekające niezgodność aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą podlegają niezwłocznemu ogłoszeniu w organie publikacyjnym, w którym akt był ogłoszony, a gdy orzeczenie dotyczy aktu nie ogłoszonego w organie publikacyjnym - w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

3. Ogłoszenie wyroków w organie publikacyjnym zarządza prezes Trybunału.

Artykuł 80

Postanowienia, o których mowa w art. 70 ust. 2 pkt 1-3, podlegają ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Artykuł 81

Trybunał wydaje zbiór swoich orzeczeń.

ROZDZIAŁ 4

Zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe

Artykuł 82

W ustawie z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 1980 r. Nr 9, poz. 26 i Nr 27, poz. 111, z 1982 r. Nr 7, poz. 55 i Nr 45, poz. 289, z 1983 r. Nr 41, poz.185, z 1984 r. Nr 34, poz. 183, z 1986 r. Nr 47, poz. 228, z 1987 r. N r 21, poz. 123 i Nr 33, poz. 186, z 1989 r. Nr 20, poz. 107, z 1990 r. Nr 34, poz. 201, z 1991 r. Nr 100, poz. 442 i Nr 119, poz. 513, z 1994 r. Nr 122, poz. 593, z 1995 r. Nr 1, poz. 1 i Nr 74, poz. 368, z 1996 r. Nr 43, poz. 189 i Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 75, poz. 471) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art.145 dodaje się art.145a w brzmieniu:

„Artykuł 145a. § 1. Można żądać wznowienia postępowania również w przypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją,

umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego została wydana decyzja.

§ 2. W sytuacji określonej w § 1 skargę o wznowienie wnosi się w terminie jednego miesiąca od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.”;

- 2) w art. 146 w § 1 po wyrazach „w art. 145 § pkt 3-8” dodaje się wyrazy „oraz w art. 145a”;
- 3) w art. 147 po wyrazach „w art. 145 § 1 pkt 4” dodaje się wyrazy „oraz w art. 145a”;
- 4) w art. 151 w § 1 w pkt 1 i 2 po wyrazach „na podstawie art. 145 § 1” dodaje się wyrazy „lub art. 145a”.

Artykuł 83

W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296, z 1965 r. Nr 15, poz. 113, z 1974 r. Nr 27, poz. 157 i Nr 39, poz. 231, z 1975 r. Nr 45, poz. 234, z 1982 r. Nr 11, poz. 82 Nr 30, poz. 210, z 1983 r. Nr 5, poz. 33, z 1984 r. Nr 45, poz. 241 i 242, z 1985 r. Nr 20, poz. 86, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 4, poz. 21 i Nr 33, poz. 175, z 1990 r. Nr 14, poz. 88, Nr 34, poz. 198, Nr 53, poz. 306, Nr 55, poz. 318 i Nr 79, poz. 464, z 1991 r. Nr 7, poz. 24, Nr 22, poz. 92 i Nr 115, poz. 496, z 1993 r. Nr 12, poz. 53, z 1994 r. Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 83, poz. 417, z 1996 r. Nr 24, poz. 110, Nr 43, poz. 189, Nr 73, poz. 350 i Nr 149, poz. 703 oraz z 1997 r. Nr 43, poz. 270, Nr 54, poz. 348 i Nr 75, poz. 471) dodaje się art. 401¹ w brzmieniu:

„Artykuł 401¹. § 1. Można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego został wydany wyrok.

§ 2. W sytuacji określonej w § 1 skargę o wznowienie wnosi się w terminie jednego miesiąca od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.”

Artykuł 84

W ustawie z dnia 19 kwietnia 1969 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 13, poz. 96, z 1982 r. Nr 16, poz. 124 i Nr 41, poz. 273, z 1983 r. Nr 44, poz. 203, z 1985 r. Nr 23, poz. 100 i Nr 31, poz. 138, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1988 r. Nr 20, poz. 135, z 1989 r. Nr 29, poz. 154 i Nr 34, poz. 180, z 1990 r. Nr 34, poz. 198, Nr 43, poz. 251, Nr 53, poz. 306 i Nr 72, poz. 422, z 1991 r. Nr 83, poz. 371 i Nr 100, poz. 442, z 1992 r. Nr 24, poz. 101, z 1994 r. Nr 74, poz. 332 i Nr 126, poz. 615, z 1995 r. Nr 89, poz. 443 i 444, Nr 95, poz. 475, z 1996 r. Nr 152, poz. 720 i Nr 155, poz. 756 oraz z 1997 r. Nr 6, poz. 31, Nr 71, poz. 449, Nr 75, poz. 471 i Nr 79, poz. 485) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 474 w § 1 w pkt 2 kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje się pkt 3 w brzmieniu:

„3) prawomocny wyrok skazujący został wydany na podstawie ustawy, którą Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodną z Konstytucją.”;

- 2) w art. 476:

a) w § 1 wyrazy „w art. 474 § 2” zastępuje się wyrazami „w art. 474 § 1 pkt 3 oraz § 2”;

b) dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. Wznowienie postępowania w związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego może nastąpić tylko na korzyść skazanego; przepis § 2 stosuje się odpowiednio.”

Artykuł 85

W ustawie z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. Nr 12, poz. 116, z 1972 r. Nr 49, poz. 312, z 1975 r. Nr 16, poz. 91 i Nr 45, poz. 234, z 1982 r. Nr 16, poz. 125 i Nr 45, poz. 291, z 1983 r. Nr 6, poz. 35 i Nr 44, poz. 203, z 1985 r. Nr 23, poz. 100, z 1986 r. Nr 39, poz. 193, z 1988 r. Nr 20, poz. 135, z 1989 r. Nr 34, poz. 180, z 1990 r. Nr 20, poz. 121, Nr 43, poz. 251 i Nr 72, poz. 422, z 1991 r. Nr 32, poz. 131 i Nr 94, poz. 419, z 1992 r. Nr 24, poz. 101, z 1994 r. Nr 27, poz. 96, z 1995 r. Nr 95, poz. 475 oraz z 1997 r. Nr 43, poz. 272) w art. 112 skreśla się kropkę i dodaje wyrazy „albo zostały wydane na podstawie aktu normatywnego, który Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodny z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą.”

Artykuł 86

W ustawie karnej skarbowej z dnia 26 października 1971 r. (Dz.U. z 1984 r. Nr 22, poz. 103, z 1985 r. Nr 23, poz. 100, z 1990 r. Nr 14, poz. 84 i Nr 85, poz. 503, z 1991 r. Nr 100, poz. 442 i Nr 107, poz. 458, z 1992 r. Nr 21, poz. 85 i Nr 68, poz. 341, z 1994 r. Nr 43, poz. 160, IVr 126, poz. 615 i Nr 136, poz. 703, z 1995 r. Nr 132, poz. 641, z 1996 r. Nr 132, poz. 621, Nr 137, poz. 640 i Nr 152, poz. 720 oraz z 1997 r. Nr 71, poz. 449 i Nr 79, poz. 485) w art. 227 w pkt 2 kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje się pkt 3 w brzmieniu:

„3) jeżeli prawomocne rozstrzygnięcie organu finansowego zostało wydane na podstawie aktu normatywnego, który Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodny z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą. Przepisu art. 228 § 1 nie stosuje się.”

Artykuł 87

W ustawie z dnia 28 lipca 1990 r. o partiach politycznych (Dz.U. Nr 54, poz. 312) w art. 5:

- 1) w ust. 1 wyrazy „na skutek przedstawienia Sądu Wojewódzkiego w Warszawie lub na wniosek Ministra Sprawiedliwości” zastępuje się wyrazami „na wniosek Prokuratora Generalnego”;
- 2) w ust. 2 wyrazy „Minister Sprawiedliwości” zastępuje się wyrazami „Prokurator Generalny”.

Artykuł 88

1. Członkowie Trybunału wchodzący w jego skład w dniu wejścia w życie ustawy stają się sędziami Trybunału w rozumieniu ustawy.

2. Kadencja sędziów Trybunału wybranych na podstawie art. 15 ust. 2 i 4 oraz art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 29 kwiet-

nia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym trwa osiem lat od chwili wyboru.

3. Sejm dokona wyboru sędziów Trybunału w liczbie niezbędnej do dostosowania Trybunału do wymogów określonych w art. 5.

Artykuł 89

1. W okresie dwóch lat od dnia wejścia w życie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej uchwalonej dnia 2 kwietnia 1997 r. orzeczenia Trybunału o niezgodności z Konstytucją ustaw uchwalonych przed dniem jej wejścia w życie nie są ostateczne i podlegają rozpatrzeniu przez Sejm, który może odrzucić orzeczenie Trybunału większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów. Nie dotyczy to orzeczeń wydanych w następstwie pytań prawnych do Trybunału.

2. Orzeczenie, o którym mowa w ust. 1, Sejm rozpatruje nie później niż w okresie sześciu miesięcy od dnia przedłożenia orzeczenia przez prezesa Trybunału.

3. W przypadku uznania orzeczenia za zasadne Sejm dokonuje odpowiednich zmian w ustawie objętej orzeczeniem bądź uchyla ją w całości lub w części, w terminie określonym w ust. 2.

4. Orzeczenie Trybunału o niezgodności ustawy z Konstytucją, które nie zostało rozpatrzone przez Sejm w terminie sześciu miesięcy od dnia przedłożenia Sejmowi orzeczenia przez prezesa Trybunału lub rozpatrzone zostało, ale Sejm nie zmienił bądź nie uchylił przepisów z Konstytucją niezgodnych, jest ostateczne i powoduje uchylenie ustawy lub tych

przepisów z dniem ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej obwieszczenia prezesa Trybunału o utracie mocy obowiązującej.

Artykuł 90

Postępowanie przed Trybunałem w sprawach wszczętych przed wejściem w życie Konstytucji toczy się według przepisów obowiązujących w dniu ich wszczęcia.

Artykuł 91

Ileokroć w przepisach ustawy jest mowa o "ustawie", rozumie się przez to ustawy oraz inne akty ustawodawcze wydane na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem wejścia w życie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej uchwalonej dnia 2 kwietnia 1997 r.

Artykuł 92

Traci moc ustawa z dnia 29 kwietnia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 1991 r. Nr 109, poz. 470, z 1993 r. Nr 47, poz. 213, z 1994 r. Nr 122, poz. 593 z 1995 r. Nr 13, poz. 59, z 1996 r. Nr 77, poz. 367 oraz z 1997 r. Nr 98, poz. 604).

Artykuł 93

Ustawa wchodzi w życie z dniem 17 października 1997 r., z wyjątkiem przepisów art. 5 ust. 1 oraz art. 88 ust. 2 i 3, które wchodzi w życie po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia.

43

UCHWAŁA ZGROMADZENIA OGÓLNEGO SĘDZIÓW TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO

z dnia 22 października 1997 r.

w sprawie regulaminu Trybunału Konstytucyjnego
(M. P. z 1997 r. Nr 81, poz. 788; z 1998 r. Nr 11, poz. 191)

ROZDZIAŁ I

Organy Trybunału Konstytucyjnego

§1. Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału Konstytucyjnego, zwane dalej „Zgromadzeniem Ogólnym”, wykonuje czynności przewidziane w ustawie i w niniejszym regulaminie, a w szczególności:

- 1) w sprawach finansowo - budżetowych:
 - a) rozpatruje przedstawione przez prezesa Trybunału sprawozdanie z wykonania budżetu Trybunału za miniony rok,
 - b) uchwała na wniosek prezesa Trybunału projekt dochodów i wydatków Trybunału na rok następny - w terminie do 30 czerwca roku poprzedzającego rok budżetowy;

2) w sprawach dyscyplinarnych:

- a) ustosunkowuje się do wniosku prezesa Trybunału o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego przeciwko sędziemu Trybunału i ustala w drodze losowania rzecznika dyscyplinarnego,
- b) zaznajamia się z wynikami postępowania dyscyplinarnego przeciwko sędziemu Trybunału i wnioskami rzecznika dyscyplinarnego oraz wysłuchuje wyjaśnień zainteresowanego sędziego; odstąpienie od wysłuchania wyjaśnień może nastąpić tylko w razie obiektywnie niemożliwej do pokonania przeszkody (np. nieobecności w kraju, poważnej choroby),
- c) ustala w drodze losowania skład orzekający w danej sprawie;
- 3) w sprawach osobowych sędziego Trybunału stwierdza wygaśnięcie mandatu na skutek orzeczenia lekarskiego o trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków sędziego z powodu choroby, ułomności lub upadku sił. Przed podjęciem uchwały w tej sprawie przeprowadza stosowne postępowanie wyjaśniające, w którym wysłuchuje zainteresowanego; przepis pkt 2 lit. b) stosuje się odpowiednio. Zgromadzenie Ogólne może także postanowić o zwróceniu się do odpowiedniego zakładu opieki zdrowotnej o wyrażenie opinii o stanie zdrowia sędziego Trybunału;
- 4) w sprawach organizacyjnych:
 - a) rozpatruje co najmniej raz w roku informację prezesa Trybunału o działalności Trybunału i problemach wynikających z jego działalności,
 - b) określa plan prac badawczych zespołu analiz Biura Trybunału na potrzeby orzecznictwa Trybunału,
 - c) może ustalić stałe zespoły orzekające w danym roku kalendarzowym i określić sposób kierowania do nich spraw przez prezesa Trybunału,
 - d) określa strój urzędowy dla sędziów Trybunału podczas rozprawy;
- 5) w sprawach kontaktów zagranicznych z sądami konstytucyjnymi ustala roczny plan wizyt i innych form współpracy.

§ 2. 1. Prezes Trybunału zwołuje co najmniej raz w roku Zgromadzenie Ogólne dla rozpatrzenia spraw wymienionych w art.14 ust.1 pkt 4 i 5 ustawy z dnia października 1997 r. 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643), zwanej dalej „ustawa”, a ponadto w miarę potrzeby dla rozpatrzenia innych spraw należących do kompetencji Trybunału. W tym celu zawiadamia o terminie Zgromadzenia każdego sędziego Trybunału pisemnie, chyba że kolejny termin został ustalony podczas obrad w razie ich odroczenia; do zawiadomienia załącza się proponowany porządek obrad oraz niezbędne materiały.

2. Zgromadzeniu Ogólnemu przewodniczy prezes, a w czasie jego nieobecności lub w razie innych przeszkód - wiceprezes Trybunału.

3. Obrady Zgromadzenia Ogólnego są protokołowane przez wyznaczoną przez prezesa Trybunału osobę; Zgroma-

czenie Ogólne może postanowić o zamkniętym charakterze obrad, bez udziału protokolanta i innych osób.

§ 3. 1. Zgromadzenie Ogólne w sprawie wyboru kandydatów na stanowisko prezesa i wiceprezesa Trybunału zwołuje prezes Trybunału z odpowiednim wyprzedzeniem terminów, o których mowa w art.15 ust. 2 ustawy.

2. Zgromadzeniu Ogólnemu w sprawie wyboru kandydatów przewodniczy najstarszy wiekiem sędzia Trybunału uczestniczący w Zgromadzeniu.

3. Zgromadzenie Ogólne w sprawie wyboru kandydatów odbywa się z wyłączeniem jawności.

4. Głosowanie odbywa się odrębnie na każde ze stanowisk wymienionych w ust.1.

§ 4. 1. Zgromadzenie Ogólne może podejmować uchwały w sprawach dotyczących projektu dochodów i wydatków Trybunału Konstytucyjnego albo wygaśnięcia mandatu sędziego Trybunału po upływie co najmniej siedmiodniowego terminu od dnia powiadomienia sędziów Trybunału; termin ten nie może ulec skróceniu.

2. W innych sprawach niż wymienione w ust. 1 Zgromadzenie Ogólne może uznać się za zdolne do podejmowania uchwał bez zachowania co najmniej siedmiodniowego terminu, jednakże tylko w tym wypadku, gdy pilność sprawy lub nieodwracalne następstwa jej nierozpatrzenia tego wymagają.

§ 5. 1. Prezes Trybunału wykonuje czynności przewidziane w ustawie i innych przepisach prawa, a w szczególności:

- 1) reprezentuje Trybunał na zewnątrz;
- 2) zapewnia organizacyjne i administracyjne warunki pracy Trybunału przy pomocy podległego mu Biura Trybunału;
- 3) zarządza ogłaszanie orzeczeń Trybunału w zbiorze urzędowym;
- 4) wykonuje wyroki Trybunału ogłoszone w organie publikacyjnym;
- 5) a) po zasięgnięciu opinii Zgromadzenia Ogólnego nawiązuje i rozwiązuje stosunek pracy z osobami na kierowniczych lub samodzielnych stanowiskach, określonych w statucie Biura,
 - b) ustala rozkład i wymiar czasu pracy pracowników zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy,
 - c) na wniosek lub za zgodą zainteresowanych sędziów Trybunału przydziela im asystentów oraz pracowników zajmujących samodzielne stanowiska ds. orzecznictwa;
- 6) ustala w drodze zarządzenia:
 - a) czynności biurowe i sposób prowadzenia w Trybunale akt, repertoriów, terminarzy i ksiąg pomocniczych w sprawach rozpoznawanych przez Trybunał,
 - b) sposób prowadzenia rejestrów wykonania orzeczeń Trybunału,
 - c) sposób używania i przechowywania pieczęci urzędowych Trybunału.

2. Prezes Trybunału może upoważnić osoby zatrudnione w Trybunale na kierowniczych lub samodzielnych stanowiskach do załatwiania z jego upoważnienia określonych spraw związanych z działalnością Biura.

§ 6. Prezes Trybunału Konstytucyjnego:

- 1) informuje Zgromadzenie Ogólne o wszystkich ważnych wydarzeniach dotyczących Trybunału i sędziów Trybunału;
- 2) wskazuje trzech sędziów Trybunału do składu Państwowej Komisji Wyborczej;
- 3) umożliwia każdemu sędziemu Trybunału zaznajomienie się z aktami postępowania karnego lub dyscyplinarnego sędziego Trybunału.

§ 7. 1. W czasie nieobecności prezesa Trybunału, w jego zastępstwie, wiceprezes Trybunału kieruje Trybunałem oraz wykonuje zadania i czynności, przewidziane w regulaminie.

2. Wiceprezes Trybunału wykonuje nadto inne czynności z upoważnienia prezesa Trybunału; czynności te mogą wynikać z ustalonego między nimi podziału i mieć charakter stały lub czasowy.

3. Wiceprezes Trybunału zaznajamia się na bieżąco z całością spraw z zakresu kierownictwa Trybunałem.

4. W razie przeszkód w sprawowaniu obowiązków przez prezesa i wiceprezesa Trybunału, prezes lub zastępujący go wiceprezes wyznacza na piśmie sędziego Trybunału do zastępstwa. W razie niewyznaczenia sędziego w tym trybie, prezes a i wiceprezesa Trybunału zastępuje najstarszy wiekiem sędzia Trybunału.

§ 8. 1. Trybunał Konstytucyjny i prezes Trybunału używają pieczęci urzędowych z wizerunkiem godła Rzeczypospolitej Polskiej i napisem odpowiadającym obowiązującym przepisom.

2. Pieczęcie Trybunału i prezesa Trybunału przechowuje osoba wyznaczona przez prezesa Trybunału w drodze zarządzenia.

ROZDZIAŁ II

Nadawanie biegu wnioskowi (pytaniom prawnym) w sprawie zgodności aktów normatywnych z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą

§ 9. 1. Wnioski (pytania prawne) w sprawie zgodności aktów normatywnych z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, odpowiadające wymogom określonym w ustawie o Trybunale Konstytucyjnym, prezes Trybunału kieruje, z uwzględnieniem kolejności ich wpływu, do właściwego składu orzekającego.

2. Prezes Trybunału kieruje do rozpatrzenia wnioski (pytania prawne) pochodzące od podmiotów wymienionych w art. 191 i art. 193 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z

dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483), jeżeli spełniają warunki formalne wynikające z art. 32 ustawy.

3. Jeżeli wniosek (pytanie prawne) zawiera braki formalne, prezes Trybunału zwraca się o ich usunięcie, wyznaczając w tym celu odpowiedni termin.

4. Prezes Trybunału rozstrzyga w formie zarządzenia o skierowaniu wniosku (pytania prawnego) do rozpatrzenia; równocześnie wyznacza skład orzekający Trybunału, w tym przewodniczącego i sędziego - sprawozdawcę.

5. W sprawach rozpatrywanych na rozprawie (posiedzeniu) w pełnym składzie przewodniczy prezes lub wiceprezes Trybunału. Jeżeli prezes lub wiceprezes Trybunału jest sędzią - sprawozdawcą" nie może on łączyć tej funkcji z przewodnictwem składowi orzekającemu. W sprawach szczególnie zawiłych skierowanych do rozpatrzenia przez Trybunał w pełnym składzie prezes Trybunału może wyznaczyć dwóch sędziów - sprawozdawców. W rozpoznawaniu sprawy w pełnym składzie biorą udział wszyscy sędziowie Trybunału, chyba że zachodzi obiektywna przeszkoda w uczestniczeniu sędziego w rozprawie (posiedzeniu).

§ 10. 1. Wnioski pochodzące od podmiotów wymienionych w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji oraz w art. 32 ust. 2 ustawy, spełniające warunki określone w art. 32 ust. 1 i 2 ustawy, prezes Trybunału kieruje, z uwzględnieniem kolejności wpływu spraw, w celu wstępnego rozpatrzenia przez wyznaczonego przez siebie sędziego Trybunału.

2. Zażalenie na postanowienie w sprawie nienadania wnioskowi dalszego biegu przez Trybunału, w drodze zarządzenia, kieruje do rozpatrzenia w składzie trzech sędziów Trybunału na posiedzeniu niejawnym. Prezes Trybunału wyznacza w tej sprawie skład orzekający, w tym przewodniczącego i sędziego - sprawozdawcę.

§ 11. 1. Prezes Trybunału Konstytucyjnego zwraca się do Prokuratora Generalnego o zajęcie stanowiska w kwestiach podniesionych we wniosku (pytaniu prawnym) i wyznacza w tym celu odpowiedni termin, biorąc pod uwagę stopień zawiłości oraz pilności sprawy.

2. Prezes Trybunału lub skład orzekający może także zwrócić się do innych organów lub organizacji o zajęcie stanowiska w kwestiach mogących mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia zawisłej sprawy.

§ 12. Do wniosków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, zgłoszonych w trybie art. 122 ust. 3 i art. 1 ust. 2 Konstytucji, stosuje się odpowiednio przepisy § 9 regulaminu.

ROZDZIAŁ III

Wnioski w sprawie sporów kompetencyjnych

§ 13. 1. Do wniosków w sprawach rozstrzygania sporów kompetencyjnych, zgłoszonych na podstawie art. 192 Konstytucji, stosuje się odpowiednio art. 9 regulaminu.

2. Na korzyść wnioskodawcy albo organu, wobec którego skierowany jest zarzut naruszenia kompetencji, może przystąpić w każdym stanie sprawy także inny podmiot, wymieniony w art. 192 Konstytucji, o ile orzeczenie Trybunału może mieć znaczenie dla zakresu jego kompetencji.

§ 14. 1. Stawiennictwo wnioskodawcy na rozprawie przed Trybunałem Konstytucyjnym jest obowiązkowe. Nie usprawiedliwione niestawiennictwo wnioskodawcy lub należycie przez niego upoważnionego przedstawiciela jest równoznaczne z cofnięciem wniosku. O konsekwencjach niestawiennictwa należy poinformować wnioskodawcę w zawiadomieniu o terminie rozprawy.

2. W razie niestawienia się na rozprawę przed Trybunałem należycie upoważnionego przedstawiciela organu, wobec którego skierowany jest zarzut naruszenia kompetencji wnioskodawcy, Trybunał może odroczyć rozprawę.

§ 15. Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego o rozstrzygnięciu sporu kompetencyjnego ustala, czy działanie lub zaniechanie wskazane we wniosku naruszyło zakres kompetencji wnioskodawcy, oraz określa postanowienie Konstytucji lub ustawy, które zostało w ten sposób naruszone.

§ 16. Uchylenie się przez uczestników postępowania od ustosunkowania się w określonym przez Trybunał terminie do wniosku o tymczasowe uregulowanie kwestii spornych, a w szczególności zawieszenie czynności egzekucyjnych (art. 54 ust. 2 ustawy), nie stoi na przeszkodzie w podjęciu przez Trybunał stosownego postanowienia.

ROZDZIAŁ IV

Nadawanie biegu skargom konstytucyjnym

§ 17. Do skargi konstytucyjnej, wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego przez podmiot wymieniony w art. 79 ust. 1 Konstytucji, stosuje się odpowiednio przepisy art. 9 i art. 10 regulaminu, jeżeli spełnia ona wymagania określone w art. 46 ust. 1, art. 47 i art. 48 ust. 1 ustawy.

§ 18. 1. W razie wątpliwości co do charakteru pisma, upoważniony przez prezesa Trybunału pracownik może zwrócić się do nadawcy o stosowne wyjaśnienie. W piśmie wzywającym do wyjaśnienia należy jednocześnie poinformować o wymaganiach, jakie powinna spełniać skarga konstytucyjna.

2. Jeżeli nadawca pisma w wyznaczonym mu terminie wyjaśni, że pismo należy traktować jako skargę konstytucyjną, zostaje ona skierowana do wstępnego rozpoznania.

3. W wypadku gdy nadawca nie złożył w wyznaczonym mu terminie wyjaśnienia, uważa się, że pismo nie miało charakteru skargi konstytucyjnej.

§ 19. Jeżeli skarga konstytucyjna wymaga uzupełnienia, Trybunał wzywa wnoszącego skargę do usunięcia braków w terminie 7 dni od doręczenia wezwania.

§ 20. Po nadaniu skardze konstytucyjnej dalszego biegu Trybunał informuje Rzecznika Praw Obywatelskich oraz pozostałych uczestników o wszczęciu postępowania.

§ 21. 1. Jeżeli sędzia - sprawozdawca oceni, że w sprawie skargi konstytucyjnej zachodzą warunki przewidziane w art. 59 ust. 2 ustawy, kieruje sprawę do rozpatrzenia na posiedzeniu niejawnym.

2. Do rozpatrzenia na posiedzeniu niejawnym sędzia-sprawozdawca kieruje również sprawę, w której zachodzi potrzeba rozważenia wydania tymczasowego postanowienia o zawieszeniu lub wstrzymaniu wykonania orzeczenia w sprawie, której dotyczy skarga konstytucyjna, jeżeli istnieją warunki określone w art. 50 ust. 1 ustawy.

§ 22. Czynności biurowe w zakresie wymienionym w niniejszym rozdziale oraz wynikające z art. 36 ustawy wykonuje Zespół ds. Obsługi Skargi Konstytucyjnej. W tym celu Zespół prowadzi rejestrację i dokumentację spraw, ustalona w zarządzeniu prezesa Trybunału, oraz zapewnia obsługę sędziego Trybunału w związku ze wstępnym rozpoznaniem.

ROZDZIAŁ V

Rozprawa i jej przygotowanie

§ 21. 1. Na wniosek przewodniczącego składu orzekającego prezes Trybunału wyznacza termin rozprawy w danej sprawie, o czym zawiadamia uczestników postępowania.

2. W razie odroczenia rozprawy następny termin ustala się bezpośrednio na rozprawie.

§ 24. 1. Przygotowanie rozprawy należy do składu orzekającego Trybunału w danej sprawie. Przewodniczący składu orzekającego wydaje w tym celu niezbędne zarządzenia; może także przed rozprawą wyznaczyć naradę składu orzekającego dla omówienia propozycji sędziego - sprawozdawcy i występujących zagadnień prawnych.

2. Przewodniczący składu orzekającego Trybunału czuwa nad tym, aby:

- 1) członkowie składu orzekającego mogli zaznajomić się z aktami sprawy przed rozprawą,
- 2) w toku postępowania nie pominięto okoliczności koniecznych do wyjaśnienia sprawy,
- 3) podczas narady omówiono wszystkie wyłaniające się zagadnienia i wnioski uczestników.

3. Skład orzekający Trybunału, w toku przygotowania rozprawy, może na wniosek przewodniczącego składu orzekającego lub sędziego - sprawozdawcy postanowić o zwróceniu się przewodniczącego składu orzekającego do:

- 1) Sądu Najwyższego oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego o informację co do sądowej wykładni określonych przepisów,
- 2) określonych organów bądź instytucji państwowych, organizacji społecznych albo placówek naukowych o

opinię we wskazanych kwestiach dotyczących rozpatrywanej sprawy,

3) określonych organów bądź instytucji państwowych albo organizacji społecznych o okazanie w toku postępowania bądź na rozprawie wskazanych akt lub innych dokumentów albo aktów normatywnych.

4. Przewodniczący składu orzekającego Trybunału, z inicjatywy sędziego - sprawozdawcy lub w porozumieniu z nim, może zarządzić powołanie biegłego (biegłych). Postanowienie w tej kwestii może takie podjąć skład orzekający.

§ 25. 1. Jeżeli przewodniczący składu orzekającego uzna, że złożenie do rozpatrywanej sprawy okazanego dokumentu, odpisu lub wyciągu z dokumentu jest zbędne, dokument ten opisuje się w protokole, wymieniając osobę, która go przedstawiła.

2. Na dokumencie złożonym do akt na rozprawie przewodniczący składu orzekającego zamieszcza wzmiankę, przez kogo dokument został złożony.

3. Przewodniczący składu orzekającego, po wydaniu orzeczenia w sprawie, zarządza bezzwłoczny zwrot akt właściwemu organowi, który udostępnił je Trybunałowi w celach dowodowych.

§ 26. Przewodniczący składu orzekającego Trybunału może nie zezwolić przedstawicielom radia, telewizji oraz prasy na utrwalanie za pomocą aparatury obrazu i dźwięku z przebiegu rozprawy, jeżeli dokonywanie tych czynności będzie utrudniało prowadzenie rozprawy.

§ 27. 1. W razie zarządzenia odroczenia lub przerwy w rozprawie, przewodniczący składu orzekającego Trybunału informuje o czasie kontynuowania rozprawy, chyba że niezwłoczne wyznaczenie następnego terminu nie jest możliwe.

2. Zamykając rozprawę przewodniczący składu orzekającego Trybunału informuje o udaniu się na na radę oraz o terminie i miejscu ogłoszenia orzeczenia.

§ 28. 1. Wszyscy obecni na sali rozpraw, łącznie z uczestnikami postępowania i protokołantem, powstają w czasie wchodzenia i wychodzenia składu orzekającego Trybunału Konstytucyjnego.

2. Każda osoba wypowiadająca się na rozprawie powstaje z miejsca, również wówczas, gdy zwraca się do niej członek składu orzekającego Trybunału. W uzasadnionych wypadkach przewodniczący składu orzekającego Trybunału może zezwolić na pozostanie w pozycji siedzącej.

§ 29. W czasie rozprawy sędziowie Trybunału Konstytucyjnego używają togi i biretu jako stroju urzędowego, a sędzia Trybunału przewodniczący na rozprawie - także łańcucha z godłem Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 30. Prezes Trybunału może zarządzić wydanie kart wstępu, a nadto wyznaczyć odpowiednie miejsca dla sprawozdawców prasy i innych środków przekazu w wypadku przewidywania zwiększonego zainteresowania daną sprawą.

ROZDZIAŁ VI

Narada sędziowska oraz orzekanie

§ 31. 1. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego oraz ustalanie treści zasadniczych motywów orzeczenia i jego pisemnego uzasadnienia zapadają na naradach odbywanych po przeprowadzeniu rozprawy albo na posiedzeniu niejawnym, o którym mowa w art. 59 ust. 2 ustawy (narady sędziowskie). Pod pojęciem orzeczeń Trybunału rozumie się wyroki i postanowienia Trybunału, wydawane w sprawach, o których mowa w art. 70 ust. 1 i ust. 2 pkt 1-3 oraz art. 59 ust. 2 ust. 2. W naradzie sędziowskiej uczestniczą, wyłącznie członkowie składu orzekającego Trybunału. Naradzie sędziowskiej przewodniczy przewodniczący składu orzekającego Trybunału; projekt orzeczenia i jego zasadniczych motywów oraz pisemnego uzasadnienia przedstawia składowi orzekającemu sędzia-sprawozdawca.

3. Narada sędziowska w celu wydania orzeczenia oraz ustalenia jego zasadniczych motywów jest tajna; odbywa się bezpośrednio po przeprowadzeniu rozprawy, a w razie odroczenia wydania orzeczenia z przyczyn określonych w art. 67 ust. 4 ustawy - przed wyznaczonym terminem wydania orzeczenia. W wypadku zgłoszenia przez sędziego - sprawozdawcę zdania odrębnego, motywy oraz uzasadnienie pisemne orzeczenia sporządza sędzia wyznaczony przez przewodniczącego. Uzasadnienie pisemne sporządza sędzia Trybunału wyznaczony przez przewodniczącego także w wypadku, gdy jego sporządzenie przez sędziego - sprawozdawcę napotyka nieprzewidzianą przeszkodę, której czasu trwania nie można przewidzieć.

4. Jeżeli skład orzekający Trybunału, o którym mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2 lub 3 ustawy, zamierza odstąpić od poglądu prawnego wyrażonego w orzeczeniu wydanym w pełnym składzie, może przedstawić prezesowi Trybunału wniosek o rozpoznanie sprawy w pełnym składzie Trybunału.

5. Narada w celu przyjęcia pisemnego uzasadnienia odbywa się w czasie umożliwiającym jego sporządzenie przed upływem 30 dni od ogłoszenia orzeczenia

§ 32. Jeżeli na naradzie sędziowskiej w pełnym składzie, przy parzystej liczbie sędziów, żadne z proponowanych rozstrzygnięć nie uzyska wymaganej art. 68 ust. 1 ustawy większości głosów, przewodniczący składu wznawia rozprawę i odracza rozpoznanie sprawy, informując o przyczynie niemożności podjęcia orzeczenia.

§ 33. 1. Zdanie odrębne sędziego Trybunału do orzeczenia może być zgłoszone bezpośrednio na naradzie sędziowskiej, zaś do pisemnego uzasadnienia orzeczenia - w chwili jego podpisywania. Równocześnie ze zgłoszeniem zdania odrębnego do orzeczenia sędzia Trybunału, zgłaszający takie zdanie, przedstawia jego zasadnicze motywy.

2. O zgłoszeniu zdania odrębnego czyni się wzmiankę odpowiednio w orzeczeniu bądź uzasadnieniu do orzeczenia, przez zamieszczenie przy podpisie sędziego Trybunału, który

zgłosił zdanie odrębne, wyrazów „zdanie odrębne” lub w skrócie „zd. odr.”

3. Uzasadnienie pisemne zdania odrębnego do orzeczenia powinno nastąpić najpóźniej przed podpisaniem pisemnego uzasadnienia orzeczenia, zaś do uzasadnienia orzeczenia - w ciągu 14 dni od jego podpisania przez skład orzekający Trybunału.

4. Uzasadnienie zdania odrębnego do orzeczenia dołącza się do tego orzeczenia, zaś zdania odrębnego do jego pisemnego uzasadnienia - do tego uzasadnienia.

§ 34. 1. Orzeczenie i jego zasadnicze motywy ogłasza się w dniu rozprawy, z zastrzeżeniem ust. 2. W wypadku zgłoszenia do orzeczenia zdania odrębnego, przewodniczący składu orzekającego Trybunału informuje o tym bezpośrednio po ogłoszeniu orzeczenia, wymieniając sędziego Trybunału Konstytucyjnego, który ustnie zaznajamia uczestników postępowania z jego motywami.

2. W wypadkach określonych w art. 67 ust. 4 ustawy ogłoszenie orzeczenia i jego zasadniczych motywów może być odroczone, jednakże na czas nie dłuższy niż 14 dni. O odroczeniu przez Trybunał ogłoszenia orzeczenia oraz o terminie i miejscu jego ogłoszenia przewodniczący składu orzekającego Trybunału informuje uczestników postępowania w dniu rozprawy.

§ 35. W czasie ogłaszania orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego wszyscy obecni na sali rozpraw wysłuchują, go stojąc, wyjąwszy członków składu orzekającego Trybunału. W czasie ogłaszania orzeczenia członkowie składu orzekającego Trybunału pozostają w biretach.

§ 36. 1. W razie usprawiedliwionej dłuższej nieobecności sędziego Trybunału - członka składu orzekającego Trybunału w danej sprawie, uzasadnienie za nieobecnego sędziego podpisuje przewodniczący składu orzekającego Trybunału, a w razie jego nieobecności - najstarszy wiekiem sędzia spośród członków składu orzekającego; o fakcie tym czyni się odpowiednią wzmiankę, przez zamieszczenie przy podpisie sędziego Trybunału wyrazów „za nieobecnego sędziego...”, z podaniem imienia i nazwiska tego ostatniego.

2. W przypadku gdy pisemne uzasadnienie orzeczenia sporządzone zostało przez członka składu orzekającego Trybunału nie będącego sędzią - sprawozdawcą, czyni się o tym w orzeczeniu wzmiankę, przez dopisek przy jego imieniu i nazwisku wyrazu „uzasadnienie”.

§ 37. 1. Przepisy niniejszego rozdziału dotyczące trybu przygotowania i podejmowania orzeczeń i ich uzasadnienia oraz zgłaszania do nich zdania odrębnego stosuje się odpowiednio do postanowień, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3.

2. Postanowień, wydanych na posiedzeniu niejawnym, nie ogłasza się ustnie, lecz doręcza uczestnikom postępowania. Sentencja i uzasadnienie stanowią integralną całość postanowienia, podpisywane przez skład orzekający.

3. Postanowienia, podejmowane w toku rozprawy, ogłaszane są uczestnikom postępowania ustnie na rozprawie, łącznie z zasadniczymi motywami podjętego postanowienia,

a ich treść jest utrwalana w protokole z rozprawy. O zgłoszonym zdaniu odrębnym czyni się wzmiankę w protokole z rozprawy.

ROZDZIAŁ VII

Wykonywanie orzeczeń

§ 38. 1. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego wykonuje prezes Trybunału przy pomocy Biura.

2. Sekretariat Trybunału prowadzi w tym celu rejestr wykonania orzeczeń Trybunału, przyjmując jako początek terminu do wykonania orzeczenia datę jego ogłoszenia lub termin określony w orzeczeniu.

§ 39. Sekretariat Trybunału Konstytucyjnego prowadzi w rejestrze wykonania orzeczeń oddzielne oznaczenie spraw, w których:

1) stosownie do art. 190 ust. 3 Konstytucji - został określony inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego aniżeli z dniem ogłoszenia,

2) stosownie do art. 122 ust. 4 Konstytucji - Trybunał, orzekając o niezgodności poszczególnych przepisów ustawy z Konstytucją, które nie są nierozdzielnie związane z całą, ustawa- przekazał orzeczenie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 40. W okresie przejściowym, stosownie do art. 239 ust. 1 Konstytucji i art. 89 ust. 1 ustawy, jako datą utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego bądź określonego przepisu przyjmuje się dzień ogłoszenia obwieszczenia prezesa Trybunału, o którym mowa w art. 89 ust. 4 ustawy, w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

ROZDZIAŁ VIII

Sygnalizowanie uchybień i luk w prawie

§ 41. Istnienie uchybienia bądź luki w prawie, których usunięcie jest niezbędne dla zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (art. 4 ust. 2 ustawy), stwierdza się w postanowieniu, wydanym w składzie orzekającym właściwym dla rozpoznania danego aktu normatywnego.

§ 42. 1. Podjęcie postępowania w sprawie uchybienia bądź luki w prawie następuje:

- 1) w toku postępowania w sprawie - na podstawie postanowienia składu orzekającego Trybunału albo
- 2) z inicjatywy prezesa Trybunału.

2. Podstawą inicjatywy prezesa Trybunału o podjęciu postępowania sygnalizacyjnego mogą być:

- 1) wnioski składów orzekających Trybunału, podejmowane w związku z rozpoznawanymi sprawami,

2) sporządzane przez Biuro oceny napływających do Trybunału skarg konstytucyjnych i wniosków oraz oceny obowiązujących przepisów prawa, podejmowane na zlecenie prezesa Trybunału.

§ 43. 1. W razie stwierdzenia przez Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu, o którym mowa w art. 41, uchybienia bądź luki w prawie - postanowienie to prezes Trybunału kieruje do właściwego organu stanowiącego prawo w celu usunięcia stwierdzonego uchybienia bądź luki w prawie.

2. Kierując postanowienie do organu, o którym mowa w ust. 1, prezes Trybunału może jednocześnie przekazać swoje uwagi co do konieczności i sposobu usunięcia stwierdzonych uchybień bądź luk w prawie oraz zwrócić się o poinformowanie Trybunału o zajętych przez adresata sygnalizacji stanowisku w sprawie ich usunięcia.

ROZDZIAŁ IX

Wewnętrzny tok postępowania z pismami i aktami spraw

§ 44. 1. Pisma dotyczące spraw toczących się przed Trybunałem Konstytucyjnym przyjmuje Sekretariat Trybunału i przedstawia je prezesowi lub wiceprezesowi Trybunału.

2. Prezes Trybunału może zarządzić przedstawienie pism we wszczętej sprawie bezpośrednio przewodniczącemu składowi orzekającego Trybunału.

3. W sprawach innych niż wymienione w ust. 1 i 2 prezes Trybunału może określić, w drodze zarządzenia, rodzaj pism zastrzeżonych do jego osobistego wglądu lub podpisu ze względu na osoby lub organ władzy publicznej albo ze względu na charakter wystąpienia.

§ 45. 1. Pisma dotyczące spraw toczących się przed Trybunałem Konstytucyjnym doręcza się za zwrotnym poświadczaniem odbioru, z zaznaczoną datą odbioru. Potwierdzenie odbioru dołącza się do akt sprawy.

2. Zawiadomienia o terminie rozprawy (posiedzenia) powinny zostać wysłane z takim wyprzedzeniem, aby w razie stwierdzenia przeszkód w ich doręczeniu można było wysłać je ponownie albo odwołać termin rozprawy (posiedzenia).

§ 46. 1. Orzeczenia i postanowienia oraz zarządzenia wydawane w toku postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym doręcza się w odpisach uwierzytelnionych przez sekretarza Trybunału. Nie mogą być sporządzane uwierzytelnione odpisy zdania odrębnego sędziego Trybunału.

2. Wnoszone do Trybunału przez uczestników postępowania pisma doręczane są innym uczestnikom postępowania w odpisach (fotokopiach).

3. O sprostowaniu orzeczenia, o którym mowa w art. 73 ustawy, umieszcza się wzmiankę na orzeczeniu, którą podpisuje przewodniczący składu orzekającego i protokolant. Odpisy orzeczenia wydaje się w brzmieniu uwzględniającym sprostowanie.

§ 47. 1. Akta spraw są dostępne dla uczestników postępowania w godzinach pracy Sekretariatu Trybunału co najmniej na 14 dni przed wyznaczonym terminem rozprawy (posiedzenia). Uczestnicy postępowania mogą w sekretariacie przeglądać akta spraw oraz sporządzać dla swoich potrzeb odpisy lub wyciągi z tych akt, z wyjątkiem dokumentów tajnych ze względu na bezpieczeństwo państwa lub ochronę tajemnicy państwowej. Na pisemny wniosek mogą otrzymywać odpisy i wyciągi, z wyjątkiem tajnych dokumentów, za potwierdzeniem zgodności przez sekretarza Trybunału.

2. Za zezwoleniem prezesa Trybunału albo przewodniczącego składu orzekającego, na zasadach określonych w ust. 1 mogą być udostępnione do przejrzania akta sprawy także innym osobom (organom) na pisemny wniosek, gdy uwiarygodnią interes prawny oraz gdy nie zostaną przez to naruszone interesy uczestników postępowania.

3. Po ukończeniu postępowania za zgodą prezesa Trybunału uczestnikowi postępowania można wydać złożony przez niego do akt dokument. Wydanie dokumentu może być uzależnione od złożenia jego odpisu lub wyciągu z tego dokumentu.

4. Akta postępowania przed Trybunałem nie są wydawane innym sądom, organom władzy lub administracji państwowej; w szczególnych wypadkach prezes Trybunału, w uzgodnieniu ze składem orzekającym w danej sprawie, może zezwolić na ich wydanie.

44
USTAWA

z dnia 26 marca 1982 r.

o Trybunale Stanu

(Dz.U. z 1993 r. Nr 38, poz. 172, z 1996 r. Nr 73, poz. 350; z 1999 r. Nr 35, poz. 321)

Artykuł 1

1. Trybunał Stanu orzeka o odpowiedzialności osób zajmujących stanowiska państwowe określone w niniejszej ustawie za naruszenie Konstytucji i ustaw.

2. Odpowiedzialność przed Trybunałem Stanu ponoszą:

- 1) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) osoby wchodzące w skład Rady Ministrów,
- 3) Prezes Najwyższej Izby Kontroli i Prezes Narodowego Banku Polskiego,
- 4) Naczelnym Dowódca Sił Zbrojnych,
- 5) kierownicy urzędów centralnych,
- 6) osoby, którym Prezes Rady Ministrów powierzył kierowanie ministerstwem lub urzędem centralnym,
- 7) członkowie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji.¹

Artykuł 2

1. Prezydent ponosi przed Trybunałem Stanu odpowiedzialność konstytucyjną oraz odpowiedzialność karną za przestępstwo.

2. W okresie sprawowania urzędu Prezydenta nie biegnie przedawnienie odpowiedzialności karnej za te przestępstwa, za które osoba sprawująca ten urząd nie została postawiona w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do Marszałka Sejmu zastępującego Prezydenta.

4. Osoby wymienione w art. 1 ust. 2 pkt 2-7 ponoszą przed Trybunałem Stanu odpowiedzialność konstytucyjną; mogą one ponosić przed Trybunałem Stanu także odpowiedzialność karną za przestępstwo popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem, jeżeli w uchwale o pociągnięciu do odpowiedzialności konstytucyjnej łączne rozpoznanie czynów uznano za celowe.²

Artykuł 3

Odpowiedzialność konstytucyjna obejmuje czyny, którymi osoby wymienione w art. 1 ust. 2 w zakresie swego urzędowania lub w związku z zajmowanym stanowiskiem w sposób zawiniony naruszyły Konstytucję lub inną ustawę.

Artykuł 4

Prawo postawienia Prezydenta w stan oskarżenia przysługuje wyłącznie Zgromadzeniu Narodowemu.

Artykuł 5

Prawo do pociągnięcia osób wymienionych w art. 1 ust. 2 pkt 2-7 do odpowiedzialności konstytucyjnej przysługuje wyłącznie Sejmowi.

Artykuł 6

1. Wstępny wniosek o postawienie Prezydenta w stan oskarżenia może być złożony do Marszałka Sejmu przez jedną czwartą ogólnej liczby członków Sejmu i Senatu.

2. Wstępny wniosek o pociągnięcie do odpowiedzialności osób, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 2-7, może być złożony do Marszałka Sejmu przez:

- 1) Prezydenta,
- 2) (skreślony),

2a) Wstępny wniosek o pociągnięcie do odpowiedzialności osób, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 3-7, może być złożony do Marszałka Sejmu również przez komisję śledczą powołaną na podstawie art. 111 Konstytucji.

3) posłów, w liczbie co najmniej 115.

3. Wstępny wniosek o pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej powinien zawierać:

- 1) określenie osoby podlegającej odpowiedzialności oraz stanowiska państwowego, z którego pełnieniem związana jest odpowiedzialność konstytucyjna,
- 2) określenie zarzutu wraz ze wskazaniem przepisów Konstytucji lub innej ustawy, które zostały naruszone,
- 3) uzasadnienie.

4. Jeżeli wstępny wniosek nie odpowiada warunkom określonym w ustawie, Marszałek Sejmu po zasięgnięciu opinii Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej wzywa wnioskodawcę do jego uzupełnienia w terminie 14 dni.

5. W wypadku nieuzupełnienia wstępnego wniosku w terminie, o którym mowa w ust. 4, Marszałek Sejmu pozostawia wniosek bez biegu.

Artykuł 7

Marszałek Sejmu kieruje wniosek do Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej.

Artykuł 8

Przewodniczący Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej przesyła osobie objętej wnioskiem odpis wstępnego wniosku, informując ją o prawie do złożenia pisemnych wyjaśnień i wniosków dowodowych w wyznaczonym terminie.

Artykuł 9

1. Komisja Odpowiedzialności Konstytucyjnej może przesłuchiwać świadków i biegłych, żądać od instytucji państwowych i społecznych okazywania wszelkich akt i dokumentów. Osoba, której dotyczy wniosek, jest uprawniona do

składania wyjaśnień i zgłaszania wniosków oraz do korzystania z pomocy obrońcy. W postępowaniu przed Komisją Odpowiedzialności Konstytucyjnej stosuje się art. 21 ustawy.

2. Komisja może zlecić Prokuratorowi Generalnemu lub Najwyższej Izbie Kontroli przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego co do określonych okoliczności sprawy.

3. Komisja uchwała sprawozdanie o wystąpieniu do Zgromadzenia Narodowego z wnioskiem o postawienie Prezydenta w stan oskarżenia lub o umorzenie postępowania w sprawie.

4. W stosunku do osób wymienionych w art. 1 ust. 2 pkt 2-7 Komisja uchwała sprawozdanie o wystąpieniu do Sejmu z wnioskiem o pociągnięcie tych osób do odpowiedzialności konstytucyjnej lub o umorzenie postępowania w sprawie.

5. Wniosek o postawienie w stan oskarżenia lub o pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej powinien spełniać warunki wymagane przez przepisy Kodeksu postępowania karnego w stosunku do aktu oskarżenia, a wniosek o umorzenie postępowania - zawierać uzasadnienie faktyczne i prawne tego wniosku.

Artykuł 10

1. Komisja Odpowiedzialności Konstytucyjnej przedstawia Zgromadzeniu Narodowemu sprawozdanie z przeprowadzonego postępowania wraz z wnioskiem, o którym mowa w art. 9 ust. 3. Uchwała Zgromadzenia Narodowego o postawieniu w stan oskarżenia powoduje, że Prezydent tymczasowo nie może sprawować urzędu.

2. Podejmując uchwałę o postawieniu Prezydenta w stan oskarżenia, Zgromadzenie Narodowe wybiera spośród członków Zgromadzenia dwóch oskarżycieli, z których każdy powinien odpowiadać warunkom wymaganym do powołania na stanowisko sędziego.

3. Po podjęciu przez Zgromadzenie Narodowe uchwały, o której mowa w ust. 1, Marszałek Sejmu przesyła ją przewodniczącemu Trybunału Stanu. Uchwała ta przed Trybunałem Stanu stanowi akt oskarżenia.

Artykuł 11

1. Komisja Odpowiedzialności Konstytucyjnej przedstawia Sejmowi sprawozdanie z prac nad każdą przekazaną jej sprawą wraz z wnioskiem o pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej lub o umorzenie postępowania w sprawie. Uchwała Sejmu o pociągnięciu do odpowiedzialności konstytucyjnej powoduje zawieszenie w czynnościach osoby, której dotyczy. Jeżeli uchwała obejmuje także pociągnięcie do odpowiedzialności karnej osoby, która jest posłem lub senatorem, stanowi ona równocześnie wniosek o uchylenie immunitetu poselskiego lub senatorskiego.

2. Podejmując uchwałę o pociągnięciu do odpowiedzialności konstytucyjnej Sejm wybiera spośród posłów dwóch oskarżycieli, z których przynajmniej jeden powinien odpowiadać warunkom wymaganym do powołania na stanowisko sędziego.

3. Po podjęciu przez Sejm uchwały, o której mowa w ust. 1, Marszałek Sejmu przesyła przewodniczącemu Trybunału Stanu uchwałę Komisji Odpowiedzialności Konstytucyj-

nej lub wniosek mniejszości, które w dalszym postępowaniu przed Trybunałem Stanu stanowią akt oskarżenia. W wypadku konieczności uchylenia immunitetu poselskiego lub senatorskiego następuje to po wyrażeniu przez Sejm lub Senat zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej.

4. Po przekazaniu uchwały o postawieniu w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu nie można wszcząć postępowania karnego o ten sam czyn, a postępowanie wcześniej wszczęte ulega zawieszeniu.

Artykuł 12

1. Sprawozdania i wnioski, o których mowa w art. 10 ust. 1 i art. 11 ust. 1 i 3, doręcza się odpowiednio wszystkim członkom Zgromadzenia Narodowego bądź posłom wraz z informacją o udostępnieniu do wglądu akt sprawy; akta te powinny być udostępnione przez okres nie krótszy niż 21 dni przed posiedzeniem, na którym sprawa ma być rozpatrywana.

2. Sprawozdanie Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej może być przez organ, któremu zostało przedłożone, zwrócone Komisji w celu uzupełnienia postępowania; zwracając sprawozdanie organ określa kierunek i zakres dalszego postępowania Komisji.

Artykuł 13

1. Uchwałę o postawieniu Prezydenta w stan oskarżenia Zgromadzenie Narodowe podejmuje większością co najmniej 2/3 głosów ogólnej liczby członków Zgromadzenia. Uchwałę o pociągnięciu do odpowiedzialności konstytucyjnej osób, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 2-7, Sejm podejmuje bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.⁴

2. Jeżeli Zgromadzenie Narodowe nie podejmie uchwały o postawieniu Prezydenta w stan oskarżenia w trybie określonym w ust. 1, wówczas przewodniczący Zgromadzenia Narodowego stwierdza umorzenie postępowania w sprawie.

3. Jeżeli Sejm nie podejmie uchwały o pociągnięciu do odpowiedzialności konstytucyjnej osób, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 2-7, w trybie określonym w ust. 1, wówczas Marszałek Sejmu stwierdza umorzenie postępowania w sprawie.

Artykuł 14

Trybunał Stanu zostaje wybrany na pierwszym posiedzeniu Sejmu na okres jego kadencji, z tym że zachowuje on swoje kompetencje do czasu wyboru nowego składu Trybunału Stanu.

Artykuł 15

1. Trybunał Stanu składa się z przewodniczącego, dwóch jego zastępców oraz 21 członków i 5 zastępców członków.⁵

2. Przewodniczącym Trybunału Stanu jest Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego. Pozostałe osoby wchodzące w skład Trybunału Stanu wybiera Sejm spoza swego grona, w trybie regulaminowo określonym.

3. W skład Trybunału Stanu mogą być wybrani obywatele polscy korzystający z pełni praw obywatelskich, nie karani sądownie, nie zatrudnieni w organach administracji pań-

stwowej. Co najmniej połowa członków Trybunału Stanu powinna składać się z osób posiadających kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska sędziego.⁶

4. Osoby wybrane w skład Trybunału Stanu składają przed Marszałkiem Sejmu przyrzeczenie sędziowskie.

Artykuł 16

1. Sędziowie wybrani w skład Trybunału Stanu w wykonywaniu swoich funkcji sędziowskich są niezawisli i podlegają tylko ustawom.⁷ Nie mogą być oni pociągnięci do odpowiedzialności karnej ani pozbawieni wolności bez uprzedniej zgody Trybunału Stanu. Dotyczy to również okresu po upływie kadencji w stosunku do czynów związanych z wykonywaniem funkcji w Trybunale Stanu.

2. Sędziowie Trybunału Stanu sprawują swe funkcje nieodpłatnie, z tym że zachowują prawo do diet i zwrotu poniesionych kosztów podróży.

Artykuł 17

1. Utrata stanowiska sędziego Trybunału Stanu następuje wskutek zrzeczenia się funkcji, trwałej utraty zdolności do wykonywania czynności albo skazania prawomocnym wyrokiem sądu.

2. W razie wygaśnięcia mandatu więcej niż trzech członków Trybunału Stanu lub ich następców Sejm dokonuje wyboru uzupełniającego.

Artykuł 18

1. W postępowaniu przed Trybunałem Stanu oraz Komisją Odpowiedzialności Konstytucyjnej stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego, chyba że niniejsza ustawa stanowi inaczej. Trybunał Stanu orzeka jako sąd w pierwszej instancji oraz jako sąd w drugiej instancji.

2. W warunkach określonych w art. 2 Trybunał Stanu może:

- 1) zlecić Prokuratorowi Generalnemu przeprowadzenie w określonym zakresie postępowania co do czynu wypełniającego znamiona przestępstwa, a w razie gdy postępowanie takie zostało już wszczęte - przedstawienie zebranych materiałów wraz z wnioskiem co do dalszego postępowania w sprawie,
- 2) przejąć do łącznego rozpoznania sprawę, która toczy się już przed sądem.

Artykuł 19

1. W pierwszej instancji Trybunał Stanu orzeka w składzie: przewodniczący i 4 członków.

2. W drugiej instancji Trybunał Stanu orzeka w składzie: przewodniczący i 6 członków, z wyłączeniem sędziów, którzy uczestniczyli w rozpatrzeniu sprawy w pierwszej instancji. Jeżeli członek Trybunału Stanu nie może pełnić swych funkcji, w jego miejsce wstępuje najstarszy wiekiem zastępca członka.

3. Poza rozprawą główną Trybunał Stanu orzeka w składzie: przewodniczący i 2 członków.

4. Obsługę kancelaryjną Trybunału Stanu zapewnia Sąd Najwyższy.

Artykuł 20

Trybunał Stanu rozpatruje sprawę w granicach określonych w uchwale Zgromadzenia Narodowego albo Sejmu.

Artykuł 21

Osoby składające wyjaśnienia przed Trybunałem Stanu, jak również świadkowie i biegli zwolnieni są od obowiązku zachowania tajemnicy państwowej.

Artykuł 22

W postępowaniu przed Trybunałem Stanu powództwo cywilne jest niedopuszczalne.

Artykuł 23

1. Ściganie przed Trybunałem Stanu jest dopuszczalne w okresie 10 lat od popełnienia czynu, chyba że czyn stanowi przestępstwo, dla którego przewidziany jest dłuższy okres przedawnienia. Okoliczność, że sprawca nie sprawuje już urzędu lub nie piastuje funkcji, nie stoi na przeszkodzie do wszczęcia i prowadzenia postępowania.

2. Odpowiedzialność konstytucyjną przed Trybunałem Stanu, o której mowa w art. 2 ponoszą także osoby wchodzące w skład byłej Rady Państwa, z zastrzeżeniem ust. 1.

3. Złożenie wstępnego wniosku, o którym mowa w art. 6 ust. 2, przerywa bieg przedawnienia.

Artykuł 24

Wykluczenie jawności rozprawy przed Trybunałem Stanu może uzasadnić wyłącznie wzgląd na bezpieczeństwo Państwa lub tajemnicę państwową.

Artykuł 25

1. Za czyny przewidziane w art. 2 ust. 1 i 4, o ile nie wypełniają znamion przestępstwa, Trybunał Stanu wymierza łącznie lub osobno następujące kary:

- 1) utratę czynnego i biernego prawa wyborczego na urząd Prezydenta oraz do Sejmu, Senatu i rad gmin,
- 2) zakaz zajmowania kierowniczych stanowisk lub pełnienia funkcji związanych ze szczególną odpowiedzialnością w organach państwowych i w organizacjach społecznych,
- 3) utratę wszystkich lub niektórych orderów, odznaczeń i tytułów honorowych oraz utratę zdolności do ich uzyskania.

2. Kary dotyczące utraty praw i zakazów, o których mowa w ust. 1, mogą być orzekane na czas od 2 do 10 lat, z tym że kara, o której mowa w ust. 1 pkt 2, może być orzekana na stałe.

3. Trybunał Stanu może, z uwagi na szczególne okoliczności sprawy, poprzestać na stwierdzeniu winy oskarżonego.

4. W razie uznania przez Trybunał Stanu zawinionego popełnienia czynów przewidzianych w art. 2 ust. 1 i 4, Trybunał orzeka odpowiednio w odniesieniu do Prezydenta złożenie go z urzędu, a w odniesieniu do pozostałych osób - utratę

zajmowanego stanowiska, z którego pełnieniem związana jest odpowiedzialność konstytucyjna.

Artykuł 26

Za czyny wypełniające znamiona przestępstwa Trybunał Stanu wymierza kary przewidziane w ustawach karnych.

Artykuł 27

Sejm uchwała regulamin czynności Trybunału Stanu.

Artykuł 28

Trybunał Stanu właściwy jest również w sprawach czynów popełnionych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, o ile w czasie popełnienia były one zabronione pod groźbą kary. Jeżeli czyn uprzednio popełniony polegał na zawinionym naruszeniu Konstytucji lub innej ustawy, Trybunał Stanu ogranicza się do stwierdzenia dokonanych naruszeń prawa.

Artykuł 29

Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

PRZYPISY

1) Zgodnie z art. 198 ust. 2 Konstytucji RP odpowiedzialność przed Trybunałem Stanu ponoszą także posłowie i

senatorowie w zakresie przewidzianym w art. 107 Konstytucji).

2) W odniesieniu do członków Rady Ministrów art. 156 ust. 1 Konstytucji RP przewiduje, że odpowiedzialność przed Trybunałem Stanu ponoszą oni także za przestępstwa popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem.

3) Aktualnie w trybie art. 111 Konstytucji RP.

4) Art. 156 ust. 2. Konstytucji RP stanowi, że uchwałę o pociągnięciu członka Rady Ministrów do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu podejmuje Sejm większością 3/5 ustawowej liczby posłów.

5) Trybunał Stanu składa się obecnie z przewodniczącego, dwóch jego zastępców oraz 16 członków (art. 199 ust. 1 Konstytucji RP).

6) Zgodnie z art. 199 ust. 1 Konstytucji RP obecnie także zastępcy przewodniczącego powinni posiadać kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska sędziego.

7) Art. 199 ust. 3 Konstytucji RP stanowi, że członkowie Trybunału Stanu „podlegają tylko Konstytucji i ustawom”.

45

UCHWAŁA SEJMU POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ

z dnia 6 lipca 1982 r.

w sprawie regulaminu czynności Trybunału Stanu

(M.P. Nr 17, poz. 135)

Na podstawie art. 21¹ ustawy z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu (Dz.U. Nr 11, poz. 84) Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej uchwała co następuje:

§ 1. Trybunał Stanu ma siedzibę w m.st. Warszawie.

§ 2. Przewodniczący Trybunału Stanu kieruje całokształtem prac Trybunału Stanu, a w szczególności:

- 1) wyznacza składy orzekające działające w pierwszej instancji² oraz poza rozprawą główną, w tym przewodniczących tych składów,
- 2) wyznacza sędziów sprawozdawców oraz protokolarców,
- 3) powołuje, w razie potrzeby, zgodnie z art. 13 ust. 2³ ustawy z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu zastępcę członka Trybunału Stanu w miejsce członka nie mogącego pełnić swych funkcji,
- 4) kieruje sprawą na posiedzenia i rozprawy oraz wyznacza ich terminy i ustala porządek dzienny,

5) wydaje zarządzenia poza rozprawą,

6) załatwia korespondencję Trybunału.

§ 3. 1. Określone w przepisach Kodeksu postępowania karnego uprawnienia i obowiązki prezesa sądu i przewodniczącego wydziału przysługują odpowiednio przewodniczącemu Trybunału Stanu.

2. Określone w ust. 1 oraz w §2 uprawnienia i obowiązki przewodniczącego Trybunału Stanu przysługują odpowiednio jego zastępcy⁴ lub wyznaczonemu przez niego sędziemu Trybunału Stanu.

§ 4. Po otrzymaniu uchwały Sejmu⁵ o pociągnięciu do odpowiedzialności konstytucyjnej oraz uchwały Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej w tej sprawie przewodniczący niezwłocznie nadaje im bieg oraz zarządza doręczenie ich odpisów oskarżonemu, oskarżycielom i ustanowionym obrońcom.

§ 5. 1. Przewodniczący kieruje do wykonania orzeczenia Trybunału Stanu oraz zarządzenia i nadzoruje ich wykonanie przez inne organy państwowe.

2. Wykonywanie wyroków Trybunału Stanu należy do Sądu Wojewódzkiego w Warszawie i jest prowadzone według przepisów dotyczących wykonywania wyroków sądów powszechnych w sprawach karnych⁶.

§ 6. W czasie rozpraw sędziowie Trybunału Stanu używają stroju urzędowego: togi i biretu.

§ 7. Protokół rozprawy spisuje osoba posiadająca kwalifikacje sędziowskie; niezależnie od spisania protokołu sporządza się stenogram czynności.

§ 8. Jeżeli po rozpoczęciu rozprawy głównej, a przed wydaniem wyroku, upłynie kadencja sędziów Trybunału Stanu, Trybunał ten ukończy rozprawę w dotychczasowym składzie; w razie jednak odroczenia rozprawy rozpoznanie sprawy przejmie Trybunał Stanu w nowym składzie.

§ 9. W zakresie czynności Trybunału Stanu w sprawach nie uregulowanych niniejszym regulaminem stosuje się odpowiednio przepisy obowiązujące w Sądzie Najwyższym.

§ 10. Obsługę kancelaryjną Trybunału Stanu oraz czynności sekretariatu wykonuje Biuro Prezydialne Sądu Najwyższego.

§ 11. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

PRZYPISY

1) Aktualnie jest to art. 27 ustawy o Trybunale Stanu.

2) Także w drugiej instancji, gdyż w aktualnym stanie prawnym Trybunał Stanu orzeka w ograniczonym składzie również w tym stadium postępowania przed Trybunałem (po r. art. 19 ust. 2 ustawy).

3) Obecnie - art. 19 ust. 2 ustawy.

4) Obecnie - dwóm zastępcom (po r. art. 15 ust. 1 ustawy).

5) W obecnym stanie prawnym - również Zgromadzenia Narodowego, gdy uchwała dotyczy Prezydenta

6) Są to przepisy Kodeksu karnego wykonawczego.

46 USTAWA

z dnia 23 grudnia 1994 r.

o Najwyższej Izbie Kontroli

(Dz.U. z 1995 r. Nr 13, poz. 59; z 1996 r. Nr 64, poz. 315 i Nr 89, poz. 402; z 1997 r. Nr 28, poz. 153, Nr 79, poz. 484, Nr 96, poz. 589, Nr 121, poz. 770 i Nr 133, poz. 883; z 1998 r. Nr 148, poz. 966; Nr 155, poz. 1016 i Nr 162, poz. 1126)

ROZDZIAŁ 1

Zadania i zakres działania

Artykuł 1

1. Najwyższa Izba Kontroli jest naczelnym organem kontroli państwowej.

2. Najwyższa Izba Kontroli podlega Sejmowi.

3. Najwyższa Izba Kontroli działa na zasadach kolegiałości.

Artykuł 2

1. Najwyższa Izba Kontroli kontroluje działalność organów administracji rządowej, Narodowego Banku Polskiego, państwowych osób prawnych i innych państwowych jednostek organizacyjnych.

2. Najwyższa Izba Kontroli może kontrolować działalność organów samorządu terytorialnego, samorządowych osób prawnych i innych komunalnych jednostek organizacyjnych.

3. Najwyższa Izba Kontroli może również kontrolować działalność innych jednostek organizacyjnych i podmiotów gospodarczych (przedsiębiorców) w zakresie, w jakim wykorzystują one majątek lub środki państwowe lub komunalne oraz wywiązują się z zobowiązań finansowych na rzecz państwa, w szczególności:

1) wykonują zadania zlecone lub powierzone przez państwo lub samorząd terytorialny,

2) wykonują zamówienia publiczne na rzecz państwa lub samorządu terytorialnego,

3) organizują lub wykonują prace interwencyjne albo roboty publiczne,

- 4) działają z udziałem państwa lub samorządu terytorialnego, korzystają z mienia państwowego lub samorządowego, w tym także ze środków przyznanych na podstawie umów międzynarodowych,
- 5) korzystają z indywidualnie przyznanej pomocy, poręczenia lub gwarancji udzielonych przez państwo, samorząd terytorialny lub podmioty określone w ustawie z dnia 8 maja 1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne (Dz.U. Nr 79, poz. 484 i Nr 80, poz. 511),
- 6) wykonują zadania z zakresu powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego,
- 7) wywiązują się z zobowiązań, do których stosuje się przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (Dz.U. Nr 137, poz. 926 i Nr 160, poz. 1083 oraz z 1998 r. Nr 106, poz. 668), z innych należności budżetowych, gospodarki pozabudżetowej i państwowych funduszy celowych oraz świadczeń pieniężnych na rzecz państwa wynikających ze stosunków cywilnoprawnych.

4. Najwyższa Izba Kontroli może kontrolować pod względem legalności, gospodarności i rzetelności działalność jednostek organizacyjnych i podmiotów innych niż wymienione w ust. 1 i 2, wykonujących zadania z zakresu powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego.

Artykuł 2a.

Ilekróć w ustawie mówi się osamorządzie terytorialnym - należy przez to rozumieć gminę, powiat, samorząd województwa oraz inne samorządowe osoby prawne i samorządowe jednostki organizacyjne.

Artykuł 3

Najwyższa Izba Kontroli, kontrolując jednostki wymienione w art. 2, bada w szczególności wykonanie budżetu państwa oraz realizację ustaw i innych aktów prawnych w zakresie działalności finansowej, gospodarczej i organizacyjno-administracyjnej tych jednostek.

Artykuł 4

1. Najwyższa Izba Kontroli kontroluje wykonanie budżetu, gospodarkę finansową i majątkową Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Kancelarii Sejmu, Kancelarii Senatu, Trybunału Konstytucyjnego, Rzecznika Praw Obywatelskich, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Krajowego Biura Wyborczego, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz Państwowej Inspekcji Pracy.

2. Na zlecenie Sejmu, Najwyższa Izba Kontroli przeprowadza kontrolę działalności Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Kancelarii Sejmu, Kancelarii Senatu, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

oraz Państwowej Inspekcji Pracy, tak jak działalności organów i jednostek, o których mowa w art. 2 ust. 1.

3. Kontrolę działalności Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, tak jak działalności organów i jednostek, o których mowa w art. 2 ust. 1, Najwyższa Izba Kontroli przeprowadza również na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, a Kancelarii Senatu na wniosek Senatu.

Artykuł 5

1. Najwyższa Izba Kontroli przeprowadza kontrolę pod względem legalności, gospodarności, celowości i rzetelności, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3.

2. Kontrola działalności samorządu terytorialnego - przeprowadzana jest pod względem legalności, gospodarności i rzetelności.

3. Kontrola działalności jednostek organizacyjnych i przedsiębiorców, o których mowa w art. 2 ust. 3, przeprowadzana jest pod względem legalności i gospodarności.

Artykuł 6

1. Najwyższa Izba Kontroli podejmuje kontrole na zlecenie Sejmu lub jego organów, na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesa Rady Ministrów oraz z własnej inicjatywy.

2. Najwyższa Izba Kontroli wykonuje swoje zadania na podstawie okresowych planów pracy, które przedkłada Sejmowi; może też przeprowadzać kontrole doraźne.

Artykuł 7

1. Najwyższa Izba Kontroli przedkłada Sejmowi:

- 1) analizę wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej,
- 2) opinię w przedmiocie absolutorium dla Rady Ministrów,
- 3) informacje o wynikach kontroli zleconych przez Sejm lub jego organy,
- 4) informacje o wynikach kontroli przeprowadzonych na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesa Rady Ministrów oraz innych ważniejszych kontroli,
- 5) wnioski w sprawie rozpatrzenia przez Sejm określonych problemów związanych z działalnością organów wykonujących zadania publiczne,
- 6) wystąpienia zawierające wyniki z kontroli zarzuty, dotyczące działalności osób wchodzących w skład Rady Ministrów, kierujących urzędami centralnymi, Prezesa Narodowego Banku Polskiego i osób kierujących instytucjami, o których mowa w art. 4 ust. 1,
- 7) sprawozdanie ze swej działalności w roku ubiegłym.

2. Tryb wykonywania przez Najwyższą Izbę Kontroli obowiązków wobec Sejmu i jego organów określa regulamin Sejmu.

Artykuł 8

1. Najwyższa Izba Kontroli przedkłada Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej informacje o wynikach kontroli przeprowadzonych na jego wniosek oraz informacje o wyni-

kach kontroli przeprowadzonych na zlecenie Sejmu lub jego organów, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, a także o wynikach innych ważniejszych kontroli.

2. Najwyższa Izba Kontroli przedkłada Prezesowi Rady Ministrów informacje o wynikach kontroli przeprowadzonych na jego wniosek oraz informacje o wynikach kontroli przedkładane Sejmowi i Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 9

Delegatury Najwyższej Izby Kontroli przedkładają:

- 1) właściwym wojewodom informacje o wynikach ważniejszych kontroli dotyczących działalności terenowych organów administracji rządowej,
- 2) właściwym wojewodom, sejmikom samorządowym i organom stanowiącym jednostek samorządu terytorialnego informacje o wynikach ważniejszych kontroli dotyczących działalności samorządu terytorialnego.

Artykuł 10

1. Prezes Najwyższej Izby Kontroli podaje do wiadomości publicznej, po przedłożeniu Sejmowi, analizę wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej oraz sprawozdanie z działalności Najwyższej Izby Kontroli.

2. Prezes Najwyższej Izby Kontroli może, po przedłożeniu Sejmowi, podawać do wiadomości publicznej dokumenty, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 2-6, lub zawarte w nich ustalenia, z zachowaniem przepisów o tajemnicy ustawowo chronionej.

Artykuł 11

Prezes Najwyższej Izby Kontroli może występować do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskami o:

- 1) stwierdzenie zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją,
- 2) stwierdzenie zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie,
- 3) stwierdzenie zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe, z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami,
- 4) stwierdzenie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych,
- 5) rozstrzygnięcie sporu kompetencyjnego pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa.

Artykuł 12

Organy kontroli, rewizji, inspekcji, działające w administracji rządowej i samorządzie terytorialnym, współpracują z Najwyższą Izbą Kontroli i są obowiązane do:

- 1) udostępniania Najwyższej Izbie Kontroli, na jej wniosek, wyników kontroli przeprowadzonych przez te organy,
- 2) przeprowadzania określonych kontroli wspólnie pod kierownictwem Najwyższej Izby Kontroli,

- 3) przeprowadzania kontroli doraźnych na zlecenie Najwyższej Izby Kontroli.

ROZDZIAŁ 2

Organizacja Najwyższej Izby Kontroli

Artykuł 13

Prezes Najwyższej Izby Kontroli kieruje Najwyższą Izbą Kontroli i odpowiada przed Sejmem za jej działalność.

Artykuł 14

1. Prezesa Najwyższej Izby Kontroli - na wniosek Marszałka Sejmu lub grupy co najmniej 35 posłów - powołuje Sejm bezwzględną większością głosów za zgodą Senatu.

2. Senat podejmuje uchwałę w sprawie powołania Prezesa Najwyższej Izby Kontroli w ciągu miesiąca od dnia otrzymania uchwały Sejmu. Niepodjęcie uchwały w tym terminie oznacza wyrażenie zgody przez Senat.

3. Jeżeli Senat odmawia wyrażenia zgody na powołanie Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Sejm powołuje na stanowisko Prezesa Najwyższej Izby Kontroli inną osobę; przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 15

Przed przystąpieniem do wykonywania obowiązków Prezes Najwyższej Izby Kontroli składa przed Sejmem przysięgę następującej treści:

„Obejmując stanowisko Prezesa Najwyższej Izby Kontroli uroczyście przysięgam, że dochowam wierności postanowieniom Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a powyższe mi obowiązki będę wypełniał bezstronnie i z najwyższą starannością.”

Przysięga może być również złożona z dodaniem słów: „Tak mi dopomóż Bóg.”

Artykuł 16

1. Kadencja Prezesa Najwyższej Izby Kontroli trwa 6 lat, licząc od dnia złożenia przysięgi. Po upływie kadencji Prezes Najwyższej Izby Kontroli pełni obowiązki do czasu objęcia stanowiska przez nowego Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

2. Ta sama osoba może być Prezesem Najwyższej Izby Kontroli nie dłużej niż przez dwie kolejne kadencje.

3. Kadencja Prezesa Najwyższej Izby Kontroli wygasa w razie jego śmierci, orzeczenia przez Trybunał Stanu utraty zajmowanego stanowiska lub odwołania.

Artykuł 17

1. Sejm odwołuje Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, jeżeli:

- 1) zrzekł się on stanowiska,
- 2) uzna, że stał się on trwale niezdolny do pełnienia obowiązków na skutek choroby,
- 3) został on skazany prawomocnym wyrokiem sądu za popełnienie przestępstwa,

4) Trybunał Stanu orzekł w stosunku do niego zakaz zajmowania kierowniczych stanowisk lub pełnienia funkcji związanych ze szczególną odpowiedzialnością w organach państwowych.

2. Do odwołania Prezesa Najwyższej Izby Kontroli stosuje się odpowiednio przepisy art.14.

Artykuł 18

Prezes Najwyższej Izby Kontroli nie może być bez uprzedniej zgody Sejmu pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności. Prezes Najwyższej Izby Kontroli nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Marszałka Sejmu, który może nakazać natychmiastowego zwolnienia zatrzymanego.

Artykuł 19

Prezes Najwyższej Izby Kontroli nie może należeć do partii politycznej, zajmować innego stanowiska, z wyjątkiem stanowiska profesora szkoły wyższej, wykonywać innych zajęć zawodowych ani prowadzić działalności publicznej, nie dającej się pogodzić z godnością jego urzędu.

Artykuł 20

1. Prezes Najwyższej Izby Kontroli bierze udział w posiedzeniach Sejmu.

2. Prezes Najwyższej Izby Kontroli ma prawo uczestniczyć w posiedzeniach Rady Ministrów.

Artykuł 21

1. Wiceprezesów Najwyższej Izby Kontroli, w liczbie od 2 do 4, powołuje i odwołuje Marszałek Sejmu na wniosek Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

2. Prezes Najwyższej Izby Kontroli, za zgodą Marszałka Sejmu, powołuje i odwołuje dyrektora generalnego Najwyższej Izby Kontroli.

3. Prezesa Najwyższej Izby Kontroli w razie potrzeby zastępuje wyznaczony przez niego jeden z wiceprezesów.

4. Do wiceprezesów oraz dyrektora generalnego Najwyższej Izby Kontroli stosuje się przepis art.19.

5. Ze stanowiskiem wiceprezesa oraz dyrektora generalnego Najwyższej Izby Kontroli nie można łączyć mandatów posła i senatora.

Artykuł 22

1. W skład Kolegium Najwyższej Izby Kontroli wchodzi: Prezes Najwyższej Izby Kontroli jako przewodniczący, wiceprezesi i dyrektor generalny Najwyższej Izby Kontroli oraz 14 członków Kolegium.

2. Marszałek Sejmu, na wniosek Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, powołuje na członków Kolegium:

- 1) 7 przedstawicieli nauk prawnych lub ekonomicznych,
- 2) 7 dyrektorów jednostek organizacyjnych Najwyższej Izby Kontroli lub doradców Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, spośród których Prezes Najwyższej Izby Kontroli wyznacza sekretarza Kolegium.

3. Osoby wchodzące w skład Kolegium Najwyższej Izby Kontroli są w sprawowaniu swych funkcji niezawisłe i mogą w sprawie podejmowanych uchwał zgłaszać do protokołu zdanie odrębne.

4. Kadencja członków Kolegium Najwyższej Izby Kontroli trwa 3 lata, licząc od dnia powołania, z zastrzeżeniem ust. 5 i 6.

5. Kadencja członka Kolegium Najwyższej Izby Kontroli wygasa w razie jego śmierci lub odwołania.

6. Marszałek Sejmu, na wniosek Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, odwołuje członka Kolegium Najwyższej Izby Kontroli, jeżeli:

- 1) zrzekł się on funkcji,
- 2) przestał zajmować stanowisko, o którym mowa w ust. 2 pkt 2,
- 3) nie uczestniczył w posiedzeniach Kolegium Najwyższej Izby Kontroli przez okres przekraczający 1 rok,
- 4) został on skazany prawomocnym wyrokiem sądu za popełnienie przestępstwa z winy umyślnej.

Artykuł 23

1. Kolegium Najwyższej Izby Kontroli zatwierdza:

- 1) analizę wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej,
- 2) sprawozdanie z działalności Najwyższej Izby Kontroli w roku ubiegłym.

2. Kolegium Najwyższej Izby Kontroli uchwała:

- 1) opinię w przedmiocie absolutorium dla Rady Ministrów,
- 2) wnioski w sprawie rozpatrzenia przez Sejm określonych problemów związanych z działalnością organów wykonujących zadania publiczne,
- 3) wystąpienia zawierające wynikające z kontroli zarzuty, dotyczące działalności osób wchodzących w skład Rady Ministrów, kierujących urzędami centralnymi, Prezesa Narodowego Banku Polskiego i osób kierujących instytucjami, o których mowa w art. 4 ust.1,
- 4) projekt statutu Najwyższej Izby Kontroli,
- 5) projekt budżetu Najwyższej Izby Kontroli,
- 6) okresowe plany pracy Najwyższej Izby Kontroli.

3. Kolegium Najwyższej Izby Kontroli opiniuje:

- 1) wniesione przez Prezesa Najwyższej Izby Kontroli programy kontroli i informacje o wynikach szczególnie ważnych kontroli,
- 2) inne sprawy wniesione przez Prezesa Najwyższej Izby Kontroli albo przedstawione przez co najmniej 1/3 członków Kolegium.

Artykuł 24

1. Posiedzeniom Kolegium Najwyższej Izby Kontroli przewodniczy Prezes Najwyższej Izby Kontroli lub wyznaczony przez niego wiceprezes.

2. Uchwały zapadają w obecności co najmniej połowy składu Kolegium Najwyższej Izby Kontroli, w tajnym głosowaniu, większością głosów, z zastrzeżeniem ust. 3.

3. W przypadku gdy w wyniku głosowania za i przeciw uchwale opowie się równa liczba głosujących, o przyjęciu uchwały rozstrzyga przewodniczący.

4. Prezes Najwyższej Izby Kontroli może zapraszać na posiedzenia Kolegium Najwyższej Izby Kontroli osoby nie wchodzące w skład Kolegium.

Artykuł 25

1. Jednostkami organizacyjnymi Najwyższej Izby Kontroli są departamenty i delegatury.

2. Organizację wewnętrzną Najwyższej Izby Kontroli, w tym siedziby delegatur i zakres ich właściwości terytorialnej, określa statut Najwyższej Izby Kontroli nadany w drodze zarządzenia przez Marszałka Sejmu, na wniosek Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

3. Marszałek Sejmu może w statucie upoważnić Prezesa Najwyższej Izby Kontroli do określania, w drodze zarządzenia, szczegółowej organizacji wewnętrznej jednostek organizacyjnych Najwyższej Izby Kontroli oraz ich właściwości, a także wprowadzania zmian w tym zakresie.

Artykuł 26

1. Projekt budżetu Najwyższej Izby Kontroli w brzmieniu uchwalonym przez Kolegium Najwyższej Izby Kontroli Minister Finansów włącza do projektu budżetu państwa.

2. Prezesowi Najwyższej Izby Kontroli w zakresie wykonywania budżetu Najwyższej Izby Kontroli przysługują uprawnienia Ministra Finansów.

3. Wykonanie budżetu Najwyższej Izby Kontroli kontroluje Sejm.

ROZDZIAŁ 3

Postępowanie kontrolne

Artykuł 27

Postępowanie kontrolne przeprowadza się według przepisów niniejszej ustawy.

Artykuł 28

Postępowanie kontrolne ma na celu ustalenie stanu faktycznego w zakresie działalności jednostek poddanych kontroli, rzetelne jego udokumentowanie i dokonanie oceny kontrolowanej działalności według kryteriów określonych w art. 5.

Artykuł 29

Dla realizacji celu, o którym mowa w art. 28:

- 1) kierownicy jednostek podlegających kontroli mają obowiązek przedkładać na żądanie Najwyższej Izby Kontroli wszelkie dokumenty i materiały niezbędne do przygotowania i przeprowadzenia kontroli, z zachowaniem przepisów o tajemnicy ustawowo chronionej,
- 2) upoważnieni przedstawiciele Najwyższej Izby Kontroli mają prawo do:
 - a) swobodnego wstępu do obiektów i pomieszczeń jednostek kontrolowanych,

b) wglądu do wszelkich dokumentów związanych z działalnością jednostek kontrolowanych, pobierania oraz zabezpieczania dokumentów i innych materiałów dowodowych, z zachowaniem przepisów o tajemnicy ustawowo chronionej,

c) przeprowadzania oględzin obiektów, składników majątkowych i przebiegu określonych czynności,

d) wzywania i przesłuchiwania świadków,

e) żądania od pracowników jednostek kontrolowanych udzielania ustnych i pisemnych wyjaśnień,

f) zasięgania w związku z przeprowadzaną kontrolą informacji w jednostkach nie kontrolowanych oraz żądania wyjaśnień od pracowników tych jednostek,

g) korzystania z pomocy biegłych i specjalistów,

h) zwoływania narad z pracownikami jednostek kontrolowanych, w związku z przeprowadzaną kontrolą, a także uczestniczenia w posiedzeniach kierownictwa i kolegiów oraz naradach organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego.

Artykuł 30

1. Kontrolę przeprowadzają pracownicy Najwyższej Izby Kontroli, zwani dalej "kontrolerami", na podstawie legitymacji służbowej i imiennego upoważnienia określającego jednostkę kontrolowaną i podstawę prawną do podjęcia kontroli.

2. Imienne upoważnienia do przeprowadzenia kontroli wydają: Prezes, wiceprezesi oraz dyrektorzy i wicedyrektorzy jednostek organizacyjnych Najwyższej Izby Kontroli.

3. Prezes, wiceprezesi, dyrektor generalny oraz pracownicy Najwyższej Izby Kontroli, nadzorujący czynności kontrolne, przeprowadzają kontrolę na podstawie legitymacji służbowej, z zastrzeżeniem ust. 4.

4. Kontrolę spraw lub dokumentów zakwalifikowanych jako tajne specjalnego znaczenia przeprowadza się na podstawie legitymacji służbowej i odrębnego upoważnienia wydanego przez Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

Artykuł 31

1. Kontroler podlega wyłączeniu, na wniosek lub z urzędu, z postępowania kontrolnego, jeżeli wyniki kontroli mogłyby oddziaływać na jego prawa lub obowiązki, na prawa lub obowiązki jego małżonka albo osoby pozostającej z nim faktycznie we wspólnym pożyciu, krewnych i powinowatych do drugiego stopnia bądź osób związanych z nim z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli. Powody wyłączenia kontrolera trwają także po ustaniu małżeństwa, przysposobienia, opieki lub kurateli.

2. Kontroler może być wyłączony, na wniosek lub z urzędu, z postępowania kontrolnego w każdym czasie, jeżeli zachodzą uzasadnione wątpliwości co do jego bezstronności.

3. O przyczynach powodujących wyłączenie kontroler lub kierownik jednostki kontrolowanej niezwłocznie zawiadamia dyrektora jednostki organizacyjnej Najwyższej Izby Kontroli, w której kontroler wykonuje obowiązki, zwanej dalej "właściwą jednostką organizacyjną Najwyższej Izby Kontroli".

4. O wyłączeniu postanawia dyrektor właściwej jednostki organizacyjnej Najwyższej Izby Kontroli; postanowienie dyrektora jest ostateczne.

5. Prezes Najwyższej Izby Kontroli może, na wniosek lub z urzędu, wyłączyć z postępowania kontrolnego wszystkich kontrolerów z jednostki organizacyjnej Najwyższej Izby Kontroli, jeżeli wyniki kontroli mogłyby oddziaływać na prawa lub obowiązki dyrektora albo wicedyrektora tej jednostki lub osób im bliskich, określonych w ust. 1; w przypadku wyłączenia Prezes Najwyższej Izby Kontroli wyznacza do postępowania kontrolnego inną jednostkę organizacyjną, powiadamiając o tym Kolegium Najwyższej Izby Kontroli.

6. Do czasu wydania postanowienia, o którym mowa w ust. 4 i 5, kontroler podejmuje jedynie czynności nie cierpiące zwłoki.

Artykuł 32

1. Postępowanie kontrolne prowadzone jest w siedzibie jednostki kontrolowanej oraz w miejscach i czasie wykonywania jej zadań, a jeżeli tego wymaga dobro kontroli - również w dniach wolnych od pracy i poza godzinami pracy.

2. Postępowanie kontrolne lub poszczególne jego czynności przeprowadza się w miarę potrzeby również w siedzibie jednostki organizacyjnej Najwyższej Izby Kontroli.

Artykuł 33

1. Kontroler jest upoważniony do swobodnego poruszania się na terenie jednostki kontrolowanej bez obowiązku uzyskiwania przepustki oraz zwolniony jest od rewizji osobistej, jeżeli przewiduje ją wewnętrzny regulamin jednostki kontrolowanej.

2. Kierownik jednostki kontrolowanej zapewnia kontrolerowi warunki i środki niezbędne do sprawnego przeprowadzenia kontroli, w szczególności niezwłoczne przedstawianie do kontroli żądanych dokumentów i materiałów, terminowe udzielanie wyjaśnień przez pracowników jednostki, udostępnianie urządzeń technicznych oraz środków transportu z ich obsługą, a w miarę możliwości oddzielnych pomieszczeń z odpowiednim wyposażeniem.

Artykuł 34

1. Z budżetu Najwyższej Izby Kontroli pokrywane są:

- 1) wynagrodzenia dla pracowników jednostki kontrolowanej uczestniczących w postępowaniu kontrolnym prowadzonym w dniach wolnych od pracy i poza godzinami pracy,
- 2) udokumentowane koszty związane z korzystaniem przez kontrolera z urządzeń technicznych i środków transportu jednostki kontrolowanej.

2. Kierownik jednostki kontrolowanej składa wniosek o pokrycie należności, o których mowa w ust. 1, przed podpisaniem protokołu kontroli lub odmową jego podpisania, pod rygorem utraty roszczenia.

Artykuł 35

1. Kontroler ustala stan faktyczny na podstawie zebranych w toku postępowania dowodów.

2. Dowodami są w szczególności dokumenty, zabezpieczone rzeczy, wyniki oględzin, zeznania świadków, opinie biegłych oraz pisemne wyjaśnienia i oświadczenia.

Artykuł 36

1. Zebrane w toku postępowania kontrolnego materiały dowodowe kontroler odpowiednio zabezpiecza, w miarę potrzeby przez:

- 1) oddanie na przechowanie kierownikowi lub innemu pracownikowi jednostki kontrolowanej za pokwitowaniem,
- 2) przechowanie w jednostce kontrolowanej w oddzielnym, zamkniętym i opieczętowanym pomieszczeniu,
- 3) zabranie z jednostki kontrolowanej za pokwitowaniem.

2. O zwolnieniu materiałów dowodowych spod zabezpieczenia decyduje kontroler, a w razie jego odmowy - dyrektor właściwej jednostki organizacyjnej Najwyższej Izby Kontroli.

Artykuł 37

1. Kontroler może sporządzać, a w razie potrzeby może zażądać od kierownika jednostki kontrolowanej sporządzenia niezbędnych dla kontroli odpisów lub wyciągów z dokumentów, jak również zestawień i obliczeń na podstawie dokumentów.

2. Zgodność odpisów i wyciągów oraz zestawień i obliczeń z oryginalnymi dokumentami potwierdza kierownik komórki organizacyjnej, w której dokumenty się znajdują, lub osoba do tego upoważniona.

3. Odpisy i wyciągi z dokumentów zabezpieczonych w trybie art. 36 mogą być sporządzane tylko za zgodą i w obecności kontrolera, który potwierdza ich zgodność z oryginałem i wydaje je za pokwitowaniem odbioru.

Artykuł 38

1. Kontroler dokonuje pobrania rzeczy w obecności kierownika komórki organizacyjnej, w której rzecz się znajduje, a w razie jego nieobecności - pracownika wyznaczonego przez kierownika jednostki kontrolowanej. Pobrana rzecz powinna być zaopatrzona przez uczestników pobrania w trwałe cechy lub znaki uniemożliwiające zastąpienie jej inną.

2. Z pobrania rzeczy sporządza się protokół, który podpisuje kontroler i osoba uczestnicząca w pobraniu.

Artykuł 39

1. W razie potrzeby ustalenia stanu faktycznego obiektów lub innych składników majątkowych albo przebiegu określonych czynności, kontroler może przeprowadzić oględziny.

2. Oględziny przeprowadza się w obecności kierownika komórki organizacyjnej, odpowiedzialnego za przedmiot lub czynności poddane oględzinom, a w razie jego nieobecności - pracownika wyznaczonego przez kierownika jednostki kontrolowanej.

3. Z przebiegu i wyniku oględzin sporządza się niezwłocznie protokół, który podpisuje kontroler i osoba wymieniona w ust. 2.

4. Przebieg i wyniki oględzin mogą być ponadto utrwalone:

- 1) przez sporządzenie stenogramu; stenogram przekłada się na pismo zwykłe z zaznaczeniem zastosowanego systemu stenografii, dołączając pierwopis stenogramu do protokołu,
- 2) za pomocą aparatury i środków technicznych służących do utrwalania obrazu lub dźwięku; utrwalony obraz lub dźwięk stanowi załącznik do protokołu.

Artykuł 40

1. Kontroler może żądać od pracowników jednostki kontrolowanej udzielenia mu, w terminie przez niego wyznaczonym, ustnych i pisemnych wyjaśnień w sprawach dotyczących przedmiotu kontroli.

2. Odmowa udzielenia wyjaśnień może nastąpić jedynie w przypadkach, gdy wyjaśnienia mają dotyczyć:

1) tajemnicy ustawowo chronionej innej niż tajemnica służbowa, a kontroler nie posiada właściwego upoważnienia,

2) faktów i okoliczności, których ujawnienie mogłoby narazić na odpowiedzialność karną lub majątkową wezwanego do złożenia wyjaśnień, a także jego małżonka albo osoby pozostającej z nim faktycznie we wspólnym pożyciu, krewnych i powinowatych do drugiego stopnia bądź osób związanych z nim z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli. 3. Prawo odmowy udzielenia wyjaśnień w przypadkach, o których mowa w ust. 2 pkt 2, trwa mimo ustania małżeństwa lub przysposobienia. 4. Udzielający wyjaśnień może uchylić się od odpowiedzi na pytania, jeżeli zachodzą okoliczności, o których mowa w ust. 2.

Artykuł 41

1. Każdy może złożyć kontrolerowi ustne lub pisemne oświadczenie dotyczące przedmiotu kontroli.

2. Kontroler nie może odmówić przyjęcia oświadczenia, jeżeli ma ono związek z przedmiotem kontroli.

Artykuł 42

1. Kontroler może wzywać pracowników jednostki kontrolowanej do stawienia się w celu ich przesłuchania w charakterze świadków.

2. Kontroler może wzywać do osobistego stawienia się w siedzibie jednostki kontrolowanej lub jednostki organizacyjnej Najwyższej Izby Kontroli albo organu administracji rządowej inne osoby niż wymienione w ust.1 w celu ich przesłuchania w charakterze świadków.

3. W razie potrzeby kontroler może zwrócić się do dyrektora właściwej delegatury Najwyższej Izby Kontroli z wnioskiem o wezwanie wskazanych osób do osobistego stawienia się w siedzibie delegatury lub organu administracji rządowej i przesłuchania ich w charakterze świadków przez upoważnionego pracownika delegatury.

4. Jeżeli osoba wezwana nie może stawić się z powodu choroby lub innej nie dającej się pokonać przeszkody, kontroler lub pracownik wymieniony w ust. 3 może dokonać przesłuchania w miejscu pobytu tej osoby.

5. W wezwaniu należy wskazać:

- 1) nazwę i adres jednostki organizacyjnej kontrolera,
- 2) imię, nazwisko i adres osoby wzywanej,
- 3) podstawę prawną, charakter i cel wezwania,
- 4) datę, godzinę i miejsce stawienia się,
- 5) skutki prawne niezastosowania się do wezwania,
- 6) imię, nazwisko i stanowisko służbowe wzywającego.

6. W sprawach niecierpiących zwłoki kontroler może dokonać wezwania telegraficznie lub telefonicznie albo w inny sposób, z podaniem danych, o których mowa w ust. 5.

Artykuł 43

Nie wolno przesłuchiwać jako świadków:

- 1) obrońcy co do faktów, o których dowiedział się udzielając porady prawnej lub prowadząc sprawę,
- 2) duchownego co do faktów, o których dowiedział się przy spowiedzi.

Artykuł 44

1. Osoba obowiązana do zachowania tajemnicy służbowej może być przesłuchana w charakterze świadka co do okoliczności, których dotyczy ten obowiązek.

2. Osoba obowiązana do zachowania tajemnicy państwowej może być przesłuchana w charakterze świadka co do okoliczności, których dotyczy ten obowiązek, tylko po zwolnieniu od obowiązku zachowania tajemnicy, udzielonym na piśmie przez Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

3. Osoba obowiązana do zachowania tajemnicy ustawowo chronionej, innej niż określona w ust.1 i 2, może być przesłuchana w charakterze świadka co do okoliczności, których dotyczy ten obowiązek, tylko po zwolnieniu od obowiązku zachowania tajemnicy, udzielonym na piśmie przez Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, jeżeli przepisy odrębnych ustaw przewidują dostęp Najwyższej Izby Kontroli do takiej tajemnicy.

Artykuł 45

1. Prawo odmowy zeznań w charakterze świadka przysługuje:

- 1) pracownikowi jednostki kontrolowanej ponoszącemu odpowiedzialność za działalność będącą przedmiotem kontroli,
- 2) każdej osobie, jeżeli złożenie zeznań mogłoby ją lub osoby wymienione w art. 40 ust. 2 pkt 2 narazić na odpowiedzialność karną lub majątkową. 2. Przepisy art. 40 ust. 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 46

Przed rozpoczęciem przesłuchania kontroler obowiązany jest uprzedzić świadka o grożącej mu odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego zeznania, a w sytuacji określonej

w art. 45 poinformować go o przysługującym mu prawie odmowy zeznań.

Artykuł 47

1. Z zeznań świadka niezwłocznie sporządza się protokół, który przed podpisaniem daje się świadkowi do odczytania lub na jego żądanie odczytuje się mu czyniąc o tym wzmiankę.

2. Protokół oraz każdą jego stronę podpisują przesłuchujący i świadek. Skreślenia, poprawki i uzupełnienia wymagają omówienia na końcu protokołu i podpisania przez osoby podpisujące protokół.

3. W protokołach przesłuchania świadka, który złożył zeznanie w języku obcym, podaje się w przekładzie na język polski treść złożonego zeznania oraz wskazuje tłumacza. Tłumacz podpisuje protokół przesłuchania.

4. Odmowę lub niemożność podpisania protokołu przez świadka omawia się na końcu protokołu.

Artykuł 48

1. Na osobę wezwaną w charakterze świadka, która mimo prawidłowego wezwania nie stawiała się bez uzasadnionej przyczyny we wskazanym czasie i miejscu, kontroler może nałożyć karę pieniężną w wysokości do 1.000.000 zł, a w razie ponownego niezastosowania się do wezwania, karę pieniężną do 2.000.000 zł.

2. Na postanowienie o nałożeniu kary pieniężnej służy ukaranemu, w terminie 7 dni od daty otrzymania postanowienia, zażalenie do dyrektora właściwej jednostki organizacyjnej Najwyższej Izby Kontroli; w razie złożenia zażalenia za pośrednictwem kontrolera, który wydał postanowienie, może on zażalenie uwzględnić i uchylić postanowienie.

3. Dyrektor, w drodze postanowienia, uwzględni zażalenie albo utrzymuje zaskarżone postanowienie w mocy. Postanowienie dyrektora jest ostateczne.

4. Kara pieniężna podlega uchyleniu przez kontrolera, jeżeli osoba wezwana usprawiedliwi niestawienie się na wezwanie. W razie odmowy uchylenia stosuje się odpowiednio przepis ust. 2.

5. Kara pieniężna podlega egzekucji w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Artykuł 49

1. Jeżeli w toku kontroli konieczne jest zbadanie określonych zagadnień wymagających wiadomości specjalnych, dyrektor właściwej jednostki organizacyjnej Najwyższej Izby Kontroli, z własnej inicjatywy lub na wniosek kontrolera, powołuje biegłego.

2. W postanowieniu o powołaniu biegłego określa się przedmiot i zakres badań oraz termin wydania opinii.

3. W wyniku przeprowadzonych badań biegły sporządza szczegółowe sprawozdanie zawierające opis przeprowadzonych badań wraz z wydaną na ich podstawie opinią.

4. Jeżeli w toku kontroli ujawni się potrzeba dokonania przez kontrolera określonych czynności badawczych z udziałem specjalisty w danej dziedzinie wiedzy lub praktyki, kontroler może, w drodze postanowienia, powołać specjalistę

do udziału w tych czynnościach, określając przedmiot i czas jego działania.

5. Biegły i specjalista działają na podstawie postanowienia o ich powołaniu.

6. Kierownik jednostki kontrolowanej może wystąpić za pośrednictwem kontrolera do dyrektora właściwej jednostki organizacyjnej Najwyższej Izby Kontroli z wnioskiem o wyłączenie z postępowania kontrolnego powołanego biegłego lub specjalisty z przyczyn określonych w art. 31 ust.1 i 2.

Artykuł 50

1. Świadcowi przysługuje zwrot utraconego zarobku i poniesionych przez niego kosztów związanych z wezwaniem.

2. Biegłemu i specjalistcie przysługuje wynagrodzenie oraz zwrot poniesionych przez niego nieodzownych wydatków.

3. Wydatki, o których mowa w ust.1 i 2, pokrywane są z budżetu Najwyższej Izby Kontroli.

4. Prezes Najwyższej Izby Kontroli określi, w drodze zarządzenia, wysokość kosztów i wynagrodzeń oraz szczegółowe zasady i tryb ich przyznawania świadkom, biegłym i specjalistom. Zarządzenie podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski".

Artykuł 51

1. Kontroler obowiązany jest niezwłocznie poinformować kierownika jednostki kontrolowanej o stwierdzeniu bezpośredniego niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia ludzkiego albo niepowetowanej szkody w mieniu, w celu zapobieżenia występującemu niebezpieczeństwu lub szkodzie.

2. Kierownik jednostki kontrolowanej obowiązany jest niezwłocznie poinformować kontrolera o podjętych działaniach zapobiegających stanowi zagrożenia, o którym mowa w ust.1.

3. W przypadku powzięcia przez kontrolera uzasadnionego podejrzenia, że działania przewidziane w ust.1 i 2 są niewystarczające, powiadamia on niezwłocznie o stwierdzonych zagrożeniach kierownika jednostki nadrzędnej lub właściwy organ państwowy.

4. Kontroler może w toku kontroli informować kierownika jednostki kontrolowanej o ustaleniach wskazujących na nieprawidłowości w działalności tej jednostki.

Artykuł 52

1. Kontroler ma prawo zwołać w toku kontroli, w szczególności uzasadnionych okolicznościach, naradę z pracownikami jednostki kontrolowanej dla omówienia kwestii związanych z przeprowadzaną kontrolą.

2. O planowanym zwołaniu narady kontroler uprzedza kierownika jednostki kontrolowanej, uzgadniając z nim czas i miejsce narady.

Artykuł 53

1. Wyniki przeprowadzonej kontroli kontroler przedstawia w protokole kontroli.

2. Protokół kontroli zawiera opis stanu faktycznego stwierdzonego w toku kontroli działalności jednostki kontrolowanej, w tym ustalonych nieprawidłowości, z uwzględnieniem przyczyn powstania, zakresu i skutków tych nieprawidłowości oraz osób za nie odpowiedzialnych.

Artykuł 54

Protokół kontroli podpisują kontroler i kierownik jednostki kontrolowanej, a w razie jego nieobecności osoba pełniąca jego obowiązki.

Artykuł 55

1. Kierownikowi jednostki kontrolowanej lub osobie pełniącej jego obowiązki przysługuje prawo zgłoszenia, przed podpisaniem protokołu kontroli, umotywowanych zastrzeżeń co do ustaleń zawartych w protokole.

2. Zastrzeżenia należy zgłosić na piśmie w terminie 14 dni od dnia otrzymania protokołu kontroli. W szczególnych przypadkach dyrektor właściwej jednostki organizacyjnej Najwyższej Izby Kontroli może przedłużyć ten termin.

3. W razie zgłoszenia zastrzeżeń, o których mowa w ust.1, kontroler jest obowiązany dokonać ich analizy i w miarę potrzeby podjąć dodatkowe czynności kontrolne, a w przypadku stwierdzenia zasadności zastrzeżeń zmienić lub uzupełnić odpowiednią część protokołu kontroli.

4. W razie nieuwzględnienia zastrzeżeń w całości lub w części kontroler przekazuje na piśmie swoje stanowisko zgłaszającemu zastrzeżenia.

Artykuł 56

1. Kierownik jednostki kontrolowanej lub osoba pełniąca jego obowiązki może w terminie 7 dni od dnia otrzymania stanowiska, o którym mowa w art. 55 ust. 4, zgłosić na piśmie umotywowane zastrzeżenia do dyrektora właściwej jednostki organizacyjnej Najwyższej Izby Kontroli, który przekazuje je, w celu rozpatrzenia, komisji odwoławczej.

2. W skład komisji odwoławczej wchodzi:

1) dyrektor lub wicedyrektor właściwej jednostki organizacyjnej Najwyższej Izby Kontroli jako przewodniczący,

2) 2 pracowników nadzorujących czynności kontrolne, wyznaczonych przez dyrektora.

3. Komisja odwoławcza lub jeden z jej członków, wyznaczony przez przewodniczącego, może przyjmować wyjaśnienia od zgłaszającego zastrzeżenia i kontrolera, a gdy uzna to za konieczne, przeprowadzać także inne czynności dowodowe.

4. Komisja odwoławcza podejmuje uchwałę w sprawie zastrzeżeń w pełnym składzie, większością głosów i niezwłocznie przekazuje ją wraz z uzasadnieniem Prezesowi lub upoważnionemu przez niego wiceprezesowi Najwyższej Izby Kontroli; po zatwierdzeniu przez Prezesa lub wiceprezesa uchwała komisji odwoławczej jest ostateczna.

5. W razie odmowy zatwierdzenia uchwały Prezes lub upoważniony przez niego wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli powołuje dla ostatecznego rozpatrzenia zastrzeżeń komi-

sję rozstrzygającą w składzie 3 pracowników nadzorujących czynności kontrolne, wyznaczając jej przewodniczącego.

6. Do rozpatrywania zastrzeżeń przez komisję rozstrzygającą stosuje się odpowiednio przepisy ust. 3 i 4, z tym że uchwała komisji rozstrzygającej jest ostateczna.

7. Uchwałę komisji odwoławczej, zatwierdzoną przez Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, albo uchwałę komisji rozstrzygającej doręcza się, wraz z uzasadnieniem, zgłaszającemu zastrzeżenia.

Artykuł 57

1. Kierownik jednostki kontrolowanej lub osoba pełniąca jego obowiązki może odmówić podpisania protokołu kontroli, składając w terminie 7 dni od dnia jego otrzymania pisemne wyjaśnienie tej odmowy.

2. W razie zgłoszenia zastrzeżeń termin do złożenia wyjaśnienia o odmowie podpisania protokołu liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały w sprawie rozpatrzenia tych zastrzeżeń.

3. O odmowie podpisania protokołu kontroli i złożeniu wyjaśnienia kontroler czyni wzmiankę w protokole.

4. Odmowa podpisania protokołu kontroli przez osobę wymienioną w ust.1 nie stanowi przeszkody do podpisania protokołu przez kontrolera i realizacji ustaleń kontroli.

Artykuł 58

1. Na wniosek kontrolera kierownik jednostki kontrolowanej lub jednostki nadrzędnej zwołuje naradę pokontrolną, z udziałem zainteresowanych pracowników, w celu omówienia stwierdzonych nieprawidłowości i wniosków, jakie wynikają z ustaleń kontroli.

2. Kierownik jednostki, o której mowa w ust.1, uzgadnia z kontrolerem czas i miejsce odbycia narady, a także zapewnia protokołowanie jej przebiegu. Jeden egzemplarz protokołu doręcza się kontrolerowi w terminie z nim uzgodnionym.

Artykuł 59

1. Przed sporządzeniem przez Najwyższą Izbę Kontroli wystąpienia pokontrolnego kontroler może zwrócić się do kierownika jednostki kontrolowanej lub osoby pełniącej jego obowiązki o złożenie w wyznaczonym terminie dodatkowych wyjaśnień na piśmie dotyczących przyczyn i okoliczności powstania nieprawidłowości przedstawionych w protokole kontroli.

2. Kierownik jednostki kontrolowanej lub osoba pełniąca jego obowiązki może z własnej inicjatywy złożyć kontrolerowi w terminie z nim uzgodnionym pisemne wyjaśnienia, o których mowa w ust.1.

Artykuł 60

1. Najwyższa Izba Kontroli przekazuje kierownikowi jednostki kontrolowanej, a w razie potrzeby także kierownikowi jednostki nadrzędnej oraz właściwym organom państwowym lub samorządowym, wystąpienia pokontrolne.

2. Wystąpienie pokontrolne zawiera oceny kontrolowanej działalności, wynikające z ustaleń opisanych w protokole

kontroli, a w razie stwierdzenia nieprawidłowości - także uwagi i wnioski w sprawie ich usunięcia.

3. W wystąpieniu pokontrolnym może być także zawarta ocena wskazująca na niezasadność zajmowania stanowiska lub pełnienia funkcji przez osobę odpowiedzialną za stwierdzone nieprawidłowości w jednostkach, o których mowa w art. 2 ust.1 i art. 4 ust.1.

4. Ocena, o której mowa w ust. 3, może stanowić podstawę do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, rozwiązania stosunku pracy z winy pracownika bez wypowiedzenia albo odwołania go z zajmowanego stanowiska lub pełnionej funkcji.

Artykuł 61

1. Kierownik jednostki kontrolowanej lub organ, któremu przekazano wystąpienie pokontrolne, może w terminie 7 dni od dnia jego otrzymania zgłosić umotywowane zastrzeżenia w sprawie zawartych w nim ocen, uwag i wniosków do dyrektora właściwej jednostki organizacyjnej Najwyższej Izby Kontroli; do zgłaszania i rozpatrywania tych zastrzeżeń stosuje się odpowiednio art. 56.

2. W przypadku wystąpień pokontrolnych przekazywanych przez Prezesa lub wiceprezesów Najwyższej Izby Kontroli zastrzeżenia zgłasza się, w terminie określonym w ust.1, do Kolegium Najwyższej Izby Kontroli.

3. Kolegium podejmuje uchwałę w sprawie zastrzeżeń w trybie określonym w art. 24 ust.1-3; uchwała Kolegium jest ostateczna i wraz z uzasadnieniem jest doręczana zgłaszającemu zastrzeżenia; przepis art. 56 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 62

1. Kierownik jednostki kontrolowanej lub organ, któremu przekazano wystąpienie pokontrolne, jest obowiązany, w terminie określonym w wystąpieniu, nie krótszym niż 14 dni, poinformować Najwyższą Izbę Kontroli o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

2. W przypadku gdy zostały przedstawione zastrzeżenia w myśl art. 61, termin, o którym mowa w ust. 1, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały.

Artykuł 63

1. W razie uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa lub wykroczenia Najwyższa Izba Kontroli zawiadamia organ powołany do ścigania przestępstw lub wykroczeń oraz informuje o tym kierownika jednostki kontrolowanej lub kierownika jednostki nadrzędnej i właściwy organ państwowy lub samorządowy.

2. Organ powołany do ścigania przestępstw lub wykroczeń obowiązany jest zawiadomić Najwyższą Izbę Kontroli o wynikach postępowania.

3. W razie ujawnienia innych czynów niż określone w ust.1, za które ustawowo przewidziana jest odpowiedzialność, Najwyższa Izba Kontroli zawiadamia o tym właściwe organy; przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 64

1. Protokoły kontroli i wystąpienia pokontrolne stanowią podstawę do opracowywania przez Najwyższą Izbę Kontroli informacji o wynikach przeprowadzonych kontroli.

2. Informacje, o których mowa w ust. 1, przed przedłożeniem Sejmowi, Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej i Prezesowi Rady Ministrów, Prezes Najwyższej Izby Kontroli przesyła właściwym naczelnym lub centralnym organom państwowym, które w terminie 7 dni od dnia otrzymania mogą przedstawić swoje stanowisko. Stanowisko dołącza się do informacji; Prezes Najwyższej Izby Kontroli może do tego stanowiska przedstawić swoją opinię.

3. Na żądanie Sejmu, Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej lub Prezesa Rady Ministrów albo gdy wystąpiły szczególnie ważne okoliczności Prezes Najwyższej Izby Kontroli niezwłocznie przekazuje informacje o wynikach przeprowadzonych kontroli nie czekając na stanowisko, o którym mowa w ust. 2.

Artykuł 65

Prezes Najwyższej Izby Kontroli określi, w drodze zarządzenia, zadania pracowników nadzorujących i wykonujących czynności kontrolne w postępowaniu kontrolnym oraz szczegółowe zasady przygotowywania kontroli, dokumentowania poszczególnych czynności kontrolnych, sporządzania protokołu kontroli, wystąpienia pokontrolnego i informacji o wynikach przeprowadzonych kontroli, a także prowadzenia postępowania w sprawie rozpatrywania zastrzeżeń. Zarządzenie podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski".

ROZDZIAŁ 4

Pracownicy Najwyższej Izby Kontroli

Artykuł 66

1. Pracownikami Najwyższej Izby Kontroli są: Prezes, wiceprezesi, dyrektor generalny Najwyższej Izby Kontroli, pracownicy nadzorujący lub wykonujący czynności kontrolne oraz pracownicy zatrudnieni na stanowiskach administracyjnych i obsługi.

2. Pracownikami nadzorującymi czynności kontrolne są pracownicy zatrudnieni na stanowiskach:

- 1) dyrektorów jednostek organizacyjnych,
- 2) wicedyrektorów jednostek organizacyjnych,
- 3) doradców Prezesa Najwyższej Izby Kontroli,
- 4) doradców prawnych, ekonomicznych, technicznych.

3. Pracownikami wykonującymi czynności kontrolne są pracownicy zatrudnieni na stanowiskach:

- 1) głównych specjalistów kontroli państwowej,
- 2) specjalistów kontroli państwowej,
- 3) starszych inspektorów kontroli państwowej,
- 4) inspektorów kontroli państwowej,
- 5) młodszych inspektorów kontroli państwowej.

Artykuł 67

Pracownikiem nadzorującym lub wykonującym czynności kontrolne może być osoba, która:

- 1) ma obywatelstwo polskie,
- 2) ma pełną zdolność do czynności prawnych oraz korzysta z pełni praw publicznych,
- 3) nie była karana za przestępstwo popełnione z winy umyślnej,
- 4) ma wyższe wykształcenie,
- 5) ma stan zdrowia pozwalający na zatrudnienie na określonym stanowisku.

Artykuł 68

1. Stosunek pracy z pracownikiem nadzorującym lub wykonującym czynności kontrolne nawiązuje się na podstawie mianowania, poprzedzonego umową o pracę na czas nie dłuższy niż 3 lata, z zastrzeżeniem ust. 6.

2. Pracowników nadzorujących lub wykonujących czynności kontrolne mianuje i rozwiązuje z nimi stosunek pracy Prezes Najwyższej Izby Kontroli.

3. Rozwiązanie stosunku pracy z mianowanymi pracownikami Najwyższej Izby Kontroli - członkami Kolegium Najwyższej Izby Kontroli - wymaga zgody tego Kolegium.

4. Stosunek pracy z pracownikiem, o którym mowa w ust. 1, nawiązuje się na podstawie umowy o pracę, jeżeli jest on zatrudniony w niepełnym wymiarze czasu pracy.

5. Mianowanie jest uzależnione od aplikacji kontrolerskiej zakończonej złożeniem egzaminu z wynikiem pozytywnym przed komisją egzaminacyjną powołaną przez Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

6. Prezes Najwyższej Izby Kontroli może, w przypadkach uzasadnionych kwalifikacjami lub praktyką zawodową, mianować pracownika nadzorującego lub wykonującego czynności kontrolne bez uprzedniego zawierania umowy o pracę, a także bez zachowania wymogu aplikacji kontrolerskiej.

7. Prezes Najwyższej Izby Kontroli określi, w drodze zarządzenia, sposób przeprowadzania aplikacji kontrolerskiej i egzaminu.

Artykuł 69

Pracownicy na stanowiskach administracyjnych i obsługi zatrudniani są na podstawie umowy o pracę.

Artykuł 70

1. Przy mianowaniu pracownik Najwyższej Izby Kontroli składa pisemne ślubowanie następującej treści:

“Ślubuję służyć Państwu Polskiemu, przestrzegać porządku prawnego, wykonywać obowiązki pracownika Najwyższej Izby Kontroli sumiennie, bezstronnie, zgodnie z najlepszą wiedzą i wolą”.

2. Akt mianowania zawiera:
 - 1) imię i nazwisko pracownika,
 - 2) datę mianowania,
 - 3) stanowisko służbowe i jednostkę organizacyjną,

- 4) składniki i wysokość wynagrodzenia.

Artykuł 71

Do obowiązków pracownika nadzorującego lub wykonującego czynności kontrolne należy w szczególności:

- 1) należyte, bezstronne i terminowe wykonywanie zadań,
- 2) obiektywne ustalanie i rzetelne dokumentowanie wyników kontroli,
- 3) przestrzeganie tajemnicy ustawowo chronionej,
- 4) godne zachowanie się w służbie i poza służbą,
- 5) stałe podnoszenie kwalifikacji zawodowych.

Artykuł 72

1. Pracownik Najwyższej Izby Kontroli jest obowiązany sumiennie wypełniać polecenia służbowe przełożonych.

2. Jeżeli polecenie służbowe w przekonaniu pracownika jest niezgodne z prawem lub zawiera znamiona pomyłki, pracownik powinien przedstawić swoje zastrzeżenia przełożonemu; w razie pisemnego potwierdzenia polecenia jest obowiązany je wykonać, z zastrzeżeniem ust. 3; o ile w toku dalszego postępowania okaże się, że stanowisko pracownika było uzasadnione, przełożony, który wydał polecenie, ponosi z tego tytułu odpowiedzialność.

3. Pracownikowi nie wolno wykonywać poleceń, których wykonanie stanowiłoby przestępstwo lub groziło niepowetowaną szkodą.

Artykuł 73

1. Pracownik Najwyższej Izby Kontroli jest obowiązany zachować w tajemnicy informacje, które uzyskał w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych.

2. Obowiązek zachowania tajemnicy trwa również po ustaniu zatrudnienia.

3. Od obowiązku zachowania tajemnicy, o której mowa w ust. 1, może zwolnić Prezes Najwyższej Izby Kontroli.

Artykuł 74

1. Pracownik nadzorujący lub wykonujący czynności kontrolne nie może być członkiem partii politycznej ani prowadzić działalności politycznej.

2. Pracownikowi, o którym mowa w ust. 1, ubiegającemu się o mandat posła lub senatora udziela się urlopu bezpłatnego na czas kampanii wyborczej, a w przypadku uzyskania mandatu na czas jego wykonywania.

Artykuł 75

1. Pracownik nadzorujący lub wykonujący czynności kontrolne nie może wykonywać zajęć, które godziłyby w interes Najwyższej Izby Kontroli lub byłyby niezgodne z jej zadaniami, a także pozostawałyby w sprzeczności z obowiązkami pracownika lub mogłyby wywoływać podejrzenie o stronniczość lub interesowność.

2. Pracownik nadzorujący lub wykonujący czynności kontrolne może podjąć dodatkowe zajęcia zarobkowe po uzyskaniu zgody Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

Artykuł 76

1. Pracownik mianowany podlega okresowym ocenom kwalifikacyjnym nie rzadziej niż raz na 3 lata.

2. Oceny dokonuje przełożony pracownika mianowanego; o treści oceny kwalifikacyjnej przełożony powiadamia pracownika.

3. Pracownik może odwołać się od oceny kwalifikacyjnej do Prezesa Najwyższej Izby Kontroli w terminie 14 dni od powiadomienia go o treści oceny.

4. Prezes Najwyższej Izby Kontroli określi, w drodze zarządzenia, termin i tryb dokonywania okresowych ocen kwalifikacyjnych, rozpatrywania odwołań od ocen oraz warunki, zakres i kryteria zwolnienia od okresowych ocen.

Artykuł 77

1. Prezes Najwyższej Izby Kontroli, w przypadkach uzasadnionych potrzebami służbowymi, może przenieść pracownika nadzorującego lub wykonującego czynności kontrolne do innej jednostki organizacyjnej lub do pracy nie związanej z nadzorowaniem lub wykonywaniem czynności kontrolnych, w miejscowości będącej siedzibą jednostki organizacyjnej, w której pracownik wykonuje obowiązki.

2. Prezes Najwyższej Izby Kontroli, w przypadkach uzasadnionych potrzebami służbowymi, może przenieść pracownika, o którym mowa w ust.1, do jednostki organizacyjnej Najwyższej Izby Kontroli w miejscowości innej niż siedziba jednostki organizacyjnej, w której pracownik wykonuje obowiązki.

3. Przeniesienie, o którym mowa w ust. 2, kobiety w ciąży lub pracownika sprawującego samodzielnie opiekę nad dzieckiem w wieku do piętnastu lat, a także w przypadku gdy stoją temu na przeszkodzie szczególnie ważne względy osobiste lub rodzinne pracownika, możliwe jest tylko za zgodą zainteresowanego.

4. Przeniesienie, o którym mowa w ust.1 i 2, może być dokonane do pracy zgodnej z kwalifikacjami pracownika, na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy, nie częściej niż raz na 2 lata, z wynagrodzeniem nie niższym niż dotychczas pobierane.

5. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, pracownikom przysługują uprawnienia na zasadach określonych w przepisach o pracownikach urzędów państwowych.

Artykuł 78

1. Pracownikowi nadzorującemu lub wykonującemu czynności kontrolne, delegowanemu służbowo do zajęć poza stałym miejscem pracy, przysługują: zwrot kosztów podróży i zakwaterowania oraz diety na zasadach określonych w odrębnych przepisach, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Pracownikowi, o którym mowa w ust.1, na terenie kraju przysługuje dieta w podwójnej wysokości.

Artykuł 79

Pracownikowi nadzorującemu lub wykonującemu czynności kontrolne przez okres nie krótszy niż 10 lat w Najwyższej Izbie Kontroli przysługuje dodatkowy urlop wypoczyn-

kowy w wymiarze 6 dni roboczych, a po 20 latach pracy - w wymiarze 12 dni roboczych.

Artykuł 80

1. Pracownikowi nadzorującemu lub wykonującemu czynności kontrolne przez okres nie krótszy niż 5 lat może być przyznany, co najwyżej dwukrotnie w okresie zatrudnienia w Najwyższej Izbie Kontroli, płatny urlop dla poratowania zdrowia w wymiarze nie przekraczającym jednorazowo 6 miesięcy, z wynagrodzeniem obliczonym tak jak za urlop wypoczynkowy.

2. Urlopu, o którym mowa w ust. 1, udziela Prezes Najwyższej Izby Kontroli na wniosek pracownika, umotywowany opinią komisji lekarskiej o stanie zdrowia.

Artykuł 81

1. Pracownikom Najwyższej Izby Kontroli przysługuje dodatek za wieloletnią pracę w wysokości wynoszącej po 5 latach pracy 5% miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego. Dodatek ten wzrasta o 1 % za każdy dalszy rok pracy aż do osiągnięcia 20% miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego.

2. Zaliczanie okresów pracy do okresu pracy, od którego zależy wysokość dodatku za wieloletnią pracę, odbywa się na zasadach określonych w przepisach o pracownikach urzędów państwowych.

Artykuł 82

1. Pracownikowi Najwyższej Izby Kontroli przysługują nagrody jubileuszowe za wieloletnią pracę w wysokości:

- 1) po 20 latach pracy - 75% wynagrodzenia miesięcznego,
- 2) po 25 latach pracy - 100% wynagrodzenia miesięcznego,
- 3) po 30 latach pracy - 150% wynagrodzenia miesięcznego,
- 4) po 35 latach pracy - 200% wynagrodzenia miesięcznego,
- 5) po 40 latach pracy - 300% wynagrodzenia miesięcznego,
- 6) po 45 latach pracy - 400% wynagrodzenia miesięcznego.

2. Zaliczanie okresów pracy, sposób obliczania i wypłacania nagród jubileuszowych odbywa się na zasadach określonych w przepisach o pracownikach urzędów państwowych.

Artykuł 83

Pracownikowi Najwyższej Izby Kontroli, z którym rozwiązano stosunek pracy z powodu nabycia prawa do emerytury lub renty inwalidzkiej albo na skutek orzeczenia lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości trzykrotnego, a w przypadku stażu pracy powyżej 20 lat - sześciokrotnego wynagrodzenia, otrzymanego za ostatni miesiąc zatrudnienia.

Artykuł 84

W Najwyższej Izbie Kontroli tworzy się zakładowy fundusz nagród wynoszący 8,5% funduszu płac. Wysokość i za-

sady przyznawania indywidualnych nagród z tego funduszu określają odrębne przepisy.

Artykuł 85

1. Czas pracy w Najwyższej Izbie Kontroli nie może przekraczać 40 godzin na tydzień i 8 godzin na dobę.

2. Rozkład czasu pracy w tygodniu oraz jego wymiar w poszczególnych dniach tygodnia ustala Prezes Najwyższej Izby Kontroli. Dni tygodnia nie będących dniami pracy w Najwyższej Izbie Kontroli nie wlicza się do urlopu wypoczynkowego.

3. Pracownik nadzorujący lub wykonujący czynności kontrolne może być w uzasadnionych przypadkach, w szczególności ze względu na dobro kontroli, zatrudniony poza normalnymi godzinami pracy bez prawa do oddzielnego wynagrodzenia.

4. Pracownikowi nadzorującemu lub wykonującemu czynności kontrolne przysługuje wolny czas za pracę poza normalnymi godzinami pracy wykonywaną w porze nocnej oraz w dni wolne od pracy.

Artykuł 86

1. Pracownicy Najwyższej Izby Kontroli, z wyjątkiem Prezesa, wiceprezesów, dyrektora generalnego, dyrektorów i wicedyrektorów jednostek organizacyjnych oraz doradców Prezesa, mają prawo zrzeszania się w związkach zawodowych.

2. Pracownicy nadzorujących lub wykonujący czynności kontrolne mogą należeć do związku zawodowego zrzeszającego wyłącznie pracowników Najwyższej Izby Kontroli. W Najwyższej Izbie Kontroli może działać tylko jeden związek zawodowy zrzeszający pracowników, o których mowa w zdaniu pierwszym.

Artykuł 87

Pracownikowi Najwyższej Izby Kontroli nie wolno uczestniczyć w strajkach ani w akcjach zakłócających funkcjonowanie Najwyższej Izby Kontroli.

Artykuł 88

1. Wiceprezesi i dyrektor generalny Najwyższej Izby Kontroli oraz pracownicy nadzorujący lub wykonujący czynności kontrolne nie mogą być pociągnięci do odpowiedzialności karnej z powodu swoich czynności służbowych bez uprzedniej zgody Kolegium Najwyższej Izby Kontroli, a Prezes Najwyższej Izby Kontroli - bez zgody Sejmu.

2. Przepis ust.1 stosuje się odpowiednio również po ustaniu stosunku pracy.

Artykuł 89

1. Pracownik mianowany ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną za naruszenie obowiązków służbowych lub uchybienie godności stanowiska.

2. Karami dyscyplinarnymi są:

- 1) upomnienie,
- 2) nagana,
- 3) nagana z pozbawieniem możliwości awansowania przez okres do 3 lat do wyższej grupy wynagrodzenia,

4) przeniesienie na niższe stanowisko służbowe z jednoczesnym obniżeniem wynagrodzenia zasadniczego o jedną kategorię,

5) wydalenie z pracy w Najwyższej Izbie Kontroli.

3. Nie można wszcząć postępowania dyscyplinarnego po upływie 3 miesięcy od dnia uzyskania przez przełożonego wiadomości o popełnionym przewinieniu; nie można wszcząć postępowania ani wydać orzeczenia o ukaraniu po upływie 3 lat od popełnienia przewinienia. Jeżeli czyn zawiera znamiona przestępstwa, przedawnienie dyscyplinarne nie może nastąpić wcześniej niż przewidziano to w przepisach Kodeksu karnego.

4. W sprawach dyscyplinarnych orzekają, na zasadzie niezawisłości, Komisja Dyscyplinarna i Odwoławcza Komisja Dyscyplinarna przy Prezesie Najwyższej Izby Kontroli.

5. Obwiniony może ustanowić obrońcę tylko spośród pracowników mianowanych Najwyższej Izby Kontroli.

6. Postępowanie dyscyplinarne może toczyć się w razie nie usprawiedliwionej nieobecności pracownika.

7. Koszty postępowania dyscyplinarnego ponosi Najwyższa Izba Kontroli.

8. Marszałek Sejmu, na wniosek Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, określi, w drodze zarządzenia, organizację, skład, tryb powoływania komisji dyscyplinarnych i rzeczników dyscyplinarnych oraz tryb postępowania dyscyplinarnego w Najwyższej Izbie Kontroli. Zarządzenie podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski".

Artykuł 90

1. W przypadku wszczęcia postępowania dyscyplinarnego Prezes Najwyższej Izby Kontroli może zawiesić pracownika w czynnościach służbowych na okres do zakończenia postępowania, nie dłużej jednak niż na 6 miesięcy.

2. W okresie zawieszenia, o którym mowa w ust.1, pracownik mianowany zachowuje prawo do wynagrodzenia i innych świadczeń przysługujących na podstawie stosunku pracy.

Artykuł 91

1. Pracownik mianowany zostaje z mocy prawa zawieszony w pełnieniu obowiązków służbowych w razie tymczasowego aresztowania do czasu wygaśnięcia stosunku pracy, chyba że wcześniej rozwiązano z nim stosunek pracy bez wypowiedzenia z jego winy.

2. Wynagrodzenie pracownika mianowanego w okresie tymczasowego aresztowania ulega ograniczeniu do połowy. Jeżeli zapadł wyrok uniewinniający lub postępowanie karne zostało umorzone, pracownikowi wypłaca się pozostałą część wynagrodzenia, z zastrzeżeniem ust. 3.

3. Nie wypłaca się pozostałej części wynagrodzenia, jeżeli postępowanie karne zostało umorzone warunkowo lub na podstawie amnestii, a pracownik w przepisany trybie nie domagał się rehabilitacji.

Artykuł 92

1. Stosunek pracy z pracownikiem mianowanym rozwiązuje się bez wypowiedzenia z jego winy w razie:

- 1) prawomocnego wyroku skazującego za przestępstwo popełnione z winy umyślnej,
 - 2) prawomocnego orzeczenia kary dyscyplinarnej wydania z pracy w Najwyższej Izbie Kontroli.
2. Stosunek pracy z pracownikiem mianowanym rozwiązuje się bez wypowiedzenia w razie:
- 1) trwającej dłużej niż 1 rok niezdolności do pracy spowodowanej chorobą,
 - 2) nie usprawiedliwionego niezgłoszenia się do lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w okolicznościach, o których mowa w ust. 3.
3. Prezes Najwyższej Izby Kontroli w uzasadnionych przypadkach, w szczególności w razie długotrwałego korzystania ze zwolnień lekarskich, może z urzędu skierować pracownika mianowanego do lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w celu ustalenia, czy jego stan zdrowia pozwala na zatrudnienie go na zajmowanym stanowisku.

Artykuł 93

1. Stosunek pracy z pracownikiem mianowanym rozwiązuje się za wypowiedzeniem w razie:
 - 1) otrzymania negatywnej oceny kwalifikacyjnej, potwierdzonej kolejną oceną negatywną, dokonaną nie wcześniej niż po upływie 6 miesięcy i nie później niż przed upływem 1 roku od dokonania pierwszej oceny,
 - 2) orzeczenia przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków służbowych na zajmowanym stanowisku.
2. Stosunek pracy z pracownikiem mianowanym można rozwiązać za wypowiedzeniem w razie:
 - 1) osiągnięcia wieku i stażu pracy, wymaganych do nabycia prawa do emerytury na podstawie przepisów o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników,
 - 2) likwidacji jednostki organizacyjnej Najwyższej Izby Kontroli lub reorganizacji tej jednostki, jeżeli przeniesienie pracownika za jego zgodą do innej jednostki organizacyjnej nie jest możliwe; rozwiązanie stosunku pracy z tej przyczyny wywołuje skutki, jakie przepisy prawa wiążą z rozwiązaniem stosunku pracy z mianowanym urzędnikiem państwowym z powodu likwidacji urzędu.
3. Okres wypowiedzenia stosunku pracy z pracownikiem mianowanym wynosi 3 miesiące i kończy się ostatniego dnia miesiąca kalendarzowego.

Artykuł 94

Rozwiązanie stosunku pracy z pracownikiem mianowanym może nastąpić:

- 1) w drodze porozumienia stron,
- 2) za trzymiesięcznym wypowiedzeniem dokonany przez pracownika.

Artykuł 95

W okresie wypowiedzenia pracownik mianowany może być zwolniony z pełnienia obowiązków, z zachowaniem pra-

wa do wynagrodzenia i innych świadczeń przysługujących na podstawie stosunku pracy.

Artykuł 96

Od decyzji Prezesa Najwyższej Izby Kontroli w sprawach, o których mowa w art. 77 ust. 2, art. 92 i 93, pracownikowi mianowanemu przysługuje skarga do sądu administracyjnego na zasadach przewidzianych w Kodeksie postępowania administracyjnego.

Artykuł 97

Marszałek Sejmu, na wniosek Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, określi, w drodze zarządzenia, wymagane kwalifikacje, zasady wynagradzania oraz tabele stanowisk pracowników Najwyższej Izby Kontroli. Zarządzenie podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski".

ROZDZIAŁ 5

Przepisy karne

Artykuł 98

Kto uchyla się od kontroli, o której mowa w niniejszej ustawie, lub utrudnia jej prowadzenie, w szczególności przez nieprzedstawienie potrzebnych do kontroli dokumentów, bądź niezgodnie z prawdą informuje o wykonaniu wniosków pokontrolnych, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

ROZDZIAŁ 6

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe

Artykuł 99

(pominięty).

Artykuł 100

W okresie do dnia 31 grudnia 1995 r. Najwyższa Izba Kontroli może kontrolować działalność spółdzielni i ich organizacji, tak jak działalność organów i jednostek, o których mowa w art. 2 ust. 1.

Artykuł 101

1. Pracownicy mianowani, zatrudnieni w dniu wejścia w życie ustawy na stanowiskach innych niż wymienione w art. 66 ust. 2 i 3, mogą być zatrudnieni na tych stanowiskach przez okres nie dłuższy niż 1 rok po dniu wejścia w życie ustawy.

2. Pracownicy mianowani, nie spełniający wymogu określonego w art. 67 pkt 4, mogą być zatrudnieni na dotychczasowych stanowiskach przez okres nie dłuższy niż 1 rok po dniu wejścia w życie ustawy.

3. Po upływie 1 roku od dnia wejścia w życie ustawy stosunek pracy z pracownikami, o których mowa w ust. 1 i 2, może być rozwiązany z zachowaniem okresu wypowiedzenia

lub przekształcony w stosunek pracy na podstawie umowy o pracę, w drodze wypowiedzenia warunków pracy.

4. Prezes Najwyższej Izby Kontroli w ciągu 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, może, uwzględniając zadania wykonywane w okresie ostatnich 2 lat przez pracownika nadzorującego lub wykonującego czynności kontrolne, zmienić jego stanowisko służbowe, w drodze wypowiedzenia warunków pracy, na inne stanowisko określone w art. 66 ust. 2 i 3.

5. Usprawiedliwiona nieobecność w pracy pracownika zawiesza bieg terminu do dokonania zmiany stanowiska, o którym mowa w ust. 4.

6. Do decyzji Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, o których mowa w ust. 3 i 4, przepis art. 96 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 102

1. Sejm może powołać Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, na podstawie niniejszej ustawy, nie wcześniej niż po upływie 30 dni od dnia jej ogłoszenia.

2. Do czasu objęcia stanowiska przez Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, powołanego na podstawie niniejszej ustawy, obowiązki pełni dotychczasowy Prezes Najwyższej Izby Kontroli.

3. Do odwołania dotychczasowego Prezesa Najwyższej Izby Kontroli nie stosuje się przepisów niniejszej ustawy.

Artykuł 103

1. Traci moc ustawa z dnia 8 października 1980 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. Nr 22, poz. 82 i z 1989 r. Nr 34, poz.178).

2. Do czasu wydania przepisów wykonawczych na podstawie niniejszej ustawy, nie dłużej jednak niż przez okres 6 miesięcy od dnia jej wejścia w życie, zachowują moc przepisy wydane na podstawie ustawy, o której mowa w ust. 1, jeżeli nie są sprzeczne z niniejszą ustawą.

3. Do przeprowadzenia postępowań kontrolnych rozpoczętych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy lub postępowań kontrolnych dotyczących wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 1994 r. stosuje się przepisy ustawy, o której mowa w ust.1, i przepisy wydane na jej podstawie.

Artykuł 104

Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem przepisów art.14-19 i art.102, które wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

47

USTAWA

z dnia 15 lipca 1987 r.

o Rzeczniku Praw Obywatelskich

(Dz.U. z 1991 r. Nr 109, poz. 471; z 1998 r. Nr 106, poz. 668; z 1999 r. Nr 49, poz. 483)

Artykuł 1

1. Ustanawia się Rzecznika Praw Obywatelskich.

2. Rzecznik Praw Obywatelskich, zwany dalej Rzecznikiem, stoi na straży praw i wolności obywateli, określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i innych przepisach prawa.

3. W sprawach o ochronę praw i wolności obywateli Rzecznik bada, czy wskutek działania lub zaniechania organów, organizacji i instytucji, obowiązanych do przestrzegania i realizacji tych praw i wolności, nie nastąpiło naruszenie prawa, a także zasad współżycia i sprawiedliwości społecznej.

Artykuł 2

Rzecznikiem może być obywatel polski wyróżniający się wiedzą prawniczą, doświadczeniem zawodowym oraz wysokim autorytetem ze względu na swe walory moralne i wrażliwość społeczną.

Artykuł 3

1. Rzecznika powołuje Sejm za zgodą Senatu na wniosek Marszałka Sejmu albo grupy 35 posłów.

2. Szczegółowy tryb zgłaszania kandydatów na Rzecznika Praw Obywatelskich określa uchwała Sejmu.

3. Uchwałę Sejmu o powołaniu Rzecznika Marszałek Sejmu przesyła niezwłocznie Marszałkowi Senatu.

4. Senat podejmuje uchwałę w sprawie wyrażenia zgody na powołanie Rzecznika w ciągu miesiąca od dnia przekazania Senatowi uchwały Sejmu, o której mowa w ust. 3. Niepodjęcie uchwały przez Senat w ciągu miesiąca oznacza wyrażenie zgody.

5. Jeżeli Senat odmawia wyrażenia zgody na powołanie Rzecznika, Sejm powołuje na stanowisko Rzecznika inną osobę. Przepisy ust.1-4 stosuje się odpowiednio.

6. Dotychczasowy Rzecznik pełni swoje obowiązki do czasu objęcia stanowiska przez nowego Rzecznika.

Artykuł 4

Przed przystąpieniem do wykonywania obowiązków Rzecznik składa przed Sejmem następujące ślubowanie:

„Ślubuję uroczyście, że przy wykonywaniu powierzonych mi obowiązków Rzecznika Praw Obywatelskich dochoвам wierności Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, będę strzec praw i wolności obywateli, kierując się przepisami prawa oraz zasadami współżycia społecznego i sprawiedliwości.

Ślubuję, że powierzone mi obowiązki wypełniać będę bezstronnie, z najwyższą sumiennością i starannością, że będę strzec godności powierzonego mi stanowiska oraz dochoвам tajemnicy państwowej i służbowej.”

Artykuł 5

1. Kadencja Rzecznika trwa cztery lata¹, licząc od dnia złożenia ślubowania przed Sejmem.

2. Ta sama osoba nie może być Rzecznikiem więcej niż dwie kadencje.

Artykuł 6

1. Rzecznik jest w swej działalności niezawisły, niezależny od innych organów państwowych i odpowiada jedynie przed Sejmem na zasadach określonych w ustawie.

2. Rzecznik nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej, aresztowany lub zatrzymany bez zgody Sejmu.

3. Z obowiązkami Rzecznika nie można łączyć innego zatrudnienia ani funkcji publicznej.

4. Po zaprzestaniu wykonywania obowiązków Rzecznik ma prawo powrócić na stanowisko zajmowane poprzednio lub otrzymać stanowisko równorzędne poprzednio zajmowanemu, jeżeli nie ma przeszkód prawnych.

Artykuł 7

1. Sejm odwołuje Rzecznika przed upływem okresu, na jaki został powołany, jeżeli:

- 1) zrzekł się wykonywania obowiązków,
- 2) stał się trwale niezdolny do pełnienia obowiązków na skutek choroby, ułomności lub upadku sił,
- 3) sprzeniewierzył się złożonemu ślubowaniu.

2. Sejm podejmuje uchwałę w sprawie odwołania Rzecznika na wniosek Marszałka Sejmu.

Artykuł 8

Rzecznik podejmuje czynności przewidziane w ustawie, jeżeli poweźmie wiadomość wskazującą na naruszenie praw i wolności obywatela.

Artykuł 9

Podjęcie czynności przez Rzecznika następuje:

- 1) na wniosek obywateli lub ich organizacji,
- 2) na wniosek organów samorządów,
- 3) z własnej inicjatywy.

Artykuł 10

Wniosek kierowany do Rzecznika jest wolny od opłat, nie wymaga zachowania szczególnej formy, lecz powinien zawierać oznaczenie wnioskodawcy oraz osoby, której praw i wolności sprawa dotyczy, a także określać przedmiot sprawy.

Artykuł 11

Rzecznik po zapoznaniu się z każdym skierowanym do niego wnioskiem może:

- 1) podjąć sprawę,
- 2) poprzestać na wskazaniu wnioskodawcy przysługujących mu środków działania,
- 3) przekazać sprawę według właściwości,
- 4) nie podjąć sprawy - zawiadamiając o tym wnioskodawcę i osobę, której sprawa dotyczy.

Artykuł 12

Podejmując sprawę Rzecznik może:

- 1) samodzielnie prowadzić postępowanie wyjaśniające,
- 2) zwrócić się o zbadanie sprawy lub jej części do właściwych organów, w szczególności organów nadzoru, prokuratury, kontroli państwowej, zawodowej lub społecznej,
- 3) zwrócić się do Sejmu o zlecenie Najwyższej Izbie Kontroli przeprowadzenia kontroli dla zbadania określonej sprawy lub jej części.

Artykuł 13

1. Prowadząc postępowanie, o którym mowa w art. 12 pkt 1, Rzecznik ma prawo:

- 1) zbadać każdą sprawę na miejscu,
- 2) żądać złożenia wyjaśnień, przedstawienia akt każdej sprawy prowadzonej przez naczelne i centralne organy administracji państwowej, organy administracji rządowej, organy organizacji spółdzielczych, społecznych, zawodowych i społeczno-zawodowych oraz organy jednostek organizacyjnych posiadających osobowość prawną, a także organy jednostek samorządu terytorialnego i samorządowych jednostek organizacyjnych,
- 3) żądać przedłożenia informacji o stanie sprawy prowadzonej przez sądy, a także prokuraturę i inne organy ścigania,
- 4) zlecać sporządzanie ekspertyz i opinii.

2. W sprawach objętych tajemnicą państwową udziela informacji lub umożliwianie Rzecznikowi wglądu do akt następuje na zasadach i w trybie określonych w przepisach o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej.

Artykuł 14

Po zbadaniu sprawy Rzecznik może:

- 1) wyjaśnić wnioskodawcy, że nie stwierdził naruszenia praw i wolności obywatela,
- 2) skierować wystąpienie do organu, organizacji lub instytucji, w których działalności stwierdził naruszenie praw i wolności obywatela; wystąpienie takie nie może naruszać niezawisłości sędziowskiej,
- 3) zwrócić się do organu nadrzędnego nad jednostką, o której mowa w pkt 2, z wnioskiem o zastosowanie środków przewidzianych w przepisach prawa,
- 4) żądać wszczęcia postępowania w sprawach cywilnych, jak również wziąć udział w każdym toczącym

się już postępowaniu - na prawach przysługujących prokuratorowi,

- 5) żądać wszczęcia przez uprawnionego oskarżyciela postępowania przygotowawczego w sprawach o przestępstwa ścigane z urzędu,
- 6) zwrócić się o wszczęcie postępowania administracyjnego, zaskarżać decyzje do sądu administracyjnego, a także uczestniczyć w tych postępowaniach - na prawach przysługujących prokuratorowi,
- 7) wystąpić z wnioskiem o ukaranie, a także o uchylenie prawomocnego rozstrzygnięcia w postępowaniu w sprawach o wykroczenia, na zasadach i w trybie określonych w odrębnych przepisach,
- 8) wnieść rewizję nadzwyczajną od każdego prawomocnego orzeczenia, na zasadach i w trybie określonych w odrębnych przepisach.

Artykuł 15

1. W wystąpieniu, o którym mowa w art. 14 pkt 2, Rzecznik formułuje opinie i wnioski co do sposobu załatwiania sprawy, a także może żądać wszczęcia postępowania dyscyplinarnego lub zastosowania sankcji służbowych.

2. Organ, organizacja lub instytucja, do których zostało skierowane wystąpienie, obowiązane są bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w terminie 30 dni, poinformować Rzecznika o podjętych działaniach lub zajętych stanowisku. W wypadku gdy Rzecznik nie podziela tego stanowiska, może zwrócić się do właściwej jednostki nadrzędnej o podjęcie odpowiednich działań.

Artykuł 16

1. W związku z rozpatrywanymi sprawami Rzecznik może przedstawiać właściwym organom, organizacjom i instytucjom oceny i wnioski zmierzające do zapewnienia skutecznej ochrony praw i wolności obywateli i usprawnienia trybu załatwiania ich spraw.

2. Rzecznik może również:

- 1) występować do właściwych organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej bądź o wydanie lub zmianę innych aktów prawnych w sprawach dotyczących praw i wolności obywateli,
- 2) występować z wnioskami, o których mowa w art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 1991 r. Nr 109, poz. 470), na zasadach i w trybie określonych w tej ustawie,²
- 3) występować do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskami o dokonanie powszechnie obowiązującej wykładni ustaw,³
- 4) występować z wnioskami do Sądu Najwyższego o podjęcie uchwały mającej na celu wyjaśnienie przepisów prawnych budzących wątpliwości lub których stosowanie wywołało rozbieżności w orzecznictwie.

Artykuł 17

Organ, organizacja lub instytucja, do których zwróci się Rzecznik, obowiązane są z nim współdziałać i udzielać mu pomocy, a w szczególności:

- 1) zapewniać dostęp do akt i dokumentów na zasadach określonych w art. 13,
- 2) udzielać Rzecznikowi żądanych przez niego informacji i wyjaśnień,
- 3) udzielać wyjaśnień dotyczących podstawy faktycznej i prawnej swoich rozstrzygnięć,
- 4) ustosunkowywać się do ogólnych ocen, uwag i opinii Rzecznika.

Artykuł 18

1. Przepisy ustawy dotyczące ochrony praw i wolności obywateli odnoszą się również do osób stale zamieszkałych w Polsce, których obywatelstwo polskie nie zostało stwierdzone, a które nie są też obywatelami innego państwa.

2. Przepisy, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio także do cudzoziemców w zakresie przysługujących im w Polsce praw i wolności.

Artykuł 19

1. Rzecznik przedstawia Sejmowi i Senatowi corocznie sprawozdania ze swojej działalności i uwagi o stanie przestrzegania prawa i wolności obywateli.⁴

2. Sprawozdanie Rzecznika podawane jest do wiadomości publicznej.

3. Rzecznik może przedkładać Sejmowi i Senatowi określone sprawy wynikające z jego działalności.

4. Rzecznik na wniosek Marszałka Sejmu przedstawia informację lub podejmuje czynności w określonych sprawach.

Artykuł 20

1. Rzecznik wykonuje swoje zadania przy pomocy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich.

2. Zadania i organizację Biura określa statut, który nadaje Marszałek Sejmu na wniosek Rzecznika.

3. Na wniosek Rzecznika Marszałek Sejmu może powołać nie więcej niż trzech zastępców Rzecznika, w tym zastępcę do spraw żołnierzy. Odwołanie następuje w tym samym trybie.

4. Rzecznik określa zakres zadań zastępcy (zastępców) Rzecznika.

5. Do zastępców Rzecznika oraz pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich stosuje się odpowiednio przepisy o pracownikach urzędów państwowych.

6. (sreślony).

7. (skreślony).

Artykuł 21

Wydatki związane z funkcjonowaniem Rzecznika Praw Obywatelskich pokrywane są z budżetu centralnego.

Artykuł 22

Rzecznik, za zgodą Sejmu, może ustanowić swoich pełnomocników terenowych.

PRZYPISY

- 1) Zgodnie z art. 209 ust.1 Konstytucji RP kadencja Rzecznika wynosi obecnie 5 lat.
- 2) Obecnie art. 191 ust.1 Konstytucji RP.

3) Zapis ten jest nieaktualny, gdyż Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997 r. pozbawiła Trybunał Konstytucyjny prawa dokonywania wykładni ustaw.

- 4) Por. art. 212 Konstytucji RP.

48 USTAWA

z dnia 29 grudnia 1992 r.

o radiofonii i telewizji

(Dz.U. z 1993 r. Nr 7, poz. 34; z 1995 r. Nr 66, poz. 335 i Nr 142, poz. 701; z 1996 r., Nr 106, poz. 496; z 1997 r. Nr 88, poz. 554 i Nr 121, poz. 770)

(Wyciąg)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

1. Zadaniem radiofonii i telewizji jest:

- 1) dostarczanie informacji,
- 2) udostępnianie dóbr kultury i sztuki,
- 3) ułatwianie korzystania z oświaty i dorobku nauki,
- 3a) upowszechnianie edukacji obywatelskiej,
- 4) dostarczanie rozrywki,
- 5) popieranie krajowej twórczości audiowizualnej.

2. Odbiór programów krajowych i zagranicznych przeznaczonych przez nadawców do powszechnego odbioru jest wolny, z zachowaniem warunków określonych przepisami prawa.

Artykuł 2

1. Prawo rozpowszechniania programów radiowych i telewizyjnych przysługuje jednostkom publicznej radiofonii i telewizji oraz osobom, które uzyskały koncesję na taką działalność.

2. Ustawy nie stosuje się do:

- 1) programu rozpowszechnianego lub rozprowadzanego wyłącznie w obrębie jednego budynku,
- 2) programu rozpowszechnianego lub rozprowadzanego w systemie, w którym urządzenia nadawcze i odbiorcze należą do tej samej osoby, prowadzącej działalność gospodarczą lub inną zarejestrowaną działalność publiczną, a treść programu ogranicza się do spraw związanych z tą działalnością i jest adresowana do pracowników lub innego określonego kręgu osób związanych z nadawcą,

- 3) programu rozprowadzanego w sieci kablowej, jeżeli liczba indywidualnych odbiorców nie przekracza 250.

Artykuł 3

Do radiofonii i telewizji stosuje się przepisy prawa prawnego, o ile ustawa nie stanowi inaczej.

/.../

ROZDZIAŁ 2

Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji

Artykuł 5

Tworzy się Krajową Radę Radiofonii i Telewizji, zwaną dalej „Krajową Radą”, jako organ państwowy właściwy w sprawach radiofonii i telewizji.

Artykuł 6

1. Krajowa Rada stoi na straży wolności słowa w radiu i telewizji, samodzielności nadawców i interesów odbiorców oraz zapewnia otwarty i pluralistyczny charakter radiofonii i telewizji.

2. Do zadań Krajowej Rady należy w szczególności:

- 1) projektowanie w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów kierunków polityki państwa w dziedzinie radiofonii i telewizji,
- 2) określanie, w granicach upoważnień ustawowych, warunków prowadzenia działalności przez nadawców,
- 3) podejmowanie, w zakresie przewidzianym ustawą, rozstrzygnięć w sprawach koncesji na rozpowszechnianie i rozprowadzanie programów,

- 4) sprawowanie w granicach określonych ustawą kontroli działalności nadawców,
- 5) organizowanie badań treści i odbioru programów radiowych i telewizyjnych,
- 6) określanie opłat abonamentowych, opłat za udzielenie koncesji oraz wpis do rejestru,
- 7) opiniowanie projektów aktów ustawodawczych oraz umów międzynarodowych dotyczących radiofonii i telewizji,
- 8) inicjowanie postępu naukowo-technicznego i kształcenia kadr w dziedzinie radiofonii i telewizji,
- 9) organizowanie i inicjowanie współpracy z zagranicą w dziedzinie radiofonii i telewizji,
- 10) współpraca z właściwymi organizacjami i instytucjami w zakresie ochrony praw autorskich, praw wykonawców, praw producentów oraz nadawców programów radiowych i telewizyjnych.

Artykuł 7

1. W skład Krajowej Rady wchodzi dziewięciu członków powoływanych: 4 przez Sejm, 2 przez Senat i 3 przez Prezydenta, spośród osób wyróżniających się wiedzą i doświadczeniem w zakresie środków masowego przekazu.

2. Przewodniczącą Krajowej Rady wybiera ją członkowie Krajowej Rady ze swego grona.

2a. Krajowa Rada może odwołać Przewodniczącą z jego funkcji większością 2/3 głosów ustawowej liczby członków.

3. Krajowa Rada wybiera ze swego grona, na wniosek Przewodniczącego, zastępcę Przewodniczącego Krajowej Rady.

4. Kadencja członków Krajowej Rady trwa 6 lat, licząc od dnia powołania, przy czym co dwa lata kończy się kadencja jednej trzeciej członków. Członkowie Krajowej Rady pełnią swe funkcje do czasu powołania ich następców.

5. Członek Krajowej Rady nie może być powołany na kolejną pełną kadencję.

6. Organ uprawniony do powołania członka Krajowej Rady odwołuje go wyłącznie w przypadku:

- 1) zrzeczenia się swej funkcji,
- 2) choroby trwale uniemożliwiającej sprawowanie funkcji,
- 3) skazania prawomocnym wyrokiem za popełnienie przestępstwa z winy umyślnej,
- 4) naruszenia przepisów ustawy stwierdzonego orzeczeniem Trybunału Stanu.

7. W przypadku odwołania członka lub jego śmierci przed upływem kadencji, właściwy organ powołuje nowego członka Krajowej Rady na okres do końca tej kadencji.

Artykuł 8

1. Zakład pracy zatrudniający członka Krajowej Rady udzieli mu, na jego wniosek, urlopu bezpłatnego na czas

sprawowania funkcji. Okres urlopu wlicza się do stażu pracy, od którego zależą uprawnienia wynikające ze stosunku pracy.

2. (skreślony).

3. W okresie kadencji członków Krajowej Rady ulega zawieszeniu ich członkostwo:

- 1) w partiach politycznych,
- 2) we władzach stowarzyszeń, związków zawodowych, związków pracodawców, organizacji kościelnych lub związków wyznaniowych.

4. Nie można łączyć funkcji członka Krajowej Rady z posiadaniem udziałów albo akcji spółki bądź w inny sposób uczestniczyć w podmiocie będącym nadawcą lub producentem radiowym lub telewizyjnym oraz wszelką działalnością zarobkową, z wyjątkiem pracy dydaktyczno - naukowej w charakterze nauczyciela akademickiego lub pracy twórczej.

Artykuł 9

1. Na podstawie ustaw i w celu ich wykonania Krajowa Rada wydaje rozporządzenia i uchwały.

2. Krajowa Rada podejmuje uchwały bezwzględną większością głosów ustawowej liczby członków.

3. Krajowa Rada uchwała regulamin swych obrad.

Artykuł 10

1. Przewodniczący Krajowej Rady kieruje jej pracami, reprezentuje Krajową Radę oraz wykonuje zadania określone w ustawie.

2. Przewodniczący Krajowej Rady może żądać od nadawcy przedstawienia materiałów, dokumentów i udzielenia wyjaśnień w zakresie niezbędnym dla kontroli zgodności działania nadawcy z przepisami ustawy i warunkami koncesji.

3. Przewodniczący Krajowej Rady może wezwać nadawcę do zaniechania działań w zakresie tworzenia i rozpowszechniania programów, jeżeli naruszają one przepisy ustawy, uchwały Krajowej Rady lub warunki koncesji.

4. Przewodniczący Krajowej Rady na podstawie uchwały tej Rady może wydać decyzję nakazującą zaniechanie przez nadawcę działań w zakresie, o którym mowa w ust. 3.

5. Przepisy ust. 2-4 stosuje się odpowiednio do rozprawiania programów radiowych i telewizyjnych.

Artykuł 11

1. Krajowa Rada wykonuje swoje zadania przy pomocy Biura Krajowej Rady.

2. Organizację i tryb działania Biura Krajowej Rady określa regulamin uchwalany przez Krajową Radę.

3. Koszty działalności Krajowej Rady i Biura Krajowej Rady są pokrywane z budżetu państwa.

4. Do pracowników Biura Krajowej Rady stosuje się przepisy o pracownikach urzędów państwowych.

Artykuł 12

1. Krajowa Rada przedstawia corocznie do końca marca Sejmowi, Senatowi i Prezydentowi sprawozdanie ze swej

działalności za rok poprzedzający oraz informację o podstawowych problemach radiofonii i telewizji.

2. Krajowa Rada przedstawia corocznie Prezesowi Rady Ministrów informację o swojej działalności oraz o podstawowych problemach radiofonii i telewizji.

3. Sejm i Senat uchwałami przyjmują lub odrzucają sprawozdanie, o którym mowa w ust. 1. Uchwała o przyjęciu sprawozdania może zawierać uwagi i zastrzeżenia.

4. W wypadku odrzucenia sprawozdania przez Sejm i Senat kadencja wszystkich członków Krajowej Rady wygasa w ciągu 14 dni, liczonych od dnia ostatniej uchwały, z zastrzeżeniem ust. 5.

5. Wygaśnięcie kadencji Krajowej Rady nie następuje, jeżeli nie zostanie potwierdzone przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

/.../

ROZDZIAŁ 4

Publiczna radiofonia i telewizja

Artykuł 21

1. Do zadań publicznej radiofonii i telewizji należy w szczególności:

- 1) tworzenie i rozpowszechnianie ogólnokrajowych i regionalnych programów radiowych i telewizyjnych,
- 2) budowa i eksploatacja nadawczych i przekaźnikowych stacji radiowych i telewizyjnych,
- 3) rozpowszechnianie przekazów tekstowych,
- 4) prowadzenie prac nad nowymi technikami tworzenia i rozpowszechniania programów radiowych i telewizyjnych,
- 5) prowadzenie działalności produkcyjnej, usługowej i handlowej związanej z twórczością audiowizualną, w tym eksportu i importu,
- 6) popieranie twórczości artystycznej, literackiej, naukowej oraz działalności oświatowej,
- 7) tworzenie i udostępnianie programów edukacyjnych na użytek środowisk polonijnych oraz Polaków zamieszkałych za granicą.

2. Programy publicznej radiofonii i telewizji powinny:

- 1) kierować się odpowiedzialnością za słowo i dbać o dobre imię publicznej radiofonii i telewizji,
- 2) rzetelnie ukazywać całą różnorodność wydarzeń i zjawisk w kraju i za granicą,
- 3) sprzyjać swobodnemu kształtowaniu się poglądów obywateli oraz formowaniu się opinii publicznej,

4) umożliwiać obywatelom i ich organizacjom uczestniczenie w życiu publicznym poprzez prezentowanie zróżnicowanych poglądów i stanowisk oraz wykonywanie prawa do kontroli i krytyki społecznej,

5) służyć rozwojowi kultury, nauki i oświaty, ze szczególnym uwzględnieniem polskiego dorobku intelektualnego i artystycznego,

6) respektować chrześcijański system wartości, za podstawę przyjmując uniwersalne zasady etyki,

7) służyć umacnianiu rodziny,

7a) służyć kształtowaniu postaw prozdrowotnych,

8) służyć zwalczaniu patologii społecznych,

9) uwzględniać potrzeby mniejszości narodowych i grup etnicznych.

Artykuł 22

1. Organy państwowe mogą podejmować decyzje w sprawach działalności jednostek publicznej radiofonii i telewizji tylko w przypadkach przewidzianych ustawami.

2. Jednostki publicznej radiofonii i telewizji umożliwiają naczelnym organom państwowym bezpośrednią prezentację oraz wyjaśnianie polityki państwa.

3. Krajowa Rada określa, w drodze rozporządzenia, tryb postępowania w sprawach, o których mowa w ust. 2.

Artykuł 23

1. Jednostki publicznej radiofonii i telewizji stwarzają partiom politycznym możliwość przedstawienia stanowiska w węzłowych sprawach publicznych.

2. Uprawnienia przewidziane w ust.1 stosuje się odpowiednio do ogólnokrajowych organizacji związków zawodowych i związków pracodawców.

3. Tryb postępowania w sprawach, o których mowa w ust.1 i 2, określa, w drodze rozporządzenia, Krajowa Rada.

Artykuł 24

1. Partiom politycznym i innym organizacjom uczestniczącym w wyborach do Sejmu, Senatu i samorządu terytorialnego zapewnia się możliwość rozpowszechniania audycji wyborczych w programach publicznej radiofonii i telewizji na zasadach określonych odrębnymi przepisami.

2. Przepis ust.1 stosuje się odpowiednio do wyborów na urząd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

49
USTAWA

z dnia 26 listopada 1998 r.

o finansach publicznych

(Dz.U. Nr 155, poz. 1014; z 1999 r. Dz.U. Nr 38, poz. 360, Dz.U. Nr 49,
poz. 485 i Dz.U. Nr 70, poz. 778)

(Wyciąg)

DZIAŁ I

**ZASADY OGÓLNE FINANSÓW
PUBLICZNYCH**

ROZDZIAŁ 1

Podstawowe definicje

Artykuł 1

Ustawa określa:

- 1) pojęcia: środków publicznych, w tym dochodów i przychodów publicznych, wydatków i rozchodów publicznych, deficytu i nadwyżki sektora finansów publicznych oraz państwowego długu publicznego,
- 2) zasady i sposoby zapewnienia jawności i przejrzystości finansów publicznych,
- 3) formy organizacyjno - prawne jednostek należących do sektora finansów publicznych,
- 4) zasady planowania środków publicznych oraz dysponowania nimi,
- 5) zasady zarządzania państwowym długiem publicznym oraz procedury ostrożnościowe i sanacyjne wprowadzane w razie nadmiernego zadłużenia,
- 6) sposób finansowania deficytu i zasady operacji finansowych dokonywanych przez podmioty sektora finansów publicznych,
- 7) zakres projektowanych i uchwalanych budżetów opartych na dochodach publicznych, w tym zasady klasyfikacji dochodów i wydatków,
- 8) zasady opracowywania projektów,
- 9) zasady uchwalania budżetów,
- 10) zasady i tryb wykonywania budżetów,
- 11) odpowiedzialność za naruszenie dyscypliny finansów publicznych.

Artykuł 2

Ileokroć w ustawie jest mowa o Ministrze Finansów, należy przez to rozumieć odpowiednio ministra właściwego do spraw budżetu, ministra właściwego do spraw finansów publicznych oraz ministra właściwego do spraw instytucji finansowych.

Artykuł 3

1. Środkami publicznymi są:

- 1) dochody publiczne,
- 2) środki pochodzące ze źródeł zagranicznych, nie podlegające zwrotowi,
- 3) przychody jednostek organizacyjnych i osób prawnych zaliczanych do sektora finansów publicznych, pochodzące z działalności i innych źródeł,
- 4) przychody budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego, pochodzące:
 - a) ze sprzedaży papierów wartościowych oraz innych operacji finansowych,
 - b) z prywatyzacji majątku Skarbu Państwa oraz majątku jednostek samorządu terytorialnego,
 - c) ze spłat pożyczek, udzielonych ze środków publicznych,
 - d) z otrzymanych pożyczek i kredytów.

2. Dochodami publicznymi są:

- 1) daniny publiczne, do których zalicza się podatki oraz inne świadczenia pieniężne, których obowiązek ponoszenia na rzecz państwa wynika z odrębnych ustaw,
- 2) pozostałe dochody, do których zalicza się:
 - a) opłaty,
 - b) dochody z mienia, w szczególności z najmu oraz z dzierżawy i innych umów o podobnym charakterze, dywidendy od wniesionego kapitału,
 - c) dochody ze sprzedaży rzeczy i praw oraz ze świadczenia usług przez jednostki, o których mowa w art. 5 ust.1,
 - d) dochody ze sprzedaży praw, nie stanowiące przychodów w rozumieniu ust.1 pkt 4 lit. a),
 - e) spadki, zapisy i darowizny w postaci pieniężnej,
 - f) inne dochody, uzyskane na podstawie odrębnych przepisów, o ile są pobierane przez organy finansowane z dochodów publicznych lub przez podległe albo nadzorowane przez te organy jednostki, o których mowa w art. 5 ust.1.

Artykuł 4

1. Środki publiczne mogą być przeznaczane na:

- 1) wydatki publiczne,

- 2) rozchody budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego.
2. Rozchodami publicznymi są:
 - 1) spłaty otrzymanych pożyczek i kredytów,
 - 2) wykup papierów wartościowych oraz inne operacje finansowe,
 - 3) udzielone pożyczki.

Artykuł 5

1. Do sektora finansów publicznych zalicza się:
 - 1) organy władzy publicznej i podległe im jednostki organizacyjne,
 - 2) państwowe osoby prawne oraz inne państwowe jednostki organizacyjne nie objęte Krajowym Rejestrem Sądowym, których działalność jest finansowana ze środków publicznych w całości lub części, z wyjątkiem:
 - a) przedsiębiorstw państwowych,
 - b) banków państwowych,
 - c) spółek prawa handlowego.
2. Sektor finansów publicznych dzieli się na:
 - 1) sektor rządowy,
 - 2) sektor samorządowy, obejmujący jednostki samorządu terytorialnego i ich organy oraz podległe tym organom jednostki organizacyjne.

Artykuł 6

Finanse publiczne obejmują procesy związane z gromadzeniem środków publicznych oraz ich rozdysponowaniem, a w szczególności:

- 1) pobieranie i gromadzenie dochodów,
 - 2) wydatkowanie środków publicznych,
 - 3) finansowanie deficytu,
 - 4) zaciąganie zobowiązań angażujących środki publiczne,
 - 5) zarządzanie środkami publicznymi,
 - 6) zarządzanie długiem publicznym.
- /.../

DZIAŁ III

BUDŻET PAŃSTWA

ROZDZIAŁ 1

Podstawowe definicje i zasady

Artykuł 61

1. Budżet państwa jest rocznym planem dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów:
 - 1) organów: władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa,
 - 2) sądów i trybunałów,

- 3) administracji rządowej.
2. Budżet państwa jest uchwalany w formie ustawy budżetowej na okres roku kalendarzowego, zwanego dalej "rokiem budżetowym".
3. Do budżetu państwa włączone są środki pochodzące ze źródeł zagranicznych nie podlegające zwrotowi i wydatki z nich finansowane.
4. Ustawa budżetowa zawiera także:
 - 1) zestawienie przychodów i wydatków zakładów budżetowych, gospodarstw pomocniczych jednostek budżetowych i środków specjalnych,
 - 2) plany przychodów i wydatków państwowych funduszy celowych,
 - 3) zestawienie dotacji dla państwowych agencji i fundacji z udziałem Skarbu Państwa.
5. Ustawa budżetowa może zawierać plany przychodów i wydatków:
 - 1) jednostek, o których mowa w ust. 4 pkt 1,
 - 2) innych jednostek sektora rządowego.

Artykuł 62

Dochodami budżetu państwa są:

- 1) podatki i opłaty, które na mocy odrębnych ustaw nie stanowią dochodów jednostek samorządu terytorialnego, funduszy celowych oraz innych podmiotów sektora finansów publicznych,
- 2) cła,
- 3) wpłaty z zysku przedsiębiorstw państwowych oraz jednoosobowych spółek Skarbu Państwa,
- 4) dywidendy,
- 5) wpłaty z zysku Narodowego Banku Polskiego,
- 6) wpłaty nadwyżek środków obrotowych państwowych zakładów budżetowych oraz części zysku gospodarstw pomocniczych państwowych jednostek budżetowych,
- 7) dochody pobierane przez państwowe jednostki budżetowe, o ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej,
- 8) dochody z najmu i dzierżawy oraz z innych umów o podobnym charakterze składników majątkowych Skarbu Państwa, o ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej,
- 9) opłaty od poręczeń i gwarancji udzielonych przez Skarb Państwa,
- 10) odsetki od środków na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych, o ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej,
- 11) odsetki od lokat terminowych ustanowionych ze środków zgromadzonych na centralnym rachunku bieżącym budżetu państwa,
- 12) odsetki od udzielonych z budżetu państwa pożyczek krajowych i zagranicznych,
- 13) grzywny, mandaty i inne kary pieniężne, o ile na mocy odrębnych przepisów nie stanowią dochodów innych jednostek sektora finansów publicznych,

- 14) spadki, zapisy i darowizny w postaci pieniężnej na rzecz Skarbu Państwa,
- 15) inne dochody publiczne.

Artykuł 63

1. Wydatki budżetu państwa, z zastrzeżeniem ust. 2, przeznaczone są na:

- 1) realizację zadań wykonywanych przez organy władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz administrację rządową, sądy i trybunały,
- 2) subwencje ogólne dla jednostek samorządu terytorialnego,
- 3) dotacje celowe na zadania z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone jednostkom samorządu terytorialnego ustawami,
- 4) dofinansowanie zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego,
- 5) dotacje na zadania określone ustawami,
- 6) współfinansowanie programów realizowanych ze środków pochodzących ze źródeł zagranicznych, nie podlegających zwrotowi.

2. Z wydatków budżetu państwa wyodrębnia się wydatki, których źródłem finansowania są środki pochodzące ze źródeł zagranicznych, nie podlegające zwrotowi.

Artykuł 64

1. Różnica między dochodami a wydatkami budżetu państwa stanowi odpowiednio nadwyżkę budżetu państwa lub deficyt budżetu państwa.

2. Deficyt budżetu państwa może być pokryty przychodami pochodzącymi z:

- 1) sprzedaży skarbowych papierów wartościowych na rynku krajowym i zagranicznym,
- 2) kredytów zaciąganych w bankach krajowych i zagranicznych,
- 3) pożyczek,
- 4) prywatyzacji majątku Skarbu Państwa,
- 5) nadwyżki budżetu państwa z lat ubiegłych.

Artykuł 65

1. Z budżetu państwa, w zakresie ustalonym w ustawie budżetowej, mogą być udzielane pożyczki:

- 1) dla jednostek samorządu terytorialnego w ramach postępowania naprawczego,
- 2) wynikające z umów międzynarodowych,
- 3) wynikające z ustaw innych niż ustawa budżetowa.

2. Pożyczki udzielane z budżetu państwa są oprocentowane; wysokość oprocentowania określa umowa.

Artykuł 66

1. W budżecie państwa tworzy się rezerwę ogólną, nie wyższą niż 0,2% wydatków budżetu.

2. W budżecie państwa mogą być tworzone rezerwy celowe:

- 1) na wydatki, których szczegółowy podział na pozycje klasyfikacji budżetowej nie może być dokonany w okresie opracowywania budżetu,
 - 2) na wydatki, których źródłem finansowania są środki pochodzące ze źródeł zagranicznych, w tym również nie podlegające zwrotowi,
 - 3) gdy inne ustawy tak stanowią.
3. Suma rezerw celowych, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 3, nie może przekroczyć 5% wydatków budżetu.

Artykuł 67

1. Budżet państwa składa się z części odpowiadających organom władzy państwowej, kontroli, ochrony prawa, sądów i trybunałów, wymienionym w art. 83 ust. 2, oraz administracji rządowej, przy czym dla poszczególnych działów administracji rządowej oraz dla urzędów nadzorowanych przez Prezesa Rady Ministrów ustala się odpowiednio odrębne części budżetu.

2. W odrębnych częściach budżetu państwa ujmuje się:

- 1) subwencje ogólne dla jednostek samorządu terytorialnego,
- 2) rezerwę ogólną,
- 3) rezerwy celowe,
- 4) obsługę długu Skarbu Państwa,
- 5) przychody i rozchody związane z finansowaniem deficytu i rozdysponowaniem nadwyżki budżetowej.

3. W uzasadnionych przypadkach w budżecie państwa mogą być tworzone odrębne części dla:

- 1) państwowych jednostek organizacyjnych nie będących organami władzy lub administracji rządowej,
- 2) zadań ogólnych, jeżeli wyodrębnienie części jest uzasadnione koniecznością zapewnienia bieżącej kontroli wydatków.

4. Częściami budżetu państwa dysponują kierownicy organów wymienionych w art. 83 ust. 2, właściwi ministrowie, przewodniczący określonych w odrębnych ustawach komitetów wchodzących w skład Rady Ministrów, kierownicy urzędów centralnych, wojewodowie oraz kierownicy państwowych jednostek organizacyjnych, o których mowa w ust. 3 pkt 1, zwani dalej "dysponentami części budżetowej".

5. W przypadkach gdy jeden minister kieruje więcej niż jednym działem administracji rządowej, minister ten jest dysponentem wszystkich części budżetu wyodrębnionych dla tych działów.

Artykuł 68

1. Dochody i wydatki oraz przychody i rozchody budżetu państwa klasyfikuje się według zasad określonych w art. 13 oraz według części budżetowych, o których mowa w art. 67.

2. Minister Finansów ustala, w drodze rozporządzenia, klasyfikację części budżetowych oraz dysponentów części, o których mowa w art. 67 ust. 4 i 5.

Artykuł 69

1. Wydatki budżetu państwa dzielą się na:
 - 1) wydatki bieżące,
 - 2) wydatki na obsługę długu Skarbu Państwa,
 - 3) wydatki majątkowe.
2. Wydatki bieżące obejmują:
 - 1) subwencje ogólne dla jednostek samorządu terytorialnego,
 - 2) dotacje,
 - 3) wynagrodzenia i uposażenia oraz składki od nich naliczane,
 - 4) inne świadczenia na rzecz osób fizycznych,
 - 5) zakupy towarów i usług,
 - 6) inne wydatki związane z funkcjonowaniem jednostek budżetowych lub realizacją ich statutowych zadań.
3. Świadczenia na rzecz osób fizycznych obejmują wydatki budżetu państwa kierowane, na podstawie odrębnych przepisów, bezpośrednio lub pośrednio do osób fizycznych, a nie będące wynagrodzeniem za świadczoną pracę.
4. Dotacjami są, podlegające szczególnym zasadom rozliczania, wydatki budżetu państwa przeznaczone na:
 - 1) finansowanie lub dofinansowanie:
 - a) zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego ustawami,
 - b) ustawowo określonych zadań, realizowanych przez jednostki inne niż jednostki samorządu terytorialnego,
 - c) bieżących zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego,
 - d) zadań zleconych do realizacji jednostkom nie zaliczonym do sektora finansów publicznych oraz fundacjom i stowarzyszeniom,
 - e) kosztów realizacji inwestycji, o których mowa w art. 74 ust. 2, zwane dalej „dotacjami celowymi”,
 - 2) dofinansowanie działalności bieżącej ustawowo wskazanego podmiotu, zwane dalej „dotacjami podmiotowymi”,
 - 3) dopłaty do określonych rodzajów wyrobów lub usług, kalkulowanych według stawek jednostkowych, zwane dalej „dotacjami przedmiotowymi”,
 - 4) dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych w zakresie określonym w odrębnej ustawie,
 - 5) pierwsze wyposażenie w środki obrotowe nowo tworzonych zakładów budżetowych i gospodarstw pomocniczych jednostek budżetowych, zwane dalej „dotacjami na pierwsze wyposażenie w środki obrotowe”.
5. Wydatki na obsługę długu Skarbu Państwa obejmują w szczególności wydatki budżetu państwa z tytułu oprocentowania i dyskonta od skarbowych papierów wartościowych, oprocentowania zaciągniętych kredytów i pożyczek oraz wypłat związanych z udzielonymi przez Skarb Państwa poręczeniami i gwarancjami.
6. Wydatki majątkowe obejmują:

- 1) wydatki na zakup i objęcie akcji oraz wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego,
- 2) wydatki inwestycyjne państwowych jednostek budżetowych oraz dotacje celowe na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji.

Artykuł 70

Odrębna ustawa określa zasady i tryb udzielania dotacji celowych dla jednostek samorządu terytorialnego na:

- 1) realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami,
- 2) dofinansowanie zadań własnych bieżących i inwestycyjnych.

Artykuł 71

1. Jednostki nie zaliczone do sektora finansów publicznych mogą otrzymywać dotacje celowe na realizację zadań zleconych, o których mowa w art. 69 ust. 4 pkt 1 lit. d), na podstawie umów zawartych z dysponentem części budżetowej.

2. Umowa, o której mowa w ust.1, powinna określać:
 - 1) szczegółowy opis zadania i termin jego wykonania,
 - 2) dotację celową należną jednostce wykonującej zadanie i tryb płatności,
 - 3) tryb kontroli wykonywania zadania,
 - 4) sposób rozliczenia udzielonej dotacji celowej i zasady zwrotu nie wykorzystanej części dotacji.

Artykuł 72

1. Z budżetu państwa mogą być udzielane dotacje przedmiotowe kalkulowane według stawek jednostkowych dla:

- 1) przedsiębiorców wytwarzających określone rodzaje wyrobów lub świadczących określone rodzaje usług, z uwzględnieniem ich równoprawności,
- 2) państwowych zakładów budżetowych,
- 3) gospodarstw pomocniczych państwowych jednostek budżetowych,
- 4) różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa.

2. Ustawa budżetowa określa kwoty i przedmiot dotacji, o których mowa w ust.1.

3. Minister Finansów ustala, z zastrzeżeniem ust. 4 i 5, w drodze rozporządzenia, stawki dotacji przedmiotowych, o których mowa w ust.1 pkt 1-3, oraz określa szczegółowe zasady i tryb udzielania i rozliczania tych dotacji.

4. W przypadku gdy ustawa budżetowa określi dotacje przedmiotowe do podręczników szkolnych i akademickich, minister właściwy do spraw oświaty i wychowania oraz minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego w porozumieniu z Ministrem Finansów ustala, w drodze rozporządzenia, stawki oraz określa szczegółowe zasady, tryb udzielania i rozliczania tych dotacji.

5. Minister właściwy do spraw rolnictwa oraz minister właściwy do spraw rozwoju wsi w porozumieniu z Ministrem Finansów ustala, w drodze rozporządzenia, stawki dotacji, o których mowa w ust. 1 pkt 4, na jednostkę usługi lub produ-

ktu oraz szczegółowe zasady i tryb udzielania oraz rozliczania tych dotacji, z uwzględnieniem równoprawności podmiotów.

Artykuł 73

1. Z budżetu państwa mogą być udzielane dotacje podmiotowe w ustawowo określonym zakresie.

2. Ustawa budżetowa, z zastrzeżeniem ust. 3, zawiera wykaz jednostek, dla których zaplanowano dotacje podmiotowe.

3. W przypadku gdy z określonych w odrębnych przepisach zasad i trybu udzielania dotacji wynika, że nie jest możliwe ujęcie jednostki w wykazie, o którym mowa w ust. 2, wykaz może zawierać grupy jednostek i łączną kwotę dotacji.

4. W przypadku, o którym mowa w ust. 3, dysponent części budżetu państwa, w której zaplanowane zostały dotacje, podaje do publicznej wiadomości, w drodze obwieszczenia, wykaz jednostek wraz z kwotami dotacji przyznanych poszczególnym jednostkom.

Artykuł 74

1. Z budżetu państwa finansowane są, z zastrzeżeniem ust. 3, inwestycje państwowych jednostek budżetowych, w tym ich gospodarstw pomocniczych.

2. Z budżetu państwa mogą być udzielane dotacje celowe na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji:

- 1) państwowych zakładów budżetowych,
- 2) innych państwowych jednostek organizacyjnych, dla których zasady gospodarki finansowej określają odrębne ustawy,
- 3) jednostek nie zaliczanych do sektora finansów publicznych, na podstawie odrębnego upoważnienia zamieszczonego w ustawie budżetowej lub innej ustawie,
- 4) realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego jako zadania:
 - a) własne,
 - b) z zakresu administracji rządowej,
 - c) inne zlecone ustawami,
 - 5) związanych z badaniami naukowymi lub pracami badawczo - rozwojowymi.

3. Inwestycje państwowych jednostek budżetowych mogą być dofinansowane z:

- 1) części zysku gospodarstwa pomocniczego państwowej jednostki budżetowej,
- 2) środków specjalnych państwowej jednostki budżetowej.

Artykuł 75

Kierownik państwowej jednostki budżetowej jest właściwy dla podjęcia decyzji w zakresie inwestycji gospodarstwa pomocniczego tej jednostki.

Artykuł 76

1. Dotacje celowe dla przedsiębiorców mogą być udzielane na realizację inwestycji w zakresie infrastruktury techni-

cznej oraz ochrony środowiska, mających szczególne znaczenie dla gospodarki narodowej.

2. Łączna kwota dotacji, o których mowa w ust.1, przyznanych w kolejnych latach na dofinansowanie inwestycji realizowanej przez przedsiębiorcę, nie może być wyższa niż 50% planowanej wartości kosztorysowej inwestycji, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej.

3. Łączną kwotę dotacji, o której mowa w ust. 2, oraz jej przewidywaną wysokość w kolejnych latach realizacji inwestycji ustala się przy wprowadzeniu tej inwestycji do ustawy budżetowej.

Artykuł 77

Zwiększenie w okresie realizacji inwestycji jej planowanej wartości kosztorysowej, wynikające z:

- 1) zwiększenia zakresu rzeczowego inwestycji,
- 2) zmian w dokumentacji projektowej,
- 3) wydłużenia okresu realizacji inwestycji - nie stanowi podstawy do zwiększenia łącznej kwoty dotacji celowej.

Artykuł 78

1. Inwestycje finansowane lub dofinansowywane z budżetu państwa, których:

- 1) okres realizacji przekracza rok budżetowy,
- 2) wartość kosztorysowa jest wyższa od kwoty określonej przez Ministra Finansów w rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 82 ust. 4 - zwane dalej "inwestycjami wieloletnimi", ujmowane są w wykazie stanowiącym załącznik do ustawy budżetowej.

2. W wykazie, o którym mowa w ust.1, określa się:

- 1) nazwę i lokalizację inwestycji,
- 2) nazwę inwestora,
- 3) planowane efekty rzeczowe inwestycji,
- 4) termin jej rozpoczęcia i zakończenia,
- 5) planowaną wartość kosztorysową inwestycji,
- 6) źródła finansowania inwestycji w podziale na:
 - a) nakłady finansowane z budżetu państwa,
 - b) nakłady finansowane z:
 - środków własnych inwestora,
 - kredytu lub pożyczki objętej poręczeniem lub gwarancją Skarbu Państwa,
 - innych źródeł (w tym dotacje od jednostek samorządu terytorialnego i funduszy celowych),
 - 7) nakłady do poniesienia i źródła ich finansowania w roku budżetowym oraz w dwóch kolejnych latach.

Artykuł 79

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady finansowania inwestycji z budżetu państwa, w tym określania wysokości kwot dotacji w kolejnych latach realizacji inwestycji, oraz zasady i tryb zwiększania wartości kosztorysowej inwestycji, wynikającego ze zmiany cen dóbr inwestycyjnych oraz towarów i usług budowlano-montażowych.

Artykuł 80

1. Ustawa budżetowa może określać, oprócz limitów wydatków na okres roku budżetowego, limity wydatków na programy wieloletnie, ujmowane w wykazie stanowiącym załącznik do ustawy budżetowej.

2. Programy wieloletnie ustanawiane są przez Radę Ministrów, a na mocy ustawy, jeżeli koszty realizacji programu przekraczają kwotę 100 000 000 zł.

3. Program wieloletni może być ustanowiony wyłącznie w celu realizacji zadań dotyczących:

- 1) obronności i bezpieczeństwa państwa,
- 2) ochrony środowiska,
- 3) rozwoju gospodarki, w tym restrukturyzacji wybranych dziedzin,
- 4) rozwoju nauki,
- 5) ochrony ogólnonarodowego dziedzictwa kulturowego.

4. W wykazie, o którym mowa w ust.1, dla każdego programu określa się:

- 1) nazwę programu,
- 2) jednostkę organizacyjną realizującą program lub koordynującą jego wykonanie,
- 3) cel programu,
- 4) zadania, które mają być sfinansowane z budżetu państwa,
- 5) okres realizacji programu,
- 6) łączne nakłady, w tym z budżetu państwa, na realizację programu,
- 7) wysokość wydatków w roku budżetowym oraz w dwóch kolejnych latach.

5. Realizacja programów wieloletnich może być podzielona na etapy.

Artykuł 81

Rada Ministrów może określać, w drodze rozporządzenia, zasady finansowania zadań realizowanych w ramach międzynarodowej współpracy z zakresu wewnętrznego i zewnętrznego bezpieczeństwa państwa, wynikających z umów i porozumień.

ROZDZIAŁ 2

Opracowywanie i uchwalanie budżetu państwa

Artykuł 82

1. Minister Finansów przedstawia Radzie Ministrów założenia projektu budżetu państwa na rok następny.

2. Łącznie z założeniami, o których mowa w ust.1, Minister Finansów przedstawia Radzie Ministrów wykaz jednostek sektora rządowego, których plany przychodów i wydatków zgodnie z art. 61 ust. 5 może obejmować ustawa budżetowa.

3. Materiały do projektu ustawy budżetowej opracowują i przedkładają Ministrowi Finansów dysponenci części budżetowych.

4. Minister Finansów określa, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady, tryb i terminy opracowania materiałów, o których mowa w ust. 3, w tym:

- 1) planów rzeczowych zadań realizowanych ze środków budżetowych,
- 2) projektów planów dochodów i wydatków poszczególnych części budżetowych,
- 3) wzory formularzy.

Artykuł 83

1. Minister Finansów przedstawia Radzie Ministrów projekt ustawy budżetowej na rok następny wraz z uzasadnieniem.

2. Minister Finansów włącza do projektu ustawy budżetowej dochody i wydatki Kancelarii Sejmu, Kancelarii Senatu, Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, Trybunału Konstytucyjnego, Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Krajowego Biura Wyborczego oraz Państwowej Inspekcji Pracy.

Artykuł 84

1. Rada Ministrów uchwała projekt ustawy budżetowej lub projekt ustawy o prowizorium budżetowym i wraz z uzasadnieniem przedstawia go Sejmowi w terminie do dnia 30 września roku poprzedzającego rok budżetowy.

2. W przypadku przedstawienia Sejmowi projektu ustawy o prowizorium budżetowym Rada Ministrów przedstawia Sejmowi projekt ustawy budżetowej nie później niż na 3 miesiące przed zakończeniem okresu obowiązywania prowizorium.

3. Do projektu ustawy o prowizorium budżetowym stosuje się przepisy ustawy odnoszące się do projektu ustawy budżetowej.

Artykuł 85

1. W przypadku gdy ustawa budżetowa lub ustawa o prowizorium budżetowym nie zostanie ogłoszona przed dniem 1 stycznia, to do czasu ogłoszenia odpowiedniej ustawy:

- 1) podstawą gospodarki finansowej jest przedstawiony Sejmowi odpowiedni projekt ustawy, o której mowa w art. 84,
- 2) obowiązują stawki należności budżetowych oraz składki na fundusze celowe w wysokości ustalonej dla roku poprzedzającego rok budżetowy.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w przypadku, gdy podstawą gospodarki finansowej państwa jest ustawa lub projekt ustawy o prowizorium budżetowym na określonej

część roku, a przed upływem terminu obowiązywania przewidywanego w ustawie budżetowej, a przed upływem terminu obowiązywania przewidzianego w ustawie budżetowej.

Artykuł 86

1. Ustawa budżetowa ustala:

- 1) dochody budżetu państwa,
- 2) wydatki budżetu państwa,
- 3) deficyt budżetu państwa oraz źródła jego pokrycia,
- 4) limity zatrudnienia w administracji rządowej,
- 5) przychody i rozchody budżetu państwa,
- 6) zestawienie przychodów i wydatków państwowych zakładów budżetowych, gospodarstw pomocniczych i środków specjalnych,
- 7) plany finansowe państwowych funduszy celowych,
- 8) wykaz programów wieloletnich,
- 9) wykaz inwestycji wieloletnich,
- 10) dotacje celowe dla jednostek samorządu terytorialnego na realizację zadań z zakresu administracji rządowej i zadań zleconych ustawami,
- 11) zakres i kwoty dotacji przedmiotowych,
- 12) wykaz jednostek otrzymujących dotacje podmiotowe i kwoty dotacji.

2. Do ustawy budżetowej włącza się środki pochodzące ze źródeł zagranicznych, nie podlegające zwrotowi, oraz wydatki, które będą nimi sfinansowane.

3. Suma wydatków, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i w ust. 2, stanowi limit wydatków budżetu państwa.

4. Ustawa budżetowa może ustalać plany finansowe innych jednostek sektora rządowego.

5. Dochody budżetu państwa ujmuje się w ustawie budżetowej według:

- 1) ważniejszych źródeł dochodów,
- 2) części i działów klasyfikacji budżetowej.

6. Wydatki budżetu państwa ujmuje się w ustawie budżetowej w podziale na: części, działy i rozdziały klasyfikacji wydatków, z wyodrębnieniem wydatków, o których mowa w ust. 2.

7. Plany finansowe państwowych zakładów budżetowych, gospodarstw pomocniczych i środków specjalnych, włączone do ustawy budżetowej, ujmuje się w podziale na części budżetowe i rodzaje działalności, z wyodrębnieniem stanu początkowego i końcowego środków obrotowych, przychodów własnych, dotacji z budżetu państwa, wydatków na wynagrodzenia i składek naliczanych od wynagrodzeń, wydatków majątkowych oraz wpłat do budżetu.

8. Plany finansowe państwowych funduszy celowych ujmuje się w ustawie budżetowej oddzielnie dla każdego funduszu, z wyodrębnieniem stanu początkowego i końcowego funduszu, przychodów własnych oraz dotacji z budżetu państwa.

9. Dotacje celowe dla jednostek samorządu terytorialnego na zadania z zakresu administracji rządowej oraz inne zlecone ustawami ujmuje się w ustawie budżetowej w podziale na poszczególne stopnie jednostek samorządu terytorialnego,

z których przekazywane są dotacje, oraz działy klasyfikacji budżetowej.

10. Plany finansowe, o których mowa w ust. 4, ujmuje się w ustawie budżetowej odrębnie dla każdej jednostki, z wyodrębnieniem przychodów własnych oraz dotacji z budżetu państwa.

11. Ustawa budżetowa nie może zawierać przepisów zmieniających inne ustawy.

Artykuł 87

Do projektu ustawy budżetowej załącza się uzasadnienie zawierające w szczególności:

- 1) główne cele polityki społecznej i gospodarczej,
- 2) założenia makroekonomiczne na rok budżetowy i dwa kolejne lata, dotyczące:
 - a) kształtowania się produktu krajowego brutto,
 - b) państwowego długu publicznego oraz długu Skarbu Państwa,
 - c) poziomu cen towarów i usług konsumpcyjnych,
 - d) bilansu płatniczego,
 - e) obrotów bieżących,
 - f) poziomu zatrudnienia i bezrobocia,
 - g) dochodów budżetu państwa,
 - h) deficytu budżetu państwa,
- 3) kierunki prywatyzacji majątku Skarbu Państwa,
- 4) przewidywane wykonanie budżetu państwa za rok poprzedzający rok, którego dotyczy projekt ustawy budżetowej,
- 5) omówienie projektowanych:
 - a) przychodów i rozchodów oraz dochodów i wydatków budżetowych,
 - b) przychodów i wydatków państwowych funduszy celowych,
 - 6) informacje o przewidywanej na koniec roku budżetowego wysokości długu Skarbu Państwa oraz aktywów finansowych Skarbu Państwa, będących jednocześnie długiem innych podmiotów sektora finansów publicznych, wraz z odpowiednimi wartościami odnoszącymi się do kwot zobowiązań z tytułu poręczeń i gwarancji.

Artykuł 88

1. Dysponenci części budżetowych, w terminie do dnia 25 października, przekazują informacje:

- 1) jednostkom podległym - o kwotach dochodów i wydatków,
- 2) jednostkom samorządu terytorialnego - o kwotach dotacji na zadania z zakresu administracji rządowej, przyjętych w projekcie ustawy budżetowej.

2. W terminie do dnia 1 grudnia jednostki, o których mowa w ust. 1 pkt 1, opracowują i przekazują właściwym dysponentom części budżetowych projekty planów finansowych na następny rok budżetowy, zgodnie z projektem ustawy budżetowej.

ROZDZIAŁ 3

Zasady i tryb wykonywania ustawy budżetowej

Artykuł 89

1. W terminie 21 dni od dnia ogłoszenia ustawy budżetowej dysponenti części budżetowych przedstawiają Ministrowi Finansów szczegółowy plan dochodów i wydatków danej części budżetowej, zwany dalej "układem wykonawczym".

2. Układ wykonawczy opracowuje się w podziale na działy, rozdziały i paragrafy klasyfikacji dochodów i wydatków.

3. Dysponenti części budżetowych w terminie, o którym mowa w ust. 1, przekazują jednostkom podległym informacje o ostatecznych kwotach dochodów i wydatków.

4. Jednostki, o których mowa w ust. 3, sporządzają plany finansowe celem zapewnienia ich zgodności z ustawą budżetową.

Artykuł 90

1. Podziału rezerw celowych dokonuje, z zastrzeżeniem ust. 2, Minister Finansów w porozumieniu z właściwymi dysponentami części budżetowych, nie później niż do dnia 31 października, z wyjątkiem rezerw, o których mowa w art. 66 ust. 2 pkt 2.

2. Rezerwą celową na wzrost wynagrodzeń w państwowym sektorze budżetowym dysponuje Rada Ministrów.

3. Rezerwy celowe mogą być wykorzystane, z zastrzeżeniem ust. 4, wyłącznie na cel, na jaki zostały utworzone.

4. Minister Finansów może, po uzyskaniu pozytywnej opinii sejmowej komisji właściwej do spraw budżetu, dokonać zmiany przeznaczenia rezerwy celowej.

5. Rezerwą ogólną dysponuje Rada Ministrów.

6. Rada Ministrów może upoważnić, w drodze rozporządzenia, Prezesa Rady Ministrów i Ministra Finansów do dysponowania rezerwą ogólną do wysokości określonych kwot.

7. Rezerwa ogólna nie może być przeznaczona na zwiększenie wydatków, które w wyniku przeniesień, dokonanych na podstawie art. 96 ust. 4, zostały uprzednio zmniejszone.

8. Ograniczenia, o których mowa w ust. 1, 3, 4 i 7, nie mają zastosowania w przypadku realizacji zadań wynikających z przepisów dotyczących wprowadzenia stanów nadzwyczajnych na terytorium państwa lub jego części.

Artykuł 91

1. Rada Ministrów kieruje wykonywaniem budżetu państwa.

2. Minister Finansów sprawuje ogólną kontrolę:

- 1) realizacji dochodów i wydatków budżetu państwa,
- 2) poziomu deficytu.

3. Dysponenti części budżetowych sprawują nadzór i kontrolę nad całością gospodarki finansowej podległych im

jednostek organizacyjnych i w tym celu, nie rzadziej niż raz na kwartał, dokonują okresowych ocen:

- 1) przebiegu wykonania zadań oraz dochodów i wydatków przez podległe im jednostki organizacyjne,
 - 2) wykorzystania dotacji udzielonych z budżetu państwa,
 - 3) realizacji innych zadań finansowanych z budżetu państwa - oraz podejmują, w razie potrzeby, działania zmierzające do prawidłowego wykonania budżetu.
4. Przedmiotem ocen, o których mowa w ust. 3, jest w szczególności:
- 1) prawidłowość i terminowość pobierania dochodów,
 - 2) zgodność wydatków z planowanym przeznaczeniem,
 - 3) prawidłowość wykorzystania środków finansowych, w tym zakres zrealizowanych zadań,
 - 4) wysokość i terminy przekazywania dotacji,
 - 5) prawidłowość wykorzystania dotacji udzielonych z budżetu państwa, pod względem zgodności z przeznaczeniem oraz wysokości wykorzystanej dotacji a stopniem realizacji zadań przewidzianych do sfinansowania dotacją z budżetu państwa.

Artykuł 92

W toku wykonywania budżetu państwa obowiązują następujące zasady gospodarki finansowej:

- 1) pełna realizacja zadań następuje w terminach określonych przepisami i harmonogramem, o którym mowa w art. 29 ust. 4,
- 2) ustalanie, pobieranie i odprowadzanie dochodów budżetu państwa następuje na zasadach i w terminach wynikających z obowiązujących przepisów,
- 3) dokonywanie wydatków następuje w granicach kwot określonych w planie finansowym, z uwzględnieniem prawidłowo dokonanych przeniesień i zgodnie z planowanym przeznaczeniem, w sposób celowy i oszczędny,
- 4) wydatki na współfinansowanie programów realizowanych ze środków pochodzących ze źródeł zagranicznych, nie podlegających zwrotowi, mogą być dokonywane po uzyskaniu tych środków,
- 5) zlecenie zadań powinno następować na zasadzie wyboru najkorzystniejszej oferty, z uwzględnieniem przepisów ustawy o zamówieniach publicznych, a w odniesieniu do podmiotów nie działających w celu osiągnięcia zysku w trybie jawnego wyboru najkorzystniejszej oferty w rozumieniu ustawy o zamówieniach publicznych, z odpowiednim zastosowaniem art. 25 i art. 71.
- 6) wydatki na obsługę długu Skarbu Państwa są dokonywane przed innymi wydatkami budżetu państwa,
- 7) wydatki nie przewidziane, których obowiązkowe płatności wynikają z tytułów egzekucyjnych lub wyroków sądowych, mogą być dokonywane bez względu na poziom środków finansowych zaplanowanych na ten cel; powinny one być zrefundowane w trybie przeniesień wydatków określonym w art. 96,

- 8) przeniesienia wydatków w budżecie państwa mogą być dokonywane na zasadach i w zakresie określonych w art. 96,
- 9) dotacje celowe przyznane jednostkom samorządu terytorialnego na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami, nie wykorzystane w danym roku, podlegają zwrotowi do budżetu państwa w części, w jakiej zadanie nie zostało wykonane.

Artykuł 93

1. Dotacje udzielone z budżetu państwa wykorzystane niezgodnie z przeznaczeniem lub pobrane w nadmiernej wysokości podlegają zwrotowi do budżetu państwa wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych, w terminie do dnia 28 lutego następnego roku, o ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

2. Odsetki, o których mowa w ust.1, nalicza się odpowiednio od dnia przekazania dotacji z budżetu państwa lub stwierdzenia nieprawidłowego naliczenia dotacji.

3. W przypadku pobrania dotacji w nadmiernej wysokości, zwrotowi do budżetu państwa podlega ta część dotacji, która została nadmiernie pobrana.

4. Wykorzystanie dotacji niezgodnie z przeznaczeniem wyklucza prawo do ubiegania się o przyznanie dotacji przez kolejne trzy lata.

Artykuł 94

1. O zmianie wysokości kwot dotacji celowych przyznanych jednostkom samorządu terytorialnego wojewoda zawiadamia niezwłocznie jednostkę samorządu terytorialnego, Ministra Finansów oraz ministra właściwego do spraw administracji publicznej.

2. Zmiany kwot dotacji na zadania zlecone jednostkom samorządu terytorialnego mogą następować w terminie do dnia 15 listopada roku budżetowego, a zmiany kwot dotacji na dofinansowanie zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego - do dnia 30 listopada roku budżetowego.

3. Terminy określone w ust. 2 nie obowiązują w przypadku dofinansowania zadań jednostek samorządu terytorialnego w związku ze zdarzeniem losowym.

Artykuł 95

1. Środki pochodzące ze źródeł zagranicznych, nie podlegające zwrotowi, gromadzone są na wyodrębnionym rachunku bankowym i mogą być wydatkowane do wysokości kwot zgromadzonych na tym rachunku.

2. W przypadku wykorzystania środków, o których mowa w ust. 1, niezgodnie z przeznaczeniem lub bez zachowania procedur, o których mowa w art. 30 pkt 2, podlegają one zwrotowi na rachunek, na którym są gromadzone.

Artykuł 96

1. Dysponenti części budżetowych mogą dokonywać przeniesień wydatków między rozdziałami i paragrafami klasyfikacji wydatków, z zastrzeżeniem ust. 5, w ramach danej części i działu budżetu państwa.

2. Nie są dozwolone przeniesienia wydatków, które powodują zwiększenie wydatków w jakiegokolwiek podziale klasyfikacji wydatków ujętej w budżecie państwa o więcej niż 5%.

3. Przeniesienie polegające na zmniejszeniu lub zwiększeniu wydatków majątkowych wymaga zgody Ministra Finansów.

4. Dysponenti części budżetowych mogą upoważnić kierowników podległych jednostek do dokonywania przeniesień wydatków w obrębie jednego rozdziału, z uwzględnieniem przepisu ust. 3.

5. Przeniesienia wydatków, o których mowa w ust.1 i 4, nie mogą zwiększać planowanych wydatków na wynagrodzenia, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej.

6. Ograniczenia wynikające z przepisów ust. 1-4 nie mają zastosowania do przeniesień wydatków z rezerw budżetu państwa.

Artykuł 97

W przypadku wprowadzenia stanu nadzwyczajnego na terytorium państwa lub jego części Rada Ministrów może, w drodze rozporządzenia, dokonywać przeniesienia planowanych wydatków budżetowych między częściami i działami budżetu państwa w celu realizacji zadań wynikających z przepisów dotyczących wprowadzenia tych stanów.

Artykuł 98

1. Środki z budżetu państwa, przeznaczone na finansowanie inwestycji i programów wieloletnich, ujętych w wykazach, o których mowa w art. 86 ust. 1 pkt 8 i 9, nie mogą być, z zastrzeżeniem ust. 2, wykorzystane na inne cele.

2. Rada Ministrów może wyrazić zgodę na zmianę wykorzystania środków budżetowych przeznaczonych uprzednio na finansowanie inwestycji i programów wieloletnich, po uzyskaniu pozytywnej opinii komisji sejmowej właściwej do spraw budżetu. Środki te nie mogą być wykorzystane na finansowanie wydatków bieżących.

Artykuł 99

1. Dokonywanie zmian w planie przychodów państwowego funduszu celowego jest niedozwolone.

2. Przeniesienia wydatków pomiędzy poszczególnymi pozycjami planu mogą być dokonywane, przez organy lub dysponenta funduszu, po uzyskaniu zgody ministra nadzorującego państwowy fundusz celowy.

Artykuł 100

1. W przypadku stwierdzenia:

- 1) niegospodarności w określonych jednostkach,
- 2) opóźnień w realizacji zadań,
- 3) nadmiaru posiadanych środków,
- 4) naruszenia zasad gospodarki finansowej, o których mowa w art. 92 - może być podjęta decyzja o blokowaniu planowanych wydatków budżetowych; blokowanie to oznacza okresowy lub obowiązujący do końca roku zakaz dysponowania częścią lub całością planowanych wydatków albo wstrzymanie przekazywa-

nia środków na realizację zadań finansowanych z budżetu państwa.

2. Decyzje o blokowaniu planowanych wydatków, w przypadkach określonych w ust. 1, podejmują:

- 1) Minister Finansów - w zakresie całego budżetu państwa, z wyłączeniem wydatków podmiotów, o których mowa w art. 83 ust. 2,
- 2) dysponenci części budżetowych - w zakresie ich części budżetu państwa.

3. O decyzjach, o których mowa w ust. 2 pkt 2, dysponenci części budżetowych niezwłocznie informują Ministra Finansów.

4. W decyzjach, o których mowa w ust. 2, może być zawarty wykaz wydatków, które nie mogą być dokonywane.

5. Minister Finansów, po uzyskaniu pozytywnej opinii sejmowej komisji właściwej do spraw budżetu, może utworzyć nową rezerwę celową i przenieść do tej rezerwy kwoty wydatków zablokowane na podstawie ust. 1 pkt 2 i 3.

6. Rezerwę, o której mowa w ust. 5, przeznaczają się na sfinansowanie zobowiązań Skarbu Państwa lub na cele osobno wskazane w ustawie budżetowej.

7. Minister Finansów informuje niezwłocznie Radę Ministrów o przyczynach działania, o których mowa w ust. 2 pkt 1. Rada Ministrów może uchylić decyzję Ministra Finansów.

Artykuł 101

1. W przypadku zagrożenia realizacji ustawy budżetowej może nastąpić blokowanie na czas oznaczony planowanych wydatków budżetu państwa; blokowanie to oznacza okresowy lub obowiązujący do końca roku zakaz dysponowania częścią lub całością planowanych wydatków albo wstrzymanie przekazywania środków na realizację zadań finansowanych z budżetu państwa.

2. Decyzję o blokowaniu wydatków podejmuje Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, po uzyskaniu w tej sprawie pozytywnej opinii komisji sejmowej właściwej do spraw budżetu.

Artykuł 102

1. Nie zrealizowane kwoty wydatków budżetu państwa wygasają, z zastrzeżeniem ust. 2, z upływem roku budżetowego.

2. Nie wygasają z upływem roku budżetowego wydatki:

- 1) których planowanym źródłem finansowania są:
 - a) przychody z kredytów zagranicznych,
 - b) środki pochodzące ze źródeł zagranicznych, nie podlegające zwrotowi,
- 2) przeznaczone na współfinansowanie programów realizowanych z nie podlegających zwrotowi środków pochodzących ze źródeł zagranicznych.

3. Nie później niż do dnia 15 grudnia roku budżetowego Rada Ministrów może ustalić, po uzyskaniu w tej sprawie opinii komisji sejmowej właściwej do spraw budżetu, wykaz wydatków, do których nie stosuje się przepisu ust. 1. Usta-

lając ten wykaz Rada Ministrów powinna uwzględniać w szczególności:

- 1) terminy zakończenia procedur wynikających z ustawy, o której mowa w art. 28 ust. 4,
 - 2) w przypadku wydatków inwestycyjnych - zrealizowany, ale nie zafakturowany zakres zadań rzeczowych danej inwestycji,
 - 3) stopień zaawansowania realizacji inwestycji i programów wieloletnich.
4. łącznie z wykazem wydatków, które nie wygasają z upływem roku budżetowego, Rada Ministrów ustala plan finansowy tych wydatków, w szczególności określonej w art. 86 ust. 5, oraz wydatków, o których mowa w ust. 2 pkt 1 lit. a) i pkt 2, a także określa ostateczny termin ich dokonania.
5. Środki finansowe na wydatki:
- 1) ujęte w wykazie, o którym mowa w ust. 3,
 - 2) o których mowa w ust. 2 pkt 1 lit. a) i pkt 2 - są gromadzone na wyodrębnionym subkoncie centralnego rachunku bieżącego budżetu państwa, zwanym dalej „subkontem”.
6. Minister Finansów, do dnia 31 grudnia roku budżetowego, przekazuje na subkonto środki finansowe w wysokości równej łącznej kwocie wydatków ujętych w planie, o którym mowa w ust. 4.
7. Środki finansowe nie wykorzystane w terminie określonym przez Radę Ministrów podlegają przekazaniu na dochody budżetu państwa.

Artykuł 103

1. Wykonanie budżetu państwa podlega kontroli Sejmu.
2. Rada Ministrów przedstawia Sejmowi i Najwyższej Izbie Kontroli, w terminie do dnia 31 maja roku następującego po upływie roku budżetowego, coroczne sprawozdanie z wykonania budżetu państwa wraz ze:
 - 1) sprawozdaniem o dochodach i wydatkach związanych z zadaniami z zakresu administracji rządowej, realizowanymi przez jednostki samorządu terytorialnego, i innymi zadaniami zleconymi jednostkom samorządu terytorialnego ustawami,
 - 2) zbiorczą informacją o wykonaniu budżetów jednostek samorządu terytorialnego,
 - 3) wraz ze sprawozdaniem Rada Ministrów przedkłada ocenę realizacji założeń makroekonomicznych oraz przebiegu prywatyzacji majątku Skarbu Państwa.
3. Sprawozdanie z wykonania ustawy budżetowej powinno zawierać:
 - 1) dochody, wydatki oraz nadwyżkę lub deficyt sektora finansów publicznych,
 - 2) dochody i wydatki wynikające z zamknięć rachunków budżetu państwa, sporządzone według szczegółowości i układu ustawy budżetowej,
 - 3) przychody i wydatki zakładów budżetowych, gospodarstw pomocniczych jednostek budżetowych, środków specjalnych oraz państwowych funduszy celowych,

- 4) omówienie wykonania budżetu państwa, z uwzględnieniem różnic między budżetem uchwalonym a wykonanym,
 - 5) informację o realizacji wydatków, które nie wygasły z upływem roku budżetowego,
 - 6) informację o wykorzystaniu środków finansowych pochodzących z dopłat do stawek w grach liczbowych.
4. Informacja o wykonaniu budżetów jednostek samorządu terytorialnego powinna zawierać odrębnie dla każdego stopnia jednostki samorządu terytorialne
- 1) zestawienie dochodów według ważniejszych źródeł,
 - 2) zestawienie wydatków według działów,
 - 3) zestawienie wydatków według ważniejszych rodzajów wydatków,
 - 4) zestawienie przychodów i wydatków zakładów budżetowych, gospodarstw pomocniczych, środków specjalnych oraz funduszy celowych,
 - 5) omówienie wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego.
5. Do sprawozdania, o którym mowa w ust. 2, Rada Ministrów załącza:

- 1) sprawozdanie dotyczące przestrzegania zasady stanowiącej, iż:
 - a) łączna kwota państwowego długu publicznego powiększona o kwotę przewidywanych wypłat z tytułu poręczeń i gwarancji udzielonych przez podmioty sektora finansów publicznych,
 - b) łączna kwota długu Skarbu Państwa powiększona o kwotę przewidywanych wypłat z tytułu poręczeń i gwarancji udzielonych przez Skarb Państwa - nie może przekroczyć $\frac{3}{5}$ wartości rocznego produktu krajowego brutto w danym roku budżetowym,
- 2) informację dotyczącą długu, deficytu, poręczeń i gwarancji sektora finansów publicznych, o których mowa w art.1 2 ust.1.

Artykuł 104

Minister Finansów przedstawia komisji sejmowej właściwej do spraw budżetu i Najwyższej Izbie Kontroli informację o przebiegu wykonania budżetu państwa za I półrocze w terminie do dnia 10 września tego roku.

/.../

50 USTAWA

z dnia 29 sierpnia 1997 r.

o Narodowym Banku Polskim (Dz.U. Nr 140, poz. 938; z 1998 r. Nr 160, poz. 1063)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

Narodowy Bank Polski, zwany dalej „NBP”, jest bankiem centralnym Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 2

1. NBP posiada osobowość prawną i prawo używania pieczęci z godłem państwowym.
2. NBP nie podlega wpisowi do rejestru przedsiębiorstw państwowych.
3. Działalność NBP jest prowadzona na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.
4. Siedzibą NBP jest Warszawa.

Artykuł 3

1. Podstawowym celem działalności NBP jest utrzymanie stabilnego poziomu cen, przy jednoczesnym wspieraniu polityki gospodarczej Rządu, o ile nie ogranicza to podstawowego celu NBP.
2. Do zadań NBP należy także:
 - 1) organizowanie rozliczeń pieniężnych,
 - 2) prowadzenie gospodarki rezerwami dewizowymi,
 - 3) prowadzenie działalności dewizowej w granicach określonych ustawami,
 - 4) prowadzenie bankowej obsługi budżetu państwa,
 - 5) regulowanie płynności banków oraz ich refinansowanie,
 - 6) kształtowanie warunków niezbędnych dla rozwoju systemu bankowego,

- 7) opracowywanie sprawozdawczego bilansu płatniczego oraz bilansów należności i zobowiązań zagranicznych państwa,
- 8) wykonywanie innych zadań określonych ustawami.

Artykuł 4

NBP przysługuje wyłączne prawo emitowania znaków pieniężnych Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 5

1. NBP może być członkiem międzynarodowych instytucji finansowych i bankowych.

2. NBP nie może być udziałowcem bądź akcjonariuszem innych osób prawnych, z wyjątkiem prowadzących działalność usługową wyłącznie na rzecz instytucji finansowych i Skarbu Państwa.

ROZDZIAŁ 2

Organizacja NBP

Artykuł 6

Organami NBP są:

- 1) Prezes NBP,
- 2) Rada Polityki Pieniężnej,
- 3) Zarząd NBP.

Artykuł 7

1. NBP wykonuje zadania przez Centralę i inne jednostki organizacyjne.

2. Zarząd NBP w drodze uchwały:

- 1) powołuje, przekształca i likwiduje komórki organizacyjne Centrali NBP i inne jednostki organizacyjne,
- 2) określa zakres działalności oraz organizację wewnętrzną Centrali NBP i pozostałych jednostek organizacyjnych NBP.

Artykuł 8

Działalność jednostek organizacyjnych NBP podlega rewizji wewnętrznej, którą wykonuje komórka Centrali NBP podporządkowana Prezesowi NBP

A. Prezes NBP

Artykuł 9

1. Prezes NBP jest powoływany przez Sejm na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na okres 6 lat.

2. Ta sama osoba nie może być Prezesem NBP dłużej niż przez dwie kolejne kadencje.

3. Prezes NBP obejmuje obowiązki po złożeniu wobec Sejmu przysięgi następującej treści:

„Obejmując obowiązki Prezesa Narodowego Banku Polskiego przysięgam uroczyście, że postanowień Konstytucji i innych ustaw będę ściśle przestrzegać oraz, że we wszystkich swoich działaniach dążyć będę do rozwoju gospodarczego Ojczyzny i pomyślności obywateli”.

Przysięga może być złożona z dodaniem słów „Tak mi dopomóż Bóg”.

4. Kadencja Prezesa NBP wygasa:

- 1) po upływie okresu sześcioletniego,
- 2) w razie śmierci,
- 3) w razie złożenia rezygnacji,
- 4) w razie odwołania.

5. Odwołanie Prezesa NBP może nastąpić, gdy:

- 1) nie wypełnia on swych obowiązków na skutek długotrwałej choroby,
- 2) został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za popełnione przestępstwo,
- 3) Trybunał Stanu orzekł wobec niego zakaz zajmowania kierowniczych stanowisk lub pełnienia funkcji związanych ze szczególną odpowiedzialnością w organach państwowych.

Artykuł 10

1. Prezesa NBP w czasie jego nieobecności zastępuje wiceprezes NBP - pierwszy zastępca Prezesa NBP.

2. Wiceprezesów NBP i członków Zarządu NBP powołuje i odwołuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Prezesa NBP.

3. Wiceprezesa NBP kierują wyznaczonymi przez Prezesa NBP działami pracy NBP.

Artykuł 11

1. Prezes NBP jest przełożonym wszystkich pracowników NBP. Prawa i obowiązki pracowników NBP określa Kodeks pracy i pragmatyka służbowa określona odrębną ustawą.

2. Prezes NBP przewodniczy Radzie Polityki Pieniężnej, Zarządowi NBP, Komisji Nadzoru Bankowego oraz reprezentuje NBP na zewnątrz.

3. Prezes NBP reprezentuje interesy Rzeczypospolitej Polskiej w międzynarodowych instytucjach bankowych oraz, o ile Rada Ministrów nie postanowi inaczej, w międzynarodowych instytucjach finansowych.

4. Prezes NBP przy wydawaniu zarządzeń podlegających ogłoszeniu oraz decyzji administracyjnych ma prawo używania pieczęci z godłem państwowym.

5. Prezes NBP:

- 1) ustala, w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji zasady przechowywania wartości pieniężnych w bankach i przedsiębiorstwach produkujących znaki pieniężne oraz transportowania tych wartości przez banki i te przedsiębiorstwa,
- 2) realizuje zadania wynikające z przepisów o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej.

B. Rada Polityki Pieniężnej

Artykuł 12

1. Rada Polityki Pieniężnej, zwana dalej „Radą” ustala corocznie założenia polityki pieniężnej i przedkłada je do wiadomości Sejmowi równocześnie z przedłożeniem przez

Radę Ministrów projektu ustawy budżetowej. Rada składa Sejmowi sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej w ciągu 5 miesięcy od zakończenia roku budżetowego.

2. Kierując się założeniami polityki pieniężnej Rada w szczególności:

- 1) ustala wysokość stóp procentowych NBP,
- 2) ustala zasady i stopy rezerwy obowiązkowej banków,
- 3) określa górne granice zobowiązań wynikających z zaciągania przez NBP pożyczek i kredytów w zagranicznych instytucjach bankowych i finansowych,
- 4) zatwierdza plan finansowy NBP oraz sprawozdanie z działalności NBP,
- 5) przyjmuje roczne sprawozdanie finansowe NBP
- 6) ustala zasady operacji otwartego rynku.

3. Rada dokonuje ocen działalności Zarządu NBP w zakresie realizacji założeń polityki pieniężnej.

4. Rada uchwała zasady rachunkowości NBP, przedłożone przez Prezesa NBP.

Artykuł 13

1. W skład Rady wchodzi:

- 1) Przewodniczący Rady, którym jest Prezes NBP,
- 2) 9 członków powoływanych w równej liczbie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Sejm i Senat, spośród specjalistów z zakresu finansów.

2. Członkowie Rady powoływani są na 6 lat.

3. Powołanie nowych członków Rady powinno nastąpić najpóźniej do dnia wygaśnięcia kadencji poprzednich.

4. Członek Rady przed objęciem obowiązków w Radzie składa przed organem powołującym przysięgę następującej treści:

“Obejmując obowiązki członka Rady Polityki Pieniężnej przysięgam uroczyście, że będę działał z pełną bezstronnością, posiadaną wiedzą i doświadczeniem w zakresie polityki pieniężnej, zgodnie z celami działalności Narodowego Banku Polskiego.”

Przysięga może być złożona z dodaniem słów „Tak mi dopomóż Bóg”.

5. Organy uprawnione do powołania członka Rady odwołują go wyłącznie w przypadku:

- 1) zrzeczenia się swej funkcji,
- 2) choroby trwale uniemożliwiającej sprawowanie funkcji,
- 3) skazania prawomocnym wyrokiem sądu za popełnienie przestępstwa,
- 4) przyczyn, o których mowa w art.14 ust. 2.

6. W razie śmierci członka Rady, organ powołujący stwierdza wygaśnięcie jego mandatu.

7. Uzupełnienia składu Rady na miejsce opróżnione z przyczyn określonych w ust. 5 i 6 organy powołujące dokonują nie później niż w okresie 3 miesięcy od odwołania lub stwierdzenia wygaśnięcia mandatu członka Rady. Członek Rady powołany w tym trybie pełni swoje funkcje do końca kadencji, na którą powołany był jego poprzednik.

8. Ponowne powołanie do składu Rady jest niedopuszczalne, chyba że poprzednie powołanie nastąpiło w trakcie kadencji na okres krótszy niż 3 lata.

Artykuł 14

1. W okresie kadencji członek Rady nie może zajmować żadnych innych stanowisk i podejmować działalności zarobkowej lub publicznej poza pracą naukową, dydaktyczną lub twórczością autorską, a za zgodą Rady wyrażoną w drodze uchwały (bez udziału zainteresowanego) - dopuszczalna jest działalność w organizacjach międzynarodowych.

2. Członek Rady będący członkiem partii politycznej lub związku zawodowego obowiązany jest na okres kadencji w Radzie zawiesić działalność w tej partii lub w tym związku, pod rygorem odwołania z Rady.

3. Członkom Rady przysługuje wynagrodzenie w wysokości równej wynagrodzeniu wiceprezesów NBP. Wynagrodzenie to przysługuje również w ciągu 3 miesięcy od daty wygaśnięcia kadencji, z wyjątkiem, gdy powodem odwołania jest skazanie prawomocnym wyrokiem sądu za popełnienie przestępstwa.

Artykuł 15

W posiedzeniach Rady może uczestniczyć przedstawiciel Rady Ministrów bez prawa udziału w głosowaniu; może on przedstawiać wnioski do rozważenia przez Radę.

Artykuł 16

1. Posiedzenia Rady zwołuje Przewodniczący co najmniej raz w miesiącu.

2. Tryb działania Rady określa regulamin uchwalony przez Radę większością głosów.

3. Ustalenia Rady podejmowane są w formie uchwał większością głosów przy obecności co najmniej 5 członków, w tym Przewodniczącego Rady. W przypadku równej liczby głosów rozstrzyga głos Przewodniczącego Rady.

4. Stanowiska zajęte przez członków Rady w głosowaniu podlegają ogłoszeniu w Monitorze Sądowym i Gospodarczym po upływie 6 tygodni, ale nie później niż 3 miesięcy od daty podjęcia uchwały.

C. Zarząd NBP

Artykuł 17

1. Działalnością NBP kieruje Zarząd.

2. W skład Zarządu NBP wchodzi: Prezes NBP - jako przewodniczący oraz 6-8 członków Zarządu, w tym 2 wiceprezesów NBP.

3. Zarząd NBP:

- 1) realizuje uchwały Rady,
- 2) podejmuje uchwały w sprawach nie zastrzeżonych w ustawie do wyłącznej kompetencji innych organów NBP.

4. Do zakresu działania Zarządu NBP należy w szczególności:

- 1) podejmowanie uchwał w sprawie udzielania bankom upoważnień do wykonywania czynności obrotu dewizowego,

- 2) realizowanie zadań z zakresu polityki kursowej,
- 3) okresowa ocena obiegu pieniężnego i rozliczeń pieniężnych oraz obrotu dewizowego,
- 4) nadzorowanie operacji otwartego rynku,
- 5) ocena funkcjonowania systemu bankowego,
- 6) uchwalanie planu działalności i planu finansowego NBP,
- 7) uchwalanie prowizji i opłat bankowych stosowanych przez NBP oraz ustalanie ich wysokości,
- 8) określanie zasad gospodarowania funduszami NBP,
- 9) określanie zasad organizacji i podziału zadań w NBP,
- 10) określanie zasad polityki kadrowej i płacowej w NBP,
- 11) uchwalanie rocznego sprawozdania z działalności NBP,
- 12) sporządzanie bilansu NBP oraz rachunku zysków i strat,
- 13) opracowywanie bilansów obrotów płatniczych państwa z zagranicą,
- 14) przygotowywanie i rozpatrywanie projektów uchwał i innych materiałów kierowanych do Rady.

Artykuł 18

Członek Zarządu NBP nie może zajmować żadnych innych stanowisk i podejmować działalności zarobkowej lub publicznej poza pracą naukową, dydaktyczną lub twórczością autorską. Przepis art. 14 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 19

Uchwały Zarządu NBP zapadają większością bezwzględną głosów, a w przypadku równej liczby głosów rozstrzyga głos Prezesa NBP.

Artykuł 20

Szczegółowy tryb działania Zarządu NBP określa regulamin uchwalony przez Zarząd.

ROZDZIAŁ 3

NBP a władze państwowe

Artykuł 21

W wykonaniu swoich zadań NBP współdziała z właściwymi organami państwa w kształtowaniu i realizacji polityki gospodarczej państwa, dążąc przy tym do zapewnienia należytej realizacji założeń polityki pieniężnej, a w szczególności:

- 1) przekazuje organom państwa założenia polityki pieniężnej oraz informacje dotyczące realizacji polityki pieniężnej i sytuacji w systemie bankowym,
- 2) współdziała z Ministrem Finansów w opracowaniu planów finansowych państwa,
- 3) opiniuje projekty aktów normatywnych z zakresu polityki gospodarczej,
- 4) opiniuje projekty aktów normatywnych dotyczących działalności banków i mających znaczenie dla systemu bankowego.

Artykuł 22

Prezes NBP może uczestniczyć w posiedzeniach Sejmu i Rady Ministrów.

Artykuł 23

1. Prezes NBP w imieniu Rady:
 - 1) przedstawia Sejmowi i Radzie Ministrów:
 - a) kwartalne informacje o bilansie płatniczym,
 - b) roczne bilanse należności i zobowiązań zagranicznych państwa,
 - 2) przekazuje Radzie Ministrów i Ministrowi Finansów projekty założeń polityki pieniężnej, opinie w sprawie projektu ustawy budżetowej, prognozy bilansu płatniczego oraz ustalenia Rady,
 - 3) opracowuje okresowe informacje o wpłatach (wypłatach) z zysku.
2. Naczelne organy państwowe, organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego, banki i inne osoby prawne, jednostki organizacyjne nie będące osobami prawnymi oraz inni przedsiębiorcy:
 - 1) przekazują na żądanie NBP dane niezbędne do ustalania polityki pieniężnej i okresowych ocen sytuacji pieniężnej państwa,
 - 2) uczestniczący w obrotach z zagranicą - przekazują NBP dane niezbędne do sporządzenia bilansu płatniczego oraz bilansów należności i zobowiązań zagranicznych państwa.
3. Banki przekazują ponadto na żądanie NBP dane niezbędne do oceny ich sytuacji finansowej i ryzyka sektora bankowego.
4. Tryb i szczegółowe zasady przekazywania danych, o których mowa w ust. 2 i 3, określa Zarząd NBP w drodze uchwały.
5. Dane, o których mowa w ust. 2 i 3, mogą być wykorzystywane wyłącznie dla dokonywania opracowań i ocen oraz sporządzania bilansów należności i zobowiązań zagranicznych w tym przepisie wymienionych i nie mogą być udostępniane osobom trzecim.

Artykuł 24

1. NBP realizuje politykę walutową ustaloną przez Radę Ministrów w porozumieniu z Radą.
2. Zasady ustalania kursu ztoteo w stosunku do walut obcych ustala Rada Ministrów w porozumieniu z Radą.
3. NBP ogłasza bieżące kursy walut obcych oraz kursy innych wartości dewizowych.

ROZDZIAŁ 4

Nadzór bankowy

Artykuł 25

1. Nadzór nad działalnością banków sprawuje Komisja Nadzoru Bankowego, zwana dalej „Komisją”. Decyzje i określone przez Komisję zadania wykonuje i koordynuje wy-

dzielony organizacyjnie w strukturze NBP - Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego.

2. Do zadań Komisji należy w szczególności:

- 1) określanie zasad działania banków zapewniających bezpieczeństwo środków pieniężnych zgromadzonych przez klientów w bankach,
- 2) nadzorowanie banków w zakresie przestrzegania ustaw, statutu i innych przepisów prawa oraz obowiązujących je norm finansowych,
- 3) dokonywanie okresowych ocen stanu ekonomicznego banków i przedstawianie ich Radzie oraz wpływu polityki pieniężnej, podatkowej i nadzorczej na ich rozwój,
- 4) opiniowanie zasad organizacji nadzoru bankowego i ustalanie trybu jego wykonywania.

3. Zadania Komisji oraz sposób ich realizacji określa ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (Dz.U. Nr 140, poz. 939).

Artykuł 26

1. W skład Komisji wchodzi:

- 1) Przewodniczący Komisji - Prezes NBP,
- 2) zastępca Przewodniczącego Komisji - Minister Finansów lub delegowany przez niego sekretarz lub podsekretarz stanu w Ministerstwie Finansów,
- 3) przedstawiciel Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
- 4) Prezes Zarządu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego,
- 5) Przewodniczący Komisji Papierów Wartościowych i Giełd lub jego zastępca,
- 6) przedstawiciel Ministra Finansów,
- 7) Generalny Inspektor Nadzoru Bankowego.

2. W posiedzeniach Komisji uczestniczy z głosem doradczym przedstawiciel Związku Banków Polskich w sprawach dotyczących regulacji nadzoru bankowego.

3. Przedstawiciel Związku Banków Polskich może także uczestniczyć w posiedzeniach Komisji w sprawach określonych w art. 25 ust. 2 pkt 1.

Artykuł 27

1. Komisja podejmuje decyzje w zakresie swoich kompetencji większością głosów przy obecności co najmniej połowy składu Komisji. Przy równej liczbie głosów rozstrzyga głos Przewodniczącego Komisji.

2. W razie nieobecności Przewodniczącego posiedzeniem Komisji przewodniczy zastępca Przewodniczącego.

3. Komisja może upoważnić Przewodniczącego Komisji do podejmowania działań w określonych przez nią sprawach, które wymagają załatwienia w okresie między posiedzeniami Komisji, z wyjątkiem:

- 1) zezwolenia na utworzenie banku,
- 2) zawieszenia działalności banku i wnioskowania o jego upadłość,
- 3) nakładania kar przewidzianych w ustawie, o której mowa w art. 25 ust. 3.

4. Prezes NBP informuje Komisję na najbliższym jej posiedzeniu o podjętych decyzjach, o których mowa w ust. 3.

Artykuł 28

1. Komisja podejmuje decyzje w formie uchwał, które podpisuje Przewodniczący Komisji.

2. Szczegółowy tryb działania Komisji określa regulamin uchwalony przez nią zwykłą większością głosów przy obecności wszystkich członków Komisji.

Artykuł 29

1. Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego jest organem wykonawczym Komisji.

2. Szczegółowy tryb działania Inspektoratu określa regulamin uchwalony przez Komisję większością głosów w obecności wszystkich członków Komisji.

3. Generalnego Inspektora Nadzoru Bankowego powołuje i odwołuje Prezes NBP w uzgodnieniu z Ministrem Finansów.

Artykuł 30

1. Inspektorzy nadzoru bankowego powinni posiadać odpowiednie wykształcenie i doświadczenie zawodowe. W szczególności inspektorem nadzoru bankowego może być ten, kto:

- 1) posiada wyłącznie obywatelstwo polskie i korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich,
- 2) daje rękojmię należytego wykonywania obowiązków służbowych,
- 3) ma nienaganną opinię i nie był karany za przestępstwo z winy umyślnej,
- 4) posiada wyższe wykształcenie prawnicze, ekonomiczne lub inne wyższe o specjalności przydatnej do wykonywania nadzoru bankowego,
- 5) posiada co najmniej 3-letni staż pracy w bankowości,
- 6) złożył egzamin kwalifikacyjny na stanowisko inspektora nadzoru bankowego przed komisją egzaminacyjną, powołaną przez Komisję.

2. Komisja określa zasady przeprowadzania egzaminów i odbywania praktyki zawodowej dla kandydatów na inspektorów nadzoru bankowego.

ROZDZIAŁ 5

Emisja znaków pieniężnych

Artykuł 31

Znakami pieniężnymi Rzeczypospolitej Polskiej są banknoty i monety opiewające na złote i grosze.

Artykuł 32

Znaki pieniężne emitowane przez NBP są prawnymi środkami płatniczymi na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 33

1. Wzory i wartość nominalną banknotów oraz wzory, wartość nominalną, stop, próbę i masę monet oraz wielkość

emisji znaków pieniężnych, jak również terminy wprowadzenia ich do obiegu ustala Prezes NBP w drodze zarządzenia.

2. Prezes NBP może wycofywać z obiegu określone znaki pieniężne. Po upływie terminu określonego przez Prezesa NBP znaki te przestają być prawnym środkiem płatniczym na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej i podlegają wymianie w wyznaczonych przez Prezesa NBP bankach.

Artykuł 34

1. Znaki pieniężne, nie odpowiadające wskutek zużycia lub uszkodzenia warunkom ustalonym przez Prezesa NBP przestają być prawnym środkiem płatniczym na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej i podlegają wymianie.

2. Prezes NBP określa, w drodze zarządzenia, szczególne zasady i tryb wymiany znaków pieniężnych, o których mowa w ust. 1.

Artykuł 35

1. Fałszywe znaki pieniężne podlegają zatrzymaniu, bez prawa do zwrotu ich równowartości.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do fałszywych banknotów i monet opiewających na waluty obce.

3. Prezes NBP określa, w drodze zarządzenia, zasady i tryb postępowania przy zatrzymywaniu znaków pieniężnych (podejrzanych co do autentyczności) oraz postępowania z fałszywymi znakami pieniężnymi. Zarządzenie wymaga uzgodnienia z Ministrem Sprawiedliwości i Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Artykuł 36

NBP może prowadzić w kraju i za granicą sprzedaż monet, banknotów i numizmatów przeznaczonych na cele kolekcjonerskie oraz na inne cele, na warunkach i według zasad ustalonych przez Zarząd NBP w drodze uchwały.

Artykuł 37

NBP organizuje gospodarkę znakami pieniężnymi Rzeczypospolitej Polskiej.

ROZDZIAŁ 6

Instrumenty polityki pieniężnej

Artykuł 38

1. W celu kształtowania podaży pieniądza i działalności kredytowej NBP gromadzi rezerwy obowiązkowe banków.

2. Rezerwę obowiązkową banków stanowi wyrażona w złotych część środków pieniężnych w złotych i walutach obcych zgromadzonych na rachunkach bankowych, środków uzyskanych ze sprzedaży papierów wartościowych oraz innych środków przyjętych przez bank podlegających zwrotowi, z wyjątkiem środków przyjętych od innego banku krajowego, a także środków przyjętych od banku zagranicznego na podstawie umów zawartych przed dniem wejścia w życie ustawy lub środków pozyskanych z zagranicy na co najmniej 2 lata.

3. Banki spółdzielcze utrzymują rezerwy obowiązkowe w banku, w którym są zrzeszone, a banki regionalne zrzeszo-

ne w Banku Gospodarki Żywnościowej S.A. utrzymują rezerwy na rachunku w tym banku w kwocie odpowiadającej rezerwom zrzeszonych w nim banków spółdzielczych i własnym rezerwom obowiązkowym. Kwoty rezerw obowiązkowych banków regionalnych Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. odprowadza na swój rachunek w NBP Banki zrzeszające banki spółdzielcze, działające poza strukturą Banku Gospodarki Żywnościowej S.A., utrzymują rezerwy obowiązkowe własne i banków spółdzielczych w nich zrzeszonych na swoich rachunkach w NBP

Artykuł 39

1. Stopa rezerwy obowiązkowej banków może być zróżnicowana ze względu na umowny okres przechowywania środków pieniężnych oraz rodzaj waluty.

2. Suma rezerw obowiązkowych nie może przekroczyć:

1) 30% sumy środków pieniężnych, o których mowa w art. 38 ust. 2, od wkładów na żądanie,

2) 20% sumy środków pieniężnych, o których mowa w art. 38 ust. 2, od wkładów terminowych.

Stopa ta jest ustalana do stanów średniomiesięcznych.

3. Zarząd NBP może zwolnić bank z obowiązku utrzymywania rezerwy obowiązkowej w okresie realizacji programu postępowania naprawczego.

4. Kwota rezerwy obowiązkowej nie podlega oprocentowaniu.

Artykuł 40

Zarząd NBP ustala zasady i tryb naliczania i utrzymywania rezerw obowiązkowych w NBP, w tym rodzaje rachunków bankowych, których nie dotyczy obowiązek utrzymywania rezerw, a ponadto może określać wysokość zapasu gotówki w złotych, którego utrzymanie w kasach bankowych będzie równoznaczne z utrzymywaniem rezerw w NBP.

Artykuł 41

1. W razie naruszenia obowiązku określonego w art. 40 utrzymywania rezerwy, bank uiszcza na rzecz NBP odsetki od różnicy pomiędzy kwotą, która podlega utrzymywaniu na rachunkach, a kwotą faktycznie na tych rachunkach utrzymaną.

2. Stawkę odsetek, o których mowa w ust. 1, uchwała Zarząd NBP w wysokości nie większej niż dwukrotna wysokość stopy oprocentowania kredytu lombardowego.

3. Zarząd NBP może wyrazić zgodę na nieuiszczenie przez bank odsetek, o których mowa w ust. 1, gdy bank jest w stanie zawieszenia, likwidacji albo upadłości.

Artykuł 42

1. NBP może udzielać bankom kredytu refinansowego w złotych w celu uzupełnienia ich zasobów pieniężnych.

2. NBP przy udzielaniu kredytu refinansowego kieruje się zdolnością banku do spłaty tego kredytu wraz z odsetkami w umownych terminach spłaty, z zastrzeżeniem, o którym mowa w ust. 3.

3. NBP może udzielić kredytu refinansowego także bankowi dla realizacji programu postępowania naprawczego banku.

4. Kredyt refinansowy może być udzielony:

- 1) do określonej kwoty w rachunku kredytu,
- 2) pod zastaw papierów wartościowych - do wysokości równej określonej części nominalnej wartości tych papierów (kredyt lombardowy),
- 3) w innej formie, określonej przez Zarząd NBP.

Artykuł 43

NBP może udzielać kredytu Bankowemu Funduszowi Gwarancyjnemu na uzgodnionych z zarządem tego Funduszu warunkach.

Artykuł 44

1. NBP może przyjmować od banków weksle do dyskonta i redyskonta.

2. Zarząd NBP określa rodzaje weksli przyjmowanych przez NBP do dyskonta i redyskonta oraz uchwała zasady i tryb ich dyskonta oraz redyskonta.

Artykuł 45

Prezes NBP obwieszcza ustalone przez Radę stopy: dyskontową i redyskontową weksli, oprocentowania kredytu refinansowego i kredytu lombardowego oraz rezerw obowiązkowych banków.

Artykuł 46

W razie zagrożenia realizacji polityki pieniężnej Rada może w drodze uchwały wprowadzić:

- 1) ograniczenie wielkości środków pieniężnych oddawanych przez banki do dyspozycji kredytobiorców i pożyczkobiorców,
- 2) obowiązek utrzymywania nie oprocentowanego depozytu w NBP od zagranicznych środków wykorzystanych przez banki i krajowych przedsiębiorców.

Artykuł 47

Pożyczki i kredyty zaciągnięte przez NBP w zagranicznych instytucjach bankowych i finansowych mogą być przeznaczane na udzielanie kredytu w walutach obcych bankom krajowym.

Artykuł 48

NBP może:

- 1) emitować i sprzedawać papiery wartościowe ,
- 2) sprzedawać i kupować skarbowe papiery wartościowe w operacjach otwartego rynku,
- 3) organizować obrót papierami wartościowymi, których jest emitentem, oraz skarbowymi papierami wartościowymi.

Artykuł 49

NBP może być powierzona obsługa pożyczki państwowej, zaciągniętej w drodze emisji papierów

Artykuł 50

NBP może przyjmować papiery wartościowe do przechowania i administrowania oraz jako przedmiot zastawu.

ROZDZIAŁ 7

Prowadzenie rachunków bankowych

Artykuł 51

1. NBP prowadzi rachunki:

- 1) banków,
- 2) budżetu państwa,
- 3) Bankowego Funduszu Gwarancyjnego,
- 4) innych osób prawnych, za zgodą Prezesa NBP.

2. Zarząd NBP określa, w drodze uchwały, warunki otwierania i prowadzenia rachunków banków.

ROZDZIAŁ 8

Działalność dewizowa

Artykuł 52

1. NBP realizuje funkcje centralnej bankowej instytucji dewizowej poprzez gromadzenie rezerw dewizowych, zarządzanie rezerwami dewizowymi oraz podejmowanie czynności bankowych i innych mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa obrotu dewizowego i płynności płatniczej kraju.

2. NBP wykonuje kontrolę dewizową w zakresie ustalonym w przepisach prawa dewizowego.

3. NBP może pełnić funkcje agenta finansowego Rządu w zakresie zawierania i realizacji umów kredytowych oraz obsługi zadłużenia zagranicznego państwa; NBP nie odpowiada za zobowiązania Skarbu Państwa w tym zakresie. Szczegółowy tryb postępowania ustali każdorazowo umowa między NBP i Ministrem Finansów.

4. NBP może posiadać wartości dewizowe i dokonywać obrotu tymi wartościami we własnym imieniu i na własny rachunek oraz na rachunek innych podmiotów, jak również wykonywać czynności obrotu dewizowego w kraju i za granicą, w tym również w zakresie udzielania i zaciągania kredytów i pożyczek zagranicznych oraz udzielania i przyjmowania poręczeń i gwarancji bankowych w obrotach z zagranicą.

5. (skreślony).

ROZDZIAŁ 9

Szczególne obowiązki i uprawnienia NBP

Artykuł 53

Uchwały Rady i Zarządu NBP z wyjątkiem uchwał określonych w art. 54 pkt 1, ogłaszane są w Monitorze Polskim.

Artykuł 54

Prezes NBP wydaje Dziennik Urzędowy Narodowego Banku Polskiego, w którym ogłaszane są w szczególności:

- 1) uchwały Rady i Zarządu NBP dotyczące funkcjonowania banków,
- 2) roczne sprawozdanie finansowe,
- 3) obwieszczenia w sprawie utworzenia, likwidacji i upadłości banku,
- 4) obwieszczenia Prezesa NBP dotyczące oprocentowania kredytu refinansowego i lombardowego, stopy dyskontowej i redyskontowej weksli oraz stopy rezerw obowiązkowych banków.

Artykuł 55

Pracownicy NBP oraz członkowie Rady, a także organów opiniodawczo-doradczych przy Zarządzie NBP są obowiązani do nieujawniania osobom nie upoważnionym wiadomości stanowiących tajemnicę państwową, służbową i bankową, z którymi zapoznani się podczas pracy w NBP lub członkostwa w wymienionych wyżej organach. Obowiązek ten trwa również po rozwiązaniu stosunku pracy oraz po ustaniu członkostwa we wspomnianych organach.

Artykuł 56

1. Do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych NBP są upoważnieni:

- 1) Prezes NBP albo
- 2) dwie osoby działające łącznie spośród:
 - a) wiceprezesów NBP lub pozostałych członków Zarządu NBP oraz
 - b) pełnomocników powoływanych przez Zarząd NBP albo osobę przez niego do tego upoważnioną, działających w granicach udzielonych im pełnomocnictw.

2. Do wykonywania czynności określonego rodzaju lub czynności szczególnych osoby wymienione w ust.1 mogą ustanowić pełnomocnika działającego samodzielnie w granicach udzielonego pełnomocnictwa.

Artykuł 57

1. NBP na równi z jednostkami budżetowymi, korzysta ze zwolnienia od podatków oraz od opłat sądowych i skarbowych.

2. Egzekucja należności pieniężnych od NBP może być prowadzona, gdy wierzyciel złożył w NBP tytuł egzekucyjny sądowy lub administracyjny i w ciągu miesiąca od daty złożenia tytułu objęte nim świadczenie nie zostało wykonane. Do egzekucji przeciwko NBP stosuje się odpowiednio przepis art.1060 Kodeksu postępowania cywilnego.

Artykuł 58

Nie można ogłosić upadłości NBP

Artykuł 59

NBP może inicjować i organizować badania naukowe, jak również prowadzić działalność wydawniczą i promocyjną.

ROZDZIAŁ 10

Gospodarka finansowa NBP

Artykuł 60

1. Funduszami własnymi NBP są fundusze podstawowe oraz fundusze specjalne.

2. Do funduszy podstawowych NBP zalicza się: fundusz statutowy oraz fundusz rezerwowy.

Artykuł 61

Fundusz statutowy NBP wynosi 400 milionów złotych i jest uzupełniany z odpisów zysku NBP przez okres nie dłuższy niż 3 lata.

Artykuł 62

1. Fundusz rezerwowy przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych NBP

2. Odpisy na fundusz rezerwowy wynoszą 2% rocznego zysku bilansowego.

Artykuł 63

Funduszami specjalnymi NBP są:

- 1) fundusz premiiowy,
- 2) zakładowy fundusz nagród,
- 3) zakładowy fundusz świadczeń socjalnych.

Artykuł 64

NBP prowadzi gospodarkę finansową na podstawie planu finansowego zatwierdzonego przez Radę.

Artykuł 65

1. Zasady tworzenia funduszu premiiowego, w tym wysokość odpisu z rocznego zysku na fundusz, oraz sposób wykorzystania środków funduszu uchwała Zarząd NBP. Fundusz premiiowy przeznaczony jest na wypłatę premii dla pracowników NBP.

2. Zasady tworzenia i wykorzystywania zakładowego funduszu nagród i zakładowego funduszu świadczeń socjalnych regulują odrębne przepisy.

3. Zarząd NBP może uchwalić inne fundusze specjalne, za zgodą Ministra Finansów.

4. Wysokość corocznych odpisów na fundusze specjalne wymaga uzgodnienia z Ministrem Finansów.

5. NBP tworzy rezerwę na pokrycie ryzyka zmian kursu złotego do walut obcych. Zasady tworzenia i rozwiązywania tych rezerw określa Rada.

Artykuł 66

1. Wielkość środków na wynagrodzenia ustalana jest corocznie w planie finansowym NBP z uwzględnieniem poziomu płac w sektorze bankowym.

2. Zasady wynagradzania pracowników NBP ustala Zarząd NBF

3. Wynagrodzenie Prezesa i wiceprezesów NBP ustalone jest na podstawie przepisów o wynagradzaniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, z tym że wy-

nagrodzenie ustala się z uwzględnieniem poziomu przeciętnego wynagrodzenia w sektorze bankowym.

Artykuł 67

Zasady rachunkowości NBP muszą być zgodne z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości.

Artykuł 68

1. Roczne sprawozdanie finansowe NBP składa się z:
 - 1) bilansu,
 - 2) rachunku zysków i strat,
 - 3) informacji dodatkowej.
2. Układ aktywów i pasywów bilansu oraz rachunku zysku i strat określa uchwała Rady.
3. W informacji dodatkowej podaje się w szczególności:
 - 1) objaśnienie stosowanych metod wyceny oraz przedstawianie przyczyn ich ewentualnych zmian w porównaniu do roku poprzedniego,
 - 2) uzupełniające dane o aktywach i pasywach bilansu oraz elementach rachunku zysków i strat,
 - 3) wszelkie inne znaczące informacje niezbędne do zrozumienia pozycji bilansowych oraz rachunku zysków i strat.

Artykuł 69

1. Rada Ministrów, na wniosek Ministra Finansów, powołuje komisję, której zadaniem jest zbadanie i ocena rocznego sprawozdania finansowego NBP

2. W terminie 15 dni po zakończeniu badania i oceny, o których mowa w ust. 1, nie później jednak niż do dnia 30 kwietnia roku następnego po okresie sprawozdawczym, Prezes NBP przedstawia roczne sprawozdanie finansowe NBP Radzie Ministrów do zatwierdzenia.

3. Po upływie 30 dni od daty zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego NBP przez Radę Ministrów część rocznego zysku bilansowego NBP podlega odprowadzeniu do budżetu państwa.

Artykuł 70

Prezes NBP w ciągu 5 miesięcy od zakończenia roku budżetowego przedstawia Sejmowi roczne sprawozdanie z działalności NBP

ROZDZIAŁ 11

Przepisy przejściowe i końcowe

Artykuł 71

Środki nie wykorzystanych z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy funduszy: inwestycyjnego, dewizowego, ryzyka postępu techniczno - ekonomicznego oraz części funduszu środków trwałych pozostałych po uzupełnieniu funduszu statutowego - podlegają przekazaniu na fundusz rezerwowy.

Artykuł 72

W ustawie z dnia 1 sierpnia 1992 r. o zmianie ustawy-Prawo budżetowe (Dz.U. Nr 64, poz. 322) skreśla się art. 3.

Artykuł 73

Zbycie posiadanych przez NBP udziałów w spółkach prawa handlowego powinno nastąpić do końca 2002 r.

Artykuł 74

1. Do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w niniejszej ustawie zachowują moc dotychczasowe przepisy wykonawcze, o ile nie są sprzeczne z przepisami tej ustawy.

2. Prezes NBP w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy ogłosi w Dzienniku Urzędowym NBP wykaz obowiązujących dotychczas przepisów wykonawczych.

3. Pracownicy NBP uprawnieni do wykonywania czynności nadzoru na podstawie przepisów dotychczas obowiązujących mogą wykonywać obowiązki inspektorów nadzoru bankowego do dnia 31 grudnia 2000 r.

Artykuł 75

Traci moc ustawa z dnia 31 stycznia 1989 r. o Narodowym Banku Polskim (Dz.U. z 1992 r. Nr 72, poz. 360, z 1993 r. Nr 6, poz. 29, z 1994 r. Nr 1, poz. 2, Nr 80 poz. 369, Nr 121 poz. 591 i Nr 136, poz. 703, z 1996 r. Nr 106 poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 79, poz. 484, Nr 114, poz. 740 i Nr 121, poz. 770).

Artykuł 76

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1998 r.

51 USTAWA

z dnia 21 listopada 1967 r.

o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej

(Dz.U. z 1992 r. Nr 4, poz.16 i Nr 54, poz. 254; z 1994 r. Nr 43, poz. 165; z 1996 r. Nr 7, poz. 44, Nr 10, poz. 56 i Nr 106, poz. 496; z 1997 r. Nr 6, poz. 31, Nr 28, poz. 153, Nr 80, poz. 495, Nr 88, poz. 554, Nr 121, poz.770 i Nr 141, poz.944; z 1998 r. Nr 162, poz. 1114; z 1999 r. Nr 50, poz. 500)

(Wyciąg)

DZIAŁ I

PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1

Obrona Ojczyzny jest sprawą i obowiązkiem wszystkich obywateli Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 2

Umacnianie obronności Rzeczypospolitej Polskiej, przygotowanie ludności i mienia narodowego na wypadek wojny oraz wykonywanie innych zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony należy do wszystkich organów władzy i administracji rządowej oraz innych organów i instytucji państwowych, organów samorządu terytorialnego, przedsiębiorców i innych jednostek organizacyjnych, organizacji społecznych, a także do każdego obywatela w zakresie określonym w ustawach.

Artykuł 3

1. Na straży suwerenności i niepodległości Narodu Polskiego oraz jego bezpieczeństwa i pokoju stoją Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej.

1a. Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej mogą brać udział ponadto w zwalczaniu klęsk żywiołowych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i likwidacji ich skutków.

2. W skład Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej wchodzi jako ich rodzaje: wojska lądowe, wojska lotnicze i obrony powietrznej oraz marynarka wojenna.

3. Rodzaje Sił Zbrojnych składają się z jednostek wojskowych i związków organizacyjnych różnych rodzajów wojsk i służb.

Artykuł 4

1. Powszechnemu obowiązkowi obrony podlegają wszyscy obywatele polscy zdolni ze względu na wiek i stan zdrowia do wykonywania tego obowiązku. Obywatel polski będący równocześnie obywatelem innego państwa nie podlega powszechnemu obowiązkowi obrony, jeżeli stale zamieszkuje poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

2. W ramach powszechnego obowiązku obrony obywatele polscy są obowiązani do pełnienia służby wojskowej, służby w obronie cywilnej, odbywania przysposobienia ob-

ronnego, uczestniczenia w samoobronie ludności, pełnienia służby w jednostkach zmilitaryzowanych, odbywania służby zastępczej oraz do wykonywania świadczeń na rzecz obrony - na zasadach i w zakresie określonym w ustawie.

3. Ochotnicze spełnianie zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej jest prawem wszystkich obywateli polskich.

Artykuł 5

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej jako zwierzchnik Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w szczególności:

- 1) na wniosek ministra właściwego do spraw obrony narodowej określa główne kierunki rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz ich przygotowania do obrony Państwa,
- 2) na wniosek ministra właściwego do spraw obrony narodowej mianuje i zwalnia Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego oraz dowódców okręgów wojskowych i rodzajów Sił Zbrojnych.

Artykuł 6

1. Ustanawia się Komitet Obrony Kraju właściwy w sprawach obronności i bezpieczeństwa Państwa.

2. Do zadań Komitetu Obrony Kraju należy w szczególności:

- 1) ustalanie generalnych założeń obrony Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) rozpatrywanie głównych zagadnień dotyczących obronności i bezpieczeństwa Państwa oraz wytyczanie kierunków działania w tej dziedzinie w powiązaniu z całokształtem rozwoju społeczno - gospodarczego kraju i realizacją innych zadań państwowych,
- 3) występowanie z wnioskami w sprawie wprowadzenia stanu wyjątkowego, stanu wojennego, ogłoszenia mobilizacji oraz podjęcia postanowienia o stanie wojny,
- 4) sprawowanie funkcji administratora w sprawach bezpieczeństwa i obronności Państwa w czasie obowiązywania stanu wyjątkowego i stanu wojennego - na zasadach określonych w odrębnych przepisach ustawowych,
- 5) ustalanie założeń organizacyjnych Sił Zbrojnych, obrony cywilnej i jednostek zmilitaryzowanych,

- 6) ustalanie zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony, w tym związanych z podwyższaniem gotowości obronnej Państwa, wykonywanych przez ministrów, wojewodów i wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast), przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne oraz organizacje społeczne, a także koordynowanie ich realizacji,
- 7) nadzorowanie i kontrolowanie wykonywania zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony przez organy, podmioty, jednostki organizacyjne i organizacje wymienione w pkt 6,
- 8) wykonywanie innych zadań w zakresie obronności i bezpieczeństwa Państwa.

Artykuł 7

Zadania wymienione w art. 6 ust. 2 pkt 1, 2 i 5-8 Komitet Obrony Kraju wykonuje w zgodności z ustaleniami Rady Ministrów, podejmowanymi w ramach sprawowania ogólnego kierownictwa w dziedzinie obronności kraju i organizacji Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 8

1. Komitet Obrony Kraju jest organem kolegialnym.
2. W skład Komitetu Obrony Kraju wchodzi: przewodniczący, zastępcy przewodniczącego, członkowie i sekretarz.
3. Komitet Obrony Kraju w ramach swego zakresu działania podejmuje uchwały oraz wydaje wytyczne i zalecenia.

Artykuł 9

Prezydent, jako Przewodniczący Komitetu Obrony Kraju:

- 1) kieruje pracami Komitetu,

- 2) wydaje zarządzenia w sprawach należących do zakresu działania Komitetu.

Artykuł 10

1. Zastępcą przewodniczącego Komitetu Obrony Kraju do spraw Sił Zbrojnych i planowania strategiczno-obronnego jest minister właściwy do spraw obrony narodowej. Pozostałych zastępców przewodniczącego powołuje Prezydent.

2. Prezydent, po porozumieniu z Radą Ministrów, określa:

- 1) zasady i tryb działania Komitetu Obrony Kraju,
- 2) zasady i tryb powoływania i odwoływania członków i sekretarza Komitetu Obrony Kraju i jego Prezydium, a także zadania i uprawnienia osób wchodzących w skład Komitetu.

Artykuł 11

1. Komitet Obrony Kraju wykonuje swoje zadania przy pomocy Biura Bezpieczeństwa Narodowego.

2. Do pracowników Biura Bezpieczeństwa Narodowego stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o pracownikach urzędów państwowych. Przewidziane w tych przepisach uprawnienia właściwych organów przysługują odpowiednio Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Biurem Bezpieczeństwa Narodowego kieruje Sekretarz Komitetu Obrony Kraju.

4. Działalność Biura Bezpieczeństwa Narodowego jest finansowana ze środków budżetowych Kancelarii Prezydenta.

5. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej określa organizację oraz zakres działania Biura Bezpieczeństwa Narodowego.

/...../

52 DEKRET

z dnia 12 grudnia 1981 r.

o stanie wojennym¹

(Dz.U. Nr 29, poz. 154, z 1982 r. Nr 3, poz. 18 oraz z 1989 r. Nr 34, poz. 178)

(Wyciąg)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

1. Stan wojenny wprowadza się na części lub na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli wymaga tego wzgląd na obronność lub bezpieczeństwo państwa.

2. Stan wojenny na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wprowadza się ze względu na obronność państwa w razie niebezpieczeństwa naruszenia suwerenności i niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej albo ze względu na bezpieczeństwo państwa w razie poważnego narażenia lub naruszenia spokoju, ładu i porządku publicznego w kraju.

3. Stan wojenny na części terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wprowadza się ze względu na bezpieczeństwo państwa

stwa w granicach jednego lub kilku województw, miast lub gmin (miast i gmin) w razie poważnego narażenia lub naruszenia spokoju, ładu i porządku publicznego na danym obszarze.

Artykuł 2

1. Wprowadzenie stanu wojennego następuje w drodze zarządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, określającego terytorium, datę i wzgląd, na który stan wojenny został wprowadzony. W tym samym trybie następuje zniesienie stanu wojennego.

2. Zarządzenie w sprawie wprowadzenia i zniesienia stanu wojennego podlega ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, a także opublikowaniu w środkach masowego przekazu.

Artykuł 3

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wydaje obwieszczenie o wprowadzeniu stanu wojennego oraz skutkach wynikających z jego wprowadzenia w sferze obowiązków i praw obywateli.

2. Wojewodowie, na których obszarze działania wprowadzony został stan wojenny, zapewniają rozplakatowanie obwieszczeń, o których mowa w ust. 1, w miejscach powszechnie dostępnych, a także podanie do publicznej wiadomości treści tego obwieszczenia oraz innych informacji dotyczących stanu wojennego poprzez regionalne środki masowego przekazu, radiowęzły publiczne, urzędnia megafonowe i wewnątrzzakładowe urzędnia radiowe albo w inny sposób zwyczajowo przyjęty na tym obszarze.

Artykuł 4

1. Wprowadzenie stanu wojennego powoduje czasowe:

- 1) zawieszenie lub ograniczenie określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i innych ustawach oraz umowach międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, podstawowych praw obywateli, /..../
- 2) zmiany w zakresie prawa pracy;
- 3) nałożenie na obywateli oraz jednostki organizacyjne nie będące jednostkami gospodarki społecznej szczególnych obowiązków;
- 4) podporządkowanie działalności wszystkich organów władzy i administracji państwowej, jednostek organizacyjnych gospodarki społecznej oraz organizacji społecznych interesom państwa i narodu;
- 5) ustanowienie szczególnej odpowiedzialności obywateli, a w tym funkcjonariuszy publicznych, za nieprzestrzeganie porządku prawnego oraz niesumienne wypełnianie obowiązków wobec państwa w zakresie i na zasadach określonych w dekreście i innych przepisach ustawowych dotyczących stanu wojennego.

2. Wprowadzenie stanu wojennego powoduje również obowiązek wykonywania przez obywateli polskich powszechnego obowiązku obrony, określonego w przepisach ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej stosownie do postanowień Prezydenta w sprawie wprowadzenia stanu wojennego.

Artykuł 5

1. Wprowadzenie stanu wojennego wywołuje w czasie jego obowiązywania skutki określone w dekreście i innych przepisach ustawowych dotyczących stanu wojennego w stosunku do wszystkich obywateli polskich, przebywających w granicach jednostek podziału administracyjnego państwa, w których wprowadzony został stan wojenny, oraz ich mienia położonego w tych granicach.

2. Wprowadzenie stanu wojennego wywołuje w czasie jego obowiązywania skutki określone w dekreście i innych przepisach ustawowych dotyczących stanu wojennego również w stosunku do cudzoziemców przebywających w granicach jednostek podziału administracyjnego państwa, w których wprowadzony został stan wojenny, a także w stosunku do ich mienia położonego w tych granicach oraz mienia innych osób fizycznych i osób prawnych przebywających (mających siedzibę) za granicą, chyba że postanowienia dekretu, innych ustaw, umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita jest stroną, lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych stanowią inaczej, pod warunkiem wzajemności.

Artykuł 6

1. W czasie obowiązywania stanu wojennego Rada Ministrów może podejmować niezbędne uchwały w celu ochrony porządku publicznego, interesów państwa praw obywateli.

2. W czasie obowiązywania stanu wojennego, na podstawie uchwał, o których mowa w ust. 1, albo z własnej inicjatywy w sprawach nie uregulowanych przepisami ustawowymi - Prezes Rady Ministrów oraz wojewodowie mogą wydawać niezbędne zarządzenia porządkowe w celu ochrony spokoju, ładu i porządku publicznego.

/..../

ROZDZIAŁ 2

Prawa i obowiązki obywateli w czasie obowiązywania stanu wojennego

Artykuł 8

1. Właściwe organy administracji państwowej mogą, jeżeli wymagają tego interesy bezpieczeństwa lub obronności państwa, wprowadzać ograniczenia swobody poruszania się osób, polegające na nakazie lub zakazie przebywania albo opuszczania w określonym czasie oznaczonych miejsc, obiektów i obszarów ("godzina policyjna").

2. W sprawach, o których mowa w ust. 1, zarządzenia wydają:

- 1) Minister Spraw Wewnętrznych, jeżeli teren objęty nakazem lub zakazem obejmuje terytorium całego państwa albo obszar kilku województw,
- 2) wojewoda, jeżeli teren objęty nakazem lub zakazem obejmuje obszar całego województwa albo jednego lub kilku miast lub gmin (miast i gmin) położonych w granicach tego województwa.

/..../

Artykuł 13

1. Zwoływanie i odbywanie wszelkiego rodzaju zgromadzeń, a także organizowanie i przeprowadzanie publicznych imprez artystycznych, rozrywkowych i sportowych oraz zbiórek publicznych wymaga uprzedniego uzyskania zezwolenia właściwego organu administracji państwowej.

2. Przepis ust. 1 nie dotyczy nabożeństw i obrzędów religijnych kościołów i związków wyznaniowych oraz zbiórek na cele religijne, odbywających się (przeprowadzonych) w obrębie kościołów, kaplic i przeznaczonych wyłącznie do tych celów domów modlitw.

/...../

Artykuł 14

1. Zawiesza się prawo do strajków i akcji protestacyjnych.

/...../

Artykuł 16

Zawiesza się działalność samorządu załóg przedsiębiorstw (zakładów) państwowych w zakresie określonym przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia.

/...../

Artykuł 18

1. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, może wprowadzić cenzurę przesyłek pocztowych i korespondencji telekomunikacyjnej oraz kontrolę rozmów telefonicznych, określając równocześnie organy cenzury właściwe w tych sprawach.

/...../

ROZDZIAŁ 5

Środki prewencyjne

Artykuł 42

1. Obywatele polscy mający ukończone lat 17, w stosunku do których ze względu na dotychczasowe zachowanie się zachodzi uzasadnione podejrzenie, że pozostając na wolności nie będą przestrzegać porządku prawnego albo prowadzić będą działalność zagrażającą interesom bezpieczeństwa lub obronności państwa, mogą być internowani na czas obowiązywania stanu wojennego w ośrodkach odosobnienia. Postanowienia te nie naruszają immunitetów wynikających z przepisów szczególnych.

/...../

ROZDZIAŁ 7

Przepisy przejściowe i końcowe

/...../

Artykuł 61

Dekret wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia uchwalenia.

PRZYPIS

1) Przepisy dekretu o stanie wojennym z 1981 r. mają już w znacznym stopniu znaczenie historyczne. Nowa Konstytucja RP w rozdziale XI (art. 228-234) reguluje bowiem problematykę stanów nadzwyczajnych w sposób odbiegający od dotychczasowej regulacji tej problematyki.

53

USTAWA

z dnia 5 grudnia 1983 r.

o stanie wyjątkowym¹

(Dz.U. Nr 66, poz. 297 i z 1989 r. Nr 34, poz. 178 z 1997 r. Nr 81, poz. 512)

(Wyciąg)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Artykuł 1

1. Stan wyjątkowy wprowadza się na czas oznaczony na części lub na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w

razie klęski żywiołowej lub jeżeli zostało zagrożone wewnętrzne bezpieczeństwo państwa.

2. Stan wyjątkowy ze względu na klęskę żywiołową wprowadza się na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w razie wystąpienia na znacznym obszarze państwa zdarzeń żywiołowych zagrażających życiu lub zdrowiu większej liczby osób lub mieniu znacznych rozmiarów albo też

mogących wywołać poważne zakłócenia w gospodarce narodowej, które wymagają podjęcia nadzwyczajnych środków ochrony podstawowych interesów państwa i obywateli, a w granicach jednego lub kilku województw albo na określonej części tych jednostek podziału terytorialnego - w razie wystąpienia takich zdarzeń na terenie tych jednostek podziału terytorialnego albo na określonej ich części.

3. Stan wyjątkowy ze względu na zagrożenie wewnętrznego bezpieczeństwa państwa wprowadza się na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w razie poważnego narażenia lub naruszenia spokoju, ładu i porządku publicznego na znacznym obszarze państwa, które wymaga podjęcia nadzwyczajnych środków ochrony podstawowych interesów państwa i obywateli, a w granicach jednego lub kilku województw albo na określonej części tych jednostek podziału terytorialnego - w razie zaistnienia takich okoliczności na terenie tych jednostek podziału terytorialnego albo na określonej ich części.

Artykuł 2

1. Stan wyjątkowy wprowadza Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej w drodze zarządzenia na wniosek Rady Ministrów, Komitetu Obrony Kraju lub z własnej inicjatywy.

2. W zarządzeniu, o którym mowa w ust. 1, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej określa względy wprowadzenia stanu wyjątkowego, termin jego wprowadzenia, okres, na który stan ten został wprowadzony, terytorium, na którym stan wyjątkowy obowiązuje, oraz zakres, w jakim niniejsza ustawa ma zastosowanie.

2a. Prezydent może wprowadzić stan wyjątkowy na czas oznaczony, nie dłuższy niż trzy miesiące. Przedłużenie stanu wyjątkowego może nastąpić tylko raz, w drodze zarządzenia Prezydenta, na okres nie dłuższy niż trzy miesiące, za zgodą Sejmu i Senatu.

3. Prezydent przesyła niezwłocznie Marszałkowi Sejmu, Marszałkowi Senatu oraz Prezesowi Rady Ministrów zarządzenie w sprawie wprowadzenia stanu wyjątkowego. O wprowadzeniu stanu wyjątkowego Minister Spraw Zagranicznych informuje Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

4. Wojewodowie, na których obszarze działania został wprowadzony stan wyjątkowy, podają, w drodze obwieszczeń, do wiadomości publicznej wprowadzenie tego stanu oraz informują o wynikających z tego skutkach prawnych w sferze obowiązków i praw obywateli, zapewniając rozplakatowanie obwieszczeń w miejscach powszechnie dostępnych oraz podanie ich treści do publicznej wiadomości poprzez regionalne środki masowego przekazu, radiowęzły publiczne i zakładowe, urządzenia megafonowe oraz w inny sposób zwyczajowo przyjęty na danym obszarze.

Artykuł 3

1. Prezydent w drodze zarządzenia może znieść stan wyjątkowy przed upływem czasu, na który stan ten został wprowadzony, jeżeli ustaną okoliczności będące przyczyną jego wprowadzenia.

2. Zniesienie stanu wyjątkowego następuje z mocy prawa z upływem czasu, na który stan ten został wprowadzony.

Artykuł 4

Zarządzenia, o których mowa w art. 2 ust. 1 i 2a oraz art. 3 ust. 1, podlegają ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej i opublikowaniu w środkach masowego przekazu.

Artykuł 5

Jeżeli kadencja Sejmu oraz rad narodowych i organów wybieranych przez te rady kończy się w czasie obowiązywania stanu wyjątkowego, ulega ona przedłużeniu na okres trzech miesięcy po zakończeniu stanu wyjątkowego.

Artykuł 6

1. Wprowadzenie stanu wyjątkowego powoduje czasowe zawieszenie lub ograniczenie określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i w innych ustawach oraz umowach międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, niektórych podstawowych praw obywateli w zakresie nietykalności osobistej (art. 87 ust. 1 Konstytucji), nienaruszalności mieszkań i tajemnicy korespondencji (art. 87 ust. 2 Konstytucji), prawa zrzeszania się (art. 84 ust. 1 Konstytucji) oraz wolności zgromadzeń, wieców, pochodów i manifestacji (art. 83 ust. 1 Konstytucji).

2. Wprowadzenie stanu wyjątkowego powoduje także czasowe:

- 1) nałożenie na obywateli oraz państwowe, spółdzielcze, społeczne i samorządowe jednostki organizacyjne szczególnych obowiązków,
- 2) zmiany w zakresie prawa pracy,
- 3) ustanowienie szczególnej odpowiedzialności obywateli, a w tym funkcjonariuszy publicznych, za nieprzestrzeganie porządku prawnego oraz niesumienne wypełnianie obowiązków wobec państwa.

3. Zakres i zasady stosowania przepisów ust. 1 i 2 określają ustawy i przepisy wydane na ich podstawie.

Artykuł 7

1. Wprowadzenie stanu wyjątkowego wywołuje w czasie jego obowiązywania skutki, zwane dalej "rygorami", określone w ustawach i przepisach wydanych na ich podstawie w stosunku do:

- 1) wszystkich obywateli polskich zameldowanych lub przebywających na obszarze jednostek podziału terytorialnego państwa, w których został wprowadzony stan wyjątkowy, a także ich mienia położonego na tym obszarze,
- 2) państwowych, spółdzielczych, społecznych i samorządowych jednostek organizacyjnych lub ich części, znajdujących się na obszarze jednostek podziału terytorialnego państwa, w których został wprowadzony stan wyjątkowy, a także mienia będącego w ich posiadaniu i położonego na tym obszarze,
- 3) cudzoziemców przebywających na obszarze jednostek podziału terytorialnego państwa, w których został wprowadzony stan wyjątkowy, a także w stosun-

ku do ich mienia położonego na tym obszarze oraz mienia innych osób fizycznych i osób prawnych przebywających (mających siedzibę) za granicą, chyba że postanowienia ustaw, umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych stanowią inaczej, pod warunkiem wzajemności, albo gdy przepisy wprowadzające rygory stanowią, że nie stosuje się ich do cudzoziemców i ich mienia.

2. W razie wprowadzenia stanu wyjątkowego tylko na części terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, określone rygory tego stanu mogą być stosowane również poza granicami jednostek podziału terytorialnego państwa, w których został wprowadzony stan wyjątkowy, jeżeli względy stanu wyjątkowego tego wymagają.

/...../

ROZDZIAŁ 3

Rygory stanu wyjątkowego wprowadzonego ze względu na zagrożenie wewnętrznego bezpieczeństwa państwa

Artykuł 13

Zawiesza się prawo do organizowania i przeprowadzania wszelkiego rodzaju strajków i akcji protestacyjnych.

/...../

Artykuł 15

1. Osoby mające ukończone lat 18, w stosunku do których ze względu na dotychczasowe ich zachowanie się zachodzi uzasadnione podejrzenie, że pozostając na wolności nie będą przestrzegać porządku prawnego albo będą prowadzić działalność zagrażającą interesom bezpieczeństwa państwa, mogą być internowane na czas obowiązywania stanu wyjątkowego w ośrodkach odosobnienia. Postanowienia te nie naruszają immunitetów wynikających z przepisów szczególnych.

/...../

Artykuł 19

1. Rada Ministrów może wprowadzić, w drodze rozporządzenia, cenzurę przesyłek pocztowych i korespondencji telekomunikacyjnej oraz kontrolę rozmów telefonicznych i połączeń teleksowych, określając równocześnie organy cen-

zury właściwe w tych sprawach oraz zasady i tryb ich działania.

/...../

ROZDZIAŁ 4

Funkcje administratora w sprawach bezpieczeństwa i obronności państwa w czasie obowiązywania stanu wyjątkowego

Artykuł 26

1. Funkcje administratora w sprawach bezpieczeństwa i obronności państwa w okresie obowiązywania stanu wyjątkowego wprowadzonego na całym lub na części terytorium, Rzeczypospolitej Polskiej sprawuje Komitet Obrony Kraju, a w odniesieniu do poszczególnych jednostek podziału terytorialnego państwa - również właściwe miejscowo wojewódzkie komitety obrony.

/...../

ROZDZIAŁ 6

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy końcowe

Artykuł 35

Przepisy niniejszej ustawy i aktów wydanych na jej podstawie stosuje się w czasie obowiązywania stanu wyjątkowego na terytorium, na którym stan ten został wprowadzony, z zastrzeżeniem przepisu art. 7 ust. 2 tej ustawy.

/...../

Artykuł 36

Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

PRZYPIS

1) Postanowienia tej ustawy są w znacznym stopniu sprzeczne z przepisami nowej Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r., która w rozdziale XI reguluje odmiennie problematykę stanów nadzwyczajnych.

54
USTAWA

z dnia 31 stycznia 1980 r.

o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej

(Dz.U. Nr 7, poz. 18; z 1985 r. Nr 23, poz. 100; z 1990 r. Nr 10, poz. 60 i Nr 34, poz. 199;
z 1996 r. Nr 73, poz. 350; z 1997 r. Nr 141, poz. 943; z 1998 r. Nr 162, poz. 1126)

Artykuł 1

1. Orzeł biały, biało - czerwone barwy i „Mazurek Dąbrowskiego” są symbolami Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Otaczanie tych symboli czcią i szacunkiem jest prawem i obowiązkiem każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej oraz wszystkich organów państwowych, instytucji i organizacji.

3. Symbole Rzeczypospolitej Polskiej pozostają pod szczególną ochroną prawa, przewidzianą w odrębnych przepisach.

Artykuł 2

1. Godłem Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego ze złotą koroną na głowie zwróconej w prawo, z rozwiniętymi skrzydłami, z dziobem i szponami złotymi, umieszczony w czerwonym polu tarczy.

2. Wzór godła Rzeczypospolitej Polskiej zawiera załącznik nr 1.

Artykuł 2a.

Wizerunku orła ustalonego dla godła używają:

- 1) organy władzy państwowej,
- 2) organy administracji rządowej,
- 3) gminy, związki międzygminne oraz ich organy,
- 4) powiaty, związki powiatów oraz ich organy,
- 5) samorzady województw oraz ich organy,
- 6) sądy, prokuratury i komornicy sądowi,
- 7) samorządowe kolegia odwoławcze,
- 8) regionalne izby obrachunkowe,
- 9) jednostki organizacyjne Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej,
- 10) jednostki organizacyjne Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Obrony Cywilnej Kraju,
- 11) jednostki organizacyjne Służby Więziennej,
- 12) szkoły publiczne, szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych, państwowe szkoły wyższe, niepaństwowe szkoły wyższe,
- 13) inne podmioty, jeżeli przepisy szczególne uprawniają je do używania wizerunku orła.

Artykuł 3

1. Godło Rzeczypospolitej Polskiej umieszcza się w pomieszczeniach urzędowych i salach posiedzeń, salach wykładowych i lekcyjnych należących do:

1) organów państwowych,

la) organów gmin, powiatów, samorządów województw oraz związków jednostek samorządu terytorialnego,

lb) klubów, kół i zespołów poselskich, senackich i parlamentarnych oraz biur poselskich, senatorskich i poselsko-senatorskich,

2) jednostek Sił Zbrojnych,

3) szkół i placówek oświatowo-wychowawczych,

4) przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych oraz innych oficjalnych przedstawicielstw i misji za granicą.

2. Przepisy wydane na podstawie ustawy mogą przewidywać umieszczenie godła Rzeczypospolitej Polskiej także w innych pomieszczeniach i miejscach niż określone w ust.1.

3. Jednostki organizacyjne wymienione w ust.1 pkt 4, w wypadkach przewidzianych w prawie i zwyczajach międzynarodowych, umieszczają godło Rzeczypospolitej Polskiej także na obiektach stanowiących ich siedziby urzędowe.

Artykuł 4

1. Barwami Rzeczypospolitej Polskiej są kolory biały i czerwony, ułożone w dwóch poziomych, równoległych pasach tej samej szerokości, z których górny jest koloru białego, a dolny koloru czerwonego.

2. Przy umieszczaniu barw Rzeczypospolitej Polskiej w układzie pionowym kolor biały umieszcza się po lewej stronie płaszczyzny oglądanej z przodu.

3. Wzór barw Rzeczypospolitej Polskiej zawiera załącznik nr 2.

Artykuł 5

1. Barwy Rzeczypospolitej Polskiej stanowią składniki flagi państwowej Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Barwy Rzeczypospolitej Polskiej mogą być umieszczone na budynkach i obiektach, a także w innych miejscach dla podkreślenia podniosłego charakteru uroczystości oraz świąt i rocznic państwowych.

3. Przepisy wydane na podstawie ustawy mogą przewidywać inne okoliczności, z okazji których umieszcza się barwy Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 6

1. Flagą państwową Rzeczypospolitej Polskiej jest prostokątny płat tkaniny o barwach Rzeczypospolitej Polskiej, umieszczony na maszcie.

2. Flagą państwową Rzeczypospolitej Polskiej jest także flaga określona w ust.1, z umieszczonym pośrodku białego pasa godłem Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Wzory flagi państwowej Rzeczypospolitej Polskiej i flagi państwowej z godłem Rzeczypospolitej Polskiej zawiera załącznik nr 3.

Artykuł 7

1. Flagę państwową Rzeczypospolitej Polskiej podnosi się na budynkach lub przed budynkami stanowiącymi siedziby urzędowe albo miejsce obrad:

- 1) Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) Senatu Rzeczypospolitej Polskiej,
- 3) Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
- 4) Rady Ministrów oraz Prezesa Rady Ministrów,
- 5) organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego - w czasie ich sesji,
- 6) organów administracji rządowej i innych organów państwowych oraz państwowych jednostek organizacyjnych, a także organów jednostek samorządu terytorialnego i samorządowych jednostek organizacyjnych - z okazji uroczystości oraz rocznic i świąt państwowych.

2. Flagę państwową Rzeczypospolitej Polskiej podnoszą również polskie statki żegluga śródlądowej.

Artykuł 8

1. Flagę państwową z godłem Rzeczypospolitej Polskiej podnoszą:

- 1) przedstawicielstwa dyplomatyczne, urzędy konsularne oraz inne oficjalne przedstawicielstwa i misje za granicą na budynkach lub przed budynkami ich siedzib urzędowych, a także kierownicy tych przedstawicielstw, urzędów i misji na swych rezydencjach i środkach komunikacji - w wypadkach przewidzianych w prawie i zwyczajach międzynarodowych,
- 2) cywilne lotniska i lądowiska,
- 3) cywilne samoloty komunikacyjne podczas lotów za granicą,
- 4) kapitanaty (bosmanaty) portów - na budynkach lub przed budynkami stanowiącymi ich siedziby urzędowe.

2. Minister Spraw Zagranicznych wyda przepisy regulujące postępowanie w sprawach, o których mowa w ust.1 pkt 1.

3. Minister Transportu i Gospodarki Morskiej określi sposób podnoszenia flagi państwowej z godłem Rzeczypospolitej Polskiej na cywilnych lotniskach i lądowiskach oraz na cywilnych samolotach komunikacyjnych podczas lotów za granicą.

Artykuł 9

1. Flagę państwową z godłem Rzeczypospolitej Polskiej podnoszą polskie statki morskie jako banderę, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami szczególnymi; ponadto do bandery stosuje się prawo i zwyczaje międzynarodowe.

2. Statki morskie pełniące specjalną służbę państwową podnoszą także flagę oznaczającą pełnienie tej służby.

3. Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej ustala wzory flag na oznaczenie pełnionej specjalnej służby państwowej oraz okoliczności i warunki ich podnoszenia.

Artykuł 10

Przepisy wydane na podstawie ustawy mogą przewidywać obowiązek podnoszenia flagi państwowej Rzeczypospolitej Polskiej także w innych wypadkach niż określone w art.7-9.

Artykuł 11

1. W dniach żałoby narodowej flagę państwową Rzeczypospolitej Polskiej opuszcza się do połowy masztu.

2. Opuszczenie flagi na znak żałoby narodowej zarządza Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 12

1. Hymnem państwowym Rzeczypospolitej Polskiej jest "Mazurek Dąbrowskiego".

2. Tekst literacki hymnu państwowego zawiera załącznik nr 4.

3. Tekst muzyczny hymnu państwowego w układach: na jeden głos, na fortepian oraz na głos i fortepian zawiera załącznik nr 5.

4. Minister Kultury i Sztuki zatwierdza tekst muzyczny hymnu państwowego w układach: na zespoły chóralskie, instrumentalne i instrumentalno-wokalne.

Artykuł 13

1. Hymn państwowy wykonuje się lub odtwarza publicznie w układach, o których mowa w art.12.

2. Publicznie hymn państwowy wykonuje się lub odtwarza w czasie uroczystości oraz świąt i rocznic państwowych.

3. Przepisy wydane na podstawie ustawy mogą określać inne okoliczności, w związku z którymi może lub powinien być wykonywany lub odtwarzany publicznie hymn państwowy.

Artykuł 14

1. Podczas wykonywania lub odtwarzania hymnu państwowego obowiązuje zachowanie powagi i spokoju. Osoby obecne podczas wykonywania lub odtwarzania hymnu stoją w postawie wyrażającej szacunek, a ponadto mężczyźni w ubraniach cywilnych - zdejmują nakrycia głowy, zaś osoby w umundurowaniu obejmującym nakrycie głowy, nie będące w zorganizowanej grupie - oddają honory przez salutowanie. Poczty sztandarowe podczas wykonywania lub odtwarzania hymnu oddają honory przez pochylenie sztandaru.

2. Przepisy wydane na podstawie ustawy określają zachowanie się osób w umundurowaniu, występujących w zorganizowanej grupie.

Artykuł 15

1. Godło i barwy Rzeczypospolitej Polskiej mogą być umieszczane, a hymn Rzeczypospolitej Polskiej wykonywany lub odtwarzany w sposób zapewniający im należytą cześć

i szacunek, w okolicznościach i warunkach przewidzianych przepisami szczególnymi.

2. Umieszczenie na przedmiotach do obrotu handlowego godła oraz barw Rzeczypospolitej Polskiej bądź wizerunku orła, ustalonego dla godła państwowego - wymaga zgody wojewody.

Artykuł 16

(uchylony).

Artykuł 17

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej:

- 1) wydaje przepisy przewidziane w art. 3 ust. 2, art. 5 ust. 3, art. 10, art. 13 ust.3 oraz art. 14 ust. 2,
- 2) może ustalać zasady obchodów świąt i rocznic państwowych oraz innych uroczystości o zasięgu państwowym lub lokalnym.

2. Zasady i okoliczności stosowania symboli Rzeczypospolitej Polskiej w jednostkach Sił Zbrojnych określa Minister Obrony Narodowej.

3. Przepisy wymienione w ust.1 ogłaszane są w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 18

Traci moc dekret z dnia 7 grudnia 1955 r. o godle i barwach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz o pieczęciach państwowych (Dz.U. Nr 47, poz.314, z 1956 r. Nr 7, poz.43 i z 1957 r. Nr 10, poz.42) w części dotyczącej godła i barw Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Artykuł 19

Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.